

Stefan Falimirz
O ziołach

Biblioteka źródeł Słownika polszczyzny XVI wieku

Repozytorium cyfrowe tekstów szesnastowiecznych (w jednolitej transliteracji zgodnej z *Zasadami wydawania tekstów staropolskich (projekt)*, Wrocław 1955) – red. P. Potoniec, K. Opaliński

Dzieła matematyczno-przyrodnicze, medyczne i rolnicze

oprac. Anetta Luto-Kamińska, Krzysztof Opaliński

ISBN 978-83-65832-90-0 (całość)

ISBN 978-83-65832-06-1

strona: kt

- 1: O ziołach y o mo
- 2: czy gich.
- 3: O Paleniu wodek z zioł.
- 4: O Oleykach przyprawianiu.
- 5: O Rzeczach zamorskich.
- 6: O Zwierzetach/ o Ptaczach/ y o Ribach.
- 7: O Kamieniu drogim.
- 8: O Vrinie/ o Pulfie, Y o inych znamionach.,
- 9: O Rodzeniu dziątek.
- 10: O Naucze gwiazdeczney.
- 11: O Stawianiu baniek. Y o pufzczaniu krwi.
- 12: O Rządzeniu czału powietrza morowego.
- 13: O Lekarzftwach dofwiadczonych na wiele niemoczy.
- 14: O Naucze Barwierzkiej.
- 15: Cum Gratia et Priuilegio.

strona: ktv

- 1: Illuftris fpectabilis et Ma-
- 2: gnifici Domini Ioannis a Tęczyn comitis.
- 3: Palatini Podolie. Chelmeñ. Belzeñ. Kra-
- 4: fnoftawioñąz Capitanei etc. Infigma.

strona: +2

- 1: Wielmoznemu panu
- 2: nu Ianowi Grabi z Tęczyna: Woi
- 3: Podolskiemu/ ftarofcie Chelms
- 4: Bełskiemu/ Krafnoflawskie
- 5: Panu fwemu miłofciwemu
- 6: Stephan Falimirz fluz
- 7: bę pokorną.
- 8: Vmyfl then moy przełożenia thy [ci]

9: ksiąg lekarzkich z łacińskiego języka na polski, V[**viel**] lo/
10: moźny panie, á panie moy miłosciwy/ dwie ofobliwy
11: przyczyny k temu przywiodły. Acźkolwiek y ta by by-
12: ła niemała tego przyczyna, iż moy wielki łaskawiecz
13: pan. H. S. y wiele inych dobrich przyjacioł, za to nie
14: żądali y pracz śwych przy mnie/ inemi iego miłosci pana Krakowskiego
15: pana mego miłosciwego posługami zatrudzonemu/ nie litovali, Scze
16: gom fie ia tak miłym przyjacielow wymowic nie vmiał. A zwłazcza iż
17: moy miły Florian swoiego wielkiego nakładu, nie telko nie litował, Ale
18: też wstawiczną robotą swą około tego tako pilnował, Iakoby na śna-
19: dnicy/ na lepiey/ na chedożey nowemi Literami/ y czudnemi Figurami
20: ty Polskie księgi ozdobił y ochędożył. Wszakosz wždy wieczey maiącz
21: przed sobą Mandat pana **nałze**^{so} Iezu Krysta, ktorim rozkazuie aby każ
22: dego światłość przed ludzmi świeciła/ to iest żeby fie daremno nie paliła
23: ale też s **funte**^m tym z łaski iego świętey wżecznemu rozmagicie wyczyno-
24: nym, nieiaką lichwę wczyniła. Przetoż ta była napierwiza tego przyczy-
25: na, ze wiele miał w tey tho sławney Koronie, iako y indzie Lekarzow y
26: aptek mieć nie mogą. Snadzy fie wiele zacnych ludzi á rzeczy poľpo-
27: litey potrzebnych wyleczyło. Ale iże porady lekarzkiey nie maią: muľą
28: przed czaľem zchodźić z tego świata. Słowa łą piľma świętego Ecle
29: śiaľticus xxxviiij. Czć lekarza dla potrzeby/ bociem iego stworzył nawyľz
30: śzy, Abowiem od Boga iest wżelkie lekarstwo/ á od krola wezmiepo[**darek**]

strona: +2v

1: Imienie lekarza powyľszy głowę iego, á przed obliczem wiel
2: [**moźnych lud**]zi bedzie chwalon. Naywyľszy stworzył iest z ziemie lekarz-
3: [**ľtwo á muž**/] mądry nie będzie gardzić gim, A zali od drzewa ślodka v-
4: <...> oda gorzka ku poznaniu ludzkiemu iest mocz gich, ā dał
5: [**wiadomość lu**]dziem naywyľszy, Aby wczion był w śwych dziwiech, Te
6: [**le**]karz vkroci boleść/ á aptekarz wczyni lektwarze chętnie, á
7: [**i**]e działa ku zdrowiu, á nie ľkończone będą sprawy iego

8: [Abowiem pokoy] Boży ieft nad obliczem ziemie. Synu w twey niemoczy
9: <...>[nie wzgardz]ay łam łiebie y trochę daley, A day mieftcze lekarzowi, A
10: <...>/ bowiem y ie/ go ieft pan Bog łtworzył/ ániechay nie chodzi od ciebie, bo
11: <...>/łprawy ie/ go łą potrzebne/ ponieważ ieft then czas gdyłz w ręcze lekarza
12: <...>/wpadniełz. Tak rzecz potrzebną á ludzkiemu **naradowi** [!] barzo wyczną
13: <...>/piłmo/ łwięthe łzyrocze opifało/ że nie może być nicz łiepiey ani wyłła-
14: <...>/wiono/, ani wychwalono. Z tądże każdy połitek tych lekarzkich kłiąg po
15: <...>/moc/ może / gdzie lekarza y apteki dołiądz nie może. Tu **naydziełwoiey** [!]
16: <...>/cho/ robie prędkie lekarłtwo, Wyrozumie mocz zioł/ mocz zwierzat/ moc
17: <...>[dr]ogiego kamienia/ y tajemną łprawę ludzkiego przyrodzenia. Ale iako
18: wiecz mowia, Niepotrzeba wiechy wybornemu winu/ á łama łie rzecz
19: dobra chwali. Ku drugiej przyczynie przyłstepuiaçz. Wałza miłość mił-
20: łciwy panie baczić **rzaczy** [!] , iż ta łlawna Korona kłiąg ładnych ięzykiem
21: łwym nie maiącz tak łlawnym/ tak była łirociała/ iż teł inym obczym
22: narodom prawie w połmiech y w dziwowanie była/ aczkolwiek czno-
23: tha/ łiła/ łprawą/ rozumem z inłzemi narody Krzełcijańłkiemi niethel-
24: ko zarownała/ ale theł przewyłłzała, Iakołz tho Florian na kończu
25: ninieyłzych kłiąg przełtrono rozwałza y przypomina. Bociem y on Va-
26: lerijs hiłtorik o włstawach łtarich w kłiełach wtorig międy inłzemi pań-
27: łtwa rzymłkiego łprawami piłze, Tak pri pilno łenatorowie Rzymłczy
28: dla wałnołci łwey **te^{go}** łtrzełgi, aby nigdy ładnyn inym iedno włłwnem
29: ięzykiem/ włztyki połpolithe łprawy łie dziełły/ nie thełko w Rzymie ale
30: teł y w Grecijey/ y w Alijey przez łłumacze po włzem łwiecie tymze ię-
31: zykiem panować chcieli y rołkazowali. Tego dla wielmołzny Pani thy
32: nowe Połłkie kłięgi pracę moię W.W. pod obronę poddaię y W.W.
33: wielkiemu dołbrodzieiowi z ołoby moiey vbogiey ofiaruię. Bo iako we
34: włzech innych potrzebach łłskę wielką **ádołbrodziełtwo** [!] wyłokie W.W.
35: poznawałem y dołtichmiał poznawam, tako załie chciałem tym darem
36: małym, ale w Koronie Połłkiej nowym tego wielkiego W.W. dołbro-
37: dziełłtwa nieprzepominać/ przed włzemi ludzmi wyłławiać/ y odłługo-

38: wać chce y pokim żyw **powiniem** [!] będe. 1534.

strona: [+3]

kolumna: a

Tabula generalis be herbis

2: De litera. A. Lift.

- 3: Abſinthcum. Piołyn 1.
- 4: Abrotanum. Boże drzewko. 1
- 5: Altea. Siaz wyłoki. 2.
- 6: Acorus. Mieczyk. 3.
- 7: Acetoja. Szczaw. 4.
- 8: Agrimonia, Rzepik. 4.
- 9: Altium. Czołnek. 5.
- 10: Alkakenge. Michunki. 6.
- 11: Amcos. Kmin. 6.
- 12: Anctum. Kopr ſwoyſki. 7.
- 13: Apium. Opich. 8.
- 14: Arthimefia, Bylicza. 8.
- 15: Ariftologia longa. Smolnik. 9.
- 16: Ariftologia **rotuⁿda**. Kokornak. 10.
- 17: Aſarum. Kopytnik. 11.
- 18: Atriplex. Loboda. 11.
- 19: Aaron. Wężownik. 12.
- 20: Auricula muris. Niedoſpiątek. 13.
- 21: Amogłoffa. Babka. 14.
- 22: Ambrofiana. Zołcien. 14.
- 23: Aſſodillus. Złotogłow. 15.
- 24: Agnus caſtus. Włofka wirzba. 16.

25: De litera. B.

- 26: Borago. Borag. 17.
- 27: Bugłoffa. Wołowy ięzyk. 17.

- 28: Betonica. Bukwicz. 18.
- 29: Branca vřfina. Barłzcz. 19.
- 30: Bleta. Cwikła. 19.
- 31: Burła pałtoris. Tobołki. 20.
- 32: Berberus. Piwnik. 21.
- 33: Bařelicon. Połski bałfam. 21.
- 34: Brionia. Przeřteř. 22.

35: **De litera. C.**

kolumna: b

- 1: Liřt. Cicorea. Podroźnik. 23.
- 2: Calameneu^m Miętka kamieⁿna. 23.
- 3: Centaurea. Czenturzija. 24.
- 4: Cinogłoffa. Pfi ięzyk. 25.
- 5: Camomilla. Rumien. 25.
- 6: Capillus veneris. Włofki. 26.
- 7: Cepe. Czebula. 27.
- 8: Coriandrum. Koriander. 27.
- 9: Cufcuta. Kania przędza. 28.
- 10: Ciperus. Wodny oftrzyřz. 29.
- 11: Celidonis. Złotnik. 90.
- 12: Catapucia. Skoczek. 30.
- 13: Cucumer. Ogurek. 31.
- 14: Calamus řilueřtr (tatarskie ziele. 32.
- 15: Canapus. Konoř. 32.
- 16: Cartamus. Ktokos. 33.
- 17: Caulis. Karuřta 34.
- 18: Cicuta. Swinia weřz. 34.
- 19: Cořtus (ieřt zamorzkie) 35.
- 20: Cauda equina. Przeřlika. 35.
- 21: Cerifolium. Trzebuła. 36.

- 22: Camedreos. Wielka ozanka. 36.
23: Camepiteos. Mała ozanka. 36.
24: Confolida maior. Koftywał. 37.
25: Confolida minor. Zywokoft. 38.
26: Confolida rubea. Zywokoft czyr-
27: wony. 38.
28: Cotula fetida. Rumien pfi. 39.
29: Cucurbita. Bania. 39.
30: Carui Polny kmin. 40.

31: **De litera. D.**

- 32: Daucus cretievus. Ptafze gniazdo. 40.
33: Diptamus. Trzemdała. 41.

34: **De litera. E.**

strona: [+3]

kolumna: c

Tabula generalis be herbis.

- 2: LiŃt.
3: Efula minor. ŃoŃnka mnieyfza. 42.
4: Endiuia. Mlecż. 42.
5: Eupatorium. Szadziecz. 43.
6: Enula campana. Oman. 44.
7: Epatica. **Watrobnt [!]** ziele. 44.
8: Elleborus albus. Czemieszycza
9: biała. 45.
10: Elleborus niger. Czemieszycza
11: czarna. 46.
12: Ebulus. Chebd. 47.
13: Edera terreŃtris. Blufzcz. 47.
14: Edera arborea. blufzcz drzewny 48.
15: Eufrafia. Swieczki. 49.

- 16: Elitropium. Nawrot. 49.
17: Epitimum (ieft zamorzkie) 49.
18: Eruca. Biała gorczyca. 50.

19: **De litera. F.**

- 20: Fumus terre. Polna ruta. 51.
21: Fenicujus. Włoski kopr. 51.
22: Fragaria. Pozimki. 52.
23: Frarimus. Iafion. 53.
24: Filipendula. Orzeźki. 53.
25: Febrifuga. Trędownik. 54.
26: Filius añ patre. polne gwoździki. 54.
27: Fiftuia paftoris. Bzdziucha. 55.
28: Filix. Paproć. 55.
29: Flammula. Iafkier. 55.
30: Fungus. Grzyb. 56.

31: **De litera. G.**

- 32: Grana folis. Wroble profo. 56.
33: Galletricum (ieft zamorzkie) 57.
34: Garioffilata. Kuklik. 57.
35: Geuciana [!] . Goriczka.

kolumna: d

- 1:
2:
3: Liſt. Geneſta. Ianowiecz. 55.
4: Gramen. Trawa. 59.
5: Gariofili. Gwoździki. 60.
6: Gladiollus. Mieczyk. 60.
7: Git. Kakol. 61.
8: Galla. Gallas. 61.
9: Gira folis. Skoczek. 62.

10: De litera. H.

- 11: Hermodactilus. Paluchy. 62.
12: Herba paralifis. Paraliżowe. 63.
13: Herba victorialis. Dziewęfił. 63.
14: Herba fulonum. Ielenitrunk. 64.
15: Herba *vmbilicoru^m*. Pepownik. 64.

16: De litera. I.

- 17: Iufquiamus. Bielon. 65.
18: Iarus. Kołorzyk. 65.
19: Ifopus. Izop. 66. Ircos. Kołaciecz. 67.
20: Iuniperus Iałowiecz. 67.
21: Iringus. Mikołaiiek. 68.
22: Iperico. *Swięte⁸⁰*, Iana ziele. 69.
23: Irif illirica. Fijołkowy korzeń. 69.

24: De litera. K.

- 25: Kantarides (Ią chrobaczy) 69.
26: Kamphora. 70.
27: Kalendula. Nogietek. 71.

28: De litera. L.

- 29: Liliium. Lilija. 71.
30: Luppulus. Chmiel. 72,
31: *Lappaciu^macutu^m*. Kobyliłzczaw. 72.
32: Lactuca. Sałata. 73.
33: Leuifiticus. Lubśzczek. 74.

strona: +4

kolumna: a

Tabula generalis de Herbis

Lift

- 1: Ligufiticum. Lubśzczek. 75.
2: Lauendula. Lauenda. 75.

- 3: Laurcola. Wilcze łyko. 76.
- 4: Liliun conualium. Lanka. 76.
- 5: Lenticula. Rzała. 77.
- 6: Lens. Soczowicza. 77.
- 7: Lilialis. 77.
- 8: Liquiricium. Lakricija. 78.
- 9: Lingua anis. Ptałzy iezyczek. 78.
- 10: Linaria. Matki Bożey len. 78.
- 11: Lingua palferina. Sporzyłz. 79.

12: **De litera. M.**

- 13: Mellifa. Miodunka. 79.
- 14: Millefolium. Krwawnik. 80.
- 15: Malua. Slaz. 80.
- 16: Menta. Miętka. 81.
- 17: Mellilotum. Nołtrzeg. 82.
- 18: Matricaria. Maruna. 83.
- 19: Maiorana. Maioran. 83. Marubium. Szańta 84.
- 20: Moracelfi. Zorawiny. 85.
- 21: Mercurialis. Szczyr. 85.
- 22: Mandragora. Pokrzyk. 86.
- 23: Matrifilua. 87.
- 24: Melon. Malon. 88.
- 25: Meu. Olełzaik. 88.
- 26: Morfus galline. 88.
- 27: Mumia. 89.

28: **De litera. N.**

- 29: Nałturtiu^mortulanu^m Rzeżucha. 89.
- 30: Nałturcium aquaticum. Wodna
- 31: rzeżucha. 90. Nigella. Kakolicza. 91.

1: Lift. Nenufar. Grzybienie. 91.

2: Nareifcus. Złotogłow. 92.

3: Napellus. Omieg. 93.

4: De litera. O.

5: Origanum. Lebioika. 93. Oculus bouis. Wołowe oka. 94.

6:

7: Oculue corui. Wronie oko. 94.

8: Opiom. 54.

9: Os mundi. Stniłowe **proro** [./] . 95.

10: Os de corde cerui. Kość z fercza

11: Ieleniego. 95.

12: Olus. Gir. 95.

13: Ołtrus ołtrucium. 96.

14: De litera. P.

15: Piretrum. 96.

16: pionia. Piwonija. 97.

17: Petrofilinum. Piotrułzka. 98.

18: polipodium. Paprotka. 98.

19: Paritaria. Noc z y dzień. 99.

20: portulata. Kurza noga. 99.

21: Pulegium. Poley. 100.

22: porrum. Luk. 101.

23: Pentafilon. Pięciornik. 102.

24: pipinella. Biedrzeniecz. 103.

25: Papauer. Mak. 103.

26: populus. Topola. 104.

27: Pałtinaca filueftr. Pasternak. 104.

28: pałtinaca do meł. Pałternak. 105.

29: **Pallaciu**^m lepor. pałac zaięczi. 105.

30: panis porcinus. Obrakki. 106.

- 31: Pes corinnus. Sturzełz. 107.
32: pes roluⁿbinus. Gołębia noga. 107.
33: Piftacca lityca. 107.

strona: +4

kolumna: c

- 1: Platanus. Iawor. 108.
2: Pellicinus. Wilczy groch. 108.
3: Paucedamu^m Wzywy kopr. 109.
4: Perficus. Brzofkiwia. 110.
5: Perfeliata, Pepkowe ziele. 111.
6: Pfilium. 111.
7: Palma. Dłoń Kriřtowa. 112.
8: Piperata. Pieprzyczka. 112.
9: Paffulo. Greczkie wino. 112.
10: Pes milui. Kania noga. 112.
11: Premorfa. Cartowo ziobro. 113.
12: Pilofella. Kořmaczek. 113.
13: Perficaria. Rdeřt. 114.
14: Pulicari. Płefznik. 114.
15: Poligonia Szczotki. 114.
16: Pinea. Sofna 115.
17: Piruia. Grufzczyczka. 116.
18:

De litera. Q.

Quercus Dąb. 116.

19: De litera. R.

- 20: Rořa. Roża. 115.
21: Raffanus. Rzodkiew. 116.
22: Radix. Korzeń Chrzanowy. 117.
23: Ruta. Ruta. 117.

- 24: Rozmarinus. Rozmarin. 118.
- 25: Rapa. Rzepa. 119.
- 26: Ribes. Maliny. 120.
- 27: Rubea tinctoru^m Marzana
- 28: wietłza. 120.
- 29: Rubus. Ieżyny. 121.
- 30: Rołtrum poręmu^m Pepawa. 122.

31: **De litera. S.**

kolumna: d

- 1: Liłt. Solatrum. Pfinki. 122.
- 2: Spinachia. Szpinak. 123.
- 3: Silermoⁿtanu^m Czarnogłow. 123.
- 4: Sinapis. Gorczycza. 124.
- 5: Squinantum. 125.
- 6: Serpentaria. Wężownik. 126.
- 7: Satirion. Lifie iayka. 126.
- 8: Sticados citri. Koczenki
- 9: żółte 127.
- 10: Sticados arabicum. Koczenki
- 11: z Arabijey. 128.
- 12: Sparagus. gromkowerzenie. 129.
- 13: Sauina. Szawina. 129.
- 14: Semperuiua. Rołchodnik. 130.
- 15: Squilla. Czebula zamorzka. 130.
- 16: Sambucus. Bez. 133.
- 17: Salix. Wirzba. 134.
- 18: Saxifraga. Iamikamień. 134.
- 19: Seolopendria. Ieleni ięzyk. 135.
- 20: Seabieła [!] . Polnadrijakiew. 136.

- 21: Saluia. Szałwija. 136.
- 22: Spicanardi. 137.
- 23: Spica celtica. 134.
- 24: *Serpillu*^m Macierza dużyka. 134.
- 25: Sandix. Vrzet. 139.
- 26: Samfucus. 139.
- 27: Senecion. przymiot. 140.
- 28: Simphieum. 140.
- 29: Soldanella.. 141.
- 30: Sertula. 141.
- 31: Spongia marina. Morzkie
- 32: bdły. 141.
- 33: Spatula fetida. Pałki. 142.
- 34: Sapo. Mydło. 142.
- 35: Saturegia. Cząbr. 143.

strona: +5

kolumna: a

Tabula generalis de Herbis.

Lift.

- 1: Staphifagria. 143.
- 2: Stercus. Layno. 143.
- 3: **De litera. T.**
- 4: Tapfus barbatus. Dziewanna. 144.
- 5: Tormentilla. Kurza noga. 145.
- 6: Titimallus. Romanowo ziele. 146.
- 7: Timus. Dzięcielina. 146.
- 8: Trifolium. Konik. 147.
- 9: Tribulus. Ofeth. 147.
- 10: Tenacetum. Wrotycz. 148.
- 11: Turbik. 148.
- 12: Tela araneo. Paleczyna. 149.

13: De litera. V.

kolumna: b

- 1: Viole. Fijołki. 149.
- 2: Virga paftoris. Polna łzczeń. 150.
- 3: Vřnea. Mech. 150.
- 4: Valeriana. Kozłek. 151.
- 5: Vřtica. Pokrzywa. 152.
- 6: Verbena. Kofzyřczko. 152.
- 7: Velubilis. Pawey. 153.
- 8: Vřngula cababellina. Końskie.
- 9: kopyto. 154.
- 10: Virgaaurea. Wężowe ziele. 154.
- 11: Viřcus. Iemiola. 154.
- 12: Vinu^m agreřte. Wino płone. 155.
- 13: Wino białe. 156.

14: O Wodkach z zioł rozmagithych. Y o moczy

15: gich. A ofobliwie o thych: ktorich Doctorowie

16: vzywaią wrozmagithych niemoczach ludzkich

- 17: Wodka Ałunowa. 1. Liřt 3.
- 18: Wodka Anyżowa. 2. 3.
- 19: Wodka Beragowa. 3. 3.
- 20: Wodka Biedrzeńczowa. 4. 4.
- 21: Wodka Bzowe^{g^o} Kwiatu. 5. 4.
- 22: Wodka Bukwiczowa. 6. 4.
- 23: Wodka Babczana. 7. 4.
- 24: Wodka Balfamowa. 8. 4.
- 25: Wodka Czelidenijowa. 9. 5.
- 26: Wodka Czarne^{g^o} korzenia. 10. 5.
- 27: Wodka Chmielu płone^{g^o}. 11. 5.

28: Wodka Chebdowa. 12. 5.

kolumna: b

1:

2:

3:

4:

5:

6:

7:

8:

9:

10:

11:

12:

13:

14:

15:

16:

17: Wodka Czenturzijewa. 12. 5.

18: Wodka **Dziewanna** [!] . 13. 5.

19: Wodka Dębowa. 14. 6.

20: Wodka Fijołkowa. 15. 6.

21: Wodka Grzybieniowa. 16. 6.

22: Wodka **gromowe**^{go} korzenia. 17. 6.

23: Wodka Izopowa. 18. 6.

24: Wodka Ielenich **lezykow** [!] . 19. 6.

25: Wodka **Kołańczowe**^{go} korze. 20. 6.

26: Wodka Kołtywałowa. 21. 6.

27: Wodka Kurzey nogi ziela. 22. 7.

28: Wodka Kaniey przędze. 23. 7. <http://rcin.org.pl>

kolumna: c

O Wodkach
z zioł palonych.

- 2: Wodka Lawendowa. 24. 7.
- 3: Wodka Lactuczana. 25. 7.
- 4: Wodka Lanczana. 26. 7.
- 5: Wodka Lamikamieniowa. 27. 7.
- 6: Wodka Miedunczana. 28. 7.
- 7: Wodka Macierzey dułzki. 29. 7.
- 8: Wodka Michunkowa. 30. 8.
- 9: Wodka Mieczowa. 31. 8.
- 10: Wodka Mietczana. 32. 8.
- 11: Wodka Matki bozey włofek. 33.
- 12: Wodka Maioranowaa. 34. 8.
- 13: Wodka Mikołaykowa. 35. 8.
- 14: Wodka Maku białego. 36. 8.
- 15: Wodka Omanowa. 37. 9.
- 16: Wodka Piołynowa. 38. 9.
- 17: Wodka pŕinkowa. 39. 9.
- 18: Wodka Pozimkowa, 40. 9.
- 19: Wodka [paralizowe^{go}](#) ziela. 41. 9.
- 20: Wodka Polney ruty. 42. 9.
- 21: Wodka polney drijakwie. 43. 9.
- 22: Wodka Podroznikowa. 44. 10.
- 23: Wodka pigwiana. 45. 10.
- 24: Wodka Pŕilij. 46. 10.
- 25: Wodka pŕzefikowa. 47. 10.
- 26: Wodka Paprociana. 48. 10.
- 27: Wodka Ruciana. 49. 10.
- 28: Wodka Rumienkowa. 50. 10.

- 29: Wodka Rożana. 51. 11.
- 30: Wodka Roiownikowa. 52. 11.
- 31: Wodka Rzodkwiana. 53. 11.
- 32: Wodka Rozchodnikowa. 54. 11.
- 33: Wodka Szlazu [wyfokie^{g0}](#). 55. 11.
- 34: Wodka Skoczkowa. 56. 11.
- 35: Wodka Sporzyfzowa. 57. 11.

kolumna: d

- 1: Lift. Wodka Swieczkowa. 58. 12.
- 2: Wodka Szczyrowa. 59. 12.
- 3: Wodka Szałwijowa. 60. 12.
- 4: Wodka Szczotkowa. 61. 12.
- 5: Wodka [Szafranne^{g0}](#) kwia. 62.
- 6: Wodka Trawowa. 63. 12.
- 7: Wodka Trłyczowa. 64. 12.
- 8: Wodka [Wołowe^{g0}](#) iezyku. 65. 12.
- 9: Wodka Wierzbowa. 66. 12.
- 10: Wodka Winna. 67. 13.
- 11: Wodka Winnych łkorek. 68. 13.
- 12: Wodka [Włofkie^{g0}](#) kopru. 69. 13.
- 13: Wodka [Wyfokie^{g0}](#) flazu. 70. 13.
- 14: Wodka Iałowczowa. 71. 13.

O Oleykoch.

Lift

- 17: [Olelek \[!\]](#) Rożany. 22.
- 18: Oleiek Lilijowy. 22.
- 19: Oleiek Rumienkowy. 22.
- 20: Oleiek Migdałowy. 22.
- 21: Oleiek Piołynowy. 22.
- 22: Oleiek Z żółtkow iaiecznych. 22.

- 23: Oleiek Z czegły. 22.
- 24: Oleiek Koprowy. 23.
- 25: Oleiek przeciw powietrzu. 23.
- 26: Oleiek barzo woniający. 23.
- 27: Petroleum. 23.

strona: +6

kolumna: a

- 1: O ziołach Zamorzkich/ Y o rozmagitem na-
- 2: fieniu/ y o infzych rzeczach ku lekarstwam
- 3: przyflufzączych. Ktore fie za morzem
- 4: rodzą: y tu v nas.

- 5: Aloes. Halena. Lift. 2. <...>
- 6: Agaricus. Modrzewowa gebła. 3.
- 7: Coloquintida. Czebula, albo
- 8: Iablko zamorzkie. 3.
- 9: Caffiaaftula. 3.
- 10: Euforbium. 3.
- 11: Emblici, y o Mitrabolaniech. 4.
- 12: Manna. 4.
- 13: Reubarbarum. 4.
- 14: Seamonea. 5.
- 15: Senes. 5.
- 16: Tamarindi. 5.
- 17: Czukier. 6.
- 18: Cinamon. 6.
- 19: Cardamomum. 7.
- 20: Crocus. Szafran. 7.
- 21: Galanga. Gałgan. 7.
- 22: Mufzkatowy kwiat. 10.
- 23: Nuxmufcata. Mufzkat. orzech. 10.

- 24: Piper. Pierz. 10.
- 25: Reuponticum. 11.
- 26: O Sandacch. 11.
- 27: O Lepie. 11.
- 28: Zinziber. Imbier. 12.
- 29: Amigdale. Migdały. 12.
- 30: Citonia: Pigny. 13.
- 31: Caparris. Kapari 13.
- 32: Caftanee. Kafztany. 14.
- 33: O Figach. 14.

kolumna: b

- 1:
- 2:
- 3:
- 4:
- 5: O Szyfzkach. zamozkich. A. 15. Lift.
- 6: Iuiube z Sebesten. 15.
- 7: Pruna Damafcina. Węgierzkie
- 8: fliwki. 15.
- 9: Anizium. Anyż. 16.
- 10: Laurus. Bobek. 16.
- 11: Cubebe. Kubeby. 16.
- 12: Faba. Bob. 17.
- 13: Fenum grecum. 17.
- 14: Semenlini. Lniane nafienie. 17.
- 15: Lupinus. 17.
- 16: Miliun. Profo. 18.
- 17: Nux vřualis. Orzechy włofkie. 18.
- 18: Auellana. Lafkowe orzechy. 19.
- 19: Nefpilun. Nefzpuły. 19.

- 20: Pomu^m citri. Citrowe iabłka. 19.
- 21: Dactillus. Dactilli. 20.
- 22: Malus granatum. 20.
- 23: Cinus alba. Wifnie białe. 21.
- 24: O robus. Ptafza wyka. 21.
- 25: Oliwa, Oliwki z Oliwą. 22.
- 26: Pomagrana. 22.
- 27: Poma. Iabłka. 23.
- 28: Pira. Grufzka. 23.
- 29: Orderum. Ięczmień. 24.
- 30: Auena. Owies. 24.
- 31: Triticum: Pŕzeńcza. 24.
- 32: Rifum. Riż. 25.
- 33: Kamphora. 25.

kolumna: c

1: O ziołach Zamorzkich

- 2: Dragant. 26.
- 3: Gumiarabicum. 26.
- 4: Laudanum. 27.
- 5: Maftix. Maftyka. 27.
- 6: Mirra. 27.
- 7: Picca ftue Pix. Smoła. 28.
- 8: Refina. Zywicza. 28.
- 9: Storax. 28.
- 10: Terpentina. Modrzewowa
- 11: żywicza. 29.
- 12: Sarcecolla. 29.
- 13: Sandaraca. 30.
- 14: Sanguis dracenis. 30.
- 15: Serapinum. 31.

- 16: Olibanum. Kadzidła. 31.
17: Galbanum. 33.
18: Aurum. Złoto. 34.
19: Argentum. Srebro. 34.
20: *Argentum viuum*. Srebro żywe. 35.

kolumna: d

- 1: Alumen. Hałun. 35.
2: Bolus armenus. 36.
3: Cerufa. Blaywas 36.
4: Cementum. Wapno. 36.
5: Vitrum Sćkło. 37.
6: Litargirrum. 37.
7: Lapis lazuli. 3.
8: Sulfur. Siarka. 38.
9: Sal. Sol 38.
10: Tartarus. Wainfztan. 39.
11: Antimonium. Szpiłglas. 39.
12: *Vitrioleum*. Koperwafer. 39.
13: Viridtes. Grinłzpan. 40.
14: Arfenicum. 40.
15: Sal nitrum. Saletra. 41.
16: Sal armeniacum. 41.
17: Tucia. 41.
18: Amidum. Krochmał. 41.
19: Cantabrum. Otreby. 42.
20: O rzeczach żywych/ Ku lekarztwam flu-
21: zących/ Iako o Zwierzętach/ o Pta
22: czech/ y o Ribach.
23: Agnus. Baranek. 1.
24: Aties. Baran. 2.

- 25: Aper. Kiernez. 3.
- 26: Afinus. Ofieł. 4.
- 27: Vacca. Krowa. 4.
- 28: Lac. Mleko. 4.
- 29: Butrirum. Małło. 5.
- 30: Cafeus. Syr. 5.
- 31: Syrzyłko. 5.
- 32: Bos. Woł. 5.
- 33: Capra. Koza. 5.
- 34: Canis. Pies. 6.
- 35: Cattus. Kot. 6.
- 36: Camellus. Wielbłąd. 7.
- 37: Caſtor. Bobr. 7.
- 38: Ceruus. Ieleń. 8.
- 39: Damma. Lani. 8.
- 40: Dammula. Dzika koza, 9.

strona: +7

kolumna: a

- 1: O rzeczach żywych ku lekarstwom *flazących* [!] .
- 2: Cuniculus. Krolik. Lift. 9.
- 3: Daxus vel Taxus. Ialwieez. 9.
- 4: Equus. Koń. 9.
- 5: Hericius. Ież. 10.
- 6: Caper. Kozieł. 10.
- 7: Leo. Lew. 11.
- 8: Lepus. Zaiącz. 11.
- 9: Lupus. Wilk. 12.
- 10: Muftella. Laficza. 12.
- 11: Mulus. Muł. albo Mulicza. 12.
- 12: Taurus. Byk. 12.

- 13: Vitulus. Cielę. 13.
- 14: Vrfus. Niedzwiedz. 13.
- 15: Vulpis. Lis. albo Lifzka. 13.
- 16: Talpa. Kret. 14.
- 17: Mus. Myfz. 14.
- 18: Lacerta. Iafzczorka. 14.
- 19: Rana. Zaba. 15.
- 20: Scorpio. Niedzwiadek. 15.
- 21: Multipes. Stonog. 15.
- 22: Tinea. Mol. 16.
- 23: Pidiculus. Wefz. 16.
- 24: Pulex. Pchła. 16.
- 25: O Ptaczach. Aquilla. Orzeł. 17.
- 26: Acripiter. Iaftrząb. 17.
- 27: Anas. Kaczka. 17.
- 28: Anfer. Ges. 18.
- 29: Gallus. Kur. 18.
- 30: Gallina. Kokoź. 19. Capo. Kapłon. 19.
- 31: Galline oua. Kokoźe iaycza. 19.
- 32: Ciconia. Bocian. 20.
- 33: Columbus. Gołąb. 20.

kolumna: b

- 1:
- 2: Palumbus. Grzywacz. Lift. 21.
- 3: Paus. Paw. 21.
- 4: Paffer. Wrobl. 22.
- 5: Perdix. Kuropatwa. 22.
- 6: Cornix. Gawron. 22.
- 7: Falec. Sokoł. 23.
- 8: Cuculus. Kukułka. 23.

- 9: Alauda. Skowronek. 23.
10: Nectua. Sowka. 24.
11: Mirundo. Iafkołka. 24.
12: Grus. Zoraw. 25.
13: Merula. Drozd. 25.
14: Necticerax. Lelek. 25.
15: Pica. Sroka. 25.
16: Tuxtur. Synogarlicza. 26.
17: Vyupa. Dudek. 26.
18: Vultur. Sęp. 26.
19: Vespertilio. Nietoperz. 27.
20: Apis. Pczoła. 27.
21: Mel. Miod. 27.
22: Cera. Wofk. 29.
23: Vespa. Ośa: 28.
24: Musce. Muchy. 28.
25: Culex. Komar. 29.
26: O Ribach.
27: Anguilla. Węgorz. 29.
28: Allec. Sledz. 30.
29: Aranea marina. Pająk morzki. 30.
30: Lampredula. 30.
31: Cancer. Rak. 30.
32: Cetus. Wielorib. 30.
33: Cenche. Slimaki. 31.
34: Cechlee. Slimaki ziemne. 32.
35: Cenger. Ieśt riba Morzka. 32.

kolumna: c

- 1: O Ribach rozmagitych.
2: Cocedrillus. Lift. 32.

- 3: Draco nacinus. Smok morzki. 33.
- 4: Delphin. 33.
- 5: Eftini. 33.
- 6: Echyni. 34.
- 7: Erox. 34.
- 8: Ezox. Iefioftr. 35.
- 9: Felchus. et Galata. 35.
- 10: Gardus. 35.
- 11: Lepus marinus. Zaiącz morzki. 36.
- 12: Lucius. Szczuka. 36.
- 13: Murix. 37.
- 14: Mulus. 37.
- 15: Oftrea. 37.
- 16: Purpura. 38.
- 17: Sepia. 38.
- 18: Scorpio. Scolopendra.
- 19: Niedzwiadek Morzki. 39.
- 20: Stincus. 39.
- 21: Teucha. Piłkorz. 40.
- 22: Tinus. 40.
- 23: Vranofcepus. 40.
- 24: Lis morzki. 40.
- 25: Karp. 41.
- 26: O Karafiu y o Dubielu. 41.
- 27: Kiefzcz. 41.
- 28: Płocicza 41.
- 29: Iaficz. 41.
- 30: Kleń y Vkleia 42.
- 31: Okun. 42.
- 32: Iazdż. 42.

33: Sedak. 42.

34: Kielb. 43.

35: Sliż. 43.

36: Czerta. 43.

kolumna: d

1: Sum. LiŃt. 43.

2: Mientus. 43.

3: Minog. 43.

4: Lin. 44.

5: LeŃcs. 44.

6: PŃtraę. 44.

7: Lipień. 45.

8: Capitulum. 120. Y oŃtatnie o przy

9: rodzeniu Ribiem. 45.

10: O Kamienioch dro-

11: gich. Na wiele rze

12: czy potrzebnych.

13: Adamas. 46.

14: Agatas. 46.

15: Alabandina. 47.

16: AlabaŃter. 47.

17: Allectorius. Kapłoni. 47.

18: AmetiŃt. 47.

19: Aquille lapis. 48.

20: Auricalcum. MoŃiędz. 48.

21: Balagius. 49.

22: Bezaar. 49.

23: Barax. 49.

24: Carbuntulus. 49.

25: Celidamius. 50.

26: Celenites. 50.

27: Crif lectrus. 50.

28: Crif litus. 51.

29: Criftallus. 51.

30: Cinnabar. 51.

31: Carallus. 51.

strona: +8

kolumna: a

1: O **Kamfeniach** [!] rozmagitych.

2: Cuprum. Miedz. LiŃt 52.

3: Cinis. Popioł. 52.

4: Ematites. 52.

5: Ferium. Zelazo. 53.

6: Gagatek. 53.

7: Granatus. 53.

8: Gelacies. 54.

9: Iacincius. 54.

10: Iafpis. 54.

11: Karabe. Burztyn. 54.

12: Lapis lazuli. Lazur. 55.

13: Magnes. 55.

14: Magnefia. 56.

kolumna: b

1:

2: Marmor. LiŃt. 56.

3: Margarite. Perły. 56.

4: Pumex. 57.

5: Rubeus. 57.

6: Safirus. 57.

7: Smaragdus. 57.

- 8: Silex Krzemień. 58.
- 9: Tegula. Dachowki. 58.
- 10: Topazien. 58.
- 11: Vefiet et malaris. 59.
- 12: Spongia marina. 59.
- 13: Zignites. 59. grafika

strona: 8v

- 1: PONDER.
- 2: medicinalia sic fenbūr.
- 3: Libra. 18. 1.
- 4: Libra media. 18. 62
- 5: Uncia ź.j.
- 6: Uncia media. z. 5.
- 7: Dragma. 3.
- 8: Dragnm media. 3. 5.
- 9: Scrapulus. 9
- 10: Scrapulus medius 9. 5.
- 11: Sranum [!] . S
- 12: Manipulus.
- 13: Ańa. equaliter.

kolumna: a

- 1: Regeftr [!] ten ktorifmy wam przodkiem połozili
- 2: telko głowny rozdział wżytkich zioł kthore łą w thych kxięgach w łobie
- 3: zawiera, Zdało fie nam (acźkolwizk [!] z wielka [!] praczą nařą) Regeftr na
- 4: wżelkie niemoczy, ktore lekarřtwem tich zioł bywaią vzdrowiony: wam
- 5: przyłozyc. Ktorifz regeftr iest dla łacne⁸⁰ nalezienia ktoreykolwiek nie-
- 6: moczy/ ā on richło vkaże lekarřtwa przeciw niemoczam rozma-
- 7: gitym. Gdziefz ty obaczywřzy taką pilnořć nařę/ tego przod-
- 8: kiem wdzięczeń będziefz/ y nam za to będziefz dziękował.
- 9: Miefy fie dobrze.

- 10: Parchy leczy
- 11: na głowie.
- 12: Lift. 1. C.
- 13: Lift. 2. A.
- 14: Lift. 3. H. Lift. 5. Cap. 7. D.
- 15: Lift 8. D.
- 16: Lift 16. nad H.
- 17: Lift. 40. Cap. 58. E.
- 18: Lift. 43. Cap. 63. C.
- 19: Lift. 70. B.
- 20: Lift. 116. H.
- 21: Lift. 117. Cap. 195. G.
- 22: Lift. 122. D.
- 23: Lift. 125. I.
- 24: Lift. 127. Cap. 211. C.
- 25: Lift. 133. F.
- 26: Lift. 134. Cap. 218. F.
- 27: Lift. 136. A.
- 28: Lift. 143. Cap. 236. A.
- 29: Lift 144. N.
- 30: Lift. 146. Cap. 240. D
- 31: Głowy łupie-
- 32: nie oddala.

kolumna: b

- 1:
- 2:
- 3:
- 4:
- 5:
- 6:

7:

8:

9:

10: Lift. 5. Cap. 7. E.

11: Lift. 20. E.

12: Lift. 43. Cap. 63. C.

13: Lift. 45. E.

14: Na głowie

15: łtrupy leczy.

16: Lift. 6. C.

17: Lift. 20. Cap. 28. D.

18: Głowę y ięzy

19: czek czyłci.

20: Lift. 143. Cap. 236 A.

21: Głowie bolefc

22: czyni.

23: Lift. 5. Cap. 7. G.

24: Lift. 16. A.

25: Lift. 33. C.

26: Lift. 50. Cap. 7. F.

27: Lift. 102. P.

28: Lift. 109. Cap. 178 A

29: Lift. 133. Cap. 217.

30:

31: Lift. 156. F.

kolumna: c

1:

2:

3:

4:

5:

6:

7:

8:

9:

10: Główną boleść oddala.

11:

12: Lift. 18. Cap 25. EF.

13: Lift. 18. Cap 25. F.

14: Lift. 26. K.

15: Lift. 28. F.

16: Lift. 48. D.

17: Lift. 48. Cap. 70. C.

18: Lift. 52. Cap. 77. F.

19: Lift. 58. E.

20: Lift. 63. Cap. 98. D.

21: Lift. 67. E.

22: Lift. 77. C.

23: Lift. 82. N.

24: Lift. 82. Cap. 131. D.

25: Lift. 96. C.

26: Lift. 104. Cap. 167. I.

27: Lift. 109. Cap. 178 D

28: Lift. 111. Cap. 181 B

29: Lift. Cap. 194. E. K.

30: Lift. 119. I.

31: Lift. 120. Cap. 200. G.

32: Lift. 124. H.

33: Lift. 125. I.

34: Lift. 133. Ca. 217.

kolumna: d

Index.

- 1: Lift. 138. Cap. 225. B
- 2: Lift. 144. F.
- 3: Lift. 149. Cap. 251. C.
- 4: Lift. 154. B.
- 5: Boleść głowy
- 6: z zimney przy-
- 7: czyny oddala.
- 8: Lift. 89. Cap. 142. C.
- 9: Lift. 127. Cap. 212. E.
- 10: Boleść głowy
- 11: z gorączey przy
- 12: czyny ufmie-
- 13: rza yoddala.
- 14: Lift. 39. Cap. 57. E.
- 15: Lift. 72. Cap. 113. D.
- 16: Lift. 92. C. D.
- 17: Lift. 95. D.
- 18: Lift. 100. L
- 19: Lift. 117. Ca. 197. Bv
- 20: Lift. 122. Cap. 204. C.
- 21: Lift. 149. Cap. 250. A.
- 22: Lift. 150. I.
- 23: Lift. 153. Ca. 257. d. F.
- 24: Boleść poł gło-
- 25: wną oddala.
- 26: Lift. 35. G.
- 27: Lift. 84. M.
- 28: Lift. 139. Cap. 227. G.

29: Na głowie ro-

30: [f]ci włosy.

kolumna: e

1: Lift. 15. Cap. 21. E.

2: Lift. 16. nad H.

3: Lift. 20. G.

4: Lift. 27. C.

5: Lift. 27. Cap. 37. L.

6: Lift. 33. D.

7: Lift. 117. Cap. 195. G.

8: Lift. 137. N.

9: Lift. 137. Ca. 223. c. K.

10: Lift. 144. M.

11: W głowie ra-

12: ny leczy.

13: Lift. 18. Cap. 25. B.

14: Lift. 37. G.

15: Lift. 61. B.

16: Głowę vczy-

17: ścic.

18: Lift. 20. nad C.

19: Lift. 27. Cap. 37. C.

20: Lift. 30. M. C.

21: Lift. 33. D.

22: Lift. 46. G.

23: Lift. 48. D.

24: Lift. 48. C.

25: Lift. 83. Cap. 133. E.

26: Lift. 84. M.

27: Lift. 91. I.

28: Lift. 96. Cap. 156. E.

29: Lift. 107. G.

30: Lift. 117. Cap. 197. B.

31: Lift. 136. Cap. 222. F.

32: Lift. 143. Cap. 236. A.

33: Do głowy dy-

kolumna: f

1: mom wstępno-

2: wac broni.

3: Lift. 28. C.

4: Głowy mdłość

5: czyni.

6: Lift. 28. F.

7: Mozg pożyła y

8: głowę. Lift. 29. Cap. 40. F.

9: Lift. 60. Ca. 92. C.

10: Lift. 117. Cap. 197. B.

11: Lift. 119. I.

12: Lift. 128. Cap. 212. F.

13: Lift. 137. Cap. 223. G.

14: Lift. 141. Cap. 231. C.

15: Gorączkość gło-

16: wy odeymuie.

17: Lift. 71. E.

18: Lift. 92. N.

19: Lift. 149. Cap. 250. A.

20: Boleść głowy

21: dzieciom [vfmierza]

22: Lift. 88. B.

23: Z głowy fluz

24: wyciąga.

25: Lift. 115. Cap.

26: W głowie [szu]mienie od[dala]

kolumna: a

1: Lift. 94. Cap. 150. C.

2: Lift. 139. Cap. 227. I.

3: Na wżytki nie-

4: dośtatki główne.

5: Lift. 128. Cap. 212. C.

6: W głowie wil-

7: kości trawi.

8: Lift. 137. Cap. 223. B.

9: Lift. 139. I.

10: Z mozgu nie-

11: czyłtości wyciągnąć.

12: Lift. 13. M.

13: Lift. 13. Cap. 18. M.

14: Lift. 46. G.

15: Lift. 80. M.

16: Lift. 83. Cap. 133. E.

17: Lift. 96. Cap. 157. B.

18: Lift. 97. C.

19: Lift. 118. Cap. 197. B.

20: Lift. 124. Cap. 207. E.

21: Lift. 128. Cap. 212. C.

22: Lift. 143. Cap. 236. A.

23: Zołzy ktore by-

24: waią za wżzima rośpądz.

25: Lift. 9. G.

26: Lift. 12. K.

27: Lift. 12. Cap. 17. E.

28: Lift. 67. H.

29: Lift. 73. D.

30: Lift. 83. Cap. 132. F.

31: Lift. 125. F.

32: Złą pamięć na

33: prawia.

kolumna: b

1: Lift. 17. M.

2: Lift. 29. Cap. 40. F.

3: Lift. 77. F.

4: Lift. 95. Cap. 152. C.

5: Lift. 109. Cap. 178. C.

6: Lift. 125. G. H. R.

7: Lift. 138. Cap. 225. B.

8: Gdyby fie kto

9: obiadł siemienia/ albo polewki zniego. A ftąd

10: by miał boleść głowy.

11: Lift. 33. C.

12: Z głowy wilko

13: ści flegmište wyfufza.

14: Lift. 50. Cap. 74. C.

15: Włofy czyrni.

16: Lift. 48. E.

17: Lift. 62. E.

18: Lift. 85. H.

19: Lift. 121. Cap. 202. C.

20: Lift. 134. H.

21: Lift. 137. H. N.

22: Rozum ftra-

23: czony przywracza.

24: Lift. 50. B.

25: Lift. 109. Cap. 178. C.

26: Lift. 110. H.

27: Lift. 112. B.

28: Lift. 155. E.

29: Płec gładzi.

30: Lift. 52. P.

31: Krofti ktore by

kolumna: c

1: waią za vchem leczy

2: Lift. 62. Cap. 96. E.

3: Rozumu na

4: chwilę pozbyć.

5: Lift. 65. G. R.

6: Włofam opa-

7: dnać niedopuszcza.

8: Lift. 89. Cap. 143. B.

9: Lift. 137. Ca. 223 E K

10: Mole kthorzy

11: włofy sieką wypądza.

12: Lift. 36. C.

13: Lift. 43. Cap. 63. C.

14: Pamięc kazi.

15: Lift. 104. Cap. 167. I.

16: Włofy zołthe

17: vczynić. Lift. 121. E.

18: Remę oddala

19: Lift. 40. B.

20: Lift. 47. I.

- 21: Lift. 61. Cap. 94. D.
- 22: Lift. 63. Cap. 98. B.
- 23: Lift. 66. Cap. 104. C.
- 24: Lift. 77. C.
- 25: Lift. 84. G.
- 26: Lift. 91. K.
- 27: Lift. 93. Ca. 149. B. E
- 28: Lift. 100 Ca. 163. E. b
- 29: Lift. 105. E.
- 30: Lift. 130. G.
- 31: Lift. 133. Cap. 217. C.

kolumna: d

- 1: Lift. 139. I.
- 2: Lift 141. Cap. 231. C.
- 3: Lift. 151. F.
- 4: Guz na krczy-
- 5: czy rośpądza.
- 6: Lift. 144. G.
- 7: Włofy iafne
- 8: czyni.
- 9: Lift. 145. H.
- 10: Zawraczanie
- 11: Głowy oddała.
- 12: Lift. 2. L.
- 13: Lift. 18. Cap. 25. F.
- 14: Lift. 28. I.
- 15: Lift. 50. B.
- 16: Lift. 89. Cap. 142. C.
- 17: Lift. 138. Cap. 225. B.
- 18: Wfzam w gło

- 19: wie być nie da.
20: Lift. 20. E.
21: Lift. 46. E.
22: Włzy fie mnożą.
23: Lift. 5. Cap. 7. F.
24: Na głowie le-
25: czy wrzody wilgotne.
26: Lift. 62. Cap. 96. E.
27: Lift. Cap. 193. H.
28: Gdy kto od pa
29: mięci odeydzie.
30: Lift. 125. G. H. R.
31: Na łupieze w
32: głowie.

kolumna: e

- 1: Lift. 134. Cap. 218. F.
2: Głuchość oddała.
3: Lift. 1. G.
4: Lift. 48. I.
5: Lift. 48. Cap. 70. L
6: Lift. 76. D.
7: Lift. 133. L.
8: Lift. 137. Cap. 223 G
9: W wizu raba-
10: ki morzyć.
11: Lift. 1. H.
12: Lift. 24. G.
13: Lift. 46. D.
14: Lift. 46. Cap. 67. H.
15: Lift. 47. F.

- 16: Lift. 52. M
- 17: Lift. 61. Cap. 94. F.
- 18: Lift. 91. E.
- 19: Lift. 134. N.
- 20: W wśzu rośpa-
- 21: dliny goij.
- 22: Lift. 20. Cap. 28. D.
- 23: Lift. 153. Cap. 257. E.
- 24: W wśzu piźcze
- 25: nie oddała. Lift. 27. Cap. 37. K.
- 26: Lift. 39. D.
- 27: Lift. 47. F.
- 28: Lift. 72. F.
- 29: Lift. 134. G.
- 30: Z wśzu rope

kolumna: f

- 1: czyfci.
- 2: Lift. 79. Cap. 126. A.
- 3: Lift. 134. Ca. 218. M.
- 4: Lift. 155. Cap. 216. A.
- 5: Na ociekłość wśzu.
- 6: vLift. 79. Cap. 116. A.
- 7: W vchu róba
- 8: ka czo gi zową Sko-
- 9: rek: vmarza.
- 10: Lift. 110. C.
- 11: Lift. 118. T.
- 12: W wśzu rany
- 13: z kroft leczy.
- 14: Lift. 151. Cap. 254. D.

- 15: W wřzu bolefc
- 16: oddala.
- 17: Lift. 7. Cap. 10. E.
- 18: Lift. 15. Cap. 21. D.
- 19: Lift. 20. L.
- 20: Lift. 21. G.
- 21: Lift. 33. Cap. 45. AB.
- 22: Lift. 39. Cap. 57. D.
- 23: Lift. 65. D.
- 24: Lift. 72. F.
- 25: Lift. 82. Cap. 131. C.
- 26: Lift. 84. Cap. 134. I.
- 27: Lift. 89. Cap. 142. C.
- 28: Lift. 99. N.
- 29: Lift. 101. G.
- 30: Lift. 104. Cap. 167.
- 31: Lift. 104. C.
- 32: Lift. 109. Cap. 178.

Infirmittatum

kolumna: a

- 1: Lift. 110. D.
- 2: Lift. 121. G.
- 3: Lift. 134. H.
- 4: Lift. 134. Cap. 218. K.
- 5: Lift. 139. Cap. 227. I.
- 6: Opuchlinę w
- 7: wřzu leczy.
- 8: Lift. 12. Cap. 17. B.
- 9: Z oczu bielmo
- 10: y infze makuły fpądz.

- 11: Lift. 1. F.
- 12: Lift. 3. C.
- 13: Lift. 30. K.
- 14: Lift. 43. F.
- 15: Lift. 52. H.
- 16: Lift. 67. D.
- 17: Lift. 89. C.
- 18: Lift. 125. S.
- 19: Oczam czyfcie
- 20: nie y pofielnie.
- 21: Lift. 5. C.
- 22: Lift. 11. F.
- 23: Lift. 54. Cap. 80. F.
- 24: Lift. 60. Cap. 92. B.
- 25: Lift. 151. G.
- 26: Przeciw mdło
- 27: ści wzroku.
- 28: Lift. 13. F.
- 29: Lift. 27. Cap. 37. K.
- 30: Lift. 30. H.
- 31: Lift. 51. Cap. 76. A.
- 32: Lift. 54. Cap. 80. F.
- 33: Lift. 60. Cap. 92. B.

- kolumna: b
- 1: Lift. 89. C.
- 2: Lift. 118. D. R.
- 3: Lift. 119. B. E.
- 4: Lift. 120. Cap. 200. G.
- 5: Lift. 133. D.
- 6: Lift. 134. Cap. 218. G.

- 7: Lift. 137. Cap. 223. F.
- 8: Lift. 143. K.
- 9: Lift. 146. D.
- 10: Lift. 147. B.
- 11: Lift. 153. F.
- 12: Naprzeciw za
- 13: ćmieniu oczu.
- 14: Lift. 2. L.
- 15: Lift. 13. C.
- 16: Lift. 18. Cap. 25. D.
- 17: Lift. 30. N.
- 18: Lift. 51. Cap. 76. K.
- 19: Lift. 54. Cap. 80 F.
- 20: Lift. 60. Cap. 92. B.
- 21: Lift. 137. Cap. 223. F.
- 22: Lift. 146. D.
- 23: Na oczy chore
- 24: y mdłe: lekarstwo.
- 25: Lift. 51. Cap. 76. A.
- 26: Lift. 54. Cap. 80. F.
- 27: Lift. 89. C.
- 28: Lift. 98. D.
- 29: Lift. 146. D.
- 30: Z oczu wilkość
- 31: złą wyfufza.
- 32: Lift. 5. Cap. 7. H.
- 33: Lift. 35. K.
- 34: Zoczu makuły
- 35: fpadza wżelkie.

- 1: Lift. 52. H.
- 2: Z oczu bolefc
- 3: oddala.
- 4: Lift. 22. Cap. 30. F.
- 5: Lift.; 25. G.
- 6: Lift. 26. K.
- 7: Lift. 28. B.
- 8: Lift. 34. Cap. 48. B.
- 9: Lift. 65. H.
- 10: Lift. 83. L.
- 11: Lift. 88. B.
- 12: Lift. 101. G.
- 13: Lift. Cap. 194. I. M.
- 14: Lift. 137. Cap. 223. F.
- 15: Lift. 145. D.
- 16: Lift. 154. E.
- 17: Powiek opuch
- 18: nienie rospądza.
- 19: Lift. 68. Cap. 107. C.
- 20: Na ięczmyk/
- 21: Y na opuchlinę pod
- 22: oczyma.
- 23: Lift. 15. Cap. 21. C.
- 24: Zoczcu świerzb
- 25: śpądza.
- 26: Lift. 27 Cap. 37 G.
- 27: Lift. 31. L.
- 28: Lift. 52. I.
- 29: Z oczu nieczy
- 30: łtość y czyrwonofć

31: Ípądzá.

32: Lift. 70. D. Camphora

33: Lift. 95. D.

kolumna: d

Index

1: Lift. Cap. 194. N.

2: Lift. 118. M.

3: Lift. 134. Cap. 218. G.

4: Lift. 141. D.

5: Lift. 146. D.

6: Lift. 151. G.

7: Gorącość z o-

8: czu odeymuie.

9: Lift. 70. D. E. campho

10: Lift. 95. D.

11: Oczu ociekłość

12: leczy.

13: Lift. 87. K.

14: Wilkościam

15: do oczu płynąć broní.

16: Lift. 88. B.

17: Na oczy pły-

18: nącze lekarzstwo. Lift. 91. I.

19: Lift. 95. D.

20: Lift. 118. M.

21: Wzrok zacmie

22: wa.

23: Lift. Cap. 164. C.

24: Lift. 109. Cap. 178. A.

25: Wzrok mdli.

26: Lift. 5. Cap. 7. H.

27: Lift. 7. Cap. 10. F.

28: Lift. 27. Cap. 37. I.

29: Lift. 100. F.

30: Lift. 109. Cap. 178. A.

31: Lipkość z oczu

kolumna: e

1: y ogień ściąga.

2: Lift. 122. G.

3: Luskę w oczu

4: na białku zdziera.

5: Lift. 127. Cap. 211. F.

6: Niedoftatek w

7: źelki w oczu naprawia.

8: Lift. 141. Cap. 231. A.

9: Lift. 147. B.

10: Lift. 148. Cap. 243. D.

11: Oczy zagoio

12: ne wyfufza.

13: Lift. 146. D.

14: Twardość po-

15: wiek rospadza.

16: Lift. 145. D.

17: Czerwoność z

18: oczu spadza.

19: Lift. 1. F.

20: Na liczu trąd

21: leczy.

22: Lift. 2. Cap. 3. C.

23: Lift. 4. Cap. 5. C.

24: Lift. 7. D.

25: Lift. 20. F. Lift. 23. Cap. 31. F.

26: Lift. 24. F.

27: Lift. 27. Cap. 37. F.

28: Lift. 31. L.

29: Lift. 43. H.

30: Lift. 46. Cap. 67. E.

kolumna: f

1: Lift. 50. C.

2: Lift. 61. Cap. 94. C.

3: Lift. 63. Cap. 98. E.

4: Lift. 76. A.

5: Lift. 91. M.

6: Lift. 96. Cap. 156. C.

7: Lift. 100. C.

8: Lift. 144. G.

9: Rumianość

10: licza czyni.

11: Lift. 133. Cap. 217. D.

12: Licze czudne

13: vczynić.

14: Lift. 12. Cap. 17. D.

15: Lift. 88. C.

16: Siność pod o-

17: czyma śpądza.

18: Lift. 22..

19: Lift. 24. 7.

20: List [!] . 83. Cap. 133. C.

21: Na liczu bar-

22: wę łtraczoną przy-

- 23: wracza.
- 24: Lift. 133. D.
- 25: Licze kroftawe
- 26: leczy.
- 27: Lift. 133. Cap. 217. A.
- 28: Lift. 136. C.
- 29: Na liczu barwę czudną czyni.
- 30: Lift. 28. Cap.. H.
- 31: Lift [!] . 39. C.

kolumna: a

- 1: Infirmittatum.
- 2: Lift. 52. P.
- 3: Lift. 82. L.
- 4: Lift. 133. D.
- 5: Krofty z licza
- 6: białe śpądza.
- 7: Lift. 53. G.
- 8: Lift. 59. K. Lift. 76. A.
- 9: Lift. 156. C.
- 10: Opuchlinę ro
- 11: śpądza pod oczyma.
- 12: Lift. 39. Cap. 57. E.
- 13: Na licze wę-
- 14: grow pełne.
- 15: Lift. 71. Cap. 111. C.
- 16: Lift. 125. K.
- 17:
- 18: Na liczu kro-
- 19: łty cżyrwone goij.
- 20: Lift. 120. M.

21: Lift. 120. Cap. 200. C

22: Na liczu trąd

23: czyni.

24: Lift. 5 Cap. 7. G.

25: Piegi z licza

26: y infze szkaradołci.

27: Ípądza.

28: Lift. 14. I.

29: Lift. 15. Cap. 21. E.

30: Lift. 22. E.

31: Lift 67. F.

32: Lift. 70. D. Campho.

33: Lift. 76. A.

kolumna: b

1:

2: Lift. 91. D.

3: Lift. 93. C.

4: Lift. 97. Cap. 158. G.

5: Lift. Cap. 195. D.

6: Lift 120. I.

7: Lift 125. K.

8: Lift. 126. Cap. 209 B

9: Lift. 141. Cap. 231. A.

10: Lift. 144. L.

11: Trąd biały z

12: licza Ípądza.

13: Lift. 93. Cap. 140. B.

14: Lift. 121. H.

15: Przeciw ogo-

16: rzelinie.

17: Lift. 15. Cap. 21. E.

18: Brodę richło

19: vrofcic.

20: Lift. 2. B.

21: Lift. 27. Cap. 37. L.

22: Lift 127. Cap. 211. D

23: Krew z nośa

24: pobudza.

25: Lift. 133. Cap. 217 B

26: Krew z nośa

27: pływaczą ftanowi.

28: Lift 28. H.

29: Lift. 35. Cap. 50. B.

30: Lift. 38. A.

31: Lift. 62. B.

32: Lift. 65. A.

kolumna: c

1:

2: Lift. 70. C. Campho.

3: Lift. 80. Cap. 128. N.

4: Lift. 100. G.

5: Lift 101. Cap. 163. E

6: Lift. 115. B.

7: Lift. 118. S.

8: Lift. 130. Cap. 215. D.

9: Lift. 134. Cap. 218. H.

10: Lift. 151. Cap. 254. F.

11: Naprzeciw za

12: ciśnieniu czelufci/ Y

13: dziurek wnofie. Zową

- 14: thy choroby Brancos
15: et ceriza.
16: Lift. 85. B.
17: Lift. 152. D.
18: Otwiera zat
19: kanie dziurek w noście
20: od mozgu.
21: Lift. 96. Cap. 157. B.
22: Lift. 128. Cap. 212. F.
23: Lift. 143. C.
24: Lift. 152. D.
25: Bolączkę Can
26: cer/ która bywa w no-
27: ście: leczy.
28: Lift. 10. Cap. 14. G.
29: Lift. 20. F.
30: Lift. 82. Cap. 131. A.
31: Smrod odda
32: ła z wft.
33: Lift. 1. I.

kolumna: d

Index

- 1: Lift. 8. A.
2: Lift. 29. Cap. 40. H.
3: Lift. 52. Cap. 77. E.
4: Lift. 81. Cap. 130. C.
5: Lift 82. O.
6: Lift 110. E.
7: Lift. 115. Cap. 191. D
8: Lift. Cap. 193. C.

- 9: Lift. 148. C.
- 10: Lift 148. Cap. 244. A
- 11: Na wargach
- 12: Lift. 14. M (krofty goij
- 13: Lift. 25. Cap. 34. A.
- 14: Lift. 51. D.
- 15: Vft rospadli
- 16: ny y podniebienia goij
- 17: Lift. 10. Cap. 14. H.
- 18: Lift. 18. C.
- 19: Lift. 20. F.
- 20: Lift. 25. Cap. 34. A.
- 21: Lift. 29. Cap. 40. L.
- 22: Lift. 52. Cap. 77. D.
- 23: Lift. 85. I.
- 24: Lif. 100, C.
- 25: Lift. 102, Cap, 165, L,
- 26: Lift, Cap, 194, H
- 27: Lift, 117, Cap, 196, G
- 28: Lift. 140. Ca. 229. E.
- 29: Rany goij w
- 30: vftach,
- 31: Lift, 67, Cap, 104, F
- 32: Lift. 153. A.
- 33: Skazenie

kolumna: e

- 1: warg naprawia,
- 2: Lift, 51, D,
- 3: Krofty złe le-
- 4: czy w vfciech

- 5: Liŧt, 30, F,
6: Vŧt ŧpadałoŧc
7: dzieciom goij.
8: Liŧt, 33, Cap, 46, E,
9: Vŧt skrzywie
10: nie naprawia.
11: Liŧt. 69. Cap. 109. D
12: Liŧt. 84. M.
13: Liŧt. 89. Cap. 142. C.
14: Mowę ŧtraczo
15: ną przywracza.
16: Liŧt. 63. Cap. 98. D.
17: Podniebienie
18: w vŧciech wyŧufza.
19: Liŧt. 96. Cap. 157. B.
20: Od zagniłoŧci
21: vŧt broni.
22: Liŧt. 102. Cap. 165 C
23: Vŧt zagniłoŧc
24: leczy.
25: Liŧt. 117. Ca. 196. G
26: Liŧt. 133. C.
27: Rany w v-
28: ŧtach y na podnie-
29: bieniu goij.
30: Liŧt. 121. Cap. 202 A

kolumna: f

- 1: Boleŧc zębow
2: oddała.
3: Liŧt. 2. Cap. 3. B,

- 4: Lift. 4. Cap. 5. K.
- 5: Lift. 5. Cap. 7. I.
- 6: Lift. 13. F.
- 7: Lift. 14. H.
- 8: Lift. 15. Cap. 21. D.
- 9: Lift. 18. Cap. 25. C.
- 10: Lift. 30. B.
- 11: Lift. 39. Cap. 57. H.
- 12: Lift. 46. Cap. 67. F.
- 13: Lift. 47. I.
- 14: Lift. 48. D.
- 15: Lift. 61. Cap. 94. G.
- 16: Lift. 65. E
- 17: Lift. 71. Cap. 111. B.
- 18: Lift. 76. B.
- 19: Lift. 80. H.
- 20: Lift. 80. Ca. 128. c. F.
- 21: Lift. 85. F. M.
- 22: Lift. 89. B.
- 23: Lift. 97. C. G.
- 24: Lift. 101. P.
- 25: Lift. 101. Cap. 164, L
- 26: Lift. 102. Cap. 165 B
- 27: Lift. 108. Cap. 176 C
- 28: Lift. 109. Ca. 178. F.
- 29: Lift. 110. Cap. k78. K
- 30: Lift. 115. Ca. 191 D.
- 31: Lift. Cap. 194. L.
- 32: Lift. 118. E
- 33: Lift. 124. Ca. 207. D.

34: Lift. 125. P.

35: Lift. 129. O.

kolumna: a

Infirmittatum.

1: Lift. 143. Cap. 236. 1.

2: Lift. 145. C. H.

3: Lift. 146. Cap. 240 B

4: Mięso około

5: zębów ścieńcza.

6: Lift. Cap. 193. C.

7: Działła gdy

8: komu gniją.

9: Lift. 10. Cap. 14. H.

10: Lift. 18. C.

11: Lift. 29. Cap. 40. L.

12: Lift. 51. D.

13: Lift. 69, Cap, 109, A

14: Lift, 133, G,

15: Lift, 153, A,

16: Vmocznia

17: zęby,

18: Lift, 18, C,

19: Lift, 29, Cap, 40, L,

20: Lift, 82, P,

21: Lift, 97, G,

22: Lift, 110, Cap. 178, K

23: Lift, Cap, 193, C,

24: Lift, 133. C,

25: Ofkominy na

26: zębiech oddala,

- 27: Lift, 100, I,
- 28: Czyni zgrzy
- 29: tanie zęb.
- 30: Lift, 40, Cap, 58, E,
- 31: Do działł
- 32: wilkofcia^m płnać nie da,

kolumna: b

- 1: Lift, 62, C,
- 2: łmrod z działł
- 3: odeymuie,
- 4: Lift, 81, Cap, 130, C,
- 5: Białe zęby
- 6: vczynić,
- 7: Lift, 82, P,
- 8: Wyciąga nie
- 9: cziftołci z działł,
- 10: Lift, 93, Cap, 149, C,
- 11: Lift, 148, C,
- 12: Rany w dział
- 13: łlach goij,
- 14: Lift, Cap, 193, C
- 15: Dzięgna wy-
- 16: łufza y leczy,
- 17: Lift, Cap, 194, L,
- 18: Lift 122, F,
- 19: Działła flabe
- 20: vmacznia,
- 21: Lift, 133, C
- 22: Lift, 136, Cap, 222, C
- 23: Lift, 155, Cap, 261, A

24: Broni zębom

25: prochnąć,

26: Lift, 146, Cap, 240, B

27: Działła około

28: ząb naprawia

29: Lift, 155, Cap, 261, A

kolumna: c

1: Ięzyka łpada

2: nie leczy

3: Lift, 33, Cap, 46, C,

4: Lift, 66, Cap, 104, C

5: Iezyczek vpa

6: dły podnośi,

7: Lift, 47, I,

8: Lift, 85, B,

9: Lift, 119, L,

10: Lift, 124, Cap, 207 C,

11: Lift, 155, Cap, 261 A

12: Na łzigi zolzy

13: rołpada.

14: Lift. 4 Cap. 5. K.

15: Lift. 125. F.

16: **Opuchluie [!]**

17: łzije leczy.

18: Lift. 105. G.

19: Gardła ochra-

20: pienie oddala.

21: Lift. 13. L.

22: Lift. 38. B.

23: Lift. 82. Cap. 131 B.

24: Lift. 138. Cap. 225. F.

25: Lift. 141. Cap. 231. C.

26: Glinogorz le-

27: czy dziatkam.

28: Lift. 68. Cap. 107. D.

29: Slinogorz le

kolumna: d

Index

1: czy wŕzelkiemu.

2: Lift. 27. Cap. 37. C.

3: Lift. 47. H.

4: Lift. 52. Cap. 77. A.

5: Lift. 85. B. I.

6: Lift 117. Cap 195. H

7: Lift. 117. Cap. 196 O

8: Przeciw fucho

9: ŕci gardła

10: Lift. 78. Cap. 123. A.

11: Przeciw zada

12: wieniu ktore bywa w gardle.

13: Lift. 85. I.

14: Boleŕc gardła

15: oddala.

16: Lift. 89. Cap. 142. C.

17: Gardło opu-

18: chłe leczy.

19: Lift 99. O.

20: Roŕpadliny w gardle goij.

21: Lift. 100. C.

22: Pod gardłem

23: zołzy rospadza.

24: Lift. 119. C.

25: Lift. 125. F.

26: Bolączki w

27: gardle leczy.

28: Lift. 143. Cap. 237. A

29: Lift. 144. B.

kolumna: e

1: W Pierfiach

2: ciężkość oddala.

3: Lift. 2. C.

4: Lift. 5. Cap. 7. K.

5: Lift. 7. E.

6: Lift. 7, Cap. 10. G. H

7: Lift. 20. Cap. 28 F.

8: Lift. 22. Cap. 30. F.

9: Lift. 44. Cap. 64. D.

10: Lift 66. Cap. 104. A.

11: Lift. 80. K.

12: Lift. 89. Cap. 142. D.

13: Lift. 113. Cap. 186. C.

14: Lift. 114. Cap. 189. B

15: Lift. 123. Cap. 205. F

16: Lift. 124, Cap. 206 A

17: Lift. 124. F.

18: Lift. 128. G,

19: Lift. 133. D.

20: Lift. 138. Cap. 225. F.

21: Lift. 150. K.

22: Lift. 150. 252. F

23: Lift. 134. C.

24: Flegmę z pier

25: fi wywodzi.

26: Lift. 36. C.

27: Lift. 27. D.

28: Lift. 45. Cap. 66. A.

29: Lift. 66. C. E.

30: wilkołci zle z

31: pierfi wywodzi.

32: Lift. 13. K.

33: Lift. 84. Cap. 134. K.

kolumna: f

1: Lift. 137. Cap. 223 B

2: Na fkazone

3: pierfi lekarstwo. Lift. 84. Cap. 134. B.

4:

5: Pierfi y płuca

6: czyłci.

7: Lift. 84. Cap. 134. K.

8: Lift. 90. G.

9: Lift. 90. Cap. 144. B.

10: Lift. 101. Cap. 164 D

11: Lift. 110. Cap. 178. I

12: Lift. 136. F.

13: Lift. 140. Cap. 229 D

14: Lift. 143. A.

15: Lift. 149. D

16: Lift. 152. M.

17: w Pierfiach le

18: czy wrzodzienicze.

- 19: Lift. 31. Cap. 43. F.
20: Mleko białem
21: głowam w pierfiach
22: rozpuścza z fiadle.
23: Lift. 33. Cap. 46. D.
24: Lift. 47. G.
25: Lift. 82. G.
26: Pierfi białem głowam aby wielkie
27:
28: nie vrofly.
29: Lift. 34. Cap. 48. E.
30: Lift. 35. I.
31: Twardość
32: pierfi rospądza.

kolumna: a

Infirmittatum

- 1: Lift. 37. D.
2: Lift. 69. Cap. 109. B.
3: wrzodzienicze
4: ktore bywaią v bia
5: łych głow na pier
6: fiach leczy.
7: Lift. 65. I.
8: Lift. 149. Cap. 250. C.
9: Pierfi potwier-
10: dza.
11: Lift. 144. Cap. 64. E.
12: Czyni wolność
13: oddychania.
14: Lift. 44. Cap. 64. E.

- 15: Lift. 68. G.
- 16: Lift. 78. Cap. 123. A.
- 17: Lift. 86. F.
- 18: Lift. 109. Ca. 178. G.
- 19: Lift. 110. Cap. 178 I
- 20: Lift. 112. Cap. 181. G.
- 21: Lift. 140. Cap. 229 D
- 22: Lift. 142. Ca. 234. B.
- 23: Boleść pierfi
- 24: oddala.
- 25: Lift. 67. A.
- 26: Lift. 81. G.
- 27: Lift. 123. Cap. 215 A
- 28: Lift. 150. Ca. 252. F.
- 29: w dychawicę
- 30: wpada
- 31: Lift. 56. Cap. 85. K.
- 32: Lift. 122. E.
- kolumna: b**
- 1: Pierfi ociekłe
- 2: paniam leczy.
- 3: Lift. 79. Cap. 126. A.
- 4: Krew z pierfi
- 5: płynącą stanowi.
- 6: Lift. 101. Cap. 164 N
- 7: Suchość pier
- 8: fi oddala.
- 9: Lift. 103. Cap. 167. E
- 10: Lift. 78. Cap. 123. A.
- 11: Pierfi odmięk

- 12: cza.
13: Lift. 112. Ca. 184. A.
14: Pierfiam na
15: choroby zaftarzałe.
16: lekarzftwo.
17: Lift. 117 Cap. 196. L.
18: Pierfi zagrze
19: wa.
20: Lift. 127. M.
21: Pierfi zacifnio
22: ne otwarza.
23: Lift. 136. F.
24: Pierfi y płuca
25: pofila.
26: Lift. 153. Cap. 257. E.
27: Flegmę z pier
28: fi lipką wywodzi.
29: Lift. 7. E.
30: Lift. 37. B.

kolumna: c

- 1: Lift. 27. D.
2: Lift. 44. Cap. 64. D.
3: Lift. 66. C.
4: Lift. 84. Cap. 134. K.
5: Lift. 138. Cap. 225 H
6: Lift. 147. E.
7: Lift. 150. Cap. 252. F.
8: Lift. 152. E.
9: W pierfiach z
10: fiadłą krew rofpądza

- 11: Lift. 7. E.
12: Lift. 47. G.
13: Mleko w pier-
14: ściach mnoży.
15: Lift. 7. Cap. 10. I.
16: Lift. 51. Cap. 76. B.
17: Lift. 74. G.
18: wrzod w pier-
19: ściach leczy, Którzy zo-
20: wną Peripleumonija.
21: Lift. 150. K.
22: Płuca boleść
23: oddala.
24: Lift. 4. Cap. 4. D.
25: Lift. 35. Cap. 50. B.
26: Lift. 67. A.
27: Lift. 123. Cap. 205 A
28: Płucza
29: szkodzi.
30: Lift. 108 Cap. 176. F.
31: Rany w
32: płu-

kolumna: d

Index

- 1: czach leczy.
2: Lift. 14. G.
3: Lift. 26. D.
4: Lift. 35. Cap. 50. E.
5: Lift. 116. K.
6: Lift. Cap. 193. B.

- 7: Chropawość
- 8: płucz gładzi.
- 9: Lift. 18. A.
- 10: Lift. 78. Cap. 123. A.
- 11: Ropę z płucz
- 12: czyfci.
- 13: Lift. 38. A. E.
- 14: Lift. 66. C.
- 15: Niemoczy w-
- 16: łzelkie płucz/ wątroby,
- 17: y fleziony leczy.
- 18: Lift. 108. B. C.
- 19: Lift. 116 K.
- 20: Owrzedzenie
- 21: płucz leczy.
- 22: Lift. 116. H.
- 23: Lift. Cap. 193. B.
- 24: Krwią plwa-
- 25: nie załtanawia.
- 26: Lift. 20. Cap. 28. B. F.
- 27: Lift. 24. Cap. 33. B.
- 28: Lift. 35. Cap. 50. B.
- 29: Lift. 78. Cap. 123. A.
- 30: Lift. 79. Cap. 126. A.
- 31: Lift. 82. K.
- 32: Lift. 112. Cap. 184. A.
- 33: Lift. 115. Cap. 191. A.

kolumna: e

- 1: Lift. 3. T.
- 2: Lift. 19. L.

- 3: Lift. 35. Cap. 50. B.
- 4: Lift. 126. H.
- 5: Lift. 134, Cap. 218 D
- 6: Lift. 140. Cap. 229. F
- 7: Lift. 151. Cap. 254. F.
- 8: Lift. 155. Cap. 261 A.
- 9: B. tudzież v biele⁸⁰
- 10: wina.
- 11: Na Płuczach
- 12: wrzod: zową gi Pleu-
- 13: ra: leczy.
- 14: Lift. 3. K.
- 15: Lift. 105. D.
- 16: Lift. 150. K.
- 17: Dychawiczę
- 18: leczy.
- 19: Lift. 6. D.
- 20: Lift. 9. Cap. 13. D
- 21: Lift. 10. L.
- 22: Lift. 10. Cap, 14. F
- 23: Lift. 26. D.
- 24: Lift. 35. Cap. 50. B.
- 25: Lift. 37. Cap. 54. B.
- 26: Lift. 40. Cap. 59 B.
- 27: Lift. 41. Cap. 60. G.
- 28: Lift. 54. G.
- 29: Lift. 58. Cap. 89. C.
- 30: Lift. 60. Cap. 82. G.
- 31: Lift 66. Cap. 10. 4. A.
- 32: Lift. 68. F.

33: Lift. 71. Cap. 112. D

34: Lift. 80. K.

kolumna: f

1: Lift. 84. Cap. 134. B.

2: Lift. 109. Cap. 178 G

3: Lift. 124. Cap. 206 A

4: Lift. 125. V.

5: Lift. 133. G.

6: Lift. 147. C. E.

7: Lift. 152. H.

8: Głos napra-

9: wia.

10: Lift. 5. Cap. 7. K.

11: Lift. 14. Cap. 20. C.

12: Lift. 133. D.

13: Kafzel iaki/ a

14: z czego kolwiek bę-

15: dączy: oddala.

16: Lift. 3. I.

17: Lift. 5. Cap. 7. K.

18: Lift. 18. A.

19: Lift. 20. H.

20: Lift. 35. Cap. 50. B.

21: Lift. 36. Cap. 52. B.

22: Lift. 40. Cap. 58. C.

23: Lift. 40. Cap. 59. B.

24: Lift. 41. Cap. 60. L.

25: Lift. 69. Cap. 109. A.

26: Lift. 84. Cap. 134. B.

27: Lift. 96. D.

28: Lift. 99. M.

29: Lift. 109. Ca. 178. G.

30: Lift. 113. Cap. 186 C

31: Lift. 115. Cap, 191 K

32: Lift, 133 G,

kolumna: a

Infirmatum

1: Lift. 139. K.

2: Lift. 145. B.

3: Lift. 154. C.

4: Kafzel z wilko

5: ści ktore są w

6: pierfiach: oddala.

7: Lift. 13. L.

8: Lift. 101. F.

9: Lift. Cap. 195. F.

10: Kafzel z zim-

11: ney przycziny oddala.

12: Lift. 3. I.

13: Lift. 81. G.

14: Kafzel załtha-

15: rzały oddala.

16: Lift. 36. Cap. 52. C.

17: Lift. 47. H.

18: Lift. 66. Cap. 104. A.

19: Kafzel fuchy

20: oddala.

21: Lift. 71. Cap. 112. D.

22: Lift. 78. Cap. 123. A.

23: Lift. 78. Cap. 124. E.

24: Lift. 150. Cap. 252 F

25: Sercze pofila

26: y vweśela.

27: Lift. 17. F.

28: Lift. 18. B.

29: Lift. 23. Cap. 31. G.

30: Lift. 43. G.

31: Lift. 44. Cap. 64. E.

kolumna: b

1: Lift. 58. F.

2: Lift. 76. Cap. 119. A.

3: Lift. 77. C.

4: Lift. 80. D. M.

5: Lift. 92. K.

6: Lift. 95. Cap. 154. A.

7: Lift. 98. B.

8: Lift. Cap. 194. M.

9: Lift. 128. Cap. 212 A

10: Lift. 151. G

11: Lift. 154. B.

12: Serca drzenie

13: oddala.

14: Lift. 28. N.

15: Lift. 40. Cap. 58. B.

16: Lift. 43. G.

17: Lift. 50. B.

18: Lift. 151. G.

19: Sercza boleść

20: oddala.

21: Lift. 52. Cap. 77. F.

- 22: Serczu łzkodzi
- 23: Lift. 59. Cap. 90. K.
- 24: W zywocie za
- 25: bija gliŝty/ y inŝze
- 26: robaki.
- 27: Lift. 1. E.
- 28: Lift. 2. D.
- 29: Lift. 6. M.
- 30: Lift. 7. B.
- 31: Lift. 12. H.

kolumna: c

- 1: Lift. 15. E.
- 2: Lift. 24. G.
- 3: Lift. 40. Cap. 58. B.
- 4: Lift. 49. Cap. 72. F.
- 5: Lift. 55. Cap. 83. B.
- 6: Lift. 60. I.
- 7: Lift. 61. Cap. 94. B F
- 8: Lift. 66. Cap. 104. D.
- 9: Lift. 82. K.
- 10: Lift. 85. E.
- 11: Lift. 101. O.
- 12: Lift. 110. B. C.
- 13: Lift. 114. A. B.
- 14: Lift. 127. Ca. 211. Ab.
- 15: Lift. 128. H.
- 16: Lift. 136, B. C.
- 17: Lift. 147. C.
- 18: W zywocie v
- 19: dzieci gliŝty zabija.

- 20: Lift. 31. L.
- 21: Lift. 34. G.
- 22: Lift. 36. C.
- 23: Lift. 110. B.
- 24: Lift. 118. R.
- 25: Głowę
- 26: pofila.
- 27: Lift. 18. Cap. 25. E.
- 28: Lift. Cap. 194. M.
- 29: Lift. 118. C.
- 30: Lift. 137. Cap. 223 B
- 31: Płod vmarły
- 32: z żywota wywodzi.
- 33: Lift. 2. E.
- 34: Lift, 9 C

kolumna: d

Index

- 1: Lift. 10. G. H. I.
- 2: Lift. 10. Cap. 14. E.
- 3: Lift. 23. nad K.
- 4: Lift. 24. H.
- 5: Lift. 36. Cap. 52. C.
- 6: Lift. 41. Cap. 60 D
- 7: Lift. 49. Cap. 72. D.
- 8: Lift. 49. Cap. 72. E.
- 9: Lift. 55. Cap. 83. B.
- 10: Lift. 58. Cap. 89. G.
- 11: Lift. 69. Cap. 109. A.
- 12: Lift. 87. I.
- 13: Lift. 90. Cap. 144. I.

- 14: Lift. 144. Cap. 189 C
- 15: Lift. 118. K. L.
- 16: Lift. 121. D.
- 17: Lift. 124. F.
- 18: Lift. 130. I.
- 19: Lift. 136. Cap. 222 G
- 20: Lift. 140. Cap. 229. C
- 21: Lift. 143. A.
- 22: Lift. 144. H.
- 23: Lift. 147. C.
- 24: Boleść żywo-
- 25: ta oddala.
- 26: Lift. 5. E.
- 27: Lift. 7. A.
- 28: Lift. 7. Cap. 10. I.
- 29: Lift. 11. A.
- 30: Lift. 30. D.
- 31: Lift. 32. D.
- 32: Lift. 40. Cap. 58. D.
- 33: Lift. 54. F.
- 34: Lift. 67. A.
- 35: Lift. 69. Cap. 109. A.

kolumna: e

- 1: Z żywota cze-
- 2: pek y dziecię żywe
- 3: wywodzi.
- 4: Lift. 10. G. H. I.
- 5: Lift. 10. Cap. 14 E.
- 6: Lift. 24. Cap. 33. D.
- 7: Lift. 26. B.

- 8: Lift. 41. Cap. 60. D.
- 9: Lift. 48. Cap. 70. D.
- 10: Lift. 58. Cap. 89. G.
- 11: Lift. 107. Cap. 174 D.
- 12: Lift. 129. Cap. 214 D
- 13: Lift. 134. F.
- 14: Lift. 140. Cap. 229 C
- 15: Lift. 143. A.
- 16: Lift. 147. C.
- 17: Zywot czyście
- 18: Lift. 11. E.
- 19: Lift. 146. Cap. 240. A.
- 20: Zywot za-
- 21: twardza.
- 22: Lift. 34. I.
- 23: Lift. 77. Cap. 121. B.
- 24: Lift. 100. B.
- 25: Lift. 111. Cap. 181 G
- 26: Lift. 120. Cap. 200. E.
- 27: Lift. 139. Cap. 226. B.
- 28: zywot miękcz
- 29: Lift. 12. C.
- 30: Lift. 13. Cap. 18. I.
- 31: Lift. 19. Cap. 27. A.
- 32: Lift. 22. G.

kolumna: f

- 1: Lift. 27. Cap. 37. B.
- 2: Lift. 34. I. j na końcu.
- 3: Lift. 40. M.
- 4: Lift. 62. Cap. 96. F.

- 5: Lift. 85. C.
- 6: Lift. 85. Cap. 136. B.
- 7: Lift. 96. D.
- 8: Lift. 110. A.
- 9: Lift. 111. Cap. 181 A
- 10: Lift. 123. Cap. 205. C.
- 11: Lift. 129. G.
- 12: Lift. 144. K. N.
- 13: Kłocie wzywo
- 14: cie vfmierza.
- 15: Lift. 13. Cap. 18. N.
- 16: Lift. 19. B.
- 17: Lift. 29. E.
- 18: Lift. 40. Cap. 58. D.
- 19: Lift. 54. F.
- 20: Lift. 57. B.
- 21: Lift. 61. Cap. 94. E.
- 22: Lift. 63. G.
- 23: Lift. 82. H.
- 24: Lift. 84. Ca. 134. F. g.
- 25: Lift. 90. I.
- 26: Lift. 90. Ca. 144. c. g.
- 27: Lift. 91. F.
- 28: Lift. 98. Cap, 160. D.
- 29: Lift. 101. M.
- 30: Lift. 102. G.
- 31: Lift. 116. Cap. 192 E.
- 32: Lift. 129. G.
- 33: Lift. 134. Cap. 218 B
- 34: Lift. 135. Cap. 219 B

35: Lift. 140. Cap. 229. E

kolumna: a

Infirmittatum

1: Lift. 147. Cap. 242. H.

2: Twardość zy-

3: wota rozpędza.

4: Lift. 16. K.

5: Lift. 27. Cap. 37. K.

6: Lift. 62, Cap. 96. F.

7: Ziwot chłodzi

8: Lift. 74. G.

9: Płod w zywo

10: cie vmocznia.

11: Lift. 38. Cap, 56. B.

12: Lift. 145. Cap. 239 A

13: Zywot

14: otwiera.

15: Lift. 6. Cap. 67. B.

16: Lift. 50. A.

17: Lift. 55. Cap. 83. E.

18: Lift. 81. E.

19: Lift. 85. E.

20: Lift. 85. Cap. 136. B.

21: Lift. 94. K.

22: Lift. 100. L.

23: Lift. 111. Cap. 181. F

24: Lift. 117. Ca. 196. e. m.

25: Lift. 123. Ca. 205. F.

26: Lift. 123. Ca. 212 B

27: Lift. 129. D.

28: Lift. 153. Cap. 257 A

29: Z zywota wil

30: kołci zagniłe wywe.

31: Lift. 123. Cap. 205 F

32: Wilkołci zle

33: przez vfta wywodzi.

kolumna: b

1: Lift. 30. Cap. 42. B.

2: W zywocie ro

3: baki ktore zową Ałca-

4: rides: zabija.

5: Lift. 49. Cap. 72. F.

6: Lift. 7. B.

7: Lift. 49. Cap. 72. F.

8: Z zywota wia

9: tri wypadza

10: Lift. 58. D.

11: Lift. 33. E.

12: Grizienie w zi

13: wocie oddala.

14: Lift. 60. D.

15: Lift. 66. Cap. 104. B.

16: Lift. 68. Cap. 107. F.

17: Lift. 119. D. M.

18: Lift. 137. Cap. 223 B

19: Lift. 139. Cap. 227 D

20: Lift. 143. K.

21: Grizienie wzy

22: wocie od iakichkolwiek

23: chrobakow oddala.

24: Lift. 110. C.

25: Lift. 110. C.

26: W żywocie v

27: dzieci robaki zabija.

28: Lift. 91. B.

29: Płod odehy

30: muie.

31: Lift. 104. L.

32: Płod fie richło

kolumna: c

1: zawięzuie.

2: Lift. 124. G.

3: Aby fie fyno-

4: wie rodzili.

5: Lift. 127. C.

6: Kruczenie w

7: żywocie czyni.

8: Lift. 156. G.

9: Bolefc ziwota

10: z wiatrow oddala.

11: Lift. 7. A.

12: Lift. 19. B.

13: Lift. 29. E.

14: Lift. 40. Cap. 58. D

15: Lift. 67. A.

16: Lift. 84. G.

17: Ku richłemu

18: poradzeniu dzieciątka.

19: Lift. 155. D.

20: Zoładek po-

- 21: twierdza.
- 22: Lift. 21. Cap. 29 C.
- 23: Lift. 22. Cap. 30. B.
- 24: Lift. 24. L.
- 25: Lift. 29. C.
- 26: Lift. 29. Cap. 40. E.
- 27: Lift. 32. E.
- 28: Lift. 36. Cap. 52. C.
- 29: Lift. 38. Cap. 56. E.
- 30: Lift. 40. Cap. 58. B.
- 31: Lift. 44. Cap. 64. E.

kolumna: d

Index

- 1: Lift. 52. F.
- 2: Lift. 60. Cap. 92. C.
- 3: Lift. 82. Cap. 131. F.
- 4: Lift. 83. Cap. 133. E.
- 5: Lift. 88. Cap. 140. D.
- 6: Lift. 93. Cap. 149. F.
- 7: Lift. 97. Cap. 158. I.
- 8: Lift. 98. C.
- 9: Lift. 100. Cap. 163. B.
- 10: Lift. 101. H. I.
- 11: Lift. 105. Cap. 170. B
- 12: Lift. 110. E.
- 13: Lift. Cap. 194. M.
- 14: Lift. 121. B. C.
- 15: Lift. 133. D.
- 16: Lift. 136. Cap. 222. D.
- 17: Lift. 139. Cap. 225 N

18: Lift. 139. Cap. 226. D.

19: Lift. 143. B.

20: Lift. 147. B.

21: Lift. 150. Cap. 252. E.

22: Lift. 151. E.

23: Lift. 155. Cap. 261 B

24: y drugie B. v białego

25: wina.

26: w zołądku wia

27: tri trawi.

28: Lift. 6. M.

29: Lift. 25 C.

30: Lift. 32. Cap. 45. A.

31: Lift. 36. B.

32: Lift. 40. Cap. 58. E.

33: Lift. 60. C.

34: Lift. 75. C.

35: Lift. 88. Cap. 140. D.

kolumna: e

1: Lift. 90. L.

2: Lift. 98. C.

3: Lift. 100. Cap. 163. C.

4: Lift. 118. P.

5: Lift. 126. H.

6: Lift. 147 Cap, 242. A

7: z zołądką [!] obhi

8: thoć flegmy y imfzych

9: wilkości złych

10: wypadza.

11: Lift. 5. Cap. 7. L.

- 12: Lift. 6. M.
- 13: Lift. 18. I.
- 14: Lift. 25. D.
- 15: Lift. 27. Cap. 37. A.
- 16: Lift. 36. C.
- 17: Lift. 37. B.
- 18: Lift. 59. Cap. 91. B.
- 19: Lift. 107. Cap. 174. B.
- 20: Lift. 146. Cap. 240. A.
- 21: wiatry z zołąd-
- 22: ka rośpądzą.
- 23: Lift. 68. Cap. 107. F.
- 24: Lift. 82. Cap. 131. F.
- 25: Lift. 98. Cap. 160. a. b.
- 26: Lift. 99. A.
- 27: zołądek gdy fie
- 28: komu rościąga.
- 29: Lift. 138. C.
- 30: zołądek zazię-
- 31: biony zagrzewa.
- 32: Lift. 22. Cap. 30. B.
- 33: Lift. 75. B.
- kolumna: f**
- 1: Lift. 88. Cap. 140. D.
- 2: Lift. 90. H.
- 3: Lift. 99. B.
- 4: Lift. 121. C.
- 5: Lift. 147. Cap. 242 K
- 6: Lift. 154. Cap. 259. B.
- 7: zołądka wzde-

8: cie oddala.

9:

10:

11:

12:

13: Lift. 29. D. E.

14: Lift. 32. D.

15: Lift. 41. Cap. 60. F.

16: Lift. 44. Cap. 64. F.

17: Lift. 54. E.

18: Lift. 58. Cap. 89. H.

19: Lift. 66. Cap. 104. E.

20: Lift. 67. A.

21: Lift. 75. Cap. 116. C.

22: Lift. 77. E.

23: Lift. 83. I.

24: Lift. 88. Cap. 140. B.

25: Lift. 92. E.

26: Lift. 93. Cap. 149. F.

27: Lift. 99. D.

28: Lift. 101. H. I.

29: Lift. 126. H.

30: Lift. 129. I. et Cap.

31: 2 14. B. eodem Folio.

32: Lift. 139. L.

33: Lift. 140. D.

34: Lift. 150. L.

35: Lift. 150. Cap. 252. E.

strona: ++

kolumna: a

Infirmittatum

- 1: w zoładku tra-
- 2: wienie dobre czyni.
- 3: Lift. 32. E.
- 4: Lift. 52. F.
- 5: Lift. 58. D.
- 6: Lift. 63. Cap. 133. F.
- 7: Lift. 124. F.
- 8: z zoładka fle-
- 9: gmę ıtalczy wywodzi.
- 10: Lift. 33. Cap. 46. E.
- 11: Lift. 37. B.
- 12: Lift. 66. H.
- 13: Lift. 67. E.
- 14: Lift. 107. Cap. 174. B.
- 15: Lift. Cap. 194. A.
- 16: Lift. 128. Cap. 212. C
- 17: Lift. 147. C
- 18: zoładek pořila.
- 19: Lift. 35. Cap. 50. B.
- 20: Lift. 133. I.
- 21: Chęc ku iedze-
- 22: niu czyni.
- 23: Lift. 40. Cap. 58. B.
- 24: Lift. 50. Cap. 74. C.
- 25: Lift. 81. Cap. 130. B.
- 26: Lift. 100. Cap. 163. C.
- 27: Lift. 110. G.
- 28: Lift. 112. Cap. 184. A
- 29: Lift. 120. Cap. 200. B

30: zołądkowi łzko-

31: dzi.

32: Lift. 59. Cap. 90. A.

kolumna: b

1: Lift. 101. Cap. 164. b. m.

2: Lift. 127. Cap. 211, A

3: z zołądka nie

4: czystości wywodzi.

5: Lift. 68. I.

6: Lift. Cap. 194. A

7: Lift. 126. Cap. 209. F

8: Lift. 133. D.

9: Lift. 149. D.

10: Nieczystości

11: grube zwnętrzno-

12: ści wywodzi.

13: Lift. 36. Cap. 52. C.

14: Lift. 37. B.

15: Lift. 86. E.

16: Lift. 126. Ca. 212. G.

17: Lift. 149. C.

18: w zołądku wil

19: kości sprochniałe

20: trawi.

21: Lift. 141. C.

22: w zołądku pokarm gruby trawi.

23: Lift. 80. M.

24: Ludziem po

25: trawy grube ia-

26: daiącym.

27: Lift. 6. L.

28: Do zołądka

29: wilkońciam złem

30: płynąć broni.

31: Lift. 110. F.

kolumna: c

1: w zołądku nie

2: chęć czyni.

3: Lift. 149. B.

4: w zołądku na

5: dymanie oddała.

6: Lift. 150. L.

7: wzołądko [!] wia

8: tri pobudza.

9: Lift. 149. B.

10: Kruczenie w

11: zołądku y w ielitach

12: oddała.

13: Lift. 110. Ca. 179 B.

14: Brzydkość

15: oddała.

16: Lift. 7. F.

17: Lift. 8. L.

18: zgagę czyni.

19: Lift. 63. Cap. 97. A.

20: Lift. 129. G.

21: zołądkowi w-

22: dzieczone lekarstwo.

23: Lift. 137. Ca. 223 B

24: Lift. 138. B. G.

25: Lift. 148. E.

26: zołądek z nie

27: czyłtołci ociera.

28: Lift. 129. N.

29: Lift. 149. D.

30: zołtą a zagni-

kolumna: d

Index

1: łą wilkość łalczy wy-

2: pądza.

3: Lift. 141. D.

4: Zatkanie wą

5: troby, Sleziony/ y nyrek: przeprawia.

6: Lift. 1. A.

7: Lift. 3. Cap. 4. A.

8: Lift. 9. A.

9: Lift. 11. A.

10: Lift. 13. D.

11: Lift. 14. N.

12: Lift. 16. A.

13: Lift. 17. C.

14: Lift. 18. Cap. 25. A.

15: Lift. 20. D.

16: Lift. 20. I.

17: Lift. 23. B.

18: Lift. 24. Cap. 33. CD

19: Lift 27. E.

20: Lift. 28. A.

21: Lift. 31. Cap. 43. F.

22: Lift. 37. B.

23: Lift. 42. Cap. 62. A.

24: Lift. 45. C.

25: Lift. 51. Cap. 76. D.

26: Lift. 58. Cap. 89. H.

27: Lift 67. A.

28: Lift. 72. D.

29: Lift 74. Cap. 116. B.

30: Lift. 79. D.

31: Lift. 80. M.

kolumna: e

1: Lift. 82. I.

2: Lift. 84. Cap. 134. k.

3: Lift. 122. Cap. 203. C.

4: Lift. 98. G.

5: Lift. 103. C.

6: Lift. 121. H.

7: Lift. 118. H.

8: Lift. 124. B. C.

9: Lift. 126. Cap. 209. F.

10: Lift. 128. N.

11: Lift. 129. A. H. I.

12: Lift. 137. Cap. 223. H.

13: Lift 138. Cap. 225. E.

14: Lift. 150. Cap. 252. N.

15: Na opuchlinę

16: wątroby lekarstwo.

17: Lift. 6. D.

18: Lift. 12. Cap. 17, H,

19: Lift 138. Cap. 225. E.

20: wątroby twar

- 21: dość y śledziony
- 22: rospądza,
- 23: Lift, 9, podle, B,
- 24: Lift, 11, H,
- 25: Lift, 16, B,
- 26: Lift, 19, A,
- 27: Lift, 20, I,
- 28: Lift, 22, A,
- 29: Lift, 24, Cap. 33, E,
- 30: Lift, 25, F,
- 31: Lift, 34, F,
- 32: Lift 36, Cap, 69 52, B, C,
- 33: Lift, 47, Cap, 69, B,
- 34: Lift, 48, H,
- 35: Lift, 53, C, H. k.

kolumna: f

- 1: Lift, 71. Cap, 112, B
- 2: Lift, 73, B, C,
- 3: Lift, 74, k,
- 4: Lift. 80, F,
- 5: Lift, 81, C, G,
- 6: Lift, 82, Cap, 131, B,
- 7: Lift, 87, Cap, 138, B,
- 8: Lift, 90, H,
- 9: Lift, 96, Cap, 156, B,
- 10: Lift, Cap, 195, C
- 11: Lift, 117, Cap, 196 I k.
- 12: Lift. 135 Cap. 220, a, b
- 13: Lift, 144, D,
- 14: Lift, 152, R,

- 15: wątrobną nie-
- 16: mocz wżelką leczy.
- 17: Lift, 123, F,
- 18: Lift, 138, F,
- 19: wątrobę zapa-
- 20: loną chłodzi.
- 21: Lift, 14, B,
- 22: Lift, 21, Cap, 29, C, F
- 23: Lift, 23, Cap, 51, B,
- 24: Lift, 26, Cap, 36, B,
- 25: Lift, 40, M,
- 26: Lift, 42, Cap, 62, B,
- 27: Lift, 43, C,
- 28: Lift, 45, A,
- 29: Lift, 70, B, Campho,
- 30: Lift, 72, D,
- 31: Lift, 92, B, M,
- 32: Lift. 103. Cap. 167. C
- 33: Lift. 104. G.
- 34: Lift. Cap. 194. E.
- 35: Lift. 122, Cap. 203. A

strona: ++2

kolumna: a

Infirmatum

- 1: Lift. 123. F. H.
- 2: Lift. 133. I
- 3: Lift. 137. Cap. 223 D
- 4: Lift. 149. Cap. 251 B
- 5: Lift. 153. Cap. 257 D
- 6: Wątrobę po-

- 7: fiła.
- 8: Lift. 21. Cap. 29. C.
- 9: Lift. 96. Cap. 156. B
- 10: Lift. 108. C.
- 11: Lift. 121. Cap. 201 B
- 12: Lift. 124. F.
- 13: Lift. 137. Cap. 223 B
- 14: Lift. 136. Cap. 226 D
- 15: Lift. 141. C
- 16: Mdłofc wątro
- 17: by y fleziony oddala.
- 18: Lift. 26. L.
- 19: Lift. 28. A
- 20: Lift. 29. B
- 21: Lift. 41. E
- 22: Lift. 45. A
- 23: Lift 60. C
- 24: Lift. 61. F
- 25: Lift. 94. K
- 26: Wątrobę/ zo-
- 27: łądek y ielita pofiła.
- 28: Lift. 35. Cap. 50. B
- 29: Lift. 133. I
- 30: Wątrobną bo
- 31: łączkę leczy.
- 32: Lift. 45. D
- 33: Lift. 72. Cap. 113. E

kolumna: b

- 1: Wrzody wą-
- 2: trobne gorące leczy.

- 3: Lift. 138. C.
- 4: Wątrobę za-
- 5: grzewa.
- 6: Lift. 90. H
- 7: Wątrobę y
- 8: nerki czyłci.
- 9: Lift. 112. Cap. 184. A
- 10: Wątrobę cho-
- 11: rą wfpomaga.
- 12: Lift. 102. Cap. 165. F
- 13: Lift. 135. C
- 14: Lift. 138. F
- 15: Bolefc wątro-
- 16: by y fleziony oddala.
- 17: Lift. 8. A. B
- 18: Lift. 26. C
- 19: Lift. 37. E
- 20: Lift. 45. A
- 21: Lift. 50. B
- 22: Lift. 58. Cap. 89. H Lift. 60. E
- 23: Lift. 67. A
- 24: Lift. 68. Cap. 107. G
- 25: Lift. 75, B
- 26: Lift. 124. Cap. 207. C.
- 27: Na wątrobę opuchłą
- 28: Lift. 138. Cap. 225 E
- 29: Nieczystości z
- 30: wątroby y fleziony
- 31: wywodzi.

- 1: Lift. 8. B
- 2: Lift. 8
- 3: Lift. 37. B
- 4: Lift. 61. Cap. 94. E
- 5: Lift. D
- 6: Lift.
- 7: Lift. 101. Cap. 163 D
- 8: Lift. 108. C
- 9: Lift. 121. H
- 10: Lift. 126. Cap. 209. F
- 11: Lift. 128. Cap. 212 G
- 12: Lift. 133. I.
- 13: Wzdęcie y bo
- 14: lefc Sleziony oddala
- 15: Lift. 5. E
- 16: Lift. 8. B
- 17: Lift. 36. Cap. 52. C
- 18: Lift. 47. K.
- 19: Lift. 47. Cap. 69. A
- 20: Lift. 50. B.
- 21: Slezionę opu
- 22: chłą leczy.
- 23: Lift. 47. Cap. 69. A
- 24: Lift. 50. B
- 25: Lift. 26. C
- 26: Lift. 59. Cap. 90. A
- 27: Lift. 92. L.
- 28: Lift. 152. R.
- 29: Slezionę we
- 30: wżech chorobach

31: wlpomaga.

32: Lift. 69. Cap. 169. A

kolumna: d

Index

1: Lift. 135. Cap. 220. C

2: Lift. 138. F.

3: Bolączkę fle-

4: ziony y miechierza

5: leczy.

6: Lift. 92. N

7: Lift. 138. D

8: Slezionę po-

9: fila mdłą.

10: Lift. 135. Cap. 220. C

11: Niemocz w-

12: łzelką fleziony leczy.

13: Lift. 106. E.

14: W ielithach

15: cienkich kłocie oddala.

16: Lift. 31. F.

17: Lift. 42. Cap. 61. A

18: Lift. 54. C

19: Lift. 57. B

20: Lift. 61. Cap. 94. E

21: Lift. 68. B

22: Lift. 90. Cap. 144. C

23: Lift. 98. Cap. 160. D

24: Lift. 109. C

25: Lift. 129. Cap. 214 B

26: Lift. 144. C

27: Boleść ielit

28: oddala.

29: Lift. 2. Cap. 3. E

30: Lift. 4. Cap. 5. L

31: Lift. 44. Cap. 64. F

kolumna: e

1: Lift. 93. Cap. 149. F

2: Lift. 142. Ca. 234. B

3: Lift. 144. C

4: Lift. 154. Cap. 259 B

5: Ielita czyfcic

6: Lift. 29. E

7: Lift. 66. G

8: Lift. 85. D

9: Lift. 109. C

10: Lift. 126. Cap. 209. F

11: Ielit narufze-

12: nie leczy

13: Lift. 4. H

14: Lift. 35. Cap. 50. B.

15: w mnieyŹzych

16: ielitach rany leczy.

17: Lift. 35. Cap. 50. B

18: Lift. 102. Cap. 165. L

19: Ielita gdy ko

20: mu Źtolczem wy-

21: chodzą.

22: Lift. 136. I

23: Ielito w Źtol-

24: czu gdy komu puchnie.

25: Lift. 89. E

26: Trzew albo

27: ielit owrzedzenie.

28: goij. Lift. 95. C

29: Lift. Cap. 193. G

30: w ielitach ro-

kolumna: f

1: ípadliny goij.

2: Lift. 100. E.

3: w ielitach rze-

4: zanie y darcie oddala.

5: Lift. 111. Cap. 181 C

6: Ielita mięk-

7: czyć.

8: Lift. 142. Cap. Cap. 234. B

9: Lift. 156. G. H

10: Ielita wwię

11: dłe z zgorącości w

12: człowiecze odwilża

13: Lift. 154. E.

14: Ielito z zadku

15: gdy komu wychodzi.

16: Lift. 13. Cap. 18. K

17: Lift. 89. E

18: Lift. 94. H

19: Lift. 116. G.

20: Bolenie ielith

21: v ítarich ludzi oddala

22: Lift. 112. Cap. 183 A

23: Lift. 113. Cap. 186 C

24: Boleść Nerek

25: oddala.

26: Lift. 50. B.

27: Lift. 88. Cap. 140. B

28: Lift. 137. Ca. 223. D

29: Lift. 138. D.

strona: ++3

kolumna: a

Infirmatum

1: zatkanie nerek

2: przeprawia.

3: Lift. 82. Cap. 131. F

4: zapalenie ne-

5: rek oddala.

6: Lift. 115. Cap. 191 A

7: Lift. 122. Cap. 203. A

8: Lift. 154. B

9: w nerkach ro-

10: śpadliny goij.

11: Lift. 6. G

12: Nerki wśpo-

13: maga.

14: Lift. 32. B

15: Lift. 29. Cap. 40. M Lift. 50. B

16: Boleść wżel-

17: ką pępkową oddala.

18: Lift. 64. Cap. 101. B

19: Ranę na pęp

20: ku leczy.

21: Lift. 111. C.

22: Dziecięciu pę

23: pek gdy daleko

24: wyrafa.

25: Lift. 111. C. et Cap.

26: 181. C. na tym że Li.

kolumna: b

1: W mechierzu

2: rospadliny goij.

3: Lift. 6. G.

4: Lift. 35. Cap. 50. B

5: Lift. 59. Cap. 91. A

6: Lift. 68. D

7: Lift. 100 L

8: w miechierzu

9: boleść vfmierza.

10: Lift. 12. F

11: Lift. 88. Cap. 140. B

12: Lift. 92. F

13: Lift. 100. L

14: Lift. 129. Cap. 214 C

15: Lift. 138. D.

16: Miechierza

17: zatkanie przeprawia

18: Lift. 82. Cap. 131. F

19: Lift. 124. B. C

20: Owrzedzenie

21: Miechierza goij.

22: Lift. 78. Cap. 123. A

23: Lift. 89. Cap. 142. D

24: Lift. 116. Cap. 192 B

- 25: Miecza około
- 26: miechierza czyłci.
- 27: Lift. 79. B
- 28: Miechierz czy
- 29: łci zwilkołci zagniłych
- 30: Lift. 154. Cap. 259 B

kolumna: c

- 1: Vrinę pędzi.
- 2: Lift. 3. Cap. 4. A
- 3: Lift. 22. G.
- 4: Lift. 25. C
- 5: Lift. 29. B. C
- 6: Lift. 31. Cap. 43. E
- 7: Lift. 32. nad tatarz-
- 8: kiem zielem.
- 9: Lift. 32. A
- 10: Lift. 34. F
- 11: Lift. 36. A
- 12: Lift. 36. Cap. 52. C
- 13: Lift. 37. C
- 14: Lift. 40. A
- 15: Lift. 41. Cap. 60. E
- 16: Lift. 42. Cap. 62. A
- 17: Lift. 44. Cap. 64. G
- 18: Lift. 51. A. C
- 19: Lift. 51. Cap. 76. A. C
- 20: Lift. 59. Ca. 91. A. B
- 21: Lift. 60. D. H
- 22: Lift. 61. Cap. 94. B.
- 23: Lift. 69. Cap. 109. C

- 24: Lift. 70. A
- 25: Lift. 73. E
- 26: Lift. 79. Cap. 126. A
- 27: Lift. 87. Cap. 138. D
- 28: Lift. 90. Ca. 144. E I
- 29: Lift. 91. H
- 30: Lift. 94. Cap. 151. A
- 31: Lift. 96. Cap. 156. B
- 32: Lift. 97. Cap. 158. I
- 33: Lift. 98. A. I.
- 34: Lift. 101. L
- 35: Lift. 106. C

kolumna: d

Index

- 1: Lift. 113. Cap. 186. C.
- 2: Lift. 114. Cap. 189. C
- 3: Lift. 117. Ca. 196. e. n.
- 4: Lift. 121. I
- 5: Lift. 124. D
- 6: Lift. 134. Cap. 219. A
- 7: Lift. 135. Cap. 220 D
- 8: Lift. 136. Cap. 222. E
- 9: Lift. 137. Cap. 223 B
- 10: Lift. 138. B. G. et
- 11: Cap. 225. A. na tym
- 12: że liście.
- 13: Lift. 138. Cap. 225 H
- 14: Lift. 141. D
- 15: Lift. 150. M.
- 16: Lift. 156. F. G.

- 17: Vrinę pobu-
18: dzić ku wyfzciu.
19: Lift. 4. Cap. 4. D
20: Lift. 7. A
21: Lift. 8. G
22: Lift. 11. B
23: Lift. 15. A
24: Lift. 23. K
25: Lift. 24. Ca. 33. D. E
26: Lift. 26. Cap. 36. A.
27:
28: Lift. 57. C. D. E.
29: Lift. 58. Cap. 89. A
30: Lift. 59. Cap. 90. B
31: Lift. 67. A
32: Lift. 68. Cap. 107. F
33: Lift. 74. Cap. 116. A
34: Lift. 75. C
35: Lift. 88. Cap. 140. D

kolumna: e

- 1: Lift. 94. K.
2: Lift. 100. B
3: Lift. 102. P
4: Lift. 103. B
5: Lift. 105. A. E
6: Lift. 112. Cap. 183 A
7: Lift. 118. I. P
8: Lift. 119. D
9: Lift. 120. N
10: Lift. 121. H. I

- 11: Lift. 123. Cap. 206 A
- 12: Lift. 124. D. F
- 13: Lift. 125. Ca. 208 F. g
- 14: Lift. 126. H
- 15: Lift. 128. I
- 16: Lift. 129. D. H
- 17: Lift. 136. Cap. 222 G
- 18: Lift. 151. Cap. 254. A
- 19: Rzezanie mo-
- 20: czu oddala.
- 21: Lift. 2. F
- 22: Lift. 2. Cap. 3. A
- 23: Lift. 3. I
- 24: Lift. 6. D
- 25: Lift. 7. podle B
- 26: Lift. 8. G
- 27: Lift. 19. D
- 28: Lift. 20. Cap. 28. F
- 29: Lift. 27. E
- 30: Lift. 29. Cap. 40. A
- 31: Lift. 32 B
- 32: Lift. 41. Cap. 60. E
- 33: Lift. 50. Cap. 74. D
- 34: Lift. 61. F
- 35: Lift. 68. B

kolumna: f

- 1: Lift. 69. Cap. 109, C
- 2: Lift. 73. E
- 3: Lift. 76. C
- 4: Lift. 80. Cap. 128. D

- 5: Lift. 83. Cap. 133. B
- 6: Lift. 84. Cap. 134. F
- 7: Lift. 90. N
- 8: Lift. 90. Cap. 144. N
- 9: Lift. 91. F
- 10: Lift. 94. G
- 11: Lift. 97. Cap. 158. E
- 12: Lift. 99. C. E
- 13: Lift. 100. B
- 14: Lift. 101. L
- 15: Lift. 103. B
- 16: Lift. 105. E
- 17: Lift. 107. C
- 18: Lift. 115. Cap. 191. A
- 19: Lift. Cap. 195. C
- 20: Lift. 118. I
- 21: Lift. 124. D
- 22: Lift. 128. N
- 23: Lift. 129. B. I
- 24: Lift. 129. Cap. 213. B
- 25: et Ca, 214 C, eod Fo.
- 26: Lift. 138. Cap. 225. D
- 27: Lift. 151. Cap. 254. G
- 28: Vrinę gdy kto
- 29: człęto a po troźcze
- 30: puźcza. Lift. 29. A
- 31: Lift. 16. M
- 32: Lift. 37. C
- 33: Lift. 40. Cap. 58. B. C
- 34: Lift. 57. B

35: Lift. 68. B. C

strona: ++4

kolumna: a

Infirmittatum

1: Lift. 90. Cap. 144. H

2: Lift. 151. Cap. 254. G

3: Vriny gdy kto

4: zatrzymać nie może.

5: Lift. 29. Cap. 40. M

6: Lift. 38. Cap. 56. E

7: Lift. 104. B

8: Lift. 139. Cap. 226. D

9: Lift. 154. Cap. 259. B

10: Vrinę zafta-

11: nawia.

12: Lift. Cap. 193. E

13: Mocz zatrzy-

14: many przepuścza.

15: Lift. 50. Cap. 74. D

16: Lift. 99. E.

17: Lift. 124. B

18: Drogi czifci kę

19: dy vrina wychodzi.

20: Lift. 41. E

21: Lift. 69. Cap. 109. C

22: Vriny zbytecz

23: noć oddala.

24: Lift. 41. G

25: Rzezanie moczu

26: czyni.

27: Lift. 56. Cap. 85. B

28: Vriny gdy kto

29: mieć nicz nie może.

30: Lift. 197. Cap. 158. E

31: Lift. 129. I. ca. 214

32: C. na tymże liście.

kolumna: b

1: Zyłek zatkanie

2: otwiera/ przez ktore

3: vrina wychodzi.

4: Lift. 82. I

5: Lekarstwo prze

6: ciw zarażeniu/ kthore

7: bywa przy pufzczaniu

8: vriny.

9: Lift. 44. Cap. 64. F

10: Vriny zbytnie

11: pufzczanie stanowi.

12: Lift. 70. B. Camphora

13: Vriny zapale-

14: nie oddala.

15: Lift. 115. Cap. 191. A

16: Vriny gdy kto

17: pufcić nie może.

18: Lift. 103. B

19: Lift. 139. Cap. 227. C

20: Vriny zaftano

21: wienie przepufzcza.

22: Lift. 143. A

23: Lift. 154. Cap. 259. B

24: Vriny dzieci

25: gdy mieć nie mogą.

26: Lift. 88. Cap. 140. E

27: vrina ze krwią

28: bywa.

29: Lift. 130. I.

kolumna: c

1: Macicze czim

2: niałą v pań zagrzewa

3: Lift. 29. Cap. 40. N

4: Lift. 154. Cap. 259. B

5: Macicze wy-

6: czyfciac.

7: Lift. 3. G

8: Lift. 7. podle D.

9: Lift. 17. G

10: Lift. 22. Cap. 30. D

11: Lift. 23. K

12: Lift. 29. E

13: Lift. 30. C

14: Lift. 41. E. F

15: Lift. 57. Cap. 87. A. B

16: Lift. 66. Cap. 104. B

17: Lift. 68. I

18: Lift. 79. Cap. 127. B

19: Lift. 82. F

20: Lift. 84. H

21: Lift. 100. Cap. 163. B

22: Lift. 114. Cap. 189. D

23: Lift. 134. F

- 24: Lift. 143. A
- 25: Lift. 152. H
- 26: Macicę ku go
- 27: rze podnioflą/ na iey
- 28: mieftcze wkłada.
- 29: Lift. 14. P
- 30: Lift. 60. Cap. 92. C
- 31: Lift. 124. F
- 32: Lift. 143. D
- 33: Zadużenie kto

kolumna: d

Index

- 1: re bywa z podniefie-
- 2: nia macicze: oddala.
- 3: Lift. 133. D
- 4: Z macicze wil
- 5: kołci wypływaiące
- 6: ftanowi.
- 7: Lift. 21. Cap. 29. A
- 8: Lift. 123. E
- 9: Macicze twar-
- 10: dołć rołpądza.
- 11: Lift. 72. H
- 12: Lift. 94. H
- 13: Lift. 134. F
- 14: Wmaciczi wy
- 15: łufza wilkołci.
- 16: Lift. 101. K
- 17: Lift. 125. Cap. 208. E
- 18: Lift. 150. Cap. 252. G

- 19: Macicze zadu-
20: fzenie oddala.
21: Lift. 107. Cap. 174. C
22: Lift. 143. D.
23: Macicze owrze
24: dzenie goij.
25: Lift. 116. Cap. 192. B
26: Maciczę we
27: wŕzech chorobach
28: wŕpomaga.
29: Lift. 138. F
30: Lift. 148. Cap. 244. A
31: W maciczy fi-
32: ŕtułę leczy.

kolumna: e

- 1: Lift. 151. Cap. 254. H
2: Maciczę
3: otwiera
4: Lift. 134. F
5: Macicza gdy-
6: by nadoł zefzła.
7: Lift. 60. Cap. 92. D
8: Lift. 62. D
9: Lift. 143. D
10: W maciczy bo
11: łączki y infze boleŕci
12: leczy.
13: Lift. 2. E
14: Lift. 4. Cap. 4. E
15: Lift. 8. M

- 16: Lift. 12. K
- 17: Lift. 19. B
- 18: Lift. 32. B
- 19: Lift. 35. Cap. 49. E
- 20: Lift. 60. Cap. 92. C
- 21: Lift. 65. K
- 22: Lift. 68. I. K
- 23: Lift. 72, I
- 24: Lift. 88. Cap. 140. B
- 25: Lift. 114. Cap. 189. D
- 26: Lift. 125. Cap. 208. E
- 27: Lift. 137. Cap. 223 D
- 28: Lift. 147. Cap. 242. C
- 29: Lift. 151. D
- 30: Chorobę przy-
- 31: rodzoną paniam po-
- 32: budza y wywodzi.

kolumna: f

- 1: Lift. 2. E
- 2: Lift. 7. A
- 3: Lift. 8. G
- 4: Lift. 9 C. D
- 5: Lift. 10. E
- 6: Lift. 11. B
- 7: Lift. 15. A
- 8: Lift. 18. Cap. 25. A
- 9: Lift. 22. Cap. 30. D
- 10: Lift. 23. K
- 11: Lift. 24. D
- 12: Lift. 24. Cap. 30. D

- 13: Lift. 26. B
- 14: Lift. 27. Cap. 37. A
- 15: Lift. 30. E
- 16: Lift. 32. A. B
- 17: Lift. 35. Cap. 49. C
- 18: Lift. 36. Cap. 52. C
- 19: Lift. 37. C
- 20: Lift. 41. Cap. 60. D
- 21: Lift. 44. Cap. 64. G
- 22: Lift. 46. Cap. 67. K
- 23: Lift. 47. B
- 24: Lift. 48. Cap. 70. D
- 25: Lift. 49. Cap. 72. E
- 26: Lift. 51. Cap. 76. C
- 27: Lift. 57. C. D. E
- 28: Lift. 58. B. C
- 29: Lift. 58. Cap. 89. G
- 30: Lift. 66. G
- 31: Lift. 68. K
- 32: Lift. 68. Cap. 107. F
- 33: Lift. 69. Cap. 109. A
- 34: Lift. 72. G
- 35: Lift. 75. C
- 36: Lift. 79. Cap. 127. B

strona: ++5

kolumna: a

Infirmittatum

- 1: Lift. 81. F
- 2: Lift. 83. Cap. 132. D
- 3: Lift. 83. Cap. 133. D

- 4: Lift. 84. Cap. 134. K
- 5: Lift. 87. I
- 6: Lift. 90. Cap. 144. E I
- 7: Lift. 91. H
- 8: Lift. 94. I
- 9: Lift 96. Cap. 156. B
- 10: Lift. 97. Cap. 158. I
- 11: Lift. 98. I
- 12: Lift. 102. P
- 13: Lift. 105. A. B. E
- 14: Lift. 107. Cap. 172. H
- 15: Lift. 107. D
- 16: Lift. 109. B
- 17: Lift. 110. Cap. 178. L
- 18: Lift. 114. Cap. 189. C
- 19: Lift. 118. K. L. P
- 20: Lift. 119. D. N
- 21: Lift. 121. D. H
- 22: Lift. 123. Cap. 206. A
- 23: Lift. 124. D
- 24: Lift. 125. Cap. 208. F
- 25: Lift. 126. H
- 26: Lift. 126. Cap. 209. E
- 27: Lift. 128. I
- 28: Lift. 129. Cap. 214 D
- 29: Lift. 130. I
- 30: Lift. 136. Cap. 222 G
- 31: Lift. 138. Cap. 225. H
- 32: Lift. 139. Cap. 227. H
- 33: Lift. 140. Cap. 229. C

34: Lift. 143. A

35: Lift. 144. M

36: Lift. 151. Cap. 254. B

kolumna: b

1: Lift. 152. H. N

2: Chorobę przy-

3: rodzoną paniam zby

4: tnie będączą: ftanowi

5: Lift. 4. Cap. 5. L

6: Lift. 14. F

7: Lift. 20. Cap. 28. E

8: Lift. 28. F

9: Lift. 35. Cap. 50. B

10: Lift. 38. F

11: Lift. 38. Cap. 56. C

12: Lift. 45. E

13: Lift. 53. Cap. 77. L

14: Lift. 59. Cap. 90. C

15: Lift. 65, K

16: Lift. 79. Cap. 126. A

17: Lift. 100. F. L

18: Lift. 122. F

19: Lift. 137. Cap. 223. C

20: Lift. 138. E. F

21: Lift. 140. Cap. 229 D

22: Lift. 144. D

23: Lift. 145. Cap. 239. D

24: Lift. 151. Cap. 254. E

25: Paniam gich rzecz przyrodzona lek-

26:

- 27: ko odchodzi za thym
- 28: lekarzstwem
- 29: Lift. 148. Cap. 244. C
- 30: Boleść członka
- 31: tajemnego/ męskiego
- 32: oddala.

kolumna: c

- 1: Lift. 28. B
- 2: Lift. 31. Cap. 43. D
- 3: Lift. 65.B. C
- 4: W członku mę
- 5: skim rany goij.
- 6: Lift. 7 Cap. 10. K
- 7: Lift. 140. K
- 8: Opuchłość mę
- 9: skiego członka leczy.
- 10: Lift. 7. Cap. 10. K
- 11: Lift. 92. N
- 12: Lift. 144. D
- 13: Na vgażenie
- 14: ognia piekielnego na
- 15: członku mężkiem.
- 16: Lift. 130. Cap. 215 G
- 17: Niewzwod czy
- 18: ni męszczyznam.
- 19: Lift. 28. G
- 20: Lift. 34. Cap. 48. D
- 21: chorobę płyną
- 22: czą wilkościami *zczło*ⁿ
- 23: męskiego: stanowi.

24: Lift. 34. Cap. 48. D

25: Moźnę zapa-

26: loną leczy.

27: Lift. 140. C. E

28: Moźzen bolefc

kolumna: d

Index

1: oddala.

2: Lift. 147. Cap. 242. C

3: Wrzod na mę

4: fkiem członku leczy.

5: Lift. 82. Cap. 131. E

6: Lift. 89. Cap. 142. D

7: Na przepukli-

8: nę ludzem oboyga

9: wieku.

10: Lift. 38. C

11: Lift. 64. Cap. 100. C

12: Lift. 69. D

13: Lift. 89. Cap. 142. D

14: Lift. 111. B. et Cap.

15: 181. C. na tymże Lift. [!]

16: Lift. 116. Cap. 192. B.

17: D. et Cap. 193. A

18: Swierzb na

19: członkoch tajemnych

20: v ludzi oboyga po-

21: głowia:

22: goij.

23: Lift. 137. K

24: Na opuchnie-

25: nie mieścza tajemnego v niewiaft.

26:

27: lekarzftwo.

28: Lift. 93. Cap. 149. D

29: Kamień w

30: *człowiecze* [!] łamie

kolumna: e

1: y wypadza gi precz.

2: Lift. 2. K

3: Lift. 4. Cap. 5. L

4: Lift. 2. Cap. 3. A

5: Lift. 6. D

6: Lift. 7. podle B

7: Lift. 8. C

8: Lift. 13. D

9: Lift. 18. Cap. 25. A

10: Lift. 26. C

11: Lift. 27. D

12: Lift. 29. B. D

13: Lift. 34. H

14: Lift. 41. G

15: Lift. 47. K

16: Lift. 48. G

17: Lift. 48. Cap. 70. C

18: Lift. 52. O

19: Lift. 52. Cap. 77. C

20: Lift. 54. B. D

21: Lift. 55. Cap. 82. E

22: Lift. 56. D

23: Lift. 56. Cap. 86. A

24: Lift. 57. C. D. E

25: Lift. 59. Cap. 90. B

26: Lift. 59. Cap. 91. A

27: Lift. 60. D. G

28: Lift. 68. C

29: Lift. 80. Cap. 128. D

30: Lift. 90. Ca. 144. c. I

31: Lift. 96. Cap. 156. B

32: Lift. 98. E

33: Lift. 100. Cap. 163 B

34: Lift. 103. B

35: Lift. 106. C

36: Lift. 112. Cap. 184. A

kolumna: f

1: Lift. 113. Cap. 186 C

2: Lift. 117. Cap. 195. et

3: C Cap. 196. eode^m Fo.

4: Lift. 121. Cap. 202. C

5: Lift. 126. H

6: Lift. 133. D

7: Lift. 134. Cap. 219. A

8: Lift. 135. Ca. 220. e. f.

9: Lift. 138. Cap. 225 D

10: Lift. 142. C

11: Lift. 144. N

12: Lift. 148. B

13: Lift. 154. Cap. 259 B

14: Lift. 156. Cap. 261 jC

15: Rąk bolefc

- 16: oddala.
- 17: Lift. 42. Cap. 61. A
- 18: Lift 45. Cap. 66. B. E
- 19: Lift. 47. D
- 20: Lift. 80. L
- 21: Lift. 87. K
- 22: Lift. 123. H
- 23: Na złe paz-
- 24: nogcie lekarzłtwo.
- 25: Lift. 70. D
- 26: Zanogciczę
- 27: leczy.
- 28: Lift. 78. C
- 29: Lift. 102. Ca. 165. e I
- 30: Bolefc kthora
- 31: bywa za paznogcia-
- 32: mi: oddala.

strona: ++6

kolumna: a

Infirmittatum

- 1: Lift. 12. I
- 2: Lift. 22. H
- 3: Zadzieranie
- 4: paznogciow oddala.
- 5: Lift. 4. Cap. 5. B
- 6: Drzenie rąk
- 7: o ddala. [!]
- 8: Lift. 136. Cap. 222 B
- 9: Bolefc grzbie-
- 10: ta oddala.

11: Lift. 123. Cap. 205.

12: B. F. H

13: Lift. 144. F

14: Boleść krzy-

15: żow oddala.

16: Lift. 37. E

17: Lift. 38. DE.

18: Lift. 40. Cap. 58. C

19: Lift. 69. Cap. 109. D

20: Lift. 99. E

21: Lift. 100. L

22: Lift. 100. L

23: Lift. 101. Cap. 164 H

24: Lift. 123. Ca. 205. b. f

25: Lift. 137. Ca. 223. D

26: Lift. 150. M

27: Twardość bo-

28: kow rospądza.

kolumna: b

1: Lift. 2. F

2: Boleść bokow

3: oddala.

4: Lift. 4. Cap. 4. D

5: Lift. 15. A

6: Lift. 18. Cap. 25. A

7: Lift. 58. Cap. 89. H

8: Lift. 69. Cap. 109. B

9: Lift. 144. F

10: Lift. 145. B

11: Lift. 151. Ca. 254. B

- 12: Lift. 154. Ca. 259. B
- 13: Boleść boku le
- 14: wego oddala.
- 15: Lift. 135. C
- 16: Zathkanie bo
- 17: kow otwiera.
- 18: Lift. 136. F
- 19: Kłocie w bo-
- 20: koch y w miechierzu: oddala.
- 21: Lift. 36. A
- 22: Lift. 38. F
- 23: Lift. 50. B
- 24: Lift. 61. D
- 25: Lift. 140. Cap. 229 E
- 26: Boleść flabizn
- 27: oddala.
- 28: Lift. 26. C. I
- 29: W zadku leczi
- kolumna: c**
- 1: wzdęcie.
- 2: Lift. 13. B
- 3: W zadku bo-
- 4: leć oddala.
- 5: Lift. 64. Cap. 100. C
- 6: Lift. 140. E
- 7: wrzedzienicze
- 8: w zadku goij.
- 9: Lift. 19. D
- 10: Lift. 82. Cap. 131. A
- 11: Komu fie na

- 12: Itoleczech chce á nie-
13: może go mieć.
14: Lift. 9 E
15: Lift. 15. F
16: Lift. 22. Cap. 30. E
17: Lift. 83. Cap. 132 E
18: Lift. 88. Cap. 140. D
19: Lift. 94. H
20: Lift. 97. Cap. 158. F
21: Lift. 102. R
22: Lift. 106. C D Lift. 111. Cap. 181. E
23:
24: Lift. 118. G
25: Lift. 129. Cap. 214 E
26: Lift. 145. K
27: w zadku fiłtu-
28: łę leczy.
29: Lift. 22. F
30: w zadku leczy
31: wrzod.
32: Lift. 82. Cap. 131. E

kolumna: d

- 1: W zadku bo-
2: łączki leczy.
3: Lift. 119. C
4: Ociekłość albo
5: opuchlinę w zadku
6: rośpądza.
7: Lift. 66. D
8: Emorroidi zby

- 9: tnie płynące łtanowi
- 10: Lift. 4. Cap. 5. I
- 11: Lift. 12. Cap. 17. C
- 12: Lift. 14. D
- 13: Lift. 35. Cap. 50. B
- 14: Cap. Lift. 38. A
- 15: Lift. 82. Cap. 131. H
- 16: Lift. 100. L
- 17: Lift. 102. Cap. 165. L
- 18: Lift. 119. C
- 19: Lift. 120. Cap. 200. E
- 20: Lift. 122. F
- 21: Lift. 136. D I
- 22: Lift. 141. Ca. 232. B
- 23: Lift. 145. I
- 24: Lift. 150. Cap. 252 B
- 25: Emorroidi po
- 26: budza y wywodzi.
- 27: Lift. 7. Cap. 10. K
- 28: Lift. 27. Cap. 37. A
- 29: Lift. 29. Cap. 40. N
- 30: Lift. 54. Ca. 80. E
- 31: Lift. 61. Cap. 94. F
- 32: Lift. 67. K
- 33: Lift. 72. A

kolumna: e

- 1: Lift. 102. O
- 2: Lift. 106. Ca. 172. B
- 3: Lift. 126. H
- 4: Lift. 127. G

- 5: Rany w zad-
- 6: ku goij.
- 7: Lift. 156. D
- 8: wżadku pęche
- 9: rze goij
- 10: Lift. 12. Cap. 17. C
- 11: Lift. 84. Cap. 134. H
- 12: Stolcze czyni
- 13: Lift. 11. I
- 14: Lift. 15. Cap. 21. F
- 15: Lift. 32. nad tatarz-
- 16: kiem zieleń.
- 17: Lift. 33. Cap. 46. A
- 18: Lift. 34. I. y na końcu
- 19: Lift. 35. Cap. 49. E
- 20: Lift. 39. Cap. 57. F. G
- 21: Lift. 45. Cap. 66. A
- 22: Lift. 46. Cap. 67. G
- 23: Lift. 50. A
- 24: Lift. 55. Cap. 83. E
- 25: Lift. 66. Cap. 10. E
- 26: Lift. 76. C. wtore.
- 27: Lift. 77. Cap. 121. B
- 28: Lift. 81. E
- 29: Lift. 82. K
- 30: Lift. 85. C
- 31: Lift. 85. Cap. 136. D
- 32: Lift. 94. K
- 33: Lift. 100. B

- 1: Lift. 107. Cap. 172. H
- 2: Lift. 109. Cap. 178 G
- 3: Lift. 111. Ca. 181. a. d
- 4: Lift. Cap. 195. E
- 5: Lift. 123. Cap. 205. F
- 6: Lift. 128. Cap. 212 B
- 7: Lift. 133. Cap. 217. E
- 8: Lift. 140. Cap. 229 B
- 9: Stholcze zby-
- 10: tnie łtanowi.
- 11: Lift. 110. A
- 12: Na biodrach
- 13: bolączkę leczy.
- 14: Lift. 68. Cap. 107. E
- 15: Biodr boleść
- 16: oddala.
- 17: Lift. 140. D
- 18: Lift. 129. G
- 19: Bolenie nog
- 20: oddala.
- 21: Lift. 10ą N
- 22: Lift. 12. F
- 23: Lift. 12. Cap. 17. G
- 24: Lift. 15. G
- 25: Lift. 23. Cap. 31. E
- 26: Lift. 31. E
- 27: Lift. 32. C
- 28: Lift. 34. Cap. 48. F

strona: ++7

kolumna: a

Infirmittatum

- 1: Lift. 39. Cap. 57. E. I
- 2: Lift. 42. Cp. 61. A
- 3: Lift. 43. E
- 4: Lift. 45. Cap. 66. B C
- 5: Lift. 46. I
- 6: Lift. 47. C D
- 7: Lift. 48. G
- 8: Lift. 49. Cap. 72. E
- 9: Lift. 59. Cap. 90: D
- 10: Lift. 63.C
- 11: Lift. 66. F
- 12: Lift. 77. Cap. 120. D
- 13: Lift. 80. L
- 14: Lift. 87. K
- 15: Lift. 99. L
- 16: Lift. 101. S
- 17: Lift. 119. N et Cap.
- 18: 199. B eodemfo.
- 19: Lift. 120. F
- 20: Lift. 123. H
- 21: Lift. 125. I
- 22: Lift. 130. Cap. 215. F
- 23: Lift. 134. H
- 24: Lift. 134. Cap. 214. E
- 25: Lift. 137. Cap. 223. L
- 26: Lift. 141. Cap. 231. B
- 27: Lift. 144. N
- 28: Na opuchlinę
- 29: w nogach/ w reku y w

30: twarzy, zową ją Ipo-

31: farka.

32: Lift. 16. I

33: Lift. 73. F

34: Na wrzody

35: Śmrodliwe na nogach

kolumna: b

1: Lift. 116. L

2: Wrzod wilk

3: w nodze goij.

4: Lift. 116. Cap. 192 C

5: Rośpadliny

6: v nog goij.

7: Lift. 120. F. G

8: Gdy fie kto

9: śchodzi.

10: Lift. 9. I

11: Lift. 26. H

12: Lift. 151. G

13: Boleść w człon

14: koch nożnych oddala.

15: Lift. 140. D

16: Stawy y prze

17: guby nożne pośiła.

18: Lift. 141. Cap. 231 B

19: Bolączkę leczy

20: która bywa na kolenie

21: Lift. 108. Cap. 176. B

22: Śmrod wśpa

23: rach odeymuie.

24: Lift. 151. G

25: Bolefc zyl fu-

26: chych oddala.

27: Lift. 2. Cap. 3. E

28: Lift. 15. G

29: Lift. 54. Cap. 80. G

kolumna: c

1: Lift. 125. Cap. 308 D

2: Lift. 128. Cap. 212 G

3: Lift. 136. Cap. 222. A

4: Lift. 140. D

5: W zyłach fu-

6: chych rany goij.

7: Lift. 2. Cap. 3. A

8: Kurcz leczy.

9: Lift. 4. Cap. 4. F

10: Lift. 10. M

11: Lift. 36. Cap. 52. C

12: Lift. 67. I

13: Lift. 69. Ca. 109. A. D

14: Lift. 97. F

15: Lift. 125. Cap. 208 D

16: Zyły fuche

17: gdy fchną.

18: Lift. 19. A

19: Mdłofc zyl

20: fuchych oddala.

21: Lift. 29. Cap. 40. I

22: Lift. 25. Ca. 49. B

23: Lift. 69. Cap. 109. A

- 24: Lift. 75. Cap. 118. A
- 25: Lift. 90. F
- 26: Lift. 96. Cap. 157. F
- 27: Lift. 127. H
- 28: Lift. 128. O. et. Cap. 212. A. na tymże Lift.
- 29: Lift. 141. Cap. 231. A
- 30: Suchych żył
- 31: odcifnienie leczy.
- 32: Lift. 35. Cap. 49. B

kolumna: d

Index

- 1: Lift. 44. Cap. 64. B
- 2: Lift. 58. Cap. 89. H
- 3: Lift. 140. C
- 4: Zły fuche
- 5: przerwane z rażcza.
- 6: Lift. 35. Cap. 50. B
- 7: Lift. 64. Cap. 100. B
- 8: Lift. 93. B
- 9: Lift. 140. C
- 10: Zył fuchych
- 11: drzenie oddala. Lift. 69. Cap. 109. D
- 12: Zły fuche
- 13: zagrzewa.
- 14: Lift. 128. Cap. 212. F
- 15: Na zimne wil
- 16: kołci w żyłach fuchych
- 17: lekarstwo.
- 18: Lift. 133. Cap. 217 D
- 19: O cztherzech

- 20: wilkołciach w
- 21: człowiecze.
- 22: Krew zbytnie
- 23: płynącą łtanowi.
- 24: Lift. 4. Cap. 4. F
- 25: Lift. 35. Cap. 50. B
- 26: Lift. 38 A
- 27: Lift. 65. A
- 28: Krew z płucz

kolumna: e

- 1: płynącą łtanowi.
- 2: Lift. 14. O
- 3: Lift. 35. Cap. 50. B
- 4: Lift. 38. A
- 5: Krew dobrą
- 6: czyni.
- 7: Lift. 17. A. B
- 8: Lift. 46. Cap. 67. A
- 9: Lift. 52. P
- 10: Lift. 52. Cap. 77. D
- 11: Lift. 68. A
- 12: Lift. 74. E
- 13: Lift. 82. L
- 14: Lift. 105. Cap. 170. B
- 15: Lift. 123. Cap. 205. C
- 16: Krew pali.
- 17: Lift. 29. Cap. 40. K
- 18: Lift. 63. E
- 19: Krew czyścic.
- 20: Lift. 51. B

- 21: Lift. 72. B
- 22: Lift. 95. Cap. 154. A
- 23: Lift. 153. Cap. 257 A
- 24: Krew złą czini
- 25: Lift. 56. Cap. 85. A
- 26: Krew skądkol
- 27: wiek płynącą łtanowi.
- 28: Lift. 62. C
- 29: Lift. 65. A.
- 30: Lift. 71. E. Campho.
- 31: Lift. 80. Cap. 128. H
- 32: Lift. 89. Cap. 142. D
- 33: Lift. 110. B

kolumna: f

- 1: Lift. 126. G. K
- 2: Lift. 134. Cap. 218. N
- 3: Lift. 137. I
- 4: Lift. 141. E. D
- 5: Lift. 149. Cap. 250. A. B
- 6: Lift. 151. C.
- 7: Krew zapalo-
- 8: ną chłodzi.
- 9: Lift. 72. B
- 10: Lift. 120. Cap. 200. F
- 11: Lift. 123. Cap. 205. C
- 12: Krew z nerek
- 13: płynącą łtanowi.
- 14: Lift. 77. C
- 15: Lift. 80. Cap. 128. H
- 16: Krew z ran

- 17: świeżych płynącą
- 18: łtanowi.
- 19: Lift. 151. Cap. 254 D
- 20: Krew skazo-
- 21: ną naprawia.
- 22: Lift. 78. Cap. 123. A
- 23: Krew zapala.
- 24: Lift. 101. Cap. 164 M
- 25: Krew zfiadłą
- 26: rofpądza.
- 27: Lift. 147. D
- 28: Kolerę z ciała
- 29: wypadza.
- 30: Lift. 18. D
- 31: Lift. 30. Cap. 42. A
- 32: Lift. 31. K

strona: ++8

kolumna: a

Infirmittatum

- 1: Lift. 39. C
- 2: Lift. 46. Cap. 67. I
- 3: Lift. 51. A
- 4: Lift. 54. Cap. 80. D
- 5: Lift. 62. Cap. 96. A
- 6: Lift. 72. B. D
- 7: Lift. 76. A
- 8: Lift. 94. K
- 9: Lift. 112. Cap. 181 G
- 10: Lift. 147. F
- 11: Lift. 150. M

- 12: Koleri gorą-
- 13: czofć odeymuie.
- 14: Lift. 31. A
- 15: Flegmę z czło
- 16: wieka wywodzi.
- 17: Lift. 30. Ca. 42. a. h. k
- 18: Lift. 28. Cap. 39. K
- 19: Lift. 45. Cap. 66. A
- 20: Lift. 46. Cap. 67. I
- 21: Lift. 50. B
- 22: Lift. 51. A
- 23: Lift. 53. G
- 24: Lift. 59. Cap. 90. B
- 25: Lift. 62. Cap. 96. A
- 26: Lift. 63. Cap. 97. K
- 27: Lift. 66. H
- 28: Lift. 67. E
- 29: Lift. 76. A
- 30: Lift. 98. Cap. 160. C
- 31: Lift. 107. Cap. 174. B
- 32: Lift. 125. Cap. 208 B
- 33: Flegmę lipką
- 34: ścięcza.
- kolumna: b**
- 1: Lift. 69. Cap. 109. A
- 2: Lift. 126. Cap. 209. F
- 3: Flegmę y ko-
- 4: lerę wraczaniem
- 5: wywodzi.
- 6: Lift. 87. D

- 7: Lift. 90. I
- 8: Lift. Cap. 195. B
- 9: Przeciw Me-
- 10: lankolijey.
- 11: Lift. 17. C
- 12: Lift. 18. D
- 13: Lift. 28. A
- 14: Lift. 30. Cap. 42. A
- 15: Lift. 45. Cap. 66. A
- 16: Lift. 46. Cap. 67. A B
- 17: Lift. 50. A
- 18: Lift. 51. A
- 19: Lift. 80. M
- 20: Lift. 86. E
- 21: Lift. 98. Cap. 160. C
- 22: Lift. 101. C
- 23: Lift. 123. Cap. 205. E
- 24: Lift. 128. Ca. 212. c. d
- 25: flegmę trawi
- 26: Lift. 49. Cap. 72. B
- 27: Lift. 53. K
- 28: Kolerę trawi.
- 29: Lift. 49. Cap. 72. B
- 30: Lift. 123. Cap. 205 A
- 31: O Febrach.

kolumna: c

- 1: Febrę tercianę
- 2: leczy.
- 3: Lift. 26. Cap. 36. B
- 4: Lift. 42. Cap. 62. B

- 5: Lift. 45. B
- 6: Lift. 49. Cap. 72. D
- 7: Lift. 86. F
- 8: Lift. 112. Cap. 181 G
- 9: Lift. 115. D
- 10: Lift. Cap. 195. A
- 11: Lift. 147. Cap. 242 D
- 12: Lift. 149. Ca. 251. d. g
- 13: Lift. 151. Cap. 254 G
- 14: Lift. 154. E
- 15: Lift. 155. B
- 16: Febrę na kazdi
- 17: dzień będącą oddala
- 18: Lift. 30. et. 31. Cap.
- 19: 42. C. D
- 20: Lift. 42. Cap. 61. A
- 21: Lift. 45. B
- 22: Lift. 45. Cap. 66. B
- 23: Lift. 62. Cap. 96. A C
- 24: Lift. 98. Cap. 160. D
- 25: Lift. 115. D
- 26: Lift. Cap. 195. A
- 27: Lift. 149. A
- 28: Lift. 149. Ca. 251. d. g
- 29: Febrę quarta-
- 30: nę leczy.
- 31: Lift. 7. C
- 32: Lift. 11. H
- 33: Lift. 14. K
- 34: Lift. 17. C

kolumna: d

Index

- 1: Lift. 46. Cap. 67. L
- 2: Lift. 47. Cap. 69. C
- 3: Lift. 49. Cap. 72. D
- 4: Lift. 50. D
- 5: Lift. 51. B
- 6: Lift. 67. C
- 7: Lift. 69. C
- 8: Lift. 74. Cap. 116. B
- 9: Lift. 86. F
- 10: Lift. 102. Ca. 165. f. g
- 11: Lift. 106. E
- 12: Lift. 110. H
- 13: Lift. 112. Cap. 185. A
- 14: Lift. 115. D
- 15: Lift. Cap. 195. A
- 16: Lift. 122. Cap. 203. B
- 17: Lift. 150. Cap. 252. C
- 18: Febri ciężkie
- 19: wlmierza.
- 20: Lift. 150. G
- 21: Febri: tercianę
- 22: y quartanę może
- 23: vczynić.
- 24: Lift. 153. C
- 25: Febrę oddala.
- 26: Lift. 2. I
- 27: Lift. 19. N
- 28: Lift. 24. B

29: Lift. 24. Cap. 33. C

30: Lift. 26. F. G. L

31: Lift. 29. B. dziatkam.

32: Lift. 29. Cap. 40. N

33: Lift. 35. Cap. 49. B

34: Lift. 44. Cap. 63. F

kolumna: e

1: Lift. 52. L

2: Lift. 62. Cap. 96. B

3: Lift. 76. A

4: Lift. 80. Cap. 128. G

5: Lift. 90. P

6: Lift. 97. H

7: Lift. 112. Cap. 183. A

8: Lift. 115. D

9: Lift. 125. M

10: Lift. 128. K

11: Biegunkę czir

12: woną załtanawia.

13: Lift. 12. I

14: Lift. 14. F

15: Lift. 20. Cap. 28. B. C

16: Lift. 21. Cap. 29. E

17: Lift. 35. Cap. 50. B

18: Lift. 38. D. F

19: Lift. 48. A

20: Lift. 53. D. E

21: Lift. 55. Cap. 82. C

22: Lift. 59. Cap. 90. C

23: Lift. 60. Cap. 92. F

24: Lift. 71. E

25: Lift. 73. E

26: Lift. 79. A

27: Lift. 80. I

28: Lift. 90. Cap. 144. F

29: Lift. 95. Cap. 152. C

30: Lift. 95. Cap. 153. B

31: Lift. 106. C

32: Lift. 115. C

kolumna: f

1: Lift. Cap. 193. P. G

2: Lift. Cap. 194. B

3: Lift. 134. Ca. 218. I. L

4: Lift. 137. N

5: Lift. 140. Cap. 229 D

6: Lift. 143. Cap. 237. A

7: Lift. 151. E

8: Lift. 155. L

9: Biegunkę kto-

10: rą zową Lienteria

11: zaftanawia.

12: Lift. 22. Cap. 30. E

13: Lift. 53. D

14: Lift. 80. Cap. 128. H

15: Lift. 115. C

16: Wfzelkie pływ-

17: nienie z żywota za-

18: ftanawia.

19: Lift. 89. Cap. 142. C

20: Lift. 115. C

- 21: Biegunkę w-
- 22: łzelką załtanawia,
- 23: Lift. 115. C
- 24: Lift. Cap. 193. B
- 25: Lift. 121. Cap. 202 B
- 26: Lift. 125. Cap. 208. C
- 27: Płynienie w-
- 28: łzelkie iakichkolwiek
- 29: wilkofci: łtanowi.
- 30: Lift. 151. Cap. 254. F
- 31: Biegunkę za-
- 32: łtanawia.

kolumna: a

Infirmittatum

- 1: Lift. 4. Cap. 5. H
- 2: Lift. 21. Cap. 29. B
- 3: Lift. 28. D
- 4: Lift. 35. Cap. 50. B
- 5: Lift. 53. D. E
- 6: Lift. 58. I
- 7: Lift. 59. Cap. 91. A
- 8: Lift. 60. H
- 9: Lift. 61. E
- 10: Lift. 62. H
- 11: Lift. 67. Cap. 106. A
- 12: Lift. 69. D
- 13: Lift. 73. D
- 14: Lift. 80. Cap. 128. H
- 15: Lift. 85. L
- 16: Lift. 90. Cap. 144. D

- 17: Lift. 92. I. N
- 18: Lift. 102. Cap. 165. D
- 19: Lift. 104. D
- 20: Lift. 107. E
- 21: Lift. 115. C
- 22: Lift. Cap. 193. E
- 23: Lift. Cap. 194. B. C
- 24: Lift. 120. ca. 200. a. b. c
- 25: Lift. 122. F
- 26: Lift. 125. Cap. 208. C
- 27: Lift. 137. Cap. 223 B
- 28: Lift 145. B
- 29: Kolikę oddala
- 30: Lift. 19. M
- 31: Lift. 25. G
- 32: Lift. 30. D
- 33: Lift. 33. Cap. 46. E

kolumna: b

- 1: Lift. 40. C
- 2: Lift. 56.C
- 3: Lift. 58. H
- 4: Lift. 77. C. E
- 5: Lift. 90. Cap. 144. C
- 6: Lift. 98. Cap. 160. D
- 7: Lift. 101. M
- 8: Lift. 103. B.
- 9: Lift. 106. B
- 10: Lift. 107. E
- 11: Lift. 118. R
- 12: Lift. 122. G

- 13: Lift. 144. I
- 14: Kolikę wżelką
- 15: oddala.
- 16: Lift. 118. F
- 17: W kolikę
- 18: wpada.
- 19: Lift. 56. Cap. 85. A
- 20: Ciało tuczy.
- 21: Lift. 12. N
- 22: Po cieie fi-
- 23: noć od ftłuczenia
- 24: rozpádza.
- 25: Lift. 1. D
- 26: Lift. 7. D
- 27: Z ciała szkara
- 28: dołci łpada.
- 29: Lift. 4. C
- 30: Lift. 22. E
- kolumna: c**
- 1: Lift. 30. L
- 2: Lift. 62. Cap. 96. E
- 3: Lift. 67. F
- 4: Lift. 87.
- 5: Lift. 88. C
- 6: Lift. 91. D
- 7: Lift. 92. G
- 8: Lift. 95. C
- 9: Lift. 97. Cap. 158. G
- 10: Lift. 120. I
- 11: Lift. 125. K

12: Lift. 142. Cap. 234 B

13: Lift. 151. F

14: Lift. 156. Cap. C

15: Ciała wzdęcie

16: z zapaleniem oddała.

17: Lift. 39. Cap. 57. B

18: Ciało przepała.

19: Lift. 56. B

20: Lift. 146. Cap. 240 B

21: Ciało gładkie

22: Lift. 96. E czyni

23: Ciało na-

24: prawia.

25: Lift. 46. Cap. 67. A

26: Ciało z kroft

27: czyfci.

28: Lift. 46. Cap. 67. B

29: Lift. 53. F

30: Lift. 62. Cap. 96. E

31: Lift. 63. D

kolumna: d

1: Lift. 50. A

2: Lift. 70. A

3: Sprifzczenie

4: ciała leczy

5: Lift. 70. E

6: Lift. 79. F

7: Lift. 124. Cap. 209 B

8: Ciało kazi.

9: Lift. 102. P

- 10: Z ciała finość
- 11: śpądza.
- 12: Lift. 130. L
- 13: Lift. 139. Cap. 227. E
- 14: Ciało ścięcza.
- 15: Lift. 149. B
- 16: Ciała flabość
- 17: vmocznia.
- 18: Lift. 151. F
- 19: Boleść ciała
- 20: wŹytkie^{go} oddała
- 21: Lift. 112. Cap. 185. A
- 22: Ciała drzenie
- 23: y mdłość odeymuie.
- 24: Lift. 95. Cap. 154. A
- 25: ZaduŹza czło-
- 26: wieka.
- 27: Lift. 46. Cap. 67. K
- 28: Lift. 63. B
- 29: Vmorzy
- 30: człowieka.
- kolumna: e**
- 1: Lift. 93. C
- 2: Zyły zmiłkłe
- 3: á cierpnącze wŹpo-
- 4: maga.
- 5: Lift. 151. B
- 6: Zyły wilkie
- 7: otwiera.
- 8: Lift. 153. Cap. 257 B

- 9: Zył zatkanie
- 10: otwiera.
- 11: Lift. 8. A
- 12: Lift. 14. N
- 13: Lift. 36. B
- 14: Lift. 58. Cap. 89. H
- 15: Lift. 72. D
- 16: Lift. 123. Cap. 206. A
- 17: Lift. 147. E
- 18: Bolefc zył
- 19: oddala.
- 20: Lift. 8. A
- 21: Na rościągnie
- 22: nie członkow mać
- 23: barzo dobra.
- 24: Lift. 19. D
- 25: Członki zazię-
- 26: bione zagrzewa.
- 27: Lift. 11. A
- 28: Lift. 99. B

kolumna: f

- 1: Lift. 114. Cap. 189 B
- 2: Lift. 144. F
- 3: Członki zapa-
- 4: lone chłodzi.
- 5: Lift. 43. D
- 6: Lift. 72. A
- 7: Lift. 130. Cap. 215 B
- 8: Członkow drze
- 9: nie oddala.

- 10: Lift. 86. F
- 11: Członki wóchle
- 12: á skurżone rościąga.
- 13: Lift. 109. Cap. 178. D
- 14: Członki w nie-
- 15: dośtatkoeh wópomaga
- 16: Lift. 112. B
- 17: Boleśc człon-
- 18: kow oddala.
- 19: Lift. 86. F
- 20: Lift. 128. Cap. 212 G
- 21: Na fuchołc
- 22: Członkow wnętrz-
- 23: nych lekarzstwo.
- 24: Lift. 103. Cap. 167. E
- 25: Sen w gorącz
- 26: kach łtraczony
- 27: przywracza.

kolumna: a

Infirmittatum

- 1: Lift. 65. L
- 2: Lift. 74. E. G. K. L. N
- 3: Lift. 81. D
- 4: Lift. 86. C
- 5: Lift. 87. E
- 6: Lift. 92. C. N
- 7: Lift. 95. D
- 8: Sny łtraźli-
- 9: we czyni.
- 10: Lift. 101. Cap. 164. D

- 11: Lift. 156, G
- 12: Z człowieka
- 13: łpączego *czuyne*^{g^o}
- 14: vczynić.
- 15: Lift. 109. Cap. 178. E
- 16: Spania chci-
- 17: wołć wielką oddała.
- 18: Lift. 143. G
- 19: Spanie zby-
- 20: tnie odeymuie.
- 21: Lift. 151. E
- 22: Sen vczynic.
- 23: Lift. 7. Cap. 10. D
- 24: Lift. 27. Cap. 37. L
- 25: Lift. 87. E
- 26: Lift. 92. C. N
- 27: Lift. 95. Cap. 152. C
- 28: Lift. 103. Cap. 167 B
- 29: Lift. 104. Ca. 167. f. g
- 30: Lift. 104. E. F
- 31: Lift. 149. Ca. 251. c. f.
- 32: Spanie zby-

kolumna: b

- 1: tnie á szkodliwe czyni.
- 2: Lift. 16. A
- 3: Lift. 87. B. L
- 4: O bolączkach/
- 5: o wrzedziech/
- 6: Y oinnych
- 7: kroftach.

- 8: Bolączki iadowi-
9: te leczy.
10: Lift. 5. F
11: Lift. 82. Cap. 131. A
12: Lift. 99. K
13: Lift. 151. Cap. 254. C
14: Wrzedzienicze go
15: rącze leczy.
16: Lift. 11. Cap. 16. A
17: Lift. 20. Cap. 28. A
18: Lift. 21. Cap. 29. D
19: Lift. 23. Cap. 31. D
20: Lift. 34. E
21: Lift. 39. Cap. 57. B
22: Lift. 65. A
23: Lift. 73. Cap. 115. B
24: Lift. 81. B
25: Lift. 82. Cap. 131. A
26: Lift. 84. K
27: Lift. 87. K
28: Lift. 96. B
29: Lift. 100. D
30: Lift. Cap. 193. F
31: Lift. 122. Cap. 204 D
- kolumna: c
- 1: Lift. 149. Cap. 251. E
2: Lift. 154. D
3: Bolączki gorące
4: goij.
5: Lift. 12. M

- 6: Lift. 20. D
- 7: Lift. 28. B
- 8: Lift. 33. Cap. 45. A. H
- 9: Lift. 34. Cap. 48. C
- 10: Lift. 42. Cap. 62. B
- 11: Lift. 65. A
- 12: Lift. 74. F
- 13: Lift. 82. Cap. 131. A
- 14: Lift. 87. K
- 15: Lift. 89. Cap. 143. C
- 16: Lift. 92. M
- 17: Lift. 102. Cap. 165. I
- 18: Wrzedzienicze
- 19: zimno leczy.
- 20: Lift. 12. Cap. 17. D
- 21: Lift. 71. Cap. 112. A
- 22: Rany złych kroft
- 23: leczy.
- 24: Lift. 13. M
- 25: Lift. 35. Cap. 50. B
- 26: Lift. 37. G
- 27: Lift. 40. L
- 28: Lift. 54. Cap. 60. B
- 29: Lift. 62. B
- 30: Lift. 63. D
- 31: Lift. 87. K
- 32: Lift. 89. F
- 33: Lift. 102. O
- 34: Lift. 127. F
- 35: Lift. 137. I

kolumna: d

- 1: Lift. 145. E
- 2: Lift. 145. Ca. 239. B
- 3: Lift. 152. C. S
- 4: Krofty śpąda.
- 5: Lift. 15. Cap. 21. E.
- 6: Lift. 53. F
- 7: Lift. 63. D
- 8: Wrzedzieniczam
- 9: być nie da
- 10: Lift. 20. C
- 11: Lift. 148. G
- 12: Wrzod gorący
- 13: leczy.
- 14: Lift. 21. H
- 15: Lift. 82. Cap. 151. A
- 16: Lift. 87. K
- 17: Bolączkę Can-
- 18: cer: goij.
- 19: Lift. 30. F
- 20: Lift. 50. C
- 21: Lift. 79. F
- 22: Lift. 82. Cap. 131. H
- 23: Lift. 116. Ca. 192. C
- 24: Lift. 126. Ca. 209. D
- 25: Lift. 146. E
- 26: Lift. 146. Cap. 240 D
- 27: Lift. 152. C. O
- 28: Na wrzod zapa-
- 29: lony á bolący:

30: lekarzstwo.

31: Lift. 28. I. K

32: Lift. 34. Cap. 48. C

33: Lift. 74. F

34: Lift. 82. Cap. 131. A

35: Lift. 87. K

36: Bolączki wnetrz

kolumna: e

1: ne rospadza.

2: Lift. 136. G

3: Na rany zle.

4: Lift. 29. Cap. 40. G

5: Lift. 67. C

6: Lift. 87. K

7: Bolączki iadowi-

8: the goij/ iednę zową

9: Herifipila/ drugą

10: Flegmon.

11: Lift. 20. Cap. 28. A

12: Lift. 23. Cap. 31. D

13: Lift. 39. Cap. 57. I

14: Lift. 87. G

15: Lift. 89. Cap. 143. C

16: Lift. 130. Cap. 215. E

17: Lift. 151. Cap. 254. C

18: Wrzod fie zbiera

19: pod tym.

20: Lift. 34. E

21: Lift. 23. L

22: Lift. 73. B

- 23: Lift. 81. C
- 24: Lift. 96. Cap. 156. D
- 25: Lift. 126. Cap. 209 D
- 26: Lift. 142. Cap. 244 A
- 27: Wrzod wŹelki
- 28: goij.
- 29: Lift. 149. Cap. 250. A
- 30: Wrzod kthori zo-
- 31: wĄ Antrax: leczy.
- 32: Lift. 38. G
- 33: Lift. 87. K
- 34: Lift. 136. F. H
- 35: Wrzod zebrany
- 36: przedziera.
- kolumna: f**
- 1: Lift. 56. B
- 2: Lift. 125. N
- 3: Lift. 126. Cap. 209 D
- 4: Lift. 144. G
- 5: Lift. 152. B
- 6: Wrzody wneŹtrz-
- 7: ne roŹpĄdza.
- 8: Lift. 55. Cap. 82. D
- 9: Rany gnijĄcze ą
- 10: ımrodliwe leczy.
- 11: Lift. 67. G
- 12: Lift. 76. A
- 13: Lift. 87. K
- 14: Lift. 102. Cap. 165. R
- 15: Lift. 106. Cap. 176. G

- 16: Lift. 116. Cap. 192. C
- 17: Lift. 148. Cap. 244 A
- 18: Sadzele rozma-
- 19: gite leczy
- 20: Lift. 68. Cap. 107. C
- 21: Lift. 71. Cap. 111. B
- 22: Lift. 102. Cap. 165. E
- 23: Lift. 137. H
- 24: Wrzody ciało roz
- 25: iadaiące leczy.
- 26: Lift. 70. C
- 27: Lift. Cap. 193. F
- 28: Wrzod zatwar-
- 29: działy zbiera fie pod
- 30: tym. Lift. 73. B
- 31: Lift. 142. Cap. 234. A
- 32: Bolączkę pod zio
- 33: bri czy.
- 34: Lift. 78. Cap. 123. A
- 35: Krofty złe leczy.
- 36: Lift. 79. F

kolumna: a

- 1: Na wrzod zatwar
- 2: działy lekarstwo.
- 3: Lift. 81. G
- 4: Wrzedzienicę kto
- 5: rą zową Carbunculus
- 6: leczy.
- 7: Lift. 91. G
- 8: Lift. 146. Cap. 240 D

- 9: Ludziem wrzody,
10: albo bolączki maia-
11: czym: lekarstwo.
12: Lift. 95. Cap. 154. B
13: Krofty y wrzedzie-
14: nicze wyfufza.
15: Lift. 99. I
16: Sadzel zapalo-
17: ny á bolący: leczy.
18: Lift. 102. Cap. 165 E
19: Lift. 103. Cap. 167. C
20: Lift. 123. I
21: Rany chodzące z
22: mieścza na mieścze:
23: leczy.
24: Lift. 102. Cap. 165. I
25: Boleć wrzodow
26: wśelkich y bolącez
27: oddala..
28: Lift. 111. Cap. 181 B
29: Wrzody wśelkie
30: wilgotne leczy
31: Lift. Cap. 193. H
32: Bolącezki Herpefi
33: leczy.
34: Lift. 119. Cap. 199. E
35: Bolącezki roz-
36: pądza.

kolumna: b

- 1: Lift. 122, Cap. 204 B

- 2: Krofthy grube á
- 3: fwierzbiące goij.
- 4: Lift. 122. Cap. 204 D
- 5: Bolączki opuchłe
- 6: leczy.
- 7: Lift. 127. E
- 8: Bolączkam fie
- 9: działać nieda.
- 10: Lift. 127. Cap. 211. E
- 11: Lift. 148. G
- 12: Z ran y też z kroft
- 13: Śmrodliwych wilkości
- 14: nieczyłte wyśufza.
- 15: Lift. 130. H
- 16: Ranę z wrzodu
- 17: leczy.
- 18: Lift. 130. K
- 19: Krofty goij.
- 20: Lift. 134. Cap. 218 I
- 21: Wrzod wśzelki w-
- 22: nątrz łamie.
- 23: Lift. 136. F
- 24: Bolączki y też łta
- 25: wy bolełtne leczy.
- 26: Lift. 144. D
- 27: Bolączki wśzelkie
- 28: goij.
- 29: Lift. 146. Cap. 240 D
- 30: Na wśzelkie wrzo-
- 31: dy otworzone y bolącz

32: ki lekarzstwo.

33: Lift. 151. Cap. 254. C

34: Krofthy wnętrz

35: leczy.

36: Lift. 151. Cap. 254. F

kolumna: c

1: Owrzodzenie w-

2: nątrz goij.

3: Lift. 155. Cap. 261. K

4: Lift. 156. H

5: Bolączki zatwar-

6: działe leczy.

7: Lift. 7. Cap. 10. A

8: Lift. 19. A

9: Lift. 26. L

10: Lift. 66. E

11: Lift. 80. E

12: Lift. 81. G

13: Lift. 82. Cap. 131. A

14: Lift. 87. K

15: Lift. 94. Cap. 150. B

16: Lift. 142. C

17: Lift. 151. F

18: Lift. 154. D

19: Lifzaie spędzić.

20: Lift. 4. Cap. 4. C

21: Lift. 14. M

22: Lift. 20. F

23: Lift. 33. Cap. 46. B

24: Lift. 73. A

- 25: LiŹay gnogifthy
- 26: leczy.
- 27: LiŹt. 133. Cap. 217. A
- 28: Na Źadzele zatwar
- 29: działe.
- 30: LiŹt. 2, F
- 31: LiŹt. 12. C
- 32: LiŹt. 26. H
- 33: Na bolącżkę
- 34: bolącżą.
- 35: LiŹt. 99. F

kolumna: d

Index

- 1: Chorobach
- 2: wnątrzných y
- 3: teŹ o tych ktore bywa-
- 4: ią na wierzchu od
- 5: iakieykolwiek
- 6: przygody.
- 7: Mać na rozma-
- 8: githe choroby z wierz-
- 9: chu maŹącż.
- 10: LiŹt. 3. F
- 11: LiŹt. 19. A
- 12: Iadowitoć z czło
- 13: wieka wygania.
- 14: LiŹt. 79. Cap. 126. A
- 15: PijańŹtwa broni.
- 16: LiŹt. 1. K
- 17: LiŹt. 28. F

18: Lift. 101. Cap. 164. I

19: Lift. 120. Cap. 200. E

20: Po przepiciu lekar

21: Itwo Lift 4. Cap. 5. I

22: Zołthą niemocz

23: leczy.

24: Lift. 1. A

25: Lift. 3. Cap. 4. B

26: Lift. 4. Cap. 5. D. E

27: Lift. 6. D

28: Lift. 8. F

29: Lift. 9. B

30: Lift. 11. G

31: Lift. 11. Cap. 16. B

32: Lift. 12. N

33: Lift. 15. D

34: Lift. 17. E

kolumna: e

1: Lift. 24. I

2: Lift. 24. Cap. 33. C

3: Lift. 25. F

4: Lift. 26. C

5: Lift. 29. B

6: Lift. 30. I

7: Lift. 33. Cap. 46. F

8: Lift. 34. F

9: Lift. 37. BB. E

10: Lift. 38. C

11: Lift. 41. Cap. 60. I

12: Lift. 42. Cap. 62. B

- 13: Lift. 43. Cap. 63. B
- 14: Lift. 45. A
- 15: Lift. 47. Cap. 69. C
- 16: Lift. 48. F
- 17: Lift. 72. Ca. 113. C. E
- 18: Lift. 74. M
- 19: Lift. 79. B. C. E
- 20: Lift. 94. Cap. 150. C
- 21: Lift. 96. C Ca. 156. B. F
- 22: Lift. 98. H
- 23: Lift. 102. Cap. 165 H
- 24: Lift. 106. Cap. 172. E
- 25: Lift. 119. D
- 26: Lift. 121. I
- 27: Lift. 122. Cap. 203. C
- 28: Lift. 129. B
- 29: Lift. 133. E
- 30: Lift. 134. Cap. 218. O
- 31: Lift. 135. Cap. 220 D
- 32: Lift. 137. Ca. 223. D
- 33: Lift. 138. C
- 34: Lift. 144. D. M
- 35: Lift. 151. F
- 36: Lift. 153. A

kolumna: f

- 1: Lift. 153. Cap. 257. C
- 2: Lift. 154. B. E
- 3: Przeciw powie-
- 4: trzu morowemu.
- 5: Lift. 4. Cap. 5. G

- 6: Lift. 95. Cap. 54. B
- 7: Lift. 118. O
- 8: Lift. 120. Cap. 200. d. f
- 9: Lift. 146. E
- 10: Lift. 155. Cap. 261. B
- 11: Vkaźzenie od wę-
- 12: za leczy.
- 13: Lift. 2. Cap. 3. D
- 14: Lift. 4. Cap. 5. F
- 15: Lift. 18. Cap. 25. G
- 16: Lift. 21. G
- 17: Lift. 23. Cap. 31. C
- 18: Lift. 24. K
- 19: Lift. 33. Cap. 46. H
- 20: Lift. 35. Cap. 49. E
- 21: Lift. 40. Cap. 58. C
- 22: Lift. 47. G
- 23: Lift. 52. E
- 24: Lift. 58. Cap. 89. E
- 25: Lift. 61. Cap. 94. G
- 26: Lift. 68. Cap. 107. G
- 27: Lift. 80. G
- 28: Lift. 82. C
- 29: Lift. 84. I
- 30: Lift. 87. G
- 31: Lift. 89. D
- 32: Lift. 90. M
- 33: Lift. 91. I
- 34: Lift. 101. O
- 35: Lift. 101. Cap. 164. F

36: Lift. 108. Cap. 176. H

kolumna: a

Infirmittatum

1: Lift. 117. Cap. 196 O

2: Lift. 118. N

3: Lift. 119. Cap. 199. C

4: Lift. 125. O

5: Lift. 128. L

6: Lift. 129. E

7: Lift. 138. E

8: Lift. 147. Cap. 242 D

9: Lift. 151. Cap. 254 G

10: Vkążenie zwie-

11: rząt iadowitych leczy.

12: Lift. 47. G

13: Lift. 52. E

14: Lift. 68. L

15: Lift. 114. Cap. 189. A

16: Lift. 115. D

17: Lift. 125. O

18: Lift. 128. L

19: Lift. 138. E

20: Vkążenie roba-

21: kow rozmagitych leczi

22: Lift. 4. Cap. 4. D

23: Lift. 9. Cap. 13. E

24: Lift. 13. G

25: Lift. 23. Cap. 31. C

26: Lift. 35. Cap. 49. E

27: Lift. 40. Cap. 58. C

28: Lift. 41. Cap. 60. A

29: Lift. 47. G

30: Lift. 52. E

31: Lift. 58. Cap. 89. E

32: Lift. 75. C

33: Lift. 125. O

34: Lift. 128. L

35: Lift. 144. D

36: Lift. 147. Cap. 242 D

kolumna: b

1: Lift. 153. A

2: Gad z domu wy-

3: gnać.

4: Lift. 2. G

5: Lift. 15. Cap. 21. G

6: Lift. 24. L

7: Lift. 41. Cap. 60. K

8: Lift. 42. M

9: Lift. 90. M

10: Lift. 91. L

11: Lift. 109. Cap. 178 E

12: Lift. 133. H

13: Iadu broni.

14: Lift. 2. H

15: Lift. 33. Cap. 46. N

16: Lift. 36. Cap. 52. C

17: Lift. 40. Cap. 58. C

18: Lift. 53. H

19: Lift. 94. K

20: Lift. 94. Cap. 151. A

- 21: Lift. 102. Cap. 165. F
- 22: Lift. 114. Cap. 189. C
- 23: Lift. 117. Ca. 196. d. m
- 24: Lift. 118. N
- 25: Ludziem ftłuczo-
- 26: nym albo vtrząfnio-
- 27: nym lekarzftwo.
- 28: Lift. 35. Cap. 50. B
- 29: Lift. 53. Cap. 77. K
- 30: Lift. 107. C
- 31: Na paraliż.
- 32: Lift. 4. Cap. 6. A. B
- 33: Lift. 10. D
- 34: Lift. 14. Cap. 20. B
- 35: Lift. 31. G
- 36: Lift. 35. Cap. 49. B
- kolumna: c**
- 1: Lift. 42. Cap. 61. A
- 2: Lift. 43. Cap. 63. A
- 3: Lift. 45. Cap. 66. B. C
- 4: Lift. 46. Cap. 67. I
- 5: Lift. 50. Cap. 74. D
- 6: Lift. 67. I
- 7: Lift. 75. Cap. 118. A
- 8: Lift. 77. D
- 9: Lift. 84. M
- 10: Lift. 90. O
- 11: Lift. 97. C. D
- 12: Lift. 97. Cap. 158. D
- 13: Lift. 106. B

- 14: Lift. 109. Cap. 178 D
- 15: Lift. 118. E
- 16: Lift. 121. F. I
- 17: Lift. 133. E
- 18: Lift. 136. Cap. 222 A
- 19: Lift. 137. L
- 20: Lift. 137. Cap. 223. I
- 21: Lift. 139. Cap. 227. I
- 22: Lift. 152. H
- 23: Thenże the ż fyrop na
- 24: paraliż ięzyka.
- 25: Syrop barzo dobri na wiele niemoczy.
- 26: Lift. 11. Ca. 15. b. c. d.
- 27: Lift. 69. B
- 28: Przeciw opu-
- 29: chlinie.
- 30: Lift. 1. A
- 31: Lift. 5. D
- 32: Lift. 8. A
- 33: Lift. 8. F
- 34: Lift. 11. B. G

kolumna: d

Index

- 1: Lift. 12. H
- 2: Lift. 13. I
- 3: Lift. 13. Cap. 18 B D
- 4: Lift. 14. Cap. 19. O
- 5: Lift. 15. D
- 6: Lift. 16. A
- 7: Lift. 18. Cap. 25. A

- 8: Lift. 28. B
- 9: Lift. 32. B
- 10: Lift. 33. Cap. 45. A
- 11: Lift. 35. G
- 12: Lift. 35. Cap. 50. B
- 13: Lift. 36. C
- 14: Lift. 36. Cap. 52. C
- 15: Lift. 37. Cap. 54. B
- 16: Lift. 40. D
- 17: Lift. 41. Cap. 60. H
- 18: Lift. 42. Cap. 61. A
- 19: Lift. 43. Cap. 63. B
- 20: Lift. 47. E
- 21: Lift. 47. Cap. 69. C
- 22: Lift. 49. Cap. 72. E
- 23: Lift. 52. G. N
- 24: Lift. 61. C
- 25: Lift. 61. Cap. 94. C
- 26: Lift. 67. A
- 27: Lift. 72 C
- 28: Lift. 76. C
- 29: Lift. 77. Cap. 120. D
- 30: Lift. 83. Cap. 133. B
- 31: Lift. 88. Cap. 141. A
- 32: Lift. 89. D
- 33: Lift. 99. H
- 34: Lift. 101 E
- 35: Lift. 104. Ca. 167. H
- 36: Lift. Cap. 195. F

- 1: Lift. 117. Cap. 156 K
- 2: Lift. 118. R
- 3: Lift. 119. F
- 4: Lift. 125. O
- 5: Lift. 125. Ca. 208. D
- 6: Lift. 133. E
- 7: Lift. 134. F
- 8: Lift. 135. D
- 9: Lift. 139. Ca. 227. D
- 10: Lift. 141. B
- 11: Lift. 147. Ca. 242. C
- 12: Lift. 148. B
- 13: Przeciw iadu pfa
- 14: wściekle^{go} y człowieka
- 15: Lift. 5. F
- 16: Lift. 14. Cap. 19. O
- 17: Lift. 27. Cap. 37. D
- 18: Lift. 40. Cap. 58. C
- 19: Lift. 47. G
- 20: Lift. 78. D
- 21: Lift. 80. G
- 22: Lift. 82. R
- 23: Lift. 89. D
- 24: Lift. 115. D
- 25: Lift. 125. O
- 26: Lift. 134. G
- 27: Lift. 152. L
- 28: Nafienie mełzczy
- 29: znam wyfufza.
- 30: Lift. 33. Cap. 45. A

- 31: Lift. 28. G
- 32: Lift. 87. Cap. 138. C
- 33: Przeciw iadowi-
- 34: tofci iadowi-
- 35: tofci bedł. Lift. 6. K
- 36: Lift. 41. Cap. 60. F

kolumna: f

- 1: Lift. 144. I
- 2: Zatlumić z siebie
- 3: wonią czosnkową.
- 4: Lift. 6. N
- 5: Denna niemocz
- 6: oddala.
- 7: Lift. 2. Cap. 3. A
- 8: Lift. 24. C
- 9: Lift. 34. Cap. 48. F
- 10: Lift. 37. E
- 11: Lift. 61. B. F
- 12: Lift. 64. Cap. 100. C
- 13: Lift. 67. I
- 14: Lift. 69. C
- 15: Lift. 104. B
- 16: Lift. 121. F. I
- 17: Lift. 124. Ca. 207. B
- 18: Lift. 125. I
- 19: Lift. 129. B
- 20: Lift. 133. D
- 21: Lift. 140. Ca. 229. C
- 22: Pragnienia broni.
- 23: Lift. 3. I

- 24: Lift. 20. H
- 25: Lift. 21. Cap. 29. C
- 26: Lift. 31. B
- 27: Lift. 38. B
- 28: Lift. 40. M
- 29: Lift. 52. Cap. 77. B
- 30: Lift. 73. Cap. 115. C
- 31: Lift. 110. E
- 32: Lift. 111. Cap. 181. D
- 33: Lift. 112. Ca. 181. G
- 34: Lift. 120. Cap. 200. A
- 35: Lift. 140. Cap. 229. E

strona: *

kolumna: a

Infirmittatum

- 1: Pragnienie
- 2: czyni.
- 3: Lift. 50. A
- 4: Lift. 27. Cap. 37. B
- 5: Lift. 101. Cap. 164. M
- 6: Fiftułę goij.
- 7: Lift. 6. B
- 8: Lift. 9. Cap. 13. F
- 9: Lift. 10. C
- 10: Lift. 14. M
- 11: Lift. 30. G
- 12: Lift. 46. Cap. 67. D
- 13: Lift. 55. C
- 14: Lift. 55. Cap. 83. D
- 15: Lift. 58. G

- 16: Lift. 63. I
- 17: Lift. 82. Cap. 131. H
- 18: Lift. 102. Cap. 165. H
- 19: Lift. 112. Cap. 199 E
- 20: Lift. 126. Cap. 209. C
- 21: Lift. 134. H
- 22: Lift. 146. Cap. 240 D
- 23: Lift. 150. Cap. 252. B
- 24: Lift. 152. C
- 25: Swierzb goij.
- 26: Lift. 30. L
- 27: Lift. 40. Cap. 58. E
- 28: Lift. 44. D. E
- 29: Lift. 46. F
- 30: Lift. 46. Cap. 67. E
- 31: Lift. 51. F
- 32: Lift. 53. F
- 33: Lift. 71. Cap. 112. C

kolumna: b

- 1: Lift. 73. A
- 2: Lift. 90. D
- 3: Lift. 91. C
- 4: Lift. 99. P
- 5: Lift. 102. Cap. 165. I
- 6: Lift. 114. Cap. 187. C
- 7: Lift. 122. Cap. 204. B
- 8: Lift. 124. Cap. 207. C
- 9: Lift. 125. L
- 10: Lift. 126. I
- 11: Lift. 127. F

- 12: Lift. 130. F
- 13: Lift. 133. Cap. 217. A
- 14: Lift. 136. A
- 15: Lift. 146. Cap. 240. D
- 16: Lift. 150. H
- 17: Rany opuchłe
- 18: leczy.
- 19: Lift. 6. C
- 20: Lift. 80. Cap. 128. B
- 21: Wilkości flegmi-
- 22: łte z ludzi łtarich
- 23: wywodzi.
- 24: Lift. 63. Cap. 98. C
- 25: Panią niepłodną
- 26: łprawić ku richłemu
- 27: poczęciu.
- 28: Lift. 9. F
- 29: Lift. 22. Cap. 30. D
- 30: Lift. 66. Cap. 104. B
- 31: Lift. 79. Cap. 127. B
- 32: Lift. 83. Ca. 132. B C
- 33: Lift. 100. Cap. 163. D
- 34: Lift. 101. N
- 35: Lift. 109. Cap. 178. E
- kolumna: c**
- 1: Lift. 119. N
- 2: Lift. 145. Cap. 239. C
- 3: Lift. 146. B
- 4: Lift. 152. G
- 5: Dijabelłtwo z do-

- 6: mu wygania.
- 7: Lift. 9. K
- 8: Lift. 10. M
- 9: Mięso w ranach
- 10: narodzić.
- 11: Lift. 9. Cap. 13. B C
- 12: Lift. 10. C
- 13: Lift. 47. K
- 14: Lift. 67. G
- 15: Lift. 69. Cap. 109. A
- 16: Lift. 72. G
- 17: Lift. 93. nad B
- 18: Lift. 109. Cap. 178. H
- 19: Lift. 114. Cap. 187. C
- 20: Lift. 150. Cap. 252. D
- 21: Mięso złe wy-
- 22: griza z ran.
- 23: Lift. 9. Cap. 13. F
- 24: Lift. 22. H
- 25: Lift. 46. Cap. 67. C
- 26: Lift. 67. G
- 27: Wzłelką rzecz z cia
- 28: ła kthora zoftawa po
- 29: zakłociu: wyciąga.
- 30: Lift. 10. K
- 31: Lift. 10. Cap. 14. I
- 32: Lift. 13. E
- 33: Lift. 21. Cap. 29. B
- 34: Lift. 61. B
- 35: Lift. 88. Cap. 141. A

kolumna: d

Index

- 1: Lift. 93. D
- 2: Lift. 147. D
- 3: Niemocz fwiętego
- 4: walantego oddala.
- 5: Lift. 10. L
- 6: Lift. 10. Cap. 14. D
- 7: Lift. 13. Cap. 18. I
- 8: Lift. 18. Cap. 25. F
- 9: Lift. 22. I
- 10: Lift. 28. F
- 11: Lift. 40. Cap. 58. C
- 12: Lift. 42. N
- 13: Lift. 46. Cap. 67. I
- 14: Lift. 50. B
- 15: Lift. 54. G
- 16: Lift. 58. Cap. 89. D
- 17: Lift. 68. D
- 18: Lift. 76. B
- 19: Lift. 84. M
- 20: Lift. 89. Cap. 142. C
- 21: Lift. 97. Ca. b. c. h
- 22: Lift. 102. c.. 165. g. k. o
- 23: Lift. 107. Cap. 174. E
- 24: Lift. 109. Cap. 178. C
- 25: Lift. 113. Cap. 186. D
- 26: Lift. 118. Ca. 197. b. c.
- 27: Lift. 119. G
- 28: Lift. 124. E

29: Lift. 125. G

30: Lift. 133. D

31: Lift. 139. Cap. 227. I

32: Lift. 144. H

33: Maść na wżelkie

34: ktofty.

kolumna: e

1: Lift. 10. B

2: Lift. 71. Cap. 112. C

3: Lift. 122. Cap. 204. B

4: Lift. 146. Cap. 240. D

5: Pani aby lekko

6: porodziła.

7: Lift. 11. Cap. 14. K

8: Lift. 19. N

9: Wracanie vczinić

10: Lift. 12. D

11: Lift. 15. Cap. 21. F

12: Lift. 31.C

13: Lift. 33. Cap. 46. A

14: Lift. 39. C

15: iift [!] 45. Cap. 66. A

16: Lift. 59. Cap. 90. A. B

17: Lift. 76. C. wtore.

18: Lift. 86. B

19: Lift. 88. D

20: Lift. 93. B

21: Lift. 107. Cap. 174. B

22: Lift. Cap. 195. E

23: Lift. 117. Ca. 196. c. g

- 24: Lift. 140. Cap. 229. B
- 25: Lift. 146. Cap. 240. A
- 26: Ogień piekielny vgałza.
- 27: Lift. 12. E
- 28: Lift. 14. C
- 29: Lift. 20. D. K
- 30: Lift. 28. E
- 31: Lift. 60. K
- 32: Lift. 77. Cap. 120. D
- 33: Lift. 79. Cap. 126. A

kolumna: f

- 1: Lift. 80. Cap. 128. d. e.
- 2: Lift. 89. Cap. 143. C
- 3: Lift. 99. K
- 4: Lift. 102. Cap. 165. E
- 5: Lift. 104. Cap. 167. H
- 6: Przeciw gorączcze
- 7: Lift. 12. G
- 8: Lift. 21. Cap. 29. G
- 9: Lift. 31. Cap. 43. G
- 10: Lift. 39. Cap. 57. H
- 11: Lift. 72. D
- 12: Lift. 74. I
- 13: Lift. 86. A
- 14: Lift. 92. B. M
- 15: Lift. 98. B
- 16: Lift. 100. B. H
- 17: Lift. 103. Cap. 167 D
- 18: Lift. 104. E
- 19: Lift. 120. Ca. 200. d. f.

- 20: Lift. 122. A
- 21: Lift. 134. Cap. 218. O
- 22: Lift. 149. Cap. 251. F
- 23: Lift. 153. Cap. 257. D
- 24: Lift. 154. B
- 25: Na ranę bolącą.
- 26: Lift. 33. F
- 27: Lift. 114. Cap. 107. C
- 28: Na dziwe mięso.
- 29: Lift. 13. M
- 30: Lift. 20. F
- 31: Lift. 33. Cap. 46. E
- 32: Lift. 46. Cap. 67. C
- 33: Lift. 62. B
- 34: Lift. 67. C
- 35: Rany ftula y goij.

strona: *2

kolumna: a

- 1: Lift. 13. Cap. 18. I
- 2: Lift. 14. L
- 3: Lift. 20. Cap. 28. D
- 4: Lift. 37. Cap. 54. C.
- 5: Lift. 41. Cap. 60. C.
- 6: Lift. 53. Cap. 77. K.
- 7: Lift. 60. F
- 8: Lift. 64. Cap. 101. B
- 9: Lift. 79. Cap. 126. A
- 10: Lift. 80. Ca. 128. BD
- 11: Lift. 116. I
- 12: Lift. Cap. 193. B

- 13: Lift. 134. Cap. 218. N
- 14: Lift 142. B
- 15: Lift. 151. Cap. 254 D
- 16: Lift. 153. D
- 17: Czknienie czyni.
- 18: Lift. 33. Cap. 46. A
- 19: Suchoty oddała.
- 20: Lift. 14. Cap. 19. O.
- 21: Lift. 32. nad Tatarz-
- 22: kiem zieleń.
- 23: Lift. 52. Cap. 77. G
- 24: Lift. 103. Ca. 167. d. e.
- 25: Lift. 115. ca. 191. a. bc
- 26: Lift. 116. K
- 27: Lift. 117. Cap. 196. F
- 28: Chciwość cieleśną oddała.
- 29: Lift. 16. Cap. 22. a. d. e.
- 30: Lift. 35. H
- 31: Lift. 100. F
- 32: Lift. 118. F
- 33: Lift. 122. F
- 34: Na rany źzkodliwe
- 35: Lift. 22. C
- kolumna: b**
- 1: Lift. 25. Cap. 34. A
- 2: Lift. 87. K
- 3: Gdy ktori męźczy
- 4: zna **Nafienienie** [!] przez
- 5: fen wypuźcza.
- 6: Lift. 16. C. F

- 7: Lift. 25. Cap. 34. B. C
- 8: Lift. 67. K
- 9: Lift. 68. Cap. 107. B
- 10: Lift. 70. B camphora.
- 11: Lift. 73. Cap. 115. c. d.
- 12: Lift. 87. Cap. 138. C
- 13: Lift. 92. K
- 14: Sierść z fkor
- 15: Ípádza.
- 16: Lift. 22. B
- 17: Ludziem ciężko
- 18: myflącym/ Ímuthnym/
- 19: trofkiwym:
- 20: lekarstwo.
- 21: Lift. 106. B
- 22: Lift. Cap. 194. H
- 23: Ludziem sercza nie wesołego.
- 24: Lift. 17. B
- 25: Lift. 80. D. M
- 26: Lift. 106. B
- 27: Przeciw omdle-
- 28: waniu.
- 29: Lift. 17. B. F
- 30: Lift. 22. Cap. 30. A
- 31: Lift. 82. E
- 32: Lift. 101. R
- 33: Lift. Cap. 194. D. F
- 34: Lift. 119. K
- 35: Lift. 137. Cap. 223 D

- 1: Lift. 138. Cap. 225. D
- 2: Koniem na gich
- 3: rośpadliny.
- 4: Lift. 22. D
- 5: Rziganie kwaśne
- 6: wśmierza.
- 7: Lift. 18. H
- 8: Przeciw kordijace
- 9: Lift. 18. E
- 10: Lift. 22. Cap. 30. A
- 11: Lift. 120. Cap. 200 B
- 12: Lift. 137. Ca. 223 D
- 13: Przeciw lekarz
- 14: łtwnu iadowitemu.
- 15: Lift. 19. K
- 16: Lift. 34. Cap. 48. A
- 17: Wilkości tłuśte z
- 18: ciała wygnać.
- 19: Lift. 54. Cap. 80. D
- 20: Lift. 91. N
- 21: Gdyby kto był o-
- 22: karmion iadem morz
- 23: kiego zaiącza.
- 24: Lift. 55. Cap. 82. B
- 25: Mleko biały gło
- 26: wie odeymuie.
- 27: Lift. 34. Cap. 48. E
- 28: Lift. 91. H
- 29: Rany wnątrz
- 30: goij.

31: Lift. 55. Cap. 82. E

32: Na rany krwawe

33: Lift. 59. Cap. 91. C

34: Kołci z ran

35: wyciąga.

36: Lift. 22. H

kolumna: d

Index

1: Lift. 61. B

2: Lift. 109. Cap. 178 H

3: Przeciw niemoczi

4: którą zową Apo-

5: plexia.

6: Lift. 22. I

7: Lift. 125. T

8: Przeciwwkąźeniu

9: węża: kthorego zową

10: Tyrus.

11: Lift. 22. I

12: Poth czyni.

13: Lift. 24. A

14: Lift. 97. E

15: Lift. 104. H

16: Lift. 112. Cap. 183 A

17: Lift. 113. Cap. 186 A

18: Lift. 119. F

19: Lift. 133. Cap. 217 A

20: Lift. 152. O

21: Robaki wranach

22: z złych kroft zabija.

- 23: Lift. 24. G
- 24: Lift. 114. Cap. 188 A
- 25: Mieścza łłuczo-
- 26: ne/ albo odgnieciono:
- 27: goij.
- 28: Lift. 24. K
- 29: Lift. 27. Cap. 37. I
- 30: Lift. 32. C
- 31: Lift. 44. Cap. 64. B
- 32: Lift 37. Cap. 54. B
- 33: Lift. 53. Cap. 77. I
- 34: Lift. 87. K
- 35: Lift. 144. D
- 36: Iad mdli.

kolumna: e

- 1: Lift. 24. I
- 2: Lift. 127. H
- 3: Przeciw łóżney
- 4: niemoczy.
- 5: Lift. 31. Cap. 43. G
- 6: Lift. 112. Cap. 181 G
- 7: Rany mocno
- 8: goij.
- 9: Lift. 24. Cap. 33. A
- 10: Lift. 37. D
- 11: Lift. 41. Cap. 60. C
- 12: Lift. 53. I
- 13: Lift. 101. Cap. 164 G
- 14: Lift. 116 I. e ca. 192 a
- 15: Lift. 140. Cap. 229 F

- 16: Lift. 153. D
- 17: Lift. 153. Cap. 257 E
- 18: Dziw nad pfy
- 19: vczyńić.
- 20: Lift. 25. E
- 21: Brodawki fpędzi.
- 22: Lift. 27. Cap. 37. H
- 23: Lift. 49. Cap. 72. C
- 24: Lift. 61. Cap. 94. C
- 25: Lift. 70. B. F
- 26: Lift. 71. Cap. 111. B
- 27: Lift. 100. K
- 28: Lift. 134. Cap. 218 I
- 29: Lift. 146. Cap. 240 D
- 30: Rośpadliny gdzie
- 31: kolwiek goij.
- 32: Lift. 134. G
- 33: Pijawki zabija.
- 34: Lift. 47. G
- 35: Przeciw iadu Opij.
- 36: Lift. 55. Cap. 82. B
- kolumna: f**
- 1: Zołthą niemocz
- 2: czarną leczy.
- 3: Lift. 36. Cap. 52. C
- 4: Claret vczyńić.
- 5: Lift. 31. D
- 6: Lift. 42. Cap. 61. A
- 7: Ludziem niemocz
- 8: nym lekarzftwo.

9: Lift. 30. Cap. 42. C

10: Wszelkie zapale-

11: nie wnątrz gafi.

12: Lift. 31. A

13: Lift. 52. B

14: Lift. 70. B. camphora

15: Lift. 123. G

16: Przeciw omdle-

17: waniu z gorączey

18: przyczyny.

19: Lift. 31. A

20: Lift. 82. E

21: Boleści wśmierza

22: Lift. 34. C

23: Lift. 34. Cap. 48. G

24: Lift. 82. Cap. 131. A

25: Lift. 87. K

26: Lift. 99. C

27: Lift. 113. Cap. 187 A

28: Chciwość cieleśną

29: pobudza.

30: Lift. 35. 49. D

31: Lift. 50. Cap. 74. b. e. f

32: Lift. 68. A

33: Lift. 78. Cap. 124. B

34: Lift. 90. K

35: Lift. 101. Cap. 164. I

36: Lift. 105. E

strona: *3

kolumna: a

Infirmittatum

- 1: Lift. 105. Ca. 170. a. b.
- 2: Lift. 119. Cap. 199 A
- 3: Lift. 126. Cap. 210. A
- 4: Lift. 127. B. D
- 5: Lift. 152. F. K. P
- 6: Na odbicie gdzie-
- 7: kolwiek.
- 8: Lift. 37. D
- 9: Lift. 44. Cap. 64. B
- 10: Na wywinienie.
- 11: Lift. 37. D
- 12: Lift. 53. Cap. 77. I
- 13: Na mieścza nie-
- 14: czuyne á cierpnące
- 15: lekarstwo.
- 16: Lift. 37. F
- 17: Twardości kthore
- 18: bywaią około ran
- 19: rospądza.
- 20: Lift. 37. F
- 21: Swierzbienie
- 22: vczyni.
- 23: Lift. 37. Cap. 54. A
- 24: Męfo [!] w garnczy
- 25: zrołci.
- 26: Lift. 24. Cap. 33. A
- 27: Lift. 37. Cap. 54. C
- 28: Lift. 140. Cap. 229 A
- 29: Gołębie potruć.

30: Lift. 46. Cap. 67. F

31: Aby pani dzieciąt

32: ka donosiła.

33: Lift. 38. Cap. 56. D

34: Lift. 155. G

35: Twardość guzow

36: rospądza.

kolumna: b

1: Lift. 39. B

2: Lift. 61. C

3: Lift. 67. H

4: Lift. 94. Cap. 150. B

5: Lift. 105. F

6: Ludziem świeżo

7: ranionym lekarstwo

8: Lift. 41. Cap. 60. B

9: Lift. 113. Ca. 187. B

10: Rośpadliny, albo

11: krofty wnątrz goij.

12: Lift. 44. G

13: Lift. 90. Cap. 144. I

14: Gorączkę vczyni.

15: Lift. 42. Cap. 61. B

16: Przeciw wżytkim

17: bolefciam.

18: Lift. 44. Cap. 64. AC

19: Na wżelki vraz.

20: Lift. 44. Cap. 164. AC

21: Lift. 64. Cap. 100. B

22: Myfzy truć.

- 23: Lift. 46. H
- 24: Lift. 133. A
- 25: Iad z ciała wy-
- 26: gania.
- 27: Lift. 53. H
- 28: Lift. 95. Cap. 153. A
- 29: Lift. 112. A
- 30: Wnętrznosci
- 31: pořila.
- 32: Lift. 50. A
- 33: Lift. 133. I
- 34: Niedzwiadek v-
- 35: ciecze.
- 36: Lift. 49. Cap. 72. G
- kolumna: c**
- 1: Lift. 101. Cap. 164. K
- 2: Pragnienie czyni.
- 3: Lift. 50. A
- 4: Lift. 27. Cap. 37 B
- 5: Lift. 101. Ca. 164. M
- 6: Wilkořci řpalone
- 7: z cżłowieka wywodzi.
- 8: Lift. 50. B
- 9: Niemocz ktorą zo
- 10: wą Melankolia
- 11: oddala.
- 12: Lift. 50. B
- 13: Lift. 80. M
- 14: Lift. 110. H
- 15: Lift. 133. D

- 16: Gorączość wżel-
- 17: ką gafi.
- 18: Lift. 52. Cap. 77. B
- 19: Lift. 70. D. camphora
- 20: Lift. 92. N
- 21: Lift. 104. E
- 22: Pot zaftanawia.
- 23: Lift. 52. Cap. 77. B
- 24: Lift. 104. D
- 25: Lift. Cap. 194. F
- 26: Pczoły aby od
- 27: vła nie vciekły.
- 28: Lift. 52. O.
- 29: Złamanie goleni
- 30: y infzych kołci ſpaia.
- 31: Lift. 52. Cap. 77. H
- 32: Lift. 53. B
- 33: Lift. 89. Cap. 142. C
- 34: Lift. 142. Cap. 233 C
- 35: Vraz wnąthrzny
- 36: leczy.

kolumna: d

Index

- 1: Lift. 53. Cap. 77. K
- 2: Wiatrı mnoży.
- 3: Lift. 62. Cap. 97. A
- 4: Lift. Cap. 195. E
- 5: Lift. 156. G
- 6: Rany ſwieże goij
- 7: Lift. 53. A. I

- 8: Lift. 59. Cap. 91. B
- 9: Lift. 64. Cap. 100. C
- 10: Lift. 79. Cap. 126. A
- 11: Lift. 116. E
- 12: Lift. Cap. 193. D
- 13: Lift. 145. E
- 14: Blizny kthore po
- 15: ranach zoftaią gładzi
- 16: Lift. 54. Cap. 80. C
- 17: Lift. 69. D
- 18: Vkążenie od ia-
- 19: łzczorki leczy.
- 20: Lift. 55. B
- 21: Lift. 58. Cap. 89. E
- 22: Lift. 87. G
- 23: Wilkości wnętr
- 24: ne wyfułza.
- 25: Lift. 59. I
- 26: Lift. 98. Cap. 160. A
- 27: Vkążenie roba-
- 28: kow iadowitych leczy
- 29: Lift. 58. Cap. 89. F
- 30: Lift. 125. O
- 31: Rołpadliny łpaia
- 32: Lift. 60. F
- 33: Twardość włzelką
- 34: rołpadza.
- 35: Lift. 61. Cap. 94. C
- 36: Lift. 79. Cap. 126. A

- 1: Lift. 86. G
- 2: Lift. 94. Cap. 150. B
- 3: Lift. 142. Cap. 234 C
- 4: Lift. 148. B
- 5: Lift. 151. F
- 6: Mocz w mężech
- 7: pośiła.
- 8: Lift. 60. Cap. 92. G
- 9: Wracanie krwią
- 10: załtanawia.
- 11: Lift. 138. Cap. 225 C
- 12: Rany wyczyficia.
- 13: Lift. 64. Ca. 100. B C
- 14: Lift. 69. Cap. 109. A
- 15: Lift. 109. Cap. 178 H
- 16: Lift. 114. Cap. 187 C
- 17: Lift. 116. H
- 18: Lift. 127. F
- 19: Lift. 155. B
- 20: Otok rospądza.
- 21: Lift. 64. Cap. 100. C
- 22: Lift. 79. Cap. 126.A
- 23: Lift. 116. Cap. 192. A
- 24: Lift. 141. Cap. 231. A
- 25: Lift. 149. Ca. 270 a. b
- 26: Przerwania goij.
- 27: Lift. 64. Cap. 101. B
- 28: Lift. 116. Cap. 192. B
- 29: et cap. 193. A
- 30: Od czarow y od

31: przełtrachow zacho-

32: wawa.

33: Lift. 64. B

34: Lift. 112. A

35: Lift. 127. H

36: Lift. 153, A

kolumna: f

1: Lift. 155. E

2: Kichanie vczyni.

3: Lift. 67. M

4: Lift. 107. Cap. 172. G

5: Lipkie wilkołci

6: wywodzi.

7: Lift. 66. N

8: Wilkołci gorące

9: z człowieka wywodzi.

10: Lift. 66. G. H

11: Wodność żołą z

12: człowieka wywodzi.

13: Lift. 66. H

14: Lift. 76. B. wtore.

15: Lift. 144. E

16: Nafienie wężczy- [!]

17: znam [!] mnoży.

18: Lift. 68. Cap. 107. A

19: Lift. 105. Ca. 170. B

20: Lift. 119. ca. 199. a. d

21: Iad wyciąga.

22: Lift. 69. A

23: Niemocz każdą z

- 24: gorączy przyczyny
- 25: oddala.
- 26: Lift. 70. D. camphora
- 27: Lift. 153. Ca. 257. A
- 28: Truciny broni.
- 29: Lift. 112. A
- 30: Lift. 117. Cap. 196 N
- 31: Lift. 120. K
- 32: Lift. 148. E
- 33: Ludziem wnątrz
- 34: zapalenie miączym
- 35: lekarstwo.
- 36: Lift. 74. H

strona: *4

kolumna: a

Infirmatum

- 1: Sparzenie od go
- 2: rączy wody: leczy.
- 3: Lift. 72. E
- 4: Lift. 77. Cap. 120. B
- 5: Lift. 85. G
- 6: Lift. 99. G
- 7: Lift. 100. Cap. 176 D
- 8: Lift. 116. F
- 9: Lift. 130. Cap. 215. C
- 10: Niemoczy w czło-
- 11: wiecze czyni.
- 12: Lift. 77. Cap. 121. C
- 13: Gnicie wnątrz
- 14: goij.

15: Lift. 78. Cap. 123. A

16: Wnętrznofci

17: miękczy.

18: Lift. 79. E

19: Ktoby od wielkiey

20: zimnicze/ albo od go-

21: rączki wyfzedł.

22: Lift. 78. Cap. 124. C

23: Lift. 115. Ca. 191. c. b

24: Myśli śmutne

25: oddala.

26: Lift. 80. M

27: Robaki bydłęciu

28: w ranie zabija.

29: Lift. 114. A

30: Smak y wonią

31: dobrą czyni.

32: Lift. 82. Cap. 131. G

33: Raneczki goijć

34: ktore śtaią po fie-

35: kaniu baniek.

36: Lift. 84. L

kolumna: b

1: Rany wśzelkie wy-

2: śufza.

3: Lift. 89. F

4: Vliczki wśzytki w

5: nątrz otwiera.

6: Lift. 94. Cap. 151. A

7: Lift. 113. Cap. 186 B

- 8: Boleść w ciele y
9: wżylach wlmierza.
10: Lift. 94. Cap. 151. A
11: Gdyby kto omdle-
12: wał dla łpania
13: wielkiego.
14: Lift. 95. C
15: Ludziom łtrafzli-
16: wym lekarzłtwo.
17: Lift. 95. Cap. 154. B
18: Ludziom opętha-
19: nym lekarzłtwo.
20: Lift. 97. Cap. 158. H
21: Chorobę oddala: ktora bywa gdi łie kto
22:
23: widzi we łnie z Białą
24: głową łwe rzeczy łpra
25: wować. Albo także
26: niewiałta.
27: Lift. 97. Cap. 158. I
28: Każdą opuchlinę
29: rołpądzą.
30: Lift. 99. H
31: Wnętrznofci
32: chłodzi.
33: Lift. 100. A
34: Bolełci wewnętrzne
35: oddala.
36: Lift. 100. Cap. 163. C

- 1: Lift. 129. I
- 2: Lift. 133. I
- 3: Lift. 136. G
- 4: Lift. 138. D
- 5: Lift. 139. Ca. 227. b. d
- 6: Lekarstwo na kaź
- 7: dą niemocz z zimney
- 8: przyczyny.
- 9: Lift. 1. A
- 10: Lift. 19. B
- 11: Lift. 32. D
- 12: Wąż vciecze.
- 13: Lift. 101. Cap. 164. K
- 14: We wŕzytkich nie-
- 15: moczach zbytnie go-
- 16: rączych.
- 17: Lift. 103. Cap. 167 D
- 18: Wężowi ŕzkodzić
- 19: nie da.
- 20: Lift. 105. H
- 21: Aby pani wneth
- 22: dziecię porodziła.
- 23: Lift. 107. Cap. 172. I
- 24: Iadowi bronu roz
- 25: lewać ŕię po cieie.
- 26: Lift. 107. Cap. 173 B
- 27: Iad kazi z wŕzelkie
- 28: go vkąźzenia iado
- 29: witego.
- 30: Lift. 108. Cap. 176. H

31: Lift. 138. Cap. 225. A

32: Gdyby mor na

33: owcze padł.

34: Lift. 113. Cap. 186. C

35: Gdy bydło szcza-

36: ruią.

kolumna: d

Index

1: Lift. 113. Cap. 186. C

2: Lekarstwo ludziem

3: ftłuczonym/ z wyfoka

4: vpadłym/ kijem zbi-

5: tym/ od ciężkiew prace

6: zemdlonem: vrwanem

7: Lift. 113. Cap. 187. B

8: Lift. 116. Cap. 192. A

9: Wfzelką zaziębli-

10: nę zagrzewa.

11: Lift. 114. Cap. 189 B

12: Lekarzftwo dzie-

13: ciom ktore fie w noczy

14: vfikaia.

15: Lift. Cap. 193. H

16: Lekarstwo ludziem

17: flegmiftym/ kolericz-

18: nym, y melankolikom

19: Lift. Cap. 193. A

20: Niedzwiadka v-

21: morzy.

22: Lift. 117. Ca. 196 M

- 23: Iad przez poth
- 24: wywodzi.
- 25: Lift. 119. Cap. 199. C
- 26: Przeciw wszelkiem
- 27: iadom.
- 28: Lift. 119. Cap. 199. E
- 29: Lift. 126. Cap. 209. A
- 30: Lift. 138. Cap. 225. A
- 31: Lift. 146. E
- 32: Lift. 148. E
- 33: Lekarstwo dzie-
- 34: ciem dobre.
- 35: Lift. 120. L
- 36: Niemoczi gorące
- kolumna: e
- 1: oddala.
- 2: lift. 120. Cap. 200. D
- 3: Lift. 123. I
- 4: NieczyŹthoŹci Źka-
- 5: Źone wywodzi.
- 6: Lift. 124. Cap. 206. A
- 7: Opuchlinę za-
- 8: twardziałą roŹpądza.
- 9: Lift. 139. Cap. 227 B
- 10: Od wziebnienia
- 11: broni.
- 12: Lift. 124. F
- 13: Zołzy gdziekol-
- 14: wiek: roŹpądza.
- 15: Lift. 125. F

- 16: Iadowi łzkodzić
- 17: niedopufzcza.
- 18: Lift. 127. H
- 19: Nieczyłthoſci z da-
- 20: lekich członkow
- 21: wyciąga.
- 22: Lift. 133. B
- 23: Lift. 149. D
- 24: Prochnienia wżel
- 25: kiego/ y zagniłoſci
- 26: broni.
- 27: Lift. 128. Cap. 212. A
- 28: Lift. 133. B
- 29: Pfy truć.
- 30: Lift. 129. F
- 31: Poczęcia paniam
- 32: broni.
- 33: Lift. 134. Cap. 218. C
- 34: Lift. 135. Cap. 220. F
- 35: Guz wżelki roſpądz.

kolumna: f

- 1: Lift. 134. Cap. 218. I
- 2: Lift. 142. Cap. 234. C
- 3: Wilkoſci klijowa-
- 4: te roſpądz.
- 5: Lift. 135. Cap. 220. F
- 6: Boleſci wżelkiego
- 7: członka wnątrz
- 8: oddała.
- 9: Lift. 138. D

- 10: Vkążenie od pczó
11: ły/ albo od offy leczy.
12: Lift. 138. Cap. 225 D
13: Lift. 144. E
14: Rany cięte goij.
15: Lift. 140. D
16: Wilkości z żył: kthore
17: zową Mefaraicas
18: wywodzi.
19: Lift. 141. C
20: Boleć po kościach
21: vłmierza.
22: Lift. 141. Cap. 231. A
23: Lift. 154. Cap. 259 B
24: Ociekłości wżel-
25: kie rozgania.
26: Lift. 141. Cap. 231 B
27: Lift. 142. Ca. 234. a. c.
28: Lift. 151. F
29: Naprzeciw powie-
30: trza zabieiu/ to ieft
31: Szlak.
32: Lift. 141. Cap. 231 D
33: Ranę zwarthą
34: otworzyć.
35: Lift. 141. D
36: Flaki białe z ciała

strona: [*5]

kolumna: a

- 1: ńciera.
- 2: Lift. 142. Cap. 233 B
- 3: Lift. 149. D
- 4: Zathkanie człon-
- 5: kow wewnętrznych
- 6: otwiera.
- 7: Lift. 143. A
- 8: Zaľthanowienie.
- 9: ktorey kolwiek
- 10: rzeczy
- 11: otwiera.
- 12: Lift. 143. A
- 13: Na zmiękczenie
- 14: iakie^{gº} kolwiek mieľthcza
- 15: od vrazu łwardziałe^{gº}
- 16: Lift. 144. D
- 17: Mieľtcza odarthe
- 18: goij.
- 19: Lift. 144. E
- 20: Lamanie poko-
- 21: ńciach vľmierza.
- 22: Lift. 144. F
- 23: Włofy z ciała wy
- 24: miata.
- 25: Lift. 146. Cap. 240. C
- 26: Rany ľkażone na-
- 27: prawia/ y infze od ľka-
- 28: żenia zachowawa.
- 29: Lift. 148. Cap. 244. A
- 30: Nadymania wľzel

31: kie rośpądz.

32: Lift. 148. B

33: Pchły mnożyć.

34: Lift. 148. F

35: Riby wftawie

36: mdli.

37: Lift. 146. Cap. 240. E

kolumna: b

1: Gdi którą dziewczkę

2: łczaruią: iako to

3: odiąć.

4: Lift. 148. Cap. 244 B

5: Grubą wilkość á

6: lipką z ciała wywodzi

7: Lift. 149. C

8: S łthawi włzelkie

9: czyfci.

10: Lift. 149. D

11: Bolefci wnątrz v

12: łmierza.

13: Lift. 149. D

14: Wilkości włthecz

15: pędzi.

16: Lift. 150. Cap. 252. D

17: Twardość s łta-

18: wow rośpądz.

19: Lift. 151. G

20: Ranę z wkąłzenia

21: pła wćiekłego leczy.

22: Lift. 152. C

23: Ludzi wweśela.

24: Lift. 153. B

25: Gorącości wnątrz

26: rofpądza.

27: Lift. 154. B

28: Zimniczę ktora by

29: wa przy zachwyczeniu

30: powietrza: oddala.

31: Lift. 154. B

32: Na kości vrażone

33: w człowiece: lekarstwo

34: Lift. 155. B

35: Owcze aby płodu

36: nie potraciły.

kolumna: c

1: Lift. 155. F

2: Gdy fie kto człęto

3: przeciąga.

4: Lift. 155. Cap. 261 B

5: y drugie. B. pod nimże

6: Nadyma czło-

7: wieka.

8: Lift. 156. G. H

9: Przeciw załzkodze

10: niu wśzelkiemu z zim-

11: ney przyczyny.

12: Lift. 156. K

13: Iadz wnatrza

14: wyciąga.

15: Lift. 156. K

- 16: Duchy żywiołne
- 17: pośiła.
- 18: Lift. 156. K
- 19: Swierzb ciekący
- 20: leczy.
- 21: Lift. 4. Cap. 5. B
- 22: Lift. 5 Cap. 7. E
- 23: Lift. 10. B
- 24: Lift. 53. F
- 25: Vkążenie od
- 26: Niedzwiadka goij.
- 27: Lift. 4. Cap. 5. F
- 28: Lift. 33. Cap. 46. G H
- 29: Lift. 40. Cap. 58. C
- 30: Lift. 49. Cap. 72 E
- 31: Lift. 52. E
- 32: Lift. 58. Cap. 89. E
- 33: Lift. 80. G
- 34: Lift 108. Cap. 176. H
- 35: Lift. 139. Cap. 227. c. f
- 36: Lift. 145. F

kolumna: d

Index Infirmatum

- 1: Lift. 147. Cap. 242 B
- 2: Wraczanie wśmie
- 3: rza y łtanowi.
- 4: Lift. 7. E
- 5: Lift. 8. L
- 6: Lift. 38. Cap. 56. E
- 7: Lift. 53 E

- 8: Lift. 60. H
- 9: Lift. 81. Cap. 130. D
- 10: Lift. 95. Cap. 153. B
- 11: Lift. 100. F
- 12: Lift. Cap. 193. B
- 13: Lift. Cap. 194. C
- 14: Lift. 120. Cap. 200. A
- 15: Lift. 46. C
- 16: Lift. 154. E
- 17: Na rany płynące
- 18: lekarstwo.
- 19: Lift. 7. Cap. 10. B
- 20: Lift. 8. N
- 21: Lift. 14. A
- 22: Lift. 14. Cap. 19. O
- 23: Lift. 15. Cap. 21. B
- 24: Lift. 20. F
- 25: Lift. 37. G
- 26: Lift. 38. Cap. 56. F
- 27: Lift. 59. I
- 28: Lift. 116. M
- 29: **Boleleń** [!] ńtawową
- 30: y członkową oddała.
- 31: Lift. 7. Cap. 10. C
- 32: Lift. 19. M
- 33: Lift. 19. C
- kolumna: e
- 1: Lift. 29. Cap. 40. I
- 2: Lift. 31. G
- 3: Lift. 42. O

- 4: Lift. 42. Cap. 61. A
- 5: Lift. 56. C
- 6: Lift. 63. Cap. 97. AH
- 7: Lift. 63. Cap. 98. A, C
- 8: Lift. 68. H
- 9: Lift. 80. L
- 10: Lift. 87. H
- 11: Lift. 90. E
- 12: Lift. 93. B
- 13: Lift. 96. Cap. 157. D
- 14: Lift. 98. Cap. 160. D
- 15: Lift. 99. Cap. 160. F
- 16: Lift. 102. Cap. 165. I
- 17: Lift. 107. E
- 18: Lift. 111. Cap. 181 B
- 19: Lift. 119. Cap. 199. B
- 20: Lift. 137. Cap. 223. I
- 21: Lift. 141. Cap. 231. A
- 22: Lift. 143. B
- 23: Lift. 144. M
- 24: Lift. 149. C
- 25: Szczkanie wímie-
- 26: rza.
- 27: Lift. 7. Cap. 10. I
- 28: Lift. 8. L
- 29: Lift. 29. D
- 30: Lift. 135. Cap. 220. D
- 31: Sparzenie od o-
- 32: gnia/ albo od żelaza
- 33: gorącego: leczy.

kolumna: f

- 1: Lift. 14. E
- 2: Lift. 20. K
- 3: Lift. 69. C
- 4: Lift. 72. E
- 5: Lift. 85 G
- 6: Lift. 93. B
- 7: Lift. 99. G
- 8: Lift. 108. Cap. 176. D
- 9: Lift. 116. F
- 10: Lift. 130. L et Cap.
- 11: 215. C. na tymże Lift
- 12: Lift. 134. G
- 13: Lift. 139. Cap. 226. C
- 14: Lift. 144. E, G
- 15: Lift. 145. G
- 16: Na finoć blizn
- 17: lekarstwo.
- 18: Lift. 20. K
- 19: Lift. 22. E
- 20: Na wrzody gniją-
- 21: cze: lekarstwo.
- 22: Lift. 69. C
- 23: Lift. 87. K
- 24: Lift. 102. Cap. 165. F
- 25: Lift. 142. C
- 26: Lift. 155. C
- 27: Niemocz świętego
- 28: Walantego pobudza
- 29: Lift. 8 E

30: Panie brzemienne

31: tego ziela maią fie

32: łtrzedz.

33: Lift. 8. E

strona: [*7]

1: Przedmowa

2: WSzelka rzecz zywią

3: cza/ albo thez z ziemie roftącza: Ze

4: czterzech żywiołów łtworzona albo fleżona ieft. To

5: ieft z ognia/ z powietrza/ z wody/ y z ziemie. Od tąd

6: nayduie fie wtych rzeczach bytność/ mocz/ y vczynek. Vczynek tedy od

7: mocy pochodzi/ mocz zafię od bytności. Bytność ze czterzech żywio-

8: łow pochodzi: z ich przyrodzonemi łpołoby. Iako z gorączością/ z zim-

9: nością/ z wilkością/ y z łuchością. A iakołz vmysl moy ieft o przyrodzo-

10: em łłożeniu przez żywioła thych zioł/ Kmiecia/ nafienia/ drzew/ owo-

11: czow/ piłac też y o moczach á łprawowaniu gich rozlicznym ku połi-

12: leniu miłego przyrodzenia ludzkiego: oznaymic. A iże niekthore rzeczy

13: z ziemie wyłzłe: łą gorącego y łuchego przyrodzenia, Niekthore gorą-

14: czego y wilgotnego, Niekthore zimnego/ wilgotnego z łuchością/ iako

15: kthore podle łwego łłożenia wyłzłego albo thez niłższego. Iakołz łtopnie

16: gich łpołobow: wypifany będą. Kthoremi zagilte bytność łwego wła-

17: łnego łłożenia przenoři fie. Bo w niekthorich ogich/ w niekthorich po-

18: wietrze/ w niektorich voda/ á w niektorich ziemia: podle łwego rozdziel

19: nego zmiełzania kaźde: nad yne żywioły przewyłłza fie. A od thakiego

20: przyrodzonego łłożenia żywiołów: mocz rozliczna wychodzi ku włpomu

21: żeniu żywota ludzkiego, áto połpolitem rozeznanie. Gorączkołci moc.

22: ieft zagrzewać/ gorączo czinić/ palić etc.. Zimnołci zafie mocz ieft chłu

23: dzieć, gorączkołci rozganiać/ zbytniey ciepłoci vmnieyłzacz. A to pokułze-

24: niem bywa poznano/ iako przy ktorich rzeczach z ziemie vrołlich ogień

25: żywiołny panuie, Iako gorzkołć kałanie łpołem/ albo thez gorzkołć z

26: cirpnością/ albo kąfanie z flodkością/ albo flodkość y gorzkość/ też nie-
27: gdy fama flodkość albo floność przewyśza. Kąfanie iest od ognia/ flod
28: kość od powietrza, Iako przy Cinamenie nayduie sie: iż iest gorzkość z-
29: flodkością zmięszana, Iako też Agarik na gorzkość od przypaloney gru
30: bofci ziemney, A flodkość powietrznosc przinofi. Gorzkość z cirpnością
31: iako iest Aloe y piołyn/ iest z przypaloney ziemności grubey y mnieyſzey
32: iest też floności potrośze. Ty moczy wſzytki będą niżej wypifany.
33: Ine moczy/ tho iest drugie, trzecie y czwarthe: w rozlicznych niemo-
34: czach zizawiaią sie przez vczynki ſwe, Powod ſwey bieraczee z ognia ży

strona: [*7]v

1: wiołowego: maią mocz zażywiającą/ wyparzaiącą wodności/ czy-
2: ſcić nieczyſtości/ otwierać przechody/ ſcierać gniłości/ roſpuſzczać z ſia-
3: dle rzeczy od zimności, odmiękczać wſzytki twardości z ſiadłe/ ſcieńczać
4: grubości/ otoki wyciągać przez parę/ y inych wiele moczy iesth. Drugie
5: moczy ſą początkiem trzecich moczy y vczynkow gich przy cieie ludz-
6: kim w zdrowiu vpadłym/ iako gdy kamień iest w nerkach albo w mie-
7: chierzu: ma mocz łamać gi, á piałkiem z moczem wypędzać/ ta mocz to
8: czyni gdy będzie z drugą złączona/ bo tego nie przemoże telko fama ży-
9: wiołna gorączość, Ale mocz ſcieńczaiąca/ przenikająca á roſpuſzczą-
10: iająca wilkości kamienne. Też thą moczą/ mocz z miechierza y z nyrek
11: wypadza. na tho ſłuży mocz otwieraiąca miechierz y przechody nyr-
12: czane/ á wilkości w nich zimne roſpuſzczaiąca y przyciągaiąca gru-
13: bofci ſcieńczaiąca. Też zaſtanowienie rzeczy v pań/ y theż Emorroid,
14: to iest żył w ſtolczu: naprawia. Moczą trzecią vczynek ſprawuie/ á tho
15: z pomoczą drugich moczy ktore tu wymieniaią sie. Mocz otwieraiąca
16: przechody żył/ bądź tho w macicy albo około: kiedy będzie złączo-
17: na z mocą przyciągaiącą krwie, Wilkości grube czyſcić y roſpuſzczać
18: Pierſi też czyſcić ſnadnem wycharkaniem ſlin/ gnoiu z pierſi/ Refluxikr-
19: wane wymiatać, Glišy też morzyć/ robaki/ wſzy z ciała wyganiać.
20: Też vczynek barzo vżiteczny: iad z ciała y od ſercza precz wypędzać

21: á fercze y wŕzytki człónki wnętrzne poŕilać/ y teŕ oczy iaŕne czyńić/ wŕzy
22: ku fluchu naprawiać/ y ine człónki ŕmyŕlow potwierdzać. Ty tedy wŕzit-
23: ki vczynki od tey mocy trzeciej/ ktorŕŕ to ma z inemi moczami ŕwoie
24: ŕpoienie: pochodŕŕ.
25: Czŕwarta mocz rzeczy z ziemie wyroŕle zagilte: vczynki ŕwe przy na-
26: ŕzem cieie wŕlŕnie ŕprawuie, Iako gdy krew będzie poruŕzona zŕemi á nie
27: przyrodzonemi wilkoŕciami: czyŕci iŕ á precz z ciaŕa wypadza/ iako gdy
28: kolera/ albo flegma/ albo teŕ melaⁿkolija przemnaŕŕ ŕię á czŕftŕ krew za
29: nieczyŕcia/ á aczkoŕwiek ty wilkoŕci będacz zmieŕzane w ŕyłach/ ŕamem
30: puŕzczaniem krwi wypŕywaiaŕ przednie/ wŕzak mocŕŕ tych rzeczy z zie-
31: mie vroŕlych przez skutecznŕŕ ŕprawę/ to ieŕt daniem lekarŕstwa/ wyciŕ-
32: gaiŕcz ty zŕe wilkoŕci precz: krew ŕie czyŕci y od poruŕzenia, zachowawa, á
33: to ŕie dzieie dla vczynku czŕwartej mocy tych rzeczy z ziemie wyroŕlych
34: á od nauczonego lekarza pokuŕzonych y wydanych.
35: Ta tedy mocz y wŕlŕnem przyrodzeniem od zwirzchnich niebieŕkich
36: pŕlanet y gwiazd/ y teŕ dla biegu ŕlończa/ tym rzeczŕm ŕywioŕnym by-

strona: [*8]

Przedmowa

1: wa dana ku naprawie y ku poŕilaniu człónkow wnętrznich, Iakoŕ tho
2: Piwonija ma mocz od ŕwiathŕoŕci niebieŕkiej: Iŕ padaiŕczŕŕ niemoc
3: oddaŕa mocznie. Teŕ reubarbarum gorŕczoŕc wŕtroby rozgania/ á tho
4: gdy z niey kolereŕ wypadza ktora zapala wŕtrobę, Ieleni ięzyk ziele ŕle-
5: zioneŕ naprawia. Orzech muŕzkatoey/ kubeby/ rozmarin, Ty rzeczy ma-
6: iŕ moc moŕg poŕilać, Swieczŕ ziele y kopr wŕoŕki: wzrok poŕilaiŕŕ, á tak
7: ty vczynki tych rzeczy namienionych/ nie z mocy ŕywioŕow, albo nie z-
8: gorŕczoŕci ktorŕŕ maiŕ od ognia/ ale od zwirzchnich promieni gwiaz-
9: decznych pochodŕŕŕ/ bo wiele ieŕt rzeczy przyrodzenia gorŕczego/ á wŕza-
10: koŕz tego vczynku przy nich nie maŕz/ tho ieŕt iŕ nie ŕŕ poŕyteczne człón-
11: kom czŕowieczem w lekarŕŕwie tak znamienicie iako ty namienione. A
12: ono Lactuka wŕtrobę odwilŕŕa, bo te mocz ma od ŕywioŕnego ŕoŕzenia

- 13: wodnego/ á wżakże iey nie pořila? Ale mlecz teŝ to czyni czo y Lactuka
14: ale wŝdy więtfzã mocz ma z ťrony nieba: iŝ wãtrobę odwilŝa y pořila.
15: Przetofz mocy takie y wlořnořci poznać: dar iefth ťworzyciela nie-
16: bieřkiego, Ktori ťworzywřzy ty rzeczĩ: mocz gim takowã dał/ á poty iefť
17: o rzeczach floŝenia gorãczego.
18: Mocz tedy z zimnořci ŝywiołowej pořła: á w ty rzeczy vrofle wla
19: na: tym ťie vczynkiem z iawia. Naprzod zaziãbia/ á z thãd pochodzã y
20: inřze rzeczy/ iako wilkořci/ krwie z ťiadanie/ vliczek zatwieranie/ zařta-
21: nawiać krew/ ťwardzić/ zgęřcić/ zatkać/ rozegnać gorãczořci z wilko-
22: řciami/ w nãtrz w thrzewach twarzić, Sen przywodzić/ duchy mar-
23: twi ć y gorãczořć przyrodzonã, A teŝ ťie vczynki they mocy domyřlem
24: cieľnym oznaymũiã. Iako řwã wodnořciã/ kwalnořciã/ cirpnořciã
25: ořkominnořciã/ zmarzřczaniem.
26: Rozdział teŝ ťtopniow tych rzeczy z ziemie vrořlych/ przy mocy go
27: rãczy y zimney/ przyrodzonym řmyřlem bywa poznã. Bo to czo nie
28: przezliř zagrzewa/ albo chłodzi/ albo wilŝy/ albo řuřzy: w pierwřzym řto
29: pniu okazuię ťie być. Czo lepãk barzo zagrzewa/ albo chłodzi/ albo od-
30: wilŝa/ albo řuřzy: w wtorem řtopniu okazuię ťie być. Ty zãię ktore zna
31: mienicie pałã albo odwilŝajã: na trzecim řtopniu kładã ťie być. Kthore
32: zãię z kãfaniem pałã/ á przezliř chłodzã y vmarthwiaiã/ mocnořć/
33: krew y inřze duchy: w czwartym řthopniu nayduiã ťie być. Suchořć
34: czwartego řtopnia: nie nayduię ťie tylko przy kończu trzeciego řtopnia.
35: Wilgotne rzeczy czwartego řtopnia řã iadowite/ vmartwiaiãcze/ za
36: duřzaiãcze, Iako řã bdly á zwiãřzcza Grzyby, Opium, Rteć.

strona: [*8]v

Przedmowa

- 1: To przedpiřanie iefť iakoby drŝwi/ przez ktore w nidz ku inem taiem-
2: nem rzeczã. Kto rozum ma potemu: moŝe niŝey piřane rzeczy łãczno
3: pochopić. ŝywioły czterzy řã z řwemi przyrodzonymi řpořoby,
4: Powietrze gorãcze y mokre/ ogień gorãczy y fuchy/ woda mokra y zim-

- 5: na/ ziemia zimna y sucha.
- 6: Wiek człowieczy czworaki iest, Pierwszy dzieciństwo: krewne⁸⁰ y po-
- 7: wietrznego przyrodzenia. Drugi młodość: gorącego y suchego przyro-
- 8: dzenia/ w nim nawięczy sie Kolera mnoży. Trzeci męstwo: zimnego y
- 9: wilgotnego przyrodzenia/ w nim sie nawięczy flegma mnoży. Czwar-
- 10: ty starość y siwizna: zimny y suchy, w nim sie mnoży Melankolija kto-
- 11: ra sie przyrównawa zimie.
- 12: Wilkości przyrodzone czterzy są/ á planety sprawcze gich/ krew go-
- 13: rącza á wilgotna, Iupiter sprawcza iey/ powietrznego przyrodzenia.
- 14: Druga wilkość flegma po grecku/ połączenie pituita, Miesiącz spraw-
- 15: cza iey. Trzecia wilkość kolera po grecku/ połączenie flauabilis, Słoń
- 16: cze sprawcza iey. Czwarta wilkość melankolija po grecku/ połączenie a-
- 17: trabilis, Saturnus zimny y suchy sprawcza iey. Melankolijey przypa-
- 18: loney Marz panuje ogniłego przyrodzenia.
- 19: Roku czterzy części są/ ktoregoz rozdziału początek iesth Słońce
- 20: swem biegiem pod dwanaście znamion niebieskich.
- 21: Wiofna iest napierwża część/ ktora iest gorącza á mokra, powietrz
- 22: na y krewna/ w niey sie krew mnoży/ troie znamion niebieskich w sobie
- 23: zawiera, Skopu, Byka y Bliznięta.
- 24: Druga iest lato/ gorące/ suche i ogniłe, W nim sie kolera mnoży
- 25: Troie znamion w sobie zawiera, Raka, Lwa y Pannę.
- 26: Trzecia iest Iesień zimna y mokra, W niey sie flegma mnoży, Tro
- 27: ie znamion w sobie zawiera, Wagę, Niedzwiacka, Strzelecza.
- 28: Czwarta iest Zima/ zimna y sucha, W niey sie mnoży melankolija
- 29: kolera z zimności pochodzi, Trwa w biegu Słonecznym pod Kozoroż
- 30: czem, Wodnikiem y Ribami.

strona: 1

kolumna: a

Piołyn

1: Abfintheum.

<http://rcin.org.pl>

- 2: Piołyn. Wermut.
3: Capitulum. 1.
4: grafika Pyrwfze zie
5: le piołyn: ktore
6: iest ziele ciepłe
7: [A] w pirwřzim fłop/
8: niu ciepłofci/
9: a fuche wtorim
10: fłopniu: ktore iest ziele wielkiew
11: gorzkoftzi: y tez ciepnoftzty. Ma-
12: bytz to ziele zbierane ku chowa-
13: niu na oftatku wiofny: a ma bytz
14: fufzene w tzeniu: a tak
15: przez rok
16: mozełz ye chowatz. Iest rozlicz-
17: ney moci/
18: bo mǎ w łobie przeczi-
19: wne dwoiakie włǎfnoftzy: to iest

kolumna: b

- 1: odmiekezaiǎtza żywot: a to czyni
2: s swoiey wrodzoney ciepłofci y
3: gorzkoftci. Wtorǎ mǎ moc zat-
4: wierdzaiǎtǎ/ a to czym á nieia
5: kiew fwey grubeftzy zielney: a tak
6: mǎ włobie przetziwne fprawy/ a
7: przeto nie mǎ bytz to ziele po-
8: trzebuiǎcim ludzyom dǎwǎno/
9: azeby pirwey **przeźyna** [!] niemoci
10: byla fprawiona w tziele/ a potim
11: piołyn dany: tedi swoiǎ ciepł-

- 12: łtzią łatzno **wypedzy** [!] niemotz z
- 13: łtziału chorego człowieka: bo mo-
- 14: cnie otwierå: wypadzå wilkołci z
- 15: wåtrobny y łliezyony: a **left** [!] lekar-
- 16: łtwo dobre: na niemotz żołtå/ na
- 17: **opuchline** [!] **Auice**ⁿna mowi w wto-
- 18: rych kxiegiach **łworch** [!]: gdy **dedzie** [!] człowiek pil łok piolynowy przez
- 19: dziełietz dni poranu: trzi drågmy
- 20: to iełt cztyrzy łyzki/ tedi mu iełt
- 21: pomotz wielkå na niemotz każdå
- 22: ktorå z zimney przyczyny pocho-
- 23: dzi: a ktoby niemogł łamego ło-
- 24: ku pitz dła gorzkołtzy/ tedy moze
- 25: **ay** [!] otzukrowatz według woley. B
- 26: Albo vczynitz łniego iako-
- 27: by łiropek tym oboczaiem:
- 28:
- 29:
- 30:
- 31:
- 32:
- 33: korzeniå rempontici zapteki/ lac-
- 34: ticy/ každyłnich tzo zloty
- 35: zawåży:
- 36: rozinkow drobych tzo. czty-

kolumna: c

- 1: rzy **zote** [!] zawåżå/ to iełt: dobrå
- 2: garłc: ty **trzeczi** [!] włzytki przetłukłzy
- 3: troche: wårz w wodzie: iżby
- 4: trzecztå czełtz wyrzåło: potym prze

- 5: cedz a otzukuruy dobrze a tak be-
6: dzie firop/ bierziz go po ranu: y
7: wieczor trunek mierny/ czoby
8: troche tzlepło. Ale przed pitzim
9: tego fyropu: dobrzeby wzyątz pi-
10: kułek de Reubarbaro: A potym
11: pofilenie: ktore doctorowie zowa
12: Dyiarodon abbatis/ fą kołätzki
13: w aptece: a tak potym pij fyrop. C
14: Też kto mǎ na głowie par-
15: chy dobry iest/ y komu włofi pa-
16: daią/ y dla molow: wezmiż tego
17: piołynu/ bożego drzewka/ pogar
18: itzy/ a spiki celtili z apteki troche
19: prziloż/ vǎrz ty zyoła w winie/
20: a tym myi głowe
21: D Też fok piołynowy z miode^m
22: przafnym: albo z mąką ięczmieⁿną
23: zmieszany/ zgǎniǎ smoftz pod
24: oczyma: ktorǎ bywǎ s kluczeniǎ
25: y też z infzych mieftz tziǎla mocńe
26: spǎdzǎ. E
27: Też ten fok z proche^m gliftzia-
28: nym: a ftrochǎ miodu zmieszany
29: wypadzǎ glifti y infze robǎki zlu-
30: dzi przez ftolce.
31: F Tez sǎm fok wpufzczony w
32: oko/ czerwonofc spǎdzǎ y bielmo
33: z oka. G

- 34: Też gdy vwarziłz piołyn w
35: wodzie albo w winie, a potrzy
36: mǎłz vcha nad onǎ parǎ/ tedy

kolumna: d

- 1: głuchofc y piŝczenie vfmierzǎ. H
2: Tez fok ten z oleikiem gorzkich migdǎłow wpuŝczony w v-
3: cho/ robǎki morzy. I
4: Też piołyn warzony w wo-
5: dzie ŝkorkami citrinowymi/ od
6: dǎłǎ woniǎ przykrǎ vft/ ktora po
7: chodzi z wilkoŝty zgniłych w żo-
8: łatku. K
9: Też pianŝtwa bronǎ fok zmio
10: dem przafnym. L
11: Też rzecz przyrodzonǎ pobu
12: dzǎ paniǎn/ gdy będzie vczynic
13: knot z niego/ a zbyłtza y zoliwǎ
14: vwarzywłzy ty rzeczy: vczynitz
15: knot ŝtego/ y wpuŝtytz gy w mie-
16: ŝce taiemne.
17: Abrotanum:
18: Bożedrzewko. Gartham.

strona: 2

kolumna: a

Boze godrewka

- 1: A DRugie ziele boze drze
2: wko. Boze urzewko
3: ciepło w pirwłzym
4: ŝlopniu/ a ŝuche w
5: wtorym. Auicena [!] mowi: ielt po

- 6: żyteczne na parchy: y na mole/
7: iako y piolyn. B
8: To drzewko iest pomocne k rż
9: ch **łemu** [!] vrostzyeniu brody/ tym
10: **obyczaie**^m : Wezmi łoku tego zye-
11: lã/ oleiku włoskiego **kop: ru** [!] : row-
12: ne každego zmiefzây: a tym na-
13: maž **brode** [!] albo **tufze** [!] miefce gołe. C
14: Kto mã **tziefzkość** [!] w pierfiach
15: z obfiftoftzi flegmiftey/ tedi wãrz
16: to ziele z yzopem y z lakriciã w
17: wodzie/ a przyłóż tzukru z apteki
18: ktory zowã piufdium/ albo pro-
19: łtego tzukru/ piyże to poranu/ a pierfi łobie **poniazuy** [!] **maiowent** [!]
20:
21: mafllem/ albo dialteã/ **ady** [!] tym były **zmiekczone** [!] wilkości w pier-
22:
23: fiach. A potym czwãrtego dnia
24: vezmi piłulek z apteki: ktore zo-
25: wã de agariko/ yżeby ony wilko-
26: ści były wywiefdzyony z pierfi
27: przez łtolce/ a na **zatutrz** [!] po piłu-
28: łach wezmi **diaponidio**^m albo dia-
29: tris łalomonis z apteki kołãczki
30: łã potwierdzaiãce pierfi.
31: D Też iest dobre naprzetzywko
32: gliftãm y ynłzym **robãko**^m **wnetrz** [!]
33: **nym** [!] / tym obyczaiem: Wezmi
34: bożego drzewka/ **flukfzy** [!] ie drobno

35: na proch: a prochu glińt zye-

36: nych każdego rowno/ tzo trzi

kolumna: b

1: złote zawąża/ zmiefzai ty prochy

2: z żółtzią kokofzą a z oleikiem pio-

3: łynowym/ pomażyż tym żywoth

4: żołątka motykaiątz [!] . A gdy fok te

5: go zielą zmiefzafz s fokiem ptoły- [!]

6: nowym [!] a wypijefz/ tedy także y- [!]

7: czyni [!] troche mleka przy-

8: miefzawfzy. E

9: Też fok iego z miefzany z mie-

10: rą tłuczoną/ a rozmoczywfzy w

11: onym knoth: włożytz gy do ma-

12: czyce: tedy rzecz przyrodzoną przy-

13: chodzi/ dzyetziatko märtwe wy-

14: pądza/ y bolączki flegmiłte w ma-

15: tzici leczy a zgładza. Y też gdy be-

16: dzie kadzenie czyniono fniego/ te-

17: dy też vczyni iako y knot: tym o-

18: byczaiem. Wezmi bożego drzew-

19: ka/ łzawiny [!] / bylice/ każdego dwie garftzi/ poleiu/ czyrwonez [!] lebiotki

20: wrotyczu/ każdego połgarfci/ ko-

21: pitniku/ vczelniku też połgarfci/

22: przetłuł wfzy [!] wfzitko ziele/ wärz w

23: wodzie ź [!] godzinie: a potym pani

24: niech fie tym kadzi. I

25: Też fok tego zyelą/ zmańka [!] ie [!]

26: czmienną [!] albo zmiode [!] / miekczy [!]

27: ładzenie [!] zatwardziałe/ y też na flu

28: czenie bokow ieft **poniotzno** [!] / gdy

29: łtego **bedzie** [!] vczynion plãftr. G

30: Też to ziele **wypãdza** [!] z domu

31: iadowite robãki gdy **bedzie** [!] w do-

32: mu/ albo kadzenie z niego/ albo

33: pok ropienie podomu wodã w kto

34: rey **bedzie** [!] **wrzało** [!] . H

35: Też vwarzone w winie: bro-

kolumna: c

O WłaŃnoftzi

1: ni od iadu/ kto ono wino pije. I

2: Też fok iego zmieŃzãny s fołã

3: y z oliwã/ a gdy bẽdã pomazane

4: pulfi vrãk y vnog/ tedy zymnoftz

5: y drzenie oddãlã: ktore bywã w fe-

6: brãch/ w zymnitzach. K

7: Też warzone/ z pczẽlnikiem

8: y z wine^m / a otzukromãwŃzy/ **kamie**ⁿ

9: **lamie** [!] / y wypãdza: y rzazanie kto-

10: re bywã w **pufzeżaniu** [!] moczu/ v-

11: łmierzã. L

12: Też fok iego z oliwã zmieŃza-

13: ny oddãlã zawrocenie głowy/ y

14: zatzmienie przed oczyma.

15: Alltea.

16: Slaz wyŃfoki. Wild papel

17: Capitulum 3. **grafika**

kolumna: d

1: A TRzetzie ziele ieft wy-

2: foki flãz/ a ten ieft

- 3: mierny **tzieyłoftzi** [!] / y
- 4: fuchoftzy. Włafnofc
- 5: tego zielã ieft/ odmiekczałiątżã/ y
- 6: trãwiątżã: rozpãdziałiątżã/ y otzie-
- 7: raiątżã. Nafzienie **florzeniem** [!] ieft
- 8: wieczłzey moci/ a z włãłcża ko-
- 9: rzen zielony/ abowiem v warze-
- 10: nie korzenia flãżowego/ y nafie-
- 11: niã iego: z bożym **drzewkie**^m w wi-
- 12: nie/ oddãłã tziefzkie (a ktore bywã
- 13: łtrudnołcziã) pułzczanie wody/ y
- 14: **nakamien** [!] / y naprzetzywko **deney** [!]
- 15: niemoci/ y **leż** [!] kto mã rany **wży-** [!]
- 16: **kach** [!] fuchych/ gdy to bedzie pił
- 17: mocnie pomãgã. B.
- 18: Też bolenie zębów vfmierzã:
- 19: gdy korzen tego zielã bedzie wa-
- 20: rzon w otztzie s **piretru**^m/ a s tro-
- 21: chã małtiki/ tedi płokanie vft tã
- 22: wodã warzonã: czyni tã pomotz. C
- 23: Też nafienie tego **ztele** [!] vwa-
- 24: rzone s czółnkiem/ a z otztem/ v-
- 25: lecza trãd ktory bywã na litzu/
- 26: gdy ie pomãżelz na flontzu. D
- 27: Y też nafienie z oliwã zmie-
- 28: łzane: przyłozone na miełce vkã-
- 29: łzeniã **weżowego** [!] / pomãgã. Tã-
- 30: kież kogo pczóła **vkafi** [!] tym vle-
- 31: czyłz zawłze. E
- 32: Też gdy vwarziłz korzen wy- <http://rcin.org.pl>

- 33: łokiego flazu z wine^m a z wodą/
34: troche maftiki przyczyniwłzy/ v-
35: zdrąwiã boleŧtzi ielitowe/ ktore po- [!]

strona: 3

kolumna: a

- 1: chodza [!] zdarcziã y teŧ bolenie ŧył
2: fuchych. F
3: Teŧ korzen ieŧ nabolãczki go-
4: rãce ciezkow: y ktore bywaiã ta^m
5: w ŧoltzu na kontzu ielita/ y teŧ ná [!]
6: zatwãrdziałe wrzedzienice/ y na
7: zołzi: y narofciãgañe fuchych ŧył
8: abowiem rołpãdã opuchline [!] / y
9: wzdetzie [!] ktore bywã nabrwiach: y
10: zołłki ktore bywaiã za włzyrna/ y
11: teŧ bolełcz ktorã bywã w człon-
12: kach w ŧtawiech: włmierzã/ y teŧ
13: rołtziãgaiãc ŧyły fuche: gdy ie v-
14: warziłz: a flukwłzy czyłtzie zmie-
15: ŧzãłz ŧmãkã fenugreci/ y z mãkã
16: lnianego nafieniã/ przyczyniwłzy
17: knim trochã kaczey tlułtołczy [!] / a
18: iodłowej ŧywice: zmiełzãwłzi do-
19: brze w mołdzerzu: [!] a ta małtz ro
20: ŧpãdzã y othwierã wrzedzienice:
21: y richłõ ŧie potym zbierze ropa. G
22: Teŧ gdy ŧtego vcŧzyniłz knot a
23: wpułciłz do matzice/ czyłtzi yã/ y
24: ty wilkołtzi ktore bywaiã przy po-
25: rodzeniu/ wywodzi: H

- 26: Parchy na głowie leczy vwa
27: rzone korzenie z bożym drzewkie/
28: a pomãfuy głowe [!] na flontzu. I
29: Też nafienie flãzowe warzo-
30: ne z lakricią y z ftagami [!] / a potym
31: otzukuruy tzukre^m one wode piyże
32: iã/ tedy pomãgã na kařzel z zym-
33: ney przyczyny/ y richley ftegmy
34: odbywatz potym bedzieřz mogł.
35: A gdy ktemu przyłóżyřz dragan-
36: tu: ieřt gummi w aptece/ tedi bro-

kolumna: b

- 1: ni krwie: ktorã s pierfi z ftegmã
2: pochodzi: Też lekarřtwo oddãlã
3: rzezanie ktore miewaiã przy pu-
4: řczaniu vriny: y pragnieniã bronu K
5: Tez pomãgã na pleurę/ y na
6: przeciwo wrzodowi ktory bywã
7: na płucach: tym obyczaie^m : wezmi
8: korzeniã wyřfokiego flãzu cze trzi
9: złote zawãżã: lacricigiey tileż: ko
10: rzeniã podroźnikowego/ nafieniã
11: ogorkowego małonow [!] : a ieřli mo
12: źeřz mietz nafieie citrulloru^m / kaź-
13: dego řnych tzo dwa złote zawã -
14: zã/ nafieniã mleczu wyřfokiego/
15: nafieniã kurzey nogi iako y pir-
16: wřzego: kwiatkow řiyolkowych [!] /
17: rozinkow wieczřlych/ wãřz to řyc

- 18: [kom] wżitko w wodzie przetłukŷy
19: tżby [!] połowica wyrzała/ a po-
20: tym przeczadziwŷy oczukrui do- [!]
21: dobrze [!] / a to małż fyrop/ ktory pij
22: poranu y wieczor tziepło trunek.
23: Acorus. A
24: Mieczyk Gelfschuerttel.
25: Capitulum 4.

kolumna: c

O Wkałnoŷczy.

- 1: Acerus. grafika A
2: Mieczyk iełt ziele tzie-
3: płe y łuche rowno w
4: torim flopnui/ a ma
5: moctz vrme [!] pądza- [!]
6: iążą [!] / odhtwieraiącą [!] / y d cziera- [!]
7: iążą [!] : a tak iełt dobri tym ktorzy
8: maią twardołtz albo gruzłe [!] koło
9: śledziony/ a bowiem odtwierą za
10: tkanie fie iony [!] y wątroby/ z wil-
11: kołtzi flegniłtey [!] y melankoliiyey/
12: tym obyczaiem czyniątz: Wezmi
13: korzenie mieczykowo flukłzi ye ia-
14: koby czwartą czelstz funta [!] / poley
15: że ie otztem: albo namocz ie w otz
16: tze na trzi dni/ a prziloż kniemu
17: korzenią reupot ci [!] dwa loty: kwią
18: tkow borągowych [!] / ielenich iezi- [!]
19: kow [!] / każdego populgarłtzy/ nafre
20: nia hamyjowego [!] / lacriciocy/ każ

kolumna: d

- 1: dego dwie dragmie/ rozinkow łot
- 2: wřzukunftich [!] rzeczy troche przetłukfi
- 3: wårz ie w wodzie iakoby wpołto-
- 4: ry quårty wodi/ iż pulkwårty wy
- 5: wre: a potym precedz a otzukruy
- 6: pijże to rano ciepłe y w wietzor
- 7: trunek. A potym vitzu [!] tzwårtego
- 8: dnia/ wezmi piłuy de reubarba-
- 9: re/ piłul de lapide lazulki: kazdych
- 10: po poł dragmy/ zmiefzåy: niech
- 11: bedå piłuy v działane s fyrope^m
- 12: ieleniego iez:ku [!] / w lidzbie fiedmi
- 13: albo dziewiåtzy. A potym wezmi
- 14: diagalånge albo diaboraginat^m
- 15: dlå pofileniå żoładka/ a naostat-
- 16: ku pomaż dobrze flezione niafcia [!]
- 17: dialteå dlå odmiekczeniå nieczy-
- 18: łtołtzy B
- 19: Też gdy gij vwarzyłz ziele-
- 20: nim iezikiem [!] a z mleczem z lakri-
- 21: iå z nafienim ogorkowym małonowe^m
- 22: citrullowym/ a prietzadzi- [!]
- 23: wřzy [!] otzukuiefz/ gdy bedziefz to
- 24: pił/ vzdråwiå żołtå niemotz. C
- 25: Też mieczykowie łpådå bi-
- 26: elmo z oka/ tak łprawiony: We-
- 27: zmi łoku mieczykowego/ łoku
- 28: włofkiego kopru/ kazdego po cży-

- 29: rzi loty/ kamienia cał^o minaris
30: dragme/ haleny brun^oatney tucigi
31: każdego rowno trzetzia c^ozetz lota
32: apotym ty rzeczy ktore mai^o bytz
33: łtarte na proch/ łctrzi ye subtilnie
34: a potym pow^orz ich troche/ aby
35: łie tak dobrze zmiesz^oły/ potym
36: w pułzc^oz^o piorem na oko chore

strona: 4

kolumna: a

- 1: tego lekarłtwa.
2: Też łok mieczykow dany ku
3: pitzu/ albo woda w ktorey wrz^oł
4: mieczyk pobudz^o vrinę ku wyłtznu
5: motz^o łw^o wł^ołn^o/ y vłmierz^o
6: bolełtz w płutzach y w bokach y te
7: że łełt łobn^o pomocz na vk^ołze-
8: nie iadowitych rob^ołkow. E
9: Też vłmierz^o bolenie w ma-
10: tzici/ gdy vwarzilz ye: a poliedzy
11: nanym pani chor^o.
12: F Powiad^o pandecta/ gdy kto-
13: ry człowiek nofi przy łobie koł^o-
14: tzietz: taki nigdy nie wpadnie w
15: niemotz kurczow^o/ ani w wielkie
16: płynienie krwi: Pandecti nauka
17: Acetol^o.
18: Scz^ołw. Sawer ampfer.
19: Capitulum 5. [grafika](#)

kolumna: b

- 1: SCżaw ieft dwoiaki/
- 2: domowy y polny/
- 3: ieft zymny fuchy/ w/
- 4: pirwym fłopniu zim
- 5: ny/ a wtorym fuchy/ mǎ w łtobie
- 6: tzierpnołtz: y otzetny łmak: ktory
- 7: ieft nalepłzy w tym łzczǎwyu. B
- 8: Korzen łzczǎwiowy zotzttem
- 9: v warzony: leczy łwierzb gruby
- 10: gnołfti: y komu łie paznoktzie za
- 11: dzieraiǎ. C
- 12: Też ieft lekarłtowo na trǎd y
- 13: na łłfzaie: y na łnfze łkaradołftzi
- 14: tziǎła/ gdy kilo krotz będzie poma
- 15: zǎno miełcze tym przereczonym
- 16: lekarłtwem. A potym moželz po-
- 17: mazowatz tym lekarłtwem/ dła
- 18: lepłzey pewnołtzy: Wezmi łoku
- 19: łzczǎwiowego iakoby ołm łotow
- 20: iodlowey zywice czterzy łoty/ ło-
- 21: li prołtey łot ielen/ zmiełzǎy ty
- 22: rzeczy z oleikiem bobkowym a łte
- 23: go vczyn małtz: na rince rołpu-
- 24: łtziwłzy ty rzeczy na ogniu. D
- 25: Też łzczǎw ieft pomoceⁿ na
- 26: zołtǎ niemołtz ktorǎ przychodzi z
- 27: zatkaniǎ żył s przyczyny tziepłey
- 28: a tak mǎłz gy warzilz zwodǎ mle
- 29: czowǎ y znafieiem ogorkowym
- 30: y mǎlonowym y citrullowym/ <http://rcin.org.pl>

- 31: ato małz pitz. E
32: Albo wårz w winie biålým
33: wyftålým/ a toż wino piy leczy
34: żoltą niemotz z zimney przyczyny
35: to też wino oddålå brzitkołtz. F
36: Też ieft lekarftwo na vkåłze-

kolumna: c

- 1: nie niedzwiåtka y weza: O czym
2: Awicenna y Serapie powiada-
3: iå: gdy kto kiele liftkow z gie łzcza
4: wiowych/ albo piye wodę w kto-
5: rey wrzål łåm/ a potym gdy by
6: onego człowieka wåż viådl albo
7: niedzwiådek/ nitz nie będzie łko-
8: dzitz iemu. G
9: Też wedka łzczåwiowa z dri-
10: yåkwiå pita: morowego powie-
11: trzå bronie: tym obyczaiem: We-
12: zmi wodki łzczåwiowey piętz ły-
13: żek: a łot ieden driyåkwie rozmå-
14: cywłzy w wodzie/ dåyże wypitz
15: tzieplę w pełnoci/ a potym niech
16: łie przydzieie dobrze iżby łie zapo-
17: tził/ ieft to rzecz znamienitå y do-
18: łwiådfzona wiele razow. H
19: Też łama wodka s łwoiey
20: włåłnołtzi/ tedy zaftanåwiå bie-
21: gunkę u narufzenie ielit vzdråwiå
22: anåwiętzey ta motz na biegunkę
23: ieft więczłzå w nafieniu. I

- 24: Też fok iego dobry vpiłym lu-
25: dziom/ y tym ktorzy maią emo-
26: roidi: to iest: kto mǎ wielkie tziecze-
27: nie krwie z żyłek ktore fą w ftoltzu
28: zaftanǎwiǎ. K
29: Też iefli będzie fzcżǎw zawie-
30: fzon na fzygi v tego kto ma zołzi
31: zginą od niego. Auiceⁿna mowi: gdy vfta płoczełz wodą: w ktorey
32:
33: warzifz fzcżǎw/ zębowǎ bolełtz
34: vfmierzǎ. L
35: Też korzenie iego warzone w
36: winie/ zaftanǎwiǎ rzecz przyro-

kolumna: d

- 1: dzonǎ paniǎm: y łamie kamien [!]
2: w nyrkach: też bronie drzenia ie-
3: lit/ Auicenna powiadǎ.
4: Agrimonia.
5: Rzepik albo ftarczetz. Hail
6: allerwelt.
7: Capitulum 6. grafika
8: RZepik albo ftartzetz/
9: iest tziepłe y fuche
10: wtorym fłopniu/ vwa-
11: rzenie iego korzeniǎ
12: iest pożyteczne naprzetzywko pa-
13: raliżowi/ tako tzyńiǎtz ten fyrop:
14: Wezmi korzeniǎ rzepikowego/
15: fzałwiyey/ primule veris: to iest/
16: pirwołnki [!] / każdego gartz/ korze-

17: niã piwoniey/ biãley lebiotki/ ka-

strona: 5

kolumna: a

Rzepik albo Starczek

1: źdego połgarficy/ Czemierzicze/

2: Czynamonu/ Bobrowego stroiu

3: każdego po dwu łotu, przetłucz thy

4: rzeczy trochę/ apotim [!] wãrz ie w-

5: wynye łtarym wpołtory kwãrty

6: wyna/ yłzbi pol kwãrti wywrzãło

7: apotim [!] precedz a omyedź dobrze

8: s fzymowanym [!] myodem/ atak to

9: będyełz myãł fyrop trãwyãci kto-

10: rego bierz po ranu y wieczor truⁿk ciepłõ/ a potim wypiwłzy ten fi-

11:

12: rop wezmy ty piłuy kładãcz fię.

13: Wezmi piłul de euforbio/ piłul

14: łmierdzãczich/ koźdich łnich po

15: pollotu/ vczin piłuli s firopem de

16: Sticados/ to iest s firopem koceⁿkowem

17: wliczbie viiiij. Apotem na- [!]

18: żaiutrz [!] dlã pofileniã żoładka y fer-

19: cza vezmi Dyãmu^mfcu / albo Dyãcaftoreu^m

20: zapteki,

21: Apotem k wieczõ-

22: ru namaż pacierze v łzije, y grzbiet

23: y infze miefca zarażone pãraliżem

24: thã małciã trochę iey zagrzwłi [!] / B

25: Wezmi foku rzepikowego, gor-

- 26: cżice, nafieniã Piwonei kożdego
27: podragmie/ Bobrowe^{go} łtroiu, Pi-
28: retrum/ kożdego po pollotu, Sa-
29: franu czwãrtã częłcz łotu, zetrzy
30: ty rżeczi dobrze miałko a zmiełzã
31: z oleykiem z bobrowech łtroiow/
32: a trochę wołku, rołpułcisz to wfit-
33: ko na rince na ogniu iłz będzie łte^{go}
34: małc miękã/ a poziwã iey w po-
35: trzebie przerzeczoney. C
36: Też łok rżepikowi dobrze wi-

kolumna: b

- 1: ćifczony/ wktori wpułc trochę Tu-
2: cijey tartey/ a potrzimã trochę
3: na ogniu wgãrnufzku/ iłz fię zmie-
4: łzã dobrze/ a potim niechã połtoi
5: á onem z wirzchu mãczã oczy
6: przez chułtę/ tedy oczy połilã/ y
7: czyłci wzrok barzo dobrze. D
8: Też łok rżepikow zmkã feni-
9: greci y Boliarmeni y s łmalczem
10: wieprżowym zmiełzã to łpołem,
11: a mãzy miełcze opuchłe y bolãce
12: gdzie kolwiek będzie. E
13: Też rżepik gdy go kto poży-
14: wã s kapułtã/ albo s ćzwikłã al-
15: bo s łzpinãkiem/ tedy bolenie ży-
16: wota vłmierzã/ y tãkież łleziony
17: bolenie y nadymanie oddãłã. F
18: Też rżepik gdi iest zielony łtar-

- 19: thy na proch/ á piti zwodką scza-
20: wiową/ tedy ieft lekarftwo wielkie
21: na bolączki iadowite s ktorih mię-
22: fo padã/ y teź naprzeciwko iadu
23: pfa wćiekłego y człowieka wćie-
24: kłego/ niedopufzczã wnątrz wcho-
25: dzić/ Tãkieź y zwirzchu przyłożiw-
26: fzy na ty miefcza pomagã.
27: Allium:
28: Czołnek Knoblach.
29: Capitulum. 7.

kolumna: c

Czołnek

A

- 1: CZofnek [!] ieft dwoiaki/
2: Ieden domowy á dru-
3: gi polny, domowy ieft
4: ciepły y fuchy wtrze-
5: czym fłopniu/ á lefny iefzczẽ dzie-
6: pleyfzy ieft, á tak łączno może być
7: fniego iãd tim fpołobem. B
8: Wezmi nafieniã czołnkowe-
9: go rołsiej że ie/ á pothem onego
10: czołnku ktori vrołcie/ wezmi iego
11: nafienie y połsiey, cziń tak pięć ra-
12: zow/ tedy on czołnek piãtego liã-
13: niã iufz będzie iadem/ dla fwoiey
14: zbythniey gorączofci. A przetho
15: ogrodniczi nigdy niefieiã czołnku
16: iedno ładzã/ przycziny niewiedzã

17: czemu tak czynią/ ale wy już tak

18: wiezcie.

kolumna: d

D

1: Czołnek iest lekarstwo na par-

2: chy ktore pochodzą z zimney przy-

3: cziny tak czyniąc. Stłucz czołnek

4: á zmieszay gi z oleikie^m bobkowym albo zdrożdżami oleiowemi, ā tim

5:

6: namazuy parchy. E

7: Też czołnek stłuczony/ á kto

8: ma rospadliny na rękach/ albo

9: gdzie indzie/ albo krofti s ktorych

10: wilkołczy płyną/ vlecza gdi gy przy-

11: łożyż, y takież włożywży w lug

12: na otręby albo na łupienie głowi

13: pomagã. F

14: Też kto gi często iadã/ thedy

15: wży mnoży. G

16: Theż częłte iadãnie czołnku/

17: czyni bolenie głowy/ y theż czyni

18: trąd na liczu. H

19: Też mdli wzrok ktho go wie-

20: lie požiwa/ wyłufzaiąc wilkołć do-

21: brą z oczu/ á ktho ma wylkołczy

22: złych obfitołć w oczoch/ tedy do-

23: bry czołnek iadać, abowiem wy-

24: łufzã złe wilkołczy. I

25: Też warzony czołnek z małti-

26: ką y łpiretrum/ vłmierzã bolełć

- 27: zębów/ kiedy wŕtha będą ciepło
28: płokane. K
29: Też czoŕnek v warzoy albo
30: vpieczony/ á potym zmiefzãÿ ŕczu-
31: krem/ głos kantorom y inŕzym na-
32: prawia/ y kãŕzel vŕmierzã/ y bole-
33: nie pierŕi ktore pochodzi z zimney
34: przyczyny oddãlã. L
35: Też kto mã obfitoć flogmy/

strona: 6

kolumna: a

Alki Pŕinki

- 1: y inŕzych wilkoŕczy grubych w zo-
2: łãdku/ czoŕnek dobri iefth ta-
3: kim/ abowiem trãwi y wypãdzã z zo-
4: łãdka. K
5: Też dobrze czoŕnek iefć onem
6: ludziem ktorzi bdŕy iãdaiã/ á bo-
7: wiem bdŕy ŕã iaodwite y zimne/
8: á czoŕnek iefth na to pomoc. L
9: Też czoŕnek dobry iefth barzo
10: ludziem proŕtym kmiotkom ktorzi
11: iãdaiã grube rzeczy zimne á piãã
12: wodę/ tedy czoŕnek trãwi wnich
13: ty kãrmie y niemoczi bronie, á prze-
14: to iefth ich drijakiew/ y teŕz onym
15: iefy drijãkiew ktorzy ŕã na morzu/
16: á piãã wodę morskã y inŕzã wo-
17: dę zagniãã. m
18: Też czoŕnek ŕluczony á pity

- 19: s litą wypądzã zbrzuha chrobãki
20: [y też] flegmę/ iest też dobry komu
21: fię zywot [!] odimã [zwiatrow, oczim]
22: [galienus mowi/] yż między inemi
23: [zioly] czofnek iest nãmoczniefze y
24: nãlepfze wtrawieniu [.] wiatrow kto-
25: re bywaiã zamknione wżiwocie. N
26: A gdy by chciał yżby czofnek
27: fciebie nie pãchnãł/ z iedz trochę
28: korzeniã kofãczowego, przestanie
29: wonia iego.
30: Alkakenge:
31: Alkij Pffijnkij Mychonkij.
32: Iudentockel.
33: Capitulum 8.

kolumna: b

grafika A

- 1: ALki albo wyfuki ogro
2: dne iest ziele podobne
3: nieiako pfinka^m w wlo
4: fnoſci/ zimne y fuche
5: około wtorego flopnia/ á mã lift
6: podobny lifthom pfinkowym/ á
7: w ktorimto liftku mã macherziki/
8: á wnich fã iakoby iagody czirwo
9: ne/ ktorego owoczu moc iest podo
10: bnã/ moczy iagod wilczych. B
11: Sok thego ziołka zmiefzany
12: s fokiem celidoniowym á ftrochã
13: koperwaferu rzymſkiego tartego.

- 14: to lekarstwo wpułzcząy w **fiftulę** [!] /
15: á potym w olim godzin omywái
16: onę **fiftulę** [!] wodą wkhorey by był
17: miodek rożany/ á to czyn tak dłu
18: go ażeby fię ono miefcze zmieni-
19: ło/ to ieft

kolumna: c

- 1: wnialśfzą ropę wbiãłã/ tedy iufz
2: ona fiftuła łatznã będzie ku zago-
3: ieniu. C
4: Też to ziele ieft pozytywetzne
5: ftłufzone wśzytko welpołek/ to ieft
6: owotz iego z zielem á zotzem/ te-
7: dy gdy tego będziefz przykładãł
8: na ftropy/ wśzy/ na rany opuchłe:
9: ieft pomocz. D
10: Też to ziołko ieft dobre na dy
11: chawicżę y na opuchlilinę wątro-
12: by y na żółtã niemocz y na ciężfz
13: kie pułzczanie vrynny/ ábowiem
14: zlekkofcziã pędzy vrinie nadół/ y
15: kamień w nerakch y w mechierzu
16: łãmie/ á potym wypãdżã precż/
17: áto tym obyczaiem pożywać wpi
18: cziu. E
19: Wezmi foku alkikengi/ foku
20: piotrufzczanego/ każdego poł libri
21: to ieft połfunta albo mniefy/ nafie
22: niã włoskiego kopru/ nafieniã o
23: pichowego/ nafieniã od lactuki

- 24: łamkamieniowego/ albo wroble⁸⁰
25: profa/ każdego czo dwa loty za-
26: waży/ rozinkow/ kwiątkow fijoł-
27: kowych rowni cztirzi łoti/ wårz
28: ty rzeczy w wodzie/ á trochę wi-
29: na przycziń/ tak długo yż by po-
30: łowicę wyrzało/ potim precedz
31: á ocukruy dobrze, á wieczor piy te-
32: go trunek/ poki tego štaie/ a po-
33: tim na ofatku wezmi piłuły tyto
34: Vezmi maffi piłuł smierdzącech
35: dwie dragmie/ maffi piłuł złyka
36: wilczego ktore zową/ mefereon/

kolumna: d

- 1: dragmę iednę zmieszay s firopem
2: oczcianym wkthorym fą kårmie
3: przyprawione/ á tak niech będą pi
4: luły dziewięć w licźbie. F
5: A nazaiutrż wezmi kołacz-
6: kow z apteki dialacce/ dla pofile-
7: niã łpięc nakaždy dzień. G
8: Też łok tego zielã pithy fãm
9: przes sie albo z wodką mleczową,
10: tho picie vzdrãwiã rospadliny w
11: nerkach y wmiecherzu/ y bolączi
12: wnątrzne vzdrãwiã.
13: Ameos.
14: Kmin. Keinfar
15: Capitullum: grafika

kolumna: a

Kmin

A

- 1: Kmin ieft ziele/ ktorego ziela
- 2: nafieniã vziwamy wlekarŕwie
- 3: ieft to ziele ciepłe y fuche wtrze-
- 4: czem fłopniu/ ieft dobry kmin na-
- 5: przeciwno boleŕczyãm ktore pocho-
- 6: dzã z wiatrow w ŕiwoczcie/ á po-
- 7: budza vrine y rzeczy przyrodzone
- 8: białym głowãm/ warzony w wi-
- 9: nie albo w proftey wodzie z vinem
- 10: á gdi to będą panie pić tedy przy-
- 11: dã ku zdrowiu. B
- 12: Sok kminu/ z midem zmie-
- 13: ŕzã/ zabijã robãki wŕywocie, kto-
- 14: re zowã alcorides/ y inŕze robãki
- 15: ktorzi ŕię płodzã s flemgy [!] grubei.
- 16: Teŕ cŕiŕci żyły ktore ŕã mie-
- 17: dzy wãtrobã á miedzi zoładkiem [!]
- 18: á tak ieft dobry tym ktorzi czirpiã
- 19: kamień wnerkach/ y tym ktorzy
- 20: zboleŕciã/ á z rzezaniem wodę pu-
- 21: ŕzcziã, á tak kmin warzony s ŕpo-
- 22: riŕzem zieleŕ/ z nafieniem włofkie
- 23: go kopru/ znaŕieniem piotrufzcza-
- 24: nem/ alkikengi/ ŕparagowe/ wa-
- 25: rzić to w wodzie/ á ofłodzić miode^m/
- 26: á pote^m pić iako y pirwe ŕiropy. C

- 27: Też anyż warzony z ielenimi
28: iężiczki y zliŃtkami Ńene/ y znaŃie-
29: niem piotrufzczanim/ wloŃkigo ko
30: pru/ brufci Ńparagowym naŃienie^m
31: y theże z rozinkami y z lakriciją
32: w wodzie/ á potim oczukrować/
33: piy że ten Ńirop poranu/ ten Ńirop
34: quãrtãnę wypãdzã s człowieka,
35: kto gi pije poranu ciepłe po trun
36: kowi/ á po wypicziu tego Ńiropu

kolumna: b

- 1: wezmi ty piłuły s maŃi piłuł de
2: lapidelazuli połdragmy/ á s maŃ
3: Ńi piłuł/ de Reubarbaro też poł
4: dragmy/ dijağredij trzy ziãrnka
5: maŃtiki iedno ziãrnko/ vcziń piłu
6: ły panie aptekarzu s Ńiropem iele-
7: nich iężikow wldzbie dziewięć/
8: á potych piłułach nazaiutrz/ al-
9: bo trzeciego dnia/ wezmi metridã
10: tum dragmę iedną albo dwie dra
11: gmie zwinem ciepło na tãczo/ al-
12: bo z wodką Ńzałwijowã. D
13: Też gdy anyż vwarzisz z ma-
14: ką pŃwicznã trochę miodu **piło [!]** -
15: **ziwŃzi [!]** / ktho mã trãd naliczu albo
16: ŃinoŃć/ tedy tim pomazui zginie.
17: Też kurzenie zbiałego kadzi-
18: dła/ á s Ńoku hanyżowego czŃiŃci
19: maczicę. E

- 20: Też aniż warzony zmiode^m cifte^m
- 21: y łprohem kofańczowym [zmiefzãý]
- 22: ty rzeczy/ pić zwodką [matkibożey]
- 23: włofkow/ ieft pom[ocz tym ktorzy]
- 24: wpierfiach ciefzko[łć maią/]
- 25: A tym ktorzy [maią w pierfiach]
- 26: [fle]gmę lipką/ [y też krew s fiadłą.] F
- 27: [Też vwarzenie anyżowe zmię-]
- 28: [tką á zgałganem vfmierzã brzid-]
- 29: [kofci y wraczenie.]
- 30: Anetum.
- 31: Kopr swoyski. Tille
- 32: Capitulum. 10.

kolumna: c

Kopr swoyski

grafika

- 1: Kopr swoyski ieft ciepły y fu-
- 2: chy/ niedochodząc trzeciego flo-
- 3: pnia ciepłofci, á fuchy między pirwłzi^m
- 4: á między wtorim gradufem/
- 5: [ieft trawią]czy y rofpądzaiąci wrze-
- 6: [dzienicze] zatwardziałe tem oby-
- 7: [czaiem.] Wezmi nafieniã swoyłki
- 8: [go kopru/] korzeniã vyfokigo [!] flazu
- 9: [a łmalczu] wieprzowego, łtłucz na
- 10: [łienie y kru]łzenie flãzowe, á potim
- 11: [zmiefzãý s łmaltzem] á przikładãý
- 12: [na wrzedzienicze. B]
- 13: [Proch nafieniã tego kopru/]

- 14: [álbo popioł íprochem korzeniã ko-]
15: [íączowego zmiefzã/ á kto má rany płynãcze s íwego cziãła/ zafi-]
16: [puy tym prochem/ vznãłz mocz.] C
17: Też oleiek z íwoyskiego ko-
18: pru zmiefzay zdiãteã vfmierza bo-
19: leć ítawow, y człõnkow gdy nim
20: namażefz.

kolumna: d

D

- 1: Też oleiek tego kopru/ z oley-
2: kiem makowym zmiefzany/ czyni
3: ípanie gdy nim íkronie pomaże. G
4: Ten też oleiek zmiefzany z o-
5: leikiem gorzkich migdałow, vfmie-
6: rzã boleć w vřzoch/ ktorã przicho-
7: dzy z wilkości/ w puřczaiãcz tam
8: tego w vcho chore. F
9: Kto częłto poźiwã w íedzeniu
10: nafieniã kopru íwoyřkiego/ temu
11: wzrok mdli/ Auiceⁿna to powiedã G
12: Też nafienie íwoyřkiego ko-
13: pru íeřt dobre naprzeciw cięřzkości
14: pierfi/ ktorã pochodzi z zimnoći
15: flegmiftey/ tem ípořobem. H
16: Wezmi pięć fig albo więczyey
17: Soku kopru íwoyřkiego/ wktory
18: íok włoź ty figi/ ířby tak po ítały
19: íkilko godzin/ á trochę przyłoź też
20: tam nafienia anyřowego/ trochę
21: izopu y lacriciey. á ty rzeczy wãřz

- 22: w winie/ á potym vwarzywŷzy
23: przecedz á dǎwǎy pić ciepło/ ábo
24: wiem ten firop czyni łączne odby
25: wǎnie flegmy ŷpiekłej kliowatey
26: z ropą zmieszaney. I
27: Też proch tego kopru/ poży-
28: wǎy w połówkach **iakiech** [!] kolwiek,
29: czyni obfitość mleka w pierfiach y
30: ŷzczkanie vfmierzǎ ktore przicho-
31: dzi z napełnieniǎ żołądkowego/ y
32: bolienie/ morzenie w żywocie od-
33: dǎlǎ. K
34: Też proch albo popioł kopru
35: ŷwoyŷkiego/ pobudza emorroidi to
36: ieŷt krew z żyłek ktore ŷǎ wŷtolczu,

strona: 8

kolumna: a

Opich

- 1: gdy nim poŷpierz ielito y rany kto
2: re bywaiǎ wczłonku męŷkiem za-
3: gǎiǎ/ y gdy puchlina ŷię przydǎ
4: tamże/ tedy to nafienie/ á z włǎ-
5: ŷczǎ proch iego dobry ieŷt. L
6: A gdy to nafienie vwarziŷ/
7: zmaŷtikǎ w winie/ á potym tego
8: požiwaŷ wpiciu/ tedy broni wra-
9: czaniǎ y brzidzeniǎ/ y ŷzczkǎwkę v
10: ŷpǎkǎiǎ ŷprzicziny zimney. m
11: Gdi fobie panie kładǎ w wanⁿę /
12: á ŷiedzǎ wnim/ bolenie maci-

- 13: cze y wewnętrzne zgładzã. N
- 14: Też mowią/ Auicenna/ Se-
- 15: rapio/ Pandecta. Nafienie kopru
- 16: fwoyfskiego naproch ftłuczone/ á
- 17: onem prochem rany płynące za-
- 18: lipuy wyfufzã ie y fpãiaã, albo goi.
- 19: Apium. [grafika](#)

kolumna: b

- 1: Opich/ Mirzik/ albo kczelnik.
- 2: Eppe.
- 3: Capitulum. 11. A
- 4: **ZEft [!]** ciepły w pirzým
- 5: fłopniu á w wtorim
- 6: fuchi/ ieft rofpãdzaiã-
- 7: cze ziele opuchliny y
- 8: otwãrzaiãce zatkanie żił y boleſci **vſmieraiacze [!]** /
- 9: á ieft rozmaite/ ie-
- 10: dno ieft domowe/ á drugie polne/
- 11: á trzecie wodne/ wnaſieniu tego
- 12: zieleń moc ieft nãwiãtã/ ktore gdy ktory człowiek żuie: trãczenie zuft oddãlã, Też ieft dobre na wãtrob-
- 13:
- 14:
- 15: nã y **fledzony [!]** niemocz them ſpo-
- 16: ſobem. Wezmi ſoku opichowe
- 17: go dziewięć łyżek, ielenich ięzikow,
- 18: borãgowych kwiãtkow/ kaźdego
- 19: połgarfczi/ korzeniã mieczykowe-
- 20: go, korzeniã bruſci ſparagowego
- 21: z apteki, kaźdego rowno dwa łoty, nafieniã włofkiego kopru/ piotru-

22:

23: łzczanego, koźdego po łowãrz thu, wãrz

24: że ty rzeczy w wodzie/ aż do poło-

25: wicze/ á potim precedziwŕzy oczu

26: kruy/ á tak to piy poranu y w wie

27: czor/ á potym piłuły de reubarba

28: ro wezmi/ y diarodon abbatis/

29: dla pofileniã/ á gdy będzie plãŕtr

30: vcżiniony s łoku opichowego á

31: znaŕieniã ŕwoyŕkiego kopru/ á cie

32: pło przyłozysz [!] na wãtrobę/ albo

33: na ŕliedzonę [!] / tedy nieczŕŕtoŕczy ŕtih

34: członkow bywaiã wypędzone tim

kolumna: c

Opich

1: odmiękczone. C

2: Też łok opichowy z wroblem

3: proŕem y złamikamienie^m y znaŕienie^m

4: alkagengi/ to ziele znaŕie-

5: niem przerzecżonym/ vwarzone

6: w winie á ocukrowãwŕzy, kamień

7: łamie wmechierzu gdy kto tego

8: poźiwã. D

9: Też opych warzony z bożem

10: drzewkiem wługu/ á tym głowę

11: myieŕz parchowatã/ ieŕt pomoc.

12: Opich według powieŕczy. Ga-

13: liena, pobudza ŕwietego walante^{go}

14: niemocz/ á tak panie brzemiene

- 15: niemaią tego ziele^o poziwać/ áni
16: w picziu ani wmyciu/ á bowiem
17: mdli żyły/ ktoremi bywa płod v
18: moczniomy wmacziczy/ á tak dzie-
19: cziątka rado odchodzi, przez czału
20: y też to zielio śprawuie wciele
21: w dzieciątku wrzedzienicze/ y in-
22: ſze niemoczy ktore pochodzą z za-
23: gniłoſczy wilkoſczy/ iako swirzb
24: y parchy, á tak dziatki vpierfi ma
25: ią ſie ſtrzec tego zielea wſzelkim o-
26: byczaiem dla tych y inſzych niemo
27: czy/ á bowiem to ziele roſpędzã
28: wilkoſci wnetrzne y podnoſi ie ku
29: głowie ápotem ony vilkoſci wcho
30: dzã w dziureczki głowy/ ktore na
31: pełniaią á zacziſkaiã/ á tak ſtãd
32: przychodzi **ſwięte**^{go} walantego nie-
33: moc tym dziatkãm. F
34: Też korzenie opichowe wwa-
35: rzone s korzeniem włoſkiego ko-
36: pru/ wſoku polney ruty y w ſoku

kolumna: d

- 1: ſwiniego mleczu, á potym gdy po-
2: wre dobrze przecedz á oczukruy á
3: to piy dla opuchliny ktorã pocho-
4: dzy s flegmitey opfitoſci/ á tho
5: też lekarſtwo ieſt dobre y na żółtã
6: niemoc ktorã pochodzi z zatkaniã
7: wilkoſci niedobrey wżyłach y wa-

- 8: trobie. G
- 9: Też opich warzony w winie
- 10: znafieniem włoskiego kopru/ **łpio** [!]
- 11: **truzłką** [!] y z wroblem prosem iest le
- 12: karłtwo na **ciężłkie** [!] **pułzczanie** [!] wo
- 13: dy y też rzecz przyrodzoną pobu-
- 14: dżã paniã, á tak vrinę pobudżã
- 15: gdy przyłożisz licontripomis ktym
- 16: rzeczã/ á potym wśzytko wespo
- 17: łek wãrz/ á poiżiwã pijãc.
- 18: Arthimefia.
- 19: Bylicza. Poifos. **grafika**

strona: 9

kolumna: a

Bylicza

I

- 1: Capitulum. 12. A
- 2: Iest bylicza ziołko cie
- 3: ple y łuche w trzecim
- 4: łopniu według Pla-
- 5: teariufa doctora, á po
- 6: wiedaiã doctorowie izby była ma
- 7: tka wśzitkich zioł ktorei list ma wię
- 8: tłą mocz/ á zwłãłzcza poki ielzcze
- 9: zielona bylicza iest.
- 10: Iest bylicza otwieraiãcã drog y żył cziłciãcã
- 11: á tak iest dobrã wzatkaniu y wza
- 12: muleniu wãtroby y sledziony nie
- 13: czyłtołciami zimnemi/ tym łpoł
- 14: bem/ wezmi bylicze y ielenich ięzy

- 15: kow równo po garści/ y piołinku
16: trochę, wårz ty ziołka w winie á
17: potym przecedziwřzy oczukrui á
18: piy. B
19: Też ieft lekarřtwo/ na żołtą
20: niemocz/ s Ńtrony Ńledziony/ wa-
21: rzoną s kwiatkami centurzijey á
22: pita od niemocznego/ leczy żołtą
23: chorobę.
24: A gdy ono ziele wwarzone
25: przyłożiř na Ńledzonę **zatwardiza- [!]**
26: **łą [!]** albo opuchłą ciepło/ tedy ros-
27: chodzi fię pod onym/ leguchno. C
28: Też woda w **korey [!]** wrzała by
29: licza, y zliřciem babkowem j zwro
30: tyczem/ wktorym gdy będzie nie
31: wiała Ńiedzieć albo onym będzie
32: Ńobie macicę napårzała albo di-
33: miona/ thedy rzecz przyrodzoną
34: mocnie pobudzå/ y też dziecię v-

kolumna: b

- 1: marle wypadza. D
2: Też warzona zliřtkami zbob-
3: kowymi z oliwą/ á onego w puř-
4: ciř do macicze albo będzie w o-
5: nym pani Ńiedzieć rzecz przyrodzo-
6: ną przywodzi.
7: Też ktory człowiek miewa/
8: Tenařmonem/ to ieft chciwořć
9: wielką na wielki dwor/ tak yř fię

- 10: częłto wydymã á nicz niemoże v-
11: czynić/ Thedy taki niechãý bierze
12: zadkiem dym ktory **pohody** [!] s łmo
13: ły iodłowej/ a potym zagrzey by
14: licze w wienie/ á położ tą nakamie
15: niu młyńskiem albo żarnowym á
16: na onym má łiedzieć on **człowiek** [!]
17: wezmie od tego zdrowie/ ieft rzecz
18: dołwiãdczona.
19: Też bylicza w proch obroczo-
20: na a z miełzanã s prochem kołci
21: łłoniowej ktorã zowã Ebur/ y
22: łprochem rogu ie- leniego y łpro-
23: chem orzecha mułzkãtowego, mio
24: du przełnego trochã przicziniwłzy/
25: á wody w ktorey wrzãła bylicza/
26: wziãć iey łpoł kwãrty/ a pić/ ty/
27: prochy wełpołek poranu/ tedy pa-/
28: niãm nieplodnym plõ/d sprawuie../
29: mocznie/ á to mã być/ rozumiano/
30: tym paniãm ktore m/aiã nieplõ/
31: dnołć zwilkołci/ ale t/ym paniãm/
32: łuchego przirodzeni/ã tedy niemã/
33: być dãwãno ono lekarłtwo, a ste-
34: go prochu możełz na poic knot á
35: w pułcić gi pani/ey tam wtaiem-/
kolumna: c

Ziele łmolnik

- 1: ne mieyłcze/ połilã macicã yżby
2: poczãła richłõ.. Pandecta/ y Pla

- 3: tearius mowia o tym. G
- 4: Też proch zbylicze y proch s
- 5: łzanty iefłt dobri na zołzi y na gru
- 6: zły ktore bywaią za wżima y oko
- 7: ło ftolcza/ thym obyczaiem/ ma
- 8: być ona gruzła pużczadłem s fie
- 9: kãna/ á potym przylož nanię pro-
- 10: chu tego/ á to będzie lekarstwo. K
- 11: Też oddala dijabelstwo/ gdy
- 12: będziez nią kadził w domu. I
- 13: Też ftłukzi ią s fmalczam vie
- 14: przowym á przylož na nogi ktore
- 15: bolą fchodzeniã wielkiego/ wfmie-
- 16: rzã doftatecznie.
- 17: Ariftologia loⁿga.
- 18: Ziele Smolnik. Langhol.
- 19: Capitulum. 13. [grafika](#)

kolumna: d

A

- 1: SMelnik/ iefłth dwoy
- 2: rodzai iego/ ieden iefłt
- 3: przedługowaty á dru
- 4: gi okrągły, á oba fą
- 5: ciepłey moczi y fuchey w wtorym
- 6: fłopniu/ á fpowiełci drugich leka-
- 7: rzow fą ciepłe w trzecim fłopniu
- 8: á fuche w wtorym. B
- 9: Długi fmolnik iefłt ocieraią-
- 10: czy y zagrzewaiący/ á tak iefłt do-
- 11: bry w goieniu rãn rołcieć wnich

- 12: ciało. C
- 13: A z włółzcza proch tego kokor
- 14: naku albo smolniku zmieszay spro
- 15: chem kofacczowem/ iest barzo do-
- 16: bry w goieniu ran wilkotnech [!] / á
- 17: z bolaczek vdzialanech [!] . D
- 18: Naprzeciwko dychawiczi iest
- 19: dobry tym obyczaiem.
- 20: Wezmi dwie częsci tho iesth dwa
- 21: loty prochu kokornakowego á ie-
- 22: den lot prochu goryczki sprochem
- 23: kofacczowym/ zmieszay zmiodem
- 24: s szymowanym/ á ten lektwarz
- 25: daway choremu. E
- 26: Tez gdy by kto miał wlobie
- 27: iad robaka ktorygo [!] iadowitego/
- 28: to iest z vkalzenia weza albo ia-
- 29: lczorki/ dayze mu prochu thego
- 30: smolnika sfokiem rucianym albo
- 31: sfokiem miętczanym omiedziwfy
- 32: troche. F
- 33: Tez proch tego ziele trawi á
- 34: wigryza martwe ciało wranach/
- 35: albo w fiftulach/ vczyniwfzi knot
- 36: y wpuścić w fiftule tego prochu/

strona: 10

kolumna: a

Ziele kokornak

- 1: A potym na wierzch oney fiftuly
- 2: polipuy tim prochem/ y tam wdziau

- 3: rę wpułczżây tego prochu ieft **rzetz** [!] pomocznâ. G
- 4: Też wipądżâ zmacicze vmar-
- 5: ły płod y żywy/ y błoneczkę wkto
- 6: rey dzieciątko bywâ zowâ **fecuⁿdinâ**
- 7: lekarze/ tym obyczaiem/ H
- 8: Wârż śmolnik długi śpie-
- 9: przem á zmirrâ wwinie á tego fię
- 10: napiy/ tedy vznâłz prawdę. I
- 11: Ale też y z wirżchu mâlz na
- 12: parzać wolno macicę v **warzone^m**
- 13: korzeniem tego śmolniku **długie^{g^o}**
- 14: w winie/ y tełz knot mâlz pułzczać
- 15: łobie/ vwarżiwłi korzenie **te^{g^o}** zie-
- 16: la z oliwâ z mierzâ a śpieprzem. K
- 17: Też drzewo ktore bywâ w cie-
- 18: le kiedi fię zakole albo drewno wra
- 19: nach/ prochu łtego zieleń przilożyc
- 20: na ono mieſce **wkorem** [!] ieft drewno
- 21: zmiełzâwłzi kniemu prochu kołzaćco
- 22: wego/ **a** [!] prochu korzeniâ diptamo-
- 23: wego/ a prochu korzeniâ diptano-
- 24: wego zmiodem zmiełzâwłzi yż
- 25: będzie iako by małć/ á to przykładây
- 26: na ono zakłocie. L
- 27: Też woda w kthorey po wre z
- 28: godzinie ten śmolnik długi/ też od
- 29: dâlâ ſwiętego walantego niemocz
- 30: kthorâ przichodzi zgrubey flegmy/
- 31: y tcze **dichawiczne** [!] m ieft dobre kto

- 32: rã przychodzi łtakieyże przicziny/
33: małz fię tego napijać. m
34: też łmolnik długi iełt znamie
35: nite lekarłstwo na członki wktorich
36: panuie kurcz/ kiedy łtłuczefz ye na

kolumna: b

- 1: proch/ a przimiefzãi prochu łkorze
2: niã wifokie^g łłazu, albo łtłuki łłã-
3: zowe korzenie łtem prochem, a [!] zo-
4: liwą y z łmãlcem z wieprzowem
5: vcziniwłzi iakoby małć/ namazui
6: ty mieyłcza łkurczone/ á gdy za-
7: kadzifz tim zielem łmolnikiem diã
8: belłtwo zdomu wypãdzã. Pande-
9: cta mowi/ N Też wwarzony w wo-
10: dzie/ á pity kto ma bolełć wno-
11: gach włmierzã bol.
12: Ariftologia rotuⁿda.
13: Kokornak. Simbelholwutz.
14: Capitulum 14. A
15: KOkornak okrãgli [!] iełt
16: iednakiey cieplõci/ y łuchołci iako y łmol-
17: nik długi/ á włzakofz

kolumna: c

- 1: okrãgly kokornãk wiefzłzych iełt
2: požitkow w lekarłtwach, niźli dłu-
3: gi/ Mã moc rołpãdzaiãczã, trã-
4: wiãczã/ y wypãdzaiãcza [!] złych á
5: łzkodliwych wilkołci/ á korzeń
6: tego zieleã mã być kopany/ przed

7: tym *nyfzły* [!] kwiātki będzie miało
8: to ziele/ bo tak więczfzey moci bę
9: dzie/ ku rofpādzeniu ku odmiek-
10: czeniu y wypędzeniu złych wilko-
11: fci lepiej daleko niżli długi fmol-
12: nik albo kokornak/ to mowi Pan-
13: decta. B

14: Też proch kokornākow/ zmie
15: fzany s fokiem kobylego fzcżāwui
16: y s fokiem polney ruty/ á troche
17: przyczyniwfzy Heleny wątrobnai
18: á wapna niegałzonigo trochę/
19: z oleykiem bobkowym zmiefzāw-
20: fzy to/ ieft mać barzo dobrā na
21: fwirzb y na krofity wfzielkie. C

22: Proch tego zielā martwe mię
23: fo albo dzive mięfo wnątrz trāwi
24: á zwłāfzcza mięfo mārte ktore
25: bywā w fiłtułach trāwi/ poma-
26: zāwfzy tym prochem/ z miodem
27: przefnym. D

28: Też naprzeciwno *fwięte*^{gō} wa-
29: lantego niemocy/ y na przeciwno
30: paralizowi mać ftego kokornāku
31: vczyniona: ieft rozlicznā tym oby
32: czaiem.

33: Wezmi kokornākowego ko-
34: rzeniā dwa łoty/ ftrouiu *bobrowe*^{gō}
35: polłota/ fmrki, Euforbium zapte-
36: ki trzeciā część łotu/ fłucz ty rze-

kolumna: d

- 1: czy na miarki proch/ á potym we
- 2: zmi trzi łyżki oleyku de Castoreo,
- 3: ftroiow bobrowego/ á zmiefzay ty
- 4: prochy ftym oleykiem/ á tym na-
- 5: mazuy grzbiet/ poczawfzy od fzije
- 6: aż do łamych krziżow. E
- 7: Też wino/ w ktorym warzono korzenie tego kokornaku/ y też
- 8:
- 9: kopytnik y opich/ każdego rowno
- 10: warzyć w winie albo w wodzie/
- 11: á potym ofłodziwfzy piy to pani/
- 12: ktorá chce mieć rzecz przyrodzo-
- 13: ną/ albo mærtwy płod s siebie vy
- 14: pędzić/ albo fecundinę/ w ktorey
- 15: dziecię bywá/ á gdy ftych rzeczy
- 16: knoth vczyniř przyłozywřzy mirry
- 17: á wprawiwřzy gi do macicze/ teřz
- 18: rychło vczyni iako y řirop wyřz-
- 19: řzey napifany. F
- 20: Też kokornak/ warzony w
- 21: wodzie z lakricią/ z izopem/ przy-
- 22: ławřzy wina/ dobry ieřt dychawicřz
- 23: nym ludziom. G
- 24: Też komu ieřt bolącřka wno
- 25: řie zdiurami ktorą zową cancer
- 26: tedy proch tego zielá/ řprochem
- 27: czárnei heleny i řprochem wápná
- 28: niegářzonego zmiodem to zmie-
- 29: řzay á tym ono potym mieřcze na

- 30: mazować. N
- 31: Też proch kokornąkow zmio-
- 32: dem zmiełzany iełt dobri na rołpa
- 33: dliny vft y też komu działła gniją I
- 34: Też proch kokornąkow/ zmie-
- 35: łzany s prochem dyptamowym ko
- 36: źdego po dwułotu wziąć a pote^m

strona: 11

kolumna: a

Kopytnik.

- 1: zmiełzai ie zmiodem będzie iakoby
- 2: mać/ wyciągą łciała drewna y
- 3: łtrząły, á bowiem kokornąk iełt o
- 4: cierańczey moczy y rołpądzaią-
- 5: czey y też przyciągaiaczey.
- 6: Iżeby pani bez bolełci á lek-
- 7: ko porodziła dzieciątko łwoie/ we
- 8: zmiż kokornąku á wårz gi z wi-
- 9: nem á wley trzy łyzki oliwy albo
- 10: więczey á tym pomaży żywot pa
- 11: niey w ten czas gdy iuż czas bę-
- 12: dzie tego.
- 13: Ałarum. Cap. 15. Kopytnik. Hafelwurtz. [grafika](#) A
- 14:
- 15: Kopytnik iełt ciepłe y
- 16: łuche w trzeciem łło-
- 17: pniu/ á otwierą zat-
- 18: kanią y ocierą, y człon

kolumna: b

- 1: ki zaziębione zagrzewą/ á bolełci

- 2: wewnętrzne wżitki wśmierżã. B
- 3: A tak mã mocz na zadzierze-
- 4: nie zbytniey niemoci przirodzoney
- 5: y vrinę pobudżã ktorã też bywã
- 6: z zatrzymanią dła [!] flegmy grubey
- 7: wdrogach tych przez kthore vrina
- 8: pochodzy z wątroby do nerek/ á
- 9: tak ftąd y opuchlinę oddalã/ tym obyczaiem śprawuiąc.
- 10: C
- 11: Wezmi kopytniku/ kminu, ko-
- 12: rzenia mieczykowe⁸⁰, każdego śnich
- 13: połgarfci, bruści śparagu, nafieniã
- 14: włofkiego kopru/ piotrufzczanego
- 15: wroblego profa, każdego śnich po
- 16: trzy łoty/ polney ruty gãrć/ liś-
- 17: kow śenes, rozinkow drobnych trzy
- 18: łoty/ ty rzeczy wżytki przetłukźy
- 19: wãrz z wodã á zwinem, wody poł
- 20: kwãrty á wina tãkiefz/ ocztu zwi-
- 21: na biãłego s łzefć łyzek, wãrz że to
- 22: iżby trzeciã częćc wywrzało/ á tro
- 23: chę oczukrui biãlem czukrem, á po
- 24: tym przecedziwźi piy ten firop po
- 25: ranu y w wieczor.
- 26: Ktory firop gdy wypijefz/ tedy po
- 27: tym wezmi piłuły ty to. D
- 28: Wezmi maśfi piłułek de Reu
- 29: barbaro, Maśfi piłuł de fumotere
- 30: Maśfy piłuł de mefercon, koźdych
- 31: rowno po fer pule iednem/ śpiki

- 32: ziarnek trzy/ á potem łtych rzeczy
33: vczin iedny piłuy s firopem pol
34: ney ruty wliczbie dziewięć/ á na
35: nocz ie wezmi/ nicz łie niepoczacz
36: na nie/ á nazaiutrz po piłulach/

kolumna: c

Ziele łoboda.

- 1: albo trzeciego dnia.
2: Wezmi kołaczkow z apteki/ tich
3: ktore zową dialacca albo *diacofu*^m
4: za grołz, poziwayze ich potrzy po
5: ranu podwu przed wieczera, bo ti
6: kołaczki pofilaią wątrobę y fle-
7: dzionę, y żoltą niemocz to włzitko
8: *lekekatstwo* [!] leczi albo wykorzenia
9: á iest znamienite dofić, y też ten fi-
10: rop przereczony wypadzå bolełci
11: s członkow y denną bolełć/ y też
12: bolełć koja łie w korzenia w bio-
13: dra. E
14: Kopytnik ma mocz yłz purug
15: ie czifci żywoth iako y czemie-
16: rzieza biåła Auicenna powiadå/
17: á gdy będzie warzony zmiodem á
18: wodą. F
19: Też kopytnik proch, iest też dobry na oczy czifciacz wzrok. G
20: Też gdy będzie wrzåł kopyt-
21: nik w mozczu á gdy ono wino będ
22: dzie pił człowiek opuchły vlecza o
23: puchlinę y żoltą chorobę. H <http://rcin.org.pl>

- 24: Też na zimniczę na quãrtãnę
25: iest dobry z ielenim ięzykiem y zli-
26: ftkami fene w vynie wãrz á to piy
27: a bowiem twardość wãtroby y
28: fiedziony rospãdzã fkd niemocz
29: ta ma połzcic. I
30: A barzo dobrze iesth tho ziele
31: fkoziã ferwãtkã miefacz y trochẽ
32: fpiki/ trzi ziarna á potym pić bo-
33: wiem richley vczyni ftolcze ftimi
34: rzeczami.

kolumna: d

- 1: Atzriplex.
2: Loboda. Molten.
3: Capitulum. 16 grafika A
4: IEst ziele ktore mã wfo-
5: bie zimnoć wpirwřzim
6: fłopniu/ a wthorim [!]
7: wilkość/ Iest dobre na
8: wrzedzienice gorãcze á
9: wielkiey boleŃci ktore fie
10: czyniã fkolery a to na przodku ich
11: albo na oŃtatu/ gdy iuř przeŃtaie
12: fie mnożyć wrzod. B
13: Gdy vwarziř nafienie łobo-
14: dziane/ nafienie mlecżowe y nafie
15: nie ielenigo [!] ięzyku/ tak iřz powre
16: zgodzinẽ/ a potym przecedziwřzy
17: oczukruiefz á tego fie będziefz na-
18: pijać poranu: tedy żołtã niemocz

strona: 12

kolumna: a

Łoboda

- 1: wypądzã ktorã pochodzi z wãtro
- 2: by z gorãczey przyczyny.
- 3: Gdy vwarzisz łobodę skapu-
- 4: ftã z iarmużem á s łzczirim ziele
- 5: tedy żiwot miękczy, á gdy vcżinisz
- 6: plãtr łtey łobody á łkorzenia wy-
- 7: łokiego łlãzu tedy łãdzele twarde
- 8: y gorãcze rołpãdzã wolno. D
- 9: Też nafienie łobody/ zwodã
- 10: rzotkwianã á trochã łzafranem
- 11: tarteg á to wypiy zwodã ciepã
- 12: tedy wrãczanie łobie vcżinisz átak
- 13: żołãdek wycżiłciłz/ łok tego zieleã
- 14: łam wżięty czitrzi łyzki wrãcza-
- 15: nie czini y łtolcze. E
- 16: Serapio mowi/ łoboda łtłu
- 17: czonã zroiownikiem á trochę oczu-
- 18: tu przilãwzi/ tedy iełt lekarłtwo
- 19: niepodłe na ogieñ piekielny ktory
- 20: bywã w ciele człowieczem. F
- 21: Też łoboda łtłuczona zmio-
- 22: dem przefnym á przyłożiwzi na
- 23: podogrę vłmierzã bol/ y zapãlie-
- 24: nie, á łiftki tego zieleã iedzione łka-
- 25: pułtã czãrnã tedy bolenie ktore by
- 26: wã wmięchierzu odeymuie. G
- 27: A gdy s łzpinãkiem albo z lak

- 28: tuką będziesz poziwiał gorączkę tra
29: pi chłodząc. H
30: I też glisty wygania nafenie
31: they łobody znafieniem glistniko-
32: wem gdi gi kto będzie pił. I
33: A kto by miał czyrwoną nie-
34: mocz á poziwiał nafieniã tey ło-
35: body starzsi na proch á potym wy
36: pił ono iaie/ zaftanawia biegunkę

kolumna: b

K

- 1: A gdy tę łobodę/ fkorzeniem
2: wyfokiego flazu wtłuczesz á przy-
3: łozysz na macicę paniey tedy ta-
4: ki plątr bol przeriwã, á gdy ielzche
5: ku temu przilozisz nafieniã fenum
6: greci/ nafieniã lnianego á troche
7: maiowego mafla á to stłuczesz á
8: gdy to przilozysz na twardość al-
9: bo na gruzlę tedy miękcz/ y bol
10: vłmierzã. L
11: Też fok tey łobody/ zmiodem
12: zmieszany á troche powarzony/
13: tedy to lekarstwo oddala boleć
14: ktorã bywã za paznokty. m
15: To małz wiedzieć/ ifz łoboda
16: domowã albo ogrodniã iest zim-
17: nieyżzego przirodzeniã niżli polnã
18: á tak domowã/ lepřzã iesth na bo-
19: łączki gorące ktore fkolery albo ze

- 20: krwie pochodzą/ gdy ią s̄tłuczeŹ á
21: zoczem na mieŹcze przyłóżyŹ. N
22: Gdy łobody będziefz poziwał
23: z iarmużem/ rychło odmiey ciało
24: wezmiefz/ á tak chudim ieŹt dobrã
25: yteż tym ktorzi niemocz żółtã ma
26: iã/ albo ktorzi zapãlenie wãtroby
27: miewaiã dobrze iã gim iadać.
28: Aaron.
29: Wężownik. Aron.
30: Capitulum. 17.

kolumna: c

Wężownik

A

- 1: IEŹt ciepłe y Źuche/ wedłóg powieŹci pan-
2:
3: decti wpirŹzim Źop-
4: nii ale wedłóg Pla.
5: tearza wtrecie^m / á przetoż mã moc
6: roŹpãdzaiãczã/ purguiãczã, Źcieñ
7: czaiãczã y też otwieraiãczã. B
8: Gdy vczinifz plãtr Źtego zielã
9: trochę kminu á oliwy przyczinifz
10: á to weŹpolek s̄tłuczeŹ/ kto mã o
11: puchlinę w vŹzech tym vłãczifz gdi
12: na nocz przyłóżyŹ. C
13: Też gdy ktoremu człowiekowi
14: krew idzie zbytnie Źtolczem ktorã
15: zowã Emoroidi á chczefz zaŹtano
16: wić tak vcziñ, wezmi tego węzo-

17: wniku/ kwiątkow dziewanⁿy, w^orz

18: to w wodzie á w winie/ á potym

19: rozm^oczaiącz gębkę albo chu^otę

20: w onym przykład^oy na ftolec^oz pra

21: wie na koniec^oz ielita tym vlec^ozifz

kolumna: d

1: y też na pęchierze ktore fie wymia

2: taią tamże na tym mie^oscu takiefz

3: vc^oziń/ tedy bol prze^ostaie y ony pę-

4: chierziki fię rozeydą. D

5: Też to ziele ftłuczone s fm^ol-

6: czem albo lepiey s sad^ołem vieprzo

7: wem, ieft dobre na zimne wrzedzie

8: nicze ktore bywaią zmelankolijey

9: albo s flegmy/ ciep^oło prz^ożoziwfzi E

10: Też gdy ią zmiefz^oz sfcebulą

11: á s sad^ołem niedzwiedziem á przy-

12: łozyfz na zo^oży albo na gruz^oły/ ro

13: fchodzi fię pod tym barzo dobrze. F

14: Też kto chce mie^oć czudno^oć

15: licza/ nad przirodzoną czudno^oć

16: tak iżby fkora była subtelniefza

17: tak vc^oziń/ Wezmi korzenia tego

18: ziel^o á vfufz ie dobrze/ wezmi też

19: fpoł dragmy ko^ofcie fepie (tak ie zo-

20: w^o aptekarze) wezmi theż Ceruzi

21: trochę mniefy/ á ono wfzitko na-

22: proch barzo mia^ołki ftłuk^ozy zmie-

23: fz^oy z wodka^o rozana^o/ á potym

24: gdy fię vf^otoij na dne proch/ tedy

- 25: oną wódką vmywåy z wirzchu
26: licze, albo zamieszåwfy myi twårz
27: Diaſcorides mowi o tym zie-
28: lu ktore polacinie zowiemy/ Aaroⁿ
29: to ceſt [!] wężownik/ mocz tego ziela
30: ieſt wnaſieniu/ wliſciu y w korze-
31: niu/ á tak gdy to ziele ſtłuczefz/ á
32: ſkrowińczem zmieſzåſz/ tedy mårz
33: plårtr barzo dobry na podogrę/
34: to ieſt na bolenie nog. H
35: Proch ſtego korzenia zmieſzåj
36: ſprochem tartami/ ieſt w apteczce/

strona: 13

kolumna: a

Niedoſpiałek

- 1: czoby poł dragmy/ á cukru dra-
2: gmę/ zmieſzåy to ſpołem á wypiy
3: ſzczim [!] chczefz, tedy opuchlinę traci
4: w człowicze [!] I
5: A gdy proch thego ziele zmie-
6: ſzåſz ſtim tho tartaro á z oliwą á
7: przyłóziſz na opuchlinę zwierzchu
8: tedy pomågå y opuchlinę rozgå-
9: niå. K
10: Też kto by poziwål tego ziele
11: albo prochu thego ziele w kår-
12: miach/ tedi wilkofci złe ſpierfi wy
13: padzå. L
14: Albo gdy wwarziſz w wodzie
15: albo w winie á oczukruieſz albo o

- 16: miedzisz/ á gdy tego pożywać bę-
17: dziefz pijacz ciepło poranu/ kafzel
18: vfmierzã ktory pochodzi zwilkofci
19: lipkich ktore fã w pierfiach y oko-
20: ło płucz/ y też w gardle/ á tak y o
21: chrapienie oddãlã. m
22: Też proch fkorzeniã tego ziele
23: popipãwfy na rany ktore pocho-
24: dzã skroft złych/ wyfufzã ie á po-
25: tym goij/ y mięfo dziwe gubi/ á tak wlficiu y wnafleniu mã mocz
26:
27: wielkã, ále wkorzeniu mã więczfzã
28: tho Pandecta y Platearius twir-
29: dzã.
30: Auricula muris.
31: Niedofpialek. Mewfzorlein.
32: Capitulum. 18.

kolumna: b

grafika A

- 1: IEft ciepłe á fuche/ á
2: tak zagrzewã kto go
3: poziua [!] , j vyfufzã krom
4: zãdnego bolu/ á ocie-
5: rã też niecziftofi y prziciãgã. B
6: Plãftrvcziniony zniedofpiał
7: ku/ zwężowniku/ zdziewanny/ kaź-
8: dego rowno po garfci wziãc/ á
9: warzić w winie/ á potym ktho by
10: miał opuchlinę/ albo wzdęcie w
11: ftołczu, tedy thego przikłãdãc na

- 12: miefcze opuchłe. C
13: Też fok tego niedośpiąku/
14: z wodką celidoniową zmieszây/
15: zaćmienie oczu oddälå átak wzrok
16: v iaľnia. D
17: Też tym ludziom ktorzi skłon
18: ni albo opuchlinę maią/ y też kto
19: rzy maią kamień w łobie/ y ktorzi
20: maią zatkanie w wątrobie, vcziń
21: lirop tym obyczaiem będziefz miał

kolumna: c

Niedośpiątek

- 1: łniego na przeciwko thim niemo-
2: czåm pomocz lekkå y vžiteczną.
3: Wezmi tego niedośpiąku gårłc,
4: wyfokiego mleczu/ polney ruty/
5: kaźdego po garłci/ wilczego łyka
6: poł garłci/ nafieniå włofkiego ko
7: pru/ piotrufzczanego połgarłci/ ro
8: zinkow drobných gårłc/ ocztu tro-
9: chę to iest łpięc łyżek/ wårz ty rze
10: czi we dwu kwårtu wody aź nie-
11: mål dupołowicze wywårz/ potim
12: precedz á oczukrui/ piy że to po
13: ranu trunek ciepło y przed wiecze-
14: rzå drugi trunek. A gdy wypijesz
15: vcziniłz ty piłułki tem obyczaiem
16: napiłzesz ie łobie do apteki.
17: Małfi piłówek de Mešereon.
18: Małfi piłówek de Reubarbaro.

- 19: Oboich po poł dragmy.
20: Pulpe granerum coconidij wlicz-
21: bie pięć ziarnek/ zmieľzayze ty tho
22: piľuły s firopem polney ruty á v
23: czyń dziewięć/ á tak ty piľuły we
24: zmi na nocz/ nicz fię nie pocić ani
25: na wiatr niewychodzić/ á potym
26: trzeciego dnia albo nazaiutrz po-
27: piľuľach/ Wezmi zapteki koľacz-
28: kow ktore zową dialaca ze cztyrzi
29: albo śpięć poranu dla poľileniã
30: członkow. E
31: Też gdy by fię kto zakłoľ/ á
32: drewno tam zoľtało w ciele/ thedy
33: wezmi niedoľpiaľku á korzeniã dy
34: ptanowego/ űtłucz tho űpoľem á
35: przyľoż na ono mieľcze/ tedy wy-
36: ciãgnie drewno na wirzch, á opu-

kolumna: d

F

- 1: chlinę roľpãdzã.
2: Też űok tego zieleã/ s űokiem zieleã ktore zowå blufzcz/ y űokiem
3:
4: niedoľpiakowym [!] zmieľzay/ á kto
5: by miãľ mdľy wzrok albo zamierz-
6: knienie przed oczima/ w puľć tego
7: űoku w nos á na wznak fię poľoż
8: yż doydzie tam daleko do źiľek kto-
9: re pochodzã od mozgu do oczu/
10: przynofzãcz duchy iaľne/ y też ze-

- 11: bow bolenie traci toż lekarstwo. G
- 12: Też kiedy kogo wąż albo czo
- 13: inłzego iadowitego vgije napiy fię
- 14: tego łoku niedopułci iadu wnątrz H
- 15: Też fok tego zieleń wnos napu-
- 16: łzczony/ nieczułtołci zmozgu łmier-
- 17: dzące prziciągą átak mozg czułci. I
- 18: Też fok tego zieleń/ rany łpáia
- 19: y łtulá/ y też żiwot odmiękcżá gdi
- 20: fię go napijelz zwinem albo łzczár-
- 21: nem piwem. K
- 22: Też gdy ko mu [!] ielita wycho-
- 23: dzą/ wárz fok tego zieleń zwinem
- 24: á włoz dziewanny zgarłć/ a po-
- 25: tym przikładáy onego na łtolecż
- 26: albo łiedz wtym/ tedy ielito daley
- 27: niebędzie wychodziło. I
- 28: Też fok tego zieleń pity z wine^m
- 29: łwiętego walantego niemocz łtu-
- 30: mi y łfuie. m
- 31: Theż proch iego z imbirem/
- 32: włtrzikany wnos pobudzá kicha-
- 33: nie/ á tak głowę y mozg czułci. N
- 34: Też to ziele s łkoczkiem zielem
- 35: á s kminem krámny m warzone
- 36: w winie/ á kto by miał kłocie w

strona: 14

kolumna: a

Babka

- 1: żiwocie barzo wielkie/ gdi fię tego napije/ odeidzie bolełć ktorá fię łmierci rowná

2:

3:

4: Też sok jego z bolum arme-

5: num który jest w apteczce a zwod-

6: ką żywokostową albo bobczaną

7: krew którą wsiłi pochodzi spłucz za

8: stanawia. P

9: Też tym paniom które mają

10: podniesienie macicy ku pierśm

11: a stąd **prichodzą** [!] k śmierci nagłej

12: tego zielą sok z wodką byliczową

13: pity/ macicę na łwe miejsce poci-

14: lka.

15: Arnoglossa.

16: Babka. Wegrat.

17: Capitulum. 19. **grafika**

kolumna: b

A

1: Jest zimny a fuchy w

2: wtorim fopniu, a jest

3: dwoiaki/ ieden więclzi

4: drugi mnieyſzy/ ma tę

5: mocz/ wyfulzã rany y zagniołci

6: które bywaią wnich/ a to jest sok

7: jego strochą heleny wątrobenei kto

8: rą przedaią w apteczce. B

9: Wątrobie jest ziołko dobre

10: pofilaiące gdy ie warzisz z wyfo-

11: kim mleczem albo z wodką wyfo

12: kiego mleczu a potym oczukrowã

- 13: wŕzy napiŕać ŕie będziefz ciepło po-
14: ranu/ á nawięczyey gdy wątroba
15: mǎ w łobie zapǎlenie/ na ktore za
16: pǎlenie możefz tak vczynić/ We-
17: zmi foku tey babki/ wodki mleczo
18: wey/ zmiefzǎy/ á chuftę rozmocz
19: przyłožifz na wątrobę letnio ciepło
20: zwierzchu/ y potwore możefz gdy
21: vŕchnie chufta. C
22: Też piekielny ogień gafi weż
23: łonkoch, gdy fok tei babki s łokiem
24: roiownikowim zmiefzǎfz átrochǎ
25: ocztu á przyłožifz na ktory członek
26: ktory mǎ w łobie ten ogień/ tedy
27: ochłodzi y vgafi. D
28: Też fok tego zielǎ/ ŕprochem
29: obrałkowym zielǎ tego zmiefzany
30: tedi to lekarŕtwo vŕtanawia krew
31: ktorǎ zadem idzie/ ktorǎ zowǎ E-
32: moroides. E
33: Też fok tego zielǎ/ ochładza
34: y wypǎdza gorǎczolć ktora przy-
35: chodzi s ŕpalenia ogniem albo ze-
36: lazem.

kolumna: c

F

- 1: Też iefz dobry tym ktorzy cir-
2: piǎ czirwonǎ niemoczy paniǎm
3: ktorem bywaiǎ ich rzeczi zbytnie/
4: gdi gi pić będǎ zbolǎ armene kto

- 5: ry iest w aptecze. G
- 6: Też dobry iest dychawicznym
- 7: y tym ktorzi maią rany w płn- [!]
- 8: cach [!] / tem społobem. Wezmi fokn [!]
- 9: babczanego welpolek y znafienie^m
- 10: babczanem/ y bolum armenum z
- 11: apteki społ dragmy/ Koralow czir [!]
- 12: wonech [!] też połdragmy/ zmieszây
- 13: ty prochy łtym fokiem á wypiy to
- 14: włzitko zwodką babczaną albo bo
- 15: rągową. H
- 16: Też korzenie tego zielã/ łpire-
- 17: trum wårz w wodzie, á kogo zęby
- 18: bolą płocz łobie vta tym ciepło
- 19: vmierzã bol, Pandecta y Platea
- 20: rius mowiã otym. I
- 21: Sok tego zielã łtrochã ocz-
- 22: tu, gdy pomażesz tym piegi zginã
- 23: zlicza. K
- 24: Też fok tego zielã łtrochã driã
- 25: kwie dany albo piti zwinem quar-
- 26: tãnę leczy. L
- 27: Też fok iego s ładłem łtarem
- 28: wieprzowem zmieszany/ rany spã
- 29: iã y goij. m
- 30: Też fok babczany/ zmieszany
- 31: łtrochã Ceruzi to iest blâywafu á
- 32: łtrochã ocztem, iest dobrã ta rzecz
- 33: na krofty warg y na zagniłoci
- 34: ych, abowiem wyfuszã y goij bar-

35: zo dobrze y też na liŝaie dobre ieŝt

36: j też na fiŝtuły j na wŝzelkie roŝpa-

kolumna: d

1: dliny ciała. N

2: A naŝienie tego ziołka y liŝt iego y korzenie, ty rzeczy maią moc

3:

4: w ŝobie **odwierać** [!] y wypychać zat

5: kanie ktore bywå w ŝiłach j w wå

6: trobie y wnyrkach. O

7: Teŝ ŝok iey ieŝt wyborny na

8: rany pływåcze/ na wkåłzenie pŝa/

9: y na opuchlinę y na ŝuchoty ŝpo-

10: wieŝci Pandecti y Platearza.

11: Ambrofiana.

12: Ziele ŝołcień Albo nogietek.

13: Wilderŝalwan.

14: Capitulum. 20. **grafika** A

15: ZOłcień powiedaią o

16: nim iŝ by był polną

17: ŝzałwiją/ á ieŝt ciepły

18: y ŝuchy wtorym ŝlop-

strona: 15

kolumna: a

Nogietek

1: niu/ Diaŝcorides powiåda iŝby

2: był rowny wmozi byliczi ktorå

3: zowå wrotyczem/ czego poŝwiad-

4: cza Pandecta. B

5: Ieŝt to ziele pomoczne naprze

6: ciwko paraliŝowi wŝelkiemu/ tim

- 7: obyczaiem íprawiony.
- 8: Wezmi żółcień, zielã paralizoue^{g°},
- 9: Trliczu [.] , każdego poł garłci, centu-
- 10: rzijey poł garłci, bobrowe^{g°} ítroiu/
- 11: gorczice, każdego po trzi dragmy/
- 12: nafieniã kubebow dragmę iednę,
- 13: ítlucz ty rzeczy na proch miałki á potym gi wãrz w winie a w wo-
- 14:
- 15: dzie iako by w półtori kwãrty wo
- 16: dy aż by trzeciã część wyrzãła/
- 17: á precedz y oczukruy albo lepiej
- 18: omiedzi miodem czíltim s ízimo-
- 19: wanyu/ á tego íię napijãj pora-
- 20: nu trunek ciepło, á w wieczor dru-
- 21: gi trunek, á gdy ten íirop wízytek
- 22: wipijesz tak pijãcz/ Tedy wezmi
- 23: ty piłuły albo ie dãj vczyńić do apteki tak napińãwízy.
- 24:
- 25: Wezmi Malfi piłuł de Euforboi
- 26: wezmi Malfi ímierdzãch. Kaźdych po poł dragmy. Vczyń
- 27:
- 28: piłuły wliczbie siedm' síropem ko
- 29: czankowym/ á potym trzeciego
- 30: dnia wezmi Kołãczkow pięć ktore
- 31: zowã dijacałtoreum albo dijamu-
- 32: ícum czo chczesz. C
- 33: Tenze teź íirop íełł dobry na
- 34: paraliz ięzyka/ płoczãcz nim łobie
- 35: vłta á wypluwaiãcz, y głos czyni
- 36: lepízi kantorum/ tym obyczaiem

37: pożywaiącz tego lekarstwa.

kolumna: b

D

1: Też wwarzenie thego nogietku s fokiem Opichowym á s fo-

2:

3: kiem mleczu vyfokiego/ y z ielenie-

4: mi iężiki z liściem iego/ á prziloż

5: nafieniã tego iako nafieniã wło-

6: skiego kopru/ piotrufzczanego, s̄pa

7: ragowego j też nafieniã brułci po

8: poł dragmi kaźdego s̄nich/ á s̄tego

9: vczinić sirop/ iest̄ dobry na opuch-

10: linę y na żołą niemocz kto gi bę-

11: dzie pić po kielko dni/ á ponim

12: wziąć tych piłulek z apteki kaźaw

13: s̄zy ie vczynić tym obyczaiem.

14: Wezmi Małfi piłul de mefereon

15: Małfi piłulek de Fumotere, Kaź-

16: dych po poł dragmy, zmieszãżę ie

17: s̄połem á vcziñ dziewięć cum oxi-

18: melle scuilitico/ wezmisz ty piłuly

19: na nocz/ á trzeciego dnia wezmi

20: kołãczkow poŃilaiãcich/ ktore zo-

21: wã dijalacca albo *dijarodo*ⁿ abba

22: tis. E

23: Theż fok tego zielã zmieszany

24: s̄prochem iãdrek broskiniowych á

25: tego pożywalz/ będziesz miãł lekar

26: s̄two na wypãdzenie gliŃt z żywo-

27: ta. F

- 28: Też kto ma wydymanie/ á
29: stolcza nie może mieć/ á chciwość
30: ma izby gi miał/ tedy waz to zie
31: le wespolek zbylicza w wodzie y z
32: dziewanna albo w winie á potim
33: liedz na onym zielu gołym zadkie^m
34: przydzie potym ftolec. G
35: Też kto ma bol w pol głowy
36: waz zolcień szawia ázwłokim

kolumna: c

Złotogłow

- 1: koprem w winie á onym głowę o
2: kładay/ odehydzie boleć od głowy
3: y też boleć koja wnogach y wfu
4: chych zilach bywa wypadza.
5: Afrodillus.
6: Złotogłow. Wildschwertel.
7: Capitulum. 21. grafika A
8: MA w łobie ciepłość y
9: suchość w trzecim flo
10: pniu, o którym mowoi
11: Platearius/ yz vrinę
12: pobudza, y rzecz przyrodzoną pa-
13: nią pobudza, y też bolenie boku
14: oddala ktore pochodzi z oddawie-
15: nia albo stluczenia tym obyczaiem sprawować.
16: Wezmi foku tego ziala/ opicho-

kolumna: d

- 1: wego też trochę mniej/ też wroti
2: czu liscia wespolek s korzeniem

- 3: nafieniã brufci, fparagowe⁸⁰, wło
4: fkiego kopru/ nafienia pietruŕzcza-
5: nego/ wãrz ty rzeczy prztlukfzy
6: w winie/ á tego fię napijã na ty niemoczy namienione. B
7:
8: Też proch korzeniã tegoż ziele
9: iest dobry na rany pływãcze y gni-
10: iãcze, á nãwiãczei powarziwfi go
11: w winie á onym winem wyprifka-
12: wać thy miefcza barzo czyfcie po-
13: mãgã. C
14: Sok złothogłowow z droż-
15: dzami winnymi á zmirrã á ftro
16: chã fzafranu zmiefzany iest dobrze
17: na ięczmyki y na opuchlinę ktorã
18: bywã pod oczyma przykładaiać
19: chufę na ty miefcza. D
20: Też fok tego ziele fãm w pu-
21: fczony w vcho ciepło/ bolefc zę-
22: bow wielkã vtulã/ y bolenie vfzu
23: znamienicie vfpokãia. E
24: Korzeń złotogłowow zbożem
25: drzewkiem wługu warzone włofi
26: rofci y krofty fpãdza, á gdy to ko-
27: rzenie vwarzyfz z otrębami pfe-
28: nicznemi w wodzie, á tem licze bę-
29: dziefz mył/ ogorzelinę w inŕze nie-
30: czyfłtoŕci zlicza zgania. F
31: Też woda w kthorey korzenie
32: iego wrało/ żywot odmiękcza y

33: łtolcze czyni.

34: A ieft wężom barzo przeciw-

35: ne ziele złotogłow.

strona: 16

kolumna: a

Złotogłow

H

1: A gdy korzenie iego łtłuczefz

2: zmiodem albo z oliwą á namażefz

3: głowę parfzywą, łpądżã parchy y

4: włofi mnoży. I

5: Też kto wody niemoże pułz-

6: czać/ albo kto częŝto pułzcżã po-

7: trofzcie/ tym obyczaiem łprawu-

8: iącz/ Wãrz złotogłow zwroblem

9: proŝem w winie á znaŝieniem opi

10: chowym aż do połowicze wywãrz

11: potym przecedz á oczukruy albo

12: omiedzi, dãżyze to pić temu kto czę

13: łto á po trofze pułzcżã wodę. K

14: Też ieth pomocno naprze-

15: ciwko opuchlinie z zimney prziczi-

16: ny, to ieft naprzeciwko tey opuch-

17: linie ktorã ieft w nogach á wrękach

18: y w twãrzy, zowã ypoŝarka albo

19: loucofleumãncia tak iã łprawuã

20: Wezmi łoku złotogłowowego/ łkorek **bzowech** [!] , chlebdy albo łkorek

21:

22: iego/ kaźdego po ŝiedmi łothech

23: naŝieniã opichowego/ naŝieniã

- 24: Íparagowego/ korzeniã brułci/ ka
25: źdego łnich rowne po dwie dra
26: gmie/ włzitikich rżeczy przetłukłzy
27: wãrz ie w winie łtrochã oczthu/
28: aż do połowiece, á potym przecze-
29: dziwłzy oczukruy/ á pijã ciepłõ
30: poranu y wieczõr/ Ten łirop iesth
31: łlachtetnołci wielkiej naprzeciwko
32: tym chorobãm/ A potym wezmi
33: ty piłuly.
34: Wezmi Maffi piłul de mefereon
35: Maffi piłul łmierzãcich.
36: Rowno po poł dragmy/ turbith

kolumna: a

- 1: łcrepuła połowiczę/ imbiru dwie
2: ziãrnka, zmieszãy ty piłuly ávcziń
3: ie cum oximelle łquillitico panie
4: aptekarzu, á potym wezmi kołãcz
5: kow dijalacca albo dijacãtum dlã
6: połileniã.
7: Agnus castus. Włofka wirzba. Schaff-
8:
9: mulle.
10: Capitulum. 22. **grafika** A
11: IEłt drzewko ciepłõ y
12: łuche w trzecim łlop-
13: niu/ mowi Serapio
14: iże by miałõ w łõbie
15: mocz łubtilizowanã/ y rołchodze
16: nia/ y teź nã mocz odeymuiãczã

17: chciwość cieleśną y gamraczką,

18: á

kolumna: b

Włofka wirzba

1: to gdi go kto poziwã w karmiach.

2: Tego drzewka lifti/ nafienie j korze

3: nie w chodzi w lekarstwo, nafienie

4: iego zbytnie pozywane od ludzi

5: czyni bolenie głowy y łpanie zby-

6: tnie á szkodliwe/ á iest dobre na-

7: przeciwko zamuleniu wątroby y

8: sledziony gdi ie vwarzyłz z ielenim

9: ięzykiem łtrochã piołynku á z la-

10: krycziją w winie/ á onego fię na-

11: pijalż oczukrowawłzi, y też gdy fię

12: go napijalż vwarzywłzy w wodzie

13: á w oczcie tedy opuchlinę wygã- [!]

14: niã [!] łciała chorego. B

15: Też włofkã wirzba mã mocz

16: naprzeciwno twardołci żywota y

17: sledziony tym łpołobem/ Wezmi

18: nafieniã tego drzewka á łtłucz ie

19: na proch miałki dwie dragmie/ ko

20: rzeniã wyłokiego łłazu łtłuczone^{g0}

21: dobrze/ zmiełzã ty rzeczy włzytki

22: welpółek z drożdżami winnemi á

23: łtrochã wina/ á thak będzie iako

24: małć, ktorã małciã namazuy łle-

25: dzionę y twardość żywota/ roł-

26: chodzi łie pod tym czyłcie twar-

- 27: doć. C
- 28: Też męszcziznã na ich nie-
- 29: mocz którą zowã gomoreã, to ieft
- 30: gdy ktory częłto miewã nafienia
- 31: przez fen wypuŝczanie/ albo y te-
- 32: dy kiedy wodę puŝczã/ á tak na
- 33: zaftawienie tego/ wezmi liŝciã te^{go}
- 34: drzewka kwiãtkow iego/ bobro-
- 35: wych ŝtroiow dragmę iednę, áli-
- 36: ŝciã po garŝci, ŝtłucz ty rzeczy czy-

kolumna: d

- 1: ŝcie á przimieŝzã trochę ocztu ze
- 2: dwie łyżcze albo ze trzy á przyłóż
- 3: tego na nocz proŝto na iaycza za-
- 4: ŝtanowi ŝie ta rzecz barzo richłõ. D
- 5: Theż nafienie iego ŝtłuczone
- 6: na proch/ dã y wypić ŝtrochã bo-
- 7: browego ŝtroiu á ŝpiwem albo z
- 8: wodã/ tedy to picie odeymuie chci
- 9: woć ciełnã, albo telko vwarziw
- 10: ŝzy wŝitko to drzewko/ tho ieft zli-
- 11: ŝciem j znaŝieniem w wodzie ána
- 12: nocz napãrzã y ŝobie ciepłõ wolno
- 13: członek taiemny/ tedy też vczyni
- 14: człowieka nicz niedbaiãczego/ o
- 15: gamracijã. E
- 16: Niektorzy ludzie chcãcz być
- 17: czyŝci/ zawŝze ŝobie cziniã/ łõŝko
- 18: ŝtego drzewka/ albo ie kłãdã włõż
- 19: ko á czini ie iakoby wałachy.

- 20: á niekthorzy tak łobie odeymuią
21: chciwołć tę przyrodzoną/ warz że
22: nafienie lactuczane pfilij/ nafienie
23: citrulli w aptecze/ nafienie mało-
24: nowe/ ogorkowe/ bań nafienie y
25: kurzey nogi/ każdego po dwie dra
26: gmie/ wårzże to w wodzie/ á gdy
27: połowicza wy wre przyley łpięc ły
28: żek ocztu/ á możeszli też łoku z a-
29: grełty mieć/ wley też ze trzy łyłzki/
30: a po wårz trochę/ á potym włóż
31: kamfory łpoł dragmy á thego łię
32: napijåy na nocz, y też rozmocziw-
33: łzy chufę przykładåy na ty rzeczy
34: czo im rzekaiå iaycza. F
35: A niektorzi też poźiwaiå wpi
36: ciu albo w iedzeniu ruty/ maiora

strona: 17

kolumna: a

Borag ziele

- 1: tego drzewka też łnimi przimie
2: łzaiåcz/ kminu też/ lebiodki/ czy-
3: niå łtego proch á potym go poży-
4: waiå w winie/ á tak ty rzeczy trå
5: wiå nafienie á prawie wyłufzaiå
6: ie, yłz potym przełtaie im ta choro-
7: ba. G
8: Też vwårż tę włoską wierzbę
9: zbyliczå á łpiołynem/ á potym
10: przykładåy na macicę to włzitko

11: vwarzone ziele/ wyfufzã nieczifto-

12: fci y wilkofci zbytnie wmaciczy/

13: y zacifka fzyię iey/ á przeto fprawu

14: ie ią ku poczęciu lacznemu. H

15: Też kto ma złą pamięć albo

16: prawie ftraczoną tak vcziń/ wãrz

17: to drzewko zbobrowym ftroiem/

18: z opichem/ s fzałwiją/ w fłoney

19: wodzie z godzinę dobrą/ á potym

20: oną wodą myiã czefto naciera-

21: iącz tył głowy/ przywracã ftra-

22: czoną pamięć á złą naprawiã/

23: Pandecta y s Platearzem powie-

24: daią.

25: Borago.

26: Borag. Borifz. Capitulum. 23. A

27: BOrãg mã włobie cie

28: płóć y wilkoć wpir

29: vym fłopniu/ lift ie^{go} zielony ieft

30: gdi ieft do

31: bry ku lekarftwam/ ále vřchły iuż

32: niemã godności takiey/ á potym

kolumna: b

grafika

1: też nafienie boragowe bywã vży-

2: wane w lekarftwie/ Borãg mã to

3: w łobie iřz krew dobrą czini/ á tak thym **ludziem** [!] ktorzi wzmãgaią

4:

5: zdługich niemoczi dobrze go gim

6: pożywać. B

- 7: Też tym ludziom **ktorzi** [!] fercza
8: wesołego nie mogą mieć/ y tym
9: ktorzy omdlewanie miewaią albo
10: drzenie fercza/ y smętnym **ludzie**^m
11: borąg spomożenie daie, gdy go po
12: żywã zmięsem albo **łzczym** [!] infzim
13: miafto iarmużu/ á na omdlenie
14: tym obyczaiem przipraw gi/ we-
15: zmi foku borągowego mniej tro-
16: chę niż poł kwarty/ wina w kto-
17: rem warzono Citra iabłka także
18: też społ kwarty/ kołci s fercza iele
19: niego dragmę iednę/ zmieszay spo
20: łem wżytko á oczukruiy białym

kolumna: c

Borag

- 1: czukrem/ á tego sie napijay po ra
2: nu y wieczor iako chceszz wiele. C
3: Też borąg otwierã zatkanie
4: sledziony y melancoliã/ y też fe-
5: brę quartanę wypadza tak spr-
6: wuiacz/ Wezmi foku **borągowe**^{g0}
7: poł kwarty/ ieleniego ięzyku/ ka-
8: niey przedze/ rowno każdego po
9: poł garłci/ listkow fenes/ korzeniã
10: Brułci sparagowego/ nafieniã
11: wlołskiego kopru/ piotrufzczanego
12: hanyżowego/ Lacricijey/ **każde**^{g0}
13: po czterech dragmach/ ty rzeczy

- 14: przetłukłszy trochę wórz w wodzie
15: á w winie rowno/ wina poł kwar
16: ty á wody poł kwarty/ wórz że ti
17: rzeczy włytyki ażeby trzecią część
18: wyrzala/ á potim przecedziwłzi
19: piy ten firop ciepło poranu y wie-
20: czor po trunkowi/ á gdy wypijelz
21: Wezmi ty piłuły namocz dławłzy
22: ie vcżinić do apteki tak napiławłzi
23: na kartcze.
24: Wezmi maffi piłuł de Reubar-
25: baro. Maffi piłuł de lapide lazuli
26: Każdych rowno po połowiczi dra
27: gmy, Pulpe gramorum ziarn wlicz
28: bie szelć/ zmieszay ty piłuły wespo-
29: łek á vcżiń s firopem ielenich ię-
30: zkow/ á vcżiń piłuł dziewięć/ á
31: trzeciego dnia wezmi dlã pofile-
32: niã dryãkwie dragmę iednę/ wy
33: piy że to rano z winem ciepło al-
34: bo dijakorum lektwórz z winem cie
35: pło

kolumna: d

D

- 1: Korzenie borãgowe niegodzy
2: fię na lekarstwo/ ale liście borãgo
3: we iedzione furowo z wołowym
4: ięzykiem czyni krew dobrã. E
5: Też naprzeciwno żółtey nie-
6: moczy/ fok borãgowy albo famo

- 7: liście boragowe/ zliściami łobodzia
8: nem w mięście wierz a onę polew-
9: kę iedz dla tey niemoczy. F
10: Borąg s swoiey vrodzoney w
11: łofności fercze pofilą/ a przeto też
12: wodka boragową iest ferdeczną/
13: y na inych wiele niemoczy pomocz
14: ną/ a nawięczyy gdy w wodzie v
15: wierziz liutki sene/ a potym prze- [!]
16: czedziwzi [!] oczukruy a piy, iest rzecz
17: pomoczną a pofilającą barzo lu
18: dzie mdle/ Serapio spandectą
19: o tym powiedaią.
20: Bugloffa. [grafika](#)

strona: 18

kolumna: a

Wołowy ięzyk

- 1: Wołowy ięzyk. Ochsenzungen.
2: Capitulum. 24. A
3: WOłowy ięzyk rzeczon
4: dla tey przycziny iż iest
5: podobuy [!] wołowemn [!] ięzykowi/ mocz tego
6: ziele pirwizą iest zagrzewaiączą y
7: odwilzaiącza/ wkthorą mocz iego
8: iest/ ktorą kafez vmierzą y chro-
9: pawoć płucz gładzi tym obycza
10: iem czyniącz sirop/ Wezmi soku
11:
12: wołowego ięzyka poł kwarty al-
13: bo mniey/ izopu/ miodunki, każde

- 14: go po poł garfci, korzeni^o liliowe^{g^o}
- 15: korzeni^o kofa^oczowego/ omanu/
- 16: lacricijey, ka^ożdego łnich po trzi dra
- 17: gmy/ fig fuchich [!] łiedm [!] / w^orz^oże ty
- 18: rzeczi w^ołziti w połtoro kw^oarty wo
- 19: dy i^ozby trzeci^o cz^oęść wywrzała/ á
- 20: potim przecedz y o^ołodz miodem
- 21: czyłtym á piy gi ciepłe poranu y
- 22: w wieczor trunek dobry/ á gdy gi
- 23: wypijesz/ tedy wezmi ty piłuy po
- 24: poł noczi d^owłszy go vc^ozinić do ap
- 25: teki tak napił^owłszy na czedule.
- 26: Wezmi piłuy de agarico dragmę
- 27: iednę, modrzewowey gębki trzeci^o
- 28: cz^oęć [!] dragmy to iest łcropul/ foli
- 29: oczkowaney [!] ktor^oą zow^oą łal gem-
- 30: me ziarno iedno/ zmiesz^oay ty rze-
- 31: czy łpołem á d^oay vc^ozinić piłuy s
- 32: łiropem lakrycijey wliczbie dzie-
- 33: więć, potym nazaiutrz wezmi dia
- 34: diapenidiu^m albo diaris falonis ktorich

kolumna: b

- 1: kolwiek chczesz koł^oczkow dła po-
- 2: fileni^o/ á na o^otatek pomazuy ma
- 3: łci^o dialte^o pierłi przymiesz^owłszy
- 4: kniey oleyku s łlotkich migdałow B
- 5: Trzeci^o mocz wołowego ię- [!]
- 6: ięzyka [!] / iestci barzo vweselaiacz^o
- 7: łercze/ to iest gdy będzie to ziele v
- 8: warzono s łmalczem albo s kapu

- 9: ftą czãrną vfielãwfi, albo vwãrz
- 10: wołowy ięzyk w winie á tho wi-
- 11: no piy/ tedy mało nie tãkiesz vczi-
- 12: ni/ Serapio o tym powiadã. C
- 13: Proch tego zielã wilgtnoć z działł wycifkã y zęby vmocniã
- 14:
- 15: y teź ten proch ieft dobry dzieciom
- 16: na rofpadliny kthore bywaiã na
- 17: podniebieniu/ y na infzim miefczu
- 18: goi, zmiefzãwfy gi fprzełnim mio
- 19: dem. D
- 20: Włofnoć teź mã wołowy [!]
- 21: ięzyk/ wypãdzać fciała kolerę y
- 22: melankoliã/ á gdy kto chce poży
- 23: wać tego zielã/ tedy pożywãy fo-
- 24: ku iego fprochem fenes ftrochã im
- 25: biru y ftrochã czukru/ Mezue po
- 26: wiadã. E
- 27: Teź fok tego zielã cu^m boloar-
- 28: meno (z apteki) z miefzãwfi fpo-
- 29: łem á kniemu przymiefzać trochę
- 30: miodu warzonego albo fity prze-
- 31: warzoney, gdy tego fie będziefz na
- 32: pijać Cordiakę wypãdzã y fercze
- 33: vwefelã/ Pandecta powiadã.
- 34: Betonica.
- 35: Ziele bukwicza. Bethonich.

kolumna: c

Bukwicz

- 2: IEŃt ciepłe j łuche wtrze
3: cim łopniu/ mǎ mocz
4: ocieraiącą j przeczinia
5: iącą grubych wilkołci
6: á przeto mǎ mocz ła- [!]
7: miącz [!] kamień wnyr-
8: kach y w miechierzu/ y pobudźǎ
9: przyrodzonǎ niemocz paniǎm/ y
10: boleć bokowǎ vbłaga/ y teź zat-
11: kanie Ńledziony wyczyŃciǎ/ á tho
12: gdy ie vwarziŃ z ielenim ięzikim
13: y s korzeniem włoskiego kopru zwi-
14: nem pijącz/ á to teź lekarŃstwo mǎ
15: mocz naprzeciwno opuchlinie przy-
16: łoziwŃzi korzeniǎ bruŃci y korzenia
17: Ńparagowego, á tho gdy tha opu-
18: chlina przichodzi z zimney przyczi-
19: ny to ieŃt s flegmy. B
20: Teź proch bukwicze mǎ mocz

kolumna: d

- 1: goiċ rany głowy/ á to zmieŃzǎw
2: Ńzi z mirrǎ á Ńtrochǎ Ńzafranu przy-
3: mieŃzǎwŃzy knim. C
4: Teź bukwiczǎ vwarzonǎ woc
5: cie zbluŃzczem á Ńtrochǎ piretrum
6: płocz Ńobie vŃta/ bolenie zębow od
7: dǎłǎ. D
8: Teź wodka bukwiczowǎ Ńpro
9: chem czǎrney heleny á Ńtrochǎ tu
10: czijey, zmieŃzǎy że to Ńpołem á puŃz

- 11: czãý kielko krop´ na oczy/ á bowie^m
- 12: to lekarstwo zaćmienie oczu y in-
- 13: łze łkazy oddãłã. E
- 14: Też wãrz bukviczã w winie
- 15: á przyłoz kniey trochã piołynku y
- 16: nafieniã kubebow á tego fię napi
- 17: iãý/ á bowiem głowã pofilã ybo
- 18: lefc oddãłã. F
- 19: Też bukvicza/ łpicaceltica y
- 20: kubebe/ warzone w ługu á tym
- 21: ługiem głowã myiãý/ zawracza-
- 22: nie głowy y bolefc oddãłã/ y łwiã
- 23: tego walantego niemocz vleczã. G
- 24: Też warzenie bukviczowe z
- 25: ocztem/ á gdy by kogo wãż viãdl
- 26: przyłoz tego na ranã/ iãd vyciãgã
- 27: na wirzch/ á niedopufzczã w ciało
- 28: łie w korzeniać. H
- 29: Też wino w ktorim wre to zie
- 30: le z gãłganem tłuczonym/ rziga-
- 31: nie przikre oczciane załtanãwiã. I
- 32: Też vwarzenie korzeniã bu-
- 33: kwiczãnego łkrokofem/ á wley oc
- 34: tu skielko łyzek izby czuć oczet/ á
- 35: to wypiy/ á bowiem tho picie fle-
- 36: gmã z zołãdka obficie pobudzã y

strona: 19

kolumna: a

1: przez vfta wypãdzã. K

2: Też bukvicza warzonã w wi

- 3: nie á pita/ pfluie mocz y złoć iado
- 4: witego lekarftwa/ Serapio po
- 5: wiadã. L
- 6: Też wino w ktorym wrzała
- 7: bukwicza cum bolo armeno zmie-
- 8: szãwfy/ zaftanãwiã krew ktorã po
- 9: chodzi s pierfi. m
- 10: Też wino bukwichowe/ s che
- 11: bdem a ftrliczã vwarzone á pithe
- 12: boleć s członkow rãk y nog wy-
- 13: pãdzã/ y kolikę odeymuie. N
- 14: Samo wino bukwichowe/
- 15: ieft dobre paniey przy porodzeniu
- 16: pite/ iefli by nie miała febry/ á ie-
- 17: fli by miała: tedy go niechay nie-
- 18: pije./ A wřzakořz fama wodka bu-
- 19: kwiczowã ieft dobrã naprzeciwko
- 20: febrze. Pandecta/ Serapio/ Pla
- 21: tearius powiedaiã.
- 22: Brancaurina.
- 23: Bãřzcz. Barnklaw
- 24: Capitulum. 26. A
- 25: IEft ziele ciepłe j wilkie
- 26: wtorim fłopniu/ prze
- 27: to mã mocz odmięk-
- 28: czãiaczã j przemienia
- 29: iaczã zlych wilkořci w dobre, áprze
- 30: to ieft dobre na przeciwko wřchnie
- 31: niu żił fuchych j człoków, j bolãcz
- 32: kãm zatwardziałym/ y też naprze

33: cziwko zatwardzeniu fledziony/ v

34: cziniwfy mać zbãrfzczu á skorze

kolumna: b

1: niã wyfokiego flãzu/ á z nafienia

2: fenum greci/ y lnianego/ wãrz to

3: w oliwie á potem przecedz á przy

4: kładã wołku iako wiele potrzeba

5: á tak vcziń ftego mać/ ktorá ieft

6: barzo dobrã na wízelkie twardoſci

7: iako na wrzedzienicze y na fãdzele

8: y na guzy/ y teź gdi niã namażefz

9: pierfi tedy tie odmiękcza/ y flegmy

10: łączne odbywanie czini przefz vfta

11: á nãwięczye gdy migdãłow flod

12: kich oleyku ktemu przimiefzãłz nicz

13: niekładãcz z oliwy tedy lepiey bę-

14: dzie. B

15: Teź ta mać vfmierzã boleć ma-

16: cicze/ teź boleć infzich członkow

17: ktorá pochodzi z zimnoſci y z wia

18: trow oftrych/ możefz tak vczinić

19: Wezmi foku bãrfzczowego czty-

20: rzi vncie/ fzawiny/ poleiu/ bylicze

21: bożego drzewka, piołynu, fzałwijey

kolumna: c

Barfzcz

1: maiorãnu/ rozmarinu/ kaźdego ziela po garłci/ Cinamonu/ fpiki

2:

3: gałganu, kaźdego podwu dragmu

4: wſzithko ftłucz á wãrz ż [!] winem iź

- 5: wřzitko wino wywre/ á potym v
6: cziń z onych zioł y ťprochow fok/
7: ktoremu przidåy biåłego wořku y-
8: le potrzeba ieřt/ á tak vczyń mać
9: miękkå/ á na kończu kładåcz thy
10: rzecz y korzenia/ tho ieřth cinamon
11: řpikę y inřze/ á mieřzåy na rincze
12: iż będzie mać/ ktorey vzywåy na
13: thy rzeczi iako napifåno ieřth na
14: wirzchu/ á nåwięczye kto må kło
15: cie wzywocie z wiathrow oftrych
16: albo s flegmy/ tedy namaży łobie
17: żywot tą maćciå. C
18: Też fok bårřzczowy/ s řadłem
19: gęłiem á s korzeniem wyřokiego
20: řłåzu trochę wina przimieřzåwřzy
21: the lekarřtwo vřmierzå boleć řtå
22: wowå y członkowå gdy tym bę-
23: dzieř namazował. D
24: Też vwarzenie bårřzczu y zli-
25: řciem wyřokiego řłåzu, znafieniem
26: pľij/ ieřt lekarřtwo na cięřzkie pu
27: řzczanie vrini ktorå pochodzi zgo-
28: raczofciå/ y theż na rořciåganie
29: członkow gdy tim namażeřz/ y też
30: na wrzedzienicze kthore řię czińiå
31: w řtolczu/ y naprzeciwo vkåřze-
32: niu węża/ Pandecta mowi.

kolumna: d

1: Bleta [!] .

- 2: Cwikła [!] Pieffen.
3: Capitulum. 27. **grafika** A
4: Ieſt zimnà j wilkotnà
5: á fà dwa rodzaie cwi-
6: kły/ iedna ieft biàłà á
7: drugà czàrnà/ Biàłà
8: mào mocz ocieraiącą y odmięk-
9: czaiącą/ y teź odwilżaiącą/ y
10: chłodzącą/ ale czàrnà mào w fo-
11: bie nieiakie cirpnienie, á przeto nie
12: iako żywot zacifkà/ ale biàłà fwo
13: ià wilkotnoćią odmiękcżà y łącz
14: ny czini żywot ku ſtolczom, á prze
15: to tym ludziom ktorzi maià za-
16: twardzenie żiwota/ ieft dobrà cwi
17: kła gdy ià vwarzyłz w mięſie. B
18: Teź ieft dobrà/ czyſciąc nieczy

strona: 20

kolumna: a

Cwikła

- 1: ſtołci z głowy gdy kto ſobie vczì-
2: ni kichanie z oleikiem cwiklanym
3: z miodem á ſtrochą imbiru, **żmie-** [!]
4: **lżày** [!] ty rzeczy ſpołem á w pułzczày
5: wnos/ thedy s kichaniem wynidà
6: ty **nieczyſtołci** [!] z głowy C
7: Teź ſok cwiklany z roſchodni
8: kiem broni ciała od czinienià wrze
9: dzienicz gdy nim namażelz ktory
10: członek chczelz. D

11: Też tenże sok jest dobry na-
12: przeciwko ogniu piekielnemu/ y
13: naprzeciwko bolączkám palącem
14: á ognińtim ktore pochodzą skole-
15: ry/ ale muśiz trochę ocztu przy-
16: mieřać A wřzak że częřte á zbyt-
17: nie iedzenie ćwikły gryzie żołądek
18: y ielita. Cwikła tak czarna iako y
19: była oboya mało thuczy człeka
20: á tho dla niektorcy [!] ostrořci ktorą
21: maia w łobie/ Serapio/ á wřzak
22: że jest dobra na zatkanie śledzio-
23: ny y wątroby gdy sie będzie taki
24: człowiek napijał tey wody w kto-
25: rey ćwikła wrzała oczukrowawřzi
26: trochę/ albo tak famo korzenie ie- [!]
27: dżacz [!] wwarzone. E
28: Też ług w ktorym wrzało ko-
29: rzenie ćwiklane á boże drzewko/
30: á tym ługiem myi głowę/ otreby
31: y gnidy z głowy zgania/ y wřzy
32: niedopuszczã w głowie się mnozić
33: F Też sok ćwiklany z mieřay s
34: falethra á thym namazuy licze/
35: trąd vleczã/ I też tho lekarřtwo
36: jest dobre na rany wyśulfzaiącz ie

kolumna: b

1: y mieřo dziwe trawiącz á śpądã
2: iącz/ I też rořpadliny vřt goij/ I
3: thez liřzaie śpądã y rany wnofie

- 4: wyłufzã goiãcz. G
- 5: Też fok iey s fokiem bożego
- 6: drzewka vrafzcza włofi na parłzy
- 7: wey głowie. H
- 8: Woda w ktorey wrzała ćwi-
- 9: kła, pragnienie odeymuie y kašel v
- 10: łpokaia. I
- 11: Też voda wktorey wrzała ćwi
- 12: kła zgorznicã á łtrochã ocztu pitã
- 13: albo iedzeniã ćwikła, iełt dobrã the^m
- 14: ktorzi maiã twardość łledziony/
- 15: á nawięczy z **gorznicza** [!] iełt barzo
- 16: dobrã ku iedzeniu. Diałcerid. mo
- 17: wi Capitulo de bleta/ ćwikła tim
- 18: ktorzi maiã twardość á zatkanie
- 19: w wątrobie albo włedzionie/ bar
- 20: zo dobrã iełt ku iedzeniu z gorczy-
- 21: cza vwarżona. K
- 22: Theż piekielny ogień gafi/ y
- 23: łpalenie od ognia fok iey zmiefza
- 24: ny zbiãłkiem iaiecznym przilożiw
- 25: łzy na miełcze/ iełt rzecz barzo po
- 26: mocnã. I
- 27: Też fok ćwikłany ciepło w v-
- 28: łzy wpufzczony vłmierzã boleć v
- 29: łzu/ A gdy nim pomażesz bliznę/
- 30: oddãłã łinofc y czãrnoć kthorã
- 31: bywã około y nabliznie/ Pande-
- 32: cta powiedã iłz tak iełt.

Krwawnik

- 1: Burfa paftoris.
- 2: Krwawnik albo Tobołki.
- 3: Tafchalkraut.
- 4: Capitulum. 28. [grafika](#). A
- 5: KRwawnik iest zimnei
- 6: włoŝności/ á mǎ moc
- 7: włobie **zadwieraiącą** [!]
- 8: á iest dwoiaki krwa-
- 9: wnik/ ieden iest maiączy liŝtki iako
- 10: by kaletki albo tafzki/ á przeto iest
- 11: rzeczona kaleta pafterfkǎ/ á dru-
- 12: gi iest ktory zowǎ ŝporiŝzem/ ktore
- 13: **ziela** [!] kładzie ŝię po ziemi maiącz
- 14: liŝtki iakoby ruta/ á nafienie mǎ około liŝtkow/ ktory teŝ zowǎ ie-
- 15:
- 16: zycŝkiem wroblem/ To ziele obo
- 17: ie iest wŝyteczne naprzeciwno wrze

kolumna: d

- 1: dzieniczam zapǎlonym/ tho iesth
- 2: naprzeciwno they bolączcze ktorǎ
- 3: pochodzi s koleri zowǎ iǎ herizi-
- 4: pila/ y naprzeciwno tey bolączcze
- 5: ktorǎ pochodzi ze krwi zowǎ iǎ
- 6: flegmem/ á tak krwawnik ŝtłuczó
- 7: ny z oczthem przyłożony na thakie
- 8: bolączki/ ogień wyciągǎ j niedo-
- 9: puŝczǎ ŝię mnoŝyć. B
- 10: **teŝ** [!] iest oŝobne lekarŝtwo nacŝir
- 11: wonǎ niemocz/ y tym ktorzi plu-

- 12: ią krwią/ gdy vwarzisz ten krwa-
13: wnik z babką á zbole armeno w
14: wodzie dołzczowey/ á tho piy afz
15: przeftanie **czyrwońká** [!] . C
16: Też vwarzywłzy ten krwaw-
17: nik z babką á zbolum armeme á
18: zbiałkiem prziloż to na żiwot te-
19: mu kto ma tę czirwoną niemocz
20: á zaftanawiã fię czilcie pothem
21: plãftrem. D
22: Też fok tego **krwawniku** [!] goij
23: y łpaia rany fieczone od żelaza/
24: też na ftrupy albo na rołpadliny
25: ktore fię w włzoch **dzałaiã** [!] , ábowie^m
26: wyłufzã ropę y goij. E
27: Theż y na zaftawianie rzeczy
28: przyrodzonych paniãm gdi ie vwa
29: rzisz w wodzie dołzczowowey s pfica
30: riã **ziele^m**, á tym zielem okładãy cie-
31: pło dymiona y na miełcze taiem-
32: ne ápotym przeftanie ta rzecz. F
33: Też fok iego zmiełzany zbo
34: armene/ á ktho by miał plwanie
35: krwią zaftanawiã y pierfi czyłci/
36: j też tim iełt wielkã pomocz ktorzi

strona: 21

kolumna: a

Piwnik

- 1: z bolefcia á ścięszkołciã miewaiã

- 2: vrinę. G
- 3: Też naprzeciwko wkążeniu
- 4: węża, ieft dobry fok krwawnikow
- 5: z winem pity/ y bolenie vřzu odey-
- 6: muie. H
- 7: Też gdy vwarzifz krwawnik
- 8: zroiownikiem w oczcie á przyložifz
- 9: biółek iaieczny, á ftłuc to řpołem,
- 10: á ktho by miał ogień włobie albo
- 11: wrzod zgorączzey przicziny/ thego
- 12: przykładay na miefcze zapalone.
- 13: Berberus.
- 14: Piwnik albo czirwona glika.
- 15: Paifflelpere.
- 16: Capitulum. 29. [grafika](#)

kolumna: b

- 1: IEřth zimne y fuche w
- 2: wtorem řłopniu/ á ieft
- 3: dwoiaki, domowi j pol
- 4: ny/ Polny ieft zimny
- 5: y fuchy około trzeciego řłopnia/
- 6: á ieft ziołko z ořciami/ á owoc ie^{go}
- 7: ma włobie cirpnoć j zimnoć kto
- 8: ra řie przeciwi kolerze. B
- 9: Sok owoczu tego ziela zwod
- 10: ka babczana/ zařtanawia biegun
- 11: ke będączą od kielka niedziel, y teź
- 12: wilkořci ktore zmacicze wypływa-
- 13: ia/ A gdi vřzinifz z owoczu tego
- 14: ziela plářtr s fokiem diptanowym.

- 15: albo z niedośpiałkowym ftłukfzy
16: czifcie/ á potym gdy by fie kto za-
17: kłół drewnem/ tedy ten pláfr wy-
18: ciągå drewno y infze rzeczy fciała. C
19: Też fok tego ziela/ oddála pra
20: gnienie/ y pothwierdzá żoładek y
21: wątrobę nad zwyczây/ y gafi za-
22: pálenie ktore pochodzi skolery. D
23: Też fok iego **zwodka** [!] rożaną
24: á zbiáłkiem, ieft barzo dobry pláfr
25: na wrzedzienicze gorące á bolą-
26: cze. E
27: Theż fok tego ziela z wodką
28: babczaną á ftrochą małtiki przy-
29: miefzawłzi/ á tego fie napijać/ ieft
30: dobre picie na czirwoną niemocz
31: ktorá przichodzi zobłupieniá j zob
32: darcia ielit. F
33: Theż na zapálenie wątroby/ fok tey czyrwoney gliki z mleczó-
34: wá wodką, trochę przilożiwłzi czir
35: wonych fandálow/ w aptecze fą/

kolumna: c

Polfki balfam

- 1: á zmiefzawłzi to fpołem rozmocz
2: w tym faczelet lethnie ciepło przy
3: łóž na wątrobę po kilka kroć á v-
4: gafi ie. G
5: Theż ieft dobre na zapálenie/
6: ktore pochodzi w febrach/ zgorą-
7: czich á z zgniłych wilkości/ thak y

- 8: cziniwŝy/ Wezmi ŝoku thego tho
9: ziela namienionego/ ŝoku mleczu
10: wego/ kaŝdego rowno/ mniej niŝ
11: po poł kwarty kwiãtkow fijołko-
12: wych gãrŝc/ nãfieniã ogorkowe^{g0}
13: malonowego/ citrullowego/ mle-
14: czowego/ kaŝdego po dwie drag-
15: mie/ fliwek węgierfkich ŝiedm/ a
16: wãrŝe ty rzeczy wproŝtey wodzie
17: iako by wpołtory kwarty wody/ á
18: przecedz gdy trzeciã częŝc wywrac
19: á potim oczukruy á piy trunek cie
20: pło aŝ wŝytek wypijesz/ á potym
21: wezmiesz ty piłuły dãwŝi ie vczy-
22: nić do apteki tak napiŝãwŝi.
23: Wezmi maŝi piłuł z reubarbaru^m
24: dwa ŝcropuły/ Maŝi piłuł ŝpol-
25: ney ruty ieden ŝcropuł/ dijaŝredij
26: trzi ziarnka/ zmieŝzãy s ŝiropem
27: mleczowym/ vczyń piłuł dziewięć
28: A nazajutrz albo trzeciego dnia
29: wezmi diaredon abbatis ŝpięć ko
30: łãczkow poranu/ á potim drugie^{g0}
31: dnia takieŝ/ abowiem ty kołãczki
32: potwierdzaiã á potym moŝesz fa
33: czelet rozmoczić wtym ŝoku iako
34: wyŝŝzey napiŝãno ieŝt y przikłãdãć
35: na wãtrobę przed iedzeniem.

- 1: Bafelicon.
- 2: Polfki balfam. Bafilgrim.
- 3: Capitulum. 30. grafika A
- 4: POLfki balfam dwoia
- 5: ki iest/ ieden iest gwoz
- 6: dzikowy/ á bowiem
- 7: mǎ wonią gwozdzi
- 8: kowǎ wlobie/ ktory iest ciepły
- 9: wpirwŕze^m ŕopniu á fachi w wtorim
- 10: a iest na rozliczniefzey moczy/ o
- 11: czym ŕwiadczy Platearius ŕpo-
- 12: wieŕci konŕthantinoŕey/ á drugi
- 13: balfam maiącz wlobie barwę iak
- 14: by żołą: iest ciepły y ŕuchy w pir-
- 15: ŕzym ŕopniu/ ktory balfam dla
- 16: ŕwei ko-
- 17: rzenności mǎ mocz potwir
- 18: dzaiączǎ y roŕpǎdzaiączǎ złyh
- 19: wilkoŕci y brǎwiąc ie y ocieraiącz
- 20: y też czyŕciącz/ Pandecta mowi

strona: 22

kolumna: a

Polski balfam

- 1: ŕpowieŕci diascoridis o tym balfǎ-
- 2: iakoby mocz iego lekarzom
- 3: była niepewnǎ á wǎtpliwǎ/ á nie
- 4: ktorzi ŕnich powiedaiǎ iŕz żołądku
- 5: iest niedobri y oczci zacmiewǎ [!] , y też czini [!] człowieka bez rozumnego/
- 6: á
- 7: gdy to ziele zagnije ŕie na ŕlonczu,

- 8: tedy robǎczy fie cziniǎ ůniego/ nie-
9: kthorzy powiedaiǎ gdy by kogo v
10: iadł wǎż thego dnia ktorego then
11: balůam człowiek przifobie mǎ: tedi
12: nigdi fie taki niewyleczy/ czo iefth
13: rzecz niepodobnǎ ku prǎwdzie/ A
14: wǎzakoż niem dobra Pandecta onim mowi iůz
15: by był dobry balůam żoładkowi/
16: á to przęto [!] iůz nadymanie iego od
17: dałǎ/ y też dobry iefth na mdłość y
18: na kordiankę/ á to gdy kto pije wi-
19: no w ktorym to ziele wrzało albo
20: woda iego vwarzenia/ á gdy iefz-
21: cze ůnim będzie wrzało iabłko cigru^m thedy lepiej pomǎgǎ na thy nie-
22:
23: moczy. B
24: Theż żoładek zaziębiony za-
25: grzewǎ y twirdzi/ gdi ie vwarziůz
26: w winie z gałganem á zmięthkǎ
27: á thego ůie napijac będzieůz/ á tak
28: y trǎwienie dobre ůprawuie. E
29: Też iefth dobry balůam na bie-
30: gunkę ktorǎ pochodzi z zimnych
31: s flegmiůtich vilkoůci, iako iefth lien
32: teria ktorǎ pochodzi z zaziębieniǎ [!]
33: żoładka/ tak iůz pokarm wychodzi
34: rychło z żoładka nicz ůie niemie-
35: niǎcz wnim áni trawiǎcz/ á tho
36: tak ůprawuiǎcz/ wezmi nafieniǎ

- 1: balsamowego, trochę łoku tårnko
- 2: wego/ á tho wårz w defzczowey
- 3: wodzie á dån fie thego napić cho-
- 4: remu/ zaftanowi biegunkę. D
- 5: Też iest dobry balsam na wy-
- 6: czyścienie macicze/ y na pobudze-
- 7: nie przyrodzoney niemoczy pania^m á tho gdy vwarzifz z byliczą y zli
- 8:
- 9: ściem bobkowym/ á to przikładån
- 10: na macicze ciepło/ y też łtego czo-
- 11: pek vcziń á włoż gi na nocz tham
- 12: do macicze wnifką fortkę/ á then
- 13: czopek y poczęcie rychłe łprawuie. E
- 14: Theż to ziele z bazeliją/ zdzie-
- 15: wanną wårz w winie/ á przylož
- 16: trochę oliwy/ á gdy tego przyło-
- 17: żyłz na biodra/ tedy ten plåłtr czi-
- 18: ni łtolcze wolne tim ludziem [!] kto-
- 19: rzy maią chciwość á niemogå łtol-
- 20: czow mieć/ zowå lekarze tę choro
- 21: bę Tenałmon. F
- 22: Też gdy go kto pożywå w kapułcie czårney przyfiekaiącz go/
- 23: thedy wolnołc oddychaniå czyni
- 24: pierfiåm/ y też bolenie oczu oddå-
- 25: lå gdy ie vwarzifz w winie á tego
- 26: wina fie napijåłz/ Pandecta/ Pla-
- 27: tearius o tym mowiå.
- 28: Brionia.
- 29: Przełtęp. Brionich oderwilde
- 30: weinreben.

31: Capitulum. 31.

kolumna: c

Przełtęp

grafika A

- 1: PRzełtęp iest ciepłego
2: y suchego przyrodze-
3: nia/ to iest korzeń, liśt
4: y wżitko ziele iednako
5: á mǎ włobie wlofnoć ocieraiącą
6: y omywaiącą/ y subtilizowaną
7: y też rospǎdzaiącą m zlich wilkołci,
8: á przeto dobre iest tym ktorzy ma-
9: ią twardość sledzioni cziniącz śnie-
10: go plałtr/ á kniemu przyłožysz ko-
11: rzeniǎ wyłokiego ślǎzu y też fig, y
12: śmǎlczu albo śadła wieprzowego,
13: á thy rzeczy warzyć w wodzie yłz
14: zmiękczeią/ á potym śtłukłszy thy
15: rzeczy wełpołek przyłož na sledzio-
16: nę/ rołchodzi śie pod tym gruzł
17: śledziony. B
18: Theż łok przełtępow/ śpǎdzǎ
19: łierłć s łkor. C
20: Też łok przełtępow s łolǎ/ iest

kolumna: d

- 1: dobry na rany łzkodliwe gdy ie wy-
2: mywǎłz albo płoczefz tym łokiem
3: D Theż rołpadliny ktore na ko-
4: niech bywaiǎ vleczǎ. E
5: Theż korzeń przełtępowy łtłu-

- 6: czony z fenum grecum/ á z wyką
7: z ocztem/ á tą wodą omywáy fko-
8: rę/ ábowiem tha wodka fpadzã s fkori piegi y infze fzkaradoſci, bli-
9:
10: zni y teſz finoć ktora bywa pod o-
11: czyma. F
12: Sok tego zieleń zmieſzã z o-
13: liwą á z woſkiem/ á vczin iako by
14: mać/ tedy ta mać ieſt dobrá na
15: fiſtułę ktora bywã wftolczu/ y bo-
16: leć vfmierzã barzo dobrze. G
17: Teſz wirzchy tego przeſtępu/
18: gdi iuſz przichodzi ku vzrzeniu, wa-
19: rzone s fwoyſkim koprem á fkorze-
20: niem piotrufzczanym/ á tey wody
21: fie ciepło napijay/ tedi vrinę pędzi
22: y ſiwot odmiękcza. H
23: Teſz korzeń z winem vwarzo-
24: ny/ odpadzã bol zãnokcicze gdy
25: tego przyložifz na palecz/ y roſpã-
26: dzã ſniego niecziftoſci/ y teſz to le-
27: karſtwo wyciągã koſci zrãn j mię
28: ſo zgniłe trãwi. I
29: Teſz wino wktorim wrzało to
30: ziele ieſt dobre na ſwiętego walan
31: tego niemocz/ y naprzeciwko apo-
32: plexij/ kthorã niemocz ieſth barzo
33: zla/ tak yſz wedwudzieſtu godzin
34: vmarzã człowieka/ Iedno ifz płod
35: w żywocie zabijã / y theſz ieſt dobry

strona: 23

kolumna: a

Podroznik

- 1: na przeciwko wkałzeniu węża kto-
- 2: rego zową tyrus/ ktory w chodzi w
- 3: driąkiew/ iedno nietzeba wiele brać
- 4: razem tego, iedno czeby dwie dra-
- 5: gmie zawążyło/ A gdy pani tego
- 6: łobie włoży wtaiemne miełcze wy-
- 7: wodzi vmarły płod z żywota. K
- 8: Też gdy łie thego wina pani
- 9: napijać będzie w ktorim wrzał prze
- 10: łtęp/ rzecz iey przyrodzoną pobu-
- 11: dzą y vrinę wywodzi/ y też maci-
- 12: czę czyłci gdy na thym zielu nie-
- 13: wiałta łiedzi. L
- 14: Też wrzod podnim łie zbierą y
- 15: pothym wychodzi precz **boł** [./] gdy v-
- 16: vczyniłz pląłtr łkorzenia przełtępowe
- 17: go y też s małczu **wieprowe**⁶⁰ j łko-
- 18: rzenia **wyfokie**⁶⁰ łłazu welpolek łłłuk-
- 19: łzy á tego przyłoz na miełcze ładze
- 20: iowe vznąłz pomocz/ Auicenna y
- 21: Pandecta o tym powiedaią.
- 22: Cicerea.
- 23: Podroznik. Megwart.
- 24: Capitulum. 31. A
- 25: POdroznik ielth zimny
- 26: y wilki w wtorim łłop-

27: niu/ á ieft dwoiaki/ ie-

28: den polny drugi ogro

29: dny więczey chłodzi niż

30: li polny. B

31: Sok podroźnikowy ieft dobry

32: naprzeciwko zatkaniu wątroby/

kolumna: b

1: y naprzeciwko zapaleniu iey thym

2: obyczaiem Ńprawuiącz/ Wezmi

3: foku podroźnikowego/ mlecżowe^{go}

4: ieleniego ięzyka, kaźdego Ńnich po-

5: połkwarty albo mniey/ kwiatkow fijołkowych/ rozynkow drobnych/

6:

7: kaźdego Ńnich po cźtyrzy dragmy

8: nafieniã ogorkowego/ malonowe

9: go/ Citrullowego/ Baniowego/

10: nafieniã lactuczanego/ nafienia

11: kurzey nogy/ kaźdego po dwie dra

12: gmie/ Ńpodij dragmę iedne/ wŃzyt-

13: ki rzeczy przetłukŃzy wãrz ie w poł-

14: tory kwarty wody/ pryczyniwŃzy

15: kielka łyżek ocztu/ aże by polowi-

16: cza wyrzãła/ á pothym przecze-

17: dziwŃzy oczukrui biãłym czukrem

18: á Ńtego iuź będzie firop/ kthorego

19: Ńie napijã ciepło porãnu j wieczor

20: á gdy gi wypijesz/ tedy wezmi thy

kolumna: c

Podroźnik

1: piłyty dãwŃzy ie Ńobie vcźynić do a

- 2: pteki/ Wezmi małfi piłuł de reu-
- 3: barbaro dwa screpuły/ Małfy pi
- 4: łuł łtomachicarum ieden scropuł/
- 5: Dijagredij trzy ziarnka/ vczyń pi
- 6: łuły w wlidźbie dziewięć s firopem
- 7: Wyfokiego mlecza/ á nazaiutrz
- 8: wezmi dła [!] pofileniã członkow, ko
- 9: łączkow diarodoⁿ abbatis łpięc ra
- 10: zem/ albo triafandali kołącźki teź
- 11: łą dobre dla pofileniã/ á z wierz-
- 12: chu na wątrobę vczyń mazanie
- 13: małciã triafandali/ albo wezmi
- 14: wodki wyfokieg mleczu/ prochu łandalowego czãrnego/ á to łpołe^m
- 15:
- 16: zmiełzã, á omoczywłzy faceleth
- 17: wetroie łłożeny prziloż na wątro
- 18: bę/ tedy gałi zapãlenie iey. C
- 19: Teź fok podroźnikow iełth po- [!]
- 20: moczny [!] naprzeciwo vkãżeniu wę
- 21: źa j inłzego iadowitego zwierzęcia D
- 22: Teź fok tego ziele zmaķã ięcź
- 23: miennã/ á łtrochã blaywafu/ á zmiełzãłz tho czyłcie/
- 24:
- 25: iełt rzecz barzo dobrã na wrzedzie
- 26: nicze gorãcze á bolãczki ktore zo-
- 27: wã Erifipile/ abowiem chłodzi
- 28: y bolełć zatłumiã. E
- 29: Teź fok podroźnikow zmiełzany z łokiem wyfokiego łłazu á s
- 30: łokiem ziele paralizowego á z ole
- 31: iem lnianym á łtrochã szafranu/ zmiełzay ty rzeczy łpołem/ iełt do-

32: bry plałtr na bolenie rog ktore zo-

33: wą podagra. F

34: Też wodka podroźnikowã s

kolumna: d

1: faletrã zmiefzãna, iefth dobrã na-

2: przeciwko trãdowi/ to iefł na czir-

3: wone krołty ktore bywaiã na liczu

4: gdy tym omywãłz licze częłto. G

5: Też łok podroźnikowy zwod-

6: kã lactuczãnã pofilã łercze/ Aui-

7: cenna o tym powiãda Capitulo o

8: żyłãch łerdecźnych.

9: Calamentum.

10: Mięłka kamienna. Słtainmuntz.

11: Capitulum. 32. grafika A

12: Mięłka kamiennã/ al-

13: bo polnã mięłka iefth

14: ciepłosci y łucchołci w

15: trzeciem łłopniu, á iefł

16: troiakiey łobnołci/ iedna iefł w-

17: woni łwoiey j wliłciu

18: podobnã po-

strona: 24

kolumna: a

1: leiowi/ iedno iź liłcia iefth trochę

2: łzyrłzego/ á łtãdźe niektorzy zowã

3: iã piołynem polnym/ wtorã łfo-

4: ba mięłki tey kamienny zowã iã

5: biãłã lebiotka/ á trzeciã iefth na-

6: podobnołć mięłki polney/ iedno iź

- 7: liŧ m^o ŧzyrŧzi y dłuŧŧzy niŧli miętk^a
- 8: polŧka [!] / Pandecta ŧpowieŧti Gal-
- 9: liena/ gdi ktory cŧłowiek piŧe ŧok ka
- 10: mieney miętki s fiŧ^a miodow^a te
- 11: dy pot pobudz^a y poczenie cŧyni. B
- 12: Gdy tę miętkę kamienn^a ze-
- 13: trzeŧz z oliw^a aŧtroch^a ŧoli y theŧ
- 14: ŧtroch^a ocztu/ á tim pomazeŧz pul
- 15: ŧi v r^ak j vnog przed febr^a z godzi
- 16: neŧ/ tedy to pomazanie oddal^a dr-
- 17: ŧenie y zimnoŧć kthor^a przychodzi
- 18: w febrach. C
- 19: Teŧ to lekarŧtwo ieŧth dobre na
- 20: denn^a niemocz/ pomaz^awŧzy tym
- 21: tę ŧylę ktor^a zow^a ŧciatica. D
- 22: Teŧ ŧok tego ziele^a vwarzony
- 23: z winem/ albo ŧamo ziele vwarzo-
- 24: ne w winie á tego ŧie napiay, rzecz
- 25: przyrodzon^a pobudz^a pani^am bar
- 26: zo mocnie. B
- 27: Teŧ trędotatym ludziem ieŧth
- 28: barzo pomoczne lekarŧtwo z inŧzy-
- 29: mi rzeczami na thę niemocz ŧlu-
- 30: z^aczemi/ á bowiem tr^awi y ro-
- 31: ŧp^adz^a nieczyŧtoŧci thy s ktorych
- 32: tr^ad pochodzi. F
- 33: Sok tego ziele^a z winem/ na
- 34: ŧinoŧć kthor^a byw^a pod oczyma
- 35: przył^ażony/ ŧp^adz^a ia [!] precz. G
- 36: Teŧ ŧok tey miętki piti z wod

kolumna: b

- 1: ką piołynkową albo przez kliftere
- 2: w pułzczony do ielit/ robaki y gli-
- 3: fti wypadzą j zabiją/
- 4: Też łam fok
- 5: iego zabiją y morzy chrobaki ktho-
- 6: re bywają w włzoch j wranach kto-
- 7: re pochodzą z łych [!] kroft= H
- 8: Też gdy łtey kamieney mięt-
- 9: ki będzie vczinion czopek fuppositorium/ á włofzyfz gi do macicze
- 10: tedy płod vmarły wypadzą/ ale z
- 11: winem małz vczynić ten czopek/
- 12: á przeto mał mocz oŃtrą wyczynia-
- 13: iącą dla ciepłofci ktorą mał wfo-
- 14: bie/ y dla gorzkoŃci. I
- 15: Też fama miętka kamienną
- 16: vwarzoną w wodzie á oczukrową
- 17: wŃzy/ á kto ją pije tedy nieczyŃtoŃci
- 18: z wątroby y s Ńledziony wypadzą
- 19: y żółtą niemocz vzdrąwią. K
- 20: Sok tego zieleń na przeciwko
- 21: vkąŃzeniu węża iefth barzo dobry
- 22: gdy nim mieŃcze pomażefz vkąŃzo-
- 23: ne/ y też Ńtluczone mieŃcza y odda
- 24: wienie goij. L
- 25: Też miętka kamieną z winem
- 26: pitą iąd vciną y mdli/ y też mdły
- 27: żołądek poŃilą/ A kurzenie Ńthego
- 28: zieleń węże z domu wyganią, a prze
- 29: tho między inŃzymi znamienitemi

- 30: lekarstwi godne iest policzenia, Pa
31: decta mowi, dziefieyżego czaŃu mie
32: dzy lekarzmi iest nazwano to ziele
33: dijacamentum dla flachetnoŃci
34: tego ziela.

kolumna: c

Czenturzija

- 1: Centaurea.
2: Czenturzija Fieberkrawt.
3: Capitulum. 33. [grafika](#)
4: A Iesth ciepła j sucha w-
5: trzecim słopniu, a iesth
6: dwoiaką, iedna wieczza
7: druga mnieyza/ a ma
8: mocz spaiaczą y ftu-
9: laiaczą/ abowiem gdy
10: by korzenie wieczzey centurzey by
11: lo wložono w garniec w ktorzym
12: miefo wre/ tedy ftuki onego miefa
13: zroftą fię/ a tak gdy swieza be-
14: dzie položona na ranę gojia mo-
15: cznie, y też proch iey toż vcżini. B
16: Korzenie czenturzijey wiecz-
17: zey/ tho iesth proch iego albo vva

kolumna: d

- 1: rzenie iego korzenia z lakricija w-
2: wodzie/ dobre iest tym ktorzy plu-
3: ia krwia. C
4: Też vwarzenie Czenturzijey
5: wieczzey albo mnieyzey z ielenim iezikiem y też z rozynkami y la-

6:
7: kriciją/ á potim przeczedz y oczu-
8: kruy/ ieft dobre ku piciu thym kto-
9: rzy zimniczę maią/ mowi Platea
10: rius fpowiefci Galienufa/ Czen
11: turzijã ieft ziele ktore ieft godne po
12: liczeniã międzi infzymi wyborne-
13: mi lekarftwy/ koja wypychã **zat- [!]**
14: **kaniã [.]** fledziony j z wątroby przez
15: żadnego obrażeniã/ á tak ieft bar-
16: zo dobrã na żółtã niemocz wpiciu
17: albo wfiropie. D
18: Też woda wktorey by wrzała
19: Czenturziã pobudzã przyrodzonã
20: rzecz paniã, j też płod ku wifciu
21: pofilã, á przeto niema być paniã
22: dãwãno brzemiennem to picie, bo
23: by musiała przed czaŃem mieć po-
24: rodzenie/ á gdy przyłożyŃz nafie-
25: niã włoŃkiego kopru y piotrufzczã-
26: nego/ tedy vrinę obfici pobudza/
27: y też na zatkanie wątroby j flezio-
28: ny/ y na zatkanie nyrek ieŃth zna-
29: mienitã pomocz gdy białego czu-
30: kru przyłożyŃz. E
31: Też Czenturzijã z winem y z-
32: oliwã warzonã/ á pothym onego
33: przyłoż na nyrki/ pobudzã vrinę
34: ku wyfzciu/ y też na fledzionę ieŃth
35: dobre lekarftwo na niemocz y iey/

36: A gdy maćć będzie wczyniona fo

strona: 25

kolumna: a

Pfi ięzyk

1: ku Czenturzijey j ſprochem iego á

2: z oliwą á ſtrochą woſku, á ſtego v

3: czyn maćć/ á gdy będziez poma-

4: zował albo przykładał na ſledzionę

5: tedy twardość iey miękczy. F

6: Też na przeciwko twardości

7: ſledziony y wątroby, y naprzeciw-

8: ko żółtey niemoczy ieſt pomoczne

9: tho ziele wſiropie thim obyczaiem ſprawuiącz/ Wezmi ſoku Czentu

10:

11: rzijey mniej niżli poł kwarty, wod

12: ki ieleniego ięzyka też trochę mniej

13: niżli poł kwarty, korzenia włoſkie-

14: go kopru, piotrufzczanego/ opicho

15: wego/ nafienia ogorkowego/ ma-

16: lonowego/ *citrullove*⁸⁰ / *baniowe*⁸⁰

17: każdego po trzech dragmach, wårz

18: thy rzeczy w wodzie ażeby trzeciã

19: część wyrzała/ á potym przecze-

20: dziwſzy oczukrui á tego ſie napijã

21: ciepło poranu/ iako y inedy/ á po-

22: thym wezmi piłuły dragmę iednę

23: de Reubarbaro/ á potym dla po-

24: ſilenia wezmi kołãczkow dijakala

25: mentum. G

26: Też ten ſirop ieſt dobri na ko-

27: likę cięfką/ y też fok Czenturzijey

28: z wodką rożaną ieft dobry na oczy

29: abowiem wyfzufzã ie znamienicie.

30: Cinogloffa.

31: Pfi ięzyk. Hundeftzunge.

32: Capitulum. 34.

kolumna: b

grafika A

1: Pfi ięzyk ieft zielie po-

2: dobne zielu babcze/ ie-

3: dno iż pfi ięzyk ma na

4: wierzchu liściã fwego

5: nieiakie żyłki iakoby kořteczki/ fok

6: tego pfiiego ięzyku z ocztem zmie-

7: fzanym/ goij rořpadliny y krořty vřt

8: y wãrg, j inřze rany řzkodliwe/ j też

9: pfi ięzyk zimnego y řzuchego przy-

10: rodzeniã/ Sok tego pfiiego ięzika

11: s fokiem babczanym j řkorzeniem

12: kofãcczowym á řtrochã miodu/

13: to zmieřzãy řpołem/ á tym namazuy rany j rořpadliny ktore bywa-

14:

15: iã w podniebieniu j w vřciech goij

16: ie mocznie. B

17: Teř wãrz pfi ięzyk z babkã y

18: z gicřelnikiem/ á w tim řidz [!] zielu

19: w wannie j też okłãdãy nim řobie

20: nyrki albo krzyře/ řchcřeli zařtano

kolumna: c

- 1: wić gomoream to ielt cieczenie na
- 2: fieniã przyrodzonego vmęłzczyzn/
- 3: á potim vwãrz kwiãtkow zliſciem
- 4: włołkiey wierzby á ſtrochã bobro-
- 5: wych ſtroiow y z ocztem/ á thym
- 6: ſobie okładãy członek thaimny
- 7: wŕzytek chczefzli to zaſtanowić/ al
- 8: bo vwãrz nafienie lactuczane/ ci-
- 9: trulli/ pŕilij/ malonowego/ ogor-
- 10: kowego, kurzey nogi, ſwiniego mle
- 11: czu/ wãrze to wwodzie ſgodzinę
- 12: á pothym przyłoz agreſty á trochę
- 13: ocztu/ á tego ſie napijãy chczefzli
- 14: zaſtanowicz thę rzecz przyrodzonã
- 15: v męłzczyzn. C
- 16: Sa [!] teŕ niektore rzeczy/ kthore trãwiã nasienie y duchy oŕywa-
- 17:
- 18: iãcze ktore mnoŕã nafienie/ y theŕ
- 19: wiatry trãwiã/ iako ielth
- 20: włołka wirzba/ rutha/ maierana/ miętka
- 21: kamiennã/ kmin/ hanyŕ/ abowie^m ty rzeczy ſã ktore trãwiã y roſpã-
- 22:
- 23: dzaiã wiatry y nafienie przyrodzo-
- 24: ne/ Platearius mowi na tim mie-
- 25: ſczu gdzie mowi o włołkiey wirz-
- 26: bie. D
- 27: Teŕ vwarzenie pŕiego ięzika
- 28: á omiedziwſzy napijãy ſie thego, á
- 29: bowiem niecziftoſci lipkie z zołãd-
- 30: ka wypãdzã. E

- 31: Też wezmi pfi ięzyk á fercze
32: małej żabki, á ti rzeczy położ gdzie
33: chczefz/ tedy na ono miefcze wżyt-
34: czy pfi fie zbieżą/ á gdy thy rzeczy
35: włożyfz pod wielki palecz nożny/
36: tedy na cię żądny pies niezafzczek-

kolumna: d

- 1: nie ale będą iakoby niemi [!] / á gdy
2: ty rzeczy zawiniefz na fziye pfią iż-
3: by gębą niemogł dofiiącz/ tedy fie
4: będzie wkoło obraczał iako koło
5: tak długo aż padnie na ziemie ia-
6: koby zdechły á to ieft rzecz do-
7: fwiadcżona nafzych czałow, Woy
8: ciech mowi na tym miefczu gdzie
9: mowi o mocy zioł.

10: Camemilla

11: Rumien. Camillen.

12: Capitulum. 35. grafika A

13: RVmien ma w łobie

14: ciepłość y fuchość w-

15: pierwżem fłopniu/ á

16: ma mocz odmiękcza-

17: iączą y też rofpądziączą/ gałáf-

strona: 26

kolumna: a

Rumien

1: ki j kwiatki rumnowe fą iednakiei

2: mocy. B

3: Woda w ktory by [!] wrzał

- 4: rumianek z byliczą á tym naparzą
- 5: macicę/ rzecz przyrodzoną pobu-
- 6: dżą paniąm/ y theż thym paniąm
- 7: ktore maia porodzić czini łączne á
- 8: przez boleści rodzenia. C
- 9: Też vwarzenie kwiątkow ru-
- 10: miankowych/ y też wierzchow pio-
- 11: łynkowych/ łkorzeniem włofkiego
- 12: kopru/ **łpietrułzczanym [!]** / y też zna
- 13: łieniem ogorkowym/ y z malono-
- 14: wym/ baniowym y citrullowym,
- 15: wårżże thi rzeczi w wodzie á w wi
- 16: nie/ albo w łamym winie aże do-
- 17: połowicze/ á tego łie natżczo na-
- 18: pijąy/ abowiem vrinę popadzå y
- 19: kamień łamiącz wyganiå z vrin-
- 20: ną/ y też opuchlinę łledziony y **bo [!]**
- 21: **łełć [!]** wåtrobny y łlabizm rołpådżå,
- 22: y żołtå niemocz vlecżå. D
- 23: Też vwarzenie rumienkowych
- 24: kwiątkow s fijołkowym korzeniem
- 25: y znałieniem ogorkowym/ malo-
- 26: nowym/ citrullowym/ y też banio
- 27: wym/ y znałieniem łactuczany
- 28: wyłofkiego młeczū/ każdego łnich
- 29: po poł garłci/ łakricijey skielo ko-
- 30: rzenkow/ fig łpięć/ á tho wårż w-
- 31: wodzie/ á potym oczukruy á pij
- 32: piranu ciepłõ/ dychawicżnym łełt
- 33: łekarłtwo dobre/ á nåwięczy tym

34: kthorzy mają bolączkę albo rany

35: na płuczach/ y wątrobę chorą w-

36: łpomaga. F

kolumna: b

1: Też kwiatki rumienkowe z ocz-

2: tem y łtrochę foli y z oleykiem ru-

3: mienkowym/ łtłucz ty rzeczy łpo-

4: łem/ á gdy tym namażesz pulfi v-

5: rąk y też v nog/ albo przłóżywłzi

6: tego na pulfi iakoby pláłtr/ thedy

7: zimniczę wypadza albo vłmierzą

8: á to máłz czinić godzinę pred zim-

9: niczą. G

10: Też gdy z oleykiem rumien-

11: kowym namażesz ciepłó grzbieh [!] /

12: zimno vłmierzą ktore bywá przy-

13: zimniczach/ y trzefienie zbythnie. H

14: Też gdy namażesz oleykie^m ru

15: mienkowym z oleykiem fwoyłkie^g

16: kupru [!] grzbiet/ tedy tym iest dobre

17: ktorzi łie łpraczią wchodzie á ma

18: ią boleć w krzyżach/ á nazaiurz [!]

19: nicz niepoczzią potym mazaniu. I

20: Też rumien ma mocz gruzł- [!]

21: miekcziącą [!] j rołpadziącą [!] / y

22: tráwiącą j łcieńcziącą [!] á prze-

23: to bolełci vłmierzą/ á na więczey

24: gdy kwiatki rumienkowe w oliwie

25: vwarzyłz á tą oliwą namażesz bo

26: łące miełcze á zwłáłzcza łłabiz

- 27: nę ięstliby tam boleć była przefta
28: nie pod tym. K
29: Też kwiātki rumienkowe bo-
30: lenie głowy y oczu oddālaią. I
31: Theż tym ktorzy maią mdlą [!]
32: wātuyobę [!] / fok rumienkowy dany
33: zwodką młeczową vzdrāwiā wā
34: trobę/ y zimnlcę odpādzā/ y theż
35: rumien ięsth dobry na bolączki y
36: na szādzele/ abowie^m miękczī ie izbie

kolumna: c

- 1: ra fie pod tym czyfcie/ Auicenna
2: powiadā.
3: Capillus veneris
4: Matki bożey włofki. Stain-
5: rute.
6: Capitulum. 36. grafika A
7: Matki bożey włofki, Paⁿdecta
8: z ianem mezue
9: mowią o thych włof-
10: kach iżby były ty włof
11: skiftudzienne/ a niektarzy powie-
12: daią yżby były mchem ftudzienne^m
13: albo kariandrem ftudziennym/ á
14: bowiem matki bożey włofkią po
15: dobne w lifciu, kariandrowemu li-
16: fciu/ Diafcorides powiedā onim
17: iżby było poletricon ktore też ięsth
18: podobne wewfzytkim. Matki bożej.

strona: 26

kolumna: d

1: włośkom/ roście to ziele na mieś-
2: czach ciemnych a na wilgothnych
3: około studzien, iest zimney y suchej
4: włośności w wtorim słopniu, Pla
5: tearius mowi iżeby miało włoś-
6: noć w łobie pobudzaiącą vryny
7: świeże włośki więczłzey śa moczy/
8: ale zwiędłe nie tak rozliczney mo-
9: czy telko ziołko iesth pożyteczne a
10: nie korzenie.
11: Iest dobre na zapalenie wą-
12: troby j na febrę tercianę gdy firop
13: vczyniśz tym obyczaiem/ Wezmi
14: matkibożej włoskow/ mleczu wy-
15: łokiego/ ieleniego ięzyku/ po gar-
16: ści, nafieniã ogorkowego/ malo-
17: nowego/ citrullowego/ **baniowe^{go}**
18: y też nafieniã kurzey nogi y lactu
19: czanego/ á śtych rzeczy vcziń firop
20: śczukrem iako y pirwey á napijã
21: śie tego poranu y wieczor po trun-
22: kowi ciepło, á pothym po wypiciu
23: tego firopu wezmi ty piłuły dãw
24: śzy ie vczynić do apteki tak napiśã-
25: śzy/ Wezmi piłuł de Reubarba-
26: ro dragmę iedną/ Diagredij trzy
27: ziarnka/ á vczyń piłuł dziewięć z
28: wodką mleczową á iestliby chciał

- 29: miaŝto piłuł wziąć lektwarz tym
30: obyczáiem/ wezmi lektwarzu s fo
31: ku Rożanego/ Diafene/ kaźdego
32: łnich po dwie dragmie/ Caffie trzi
33: dragmy/ zmieŝzáy ŝpołem á vczáin
34: Confect/ wezmi gi na ŝwitaniu/
35: á moźeŝz ponim z godzinę ŝpać á
36: potim nazaiurz dlá^o poŝileniá we-

strona: 27

kolumna: a

Czebula.

Liŝt 27

- 1: zmi ŝpięć kołáčzkow diarodo^w ab-
2: batis albo triaŝandalow.
3: Mathki boźey włoŝki roŝzczá
4: włoŝi tim ktorzi maiá parchowa-
5: tą głowę/ to ieŝt gdy ŝok tego zie-
6: la s ŝokiem boźego drzewka á ŝtro-
7: chá miodu przeŝnego/ zmieŝzáy ty
8: rzeczi á namazuy mieŝcze oblazłe
9: albo kładz ty ŝoki albo ziele ŝamo
10: wług á myi ŝobie głowę tym łu-
11: giem zdrapaiác głowę ŝtrupliwą
12: á tim wymyway ługiem/ albo na
13: mazuy głowę timi ŝoki z miodem D
14: Theź ŝok matki boźey włoŝek
15: znaŝieniem włoŝkigo kopru j zwro
16: bliem proŝem/ vwarziwŝy ty rze-
17: czy zwinem á thego ŝie napijáy/
18: kamień łamie to picie/ y teź czy-
19: ni łączne odbywanie flegmy y lip

- 20: kich wilkołci ktore w pierfiach obfituią,
21: ale oczukruj ten firop mier
22: nie/ Serapio powiedã. E
23: Theż wino w ktorym wre tho ziele
24: ziele z ieleniem ięzikiem, ieft dobre
25: naprzeciwko zatkaniu sledziony y
26: wąthroby/ y na ciężkie pufzcżanie
27: wodi, j zaftanawiã biegunkę krwa
28: wą to ieft cżyrwonã niemocz.
29: Cepe.
30: Czebula. Ziuifal.
31: Capitulum. 37.

kolumna: b

Czebula.

A

- 1: CZebula ieft ciepła, go
2: rãcza w wtorim łłop
3: niu znieiakã vilkołciã
4: á zwłãłzcza cżirwonã
5: czebula á przedługowata ieft moc
6: nieyřã j ostrřã niřli okrãgła cebu
7: la y biãłã/ á mã włołnołć otwie-
8: raiãczã/ ábowiem otwierã końce
9: żył tych ktore łã włthołczu [!] prawie
10: około ielita: zowiã ie Emarejdes/
11: á to gdi przyłóżyř czebule na ko-
12: niecz tego ielita, j też pobudzã rzetz [!]
13: przyrodzonã paniãm gdy vcżiniř
14: czopek łczebule á włóziř gi do ma
15: cicze przes godzinę/ Iedno iř cze-

- 16: bula iefth nadymaiączã á trudna
17: ku ftrãwieniu/ á nãwięczy furo-
18: wã/ ále warzonã Czebula zagrze-
19: wã człowieka y fubtilizuię wnim
20: twardość, wilkołci grube flegmitę

kolumna: c

Czebula

- 1: á przeto ludziem fuchego przyro-
2: dzeniã kolerikom iefth niedobrã ku
3: iedzeniu/ ale flegmatykom dobrã
4: ym iefth iadać/ ábowiem thrãwi
5: wnich flegmę y fiecze iã. B
6: Też czebula czyni pragnienie
7: y wiatry/ y też żywot odmięczã. C
8: Sok czebulny/ zmieszani ſpro
9: chem maiorany á ſtrochã ymbiru
10: á gdy thego w pułciſz wnos czifci
11: głowę. D
12: Też czebula ſtłuczona zwodã
13: z zrutã: iefth dobrã naprzeciwo v
14: kaſzeniu pła wćiekłego. E
15: Też gdi czebulę ſtłuczęſz zgniã
16: zdem iałkołczem á z miodem/ bę
17: dzieſz miãł dobry plãthr na flino-
18: gorz gdy z wirzchu przyłóżyſz. F
19: Też czebula **ſtłuczona** [!] z **oczte**^m
20: á tym na ſłończu pomazuy trãd
21: na liczu albo krofty czyrwone/ zgi
22: nã od tego. G
23: Też gdi fok czebulny zmieſzãſz

- 24: łtuci jāk torą [!] przedaią w aptecze á
- 25: thego przyložifz na oczy przez chu
- 26: łthe/ łwierzb oczu oddalã kthory
- 27: łwirzb s flegmy floney pochodzi. H
- 28: Też gdi sok czebulny zmiefzãłz zoliwą
- 29: á tim namażefz brodãwki
- 30: łpãdzã ie precz. I
- 31: Też gdi fok czebulny zmiefzãłz
- 32: s łmãłczem albo s ładłem koko-
- 33: łzym/ á tym namażefz miefcze od-
- 34: dawione albo łtarte bothem albo
- 35: czem ynem iefz pomocz na tho. K
- 36: Też gdi fok czebulnego wpu

kolumna: d

- 1: łcifz w vcho s łokiem bożego drze-
- 2: wka, albo łamego, tedi ołtrzi mdły
- 3: łłuch/ y pifzczenie z vfzu oddalã/ y
- 4: wilkołczy nie dopufzczã płynãc w
- 5: vfzy. L
- 6: Theż gdy tymi łoki pomażefz
- 7: głowę parchowatã/ rołci na niey
- 8: włofi/ y takiefz na brodzie gdy thy-
- 9: mi łoki bẽdziefz namazowãł mie-
- 10: łcze gołe/ ábowiem dla łwey ołtro
- 11: łci otwierã dziureczki w brodzie y
- 12: indzie/ á tak czini drogę włofom
- 13: ku rychłemu rołzczeniu/ á to iefth
- 14: rzecz dołwiadczonã, łerapio mo-
- 15: wi yżby miała pobudzac gamra-
- 16: cziją ále kto iey czeftho pożywã/

- 17: wzrok mdli y też zaćmiewa/ y fen
18: czyni napełniając głowę dymy.
19: Coriandrum.
20: Koriander. Koriander
21: Capitulum. 38. A
22: KOriander iefth ziele/
23: kthorego ziele^o nafie-
24: ni^o po^opolicie poży-
25: wamy wlekar^oftwie/ á
26: iefth zimne w pirw^ozym s^ołopniu/ á
27: fuche w wtorim **wed^oluk** [!] Auicenni
28: Serapio them powiad^o yzby fie
29: wi^oczey sk^ołaniało ku zimno^osci t^o
30: kie^oz Galienus mowi/ ale Dia-

strona: 28

kolumna: a

Koriander

grafika

- 1: fcorides inaczey mowi/ ábowiem
2: powied^o żeby miało być zimnego
3: przyrodzeni^o. B
4: Sok koryandrow iefth dobry
5: na bol^oączki gor^oące gdy ocztu á fo
6: ku roiownikowego przymiesz^osz/ á
7: tego przy^ołożyz na bol^oączkę/ ábo-
8: wiem ch^ołodzi y bol odeymuie, j też
9: opuchlinę y bole^ość cz^ołonku taiemne-
10: go vm^oęz^oczyzn. C
11: The^oz koriander przyprawiony
12: z ovztem/ á gdy go pożyw^osz tro-

- 13: chę po obiedzie broni **dimow** [!] wftę-
14: pować w głowę. D
15: Też proch koriandrow s **fokie**^m
16: babczanym zmiefzany á z wodką
17: babczaną/ gdy fie go napije kielo
18: razow ten ktory mǎ biegunkę/ za-
19: łtanawiǎ iǎ.
20: E Też fok koriandrow z ocztem

kolumna: b

- 1: zmiefzany, na piekielny ogień dobri
2: ieft ktori bywǎ w cieie. F
3: Też nafienie iego zwodką bab
4: czaną pity od paniey/
5: załtanawiǎ iey przyrodzonǎ niemocz/ j teź in-
6: łzǎ biegunkę, ieft rzecz dołwiadczo
7: nǎ/ Pandecta mowi capitulo de
8: coriandro/ Coriander pry łwieży:
9: ieft zymny zbytne/ á czyni pry o
10: mdlenie głowy y zmilknienie gło-
11: wy/ ábowiem gdy go ktho woniǎ
12: albo pożywǎ/ niedopułczǎ dymu
13: wftępować w głowę z zołǎdka á
14: to ilz zaciłkǎ gi łwoiǎ zimnołciǎ,
15: á tak ieft dobri tim ktorzy miewa-
16: iǎ częłte bolenie głowy, jtim dobri
17: ktory by fie niechciǎł vpić/ y tym
18: ktorzi cirpiǎ łwiętego walantego
19: niemocz. G
20: Teź woda w ktorey by wrzǎł
21: Koriander oczukrowǎłszy iǎ iako

- 22: by ią pił/ czyni takiemu niezwod
23: y nafenie męzczyznám wyfułzã. H
24: Też fok koryandrow wnos w
25: pułzczony krew zaftanawiã z noła
26: albo tilko fama woniã czyni to. I
27: Też fok iego s fokiem roiow-
28: nikowym á z ocztem/ á z ofrodką
29: chlebowã zmiefzãwłzy/ á tego przy
30: łoz plãłtru na wrzod bolãczy á za
31: pãłony/ pomagã znamienicie. K
32: Theż zmiefzãwłzy fok korian-
33: drow z mlekiem albo z blãywafem^m
34: albo z oleykiem rożanym á thego
35: przyłoz na wrzod albo na zapãle-
36: nie/ wyciãgnie ogień j bolefc [!] odehy

kolumna: c

Kania przędza

- 1: muie ferapio powiadã. I
2: Też koriander przyprawiony
3: í czukrem iako bywã w aptecze, ieft
4: dobry naprzeciwno głowy zawra-
5: czaniu/ ktore bywã z dymu gorã-
6: czego albo s flegmiłtego. m
7: Też fok iego wpułzczony w o
8: ko/ wfmierzã bolefc oczu. N
9: Też gdy proch koriandrow bę
10: dzie pity z wodkã borãgowã/ od
11: dãłã drzenie ferdeczne.
12: Cufcuta.
13: Kania przędza. Flachłsei-

14: den oder leiden vff flachs.

15: Capitulum. 39. [grafika](#)

[kolumna: d](#)

1: KAnia przędza wije fie

2: po ziele y po lnie/ á

3: ieft ciepła w pirwłzim

4: śłopniu/ fuchã w vto

5: rim richło/ mã mocz czyfcieniã y

6: wypãdzaniã melankoliey, j też po

7: tym flegmy tym obyczaiem/ We

8: zmi Kaniey przędze/ ieleniego ięzi

9: ku/ każdego śnich po garłci/ pa-

10: protki/ korzeniã sołnki/ liłtkow fe-

11: nes/ każdego po półtory garłci/

12: kwiãthkow fijołkowych/ borãgo-

13: wych/ każdego śnich popoł garłci

14: wãrz że ty rzeczy skraiãwłzi

15: [korzoⁿki](#) w winie á w wodzie/ iżby było

16: włzyłtkiego półtory kwãrty/ á ocz-

17: tu prziley skielko łyzek/ á pothym

18: wãrz iżby trzeciã część wyrzãła

19: á przecedz y oczukruy/ napijãy że

20: śie tego porahu y wieczor po trun-

21: kowi ciepło/ á gdy wypijesz ten fi-

22: rop/ Wezmi piłuły dãwłzy ie vczi

23: nić do apteki thak napifãwłzy/

24: Wezmi Małfi piłuł do lapidola-

25: zuli/ Małfi piłuł zołãdkowych/

26: každych po półdragmy/ Turbith

27: trzeciã część dragmy/ imbiru trzi

- 28: ziarnka/ zmieszãy że ty rzeczy á v- [!]
29: czi n [!] piłuły s firopem ieleniego ię
30: zyka w licźbie dziewięć/ á potym
31: nazaiutrz dlã pořileniã członkow
32: wezmi pięć kołãczkow kthore zo-
33: wã dijacalamentum albo dijaca-
34: paris/ ábowiem ten firop wřpo-
35: magã wãtrobę mdlã y nyrki czy
36: řci teź wãtrobę znamienicie.

strona: 29

kolumna: a

Kania przędza.

Lift. 29.

B

- 1: Teź naprzeciwko thymże nie-
2: moczãm, gdi vwarziř Kaniã przę
3: dzę z nafieniem włoskiego kopru/
4: řpiotrufzczãnym/ řparãgowym/
5: bruřci/ w winie/ iest rzecz pomocz-
6: nã y barzo dobrã/ ábowiem vry-
7: nę znamienicie pędzy/ j żořtã nie-
8: mocz vlecžã ktorã pochodzi s řtro
9: ny wãtroby/ y teź to picie zimni-
10: czę dziãtkãm oddãlã/ gdy dobrze
11: oczukruiefz á tego řie gim napijać
12: będziefz dawał. C
13: Teź vwarzenie Kaniey przę-
14: dze z winem á z hanyżem á z opi-
15: chem á z gałganem/ żořãdek po-
16: řila y trãwienie dobre czyni/ Se-
17: rapio o tym powiedã.

- 18: Theż gdi lie napijeż z ocztem
19: Kaniey przędzie/ łczkawkę vřtana
20: wiã. D
21: Theż wodka iey iefth dziwney
22: moczy naprzeciwko żółtey niemo-
23: czy.
24: E Theż wodka w ktorey wrzała
25: Kania przędza łpolną drijakwiã
26: á s hannyzem/ kłocie wñętrzne y
27: bolefc żywota oddalã/ ábowiem
28: czyfci nieczyřtofci mulne ielit y ma
29: ciczę y nyrek á tak pomagã/ Aui- [!]
30: **cenua** [!] powiadã/ przyrodzenie the⁸⁰
31: zielã iefth według przyrodzenia o-
32: nego zielã około ktorego lie obwi-
33: iã, á iefthliby około ciepłego/ thedy
34: też mã w łobie ciepłoc, á iefthliby
35: około zimnego, tedy też mã w ło-

kolumna: b

- 1: bie zimnořc/ Pandecta powiadã
2: Ciperus.
3: Wodny ořrzyřz **Wildegale**ⁿ.
4: Capitulum. 40. **grafika** A
5: WOdny ořrzyřz iefth cie
6: pły j fuchy w wtorim
7: łłopniu/ á iefth ziele na
8: trzy granie rořtãcze/
9: á korzenie tego zielã iefth vżyteczne
10: ku lekarřtwã/ mã mocz rořpã-
11: dzaiãczã/ á przetho iefth vżyteczne

12: naprzeciwko ciężkiemu pufzczaniu

13: vriny ktore bywã z bolefcia po tro

14: fzcze á często. B

15: Też na kamień thym *fpofobe^m*

16: wezmi korzenia tego zielã starzi ie

17: dobrze/ korzeniã piotrufzczanego/

kolumna: c

Wodny ostryż.

1: każdego rowno *fzełc [!]* vnciy/ nafie-

2: niã orichowego/ włofkiego kopru

3: łamikamieniowego/khażdego po

4: vncijey/ wřzythko łtłukřzy wãrz w

5: winie ażeby trzecia *częłc [!]* wywwrza-

6: łã/ á potym przecedzwyłzy oczu-

7: kruy á piy naprzeciwko tym przy-

8: godã. C

9: Też vwarziwřzi wodny ořtrziż

10: w winie albo w wodzie/ á potym

11: gdy vwre łtłucz gi á zmieřzã z o-

12: leykiem rumienkowym albo łpro-

13: łtã oliwã/ á thego ciepłe przyłož

14: na nyrki albo na krzyże/ wywie-

15: dzie vrynę w obphitołci. D

16: Też gdy vwarzylř wodny O-

17: łtrzylř korzenie iego w winie z *ziele^m*

18: łamikamieniem/ á potym nabrã-

19: wřzy oney wody ciepło w łikãwkę

20: w pufzczãize tham w korzeń męřz-

21: czyznie/ znamienicie kamień wy-

- 22: pądzã łamiącz gi w prãwdzie/ y
23: teź na przeciwko boleniu żołądka
24: y infzich wnętrzności ieft dobre to. E
25: Teź varzony oftrziż fame^m
26: cinamone^m wwinie/ tedi żołądek barzo
27: twirdzi y bolełci wnim zatłumiã. F
28: Teź vwarzenie wodnego O-
29: łtryżu w oliwie famey thak długo
30: iżby barzo wyrzało/ ale khorzeń
31: mã być warzony s kraiany drob-
32: no/ á kto mã pamięć zapłowaną
33: prawie z grunthu/ włoż thego na
34: węgle á trzymay głowę nad tym
35: dymem biorącz gi wlię vfty/ poli

kolumna: d

- 1: lã pamięć/ y głowę/ y mozg bar-
2: zo dobrze. G
3: Proch korzeniã tego ziele wło
4: żony na rany złe/ goij ie y vilkofci
5: wyfułzã. H
6: Teź kto go pożywã czyni czu
7: dnã barwę, y theż wonią vřth złą
8: przikrã odeimuie á wdzięczną či
9: ni/ Platearius powiadã. I
10: Teź korzeń tego ziele
11: łtłuczony z ziele **paralizouym** [!] albo sfo-
12: kiem iego/ á z oleykiem bobrowe^{go}
13: łtroiu/ á to łpołem zmiefzãy á na
14: mazuy członki w ktorych ieft bol/

- 15: pomagã y żyły łuche poŃilã kthore
16: łã zemdlone. K
17: Iedno częŃte poŃiwanie korze-
18: nia tego zielã ieŃt Ńzkodliwe/ ábo-
19: wiem pãli krew/ Auicenna mowi
20: L Vwarzenie tego oŃtrziŃu, goij
21: roŃpadliny vŃt j dziãŃla zgniã/ tã
22: wodã płoczãcz/ y zãby twierdzy. m
23: Wino w ktorym by był wa-
24: rzony korzeń tego zielã/ ktho by ie
25: pił maiãcz zły miechierz/ á Ńthãd
26: częŃte puŃzczãnie vryny y **zbythnie** [!]
27: niemogãcz czãŃem zadzierzeć/ te-
28: dy pomagã to wino j zaŃtanawiã
29: y nyrkãm ieŃth oŃobliwa pomocz to ziołko. N
30: TeŃ gdy vwarzyŃz to w winie
31: á przyłozyŃ go na macicze ozim-
32: niałã/ zagrzewa iã czyŃcie/ y theŃ
33: emoroidi pobudza/ tho ieŃth krew
34: s Ńtholcza/ y naprzeciwo długim

strona: 30

kolumna: a

Czelidonia

- 1: febrãm oŃobliwã mocz mã gdi go
2: w fireyie kto poŃywwã/ Serapio/
3: Pandecta/ Platearius/ o tym zie
4: lu powiedaiã.
5: Celidonia.
6: Czelidonia albo Złotnik.
7: Schelwurtz.

- 8: Capitulum. 41. **grafika** A
- 9: CZelidoniã iest ciepłã
- 10: y fuchã w czwãrtym
- 11: łopniu/ á iest dwoia
- 12: kã więcłzã y mniefzã
- 13: á wřzakořz iedna wmiałto drugiey
- 14: może być branã/ á gdy ktory do-
- 15: ctor piřze iã w receptach/ tedy ko-
- 16: rzenie mã być rozumiano nie zie-

kolumna: b

- 1: le/ ábowiem w korzeniu iest więc-
- 2: łzã mocz/ rořpãdzaięcã j trãwiã
- 3: czã y teř **przyciãgaięcã [!]** . B
- 4: Ieřth pomocnã naprzeciwno
- 5: boleřci zębów kthorã przychodzi z
- 6: zimney prziczyny, to iest gdy proch
- 7: s korzeniã Czelidoniowego będzie
- 8: na zębie bolaczym trzymany C
- 9: Theř głowę czyřci z zimnych
- 10: wilkořci y theř macicę paniãm y
- 11: fortkę niřkã wyřufzã barzo dobrze
- 12: gdy włozilř tam zwiãzawřzi proch
- 13: korzeniã Czelidoniowego **zoleykie^m**
- 14: **Liliowwym [!]** / á **wwikłeřz [!]** bawełnę
- 15: y tam wetkãřz yřby tak było przez
- 16: nocz/ á pothym wymieřz/ Albo
- 17: thak vczyń, weźmi korzeniã thego
- 18: prochu/ albo wřzytkiego zieleã y ko-
- 19: rzeniã/ wãřzże to w wodzie a po-
- 20: thym podřthãw pod fię yřby para

- 21: Iżła miedzi nogi do macicze. D
22: Theż wezmi korzeniã Celido-
23: nijey/ Itłucz że gi á potim wãrz w
24: winie/ á gdy by miał grizienie w
25: żywocie/ thedi rozmoczywfi gęb-
26: kę w ciepłym winie onym/ przy-
27: kładãi na mieſcze bolące odeidzie
28: bol precz/ y na kolikę ieft dobre to. E
29: Też rzecz przyrodzonã paniam^m
30: wywodzi gdi będziefz tim łobie na
31: parzała częſto maciczę. F
32: Też woda w ktorey by wrzało
33: korzenie Czelidoniowe/ włóziwfiży
34: wnię miodu á tym vfta łobie pło
35:
36: kać/ wyfuſzã krofty złe w vfciech y

kolumna: c

Czelidonia

- 1: goij/ á nãwięczy bolące kan-
2: czer barzo łie przeciwi. G
3: Też proch korzeniã tego zia
4: s łokiem iego/ fiſtułę zaftanawia
5: wyfuſzaiącz iã gdy tam tego bę-
6: dziez wpufzczãć częſtho w dziurę
7: w fiſtulnã/ Platearius powiadã
8: H Też łok Czelidonijey Ituczijã
9: ktorã ieft w aptecze zmieſzawfiży ie
10: łpołem á tego w puſzczãy na oczy
11: pothwierdzã mdłe oczy viafnia-
12: iącz ie/ j makuły łpãdzã fnich. I

- 13: Niektorzi piją wino w ktorim
14: warzonã iefth Czelidoniã dlã zoł-
15: tey niemoczy. K
16: Diaſcorides capitulo de Cze-
17: lidonia mowi/ Sok prawi Czeli-
18: donijey więczey z miodem warzo
19: ny na węglu/ bielmo y inſze nieczy
20: ſtoſci z oczu ſpãdzã y ſciera. L
21: Też fok Czelidoniowy ſtrochã
22: ſiarki kiedy pomażesz ſkorę thym/
23: kroſty y inſze ſzkaradoſci zgładzã/
24: á tak dobry ieſt na ſwierzb. m
25: Theż fok Czelidonijey z mio-
26: dem zmieſzany/ á pothym ciepło
27: wnos wpuſzczony głowę czyſci/
28: Paⁿdecta powiadã j Serapio ſpo
29: wieſci Diaſcorida.
30: Catapucia.
31: Trłycz Springkraut.
32: Capitulum. 42. **grafika** A

kolumna: d

- 1: TRłycz iefth to ziele cie
2: płe w **trecim** [!] ſłopniu
3: á wilkie w wtorim ſło
4: pniu/ á gdy w recep-
5: tach naydzieſz piſãno o Trłyczy/
6: mãsz rozumieć nie o zielu ale o o-
7: wocz/ s ktorego owocz u ſkorecz-
8: kę wirzchniã zdzieraiã/ Zielona
9: Trłycz mã przedniã mocż czyſcie-

- 10: niã y purgowaniã flegmy/ á po
11: tim melaⁿkoliã j kolerę pędzi precz B
12: Też mã włofnoć purgowa-
13: niã wilkołci przez vfta/ á to znieia
14: kiew tłufołci y lekkołci [!] kthorã mã
15: włobie/ á tak niewadzy bierać al-
16: bo pożywać thego owoczu zdro-
17: wym ludzio^m dlã zachowaniã zdro-
18: wiã. C
19: Theż niemocnym ieft dobre/

strona: 31

kolumna: a

Trłycz.

- 1: á nãwięczy mairzym na każdy
2: dzień febre [!] / ktorã zowã quotidiana-
3: na/ ktorã s flegmy słoney pocho-
4: dzy/ s ktorey też flegmy y świerzb
5: fie mnoży/ á tho tym obyczaiem
6: vczyniwłzy firop/ Wezmi Trły-
7: czowego owoczu polney drijãkwie
8: polney ruty/ każdego fnich po gar
9: ści/ korzeniã sołnki mnieyłzey/ pa-
10: protki/ każdego fnich po czthyrzy
11: dragmy/ kaniey przędzie/ liftkow fe
12: nes/ każdego fnich po dwie drag-
13: mie/ ty włzitki rzeczy wãrz w wo-
14: dzie aże do wywarzeniã thrzeciey
15: częłci/ á przecedziwłzy omiedz sfi-
16: mowanym miodem á tak fie the^{go}

- 17: siropu napijaj poranu y wieczor/
18: przed wieczera we dwie godzinie. D
19: Tez mozelz fobie vczynic Cla-
20: ret tym obyczaiem/ wezmi Trly-
21: czy garlc/ Czinamonu/ galganu/
22: dwie dragmie, imbiru troche, slutz
23: ty rzeczy wlyztyki mialko a warz ie
24: w winie/ a przyloz troche miodu
25: szimowanego/ a potym przecedz
26: przez worek/ a tho bedzie roskolzne
27: picie ludziem znamienytym a ro-
28: lkolnym/ a nawieczey tym ktorzy
29: by mieli febre [!] quotidianę. E
30: Tez tho picie ielth dobre tym
31: ktorzy maią bolelc wnogach/ kto
32: rego picia albo siropu mozelz po-
33: zywać y w mielney polewczce/ al-
34: bo w iakiey infzey. F
35: Tez wino w ktorym bylo wa-

kolumna: b

- 1: rzono to ziele/ ielth dobre ku piciu
2: tym ktorzi miewaią klocie w cien-
3: kich ielitach/ zową tę bolelc iliaca
4: barzo zla a szkodliwa ta niemocz. G
5: Tez toz wino w ktore przylo-
6: zylz ziele pirwofnki, ktore fie napir
7: wey vkazuie na wiofnę, a omiedzi
8: wlyz/ gdy fie tego napijac bedzielz
9: abowiem ielth dobre naprzeciwko
10: paralizowi, y naprzeciwko bolom

- 11: członkowym y łtawowym: H
12: Też proch Trłyczy/ łthrochą
13: prochu cinamonowego w miekkie^m
14: iaiu wzięty albo w iakiej polewce
15: leguchno purguie flegmę s czło-
16: wieka. I
17: Mocz liściã Trłyczowego iełt
18: mnieyła niżli iagodek iego. K
19: Też iagody tego zielã piętnã-
20: łcie wliczbie/ łkorki łnich z iãwłzy
21: á zmiełãwłzy łnimi trochę aloepa
22: tici á małtiki theż trochę, zmiełã
23: to łpołem łtłukłzy á vczin piłuy/
24: wezmilz ie na nocz chcełzi aby łcie
25: bie wypędziły flegmę s kholerą y
26: inłze wodne wilkołci przez łtolcze/
27: czyniã też wraczenie. L
28: Theż łwierzb y trãd wypãdã
29: y glilthi z ływota dzieciom, gdy ie
30: wwarzyłz w wodzie á dãłz ku piciu
31: Serapio Spaⁿdectã powiedaiã.
32: Cucumer.
33: Ogorek. Kurbis.

kolumna: c

Ogorek

- 1: Capitulum. 43. A
2: OGorek iełt zimnego y
3: łuchego przyrodzenia
4: w wthorym łłopniu/

- 5: nafieniã poziwami w
6: receptach/ nafienie Ogorkowe/
7: baniowe/ citrullowe/ malonowe/
8: ty nafieniã łã iakmiarz iednakiey
9: moczy y włofności/ Thy nafieniã
10: vfmirzaiã gorãczofc/ zapãlenie/
11: y teź gorãczofc kolery odeymuiã/
12: iedno ifz Ogorki/ citrulli/ malo-
13: ny czyniã złe wilkofci ktore łã łã-
14: czne ku prochnieniu y gniłofci/ á
15: tak pothym ku zimniam/ iedno
16: yż nafienie Ogorkowe lepfze iefth
17: niżli czitrullowo.
18: Czitrullus iefth trudnieifzi ku ftrã
19: wieniu/ á czini zimnice barzo dłu

kolumna: d

- 1: gie/ ktorego złofci przeciwi fie ha-
2: nyfz zagrzewaiãcz żołãdek.
3: Kthorzi ludzie miewaiã omdlenie
4: z gorãczey przyczyny/ łama telko
5: woniã Ogorkowa oziwiã cłowie
6: ka y łercze chłodzãcz. B
7: Sok ogorkowy albo citrullo
8: wy/ pragnienie odeymuie. C
9: Teź gdy vwarzyfz Ogorek łci
10: trullem w wodzie á przyleiefz tro-
11: chę ocztu á miodu/ á tego fie ciep-
12: ło napijefz/ czyni wraczenie fle-
13: gmifthymi wilkofciami/ á nãwię-
14: czey gdy kniemu przyłozyfz iago-

- 15: dek trłyczowych.
- 16: D Sok Ogorkow s fokiem ci-
- 17: trollowym/ vfmierzã bolefc
- 18: człⁿkow tajemnych v męłzczyzn/ tho
- 19: iefth iãdrek/ gdy na nie przyłóżyłz
- 20: rozmoczywłzy faczelet. E
- 21: Nafienie Ogorkowe/ citrul-
- 22: lowe/ malonowe/ łã nafieniã pę-
- 23: dzãcze vryny/ á thak łã godne ku
- 24: lekarftwãm. F
- 25: Theż ty nafieniã łã dobre na
- 26: przeciwko zatkaniu wãtroby y łle
- 27: dziony, nyrek/ miecherza. ynaprze-
- 28: ciwko wrzedzieniczãm ktore łie czi
- 29: niã wpierfiach/ ale ie trzeba zwi-
- 30: rzchnich łkorek obłupować á poti
- 31: mãłz ie zetrzeć/ á potym wtyzan-
- 32: nie warzić, á potim przecedziwłzi
- 33: oczukrui á piy będziefz miãł lekar
- 34: łtwo na przeciwko tym chorobãm G
- 35: Też wgorãczych á w ołtrych

strona: 32

kolumna: a

Ogorek

- 1: gorãczkach/ iako w tercianach/ w
- 2: vłtawicznych ktore zowiemy og-
- 3: niowymi/ albo też włózonych nie-
- 4: moczach/ to czworo nafienie vwa-
- 5: rzone tym obyczãiem iefth wielkiew
- 6: pomocy/ Wãrz nafienie Ogor-

- 7: kowe/ malonowe/ czitrullowe/ y
8: też kukurbitowe/ warzże ie w wo-
9: dzie iakoby we dwu kwärtu wody
10: á potim wlož knim łoku wyfokie^{g0}
11: mleczu iako mniej niżli połkwār-
12: ty/ kwiátkow fijołkowych/ rozin-
13: kow drobnych iakoby po czterzech
14: dragmach/ nafieniã lactuczãnego
15: kurzey nogi/ ięczmieniu/ iuiube/
16: febeften, (w aptecze ty owocze fã)
17: każdego rowno po dwie dragmie/
18: śliwek węgierfkich śiedm/ niechã
19: thy rzeczy wreią wŕzythki: ŕpołem/
20: przylawŕzy ŕpięć łyżek oczta/ ázby
21: trzeciã częŕc wyrzãła/ á potym
22: przecedziwŕzy oczukrui á piy po-
23: ranu y wieczor ciepło po trunko-
24: wi/ á gdy gi wypijesz za kielo dni/
25: weźmiŕz pothym lekarŕtwo s łoku
26: rozanego z apteki poł vncijey/ caŕ
27: ŕiey fiłtuły trzy dragmy/ á to we-
28: zmi na ŕwitaniu z wodkã mleczõ
29: wã á z borãgowã dlã ŕtholczow/
30: ieŕt to rzecz nie podłã moźesz wie-
31: rzyć na takie niemoczy gorãcze/
32: á potym nazaiutrz po purgacijey
33: wezmi kołãczkow [!] za groŕz
34: kthore zowã triãfandali/ albo diarodon
35: abbatis s cztyrzy razem dlã poŕi-

- 1: leniã żołądka y wątroby/ ábowie^m
2: ten firop y thim iefth dobry barzo
3: ktorzy maiã fuchoty/ vrynę theż
4: pędzi y ftolcze czyni lekko/ Sera-
5: pio s Paⁿdectã powiadaia/ y Pla
6: tearius tego poſwiatczã.
7: Calamus ſilueſtris.
8: Tatarſkie ziele. Wilder
9: calmis.
10: Capitulum. 44 grafika A
11: TAtarſkie ziele ieſt dzie-
12: płego y fuchego przy
13: rodzeniã/ á mã mocz
14: fubtilizouania [!] j vmo
15: cznianiã fwoiã korzennoſciã w-
16: rodzonã/ á ftąd że pobudzã rzecz
17: przyrodzonã paniã znamienicie

kolumna: c

Tatarſkie ziele

- 1: y też vrynę pędzi gdy gi vwarzyłz
2: w winie skopytnikiem á z bożym
3: drzewkiem/ á potim oſłodziſz tro-
4: chã miodem ſſzimowanym/ á te^g
5: ſie napijã poranu y wieczor truⁿk
6: á potym onymże zielem przecze-
7: dziwſzy pierwey wodę onę w kto-
8: rey wrzały/ okładã ciepło dymio
9: na y macicę/ ábowiem to ſpra-
10: wiã ku mieniu tych rzeczy. B

11: Też wino w kthorym wrzało
12: Tatarfkie ziele/ z zielelem y znafie-
13: niem opiechowym y s chebdowym
14: á potym oczukrowawfzy/ iefť do
15: bre naprzeciwo opuchlinie żywo-
16: ta ktorá przychodzi [!] z zimney przy-
17: czyny/ y też iefť dobre to picie na-
18: przeciwko trudnemu puřczaniu v
19: riny/ ktorá bywa potrořzce á zbo
20: lefcia/ y też nyrki wřpomagař cho-
21: re/ A gdi czopek vczinifz řtych zioř
22: po vwarzeniu á wřořifz w macicę
23: niemocz przyrodzoną paniąm po-
24: budzař/ y bolenie wmaciczy vřmie
25: rzař/ albo vczyř řtych zioř wannę
26: nawarzywřzi tego zieleř/ á řiedz że
27: wthey wannie albo okřadą řobie
28: dymiona y macicę/ toř vczyry/
29: Serapio powieda. C
30: Theř pląřtr vczyniony řtatar-
31: řkiego zieleř á řkorzeniař dyphano-
32: wego/ řřlucz że thy rzeczy řpořem
33: á wley knim oliwy/ á iefřzce drugi
34: řaż przetřuc á potem ciepřo priřoř
35: na golenie w kthorych by byřa bo- [!]

kolumna: d

1: lefc [!] albo łamanie/ ábowiem mař
2: moc ofobliwą pląřtr ten naprzeci
3: wko takim boleřciąm pořilaiącz
4: żyřy řuche/ y mieřcze oddawione

- 5: albo ftłuczone w łpomagaiacz/
6: co ieft rzecz częfto dofwiatczona. D
7: Korzeń tego ziele Tatarfkiego
8: ieft barzo korzeⁿny á zagrzewaiáci
9: á ieft^h dobri naprzeciwno boleniu
10: żoładka y inłzych wnątrznofci, kto-
11: rá boleć pochodzi z zimney przy-
12: czyny y z wiatrow. E
13: Też wino w ktorym by
14: wrzało to korzenie łcinamonem á zgał
15: ganem/ trawienie czyni dobre/ al-
16: bo wczyniwłzy proch łtego polfkie^g
17: korzenia á łcinamonem á zgałga
18: nem/ zwiełzawłzy [!] thy prochy dáy
19: wypić zwinem ciepło dla pofileniá
20: żoładka/ oczukrować dobrze mo-
21: żełz.
22: Canapus
23: Konop.
24: Haniff.
25: Capitulum. 45. A
26: KOnopia ieft^h ciepłá y
27: łuchá w wtorym łłop
28: niu/ Nafienie konop-
29: ne ieft wiećzłzey wági
30: niźli łamo ziele/ kthore má wielką
31: moc wyłufzaiącą/ y też má moc
32: rołpádzaiącą/ opuchliuy [!] j wiatri
33: á przeto nafienie konopne ieft do-

kolumna: a

Konopia.

grafika

- 1: bre na opuchlinę żiwota którą by-
- 2: wã z zimney przicziny/ á mleko v [!]
- 3: czyniwłzy [!] gęłto s siemienia kono-
- 4: pnego/ wyfufzã nafienie przirodzo
- 5: ne męłzczyznã/ á niektorzy wy-
- 6: ciłkaiã łok s siemieniã á wpułzczo [!]
- 7: ny [!] ciepłto w vcho/ bolełć odeymu-
- 8: ir y włmierzã/ Serapio powiedã
- 9: iż gdy korzenie konopne będzie v-
- 10: warzone łkorzeniem wyfokze^{go} flã-
- 11: zu á s plinkowym/ á potym łtłuczłz
- 12: á vczyniłz plãłtr/ á przyłóżyłz
- 13: na wrzedzienicze albo na bolãczkę
- 14: bolãczã á zapãlonã/ barzo iełt v-
- 15: żyteczne/
- 16: Skorki konopne łã dobre na czy-
- 17: nienie powrozow. B
- 18: Theż oley łkonopnego nafie-
- 19: niã wpułzczony wbolãcze vcho bo
- 20: lełć włmierzã. C

kolumna: b

- 1: Też gdi kto wyciłnie łãm łok
- 2: z nafienia konopne^{go} á pożywã go
- 3: tedy czyni bolenie głowy. D
- 4: Theż łiłtki Konopne z bożym drzewkiem
- 5: wługu warzone/ á kto

- 6: by się mył tem ługiem tedy włófi
7: długie czini y głowę barzo czyfci. E
8: Polewki/ á nawięczey gdi łá-
9: mo fiemię/ niedobre iest ku iedze-
10: niu/ ábowiem iesth trudne ku strá-
11: wieniu/ iedno ífz wiatry wypadza
12: z żywotha. F
13: Też fok wżitkiego zielã w pułz
14: czony ciepło na ranę bol vřpokoia. G
15: Też kto by się obiãdł fiemie-
16: nia konopnego á ftąd by miał nie
17: iakã chorobę/ thedy fie mã napić
18: wody z miodem á z ocztem vwã-
19: rzoney/ albo firopu acetefum wa
20: ptecze gi maiã/ odeydzie niemocz
21: to iesth bolećc wñętrznã/ y bolećc
22: głowy ktorã bywã dlã dimow w
23: łthępuiączich w głowę z zoładka
24: łtego fiemienia konopnego. H
25: Theż z vwarzenia nafienia y
26: korzenia fiemiennego zblaijwafem
27: á z olejkiem rożanym, łtłucz ty rze
28: czy łpołem á potym onego przy-
29: kładã na bolączkę, vznãlz pomoc
30: niemałą.
31: Cartamus
32: Domowy szafran.
33: Wilderřchaffran.

kolumna: c

grafika

- 1: Capitulum 46. A
- 2: SZafran domowy al-
- 3: bo krokos ma w sobie
- 4: ciepłość w wtorim fło
- 5: pniu/ nalenie domo-
- 6: wego szafranu iest naużythnieyſze, á
- 7: pothym kwiãt iego ma wloſnoſć
- 8: wyfuſzaiącą j ocieraiącą/ czknie-
- 9: nie czyny y ſkłonnoſć ku wracza-
- 10: niu y ſtolcze pubudzã á tak zoład
- 11: kowi ſzkodzy/ á wſzakofz gdy knie-
- 12: mu przyložifz trochę imbiru á gał
- 13: ganu/ tedy vczyni purgacijã then
- 14: krokos bez obrażenia zoładka. B
- 15: Kwiecie thego krokofu ſtarſzy
- 16: ie na proch á przymieſzãłz ocztu/ á
- 17: gdy thim będziefz namazowãł na
- 18: dziwe mięſo, albo [!] na liſzãy, zginie
- 19: od tego.

kolumna: d

C

- 1: Theż ſpadały ięzyk albo vſta
- 2: v dzieci tym namaży kiele razow-
- 3: á zleczyfz. D
- 4: Theż kwiãtki ſzafranu ogrod-
- 5: nego w winie warzone/ mleko w-
- 6: pierfiach biãłym głowãm s ſiadłe
- 7: roſpuſzcza. E
- 8: Też nalenie tego Krokofu v

- 9: warzone w polewczę kapłoniey al
10: bo kurowey czyni ftolczę przez kto
11: re wywodzi flegmę z żołądka y s
12: pierfi. I też they polewky ftym fza
13: franem możesz wlać w kliftherę do
14: ielith chczeszli kolikę vleczyć. F
15: Theż żołą niemocz vleczyć
16: gdy kwiātki tego krokofu vwarzisz
17: w **litie** [!] á thego daż sie napić kielo
18: razow poranu ciepło dobri trunek G
19: Też gdi by kogo niedzwiādek
20: vkāłił/ vwārż Krokos w winie al
21: bo w wodzie á dāy sie napić/ y za
22: pocic sie ma potim/ á ktemu ftluk
23: fzy then Krokos przimieszāy ocztu
24: á prziloż na ranę ktorā niedzwiā-
25: dek vczynił/ wyciągā iād/ powie-
26: daiā niektorzy lekarze/ aby korzeń
27: Krokofow w ręczę trzimany bole-
28: fci **bronil** [!] ktorā by miała przidz od
29: vkāłzeniā niedzwiadkowego. H
30: Też kur ftāry kijem zabity/ á
31: nie zarzezany kthory mā być wy-
32: wnātrzony á ofkubiony á ty rze-
33: czy weń maiā być włożone/ iako
34: nāprzod Cinamon/ Krokos/ ha
35: nyfz/ lebiodka/ y korzenie paprotki

strona: 34

kolumna: a

- 1: każdego ńnich podmiarą. á potim
- 2: załzpuntowawłzy tego kura/ małz
- 3: warzyć ze dwie godzinie, á potym
- 4: ta polewka iefth barzo dobrą na-
- 5: przeciwko iado^m niedzwiądkowym
- 6: y wężowym/ oczym Pandecta s
- 7: Platearzem fwiadczą.
- 8: Caulis.
- 9: Kapuſta. Kraudt.
- 10: Capitulum 47. **grafika** A
- 11: KApuſta ma vilkotnoſc
- 12: wliſciu ſwoim/ á iefth
- 13: troiaką/ domową/ le
- 14: ńnią y morſką/ leńnią
- 15: ta iefth nąwieczzey gorzkoſci y oſtrof
- 16: ſci/ a tak ku iedzeniu mało poży

kolumna: b

- 1: teczna ábowiem czini krew gru-
- 2: ba/ y nadyma żołądek/ y darcie
- 3: w żołądku czyni. Kapuſta domo-
- 4: wą iefth odwilżaiącą/ ale kiedy ią
- 5: przewarziſz: tedi ma mocz wyfuſza
- 6: iącą/ barzo mało tucznoſci daie
- 7: Krew niedobrą ſię ſkapuſty mno-
- 8: żi/ á wſzakoż kapuſtha ſwieżą na
- 9: tłuſtem mięſie wołowem vzitecz-
- 10: nieyſzą y lepſzą bywá. C
- 11: Też kapuſta domowá wſmie-
- 12: rzą boleſci. D
- 13: Też popioł kapuſtny iefth cir-

- 14: pności a mocno wyfufzaiący. E
- 15: Też liść kapuści domowej przy
- 16: łożony na wrzedzienne wmirzã.
- 17: ich ból/ y ropa się podnim zbiera. E
- 18: Też sok Kapuści z winem
- 19: pity y z rozynkami drobnymi/ żół
- 20: tą niemocz oddala/ y fledzionę na
- 21: twardziałą ścięćza, **Vrinh** [!] ophi
- 22: cie pędzy. G
- 23: Też nalenie Kapuści starte
- 24: á z wódką piołinkową ku picciu da
- 25: ne, glifty w żywocie v dzieci zabijã H
- 26: Też popiół skorzennia Kapuści-
- 27: nego dany z wódką graminis kto
- 28: rá iest w apteczce/ kamień łamie y
- 29: wypada s człowieka. I
- 30: Też Kapuści ogrodna trochę
- 31: niedowarzonã/ odmiekcza żywot
- 32: y stolec czyni/ Diaſcorides świad-
- 33: czy. A gdy ją barzo przewarzył/
- 34: tedy zalię żóładek zatwardza j ob
- 35: ciążã.

kolumna: c

Swina wesz

- 1: Iſaac Zyd powiedã kapuſtę być
- 2: ſuchey y zimney włoſności. I
- 3: Też kapuſta ktorą lecie zbiera
- 4: ją/ ſpãlenſzã krew czini niſli kapu
- 5: ſta ktorą zimie zbieraia. **Bowie**^m
- 6: kapuſta zimie zbieranã **wiecey** [!], od

7: miękczā **zywoth** [!] y łtolcze czyni/ y

8: vrynę pędzi. A z włǎłzcza łok al-

9: bo polewka kapułtna.

10: Cicuta

11: Swiniǎ wesz. Pfefferkraut.

12: oder Scherlinck.

13: Capitulum. 48. **grafika** A

14: SWiniǎ wesz ielth ziele

15: łwiadome kthore ielth

16: barzo ciębiaiǎcze/ á

17: zwłǎłzcza **korzen** [!] y na

18: łienie iego. A dlǎ fwoiey zbytniey

kolumna: d

1: zimnołci iako iǎd zabiǎ gdi bygo

2: ktore zwierzę miało pożywać/ A

3: włzakolǎz gdi by tego nafieniǎ **człó** [!]

4: **wiekowi** [!] zadǎno/ thedi mu łie dać

5: napić wina korzennego nathłzczo

6: dobry trunek/ bo thym zatłumiłǎz

7: mocz iadowitǎ tego nafieniǎ. B

8: Wirzchy thego zielǎ zbieraiǎ

9: y wyciłkaiǎ łnich łok/ kthory po-

10: tym na łłóncze wyłtawiaiǎ yłz łie

11: tak **ygełtnie** [!] y łpiecze/ aǎ then łok

12: ielł dobry na bolełci oczu/ z wod-

13: kǎ rożanǎ y łkoprawǎ rołpułzczo-

14: ny á tym oczy bolǎcze maczać.

15: C Theż kthoby miǎł wrzod albo

16: bolǎczkǎ barzo bolǎczǎ/ tedy łtłu

17: kłzi to ziele przilóž na wrzod bolełc

- 18: odeymuie. D
- 19: Też kto by miał chorobę pły-
- 20: nącą s członku męskiego wilko-
- 21: łciami/ tedi tim zielem obłoż czło
- 22: nek thaiemny zaftanowyfz płynie-
- 23: nie y niew rzed [.] czyni. E
- 24: Też gdy by pląftrem łtego zie
- 25: lą obłożył pierfi biąley głowie te
- 26: dy iey mleko odeymie. A gdiby teⁿ
- 27: plałtr przykładał na członek tha-
- 28: iemny młodemu męfzcziznie tedy
- 29: mu nie będzie roć/ thakiefz pierfi
- 30: młodey biąley głowie nie będą ro
- 31: łły pod tym pląftrem. F
- 32: Tez fwinią wefz iefth vžitecz-
- 33: ną naprzeciwko podegrze j naprze
- 34: ciwko Sciatice gdi kto będzie fo-
- 35: bie nogi vmywał wthym zielu v-

strona: 35

kolumna: a

Polfki balsam.

Lift. 35

- 1: warziwfzi ie fchebde^m y z rumem. G
- 2: Też lifcie tego zielą łtłuczone
- 3: á na opuchlinę przyłożone iefth
- 4: barzo dobre/ y infze bolefcí vfmie-
- 5: rzą to rzecz iefł dofwiadczoną. H
- 6: Też fwinią wefz lifcie z nafie-
- 7: niem/ łtłukłzy thy rzeczy łpołem y
- 8: przyłoż na członek męfki taiemny

- 9: oddała buyność y członek mdli/ y
10: broni poluciy nocznych. I
11: Też teⁿże plątr przyłożony na
12: pierfi młodziuchney panienki/ nie
13: dopuścza ym rość. K
14: Też fok nafieniã fwiniey **welz-** [!]
15: **fki** [!] pomazany na oczy płynące/
16: załtanawiã łzy: y oczy viafnia.
17: Coftus.
18: Capitulum. 49 **grafika**

kolumna: b

A

- 1: COftus iest ziele ale fie
2: w polfcze nierodzy á
3: iest troiakiego rodza-
4: iu/ ieden iest ktory ro-
5: fcie w Arabijey/ ten iest biały/ ko
6: rzenność w łobie maiączy/ á drugi
7: rofcie w Indijey/ ten iest czãrny y
8: gorzki/ trzeci rofcie w firijey à iest
9: woniey przykrey/ à iesth na podo-
10: bieńtwo gwoździkow/ Biały iest
11: nalepfzy/ fwieży/ ktory nie iest sto-
12: czoni albo zdiurkouany, nie fmier
13: dzący/ à kthory niekała w ięzyk/
14: à ponim then ktori w Indijey ro-
15: fcie/ Iest to ziele ciepłey y fuchey
16: włofności w trzeciem fłopniu. B
17: **Coftns** [!] iesth ofobne lekarstwo
18: pofilające fuche żyły/ à nãwięcey

- 19: gdy kogo powietrze rufzy/ iako pa
20: raliz/ tedy olejek fthego ziele iefth
21: barzo dobri mazać pacierzej wfi-
22: tek grzbiet/ albo kto ma oddawio
23: ne albo scifnione żyły/ thedy oley-
24: kiem s koftułą maż mazać ty ży-
25: ły ciepło/ Iteż zimno wielkie kto
26: re w zimniczach bywa oddala gdi
27: tym oleykiem grzbiet namażesz. C
28: Też przyrodzoną niemocz pa
29: niām porużã/ à tho gdy będzie v
30: warzony w winie albo w wodzie à
31: thego sie dālż poranu albo na noc
32: napić/ Takież y kurzenie ftego zie-
33: ła vczynić. D
34: Theż chciwość czyni ku ciele-
35: fnem skutkom.

kolumna: c

Przęłka.

E

- 1: Też boleści w maciczi oddala
2: gdi tego ziele pani sie napije vwa
3: rzywfy w winie/ y ftolcze czyni/ y
4: też sie przeciwi iadom ktore przicho
5: dż z wkālzeniã węża y iafzczorki.
6: Cauda equina.
7: Przęłka.
8: Capitulum. 50. **grafika** A
9: PRzęłka Ziele o kto-
10: rim Auicena w wto-

- 11: rych księgach Capitu
12: lo o Przęłtce mowi/
13: iż iest ziele ktore roście na dolinach
14: ktorego kocżłanie iest dziurkowa-
15: the/ a ku rumiennosci barwą fię
16: fklaniã/ Iesth ziele oftre à członki
17: mã poľobie/ rado teź to ziele rof-
18: cie przy drzewie/ y obwija fie oko-

kolumna: d

- 1: ło drzewa iako chmiel/ à mã ko-
2: rzenie twarde/ To ziele iest zimnej
3: moczy j wyfufzaiący, à fmak ma
4: gorzki y czierpniący/ à dla thego
5: mã mocz wyfufzaiącą. B
6: Anicen. mowi o te^m zielu iż mã
7: włofność krew zaľthanawiac fład
8: kolwiekby fie przepufzczała/ Ra-
9: ny ktore z złych kroľth przychodzą
10: wyfufzã y goij ie mocznie/ y żyły
11: ľuche porwane ľpaiã y zraľczã/ y
12: teź wñętrznosci wľzitki/ à z wľãľz-
13: cza ielita y wãtrobę y zoľadek po
14: ľilã/ y naprzeciwo opuchlinie iest
15: dobrã thak w trunku iako y plãľtr
16: ľniey y vcźyniony/ à wľzakofz Ga-
17: lienus vczy warzyć ľamę przęľtkę
18: zwinem à z wodã/ à ofľodzić tro-
19: chę czukrem à thego fię napijac/
20: powiedã ifz czyrwonã biegunkę y
21: chorobę biãłym gľowãm zbytnie

- 22: będącą zaftanawiã/ y też rany w
23: miechierzu y w subtylnych albo w
24: mnieyfzych ielithach goij/ thenże Galien^{us}
25: powieda iż fok ftey przęłł
26: ki wycifniony/ zaftanawia krew
27: z nofa zbytnie płynącą/ y
28: bieguⁿkę każdą/ z winem albo z babcza-
29: ną wodką pithy natfzczę/ oczym
30: Dialcorides fwiadczĩ iŃz iefth bar-
31: zo dobrã Przęłłka ludziom fthłu-
32: czonym albo vtrząfnionym/ dã
33: pic z winem albo z wodã vwarzi
34: wfy/ I na dychawicę też iefł do-
35: brã ktorã czyni vlzenie wpierfiach

strona: 36

kolumna: a

Trzebuła.

LiŃt. 36

- 1: y oddech wolny czini/ y kafzel odei
2: muie.
3: Cerifolium.
4: Trzebuła.
5: Capitulum. 51. [grafika](#) A
6: IEŃt ziele zagrzewaiące
7: y wyfufzaiące zbytnie
8: A rofcie to ziele poŃpolicie na mieŃczach wy-
9: prawnych/ iako przy ro
10: lach. księżicza kwietnia
11: rofcie. IŃaac mowi o thym zielu
12: w księgach dietarum/ Tho ziele w

13: wodzie wwarzone à potym miode^m osłodzone

14: a ciepło pite/ pędzi vri-

15: nę kto iey niemoże pułzczać/ y też

kolumna: b

1: boleści kłocie w bokoch j **wmieche** [!]

2: **rzu** [!] vřpokoia. B

3: Też wiatry/ y nadymanie zo

4: łądkowe z grubych wiatrow rof-

5: pądza y trawi/ y zamulenie/ tho

6: ielth opilacije z żył wyczyfciã. C

7: Theż woda s Trzebuly pora-

8: nu pithã/ flegmę w pierfiach y w

9: zoładku trawi/ à gdy kniey ocztu

10: przyczynifz/ tedy glifty w żywocie

11: v dzieci zabijã y wypądza/ y theż

12: mole ktorzy włofi fieką řpądza/ y

13: każdã opuchlinę rořpądza.

14: Maoer theże w řwogim Herbã-

15: rzu wypifuie włofnofci tego ziele

16: na przerzeczone niemoczi być bar

17: zo vżyteczne.

18: Camedreos.

19: Wielkã **Ozauka** [!].

20: je lenger je lieber.

21: Capitulum. 52. A

22: Wielkã ozanka ielth zie-

23: le niebarzo wyřokie/

24: podobne ku dębczinie

25: liřtki mã przyřzyrřzym

26: ku miętce podobne à rořkraiane.

- 27: Roście tho ziele na mieścach ka-
28: miennych/ opoczyfnych/ kwiãthky
29: mã barwy fijołkowej/ Tho ziele
30: zbieraiã ku lekarfthwãm kiedy iuż

kolumna: c

Wielka ozanka

- 1: nafienie wnim dozrzeie/ á welpo-
2: łek z nafieniem mã być zbieranã/
3: Calienus powiedã iŕz iefth moczy
4: ciepłey y wyŕufzaiãcey á ŕtãd iefth
5: barzo podobnã ozanka ku dębcz-
6: nie. B
7: Moczy tego zielã thy ŕã/ nã
8: przod vwarzonã Ozanka w pro-
9: ŕtey wodzie á oŕłodzywŕzi miodem
10: kaŕzel leczi/ j ŕledzionę zatwardzia
11: łã miękczy. C
12: Theż opuchłym ludziom iefth
13: pożytehcznã/ mãrtwy płod z ży-
14: wota wypãdzã/ á z włãŕzcza vwa-
15: rzonã ozaⁿka w oczcie á w wodzie
16: ŕledzionę zatwardziałã odmiek-
17: czã/ á gdy z winem vwarzona o-
18: zanka á pitã: kaźdemu ŕie iadowi
19: ŕprzeciwia. Galienus thak mowi/

kolumna: d

- 1: Ozanka iefth ŕmaku trochę gorz-
2: kiego/ y troŕzkę przykwãlnieyŕzem
3: á dla tych ŕmakow iefth barzo vży
4: thecznã naprzeciwko niemoczãm

- 5: śledziony, wrynę j wpływ biłym
6: głowam pędzy ophicie/ y też wżel
7: kie nieczyłtołci grube z wnętrzo
8: łci wywodzy/ o takichże włofnof-
9: ciach Serapio Lekarz łtari thego
10: zielą wypifuie/ powieda na załta-
11: rzały kałzel iełt ofobney pomoczi/
12: y żoładek połilą/ y kurczu bronu/
13: W apthecze firop czinią łthey o-
14: zanki ktorego możelz wżywać na-
15: przeciwko thym wżytkym niemo-
16: czam z wodkami/ piołynkową á
17: ielenich ięzykow poranu/ y też żoł
18: tą niemocz czarną ktorą przycho-
19: dzy s łtrony śledziony/ tho ziele w
20: wodzie wwarzone á poranu ciep-
21: ło pithe po trunkowi wleczy.
22: Camepitteos.
23: Mała Ozanka/
24: Capitulum. 53. A
25: OZanka mała/ kthorą
26: łię z groeckiego ię-
27: zyka wykładą mała
28: łofnka albo choia á-
29: bowiem woniey **zełt** [!] to ziele łofno
30: wey/ á iełt mała ozanka podobną

strona: 37

kolumna: a

- 1: iakmiarz we wżytkich włofnof-
2: ciach wielkiey ozancze/

Mała ozanka

Serapio

- 3: tak mowi/ mala Ozanka ieft ziele
4: ktore roſcie lieda gdzie naziemi/ à
5: ieft troiaki rodzây iey/ iedna ſnich
6: ieft więczłzey mocy/ którą ma liſt
7: ki iakoby roſchodnik/ iedno iſz tro
8: chę mniefze à koſmate/ à przifa- [!]
9: mech [!] roſzczkach liſthki ſą mniefze
10: wionią [!] maią iakby ſoſnina, kwiã
11: tki mã blade, naſienie czârne/ ga-
12: łãki ſą długie/ wtory rodzây the^g
13: zielã mã gałãkhi barzo długie à
14: cienkie/ ale liſt y kwiecie j naſienie
15: podobne pirwſzemn [!]. Trzeci rodzây
16: mały Ozanki/ mã gałãki na-
17: ſubtelniefze/ blade y koſmate/ à
18: to ieft prawy ſamiecz/ Rozga te^g
19: zielã przy kthorey ſą gałãki iefth

kolumna: b

- 1: chropowathã niegładkã à biãłã/
2: kwiecie mã blãte [!] bardzo drobne/ à-
3: le woniey iednakiey z inſzemi. B
4: Serapio lekarz mowi/
5: Ozaⁿka małą czyſci wnętrnoſci omy-
6: waiąc y ocieraiącz zamuleniã fle
7: gmiſte z żoładka y z wątroby y s
8: ſledziony/ á tak naprzeciwno żoł-
9: they niemoczy iefth nad inſze ziola

- 10: wielkiewy mocy. C
- 11: Też wpływowy biały głowa^m
- 12: pędzy/ gdy wwarzyłz tę Ozankę
- 13: z bylicza à ofłodzyłz miode^m/ à the^g
- 14: dółz sie napijać thrunek poranu/ y
- 15: vryny zadzierzenie porużã. D
- 16: Też gdy iefth zielonã ozanka
- 17: mã mocz goiãczã rany narãczã
- 18: iãcz ciałem/ y też twardość pierfi
- 19: rofpãdzã, y odbicie albo wywinie-
- 20: nie vzdrãwiã gdy łniey plãfthr v-
- 21: czyniłz z miodem à zoliwã. E
- 22: Dijałcorydes thak powiadã/
- 23: gdy korzeń mały ozaⁿki bẽdzie pi-
- 24: ty z wodã wwarzony/ przez siedm
- 25: dni żołtã niemocz vleczyłz/ à gdy
- 26: go wwarzyłz w miedzie pithym/ à
- 27: kto ma łciatikę to iefth dennã bo-
- 28: lełć/ mã pić thrzydzielci dni à bẽ-
- 29: dzie zdrow thym ludziem kthorzy
- 30: maia chorã wãtrobę y też kthorzi
- 31: maia bolenie w krzyżoch, Iefth tho
- 32: rzecz dołwiadczonã korzeń Ozaⁿki
- 33: ktorego Turczy częłto pożywaiã. F
- 34: Też gdy wwarzyłz korzeń O-
- 35: zanki w wodzie à z onã wodã roz

kolumna: c

Koływał.

- 1: mãciłz mãkę iarã tak iłz vczyniłz

- 2: plątr przyczyniwszy oliwy/ Tedy
3: then plątr przykładay na miefcza
4: ktoreby czuy nołci niemiały/ à kto
5: reby cirpnęły/ y też twardołci kto
6: re bywaią około rån odmiekcżà y
7: rołpądzà. G
8: Też gdy figy łtłukłszy w moż-
9: dżerzu à zmiełzàłz łtą wodą w kto
10: rey było warzone korzenie Ozan-
11: ki małey à knim przyłožyłz ży wice
12: à łtego vcżiniłz twardy plątr kto-
13: ry rany czyłci y goij.
14: Confolida maior.
15: Kołtiwał. Walwurtz.
16: Capitulum. 54 **grafika** A

kolumna: d

- 1: Kołthywał rołcie na
2: miefczach thwardych
3: gałąłky mał podobne
4: lebiodcze/ łą woniaią
5: cze à łłodkiego łmaku/ korzeń dłu
6: gi mał, trołzkę żołty à miełzłzy, dru-
7: gi rodzay Kołthywálu iełt kthory
8: zową Simplıtum/ wierzch ma o-
9: łthry à chropawy/ długi na dwa
10: łokcia à węłłasty, łłup thego ział
11: wnątrz niemå nicz/ łift mał w ło-
12: bie ołtry chropawy à przydłułzłzim
13: na podobieńłtwo miodunki, kwiåt
14: ki mał w łobie barzo łłodkie/ tho

- 15: ziele gdy gie zetrzełz à gdy przyło-
16: żyłz go ku ciału gołemu/ natych-
17: miałth vczyni fwierzbienie/ á ko-
18: rzeń mǎ czǎrny zwierzchu à we-
19: wnętrz biały à wilgotny/ à tho
20: ieft prawy Koftywǎł więcżfzy. B
21: Korzeń Koftywǎłu więcżfze⁶⁰
22: miałko ftarty à z wodką podbia-
23: łową pity/ dychawicę leczy/ od-
24: dawienia y opuchłe mieyfcza rof-
25: pǎdzǎ/ à tho to ziele ftłuczełz
26: wełpołek y z liściem/ à przyłożyłz
27: na miefcze wzdęte albo odcifnio-
28: ne miafto plǎftu. C
29: Też rany ftulǎ y zrafczǎ/ á
30: gdy tego ziele włożyłz w garnie[c]z
31: gdzie mięfo wre/ thedy fie łztuki z-
32: rǎftaiǎ.

strona: 38

kolumna: a

zywokoft.

Lif. 38.

- 1: Confolida minor.
2: Zywokoft. Prunellen.
3: Capitulum. 55. **grafika** A
4: ZYwokoft mnieifzi mǎ
5: mocz ocieraiǎczǎ/ á
6: ftǎdże ropę fpłucz o-
7: ciera y wyczyfcia/ á
8: drugǎ mǎ włofnofc zgromadza-
9: iǎczǎ/ thak ifz krew zaftanǎwia

- 10: zbytnie płynącą/ smaku jest słod
11: kiego, woniey wdzięczney. B
12: Gdy by tego ziela pragnący
13: człowiek małtikował, oddał^o pra-
14: gnienie, odeymuie społem y ochra-
15: pienie. C
16: Też rospukłem dzieciom vcziń
17: pląftr/ à prziloż na rospukłe mie-

kolumna: b

- 1: ścze mocno przywięzawfi ręczni
2: kiem/ à vleczy. D
3: Theż czyrwoną niemocz vle-
4: czyfz vwarzywfzy z winem/ to zie-
5: le bolenie krzyżow odeymuie. E
6: Dijałcorides także świadczy
7: o mnieyżim żywokofcie/ gdy pra-
8: wi vwarziż żywokoft wpitim mie
9: dzie/ à będziefz fie tego miodu na-
10: pijać/ płucza kthore maią w sobie
11: zgromadzenie ropy: wyczyfcifz/ z
12: wodą vwarzony à piti boleść krzi
13: żow vleczã. F
14: Theż korzeń tego Żywokoftu
15: w winie vwarzony, paniãm vpła
16: wy zbytnie będącze zaftanawiã/
17: y czirwoną biegunkę łthanowi/ à
18: gdy gi vwarziż w wodzie à ftro-
19: chą ocztu à z miodem przefnym à
20: osłodziż, tedi kłocie bokow oddał^o G
21: Theż Plinius powiada yż ia-

- 22: dowity wrzod ktori z melankolijey
23: spaloney bywa/ zową gi Antrax
24: leczy gy ten korzeń gdy będzie v-
25: fufzon à pothym miedzy dwiema
26: kamienioma ftarty/ à onym pro-
27: chem polipować then wrzod/ nad
28: domniemanie ludzkie leczy.
29: Confolida rubea.
30: Zywokoft czyrwony.
31: Gulden guntzel.
32: Capitulum. 56.

kolumna: c

Zywokoft czyrwony

grafika A

- 1: CZyrwony żywokołth
2: Iełt ziele podobne ku
3: pięćperłthowi/ àbo-
4: wiem ma liedm liłth-
5: kow z obudwu kończu kołmathe/
6: à dla tego greczkiem ięzykiem zo-
7: wą ie Eptaphilon/ korzeń ma czir
8: wony zakrączony/ podobny gał-
9: ganowy/ ale niekończyty/ kwiat-
10: ki ma złothey barwy/ Włofność
11: ma wyfufzaiącą à oziębiającą,
12: Iełt też drugi Zywokoft czyrwo-
13: ny ktori na liłt podobny końskie-
14: mu łczawiwowi/ iedno iż liłth tego
15: ziela z iedney łthrony iełth iakoby
16: modry/ à z drugiey łtrony zielony

- 17: kwiathki y korzeń czyrwony/ ale
18: moczi ieft iednakiey iako y pirwfez
19: zową ie niektorzy podbiałem.

kolumna: d

B

- 1: To ziele mą mocz gorącą/ y
2: płod w żywocie vmoczniającą. C
3: Proch fthego ziele vczyniony
4: à dany ku piciu z babczaną wod-
5: ką albo s fokiem babczanym/ za-
6: ftanawia vrynę ktho iey niemoże
7: zadzierzeć/ y też przyrodzoną nie-
8: mocz białym głowam zaftana-
9: wią/ gdy fie tym prochem napa-
10: rzy vwarzywfi w wodzie defzczo-
11: wey à wtim maczać gębkę y cie-
12: pło przykładac na macicze. D
13: Też aby pani mogła donofic
14: dzieciątka w żywocie/ wezmi pro-
15: chu fkorzenia thego ziele vczynio-
16: nego społ łota/ prochu fkoriandru
17: czo złoti zawazi/ Cinamonu tar
18: tego/ gwoździkow czo poł złote^{go}
19: zawazy/ A ty prochy rospuściwfi
20: wołk à terpentinę zmieszay z
21: wołkiem/ à gdi ochłodnie vziń plątr
22: ktory plątr przykładay na krzyże,
23: y na macicze możelz. E
24: Theż kto w żoładku nicz nie-
25: może zadzierzeć/ tedy pzołch [./] thego

- 26: korzeniã zmieszany z biãłkiem ia-
27: iecznym/ à nathrzonie vpieczony
28: dã y iec̃ natłczco/ załtanowifz wra
29: czanie y żołądek pořilifz. F
30: Też mã włofnoć proch tego
31: korzeniã rany wyřufzac y goić, mã
32: też mocz ocieraiaczą y wyřufzaią
33: czã rãn/ à tak y goiaczą.

strona: 39

kolumna: a

Pfi ięzyk.

Lift 39.

- 1: Cotula Fetida.
2: Pfi Rumien.
3: Capitulum. 56. **grafika** A
4: TO ziele pfi rumienek
5: mã kocźłanie miękkie
6: álifcie podobne Ma-
7: ratro, kwiãtki mã zol
8: te nãpodobnieifze rumienkowemu
9: kwieciu/ á wřzakofz ořthrořci iefth
10: więczłzey niźli rumien řwoifki,
11: mã liftki drobne/ rořcie pořpolicie oko-
12: ło murow/ na řiedliřkach puřtych B
13: Kwiecie z głowkami tego
14: ruⁿnu pfięgo řtarte na proch/ z wos-
15: kiem rořpuřczzone á trochę oliwy
16: przyłãwřzy/ mã mocz thwardořci
17: y guzow odmiękczac y rořpadzac

kolumna: b

- 1: á moźeřz kniemu throchę řzafranu

- 2: przyłożyć.
3: Też powiedaią niektorzy/ gdi
4: by sie kto napił wody w ktoreyby
5: wrzało to ziele wyfzedłszy z łaznie/
6: tedi daie czudną płeć y barwę ta
7: kiemu człowiekowi, wraczenie też
8: czyni ktorym wraczeniem wypad
9: dżã kolerę/ á thak żółtą niemocz
10: vlecza. D
11: Auicenna powiedã yżby wo
12: niã pliego rumnu wiathry w gło
13: wie trãwiła, á tak szumienie y piłz
14: czenie oddãłã.
15: Cucurbita.
16: Baniã.
17: Capitulum. 57. [grafika](#)

Bania

kolumna: c

A

- 1: PLinius piŕze o baniach
2: W dziewiętnaŕthych
3: księgach, powiadã ba
4: nie być podobne ogor-
5: kom w **włofwoŕciach** [!] , á nawięcey
6: w tem iż zimna nie cierpiã/ ani sie
7: rodzę zymie/ a na mieŕczach wil-
8: gotnych y na gnoiowych z włãfz-
9: cza, na poł ŕtopy na głębiã ŕadną
10: banie w ziemie/ księżycza kwieth-
11: nia/ maia, á drudzi księżicza mar

- 12: czą sieią banie/ po pięci ziarn w
13: iedno miefcze fadią/ fthądże róż-
14: dże wynikną/ ktore potim dla buy
15: nołci rołcie wyfoko ku gorze/ A to
16: gdi będzie miało przifobie iakie dre
17: wno albo płot/ albo poklat vczy-
18: niony/ za ktorym sie pnie ku gorze
19: wyfoko, Palladius lekarz ieden po
20: wiadą yże nafienie w iedney bani
21: iest rozne/ abowiem to ktore iesth
22: przyfamey szypułcze wierzchniey/
23: iest lepsze/ potim nietak dobre spo-
24: rzotku/ á ktore iest na dole baniey
25: to iesth mnieyżzey dobroci/ á iesth
26: grubsze y też szyrsze/ Ty banie by-
27: waią chowane á nie rułzane, z róż-
28: dżą aż do famey zimy/ áby sie na-
29: fienie tim lepiey dostało/ A potim
30: onyż banie zebrane po wthore na
31: słónczu służą. B
32: Nafienie thych bań iako piłze
33: Serapio iest chłodzące. C
34: Włófnoci łamych bań ti są
35: naprzod banią tak świeżo stłuczo

kolumna: d

- 1: na iłz będzie sniey iakoby pláthr/
2: ktory gdy przyłożył na wrzedzie-
3: nicze albo na wzdęcie ciała/ ktore
4: bywá z zapaleniem/ vzdráwia. D
5: Też fok wycifniony z banie á

- 6: z rożanym oleykiem zmieszany/
7: bolenie wśzu ktore z zapalenią przy
8: chodzi oddalã, á zwłãfzcza **dziecie**^m
9: lekarstwo iest **przełpiczne** [!] E
10: Też bolenie głowy z gorącej
11: przycziny/ y theż **opuchlenę** [!] kthora
12: bywã pod oczyma śpãdzã/ y po-
13: dogrę wśmierzã gdy tym będziesz
14: namazował. F
15: Theż banie wwarzone w we-
16: dzie/ á potim ku oney wodzie przy-
17: niezãy miodu áfoli oczkowatey,
18: á komu śie dãż tego napić będzie
19: miał śtolcze. G
20: gdi z banie wymiesz nafenie á
21: naleiesz wina/ á dãż temu tak śtać
22: przez nocz j przez dzień á **one**^{go}**wi-** [!]
23: na dãż śie napić komu, tedi będzie
24: **niãł** [!] purgacijã. H
25: Też fok bãń/ boleć zębow v-
26: śmierzã/ gdy w wściech chwilę bę-
27: dzie trzymany/ á gdy ktemu foko
28: wi przyłóżyłz **rożane**^{go} oleiku á tim
29: namażesz wątrobę y śiercze/ thedy
30: thakie namazanie oddalã zbytnią
31: gorączofc w febrãch. I
32: Theż fok baniowy z ofrodhkã
33: biãłego chleba zmieszany/ á iako
34: plãłtr vczyniony/ naprzeciwo po

35: dogrze iest vzyteczny/

36: y herifipile

kolumna: a

Polny kmin.

Lift 40.

strona: 40

1: to iest wrzod s kolery ba rzo bolą

2: czy leczy. K

3: Czynią też popioł s fkorek ba

4: niowych/ ktori proch goij rany na

5: członku tajemnym męskim. L

6: Nafienie malonowe ma moc

7: wyfufzaiącą/ ktore gdi będzie na

8: proch ftarthe á będziez zafipował

9: cnym prochem rany złych [!] kreft,

10: wyfufzã ie mocznic y goij. m

11: Też w karmiach nafienie ba-

12: niowe poziwane/ żołądek odmięk

13: czã y pragnienie odeymuie/ y wą-

14: trobę zapaloną chłodzi.

15: Carui.

16: Polny kmin. Kómel.

17: Capitulum. 58. grafika

kolumna: b

A

1: Polny kmin/ w Sicili-

2: jey dofić obficie roście

3: iako y vnas w polfzce

4: Trwa mocz polnego

5: kminu przez pięć lãth/ Ma mocz

6: pobudzaiącą/ rospãdzaiącą wil

- 7: kołci. B
- 8: Wino w kthorym by był wa-
- 9: rzon polny Kmin/ ieft vzytheczne
- 10: naprzeciwno zadzierzeniu vriny/ y
- 11: theż w potrawach iedziony pofila
- 12: zoładek ku trawieniu/ wiathry w
- 13: zoładku trawi/ y chęć ku iedzeniu
- 14: dawa/ y theż chorobaki w **zywocie** [!]
- 15: zabija/ y Drzenie fercza oddala/
- 16: Plinius piłze/ polny Kmin w fici-
- 17: liey być nalepzi y więczłzey moci
- 18: Korzeń polnego kminu/ może być
- 19: iedzion od ludzi iako pafternak ieft
- 20: takiego smaku. C
- 21: Theż ieft dobry thim ludziom
- 22: ktorzy cierpią świętego **walante**^{go}
- 23: niemocz/ y kaczłaczim, y ktorzi ma
- 24: ią bolenie krzyżow/ y tym ktorzy
- 25: niemogą vryny wolno pufzczać/ y
- 26: naprzeciwno każdemu iadowithe-
- 27: mu wkąłzeniu. D
- 28: Theż bolenie y kłocie w żywo-
- 29: cie vłmierza ktore przichodzi z gru
- 30: bych wiatrow. E
- 31: Ziarna kminu polnego ftarte
- 32: na proch à z ocztem rospufzczone,
- 33: świerzb j parchi na głowie vlecza
- 34: à gdy by fie kthory człowiek thym
- 35: okad[z]ył: thedy zgrzythane zebow
- 36: mieć będzie.

kolumna: c

Ptafze gniazdo.

- 1: Daucus creticus.
- 2: Ptafze gniazdo. Fogelneft.
- 3: Capitulum. 59. grafika A
- 4: Ptafze gniazdo iest cie-
- 5: ple y fuche w trzecim
- 6: fłopniu/ kthorego ziele
- 7: kwiatki więccey fą go
- 8: dne ku lekarstwu nizli korzenie y li
- 9: fcie iego/ à iesth dwoiakie to ziele/
- 10: iedno ktore polacinie zową Creti-
- 11: cus, à drugie ktore zową azininus
- 12: ktorego oflowie poziwaią/ tu be-
- 13: dzie wypifanie othym ktory zową
- 14: Creticus/ Ma mocz rospadzaią-
- 15: czą/ thrawiaczą y fcieńczaiącą, à
- 16: iest popadzaiące vryny,

kolumna: d

B

- 1: Naprzeciwo remie y naprze-
- 2: ciwko kaszlowi, y naprzeciwo dycha-
- 3: wiczi z zimney przyczyny iesth
- 4: dobre pthafze gniazdo/ gdy bedzie
- 5: wwarzone kwiecie iego w winie s
- 6: figami fuchemi à z lakriciją, à te^{go}
- 7: fie maią napijać ci kthorzy by thy
- 8: choroby mieli/ à tho gdy by w fo-
- 9: bie gorączki niemieli/ à gdi by go
- 10: rączkę mieli/ thedy z wodą à nie

- 11: z winem maia być wwarzone thy
12: rzeczy/ à gdy włołyz [!] w tho wino
13: Diapraffium (kołóczki fą w ap-
14: tecze) thedy ielzczę lepiey będzie/ à
15: to iefli ty choroby z zymney przy
16: czyny fą/ à iefli by z gorącey przy
17: czyny były/ tedy ty rzeczy z wodą
18: małz wdawać, bowie^m wino zapalã. C
19: Też wino w kthorym wrzało
20: Ptałze gniazdo kwiathki s hany-
21: zem dane ku picciu/ wiatry grube y
22: ełtre trãwi w żywocie/ à tak koli-
23: cze niedopułzczã być. D
24: Naprzeciwko opuchlinie firop
25: taki vcziń/ wezmi kwiãtkow pta-
26: łzego gniazda iednę garłć/ nafie-
27: niã opichowego/ włolkiego kopru
28: piotrufzczanego/ kaźdego cztyrzy
29: dragmy/ korzeniã łparagowego/
30: brulci/ w apthecze nãydzielz wãrż
31: ty rzeczy w winie à w wodzie iako
32: w połtory quãrty wzyłtkiego/ aże
33: iakmiãrz do połowicze wywre/ à
34: potym przecedz à omiedz trochã
35: miedu/ à potim łie napijãy thego

strona: 41

kolumna: a

Ptałz gniazdo

Liłt 41.

- 1: firopu poranu y wieczor/ à gdy gi
2: wypijesz wezmisz ty piłuly dãwłzy

- 3: ie vczynić do apteki tak napiŃawfi
- 4: wezmi piłul z wilczego łyka à
- 5: vczyń dziewieć/ z wodką wloŃkie^{g0}
- 6: Kopru/ à potym nazaiutrz po pi-
- 7: łulach wezmi kołãczkow dlã poŃi-
- 8: leniã ktore zowã dialaca. E
- 9: Też przereczony firop w Ńpo
- 10: mãgã mdłã wãtrobę y Ńledzionę
- 11: broniaocz niemoczy Ńtich członkow
- 12: pochodzić/ y teŃ drogi ktorimi vri-
- 13: na wychodzy wyczŃlcia/ y teŃ ma-
- 14: cicę czŃlci zwilkoŃci [prochniałich [!]
- 15: à te gdy kniemu przyłozylz trochę
- 16: Triferam Ńaracenicam^m, ieŃt lektwarz
- 17: w apthecze. F
- 18: TeŃ vczyń czopek rozmociw-
- 19: Ńzy tey Triferi wtim Ńiropie/ a przy
- 20: łoziwfiy prochu thego ziele ptalze^{g0}
- 21: gniãzda à throchę mirry a oliwy
- 22: ze dwie vncij/ à tak mozelz thego
- 23: throchę powarzyć à [tehgo [!] vcziń
- 24: czopek kthory wloz w [macicę na]
- 25: nocz. G
- 26: TheŃ wino w [ktorym wrzało] to ziele ieŃt
- 27: dobre [naprzeciwko ka-]
- 28: mieniowi, y naprze[ciw obphitołci]
- 29: zbythniey vryny. [Pandecta/ Pla-]
- 30: tearius/ Sera[pio othym powia-]
- 31: daiã.

32: Dip[tamus.]

33: Trzemd[ala. Diptam.]

kolumna: b

1: Capitulum. 60. grafika A

2: Diptamus iesth ciepłe

3: y fuche w trzecim sło

4: pniu na miezczach fu

5: [chych à khamiennych]

6: rof[cie to ziele/ korzenie Diptamo]

7: [we iest więcźlzey ważności y moci]

8: [niźli famo ziele/ à przeto w]

9: [receptach pośpolicie o korzeniu mǎ być]

10: [rozumiano/] [Korzeń Diptamow]

11: [mǎ być obierany ktory by niemiał]

12: [w sobie żadnych dziurek/ bowiem]

13: [mǎ taki korzeń mocz rośpądzaia-]

14: [czą/ trǎwiączą/ y prziciągaiącą]

15: [iǎd/ à przeto iest bardzo dobry Di-]

16: [ptam naprzeciwko vkǎfzeniu iado]

17: [witych]rokǎkow [!] [albo zwierzǎth/]

18: [gdy korzeń Diptamow będzie stłu]

19: [czony z olekiem czebulnym à]te^{go}

kolumna: c

Diptamus albo Trzemdała.

1: przyłoż na miecze vkǎfzone/ bar-

2: zo pomǎgǎ/ iǎd wyciagaiąc zmie

3: ícza. B

4: Gdy vwarzyfz Diptħn albo

5: Ttrzemdałę z byliczǎ á z niedof-

6: piǎkiem á z zielem ktore zowǎ po

- 7: łacinie Sanamundi (w aptecze
8: maia w winie/ á kto by był ran-
9: ny dáy mu fie thego napić/ ábo-
10: wiem poľpolidy lud barzo trzymá
11: o tim picie iże ielth rozliczney po-
12: moczy rannym ludziom/ goiácz
13: rany rychło/ á żadnego iátrzenia
14: niedopufzczá. C
15: Proch korzenia Dipthanu/ z
16: blaywaľom zmieľzany á s ľmoľá
17: iodľowá iże **będzie** [!] iakoby maľć/ kthorey na ranę przykľadáy/ abo-
18: wiem fie pod niá goij j ľpáľá rany D
19: Też niemocz przyrodzoná pa-
20: niám wywodzy, y też czepek, ktory.....
21: zowá po łacinie secundina/ wywo
22: dzy gi theż z żywotha y vmarly
23: pľod wyciágå, á to gdy nawarzyľz
24: korzenie Dipthamowe z byliczá á
25: z bożym drzewkiem w winie á o-
26: miedziwľzy **miode**^m s szymewanym
27: tego fie będziefz napijaľá.
28: Ktemu też proch Korzenia Dipta
29: nowego z mirrá á s ľokhiem byli
30: czanym zmieľzawľzi ty rzeczy ľpo
31: ľem á vczynifz czopek z baweľny
32: ktory namocziwľzy w tich rzeczach
33: wľoż do macicze na nocz, tedy ri-
34: chľo thákież vczyni iako y pirwľze
35: lekarľtwo.

E

- 1: Też to picie iako ieft wyłzły
2: /napilano/ ma mocz popadzaia-
3: czą vriny kthora scieszkością przy-
4: chodzi. F
- 5: Theż wino w ktorym wrzało
6: thego ziele korzenie spiołunkiem/
7: ieft dobre tym ktorzi miewaią bo-
8: lenie w zoladku/ a nawieczey spo-
9: karmow złych/ iako z bedlek. G
- 10: Też naprzeciwno dychawiczny
11: z zimney przyczyny/ wwarz Dip-
12: tham s figami fuchemi w winie/ a
13: potym przecedz a dobrze wycifni
14: a tego sie napijay. H
- 15: Też wwarzenie diptanu s cheb
16: dem a z opichem w profthey wo-
17: dzie/ a potym przecedziwzi oczu-
18: kruy albo omiedzi a thego sie na-
19: pijay/ naprzeciwno opuchlinie ieft
20: dobre lekarstwo. I
- 21: Theż gdy wwarzyz Diphân
22: w wodzie, a ona wodą włazni be
23: dziez ocierał ciało/ ktho by miał
24: [żółtanie] mocz: pomagã/ bowiem
25: (na wierzch) żółtość wychodzi spo-
26: [tem wypływa]. K
- 27: (Też gdy) nakładziez Diptanu
28: (w domu swogi)m/ iadowite zwie-
29: (rzętha iako wę) ze y iafzczurki wy-

- 30: (pądzã fthego do)mu. Pandectha/
31: (Platearius y) Serapio powia-
32: (daią L
33: Też Diptan v)warzony w wo
34: (dziea potem w pra)lny miód wło
35: (żoni kałzel oddâlã ie)dzony natczo

strona: 42

kolumna: a

Sofnka mnieyfza.

LiŃt 42

A

- 1: Też Diptan w ktorým domu
2: będzie na kielo miefczoch/ wygå-
3: niã z onego domu gãd. B
4: Też wezmi Diptãnu, Caftore
5: um: to ieŃt **bobrowech** [!] ftrioiw, każ
6: dego **rownno** [!] częłć czo złoti zawã-
7: ży/ foku rucianego s Ńzełć łyzek/ à
8: thy prochy fthim fokiem zmiefzãy/
9: wpufzczãize tego potrołzche w nos
10: àbowiem Ńwięthebgo walantheho
11: niemocz vzdrãwiã. O
12: Też komu by Ńie członki albo
13: Ńtawy kurczyły z boleŃciã, tedy tim
14: namazuy vznãłz pomocz.
15: Efula minor.
16: Sofnka mnieyfza.
17: Kleinwolfwortz.
18: Capitulum. 61. [grafika](#)

kolumna: b

A

- 1: IEŃth ciepłã y ťuchã w
- 2: trzecim ťłopniu, korzeń
- 3: SoŃnki godzi ťie ku le-
- 4: karťtwãm/ á mã mocz
- 5: purgowaniã flegmy/
- 6: á pothym teź y melan-
- 7: koliã ťciała człowieczego/ SoŃn-
- 8: ka ieťt dobrã naprzeciwo zimnici
- 9: ktorã bywã na kaźdy dzień/ Itheź
- 10: naprzeciwo ťthawowym boleťcia^m
- 11: ieťt barzo dobrã/ to ieťt naprzeciwo-
- 12: ko boleťciãm nog/ j rãk/ y naprze-
- 13: ciwo paraliźowi/ y na kholikę w
- 14: cienťzych ielitach/ y naprzeciwo o-
- 15: puchlinie z zimney przyczyny tym
- 16: obyczãiem ťprawować/ Wezmi
- 17: korzeniã ťoŃnki/ korzeniã pietruťz-
- 18: czãnego/ khorzeniã chebdowego,
- 19: mlecźowe^{g0}/ kaźdego ťnich po czti-
- 20: rzy dragmy/ nafieniã włoťkiego
- 21: kopru/ nafieniã opichowe^{g0}
- 22: yhanyźowe^{g0}, rowno iakoby po dwu dra-
- 23: gmu, maťtiki, cinamonu, po trzech
- 24: dragmach/ wãrźze thy rzeczy [!] we
- 25: dwu kwãrthu wody aże by trzeciã
- 26: częťć wyrzãła/ à potym przecze-
- 27: dzywťzy oczukruy à tego ťie napi-
- 28: iã y poranu y wieczor/ Ieťtliby lu
- 29: dzie roťkoťzni brzydzyli ťobie to pi-

- 30: cie/ tedy wãrz korzenie Sofnki s
31: fwiniem miãsem à z rozynkami à
32: s hanyżem/ à thak niechã y poży-
33: waiã tey tho polewkinaprzeciwo
34: tym chorobã/ albo vcziń klaret
35: fprochu sofnkowego korzeniã fpro[chem]

kolumna: c

Sofnka mnieyfza.

- 1: gałganowym/ hanyżowym/ ma-
2: ftikowym/ à bẽdzie przyjemnieyfzy
3: y fmaczniefzy ku picciu. B
4: Sofnkã niemã byc pożywã-
5: na od thych kthorzy fã gorãczego
6: przyrodzeniã, àbowiemby gorãcz
7: ka była fniey łãczno/ czo ieft rzecz
8: dofwiadczonã od Serapiona/ à
9: nawięczy fzkodzi tym ktorzi zwy-
10: kli miewãc Emoroidi, to ieft krew
11: z żyłek ktore fã około ftolcza: zby-
12: tnio wywodzãcz fnich krew/ Iteż
13: dlã swoiej cierpnohci zacifkaiãcz o-
14: ny żyłki czini wnich nieiakã opu-
15: chlinę/ thãkiez y Wilcze łyko thoż
16: czyni/ bo mã w sobie oftrofc fcir-
17: pnofcia, Serapio capitulo o sofn
18: cze to powiadã. C
19: Też w leku Sofnki niemãłz
20: żadnego pożytku/ àbowiem obrã
21: żã ktho go pożywã/ Gdziez wiele
22: lekarzow ktorzy krãżã około ludzi

- 23: à będącz niedoſkonali/ wiele ludzi
24: thym mkekiem [!] potruli/ A gdy od-
25: nich pytano ktore by lekarstwo da
26: wali w piciu ludziem chorym/ po-
27: wiadali iże mleko Sofnki z oley-
28: kiem Zyzaninowym/ którą rzecz
29: takowy gwółt gim czyniła w ſtol
30: czech/ iſz od nich vmirać muſieli/
31: Serapio Pandecta/ Platearius
32: o tym powiedaią.
33: Endiuia.
34: Mlecz. Maijdieſtel.
35: Capitulum. 62. grafika A

kolumna: d

- 1: MLecz ieſth zimny y fu-
2: chy w pirwſzym ſłop-
3: niu/ liſth Mleczowy
4: ieſt godny ku lekarſt-
5: wam/ s kthorego pokarm bywà à
6: nawięczy z zielonego, ieſt rozlicz-
7: ney moczy zielony [!] Mlecz/ ale fu-
8: chy nicz nieieſt, mą mocz popądza
9: iącą vryny y potwierdzaiącą/
10: Iteż chładzaiącą/ a przeto ieſt
11: dobry naprzeciwo zatkaniu ſle-
12: dziony y wątroby í przyczyny go-
13: rączy. B
14: Też ieſt dobry naprzeciwo żoł
15: tey niemoczy/ y naprzeciwo ther-
16: cianie iakążbykolwiek była/ y na-

- 17: przeciw zapaleniu wątroby, I na
18: bolączkę gorącą/ wczyniwłzy ta-
19: kie picie, Wezmi łoku *Mleczowe*^g

strona: 43

kolumna: a

Mlecz

LiŃt 43

- 1: poł kwārthi/ ieleniego ięzyku/ po-
2: drożnyku/ lactuki kaźdego łnich po
3: połgarłci/ kwiātłkow fijołłkowych
4: rozynłkow/ nafieniā ogorkowego,
5: małonowego/ baniowego/ citrul
6: lowego/ kaźdego łnich po dwie drā
7: gmie/ wārżze thy rzeczi w wodzie
8: w kwarcie czałey aź do połowicze
9: wywre/ ā potym przecedzywłzi o
10: czukruy ā tak łie thego łiropu na-
11: pijāy po thrunkowi poranu y wie-
12: czor kielko razow/ A pothym łiro
13: łie wezmi *Reubarbaru*^m na proch
14: łłhłuczonego dwie dragmie/ ā za-
15: wiāzawłzy w chuftłkę włozłe gi w
16: Mleczowā wodłkę na noc, ā po-
17: tym nafwitaniu wyciłni czyłcie o
18: nę chufłtłę łze by mocz onego *Reubarbaru*
19: wyłzłā w onę wodłłkę/
20: ā potym rozmać theż w oney wo-
21: dzie *Calfijey* łiftuły/ *dijafiniconis*
22: lektwārzu kaźdego po dwie drag-
23: mie/ ā potim poranu ciepłō wypij

- 24: wczyni łzeć łtolczow/ à potim dla
25: pofilenià wezmi kołãczkow z apte
26: ki kthore zowà Triaſandali/ albo
27: Konfekt s fijołkow. C
28: Drugie dla zapàlenia wàtro
29: by/ możesz przykładàć fãczeletek ro
30: zmocziwłzi w Mleczowey wodzie
31: à przymieszãwłzy kniey trochê fan
32: dalow cżyrwonych/ Drugie w ie-
33: dzeniu mãłz pożywać pokarmow
34: chłodzących/ nicz łpieprzem nie-
35: iadać/ ale grucze/ krupy ięcźmieno^m /

kolumna: b

- 1: raki theż z ocztem warzone łà
2: dobre ku iedzeniu przy takiey wà-
3: trobie/ ptifanna też łcznkrem [!] do-
4: brã napijàć łie iey. D
5: Też woda Mleczowã z blay-
6: wãłem à ż ocztem/ iefth dzywney
7: moczy na cżłonki zapãłne chłó-
8: dzącz ie. E
9: Też gdi wezmiesz wodkê Mle
10: cżowã à [!] łek wyłokigo [!] łłãzu łtro-
11: chã łzafranu/ à tym namaż bole-
12: nie ktore bywã w nogach. F
13: Też mleko ktore bywã w Mle
14: cżu zmieszane łtuciją, ocierã y łpã
15: dzã bielmo z oka. G
16: Theż wezmy wodki Mleczó-
17: wey/ maki ięcźmienney à throchê

- 18: szafranu/ à vczyń plãfthr/ à then
19: plãftr fercze pofilã j drzenie oddã-
20: lã/ Auicenna powiadã. N
21: Też kto mã czyrwone krofthy
22: na liczu/ fok thego Mleczu wyfo-
23: kiego przyłożony na ony krofthi/
24: wyfufzã fnich ogień y fpãdzã ie.
25: Eupatorium.
26: Szadziecz. Wildfelbe oder
27: hertzkle.
28: Capitulum. 63.

kolumna: c

Szadziecz

grafika A

- 1: SZadziecz iefthci ziele
2: ciepłe w pirwřzim fło
3: pniu/ à fuche w wto-
4: rym fłopniu/ niekto-
5: rzi gi zowã fzałwiją polną/ à tak
6: iefł w prawdzie/ iefłth dobry na pa-
7: raliż wřitkiego ciała/ Iteż na pa
8: raliż iedne^{g0} albo dwu członku kto
9: richkolwiek bãdz/ Na paraliż cia
10: lã wřythkiego vczyń thaki firop/
11: Wezmi foku Szadzczowego. fo-
12: ku fzałwiowego/ kaźdego fnich po
13: połowiczy **wieczřzey** [!] kwãrty/ pier-
14: wołnki/ lebiodka/ maiorany/ kaź-
15: dego fnich po połgarřci, **bobrowe**^{g0}

- 16: łtroiu/ Cinamonu/ każdego łnich
17: dwie dragmie/ wårz thy rzeczy/
18: zbiałym czukrem ocukrowawfzy/
19: à thego łie napijay poranu y wie-
20: czor po trunkowi ciepło/ à gdy gi

kolumna: d

- 1: wypijesz wezmi ti piłuy dawfzi ie
2: vczynić do apteki thim łpołobem
3: Wezmi Maffi piłul de Euforbio
4: dwa łcropułi [!] / Maffi piłul łmier-
5: dzących ieden łcropul/ Thurbith
6: poł łcropułu/ imbiru trzy ziarnka
7: zmieszay ti rzeczy łpołem/ à vcziń
8: piłul dziewięć s firopem koczanko
9: wym/ à wezmi ie opołnoczi/ à po
10: thim nazaiutrz wezmi kołaczkw
11: Dijakaftoreum łpięc [!] poranu,
12: albo Dijantos mikołaiowych dla po-
13: łileniã. B
14: Też naprzeciwno opuchlinie y
15: zołtey niemoczy/ gdy thy choroby
16: przichodzą s łtrony zathkania łle-
17: dziony albo wątroby, ten firop bę
18: dzie dobri/ wezmi Szadzczu/ łzał
19: wijey/ chebdu/ każdego po garfci
20: nafeniã opichowego/ włofkie⁸⁰ ko
21: pru/ piotrufzczanego/ każdego po
22: trzy dragmy/ wårzże thi rzeczy w
23: winie aż do trzeciej częłci [!] ma wy
24: wrzeć/ à pothim przecedz à napi-

- 25: iây sie tego poranu j wieczor, à po
26: thym wezmi piłuy de Mefereon
27: połthreciã scropuła/ ize gich mã
28: być dziewięć à wezmi ie w połno-
29: czy à nazaiutrz wezmi kołãczkow
30: Dijalacca/ albo electuarium duc[is]
31: dlã pošileniã. C
32: Theż vwarzenie Szadczu
33: z bożym drzewkiem/ w ługu/ iefth
34: dobry ług na parziwą głowę/ y
35: na mole y na otręby kthore fã w
36: głowie

strona: 44

kolumna: a

Szadziecz.

Liŧt 44.

D

- 1: Też fok Szadczew s fokiem
2: kobilego łzczãwiu á polney ruty/
3: zmiełzãwłzy z oczcianym firopem
4: kthory zowã w aptece Oximel/ á
5: knim przyley wodki polney drijã-
6: kwie czo chczelz, a tego sie napijaj
7: poranu/ abowiem ten firop wypã
8: dzã fwierzb sciała barzo mocnie. E
9: Theż fok Szadczu z fokiem
10: kobyle⁸⁰ łzczãwiu, á z wieprzowym
11: fadłem/ á ŧtrochã soli/ á fiarki/ ty
12: rzeczi wŧpołek zmiełzãy dobrze á v
13: czyñ iakoby mać/ á thym nama-
14: zuy fwierzb barzo pomãgã. F

- 15: Theż wino w kthorym wrzãł
16: Szadziecz łpiołinkiem á łtrochã
17: czukru/ ágdy przidãłz knim trochę
18: kopytniku/ á thego łie napijay/ á
19: bowiem febre załtarzãłã wipãdza. G
20: Theż wino w kthorym wrzãł Szadziecz s hanyżem/ á kto mã
21: bolełci wnętrzne/ albo rołpadliny
22: albo krołty wnãtrz/ tego łie napi-
23: iãý wezmiełz zdrowie.
24: Enula campana.
25: Omãn. Alant.
26: Capitulum. 64. A
27: OMan/ iego korzeń w
28: chodzi w lekarłkie rze-
29: czi/ iełt ciepy y łuchy
30: w wtore^m łłopniu/ mã
31: w łobie nieiakã wilkołc zbytniã/

kolumna: b

- 1: á przeto nie natichmiãłth zãgrze-
2: wã ciało gdy go kto pożywã/ iełt
3: dobry naprzeciwo włzytkim bole-
4: łciãm/ y na vrazy włzelkie y theż
5: wiatry trãwi w żywo żywocie. B
6: Theż naprzeciwo bolełci kto-
7: rã pochodzi z oddawienia żył łu-
8: chych/ iełt dobry korzeń Omãno
9: wy gdy łniego vczyniłz plãłtr łko-
10: rzeniem kofãłczowym, łkorzeniem
11: łłãzowym wvarziwłzi ie/ á potim
12: łtłukłzy te korzenie wley knim oli-

- 13: wy albo oleiu lnianego/ á vczyn
14: plátr/ ktory przykładay na ty bo-
15: leſci y na thi mieſcza chore. C
16: Też thy wſzitki przerzeczo-
17: ne niemoczy albo boleſci/ wårz ko
18: rzeń Omanow s korzenie^m kofać-
19: czowym a z nafieniem hanyżowe^m

kolumna: c

- 1: wårże thy rzeczy w winie z wodą
2: albo w ſamey wodzie/ à pothym
3: przecedzywſzy oczukruy/ à piy na
4: ty choroby ten firop. D
5: Też ten firop przerzczony ieſt
6: dobry thym ktorzy maią ciężkość
7: w pierſiach/ à czyni łączne odby-
8: wanie flegmy/ y inſzych wilkhoſci
9: ſpiekłych/ à nawięzcy gdi włożiſz
10: Dijairis ſalomonis kołáčkhow z
11: apteki wten firop. E
12: Wino w ktorim by wrzało to
13: korzenie omånowo s cinamonem
14: à z gałganem/ potwierdzå żołą-
15: dek mdły y ſercze poſilå / Auicen-
16: na Capithulo o Omånie mowi/
17: Omån ieſt dwoiaki ogrodny/ dru
18: gi polny/ thu mowimy o polnym
19: omanie, à wino w kthorym wrzał
20: Omån/ à potym oczukrowawſzy
21: to wino/ ieſt dobre pierſiåm twier
22: dzåcz ie, j wolueć [!] oddychaniå da

- 23: iącz według onych słow/ Omān
24: s Kampanijey pierfi dobre czyni. F
25: Też naprzeciwno żołądkowey boleści/
26: y też ielith/ y naprzeciwno
27: kolicze którą zową Iliaka/ y na-
28: przeciwno zarażeniu kthore bywā
29: wpufzczaniu vryny/ vczyń Thro-
30: ią thim obyczaiem. Wezmi omā
31: nowego korzenia/ cinamonu/ każ
32: dego łnich po dwie dragmie/ gał-
33: ganu/ anyżu/ kalricijey/ każdego |
34: po dragmie/ korzenia kofańczowe^g
35: Imbiru/ khańdego po połowicy

kolumna: d

- 1: dragmy/ mułzkātowego kwiatu/
2: gwozdzikow, każdego iakoby trze
3: cią część dragmy/ włythki rzeczy
4: na proch shtłucz à zmieszay zbia-
5: łym cukrem iako vzzrilyz potrzebę
6: wiele go mālz włożyć/ à shtego v-
7: czyń troiā. G
8: Theż gdy vwārzyłz Omān z
9: nafieniem sparagowym à z wro-
10: blem profem w wodzie/ à tego lie
11: napijāy/ abowiem vrynę y rzeczy
12: przyrodzone paniām wywodzi do-
13: łkonale/ Pandectha/ Serapio o
14: tym powiedaiā.
15: Epatica.
16: Maiownik albo wāthrobne

17: ziele. Leberkraut. Capitulum. 65. [grafika](#)

strona: 45

kolumna: a

Maiownik.

Lift 45

A

- 1: MAiownik iest zimny y
- 2: fuchy w pirwżim słop-
- 3: niu/ Iest ziołko ro-
- 4: ftące około wod/ al-
- 5: bo na wilgotnych miefczach, albo
- 6: na wilgotnych kamienioch/ à iest
- 7: vżiteczne wątrobie/ y wfpomaga
- 8: iące ią w niemoczach iey/ à prze-
- 9: to iest rzeczono wątrobn ziele/ à
- 10: z włǎzcza naprzeciwo zapǎleniu
- 11: wątrobnemu/ y theż naprzeciwo
- 12: żoltey niemoczi mǎ być dǎna wo-
- 13: da **Kego** [!] ziela, albo woda w ktorey
- 14: by wrzało to ziele z **mleceżm** [!] wy-
- 15: fokim/ à oczukrować à to pijać. B
- 16: Naprzeciwo febrze ktorǎ bywǎ
- 17: trzeciego dnia/ yteż ktorǎ by-
- 18: wǎ na kaźdi dzień s ftrony wątro
- 19: by chorey albo wrzedliwey/ thedy
- 20: ten firop niżej napifany **lekarftwe**^m
- 21: będzie/ y na infze choroby wyfżfzey
- 22: wypifane/ iest then firop/ Wezmi
- 23: foku Zielǎ wątrobnego/ mleczo-
- 24: wego/ lactuczanego/ kaźdego ro-
- 25: wno połkwǎrty, kwiatkow fiołko

- 26: wych/ rozinkow drobnych/ każde
27: go fnich trzy dragmy/ fliwek wę-
28: gierskich siedm`/ ty wŕzytki rzeczy-
29: wãrz w wodzie iako we dwu kwãr
30: tu wody/ aże do połowicze niech
31: wywre/ à potym przecedziwfzi o-
32: cukruy dobrze biãłym czukrem à
33: thak fię napijãÿ thego firopu po-
34: ranu y wieczor we dwie godzinie przed wieczera/ trunek czo by w-

kolumna: b

- 1: nim były ze cztery vncije/ à gdy
2: gi wypijesz wezmiŕz the purgacijã
3: z apteki tak napiŕãwŕzy na karcie,
4: Wezmi fektwãrzu s foku rożane⁸⁰
5: czthyrzy dragmy/ Reubarbarum
6: thrzeciã częłć dragmy/ ŕpiki thrzy
7: ziãrnka/ Caffijey filtuly trzy dra-
8: gmy/ à ty rzeczy rozmęc w [e]czy-
9: rzech vncijach firopu wyŕŕzey na-
10: pifanego/ wypiy że tho ciepłõ na-
11: ŕwitaniu/ à nazaiutrz wezmi ko-
12: łãczkow z apteki zowã ie Triaŕan
13: dali, albo Conferui fijołkowey dlã
14: poŕileniã wãtroby. A zwierzchu v
15: cziñ taki plãŕ na wãtrobę wziã-
16: wŕzy wodki wyłokiego mleczu czo
17: chczefz à zmifzãÿ ŕniã prochu ŕan
18: dalow czirwonych iako by połtrze
19: ci dragmy/ ŕpodij prochu iego teŕ
20: ŕpołdragmy/ à ŕłõziwŕzy faczeleth

- 21: wetroie rozmocż w tey wodzie fti-
22: mi to prochy/ à przłoż poranu na
23: wątrobę ciepło letnio, à tego cziń
24: kielko razow przykladaiącz. C
25: Theż Ziele wąthrobne/ ieleni
26: ięzyk/ wyfoki mlecż/ każdego małż
27: wziąć po garłci/ à pote^m oczukruy
28: à piy dlã zatkaniã wątroby y fle-
29: dziony s łtrony wilkołci gorącich. D
30: Też ty zioła przerzeczone, łtłu
31: czone à potym przyłożone na ła-
32: mę wątrobę/ ielth dobri plãłtr na
33: bolączkę gorącą wątrobną, nie-
34: dopułzczaiącz fie łzyrzić bolączcze E
35: Też ten plãłtr przyłożony na

kolumna: c

Ciemierzycza biała

- 1: macię: załthanãwiã miełięczną
2: niemocz paniãł.
3: Elleborus albus.
4: Czemieszycza biãłã.
5: Vcifnifwurtz.
6: Capitulum. 66. [grafika](#) A
7: CZemieszycza biãłã ielth
8: ciepłã y fuchã w trze-
9: cim łłopniu/ kthorey
10: ielth dwoiaki rodzãy/
11: to ielth biãłã y czãrnã Czemieszi-
12: cza/ albo gorzekwiat/ biãłã Cze-
13: mieszycza ielth dlã thego rzeczona

14: iŕz mǎ biǎły korzeń/ albo teŕz iŕz fle-

15: gmę ktorǎ ieŕt wilkoć biǎłǎ: pur-

16: guie, czǎrnǎ dlǎ tego ieŕt rzeczona

kolumna: d

1: iŕze melankoliǎ czǎrnǎ purguie/ ǎ

2: korzeń telko w chodzi wlekarŕstwa,

3: Thu włoŕnoŕci biǎłey Czemierzi-

4: cze wypisuiemy, ŕtarzi ludzie wpur-

5: gacijach ŕwoich poŕpolicie vŕziwa-

6: li biǎłey czemierzicze/ iako my te-

7: rǎz vŕzywǎmy ŕcamoneam/ abo-

8: wiem pirwŕzi ludzie byli mocniey-

9: ŕzego przyrodzenia/ ǎ thak mogli

10: wycirpieć Czemierziczi/ ale dzifia

11: rzǎdko iey vŕzywǎmy/ bowiem ŕǎ

12: ludzie mdleyŕzi dzifieyŕzych czaŕow

13: ǎ thak z wielkǎ dowcipnoŕciǎ ǎ z

14: wǎgǎ lekǎrz mǎ ŕie wǎzić dawać

15: Czemierzicze/ ǎ nǎwięczy thym

16: ludziom kthorzy ŕǎ cialnych pierŕi

17: ǎ mdłym y ŕuchego przyrodzenia

18: niemǎ być dǎwǎna Czemierzicza

19: ǎbowiem czyni gwǎłtowne wra-

20: czanie y ŕtolcze zbytnie/

21: iedno ludziem tłuŕtim wilgotnego przyro-

22: dzenia mǎ być dǎwǎna. B

23: Wezmi **ciemierzicze** [!] dwie dra

24: gmie/ vcŕziniwŕzi proch ŕniei ǎ za-

25: wiǎzawŕzi wchuŕtkę włoŕz na nocz

26: w wodkę mleczowǎ iŕze tak poŕto-

- 27: gi łpięć godzin/ à pothym czyfcie
28: wycifni à wypiy na fwitanu/ dlà
29: febry kthorà bywà na każdy dzień.
30: Itheż dlà bolefcie kthorà bywà w
31: członkoch nożnych y ręcznych/ y
32: naprzeciwo paraliżowi to będzie
33: dobrà pomocz albo lekarftwo. C
34: Też z wierzchu przykładaiaącz
35: wwarzone korzenie Czemieszycze

strona: 46

kolumna: a

Ciemierzycza biała.

Liłt 46.

- 1: z lebiodka/ bowiem oddalà ti cho
2: roby przerzeczone/ à gdy iefzcze ku
3: tym ziołkàm albo ku temu korze-
4: niu przyłożisz laku z łonych ryb s
5: łledzy albo z infzych ryb. D
6: Theż proch biały Czemieszi-
7: cze zmieszany s łokiem brzofkinio-
8: wym albo z oleykiem gorzkich mi
9: gdàłow/ wpuć te^go w vcho w kto-
10: rym by robàczy byli/ abowiem ie
11: zabija. E
12: Też gdy będzie wwarzonà w
13: ługu à tym ługiem głowę myiefz
14: włzi niedopuszczà w głowie/ y gło
15: wę z otràb czyłci. F
16: Też naprzeciwo fwierzbiowi
17: iefł dobrà małc z biały Czemie-
18: rzycze/ à z Litargirium àz oleiem

- 19: albo z oliwą à z ocztem vczin fte^{g0}
- 20: małc. Pandecta/ Mefue/ Sera-
- 21: pio powiedaią twierdząc tę rzecz G
- 22: Też proch biały Czemierzi- [!]
- 23: ce [!] wnos wdmuchniony, czifci gło [!]
- 24: we [!] czyniąc kichanie. H
- 25: Też fok Czemierzicze z mąką
- 26: rżaną zmieszany/ myłzy od thego
- 27: zdychaią gdy ktorą zakufi. I
- 28: Też kto ma podagrę/ vwårz
- 29: proch Czemierzicze biały w oley
- 30: ku który zową petreoleum [!] à thym
- 31: namazuy nogy bolące vznáfz po
- 32: mocz niemalą.
- 33: Capitulum, 67.

kolumna: b

- 1: Elleborus niger.
- 2: Czårnå czemierzicza albo go
- 3: rzekwiat.
- 4: Swarcze neifwurtz. grafika A
- 5: CZårnå czemierzicza,
- 6: iest ciepłå y fuchå, gdi
- 7: iå dobrze kto przypra-
- 8: wi wlythko ciało na-
- 9: prawiå y krew thåkiez/ abowiem
- 10: purguie/ wypådżå czårne melan-
- 11: koliczne wilkofci. B
- 12: Gdi nakładziefz korzeniå Cze
- 13: mierzycze w kokofz albo w kapłu-
- 14: na/ à włóżyfz też włofkiego kopru

- 15: Itą Czemierzyczą/ à tak pothym
16: wwarz tę kokofz iako fie godzy à o
17: ney polewki napijây fie/
18: á potym

kolumna: c

- 1: we dwie godzinie iedz/ melanko-
2: lią czyfci znãmienicie/ y żywot o-
3: twierã/ y ciało s kroft czyfci. C
4: Theż proch tak biãley iako y
5: czarney Czemierzicze/ trãwi mię-
6: fo złe w ranach złych zagniłych. D
7: Też proch Czemierzicze czar
8: ney zmieszany z miodem/ á thego
9: przykłãdây na fiftułę/ powiadã
10: Pandecta iże zakielko dni zaftanã-
11: wiã fiftułę wyfufzaiącz iã. E
12: Theż oboia Czemierzicza mã
13: mocz ocieraiączã/ á tak ieft obo-
14: ia Czemierzicza dobrã na thrãd y
15: na czyrwone krofthy ktore bywaiã
16: na liczu/ y też na fwierzb/ to iefth
17: gdy wwarzilz Czemierzicze w wo-
18: dzie s fokiem kobylego fczãwui/ al
19: bo w famym foku kobylego fczã-
20: wiu/ a przylož knim Litargirium
21: á trochę miodu/ á tak zmieszãwfi
22: to fpołem á wwarzywfy ilz zgęft-
23: nieie/ tedy tym namazuy ty niedo
24: fdatki namienone. F
25: Oczet w kthorym będzie wa-

- 26: rzonã Czemierzicza/ płokać vfta
27: tym ocztem/ boleć zębów vfmie-
28: rzã ciepło tim płócząc łobie, á gdi
29: ktemu przyłóziłz grochu albo pŕze-
30: nicze/ á powazyłz wełpołek/ tedy
31: ktoriby gołáb thego grochu albo
32: pŕzenice zakulił kazdy zdechnie,
33: Paⁿdecta powiadã. G
34: Też powiadaiã gdy pry Cze-
35: mierzicza rołcie podle korzeniã kto

kolumna: d

- 1: rego drzewa/ thedy owocz onego
2: drzewa łtolcze czyni. H
3: Też naprzeciwno robãkom kto
4: rzy w vřzech bywaiã/ zmieřzã ze
5: proch Czemierzicze s łokiem pio-
6: łynowym á ciepło po throłze wpu
7: łzczã w vřzy/ pobijelz thym robãki. I
8: Też wezmi korzeniã Czemie-
9: rzycze/ nafieniã włolkiego kopru/
10: á zawiãwřzy w chutkã włoz w
11: wodkã ieleniego ięzyku/ á pothym
12: po pięci godzin wycifni/ á oczu-
13: krowãwřzy wypiy ciepło/bowiem
14: ten trunek flegmę y kolere purgu-
15: ie s człowieka przez łtolcze wywo-
16: dzãcz y też tym ktorzi maiã łwie
17: tego walantego niemocz/ albo w
18: członkoch/ yteż tym ktorzy maiã
19: paraliż/ to przereczone lekarstwo

- 20: daie pomocz. K
- 21: Czopek vczyniony s Czemie-
- 22: rzycze á z miode^m/ á obwałkowãw
- 23: lzi bawełnę vcziniwłzi lnicy czopek
- 24: włóż gi do macicze/ chczefzli przyć
- 25: ku rzeczãm przyrodzonym/ iedno
- 26: brzemiennym tego nietrzeba/ abo
- 27: viem płod vywodzi przed czałem,
- 28: Pandecta a lãnem mefue powia
- 29: daią iz by fie trzeba warować cze
- 30: mierzycze biãley/ abowiem zadu-
- 31: lżã człowieka/ á iad ieft ciału. L
- 32: Czãrnã Czemieszicza w wi-
- 33: nie vwarzonã á pitha czukrem o-
- 34: czukhrowawłzi: quãrthana od niey
- 35: przefłanie.

strona: 47

Chebd

Lift 47.

- 1: Ebulus.
- 2: Chebd. Atich.
- 3: Capitulum. 68. grafika A
- 4: CHEbd iefth ciepłego y
- 5: fuchego przyrodzenia
- 6: w trzecim słopniu/ à
- 7: mã mocz wyfufzaiã-
- 8: czã y ciała roftãczã/ y teź rofpã-
- 9: dzaiãczã miernie/ korzenie y z li-
- 10: ściem godzy fie ku lekarstwãm. B
- 11: Teź dlã moczi swoiey rofpã-
- 12: dzaiãczey y teź otwieraiãcey rzecz

- 13: przyrodzoną paniąm pobudza/ à
14: gdy vwarzisz chebd z byliczą/ z bo
15: zem drzewkiem w winie/ à tym o-
16: kładây dymiona y macicę, też wy
17: wodzy rzecz przyrodzoną paniąm

kolumna: b

C

- 1: Też ieft dobry na bolenie nog
2: ktore bywâ z opuchliną tym oby-
3: czaiem íprawuy/ Wezmi chebdu,
4: kwiátkow rumienkowych, noftrze
5: gu, każdego ínich po garíci, otrâb
6: pńzenicznych dwie garíci/ wârżze
7: thy rzeczy w ługu/ à tym ługiem
8: vmywâý przez dzień cztyrzy razy
9: nogi ciepło/ albo inísze miefcza kę-
10: dy by bol był z opuchliną nietelko
11: nogi D
12: Też fok chebdow z wodą sło-
13: nâ/ iefth dobry na boleíci nożne y
14: ręczne z wierzchu przikładaiaćz. E
15: Też vwarzenie korzeniâ chebd-
16: dowego z nafieniem włoíkiego ko
17: pru, pietrufzczanem, z opichowem
18: na opuchlinę kthorâ z zimney przy-
19: czyny pochodzy/ niewymownie
20: wípomâgâ/ Pandecta powiadâ. F
21: Theż fok chebdu ciepło w vízi
22: wpuízcżany/ pífcżenie y ízumienie
23: od nich oddâlâ/ à gdy kniemu fo-

- 24: ku piołynkowego przymieszają w
25: vcho wpuścisz po kielko razow cie-
26: pło/ robaki vmarzą. C
27: Też fok iego przeciwi sie vka-
28: fzeniu iadowitech zwierząt y krew
29: s siadłą albo mleko w pierfiach s
30: siadłe rozmiękczą gdy tim fokiem
31: namażesz mieścze kiele razow.
32: Pijawki zabiją kiedi by sie kthorą
33: napiła tego foku. H
34: Wino w kthorym by wrzało

kolumna: c

Chebd.

- 1: korzenie chebdowe z lakcją/ ka-
2: szel zaftarzały vmierza. Iteż fli-
3: negorz mocno wypada ktori zo
4: wą po łacinie Squinantia. I
5: Też fok chebdow z wodą bab-
6: czaną ałtrochą piretrum y fthro-
7: chą miodu rozanego zmieszają ze
8: ty rzeczy społem a tym sobie vfta
9: płocz ciepło gargarizując/ abo-
10: wiem bronni reumy s chodźć z gło
11: wy w gardło y na pierfi/ ale vfty
12: wywodzi ty nieczyfiofci/ y też bo-
13: leć zębów vmierzą długo thrzy-
14: many w vfciech/ y też ięzyk vpa-
15: dły podnofi. K
16: Też woda w ktorey by wrzało
17: korzenie chebdowe z ieleniami ięzy

- 18: ki/ tym ktorzy maią fledzionę cho
19: rą wřpomagaią/ à gdy kthemu
20: przyłóżyłz opichu/ tym ktorzi ma-
21: ią kamień w łobie barzo gim iest
22: dobre lekarřtwo.
23: Edera terreřtris.
24: Blufzcz. Gruntdreb.
25: Capitulum. 69. A
26: Blufzcz/ liřcie iego iefth
27: godne ku lekarřtwam
28: liřcie ie⁸⁰ z liřciem wy-
29: łokiego flazu à łkorze
30: niem mlecżowym/ vwarz ty rze-
31: czy łpołem w oczcie à w wodzie/
32: à tego łie napijåy oczukrowawły [grafika](#)

kolumna: d

- 1: abowiem fledzionę łkażonå à opu
2: chłå naprawiå. B
3: Albo thak vczyń firop na the
4: niemocz/ Wezmi łoku Blufczõ-
5: wego/ łoku ieleniego ięzyku/ kaź-
6: dego łnich po poł kwårty/ wyfo-
7: kiego flazu/ mąki bobowey/ korze
8: niå mieczikowego/ kaźdego łnich
9: po vncijey/ wřzytki rzeçzy łtłukřzy
10: wårz w tych łokoch przyłåwřzy tro
11: chę ocztu/ à potym rozmoczywřzi
12: wtim faczelet przyłóż na fledzionę
13: opuchłå albo zatwardziåłå/ ale
14: wnåtrz bioråcz albo pijåcz. C

- 15: Ten sirop będziez miał dobry
16: na skażoną fiedzionę/ y naprze-
17: ciwko quartanie/ naprzeciwko o-
18: puchlinie ynaprzeciwko żółthey
19: niemoczy z zimney przyczyny tym

strona: 48

kolumna: a

Blufzcz.

Lift 48.

- 1: obyczaiem/ Wezmifz foku Blufz-
2: czowego/ ieleniego ię zyku/ każde^{g0}
3: fnich mniefy niżli po poł kwârthy,
4: wirzchow piołynkowych/ kopyt-
5: niku/ kwiatkow czenturzijey/ każ-
6: dego fnich po połgarfci/ kwiañh-
7: kow boragowych/ rozynkow, lift-
8: kow fenef/ każdgo fnich po gar-
9: fci/ z aptheki epitimi (żiele ieft) ka-
10: niey przedze/ nafieniã hanyżowe^{g0}
11: opichowego/ włoſkiego koprn [!] / pio
12: truſzczanego/ korzeniã bruſci z a-
13: pteki, ſparagowego, każdgo fnich
14: trzy dragmy/ lakricijey poł vnci-
15: iey/ ty wſzytki rzeczy wârż w kwâr-
16: cie wina białego ze czterzema ły-
17: ſzkoma oczthu aż do połowice/ à
18: pothym przecedzywſzy oczukruy
19: dobrze/ à tego ſie napijã poranu
20: ciepło po trunkowi/ à gdi gi wypi
21: iefz wezmi tę purgacijã w lektwã-

- 22: rzoż z aptheki/ Wezmi lektwã-
23: rzu hamech Mefue/ lektwãrzu di
24: iaturbit/ dijaſene/ wſzithkich row-
25: no po dwie dragmie/ Caffijey wy
26: ciągnionej czterzy dragmy/ à po-
27: thym wezmi thego ſiropu czterzy
28: vncie/ à roſpuſciwſzi wnim ti lek-
29: twãrze/ wypiy naſwitaniu ciepło,
30: à nazaiuthrz dlã poſileniã wezmi
31: kołaczkow ktore zowã Dijacorus
32: albo dijacalanentum/ à na oſta-
33: thek możesz przyłożyć na ſledzionę
34: przerzeczonoy plãtr zagrzwãwſzy le-
35: tnio.

kolumna: b

- 1: Też fok bluſzczow ciepło wpu- [!]
2: łzczony [!] w nozdrze/ czyłci głowę y
3: boleć iey vſmierzã/ à gdy też te^g
4: fok w lewe vcho wpuſciłz, tedi bo
5: lenie zębow na lewey ſtronie vſpo
6: koiã. E
7: Też vwarzony bluſzcz w ługu
8: z łupinami orzechow włófkich nie
9: dozrałych [!]: włófi czerni/ Pande-
10: ſta powiadã. F
11: Też liſcie Bluſzczowe w wo-
12: dzie vwarzone/ à ona woda pita
13: poranu kielko razow/ żołthã nie-
14: mocz oddãlã. G
15: Theż wanna vczyniona z v-

- 16: warzenia tego zieleń, a kto by miał
17: w nyrkach kamień ma siedzieć w-
18: oney wodzie ciepłej/ y naprzeciw-
19: ko podogrze iest to **vżyteczu** [!] wanna. H
20: Theż twardość sledziony od-
21: miękczą y rospadzą gdy będzie v-
22: warzony blufzcz w oczcie/ a przy-
23: lożony na lewy bok. I
24: Też oknienie oddala tym oby-
25: czaiem wezmi foku **blufzcowego** [!] a
26: po kropcze pufzczay ciepło w wzy
27: poranu y na nocz.
28: Edera arborea.
29: Drugi Blufzcz Drzewny.
30: Ebich.
31: Capitulum. 70.

kolumna: c

Drugi Blufzcz drzewny

grafika A

- 1: TEn Blufzcz/ iest rze-
2: czony blufzcz drzewo-
3: wy/ bowiem sie oko-
4: lo drzewa wije/ kozy
5: go rady pozywaia/ mleka sie gim
6: przy mnaza dla tego pokarmu/ ko
7: rzeń iego zimnego iesth przyrodze-
8: nią/ a czyni ziemię zimną nakto-
9: rey rofcie/ a długo trwa w zielo-
10: nofci listu swoiego/ ma smak gorz
11: ki scierpnością niektorą/ iest dwo-

12: iaki rodzaj blufzczow/ ieden iefth

13: biały à drugi czarny/ albo ieden

14: ieft famiecz à drugi famicza/ Bià

15: ły blufzcz mǎ biały owocz/ à czar

16: ny mǎ czarny owocz/ Tim zielem

17: Poetowie w rzymie bywali koro-

18: nowani dla gich flachethności ro-

19: zumu, gdzież to wielki Woyciech

kolumna: d

1: powiadǎ iż by Alexander tim zie-

2: lem riczerze swoie koronowǎł, Pli

3: nius powiadǎ iż ten Blufzcz miał

4: być drzewkiem barzo prawi wyfo-

5: ko roftǎcz aże nǎydzie drzewo ia-

6: kie albo mur na kthorym sie wije/

7: maiǎcz lift iakoby skorzenia wyro

8: ftaiǎczy albo z drzewa/ à rozdzie-

9: lenie w nich ieft nieiakie wǎglowǎ

10: te woniǎ maiǎc przikrǎ, smak ma

11: iǎcz gorzki/ pod cieniem tego drze

12: wa wǎżowie y infzy rbǎczy [!] radzi

13: prze miefzkǎwaiǎ/ Blufzcz aczkol-

14: wiek ieft gorzki: à wǎzakoż iefth do

15: bry ku lekarftwǎm/ abowiem mǎ

16: mocz cierpniǎczǎ y zaciłkaiǎczǎ/

17: à tak ieft dobry naprzeciwo czyr-

18: woney niemoczy. B

19: Sok blufzczow zmiefzany z o

20: leykiem gorzkich migdǎłow wpu-

21: fzczony w wǎzy/ gǎluchocǎ oddǎłǎ à

- 22: łu^och przywra^oczã. C
- 23: Też fok w nos wpufzczony czy
- 24: fci głowę/ y bolenie iey vfmierzã,
- 25: àbowiem mã mocz w łobie roznã
- 26: à nieiako przeciwnã/ à przeto też
- 27: przeciwnym niemoczãm pomãgã
- 28: mã mocz trawiãczã/ czyfciãczã/
- 29: y bolefcì vfmierzaiãczã/ à tak kie
- 30: dy kozieł bẽdzie khãrmion Blufz-
- 31: czẽm drzewnym/ tedy krew takie^{g^o}
- 32: kozła bywa łamiãcza Kamieñ y
- 33: wypãdzaiãcza s człowieka/
- 34: to ieft z nyrek y z miechierza. D
- 35: Też ieft ieden blufzcz na ktore^{g^o}

strona: 49

kolumna: a

Swieczki.

Lift 49.

- 1: liftkoch rofa padnie á twardzieie/
- 2: á w kadzidło fie obraczã/ ktore ka-
- 3: dzidło lekarze wielkiey mocy być
- 4: wyznãwaiã/ àbowiem dym iego
- 5: rzecz przyrodzonã paniãm pobu-
- 6: dzã/ I też czepek wywodzy/ Se
- 7: rapio powiadã o tym.
- 8: Eufrafta.
- 9: Swieczki. Augentroft.
- 10: Capitulum. 71. grafika A
- 11: SWieczki/ ieft ziele bar
- 12: zo podobne w koczła

- 13: niu Izopowi/ iedno
14: to yże Swieczkowe
15: koczłanie ielth barwy fijołkowej,
16: à drugie iż gałązek to ziele niemã
17: ale lift prawie s famego koczłania

kolumna: b

- 1: wychodzi/ drobni á karbowany ia
2: koby kurowy grzebień/ kwiãthki
3: s siebie wypufzczã nieprawie biãte
4: á drobne/ iako tu mãłz namalowa
5: ne. B
6: WłaŃnoŃci the^{go} ziela fã nawięcey
7: przywłofzczõne na lekarŃtwa oczõ^m.
8: Elitropium.
9: Nawrot.
10: Capitulum. 72. A
11: NAWrot ziele/ Plinius
12: powiadã iż wten czas
13: kwitnie kiedy Ńlõncze
14: biwã wznamieniu nie
15: biefkiem w raku/ á iako Ńlõncze y-

kolumna: c

Nawrot

- 1: dzie thãkież [kwiath thego ziela za]
2: [Ńlõnczem idzie] roŃkwitaiãcz Ńie/ à
3: Ńtãd że połączynie to ziele Solfe-
4: quium zowã/ iako by nafladuiã-
5: cze Ńlõncza/ àbowiem iakho Ńkoro
6: Ńlõncze wznidzie tak Ńie też roŃkwi

- 7: tnie/ à iako richło zaydzie słończe
8: à ono fie też ftulà/ Kwiatki z fie-
9: bie wy pufzczà ku biàłości fkłonne,
10: też ku żółtości/ y ku brunàthności
11: to ielth rozmaytey barwy/ à lifth
12: mǎ chropawy trochę ciemny. B
13: Włofność the mǎ to ziele/ ifz
14: gdy vwarzone w wodzie à poranu
15: pite ciepło/ flegmę y kolerę trǎwi
16: w człowiecze/ y też niedzwiǎdko-
17: uemu vkǎżeniu fie przeciwi niedo
18: pufzczaiącz iadowi fie szyrzyć po
19: ciele gdy będzie pite z winem vwa
20: rzywfy. C
21: Theż plǎtr vczyniony fthego
22: zielǎ/ à przyłoż na brodǎwki: mǎ
23: mocz ifz ginǎ od tego brodawki. D
24: Też cztyrzy ziǎrnka nafieniǎ
25: nawrothowego z winem ciepło pi
26: the przed quartanǎ spon godziny
27: przelstae quarthoana albo fie vlzy-
28: wǎ/ A tym czo **terciǎne** [!] miewaiǎ
29: thedy thrzy ziǎrnka dǎy z winem
30: przed przyfciem febry, tedy też prze
31: ltaie trzeciǎczka. E
32: Też lifcie nawrothu ftłuczone
33: à przyłożone na opuchliny/ roz-
34: chodzi fie pod nim.
35: Thǎkież y na
36: po dogrę przyłożony plǎtr z lifciǎ

kolumna: d

- 1: iego odeymuie boleć/ Itheż przy-
- 2: rodzoną niemocz biątem głow^om
- 3: pobudzą/ y m^ortwy płod z żywo-
- 4: ta wypędzą. F
- 5: Też nawrot wełpołek y z na-
- 6: fieniem/ z izopem/ z w^ołkim ko-
- 7: prem/ łoli trochę oczkowatey przy-
- 8: łozywłzy ktemu/ the lekarłtwo za-
- 9: bij^o chrob^oki w žiwocie/ tak gliłti
- 10: iako inłze chrobaki krothkie ^o łzy-
- 11: rokie ktore zow^o Alcarides. G
- 12: Też korzeń tego ziel^o na łzygi
- 13: nołzony, niedzwi^odek od thakiego człowieka
- 14: vciek^o y i^oad iego nicz
- 15: mu niełzkodzi.
- 16: Epitimum.
- 17: Iełł to ziele zamorłkie. [grafika](#)

strona: 50

kolumna: a

Epitimum.

Liłł 50.

- 1: Capitulum. 73. A
- 2: EPitimu^m iełł ziele ktore
- 3: we w^ołłzech rołcie, ^o
- 4: rołcie tym obyczaiem
- 5: iakoby kani^o przędza
- 6: ^o ^o n^ołeplłze Epitimum na iednym
- 7: wyłpie kthori wyłsep Creta inłula
- 8: zow^o, czo n^o w^ożnieylłze to iełł n^o

- 9: lepsze a wonią mają ostrą/ które jest
10: przyliśwatłzem to jest najlepsze, ale
11: blade albo żółtawe nie jest dobre/
12: mają mocz ciepłą y wyfuszącą y
13: otwierającą y rozpuszczającą, wne
14: trzności posilą/ pragnienie czyni
15: y zapalą ciała kolericznego, otwie
16: rą żywot czyniącz ścholcze/ iedno
17: śromoczą inśzech rzeczy/ tho ziele
18: niecirpi wielkiego ognia à thak y
19: wielkiego warzenia/ à między in-
20: śzemi wśitkimi zioły mają nawięcz
21: śzą **włofnośnoś** [!] purgować
22: **melaⁿkolia** oczym Mefue/ Auicenna/
23: Serapio/ Diaſcorides/ y Galie-
24: nus świadczą. B
25: Mefue piśze/ niekthorzy prawi
26: ludzie powiadaią aby Epitimum
27: miało też flegmę wypędzać s cia-
28: łą/ Paweł ieden lekarz mowi/ E
29: pitimum wywodzi ściała człowie-
30: czego śpalone wilgotności melan-
31: koliczne/ à tak jest lekarstwo ośob-
32: bliwe naprzeciwno niemoczom gło
33: wnym kthore z melankolijey przy-
34: chodzą/ iakho jest niemocz iedna

kolumna: b

- 1: którą zową melankolią, y też czło
2: wiek rozum śtraci, leda czo mowi,
3: y też świętego valantego niemoc,

- 4: zawraczanie głowy/ y drzenie fer-
5: cza oddalã/ Iteż niemoczy fledzio
6: ny leczy/ Też kłocie bokow/ y bo-
7: lenie nyrek odeymuie. C
8: Też ktory by człowiek miał Can-
9: cer wrzod albo thrąd na fobie/ v-
10: warzywłzi Epitimu^m s polną ru-
11: tą/ s paprotką, à tego fie napijać
12: poranu przez kielo niedziel dlã tich
13: niemoczy/ Mirra pożywana te^{go}
14: Epithymi łamego w vwarzeniu z
15: gãrć/ à prochu iego czo czthyrzy
16: złothe zaważã/ Lecie żądny czło-
17: wiek niemã pożywać Epitimu a-
18: le w iefieni à na wiofnę ti fã czali
19: godne ku iedzeniu go. D
20: Też quartanę doftatecznie v-
21: leczyłz thym obyczaiem/ Wezmi
22: Epitymu^m tak wiele czo dwa złota
23: zaważi/ kamienia lazulowego też
24: wezmi/ à armenowego/ kazdego
25: czo złoti zaważy/ à tak vwarzyw
26: fzy pierwey Epitim. zele [!] w wodzie
27: proftey/ więcz pothim wziawłzi to
28: kamienie na proch łtarthe rołpuć
29: w oney wodzie w ktorey wrzało
30: epithimu^m dãy że fie onego napić na
31: łwitaniu trunek dobry/ à pothym
32: nieiefe aże za łzeć godzyn/ iedno

- 33: nie tego dnia małż dawać tego le-
34: karftwa kiedy ma być febra quar-
35: tana ale przed byciem iey dzień.

kolumna: c

Biała gorczycza

- : Eruca.
: Biła gorczycza.
: Capitulum. 74. **grafika** A
1: Biła gorczycza iest
2: we wżem świadoma
3: iedna iest ogrodna à
4: druga polna/ domo-
5: wà **Gorczycza** [!] iest zagrzewaiącà
6: y odwilżaiącà w wtorem słopniu
7: à wżakoż polna iesth mocniejszyà B
8: Domowà Gorczycza częłtho
9: iedziona od ludzi/ czyni skłonność
10: ku ciełnym rzeczam. C
11: Czynią z domowey gorczycze
12: przyłmaki w kthorey ryby y mięfo
13: mączaią/ daie chęc y łmak ku ie-

kolumna: d

- 1: dzeniu/ à wilkołci flegmifte w gło
2: wie wyfułżà. D
3: Platearius powiedà o gorczy
4: czy iż naprzeciwo paraliżowi iest
5: dobrà y naprzeciwo zadzierzeniu
6: vriny/ y naprzeciwo rzezaniu kie
7: di ią s cebulą vwarzifz w wodzie
8: à oney wody ofłodziwfy miodem

9: dǎłz łie poranu napić. E
10: Też ziele łamo gorczyczne w
11: winie wwarzone à na krzyż przy-
12: łożone ciepło/ czyni buyność ciele-
13: łną/ thǎkież y nafienie fthłuczone
14: miałko à zmiodem zmieszane prze
15: łnym/ przyłożze na krzyż albo na
16: nyrki/ czyni fklonność ku rzeczóm
17: ciełefnem. F
18: O tymże też łwiǎdczy Gali-
19: enus/ iże gorczycza czyni pomno-
20: żenie w męłkiem nafieniu/ y wia-
21: try w żyłach/ à thak y prędkość ku
22: rzeczóm ciełefnym/ iedno iłz poru-
23: łzǎ bolenie głowy/ ale khiedy gor-
24: czyczę z lacthukǎ będziefz przypra-
25: wiǎł/ thedy odeymiefz iey iadowi-
26: toć zbytnią Tenże Galienus po
27: wiadǎ iłz gorczicza biǎłǎ mǎ moc
28: zagrzewaiǎczǎ y wyłufzaiǎczǎ, y
29: temu mǎmy wierzyć iż tak iefł bo
30: thego dołwiǎdczǎmy fkutheczenie
31: w zimnych à w wilgothnych nie-
32: moczach.

strona: 51

kolumna: a

Polna ruta.

Liłt 51.

- 1: Fumus terre.
2: Polnǎ ruta. Erdrauch.
3: Capitulum. 75. [grafika](#) A

- 4: POnlã [!] ruta ieft ciepłã
5: y fuchã w wthorym
6: słopniu/ Pandectha
7: powiadã iż polnã ru-
8: tã rofcie z dymow grubych kthore
9: pochodzą z ziemie/ Im zielenśzã
10: ieft: tym nãlepśzã polna rutha/ ale
11: fuchã nic niewãzi, nãpierwey mã
12: mocz purgowania melankolijey/
13: à potym flegmę słonã/ y pothym
14: kolcre [!] / á ieft też popądzaiącżã v-
15: ryny/ á przetho vwarzenie polney
16: Ruty s piołynkiem/ s kwiãtkami
17: czenturzyiey/ z borãgowymi/ kaź-

kolumna: b

- 1: dego śnich wziãwśzy po połgarfci,
2: korzeniã sofnki/ korzonkow paprot-
3: ki/ korzeniã chebdowego/ kaźdego
4: śnich po vncijey/ kaniey przędze/
5: Epitimi z apteki/ liśtkow łene/ kaź-
6: dego śnich poł vncijey/ nafieniã
7: włoſkiego kopru pietruczãnego,
8: libśzczykowego [!] / opichowego/ mi-
9: rabolãnu z apteki/ kaźdego śnich
10: dwie dragmie/ lakricijey iednę dra
11: gmę/ wśzytki thy rzeczy przetłucz
12: miãśzłzo à wãrz s proſtã wodã ia
13: koby we dwu kwãrthu wody przy-
14: lãwśzy trochę oczthu iako by pięć
15: łyżek/ wãrżze aż do trzeciej częſci

16: à potym przecedziwŹy oczukruy
17: à piy to poranu y wieczor we dwie
18: godzinie przed wieczera trunek/
19: à wypiwŹy ten firop wezmi ty pi-
20: łuty dawŹy ie vczyniç do aptheki/
21: tak napiŹawŹy na kartcze/ Wez-
22: miŹ Maffi piłul z wilczego łykha
23: dwa scropuły. Maffi piłul s pol-
24: ney ruti ieden Źcropuł/ Turbit te^{go}
25: poł Źcropułu/ Granorum Coconi
26: dij w liczbie pięç/ Imbiru thrzy
27: ziarnka/ zmieŹzay wŹytko Źpołem
28: à vczyniç piłul dziewieç s firopem
29: polney ruti/ à pothym wezmi dlà
30: poŹilenià *dijalaka*ⁿ kołaczkow pięç
31: albo mnief/ albo Dijakorum. B
32: TheŹ Źok polney ruty s kozià
33: Źerwatka/ a przimieŹzay knim tro
34: chę prochu Mirabolanoru a a tego
35: Źie napijaj/ krew cŹiŹci/ y quarta-

Polna ruta.

kolumna: c

1: tanę oddalà.
2: TeŹ Źok polney ruty s ktorym
3: zmieŹzay prochu *wroble*^{go} proŹa al-
4: bo prochu łamikamienia/ á thego
5: Źie napiy/ ábowiem vryne pobu-
6: dza. D
7: TeŹ Źok polney ruty ieŹt dobry

- 8: na zapłowanie wãrg/ y teź na za-
- 9: płowanie działł ktore bywã s łpro
- 10: chniałosci/ gdy vfta tim kto łobie
- 11: płocze. E
- 12: Teź fok polney ruty s czukrem
- 13: ieft dobri naprzeciwko zatkaniu łle
- 14: dziony y theź wãtroby z zymney
- 15: przyczyny. F
- 16: Teź fok polney ruty s łiarkã
- 17: á z oleykiem bobkowym/ ieftł do-
- 18: bri na łwierzb/ Pandecta/ Plate-
- 19: arius powiedaiã. grafika

kolumna: d

- 1: Feniculus.
- 2: Włofki kopr. Fenchel.
- 3: Capitulum. 76. A
- 4: Włofki kopr ieft ciepły y
- 5: łuchy w wthorim łlo
- 6: pniu/ mã mocz pobu-
- 7: dzaiãczã vryny. nafie
- 8: nie y korzenie y łifcie włofkiego ko-
- 9: pru łã dobre ku lekarłtwãm/ woda
- 10: Włofkiego kopru s swoiey włof-
- 11: nołci oczy czyłci/ á nawiãczye łtu-
- 12: cijã á łkamieniem ktory zowã ka-
- 13: laminaris/ thy rzeczy łtarłzy ie na
- 14: proch á zmiełzãwłzy łtã wodkã/ á
- 15: tym oczy mãczãy chore á mdłe/ á
- 16: przeto wãżowie na wiołnę wycho
- 17: dzãc z ziemie maiãcz zãcmienie w

- 18: oczoch/ lażą do korzeniã włofkie^{g0}
19: kopru/ a one łobie oczy wyciraiaę,
20: á łtąd ołtrołć wzroku biorą. B
21: Też nafienie włofkiego kopru
22: albo korzenie/ albo liłcie pożywa-
23: ne od pãń/ mleko gim w pierłiach
24: mnoży. C
25: Theż vwarzenie korzeniã albo
26: nafieniã włofkigo kopru/ z nafie-
27: niem pietrułczanym/ znafieniem
28: wroblego proła/ y też łamikamie-
29: niowego w winie vwarzywłzy/ á
30: tho wino vrynę wypądza/ y rzecz
31: przyrodzoną białym głowam.
32: Też wino w ktorym by wrzãł

strona: 52

kolumna: a

Włofki kopr

Liłt 52.

- 1: Włofki kopr s korzeniem brułci/
2: s łparagowym/ z lubłzczykiem/ à
3: ktobi miał zatkanie wãtroby j łle
4: dzony/ tedy to lekarłtwo otworzy
5: y wypędzi/ Iteż wiatri wnętrzne
6: trãwi y wypądza łciała. E
7: Też naprzeciwo wężowemu
8: vkãłzeniu albo iakiego inłzego ia-
9: dowitego zwierzęcia/ vwarzywłzy
10: włofki kopr łczebulą à potim prze
11: łłukłzy przyłoż na miełcze vkãłzo-
12: ne: wyciãgnie iađ. F

- 13: Theż wino w kthorym by był
14: warzony włofki kopr z miętka/ à
15: tego sie napijây/ bowiem zoładek
16: y Ńtrawnoć poŃilã, y zgagę ṽmie
17: rzã z zymney przyczyny pochodzą
18: czã. G
- 19: Theż wino w kthorym wrzãł
20: włofki kopr s korzeniem Hermo-
21: dactillorum/ Ńkorzeniem Ńofnki/
22: à potim oczukrowãwŃzy napijây sie
23: tego/ àbowiem opuchlinę wypã-
24: dzã z zimney przyczyny. H
- 25: Theż Ńok włofkiego kopru wy-
26: Ńthawiony na Ńlõncze w Ńklãncze
27: przez dwadzieŃcia dni/ ieŃth dobry
28: na bielmo y na inŃze makuły oczu,
29: wpuŃzczaiãcz tego na oczy chore. I
- 30: Też naprzeciwno Ńwierzbiovi
31: oczu pewne ieŃt lekarŃtwo/ wezmi
32: Ńoku włofkiego kopru/ Aloe epati-
33: ci z apteki/ à roŃpuŃć gi Ńthym Ńo-
34: kiem à potym wyŃtãw to na Ńlõn-
35: cze w Ńklenicy albo w kwãrcie cze

kolumna: b

- 1: nowe przez **dwadzieŃcia** [!] dni, à te^{gõ}
2: pothym wpuŃzczây na oczy/ iako
3: ieŃt obyczây. K
- 4: CzẽŃthe iãdanie włofkiego ko-
5: pru/ Siennik: nie ieŃt dobre/ bowiem nie rãd sie trãwi rychło w zo-
6: łãdku/ aczkołwiek nadymanie zo-

- 7: łądkowe y z gagę odeymuie/ Aui-
- 8: cenna powiadã. L
- 9: Theż w febrãch **dlugich** [!] albo
- 10: zaftharzałych/ woda Włoskiego
- 11: kopru s piotruńczaną à łczukrem
- 12: łą dobre ku piciu thim chorym lu-
- 13: dziem/ Pandecta/ Platearius/ y
- 14: Auicenna powiedaiã. m
- 15: Też kto by miał chrobãka w
- 16: vchu łkorka albo łwierczka/ thedy
- 17: **ok** [!] włoskiego Kopru z miode m
- 18: zmieszãwłzy/ ciepło wpulzczay na
- 19: nocz: zdechnie chrobãk. N
- 20: Theż naprzeciwiwo opuchlinie
- 21: kthorã zowã idropifis/ włoskiego
- 22: kopru korzenie łtrochã maki iecz-
- 23: mienney wãrz w winie á **one**⁶⁰ dãy
- 24: choremu poranu potrofze. O
- 25: Theż łamo korzenie w wodzie
- 26: albo w winie vwarzone/ à they
- 27: wody oczukrowãwłzy albo omie-
- 28: dziwłzy dãy łie napijać themu kto
- 29: cierpi kamieñ/ wypãdzã z vrynã
- 30: barzo lekko P
- 31: Też kto częłto nafieniã wło-
- 32: łkiego kopru pożywã/ taki prawie
- 33: odmłodnieie, bowiem płec gładzi
- 34: y krew dobrã czyni. O
- 35: Też pczoly zachowãwã w v-

Pozimki

- 1: loch iże nigdzie niepoleczą z one^{g°}
- 2: vła/ kiedy łamo ziele włółki kopr
- 3: **fłuczeńz** [!] à onym zieleń będziefz po
- 4: **mażowãł** [!] vle.
- 5: Fragania.
- 6: Pozimki. Erperkraut
- 7: Capitulum. 77. **grafika** A
- 8: POzymki łã zymnego przyrodzenia/ łã do-
- 9: bre na flinogorz/ tho
- 10:
- 11: ieft na opuchlinę łzyie
- 12: tym obyczaiem/ Wezmi foku po-
- 13: zimkomego/ wodki bęcżaney/
- 14: kaźdego łnich cżtyrzy **vciję** [!] / miód
- 15: ku Rożanego iednę vnciją/ foku
- 16: żorãwin poł vncijey/ balãuftie z
- 17: apteki dragmę iedne/
- 18: à przyłãwfzi
- kolumna: d**
- 1: ktemu ze cżtyrzy łyźki ocztu/ przy
- 2: wãrz/ à tim płocz łobie vfta gar-
- 3: garizuiącz. B
- 4: teź wodka Pozymkowa go-
- 5: rãczołć gafi/ y pot zaftanãwiã/ à
- 6: gdy by w tey wodzie rołpułcił dra
- 7: gantu à tego łie napijãł: pragnie-
- 8: nie oddãłã. C
- 9: Teź wino w ktorym by wrza-
- 10: ło to ziele z nãfieniem piotrufzcza

- 11: nym/ z nafiieniem łamikamienio-
- 12: wym, kamien wypadza y rozmiękcza w człowiecze [!] . D
- 13:
- 14: Theż fok Pozimek z miodem
- 15: rożanym ielth dobry tym kthorzy
- 16: maią rołpadliny w włciech thym
- 17: namazować vfta/ A gdi Pozim-
- 18: ki vwarzyfz z mięsem/ z borągiem
- 19: polewka onego mięsa krew dobrą
- 20: iałną czyni. E
- 21: Theż fok pozimek s cinamone^m
- 22: zła wonią vftth mieni przyjemną
- 23: czyniącz. F
- 24: Też naprzeciwno boleści fercza
- 25: y głowy ielth lekarstwem. G
- 26: Theż vwarzywfzy Pozimko-
- 27: we liście s ćwiklanym liściem, z bo
- 28: rągowym/ à pothym vfiękay dro-
- 29: bno iako kapuŧthę/ à zafię wårz z
- 30: rozynkami drobnemi/ à thego po-
- 31: żywây/ àbowiem ielth dobry to łzpi
- 32: nåk tym ktorzy fuchoty miewaią.
- 33: Też liście pozimkowe z liściem
- 34: iaworowym wełpolek vwarzone/
- 35: á łtego potym vcziń pláŧtr á przy-

strona: 53

kolumna: a

Pozimki

Liŧt 53.

- 1: kładay gi na złamane goleni/ á-
- 2: bowiem łpää y zrałzcza. I

- 3: Theż^v gdy pozimki vwarzyfz z
4: wyfokim flazem á wespółek ftłu-
5: czefz/ będziefz miał dobry pláfr na
6: wywinienie y na oddawienie ciała K
7: Też gi by ktori człowiek miał
8: wneřhrzny vráz/ fok Pozimkowy
9: s fokiem žiwokořtowym zmiefzani
10: řpaia j goij rany/ gdy fie tego kto
11: napijać będzie. L
12: Też paniám ieřt dobry ku za-
13: řtanowieniu zbythniey przyrodzo-
14: ney rzeczy/ á nãwięczyey gdy knie-
15: mu foku babczanego przimiefzáfz.
16: Fraximus.
17: Iefion Eřpenbaum.

kolumna: b

- 1: Capitulum 78. A
2: Iefion ieřt zimny y fuchy w wtorim řłopniu
3:
4: mocz iego nãwięczyey gdy ieřt zielony/ te
5:
6: dy rany goij nowe. B
7: Woda w kthorey-
8: by liřcie řwieże Iefionowe wępó-
9: łek y řkorzeniem było vwarzone/
10: á řthego vczynion był pláfr/ ieřth
11: dobry na złamane mieřcza, áthak
12: y na kořci złamane przykłađay/ á
13: bowiem řpaia y zrařzcza ie.
14: C Też wino w ktorym by wrza-

- 15: ły ńkorki iefionowe s ńkorkami ba-
16: gnifkowymi/ á tego wina fie dąy
17: napić temu ktory by miał sledzio-
18: nę zatwardziałą albo zamuloną,
19: przez pochiby vlecza/ á onę twar-
20: dońc rospądza mocznie/ Iefth tho
21: rzecz doświadczoną, gdyby profię-
22: ciu była dąna woda w kthorey by były
23: warzone ti ńkorki przez kielko
24: dni/ á kiedy zabijesz ono profię/ te-
25: di nąydziesz wnim barzo małą fle-
26: dzionę dła picią they wody/ Pandecta powieda. D
27: Theż iefth dobry Iefion na-
28: przeciwko czyrwoney niemoczy/ y
29: naprzeciwo bieguncze infzey/ gdy
30: vwarzysz ńkoreczki Iefionowe w-
31: defzczowey wodzie á włożisz gąrcńc
32: nafienią babczanego/ á tego firo
33: pu będziesz fie napijał naprzeciw-

kolumna: c

Iefiou

- 1: ko tym chorobám. E
2: Theż w tym firopie rozmocz
3: gębkę/ á przykładąy na żywoth/
4: bo zańtanąwią biegunkę/ á kiedy
5: ku temu firopowi przyleiesz oczthu
6: á rozmocziwłzi gębkę w tim włzit
7: kiem ciepło przikładáj na żoładek
8: chczeszli wraczanie zbytnie zańta-
9: nowić ktore przychodzi zemdlóci żoładkowej. F

- 10: Theż popioł s fkokrek iefiono-
11: wych vczyniony á potim zmiefza
12: ny s fokiem kobylego fzcżawiu/ á
13: ftrochą oleyku bobkowego/ á ftro-
14: chą żywego frebra/ ifz będzie iako-
15: by mać/ ábowiem fwierzb y kro-
16: fty fpadzã s ciała. G
17: Też dragma iedna albo połto
18: ry prochu s fkokrek iefionowych/ z
19: winem zmiefzany á pithy/ flegmę
20: purguie y też krofti wodne à biãłe
21:
22: ktore bywaiã na liczu gdy tym wi
23: nem ftym prochem pomazefz: wy-
24: fufzã ie y wniwecz obracza. H
25: Też liſcie Iefionowe przeciwi
26: fie iadowi/ to iefth gdi fok wycif-
27: niefz z liſciã iefionowego/ à thego
28: fie fok u z winem napijefz, iãd s cia
29: ła wypãdzã/ àbowiem takiey iefth
30: moci ifz wężowie poranu j wieczor
31: chroniã fie cienia tego Iefionu/ à
32: niefmieię podeń włazić/ à tak gdi
33: by miedzi wężem położył z iedney
34: ftrony ogieñ à z drugiey ftrony ie-
35: lion/ thedy wãż daleko woli w o.

kolumna: d

- 1: gieñ w bieżeć niźli w Iefion, bar-
2: tłomiej z anglijey powiada otym I
3: Też rany goij fkokra iefionu

- 4: młodego à świeżego ftłukŝy ie czi
5: ŝcie/ à przyłoz na ranę cięthą. K
6: Też vwarzone w winie à ono
7: wino dąy pić themu ktho by miał
8: flegmiŝty zołądek, trąwi flegmę y
9: twardoŝć ŝledziony roŝpądzą.
10: Filipendula.
11: Orzeŝki.
12: Capitulum. 79. **grafika** A
13: ORzeŝki ziele ieŝt ktore
14: obficie roŝcie w dale-
15: kich zamorfkich ŝtro-
16: nach/ á zwłafzcza na

strona: 54

kolumna: a

Orzeŝki.

Liŝt 54.

- 1: gorach/ w polŝczce to ziele roŝcie
2: korzeń orzeŝkow ieŝt nąlepzi ku le-
3: karŝtwám, ieŝth wezłowaty/ czaŝu
4: Ieŝiennego korzenie má być kopano ku lekarŝtwám/ á przez dzieŝieć
5: ląt moze być chowano korzenie w
6: moci ŝwey/ liŝt ieŝt tego zieleń pio-
7: thruŝczanemu podobny: ale wyŝ-
8: ŝzey roŝcie niŝli piothruŝka/ mocz
9: ma przechodzącą dlą ciepłoci y
10: ŝuchoŝci ŝwoiey trzeciego ŝłopnia, B
11:
12: Proch s korzeniå Orzeŝkowe^{g0}
13: s prochem zieleń łamikanienia ie-
14: dnako po połowiczi dragmy z wi-

- 15: nem albo z wodą graminis zmie-
16: łzane: á ciepło poranu pite: kamień
17: wypadzã z nyrek.
18: C Theż na kolikę ktorã bywã w
19: cieńszych ielitach/ zowã iã Iliaka
20: vcziń kliftery s prochu thego zielã
21: rozmãczwiłzy w ciepłey wodzie/
22: ktorey ma być quãrta albo mniej/
23: á soli łyżkę wlip/ á oliwy śpięc ły
24: żek albo mała. D
25: Theż lektwãrz benedicta laxa-
26: tiwa ktory w apthekach śprawuã
27: dany tym obyczaiem Wezmi be-
28: nedicte laxatiue pięć dragm/ pro-
29: chu filipendule ziãrn pięć/ zmieszãj
30: śpołem á roznać z **wodka** [!] włofki⁸⁰
31: kopru á z wodką graminis/ á za-
32: grzãwłzy nałwitaniu dãy wypić/
33: ten trunek kamień wypadzã y ko-
34: likę leczy. E
35: Toż proch tego korzeniã s pro

kolumna: b

- 1: chem nałieniã włofkhiego kopru z
2: wine^m dany, bolełci żoładka oddãłã. F
3: Też na bolełci wnątrzne á z-
4: włãłzcza na kłocie, Wezmi prochu
5: te⁸⁰ korzeniã s kielko łyżek a wãrz
6: trochę w winie iłz by niedokończa
7: wyrzãło/ á potym on proch tak

- 8: wilgothny włoziwŷy w worek al-
9: bo wchultę mączâyze w onym wi
10: nie á przykładây na żywoth gdzie
11: ieft kłocie. G
12: Też naprzeciwno dychawiczny
13: flegmifthey proch korzeniã thego z
14: goriczką w potrawach albo w pi-
15: ciu pożywany ieft barzo wżytecz-
16: ny, y naprzeciwno ŷwiętego
17: valante^{go} niemoci ieft to lekarŷtwo dobre.
18: Febrifuga.
19: Trędownik. Fieberkraut. [grafika](#)

kolumna: c

- 1: Capitulum. 80. A
2: TRędownik iefth ziele
3: podobne rumienkowi
4: roŷcie wyŷoko à ŷęko-
5: wate kwiatki ma bru
6: natne/ liŷtu ieft podługowathego
7: à nieŷyrokiego iako by ruta/ na-
8: ŷienie tego ziela iakoby pŷzenicza/
9: korzeń nikczemu ieft pożytheczny/
10: ŷmaku ieft gorzkie^{go}/ roŷcie na wil-
11: gotnych mieŷczach/ niekthorzi zo-
12: wą to ziele czemierziczka, niektorzi
13: teŷ zową leczyfebra. B
14: Diaŷcorides piŷze iŷz Trędown-
15: nik ŷtłukŷy/ ŷok wyciŷniony ŷnie^{go}
16: w puŷzczây w rany kthore z złyth

- 17: kroft bywaią/ wyfufzã rany y goi C
18: Też blizny ktore zoftaią po ra
19: nach namazuy thim fokiem/ zro-
20: wnaią fie s ciałem. D
21: Też Trędownik w wodzie v-
22: warzony/ dáyże pić onę wodę cie
23: pło/ wypędzy precz kolerę y infze
24: wilkołci tluſte [!] s ciała. E
25: Też Emoroidy wywodzy gdi
26: przyłożyłz tego zieleń roziufzonego
27: w moźdżerzu fthłukłzy na koniec
28: ielita. F
29: Też fok wycifniony ſtego zie-
30: lã z miodem zmiełzany/ mgliſthe
31: oczy wyiãfniã gdy thym na nocz
32: będziefz pomazowãł oczy. G
33: Theż bolełci kthore w fuchych
34: zyłach [!] bywaią wkorzenione: iako

kolumna: d

- 1: wpodogrze/ w ſciatice wfmierzã,
2: gdi tem zieleń chori człowiek bę-
3: dzie ſobie miełcza bolãcze napã-
4: rzał.
5: Filius aute patrem.
6: Polne gwozdzyki.
7: Wildenegel.
8: Capitulum. 81. A
9: Polne gwozdzyki/ ga-
10: łãłki polnych gwoz-
11: dzyków gęfte rofzczki

- 12: s siebie wypuŝczaią/
13: à poŝpolicie roŝczka koja poŝled-
14: niey z drugi[e]y wyroŝcie bywà wyŝz
15: ŝzà à tak dla tego nazywaią to zie
16: le/ Sin nad oyczem/ ieŝt ziele kto
17: re na wioŝnè roŝcie, kwiathu ieŝth

strona: 55

kolumna: a

Polne gwozdzi

Liŝt 55.

- 1: podobnego ogrodnemu ŝzafrano-
2: wi. B
3: Gdyto ziele w wodzie bèdzie
4: wwarzono/ gdy by kthorego czło-
5: wieka iaŝczorka wkàŝiła, tą wodà
6: wymyway àbowiem boleŝć vŝmie
7: rzà. C
8: Teŝ ŝok albo proch te^{ŝo} ziele w
9: fiŝtulè wpuŝzczony/ wyŝuŝzà y goij
10: Fiŝtula paŝtoris.
11: Bzdziucha. Taŝŝel kraudt.
12: Capitulum. 8. **grafika** A
13: Fiŝtula paŝtoris ieŝt po
14: dobna pŝiemu ièziko-
15: wi/ naŝokieŝ roŝcie/
16: iedno iŝz ku ziemi ŝkła-

kolumna: b

- 1: nià ŝie/ na ŝamym wirzchu kwia-
2: tek zielony wyraŝtà/ korzenie cien
3: kie iako Czemieszycza to ziele mà
4: roŝcie okoŝo lègow. B

- 5: Korzeń fiłtule pařtoris tak wie
6: le czo złoty zawąży/ ftarty z mio-
7: dem przeřnym czo dwa złothe za-
8: wąża dąy z iełć themu człowieko-
9: wi kthori by był okårmion iadem
10: morřkiego zaiącza/ tåkieř y iado-
11: wi opijowemu lekarřtwo ieřt/ y teř
12: kłocie kthore bywå w řiwocie: od-
13: dålå. C
14: Teř famo vwarzenie **Bdziu- [!]**
15: **chy [!]** s korzeniem pařthernåkowym
16: a then řirop dąy pić temu ktho må
17: czyřwonå biegunkę zařthanåwiå
18: mocnie/ tåkieř y korzenie vcřyni. D
19: Teř Auicèna w wtorych kxię-
20: gach piřząc o tym zielu/ mowi iřz må
21: mocź ocieraiącą/ bolącźki/ v
22: wrzody rořpådzaiącą wnąřzne E
23: Teř wypådźå kamień z nyrek
24: drobny/ gdy then korzeń bedzie v-
25: warzen/ à then řirop będzie dånny
26: ku piciu/ rany w wnąřzru goij to
27: picie.
28: Filix.
29: Paproć. Farnkraudt.
30: Capitulum. 83.

kolumna: c

Paproc

grafika A

- 1: PAproć rořcie na kha-

- 2: miennych mieyfczach
- 3: na gorach/ kwiãthku
- 4: żãdnego niemã ani o
- 5: wocz/ Liŧt mã ktori rofcie iako by
- 6: pioro ŧtruŧowe/ woniey theż żãd-
- 7: ney prawie niemã, korzeń mã dłu-
- 8: gi/ ŧmak iego cirpniãcy/ mocz pa
- 9: proci w khorzeniu wiẽczŧza/ á mã
- 10: mocz wyuŧzaiãczã/ kaŧaiãczã, o-
- 11: mywaiãczã y pofilaiãczã. B
- 12: Diaŧcerides piŧze iże paproci
- 13: liŧcie czo zawãży czthyrzy złothe
- 14: w pitym miedzie vwarziwŧzy/ dã y wypic trunek/ chrobãki w żiwocie
- 15:
- 16: pozdychaiã/ y płod zabijã y z ży-
- 17: wota wyrzucza. Ieŧt też drugi ro-
- 18: dzã y paproci ktorã zowã Sarex
- 19: tey liŧcie ieŧth podobne pierwŧzey/
- 20: iedno iŧz mã gẽŧŧze gaŧãki, korzeń

kolumna: d

- 1: y liŧt mã dluŧŧzy/ Bãrwẽ mã ko-
- 2: rzeń tey paproci czãrny s czyrwo
- 3: noŧciã zmieŧzany/ à ta paproć ieŧt
- 4: ŧamicza/ korzeń tey paproci vwa
- 5: rzony à z miodem zmieŧzany à v-
- 6: czyniony iako lektwarz/ chrobãki
- 7: gliŧty z żywota wyrzucã y zabijã C
- 8: Też ktorã by biaŧã głowa po
- 9: żywaŧa tego lektwarzu/ bronni po
- 10: czẽciã y płod w żywocie zabijã y

- 11: wyrzuczą. D
- 12: Też proch wczyniony s korze-
- 13: nia paprocianego ktori proch lip
- 14: w fiftułę/ wyfufzã y goij iã mocz-
- 15: nie. E
- 16: Też listki paprociane poki lã
- 17: zielone à młode barzo/ gdy będą
- 18: wwarzone à iedzione otwiera ży-
- 19: woth czyniącz ftholcze/ à wízakoż
- 20: Galienus w ósmych księgach far
- 21: macorum/ powiadã ifz paproć mã
- 22: więczfzã mocz mã w fwogim ko-
- 23: rzeniu y wypifuie ty wízytki fpra-
- 24: wy ktore lã wyfzłzey napisane.
- 25: Flammula.
- 26: Iaskier. Brenkraudt
- 27: Capitulum. 84. A
- 28: IAskier mã mocz zapã-
- 29: laiączã/ ábowiem iest
- 30: ciepły y fuchi Iaskier
- 31: w trzecim fłopniu/ à
- 32: nãwięczey Iaskier gdy iefzcze zie-

strona: 56

kolumna: a

Iaskier.

List 56.

- 1: lony iest barzo mocny w gorãczo
- 2: fci swoiey ale wwiędły iuż moczy
- 3: mało albo nicz niemã. B
- 4: Plathearius mowi Iaskier w
- 5: moździerz u fthłuczony gdy będzie

- 6: na gołe ciało przłożon: zrani ono
7: miefcze à prawie swoią gorączo-
8: fcią przepali fkorę kiedy przez nocz
9: z miefcza niebędzie odiy/ à thak
10: gdy by miał wrzod zebrany à nie-
11: chciał go przekłóć żelazem tedi te^{go}
12: Iafkru przylož nån przymieszaw-
13: fzy kniemu trochę oliwy/ Tåkież y
14: na wrzod fquinantiå możesz tego
15: Iafkru przyložyc z oliwą zmieszå
16: wfy. C
17: Też gdy Iafkier będzie w ro-
18: żany oleiek włożony tedy kolikę v
19: fmierzå j członkowy bol ktori ar

kolumna: b

- 1: tetica zowiemy D
2: Też kamień s człowieka wy-
3: pądżå, gdy woda w ktoreyby Ia
4: fkier wrzål przez kliftherę do ielith
5: wleiefz.
6: Fungus.
7: Grzyb. Schwammen.
8: Capitulum. 85. grafika A
9: GAlienus piſze grzyby
10: być zimnego à wilgo
11: tnego przyrodzeniå/
12: à dlå thego få blifkie
13: we złości iadowitym rzeczåm/ à-
14: bowiem maiå w łobie zagniłóć
15: przyrodzonå. Też Galienus mo-

16: wi (w księgach o karmiącach) o grzi

kolumna: c

1: biech: ifz fą godne ku iedzeniu, ied-

2: no ktho gych wiele a częftho iadã

3: mnoży w łobie złą krew s kthorey

4: w niemocz ciężką wpada, á zwłã

5: łzcza ifz miedzy grzyby fą rodzaie

6: gich rozmagithe/ gdziem widział

7: człowieka ktory po iedzeniu grzi-

8: bow wpãdł w dichawicze/ j w kur

9: czenie y w omdlenie z bolefcia v-

10: łtek żołądkowych/ s ktorego zim

11: ny pot płynął/ à włzakoż był vz-

12: drowion przez picie wina khorzen-

13: nego w kthorym by był vwarzon

14: poley à ofoliwłzi dać fie dobry tru

15: nek napić tego wina/ po kthorym

16: trunku wyrzucił żołądek ony grzi

17: by fklıowatą flegmą. A przeto

18: kto częftho grzyby albo infze bodłki

19: iada/ taki w kolikę y w dichawicę

20: wpãdã/ale wino korzenne ponich

21: pithe: odeymuie gim złość iadowi-

22: tą/ à kto by fie niemiał ponich na

23: pić wina/ tedy vwarzyć czãłkiem

24: trochę tatharczanego nafieniã w

25: wodzie à potim odlãwłzy onę wo-

26: dę/ włipac foli á włãc ocztu a te^{go}

27: zafię przywarzyć á dać fie napić

28: trunek dobry. E

- 29: Theż grzyby dofić tuczności
30: daią iedno fą ciężkie khu strawie-
31: niu/ á cząłkiem z żołądka wycho-
32: dza/ rzezak czinią/ ktho grzybow
33: częłto poziwã/ dlã tego ifz w kwa
34: Ínã flegmę á w grubą íie obraca
35: iã, dlã ktorey rzezanie przy pułzcza

kolumna: d

- 1: niu vryny przychodzi
2: Granafolis.
3: Wroble profo. Steinbrech.
4: Capitulum. 86. A
5: WRoble profo mã wfo
6: bie ciepłóć y fuchoć
7: w trzecim flopniu [!] / á nafienie wroble^{go} pro
8: Ía íełt więczłzey moczy/ á íełt tho
9: nafienie biãłe á okrągłe á barzo
10: twarde/ rołcie na wyłokich mieł-
11: czach/ mocz nafieniã Wroblego
12: profa íełth pobudzaiącã vryny y
13: łãmiącã kamienia/ á przeto wi-
14: no w kthorim wrzało tho nafienie
15: z nafieniem piotrułzczãnym/ z na
16: íieniem wlołskiego kopru/ czyni to

strona: 57

kolumna: a

Wroble profo.

Liłt 57.

- 1: yłz kamień y vrynę wywodzy obfi
2: cie, albo tak vcziń/ íirop lepszey mo
3: czy na ty rzeczy/ wezmi foku wro-

- 4: blego profa/ wodki włófkhięgo ko
- 5: pru/ piothrułzczaney, kaźdey fnich
- 6: mniej niżli połkwārthy/ nafieniā
- 7: wroblego profa/ łamikamieniowe
- 8: go/ nafieniā alkakięgi/ opichowego/ kaźdego fnich cztyrzy dra-
- 9:
- 10: gmy/ korzenia brufci, łparagowe^{g0}
- 11: kaźdego fnich dwie dragmie/ na-
- 12: lieniā mālonoęego/ krwie kozłoweę/ kaźdego fnich dragmę/
- 13: włzyt-
- 14: ki rzeęzy przetłukłzy wārż w winie
- 15: iako wpołtory kwārty wina aź ri-
- 16: chłō do połowicze mā wywrzeć, ā
- 17: potym przecedzylwi oczukruy/ ā
- 18: tego łie nayijāy [!] poranu y wieczor
- 19: po trunkowi ciepłō. B
- 20: Theż wino w kthorym wrzałō
- 21: Wroble profo/ albo proch wroble-
- 22: go profa wzięthy z iakā polewkā/
- 23: iełt dobry tym ktorzi wody niemo-
- 24: gā pułzczać/ yteż kthorzy o-
- 25: łtrā kolikę w źiwocie/ albo w cien-
- 26: kich ielitach ktorā zowā Iliaca. C.
- 27: Serapio mowi łpowiełci Ra-
- 28: łis/ proch prawi Wroblego profa
- 29: iełth dziwny wpobudzaniu vryny
- 30: y też w rzeęzy przyrodzoneę pania^{om}
- 31: y też kamień w nyrkach y w me-
- 32: chierzu łmie iako kolwiek będzie
- 33: wzięti/ to iełt albo wwarziwłzi gi

34: w wodzie albo w winie lepiej/ al-

35: bo w polewczce iakiey/ albo troią

kolumna: b

1: ftego vczynić. D

2: Też troiã poŝpolitym obyczã-

3: iem przyprawionã vrinę pobudźã

4: y rzeczy przyrodzone biãłem gło-

5: wãm wywodzy/ y kamieñ mocz-

6: nie łamie/ tak iã vczyniwfzy We-

7: zmi nafieniã wroblego profa/ nafieniã łamikamieniowego/ nafie-

8:

9: niã alkakengi z aptheki/ fparago-

10: wego/ opichowego/ y teź małono-

11: wego, khaźdego fnich po dragmie

12: iedney/ Cinamonu/ gwozdzykow

13: muŝzkãtowego kwiatu/ gałganu,

14: krwie kozłowej, kaźdego fnich ro-

15: wno po połowiczy dragmy/ czu-

16: kru biãłego iakoby czwãrtã część

17: funta, Zmieszãyże ty rzeczy ŝpołem

18: w moźdzerzu/ á vczyñ troiã kto-

19: rey pożywã s potrawami albo z

20: winem. E

21: Gdy by kto chciãł s fiebie ka-

22: mieñ wypędzić albo vrynã/ albo

23: pani rzecz przyrodzonã pobudzić,

24: tedi ma wfieć w wannę w ciepłã

25: wodę/ à potym mã ŝie napić they

26: Troiey z wodkã włoŝkiego kopru,

27: albo s piotrufzczanã/ A do wan-

- 28: ny mǎ być warzono ziele/ piołyn/
29: włofki kopr/ piothruźka/ rumien/
30: Platearius/ Pandecta, Serapio
31: o tym powiedaią.
32: Galletricum.
33: Scharlach.

kolumna: c

Galletricum.

- 1: Capitulum. 87. **grafika** A
2: TO ziele iest ciepłe y fu
3: che/ włofność mǎ czi
4: ścić **macicze** [!] vczi niw-
5: łzy łniego firop thym
6: obyczaiem/ Wezmi łoku tego zie
7: łǎ/ łoku bylicze/ kaźdego łnich poł
8: kwǎrty/ boźego drzewka/ nafieniǎ
9: **włofkie**⁸⁰ kopru/ **hanyzowego** [!] / pio
10: thruźczanego/ kaźdego łnich poł
11: garłci/ cinamonu/ gałganu/ kaź-
12: dego łnich dragmę iednę/ ty włzit
13: ki rzeczy wǎrz w winie aże do po-
14: łowicze/ à potym przecedzywłzy
15: oczukrui albo ołodz miodem łłzi
16: mowanym/ à tego łie pani dułzka
17: niechǎy napijǎ poranu y wieczor
18: iestli chce/ à gdy ten łirop wypi-
19: ie/ the **pnrgatiǎ** [!] z aptheki niechǎy

kolumna: d

- 1: vezmie/ Wezmi Irepigre galieni
2: trzy dragmy/ dijafiniconis iednę

- 3: dragmę/ Callijey wyciągnionej
4: poł wncijey/ rozmąć że ty lektwa-
5: rze wtim siropie/ a poranu ciepło
6: wypiy/ á nazaiutrz wezmi kołócz-
7: kow kthore zową Diambra/ albo
8: lektwarzu de ge^mmis dla pofileniã. B
9: Theż wanna z zieleem przipra-
10: wiona/ czyłci macicę z ofatkow
11: nieczyłtołci/ to iefth miodunka/
12: wrotycz/ bylicza/ Izop/ lebiodka
13: miętka/ łte^go ma być vaⁿna przipra
14: wiona/ à po wyłzciu z wanny, daj
15: łie iey napić metridatu^m czo złothi
16: zawazy/ à ma ciepło wypić z wod
17: ką byliczową/ barzo iefł rzecz do-
18: bra paniã/ à pothym możefz so-
19: bie naparzac dymiona/ vwarzywłzy bylicę/ wroticz Izop/ Galle-
20:
21: tricum/ abowiem częłte naparza-
22: nie macicze/ czini iã gotowłzã ku
23: poczęciu/ à dla pofileniã zołãdka
24: ma pożywać Diagalangi kołócz-
25: kow/ albo Aromaticum rołãtum
26: Garioffilata.
27: Kuklik. Garioffelkraut.
28: Capitulnn [!] . 88. A
29: KVklik iefł ciepłe y fu-
30: che w wtorim łłopniu
31: to ziele niemałã moc

32: mǎ/ w liŧtku więczyŧzǎ

strona: 58

kolumna: a

Kuklik.

Lift 57.

- 1: niŧ w korzeniu/ à przeto liŧcie mǎ
- 2: być kładziono albo brano w lekar
- 3: ŧtwie anawięczyey zielone liŧcie Ku
- 4: klikowe mǎ być w zwycǎzaiu/ mǎ
- 5: mocz roŧpǎdzaiǎczǎ/ trǎwiazǎ,
- 6: otwieraiǎczǎ/ zowǎ then Kuklik
- 7: gwozdzykowym zielem/ dlǎ thego
- 8: iŧz mǎ woniǎ gwozdzikowǎ B
- 9: Gdy vczyniŧz parzenie z vwa
- 10: rzeniǎ **Kuŧliku** [!] / z byliczǎ/ zgaletri
- 11: cum rzecz przyrodzonǎ wywodzi
- 12: paniǎm. C
- 13: Czopek vczyniony s ŧoku te^{g0}
- 14: zieleǎ/ s ŧoku bylicze/ à s prochem
- 15: mirri zmieŧzawŧzy ŧpoŧem/ à roz-
- 16: moczywŧzi w tym baweŧnǎ/ vcziǎ
- 17: czopek ktory wpuŧć w macicǎ iŧft
- 18: li chczelz przyć ku rzeczǎm **przyro-** [!]
- 19: **dŧęonem** [!] richŧo. D

kolumna: b

- 1: Teŧz wino w ktorym by wrza-
- 2: ŧo to ziele z miętkǎ/ z gaŧganem
- 3: iŧft dobre ku poŧileniu dobrego trǎ
- 4: wieniǎ **zoŧǎdkowe**^{g0}/ y wiatry wy
- 5: gǎniǎ z ŧywota. E

- 6: Też wino w którym by wrza-
7: ło to ziele s koriandrem naczukrze
8: przyprawionym/ à kto fie go be-
9: dzie napijał/ boleć głowy wśpo-
10: kiał którą pochodzi z żołądka. F
11: Też iest ziołko pośilaiące ser
12: cza/ à nawięczy w winie s cina-
13: monem wwarzone à s kwiatem.
14: mufzkátowym/ à tego fie napijać G
15: Tez fok Kuklikow z grinśpã-
16: nem zmieszany, fityły śpãia y goj
17: mocnie. H
18: Theż wino w którym by było
19: wwarzono to ziele s khminem à s
20: polną drijãkwiã/ iest dobre naprze
21: ciwko kolicze wśzelkiew. I
22: Theż fok Kuklikow z babcza-
23: nã wodkã zmieszany à pity/ wyfu
24: śzã wñętrzne wilkości/ y biegunkę
25: załthanãwiã/ Pandecta powiadã
26: Capitulo de Garieffilãtã:
27: Genciana.
28: Gorczyca. Encian.
29: Capitulum. 89.

kolumna: c

Goriczka.

grafika A

- 1: GOryczka iest ciepłã y
2: śuchã w wtorym łoś- [!]
3: niu [!] / korzenie iey ku le-

- 4: karłthwu fie godzi àle
- 5: nie lifcie/ goryczka ktorå mã wiel
- 6: ką gorzkofć ieft dobrå/ ale kthorå niemå wielkiey gorzkofci: ta fie nie
- 7:
- 8: godzi ku lekarłthwåm/ mã mocz
- 9: rołpådżaiącą/ tråwiącą/ y theż
- 10: purguiącą/ à iefth pobudzaiąca
- 11: vryny. B
- 12: Wino w ktorym by był wa
- 13: rzen korzeń Goryczky/ s korze-
- 14: niem kofåcczowym/ z lakriciją/ à
- 15: to vwarzywłzy oczukruy/ będziefz
- 16: miåł firop naprzeciwo dychawi-
- 17: czy. C
- 18: Też plåłtr vcżiniony s prochu
- 19: Goriczczanego/ s korzeniå kofåc-
- 20: czowego na proch łłuczzonego/ à
- kolumna: d**
- 1: zmiefzåwłzy z miodem przyłoz na
- 2: pierli thego/ dlå dychawicze/ albo
- 3: namaż pierli dichawiczne malciå
- 4: dialteå przymiefzåwłzy kniey pro-
- 5: chu korzeniå kofåcczowego. D
- 6: Też tym ktorzy maiå *święte*⁸⁰
- 7: walanthego niemocz/ proch s ko-
- 8: rzeniå Goryzczanego z wodkhå
- 9: maioranowå dany ku piciu kielo
- 10: razow: włpomaga. E
- 11: A kiedy proch goryczki będzie
- 12: dany s fokiem miętki/ przeciwi fie

- 13: iadowitych robaków wkąŕzeniu. F
- 14: Też proch goryczki zmieszany
- 15: s czebulnym łokiem/ iest dobry na
- 16: wkąŕzenie ptakow iadowitych gdy
- 17: tym miejscze będziesz pomazował
- 18: albo przykładął nanie. G
- 19: Też proch goryczki s prochem
- 20: bożego drzewka à s łokiem bylicze
- 21: łtrochą miodu przefnego/ zmieszaj
- 22: thy rzeczy łpołem à vczyń czopek
- 23: z bawełny/ obwałkowawłzi wtich
- 24: rzeczach włoż do macicze/ **bowie^m**
- 25: rzecz przyrodzoną paniám wywo
- 26: dzy y płod vmarły/ y theż **czeppek [!]**
- 27: łnich mocznie/ Platearius mowi. H
- 28: Må mocz otwieraiącą zat-
- 29: kanią z żyły y z wąthroby/ à kiedy
- 30: wezmiesz łok Goryczki/ albo wo-
- 31: dę w ktorey by wrzała Goriczka s
- 32: cinamonem/ à thego łie napijaj/
- 33: àbowiem boleć bokow j oddawie
- 34: nie fuchych żył vzdrawiå/ y też zo
- 35: łądkową boleć y watrobną odej

strona: 59

kolumna: a

Ianowiecz.

Liłt 59.

- 1: muie. I
- 2: Też proch korzeniå goryczko-
- 3: wego zmieszany łprochem czårnej
- 4: heleny/ àtego we złe rany plynå-

- 5: cze wpułzczać/ wyłufzã ie y mocz-
6: nie goij. K
7: Theż proch bożego drzewka s
8: prochem korzeniã goryczkowego,
9: à zmieszawłzi to łpołem namazuy
10: krofti biãłe na twãrzy/ Serapio
11: s Pandectã powiedaiã.
12: Genefta.
13: Ianowiecz. Ginft.
14: Capitulum. 90. grafika A

kolumna: b

- 1: IAnowiecz ieft ziele cie-
2: płego y łuchego przyro
3: dzeniã w wtorem łop- [!]
4: nu [!] / à miewã kwiãthki
5: żółtawe na podobieńftwo księży-
6: cza/ nafienie iego ieft ciepłe, kwiãt
7: khki iego welpołek y z ziele miiã
8: w łobie zbytńiã wilkość znieiakã
9: ołthrofcia vcinaiãczã/ à łthãdze
10: wraczenie pobudzã/ Zołãdkowi
11: łzkodzi y też ferczu/ iadowitość te^{go}
12: zielã miódkiem rożanym z mã-
13: łthikã zmieszany m bywã odeymo- [!]
14: mowanã [!] / Nafienie iego mã być
15: dãwãno z wodã miódowã to ieft
16: s łithã albo s hanyżowem nafie-
17: niem zmieszane/ albo z nafieniem
18: włołki go kopru/ à tak złołc thego
19: zielã bywã odeymowanã/ kwiãt-

- 20: ki tego zieleń niecierpią długie⁶⁰ wa-
21: rzenia/ ale nalenie jego dłuższego
22: warzenia potrzebuie, Iest też dru
23: gi Ianowicz kthory iest zimny à
24: łuchy/ à iest mniejszy y gałki y
25: Iam wzytek/ à kwiatki ma białe/
26: Pandectha powiadà capithulo de
27: Genefta. B
28: Diaſcorides też mowi, nalie-
29: nie Ianowczu weſpołek s kwiat-
30: kami ſthłukſzy ie na proch/ à then
31: proch wypiy zmiodem albo z mło-
32: dem winem chczeli mieć wracà
33: nie/ à precz nieczyſtoſci flegmiſthe
34: s ſiebie wypędzić. Ian Nefuo: też
35: mowi o tim zieleu iżby miało wy

kolumna: c

Ianowicz

- 1: wodzić flegmę z żołądka y theż s
2: członkow barzo mocznie à poży-
3: tecznie/ Iteż z nyrek vrynę pobu-
4: dza/ y kamień w nyrkach y theż w
5: miechierzu łamie/ à żadnym oby-
6: czaiem mnożyć mu ſie niedopuſz-
7: cza ſtich to wilkiech [!] à lipkiech [!] nie-
8: czyſtoſci/ à tho gdy vczyniſz thaki
9: firop/ Wezmi kwiatkow Ianow
10: czowych weſpołek z nalieniem ie⁶⁰
11: theż nalienia hanyżowego/ nalie-

- 12: niã wloŝkiego kopru/ kaŝdego ŝnich
13: po połgarfci/ korzeniã ŝpãrãgowe
14: go/ piotrufzczane^g/ kaŝdego ŝnich
15: poł vncijey / maŝtiki poł dragmy/
16: wãrŝze thy wŝytki rzeczy w winie
17: y w wodzie/ iŝzby y wody by
18: ło po kwãrcie/ tak dłu^g mã wrzeć
19: aŝe by thrzeciã częŝć wywrzała/ à
20: potym przecedziwŝi oczukruy al-
21: bo miodem roŝãnym oflodz à te^g
22: ŝie napijã. ktori teŝ ŝirop j na opu
23: chlinę ŝledziony ieŝt barzo dobry. C
24: Teŝ wodka albo woda proŝtã
25: w ktorey wrzało nafienie tego zie-
26: lã wŝpołek s kwiãthkãmi iego/ à
27: z nafieniem babczanym: biegunkę krwãwã zaŝtanawiã/ y teŝ przy
28:
29: rodzonã niemocz paniãm zaŝtha-
30: nawiã. D
31: Teŝ kto częŝto poŝywa nafie-
32: niã tego zieleã w pothrawãch albo
33: kwieciã iego, takowy bedzie zacho-
34: wãn od boleŝci noŝnych kthore zo-
35: wã podogra.

kolumna: d

- 1: Gramen.
2: Trãwa. Graŝ.
3: Capitulum 91. grafika A
4: TRawa ieŝth zimna y

- 5: fucha w przodku pir-
6: wżego łopnia, woda
7: w ktorey wrzała Tra
8: wa s korzeniem piothruŕczżanym/
9: vrynnę [!] popądzã ophicie [!] y kamieñ
10: łamie/ Iteż roŕpadliny w miechie
11: rzu goii y biegunkę zaftanawia. B
12: Sok tego zieleń rany za ŕwie
13: za łpaiã/ ale nafienie iego vrynę
14: pędzi/ y wilkofci w żoładku y theż
15: w ielitach wyfuźã.
16: C Theż korzeń zieleń rany
17: krwawe goij/ tho iefth korzeń tey
18: Thrãwy ŕthłuczoney s łokiem they

strona: 60

kolumna: a

Trawa.

Liŕt 60.

- 1: Trãwy weŕpołek á przyłożony na
2: ranę/ ŕtulã iã y goij. D
3: Też woda w ktorey by wrzała
4: trawa ta/ grizienie żywota: y ra-
5: ny albo roŕpadliny w miechierzu
6: vlecżã/ y kamieñ łamie/ vrynę też
7: pędzy precż.
8: Pfi gdy ŕie chcżã vlżyc/ tedy they
9: Trãwy poziwaiã/ á thak ku wra-
10: czaniu przychodżã. E
11: Theż wino w ktorym by była
12: ta Thrawa vwarzona z ieleniem
13: ięzykiem á s khorzeniem iaworo-

- 14: wym/ á oczukrowãwŝy piy tho/
15: bolenie fledziony odeymuie/ tãkież
16: gdy thego na fledzionę zwierzchu
17: przyłóžiť/ mocznie wŝpomãgã fle
18: dzionę/ czukru nicz nieprzykłada-
19: iãcz. Pandecta powieda. F
20: Auicenna teŝ o tym powiedã
21: iŝe trãwa roŝpadliny y rany ŝpãia
22: y ŝtulã mocznie. G
23: Vwarzona Trawa w winie
24: z diptãmem á z nafieniem piotruŝ
25: czãnym/ y teŝ z nafieniem łami-
26: kamieniowym/ kamień z nyrek y
27: z mechierza wypãdŝã. H
28: Nafienie they trawy w winie
29: warzone albo w wodzie/ vryuę [!] pę
30: dzi mocznie/ yteŝ wraczenie y bie-
31: gunkę zaŝtanawiã. Pandecta ŝpo-
32: wieŝci Galiena powiedã. I
33: Teŝ fok trawy s trochã boŝe⁸⁰
34: drzewka prochu/ á ŝtrochã miodu
35: dãy wypić temu ktory by miãł ro
kolumna: b
1: bãki w ŝobie albo gliŝthy/ morzy ie
2: y wypãdŝã z ŝywota/ teŝ ŝo-
3: kiem they trawy z ŝołciã wołowã
4: zmieŝzãwŝy á tym ciepłõ namaŝy
5: ŝywot dlã wypãdzenia tych chro-
6: bãkow. K
7: Theŝ fok they trawy z zielem

8: wespółek tłuczony á strochą ocz-

9: thu/ ogień piekielny vǵǫzǫ barzo

10: mocznie.

11: Gariofili.

12: Gwozdiki. Negelin.

13: Capitulum. 92. [grafika](#)

kolumna: c

Gwozdiki

A

1: Gwozdiki iest owocz

2: drzewa iednego będą

3: czego w krainie in-

4: diyskiey/ świeży gwoz

5: dzik po themu poznać/ gdy gi ści-

6: śnież à on pułci s siebie tuczność/

7: to iest wilkość włǫfnǫ, ten iest do-

8: bry/ mǫ w łobie ciepłóć w thrze-

9: cim śłopniu/ à to iest dowod tego

10: bo mǫ w łobie łczypanie albo kǫ-

11: łanie óstre. B

12: Mocz iego iest we wnątrz v-

13: dy połilać/ oczy czyłcić, łwem łcie

14: raniem powłokę oczu zdzierać/ y

15: duchy widzenia połilać. C

16: Też żółądek y wątrobę połi-

17: łǫ/ warz gwozdiki w winie à przy

18: miełzǫy ktemu małtiki/ mierri/ po

19: tym to dǫy pić/ To picie mozg po

20: łilǫ/ y macicze bolełci vłmierzǫ/

21: y wzgorę iey włtępowvc niedǫ kie

- 22: dy by tego wlał do macicze. D
23: Też gdy by macicza zefzła na
24: doł/ gwoździki dzierzeń w nofie/ à
25: tak zafię ku woniey wzgorę wcią-
26: gnie fie. E
27: Też proch gwoździkow dany
28: ku piciu z wodką wołowe^{go} ięziku
29: albo z borągową: mdłość odeymu
30: ie. F

- 31: Też gdiby po filney purgacij
32: cżyrwaną niemocz przigodziła fie
33: tedy nawarzyć goździkow/ mafti-
34: ki/ gumi arabicum/ w wodcze ro-
35: żaney à pić/ y theż w winie vwa-

kolumna: d

- 1: rziwŷy wytłoczyć à z miodem v-
2: czynić Colirium/ to iest plãtr na
3: oczy: wzrok oŷtri czyni y poŷilã. G
4: Theż dychawiczeń ŷtharym lu-
5: dziom odeymuie/ włoż dragantu
6: do tyzanny/ gwoździkow/ citwa-
7: ru/ à potym ŷtego nadziałõy gã-
8: łeczek/ à biorãcz ie potrzimać ma
9: łõ pod ięzykiem à potym połykać
10: à ranę mlekiem popijać/ mocz w
11: męzech poŷilã.
12: Gladiollus.
13: Mieczyk. Schwartelkraut
14: Capitulum 93. [grafika](#)

kolumna: a

Mieczyk.

Lift 61.

A

- 1: Mieczyk iesth ziele na-
- 2: wzroth podobne mie-
- 3: czom w swoiem lifciu
- 4: wirzch iakoby kijalzek
- 5: ma nad lifti ku gorze wyniofły na
- 6: łokieć à na rofzczkach thego kijalż
- 7: ka wyrafthaią głowki nieiakie na
- 8: trzy granie/ à pod fãmemi gło-
- 9: wkami kwiãtki brunatne mienio-
- 10: ne iakoby tęczã niebiefka wyrafth
- 11: iã, nafienie mã mieczik w **mięfzecż** [!]
- 12: **koch** [!] podobne ogorkowemu, iedno
- 13: iest czarne à okrągłe à klijowate/
- 14: korzeń mã węzłowati długi à żoł
- 15: tawy. B
- 16: Diafcorides piŕze iże mieczyk
- 17: rany główne goij, łãmanie vfmie
- 18: rzã/ koŕci fthawow y inŕze rzeczy
- 19: kthore zakłociem w ciele fie krijã
- 20: wyciãgã, to iest korzeń mieczykow
- 21: vwarzony à potym fłuczony tak
- 22: że na one miefzcze przyłoż s **ktore**^{go} chczefz koć albo tãrn wyciãgnãć,

23: C

- 24: Theż korzeń mieczykow zetrzi
- 25: à kniemu przyłoż kwiãthkow iego
- 26: y ktemu korzeniã centurziey, mio-
- 27: du przefnego à trochę ocztu, fłucz

- 28: thy rzeczy weśpolek w moźdżerzu
29: albo w doniczy á zmiefzã/ fthego
30: będziefz miãł lekarftwo ktore opu-
31: chliny y thwardoſci iako fã guży [!] :
- 32: ſpãdzã. D
- 33: Theż wziãwſzy tego wſzytkie^{go}
34: czo złoty zawãzi/ moźefz fie napić
35: gdi by miãł kłocie w bokoch z wi-

kolumna: b

- 1: nem albo z miodem ciepło. E
2: Theż korzeń Mieczykowy na
3: proch ſtłuczony z babczaną wod-
4: ką pity/ biegunkę ſtanowi. F
5: Też nafienie te^{go} zielã czo złoty zawãży z winem ciepło wypite
6:
7: rzezanie vryny y ſciatikę odpãdzã
8: y też ſlezionę poſilã.
9: Git.
10: Kãkol. Patten.
11: Capitulum. 94. grafika A
12: Kãkol [!] ieſt legumen kto
13: ry roſcie miedzy zbo-
14: zem fã ziãrnka czãr-
15: ne niewielkie granifte
16: mã mocz zagrzewaiãczã y laxu-
17: iãczã/ gorzkiego ſmaku.

kolumna: c

Kakol.

B

- 1: Diaſconides/ kakol w wodzie
- 2: albo w winie vwarzony, vrinę pę
- 3: dzi y gliſty w żywocie zabijã. C
- 4: Też puchliny y twardoſci od-
- 5: miękczã y roſpãdzã. Mã też moc
- 6: wyfuſzaiącą, y roſpãdzaiącą/ à
- 7: tak brodãwki odnie^{go} ginã/ y trãd
- 8: gdy kãkol ſtłukſzy na proch à ſprze
- 9: ſnym miode^m y też z octem zmieſza
- 10: ny, będzieſz pomazowãł ti mieſcza C
- 11: Też rymę oddãłã proch ie^{go} w
- 12: oczcie namoczony à pothym wy-
- 13: fuſzony/ à tego prochu w chuſthę
- 14: zawiãzãwſzy mãłz częſtho woniać
- 15: ſtrãciſz rymę/ y Catharrus zginie
- 16: od tego. E Też wino w ktorzym będzie v-
- 17: warzon Kãkol/ wãtrobę y ſledzo
- 18: nę czyłci y theż kolikę wſmierzã w
- 19: ielithach y w żołądku à zwłãſzcza
- 20: ktorzi ludzie z wiathrow takie bo-
- 21: leſci miewaiã. F
- 22: Też proch kãkolow w polew-
- 23: kach iedzony/ Emoroidy otwierã
- 24: y gliſty zabijã dãwſzy prochu iego
- 25: s przeſnym miodem natſzczo/ Tã
- 26: kież y chrobãki ktore bywaiã w v-
- 27: ſzoch. G
- 28: Też piſze Plinius iſz proch ka-
- 29: kolow z miodem à z ocztem zmie

- 30: łzany/ iest dobry naprzeciwko wką
31: łzeniu wężowemu à namazować
32: mieścze/ theż boleści zębów z
33: oczte^m wwarzony à tim płokać y dzier-
34: żeć na zębiech: vfmierzã.

kolumna: d

- 1: Galla.
2: Gallas.
3: Capitulum 95. grafika A
4: Diafkorides piŕze iŕ iest
5: dwoiaki gallàs/ ieden
6: pri iest niewielki okrą
7: gły à fękowaty dziu
8: rek w łobie niemaiaczy à ciężki à
9: drugi iest lekki dziurowaty/ pirw
10: ŕzy gallas iest lepŕzy j ku lekarŕtwu
11: vŕytheczniefŕzi, poki iefzcze zielony
12: iest gallas/ tedy mã w łobie fmak
13: barzo przykri à barzo cierpniãczci
14: mã mocz zaziębiaiãczã j wylufza
15: iãczã.
16: Plinius piŕze/ w Siriey à w E-

strona: 62

kolumna: a

Gallas.

Liŕt 62.

- 1: gipcie ophicie [!] ŕie mnoŕy gallas.
2: B
3: Diafcorides/ kaŕdzi gallas iest
4: wielkiego cirpnieniã / s ktorego v
5: czyniony proch à onym iŕeby kto

- 6: łobie ranę z złych kroft vczinioną
7: załipował/ thakięż y dziwe mięło
8: zgania y goij mocznie, j krew zno
9: ła płynącą załtanawia. C Też gallas niedopuſzczã wil-
10: kołci przyplýwać do **działł** [!] s kto-
11: rych łie dzięgna czynią/ à zwłã-
12: łzcza gdi będą wpieczu pirwey tak
13: barzo wſuſzone iże będą iako by z-
14: bucźniałe thedy ie łtłucz na proch
15: à on proch zmiełzã y z **oczte**^m à przy-
16: wãrz/ à thym łobie działła nacie-
17: rã y łkaźdego miełcza krew łta-
18: nowi. D
19: Też gallas vwarzony w wodzie/ ktorey by biãłey głowie łpa-
20:
21: dła nadoł macicza niechã y ze w o
22: ney wodzie łiedzi. E
23: Włofi teź czirni gallas w wo
24: dzie à w oczcie vwarzony/ à onã
25: wodã myj głowę. F
26: Teź biegunkę załtanowilz/ gdy bę
27: dziełz w thim maczãł gębkę à na
28: żywot przikładać przez czwierć go
29: dziny przed iedzeniem.
30: Girafolis.
31: vel Pendactillus.
32: Skoczek. Springwurtz

kolumna: b

- 1: Capitulum. 96. **grafika** A
2: SKoczek ielth dwoiaki/

- 3: ieden wieczłzy à drugi
- 4: mnieyłzy/ wyfoko ro-
- 5: łcie latoroŝnie, liŝt mǎ
- 6: łzyrokij łkarbowany à miedzi lato
- 7: roŝmi iakoby grona ł ŝiemieniem
- 8: Skoczek mnieyłzi połacinie Ca-
- 9: thapuciǎ minor/ rołcie wzv yłzna
- 10: łokieć/ liŝtki mǎ podługowathe/
- 11: tłuŝte à głatkie/ liŝtki na krziž łkła
- 12: dǎ, pełno wodnołci, mleczne, zwirz
- 13: chu lathoroŝle mǎ khrothkie à na
- 14: nich kwiat z okhołkiem iakoby na
- 15: czǎrny m korzeniu, po kwiecie bia-
- 16: łe zołtawia ŝiemię trzygranowite
- 17: wnątrz białe/ łmaku łodkiego. à
- 18: ziarna oboie maiǎ mocz odmięk-
- 19: czaiǎc trzewa, napirwey mǎ moc

kolumna: c

Skoczek

- 1: flegmę y kolerę j gorǎczǎ a wilkołć
- 2: wypǎdać/ á od ŝiedmi ziǎrn mo-
- 3: źełz dawać až do dziewięć albo do
- 4: iedennǎłcie/ wirzchem y łpodkiem
- 5: pędzǎ, zagrzewaiǎ według ciepłó
- 6: łci trzeciego łopnia/ á odwilzaiǎ
- 7: według wilgotnołci pirwego łło-
- 8: pnia, temu kto cięłzko wraca á iełt
- 9: mdłe^go źoładka/ mdłych oczu: nie
- 10: łłuži, ziarna tego ziela wyłupiwiłzi
- 11: łmǎž ie łamy w panwi/ á gdy łie

- 12: dobrze zagrzeią a przyfmażą wy-
13: bierz á na chuftę wkladz/ wložze
14: wnieiaką prałę á wycifni oley, po
15: thim ten oley dāwāy w pokarmie
16: temu ktho mǎ zimniczę na każdy
17: dzień. B
- 18: Wǎrz ziarna w winie przyło
19: żywfzy też miodu/ gdy vwre wyż-
20: mi przez chuftę, á to potim dāwāj
21: ku pożywaniu w zielu w fzipinǎku
22: przicziniwfzy wina piołynkowego
23: y też ziarna dāwāy przetłukfzy te-
24: mu czo zimniczę mǎ s flenozim
25: nofci. C
- 26: Ziarna przetłuczone á wło-
27: żone w wino/ dać thak fthǎć przez
28: nocz przikraiawfzy ktemu czytwa
29: ru/ á tego fie wina napijać rano,
30: á pothim ziefć niekielko gwozdzi-
31: kow y też faczelet maczaiącz ob-
32: kładay them żołądek, zimniczę le
33: czy ktorǎ bywǎ na każdy dzień/
34: y też to wino dawać w oczcianym
35: miedzie/ bowiem wodnoć wyga-
36: niǎ. D

kolumna: d

- 1: Ziarna fkcoczka węcźfzego/
2: węczyey ich możefz brać w lekarft-
3: wa/ bo mnieyfzi fkcoczek ieft pęcđfzi
4: á iako fkoro zezra: tak wnet s fwe

- 5: go łoża wyłkoczy/ moczemu żo-
6: łądkhowi czałe ziarna dawać/ á
7: mdłemu roftarte dawać s czyn-
8: monem. E
9: Oley łkoczka więczłzego oli-
10: panie na cieie/ y wrzodi mokre na
11: głowie/ y krofty zãufzne/ y łzkara-
12: dołci na cieie: leczy. F
13: Ziãrnka łkoczka mnieyłzego
14: łtłuczone z lebiodka y z gęłiem łá
15: dłem/ tym dziecięciu brzuch łtwar
16: działy okładać/ á kęs mydła iako
17: palecz w oleiu łkoczkwym omo-
18: czyć y wethknać w zadek teź dzia-
19: łã odmiękczenie.
20: Hermodactillus.
21: Paluchy. Zitlos.
22: Capitulum. 97. A
23: PALuchy/ iełt ziele ktore
24: kwitnie na otatku ie-
25: łieni, mã kwiãtek na-
26: łobie biały trołzkę ku
27: łniadołci łie łkhłaniaiãczy/ iełth
28: teź niektori maiãczy kwiãtek czir-
29: wony, ale ten ktori mã biały kwiã-
30: tek iełt lepłzy (Inłze paluchy łá ia-
31: dowitego przyrodzenia) Iełth cie-
32: pły y łuchy około wthorego łłop-

kolumna: a

grafika

- 1: Auicenna capithulo do Her-
- 2: modactillo powiedã flegmę f
- 3: **człoⁿkw** wywodzi à thak ieft s niego
- 4: dobre lekarstwo tym ktorzy maiã bolenie w członkhoch w nogach y
- 5:
- 6: w rękach/ Iedno ifz żoładkowi fz-
- 7: kodzi y zgagę czyny, y teź wiatri
- 8: mnozi/ à przetho niezkodzi ku ko-
- 9: rzeniowi **te^go** ziele^o przymieszãc Im
- 10: biru z maftikã à s kminem/ à tak kto będzie chcia^l używãc tego pro
- 11:
- 12: ch/ ma go wziãc czo złoty zawã
- 13: ży albo y półtora złotego. B
- 14: Mefue mowi/ gdy by kthory
- 15: człowiek pożywãł korzeniã palu-
- 16: chowego, vmorzi takiego człowie
- 17: ka/ zadufi gi iako y bdły furowe/ à tak aby fie kto niemylił natym
- 18: gdiby korzeniã **paluchou^go** chcia^l

kolumna: b

- 1: **pożywãc [!]** furowe wmia^lto czebu-
- 2: le/ aczkolwiek ieft fłodki. C
- 3: Biãły korzeń paluchow iefth
- 4: dobry tym ktorzy bol maiã w no-
- 5: gach/ ale czirwony korzeń ieft ia-
- 6: dowity barzo/ à tak zabijaiãczy/
- 7: Serapio **wowi [!]** j mefue iemu po-
- 8: fwiadczã. D

- 9: Proch paluchowy rany złe s
- 10: kroft wyfufzã zaftarzãle/ y czyfci
- 11: ie gdy miodu przymieszãlz kniemu
- 12: Iteż według powieści Mefue: na
- 13: przeciwko ołpiczãm ieft dobry ten
- 14: proch/ ale thaki ma być obierany
- 15: kthory by był y wnątrz biały/ ale
- 16: czarny y czyrwony fã iadowithe. E
- 17: Czeńte pożywanie białego ko-
- 18: rzenia^o paluchowe^{go}, pobudzã krew
- 19: y zbytnie iã fpãlã/ à tak czyni bo
- 20: łączki w głowie y theż na infznych
- 21: łtronach ciała/ Serapio mowi. F
- 22: Też korzeń tich paluchow mã
- 23: mocz **pryciągającą** [!] / trãwiącą
- 24: y rołpãdzającą. G
- 25: Woda włofkiego kopru w kto
- 26: rey by bylo vwarzono to korzenie
- 27: paluchowo/ ieft dobrã ku picciu na
- 28: przeciwko kłóciu wnątrznemu/ ie-
- 29: dno żeby gorączki przytakim kłó-
- 30: ciu niebyło. H
- 31: Też proch iego zmieszany z le
- 32: ktwarzem benedicti laxatiwy/ wy
- 33: ciąga flegmę ł członkow nożnych y ręcznych/ atak bolełci tych
- 34:
- 35: **człoⁿkw** oddãlã.

kolumna: c

Ziele paralizowe

I

- 1: Też proch paluchowego korze
- 2: nią z mydłem ktore zową łapo/ w
- 3: aptecze rospużczony albo łtuczo.
- 4: ny [!] / fiłthulę załtanawiã y wyfułzã
- 5: barzo dobrze gdy tam te^{go} będziefz
- 6: wpużczãć/ Platearius mowi.
- 7: Herba paralifis.
- 8: Ziele paraliżowe.
- 9: Capitulum. 98. grafika A
- 10: PAraliżowe ziele ktore
- 11: iefzcze z zimy poczinã
- 12: kwitnãć kwiãthki mã
- 13: żolte/ ktore ziele przy-
- 14: łamey ziemi łie łciele/ iefł ciepłe y
- 15: łuche.
- 16: Diałcorides piłze o tem zielu para
- 17: liżowym iłz iefł barzo dobre naprze

kolumna: d

- 1: ciwko bolełciãłm członkowym łta
- 2: wowym. B
- 3: Liłcie thego zielã łtuczone w
- 4: możdzerzu/ ktorym namaży trãd
- 5: naliczu: zginie od thego mazaniãł.
- 6: Theż Catarrum y rymę odpãdãł
- 7: y bolenie w głowie vłmierzã C
- 8: Też Mefue piłze iłz łie przeci-
- 9: wi wilkołciãłm flegmiłstem łtarich
- 10: ludzi ã vłmierzã bolełci członko-
- 11: we. D

- 12: Też mowę ftraczoną przywra
13: czã ktora ginie dlã paraliżu albo
14: apoplexijey/ gdy ten fok tego ziele
15: będzie dãwany w vftha
16: na ięzyk częŝto **potroŝfze** [!] .
17: Herba victorialis.
18: vel puerilis.
19: **Dziewięfił** [!] Neunkrafft. [grafika](#)

strona: 64

Dziewięfił.

Liŝt 64.

kolumna: a

- 1: Capitulum 99. A
2: The ziele w leŝiech ro-
3: ŝcie, mieŝiãcza firpnia
4: kwitnie, korzeñ mã ia
5: ko ŝzafrãn/ wiele ŝkor-
6: kami odziany, dziewięciã pod-
7: bno albo wieczey, wpoŝrodku tich
8: ŝkoreczek korzeñ iakoby y cebula biały à ŝlodki/
9: zeŝpodku puŝzcza s fie-
10: bie korzenki rozne/ liŝthy mã iako trawa wielkie/ dłuŝie/ zaoŝtrzone
11:
12: pręth wzdłuŝ na łokieć z liŝtem/ à
13: ku wirzchu kwiãtki idã**zedem** [!] ku
14: gorze/ ŝã iaŝney brunãtnoŝci/ kar
15: bowane podługowate/ à ŝpoŝrod
16: ka białe koŝmacinki wydãwã/ To
17: ziele ieŝth zimnego y ŝuchego przy-
18: rodzenia w pirwŝzym ŝlopniu. B
19: To ziele mã mocz **nieczifoŝci** [!]

- 20: z rany odeymować, dzieciem ie też
21: łąć do kolebki z vrocznikiem/ al-
22: bo dzieci timi ziołi [!] okładać zacho
23: wawã ie od złego wrzeczenia bãb,
24: y od inych strachow/ à czyni ie iże
25: bez płaczu radi wlipiaią/ toć iefth
26: rzecz prawdziwã gdi iedno dziecię
27: pirwey nakarmisz à położisz stem
28: zielem do kolebki. barzo go też nie
29: okarmiay à mleko dobrze wwarż.
30: Vrocznik iefth ziele podobne zielu
31: pępkowemu/ iedno iż list mã dłuſz
32: ſzy. C

- 33: Theż niektorzy łobie przypra-
34: wuią to ziele/ ſkorzeniem strzało-

kolumna: b

- 1: wem à przifobie noſzã dlã tego by
2: ſie żãdneſy ſtrzelby niebãli/ iefthliż
3: tak iefth tedi ta mocz z nieba dana
4: à te^{go} pokuſzaią w bitwach/ à prze-
5: toż tho ziele zowã/ ziele ſlachtetnie
6: vroſte. The korzenie połacinie
7: zowã arteticãria, poczeſku ſtrzało
8: we korzenie/ poniemieczku Gicht
9: kraut/ popoſku niemogłifmy go
10: wypifać, bo niewiemi iefthli też pol
11: ſkie imię iakie mã/ albo iefthli ſie też tu rodzi,
12:
13: Herba fulonum.
14: Czeſkie ieleni trunk albo ſirp. <http://rcin.org.pl>

15: Capitulum. 100 grafika

Czefkie ieleni trunek.

kolumna: c

A

- 1: TO ziele w lefiech ro-
- 2: scie/ liſty mǎ ze ſpod-
- 3: ku dłuſzſze y ſzyrſze/ à
- 4: około liſthu kaźdego
- 5: zǎbki ſǎ iako ſirp/ à ſtǎd ie moźe
- 6: my teź zwać popoſſku ſirp/ korzeń
- 7: mǎ niewielki z drobnemi **korzonzi** [!]
- 8: à od korzeniǎ przeſtriphowany, to
- 9: iefth iakoby igłǎ z źłobkowǎł po-
- 10: dłuź ku gorze/ atak aź około wſzit
- 11: kiego pręta, pręt pełen roźdzek la-
- 12: toroſlech około ſiebie **mǎiǎc** [!] / à o
- 13: koło roźdzek liſtki drobnieyſze niźli
- 14: ktore ſǎ nadole okołu głǎbu, à na
- 15: roſzczkach trzy albo cźtyrzy głow
- 16: ki s kwiatem brunǎtnym w głow
- 17: kǎch ſiemiǎczko/ à głowki y ſie-
- 18: mię po dobne głowǎczowi/ Ale mnieyſze y cienſze głowki ſǎ. B
- 19: Słoźeniǎ żywiołnego gorǎ
- 20: czego j fuchego w wtorim ſlopniu
- 21: mǎ mocz ocierać/ cźyſcić/ napra-
- 22: viać rany y ſtłuczeniǎ z zbicia z o
- 23: braźeniǎ/ s ſtarciaǎ/ vwarzyć gi w
- 24: piwie à pić. C
- 25: Teź vwarzony w winie cźir-
- 26: wonym/ ſwieźe rany naprawiǎ y

- 27: wyczyściã/ goić sie richło **niedopu** [!]
28: **lzczi** [!] / otok rozganiã/ przepuknienie
29: goij, y boleŃci w zadku, dnę vfmie
30: rżã/ Sukienniczi tego zielã nã-
31: więczyey pothrzebuiã ku farbowa-
32: niu lukna.

kolumna: d

- 1: Herba vmbilicorum
2: vel perfeliata.
3: Pępownik. Sant haⁿs kraut
4: Capitulum. 101: A
5: TO ziele mã liŃti gład
6: khie à obwijające Ńte
7: około głąbu s ktore^{go}
8: wyraŃtã/ thak iŃz od
9: czas ludzie **mniemiaiã** [!] aby przez
10: poŃrzodek liŃtu przeraŃthãł głąb/
11: zwierzchu mã kwiat iakoby czãr
12: ny korzeń ogrodny, j nafienie wtej
13: że ŃzyrokoŃci czãrnegu korzeniã/ y
14: teŃ Ńamo prziczern. B
15: Mocz tego zielã/ gdy będzie
16: proch iego pity w winie: przerwa-

strona: 65

Bielon.

LiŃt 65.

- 1: nie goij/ y owrzodzenie pępkã leczi
2: gdy thym okładã/ y rany Ńpãiã/ y
3: wyŃtãpienie pępkã z iego mieŃcza
4: naprawiã, y teŃ iego rozwiãzanie

- 5: albo rozmiękczenie naprawia.
6: Iulquianus.
7: Bielon. Bilfenkraut.
8: Capitulum. 102. **grafika** A
9: Bielon iefth zymnego
10: y fuche^{g^o} przirodzeniã,
11: czãrny bielon iefth nã-
12: gorfzy á nãłzkodliwfzy
13: á potym czyrwony/ biãły miedzi
14: nimi iefth nãlepfzy á nazdrowfzi kto
15: rego w lekarftwie vziwãmy, á iefth
16: liby niemogł być biãły/ tedy czir
17: wony raczey wezmi/ á czãrnego

kolumna: b

- 1: nietykã/ Czãrny bielon iefth zim-
2: ny á fuchy około trzeciego fłopnia
3: á biãły mniefy iefth ciepły, Auicen-
4: na mowi Capithulo o Bielonie/
5: Iefth Bielon odeymuiãczy czuy-
6: nofc człoⁿkom y krew zaftanawiã,
7: á tak y bolefc ktore przychodzã s
8: ftłuczeniã vfmierzã/ Iteż bolefc
9: bolãczek gorãczich ktore pocho-
10: dzã s kolery vfpokãiã/ to iefth fok
11: bielonow s ftrochã ocztu zmiefza-
12: ny/ á rozmoczywfzy chufthę przy-
13: kładã na ty miefcza. B
14: Też fok **Bielenowy** [!] z otręba-
15: mi pszenicznemi á ftrochã ocztu z
16: miefzany/ iefth dobry plãtr na bole

- 17: łci członkow tajemnych mężczyzn
18: łkich. C
19: Theż fok Bielonow s fokiem
20: zieleń paraliżowego/ á w thych fo-
21: koch rozmoczywłzy chuftę albo fa
22: czelet/ przyłoż na miełcze bolące
23: á nãwięcey na boleść członkową
24: á przedthym go łie napijełz zwier-
25: ciãwłzy trzecią część dragmy tego
26: nafieniã bielonu z miodem albo
27: s łitã: tym łepiey/ á potim nama
28: ży miełcze bolące tymi foki prze-
29: rzeczonemi. D
30: Też fok Bielonow albo oleiek
31: iego ciepło w vcho w pułzczony/
32: boleść vłpokaia. E
33: Też fok Bielonow z oczthem
34: albo theż wino w ktorym by było
35: warzono nafienie białego bielonu

kolumna: c

Bielon

- 1: z ocztem á s piretrum/ bolenie zę
2: bow vłmierzã gdy tym vłta łobie
3: kto płokać będzie. F
4: Sok bielonowy w wodkã ro-
5: zana zamiełzany/ á wtim rozmocz
6: faczelet á przyłoż na czoło. G
7: Liłcie Bielonowe iedzone od
8: ludzi/ błãd à nieiakhie odefłzcie od
9: rozumu czyni. H

- 10: Theż łok liściã Bielonowego
11: pomaczany na oczi/ boleć gich y
12: płynienie nieczyłtołci knim zafta-
13: nãwiã. I
14: Też emplałtr z liściã bielono-
15: wego z ocztem łtłuczony/ na wrze-
16: dzienice pierfi biãłtem głowa^m iefth s
17: wyborny. K
18: Sok Bielonowy z liłtem ie^g
19: łtłuczony/ s kłorego vczýñ czopek
20: á włoz gi w macicze/ bolenie y też
21: rzecz przyrodzonã zbytniã zafta-
22: nawia/ y bol oddala.
23: Kto by nafieniã iego pożiwãł ten
24: na czas iakoby ofzaleie y pamieć
25: łtraci L
26: W gorãczych febrãch dobry
27: iefł tym kthorzy fen łtracã/ gdi s
28: łokiem Bielonowego liściã zmie-
29: łzãłz mleko niewiełcie à z biãłkiem
30: à s trochã ocztu/ ty rzeczy wełpo
31: łek zmiełzãy à przyłoz rozmoczyw
32: łzy faczelet na czoło czo by niebar
33: zo wilgotne/ albo nogi vmywãy
34: w Bielonie cieplõ na noc. Plate-
35: arius o tym powiedã.

kolumna: d

Iarus.

1:

- 2: vel Aaron minor.
3: Kokorzyk. Poniemieczku
4: Broch wurtz.
5: Capitulum. 103. **grafika** A
6: TO ziele iest dwoiakie,
7: iedne mnieyſze à dru-
8: gie więczſze/ to więc-
9: ſze zową dijåblik/ bo
10: to mǎ korzenie kǎfaiące, te mniej
11: ſze ziele mǎ prątek na piądz vyfoki
12: liſty mǎ gładkie à przyſzirſzym o-
13: koło pręta kwiatki mǎ po żółthey
14: biǎłofci/ ziarna mǎ okrągłe à zie
15: lone/ à w nich iest fiemiączko/ ko-
16: rzeń mǎ pobiełały s koſmacinka-

strona: 66

kolumna: a

Kąkorzyk.

Liſt 66.

- 1: mi korzeń mogą ludzie ieć iako
2: rzepę/ te^{g0} dijåblika albo ſwięthe^{g0}
3: iana głowy żadny człowiek prze
4: iego oftre kǎłanie niemoże ieć/ a-
5: le tu o mnieyſzym mowimy. B
6: To ziele gorące y ſuche w pir
7: wſzym ſłopniu/ à mǎ mocz roz-
8: miękczałiączą y ſcieńcziałiączą/ y
9: też ocieriałiączą. C
10: Korzenie wwarzone w wodzie
11: z lakriciją/ s figami/ z Izopem/
12: pierſi czifci j płucza z wilkoſci gru

- 13: bych à lipkich/ gdi fie kto napiwłzi
14: go charkà j kãzle wymiataiãcz ie. D
15: Też warzić to ziele z dziewan
16: nã w winie à na onym siedzieć o-
17: ciekliny wzadku scieńcza. E
18: Też bolãczki miękczy/ ftłucz
19: korzeń s ładłem kokofzem à okła-
20: dã/ yteż krczicę gdy s niego vczy
21: niłz plãłtr z niedzwiedziem ładłem
22: à będziefz przikładãł: rozwiężnie. F
23: Theż ftłucz korzeń zelnianym
24: liemieniem à okładay dnę nożną
25: rołpãdzã iã G
26: Też mã mocz rzecz przyrodzo
27: nã paniãm gdy by fie załtanowi-
28: łã otwierać/ j też trzewa miękczic
29: y czyłcić/ yteż gdi ie vwarziłz s fu
30: chem korzeniem brzołkwianym à
31: dãłz pić/ pãłãczey gorãczoczi wil-
32: kołć wypãdzã precz. H
33: Theż gdy na nocz skraiefz ko-
34: krzeń s czythwãrem/ ale czithwãru
35: mniej wziãć iakho by iednę częłć

kolumna: b

- 1: albo połtory częłci/ y też tego zie-
2: lã/ à z winem pić/ zimną wilkołć
3: wypãdzã/ à gdi też ktemu niekiel-
4: ko ziãrn aleos przyczyniłz/ gorãce
5: y pieniełte wilkołci złe wymiatã/ y
6: też gdy mirãbolãnow Indiyłkich

- 7: przyłożyłz/ gorące á grube wil- [!]
8: colci [!] s ciała wymiatã. Iteż gdy
9: przyłożyłz paluchow/ lipkie wilko
10: fci wyganiã/ członki y theż ftawy
11: czyfci/ ytheż sofnki gdy przyłożyłz
12: zółthowodność z wodnocielnego
13: człowieka wylewa.
14: Ifopus
15: Izop. Ifop.
16: Capitulum. 104 [grafika](#)

Izop

kolumna: c

A

- 1: IZop ieden iest ktory ro
2: fcie na gorach/ á drugi
3: ogrodny/ iesth ciepły y
4: fuchy w trzecim słop-
5: niu/ iesth dobry à vzy-
6: teczny pierfiãm y płu-
7: czãm y naprzeciwkho dychawiczny
8: Iteż naprzeciwko załtharzałemu
9: kařłowi to iest Wezmi Izop/ ko
10: řãcczu/ s figami/ lakricijey à tho
11: řpołem vwãrz/ á ořłodziwfzy po-
12: ranu řie napijãy albo thak vczyń
13: řirop/ Wezmi liřciã Izopowego
14: miedunczanego rowno po garřci
15: kařdego/ korzenia kořãcczowego/
16: korzenia liliowego/ kařdego řnich
17: dwie vncije/ lãkricijey/ fig w

- 18: liczbie dziewięć/ Thy to wŕzytki
19: rzeczy przetłukŕzy wãrz w winie á
20: w wodzie we dwu kwartu wŕzytkie
21: go aż do wywarzenia trzeciej czę
22: ŕci/ a pothim przecedziwŕzy oczu-
23: kruy albo miodem oŕfodz czyŕtim
24: á thego ŕie ŕiropu napijã poranu
25: y wieczor ciepło trunek/ á wypiw
26: ŕzy ten ŕirop wezmi piłuły na noc
27: dãwŕzy ie łobie vczyńić do apteki
28: Wezmi Maŕfi piłuł de agarioc
29: dwa ŕeropuły/ Maŕfi piłuł agre-
30: gatiuaru ieden ŕeropuł/ Modrze-
31: wowey gębki trociŕcate połowicę
32: ŕeropułu/ łoli oczkawathey iedno
33: ziãrnko, zmieŕzã ty rzeczy łpołem
34: á vcziń ich dziewięć s ŕiropem y-

kolumna: d

- 1: zoyowym, á nazaiutrz dlã poŕile-
2: niã wezmi kołãczkã za groŕz z a
3: pteki diaiŕopum albo diaprãŕŕium
4: trzy gich razem wezmi/ á potym
5: nazaiutrz tãkiefz. B
6: Wino w ktorym by był wa-
7: rzony izop s figami/ z naŕieniem
8: włõskiego kopru/ piotrufzczãnym
9: teŕz/ bolenie y gryzienie żołãdkowe
10: odpãdzã y zatłumiã. A gdy ktim
11: rzeczãm przyłõżyŕz bylicze/ á the^{gõ}
12: ŕie wina bẽdzie pani napijãła po-

- 13: ranu/ macicę iey znieczyŹtoŹci fle-
14: gmiŹtych wyciŹci. Albo vwarziwŹzi
15: izop z boŹem drzewkiew [!] w wodzie
16: á tem okładaiącz naparŹay maci
17: czę/ zimne nieczyŹtoŹci z macicze
18: wywiedziefz/ y fklonną ku poczę-
19: ciu vczyniŹ. C
20: TeŹ na reumę zimną y na v
21: padły ieziczek/ vcziń płokanie vŹt
22: ciepło gargarizuiącz/ vwarziwŹzi
23: Izop z roŹą/ s piretrum w winie,
24: á trochę ocztu przicziniwŹzy/ á po
25: tym podnies vpadły ięzyczek pal-
26: czem/ á polip nań Imbirowym
27: prochem s piretrum zmiefzawŹzy/
28: Auicenna powiada. D
29: TeŹ Izop warzony w wodzie
30: á pity/ gliŹty zabijã w Źywocie. E
31: TheŹ Izop vwarzony w wo-
32: dzie á przafnym miodem ofłodzo
33: ny trochę mocznego octu przilaw
34: Źzy á thego Źie dãŹy napijacz/ <nfi>
35: czyŹci s flegmy/ y Źtholcze czyni y

strona: 67

Kofaciecz

kolumna: a

- 1: y iaŹną daie F
2:
3: TeŹ Izop w winie vwarzony
4: rany goij w vŹciech gdy onym wi

- 5: nem będą płokane vřta, j dzięgna
6: łączy.
7: Izroes vel Iris.
8: Kořaciecz. Swartelwurtzel.
9: Capitulum. 105. **grafika** A
10: KOřaciecz ieřt dwoia-
11: ki/ obadwa liřt maią
12: łobie podobny/ iedno
13: roznořć kwiatow ma
14: ia/ ábowiem ieden kwiat nofi na
15: łobie biały á drugi żořthy niepra-
16: wie/ oboy Kořaciecz ieřth ciepły y
17: łuchy wtrzecim łopniu/ korzenią
18: Kořaćczowego w lekarřtwie vřy-

kolumna: b

- 1: wamy kthory kořwiek bądz Kořa-
2: ciec, ábowiem maią iednaką moc
3: obadwa. Płathearius mowi iżby
4: Kořaćciecz miał mocz pobudzaią-
5: czą vřyny/ I theř rořpądzaiącą
6: nieczyřtořci/ y otwieraiącą, á prze
7: to ieřt dobri na zatkanie łedziony
8: y wątroby/ nyrek y teř mechierza
9: Ieřt teř lekarřtwem naprzeciwko
10: boleřciám pierři y płucz/ żořądko-
11: wey y inřzych wnątrzořci/ kthore
12: boleřci pochodzą z viatrow ořtrich
13: I naprzeciwko opuchline kthorą z
14: zimney prziczyny przychodzi na ti
15: wřzytki niedořtatki.

16:

17: rzyfz korzeń Kofańczow z izopem,

18: znafieniem wlofskiego kopru, s pio

19: truŹczżanym, s hanyzowym/ z la-

20: kriciją/ á vwarzywŹy oŹłodz mio

21: dem s Źzymowanym/ á thego Źie

22: napijåy. C

23: TeŹ proch korzeniå Kofańczo

24: wego/ ieŹt dobri na rany zŹe zag-

25: niŹe/ åbowiem mieŹo zgniŹe á dzi

26: we wyiadå/ á potim wyfuŹzaiåcz

27: goij. D

28: TeŹ proch korzeniå Kofańczo

29: wego s prochem Tucijey/ z wod-

30: kå roŹanå albo wlofskiego kopru/

31: zmieŹzåy thy prochy á puŹczåy po

32: throŹce na oczy/ ŹuŹkå albo poŹzŹe

33: bielmem/ zgania ie precŹ. B

34: TeŹ proch korzeniå kofańczo-

35: wego/ Źtrochå prochu ŹoŹnki zmie

kolumna: c

1: ŹzåwŹi albo rozmåciwŹi z miode^m/

2: potym wypiy rano chczefzli s Źie-

3: bie flegmę Źtolczmi wypędzić gru

4: bå a lipkå. F

5: TeŹ woda w ktorey by wrza-

6: Źo korzenie Kofańczowo/ Źtrochå

7: korzeniå biåŹey czemierzycze/ Źtro

8: chå blaywaŹu/ á thå wodå vmy-

9: wåy Źobie licze chczefzli piegi y in-

- 10: łze flaki łpędzić. G
- 11: Też fok korzeniã kofãcczowe^g
- 12: zmieszany z miødkiem rożanym/
- 13: ieft dobre lekarftwo na łmierdzą-
- 14: cze á zgniłe rany/ mięfo złe vygri
- 15: zã/ á dobre vrãłzcżã. H
- 16: Też proch tego korzeniã/ s fa
- 17: dłem wieprzowym zmieszany/ za-
- 18: twardziałe miefcza guzowate mię
- 19: kczy/ y żołzi rozganiã. I
- 20: Oleiek s korzeniã kofãcczowe
- 21: go/ ieft dobry naprzeciwo parali-
- 22: żowi y khurczowi/ y naprzeciwo
- 23: denney bolefcu namazuięcz łobie
- 24: ty miefcza. K
- 25: Też proch korzeniã Kofãcczo
- 26: wego/ otwierã żyłki Emoroidi á
- 27: załtanawiã rzecz przirodzonã al-
- 28: bo płynienie nafieniã męłzcżizna^m. L
- 29: Theż oleiek korzeniã Kofãc-
- 30: czowego zmieszany z oleykiem ro
- 31: żanym/ á łtrochã ocztu/ bolefc v-
- 32: łmierzã głowy gdi nimi łobie na-
- 33: mażefz łkroni. m
- 34: Też proch iego łãm/ kichanie
- 35: czyni gdy go w nos włtrzykniełz/
- 36: Auicenna powiedã.

kolumna: d

1: Iuniperus.

2: Iałowiecz. Kraiventber.

- 3: Capitulum 106. **grafika**. A
- 4: Iałowiecz ieft ciepły y
- 5: fuchi w trzecim słop-
- 6: niu/ iagody Iałow-
- 7: czowe poſpolicie w re
- 8: czepthach maią być rozumiane/
- 9: mǎ mocz Iałowiecz roſpǎdzaią-
- 10: czą y trǎwiącą, **biegnukę** [!] zaſta-
- 11: nǎwiǎ ktorǎ przychodzi z oſtrego
- 12: á z mocznego lekarſtwa ktore przy
- 13: lipǎ do żołądka/ á tak uſtawicz-
- 14: nǎ purgacijǎ á ſzkodliwǎ czyni/
- 15: To iefth gdy vwarzyſz Iałowiecz
- 16: w wodzie á oney wody dǎſz ſie na
- 17: pić ciepło oczukrowǎwſzi iǎ/ albo

strona: 68

- 1: vwarzywſzy Iałowiecz w wodzie
- 2: á z oney wodi vcziń wannę w kto
- 3: rey mǎ ſiedzieć chory do ſamego
- 4: pępkǎ. B
- 5: Wino w ktorym by wrzǎł ia
- 6: łowiecz s koſǎćcowym korzeniem
- 7: ieft dobry tym ktorzy s cięſzkoſciǎ
- 8: vrynę puſzczaiǎ/ albo gdi iey nie-
- 9: mogǎ puſcić/ Iteż kolikę wypǎ-
- 10: dzǎ s ſubtilnych ielit. C
- 11: Też oleiek iałowczowy ieft wy
- 12: borny naprzeciwno quǎrtǎnie kto
- 13: rǎ z melankoliey przychodzi/ Tho
- 14: ieft/ gdy dǎſz oleyku iałowczowe^{go}

- 15: poł dragmy w iakimkolwiek picu
- 16: albo w potrawie/ á potym tymże oleykiem namaži miefcze bolące
- 17:
- 18: i dymiona dlã ciężkiego pułzcza-
- 19: niã wody. D
- 20: Też naprzeciwno świętego va
- 21: lantego niemoci, namaży grzbiet
- 22: Iałowczowym oleykiem/ pomoc
- 23:
- 24: vznãłz/ y pulfi v rãk też małz namazać/ á to przed tym w godzinę
- 25: niżli ta niemocz przydzie. E
- 26: Theż oleiek Iałowczow iełth
- 27: dobry tym ktorzi maiã kamień w
- 28: miechierzu/ gdy thego wpułcifz w
- 29: korzeń fikãwkã. P
- 30: Też iełt dobre na dychawicę
- 31:
- 32: to lekarstwo/ vwarzywfy iagody Iałowczowe/ s figami/ z lakrici-
- 33: iã w winie á oczukrowãwfy dãy
- 34: pić poranu. Platearius powiadã. G
- 35: Też oleiek iałowczowy zmie-

strona: 68

- 1: łzany z oleykiem łodkchich migdã-
- 2: łow/ á thymi oleyki przed ogniem
- 3: namaży pierfi/ czyni wolne oddychanie/
- 4: y bolenie pierfi odeymuie. H
- 5: Też oleiek Iałowczowy iełth
- 6: dobry naprzeciwno boleściãm łta-
- 7: wowym. I
- 8: Wino w ktorym by wrzãł ia-

9:

10: łowiecz/ Tedy to wino wypądzą [!] nieczyfłoſci z żołądka/ Iteż ma-

11: cicze cziſci y bolenie ich vfmierzã. K

12: Też gdy vwarzyć Iałowiecz

13: z byliczą w wodzie przyłożywſzy

14: kołaćczu tym łobie naporzã y ma

15: ciczę/ boleść iey odeymuie/ y nie-

16: mocz iey przyrodzonã wywodzi. L

17: Theż oleiek Iałowczow/ iãd

18: tłumi j vyciągã z rany albo z mie

19: ſcza vkhãzonego od iadowitwego

20: zwierzęcia/ kiedy nim mieſzcze na-

21: mażeſz. Auicenna powiadã.

22: Iringus.

23: Mikołaiiek. Kruſdiftel.

24: Capitulum 107. A

25: Mikołaiiek ieſt ciepły y

26: wilki w pirwſzim ſłop

27: niu/ wſzakże wilkość

28: daley ſie wciągã niż

29: li do pirwſze^{go} ſłopnia, Korzeń mi-

30: kołaiikow przyprawiony z miodem

31: iako imbir przyprawiaią w aptece

32: á tak kto tego korzeniã

kolumna: a

Mikołaiiek.

grafika

1: mikołaykowe^{go} będzie poziwãł/ naſienie przy

2: rodzone mnożi męſzczyznãm/ y v

- 3: czynek małżeńŝki vmocznia/ yteż
4: wilkoŝci dobre *fnie*^{g^o} ŝie rodzą. Se
5: rapio/ Auicenna otim powiedaią
6: Mikołaiiek iefth rodząy cierniowy
7: ktorygo liŝcie bywå pożywåne w-
8: miałtho ŝzpinåku z inŝzem liŝciem
9: ktorego ludzie pożywaią/ á the li-
10: ŝcie daie krew dobrå. Mocz korze-
11: nia Mikołaykowego/ ma mocz
12: iakoby y paŝternåk. B
13: Też korzeń mikołaykow zowå
14: gi babia rzyć/ gdy będzie tak ŝu-
15: rowo iedzony, zaŝtanawiå męŝzczi
16: znåm nåŝienie przyrodzone kthore
17: s nich wychodzi/ *Paⁿdecta* powia
18: då. C
19: Liŝcie mikołaykowe z liŝciem
20: babczanym w wodzie z ocztem v-
- kolumna: b**
- 1: warzone/ á tego ŝie napijåy/ iefth
2: to pożyteczne picie na wzdęcie żo-
3: łådkowe/ y też na opuchliny po-
4: wiekow/ y na rozmaite ŝadzele. D
5: Niektorzy powiedaią iŝ kwiå
6: tek tego zielå trochę zelty/ gdi bę
7: dzie vwarzony w wodzie á tey wo
8: dy dåy dziåtkåm kthore maiå ŝli-
9: negorz albo ŝwiętego walantego
10: niemocz. E

- 11: Sok te^{go} ziele pomazany na
12: wrzedzieniczę kthorã bywã na bio
13: drach wfmierzã zápãlenie j bolenie
14: Pandecta powiedã. F
15: Też gdy będzie pity sok korze-
16: nia mikołaykowego/ vrynę pobu-
17: dzã y wywodzi/ y rzecz przyrodzo-
18: nã paniãm y wiathry rospãdzã y
19: gryzienie żołądkowe wfpokaia. G
20: Gdy korzeń w winie będzie v
21: warzony/ á to wino pithe/ boleć
22: wąthrobnã/ y wkãżenie wężowe
23: mdli á prawie trãwi.
24: Serapio mowi o mikołayku po-
25: wiedaiąc iżby to był prawy miko
26: łaiek ktori mã nałobie czału wio-
27: łny kwiãtki podobne kwiãtkom fi-
28: iołkowym, iedno iż łã więczlze niż
29: li fijołkowe/ á gdy kwiãtki opad-
30: nã łtego ziele mikołaykowego/ te
31: di nafienie mã tak wielkie iako iest
32: tatarczane nafienie, á iest wielkiej
33: wilkotnoŃci, czarne á łodkoć ma
34: w łobie nieiakã. Serapio powie-
35: dã o tym mikołayku.

strona: 69

Ziele świętego Iana.

kolumna: a

1: Ipericon.

2: vel perfoliata. vel scepa regis. <http://rcin.org.pl>

- 3: Świętego Iana ziele.
- 4: Sant hans kraut.
- 5: Capitulum. 108. **grafika** A
- 6: TO ziele lifthi mǎ iako
- 7: by iagły zdiurkowa-
- 8: no/ pręth z gałąfkami
- 9: na łokieć wzyłz á fą
- 10: przy czyrwieńfzym/ kwiatki ma z-
- 11: wierzchu żółthe/ siemię też mǎ/ á
- 12: pirwej niżli rofkwitnie: mǎfz natar
- 13: gać pąpiǎ á włożyć w oley/ á po-
- 14: łtawić na słońcu á miefzać, á tak
- 15: łthego oley będzie czyrwony/ á ku
- 16: wielu potrzebǎm barzo dobry/ á z
- 17: włǎfzcza khu wyciągnieniu iadu

kolumna: b

- 1: przez rany albo przez wrzodi/ á to
- 2: zwłǎfzcza czału powietrznigo. B
- 3: To ziele mǎ mocz zagrzewać
- 4: y fufzyć z włǎfności trzeciego fł-
- 5: pnia/ też mǎ mocz fcieńczać/ ot-
- 6: wierać/ rospufzczać zatwardzeniǎ
- 7: wżytkich zbytkow mechierzowych
- 8: lędzwianowych/
- 9: y **niczżiftofi** [.] niewie
- 10: fciech wżythkich krwawych/ mocz
- 11: mǎ otwierać y wyrzuczać/ átho
- 12: gdy vwǎrzyłz ziele wżytko pofpo-
- 13: ło y s kwieciem y s siemieniem. C
- 14: Też fprifzczenie od ognia goij

- 15: gdy go przyłożysz/ wrzody gniją-
16: cze czyfci. Też kto dmę 1poioną cir
17: pi/ rozwiązuie ią y rospądzą, yteż
18: liemię iego gdi pijesz/ zimniczę cz-
19: wârtego dnia leczy/ ale w wodzie
20: wwarzywłzy ieleni ięzik z dziewân
21: ną/ w tey małz pić. D
22: Też biegunkę ktorâ bywâ z ie-
23: lit: vftanawiâ/ przepuklinę leczy/
24: rany/ 1zrâmy leczy/ wątrobę y lę-
25: dzwi czyfci/ y boleſci ich oddalâ/
26: rany fuſzy/ iâd wygâniâ.
27: Irifillirica.
28: Fijołkowy korzeń. Faiel
29: wurtz.
30: Capitulum. 109.

kolumna: c

Fijołkowy korzeń.

grafika A

- 1: To ziele ma korzeń biâ- [!]
2: y [!] / twardy/ miâłzły/
3: ław nim woniâ fijoł
4: kowâ iefth/ kwiât mâ
5: biâły/ korzeń mâ byc wzięti j 1kra
6: iany/ á fuſzyć gi czaſu wiosenne⁸⁰,
7: Ten korzeń ieſt ciepły w wthorym
8: 1lopniu/ á fuchy w trzecim/ Mâ
9: mocz kaſzel v1mierzać/ charkanie
10: wywodzi/ tho iefth czym człowiek
11: charkâ, flegmâ, flegmę lipkâ ſcień-

- 12: cza/ fiedzionę naprawiã/ kiedy gi
13: w oczcie vwarzyfz kurcz leczi/ y fu-
14: che żyły pořilã, w winie vwarzony
15: zařtanowienie rzeczy niewieřciech
16: otwierã/ płod mãrthwy wyciãgã
17: z źiwota, boleřć brzucha vřmierzã
18: rany czyřci y goij/ w wrzedziech y
19: w bolãczkach czini aby mięřo do-

kolumna: d

- 1: bre rořło/ w winie korzeń vwarzo-
2: ny á tym vřta płokać/ gnicie ich y
3: około zębow/ y řmrod gich odey-
4: muie. B
5: Teź proch iego zmieřzany s řa-
6: dłem kaczem á mazać pierři: mię-
7: kczy ie, teź z oleykiem řijořkowym
8: zmieřzany/ řtrzekanie bokow odey-
9: muie. C
10: Teź mã mocz otwierãć wneř-
11: trzne drogi przez ktore pochodzi v-
12: rina w miecherz, teź mocz pędzi, y
13: řhapanie moczu y rzezanie odey-
14: muie. D
15: Teź mã mocz rořpuřzczać zi-
16: mnã wilkořć/ řuchych żył drzenie
17: kurcz/ bolenie krzyřom/ yteź řkrzy-
18: wienie vřt leczy.
19: Kanterides.
20: Capitulum. 110. A
21: CI chrobaczy řã blyř-

- 22: kaiący á podługowa-
23: ci/ łztrefy żółthe przez fłhrzydła maią/ á na
24: kwiecie pńzenicznym gdy kwithnie
25: bywaią naidowany, albo na iefio-
26: nie czału fwiątek nayduią ie Są
27: też drugie bez łztrefp kthore bywa-
28: ią na łofnach, y indziey ie też nay-
29: duią/
30: Tich chrobakow nakłać do
31: małe^{go} gárnka á zawięzać wirzch

strona: 70

Chrabaczki.

kolumna: a

- 1: chuftą w iadno/ á wławfzy ocztu
2: w wielki garniecz wårz/ á nad o-
3: ną parą obroć garnek chuftą aby
4: tam przez chuftą para łzła/ aby o
5: ni od oney pari pozdychali/ Ci ro
6: bący maią gorączość w czwar-
7: tym **stopnin** [!] / maią też mocz łpri-
8: łzczać ciało/ zawalić ciało y wrze
9: dzić/ gdi ich wiele w lekarłtwo wez
10: zmie/ tedi mechierzowi łzkodzą kie
11: dy okroftawieie/ y raniaią barzo
12: aż więcz y mocz krwawy fie puź-
13: cza / ale kiedy ich miernie wezmie
14: wodę załtanawioną w mechierzy
15: wypądzaią.
16: B Theż ci robący wychodzą w
17: mać y w pląłthry ku parchom o-

18: łutym/ y ku mdłości/ yteż ku wy-

19: korzenieniu brodawek.

kolumna: b

C

1: Też ku wrzodom roziadaiącym

2: ciało w picu miernie dane wod-

3: nocielnym ludziem, z moczem nie

4: mocz odchodzi. D

5: Theż około złych paznokciow

6: pomazać stłukfzy ie/ spadną precz E

7: Też proch stich robaków s cia

8: stem zmieszany/ á do łufzczyny o-

9: rzecha włofkiego **włofzywfzy** [!] / przy

10: łoz na miefcze gdzie chczefz sprifz-

11: czyć á vczyni fie bębel/ w then bę-

12: bel wodność wnethrznã wyciąg-

13: nie fie. F

14: Theż około brodawek zekrwa-

15: wyc czem ostрым to iest izby krew

16: szła/ á tym prochem polipować á

17: spadną.

18: Kamphora.

19: Polonice et Germanice.

20: KAmphora iesth ziele s

21: ktoregoż to ziela wy-

22: łączą się iakoby żywi-

23: cza którą maia w ap

24: tekach/ zową ią też kamphora/ á

25: wten czas gdy grzmi albo fie lifka

26: albo nieiakhie zamieszanie na po

27: wietrzu: nawięczy ciecze/
28: á maia
29: ki kolwiek proch albo na rozgi fu-
30: che czo zdrzew opadaią przidzie: s
31: tym fie zmiesz/ pothym w naczy-
32: niach kthemu prziprawnych przez
33: lekki ogień od tego plugaftwa by-

kolumna: c

1: wa oddzielona/ gdy iefzcze będzie
2: nieprzeprawna iŝ ŝkhoru od ziela:
3: tedy będzie po żościała ale kiedy
4: fie iufz od ognia czedzi: thedy fie
5: ŝthawa biała/ á ŝkrzepnie fie iako
6: żywicza/ á gdy nieopatry dobrze
7: gdy po wyczedzeniu albo iey rich-
8: ło nieobwaruie: tedi wŝitki rzeczy
9: wonne ŝniey wywietrzeią wneth,
10: ale w ŝiemieniu lnianym albo w-
11: profie może bić przez długi czas
12: zachowvna [!] / Jiŝt przyrodzenia zimnego j ŝuchego w trzecim ŝłopniu
13: Ma mocz z wieraiącą/ ocieraią
14: czą podle pirwŝzego ŝłopnia. B
15: Proch iey zmieszany s ŝokiem
16: pŝinkomym [!] / w tym chuŝtę ma-
17: czać á na wątrobę przykładać, za
18: pãlenie iey y teŝ inŝzych członkow
19: wnetrznych oddãlã/
20: Iteŝ gdi tak

kolumna: d

1: że na lędzwi/ na łono, y nad lone^m/ będziez okładãł/ tedy cieczenie na-

2: lieniã męŹczyñskiego naŹtanawiã
3: y cięŹkie wodi puŹczani/ y zbyt-
4: nie moczu puŹczanie/ ktore pocho-
5: dzi zgorãcoŹci lędzwi/ á the gdy
6: ktemu przileieŹ ocztu, á rozmãcza-
7: iã chuftę będzieŹ lędzwi okładał C
8: TheŹ proch kamphory s pro-
9: chem Źpãloney pokrzywy/ ty pro-
10: chi zmieŹzać s fokiem ŹporiŹzowym
11: á wthym rozmoczyć bawełnę á
12: kłać w nos/ krew zbytñie pływã-
13: czã s noŹa zaŹthanawiã/ byłoliby
14: tho cieczenie krwi z wñęthrznoŹci
15: dlã gorãcoŹci wãtrobney/ thedy
16: zmieŹzać z roŹanã wodkã, á wtim
17: chuftę oznaczać y okładać czoło/
18: Źkronie/ y wŹytko gardło/ ale tho
19: działać zbãcznoŹciã/ bo niegdi tę-
20: dy zbytñiã krew przyrodzenie pę-
21: dzi/ ktorã ieŹtli zaŹtanowiŹ á ona
22: potrzebuie idz/ tedy Źie vdziała bo-
23: łączka za vchem/ albo Źie Źãdzele
24: zdziałaia na twarzy. D
25: TeŹ kamphora z wodkã roŹa-
26: nã y s fokiem włolkiegp [!] kopru z-
27: mieŹzana/ nieczifoŹci z oczu y czir-
28: wonoć Źciera/ y gorãcoŹć ich o-
29: deymuie/ á gdi będzie wodka kam-
30: phorowã zmieŹzana z miodem/ te-
31: dy twãrz czyŹci flaki Źniey Źciera-

32: iącz precź/ w niemoczach ktore by-

33: waią z wielkiey gorącofci dobrze

34: kamphory vżywać.

strona: 71

Miefiączek

E

- 1: Też wodka Kamphorowã go-
- 2: rączoć głowy/ y oczu/ y twårzy
- 3: odeymuie/ wonią fwą y okłada-
- 4: niem/ krew fthanowi/ y płynienie
- 5: trzew krwawe gdi fą z ocztem pi-
- 6: ie/ alb o [!] z wodnoćią wina nieuz-
- 7: rzałego: zaftanawiã/ zmieszana s
- 8: fandalmi á z bolum armenum/
- 9: fercze czału morowego powietrza
- 10: okładać maczaiącz w tym fzarłat
- 11: albo tafftę czyrwoną, Gdi iey cze-
- 12: ftho pożywã á wiele: fzkodzi/ ábo-
- 13: wiem mårtwi duchy ożywiające
- 14: y mocz przyrodzoną/ paniã pło-
- 15: dnoć traci/ Siwiznę na człowie-
- 16: ka prędko w wodzi/ mozg wyfu-
- 17: fza/ fen odeymuie/ kamień w lędz-
- 18: wiach y w mechierzu mnoży.
- 19: Kalendula.
- 20: Miefiączek. ringel plumen.
- 21: Capitulum. 111. A
- 22: TO ziele listi mã podo-
- 23: bne listowi oliwnemu
- 24: albo wirzbowemu/ a

- 25: le dłuŝŝy y tłuŝŝy z-
26: nieiaką lipkoŝcią, kwiat ma zółti,
27: pręth z gałąfkami na dwie piędzi
28: w zwyŝ/ ŝiemiączko ma pobiela-
29: łe á zmārŝczone/ á w głoweczczce
30: rzędem połoŝone á ŝkrziwione tro
31: chę by trąbki/ ieŝt gorącego y ŝu-
32: chego przyrodzenia.

kolumna: b

B

- 1: Mocz tego ziele iefł ŝkurcza- [.]
2: iączca [.] / poŝilaiączca/ wyŝufzaiączca/
3: zetrzeć to ziele na proch obwinąć
4: w bawełnę á przyłoŝić na bolączy
5: ząb/ boleŝć oddalą/ A kiedy go w
6: nozdrze włoŝyŝ/ Czyrwia kthory
7: bywå w zębie vmorzyŝ/ Pryŝcie
8: na nodze barzo bolące zgładzå/
9: gdy gi ŝthłuczeŝ á vczyniŝ ŝniego
10: plåŝtr á będziefz przykładål/ Theŝ
11: gdy ŝokiem iego będziefz namazo-
12: wål brodåwkhi/ ŝpådżå ie precz/ á
13: dla te⁸⁰ niektorzy zowå ie ziele bro-
14: dawczane. C
15: Teŝ licze ktore ma w ŝobie ro
16: baki ktore zowå węgry/ albo kto-
17: re iefł ŝinoczirwone: goij/ á to tak
18: wezmi ŝoku tego mieŝiączka/ oley
19: ku roŝanego/ łoiu ieleniego/ łoiu

kolumna: c

- 1: koziężczego/ dragantu/ gumi/ ara
- 2: bicum/ bolum armenum/ fethrzy
- 3: to wżitko á vczyń łtego mać/ á
- 4: tą maćią licze maż/ ale łoie ro-
- 5: łtop/ á ty rzeczy do nich włip/ to
- 6: ieft gumi/ dragant/ bolum/ átak
- 7: będzie mać.
- 8: To ziele miefiężcznik/ zda mi łie że
- 9: tho ieft ktore połpolicie zową no-
- 10: gietek.
- 11: Lilium.
- 12: Lilia. Lilgien.
- 13: Capitulum. 112.

kolumna: d

- 1: Lliã iełth ciepłã á wil-
- 2: gotnã w pirwłzym łło-
- 3: pniu, ieft ziele domowe
- 4: maięcze biãłe kwiathi
- 5: Iełt dobrã Liliã naprzeciwo zim
- 6: nym wrzedzieniczam/ to ieft kiedy
- 7: łłuczełz kwiãtki Liliowe s fadłem
- 8: **wieprawym [!]** z oleykiem rumien-
- 9: kowym zmiełzãwłzi/ powãrz albo
- 10: po łmãż trochę thego/ á przyłóż
- 11: na bolãczkę. B
- 12: Theż korzenie Liliowe s korze-
- 13: niem barłzczo-
- 14: wym/ s khorzeniem
- 15: wyłokiego łłãzu/ vwarzywłzy thy
- 16: **rezczy [!]** łpołem w winie/ á pothym

- 17: przecedz, ku ktoremu winu prziloż
18: wofku á oliwy iako będzie potrze
19: ba ifzby była fte^g mać/ którą ma
20: ży fiedzionę twardą á chorą. C
21: Korzeń Liliowy z octem zmie
22: szany/ iest dobry na fwierzb zafta-
23: rzały y na krofty gdi tim będziefz
24: namazowãł/ ábowiem mocz te^g
25: korzeniã iefth wyfufzaiącza mier-
26: nym obyczaiem, Iteż ocieraiącã
27: miernie, Iteż wyfufzaiącza y trã-
28: wiącza, D
29: Też korzeń liliowy s korzeniem
30: wyfokiego flãzu/ vwarzony fpo-
31: łem w wodzie z małtem/ á to v-
32: warzywłzy ftłucz w moźdzerzu/ á
33: vczyń plãfthr na pierfi przykłada-
34: iącz ciepło/ dlã dychawicze/ y dlã
35: kãzlu fuchego: ieft dobry/ abowie^m

strona: 72

Lift 72

Lilia.

kolumna: a

- 1: odmiękhczã flegmę w pierfiach y
2: w płuczach panuiącza/ á tak czy
3: ni tho ifz fładnie może iey s pierfi
4: odbywać. E
5: Też korzeń Liliowy z ocztem
6: warzony/ iefth barzo dobry thym
7: ktorzy maiã fpalevie [!] od ognia al

- 8: bo od gorączy wody/ tego nafie-
9: nia przyłożywfy. F
10: Też oleiek Liliowy ieſth doby
11: tym ktorzi miewaią brzmienie al-
12: bo piſzczenie w wſzoch/ albo też bo
13: lenie/ á tak wpuſzczony w wſzy kiel
14: ko krop ciepło tego oleyku/ na ty
15: choroby. G
16: Theż korzeń tego zieleń domo-
17: wey Liliey/ ieſt dobry ku wroſzcze-
18: niu mięſa/ albo ciała w ranach
19: z złych kroit/ Iteż rzecz przyrodzo-
20: ną paniã pobudzã ku wyſciu/ y
21: twardość iey miękczy. H
22: Oleiek leliowy reſolwue bez
23: żadnego grizieniã y odmiękcza/ á
24: tak ieſt dobry na twardość maci-
25: cze namazãwſzy iã, á możelz zmie-
26: ſzac ten oleiek ſtym plãſtrem wyſz-
27: ſzey napiſanym/ á tym namazuy
28: macicę. I
29: theż vczyń czopek s korzeniã
30: Lilijowego vpiekſzy gi pirwey/ á
31: potym ſtłucz z oleykiem lnianym,
32:
33: áłtrochã [!] maſła/ átak potim ſtych rzeczy vcziń czopek á wlož do ma-
34: cicze w ktorey by boleć panowała
35: Ieſt barzo dobra rzecz na to.

kolumna: b

- 2: powiedaią.
3: Luppulus.
4: Chmiel. Hopfen.
5: Capitulum. 113. **grafika** A
6: IEft chmiel ciepły j fu-
7: chy w pirwłym słop-
8: niu, nieiako sie skłania-
9: iąci khu zimności/
10: mǎ moc vfmierzaiącą bo
11: leſci kthore z gorączey
12: przicziny pochodzą, átak mǎ moc
13: vgaſzaiącą ogniſtego zapálenia
14: á czyni wolność żywota.
15: Sǎm Chmiel niemǎ być częſtho
16: poźiwany/ ábowiem otwierǎ koń
17: cze źilek/ á przeto mǎ być kniemu

kolumna: c

Chmiel

- 1: przymieſzǎne trochę dragǎntu al-
2: bo trochę maſtiki albo ſpiki/
3: ábowiem ty rzeczy oddǎlǎiǎ iadowi-
4: toſć od chmiela/ á czyniǎ gi bar-
5: zo dobrym y pożytecznym/
6: Także
7: y ſerwatka ieft dobrǎ gdy gi wło-
8: żyſz w nię na nocz albo przywarzyſz
9: trochę. B
10: Pandectha mowi o chmielu/
11: Chmiel pry wywodzi s ciała kole-
12: rę żółtǎ/ á krew cziſci y zapálenie

- 13: krwie chłodzi/
14: á to ieft gdi namo-
15: czyfz chmiel w ferwátcze na nocz,
16: przez fiedm̄ albo oŃm̄ godzin/ átej
17: ferwátki fie napijã ciepło. C
18: Też firop vczyniony s chmie
19: lu/ leczy żółtą niemocz/ y opuch-
20: linę kazi ktorá z gorączey przyczi-
21: ny bywã. Tak vczyn̄/ wezmi foku
22: chmielowego/ mlecżowego/ iele-
23: niego ięzyku foku/ każdego fnich
24: rowno po połkwártý/ kwiãthkow
25: fijolkowych/ borãgowych/ rozin-
26: kow každych rowno po garfci/ na
27: fieniã hanyżowego/ ięczmieniu
28: otłuczonego/ nafieniã ogorkowe^{g0}
29: malonowego/ baniowego, czitrul
30: lowego
31: każdego fnich rowno po
32: połowicy vncijey/ ocztu winne^{g0}
33: iedną vncią iakoby fpięc łyżek/ ti
34: wfzytki rzeczy wãrz aże do połowi
35: cze/ á potym przecedziwfzy oczu-
36: kruy biãłym czukrem/ á thego fie
37: napijã poranu j wieczor po trun
38: kowi ciepło/
39: A gdy gi wypijefz te-

kolumna: d

1: dy wezmi ty piłuły tak napiŃawfi

2: na kartcze do apteki. Wezmi ma

- 3: fi piłuł de raubarbaro dwa fero-
4: puły/ Maffi piłuł s polney ruthy
5: ieden feropuł/ dijagredij trzi ziarn
6: ka/ zmieszã ty rzeczy á vczyn pi-
7: łuł dziewięć s firopem polney ruti
8: A nazaiutrz po piłułach/ wezmi
9: kołóczkow Triafandalow z apteki
10: albo diarodon abbatis dla pofile-
11: niã. D
12: Też fok chmielow z gruczã ię
13: czmiennã/ iefth tho dobra gruczã
14: tym ktorzy miewiã bolenie gło-
15: wy z gorãczey przyczyny/ yteż tim
16: ktorzy maiã zapãlenie wãtroby.
17: Syrop przereczony dobry iefth
18: naprzeciwko gorãczkam ktore fko-
19: lery pochodzã/ yteż za krwie/
20: abowiem ten firop kolerę wywodzi s-
21: pãlonã/ y zatkanie z wãtroby y s
22: sledziony wypychã/ yteż z ziã kto-
23: re zowã mefaraicze/ to iefth flãcze
24: żyły. E
25: Też fok chmielowy s ferwãt-
26: kã albo z wodkã mleczowã/ iefth
27: dobry na żółtã niemocz/ y naprze-
28: ciwko bolãczkã gorãczym wã-
29: trobnym, Pandecta mowi Capi-
30: tulo o chmielu.
31: Lappacium acutum.
32: Kobyli fczãw. fpiczwegerich

strona: 73

kolumna: a

Lift 73.

Kobili fczaw.

- 1: Capitulum 114. [grafika](#)
- 2: KObyli fczãw iefth cie-
- 3: pły y fuchy w trzecim
- 4: słopniu/ według Pla-
- 5: tearza ieft dwoiaki ko
- 6: byli fczãw/ ieden oftry á drugi o-
- 7: kragły/ oftry dla tego ieft rzeczen
- 8: íz ma oftry lift, Gdy naydziefz na-
- 9: piłãno w receptach to słowo pro-
- 10: fto kobyli fczãw/ tedi mãfz rozu-
- 11: mieć okragły fczaw/ á nie ofthry
- 12: Oftri fczãw ieft dobry na fwierzb
- 13: y na lifzaie vcziniwfzi s [nie^{g0}](#) mać,
- 14: Wezmi kobylego fczãwiu [oftre^{g0}](#)
- 15: foku iego iakoby zedwanãcie łyżek,
- 16: oleyku orzechowego dwadzie
- 17: fcia łyżek, fmoły poł vnciej, wãrz
- 18: ze ty rzeczy fpołem áz dupołowi-
- 19: cze/ á potim przecedziwfzi prziloż

kolumna: b

- 1: prochu [farożane^{g0}](#), s prochem tar-
- 2: tary/ kaźdego fnich poł vnci-
- 3: iey/ ázmiefzãy fpołem íze będzie
- 4: mać/ átã maćciã namazuy thy
- 5: krofty. Też kobyli fczaw oftry/ iefth
- 6: barzo dobri na zbieranie wrzodow

- 7: zatwardziałych/ gdi liŧ iego vwa
- 8: rzyŧz w oliwie przyłozywŧzy
- 9: wieprzowe^{g^o} ŧadła/ á te^{g^o} na wrzod
- 10: przikładáy/ na twardoć fle. ŧok
- 11: kobyle^{g^o} ŧzczawiu ŧtorace ktorą naidzieŧz
- 12: w aptecze: ieŧt gumi/ yteż throche
- 13: armoniaczy knim przyłoz/ oczthu
- 14: kielko łyżek á dáy themu ŧtác ŧpo-
- 15: łem przez trzy dni/ á potym thro-
- 16: che przywârz tego ŧpołem/ á prze-
- 17: czedziwŧzy przyłoz wołku á oleyku
- 18: albo oliwy/ áŧhego wŧzitkiego v-
- 19: czyń mać/ ktorą maży ŧledzionę
- 20: poranu. C
- 21: Też woda w ktorey by był v-
- 22: warzony Kobyli ŧzczaw/ s korze-
- 23: niem bruŧci y ŧparógowym á po-
- 24: tym precedziwŧzy ocukruy/
- 25: piy dlå tey ŧledziony twardoćci/ y wątro-
- 26: bney. D
- 27: Też plåŧtr s korzeniå kobilego
- 28: ŧzczawiu/ á s ŧadła wieprzowego
- 29: vczyniony weŧpolek ŧłukŧzy/ przy-
- 30: łoz że gi na zołzy albo na gruzły,
- 31: ábowiem czyŧcie pod tim roŧcho-
- 32: dzi ŧie. E
- 33: Nafienie Kobylego ŧzczawiu
- 34: ma w ŧobie cierpnoć doŧić znako

kolumna: c

Kobyli łzczaw.

- 1: mitą/ á przeto łok Kobylego łzczã
- 2: wiu/ s łokiem babczanym zmiefza
- 3: ny/ á przywarzywfzy gich łpołem
- 4: dáy fie napić themu kielko razow
- 5: ktory by miał biegunkę krwawą
- 6: albo y przez krwie/ bowiem zafta-
- 7: nawia ią. Pandecta powiedã. E
- 8: Theż ywãrz Kobyli łzczãw s
- 9: korzeniem kofãcczowym w winie
- 10: á thego fie napijãy **porau** [!] / cięfz-
- 11: kofć ktorã z bolefcią á zrzezaniem
- 12: pufzczaniã wody przychodzi: od-
- 13: dãłã/ á vrynę obphicie wywodzi. Na thoż/ vwãrz Kobyli łzczãw w
- 14: winie/ s korzeniem pothrułzcza-
- 15: nym/ s korzeniem kofãcczowym/
- 16: oliwy przyczyniwfzy/ á tym okła-
- 17: dáy poranu y wieczor dymiona/
- 18: obphicie pędzi vrynę. F
- 19: Też na opuchlinę ktorã pocho
- 20: dzi s flegmy thak iłz twãrz y ręcze
- 21: puchną/ Wezmi łoku Kobylego
- 22: łzczãwiu połkwãrty/ wina trzecią
- 23: częłć połkwãrtiã/ wãrz tho łpo-
- 24: łem włóżywfzy łofnki vniciã/ ko-
- 25: rzeniã kofãcczowego poł vnacijey/
- 26: miódku rożanego albo przełnego
- 27: s łzimowanego/ á przecedziwfzy
- 28: dáy fię choremu kielko razow na-
- 29: pić poranu. [Plateari^{us}](http://rcin.org.pl) otim radzi

30: Lactuca.

31: Sałata. Latych.

kolumna: d

1: Capitulum. 115. grafika A

2: Sałata albo laktuka

3: iesth dwoiakã, Iedna

4: iest domowã á drugã

5: Iefnia/ Mocz they la-

6: ctuki domowey iest zimnã y wilka

7: miernym obyczaiem. B

8: Vwarzenie Lacthuki w wo-

9: dzie strochã ocztu/ iesth dobrã na

10: wrzedzienicze gorãcze/ przekłada-

11: iãcz tego na ty bolãczki. C

12: Lacthuka pożywanã albo ie-

13: dzionã/ pragnieniã bronni/ y nafie-

14: nie męskie załtanãwiã, tak ifz cza-

15: lu łpãnia wypływać niedopuŝczã, D

16: Też na to/ nafienie Lactuczã

17: ne w picu zięte/ to iesth zwierie á roŝpułcić w wodzie, to iest

18: ciãwzryfzecz niepołpolitã na tę choro

strona: 74

kolumna: a

1: bę męzczyznã. E

2: Lactuka miedzi infzemi chwãłtmi

3: ktorich poziwãmy iesth nalepŝã/

4: ábowiem fie łniey nalepŝe wilko-

5: łci rodzã, to iest krew barzo dobrã

6: łpowiełci Serapiowey. Capitu-

7: lo de Lactuca. Tenże theż mowi/

- 8: nienayduią między zioły żądnego
9: ktore by mogło ten straczony przy
10: wrocić człowiekowi iako Lactuka
11: częŝto iedzoną na nocz/ ábowiem
12: czyni zimnoŝ z wilgothnoŝcią w
13: cieie człowieczym ŝkąd ten nárich
14: ley pochodzi/ A ŝpożywanią La-
15: ctuki nieprzychodzi żądne zaŝzkodze
16: nie albo choroba iako z infzich ch-
17: wáŝtow może przydz, Zywota przy
18: nieotwierą ani zaŝthanawią albo
19: zatwierdzą / bowiem niemą w ŝo-
20: bie ani ŝonoŝci ani cierpnoŝci ani
21: oŝtroŝci. F
22: Z lactuki vczyniony pláŝtr we
23: ŝpołek z iey ŝokhiem á przyłożony
24: na bolączkhę bolącą: odeymuie
25: bol y chłodzi ią barzo dobrze. G
26: Też Lactuka domową iefŝ do
27: brą żołądkowi/ y chłodzi żywot/
28: ten czyni/ mleko paniam w pier- [!]
29: ŝiách [!] pomnażá, a tak z oliwą bę-
30: dzie dobrą. H
31: Też gdi ią vwarzyŝ z mięŝem
32: ŝwieżem, iefŝ dobrą ku iedzeniu/ á
33: nąwieczey tym ktorzy maią w ŝo
34: bie zapálenie/ iako ci ktorzy ŝą go-
35: rączego przyrodzeniá.

kolumna: b

- 1: Też tym ludziami którzy mie-
- 2: waią gorące febry, Lactuka gim
- 3: będzie dobrą a pożyteczną ku iedze
- 4: niu z ocztem. K
- 5: Też woda w ktorej wrzała la-
- 6: ctuka/ daną ku picciu strochą czu-
- 7: kru/ ieft dobrą na zatkanie sledzo-
- 8: ny albo na iey zatwardzenie/ y tą-
- 9: kież wątrobie ieft dobrą w iey nie-
- 10: doftathkoch/ Sen theż straczony
- 11: przywraczą. L
- 12: Też nasienie lactuczane z mle-
- 13: kiem niewieciem/ z białkiem ia-
- 14: iecznym zbiwzi to społem prziloż
- 15: na czoło y na skronie/ ieft dobre
- 16: tym czo spać niemogą. Serapio
- 17: otym powiedzą. m
- 18: Theż Lacthuka vwarzoną w
- 19: wodzie/ a potym z oliwą a z ocz-
- 20: tem iedzioną żółtą niemocz wy-
- 21: pędzą. N
- 22: Theż nasienie Lactuczane na
- 23: proch starte a z winem na nocz pi-
- 24: te/ czyni spanie mocznie. O
- 25: Theż Plinius piżze iż ma La-
- 26: ctuka osobną moc wsmierzać buj-
- 27: ność cielesność/ tak mężczyznom ia-
- 28: ko y białym głowom a to tym o-
- 29: byczaiem/ Wezmi Lactukę a na
- 30: więczy polną/ wyfufzywzy ją na

- 31: słończu letrzy na proch á te^{go} pro-
32: chu poziwây z winem ciepło natłz
33: czo, vftanie buyność cielefnâ przez
34: obrażenia zdrowiâ.

kolumna: c

Lubfzczek

- 1: Leuifiticus.
2: Lubfzczek. Liebftuokel
3: Capitulum. 116. **grafika** A
4: LVbfzczek ielt ciepły y
5: fuchy w wtorym sło-
6: pniu/ nafienie s korzeniem godzâ fie w le-
7: karftwo/ ale fie lifcie niegodzi, mâ
8: mocz korzenie z nafieniem pobu-
9: dzaiączâ vryuy [!] y othwieraiączâ
10: drog/ y teź fcieńczaiączâ. B
11: Wino w kthorym by wrzało
12: korenio Lubfzczykowe z nafieniem
13: iego/ ielt dobre ku picciu naprzeciw
14: ko zatkaniu fledziony jteź wątro-
15: by z zimney przyczyny/ á gdi ie v-
16: warzyłz w wodzie proftey/ tedy o-

kolumna: d

- 1: na woda będzie dobrâ tym człon-
2: kom naprzeciwno tym chorobâm
3: ktore pochodzâ z zimney przyczy
4: ny/ albo vcziñ tym obyczaiem fi-
5: rop/ Wezmi foku ieleniego ięzy-
6: ku mniey dobrze niźli półkwârty iakoby terciâ część kwârthy/ foku

- 7: piołynowe^go poł kwārthy/ główek
8: chmielowich, kwiat. borã. nafieniã
9: lubŹczekowe^go, włofki^go kopru,
10: piotrufzczane^go, kaŹde^go Źnich po garfci
11: rozinkow, korzeniã bruŹci,
12: Źparagowe^go/ reupontici z apteki/ kaŹdego
13: Źnich cŹthyrzy dragmy/ lakricijey
14: dwie dragmie/ ty rzeczy przetłukŹzi
15: niebarzo/ wãrz we dwu kwãrthu
16: wody Źtrochã ocztu/ á potym gdi
17: połowicza wywre/ przecedziwŹzy
18: oczukrui białym czukrem/ á po-
19: tym Źie napijã poranu y wieczor
20: po thrunkowi ciepłõ/ á wypiwŹzy
21: te Źirop za kielko dni/ tedy dã Źo-
22: bie vcŹyniã do apteki ty to piłuy
23: tak napiãwŹzy na czedule/ We-
24: zmi maŹfi piłuy do meŹereon maŹ-
25: Źi piłuy de lapide lazuli po połowi-
26: czy dragmy/ Turbith poł Źeropu-
27: łã/ imbiru trzy ziãrnka/ á vcŹyñ
28: piłuy w liczbie dziewięã s Źiro-
29: pem ielenich iezikow, á nãzaiutrz
30: dlã poŹileniã wezmi kholãczkow
31: Diaris falomonis albo diakapa-
32: ris. Ty lekarŹtwa y kwartãnę wy-
33: pędzã Źiebie kthorã przychodzi
34: s Źrony zatkaniã Źledziony.

Lift 75.

Lubśczek.

kolumna: a

C

1: Też proch z nafieniã lubśczy-
2: kowego zmiełzany s prochem czy-
3: namonowym/ s prochem gałga-
4: nowym yteż Reupontici/ á łtych
5: prochow á s czukru/ vczyń thro-
6: gijã á przimiełzãj iey w kãrmiãch
7: łwoich, ábowiem bolełć żoładko-
8: wã y inłznych wnęthrzności y fle-
9: dziony oddãłã y wypadzã. Pla-
10: tearius powiedã.

11: Ligulficum.

12: Lubśczek. Liebftuckel.

13: Capitulum. 117. **grafika** A

14: TO ziele rołcie na og-

15: rodziech obphicie, mã

16: pręth wyfoki á węzł-

17: wathy podobny wło-

kolumna: b

1: łkiemu koprowi á lifth nołtrzego-
2: wi albo marchwianemu iedno ifz
3: mięłfzy/ woniaiączy/ nafamym
4: wierchu mã głowki s ktorych na-
5: łienie wyrałtã czãrne á przedługo
6: wate na wzrãz włofkiego kopru/
7: woniaiącze y klijowathe/ Korzeń
8: mã biãłi podobny pałternakowe-
9: mu.

- 10: B Włofność nafieniã y khorze-
11: niã ielt zagrzewaiącã, cierpnãcã
12: boleſci wãtrobne oddala. C
13: Też naprzeciwno ukãżeniu ga
14: dowemu mã mocz/ vrynę y mie-
15: ſięcznã niemocz biãłym głowã
16: wzruſzã/ pity w wodzie vwãrz al-
17: bo w winie, nafienie lubſzczykowe
18: zołãdek zagzewã j wiatry w nim
19: trãwi y roſpãdzã.
20: Wiele ludzy w dalekich ſtronach
21: nafieniã Lubſzczykowego w mia-
22: ſtho pieprzu vzywaiã, á zwłãſzcza
23: w Ligurii.
24: Lauendula.
25: Lawanda. Lauendel.
26: Capitulum. (118) A
27: Lawenda ielt ciepłã y
28: ſuchã/ á nieiako ko-
29: rzennã á dlã they ko-
30: rzenności ſwey/ ſuche
31: żyły ktore zowã nerwi: pothwier-
32: dzã, á ſwoiã ciepłociã trãwi wil-

kolumna: b

Lawenda.

- 1: koſci s ktorych paraliż przychodzi
2: á to gdi ſniey tim obyczaiem vczi
3: niſz ſirop Wezmi kwiatkow
4: lewaⁿdulowych/ maiorãny/ koczenkow
5: z Arabii/ kaźdego ſnich po po-

- 6: łowiczny garłci, kwiãtkow rozmari-
7: nowych/ nafieniã koriãndrowe^g/
8: szukrem przyprawionego/ ku beb
9: nafieniã ruciane^g/ bobrowe^g łtro
10: iu/ kaźdego łnich dwie dragmie, ti
11: włzithki rzeczy przetłukłzy wãr ie
12: w winie á w wodzie łzãłwijowey
13: rowno w kwãrcie, to iełt iłzby wi-
14: na była kwãrta á wody łzãłwijowey
15: drugã kwãrta/ wãrzcie ty rzeczy
16: łpołem iłzby trzeciã częłc wy
17: rzała/ á przecedziwłzi oczukruy
18: biãłym cukrem
19: á napijãy łie po
20: ranu y wieczor ciepłó/ á pothym
21: wypiwłzy firop wezmiź ty piłuly

kolumna: c

- 1:
2: Wezmi małłi piłul Kochiarum. Małłi piłul de hermadactillis ro-
3: wno kaźdych po połowiczny drag-
4: my/ Turbyt poł feropuła, imbiru
5: trzy ziãrnka.
6: vczyń łthego piłuly
7: s firopem koczenkowym wlicźbie
8: dziewięć albo fiedm̄/ ktore wezmi
9: na nocz/ á pothym nazaiutrz we-
10: zmi kołãczkow z apteki kthore zo-
11: wã dijantos albo dijacałstoreum/
12: albo lekthwãr Pliris/ A pothym

- 13: trzecie⁸⁰ dnia vczyń czyścienie głó-
14: wy naprzeciwko paraliżowi/ tym
15: obyczaiem,
16: Wezmi prochu kwiāt
17: kow albo liŧtkow lewandulowych
18: kwiatkow rozmarinowych nafie-
19: niā bazilijey yteż czarnuŧzki/ kaźde⁸⁰
20: ůnich rowno po dwie dragmie,
21: piretri/ Imbiru/ kaźdego ůnich po-
22: poł dragmy, ti wůzitki rzeczy wārż
23: w wodzie ůzałwijowey/
24: á potym o
25: nę wodkę ciepło wpuŧzczāy ůobie
26: w nos wůarkaiācz w ůię/ bowiem
27: tim obyczaiem mozg ůobie vyczi-
28: ůciůz ůtych nieczůiůtoůci s ktorych pa
29: raliź przychodzi/ albo theż iedno
30: ůamy prochy ůtharwůzi ie wpuŧć w
31: nos trochę/
32: bowiem przidzie ůtād
33: kichanie/ ktore wiele wilkoůci z
34: noůa wywiedzie ythez z mozgu/ á
35: po tym kichaniu namāż ůzije wti-
36: le y tham throchę niżej ůzije oley-
37: kiem z bobrowych ůthroiw zmie-
38: ůzāy gi z oleykiem lnianym/ á tim
39: namāzuy to mieůcze.

strona: 76

kolumna: a

Lift 76

Wilcze łyko.

- 1: Laureola.
- 2: Wilcze łyko. Zeidelpalk.
- 3: Capitulum. fecuⁿdu^m. 118 grafika A
- 4: Wilcze łyko iest ciepłe j
- 5: fuche w czwärtim sło
- 6: pniu/ Iefth drzewko
- 7: ktorego nafienie ku le
- 8: kårftwu fie godzi/ zową to nafie-
- 9: nie w apthecze kokonidion/ á thak
- 10: gdy piżą doctorowie w swoich re
- 11: ceptach o wilczym łyku/ mą być
- 12: rozumiano nafienie/ Mą mocz
- 13: purgowaniã flegmę y kholerę/ A
- 14: przeto thym ktorzy niewielką febre
- 15: maią iest dobre to nafienie ku po-
- 16: żywaniu dlã wywiedzeniã tich to
- 17: vilkości/ Iedno iż wątrobie szko-

kolumna: b

- 1: dzi á tak oŃtroŃ y iadowitoŃc ie^g^o
- 2:
- 3: bywã oddãlonã/ gdy będzie w oczcie namoczono przez dwie godzi-
- 4: nie/ á potym wyŃufzywŃzy dãwã
- 5: natŃczne lekarŃtwa. Iest dwoiakie
- 6: wilcze łyko/ jednoŃ nãlepŃze iest na
- 7: kthorim iest wiele liŃciã podobne^g^o
- 8: liŃciu oliwnemu albo trochę cieñ-
- 9: Ńze liŃcie wilczego łyka, Må mocz
- 10: czyŃciãczã/ ocieraiãczã dlã fwey

- 11: zbytniey oſtroſci, á ſthądże ſok li-
12: ſcia wilczego lyka z ocztem zmie-
13: ſzany á ſtrochą litargirium, z blai
14: waſem/ á gdy tim namażeſz trąd
15: na liczu albo białe krofti albo pie-
16: gi: ſpądżã precz z licza, á gdi ktim
17: to rzeczã̃m przymieſzã̃z ſiarki/ te-
18: di rany ſmrodliwe á zgniłe, czifci
19: y wyſufzã̃/ á tak goij gdi throczę
20: miodu przã̃nego knim przydã̃z. B
21:
22: Theż woda w kthorey by było warzono liſcie albo naſienie wil-
23: czego ły. ſtrochą octu/ bolenie zę-
24: bow vſpokaiã̃/ gdy ſobie vſta tim
25: będzieſz płokać.
26: Theż gdy namoczyſz na nocz
27: naſienie albo liſcie wilczego łyka
28: w wodzie piołynkowej albo pol-
29: ney ruty, á oczukruieſz troczę, á te
30: go ſie napijeſz khielko razow pora-
31: nu/ opuchlinę ktorã z zimney przy
32: czyny pochodzi/ oddã̃lã̃/ Iteż te-
33: mu kto by miał ciężkość wodi pu-
34: ſzczaniã̃/ ieſt dobrã pomoczą/ Iedno
35: ſie miey na tim oſtrożno aby

kolumna: c

Wilcze łyko

- 1: niedãwãł pożywać tego liſcia al-
2: bo ſzemieniã̃ iakho ſamo w ſobie
3: ieſt dlã zbytniey iadowitoſci gich. B

- 4: Piłuły z wilczego łyka kthore
5: łą w aptecze vczynione/ ku ktho-
6: rym przidây ſkielko ziârnek nafie-
7: niã wilczego łyka á trochę mafti-
8: ki/ wezmifz ty piłuły na nocz/ ob-
9: phicie wywodzą wilkofci żółtawe
10: s człowieka opuchłego. C
11: Dłã obrażenia ofthrofci wil-
12: czego łyka/ dlã ktorey czyni wra-
13: czenie y ſtolcze razem á zbytnie/
14: tak vczyn/ Wezmi prochu nafie-
15: niã koryandrowego s prochem na
16: lieniã *babczane*^{so}/ ty prochi wãrz
17: w oliwie zgodzinę albo mniey/ á
18: tak tą oliwę namaży dymiona y
19: grzebień/ bowiem fie odrazi moc
20: tego zielã y ciężkość puſzczaniã vryny
21: ktore przychodzy zrzeżaniem
22: odeymuie. D
23: Też oleyek w ktorým by było
24: warzono nafienie tego łyka wil-
25: czego/ wpuſzczony ciepło w vcho
26: głuchość oddalã y ſłuch oſtrzy.
27: *Plarearius* [!] Serapio mowiã.
28: *Lilnm* [!] conualium.
29: Lanka.
30: Capitulum. 119.

kolumna: c

grafika

1: Lanka ieſt ziolko barzo wdzięczne wonia

- 2: iące liŧt mǎ podobny
3: babczanemu liŧtowi/
4: Telko fame kwiǎtki godzǎ ŧie
5: ku lekarŧtwu/ dła tego iŧz poŧilaiǎ ŧer
6: cze y poŧpǎdzaiǎ.
7: Pilnius tak piŧze/ Wezmi le-
8: liowych kwiatkw ze cztyrzy gar-
9: ŧci/ wloŧ ie do kwǎrty dobrego wi
10: na á wyŧtǎw na ŧlǒncze iŧzby ŧtǎ-
11: ŧo czaŧy mieŧiǎcz naŧlǒnczu/ po-
12: thym ono wino wley weŧpoŧek y z
13: ŧǎnkǎ de alembica á przepǎl ono
14: wino z liliǎ/ á potym przyley do-
15: onegom wina *przepǎlone*^g/
16: lawendulowey wodhki ŧpięć łyŧek/ pie-
17: przu tartego czo dwa złote zawǎ-
18: ŧy/ á tego wina dǎy ŧie napić kiel-

strona: 77

kolumna: a

Lanka

- 1: ko razow tym ludziem ktorzi mie-
2: waiǎ ŧwiętego *walante*^g niemocz
3: Iteŧ thym czo pamieci niemaiǎ,
4: Abowiem złǎ pamieć naprawiǎ. C
5: Theŧ tymŧe winem pǎlonym
6: namazuy ŧkronie/ ábowiem
7: *Catarru*^m zaŧtanawiǎ y bolenie gŧo-
8: wy oddalǎ, Iteŧ kolikę vŧmierzǎ
9: y ŧercze poŧilǎ poranu pite to wi-

10: no. D
11: Platearius tak tho powiadã,
12: Lanka pry mã kwiãthki zimney á
13: wilgothney włofnoſci w wtorym
14: ſłopniu/ ktori lekarz tę mocz przy-
15: piſuie temu kwieciu niżej wypifa-
16: nã tym to obyczaiem ſprawiwfzy
17: Wezmi kwiãtkow łanczanych ze
18: cztyrzy garſci/ wlož ie do konwie
19: czenowey á nalej wina dobre⁶⁰ wy
20: ſtãłego ze trzy kwãrty/ á dãy the-
21: mu ſtać przez cztyrzy niedziele/ á
22: potym przez gęſtã chuſtę płócien-
23: nã przecedz/ á przecedziwfzi wlej
24: ono wino ſamo do Alembiku/ á
25: przepãl ie thak iako gorzałkã pãłã
26: trzy dni/ á pothym wto wino iuſz
27: przepalone/ wlož pieprzu przetłu-
28: czonego czo złoti zawãży/ gwoz
29: dzikom takież/ wodki lewandulo-
30: wey wlej ſzeſć łyżek/ á to mãłz łe-
31: karſkie picie/ ktorego gdy ſie pora-
32: nu trunek napijeſz, przez czały kxię
33: życz paraliżu ſie nieboy. E
34: Theż kto by miał kolikę albo
35: bolenie żołądka/ tego ſie wina na

kolumna: b

1: piy/ natychmiałth odeydzie kłocie. F
2: Też kto mã złã pamięć/ tym
3: winem namaży ſobie tył głowy/

- 4: czyni dobrą pamięć.
- 5: Lenticula.
- 6: Rząfa.
- 7: Capitulum. 120. grafika A
- 8: RZąfa wodną wyraftą
- 9: nawierzch wody/ ieft
- 10: oziąbiajączą y odwil
- 11: żaiącą w wtorim fło
- 12: pniu/ lift mą podobny rozchodni-
- 13: kowemu/ korzenią niemą wodną
- 14: rząfa. B
- 15: Galienus, wodną Rząfa mą
- 16: w łobie cierpienie/ á thak rany y

kolumna: c

Rząfa.

- 1: łparzelińy ktore bywaią od gorą-
- 2: czey wody: goij y ogień wyciąga C
- 3: Krew zaftanąwią ktorą s ftro
- 4: ny nyrek pochodzi/ á tho gdy przy
- 5: łóżyfz z ocztem na krzyże. D
- 6: Diaľcorides piľze iże puchliny
- 7: roľpądzą/ ogień łwiętego
- 8: **Antonie**⁸⁰ gali/ Iteż boleľci nog włmie-
- 9: rżą/ z ięczmienną mąką á z ma-
- 10: iowym maľtem albo z oliwą na
- 11: boleľne mieľcza przyłožona.
- 12: Lena.
- 13: Soczewicza. Linfen.
- 14: Capitulum. 121. grafika

kolumna: d

A

- 1: Diafcorides Socze-
- 2: wiczę piŕze być lepŕzã
- 3: kthorã gdy
- 4: pomoknie
- 5: w wodzie czernieie á pęcźnieie wyŕufzaiãczã mã mocz
- 6: Soczewicza. B
- 7: Galien us [.] piŕze iŕz Soczewi-
- 8: cza warzonã zatwierdã żywoth/
- 9: ale woda w kthorey wrzãła ŕocze-
- 10: wicza/ czyni ŕtolcze. G
- 11: Też kto częłto pożywã ŕocze-
- 12: wicze/ zaćmiewã wzrok/ I cięŕz-
- 13: koŕć czyni zołãdkowi ku ŕtrãwie-
- 14: niu/ ŕuchem żyłãm y płuczãm iefł
- 15: ŕzkodliwã/ Krew ŕie grubã s niey
- 16: mnoży/ vrinę załthanãwiã/ y nie-
- 17: mocz przyrodzonã biãłym głowã^m
- 18: á tak ku częłtemu iefł nie iedzeniu
- 19: dobri pokarm.
- 20: Lillialis.
- 21: Capitulum. 122. A
- 22: Lillialis iefł ziele podo-
- 23: bne cżyrwiowi/ thelko
- 24: iŕz mnieyŕze/ kwiãtek
- 25: mã mały á drobny ia-
- 26: koby pŕinkowy, liŕt mã
- 27: na podobieńŕthwo do-
- 28: mowey leliley/ á ŕtãdże połaci-
- 29: nie iefł to ziele nazwãno Lialis. B

- 30: Auicenna w kthorych Kxię-
31: gach Capitulo de Alguafce/ piŕze

strona: 78

Lift 77

Lialis.

kolumna: a

- 1: iŕze Alguafce tho iefth Lillialis mǎ
2: kwiath podobny domowey Liliey
3: á iefth to ziele ciepłe y fuche w pir-
4: wŕzym ŕopniu. C
5: Właŕnoŕć tego zieleǎ iefth wy-
6: fuŕzaiączǎ miernie y ocieraiączǎ/
7: Iefth uŕyteczne na zanokcicze/ iŕze
8: gdy tego zieleǎ á zwłǎŕzcza kwiecie
9: ŕtłukŕzi z maŕłem albo zoliwǎ na
10: zanogcicze przyłóŕiŕ. D
11: Galienus de ŕimplici medici-
12: na w Capitulum alifmi/ tho iefth
13: Lillialis/ piŕze iŕz ma włóŕnoŕć dzi-
14: wnǎ naprzeciwno vkhǎŕzeniu pǎ
15: wŕciekłego/ daiącz ŕie napijać te⁸⁰
16: zieleǎ vwarzywŕzy w wodzie/ mio-
17: dem przefnym oŕłodziwŕzy/ y na
18: ranę moŕeŕz przykładać ŕtłukŕzy
19: kwiecieǎ ŕamego.

kolumna: b

- 1: Liquiricium.
2: Lakricija. Suŕzholtz.
3: Capitulum. 123. A
4: Mǎ w łobie gorączoŕć
5: y wilkoŕć miernie/ ko

- 6: rzenia y łoku iey w le
7: karłtwie vzywamy/
8: Korzeń ktory przyzołc ten iest do-
9: bry/ ale ktory iest czarny: iesth zly
10: Iest smaku słodkiego z małą cir-
11: pnością/ ma moc spaiącą, mięk
12: czącą/ wnętrności gładzi, pierfi
13: płuczã / dichanie łaczne czyni/ bo-
14: łączki ziobrowe/ plwanie krwawe
15: s płucz z ropą/ to iest gdy płuczã
16: gniją/ kazel fuchy/ fuchołc pierfi,

kolumna: c

Lakricija

- 1: y gardła/ bolełc łędzwi/.....
2: leczy..... ovrzedzenie
3: miechierza albo ofipanie/ go-
4: rączołc moczu y rzezanie ie^{go}/ fka
5: żenie krwie/ gnicie wnątrza/ thy
6: wżytki rzeczv miękczeniem fwem
7: leczy A to tym obyczaiem/ wårz
8: Lakriciją/ figi/ korzenie słazowe/
9: mak biały/ rozinki/ mathki bożey
10: włofki/ w tyzannie/ á tho dáy pić
11: na ty wżytki niemoczy iest to bar-
12: zo dobre lekarłtwo.
13: Lingua auis.
14: Ptałzy ięzyczek. wogłszung.
15: Capitulum. 124. [grafika](#)

kolumna: d

- 1: TO ziele iest małe/ ro-

- 2: łcie przy łafoch/ przy łą-
3: kach/ lifteczki mǎ ma-
4: A łe iakoby ptałze ięzicz-
5: ki/ pręth krotki/ á około wierzchu
6: pręta kwiãteczki brunatne. To zie-
7: le iefth ciepłe á wilgotne w pir-
8: łzym łłopniu/ gdy iefzczę iefł zielo-
9: ne/ tedy iefł na wiele rzeczy poży-
10: teczne/ ale gdi iuż łuche nikczemu
11: łię niegodzi.
12: B Tho ziele mǎ mocz człowieka
13: ku łmyłłtwu pobudzać/ á tho gdy
14: wwarzyłł to zielko z zielem drugim
15: ktore zowǎ łifie iǎyka/ z gwozdzi-
16: ki/ z goróžycǎ biǎłǎ/ z nafieniem
17: ptałzego gniazda/ w mleku á tho
18: będziefł pił/ albo łłucz to ziele z
19: zielem czo ie zowǎ łifie iǎykha/ á
20: łędzwi okładać y łono. E
21: Tež kto by od wielkiej zimni-
22: cze, albo takież od wielkiej gorǎcz-
23: ki wyłechł/ ytež kthoby kałzłǎł łu-
24: chym kałzłem/ warzić gi w tyzan-
25: nie/ á ofłodziwłzy czukrem pić cze
26: łtho.
27: Linaris.
28: Matki Božey łen.
29: Harnkraut.
30: Capitulum. 125.

Lift 79.

Matki bozey len.

kolumna: a

A **grafika**

- 1: MAtki bozey len iest po
- 2: dobny ku lnu, albo ku sofnce/ ale fie tim dzie
- 3: li od sofnki/ bo sofnka
- 4: pułzczas [./] fiebie mleko/ ale len ma-
- 5: riej mleka niemã, Też kwitnie zoł
- 6: tym kwiatem/ á then prawy mo-
- 7: drym. B
- 8: Mocz thego zielã iest czyfcic
- 9: miefcza około miecherza/ warzyć
- 10: w winie albo w piwie/ á gdi vwre
- 11: onę wodę wycisnąć á vczynic fi-
- 12: rop s czukrem, á to pic przez dzie-
- 13: więc dni po tak wielkiemu trun-
- 14: kowi czo by poł fkorupy iaia koko
- 15: szego mogło być/ zołthã niemocz
- 16: goij. C
- 17: Też fie może zmyc w tym zielu á
- 18: zeydzie fniego zołthość.

kolumna: b

D

- 1: Też proch glift ziemnych da-
- 2: ny ku picu s fokiem thego zielã/
- 3: zatkanie wątroby wyczyfcia. E
- 4: Theż gęfie łayno przetłoczyc
- 5: przez chuftę á s fokiem tego zielã
- 6: oczukhrowãwly dać pic poranu/
- 7: ta sprawa miękczi wnãtrze y zoł-

- 8: tą niemocz wygãniã. F
- 9: Kwiat thego ziele fstarthy na
- 10:
- 11: proch á zmieszany fprochem lana ziele, niemocz którą zowã rak: goij y zło krofthi
- 12: leczy/ y prziczzenie/ Powiedaiã ifz
- 13: fwoiã moczą nieprzyjãzn między
- 14: ludzmi kazi, á przyjãzn prijacielfkã
- 15: naprawiã.
- 16: Lingua palferina.
- 17: Sporzyfz. Deingrofz.
- 18: Capitulum. 126. A
- 19: SPorzyfz iefth ziele do-
- 20: brze znaiome/ bo przy
- 21: drogãch rofcie/ mã w
- 22: fobie wodnoŃc/ iefth
- 23: przyrodzenia zimne^{go} y wilgotne^{go}
- 24: w wtorim fłopniu/ fmakeu cierp-
- 25: niãczego/ mã mocz zmarfzczãc/
- 26: fhurczãc/ rany y wrzody fpãlã/
- 27: gnoy w vfzoch czyfci/ vpławy nie
- 28: wiefcie zaftanãwiã/ ythez plynie-
- 29: nie trzew krwawe, krwiã plwanie
- 30: leczy/ piekielny ogieñ gafi/ twar-
- 31: dofci y otoki rofpãdzã/ mocz pę-

kolumna: c

Sporyfz

grafika

- 1: dzi/ w winie pity iadowitoŃci wy-
- 2: gãniã/ otok czyczkow v niewiafth
- 3: fcieñczã/ tak vczyniwfzy/ ftłucz s

- 4: ładłem kokholzem á vczyń fthego
- 5: plãtr á okładã czyczki/ teź otok
- 6: vfzu leczy/ y teź gdy łokiem thego
- 7: zielã fwieże rany wymywã/ do-
- 8: brze ie goij. B
- 9: Mocz thego zielã zrownã fie
- 10: zmoczã drugie⁸⁰ zielã kthore zowã
- 11: fzczołki/ á fnãdz
- 12: od fiebie włofno
- 13: fciach fwoych barzo mało rozne
- 14: fã.
- 15: Melliffa.
- 16: Modynka. Wantzenkraut.
- 17: Capitulum. 127.

kolumna: d

- 1: A
- 2: Miodunka iefł ciepła y
- 3: fucha w wtorim fło-
- 4: pniu/ Kiedy zielonã
- 5: **Modunkę** [!] vfufzyfz na
- 6: fłońcu/ á potym w cieniu/ tedy iã
- 7: możefz przez czały rok chowãć/ á
- 8: mã mocz potwierdzaiãczã/ thrã-
- 9: wiãczã/ rofpãdzaiãczã/ yteź ocie
- 10: raiãczã/ Athak mã mocz rownã
- 11: maioranie. C
- 12: Gdy vwarzyfz Miodunkhã z
- 13: byliczã/ z wrothyczem/ w winie á
- 14: przecedziwfzy oczukrui/ á thego
- 15: fie pani mã napijać dlã pdbudzã-

- 16: niã rzeczy przyrodzonych/ y wyczi
17: łcieniã macicze/ á tak y ku poczę-
18: ciu iã łprawuie, Iteż gdy tym bę-
19: dziełz maciczę naparzać poranu/
20: mało nietãkiefz vczyni iako y picie
21: przerzeczone.

strona: 80

Lift 80

Miodunka.

kolumna: a

C

- 1: Theż łtłukłzy ty zioła vczyn s
2: nich czopek przyczyniwłzy throczę
3: łoku czebulnego knim/ á włoz do
4: macicze. D
5: Też vwãrz Modunkę s łkor-
6: kami Citrinowemi/ á łtrochã Ci
7: namonu/ á tego łie napijãj oczu-
8: krowãwłzy/ ábowiem łercze poli-
9: lã/ y łmętek oddãlã. Auicenna mo
10: wi o moczach łerdecznych. E
11: Theż miodunka wwarzona w
12: winie, s korzeniem wyłokiego łlã-
13: zu á z oliwã/ ty rzeczy łtłukłzy we
14: łpołek/ vczyn łlãłtr na thwarde
15: bolãczki/ bowiem miękczi ti twar
16: dołci y rołpãdzã ie precz/ albo też
17: zbierã łie ropa barzo dobrze pod
18: tym. F
19: Theż tenze łlãłtr przyłozony
20: na thwardoć łledziony y wãtro-

- 21: by: miękczy ią y ro{p}ądda [!] dobrze. G
- 22: Itheż tenże pl{a}tr przilożony
- 23: na miefcze vkh{a}fzone od p{a}: i{a}d
- 24: wyciąg{a}, yteż i{a}d wężowy j niedz
- 25: wi{a}dkowy. H
- 26: Theż Miodunka s piretrum
- 27: maftikowana/ albo żwana, bolefc
- 28: zębow{a} v{f}mierz{a}. I
- 29: Też miodunka vwarzon{a} w
- 30: wodzie defzczowej z nafieniem bab
- 31: cz{a}nym/ czirwon{a} niemocz zafta
- 32: n{a}wi{a}. K
- 33: Theż wino w ktorym by by{ł}o
- 34: vwarzono to ziele Mioduczane
- 35: s korzeniem kof{a}czowym/ z lakri

kolumna: b

- 1: cija/ {a} potym oczukrow{a}w{f}zy na-
- 2: pij{a}yże fie ciep{ł}o dl{a} dychawicze y
- 3: dl{a} cię{f}zkofci pierfi. L
- 4: Też gdi vczyni{f}z pl{a}tr z Mio
- 5: dunki y s pirwo{f}nk{a}/ s chebdem
- 6: s korzeniem fl{a}zowym/ {a} to w{f}zit-
- 7: ko vwarzyw{f}zy ft{ł}ucz przycziniw
- 8: fzy oliwy albo oleyku z bobrowych
- 9: ftroiow/ {a} tak vczyn{f} ma{f}c/ ktor{a}
- 10: maży ftawy bol{a}cze y nogi bol{a}-
- 11: cze y r{e}cze/ vzn{a}fz pomocz tey ma
- 12: fci. m
- 13: W{ł}o{f}no{f}c Miodunki poży
- 14: waney w iedzeniu s pothrawami

- 15: vwefelã fercze/ y pokhãrm gruby
- 16: á nieftrawny: trãwi/ Iteż zatka-
- 17: nie tych członkom/ iako śledziony
- 18: y wątroby wypychã/ yteż mozgo
- 19: we napełnienia oddãlã/ Iteż my-
- 20: ťli ťmętne y dziwne kthore **pocho-** [!]
- 21: s [!] ťtrony napełnieniã mozgowego
- 22: Melankholiã wypãdżã. Pande-
- 23: cta powiedã.
- 24: Millefolium.
- 25: Krwawnik. Wuntkraut.
- 26: Capitulum. 128. A
- 27: KRwawnik ieťt zielko
- 28: maiãcze liťcie podob-
- 29: ne liťciu włofkiego ko
- 30: pru/ ma naťobie liťth
- 31: barzo drobny á gęťty.
- 32: Sok tego krwawniku/ rany

kolumna: c

- 1: ťpãlã y opulin wnich broni. C
- 2: Sok Krwawnikhow s pire-
- 3: trum vwarzony/ thã wodã płocz
- 4: ťobie zęby dlã boleťci ich á możeńz
- 5: ktemu ocztu przyczinić.
- 6: Diaťcori-
- 7: des mowi ťpowieťci pandecti. D
- 8: Też ťok krwawnikow ieťt do-
- 9: bry na cięťzkie puťzczenie vryny/ y
- 10: też na kamieñ zmieťzãwťzy gi z oc
- 11: tem á napijãc ťie go trunek/

- 12: Pan
13: decta/ Galienus powiedaią w fzo
14: ftych księgach proſtych zioł Capi-
15: tulo o Krwawniku/ tamże powia
16: da Galienus ifz pri mǎ mocz thak
17: barzo wyfufzaiącą, ifz rany ftulǎ
18: mocznie/ Iteż wielką pomoczą. E
19: Theż fok krwawnikow s fo-
20: kiem rofchodnikowym/ á ftrochą

kolumna: d

- 1: ocztu zmiefzane ſpołem, á the przy
2: kładać na piekielny ogień/ Pilni^{us}
3: powiadǎ ifzbi to ziele roſło na wil-
4: gotnych mieſzczach około błot. F
5: Też plǎſtr vcziniony s Krwa
6: wniku/ z blufzczu/ ftłukſzy thy rze-
7: czy ſpołem á knim ocztu przymie-
8: ſzǎwſzy/ y trochę piretrum/ á thak
9: kogo zęby bolą/ przyložze te^{go} na
10: czelufć albo na ząb/ ábowiem v-
11: ſmierzǎ bol mocznie. G
12: Też vczyń plǎſtr s Krwawni-
13: ku/ z babki/ s pokrzywy/ z ocztem
14: á z oliwą á the ſpołem ftłukſzy,
15: przylož na palfi v rąk ytez v nog
16: przed febrą we dwie godzinie/ wy
17: pǎdza ią s ciała te lekarſtwo. H
18:
19:
20:

21:

22:

23:

24:

25:

26:

27:

28:

29:

30:

31:

32:

33:

34:

35: Też woda w ktorey by był wa

36: rzony krwawnik z babką/ z rożą

37: a z moźzenkami/ á tego fie napi-

38: iay/ abowiem zaftanawia każdą

39: biegunkę/ y krew ze wŕzelkie^{go} mief

40: cza płynącą. I

41: Albo tak vczyń plãftr ftłukłzi

42: Krwawnik z babką yfthymi mo-

43: fzenkami á pothym tnim przydã

44: biãłek iaieczny/ á tym żywot ni-

45: żey żoładka obwiń chczefzli zafta

46: nowić czyrwoną niemocz.

47: Malua

48: Slãz. Bappel. Capitulum. 129.

strona: 81

kolumna: a

grafika A

- 1: Ieść zimny w piwřzim
- 2: Źopniu à wilki w wto
- 3: rym/ ieść dwoiaki/ do-
- 4: mowy albo ogrodny à
- 5: drugi polny kthory zowà wyfoki
- 6: Źlãz àbowiem wyŹlŹzey rofcie y Źzir
- 7: Źze mã liscie/ mã w łobie lipkã wil
- 8: kość à nie ieść thak zimny iako o-
- 9: grodny. B
- 10: Ślaz vwarzony z roŹchodnikiem à z ocztem/ à gdy tego przy-
- 11:
- 12: łozyŹz na wrzedzienic ze [!] bolãcze à
- 13: zapaliŹte/ pomocno ieść barzo. C
- 14: TeŹ gdy by chciał aby Źie ze-
- 15: brał wrzod à richło wyplinał, tak
- 16: vcziń/ wezmi liŹciã domowe^{go} Źlãzu/ s korzeniem wyfokiego Źlazu
- 17:
- 18: à z mãkã Źenum groeci/ vwãrz ty
- 19: rzeczy Źpołem à pothym odlãwŹzy.

kolumna: b

- 1: wodę Źtłucz Źpołem/ à tego przy-
- 2: łoz na nocz na bolãczkẽ/ à moŹeŹz
- 3: Źadła wieprzoweo przyłczyć/ A
- 4: ten plãŹtr y na twardość Źleziony
- 5: y wãtroby ieść dobný poranu przy
- 6: kładãicz ná nie. D
- 7: TeŹ parzenie vczynione na no
- 8: gi/ vwarzywŹzy Źlãz ogrodny z ru

- 9: mienkiem/ s piołynkiem/ à thym
10: łobię na nocz nogi vmyi/ chczefzli
11: łpać dobrze, à nãwięcy w febrach
12: gorących. E
13: Theż flãz s szczyrem vwarzo-
14: ny w mięfie albo w iakiej kapułcie
15: żywoth otwierã y łtolcze czyni/ à
16: thak w febrach dobrze łnim poży-
17: wać khãrmi/ àbowiem połpolicie
18: biwã zatwardzenie żiwota w tich
19: to febrach. F
20: Też ku pobudzeniu przyrodzo-
21: ney choroby paniãm/ Wezmi ko-
22: rzenia flãżowego tak dłuęo iako
23: palecz albo trochę dłuęey á ofkrob
24: trochę z wierzchu á pothym roz-
25: mocz w miedzie á połip trochã z
26: wierzchu prochem dijagredij (z a-
27: pteki go wziãwłzi) włoz do maci-
28: cze/ mãz tho pewne lekarłstwo ku
29: wywiedzeniu rzeczy przyrodzonich.
30: A włzakże ku tey rzeczy/ tedy ko-
31: rzeń wyłokieęo flãzu iefł lepłzi tak
32: przyprawiony/ niźli domowego. G
33: Też korzeń łãm wyłokie^{go} flã
34: zu/ s wieprzowem ładłem łłuczo-
35: ny à przyłozony na wrzod twar-

kolumna: c

Miętka

1: dy: miękczy gi y rołchodzi łie pod

- 2: nim/ álbo vczyń mać thym oby-
3: czaiem/ Wezmi fokhu wyfokiego
4: flazu y prochu teź te^{go} kozenia, ma
5: ki fenugroeci/ mąki nafieniã lnia-
6: nego/ mafla throczę/ wołku theź
7: niewiele/ à łtego vczyń mać/ kto-
8: rą maży twarde bolącźki chczelźli
9: ie zmiękczić/ ta teź mać na twar
10: doć fleziony ieft dobrã y na bole-
11: nie w pierfiach Iteź kaźl vfmie-
12: rzã kthory z źimney przyczyny po-
13: chodzi. Serapio powiedã.
14: Menta.
15: Miętka. Mintz.
16: Capitulum. 130. [grafika](#)

kolumna: c

A

- 1: Miętka eŃt ciepłã j fu-
2: chã w wtorym flõp-
3: niu, ieŃth doiakã al-
4: bo troiakã/ edna ieŃt
5: domowã kthorã niebarzo zagrze-
6: wã ani teź potwierdzã/ drugã ieŃt
7: miętka polnã ktorã zowã kobyła
8: miętka/ ta ieŃt nãwięczłzey mocy
9: y więczłzey ciepłõci/ A włzakże do
10: mowã więczłzey Ńie godzi ku lekar-
11: łtwãm niźli polnã à zwłłłzcza fu-
12: chã y zielonã/ Mã być fułzonã w
13: cieniu/ przez czały rok moźe być

- 14: thak chowana w fwoiey zupełney
15: moczy/ M^o mocz rospadzaiącą
16: tr^oawiaczą y póthwierdzaiącą s
17: fwoy przyrodzoney ciepłosci. B
18: Ku pobudzeniu chciwoſci ku
19: iedzeniu/ vczyń fzałżę zmiętki/ s
20: Cinomonu z gałganu, trochę pie
21: przu/ ocztu przicziniwſzy/ bowiem fthraczenie chciwoſci khu iedzeniu
22:
23: ktora przychodzi s ftrony wilkoſci zimnych wkorzenionich w vftkach
24:
25: **zołąkowych [!]** odd^ola. C
26: Thaż fok Miętki ogrodney z
27: ocztem zmieszany/ ieſt dobry na-
28: przeciwko czuchnieniu z vft^h albo
29: zdziałł gdy tym ſobie vfta wypło
30: czełz/ à po płokaniu vft^h potrzy ſo-
31: bie działł fuchą miątką. D
32: Też vwarzenie Miętki z ocz-
33: tem à z białkiom à wtim rozmocż
34: chuſtę/ à przyłoż ią na zołądek al
35: bo na vft^hka zołądkowe: chczefzli

kolumna: d

Miętka

wraczanie zaſtanowić. E

- 1:
2: Też wino w ktorymby biła v
3: warzon^o miętka, ieſt dobre naprze
4: ciwko omdlewaniu/ gdi by nieby-
5: ło febry/ ale gdi by była febra zgo

- 6: rączością/ tody łok miętki łtrochą
7: ocztu zmiefzany/ á po tym vgrzey
8: grzańkę à rozmocz ią w tem ocz-
9: cie/ którą trzymåy przed nosem y
10: przed wfty/ albo łobie działa po-
11: ćieråy tą grzańką albo ięzyk albo
12: wargi/ y na pulfi łobie theż thego
13: przykładać na łkronie/ też możelz
14: nafzikować miętkę à onę wilkość
15: przelykåy F
16: Też miętka vwarzonå z byli-
17: cza/ zeczem drzewkhiem przyczy-
18: niwfzy knim throchę oliwy/ thym
19: pani mã naparzać macicze ielthli
20: ią chce wyczyłcić z nieczyłthoſcy
21: flegmiſtych. G
22: Też miętka z włoſkim koprem
23: vwarzonå w winie z oliwą/ tego
24: przyłoz na pierfi paniey ktorey by
25: łie mleko w pierfiach s fiadło/ ro
26: łchodzi łie pod tym plåftren. H
27: Też vwårz trzy garłci miętki
28: á polney drijåkwie w winie á tego
29: ciepło przyłoz na żywot/ bowiem
30: kolikę mdli. I
31: Też wino w kthorym by była
32: warzonå Miętka/ z ielenim ięzy-
33: kiem/ s piołynkiem/ trochę mio-
34: du czyłtym ołodziwfzy/ thego łie
35: napijåy/ bowiem zatkanie wåtro

kolumna: a

- 1: by y fleziony otwierã/ Iteż żyłki
- 2: ktoremi vryna pochodzi. K
- 3: Też proch vczyniony z lińcia.
- 4: Miękcżanego z mlekiem pity/ ieft
- 5: dobry na glińty y Ńtolcze czyni. L
- 6: Też tak łamã miętka iedzio-
- 7: na Ńurowo/ płeć czudną daie the-
- 8: mu człowiekowi ktori iey częłtho
- 9: pożywã krew dobrã mnożacz. M
- 10: Też fok Miętcżany ieft dobri
- 11: tym ludziã ktorzy krwiã pluiã/
- 12: á nãwięczy przyniełzãwłzi knie-
- 13: mu troche octu á ciepłõ dać natłz
- 14: czo wypić. N
- 15: Też czołõ pomazane tym fo-
- 16: kiem/ bolenie głowy vńmierzã. O
- 17: Też gdy będzie miętka w wi-
- 18: nie vwarzonã/ tedy ono wino od-
- 19: dãłã złã woniã komu wychodzi z
- 20: vłth. P
- 21: Ieftli chczelz zęby mieć biãłõ
- 22: Iteż izby mocnie w dziãłłach łtały/
- 23: tedy prziczyń ktemu winu ocz
- 24: tu winnego/ á tym łõbie vłta czę-
- 25: łto płocz/ á będziefz miãł dobre y
- 26: biãłõ zęby.
- 27: Też kogo wãż vkãłi/ Mię-
- 28: tka z rutã/ s czebulã/ kaźdego ro-
- 29: wno wezmi áłtlucz wełpołek, troche

- 30: foli przywżyniwſzy/ przyłoż na
31: mieftcze vkąłzone. R
32: Też Miętka ftłuczona z przą
33: Inym miodem, a trochę oczthu z-
34: miefzana/ ieſth barzo dobre lekar-
35: ſthwo naprzeciwko vkąłzeniu pfa

kolumna: b

Noſtrzeg

- 1: wfciekłego/ przykład aiącz thego
2: na ranę.
3: Mellilotum.
4: Noſtrzeg. Stoinkle.
5: Capitulum. 131. (tu rysuken) A
6: NOſtrzeg ieſth ciepły y
7: fuchy w pirwſzim ſło-
8: pniu. Må w ſobie cir-
9: pnoć znieiakiem rof-
10: pądzaniem átakże dla tego tráwi
11: y potwierdzå y boleſć wfmierzå á
12: to tim obyczaiem przyprawować
13: Wezmi kwiátkow noſtrzegowych
14: kwiátkow żółtych fijołkow/ liſci
15: wyſokiego ſlazu/ mąki z lnianego
16: nafieniå/ mąki fenugroeci/ nafie-
17: niå makowego/ thy wſzytki rzeczy

kolumna: c

- 1: ſthłukſzy weſpołek zmiefzåy z maſtem
2: roſpuſoiwſzy á vczyń plåſthr
3: kthory przykładåy na bolące bo-
4: łączki albo wrzedzienne, odmiak

- 5: cza^o ie y rosp^oadz^o. B
- 6: Tez thenze pl^oatr iest dobri na
- 7: twardość sledziony y wątroby/ y
- 8: tez na ochrapienie pirfi gdy tego
- 9: pl^oatru na ty miefzicza będziefz przy
- 10: kład^oł. C
- 11: Tez fok noftrzegowy/ albo o-
- 12: leiek iego ciepło wpufzczony w v-
- 13: cho/ bolenie odd^oł^o. D
- 14: Tez vw^orz kwiatki noftrzego
- 15: we/ s piołynkiem/ z maior^on^o / à
- 16: tym głowę nap^orzay/ abowiem
- 17: bolenie głowyv^omierz^o. E
- 18: Tez vwarzenie kwiatkow no
- 19: ftrzegowych z m^oką fenugroeci/
- 20: z otrębami à ftrchą ocztu/ vcziń
- 21: ftego pl^oatr/ ktory przykład^oy na
- 22: wrzod kthory byw^o w ftolczu albo
- 23: na członku tajemnym męfkim. A
- 24: uicenna powied^o. F
- 25: Tez wino w ktorym by wrza-
- 26: ło to ziele/ potwierdz^o żoładek y
- 27: wiatri rosp^oadz^o y zathkanie mie-
- 28: chierza y nyrek wyp^odz^o. G
- 29: Nafienie noftrzegowe/ kładzione
- 30: w k^ormie/ czini fmak y wonią do
- 31: br^o. H Tez fok noftrzegowy s fokiem
- 32: czelidonijey/ przyczyniwfzy trochę
- 33: prochu boliarnemi/ á tego napu-
- 34: fzcz^oy w fiftułę y na kancer, abo-

strona: Notrzeg. List 83

kolumna: a

- 1: wiem wyfufzã ty to wrzody y goij
- 2: ie/ Iteż Emoroidy zaftañawia. I
- 3: Theż nołtrzeg w winie vwa-
- 4: rzony z miętka/ s piolynkien/ v-
- 5: czyn łtego plãftr/ kthory na żołą-
- 6: dek przyłoż/ bowiem bolećć vfmie
- 7: rzã iego. K
- 8: Theż gdy by łobie kto nama-
- 9: zãł ręcze łokiem Nołtrzegowym/
- 10: może nołić rołpãłone żelazo przez
- 11: żãłnego obrażeniã w rękach.
- 12: Paⁿdecta powiadã. L
- 13: Też kwiãtki nołtrzegowe, z na
- 14: łienia włółkiego kopru vwarzo-
- 15: ne w winie/ thego łobie przyłoż na
- 16: chore oczy na nocz/ bolećć vłpo-
- 17: kãia y oczy twiredzi.
- 18: Matricaria.
- 19: Maruna. Muterkraut.
- 20: Capitulum. 132. A
- 21: MAru na albo bylicza/
- 22: abowiem łã łobie po-
- 23: dobne w włółnołciach
- 24: według Pandocti/ zo
- 25: wã iã matka włzitkich zioł, mã w
- 26: łobie ciepłóć y fuchołć
- 27: w trzecim łłopniu/ Liłcie Marunowo godzi
- 28: łie ku lekarłtwãm/ ãnãwięczy po

- 29: ki iefzyczne zielona. B
30: Må mocz ku poczęciu rychłe
31: mu/ wyfufzaiącz wilkołci zbytnie
32: kthore fą przekazą poczęciã/ thym

kolumna: b

- 1: obyczaiem Ńprawuiącz/ Wezmi
2: prochu Maruny/ prochu miedun
3: czanego/ kołci Słoniowej/ zmie
4: Ńzây ty rzeczi Ńpołem ā wypiy z wi
5: nem na nocz ciepło/ ā nãwięczy
6: po wycżifcieniu przyrodzonych rze
7: czy. C
8: Theż mi dunka z marunką á
9: s łokiem koziełkowym vwarzono
10: w winie/ á tym winem Ńthym tho
11: zieleŃ napãrzây macicę na nocz
12: y poranu/ niewymowie poczęcie
13: paniãŃ czyni/ gdy to parzenie bę
14: dzie po rzeczach przyrodzonych. D
15: Też gdy Ńtich zioł Ńtłuczonych
16: vcżyniŃz czopek przycziniwłzi knim
17: prochu s kołci Ńloniowej/ włoż gi
18: than do macicze/ pobudżã rzecz
19: przyrodzoną paniãŃ.

kolumna: c

Maruna.

E

- 1: Też kto ma chciwołć na Ńtol-
2: cze à niemoże ich mieć/ zową the
3: niemocz tenałmon/ Wezmi ży-

- 4: wicze/ fmoły à włoż ią na węgle
5: à potym wezmi marunę/ bylicę
6: à throchę kwiãthkow dziewāny/
7: włoże thi zioła na kamień młyn-
8: fki albo iaki infzy ciepły à pothym
9: fām możesz liedzieć na onym zie-
10: lu y nad oną parą albo dimem ži
11: wiczowym/ ieft to rzecz doſwiad-
12: czonã na to. F
13: Też zołzy roſpãdzã ktore by-
14: waiã za włzyna y około ftholcza/
15: gdy ty mieſcza puſzczadłem poſie-
16: kãsz à potim prochem zaſipieſz ma
17: runowym s prochem ſzañthowym
18: ieft rzecz dobrã.
19: Maiorana.
20: Maioran. Maioran.
21: Capitulum. 133. A
22: MAiorana ieft ciepła y
23: ſucha w thrzecim flo-
24: pniu/ Mã mocz po-
25: thwierzaiącą Dłã
26: [f]wey wrodzoney korzennoſci y ro
27: ſpãdzaiącą/ trãwiącą/ wyfuſza-
28: iącą y zagrzewaiącą barzo. B
29: Gdy vwarzyłz maioranę w
30: winie/ ftrłyczem/ s chebdem, ieſth
31: dobre opuchłym ludziom s przod
32: ku/ y tym ktorzy s ciężkoſciã vri

- 1: nę pułzczaią. C
2: A gdi fok z lićciã Maiorano-
3: wego będzie z miefzany z miodem
4: à tym namaczełz miefcze s finiałe
5: pod okiem/ rołpãdżã onę krew s-
6: finiałą à tak j finofé fię rołchodzi D
7: Też gdy vczynifz czopek łtey
8: Maiorany vwarziwfzi iã à z biał
9: kiem wełpołek łtłukłzy/ włożze gi
10: do macicze: chcefzli rzecz przyro-
11: dzonã wywiełc: E
12: Theż proch vczyniony z Ma-
13:
14: iorany/ łthrochã imbiru/ łthrochã
15: pirotrum zmiefzauy to łpołem w-
16: łtrzyknione w nos/ głowę czyłci y
17: potwierdżã. F
18: Też wino w kthorym by była
19: warzona Maiorana/ ktho iã bę-
20: dzie pił zołãdek połilã h trãwienie

strona: List 84

kolumna: a

- 1: dobre czyni/ albo theż proch Ma-
2: iorany w karmiach poziwany, toż
3: vczyni to wino. G
4: Też maiorana sczyrwonã le-
5: biodkã vwarzona w wodzie albo
6: w winie w chułcianym voreczku/
7: à pothym ciepłõ przykładãy łobie
8: na żywot/ vłmierżã mocnie bo

- 9: leć kthorã z wiatrow pochodzi/ à
10: gdy gi na głowę przyłożyz/ remę
11: z zimney przyczyny odpadzą. H
12: Theż gdy vczyniż kurzenie z
13: Maierany/ z bylicze/ to iest vwa-
14: rzywłzy thi zioła łpołem à nad o-
15: ną parą mã fie pani naparzać/ à
16: bowiem macicę czifci wyfufzaiąc
17: nieczyłofci flegmiłto w niey, albo
18: też możelz tym zielem ciepło okła
19: dać macicę. I
20: Też Maiorana ftłuczona z oc
21: tem à ftrochą foli/ à gdy te^{go} przy-
22: łoczyz na miełtce vkąłzone od wę-
23: ża/ wyciągã iad y wielki pożytek
24: czyni. K
25: Też gdy vwarzyz Maiora
26: z lićciem wyłokiego flazu/ z mą-
27: khą fenugroeci/ z nafieniem lnia-
28: nē w winie/ albo w wodzie à tego
29: przyłoż na wrzedzienicze/ boleć v
30: łmierzą. I
31: Też fok Maierany z miodem
32: z miełzany à thim pomaży fieka-
33: nie ktore bywã przy bańkach/ goij
34: ony ranki tak ifz nazaiutrz nic nie
35: będzie znać/ albo barzo mało fie-

kolumna: b

1: kaniã. m

2: Theż gdy prochu Maierany

- 3: wŕtryknieŕz kielko razow w nos/
4: głowę czyŕci barzo dobrze/ á thak
5: ŕwiętego walentego niemocz od-
6: dǎlǎ/ y paraliŕz y zakrzywienie vŕt
7: y poŕł głowy bolenie/ ktore choro-
8: by z napełnieniǎ głowi pochodzǎ
9: Serapio o tym powiedǎ.
10: Narubium.
11: Szańta. Marobel.
12: Capitulum. 134. **grafika** A
13: SZAńtha iefth ciepłǎ y
14: ŕuchǎ w trzecim ŕlop-
15: niu/ Ma mocz roŕpǎ-
16: dzaiǎczǎ/ trǎwiǎczǎ s swoich włoŕnoŕci przyrodzonych

kolumna: c

Szańta

- 1: á nǎwięczy z gorǎczofci kthorǎ
2: iefth otwieraiǎcza. B
3: Gdi vczyniŕz ŕirop ŕtey to ŕzań-
4: ti/ iefth dobri na ŕkazi pierŕi y pŕucz
5: ktore przichodzǎ z lipkiew flegmy/
6: á thak y naprzeciwko dychawiczny
7: iefth dobry y na kaŕzel tym obyczǎ-
8: iem ŕprawuiǎc/ wezmi ŕoku ŕzań-
9: thy trzeciǎ częŕŕ kwǎrty/ izopu/
10: mioudunki/ kaŕdego ŕnich po gar-
11: ŕci/ figow ŕuchych ŕiedm/ Rozyn-
12: kow więŕŕzych iednę vnicjǎ/ lakri-
13: cijey odarthey dwie dragmie/ dra-
14: ganthu iednę dragmę/ thy rzeczzy

- 15: wżithki przethłukfzy wårz ie w poł-
16: kwårty wina biãłego ázeby trze-
17: cia częćć wyrzwała á potym prze-
18: czedziwfzy oczukrui dobrze/ á te⁸⁰
19: fie napijåy ciepło po trunkowi po
20: ranu y wieczor/ á gdy gi wypijesz
21: dåy sobie vczynić do apteki ty tho
22: piłuy thak napiłåwfzy/ Wezmi
23: maffi piłul de agarico dwa fero-
24: puły/ Modrzewowey gębkhi poł
25: feropułu, Soli oczkowatey iedno
26: ziårnko/ zmieszåy ti rzeczy łpołem
27: à vczyn piłuy s firopem lakrici-
28: iey wliczbie dziewięć à po tych pi-
29: łulach nazaiuthrz wezmi kołáč-
30: kow dlå pofileniå ktore zowå dija
31: dragantum. A thrzeciego dnia po
32: tych piłulach namażay sobie pierfi
33: małciå dialteå zagrżåwfzi iå dlå
34: lepłzego odmiękczeniå pierfi. C
35: Też gdy vwarzyłz łzańtę s fi

kolumna: d

- 1: gami w winie à thego fie będziesz
2: napijåł dlå kałzlu kthory przycho-
3: dzi z zimney przyczyny/ à możesz
4: kthemu przyczynić łoku lakricijey
5: tym będzie lepiej. F
6: Theż wino w ktorym by była
7: warzonå łzańta, z nafieniem wło-
8: łkiego khopru/ dobre iefth ku picciu

- 9: tym ktorzy łtrudnością vrynę mie
10: waią y też kłocie **wnetrzną** [!] vłmie
11: rzã. G
12: Albo gdy vwarzyłz łzańthę z
13: liłciem **Lilionym** [!] / z liłciem wyfo-
14: kiego łłazu w wodzie/ oliwy knim
15: trochę przyłóżywłzy à tho łpołem
16: łtłukłzy przykładây na żywoth dlã
17: tey koliki ktorã z zymney przyczy-
18: ny przychodzi. H
19: Theż kto ma bębele w łtolczu
20: prawie na kończoch ielita/ w kto-
21: rich bywã boleć wielkã à tak na-
22: przeciwko temu/ Vwãrz łzańthę
23: z włofkxim koprem w winie przy-
24: czyniwłzy floney wody/ à pothym
25: vwarziwłzy małz łiedziec nad tim
26: gołym zadkiem/ àbowiem boleć
27: odchodzi łtych bębelow/ potim łie
28: znienagła rołchodzã.
29: Gdy łok łzańty ciepło w vłzy
30: wpufzczony/ Bolełze ich vłmierzã. K
31: Też wino w ktorymby wrza-
32: ła łzańta/ zatkanie fleziony y wã-
33: troby otwierã/ pierłi też y płucza
34: z nieczyłtołci flegmłłstich czyłci/ y
35: rzecz przyrodzonã paniãm pobu-
36: dzã gdi łie go napije. Serapio.

- 1: Moracelfi.
- 2: Zorawiny. Mulber.
- 3: Capitulum. 135. **grafika** A
- 4: ZOrawiny fą flodkhe
- 5: ciepłe y wilkie, ale Zo
- 6: rawiny kwaśne skła-
- 7: niaią sie nieiako ku zi
- 8: mności/ ku wilkofci/ ty oboie zo-
- 9: rawiny fą domowe/ Są też zo-
- 10: rawiny **króre** [!] zową Morablecci/
- 11: fą zine y fuche à fą czirwone à to
- 12: s przodku à gdy dozrzią tedy by/
- 13: waią czarne. B
- 14: Domowe żorawiny moc ma
- 15: ią rospądziącą/ thrąwiączą y
- 16: też oczyfciającą/ Są dobre na-
- 17: przeciwko flinogorzowi/ yteż ko-

kolumna: b

- 1: mu iężyczek fpadnie z miełcza s-
- 2: wego/ y naprzeciw zaciłnieniu cze
- 3: łufci yteż dziurek w noŃie ktore zo-
- 4: wą połacinie Brācos et Coriza. Naprzeciwko thym chorobām v-
- 5:
- 6: czyń taki lektwarz s ktorego czyń
- 7: łobie płokānie vft/ thym obyczā-
- 8: iem/ Wezmi łokhu Zorawin do-
- 9: mowych albo lektwarzu dijamo-
- 10: ron z apteki iednę vnciją/ wodki
- 11: babczaney trzy vncije/ ocztu/ ro-

- 12: żanego miodku/ każdego fnich po
13: połowiczy vncijey/ zmiefzay ti rze
14: czi fpołem à tim sobie płocz vfta. C
15: Theż fok żorawin fłodkich da-
16: ny ciepło ku picciu/ żiwot otwierå
17: y ftholcze czyni à nåwięczyey kiedy
18: kto mã zatwardzenie żywota z zi
19: mney przyczyny. D
20: Theż wino w ktorym by były
21: warzone ty iagody/ ielita czyfci. E
22: Sok fkorek te^{g0} drzewa vyci
23: fniony albo wino w ktorimby by-
24: ły warzone thy fkorki/ chrobåki v-
25: mårzå w żiwocie y precz ie wypå-
26: dzå. Abowiem fkorki tego drzew-
27: ka maiå włofnoć rofpådzaiącå
28: y też tråwiącå y czifciącå.
29: Zorawiny lefne maiå mocz zaci-
30: fkaiącå dla fwoiey kwaśnoſci. P
31: Theż gdy vwarzyłz liſcie we-
32: fpołek s fkoreczkami żorawinowe-
33: mi w winie á trochę czthu knim
34: przyczyniwłzy/ boleć zębowå v-
35: fmierzå gdi thim sobie będziefz pło

Zorawiny

kolumna: c

- 1: kać vfta. G
2: Theż plåſtr vczyniony z liſcia
3: żorawinowe^{g0} z oliwå ftłukſzi ie po

- 4: Ípołu á gdi te^go przíložířz na mieř-
- 5: cze řpalone od vkropu albo od o-
- 6: gnia/ nieiątrzy řie pod tym. H
- 7: Też gdy vwarzyłz Zorawiny
- 8: řkorki z řířciem/ przíložýřwřzy kním
- 9: řířciã winnego á kielko řig, wãřżze
- 10: to w deřzczowey wodzie á tym řo-
- 11: bie głowę mijãř/ chczeřzi czãrne
- 12: włofi mieć. I
- 13: Też řok żorawin kwãřnych y
- 14: řířciã íego/ íeřt dobry na rany al-
- 15: bo na řořpadliny ktore bywaiã w
- 16: vřciech albo tham daley w gardle
- 17: jteż na řlinogorz albo na zadãwie
- 18: nie ktore bywã w gardle. K
- 19: Íagoda Zorawin niedobrã
- 20: íeřt żoładkowi ábowiem wnet řie
- 21: obraczã w żoładku á nietrãwi řie
- 22: dobrze. A przeto íeřtli ich kto chce
- 23: pożywãř/ tedi íe mã iadãć przed o
- 24: biadem, bowiem po obiedzie wię-
- 25: czeř řzkodzã. Ludziem řuchym nie
- 26: tak řã řzkodliwe. L
- 27: Suche íagody żorawinowe
- 28: zacířkaiã żywoth/ áthak biegunkę
- 29: zařtanãwiaiã. Auicéna otem po-
- 30: wiadã gdzie o nim piřzã. m
- 31: Theż żorawiny w deřzczowey
- 32: wodzie vwarzone/ zębowã boleć vřmierza
- 33: kto tím řobie będzie pło

34: kãł vfta.

kolumna: d

1: Marcurialis.

2: Szczyr. Bingelkraut.

3: Capitulum. 136. grafika A

4: Szczyr iest ciepły y fu-

5: chy w pierwżim fop-

6: niu/ iesth dwoiaki fa-

7: miecz y famicza kto-

8: rã iest więćza niżli łamiecz/ nafie

9: nie mã okrągłe. B

10: Pandoctu s powieści Auerro-

11: is w księgach Colliget Capitulo

12: do Mercuriali mowi/ oboy prawi

13: Szczyr warzony s pothrawami

14: albo iedziony/ żywot otwierã/ A

15: kiedy będzie vwarzony Szczyr s

16: ćwikielnã naciã á z więćzemi ro-

strona: 86

kolumna: a

1: zinkami wmięfney polewcze

Szczyr

atey

2: polewki gdy fie kto ciepło napije/

3: thedy żywoth odmiękcżã y **ftolcze**

4: **czyni**. C

5: Też klifera bywã s Szczyr-

6: ru tym obyczaiem/ Wezmi fzczy

7: ru/ naci ćwikłaney/ fijołkowego

8: lifciã/ flazowego lifcia/ khażdego

9: łnich po garłci/ liłtkow łenes, pa-
10: protki/ khałdego łnich po vncijey
11: wårżże ty rzeczy w połtory kwår-
12: ty wody/ aż poł kwarty wywre à
13: pothym przecedziwłzy rozmąc w
14: tym vkropie kafflijey wyciągnio-
15: ney iednę vnciją/ Benedicti Iaxa-
16: thiwy poł vncijey/ oleyku fijołko-
17: wego/ włofkie^go kopru oleyku,
18: kałde^go łnich po vncijey, łoli oczkowa
19: tey poł dragmy/ zmiełzåy thy rze-
20: czy łpołem zagrawłzy ciepłõ, włej
21: zadkiem przez kliftherę/ àbowiem
22: ta kliftera macicę y nyrki włzit-
23: ki wnęthrznołci wyczyłci z nieczy-
24: łtołci flegmiłtych. D
25: Powiedaiå lekarze kiedy pry
26: liłtki łczyrowe łetrzełz à nimi na-
27: małełz męłki czopek taiemny/ al-
28: bo łie łoku iego napijełz/ thedy łie
29: będał dziewczki rodić/ àle łok pithy
30: łamca tego zieleå/ tedi łie łinowie
31: będał rodić. E
32: Thełz liłcie łczyrowe gdy bę-
33: dzie w kapłunie vwårzono/ à kto
34: łie oney wody napije/ nieczyłtołci
35: flegmiłthe y melankoliå wywodzi

kolumna: b

1: s człowieka. F

2: Tełz iełt dobry naprzeciwko fe- <http://rcin.org.pl>

- 3: brām terciānām y quartānām/ y
- 4: naprzeciwko drzeniu członkow/ y
- 5: też na wzdęcie żołądka y tym kto
- 6: rzy maia ciężkie oddychanie yteż
- 7: ktorzy miewaią bolenie członkow
- 8: Ieſt oſobliwe lekarſtuo. Galienus
- 9: powiedā w księgach w ktorich wy
- 10: piſał mocz tych zioł. G
- 11: Theż kiedy będzie wwarzony
- 12: ſzczyr w winie s ſczyrwonā lebiod
- 13: ką/ tedy twardoſci miękczy y ro-
- 14: ſpādza ie. Pandecta powiedā.
- 15: Mandragora.
- 16: Pokrzyk. Dilwurtz.
- 17: Capitulum. 137. [grafika](#)

kolumna: c

Pokrzyk.

[grafika](#) A

- 1: POkrzyk ieſt dwoiaki/
- 2: ieden ſamicz drugi ſa
- 3: micza/ Samicza te-
- 4: dy ma barwę poczer
- 5: niała/ liſti ſziroke iako łoczyga à
- 6: tłuſte/ weniey przeciwney/ liſthy
- 7: kładące ſie po ziemi/ à w poſrod
- 8: ku liſtow iabłuſzka okrągłe pozoł
- 9: ciałe/ wdzięczney woniey/ w tich
- 10: iabłuſzkach ſa iadrka iako w gru-
- 11: ſzcze/ korzenie ma dwa albo thrzy
- 12: wielkie à ſpoione/ z wierzchu po-

- 13: czerniąle à wnątrz biąle, Skora
14: tego korzeniā iest tłufta/ tho ziele
15: niemiewā żądneho pręta s ktore^{gō}
16: by lift rofl albo gałąfki/ telko s fa
17: mego korzeniā lift wyraftā/ Sa-
18: miecz iesth pobielāley zieloności/
19: listu wielkiego/ lzyrokiego à mięk
20: kiego/ mǎ iablko dwa razy więc

kolumna: d

- 1: lze nizli famicza, barwy piękney lza
2: frāney/ woniey barzo wdzięczney,
3: Pafterze niegdi nayduiācz ti iabl
4: ka iādaiā ie/ à thak w twardy fen
5: wpādaiā/ korzeń nǎ bielŝy nizli
6: pirwŝy/ prętu też żądneho niedǎ-
7: wǎ/ A iako plotā żeby był na
8: podobieⁿftwo człowieka, toć iest kłām
9: à nigdy nieprǎwda/ Matacze tho
10: s korzeniā mieczykowego albo
11: kofǎcczowe^{gō} vformuiā iakoby czło-
12: wieka/ à zafię do ziemie w ładzǎ
13: à tak dadzǎ roŝć/ potym zafię ten
14: łtrony wyijmǎ à thym ludzi lzałǎ
15: dlǎ pieniędzy à wżdy niewialthǎm
16: czarownym j babǎm z dijabły lie
17: obieraiāczym/ nie cięŝko dać za ie
18: den ktory złothy by go iedno mo-
19: gła doŝtać: bardzo rada každǎ.
20: Skora korzeniā thego napierwey

21: lie w lekarstwo godzi/ pothym o-
22: wocz/ à lifty na ofstatku.
23: Ty zioła fą zimne j wilkie w trze-
24: cim flopnium według Auiceⁿny/ ale
25: Pandecta powiedã iżebybyl zim-
26: ny w trzecim flopnium, maiącz nie
27: iaką ciepłość. Maią mocz zwie-
28: raiączą/ rospądzaiączą/ y łciera-
29: iączą/ y wnątrz trawiączą. W go
30: rączkach ciężkich ktore mozg wy-
31: łufzaią/ proch s łkory thego korze-
32: niã zmieszacz z mlekiem niewiełcie^m
33: à onym czoło y łkroni okhładać/
34: à to dla gorączności ktorã w gło-
35: wę włthępuie á w głowie bo-

strona: 87

kolumna: a

Pokrzyk.

1: lećć czyni. Ale w iabłkach pokrzi-
2: kowych iest wilkość/ à łtądze iabł
3: ka pokrzikowe cziniã zbytnie łpa-
4: nie. Skorki kthorzeuiã [!] pokrzyko-
5: wego/ fą zimne y wyłufzaiączce. B
6: Gdy proch korzeniã pokrzyko
7: wego będzie dany ku picium albo w
8: iedzeniu albo s chlebem/ tedy czy-
9: ni zbytnie łpanie/ à przetho thego
10: prochu Barwierze vzywaią kiedi
11: członek iaki chozã rzezac. A thak

- 12: gdy by sie kto miał dać rzezać al-
13: bo przepalać na niektorym miefcu
14: żelazam gorączem/ nãpierwey mã
15: wziąć ten trunek aby nie poczuł/
16: Wezmi foku s korzeniã pokrzykowego czo by ieden pieniądz zawã-
17:
18: żył à dãy pić w miodowey brzez
19: cze/ à tak vfnie/ Też przez wracza
20: nie gorączość j zimną wilkość wy
21: miathã s człowieka iako j biãłã cze
22: mierzica/ à gdi by tego foku wię
23: czey wziął niżlim powiedzãł: tedi
24: vmãrtwiã albo vmorzy. C
25: Też gdy korzeń Pokrzykowy
26: będzie w winie vwarzony aże by
27: trzeciã część wyrzãła to przecze
28: dziwłzi wemi te⁸⁰ korzeniã czo zło
29: ty zawãży à thego sie wina napiy
30: àbowiem tho ieft dobre lekarfthwo
31: tym cza sen ftracili w niemoczach
32: gorączych/ y boleŃci wneźtrzne v-
33: fpokãiã. D
34: Też gdy będzie dany fok s ko
35: rzeniã pokrzykowego tak wiele ia

kolumna: b

- 1: ko półtora złotego zawãży à mio
2: du warzonego tzunek, zmiefzãy gi
3: fpołem ftim fokiem à dãy sie tego
4: napić ciepło paranu/ bowiem fle-
5: gmę wraczaniem y kolorę wywo-

- 6: dzi/ ale nietrzeba thego łoku wiele
- 7: brać bo o zdrowie przyprawuie. E
- 8: Też gdy łkorkę s korzeniã po-
- 9: krzywkowego włożył w łtolec, czy
- 10: ni łpanie/ to iest wziãwłzy czopek
- 11: kthory w praw tam w łtholec na
- 12: nocz. F
- 13: Theż gdy vwarzył łloniowã
- 14: kołć łtim pokrzkowym korzeniem
- 15: przez dwie godzinie albo przez łzełć
- 16: godzin miękczy tę kołć łloniowã
- 17: à może s niey co chce vczynić bo
- 18: będzie miękka. G
- 19: Theż gdy łłuczelz korzeń po-
- 20: krzywkowy z oczthem/ à przyłóżył
- 21: tego na wrzod ogniłty ktori zowã
- 22: Eriřipila, łłumi gi y vlecżã barzo
- 23: dobrze. Agdy khniemu przyłóżył miodu à trochę oliwy/ przyłóż na miełcze od węża
vkãłzone, iãd wy
- 24:
- 25: ciãgã wężowy albo iãłczorczy. H
- 26: Też gdy łok s korzeniã pokrzy
- 27: kowego albo wino w kthorym by
- 28: było warzone korzenie pokrzyko-
- 29: we z mãkã ięczmiennã à to łpo-
- 30: łem zmiełzãwłzy nacierãy łthawy
- 31: bolãcze chczelzli s nich bolełć wy-
- 32: pędzić y też z inłzych miełcz. Pan
- 33: decta mowi o tym.
- 34: Theż gdy khorzeń do macicze

kolumna: c

Pokrzyk

- 1: wetkniesz załtanowienie rzeczy nie
- 2: wieściech przepuścza, płod vmarły
- 3: wyciągã.
- 4: Też liŧty ŧłuczone z mąką ię-
- 5: czmiennã à ŧthego plãŧtr vczynić
- 6: à okhładać na ociekłość oczu/ na
- 7: bolączki/ y na ŧkażone rany y na
- 8: wrzody/ gnij to wŧzytko/ y bolącz
- 9: ki twarde roŧpuścza/ zmazi czar-
- 10: ne y biãłe ŧciera s ciała/ odgnie
- 11: cienie leczy/ dnę nożną y ręczną
- 12: rozgãniã/ y ine boleŧci vfmierzã.
- 13: Ieŧt teŧ drugi pokrzyk kthory
- 14: roŧcie na dolinach mã liŧty długie
- 15: pobielãle na piãdz długie/ ale ten
- 16: pokrzyk pręth puŧczã na dwie pię
- 17: dzi długi s khorzeniã pobielãły/
- 18: miękki/ długi à tłuŧty/ miãŧłzy ia
- 19: ko palecz/ Ten korzeń gdy by vwa
- 20: rzył à dał pić/ ŧen twardy à moz-
- 21: gowi ŧzkodliwy czyni.
- 22: Matrifilua.
- 23: Capitulum. 138. A
- 24: IEŧt zicło ktorego liŧt po
- 25: iedney ŧtronie błady à
- 26: z drugiey zielony/ mã
- 27: owoc iakoby khorian
- 28: [dor wielki à zielony s posrzodku] á

29: [potym gdi doy]rzeie zrumiano żoł

30: [tawy będzie we] dwu liřtku zamy-

kolumna: d

1: kã lie te nafienie iakoby w mieř-

2: kach korzeń mã gruby/ Rořcie to

3: ziele na polach y na ogrodniech/ y

4: teź miedzy rożã/ Galianus/ na-

5: trifilwa ieřt vřiteczne ziele à zwłã

6: řzcza owocz iego y liřcie dlã włos-

7: nořci vkrawaiãczey y zagrzewa-

8: iãczey. B

9: Diařcorides piřze iřz nafienie

10: tego zieleã w cieniu vřuřzone à na

11: proch řtharte à przez czřtherdzieřci

12: dni w winie pite/ twardořć řledzio

13: ny rořpãdżã. C

14: Teź liřcie thego zieleã w winie

15: albo w wodzie vwarzono/ à przez

16: piętnãcie dni pite/ wilkořci nafie-

17: nia męřkiego wyřuřzã y bronie nie-

18: moczy ktorã zowã Gomorea. D

19: Teź vrynę mocznia pędzi thak

strona: 88

kolumna: a

1: iřz gdy go ktho częřto pożywã aże

2: pothym zekrwiã vrynę s człowie-

3: ka wywodzi/ A niektorzi piřzã, kto

4: tego zieleã częřto pożywã albo na-

5: řieniã iego/ thaczy ludzie bywaiã

6: niepłodni dlã zbytniego wyřuřza-

7: nia nafieniã męłkiego.

8: Melon.

9: Malon. Plucer.

10: Capitulum. 139. grafika A

11: MAlon gdy ieft dozrza

12: ły daie grubã krew/

13: chłodzi y odomiękcza

14: w wthorym flopnium/

15: MAlon też mocz ocieraiącą/ Nafie

16: nie małenowo gdy włchnie więc-

17: łzã ma moc ocieraiącą niź łam

18: małon.

kolumna: b

B

1: Serapio piłze onim iże bole

2: łci oczne włpokaiã gdy tak na oczu

3: łwieze będzie przyłozony/ Takiełz

4: y bolełci głowne dzieciem włmie-

5: rza gdi ij przyłozilz nagłouę na cie

6: mię/ yteż do oczu niedopułzcza płu

7: nać wilkofci na czoło przyłozony C

8: Theż nafienie małonowe na

9: łlończu włufzone/ potym na maķę

10: miałką łthłuczone/ z ięczmiennã

11: albo s krochmałem zmiełzãwłzy á

12: tak tey maķi w wodzie rołpułzczać

13: á thã wodã dãy łie białey głowie

14: vmyć kthorã by miała łlakhi na

15: twarzy albo takie łzkaradołci

16: y owłzem piękhną płęc czyni łicza

- 17: gdy fie tym będziefz vmywãł. D
18: Też korzeń małonowy vfufzo
19: ny á potym na proch ftarty gdi te
20: go prochu dãłz wypić s litã thak
21: wiele czo złothy zawãży/ vczynifz
22: wraczenie á zwłãłzcza po iedzeniu
23: lekko przydzie wraczenie po thym
24: trunku trofzkę go zagrzãwfzy.
25: Meu.
26: Olefznik. Wildetille.
27: Capitulum. 140. A
28: Olefznik ieft ziele znaio
29: me w polfzcze/ lift ma
30: podobny hanyżowe-
31: mu/ na dwa łokhcia
32: iakmiarz na wzwałz rofcie, korzeń

kolumna: c

Olefznik

- 1: ma rofochwathy zakrzywiany
2: w niey przyjemney à kãfa w ięzik
3: y pali/ à dla tego ieft ciepły w wt
4: orym fłopniu y thakież wyfufzaiã-
5: czy/ korzeń telk ieft vżyteczny ku
6: lekarftwam. B
7: Diafc rides pifze/ korzeń ole-
8: fznik w mã mocz odmiękczałiącã
9: y otwieraiącã bolefcie z nyrek y z
10: miechierza wypãdzã precz vrinę y
11: theż gdy będzie vwarzony w wo-
12: dzie albo w winie à będzie dani ku

- 13: picciu/ boleŃci Źoładkowe y maci
14: cze vfmierzã y wiatry trãwi. C
15: Gdy dzieci vryny mieć niemo
16: gã/ vczyń plãtr s korzeniã y z zie
17: lã oleŃznikowego ŃtłukŃzy/ przyłoŃ ciepłõ na Źywot niŹey pępka: po-
18:
19: moŹe.

kolumna: d

D

- 1: TeŹ korzeń na proch Ńtarthy z
2: nafieniem włõkkiego kopru w pi-
3: ciu dany/ Źoładek zagrzewã y po
4: Ńilã/ wiatry trãwi y vrynę ku wyŹ
5: ciu pobudzã j teŹ naprzeciwno wy
6: dymaniu na Ńtholcze krom vczin-
7: ku/ z winem pity korzeń wãpoma
8: gã.
9: MorŃus galline
10: Ńiue Anagallus.
11: Capitulum. 141. grafika A
12: THo ziele. NiedŃpiałek
13: ieŃth dwoiakhe iedno
14: więthŃze à drugie ieŃth
15: mniefŃze oboie na ra-
16: ny ieŃt bardzo dobre ziele/ puchliny

strona: 89

kolumna: a

MorŃus galline

LiŃt 89

broni/

- 1: drewno albo Źelazo s ciałã

- 2: wygania gdy łamo ziele będzie łt
3: łuczone à na miełcze przyłożono. B
4: Też łok tego ziele łeczy zębo-
5: wy bol/ tim obyczaiem ielłli kogo
6: na lowey czełufci zęby bolą/ thedy
7: wpułć te^g łoku w prawą nozdrzę.
8: à ielłli w prawey czełufci bolą zę-
9: by/ thedy thego ziele łoku w lewą
10: nozdrzę wpułć à zãthuliwłzy noz-
11: drze potrzymã y chwilę onego ło-
12: khu w nołie/ tho mãłz vczynić po
13: trzy razy. C
14: Też łok tego ziele niedołpiał-
15: ku z biãłym miodem łmażony/ te
16: go potrołzyczne pułzcżã na oczy cho
17: re pomãgã y bielmo łpãdżã y w-
18: zrok czyłci y viałnia. D
19: Theż naprzeciwo opuchlinie
20: y naprzeciwo iadowi z vkãłzeniã
21: pła albo wężã, dobrze ten łok z wi
22: nem pić ciepło. E
23: Też gdi komu ielitho puchnie
24: w łtholczu/ pomazuy thym łokiem
25: ciepło vznãłz pomocz. Iteż ielitho
26: wyłzło wpãdżã w czełowieka/ gdy
27: ten niedołpiołek będzie łthłuczony
28: z liłciem à będzie to liłcie przyłżo
29: ne na ielito/ à zwłãłzcza mały nie
30: dołpiałek. F
31: Też łok tego ziele rany wyłu

32: Iżã s łwey przyrodzoney włoŃno-

33: łci goij khażdã ranę/ à zwłãłzcza

34: ktore bywaiã z złych kroft

kolumna: c

1: Mumia.

2: Mumia.

3: Capitulum. 142. grafika A

4: STarzy powiedaiã że-

5: by miała być łte^{go} czo

6: zołtawa przy dełzkach

7: albo przy trumnach w

8: ktorich chowaiã ciała ludzi vmar

9: łych/ àtak by tho miało zołtawãc

10: s ciał człowieczych/ ktore gdy cho

11: waiã do grobu/ mażã ballamem

12: mirrã/ aloe/ à to iełt ten obyczay

13: w xiemi Saraczeńskiey/ à thakie

14: ciała barzo dłuęo niezgnijã atak

15: powiedaiã aby tho Mumia mia-

16: ła być/ à iłzby telko łthãd włzemu łwiatu dawali dołć: tho iełt rzecz

kolumna: c

Mumia

1: niepodobna ale też powiedaiã że

2: by z dełzczem zęor przichodziła na

3: doł/ à miełzkaiãczy około zbiera-

4: iã te/ bo znieiakiego korzenia wy

5: priłka łie iakoby łmoła poki iełzcze

6: korzeń rołcie, potym drewno zęni-

7: ie à to z łtawã/ à tak tho po tym

8: kopiãcz nayduiã. D

- 9: Też niegdy w fiale kamieⁿney
- 10: s subtelnego dymu ziemne^go/ à od
- 11: zimności kamieⁿney z gęftnieie fie.
- 12: Iako theż Afpaltum przy kamie-
- 13: niu fie zgęftnieie/ ktemu promien-
- 14: ność zwirzchnił ciał fluzą/ tho
- 15: ieft àni żadna grubość ani twar-
- 16: dość może przekazać. C
- 17: Ieft gorączą/ mą mocz zath-
- 18: wierać wżitki płynieniå/ też zła-
- 19: måne kości fpåiå/ boleć głowy z
- 20: zimney przyczyny odeymuie/ pa-
- 21: cierznę boleć y theż zakrzywienie
- 22: vlt naprawiå/ niemocz padaiącą
- 23: oddålå/ y głowy zawraczanie, bo
- 24: leć vřzu y gardła oddålå. D
- 25: Też w tizannie pita/ dufzność
- 26: w pierfiach odeymuie/ też przepu-
- 27: khnienie mořznow gdy iå pije alb
- 28: vczyniwřzy s prochem plařtr [przy]
- 29: kładać: vlzewå zwrzedzenie meche
- 30: rza y też kaniecz człõnku tajemne
- 31: go goij/ też cieczenie krwi zařtha-
- 32: nåwiå.

kolumna: d

- 1: Nafurciu^m ortulanu.
- 2: Rzeżucha. gartenkrefz.
- 3: Capitulum. 143. [grafika](#) A
- 4: RZeżucha iesth ciepłå y

- 5: fuchã w trzecim fop-
6: niu/ ieft/ w moczi po-
7: dobnã gorczyczy. B
8: Mã mocz rofpãdzaiącą, trãwiã
9: czã znieiakiem odmiękczeniem. B
10: Gdy vwarzyłz rzeżuchę w wi-
11: nie à tym winem włofi zmãczãłz,
12: vmacniã ie y opalc niedopufzczã. C
13: Theż gdy ftłuczefz Rzeżuchę z
14: roiewnikiem à throchę foli
15: przyložifz knim/ te⁸⁰ przylož na bolącz

strona: 90

kolumna: a

Rzezucha

LiŃt 90

- 1: kę zapãlonã à ognifhã y na pie-
2: kielny ogieñ ieft wielkiey pomoczi. D
3: Też fok Rzeżuchowy z mio-
4: dem zmiefzany/ iefth barzo dobry
5: na fwierzb. E
6: Theż wino w ktorym by była
7: warzona rzeżucha/ ieft dobrã prze
8: ciwko bolefciam ftawowym. F
9: Theż plãŃtr vczyniony z Rze-
10: żuchy z oczthem à z mãkã ięcz-
11: miennã/ ieft dobry na mdłofć fu-
12: chych żył. G
13: Theż wino w ktorym by była
14: vwarzonã Rzeżucha z fokiem ko-
15: Ńãczowym albo z Ńprochem kofãć
16: czowym/ czyfci pierfi y płucza gdi

- 17: Ie tego wina będzie ktho napijał. H
18: Też zagrzewą żołądek y wątrobę/
19: y twardości siedziona roz-
20: gania y ścięcza. albo thak vczyń
21: plątr z rzeżuchy à z miodu/ który
22: przyłoż ciepło na siedziona dla tej
23: to grubości siedziona I
24: Też gdi się napijesz foku zmie
25: szawfzy s fokiem łobodzianym, tro
26: chę oczthu knim przyłoż à ciepło
27: wypijesz/ wracanie vcini przez kto
28: re kolere czyrwoną wypędzi. K
29: Też Rzeżucha pożywana czę
30: Ito/ cielefna żad pobudka/ à na
31: więczy gdy Iniey vczynisz sałatę
32: z liściem pałternakowym. L
33: Też wino w którym vwarzysz
34: rzeżuche à będziez Ie go napijał,
35: wiatry trawy y kłocie vmierz.

kolumna: b

m

- 1: Sok Rzeżuchy z miodem z-
2: mieżany przełnym/ á na mieścze
3: od węża vkąłzone przyłożony/
4: iad wyciąga z rany á niedopuż-
5: cza go do wnętrzości wtępować
6: I owfzem dym vczyniony w do-
7: mu/ wypadza gąd Ithego domu/
8: Auicenna otym powieda. N
9: Theż naprzeciwno ciężkiemu

- 10: pułzczaniu vryny/ vwårz Rzeżu-
11: chę w winie á przyley oliwy á o-
12: kładây łobie tym krzyże y dymio-
13: na, pomoże na to. O
14: Też nafienie rzeżufzane żwane/
15: ięzykow paraliż oddålã. P
16: Theż proch z nafieniã Rzeżu-
17: chy **vcżzyniony** [!] á w winie wypiti
18: iefth dobry naprzeciwko zimniczy
19: z wilkołci mozgowey.
20: **Nafturciu^maquaticu^m**
21: Rzeżucha wodna albo przy-
22: **mitonik.** [!] Brunkrefz.
23: Capitulum 144. A
24: RZeżucha wodnã tho
25: iefth przymiotnik iefth
26: ciepłã w pirwłzym flo-
27: pniu á fucha wtoryym
28: łlopniu Pandecta. ale Platearius
29: powiadã iżby była ciepłã y fuchã
30: w **trzeceim** [!] łlopniu.

kolumna: c

Rzezucha wodna

B

- 1: Gdy vwarzyłz wodnã Rze-
2: żuchę w łwieżem mięłie przyłózi-
3: włzy miedunki á oney łie polewki
4: napijełz/ pierłi y płucza wyczyłci
5: ta polewka z nieczyłtołci flegmił-
6: tych. E

- 7: Gdy theż vfiokãwfy wodnã
8: Rzeżuchę, z pietrużką, z włofkim
9: koprem á tho fpołem vwarzyfz/ á
10: omafcifz iakoby kapuſthę: będziefz
11: pożywał/ ábowiem kholikę każdã
12: vfmierzã/ Albo theż vwarzywfy
13: ty zioła w winie/ naparzãy łobie
14: żywot timi to zioły rozmãczãiac
15: w thim ciepłym winie dlã tego to
16: kłocia vfpokoieniã. D
17: Też nafienie Rzeżuchy wod-
18: ney żywot zacifkã/
19: à tak biegunkę zaſtanãwiã ktorã z gorãczey przy-
20: czyny pochodzi/ áto gdy vwarzifz

kolumna: d

- 1: nafienie w deſzczowey wodzie/ al-
2: bo dãfz go tak wiele czo złothy za-
3: wãży
4: s łokiem pigwowym oczuk-
5: rowawfy dobrze. E Też nafienie wodney Rzeżu-
6: chy/ z nafieniem opichowym/ pio
7: truſzczãnym/ w mieſney polewcze
8: vwarzone/ tedy ona polewka mã
9: moc łamać kamieñ/ y rzecz przy-
10: rodzonã paniã pobudzã ku wy
11: fzcium/ yteż vrinę obphicie pędzi. F
12: Też czirwonã niemocz zafta-
13: nawiã gdy vwarzyfz tho nafienie
14: w babczaney wodcze á będziefz fie
15: iey napijãł. G

- 16: Też gdy vwarzyłz Rzeżuchę
17: wodną w floney wodzie á oliwy
18: też łpięc łżek ktemu prziláwłzy á
19: tym ciepłó naparzáy żywoth gdy
20: by w nim miał kłocie. H
21: Też gdy ią vwarzyłz w winie
22: z łzańtą á thym będziefz naparzać
23: łobie dymiona y krzize/ ciężkie pu
24: łzczanie wody ktore bywá z rzeza-
25: niem/ po trołzce á częłto: załtha-
26: nawiá y wolnołć czyni w wycho
27: dzeniu tey vryny. I
28: Też to ziele Rzeżucha wod
29: na/ może być s niey łalátha vczí-
30: niona/ przyprawiwłzy liłciá albo
31: wirzchow włofkiego kopru/ lactu
32: ki/ borágowego liłciá/ á łte^{go} włzic
33: kiego vczyn łalátę z oliwą/ ábo-
34: wiem ta łaláta vrynę będzie po-
35: pędzała welpółek s kamieniem y

strona: 91

kolumna: a

- 1: paniám rzecz przyrodzoną wywo
2: dzi/

Czarnucha

Liłt. 91.

yteż płod vmarły z żywotha

- 3: wyganiá/ à nąwięczey gdy łama
4: Rzeżucha bywá iedzoná, Iteż na
5: my y rołpadliny wnęthrzne goij/
6: Serapio powiedá.

- 7: Nigella
- 8: Kąkolicza/ albo Czarnucha:
- 9: Raten.
- 10: Capitulum 145 **grafika** A
- 11: CZarnuŝka ieŝt ciepła
- 12: y ŝuchã w trzecim ŝlo
- 13: pniu/ Mocz tego zie-
- 14: lã wŝyŝthka ieŝt w na-
- 15: ŝieniu/ atak mã mocz roŝpãdzaiã
- 16: czã ktorã mã z gorãczõci ŝwoiey

kolumna: b

- 1: à zło wilko-
- 2: ŝci. B
- 3: Płãŝtr vczyniony z mãki czar
- 4: nuŝki to ieŝt z naŝieniã ieŝy/ s ŝoku
- 5: piołynkowego/ à to ŝpołem mie
- 6: ŝzãwŝy prziloŝ dzieciãciu na pãpek
- 7: robãki zabijã w ŝywocie. C
- 8: Teŝ maŝć vczyniona z naŝie-
- 9: niã czarnuŝkowego/ to ieŝt ŝtarŝi
- 10: ie na proch czo by go było ŝkielko
- 11: ŝyŝek/ ŝiarki teŝ zŝyŝkã, ocztu moc
- 12: nego/ oliwy niewiele/ à ^{ŝo}fte wŝit-
- 13: kiego vczynĩ maŝć/ ktorã namaŝy
- 14: ŝwierzb albo kroŝthy ŝwierzbiãcze y
- 15: liŝzaie/ niewymownie nomocnã
- 16: ieŝt ta maŝć. D
- 17: Teŝ ma ŝpãdzenie piegow z li-
- 18: cza/ mãka czarnuŝkowego naŝie-
- 19: niã zmieŝzanã z blaywaŝem/ z ocz-

- 20: tem á thym namazuy piegi gdzie-
21: kolwiek chcefz/ vznâfz pomocz. E
22: Theż oleiek z gorzkich migdâ-
23: łow zmieszany z wodą w kthorey
24: by było warzono nafie nie tey tho
25: czarnufzki/ á tego wpuć trochę w
26: vcho/ chrobaki morzy y wypádza
27: z vcha. F
28: Theż wino w ktorymby było
29: warzono nafienie tey Czarnufzki,
30: z nafieniem rzeżufzanym/ z nafie-
31: niem włoskiego kopru/ z piotruzk-
32: czanym/ á tego wina oczukrowâ-
33: wly napijay fie go/ ábowiem cię-
34: Źkie pufzczanie vryny oddâlâ kto-
35: re zrzezaniem, y kłocie ktore bywâ

kolumna: c

Czarnucha.

- 1: w żywocie: vřpokâiâ. G
2: Theż vryna w ktorey by była
3: warzona mąka Czarnufzki/ foku
4: rořhodnikowe⁸⁰ trochę knim przy-
5: czyniwlyzy á ocztu/ zmiefzay ty rze-
6: cly [!] řpołem á thego przykladay na
7: bolączkę ktorą zowâ Carbuncu-
8: lus/ iefth wrzedzienicza s kolery y
9: ze krwie barzo bolączâ. H
10: Wino w ktorymby było wa-
11: rzono nafienie czarnufzki z bylicą
12: â gdy fie tego pani kielko dni na-

- 13: pije koźdi dzień rzecz przirodzoną
14: paniãm wywodzi y vrynę pędzi/
15: mleko odeymuie/ bowiem ie wyfu
16: łzã s pierfi yteż tłuŕte wilkoŕci/ lip
17: kie trãwi
18: Też gdy z nafienia czarnuŕzko
19: wego vczyniŕz proch/ s korzenia ko
20: łãczowego a tich prochow wŕtrzi-
21: kni w nos/ ábowiem głowę cziki
22: wywodzącz nieczyŕthoŕci z głowy
23: precz nozdrze/ á tak j oczom pomaga
24: płynącym/ Iteż iadom łie
25: przeciwi weżowym/ Pandecta po
26: wiada.
27: Też czarnuŕzka w chuŕthę za-
28: wiãzanã à w oczeth przez kielkho
29: godziñ namoczenie á potem vfu-
30: łzonã ielŕci barzo dobrã na vrynę
31: kto iey częŕto woniã. I
32: Theż kurzenia czarnuŕzki/ wypadzã węze y myŕzy y inŕze iadowi
33:
34: te chrobãki łtego domu. m
35: Też czarnuŕzka na mãkę zmeł

kolumna: d

- 1: tã/ kthora w oczcia vwarzonã thak
2: długo iŕz będzie iakoby klayŕthey/
3: potym przylãc oleyku orzechowe⁸⁰
4: à vczyniç iakhoby małc ielŕth oŕo-
5: bnã na trãd y na czyrwone kroŕti
6: licza/ mazaç ie na nocz.

- 7: Nenufar.
8: Grzybienie albo wodnã liliã.
9: Seeblomen.
10: Capitulum. 146. **grafika** A
11: GRzybienie iefth zimne
12: y wilkie wtorym flop-
13: niu/ iefth dwoiakie/ ie-
14: dno mã biãłe kwiãtki
15: á drugie żółthe/ pirwŕze iefth lepŕze

strona: 92

kolumna: a

Grzybienie.

Lift 92.

B

- 1: Kwiãthki biãłe grzybieniowe
2: łã godne ku lekarŕtwu, z Liŕthkow
3: Grzybieniowych moŕe być ŕirop
4: poŕytheczny naprzeciwo cięŕzkim
5: gorãczkã y naprzeciwo zãpãle-
6: niu wãtrobnemu/ To iefth/ We-
7: zmi kwiãtkow grzybieniã biãłego
8: kwiãthkow fijołkowych/ po dwu
9: garŕci/ nafieniã mleczowego/ la-
10: ctuczãnego/ kurzey nogi, nafieniã
11: ogorkowego/ malonowe^{gõ} / banio-
12: wego/ citrullowego/ kaŕde^{gõ} ŕnich
13: po garŕci/ á tho vwãrz w wodzie
14: iakoby we czterzech kwãrtãch wo-
15: dy aŕeby trzeciã częŕć wyrzała/
16: á potym przyley trochę ocztu á o-

- 17: czukruy/ przeczodziwfy y powtore
18: możefz przywarzyć tego trochę á
19: tego firopu napijã y fie poranu po
20: trunkowi ciepło naprzeciwno tym
21: to chorobãm. G
22: Theż gdy kogo boli głowa z
23: gorãcey przyczyny/ wezmi kwiat-
24: kow grzybieniowych/ á włoż ie w
25: profłã wodę na nocz, á poranu na-
26: piy fie oney wody ciepło oczukro-
27: wãwfy/ á ony kwiateczki włoż w
28: nozdrze: pomoże.
29: Też też lekarstwo fpanie czyni. D
30: Oleiek kwiatkow Lilijowych
31: vłmierzã boleć głowy ktorã z go
32: rãczey przyczyny pochodzi. E
33: Gdi kwiatki grzybieniowe bę
34: dã vwarzone s kwiatkami lilio-
35: wemi w oczcie/ tego przyłoż na żo

kolumna: b

- 1: łãdek/ `abowiem boleć żoładko-
2: wã odeymuie. F
3: Też woda w ktoreyby były v-
4: warzony kwiatki grzybieniowe `ã
5: pita/ bolenie miechierza oddãłã. G
6: Też fok kwiatkow grzybienio
7: wych zmiefzany z blaywafem, tim
8: flaki na twãrzy y inŕze ŕzkaradno-
9: ŕci ŕpędziŕ/ `ã kiedy ktobmu ŕmiały
10: przyłożyŕ/ parchy zgoiŕ mażãcz

- 11: ie. H
- 12: Thefz opuchlinę męskich ftro-
- 13: iow vleczyfz/ gdy vwarzyfz kwiât-
- 14: ki grzybieniowe z rożanym kwie-
- 15: ciem/ z mąką pŕzeniczną w oczcie
- 16: á tego przyłóž na fthroie męskie/
- 17: przez wątpieniã będziefz miał po-
- 18: mocz/ y nafienie iego częłto pithe
- 19: ktemu bardzo pomãgã. I
- 20: korzeń grzybieniowy y nafie
- 21: nie iego maiã mocz wyfufzaiącą
- 22: krom żãdnego gryzieniã/ à thak
- 23: biegunkę zaftanãwiã. E Nafienie grzybieniowe dane z wodką babczanã/ gafi nie przy-
- 24: rodzone zaftanãwiã
- 25: A ieft to nafienie potwierdzaiące
- 26:
- 27:
- 28: fercze fpowieŕci Auicenny w kxię-
- 29: gach czach ŕedecznych. L
- 30: Też wino w ktorymby był
- 31: warzon korzenie grzybieniowe z
- 32: bagnifkiem/ ieft dobre na opuchli-
- 33: nę fledziony/ Auicenna powiedã.

kolumna: c

Grzibienie

m

- 1: Też mã mocz rofpędzac go-
- 2: rãczołci nãgłych zimnie/ ktore po
- 3: chodzą z gorãczey wilkołci y ze kr-
- 4: wie fkãżoney/ y theż na zapãlenie

- 5: wątroby bolączki gorące traci/ à to tak wczinić/
- 6: Wezmi dziewię-
- 7: ciorniku/ mleczu, ziele które zowią
- 8: świni pyłek albo pępowina, matki bo-
- 9: żey włóskow/ babki/ fliwek które
- 10: zowią szwielki/ brzołkwie/ łoczygi
- 11: maku białego/ lakricijey/ ięczmie-
- 12: niu/ wwarz ty wżytki rzeczy wespół-
- 13: łek po tym zley onę w dędino
- 14: garnca tak poki ielżcze gorącą/
- 15: à w to nakładz kwiecień tego grzi
- 16: bianià à niechay tak łtogi aż ośty-
- 17: dnie/ przecedz to potym/ wytłocz
- 18: wodę dobre z łtych zioł/ potim tej wody przywarz z cukrem ażby fie
- 19:
- 20: nieco zgęstnęła/ potym tho dąy
- 21: pić z wodą fijołkową. N
- 22: Oley s kwiatu tego grzybie-
- 23: nia/ ielth dobry przeciw gorączo-
- 24: łciam głowy y ynych członkow/
- 25: tak dobry ielst iako fijołkowy/ bo
- 26: łen przywodzi/ bolełci gorące v-
- 27: krączą/ korzeń y nalenie iego pływ-
- 28: nienie brzucha zatwórzą/ fleziony
- 29: bolączkę y miechierzową goij.
- 30: Swini pyłek ielth ziele które rośnie
- 31: na miedzach nado/ ma główki
- 32: kołmate á gdy ie wezmiesz w rękę
- 33: á dmuchniełz na nie/ tedy on mech
- 34: opierzchnie á główka zołtanie ia

35: koby mnich niektorzi [!] zową mnich

kolumna: d

1: Narcifcus.

2: Złotogłow.

3: Capitulum 147. grafika A

4: ZŁotogłow mǎ liŧ po-

5: dobny łukowi/ iedno

6: iŧz mnieyfzy/ pręth mǎ

7: na dwie dłoni wzwyŧz

8: á drżenia we zdzble niemǎ iako ży-

9: to/ na wierzchu mǎ kwiǎtek pię-

10: kny dwoiakiey barwy/ to ieŧ oko-

11: ło biǎły/ wpoŧrzodku zołthi albo

12: ŧzafranny/ Korzeń mǎ biǎły okrǎ-

13: gły iakho chran/ nafienie czǎrne

14: podługowate/ Złotogłow ktori

15: na gorach roŧcie ieŧ lepŧzi y kwiǎ-

16: tek ma woniaiǎczy.

strona: 93

kolumna: a

Złotogłow

Liŧ 93

1: Mǎ mocz wyfuŧzaiǎczǎ/ ociera-

2: iǎczǎ y ciała narǎŧzczaiǎczǎ/ Ko

3: rzeń ieŧ lepŧzy ku lekarŧwǎm.

4: Iŧidorus piŧze o thym zielu złoto-

5: głowie ktore połacinie zowǎ Nar

6: cifus/ iŧz ieŧ nazwǎno dlǎ iedne^g

7: dzieciǎcia ktore było przemienione

8: w kwiǎtek iego czadny/ á ŧtǎd ieŧ

9: nazwano Narcifcus/ Ieŧth ciepł

- 10: y łuche w wtorym łopniu. B
- 11: Korzeń iego iedzony/ wracza-
- 12: nie czyni. A na proch łthłuczony z
- 13: miodem przełnym zmieszany/ iest
- 14: dobry na łparzelinę iest dobrze po-
- 15: mazować/ y Zyły łuche zerwane
- 16: łpãã y zrałzcã/ bolełci załtarza-
- 17: łe członkowe vłmierã. C
- 18: Też korzeń z miodem á z ocz-
- 19: tem zmieszany/ znałieniem pokrzi
- 20: wowym łtłuczony/ tim piegowã-
- 21: tą twãrz y flakowatã pomazuy/
- 22: zginã ony nieczyłtołci. D
- 23: Theż drewno s ciała y żelazo
- 24: wyciągã/ Korzeń z miodem/ z o-
- 25: liwã/ s płzenicznã mãkã łtłuczo-
- 26: ny á zmieszany wełpołek/ przyłoz
- 27: na miełtcze zakłote.
- 28: Napollus.
- 29: Omieg.
- 30: Capitulum 148.

kolumna: b

A

- 1: OMieg iest bardzo go-
- 2: rãczy i wyłufzãiaczi
- 3: tak íz dlã łwey zbyth-
- 4: niey gorãczołci iesth
- 5: rzecz zbythnie iadowithã/ Korzeń
- 6: mã iakho łeć łprzirodzeniã łpra-
- 7: wieny/ to mowi Pandecta. B

- 8: Auicenna piŝe/ fok omiegow
9: pomazany na trąd ktory zową al
10: b̄aras/ to ieŝt bīały trąd w̄egrzy-
11: lty na liczu: ŝp̄adz̄a z licza. C
12: Kto by to ziele pił/ thaki żyw
13: niezofanie dl̄a iego iadowithofci
14: zbytney/ A w̄zakoż iarżebie tho
15: ziele iedz̄a nicz gim niezkhodzi/
16: Komu by to ziele było zadane/ te
17: dy ż̄adn̄a rzecz w̄ięczy niekazi ia-
18: du iego iako dijamuŝkus lektw̄arz
19: ktori w aptekach przyprawuią.

kolumna: c

- 1: Zową teŝ Napellumi zwierz̄atko
2: kthore ieŝt iako myŝz̄ a to zwierz̄ę
3: mieŝzk̄a pod korzeniem thego zielē
4: y iednego czału poczynaia być.
5: Drzewo to nierofcie przykthorym
6: to ziele roŝcie.
7: Oniganum.
8: Lebiodka. D ft.
9: Capitulum. 149. **grafika** A
10: LEbiodka ieŝth ciepł̄a y
11: ŝuch̄a w thrzecim flop-
12: niu/ Ieŝt dwoiak̄a/ to
13: ieŝt leŝnīa ktor̄a m̄a na
14: ŝobie liŝt ŝzirŝy y mocz-
15: nieyŝy, Druḡa Lebiod
16: ka ieŝt domow̄a kthor̄a roŝnie w o-

kolumna: d

- 1: grodziech á mnieyfzy lifth mǎ na
- 2: łobie ta mǎ łagodnieyfzǎ łprawę
- 3: They w lekarfthwach vzywǎmy
- 4: Mǎ mocz rołpǎdzaiǎczǎ/ yteż czyfciǎ
- 5: czǎ.
- 6: B
- 7: Lifcie s kwiǎthkami Lebiød-
- 8: czanemi/ z maierǎnǎ przatłuczo-
- 9: ne trochę ǎ w worek chułtiany za-
- 10: wiǎzane ǎ po tim zagrzane nace
- 11: glo łpǎłoney/ Gdy ten woreczek
- 12: przyłozyfz na głowę na ciemiǎ/ ro
- 13: mę zimnǎ vlecżǎ gdy thak długo
- 14: na głowie ciepłø będzie ten worek leżǎł/ ifzby fie głowa mogła zapo
- 15:
- 16: cić. C
- 17: Theż wino w ktorymby były
- 18: warzone ti zioła przemoczone przy
- 19: łozyfzy knim biǎłego kadzidła/
- 20: ǎ tym winem płocz łobie vfta/ ǎ-
- 21: bowiem z dziǎł wyciǎgǎ nieczy-
- 22: łtołci y trǎwi ie. D
- 23: Też proch Lebiødczany s pro-
- 24: chem Imbirowym/ łthrochǎ foli
- 25: łpǎłoney/ ty prochy łpołem zmie-
- 26: łzǎwfzy przyłoz na członek taiem-
- 27: ny wniewiałth gdy gim opuchnie
- 28: wnet fie łklęłnie pod tym prochem
- 29: ǎ nǎwięczy gdi opuchlina będzie
- 30: z nabraniǎ wilgotnołci. E

- 31: Naprzeciwko rymie pożywã-
32: my wino w kthorymby była wa-
33: rzonã Lebiodka s figai fuche-
34: mi. F
35: Theż wino w ktorym była v-

strona: 94

kolumna: a

Lebiodka

- 1: warzona Lebiodka s prochem gał
2: ganowym/ pothwierdżã żołądek
3: y bolenie żołądkowe y infzych ielit kthore pochodzi z wiatrow:
4: rof
5: pãdzã à trãwi y vfmierzã. G
6: Też lebiodka z ogrodną rzeżu
7: chã vwarzona w winie/ tim krzi-
8: że napãrzãý, ciefzkie pułzczenie wo
9: dy ktore zowã rzeżãkiem: oddãlã.
10: Też kto mã chciwoć na ftolcze
11: á niemoże gich mieć/ álbo ko-
12: mu ielito wynidzie/ tedy vwa-
13: rzywfy Lebiodkę z maiorãną/ fiedz
14: na tym zielu ciepło/ bẽdziefz ftego
15: wyfwiebodzion. A gdy kтым zio-
16: łãm przyczynifz oliwy przetłukfzy
17: gich w moździerzũ à thego przifozyfz na macicę/ twardość iey rof
18:
19: chodzi fie pod tym. I
20: Też gdy vwarzyfz bylicę z le
21: biodką w wodzie albo vinie á tim
22: łobie macię y dimiona bẽdzie pa

- 23: ni duŹka naparżãła/ rzecz prziro-
24: dzonã iey ku wyfzoin richłemu po
25: budzi/ g ropic.
26: Abowiem prawi mocz oboy
27: ga zielã tak bylice iako y lebiodki
28: ieŹt ciepłã/ á thak oboie vrynę po-
29: budżã/ A gdy fie kto napije wodi
30: tey w kthoreyby wrzało tho okroie
31: żywot otwierã y Źtolcze czini y ko
32: lerę z żywota wywodzi/ á gdy ocz-
33: tu trochę kthemu przyleieŹz/ thedy
34: Źledzionę mdłã poŹilã nieczyŹtoŹci
35: Źniey wygãniaiãcz, iadom fie prze-

kolumna: b

- 1: ciwiã. Serapio capitulo o lebiodcze.
2:
3: Oculus bouis
4: Wołowe oka. Oxenaugen.
5: Capitulum. 150. A
6: WOłowe oka liŹt maiã
7: iako koriander rozdzie-
8: lone/ ale nietak zielo-
9: ne/ bo Źã bielfzey zielo-
10: Źci/ ziele Źamo krzewiŹte/ gałãkhi
11: mã na poł piędzi długie á pobie-
12: lãle/ kwiecie zwirzchu żółte á Źziro-
13: kie iakoby wołowe oczy/ żołthoŹć
14: ieŹt w poŹrzodku iakoby w wroty-
15: czy/ á około te^{go} czo ieŹt w poŹrzodk-
16: ku żółto, Źã teŹ liŹteczki malucŹkie

17: żółte/ rołcie na fuchich miełtcach

kolumna: c

Wołowe oka:

1: Må mocz zagrzewać w wthorim

2: łopniu/ á wyfułzać w pirwłzym

3: łopniu. B

4: To ziele må mocz łcieńczaia-

5: czą z materijey gęłthey rzådka v-

6: czynić/ Twardość guzow y ocie-

7: kliny rołpułcza, bolączi miękci

8: łtlucz kwiat s łzafranem á prziczi-

9: nić wołku/ á łtego vczyń plåtr á

10: przykładåy na bolączi. C

11: Też gdy vwarzylz famo liłcie

12: á tę wodę będziefz pił/ żołthå nie-

13: mocz leczy/ á gdy kwiat vwarzifz

14: á będziefz tę wodę pił/ tedy łzum-

15: nołć w głowie y w mozgu tråwi.

16: ktorå bywå z wiatrow kthore po-

17: chodzå z żoładka.

18: Oculus corui.

19: Wronie ok.o [!] Kronaugen.

20: Capitulum 151. A

21: ZInłzych krain do nås

22: to przinołzå/ iefł rzecz

23: okrągła przyłzylzem,

24: łzarå nie łłuftå/ bar-

25: zo twardå/ á gdy iå chcå odmię-

26: kczyć/ tedy kładå w winny oczeth

27: áthak zmięknie y łkorę wirzchnia

- 28: s fiebie pufci
29: á famo pothym bę-
30: dzie bijąle á miękhe ku kraiãniu
31: albo ftłuczeniu na proch/ ieft rzetz
32: barzo gorzkã, gorączofć y fuchoć
33: w łobie mã/ mã mocz othwierać

kolumna: d

- 1: vliczki wnętrznech człoⁿkw / przez
2: ktore pochodzą wśzytki wilkości złe
3: albo dobre/ Suche żyły y rozmię
4: kczone vthwardza/ bolenie kthore
5: chodzi po cieie y pożyłach: vfmie-
6: rzã/ Lecż zaftanowiony wypą-
7: dzã/ iadowi szkodzić niedopufzczã.
8: Opium.
9: Capitulum. 152. A
10: OPium ieſth niekthore
11: wyłaczenie alb o wy-
12: przyfczenie z makowio
13: gdi fie z wierzchu znifuiã á to fie ſnich łaczy
14: á od wia
15: tru zgęſtnieie/ á także to czo fie z-

strona: 95

kolumna: a

Opium

grafika

- 1: zgęſtnie wśzytko zbierać á w kupę
2: zlepiać/ potim ſtego troiſzkow na
3: działać á ku potrzebie chować. B
4: Opium tebaicum ieſt czãr-

5: nego maku makowicz/ z białego maku opium nic nis/

6: Opium ieft

7: woniey przeciwney/ f maku gorz-

8: kiego/ á dlã wilkiego powiethrza

9: rofpływã fie/ Mã mocz chłodzą-

10: czã w trzecim fłopniu á fufzącã

11: w wtorym. C

12: Drugã mã mocz zwieraiącą

13: fen przywodzi/ albo przywracã/

14: y pamieć fkażonã/ gdy go nazbyt

15: pożywã martwi/ biegunkę czyr-

16: wonã zaftanãwiã y zwrzedzenie

17: trzew goij/ dać go pić w babcza-

18: ney wodcze/ teź kto by omdlewãł

19: od fpaniã wielkiego dãwã y mu gi

kolumna: b

1: w polewcze migdãłowej. D

2: Theź łzy w oczu wyfufzã gdy

3: nim około oczu pomãżefz/ gorã-

4: czofć oczu odeymuie j czirwonofć

5: ich fpãdzã/ bolefcy głowne wfmie-

6: rzã gdi gi pije albo nim pomazuie

7: zmiefzãwłzy z mirrã/ s fzafranem,

8: z bobrowem ftroiem/ á to gdi tha

9: boleć bywã z gorãczey przyczyny,

10: w mleku niewiefcie/ z oleykiem

11: rożanym rofpuć á czoło mazać

12: y fkroni/ Teź to fen przywracã/ z

13: oczu gorãczofć vygãniã, ale lepiej

14: gdi kniemu przimiefzãfz bobrowich

- 15: Ithroiow/ bo mu iego iadowitość
16: odeymuią.
17: Os mundi.
18: Struflowe pioro. Sant
19: Criftofels kraut.
20: Capitulum 153. A
21: TO ziele lefne ieft/ po-
22: dobne ku paproci/ z ie-
23: dney ftrony kořmathe
24: niemǎ ani prętha ani
25: kwiathu/ ani nafieniǎ/ Tho ziele
26: gdy w winie wwarzyřz á tho wino
27: będziefz pił, iǎd ťciała *człowiecze*^{go}
28: wygǎniǎ/ á to dlǎ cierpnořci ťwo-
29: iey ktorǎ mǎ. B
30: Theřz biegunkę czyrwonǎ za-
31: ťtanǎwiǎ gdy thym zielem brzuch
32: będziefz okładǎł/ y wraczenie zby-

kolumna: c

Kořć s řercza ieleniego

- 1: tnie ktore bywǎ dlǎ mdłořci żoład
2: ka: zařtanǎwiǎ.
3: Os de corde cerui.
4: Kořć s řercza ieleniego.
5: Capitulum. 154. [grafika](#)

kolumna: d

A

- 1: KOřć bywǎ naydowa
2: nǎ w řercu Ielenim
3: przy lewey řtronie řer

- 4: cza/ Tha kość działa^o
5: fie z grubey krwi, á to gdi fie gru
6: bā krew ftwardnieie á ftego iuż bę
7: dzie kość/ iako theż y mięfo ielenie
8: grubą krew czini/ ieft mięfo krow
9: kie a cierpnące/ á fwą cierpnoś-
10: cią zachowawa^o wilkości od poru
11: fzenia zimnicze/ Thakże y farnie/
12: zaięcze/ y inśzych leśnych zwierzą-
13: tek mięfo iefth kruwczeyfze y czir-
14: pniefze/ Kość s fercza ielenie⁸⁰ ieft
15: zimnego y fuchego przyrodzenia^o/
16: Mā mocz fercze pořilac y wfzyth-
17: kiego człowieka y krew w człowie-
18: cze czyřcić/ ciała drzenie y mdłość
19: odeymuie/ ftłukfi ią na proch da-
20: wać w wodcze boragowey. B
21: Wezmi kości s fercza ielenie⁸⁰
22: grzyb/ kwiatu muřzkátowego/ řza [!]
23: řřanu [!] / burřtynu/ gařganu/ drze-
24: wa aloe/ To lekarřtwo dāwāy lu-
25: dziem řtrařliwym/ przeciw powie
26: trzu/ tym ktorzy bolącźki maią/
27: wrzedliwym, z winem poranu przy
28: mieřzāwfzy w nie wodkhi ieleniego
29: ięzyku albo roiownikowey.
30: Olus.
31: Gir.
32: Capitulum. 155.

kolumna: a

A

- 1: Gir iefth ziele wżitkim
- 2: znaiome, ktore ieft ch-
- 3: łodzące y odwilżaią-
- 4: cze w wtorim fłopniu
- 5: Na ogrodziech obphicie y pod la-
- 6: fem rofcie/ w Rułkchich ziemiach
- 7: częłto ludzie giru pożiwaią, **pořile** [!]
- 8: **nie** [!] małe řpożiwania giru przicho-
- 9: dzi/ ábowiem řie řniego krwie nie
- 10: przymnãżã/ ani żadnego przeni-
- 11: khaniã do dziurek á zwłãřczã do
- 12: wãtroby niemã/ á tak z żoładka
- 13: prořto do ielit idzie krom żãdnego
- 14: pożytku. B
- 15: Na wrzedzienicze vwãrz gir
- 16: rozmocz w mleku á przylož/ boleřć
- 17: řmierzã. C
- 18: Też řok z giru wyciřniony z ro-
- 19: żanym oleykiem zmieřzany/ bole-
- 20: nie w głowie řmierzã gdy thym

kolumna: b

- 1: pomażelř.
- 2: Też gir żywot odmiękcżã nie
- 3: **dłu**^{řo} w żoładku leży/ kařzel řmie-
- 4: rżã/ á nãwięczey gdy będzie z ma-
- 5: iowym mařlem iedzony albo z o-
- 6: leykiem migdãłowym. E
- 7: Theż ciało czyni gładkie gdy <http://rcin.org.pl>

- 8: fie fokiem tego giru namażesz/ á-
9: bowiem dziureczki kthore bywaią
10: na ciele zamykã zatulã/ á ftąd cia-
11: ło czyni głódźze.
12: Takieyże też włofności ielth brzo-
13: fkiew.
14: Ostrus ostrucium.
15: Capitulum. 156. [grafika](#)

kolumna: c

Ostrucium

A

- 1: Ostrucium ielth ziele
2: podobne oleźnikhowi
3: ielst ciepłe y fuche. B
4: Korzeń tego ziele
5: w winie vwarzony/ wathrobę w-
6: łpomągã potwierdzaiącz/ y żoł-
7: tą niemocz wypądźã/ Iteż twar-
8: dość fledziony rozganiã, y kamień
9: z nyrek y z miechierza y vrynę wy-
10: wodzi, Iteż biãłym głowãm przy-
11: rodzonã swoię rzecz na czałi po-
12: budźã. C
13: Też fok Ostrucij wycifniony,
14: á z bobowã mąką y też z winem
15: zmieszany/ thrąd na ciele wyfułza
16: gdy tym będziesz pomazowãł. D
17: Też fok takież zmieszany
18: iłz łtego vczinilz iakoby plãłtr, kto-
19: ry gdy przyłozylz na wrzedzienicze

- 20: każda sie pod tim zbierze y wypły-
21: nie y boleści wśmierza. E
22: Też proch łtego ziele w nos w-
23: pułzczony/ khichanie czyni wolne
24: przez ktore sie głowa czyści lepiej
25: niżli od czemierzycze. F
26: Theż sok thego ziele z niewie-
27: ściem mlekiem zmieszany á ciepło
28: w nos wpułzczony/ Ludziem kto-
29: rzy żołą niemocz cierpią, iest bar-
30: zo dobry ábowiem żołość nosem
31: za tym odchodzi
32: Piretrum.

kolumna: d

- 1: Capitulum. 157. A
2: Piretrum iest ziele cie-
3: ple y fuche w thrzecim
4: fopniu/ Auicenna po-
5: wiada iżby było lepiej
6: Piretrum ktore ma w łobie nie-
7: małą ostrość á ktore w ięzyk ką-
8: łá/ Korzenia Piretrowego vziwa-
9: my w lekarstwach.
10: O thym bacż iże ostre Piretrum
11: napierwey gdi ie człowiek żuie nie
12: czuie ostrości iego/ ale go ma dłu^g
13: trzymać w wćciech á żwać ie/ toż
14: poczuie mocz iego/ Ktorá iest ro-
15: śpądzaiącá yteż
16: trawiającá. B

- 17: Gdi vcżinisz gargariŃm vwa-
18: rzywŃzy korzenie Piretrowo w winie
19: á w oczcie przyŃożywŃzy imbi-

strona: 97

kolumna: a

Piretrum.

LiŃt 97.

- 1: ru/ fig Ńuchych/ á tem Ńobie vŃtha
2: pŃoćz gargarizuiącz/ bowiem to
3: pŃokanie mozg z nieczyŃtoŃci fleg-
4: miŃtych wyczyŃciã y podniebienie
5: wyŃuŃzã. C
6: Też toż rychŃo vcżyni gdy theľko
7: Ńãm korzeń będzie kto źwãł á trzi-
8: mãł w vŃciech y boleŃć zębow vŃ-
9: pokãia/ y paraliź ięzykhow vŃpo-
10: kaia. D
11: Też korzeń piretry ŃthŃuczony
12: z zielem paraliżowym/ vwãrziw-
13: Ńzy ty zioła w winie á w oliwie/ á
14: tym okłãdã y mieŃtczne ktore para-
15: liżem ięŃt zarażone. j na boleŃci Ńtawowe barzo pomãgã.
16:
17: Albo vcżyń maŃć naprzeciw tym
18: niemoczom tym obyczãiem/ We
19: zmi korzenie Piretrowe á Ńthucz ie
20: na proch á vwãrz ie w winie á w
21:
22: oliwie, Ńoku zieleŃ paraliżowe^go przy
23: cżyń knim á thak dŃugo wãrz aże
24: będzie gęŃto iakoby maŃć przyczyniwŃzy woľku tedy áta maŃciã

25: namazuy ty chore mieftcza/ iefth

26: to mać barzo dobrą. Platearius

27: tego świadek. E

28: Też gdy vwarziłz korzenie Pi-

29: retrowe á na proch ftłuczone/ s fo-

30: kiem czirwoney lebiodka/ z winem

31: á z oliwą/ tym namażesz grzbiet

32: albo y wżitko ciało/ ábowiem po-

33: czenie obphicie vcżini. F

34: Też gdy vwarzyłz korzenie pi

35: retrowe w winie z oliwą/ tim na-

kolumna: b

1: cieraý fuche żyły/ mdłe albo zmil-

2: knione/ vznąsz pomocz/ Też kurcz

3: oddala ktori bywa w goleniach al-

4: bo w rękach/ yteż otwierą niewy-

5: mownie zathkanie kthore bywa w

6: nofie y tam daley ku mozgowi. C Też też rychło vcżyni gdy thelko sam korzeń będzie
kto żwał á trzi-

7:

8: mał w vfciech y boleć zębów vf-

9: pokaia/ y paraliż ięzykhow vfpo-

10: kaia. D

11: Też korzeń piretry ftłuczony

12: z zieleń paraliżowym/ vwarziw

13: fzy ty zioła w winie á w oliwie/ á

14: tym okładay mieftcze ktore para-

15: liżem ieft zarażone. j na boleści fta

16: wowe barzo pomaga.

17: albo vcżyn mać naprzeciw tym

- 18: niemoczam tym obyczaiem/ We
19: zmi korzenie liretrowe áftłucz ie
20: na proch á vwarz ie w winie á w
21: oliwie, łoku ziela paraliżowego przy
22: czyn knim á thak długo warz aże
23: będzie gešte iakoby mać przyczi-
24: niwŷzy wołku trochę/ áta maćcią
25: namazuy ty chore mieŷtca/ ielth
26: to mać barzo dobra. Platearius
27: tego ŷwiadek. E
28: Też gdi vwarzisz korzenie Pi
29: retrowe á na proch ŷtłuczone/ s ŷo
30: kiem czirwoney lebiodka/ z winem
31: á z oliwą/ tym namażelz grzbiet
32: albo y wŷitkie ciało/ ábowiem po
33: czenie obphicie vcżini. F
34: Też gdy vwarzysz korzenie pi
35: retrowe w winie z oliwą/ tim na-
- kolumna: b**
- 1: cieray ŷuche żyły/ mdłe albo zmil
2: knione/ vznalz pomocz/ Też kurcz
3: oddala ktori bywa w goleniach al
4: bo w rękach/ yteż otwiera niewy-
5: mownie zathkanie kthore bywa w
6: noŷie y tam daley ku mozgowi. G
7: Też bolenie zębów oddalã gdi
8: korzenie Piretrowe vwarzisz w wi
9: nie/ á tim ŷobie vŷta będzieŷ pło-
10: kał/ á odp ŷobie vŷtha kto będzie
11: płokał vwarzywŷzy pirethrum w

- 12: oczcie/ zęby porużzone vmocniã
13: w działłach. H
14: A gdy ktho natrze ciało pro-
15: chem Piretrowym z oliwą zmie-
16: szãwzy przed zimniczą/ odeymuie zimno ktore bywa w zimniczach.
17:
18: Pionia.
19: Piwoniã. Pionikrout.
20: Capitulum. 158. A
21: Piwoniã iefth ciepłã y
22: fuchã w wtorim fłop-
23: niu/ Kthorey korzeniã
24: w lekarstwiech vziwã
25: my/ mã być obierãny czãrny kto
26: ri dziurek w łobie niemã/ zimie ko-
27: pany mã być then korzeń/ á przez
28: czały rok może być chowany. D
29: Mã mocz dziwnã naprzeciw
30: ko świętego walantego niemocz.

kolumna: c

Piwonia

- 1: A tho gdy iã then człowiek będzie nofił/ To Galienus fwiadczi cze^{go}
2:
3: był fãm dofwiãdzczył na iednym
4: dziecięciu/ ktore gdy miało korzen
5: Piwonijey na lzygi nigdy mu tha
6: niemocz niepanowała/ A gdy fko
7: ro ten korzeń s fzij s ięta/ ta nie-
8: mocz na dziecię przychodziła.
9: Też naprzeciwko teyże niemo

- 10: czy/ Proch Piwnijey dany ku pi-
11: ciu z winem w ktorymby była v-
12: varzonã Piwonijã z byliczã/ ieft
13: oóobliwã pomocz. D
14: Też proch s korzeniã Piwoni
15: iey dany ku picciu z winem w kto
16: rimby byłby vwarzone bobrowe
17: łtroie/ á tego fio [!] dãý napić themu
18: ktoby miał paraliżowã niemocz. E
19: Theż naprzeciwno ciężkiemu
20: puńczaniu wody albo kto iey nicz

kolumna: d

- 1: ni może mieć/ wino w kthorimby
2: był warzon korzenie Piwonijej
3: dane ku picciu/ wyzwãłã łtey cho-
4: roby/ macicę paniãm wyczyściã
5: Gdy korzeni vwarzyłz z byliczã á nã w da bedziełz macicę napa
6:
7: rzać gębke mãczaiacz w they wo
8: dzie. F
9: Też kto mã chciwołć na łtol-
10: cze á niemoże gich mieć/ thedy v-
11: wãż korzenie łthłukłzy ye z dzie
12: wannã/ tym łobie namazay zad-
13: niczę. G
14: Theż gdy vwarzyłz khorzeni
15: Piwonijey/ z blaywafem/ piegi z-
16: ginã czãrne y infze łzkaradnołci zli-
17: cza gdi tã wodã bẽdziełz mywãć H
18: Też gdi vcziniłz kurzenie z na-

- 19: lieniã Piwonijowego/ iefth dobre
20: opętany m ludziem/ I tym ktorzy
21: Swięthego walantego niemocz
22: cierpiã/ albo gdy vwarzyfz nafie-
23: nie Piwonijey s kwiãtkami iey/ á
24: przycziniłz knim trochã rożanego
25: miodku á te^{go} fie napijãy, iefst rzecz
26: barzo pomocznã na thy choroby
27: wyfżzey namienione.
28: Auicenna powiadã iŃzby tylko
29: Piwonijã ktorã około Rzimu roŃcie
30: miała tã moc naprzeciw tim prze-
31: rzeczonym niemoczãm, ale ta kto-
32: rã w inŃzych Ńtronach j w PolŃkich
33: roŃcie/ niemã tak rozlicżney mo-
34: czy.
35: Też gdy by ten człowiek kto-

strona: 98

kolumna: a

Powonia.

LiŃt 98.

- 1: ry by miãł Incuba/ Tho iefst tha
2: niemocz gdi człowiek przez Ńen wi
3: dzi iŃzby Ńpãł z biãłã głowã Ńpra-
4: wuiãcz Ńniã rzecz cielefñã á biã-
5: ła głowa tãkież Ńprawuiãcz tho z
6: męŃczyznã/ á tak napiy fie thego
7: wina kielko razow w ktorim mãŃz
8: vwarzyć piętnãłcie ziãrn Piwo-
9: nijey/ Zołãdek też poŃilã j boleŃci
10: iego vŃmierzã/ yteż zołtã niemocz

- 11: oddâlâ/ vrynę obphicie wywodzi,
12: y rzecz przyrodzoną biłym gło-
13: wam Auicenna tego fwiadek.
14: Potrofilinum.
15: Piotrużka. Peterfilge.
16: Capitulum. 159. grafika

kolumna: b

A

- 1: Pietrużka ciepłość s
2: fuchością mą wtorim
3: fłopniu/ á ieft dwoia-
4: ka iedna ieft domowâ
5: á drugâ polnâ/ nafienie gich ku le
6: karstwam fie godzâ/ á tak gdy pi
7: lzâ w receptach o Piotrużcze/ na
8: fienie mą być rozumiano domo-
9: wey Piotrużki/ bowiem mą moc
10: vriny popadzaiącą. B
11: Salâtha vczyniona s Pio-
12: trużki/ z włofki kopru/ z wo-
13: dnâ rzezuchâ/ z borâgiem/ z lak-
14: tulką/ átak ftych zioł z ocztem á z
15: oliwâ fałatę prziprawić ofoliwŷzy
16: trochâ/ ábowiem tha fzałata ieft
17: dobrâ w gorâczych niemoczach/
18: fercze poŷilâ. C
19: Gdy Piotrużka bywâ warzo
20: na z mięfem albo z inŷzemi potra-
21: wami/ poŷilâ żołądek y wiathry
22: trâwi w żywocie. D

- 23: Też fok piotrufzczany viałnio
24: ny/ blaywafu kniemu trochę z ro
25: żaną wodką przyczyniwfzy/ á tho
26: będziefz miał na chore oczy lekar-
27: ftwo. E
28: Też nafienie Piotrufzczane z
29: nafieniem włofkiego kopru/ z opi-
30: chowym/ á gdi tich rzeczi będziefz
31: pożiwiał w karmiach/ kamień ła-
32: mie y wypądzã z vrynã precz/ al-
33: bo wczyniwfzy proch ftwego nafie-
34: niã przyłczywfzi knim łãmikanie
35: nia/ á fte^{go} vczyń s czukrem Tro-

kolumna: c

Piotrufzka

- 1: gijã á pożiwãý iey dlã kamienia. F
2: Korzeń Piotrufzczany iefł tru-
3: dny kuftřawieniu/ á tak polewka w ktorey
4: by tho korzenie było wa-
5: rzono mã być pożywãna. G
6: Theż Piotrufzka w karmiach
7: iefłth dobrã naprzeciwno zatkaniu
8: wãtroby y fleziony/ á to gdy iele-
9: niego ięzyku kniey przyczynifz. H
10: Też gdy korzenie piotrufzcza-
11: ne z nafieniem włofkiego kopru/ z
12: ieleniem ięzyczkiem w piołynowej
13: wodcze á tego fie będziefz napijãł
14: dlã żółtey niemoczy ktorã pochodzi
15: s ftrony fleziony. I

- 16: Mocz wŹytkiey PiothruŹki
- 17: ieŹth popądzaiącå vriny, y rze-
- 18: czy przyrodzoney biålych głow/
- 19: IeŹt dobrå żołądkowi/ y innym w-
- 20: nętrznociam. Serapio powiadå
- 21: Polipodium.
- 22: Paprotka. Stainwurtz.
- 23: Capitulum. 160. A
- 24: PAprotka ieŹth ciepłå y
- 25: Źuchå w trzecim flop-
- 26: niu, Mocz iey wŹitka
- 27: ieŹth w korzeniu/ ieŹth
- 28: korzonek flodki å Źękowaty å nåwięczy
- 29: ta Paprotka ktorå roŹcie
- 30: na dębowym korzeniu: ieŹt nålep-
- 31: Źzå, Må mocz roŹpądzaiącå wia-
- 32: trow y wilkoŹci wyfuŹzå.

kolumna: d

B

- 1: Spaprothkå må być zawŹze
- 2: warzany hanyŹ/ s kminem/ åbowiem
- 3: rychley wiathry wypędziŹ z
- 4: Źywota. C
- 5: TeŹ må mocz roŹpądzaiącå y
- 6: przyciågaiącå/ flegmę wywodzi
- 7: s ciała I melankoliå å thak ieŹth
- 8: dobrå na ti to wilkoŹci panuiącze
- 9: Ludziem flegmiŹtym y tym w kto-
- 10: rych melankolia panuie. D
- 11: TeŹ naprzeciwno febrze kto rå

- 12: na każdy dzień bywã y naprzeciw
13: ko boleściãm łlawowym y kolicze
14: kaźdey gdy wczynisz tym obyczã-
15: iem łirop/ Wezmi łifthkow łenes
16: korzonkow Paprotczãnych, korze-
17: niã łofnki kaźde^{go} łnich po poł vn-
18: cijey/ nafieniã włofkhięgo kopru/ łiotrup czãnego/ łuboźekowego/
19:
20: khaźdego łnich po dwie dragmie/

strona: 99

kolumna: a

Paprotka

Łift 99

- 1: Rozynkow wielkich/ kwiatkow łio
2: iołkhowych/ b wych/ po poł
3: łarłci/ łakhnieijey iednę dragmę/
4: Ty włzytki rzeczi przyłłukłzi wãrz
5: ie w wodzie á w winie/ kaźdego s
6: nich pokã tak długi iżbi mał
7: ni wicza wywrzała/ á łotim
8: łreczedziwłzy czukruy łobrze á
9: tego łie łapijã po łrunkowi łie-
10: pło/ á gdy wypięłz ten łirop/ łhy
11: piłuy ł na łocz wezmięłz dawłzy ie
12: wczynić ło łpteki/ Wezmi łalfi
13: piłul łmierdzączych/ Łalfi piłul
14: łolapido łazuli/ kaźdych łowno
15: po poł wiezi dragmy/ Łurbit poł
16: łeropułu/ Łiagredij łrzy ziãrka
17: Łalfłiki iedno ziãrko/ łmiełzã
18: łhy rzeczi s łiropem łczianym á

- 19: vcziń piłuł dziewięć/ á nazaiutrz
20: dlã pofileniã w zmiłłãczku w di
21: iagalang albo dijakaras. E
22: Też korzonki Paprotczana s
23: łtrochã hanyżu vwarzony w kur-
24: czãciu przcziniwłzy [!] Oinku mu/
25: mułzkatowag kwiãthu Iełt bar-
26: zo dobre j zdrowe ku iedzeniu. F
27: Theż naprzeciwko boleściã
28: członkowym/ vwãrz korzeń Pã-
29: protczany z nafieniem włófkiego
30: kopru/ s paluchowym korzeniem
31: w proftey wodzie/ átego fie napiiã
32: dlã thych boleści. Auicenna o
33: tym powiedã.

kolumna: b

- 1: Paritaria.
2: Nocz y dzień. Nacht
3: und tag.
4: Capitulum. 161. grafika. A
5: Nocz y dzień iełt ciepły
6: y łuchy w trzecim łlo
7: pniu/ Zielone iełt wiel-
8: kiej mocy/ ale łuche
9: nietak/ Mã mocz rołpãdzaiãczã
10: Trãwiãczã/ łcieńczaiãczã y wiatrow
11: rozgãniaiãczã. B
12: Wino w ktorymby był vwa-
13: rzony Nocz y dzień s piołynkiem
14: á oczukrowãwłzy to piy dlã zazię-

15: bionego żołądka y infzich wnętrz-

16: nołci kthore bywã z zimney á wie-

kolumna: c

Nocz y dzień.

1: trzney przyczyny/ Iteż naprzeciw-

2: ko rzezãkowi iefth pomocz ofobli-

3: wã/ albo kto wody niemoże pułz-

4: czać. C

5: Też Nocz y dzień w winie v-

6: warzony/ z nafieniem Hanyžo-

7: wem/ tym mieftcze bolące napa-

8: rzây ciepło/ boleść odeymuie y ro-

9: zgãniã. D

10: Też Nocz y dzień łãm thełko

11: vwarzony zmięłem á iedzony, bo

12: leść żołądkowã vfmierzã y infzich

13: ielit ktore bywã z zimney przyczy-

14: ny/y z wiatrow flegmifthyh/ I

15: owłzem barzo wiele ludzi kthorzy

16: rzy czyniã khołãczki z iaiecz y z liłciã

17: Nocz y dzień/ á thych kołãczkow

18: pożywaiã dlã boleniã żołądkowe-

19: go/ y dlã tych to wiatrow. E

20: Też gdy vwarzy nocz y dzień

21: w łloney wodzie á w oliwie á po

22: tym tego przykładã na krzyże cie

23: pło/ bolenie gich vfmierzã/ á gdy

24: na dymiana y na grzebień przילו

25: żyłz thych rzeczy/ ciężkość vriny y

26: zadzierzenie iey oddãłã. F

- 27: Theż nafienie nołtrzegowe w
28: wodzie vwarzone á pothym łoku
29: roiownikowego przymieŝây/ tego
30: na zapálenie ognifte ciała j na bo-
31: łączki bolące przykładây/ vznáfz
32: pomocz. G
33: Też na łpalenie od ognia al-
34: bo od vkropu, iefł dobre lekarłtwo H
35: Też na kaźdą opuchlinę Noc

kolumna: d

- 1: y dzień vwarzony z ocztem á z o-
2: trębami pńzenicznemi/ iefłh barzo
3: dobre. I
4: Też wrzedzienicze y krofti wy-
5: łufzâ łok tego zielâ z oliwą zmie-
6: łzâny á tym namâż ty to krofty. K
7: Też łok z zielâ Nocz y dzień,
8: z blaywałem á z ocztem zmiełza-
9: ny/ piekielny ogień gafi/ y bolącz-
10: kę ktorâ ciało pfluie y wyiãdâ. L
11: Theż łok zielâ Nocz y dzień z
12: winem á s łzafranem zmiełzany/
13: bolełci w nogach wypãdzâ. M
14: Też łok liłciâ Nocz y dzień s
15: łokiem lakricijey piti ciepłõ/ kałzel
16: przełtaie od tego. N
17: Gdy łok thego zielâ zmiełzâłz
18: z oleykiem rożanym á wpułciłz w
19: bolące vcho/ bolełć odeymuie. O
20: Też łok z liłcia Nocz y dzień

21: wyciñiony, oddalã opuclinę [!] z gar-

22: dła. P

23: Nafienie Noc z y dzień fthłu-

24: czone á fthym fokiem zmieszane/

25: krofthy goij fwierzbiące y ogień

26: wypadzã.

27: Portulaca.

28: Kurzãnoga. Kurfzkraut.

strona: 100

kolumna: a

Capitulum 162.

Kurza noga.

LiŃt 100.

A

1: KVrzã noga iefth zim-

2: na w trzecim fopniu

3: á wilkã w wthorym/

4: Mã moc odmiękczać

5: y odwilzaiącą y theż ochładzaiącą

6: Ludziom w ktorich kolera pa-

7: nuie/ to iefth kolerikom iefth dobrã

8: ku iedzeniu/ też y furowã nicz nie

9: zaŃzkodzi/ bowiem wñętrznofci o-

10: chładzã.

11: B Zatwierdzony żywot otwã-

12: rzã/ tho iefth gdy vwarzifz Kurzã

13: nogę/ z lactukã s fliwkami/ z ro-

14: zynkami w wodzie proftey, á ocu-

15: krowãwifzy napijãy fie tego/ ábo-

16: wiem ta woda zapãlenie ktore by-

17: wã w gorączcze gali/ Iteż iefth do

18: brã naprzeciwiwo rzezãkowi y vry-

19: nę lubudzã [!] obphicie á thak w

kolumna: b

1: ten czas żiwot zatwãrdzã/ bowiem

2: ktore rzeczy vrynę obphicie pędzã

3: ty zafię żywot zatwierdzaiã/ Pla

4: tearius powiddã. A wżakoż Ku

5: rzã noga gdy iey kto flufznie poži-

6: wã tedy żywot otwierã/ bowiem odwilza y ftolcze czyni. C

7:

8: Też rospadliny wãrg spãia/

9: gdy korzenie tego ziele ftluczysz s

10: przafnym miodem á tim fokiem na

11: mażysz wãrgi/ y też trãd spãdzã z

12: licza gdi częftho namãżasz tym le-

13: karftwem. D

14: Też Kurzã noga ftłuczõnã w

15: moźdzerzu przycziniwfi ocztu tro

16: chę á tego przylož na wrzedzieni-

17: czę bolãcã zapãlonã/ pomocz bẽdzie vżytecznã. E

18: Też to ziele famo iedzone na fu-

19: rowo/ rospadliny wnętrzne ktore

20: bywaiã w gardle albo w ielithach

21: goij ie mocznie. F

22: Theż rzecz przyrodzonã paniã^m

23: zaftanãwiã/ á nawięczy fok Ku-

24: rzego ziele/ A wżakoż częftho po-

25: żywanie tego to ziele/ wzrok mdli

26: y zaziãbiã/ chciwofc cielefnã odej

27: muie/ y wraczanie zaftanãwiã [!], G

- 28: Gdy kto ie będzie żwiał z ocz-
29: tem/ tedy krew z nośa zařtanawia H
30: Też zapalenie kthore bywã w
31: gorączich niemoczach oddãłã kie
32: di wyfuřyzł to ziele z ocztem á przy-
33: łozylz go na zoładek.
34:
35: I Kto ma ofkaminy na zębie/ch/

kolumna: c

Poley

- 1: kurze. ele oddãłã kiedy go będzie
2: kto nařtykował/ to ieřt żwał. K
3: Brodãwki zgãniã gdi ie be-
4: dzieřz thym zielem nacierał/ ábo-
5: wiem ma ofobliwã włofnoć iřz ie
6: řpadzã. L
7: Sok te^{go} ziele bolenie głowy
8: oddãłã ktore przychodzi z gorãcey
9: przyczyny/ boleřci krziżowe wmie
10: rzã/ y też miechierzowe y rořpadli
11: ny iego goij/ Też rzecz przyrodzo-
12: nã biãłych głow zařthanawia/
13: y krew kthora řtholczem wychodzi
14: zowã tę niemocz Emoroidi/ Pan
15: decta ieřt tego řwiadek.
16: Pulegium.
17: Poley. Poleij.
18: Capitulum. 163. A
19: POley ieřth ziele barzo
20: weniające á według

- 21: powieści Plateariufa
22: iefth ciepłe y fuche w
23: trzecim flopiu/ mocz iego wżyt-
24: ka ieft w liściu á w kwiátkach, mǎ
25: być zbierǎne tho ziele kiedy mǎ na
26: łobie kwiǎthki/ iefth dwoiaki ieden
27: domowy á drugi polny/ oboie ieft
28: vżytku niemałego ku lekarfthwu/
29: Mǎ mocz rołpadzaiǎczǎ/ trǎwiǎ
30: czǎ y potwierdzaiǎczǎ. B
31: Rymę zimnǎ załtanǎwiǎ za-

kolumna: d

- 1: cirkǎ y wyfufzǎ y macicę czyłci y
2: też czyni mniefzǎ dlǎ łcifnieniǎ/
3: kamień łamie/ żoładek pothwier-
4: dzǎ. C
5: Mǎ mocz chciwołć zginęłǎ
6: ku iedzeniu przywracǎć y wiatry
7: trǎwi w żywoćie y bolełci wnątrz-
8: ne vłmierzǎ. D
9: Theż Plinius powiadǎ iżeby
10: też poczęcie naprawiało kiedy go
11: ktorǎ pani częłto pożywǎ. E
12: Też gdy poley będzie zagrza-
13: ny dobrze w płociennym workhu
14: na pǎnewcze/ á gdy go ktho łobie
15: będzie ciepło przykhładał na gło-
16: wę/ tedy rymę z zimney przyczy-
17: ny wyfufzǎ y oddǎłǎ/ á gdy przy-
18: czynifz koczenkow z arabiej/ ma-

19: ierany throchę/ thedy iefzcz[e] lepiej

20: będzie.

strona: 101

kolumna: a

Poley

F

1: Theż gdy vczynisz gargarism

2: vwarzywŝy poley w oczcie s fi-

3: gami suchemi/ tym sobie ciepło v

4: ŝta płocz gargarizuiąc/ kaŝel kto

5: ry bywã s ŝthrony zimney flegmy

6: y lipkiew zaŝtanãwiã. G

7: Theż woda Poleiowã ŝtucijã

8: przyprawionã/ bol nie czu ŝpã-

9: dzã, yteż vŝzu boleŝci vŝmierzã gdi

10: tym ziele ciepło będzie ie kto

11: kładãł. H

12: Też gdy Poley vwarzy kto z

13: miętkã w winie á thego ŝie będzie

14: napijãł/ żołądek poŝilã y boleŝci

15: iego vŝpokãiã, albo kołãczki s Po

16: leiu vczyni na/ z iaiecz/ z mięthki

17: Też wŝpomagaiã żołądek chory. I

18: Też plãŝtr vczyniwŝy s Pole-

19: iu/ z miętki, vwarzywŝy w winie

20: á potym przyłoz na żołądek/ vz-

21: nãŝ pomocz. K

22: Też parzenie vczyni mocz Po

23: leiu/ z bylicze, na macicze/ wilko-

24: ŝci iey wyŝuŝzã yteż czyni mnieyŝe

25: brzegi tajemnego mieścza/ czego wiele Pán dzifiefzych czałow p

26:

27: kufzeią. L

28: Też rzezák oddâlâ y vrinę ob

29: ficie wypądzâ gdy vwarzyfz Po-

30: ley z nafieniem włofkiego kopru/

31: z hanyżem w winie przyczyniwfzy

32: trochę oliwy/ á thego przyłcz na

33: krzyże y na dymiona dlâ tey choroby/ Platearius radzi na to. m

34:

35: Też Poley w winie vwarzo-

kolumna: b

1: ny á ciepło na pępek przyłożony/

2: kolikę oddâlâ. N

3: Też biålým głowam niepło-

4: dnym ieft dobry dlâ płodu aby po

5: częſto pożywały. O

6: Chrobákhi w żywocie zabijâ

7: gdy łokiem iego kielko razow ży

8: wot namażelz. P

9: Też Poley vfufzony á ftłuczó

10: ny na proch/ on proch bolenie zę-

11: bow odeymuie gdy będziefz thym

12: prochem nacierâł. C

13: Też Poley w winie vwarzo-

14: ny/ purguie malankali y naprze-

15: ciwko weżowenu iadowi/ ieft do

16: bre lekarftwo. P

17: Też naprzeciwko mdłofci Po

18: ley ftłuczony á z ocztem zmiefza-

- 19: ny á pod nosem trzymány pofile-
- 20: nie daie. S
- 21: Theż na podogrę przyłożone
- 22: to ziele ftłuczone/ vfmierzã bole-
- 23: fci nożne. T
- 24: Też korzeń Polei wytłuczo
- 25: ny á z winem zmieszany/ każdą
- 26: opuchlinę rospãdzã na miefcze
- 27: opuchłe przyłożony.
- 28: Porrum.
- 29: Luk. Lauch.
- 30: Capitulum. 164.

kolumna: c

Luk

A

- 1: LVk ieft dwoiaki/ ieden
- 2: domowy á drugi pol-
- 3: ny/ ieft ciepły w trze-
- 4: cim fłopniu á fuchy w
- 5: torym/ lefny ieft gorżi abowiem
- 6: ieft ciepleyfy y fuźy niżli domo-
- 7: wy. B
- 8: Luk fzkodzi żoładkowi dlã te^{g0}
- 9: íż czyni nadymanie w nim y wia
- 10: try/ á dlã fwoy ftróci fuch żyły
- 11: kąfa. C
- 12: Theż głowę napełniã dymy
- 13: grubemi kthore s fiebie wypufzczã
- 14: w głowę á thak y wznak zaćmi-
- 15: wa. D

- 16: Theż częŧtho pożywanie Luku
17: czini ftrafzliwe ſny, á przeto ludzie
18: w ktorých kolera panuie y w kto-
19: rych Aoloink liã obphituie maią

kolumna: d

- 1: ſię powſciągąć od łuku/ y czy lu-
2: dzie ktorzy maią mdłą głowę.
3: A kto by ſie bez niego niemogł o-
4: beydz/ thedy taki po iedzeniu iego
5: mã iefć lactukhę albo wyſokhiego
6: mleczu ſaſatę, albo też vkopãwſzi
7: łuk vwãrz gi z laktuką á pożiwäj
8: go dlã wyczyſcieniã pierſi y płucz
9: y wątroby z nieczyſtoſci grubych. E
10: Gdzy Luk ſtłuczeſz z oczthem
11: s ſokiem babczanym á tego w no
12: zdrze włożyſz/ krew zaſthanawia. F
13: Też gdy kogo wąż wije/ ſtłucz
14: łuk á przyłóż go na ranę/ wycią-
15: gnia iãd z rany. G
16: Też fok Lukow ſtrachą miodu
17: przafnego zmieſzany/ rany goij. H
18: Też fok Lukowy zmieſzany s
19: ſokiem korzenia liliowego/ boleſć
20: krzyżową oddãlã gdy nim nama-
21: żeſz krzyż. I
22: Też Luk ſurowy s konuſt ie
23: dzony, bronie od vpiciã, á pobudzã
24: ku cielefney żądzy. K
25: Też ſamãwaniã Lukowã czy

- 26: ni to iŝz wężu y niedzwiadkowie v.
27: ciekaią przed nią. L
28: Theż fok Lukowy s pirotru
29: na bolący ząb mnił żony/ boleć
30: oddała y robaki ŝniego wypada, m
31: A wżakoż częŝthe pożywanie
32: tego Luku żołądek obciąża/ pro-
33: nienie czyni/ krew **zarala** [!] / á ch
34: gdy go kto wiele pożywa. N
35: **Nefienie** [!] łukow/ z nafieniem

strona: 102

kolumna: a

Luk

Liŝt 102

- 1: czofnkowym ŝtarte na proch á da
2: no z wydko babczan/ krew zaŝta
3: nawiá ktorá z pierŝi pŝynie. O
4: Też fok Lukowy z oliwą zmie-
5: ŝzany/ ieŝt dobry na złe rany ktore
6: z kroŝt pochodzą. P
7: Luk polny kazi ciał/ **abowie**^m
8: i drze y gryzie/ á czyni bolenie w
9: głowie y vrinę pobudza y rzecz v
10: białyŝ głow przyrodzoná. O
11: Theż Emoroidy pobudza ku
12: pŝynieniu gdi gi vwarziŝz á potim
13: na ŝtolec z przylozyŝz na nocz.
14: R Theż liŝcie Lukowe z ziarnka-
15: mi iodłowemi tho vwarzywŝzy w
16: wodzie á przyloz na ŝtolec/ ábo-
17: wiem czyni ŝtholcze kiedy ŝie komu

- 18: chce ániemoże gich mieć.
19: S Też naprzeciwo kolicze iefth
20: dobry Luk z oleykhiem migdãło-
21: wym vwarzony á tem mazać ży-
22: wot/ Auicenna radzi.
23: Pentaffilon.
24: Pięćperft albo Pięćiornik.
25: Funffinger.
26: Capitulum. 165.
27: A Pięćperft iefth ziele opię-
28: ci liftkoch/ korzeń tego
29: zielã iefth fuchy w trze-
30: cim fłopniu, barzo iefth
31: mało ciepłe.
32: B Gdy vwarziłz Pięćperft z blu-

kolumna: b

- 1: grafika łzczem á thym łobie vřtha będziefz
2: płokać/ tedy bolenie zębow oddã
3: lã.
4: D Też gdy vwarziłz Pięćperft
5: s piretrum/ łtrochã miodu á tim
6: łobie vřtha wymywã/ ábowiem
7: od prochnienia vřta y od zagniło-
8: łci wybãwiã.
9: D Gdy Pięćperft z babkã vwa-
10: rziłz á tey łie wody napijełz oczu-
11: krowãwřzy/ biegunkę załtanowiłz
12: E Theż gdy tho ziele vwarziłz z
13: ocztam á przyłóżyłz na łãdzel bo-
14: łãczy/ zapãłony/ bolenie oddãłã

- 15: y ogień piekieluy [!] gali ánowięczy
16: gdy fok rofchodnikowe^{g0} kniemu
17: przyłożyłz Iteż na zãnogcicę ieft
18: wielkiey pomoczy lekarftwo, F
19: Też fok s korzeniã Pięćporft-
20: czy go/ iefth dobry naprzeciwko

kolumna: c

Pię...rst

- 1: chorobãm wątroby/ płucnym/ y
2: też fie iadem przeciwi/ á nãwięcej
3: gdy vwarzyłz lift tego zielã/ z lift-
4: kami fenes/ mył żywfzy throchę
5: pieprzu/ w winie wãrz á thego fie
6: napijã/ ábowiem kwãrtanę vle-
7: czã. G
8: Też tim ktorzi fwiętego Va
9: lentego niemocz maiã gdy thego
10: zielã przez trzydzieci dni żywać
11: będzie: oddãlã. H
12: Też fok z tego zielã á nãwięcey
13: z lifciã iego pożywany/ żołątã nie
14: mocz oddãlã/ Iteż fiftułę vlecza
15: fok tego ziela ufufzony rawę
16: Pancecta. I
17: Też gdy vwarzyłz korzeń tego
18: zielã w oczcie, ieft dobre lekarftwo
19: na rany chodzące z miefthcza na
20: miefctze, Iteż naprzeciwko zanog
21: cie y y naprzeciwkho fwierzbiowi
22: y bolãczkãm zoltacnym/ y naprze

- 23: ciwko boleściãm członkhowym/ y
24: też naprzeciwko roŕpadliwãm al-
25: bo krofthãm kthore bywaiã w wŕ-
26: ciach. K
27: Theż wino w ktorým by było
28: warzone thego zielã liŕcie/ á gdy
29: ŕie thego wina kto bẽdzie napijãł
30: przez dzieŕciẽc dni ten ktorý **ŕwiẽte**^{gº}
31: Walantheho niemocz mã: oddãłã. I
32: Sok s korzeniã **ie**^{gº} rany ŕpã-
33: iã ielitowe y emeroydy zaŕtana-
34: wia/ Auicenna mowi. m
35: Sok Piẽcperŕtew w wŕciech

kolumna: d

- 1: trzymany/ wŕzytki niemoczy wŕth
2: oddãłã. N
3: Gdy kto s ŕobã noŕi tho ziele
4: Thaki człowiek bywa wŕpomozo-
5: ny w kaźdych ŕwoich ŕprawach/ y
6: owŕzem kto oczo krola bẽdzie zã-
7: dãł/ otrzymã wŕzytko maiãcz przy
8: ŕobie to ziele/ ábowiem czyni czło-
9: wieka wymownego y **przyjemne**^{gº},
10: tẽ rzecz wielki Woyciech twierdzi
11: w ksiãgach w ktorich piŕŕãł o mo-
12: czach zioł tajemnic. O
13: Też liŕti Piẽcporŕtewo gdy bẽ
14: dã przez nocz w winie moczone, á
15: tego ŕie wyna poranu napijaj, ieŕt

- 16: dobre naprzeciwko świętego wa-
17: latego niemoczy. P
18: Theż korzenie Pięćperłczowe
19: na proch starte, átego prochu przy
20: kładać na wrzody gnijące/ goij
21: wyfufzaiącz. Q
22: Liście pięćperłthowo włożone
23: w miód przymieszawłszy ocztu/ te^g
24: gdy fie ktho będzie napijał/ febrę
25: quãrtanę oddãłã. R
26: Gdy łłuczeńz
27: korzeniã z łtarew łã-
28: dłem á łte^g wczyniłz iakoby plãłtr
29: Ten plãłtr gdy będziełz przykãdãł
30: na rany głębokoo gnijãcze, goij ie
31: barzo.

strona: 103

kolumna: a

Biedrzeniecz.

Liłt 103

- 1: Pipinella.
2: Biedrzeniecz. Pibernellen.
3: Capitulum. 166. **grafika** A
4: Biedrzeniecz ielth ziele
5: podobne łamiekamie-
6: niowi/ niemaiącz ro-
7: znołci iedno w kołma
8: tołci/ abowiem Biedrzeniecz ielth
9: kołmaty/ ale łamiekamien nielth
10: kołmaty, ielł ciepły y łuchy. B

- 11: Må mocz pobudzaiącą v-
- 12: ryny y rołpadzaiącą/ kamieñ ła
- 13: mie w nyrkach y w miechierzu, I
- 14: teź ieft dobry naprzeciwo rzezåko
- 15: wi ktory bywå wpufzczaniu vriny
- 16: Iteź gdi kto nie może pufcić vriny
- 17: Tedy naprzeciwo tym chorobåm

kolumna: b

- 1: Vwårz Biedrzeniec z łåmikamie
- 2: niem/ z wroblem prosem/ s korze-
- 3: niem pietrułzczanym, s łparago-
- 4: wym/ á tego łie napijåy poranu/
- 5: abowiem to vwarzenie y naprze-
- 6: ciwo kolicze ieft dobre. C
- 7: Theź naprzeciwo zathkaniu
- 8: wåtrobey y fleziony ieft barzo do-
- 9: bry Biedrzeniecz á nåwięczy ten
- 10: łirop tak vczyniony, Wezmi Bie
- 11: drzeñczu/ łåmikhamienia/ polney
- 12: driiåkwie/ trłyczy/ kaźdego łnich
- 13: po garłci/ kwiatkow fijołkowych
- 14: borågowych/ rozynkow wielkich/
- 15: kaźdego łnich po poł vncijey/ na-
- 16: łieniå piethrułzczanego, wyroblego
- 17: proła, hanyżu/ lakriicijey/ korzeniå
- 18: łparagowe^{go} / bagnifkowe^{go} / kaź-
- 19: de^{go} łnich rowno po dwie dragmie
- 20: liłtkow łenes/ imbiru poł dragmy
- 21: ty włzytki rzeczy przetłucz grubo/
- 22: á potim wårz ie we dwu kwårthku

- 23: wody ażeby trzeciã część wyrwa
24: ła/ potym przecedziwfi oczukruj
25: dobrze á te^{go} fie firopu napijã po
26: ranu we trzy godziny przed obia-
27: dem á przed wieczera we dwie go-
28: dzinie/ á wypiwfi ten firop mãz
29: wziãc ty piãły dãwfi ie vczyniã
30: do apteki tak napiãwfi na karcie
31: Wezmi mãfi piãł fethidarum//
32: Mãfi piãł agregatiuarum/ każ
33: dich fnich rowno po połowiczi dra-
34: gmy/ pulpe granorum, Ceconidij
35: piãc ziãnek/ zmiefzãy ti rzeczy po-

kolumna: c

Mak.

- 1: fpołu á vczyn piãły s firopem ie
2: lenich ięzykow w liczbie dziewięć/
3: á nazaiutrz po purgacijey w zmi-
4: kołãczkow za grofz ktore zowã di-
5: iacimum, A iestliby czuł bolewie
6: na bokhach/ thedy namazuy łobie
7: mãciã dialteã boki w cieple, á bę-
8: dziefz mãł ofobliwe lekarstwo.
9: Papauer.
10: Mak. Magfamen.
11: Capitulum. 167. **grafika** A
12: MAk biãły iest zimny y
13: łuchy w wtorym flo-
14: pniu/ ale czãrny mak
15: iesth w trzecim flop-

16: niu zimny/ Auicenna powiada.

kolumna: d

1: Nafienie białego Maku więczey

2: fie godzi ku lekarstwom niżli czar

3: nego Maku/ iest szkodliwy áthak

4: niemã być pożywany. B

5: Spanie czyni Mak gdy v-

6: czynisz fniego plástr z mlekiem nie

7: wieściem/ białku iaiecznego przy-

8: czyniwłzy/ thego przylož na czoło

9: y na skronie na mocz. C

10: Też nafienie makowe albo fa-

11: my makowicze sthłuczone z oley-

12: kiem rożanym/ przylož thego na

13: łádzel bolący á zapáloný/ boleć

14: vsmierzã y wątrobę zapálonã o-

15: chłádzã. D

16: Też nafienie Makowe z fijoł

17: kowym oleykiem zmieszane á stłu-

18: czone dobrze w mozdżerzu/ potim

19: namaży łobie tym grzbiet wżitek

20: Vznãłz pomocz w gorących nie

21: moczach ktore człowieka wyfufza-

22: iã iako w fuchotach y w inych nie

23: moczach zbytne gorących. E

24: Też naprzeciwko łuchołci pier

25: łi y infzych członkow vchnieniu/

26: Honfekt kthory bywã z maku iest

27: barzo dobry, zowã gi w aptekach

28: Dijapapauer.

- 29: Alle vczyń Lektwãrz z foku lakri
30: cijcy/ z gumi arabicum/ z hanyżu
31: z nafieniã Makowe^g / á tak zmie-
32: lzây thy rzeczy z firopem Mako-
33: wym ktory w aptece nãydziefz/ te^g
34: pożywây po trofzcie poranu y na
35: nocz/ abowiem to iefł dobry Lek-

strona: 104

kolumna: a

Mak

Liřt 104

- 1: twãrz naprzeciwno fuchotã. F
2: Theż Mak czyni řpanie gdy
3: gi vwarzifz w ługu albo w wodzie
4: á ty ługiem głowę zmijefz.
5: Theż z maku zamorfkiego czyniã
6: Opium ktore iefł zimne wezwãr-
7: tim flopnium á řuchje w trzecim flo-
8: pniu.
9: Každy rodzây Makowy iefłth po
10: dobny łobie w liřciu/ iedno iże w
11: kwieciu mã roznoć/ abowiem ie-
12: den mak mã biãły kwiath á drugi
13: czãrny á drugi czyrwony/ drugi
14: rogaty kthory mã kwiath zołty/ á
15: wřakże každy mak wypuřczã s fie
16: bie nafienie czãrne oprócz Ma-
17: ku biãle^g ktory biãle nafienie wy-
18: puřczã.
19: Mãfz wiedzieć ifz Opium bywã z

- 20: łoku czarnego maku zamorskiego. G
- 21: Mak warzony w potrawach
- 22: takie potrawy czynią łpanie. H
- 23: Też lińtki Makowe z oczthem
- 24: łtłuczone/ na opuchlinę przyłożo-
- 25: ne/ rozchodzi łie opuchlina/ łtheż
- 26: piekielny ogień wypada y boleńc
- 27: włmierza. I
- 28: A włzakoż zbytnio mak poży-
- 29: wany pamięć płuie/ bolenie głowy y włzu/ z łzafranem zmieszany
- 30:
- 31: włmierzã. Pandocta łwiadek.

kolumna: b

- 1: Populus.
- 2: Topolã. Alberpaum.
- 3: Capitulum.168. grafika A
- 4: TOpolã ielth drzewko/
- 5: ktorego mocz ielth flo
- 6: żonã z ołoby wodney
- 7: yteż ziemłkiey łubtel-
- 8: ney átak mã mocz łkładanã. B
- 9: Wino w ktorym będa warzo
- 10: ne łkorki tego drzewka/ ielth dobre
- 11: naprzeciwo denney bolełci ytheż
- 12: ktho vryny niemoże zathrzymãć.
- 13: Jednoż doctorowie powiedaiã iż
- 14: by płod odeymował korzenie te^g
- 15: drzewka częłto pożywane y takielz
- 16: liłcie iego odeymuie płod ánawię

kolumna: c

Topola

- 1: czey po przyrodzoney niemocy ich C
- 2: Też fok z liściã Topolowego
- 3: wpułzczony w vcho/ boleć vřpo-
- 4: kaiã. D
- 5: Theż łtego drzewa wypływã
- 6: żywicza o ktorej powiadã Diałco
- 7: rides iřzby była dobra khu lekarřth-
- 8: wãm/ bowiem pot zbytńi załtanã
- 9: wiã/ y tãkież biegunkę. E
- 10: Też z wierzchow Topoley niż
- 11: li by liřcie s siebie wypułciã/ czy-
- 12: niã mać w aptekach/ ktorã iefth
- 13: zimnã/ gorãczolci ochładzaiãczã
- 14: y zaciłkhaiãczã y řen czyniãczã á
- 15: tę mać zowã doktorowie Mać
- 16: Populeon/ iefth w niemałych potrzebach vżytheczã/ á czyniã iã
- 17:
- 18: łoczek tego drzewka/ á thak y na-
- 19: przeciwko gorãczym febrãm iefth
- 20: mać dobrã Topolowã. F
- 21: Theż gdy namażefz łkronie y
- 22: pulfi vrãk y vnog tã maćciã, vczi
- 23: ni řpanie tim ktorzi řpać **niemogã** [!] G
- 24: Theż ta mać zmiefzanã z ro-
- 25: żanym oleykiem á z fijołkowym
- 26: tymi namaż wãtrobę zapãlonã/
- 27: bowiem niewymownie vgãłzã za-
- 28: pãlenie wãtroby. H
- 29: **Ggi** [!] tym namażefz pępek, pot

- 30: obphcie pobudzã/ ktorá mać tak
31: bywã czynionã/ wezmi pãpia to-
32: polowego ieden funt/ lićciã mako-
33: wego/ lićciã pokrzywkowego/ lićciã
34: bielonowego/ pflinkowego/ rofcho
35: dnikowego/ lactuczãnego/ roiow-

kolumna: d

- 1: nikhowego/ kaźdego fñich po poł
2: vncijey/ ty wřzytki rzeczy przetłutz
3: á wãrz z winem aź by wřzitko wi-
4: no **mywrzało** [!] / á pothym wycifni
5: przez łukhno czo nãmoczniey mo-
6: źefz/ á onemu czo przecedziłz przy-
7: dãy sad **ła** [!] wieprzowego łwiczego
8: niefolonego ile potrzeba/ á tak to
9: zmiełzãy wespółk na panewce na
10: węgłu potym łchowãy á vziwãy
11: na ty potrzeby. Serapio powia
12: dã.
13: Pařtinaca filueřtris.
14: Pařthernak albo polna mar-
15: chew. Wildmoren.
16: Capitulum. 169 **grafika**

strona: 105

kolumna: a

Pařternak

Liřt 105

A

- 1: PAřternãk polny, to iefł
2: polna marchew/ albo
3: łrocze gniazdo/ Ktho

- 4: rego mocz ieft zagrze-
- 5: waiącã y otwieraiącã, vrinę po
- 6: budzã/ y rzecz przyrodzonã paniã^m
- 7: á nãwięthfzã mã mocz nafienie s
- 8: korzeniem ku tym rzeczãm. B
- 9: Gdy vczyniř parzenie z liřcia
- 10: Marchwie polney weřpołek z by-
- 11: liczã vwarzywřzy w winie albo w
- 12: wodzie/ chorobę biãłym głowãm
- 13: przywodzi. C
- 14: Vwãrz nafienie polney mar
- 15: chwie z nafieniem pietruřzczãnim
- 16: z nafieniem wãłkiego kopru, tego
- 17: řie napijã/ á bowiem rzezãk y cię
- 18: řzkie puřzczãnie vriny oddãlã. D
- 19: Theř vwãrz polnã marchew
- 20: z liřciem wyřokiego řlãzu/ s korze-
- 21: niem liliowem/ z maiowym ma-
- 22: ..řlam thy rzeczy wřzytki w mořdze-
- 23: rzu řtłucz á vczyn řlãřtr/ ktori ieft
- 24: barzo dobry na pl urã. E
- 25: Teř korzenie polney marchwie
- 26: w kãymiach pożywane/ pobudzã
- 27: chciwoć ku rzeczãm ciełnym/ y
- 28: romę pobudzã ku wyřciu/ A wřzakoř Pařternak polny niedobry ieft
- 29: ku iedzeniu řãm/ Lep-
- 30: řzi ieft domo-
- 31: wy/ bowiem ieft řmacznieyřzy/ teř
- 32: wiãthry czyni y gamracijã řtrogi
- 33: Ale polny Pařternãk nie czyni ta-

34: kich wiatrow á wieczey vriny wy

35: wodzi y rzecz przyrodzoną biółym

kolumna: b

1: głowam. E

2: Też rospadza guzy gdy gi v-

3: warzył z szczyrwoną lebiotką á

4: na mieścze przyłożył.

5: Awfzakoż nafienie Pafternákowe

6: ieft więtfzey mocy na ty to choro-

7: by niżli korzenie dla wilkości która

8: więthfa w nafieniu niżli wł...

9: ...rohwi. Ale korzenie polle niego

10: pafternakowe ieft mnieyfze nakaż-

11: dą ftych niemoczy. G

12: Pandocta mowi ifzby korzenia

13: Pafternaku polne^{go} nafzigi zawią-

14: zane/ opuchlinę wypadza z fzyje. H

15: Theż zto..a przyfobie korzeń

16: tey to marchwie/ wężowi fzkodzić

17: niedopuſzcza. Macor powieda.

18: Paftinoca

19: Pafternák

20: Po..om.

21: Capitulum. 170. A PAfternák domowy ieft

22: ciepłi około wthorego

23: fłopnia y wilki trochę

24: mnief/ iefth dwoiaki/

25: domowy y polny/ then Pafternák

26: domowy więczey fie godzi

27: ku po-

28: karmãm niŹli ku lekarstwãm/ mã

29: wlofnoć krew grubã czyniç y o**[b]**

kolumna: c

Pafternak domowy

1: phitã á tak chciwoć cielefñã po-

2: budzã.

3: Pafternãk poki iefzçze iefth ŹwieŹy

4: tedy iefth lepfzy/ ale fuchy iefth mniej

5: Źzey mocy. B

6: Gdi nakraiefz korzeniã Pafter

7: nãkowego á nakladiefz go w oczu

8: kier/ te^{go} bẽdziefz poŹiwãł na nocz

9: ábowiem chciwoć cielefñã pobu

10: dzã/ yteŹ krew grubã mnoŹy y na

11: lienie męŹkie/ teŹ thrãwienie dobre

12: çzyni á nãwięçzey tim obyczãiem

13: Źprawuiãcz. Wezmi korzeniã Pa

14: Źternãkowego vkopanego á warz

15: dobrze á potym vwarzywŹy Źkrãj

16: drobno á wyciñni z wody á potim

17: nakladz tego korzeniã w miõd õd-

18: Źzymowany/ wãrz aŹeby miõd wy

19: wrzãł/ ale mãŹz ççęŹtho ruŹãã aby

kolumna: d

1: ku rincze nieprzywrzãł/ á potym

2: na õŹtãtku przyłõŹ ŹŹyŹek ktore zo-

3: wã Pinee w aptecze naydziefz/ po

4: tym przyłõŹ Cinamonu/ Imbi-

5: ru/ gãłganu/ muŹzkãtõwe^{go} kwia-

- 6: tu y orzechu mułzkatowego/ tego
7: poziwây poranu dlâ pofileniâ zo-
8: łądka y dlâ dobrej krwi pomno-
9: żeniâ ytheż dlâ pomnożeniâ męż-
10: fzczyznfkiego nafieniâ.
11: Też tymże obyczaiem bywâ kon-
12: fekt s mikołayku/ abowiem pafter
13: nâk domowy ieft ftrawnieyfzi niź-
14: li polny/ więczy pobudzâ ku ciele
15: fney żądy dlâ vilkoſci y ciepłoci
16: fwoiey ktore rzeczy wlpomâgaiâ
17: tę chciwość cielefnâ/ Pandecta o
18: tym powiedâ.
19: Pallacium leporis
20: Pałacz zaiący. Haſenpalacz
21: Capitulum. 171. A
22: PAłacz zaiący ieft ziele
23: mleczowy podobne, ie-
24: dno iſz liſt ma kończift
25: fzy, korzeń podobny zie
26: lu łâmikamieniowemu/ kwiat na
27: ſobie mâ drobny/ nafienie okrąg-
28: łe/ niektorzy zowâ tho ziele dom-
29: kiem zaiączowym/ á drudzy Pa-

strona: 106

kolumna: a

- 1: łączem zaiączowym

Pałacz zaiący

albo zaięcze

- 2: ziele á to dlâ tego iſz to ziele broni

- 3: zaięcze od ..kolijej ktori łprzi
4: rodzenia ...lunkolik/ rołci to zie-
5: le na miełcach miłtych yteż na
6: piał yłtyh. E
7: To ziele zaięczy Pałaczek iełt
8: dobre ludziom Molunkolicznym/
9: łmętnym/.....
10: wym/ á zwłafzcza kiedy będzie w
11: winie vwarzon/ á tak to iełt wi
12: no ... dobre ludziom zarażone^m
13: paraliżem tim ktorzy kalikę cier
14: pią. C
15: Też korzeń Pałaczku zaięcze
16: go w winie vwarzony/ vrynę pędzi
17: y kamień łami/ krwawą biegun-
18: kę zaftanãwiã. D
19: Thełz korzeń tego ziele ł...

kolumna: b

- 1: zawiełzony łmiłóć czyni á bo-
2: iãzn oddãłã. E
3: Też ł.. ziele w winie vwa-
4: rzony á pith/ kwarthãne leczy/ y
5: włzelkhã niemocz łl... oddãłã
6: mocznie.
7: pomainus.
8: Artanita.
9: Obrãki. Erdon nułz
10: Capitulum. 172. **grafika** A
11: OBrafki iełt ziele/ liłth
12: mã podobny blułzczo

- 13: wi iedno iże iefth
14: nieiakho biełofi.ani.
15: fłkropiony/ pręt ciemny ku czarno
16: fci fłłoniony/ na połthany piędzi

kolumna: c

Obrafki

- 1: w zwyfz rofcie/ kwiath na famym
2: wi ro... wyrafta podobny roza-
3: nemu/ khorzeń thego ziele czarno
4: a wnatrz bialy/ okragly/ lzy-
5: roki/ plaki rzepie podobny/ a na
6: wieczey pod cieniem drzewa wy-
7: rafta.
8: Galium w fzałtych księgach fim-
9: plieium pifze ifz panie pomimus/ to
10: iefł Obrafki ma rozmaitha moc
11: na przeciwko maiaca/ rofkrawaią
12: czą/ przyciagaiaczą y rofpala-
13: iaczą/ iefł też drugi rodzaj thego
14: ziele ktory zową groccowie Cicla-
15: teron list ma podobny blufczo-
16: wemu iedno ifz mnieyfzy/ pręt ma
17: miąfłzy fękowaty/ ktory gdy
18: dorofcie drzewa thedy fie go dierzzy
19: iako blufcz/ kwiat ma bialy wo-
20: niaiaczy/ nafienie ma iakhby ia-
21: goda tufte/ thak iz gdy rokfalfz/
22: tedy wilkofc klijowatha iako lep s
23: niego wychodzi/ a wfzakoż to na-
24: lienie y famo ziele nieiefł zwytecz-

- 25: ne ku **lerarftwu** [!] . Na fuchych mief
26: czach á niewyprawnych rofcie/ to
27: Plinius mowi ktory piŕze o pirw-
28: ŕzym zielu iŕz iefth ciepłe w trzecim flopniu/ korzeń im więthŕzy thym
29:
30: lepŕzy/ Swieży więthŕzey moczy
31: niŕli fuchy. Må to ziele być zbieråno na koñ-
32: czu iefieni y fuŕzono na floñczu á
33: na czworo må być khorzeń ŕkraia-
34: ny á nanici wieŕzany.

kolumna: d

B

- 1: Vŕyt... y korzeniå
2: ten iefth/ Pandecta. Ktho by miåł
3: Emoroidy głucho/ tho iefth żyły w
4: ŕtolczu napeczniałe odekrwie Mo
5: lankoliczney/ tedy prochem thego
6: korzeniå poŕip/ otwårzaiå fie żyły
7: y krew złą czårnå wywiedzie z wel
8: **kiem** [!] vlzeniem ciaåa. Takieŕ y fo-
9: kiem thego zieleå gdy namaŕeŕz/ o-
10: twieraiå fie ty to żyły. C
11: Teŕ na Tenåŕmon/ to iefth na
12: wydimanie/ ŕok tego korzeniå z o
13: liwå zmieŕzany/ á na rynczo przy-
14: ŕmaŕony/ rozmoczywŕzy w thym
15: bawełnę **pryzłoz** [!] na ielito/ będzie
16: ŕtolec z krom wydymaniå. D
17: Teŕ Serapion piŕze/ Wezmi
18: ŕoku korzeniå iego ze trzy łyŕzki al

- 19: bo ze czterzy/ czukru czo złoty za-
20: wazy/ zmieszaj społem á przywarz
21: ifzby tego trzeciã część wywrzała
22: á ktoby miał żołą niemocz dáy
23: mu natfzczo wypić/ vleczyfz pew-
24: nie tę niemocz. E
25: Theż spowieści Galienowey/
26: ifzby fok tego ziele korzeniã s fitã
27: miodowã vfmażony w rince kaź-
28: dego rowno wziãwfy/ ieft lekarft
29: wo dofwiaðczone na żołą niem-
30: niemocz [!] gdy będzie ze thrzy razy
31: dano tak wiele co dobrã łyżką fre
32: brną możefz wziãć. F
33: Też de artani
34: ta o tym ziele ktore zowiemy O-
35: brafki wypifuie mać iedną ktorã

strona: 107

kolumna: a

Sturzelz

Lift 107

- 1: powiaðã byç vzytheczna na wiele
2: niemoczy ftiego ziele. G
3: Też fok korzeniã thego ziele z
4: miodem zmieszany á w nozdrze w
5: pułzczony/ czyni kichanie/ á fthãd
6: fie głowa czyfci. H
7: Też korzeń ftarty albo ftłuczõ
8: ny á na pępek przyłożony/ ftolcza
9: czyni y fwã rzecz przyrodzonã pa-
10: niã m pobudzã. I

- 11: Też piżą o korzeniu Artenito
12: tych tho Obrafkow iż gdy by nie-
13: wiaftã brzemiennã poftała chwilę
14: nad nim/ tedy wnet dzieciãtko po
15: rzuci.
16: Pes coruinus.
17: Sturzelz. Rabenfelz.
18: Capitulum. 173. A
19: Diaſcorides piżze otim
20: zielu kthore zowie po
21: groeczku *Clinopodiu^m*,
22: ieft pry ziele albo byl
23: zagãłzczona/ na dwie piędzi nad
24: ziemiã/ rofcie na ziemi kamieni-
25: ftey/ liſt mã przypodobnieyſzem by
26: liczowemu/ kwiã thek ſzańtowemu
27: kwiatu.
28: Galienus ſeptimo ſimplicium far
29: macorum piżze iże tho ziele ieft cie-
30: płe richło w trzecim ſlopniu/ thã -
31: kieſz też y wyfuſzaiące.

kolumna: b

B

- 1: Diaſcorides/ ziele ſamo w wo
2: dzie albo w winie vwarzone á da-
3: ne ku picziu/ broni iadu rozlewać
4: fie po ciele/ ale gi trãwi. C
5: Też ludziom ſtłuczonym albo
6: z iakiego wyfokiego mieſtca vpa-
7: dnionym ieft dobre/ ciężkie odcho-

- 8: dzenie vryny vlzewã. D
- 9: Też fwoię rzecz paniãm pędzi
- 10: yteż dzieciãtka niedopufzczã dono-
- 11: lić gdy będzie ku piciu dane vwa-
- 12: rzywłzy ie w winie. E
- 13: Auicenna theż piŕze onim w
- 14: wtorych księgach ſwoich Capitu..
- 15: .. lede courino iŕzby to miało
- 16: mocz ... leczyć y bi gunkã ſta
- 17: nowić/ mã wãłnoſci w ſobie ko-
- 18: rzenie/ Paluchowego.
- 19: .. lekãrz powiada iŕzby vfmie

kolumna: c

Gołębja Noga

- 1: rzało to ziele boleſci członkowe po
- 2: ſilai czo ie y wypadzaiãcz nieczy-
- 3: **czuſtoſci** [!] ſnich.
- 4:lumilinus.
- 5: Gołębja noga. Tubenfueſz.
- 6: Capitulum. 174. **grafika** A
- 7: GOłębja noga ieſt troy
- 8: iedno y
- 9: grocowie z ..
- 10: mum/ drugie ieſt ktore
- 11: ma liſt mały á okrãgły ſziroko na
- 12: ſikany/ pret cienki á niedługi/ ku
- 13: rumienoſci podobny/ wezłowaty
- 14: przy kthorich liſcie wyraſtha dwoie.
- 15: to ieſt z iedney ſtrony ieden liſt á z
- 16: drugiey ſtrony drugi liſt/ naſienie

17: po trzech po cztherzech ziarnkach

kolumna: d

1: na iednym mieftczu rofcie w poł-

2: rzodku głowak iako igła.

3: Thrżeci rodzaj tego to ziela gołą

4: biej nogi ktore

5: ktorym Galinous w łzołtych kxię-

6: gach fimulicium farmacerum pi-

7: łze timi łlowy/ Anagirus ielth byl

8: łmrodliwa/ łmakhu kwafnego/ á

9: włzakże ielst ciepłe/ łift poki ielst zie-

10: łony tedy dla wilgotności niethak

11: barzo kwafny/ ale łuchi ma mocz

12: vcinaiaczą y zbytnio wyłufzaiącą. B

13: Nafienie iego wraczanie czy-

14: ni á zwłá łzcza kiedy będzie w wo-

15: dzie vwarzone thedy flegmę z źo-

16: łądka wypądzá. C

17: Też gdy by ktorá pani miała

18: zadufzenie macicze/ okadzenie na-

19: łieniem te^go zieleń będzie proźna zle

20: go. D

21: Theż y łozylka ktore po poro-

22: dzeniu w paniach z łtaie.....

23: nie tym nafieniem wypądzá, E

24: Też łwietego walentego nie-

25: mocz vłmierzá / y vpadłego człowiekha z ziemie podności khurzeni

26:

27: przerzeczon.

28: Pifitarea. Miłtica.

29: Capitulum. 175.

strona: 108

kolumna: a

Pałac zaięczy

Lift 106

- 1: A Piftacca iest flowo gre
- 2: czkie, Fiftica łacińskie
- 3: ktoremi flowy to zie-
- 4: le zową/ nierofcie w
- 5: nafzech krainach ale w Damafzku
- 6: w Groecijey/ iedno ifz iefth ziele á
- 7: zwłafzcza owocz iego vzytheczny
- 8: ktorego doctorowie częłto vzyw-
- 9: ią w niektorych niemoczach. B
- 10: Nãprzed według powiefci dy
- 11: afcordis iz iest owocz te^{go} ziela bar
- 12: zo dobry naprzeciwko niemoczã
- 13: płuczny/ wątrobowym y wlyth-
- 14: kich pierfi.
- 15: Serapio pifze o tym owoczu po-
- 16: wiedaiącz ifz iest subthelnego przy-
- 17: rodzenia / fmaqu przygorzknące^{go}
- 18: zagrzewaiący y wyfufzaiący wię
- 19: czey niżli orzechy lã fkowe.

kolumna: b

B

- 1: Tãkież też y Galienus fwiãd
- 2: czy powiadaiącz ifzby thego ziela
- 3: była wielka obphitoć w Alexan-
- 4: drijey w ziemi Egipcckiey/ małą

- 5: tuczność daie, á wŕzakoŕ wátrobie
6: ieŕt barzo przyjemne/ tym obycza
7: iem íŕz nieczyŕthoŕci ŕniey purguie,
8: á potim ią poŕilå dlå ŕmaku przy
9: rodzonego/ gorzkiego y korzenne^g
10: Niektorzy piŕzå o Piŕtacijach ŕeby
11: miały ŕoŕådkowi ŕzkodzić/ w tym
12: ieŕth wåtpienie miedzy lekarzmi/
13: á wŕzakhoŕ ie przyprawuiå z czu-
14: krem.
15: Platanus.
16: Iawor. Ahoren.
17: Capitulum. 176. A
18: IAwor ieŕt drzewo/ liŕtu
19: ŕzyrokiego/ ktory liŕt po
20: dobny ręce człowieczej
21: ŕmaku trochę gorzkie^g
22: á cierpnåczego/ ŕkora
23: na ŕamym drzewie ieŕt
24: miåŕza á ku rumianoŕci poŕzła/ ŕa
25: mo drzewo rozłupione theŕ barwę
26: ma ŕrzodkhiem miedzy rumiano-
27: ŕciå á miedzi bledoŕciå/ to ieŕth z
28: blada rumiane, kwitnie to drzewo
29: drobnym á bladym kwiathem/ na

kolumna: c

Jawior

- 1: mieŕthczu thego kwieciå wychodzi
2: naŕienie z ziårneŕ kthore tå kieŕ ŕå

- 3: z błada rumiane chropawe á ty-
4: mi **ziaruki** [!] w Ispanijey fukna far
5: buią ktore zową palma Crifti/ to
6: iefth dłoń Criftułowowa/ Galinous
7: w fiodmych księgach **fipliciu^m** far.
8: Capitulo de Płatano piŕze iŕz Ia-
9: wor iefth miernie **zimne^g** á **wilkie^g**
10: przyrodzeniã / Tãkież theż y Dia-
11: ŕcorides wypifuie włofnofci thego
12: drzewa/ tu iefth napifãno dlã tego
13: iŕz go lekarze vżywaiã w niektho-
14: rych niemoczach. B
15: Galien piŕze na mieŕczu wyŕz-
16: ŕzey namienionym/ liŕt thego drze-
17: wa poki iefth zielony, Starwŕzy gi
18: w doniczy/ prziloż że na bolãczkã
19: kthorã na kolonie bywã / nathych-
20: miaŕt boleŕć odehydzie.

kolumna: d

C

- 1: Też gdy s ŕkory thego drzewa
2: vczyniŕz proch á vwarzyŕz gi w oc-
3: cie/ tedy płokanie vŕt tym ocztem
4: ciepło boleŕć zãbowã oddãlã. D
5: Też owocz tego drzewa ŕtlu-
6: czony na miãłki proch á z wiep-
7: rzowym ŕmã lczem zmieŕzany/ iefth
8: dobre lekarŕstwo przikłãdãc namieŕ
9: cze ogniem albo wodã ŕparzone. E
10: Też popioł s ŕkorek Iaworo-

- 11: wych wyfułzã wilkchości w ranach
12: y w fiftułach barzo mocznie á po-
13: tym goij. F
14: Proch z lifciã áz owoczu te^{go}
15: drzewa/ iest szkodliwy p^{luc}ã^m [!] wy
16: fułzaiącz zbytnio wylkość przyro-
17: dzoną á tak głos p^{lu}ie, oczom też
18: barzo wadzi. G
19: Też fkoręz owoczem fp^{ali}w-
20: fzy á vczyń proch/ ktory zmiefzã^y
21: s fmalczem wieprzowym á vczyń
22: mać á tę mać przikładã^y na złe
23: rany goifte/ czifci/ wyfułzã y gofj
24: barzo dobrze. H
25: Też fkorki tego drzewa ftłuczo
26: ne na proch á w winie przywarzo
27: ne/ iãd w^{szel}ki p^{lu}ia/ tak wężowy
28: iako y niedzwiãdkow/ gdy będzie
29: mieftcze zranione mażane y mo-
30: żelz fie dać tego wina napić.
31: Pellicinus.
32: Wilczy groch. Ahoren.

strona: 109

kolumna: a

Wilczy groch

Liŕt 109.

- 1: Capitulum. 177. [grafika](#) A
2: Wilczy groch iesth ziele
3: ktore miedzi p^{szenic}ã
4: rofcie y miedzy iecz-
5: mieniem/ rofzcżki al-

- 6: bo gałąłki mǎ gęłte á łubtelne tǎ-
7: kieź teź y lifteczki mǎ cienkie á bar
8: zo małe/ na miefiącz
9: ki wyrałtaiǎ w ktorych łǎ ziǎrnka
10: po trzech w kaźdym miefiączku/
11: łmaku gorzkiego á trochę żółta-
12: we. B
13: Pifzǎ lekarze łtarzy á zwłǎłz-
14: cza Alexander iźby płod poczęthy
15: miało mocz tracić y biǎłym gło-
16: wǎm gich rzecz przyrodzonǎ moc
17: nie poruľać. C
18: Tǎkieź teź y Galicenus w kxię
19: gach ſimplicium farmacorū pi-

kolumna: b

- 1: łze powiedaiącz yłz nałienie thego
2: zielǎ iełt rumiane á barzo gorzkie
3: przykrǎ gorzkołciǎ/ mǎ the włof-
4: nołć iłz z ielith wypǎdzǎ włzelkhie
5: nieczyłtołci/ á thak na kolikę iełth
6: dobre/ Tǎkieź theź y gałąłki tego
7: zielǎ vcźyniǎ.
8: Paucedanum.
9: Włzywy kopr. Laufzen tille.
10: Capitulum. 178. grafika A
11: VSzywy kopr iełt ziele
12: maiące liłth podobny
13: thrłyczowemu zielu/
14: ktore vsamego korze-
15: nia wypuľzcza iakobi nieiakie wł

kolumna: c

Wizyty kopr

- 1: fy cienkie korzonki/ pręt albo ga-
- 2: łąki podobne włoskami koprowi,
- 3: kwiat żółti, korzeń zwierzchu czar-
- 4: ny á wnątrz biały/ woniey przy-
- 5: krey/ miąższzi á pełny wilgotności,
- 6: rofcie przy gorach gdzie flońce ma
- 7: ło dochodzi.

- 8: Przy korzeniu te^{go} ziela rofcie nie-
- 9: kthora rzecz podobna khadzidłu/
- 10: Poki fok ieft w korzeniu tego zie-
- 11: la/ poty mocz ma/ ale gdy fok wy-
- 12: cińniefz/ tedy korzeń iaż barzo ma-
- 13: łoży... ieft, á wżakoż czy ludzie
- 14: kthorzy wycifkaią fok ftego korze-
- 15: nia/ przichodzą o wielkie bolenie
- 16: głowy/ y o zaćmienie wzroku. B
- 17: Galienus w ófmech księgach fim
- 18: plicium farmacorum capithulo de
- 19: Paucedano powiadã iż korzeń te^{go} ziela ieft ktorego vzywamy/ A fok
- 20:
- 21: wycifniony fniego/ ieftw więcźfzey
- 22: moczi/ zagrzewaiącey/ rofpądza
- 23: iącey/ fcieńczaiącey/ y vkrawa-
- 24: iącey. C
- 25: Serapio piŕze/ fok ftego ko-
- 26: rzenia^o wicifniomy á $poti^m$ z $rożane^m$
- 27: oleykiem á z ocztem zmiefzany, pa

- 28: mićć zginęłą dokończa: zafię przy
29: wraczã / y fzãlonemu rozum daie/
30: gdy głowę ogoliwłzy kielko razow
31: namażesz/ yteż naprzeciwo świe-
32: tego walantego niemoczy iest nie-
33: połpolite lekarstwo. D
34: Też fok tego korzeniã z oliwą
35: zmieszany/ trochę oczthu winnego

kolumna: d

- 1: do nich przyczyniwłzy/ iesth lekar-
2: stwo naprzeciwo boleściã głó-
3: wnym, naprzeciwo paraliżowim
4: y naprzeciwo wřchnieniu y skurczeniu
5: członkow gdy tym będziesz
6: mażãł. E
7: Theż khadzenie z dołu biãłey
8: głowie łtego korzeniã wczynione/
9: z niepłodney płodną czyny/ czło-
10: wieka zbytne łpiãczego czini czuj-
11: nym/ y kurzenie ono wřzelki gãd z
12: domu wyganiã. F
13: Theż fok przyrzeczony z roża-
14: nym oleykhiem zmieszany/ boleści
15: wřzne wřmierzã gdi thego ciepło w
16: vcho wpućisz j zębowe boleści od
17: dãłã. G
18: Theż kařel y dychawicze leczy
19: gdy tego fok w jaie kokofze wpu-
20: łcisz trochę á potim wpieczesz mięk
21: ko/ dãyze onemu człowiekowi wy

- 22: pić/ y łtolcze będzie miał lekkie z-
23: włżeniem żołądka j fleziony y pier-
24: liam wolne oddychanie czyniącz. H
25: Theż korzeń wżywego Kopru
26: iakmiarz też ma mocz naprzeciw
27: ko tym wżytkim niemoczam przo-
28: rzezonym/ á wżakoż ořobnie gdi
29: będzie wřufzony á na proch łtarty
30: tedy kořci z rany wyrzucã/ bliznę
31: (w ranie ktorã lie rychło goij) czy
32: ni/ á tak proch tego korzenia vzi-
33: tecznie od barwirzow w małci by
34: wa kładziony dla tego iřz ma moc
35: czyřcić ranę y ciałem narafzczać.

strona: 110

kolumna: a

Wżywy kopr

Liřt 110

I

- 1: Theż Galionus radzi korzeń
2: w winie warzyć á oczukrowãwřzy
3: albo omiedziwřzy dać trunek cie-
4: pło wypić/ powiadã iřz nieczyřto-
5: řci s pierfi řpłucz przez łtolcze wy-
6: wodzi, y też łama paraoneo ko-
7: rzenia w vřta branã/ czyni włżenie
8: ciężkiego oddychania w pierfiach. F
9: Też łam korzeń albo proch ie^g
10: zęby vmocniã řprochniałe y bo-
11: leřci gich vřmierzã barzo rychło/
12: może być czały rok y przez dwie le

- 13: cie w cząłey moczy zachowany/ á
14: wżakoż im fwiefzły tym lepzy. L
15: Theż famo ziele wżywy khopr
16: w wodzie vwarzony á na dymie
17: na biały głowie przyłożony kto-
18: ra cirpi załtanowienie przyrodzo-
19: ney rzeczy/ pobudzą mocznie gich
20: rzecz przyrodzoną.
21: Perficpus.
22: Brzołkinia. Pferfig.
23: Capitulum. 179.
24: BRzołkinia iefth drze-
25: wo ktore iefth połaci-
26: nie rzeczone Perfie
27: dla tego iż w perfskiej
28: ziemi tym imieniem rzeczony zącz
29: ny człowiek to drzewo rozplodził
30: Owocz thego drzewa w Perfijey

kolumna: b

- 1: iefth niedobry á prawie iadewiti ku
2: iedzeniu, ale wnałzich krainach iefth
3: barzo prijemny á nicz niezkhodzi
4: kto go miernie pożywá.
5: Plinius mowi w thrzecinałthych
6: księgach powiadaiącz iż też w E-
7: gipcie rołcie drzewo Brzołkiniowe
8: na kłtałt grufzki/ w ty krainy na-
9: łze niebarzo dawno iefth wniefione
10: drzewo brzołkiniowe, łamego drze-
11: wa y gałęzi iego y liściá łmak iefth

- 12: gorzłki/ ocieraiący/ owoc zbyt-
13: nio ..dzony/ łzkodzi żołądkowi y
14: nieftrawnościw nim czyni dla przy
15: rodzoney zimności swoiey z wilgo
16: tnością zmieszaney około **trzecie**^{g0}
17: łopnia.
18: **Włofności** [!] brzołkinie.

kolumna: c

Brzoskinia.

A

- 1: Diałcorides/ Brzołkinie od-
2: miękczaią żywot gdy łą dozrzałe
3: á fwieże/ ale niedozrzałe á ktemu
4: wwiędłe/ ti więczy załtanawiaią
5: łtolcze. B
6: Też woda w ktoreyby wrzały
7: Brzołkinie/ kruczenie w żołądku
8: y w ielitach oddala/ ale łift Brzo-
9: łkiniowy włufzony á na proch łtłu-
10: czony/ krew załtanawia moczenie
11: łkad by kolwiek płynęła/ gdy tym
12: prochem będzie posypáno/ yteż gli
13: łty w żywocie v dzieci zabiją dany
14: s polewką albo na pępek z oliwą
15: zmieszawfzy namazać. C
16: Mefue pilze/ gdy łifcie Brzoł-
17: kiniowe wespół y s kwiatem bę
18: dzie łtłuczone w moźdzerzu á po-
19: tym będzie łok wycifniony łthego
20: łficia/ ktorego gdy łie dafz zlyfzke

- 21: napić temu kto by miał gryzienie
22: w żywocie od iakich kolwiek chro-
23: bąków/ zabiją ie mocznie y fthol-
24: czem wyrzucą z żywota.
25: Takież też czyni thym chrobąkom
26: khtore bywaią w włzech/ zową ie
27: łkorki/ zabiją ie y wyrzucza wen. D
28: Też oleiek w aptekach czynią
29: z iądrek brzołkiniowych/ ktori iest
30: doświadczony na bolenie wżu kie
31: dy będzie ciepło po kropce w vcho
32: wpufzczony y około wżu pomazo-
33: wan. E
34: Thenże Mefue piŕze onich iŕze
35: pragnienie oddaląią y żołądek po

kolumna: d

- 1: filią á zwłáŕzcza Brzołkinie ma-
2: łe wonią nieprzyjemną z wŕth od-
3: dalaia/ y owŕzem lubiezną czynią F
4: Też Auicenna piŕze o Brzołki
5: niach iŕz łą wilgotnego przyrodze
6: niá á przeto też laczno prochnieią
7: w żołądku mdłym/ ktore też bro-
8: nią płynienia wylkofci złech do żo-
9: ładka z inŕzych członkow dla ŕwey
10: cirpności ktorą ŕie złączyła poŕpo-
11: łę z odwilżatnością żywota. G
12: Daią też chęć ku iedzeniu/ a
13: łe Brzołkinie niemaią być iedzone
14: po inŕzych potrawach/ abowiem

- 15: czynią niełtrawność onego wżit-
16: kiego pokarmu pierwey iedzonego
17: ale maią być iedzione przed infze-
18: mi karmiami/ dla te^{go} iż fie richło
19: trawią w żołądku y richło potim
20: zżołądka wychodzą zaktorem i też
21: y infzy pokarm poſtępuie/ zawżze
22: ſwieże ſą lepfze niżli ſufzone/ acz-
23: kolwiek y ſufzone daią thuczności
24: człowiekowi niemało. H
25: Tenże Auicenna radzi dawać
26: Brzoſkinie ludziom tim ktorzi mie
27: waią niemocy z melankolijey ſpã
28: loney, iako tim czo miewaią quar
29: tãny/ czo miewaią melankoliã iż
30: od rozumu odchodzą/ tedy takim
31: ſã brzoſkinie dobre ku iedzeniu dla
32: odwilżeniã ciała y krwi ſpãloney

strona: 111

kolumna: a

Pępkowe ziele

Lift 111

- 1: Perfoliata.
2: Pępkowe ziele. Nabelkraut.
3: Capitulum. 180. **grafika** A
4: TO ziele ma lift podobny
5: ſzałwiowemu lif-
6: tu/ ktory lift obeymu-
7: ie rozgi przy kthorych
8: roſcie/ na kamiennych y na piał-
9: czyſtych mieſzczach roſcie. B

- 10: Proch wczyniony z listu tego
11: zieleń/ dany ku picciu w winie tym
12: którzy są rospukli/ osobną pomoc
13: itąd maia. C
14: Też gdyby który człowiek al-
15: bo dziecko miało ranę na pępku/
16: tho ziele stłuczone z listem/ przilo
17: żone na pępek/ rany barzo mocz

kolumna: b

- 1: nie goij/ á zwłózcza gdi ktoremu
2: dziecięciu pępek roście z żywotha, tedy iedno przykładay thego zieleń
3:
4: stłuczonego na łamy pępek/ wpę-
5: dzisz weń á niebędzie łniego wyra
6: itał.
7: Pfilium.
8: Capitulum. 181. grafika A
9: PSiliu^m iest ziele listu ko
10: łmate^{go} y łamo włzitko
11: ziele kołmate/ gałłki
12: prawie slame^{go} połrzod
13: ka pretu wyrółtaia/ łamo ziele w
14: zwyłz na połtori piędzi, na łamym

kolumna: c

Pfilium

- 1: wirzchu te^{go} zieleń głoweczki rołthą
2: okrągłe po dwu y po czterzech, w
3: ktorych iest nafienie czarne á twar
4: de iako mak wielkie/ tho nafienie

- 5: iest ktorego lekarze vzywaią/ okto
6: rim Galienus pisze w ofmich księ
7: gach simplicium farmacorum/ iż
8: iesth barzo vžiteczne á iest w wto-
9: rym fopniu zimne^{go} przirodzenia,
10: barzo mało wysufzaiącego/ kto-
11: re nafienie w wodę sie zanurza ta
12: kie iest lepsze/ Niektorzy zową tho
13: ziele pulicaria herba/ tho iest Płe
14: szne ziele/ iż nafienie iego iest pch-
15: łam podobne. Nefienie [!] tego ziele
16: ma włofność odmiękcziącą ży-
17: wota tak iż stolcze pobudzå, áwfa
18: koż Ioannes mefue capithulo de
19: pilio pisze iż iesth troiakiey farby,
20: iedne biåle drugie czårne/ thrzecie
21: brunåtne/ lepsze iesth miedzy nimi
22: ktore iest pełne á miåszsze á w wo-
23: dę sie pogrążå/ Iest to ziele dwo-
24: iakicj [!] ofoby rozney/ bowiem drzeń thego ziele iesth zagrzewaiący w
25:
26: czwårtym fopniu á tak iest moci przenikaiący/ zarumieniaiący
27:
28: yteż bębele cziniący á na koniec
29: iest rzecz iadowitå, Skora zwierz
30: chniå iest zbytne oziabiającå. B
31: Serapio spowieci Diafco-
32: ridis pisze iż famo ziele stłuczone á
33: z rożanym oleykiem á z ocztem v
34: czyniony plåtr/ ktory ma mocz v

35: łmierzać bol y zapalenie khażdego

kolumna: d

1: wrzodu y członkow boleſci oddala

2: y bolenie głowy odeymuie gdy bę

3: dzie na ciemię y na czoło przyło-

4: żon trochę rożaney wodki kthemu

5: przylawſzy. C

6: Też to ziele ſtłuczone á z ocz-

7: tem zmieſzane/ roſpukłym dziecio^m

8: ielith pláſtr vżyteczny/ Theż broni roć pępkha gdy będzie przyłożon

9:

10: na mieſczu. D

11: Też woda w ktorey by warzo

12: no Pfilium ocukrowaná/ chłodzi

13: człowieka y pragnienie oddala z-

14: bytnie w gorących febrach/ y ſtol

15: cze lekko czyni. E

16: Meſue znamiety lekarz then

17: także piſze o tim zielu/ iż ma moc wſmierzaiącą/ rzeżanie y darcie

18:

19: wewnętrzne ktore bywá w ielithach

20: gładząc y odwilżaiącz zdrapanie

21: ich/ wydymanie krom ſtolcza (zowá tę niemocz Tenaſmon) oddala

22:

23: przywodząc lekko ſtolec. F

24: Sok wyciſniony [!] ſniego, theż

25: otwierá żywot/ iedno iſz barzo o-

26: ziąbiá/ ktore oziębienie może być

27: ciepłemi rzeczami naprawiono/

28: iako czynamonem/ tatarłkiem zie

- 29: lem albo korzennym winem. G
30: Theż nafienie thego zieleń fma-
31: żone albo wfużzone/ zatwierdzą ży-
32: wot/ ale tak furowe czyni przepu-
33: fzczenie/ ktore^{go} nafienia miara na
34: iedno wzięcie iefth czo dwa grofza
35: zaważą/ á to nafienie trofzkę prze-

strona: 112

kolumna: a

Palma.

Lift 112.

- 1: thłukfzi mą być namoczono przez
2: kielko godzin w wodzie tak długo
3: ifz s fiebie pufci kljowatą wilkość
4: á potym przeczedziwfzy á oczukro
5: wawfzy ciepło mąfz thrunek wypić
6: Abowiem czyni przepufzczenie: ko
7: lerę wypądzą/ á tak iefth dobre le-
8: karftwo w gorączich febrach w ter
9: cijanach y w łoznych ogniowych
10: niemoczach/ dla thego iże chłodzi
11: pragnieniã bronii y wolność oddy-
12: chaniã w pierfiach czyni.
13: Palma.
14: Dłon kriftowa. Palman paum
15: Capitulum. 182. [grafika](#)

kolumna: b

A

- 1: TO ziele w lefiech y na
2: łakach rofście/ lifth mą
3: przyziemi á nanich łą miefcza poczerniale/
<http://icm.org.pl>

- 4:
- 5: korzenie mǎ ſzyrokie iakho dłoni s
- 6: palczy/ pręt na iednę piądz od zie
- 7: mie/ á z wierzchu około pręta mǎ
- 8: kwiátki biǎley brunǎthnoſci/ iefth
- 9: przyrodzeniǎ powietrznego/ w pir
- 10: ſzym ſlopniu/ mǎ moc włǎſnǎ ia
- 11: dowitoć s człowieka wymiatać/
- 12: gdyby ie kto vſiebie noſił/ truciny
- 13: ani babich czǎr nietrzeba ſie bǎć. B
- 14: Auicenna piſze iſz ieſt gorące
- 15: y ſuche w wtorym ſlopniu/ mocz
- 16: mǎ ocieraiǎczǎ/ czifciǎczǎ ciała,
- 17: członkhom pomǎgǎ w ich przeka-
- 18: zach/ teſz od zle^{go} rozumu tak rozu-
- 19: mowi przywodzi.
- 20: Piperata.
- 21: Pieprzyczka. Pfefferkraut.
- 22: Capitulum. 183.
- 23: ZIele ieſt ogrodne liſtu
- 24: ſzyrokiego y długiego
- 25: iako miętka ale więcz
- 26: ſzy/ pobiełǎley zielono
- 27: ſci/ ſmaku kǎfaiǎcze^{go} barzo y pǎ-
- 28: łączego/ ſzałſzǎ teſz ſniego działa-
- 29: iǎ/ gorączość w nim panuie aze
- 30: ku czwǎrtemu ſlopniu/ mǎ mocz
- 31: rzeczy zimne roſpuſzczǎć/ w oleiu

kolumna: c

Pieprzyczka

- 1: gdy ią vřmażyřz á tym ciało tro-
- 2: chę potrzebę/ poth wzbudzą/ febrę
- 3: zimną odpądzą/ dnę trzew vřta-
- 4: rych ludzi odeymuie/ teź nadyma-
- 5: nie czyni, mocź zařtanowiony prze
- 6: puřczą.
- 7: Pařfule.
- 8: Groeckie wino. Weinper
- 9: Capitulum. 184. A
- 10: IEřt ciepł^ęo przyrodze-
- 11: nią wpierwřzym flo-
- 12: pniu, powietrznocć w
- 13: nim panuie/ theź mą
- 14: mocz iako y roziynki [!] / gdy gi wy-
- 15: ciřnieřz z gronek á tej wodnocci bę
- 16: dzieřz pożywiał za lekarřtwo/ pierři

kolumna: d

- 1: miękczy/ wątrobę y lędźwi czyřci
- 2: Khamień s człowieka wypądzą/
- 3: chęć czyni ku iedzeniu gdy ie vwa-
- 4: rzy z babką á pije tę wodę/ krwią
- 5: plwanie zařtanawia.
- 6: Pes milui.
- 7: Kanią noga Gaierfuřz.
- 8: Capitulum. 185. A
- 9: TO ziele vřthawicznie
- 10: przy leřiech á przy mo
- 11: krich mieřczach rořcie
- 12: Liřthy mą iako kozłek

- 13: łkarbowane á w połrzodku czyr-
14: wone/ pręt wyłoki á na wierzchu/
15: kwiat biały á długi iakoby kocze
16: ogony/ ma mocz goijć zimnicze

strona: 113

kolumna: a

Kania noga.

Lift 113.

- 1: czwãrtego dnia/ warzyć to z ziele-
2: niem ięzykiem á to pić/ zimnicze
3: leczy/ dnę włmierza wżytkiego cia
4: ła.
5: Premorfa.
6: Czartowo ziobro.
7: Capitulum. 186. A
8: PRzy lefech y na niekto
9: rich łakach to ziele ro
10: łcie/ korzeń ma wkoło
11: pobielaly á w połrzod
12: ku iakoby vkałil/ listy ma długie
13: łzyrokie á gładkie po ziemi ie kła-
14: dzie/ pręth wypułzcza na łokiec w
15: zwyłz á na wierzchu ma głowecz
16: kę modrą. Iest przyrodzenia ciepł

kolumna: b

- 1: go w threcim łopniu/ łuchego w
2: wtorym/ Ma mocz otwieraiącą
3: przenikhaiącą/ wygryzaiącą/ y
4: pot pobudzaiącą. B
5: Proch s korzenia tego zielã s
6: prochem biedrzeńcowym zmieszac

- 7: ciało ktore bywã iakoby wody peł
8: no/ czo fie to fthãwã dlã zimnych
9: wilkoŃci: roŃpufzczã á czyni łącz-
10: nieyŃze ku wygnaniu thych wilko-
11: Ńci/ Fortki przechodne w cieie oth-
12: wierã/ á potym wilkoŃć tey wod-
13: noŃci wyganiã. C
14: TheŃ mocz wygãniã/ Dufz-
15: noŃć s kaŃzlem w pierŃiach odymã
16: A to tak czyniãcz/ wãrz naprzod
17: w winie korzeń pietruŃczãny á po
18: tym w tim Ńamym winie poŃziwãj
19: thych proch w poranu y wieczor/

kolumna: c

KoŃmaczek

- 1: Dnę trzewnãwŃmierzã/ Gdy by
2: mor na owcze albo iny dobytek
3: pãdł/ dawać to bydłu ieŃć ofãla-
4: iãcz/ Ale vwarzyć á gdy iego Ńok
5: w leieŃz do wody á to dãŃz pić/ w-
6: Ńzythki czari od bydła ginã precz/ D
7: TheŃ ktoby miãł niemocz pa-
8: daiaczã [!] /albo komu by fie dopie-
9: ro przydała/ Ńtłucz korzeń tego zie
10: lã/ s korzeniem piwoniowym/ á
11: dawać niemocznemu w Ńzałwijo-
12: wey wodcze/ albo tak then korzeń
13: Ńurowo gryŃć/ mocznie oddãlã tę
14: niemoc, a mãŃz go poŃziwãć ze trzi
15: niedziele.

16: Pilosella.

17: Kofmączek. Fund kraut.

18: Capitulum. 187. [grafika](#)

kolumna: d

A

1: Kofmączek iest ziele Ie

2: łne/ wyłokie/ Liłty mł

3: długie/ łzyrokie/ ł mięk

4: kie, na kończu cienkie,

5: pobielale/ pręthy pułzczł wyłokie

6: ku gorze od korzenił ł około pręcł liłthećki drobniuchne z gałł-

7:

8: łki/ na wierzchu maił głoweczki

9: kołmate s kwiatem brunłtnym/

10: ł wthych główkach nafienie ma-

11: licłkie nafienie biłłe, ł podługo-

12: wate ł barzo twarde/ gałłłki nie

13: łł okrłłłe ale nieiako granowite

14: Iest przyrodzenił napoły zimne^{go}

15: y napoły ciepłego/ włzakoł włdy

16: wıeczey mł gorłczołci z nieiakłł

17: gorzkołcił/ Mł moc ocierał/ czy

18: łcił/ naprawiał, y bolełci włmie-

19: rzał. B

20: Włrz Kofmłczek z biedrzeł

21: czem (niebędziesłzi miłł młnieyłze^{go}

22: tedy łtym połpolitym, włzłtko do-

23: brze) z zielem co ie zowł wołowy

24: ięzyk/ z zielem czo ie zowł grufł-

25: człczka/ z zielem ktore zowł łtar-

- 26: czeń/ z żywokołthem mnieyſzym/
27: wårz to w czyłtym łtharem piwie
28: w czårnem albo teź y w prołtem/
29: dąy to pić rannym/ łthłuczonym,
30: z wyłoka vpadłym/ vbitim łuche
31: mi ranami/ albo włzitkim ktorzy-
32: by takowemi vrazy byli obciężeni
33: barzo to lekarłtwo pożyteczne iełt
34: włzytkim takowym/ yteź zemdlo-
35: nym od ciężkiewy pracę/ od dzwi-

strona: 114

kolumna: a

Rdełt

Liłt 114

- 1: ganią ciężkiego przerwanym. C
2: Theź woda tego Kołmaczku
3: zmiełzaną z miodem/ z mąką wil
4: cze^{go} grochu/ rany czyłci y mięło
5: w nich narąłzcza, łwierzb łpąddza [!]
6: bolełć y otok z rauy [!] wyciągą.
7: Niektorzy w miałto te^{go} Kołmacz
8: ku biorą korzenie niedołpiałkowe,
9: ale wtem błądzą/ włzak moźe ły
10: nąć kołmaczek polny.
11: To ziele grułzczyczka o ktorymem
12: powiadał że go tam potrzeba w
13: to lekarłtwo, inaceiem ci go po pol
14: łku mianować nie vmiał telko to
15: ziele w łefiech rołcie liłt ma podo-
16: bny polney grułzcze/ latołol ma

- 17: długą barzo/ po ziemi fię pnie/ á
18: około latorofli kwiatek białawy,
19: gdi kwiatek opadnie/ thedi nanim
20: iagody zielone zoftaią.
21: Perlicaria.
22: Rdeft. Flech kraut.
23: Capitulum. 188. A
24: RDefth ma lifty podo-
25: bne brzołkwianemu j
26: łam iey podobny ieft
27: w mocy/ Iefth też y
28: drugi ktory ma na lifciech miefca
29: czârne/ ma też mocz czerwie w cie
30: le zabijać iako y lift brzołkwiany/

kolumna: b

- 1: Ktore by bydlę miało robaki z o-
2: brażeniã w ranie/ ten Rdeft ftłucz
3: á wyciñnãwłzi to tę wodę fniego zie-
4: lonã, tą wodã wymywać á chcełz
5: li aby tho moczniey działało włoż
6: gi pierwey do gorzelczu, á potym
7: do rany wpułzczãy. B
8: Też gdy gi ftłuczeliż á będziefz
9: brzuch okładãł/ gliłthi vmãrzã w
10: żywocie. Ten Rdeft rołcie pry [!] mo
11: krych miełczach/ ktory niemã na
12: lifcie czârnołci/ ieft kałaniã barzo
13: oftrego aż gi niektorzy zowã piper
14: wodny/ ale gi podobniey zwać rze
15: zucha wodna/ łlowie fenecion.

16: Pulicaria.

17: Płefznik. Floch kraut.

kolumna: c

Płefznik

1: Capitulum. 189. A

2: PŁefznik dla thego iefth

3: nazwan iż od **nie**⁸⁰ zdi

4: chaią pchły/ Ieft zie-

5: le troie, wielkie jmniej

6: łze/ y iefzche mniyfze/ Więćfzy y

7: namniyfzy łą łobie podobni w li-

8: łciu y w kwieciu/ łift maią podo-

9: bny ku oliwnemu albo ku wirzbo-

10: wemu ale nieczo oftrzeźfzy y mięź

11: łzy/ wiethłzy ma won **ią** [!] nie lubą,

12: ieft wyłzi niż łokieć/ á mniyfzy ia-

13: ko tego poł/ kwiat ma żółty/ ko-

14: rzenia ieft niepożytecznego/ włzit-

15: ki łą iednakiey moczy y **iednake**⁸⁰

16: pozytku w lekarłwie/ Iefth thedy

17: Płefznik **gorące**⁸⁰ przyrodzenia w

18: trzecim łopniu á łuchego w wto-

kolumna: d

1: rym ma mocz rołpułzczałącą/

2: warzyć go w wodzie á polewać zie

3: mię/ Pchły pozdychaią/ albo go

4: po ziemi nałłać/ Vkąłzenie od ia-

5: dowitego zwierzęcia leczy. B

6: Gdi wielki z **mineyłzym** [!] włma

- 7: żiż w oleiu/ zimność wżelką gdzie
8: bykolwiek była/ gdy thym poma-
9: żelz zagrzewa y odpądzą [!] / w winie
10: warzony á pity: dużność w pier-
11: liach odeymuie. C
12: Też vwarzyć liť s kwiathem
13: w winie á pić/ iadowi kferczu przy
14: łthępic nie dą/ vplawy niewieście
15: y mocż zařtanowiony/ y płod v-
16: marły wygąnią. D
17: Też gi warzyć w wodzie á v-
18: czynić wannę aby w tim pani łie
19: działa/ boleć w maciczy vkrączą
20: y wyczyścią ią. E
21: Średni Płesznik roćcie na mieř-
22: czach wilkich/ á nieieř tak wonny
23: ieř filny/ pręth miąřłzy ma długi
24: na półtora łokcia/ liťy miękkie á
25: mało pożyteczne.
26: Poligonia.
27: Szczotki.
28: Capitulum. 190.

strona: 115

kolumna: a

Szczotki

Liť 115

A

- 1: Diařcorides piřze otim
2: zielu: ktore Poligon
3: zowie/ ieř ziele maią
4: cze cienkie roźdze á

- 5: barzo fękowate/ kthore fie na zie-
6: mi fciele/ liŧt rucie podobny iedno
7: iŧz przedługowaty á miękki/ nafie
8: nie ma dofić iakmiar przy kaŧdim
9: liŧteczku/ kwiat ku białoŧci **fkłoⁿny**
10: Ieŧth theŧ drugie ziele Poligones
11: famicza kthore roŧcie iakoby zbło
12: wydłubane w poŧrzodku á fękho-
13: wathe przy ktorych fękoch roŧzczki
14: wyraŧtaią drobne/ á na nich liŧtetz
15: ki drobne iakoby na **choijnie [!]** / kho-
16: rzeń thego ziele nieieŧt vŧzytheczny
17: ku lekarŧtwam/ Tho ziele na mo-
18: krich mieŧczach roŧcie.

kolumna: b

- 1: Plinius we **dwodzeŧthych [!]** y w
2: oŧmych księgach piŧze iŧe Poligo-
3: nium ieŧt krwawnik ktory przy ŧa-
4: mey ziemi roŧcie/ liŧtek mǎ drobny
5: rucianemu podobny/ iedno iŧz ieŧt
6: dwoiakiego rodzaiu/ to ziele ktore
7: ieŧt podobne krwawnikowi ieŧt ŧǎ-
8: miecz/ nafieniǎ y liŧcia drobnego
9: mǎ barzo wiele. B
10: Sok ŧtego ziele wyciŧniony, z
11: noŧa krew płynącą zaŧthanǎwiǎ
12: gdy będzie w nozdrze wpuŧzczony C
13: Sok tego ziele z winem zmie
14: ŧzany/ krwawą biegunkę y kaŧdǎ
15: inŧzǎ: zaŧthanǎwiǎ mocno to wi-

- 16: no natłzczo pite/ á to czini dlã mo
17: czy fwey przyrodzoney/ cierpniã-
18: czey y oziãbiaiãczey/ oczym Dia-
19: fcorides piŕze. D
20: Też toż wino iefth vżyteczne
21: naprzeciwko vkãłzeniu pfa wfcie-
22: kłego y każdego iadowitego zwie-
23: rzęcia/ Itheż na każdã zimniczę
24: iefth fok tego zieleã dobri/ gdi będzie
25: wzięth godzinę przed ogrãżaniem
26: To maŕz rozumieć o ŕamczu/ bo-
27: wiem ŕamiecz iefth byl roŕtãcza do-
28: ŕyć miãłŕŕo gałęziŕto/ ŕękowatho
29: przy ktorych ŕękoch gałãłki wyra
30: ŕtaiã/ naktorich liŕt roŕcie gruŕzko
31: wemu podobny/ korzeñ iefth nikcze
32: mu poŕiteczny/ roŕcie na mokrech
33: mieŕtczach, ale ŕamo ziele ma wło
34: ŕnoŕci thakieŕ iako y ŕamiecz/ ale
35: daleko podleifze, á to iefth rzeczono
36: włoŕnie Szczotki.

kolumna: c

Soŕna

- 1: Pinea.
2: Soŕna. Kinpaum.
3: Caŕtitulum. 191. **grafika** A
4: SOŕna iefth drzeuo wiel
5: kie s ktorego żywicza
6: wypływã/ teŕz owoc
7: daie/ to iefth ŕzyŕzki/ fã

- 8: też inne w innych ziemiach które da-
9: ją owoc wielki/ to jest jądra wielkie
10: białe (zowią je w aptekach Pi-
11: neo) ją lekarstwem przeciw kacz-
12: lowi y ktoby miał płucza ranione
13: a plwał by krwią/ I thym którzy
14: suchoty mają/ ją ty ziarenka poży-
15: teczne/ Naprzeciwko zapaleniu le-
16: dzy/ y też przeciw zapaleniu mo-
17: czo/ I przeciw rzeżaniu ją dobre

kolumna: d

- 1: gdy gich kto pożywa z naleniem ich
2: malanowym y s cukrem. B
3: Też człowieka wychłego/ y
4: wypragłego pożył/ tłucz je z mi-
5: gdały/ atak tego często pożywać. E
6: Też ktoryby człowiek wychł
7: żeby na sobie ciała niemił/ albo
8: gdyby w nim wychły wilkości do-
9: bre przyrodzone od wielkiej gorą-
10: czosci/ albo od kaczlu suchego/ al-
11: bo od krwawego charkania/ y od
12: innych nieczystości duszących/ albo
13: dla owrzedzenia płucz, (albo infzych
14: członków w których się dychanie
15: przechowawa/ Napierwey wziąć
16: migdały a obłupić je/ jądra fo-
17: nie zamorskiej/ mak biały/ mufz-
18: katowego kwiatu Wmocz ty rze-
19: czy w rożaną wodkę/ przyłoż też

- 20: krochmalu y cukru czyftego/ / ale
21: ty ziarnka Sofnowe fetrzy a pa-
22: newcze/ á to wřzitko pořpołu zmie
23: řzay/ ř przyley zafię wodki rořaney
24: czoby dofić było/ nadziałayze řte-
25: go řzthuczek okrągłych á dáy gim
26: vřchnąć/ á zawřdzi rano y o nieřzporzech iednę řtuczķę z iądáy. Capitulum. 193.A
27: DAb iefth drzewo wiel-
28: kie/ ktorego liřty řo-
29: ładz y dębiankhi go-
30: dzą řie w lekarřtwa/
31: Nąprzod tedi o liřciu będę powie-

strona: 115 (B)

kolumna: a

Dąb.

Liřt 115.

- 1: dął/ Są zimnego y řuchego przy-
2: rodzeniã/ maią mocz wyřufzaią-
3: czą y řciągaiącą w kupę/ yteř z-
4: wieraią mieřthcza prze.. albo
5: przerwane.
6: Teř warzyć liřty dębowe/ hab
7: ke/ noża/ pozimki/ lakriciją/ á to
8: pić, owozdzeni albo mi nic płuc
9: goij/ Cżyrowną biegunkę zařtha-
10: nąwiã/ y wraczanie/ ... z liřtu
11: Dębowego ..any řtalã. C
12: Teř gdy vwarzyřz liřt dębowy
13: w cżyrownym winie/ á ktemu a-
14: le przyłoyřz/ nimi á tim vřta bę
15: dzieřz wymywać/ řmrod gich odehy

16: muie/ zeby flabo fiedzące vmacz

17: niã/ miefo koło zębów fci..czã/

18: w dziaflach rany fpãia y goij. D

19: Theż warzyć lifthy w czyrwo-

kolumna: b

Dąb

1: nym winie á tym wymywać fwie

2: że rany/ á z wierzchu zafię liftem

3: przykładać/ te fame ranę goij/

4: l ftarą ranę muifz wygoić/ bo-

5: wiem to lekarstwo nieprzemoże iej

6: ku zginieniu. E

7: ..oładz też ieft zimnego przy-

8: rodzenia w pirwżem flopnu [!] á fu-

9: chego w wtorym/ ieft też i..pniã

10: czy/ á thak fwoią cirpnością bie-

11: gunki krwawe y mocż zaftana-

12: wiã. F

13: Proch fniego vczinić á zmie-

14: fzać z rożanym oleykiem/ á na go

15: rące bolączki pokiby fie iefzcze nie

16: zmocniły vczyniwfzy plãtr przy-

17: kładać y około wrzodow ciało ro-

18: ziadających plãtr then okładać,

19: gorączość rozgãniã y gryzienie. G

20: Czãfzołki kthore fiedzą na ie-

21: dnym kończu zołędzia/ gdy fnich

22: proch vczyni á rofpułci gi wodką

23: babczanã ifzby gęfto było/ tym o-

24: kładać brzuch/ biegunkę czyrwo-

- 25: ną zaftanãwiã/ owrzodzenie goij
26: trzow. H
27: Też vwarzyć żoładz/ z łporzi
28: łzem á to pić/ thrzewa vmocniã
29: Mocz mnoży/ dzieciem kthore fie
30: w noczy włikaiã ieft dobre picie I
31: też proch łtych czałzołek wilgothne
32: wrzody wyfufzã y goij.
33: Dębiãnka khtora na dębie rofcie/
34: ieft tegołz przyrodzeniã czo y gal-
35: las albo też żoładz/ Moželz łnich

kolumna: c

Roza

- 1: lekarłtwo czynić ... z żoładzin
2: ale wiedz że to ie mąż [!] zbierać poki łã
3: niedołałe á piczne/ gdi iuż łã łu-
4: che nicz ponich/ z hałunem á z bo
5: lum armonu^m nãprzigodnieyłze ieft
6: ich lekarłtwo.
7: Roła.
8: Rożã. Rołen.
9: Capitulum. 194. grafika A
10: ROżã ieft zimnã w pir
11: włzym łopniu/ łuchã
12: w wthorym łopniu/
13: Rożã zielona yteż łu
14: chã godži fie ku lekarłtwã/ wie-
15: le rzeczy przyprawuiã s kwiãtkow

kolumna: d

- 1: Rożanych, nãprzod miodek Peża

- 2: ny/ czukier Rożany/ sirop róż-
- 3: any/ oleiek różany w
- 4: na. Miodek różany thak bywã,
- 5: Nãprzod wãrz miód przafny, s fzi-
- 6: muygi á potym preczedz/ wktory
- 7: miód nakładz kwiãthkow Roża-
- 8: nych drobne i fkrãwãwfy á przy-
- 9: wãrz throcha. Czukier Rożany
- 10: tak mãfz czanie/ .zmielwiãt
- 11: ki rozane ktoreby fie iefzcie nie do-
- 12: brze fkwitnãły á pothym i..
- 13: bno fkrãy albo fikhãy z białym
- 14: czukrem zmielzãwfy wlozywfy w
- 15: fklãnkã wyftãw na flończe ifzby fie
- 16: tak dobrze zmielzãła/ y vkwãfiã.
- 17: Sirop różany tak czyń/
- 18: zmiel.. lczãn.. zmielzãy gi z
- 19: biãłym czukrem á wãrz v mi..
- 20: poł godziny ktory iefst dobry fleg-
- 21: maticom/ Malonkolicom/ ytheż
- 22: kolericom mdłym dlã vmnieyfze-
- 23: niã duchow żywiaiãcych/ ytheż
- 24: ktemu iefst vzyteczny czukier Ro-
- 25: żany á nãwiãczyey kholericom/ al
- 26: flegmaticom wieczaj fluzi miodek
- 27: rozany á z włãfzcza z wodã w kto-
- 28: rej by było warzono nafienie wlofkie⁸⁰ kopru/ á to dlã wycyfzenia żoładka z nieczyfsci
flegmiŃtych. D Nafza **SoŃnia** [!] polka ty mo
- 29: czy włãfne ma/ iey mocz i iefst w li-
- 30: fciu/ w fkorze/ w żywiczy/ LiŃthy

- 31: iey warzyć w oczcie á thym vřtha
32: wymywać/ Flux z głowy wycią-
33: gã/ Też gi warzyć w wodzie á v-
34: łta płokać śmrod ktori z vřt bywã
35: y bolenie zębów odeymuie. Thąż

strona: 116

kolumna: a

Sofna.

Liřt 116

- 1: wodã rany wymywać/ ielřth gim
2: wielkiem lekarřtwem.E
3: Też gdy vwarzyřz tho liřcie w
4: cżyrwonym winie/ á gdyby thym
5: rany řwieże wymywãł ciepłõ/ bez
6: żadnych mařci ie zgoiřřz/ Rańã
7: řtarek kthoreby wiatr obwionãł,
8: to lekarřtwo nic niepomozę Sko
9: ra mã w łobie řuchołć j cirpnienie
10: á przeto barzo řuřzy. F
11: Ggyby [!] řie kto oparzył á bę-
12: bele řie zdziałãły á pothym gdyby
13: řie ty bębele řprzepukałly/ řetrzy tę
14: řkorę na proch á zmieřřãj z białem
15: kadziłem á tym pořypuy. G
16: Komu by ielitho wychodziłõ
17: wziãc tego liřtu řořnowego á ro-
18: řparzyć gi w gorãczu/ po
19: tym rořpułćić hałunu w winie na
20: ogniu á w tim winie zmãcżãc řu-
21: kna płãt/ potym połozżyć na they
22: horowinie rořparzoney á kazać te

- 23: mu na to sieć/ ielitho wtlacza do
24: żywota. H
25: Zywicza Sofnowã ktorã ieft
26: wonnã/ światłã/ kruwka/ ta iefth
27: dorbã/ bo zagzewã/ rospufzczã y
28: czyfci plugaftwa z rãn. Gdi zmie
29: szã z grynšzpãnem á vczyni plãtr, ktory plãtr gdy przikładã na par-
30:
31: Źzywã głowę/ goij thy parchy złe I
32: Też ranę wyczyfiwŹy zawie-
33: rã/ rospuść żywicze z wołkhiem w
34: oliwie á przilożyć ku themu aloe y
35: białego kadzidla/ y Sãrkokollu^m

kolumna: b

- 1: wfypać á zmieŹać Źpołem/ tho bę
2: dzie iako mać/ potym Źtey maćci
3: plãtry działać á przikładać na ra
4: ny, barzo ie mocznie goij. K
5: Też człowiek ktori mã Źuchoti
6: Dobrze aby Źiedziãł w boru mię-
7: dzy prawã ŹoŹninã aby wonia Źo-
8: Źnowã weń Źzła vŹty/ gdi dycha te
9: dy iã będzie brał w Źię/ bo ta wo-
10: niã gdy przydzie do płucz/ ranie-
11: nie gich albo owrzedzenie goij/ á z
12: wãłŹcza gdy tam Źiedzãcz wyczi-
13: Źcifz płucza chãrkaiãcz y płuiãcz. L
14: Też ŹziŹki vwarzone w wodzie
15: wrzody y przymioti Źmrodliwe na
16: nogach leczy gdy thim będzie wy

- 17: mywał/ ale prziloż ktym szyzkãm hałunu y kadzidla biãłe⁸⁰ / á zwłã
- 18:
- 19: szcza człowiekowi nie tłuſtemu ieſt
- 20: to lekarſtwo pożyteczne. m
- 21: Theż kthoby miał ranę á dla
- 22: wielkiej wilkoſci niechciała mu ſie
- 23: zgoić/ ſethrzy ſkorę Soſnowã á
- 24: załypuy tym prochem/ wyſuſzy iã
- 25: y zgoij barzo dobrze.
- 26: Pirula.
- 27: Gruſzczyczka. intergrin.
- 28: Capitulum. 192.

kolumna: c

Gruſzczyczka

A

- 1: WLeſiech roſcie to ziele
- 2: liſth mã podobny ku
- 3: gruſzcze polney/ byl
- 4: na ktorey liſth....
- 5: ieſt twarda/.. mã mała á
- 6: cienki/ ieſth gorzki y ciepnaçzy/
- 7: ieſt flożon od ognia y z ziemie/ á
- 8: tak ieſt prze... moczi/ vranio-
- 9: nych ſuchemi ranami/ albo ſtłu
- 10: czonych/ y też z wyſoka vpadłych
- 11: zbiegłość krwi w kupę roſpuſzcza
- 12: z thrzac to ziele á dać ſie go napić
- 13: z reuponthycum/ I w żyłach zle
- 14: zbytki trãwi, rany otwieraiące goij
- 15: y otokowi bronii przyſtępować do

16: rany. B

17: Też przepukłe rzeczy albo prze

18: rwanie łpãia/ owrzedzenie w mie

19: chierzu y w maciczy goij.

kolumna: d

C

1: Gdy go przywarzi á tã wodã

2: wyzywã rany łmrodliwe przyło-

3: żywłzi do tey wody hałunu/ gnoy

4: z rany wycziłciã y łmrod odeymu

5: ie/ rozgnijać łie ranie niedopułzcã

6: wilki wrzod na nodze goij/ j wrzod

7: kthory rozã rak/ niedopułzcã łie

8: im roszzerzać. D

9: Też gdy gi na miestcze przepu

10: kłe przywiãze/ albo vwarzywłzi tã

11: iuchã łnie⁸⁰ pije/ przepuknienie łt-

12: warza/ albo go nakłãć w worek

13: á vwarzywłzy gi w czyrwonym winie przyłozywłzy hałunu á wo-

14:

15: dy przyłãwłzy/ ciepłõ na przepukli

16: nã przykłãdać á przywiãzować zo-

17: by tak na tym trwało/ á to mãłz

18: czyniã do iedeⁿnãłcie dni/ iedno nie

19: wiele łobã rułzać/ y owłzem łkã-

20: kaniã łie chroniã. E

21: Ggy [!] iã warzy w piwie á tho

22: piwo pije, łãmanie j kłõcie wnãtrz

23: odeymuie.

24: Quercus.

25: Dąb. Deraich.

strona: 115 (B)

kolumna: d

1:

2:

3:

4:

5:

6:

7:

8:

9:

10:

11:

12:

13:

14:

15:

16:

17:

18:

19:

20:

21:

22:

23:

24:

25:

26:

27:

28:

29:

30: B

31: Czukhier Rożany mǎ włof-

32: noć pofilaiącą j zaftanawiǎjącą

33: żywotowe biegunki/ á tak naprze-

34: ciwko czyrwoney niemoczy iest do

35: bry/ y naprzeciwko infzym biegun

strona: 116 (B)

kolumna: a

Roza.

Lift 116.

1: kǎm A w takich niemoczǎch mǎłz

2: przymieszac prochu nałthykowego

3: dlǎ więczłzego pofileniǎ żoładka y

4: infzich ielit. E

5: Też Rożany czukier iest dobri

6: naprzeciwko wraczaniu z defzczo-

7: wǎ wodǎ. D

8: Też naprzeciwko omdlewǎniu

9: y tefknościǎm kthore bywaiǎ z za-

10: pǎlenia duchow ktore od ferca po-

11: chodzą/ á tak wodka rożana y fi

12: rop rożany u czukhier rożany łǎ

13: rzeczy barzo dobre na to. E

14: Theż naprzeciwko zapǎleniu

15: wǎtroby y naprzeciwko głowney

16: bolełci/ namaż miełtcze gdzie iesth

17: wǎtroba oleykiem Rozanym al-

18: bo łkronie: pomoże.

19: F Też komu łie ciało zbytnie o

- 20: tworzy tak iż pot zbytńie płynie/
21: namaż ie rożanym oleykiem zmie
22: szawfzy gi z prochem czyrwonych
23: Sandalcow y białyeh. G
24: Też oleyek rożany czynią nie-
25: ktorzy/ Nakładą rożej w oliwę w
26: fklemiczę á potem ią wyftawią na
27: floncze. H
28: Też miodek rożany ieft dobry
29: na rofpaliny vft á to gdi gi zmie
30: szafz z rożaną wodką, y naprzeciw
31: omdlewaniu y fmothkom/ gdy fie
32: napije albo wodki famey. I
33: Twarz też pokrapiać możefz/
34: yteż na niemoczy oczu iefth dobrã
35: wodka rożana. Serapio, Pande

kolumna: b

- 1: cta Auicenna w Księgach o mo-
2: czach ferdecznnych. K
3: Theż fok z rożey wycifniony z
4: winem zmiefzany á trochę przywa
5: rzywfzy/ bolenie głowy oddalã. L
6: Też nafienie rożane ftarte na
7: proch/ ktorym prochem gdy będą
8: działla natarte/ bolenie zębów v-
9: fmierzã j dzięgna wyfułzã/ łama
10: rożã poki fie iefzcze niedobrze rof-
11: kwitnie. M
12: Gdi będzie w wodzie vwarzo
13: na á trochę oczukhrowãã/ bie-

- 14: gunkę zaftanãwiã/ żołądek y gło
15: wę y fercze pofilã kiedy on firop
16: natłzcze będzie pity.
17: Meże theż łobie oczy maczać thą
18: wędką kto by miał bolenie z lipko
19: łciã y łczyrwonołciã w oczach.
20: Raffanus.
21: Rzodkiew. Rettich.
22: Capitulum. 195. A
23: RZodkiew iełt ciepłã y
24: łuchã w wtorym flo-
25: pniu/ á zwłãłzcza ko-
26: rzeń rzodkwiany wię
27: czezy przilufze ku lekarłthwã/ á
28: więczy zielonã niźli łuchã/ mocz
29: mã przecinaiającã j rołpadziającã
30: Skthorego korzeniã czyniã firop

kolumna: c

Rzodkiew

- 1: ktory zowã Oximel/ tym obycza-
2: iem/ Wezmi korzeniã Rodkwia
3: negoã wpułć gi w ..zot ilzby mo-
4: knęło ..zoz trzy dni pothym go
5: trochę w tym ... powãrz á po
6: tym przecedziwłszy ofledz gi mio-
7: dem dobrze dłzym wanym/ abo-
8: wiem iełt dobry naprzeciwo quan
9: tanie y naprzeciwo cuotidianie/
10: á gdy w miałto miodu włozylz do
11: łtatek czukru/ thedy będziełz miał

- 12: dobry firoppek naprzeciwko quoti-
13: dianie/ to iest naprzeciwko zimnie
14: czy kthora bywa na khaždy dzien z
15: floney flegmy/ y naprzeciwko ter-
16: cianie koja bywa s kolery y s fle-
17: gmy. L
18: Tez gdi chcesz niecziftości fle-
19: gmiŃte z zoładka vfthy wywieć/

kolumna: d

Rzodkiew

- 1: thak vczin nakrã rzodkwie á na
2: kładz iey w oczet á miodu trochę
3: wlož á zagrzay/ á tak fie naiedz
4: oney rzodkwia [!] y nę w de albo
5: oczeth z miodem wypiy/ á pothym
6: wlož palecz w dalej
7: możesz/ wnotki bedziesz miał wra-
8: czanie ... niecziftościami ktore
9: fã w zoładku. C
10: Tez gdy Kać rzodkwianã w
11: winie vwarzifz/ fpiołynkiem, á po
12: tym ftłuczysz z oliwã, á tego zielã
13: przifozifz na thwardość fledziony,
14: ..zcydzie fie potym thwardość, á
15: gdy th.. nadymi na przyložysz
16: thrudnoć puŃzczaniã wody odehy-
17: muie. D
18: Tez woda z rzodkwie/ z blay-
19: wafon, ftrochã miodku rozanego
20: piegi zlicza fpadzã y finoć kiedy

- 21: tem będziez namazowãł. E
22: Też gdy kto pożywã rzodkwie
23: czyni takiemu w żywocie wiathry
24: y też rzyganie/ vrinę pędzi zagrze-
25: wã żołądek. Kto iã iãdã przed o-
26: biadem/ tedy wżnofi [!] pokarmy ku
27: gorze á niedopufzczã ich sपोem le-
28: żeć na sपोdku żołądka á tak j wra-
29: czanie czyni/ ale kto iã iãdã po o-
30: biedzie/ tedy sपोczce czyni/ á pocif-
31: kã potrawy nadoł. F
32: Też gdy rzodkwie będzie wa-
33: rzona s potrawami inżemi/ bro-
34: ni kãzlu kthory przychodzi z gru-

strona: 117

kolumna: a

Chrzan.

Lift. 117.

- 1: bych nieczyłthoći flegmifthyich w
2: pierfiach panuiączych/ átak rzod-
3: kiew iełt dobrã tym ludziom ktho-
4: rzy puchną s łtrony flegmy zim-
5: ney. G
6: Też gdy fok rzodkwiany albo
7: woda iey będzie zmieszana z mą-
8: ką kãkolowã, włofi roći y parchi
9: z głowy z ganiã. H
10: Też na słinogorz iełt dobrã wo-
11: da rzodkwianã gdy kto vłta łobie
12: płocze gargarizuiąc długo, Se-
13: rapio powiedã. I

- 14: Też wodka z rzodkwie napã-
15: lonã/ na kamień mięchierzowy
16: ieft barzo dobrã łamiąc y z vrinã
17: s człowieka wypądziąc.
18: Radix.
19: Chrzã Petitz.
20: Capitulum. 196. A
21: CHrzã ieft ciepły y fu
22: chi w trzecim łopniu
23: korzeń chrzãnowy go
24: dzi fie ku lekarstwã,
25: á iakmiarz iednakiey moczy ieft
26: chrzã z rzodkwiã y też mã w ło-
27: bie włofności ktore y rzodkiew/ ia-
28: ko íz nietak mocznie. D
29: Platorius powiadã iżby na
30: kamień miał .. z chrzã wypã

kolumna: b

- 1: dzaiąc gi y łamiąc/ á nãwięcej
2: woda iego. C
3: Theż woda chrzãnowa czyni
4: gdy fie iey kto napije á
5: potim palczem po ludzi .. wra
6: czanie. D
7: Też lifty chrzãnowe s łzpinã-
8: kiem albo z,, trawanu oi
9: żywane: iadu bronią. E
10: Też korzenie chrzãnowe natfz
11: czo iedzione albo w picu wzięthe,
12: wielcze zdrowiu pomagã/ iedno

- 13: iż wiatry czyni á do rzygania iest
14: łmrodliwe^g / zwłãłzcza nafienie
15: iego vrinę wywodzi, żywot otwie
16: rã. F
17: Theż nãprzeciwno łuchotã/
18: iest dobry gdy gi vwarzył á s kãr-
19: miami pożywał/ bowiem łpiekłą

kolumna: c

Chrzan

- 1: flegmę łpierłi wywodzi. G
2: Theż gdy vwarzył korzenie z
3: wodã á z ocztem y z miodem przã
4: łnym á tho łie napijelz, wraczenie
5: vczyni/ yteż zagniłosci vlt vlecżã
6: y rołpadliny goij. H
7: Theż łi.. z łicza zganiã w
8: ... I
9: Też nafienie Chrzãnowe w ocz
10: cie vwarzone y w wodzie/ ktho łie
11: tego napije maiãcz thwardość w
12: łledzionie/ zdobędzie iey łnadnie. K
13: Gdy Chrzãn vwarzył wełpo-
14: łek z naciã s korzeniem łłãzowym
15: á potym łtłuczelz w moźdzerzu á
16: przilożilz to na twardã łledzio-
17: nę/ y opuchlina vmnieylzi łie pod
18: tym znamieniem. L
19: Pandoctha mowi/ Ia pry
20: wziãł dołwiãdczenie tym chrzã-
21: nie częłto kr../ gdy pry gi vwarzi

- 22: z ... iż sie rozey-
- 23: dzi/ á to sie day napić/ bowiem
- 24: ma mocz naprzeciwnko chorobám
- 25: pierfi zaftarzałe kthore bywaią
- 26: z nieczyłtołci grubych m
- 27: Też nafienie chrzånowe ielth
- 28: dobre naprzeciwnko iadowi.
- 29: iakoby drijakiow.
- 30: Rafis mowi łpowiełci Serapi-
- 31: wey iżby te^{go} wielekroć dołwiąd-
- 32: cził á w prawdzie nalázł iż sie ia-
- 33: dowi przeciwi Tenże też powia-
- 34: dą/ gdi ... korzeniå chrzå
- 35: nowego będzie wpufzczona na nie

kolumna: d

- 1: dzwiådka, wnetki go vcżini n..-
- 2: łzaiącym á pothym nadyłzy sie
- 3: rołpuknie. Serapio otym powie
- 4: då. N
- 5: Też chrzån po obiedzie iedzony
- 6: żywot otwierå y vrinę obphicie pę
- 7: dzi/ á poranu iedzony, onego dnia
- 8: włzytkiego z..ohowåwå człowieka
- 9: od trucizny. O
- 10: Też fok wycifniony z chrzånu
- 11: á z wodkhå babczåną y z rożaną
- 12: zmieszany/ na flino oraz ielł niowy
- 13: owni dobre lekarłtwo, j owłzem
- 14: kogoby wąż vkålł/ niechåy gry-
- 15: zie chrzån/ niedopufci iadowi khu

- 16: gorze wstępować, I owłzem mocz
17: mu odeymuie thak ifz szkodzić nie-
18: może.
19: Ruta.
20: Ruta. Ruttin.
21: Capitulum. 197. A
22: RVta ielt ciepłã y fu-
23: chã w thrzecim fłop-
24: niu/ ielth dwoiakã ie-
25: dna domowã/ drugã
26: polnã/ Tak lifci y nafienie godzi
27: íie ku lekarstwã/ mã moc rospã-
28: dzaiączã/ popãdzaiączã y trawiã-
29: czã.
30: Proch ruciany z piretrowym

strona: 118

kolumna: a

Ruta.

LiŃt 118.

- 1: prochem w nos wpuŃzczony/ fleg-
2: mę wywodzi z głowy, y mozg wy-
3: czyŃciã/ átak ielt dobry naprzeciw-
4: ko Ńwiętego walantego niemoczi
5: y na inŃze boleŃci j cięŃzkoŃci głow-
6: ne kthore z obphitoŃci ognifthey
7: pochodzã. C
8: TeŃz wino w ktorymby była v-
9: warzona ruta/ s piwonię/ z roz-
10: marine^m / ielth lekarŃtwo napreciw-
11: ko Ńwiętego walantego niemoczy
12: y głowę barzo dobrze pofilã. D

- 13: Też wino w którymby była
14: warzona ruta/ á ono wino dane
15: ku picciu, mdłość oczu oddałã y w-
16: zrok czyłci u počilã. E
17: Też wino w którym ruta bę-
18: dzie warzona s piretrum, iefth do-
19: brã naprzeciwo bolełci zębowey/

kolumna: b

- 1: Iteż naprzeciwo paraliżowi iefth
2: dobre wino w kthorym będzie wa-
3: rzonaruta [./] z bobrowymi łtroymi,
4: zzielem ktore zowã paraliżowe zie-
5: le. F
6: Też naprzeciwo koliezo włzel
7: khiey fok ruciany łthrochã prochu
8: łofnki á z miodem zmieszãwłzi dã y
9: wypić choremu człowiekowi/ vz-
10: nãłz pomocz. G
11: Theż kto mã chciwołć ku łtol-
12: czem á niemogich mieć/ wãrz
13: rutę z dziewannã w winie á w o-
14: liwie/ á thak gołã zadniczã mãłz
15: liedzieć na tym ziela ciepłe zgodzi-
16: nę. H
17: Theż wino w kthorym będzie
18: warzona ruta/ łpiołynkiem, z ..-
19: gnifkowemi łkorkami/ á oczukro-
20: wãwłzy napijã y łie tego dlã zath-
21: kaniã wãtroby y łledziony. I
22: Też gdy ruta będzie warzona

- 23: w winie z oliwą á tego przyłóżyłz
24: na dymiena/ rzezanie oddálã y v
25: rynę ku wyłżeniu pobudzã. K
26: Theż ku wywiedzieniu rzeczy
27: przyrodonych [!] biálach głow/ Tri-
28: fera magna/ tak rzekący lektwãrz
29: dany ku picciu s łokiem rucianym
30: mocznie wywodzi/ y płod vmarły
31: z żywota. L
32: Też vczyni łok ruciany dany
33: ku picciu z mirrã, albo czopek vczi-
34: niony łtych rzeczy á włóżyć gi do
35: macicze na nocz/ vczyni ten poži-
36: tek.

kolumna: c

Ruta

m

- 1: Też kto mã oczy płynãcze al-
2: bo krwią załzłë/ thedy łok ruciany
3: łtucijã przyprawiony albo rołpufz
4: czony/ tym oczy chore mãczãy/ po
5: mocz wezmiesz. N
6: Naprzeciwko iadowi wino w
7: ktorym ruta będzie warzona: po-
8: mãgã dobrze/ tãkież y na vkãłze-
9: nie wężã/ plãłtr vczyniony z ruty
10: na ranę/ vlecżã y iãd łłumi.
11: Theż kto łie okłãdzie rutã iże
12: miełtcza gołego niebędzie/ Thedy
13: taki może bazyliłzka zabić przez za-

- 14: dney łzkody y obrazy. P-
- 15: Serapio powiedã y Diaľco-
- 16: rides mu przifwiãdczã: iż ruta iefł
- 17: rzecz ktorã wiatrı wnetrżne trãwi
- 18: y gamracijã pľuie/ vrynę y choro
- 19: bę biãłych gľow wywodzi. ..-
- 20: Też naprzeciwko powiethrzu
- 21: morowemu/ ľifti ruciane/ wľofkie
- 22: orzechy/ figi/ weľpoľek thy rzeczy
- 23: łłucżone á zmieľżane/ maię takã
- 24: mocz iľż czľowiek natľzczo tego po
- 25: żywaiãcz iakho wľofki orzech/ za-
- 26: chowã ľie od morowe^{go} powietrzã
- 27: by też miedzy zarażonemy ludźmi
- 28: mieľżkãł. R
- 29: Też ruta łłucżonã á z mio-
- 30: dem zmieľżanã á na pępek przyľo-
- 31: żona/ gľiľty w dziecinnych żywo-
- 32: ciech morzy y kolikę/ z ocztem przy
- 33: warzona á poranu pitã/ leczy, pu-
- 34: chlinę thrawi/ w winie vwarzonã
- 35: wzrok czyľci y wyiaľniã/ z oliwã

kolumna: d

- 1: iedzonã. S
- 2: Sok ruciany w nos wpuľż-
- 3: czony/ krew z noľa ciekãczã zaľta
- 4: nãwiã. T
- 5: Też ľok ruciany z oliwã zmie
- 6: ľzany átrochę przyľmażony/ chro-
- 7: bãki ľkorki zabija w vľzech. V

- 8: Thenże fok z rożanym oley-
9: kiem á z ocztem zmiefzany/ bole-
10: nie głowy leczy gdy ciemię/ fkro-
11: nie y czoło będzie namazano.
12: Rořmarinus.
13: Rozmarin. Rořemnarin. Capitulum. 198. grafika

strona: 119

kolumna: a

Rozmarin

Liřt 119

A

- 1: ROzmaryn ieřt ciepły
2: y řuchy w trzecim řlo
3: pniu według Mořno [!]
4: á ieřt rozmythy roz-
5: maryn á wřzak z iednakiey mocy
6: ieřt/ bowiem rořpãdzã nieczyřto-
7: řci/ d..miękoń ociera y przecina. B
8: Sok Rozmarynow s řythy
9: miodowã zmiefzany, oczi twierdzi
10: á tak wzrok ořtry. C
11: Teř plãřtr vczyniony z řifcia
12: rozmarinowego á s řoku babcza-
13: nego/ krew zařtanãwia ktorã řtol-
14: czem wychodzi/ to ieřth przez E-
15: moroidy/ Ten teř plãřtr vřmierzã
16: bolãczki ktore bywaiã w řtholczu
17: barzo bolãcze y odmięczã ie yteř
18: zořy miękczy pod gardłem y na
19: kařdym inřzym mieřtczu/ á zwła-
20: řzcza gdy korzenia wyřokiego řlã-

- 21: zu ktemu przyczynisz átak ítego v-
22: czynisz pláfr. D
23: Też wino w ktorym vwarzisz
24: listy rozmarinowe/ z ieleniami ię-
25: zyki/ s kwiáthkami borágowemi/
26: ieft dobre naprzeciwo żółtey nie-
27: moczy, á gdy ku themu przyložysz
28: noczydzień zieleń/ á vwarzywfy
29: będziez fie napijał, bowiem darcie
30: y gryzienie ktore bywá w żywocie
31: oddała y też vrynę y niemocz przy
32: rodzoną paniám wywodzi khiedy
33: przyložysz bylicze/ z nafieniem kopru włoskiego/ z nafieniem piotru-
34:
35: ízczanym.

kolumna: b

E

- 1: Sok rozmarinow ítuciją z-
2: miefzany/ ieft dobre lekarstwo na
3: oczy óstrząc wzrok. F
4: Theż rozmarin vwarzony w
5: winie/ s czerwóną lebiódką á oli-
6: wy knim przylawfy/ á tak thym
7: zmáczây sobie ciało/ tedy obphity
8: pot s siebie wywiedziez/ á tak w o-
9: puchlinie ieft barzo dobre lekarstwo.
10: G
11: Też wino w ktorym vwarzisz
12: rozmaryn z rutą przyložywfi tro-
13: chę pieprzu/ á gdy íię tego kthori

- 14: człowiek napije/ świętego walan-
15: tego niemocz oddała. H
16: Też proch z rozmarinu z mą-
17: ką kąkolową albo z othrębami á
18: ocztu kielko łyżek przyławfzy/ thã-
19: kież foku chebdowego/ to zmieszaj
20: Ípołem á przykhładay na bolenie
21: nog kthore zową podogra/ abo-
22: wiem ginie od thego boleć nożna I
23: Też gdy włożyłz w ług maie-
24: rany z rozmarinem á tim ługiem
25: głowę będziełz mył/ boleści z gło-
26: wy wypądzã y mozg potwierdzã
27: gdy koczonkow knim przyłożyłz. B
28: Też naprzeciwno omdleniu le
29: karftwo dáy czo złoty zawazy kto
30: re zową dijentos z winem w kto-
31: rymby był warzony rozmarin. L
32: Też gdy komu ięzyczek ípãdã
33: dla wilkości/ tedy wwarz rozma-
34: ryn s piratrum w wodzie/ á thym
35: íobie vfta płocz długo trzimańcz

kolumna: c

Rzepa

- 1: ciepło w włciech. m
2: Też naprzeciwno grizieniu w-
3: nętrznemu/ warz rozmarin w wi
4: nie s kminem krãmmym albo s ha
5: nyżem á tego fie wina napijay po
6: ranu. N

- 7: Theż ku wywiedzeniu rzeczy
8: przyrodzonych białyh głow y ku
9: poczęciu rychłemu/ warz w wo-
10: dzie rozmarin z roiovníkiem. á tim
11: łobie macicę má pani naparzać j
12: dymiona dla tych rzeczy.
13: ...
14: Rzepa, Rubon.
15: Capitulum. 199. grafika

kolumna: d

A

- 1: RZepa iest ciepła y wil
2: ká wpirwřzim flopníu
3: á miedzy inřzemi zio-
4: ły więczy kármí rze-
5: pa, ytuczi człowieka barzo dobrze.
6: á wřzakóřz iesth trudná ku řtráwie-
7: niu á czyni wzdocie w cieie y mięk
8: kořc nieiaką dla wietrznóci ktorą
9: czyni rzepa/ á řtądże mnoży męřz
10: czynná náfienie przyrodzone/ y
11: pobudzá ie ku rzeczám cieieřnym/
12: á im lepiej vwarzyřz rzepę/ thym
13: będzie řmacznieiřzá y thucznieiřzá
14: á nietak wietrzyřthá/ á zwłářzcza
15: gdy iá řtłuřty męřlem vwarzyřz
16: Theż tym ludziom ktorzy mie
17: waią w řtawiech y w nogach Bo-
18: leřci, rzepa dobra vwarzona w wo-
19: dzie á oną wodą łobie ciepło no-

- 20: gi napãrzây. C
- 21: Też nafienie rzepne winie wa
- 22: rzone/ iãd wyciãgã przez pot/ też
- 23: gdy wãż kogo vkãfi/ tym winem
- 24: mãczây miefcze vkãfzone: pomo-
- 25: że. D
- 26: Też rzepa nadymã á nafioni
- 27: rzepne/ męfczçyznãm nafienie r..-
- 28: fci. G
- 29: Też mãfz wiedziãc ífz iãft dvo
- 30: iakã rzepa/ iedna domowã okto-
- 31: rey tu piřzemy/ drugã polnã ktorã
- 32: żowã Rãpula według Pandocti
- 33: kthorey fok dziwnym obyczaiem
- 34: vlecza bolãczki Herpořfi ktore iedzã ciało/
- 35: yteż na fiřtuły iãft mio-

strona: 120

kolumna: a

Rzepa

Liřt 120

- 1: prořte lekarřtwo gdy tego foku bę-
- 2: dzieřz wpuřzczãł ciepło w fiřtułę/
- 3: ána przeciwo iadem wřzelkim iãft
- 4: iakoby drijãkiew rzepne nafienie. F
- 5: Też gdy vwarzyłz rzepę yż do
- 6: brze rozum wraca pothym przyłóżyřz
- 7: ná nogi/ P..grę odeymuie y ro
- 8: řpadliny ktore od zimnego wiatru
- 9: bywaiã/ řpala y vlecżã.
- 10: Też gdy vcżyniřz plãřtr z rze-
- 11: py á z foku á to řpo-

- 12: łem łthłukłzy przykładay na nogi
13: bolące. G
14: Też gdy wykonasz rzepę iedną
15: á wydłubawisz ią włoż wołku ro-
16: śpułzczonego z oleykiem rożanym.
17: á to wśzytko rośpułć na ryncze iże
18: kadzi iakoby małć á thę małcią
19: namażuy rośpadliny ktore bywa-
20: ią z zimna. H
21: Też liście rzepne vwarzone s
22: pietruśzką, z włołkim koprem/ zbo
23: rągiem/ w polewczę mięłney/ te^g
24: pożywáy/ bowiem vrinę pobudzã I
25: Theż nafienie rzepne śpądzã
26: flaki y piegi łtwarzy/ á tak wcho-
27: dzi w lekarłtwa taki ktore flużã
28: na takie rzeczy/ iako z mął ..o-
29: lewą y z blaywafem. k
30: Też ktoby był łtrut/ tedy rze-
31: pne nafienie z miodem mã pić, nie
32: będzie mu iąd łzkodził. L
33: Dzieciem rzepne nafienie łko-
34: ziem mlekiem iest barzo dobre/ ...
35: ni im wolniuchne łtolcze y flegmę

kolumna: b

- 1: s pierłi człłci mirri trofzkę y łzãfrã
2: nu możesz przymieśzãć/ ale y łamo
3: nafienie iest dobre. m
4: Też woda w ktoreyby było v
5: warzone rzepne nafienie/ krofłty z łicza czyrwone y z łńszych łtron z-

- 6: gąniã gdy tą wodę będą częŧtho
7: mączane.
8: Drugã rzepa ieŧt małą kthorą zo-
9: wą rapula ta czyni wiatry y na-
10: dimani w żiwocie á nie tak dobrze
11: tuczy iako pierwŧzã Serapio po-
12: wiedã
13: Rikus.
14: Maliny albo koŧmatki.
15: Capitulum. 200. [grafika](#)

kolumna: c

Maliny

A

- 1: MAliny fa zimne y fu-
2: che w wtorym ŧlop-
3: niu/ ieŧt drzewko ma-
4: iãcze czyrwony owoc
5: throchę ŧlodki z nieiakã kwaŧno-
6: ŧciã y s ŧcirpnieniem/ á dlã thego
7: zaziebiã żołądek y biegunkhę za-
8: ŧtanãwiã też wraczenie y pragnie
9: nie. B
10: Sok Malinowy ieŧth dobry
11: naprzeciwko ..rdia zeby biegunkę
12: zaŧtanãwiã/ ktore niemoczy s ko-
13: leri przychodzą. Chciwoŧć ku ie-
14: dzeniu przyuodzi dlã zimnoŧci ŧwo
15: iey przyrodzoney. C
16: Theż Sok thych tho Malin
17: ieŧt dobry na kroŧti czyrwone y na

- 18: ośpicze gdy tym namażesz. D
- 19: Syrop tych malin tym spo
- 20: sobem bywa czyni nieiako y skali
- 21: ny ktory iest czikiaciacy y wyfu
- 22: szaiący/ tak gi vczynisz/ Wezmi
- 23: tego soku Malinowego spojkwar
- 24: ty/ soku rógowego dwie kwar-
- 25: cie/ nafieniã / nafie-
- 26: nia/ pi..wień../ każdego fnich
- 27: po dwie dragmie/ ocztu winnego
- 28: pięć łyżek, wazż..t społem izby
- 29: trzeciã część wyrzãła/ á przecze
- 30: dziwfzy włóż oczukhru,,iãł ...yl
- 31: potrzeba izeby było dobrze fiodko
- 32: á to iuz będziez miał sirop ..rz
- 33: vzyteczny naprzeciwo gorączem
- 34: niemoczãm j naprzeciwo biegun
- 35: ce/ y naprzeciwo powietrzu no-
- kolumna: d**
- 1: rowemu z wodką szczãwiowã y ro
- 2: zãã dãwã. E
- 3: Sok tych malin czyni ofko-
- 4: miny zolew gdy go w vciech po-
- 5: thrzymãsz/ á kiedy fnim zmieszãsz
- 6: wodkã babczãã/ Emoroidy za-
- 7: ftanãwiã y pijãntwa bronie Se-
- 8: rapi/ á Pandecta mowi spowie-
- 9: fci Rafis/ Maliny fa zimne y fu
- 10: che/ żywot zatwierdzaia. F
- 11: Tenze Rafis spowiefci mefno

- 12: mowi fok prawi ftych Malin ieft
13: iakoby fok s fkorczek Citrow/ go
14: rączość kthorå s kolory pochodzi
15: y theż zbytek ciepłoci krwie czy-
16: biå/ á ieft dobry naprzeciwno mo-
17: rowemu powietrzu. G
18: Też fok Malin ftucij zmie-
19: fzany/ oczy czyni iałno kiedy nanie
20: thego przyłóżyłz/ y bolenie głowy
21: włmierza.
22: Bubea tinotorum.
23: Marzana wiączłza.
24: Klebokraut.
25: Capitulum. 201.A
26: MARzana ieft ciepłå y
27: fuchå w wtorym flo-
28: pniu według powie-
29: ści kielka lekarzow/
30: Ale według powieści Auerrois w

strona: 121

kolumna: a

- 1: księgach Colieth iżeby było ciepłe
2: y fuche w trzecim flopnium/ á iefth
3: dwoiakhå Marzana/ iednå iefth
4: domowå á drugå polnå/ albo ie-
5: dna więczłzå á drugå mniejłzå/ ma
6: rzana więczłzå må fzyrfzy lift/ á v-
7: mniejłzey mniejłze liłcie ieft y mo
8: czy mniejłzey/ Athak Marzana
9: więczłzå må moc potwierdzaiąca

- 10: dlã fwey cirpnoſci ytheż vriny po-
11: budzaiącą dlã gorączoſci. B
12: Naprzeciwko mdłoſci żołąd-
13: kowey y wątrobney ieſt barzo do-
14: bre wino w ktorymby była warzo
15: na Marzana więczã wespół z
16: maſtyką. C
17: Też plãſtr vczyniony na żołą
18: dek ſprochu korzeniã więczey ma-
19: rzany/ s prochu gałganowego y

kolumna: b

- 1: naſthykowego/ z oliwą á z wołkie^m
2: á ſtego wſzytkiego vcziń plãſtr
3: na żołądek/ abowiem niewymownie
4: zemdlony y zaziębieni żołądek po
5: fiłã y zagzewã. D
6: Też rzecz przyrodzonã pania^m
7: y płod vmarły z żiwota wywodzi
8: kiedy ſthłuczeńz korzeń Marzany z
9: miodem á zwierzchu trochę poſzip
10: ſkamoneã á vczyń ſtego czopek al
11: bo trzy á tak ieden ſnich włoż ná
12: mieſtce taiemne dlã thych rzeczy
13: na nocz do macicze. E
14: Theż woda w kthoreyby była
15: warzona więczã marzana gdy
16: tą wodã zmijefz głowę, będą wło
17: ſy przyżełtſze. F
18: Też niektorzi ludzie proch da-
19: iã s korzeniã tey to marzany tim

- 20: ktorzy deⁿną boleść cierpią zmiode^m
21: pitym/ ytim ktorzi paraliż cierpią
22: ieft dobre lekarstwo. G
23: Też fok tey marzany ciepło w
24: wfy wpufzczony/ boleść wfną od-
25: dala á nawięczy s fiarką zmiesz
26: ny/ Pandecta mowi. H
27: Też ma nocz korzeń Marza-
28: ny czifcieniã wãtroby y fledziony,
29: zatkanie gich otwierã/ y theż po-
30: budza niemoc przyrodzonã j vrinę
31: mocznie/ też ocierã/ omywã wzel
32: kie nieczyŃtoŃci ktore Ńie dzierzã ia
33: ko klj wneŃrznocŃi, á tak trãd bia
34: ły albo na biale ktoŃthy/ iefth dobry
35: korzeń marzanowy kiedy gi vwa-

kolumna: c

Marzana.

- 1: ryzł w wodzie á onã wodã omy
2: wać będziefz ty kroŃty miodu tro-
3: chę przyłoziwłzi/ albo iefzcze lepiej
4: vczyniwłzy plãfthr s korzeniã they
5: marzany/ s prochem holeny czãr-
6: ney, s fokiem czofnkowym, troche miodu knim pryczyniwłzy á ftego
7: vczynifz iakoby mać, ktorã nama
8: zuy ty kroŃthy na liczu/ Ńpadnã za
9: kielkiem namazaniom. I
10: Korzeń tey marzany ieft czyr-
11: wony moi czy mocz pobudzaiã-
12: czã vryny/ á gdy Ńie napijefz foku

- 13: o korzeniã tey marzany z miodem
- 14: pitym/ żółtã niemocz wypadzã y
- 15: d.mu boleć y paraliż oddã-
- 16: lã/ y vrinę ..rub.. s człowieka pę-
- 17: dzi á prawie iakoby zekrwi/ nie-
- 18: szkodzi trochã łtym korzeniem przy
- 19: kła...małtyki. Serapio powia-
- 20: dã.
- 21: Dubus
- 22: Ieżyny. Drauper??
- 23: Capitulum. 202. A
- 24: IEżyny ieft drzewko ia
- 25: kowi tu widzisz wyra-
- 26: żone, mã włofność przy
- 27: rodzonã, zi..liającã
- 28: y wyfufzającã łcierpnieniem
- 29: tãkież y kwiat
- kolumna: d**
- 1: tego drzewku/ á dlã tego liŃty y tã-
- 2: kież wirzcholoczki te^{go} drzewka go-
- 3: ij rany ktore fie czyniã na **podnie** [!]
- 4: **bienin** [!] / tak vŃtarich ludzi iako y v
- 5: młodych dzieci/ á to gdy będe te^{go}
- 6: drzewka wierzchy nałthykowane
- 7: owocz albo nałnienie te^{go} to drzew
- 8: ka mã w łobie miernã ciepłofc/ á
- 9: dlã tego y łmãk łlodki ku iedzeniu
- 10: nieŃzkodliwy. D
- 11: Nałnienie thego drzewka poki

- 12: ielźcze niedozrzcie mǎ być zbiera-
13: ne á fufzone/ ktore ma mocz wiel
14: ką zaľthanawiać każdǎ biegunkę
15: tǎkież y kwiat tego drzewka może
16: vczyńić na proch łtarty. C
17: Też ług w ktorymby wrzało
18: to ziele/ farbui włofy/ á korzeń te^{go}
19: drzewkha w wodzie vwarzony al-

strona: 122

kolumna: a

Ieyny

Liřt 122

- 1: bo na proch łtarty/ kamień w nyr
2: kach łǎmie y z vryny s człowieka
3: pędy. D
4: Theż łok tego drzewka wyci-
5: łniony/ parchy na głowie leczi kie
6: dy tym łokiem będziefz głowę po-
7: mazował. E
8: W łamym poľrzodku thego
9: owoczũ ielř iakby bawełna/ tho
10: niemǎ być iedzono/ abowiem ob-
11: ciǎżǎ pierfi y dychawicę czyni. F
12: Dialcorides piřze/ warzone w
13: wodzie liřcie te^{go} drzewka albo thej
14: tho ołtrożyny á pite oddǎłǎ chci-
15: wołć cielefnǎ biǎłom głowǎm ich
16: rzecz przyrodzonǎ zaľthanǎwiǎ/
17: dziegulaczy płokanie vłř tym v
18: warzeniem biegunkę y Emoroidy

- 19: zaftanãwiã. G
- 20: Też kwiat tego drzewka ktory
- 21: lift biały á około świętej Margo
- 22: rzęti kwitnie/ łtłuczony łprzołnym
- 23: miodem á z ocztem zmieszany/ lip
- 24:
- 25: kołć z oczu y ogieñ wyciągã/ á proch łniego pity z winem/ kolikę
- 26: włmierzã j rołtropnego człowieka
- 27: czyni.
- 28: Rołtrum porcinum.
- 29: Popawa. Pfaff... rorlin
- 30: Capitulum. 203.

kolumna: b

A

- 1: TO ziele ielth moczy ta-
- 2: kowey iako podroźnik
- 3: á przeto moźe wnia-
- 4: łt podroźniku to zie-
- 5: le brać ku pothrzebie/ bowiem/ łie
- 6: we włzytkim łnim zgdozi [!] / To zie-
- 7: le ielth dobre w gorãczych niemo-
- 8: czach/ w febrach gorãczych/ na za
- 9: pãlnã wãtrobę/ y naprzeciw za-
- 10: pãleniu łędzwi z gorãczych wilko-
- 11: łci: barzo fluźy. B
- 12: Naprzeciwko zimniczy ktorã
- 13: bywã czwortheo dnia z wyłufze-
- 14: niã inych wilkołci/ Warzyć to zie
- 15: le s kaniã przęłżã/ z ieleniem ięzi
- 16: kiem/ z dziownã/ łzwetek flod-

17: kich przyłożyć/ á ten fyropek pić/

18: yteż takie przeczińcienie mařz bierać

kolumna: c

Pępawa

1: Naprzod wezmi ferwãtki koziey/

2: wãrz w niey lakricijã/ fijołki/ ro-

3: zynki/ potym dopiero wezmi mi-

4: raclanow Embliei, á wãrz ie w

5: tey ferwacze czo wniew wrzała lã

6: kricija/ s fijołkami/ z rozynki á tę

7: ferwãtkę potym piy. C

8: Też to nafienie warzyć z na-

9: fieniem włóckiego kopru y s korze-

10: niem iego/ wątrobę zatkanã ot-

11: wierã y żółtã niemocz leczi.

12: S latrum.

13: Pfinki. Naohtfohaton.

14: Capitulum. 204. [grafika](#)

kolumna: d

A

1: PSinki iefth ziele łuche

2: w wtorym flopniu/ tã-

3: kież y zimno/ á iefth tho

4: czworakhie ziele/ ftych

5: cztyrz chorodzei w ieden bywã ie-

6: dziony od ludzi/ ty Pfinki łã og-

7: rodne/ Iefth ziele niebarzo wielkie

8: maiącz gałãfki gęłte/ liłtki czãrne

9: podobne bazylijowym/ nafienie o

10: krãgłte ktore iefth zielone y czãrne/

11: á gdy dozrzenie tedy będą czyrwone y prawie czårne/ á gdy io przetłuczeń/ tedy nãydzień
w nim nie

12: kthorą wilkość/ smak mą nieiako

13: przykwafnieyfy/ ale wzrzały flodki

14: á iefth złożone tho ziele znieiedney

15: mocy według Serapina/ ale-

16: wi... á dwoiakhi przyrodzenie

17: w sobie/ iedno zimne á drugie w

18: lne. B

19: Kiedy vczyniñz plãfthr z liściã

20: Pfinkowego/ sok byl go fzcåwui

21: z oczthem/ z oliwą/ rofpãdã bo-

22: łączki y fwierzb y infze krofthi goij

23: enie czyni. C

24: Też fok Pfinkowy iefth barzo

25: dobry naprzeciwo boleściã gło

26: wnym ktore z gorãczey przyczyny

27: pochodzą gdy ty foki na głowę zmaczałz.

28: D

29: Też fok Pfinkowy zmiefzany

30: z blaywafem á z litãrginium/ z o-

31: leykiem rożanym/ khażdego fnich

32: rowno biorãcz/ trochę ocztu mo-

33: żefz knim przyczynić/ to lekarstwo

strona: 123

kolumna: a

Pfinki

Lift 123.

1: mãfz na bolãczo y za.lifte wrzo

2: dzi nioze/ á gdy ktemu przyłozyfz

3: ofrodki y chlebowy/ krafty grube

- 4: świerzbicze vleczyfz. E
- 5: Też gdy vczynifz czopek s fo-
- 6: ku PŃinkowe^g / s Ńoku babczane^g
- 7: przyczyniwfzy knim trochę bolum
- 8: armanum, á w prawifz ten czopek
- 9: w miefthcze tajemne do macicze/
- 10: zaftanowifz tym pŃynionie wilko-
- 11: fci zepfowanych ktore z macicze z-
- 12: zbytnie pochodzã. F
- 13: Też firop vczyniwfzy tym oby
- 14: czaiem/ Wezmo Ńoku PŃinkowe^g
- 15: cztirzi vnciję/ rubarbary dragmę
- 16: iednę/ fpiki poŃ Ńeropuła/ czukru poŃ vncij y/
- 17: ftarfzy ty rzeczy ktore
- 18: maiã byc ftarthe zmiefzã y fpołem
- 19: á dã y poranu ciepło wypic/ abo
- 20: wiem wfzelkie niemoczy wãthro-
- 21: bne vleczã y zapãlenie iey gafi. G
- 22: Też Ńok PŃinkowy z ptyza-
- 23: nã pity/ wfzelkie wnętrzne zapãle-
- 24: nie odpãdzã. H
- 25: Też kto mã zapãlonã [!] wãtro-
- 26: bę/ tedy rozmoczywfzy chuftę w-
- 27: Ńoku pŃinkowym albo też w wodcze
- 28: PŃinkowej á w mleczowej/ á czę
- 29: fto iã na wãtrobę przykłãdãc/ o-
- 30: deymuie zapãlenie wãtrobne/ j też
- 31: famo ziele ftłuczone/ á przyłozone
- 32: na boleŃci nożne albo ręczone/ bo-
- 33: leŃci ich vfmierzã. I

- 34: Też na gorące szardzole Płinki
35: Itłuczone z ocztem/ przyłoż na fã-

kolumna: b

- 1: dzel zapalony á ognisty/ pomocz
2: vnzáf.
3: Rzådko bywaią iedzone Płinki/
4: ale dlå ochłodzeniå gorących nie
5: moczy iest przygodne ziołko. Pan-
6: docta/ y Serapio powiadaia.
7: Spinackia. Spinak. Spma....

8:

- 9: Capitulum. 205. [grafika](#)
10: SPynak iesth zimny y
11: wilgotny w pirwzym
12: fłopniu, odmiékczå ży-
13: wot y A boleści pierfi o-
14: deymuie/ y płucz także/ yteż każ
15: dą boleć ktorá s kolery á ze krwie

kolumna: c

- 1: przychodzi. Lepzy szpinåk ku iedze-
2: niu niżli łoboda/ á wżakze mała
3: iest roznoć w włońności y moczy
4: gich/ abowiem fą moczy ocieraią
5: czej/ omywaiączy, j kolere trawia B
6: Też iest dobry na przeciwko bo
7: leściåm tym ktore bywaią w krzy-
8: żoch j w grzbiecie s skazoney krwie C
9: Też Szpinåk dlå odmiékczå-
10: niå żywota tak bywå pryyprowia
11: ny [!], Wezmi Szpinåku/ łobody/

12: lãktuki/ borãgu/ thy wãzytki rzeczy
13: wãrz w miãcie fwiezem/ á tego zie
14: lã pozywãý/ abowiem żywot od-
15: miãkcza/ krew dobrã czyni/ y chłõ
16: dzi/ ona miãtnã polewka/ á nã-
17: wiãczy lecie/ A gdy by chciaã dła
18: wiãthfzego ochłodzeniã vczynic/
19: tedy mozesz nieczo kurzey nogi zie
20: lã przyłõżyć á nãwiãczy w zbyth
21: nim zapãleniu/ A przytym gdyby
22: chciaã vzżynic wiãthfze odmiãkcze-
23: nie żywota y łącznośc ku stolczam
24: Tedy ktemu mozesz przyłõżyć zieleã
25: szczyru/ rozynkow drobných á tho
26: spõem warzyć w miãcie á poży-
27: wać tego zieleã y miãta. D
28: Też zafię czãfu zimnego iefth
29: dobry szpinak vczyniony z rzezuchi
30: wodney/ z lifcia pietruszczanego/
31: z małych pokrzyw/ z wlofkiego ko
32: pru s szpinãku/ á tego mozesz za-
33: wãze pożywać/ wijãwãzy izby było
34: zapãlenie wnãtrzne/ tedy mãlz te-
35: go poniechać.

kolumna: d

E

1: To też mãlz wiedziec iz częfte
2: pożywanie tych iarmõzow spowie
3: fci Auerrois. quinto Colliget. ktho
4: ry powiada iz každy iarmuż czini

- 5: w ciele Melancolią/ iedno lãctu-
6: kę z borãgiem wymuie/ to dwoie
7: zioł przeciwiãiącie melancolijey
8: Rożã/ miodunka s fijołkowym/
9: kwiatem theż maiã mocz na prze-
10: ciwko me lankolijey. F
11: Woda w ktoreyby był wa-
12: rzony łzpinãk/ żywot odwierã j czi
13: ni łtolcze/ zagnile wilkości z żywo-
14: ta wypãdzã/ y cięłkość pierfi od-
15: dãłã/ y też kto cirpj bolenie krzy-
16: żew/ grzbieta/ ta woda pitã kiel-
17: ko razow/ wywodzi nieczyłthości
18: łtych miełcz, á tak bolenie przełtaie
19: Silermentanum.
20: Czarnegłow. Vilkane.
21: Capitulum. 206. A
22: CZarnegłow iełt ciepły
23: y łzuchy na kończu
24: wtore^{go} łlopnia według
25: Pandecti y Auicenny
26: Maiãcz mocz potwierdzaiãczã/
27: rołpãdzaiãcz wilkości flegmiłtych
28: grubych a kliowatych/ adłã tego
29: otwierã żyły zatkane y infze drołzki
30: Mocz y rzecz przyrodzonã pania^m

strona: 124

kolumna: a

1: pobudzą

strona: 124

kolumna: a

1: ku wyfzciu czałow fwoich

2: dychowi zą płuie y ciężkość pierfi

3: oddają.

4: Nafienie Czarnogłowu w lekar-

5: ftwa w chodzi, mą mocz wypądzą

6: iącą nieczyfności fkażonych. L

7: Ggy [!] to nafienie wwarzył w-

8: winie/ ieft dobre na przeciwko zby-

9: tni mu zadzierzeniu vryny/ zatka

10: nia wątroby/ fiedziony/ nyrek y

11: miechierzowe wytykają/ á mocnie

12: otwierają. C

13: Proch thego zielą nafienia s

14: fuchemi figami zmieszany a poži-

15: wany/ natyżeniem czy przerzocz-

16: .. ieft lekarftwo dobre. D

17: Też kurzenie vcżynione z zie-

18: lą Czarnogłowego/ z bożego

19: drzewka/ chorobę przyrodzoną bią

kolumna: b

1: łych głow mywodzi [!] / y vrinę ob-

2: phicie pędzi y rzezák odeymuie á

3: nąwiczey gdy to dwoie zioł w wi

4: nie wwarzył á na dymi na ciepło

5: raz y fm przyłożył mążaiącz ie

6: w oney goraczey [!] wodzie w ktorey

7: wrzały. E

- 8: Też wino w którym będzie v-
9: warzony czarugłow s korzeniem
10: kofalczowym/ iest lekarstwo na-
11: przeciwko fwięte⁸⁰ walantego nie-
12: moczy/ Serapia mowi zaktoyim
13: Diafę rid s poświadczã/ Mocz
14: pry tego zioła iest zagrzewaiącã
15: to iest korzeniã y nafieniã iego. F
16: Gdy fie kto napije wina w kto-
17: rimby było warzone korzenie z na
18: lieniem iego/ ciężkość pierfi odpã
19: dzã y vrinę obphicie pobudzã/ y
20: podnioflę ... zę wzgorę, na doł
21: zniżã/ y płod vmarły z żywothu
22: wywodzi/ złe trawienie żoładka
23: w naprawiã, także y wątrobę po
24: silã/ á gdy k temu pieprzu przyło-
25: żyłz á tego fie wina napijesz, od v-
26: ziębnienia bronii/ á tak dobrze tho
27: wino pić zimie/ á ktoby iechãł na
28: drogę w wielkie mrozy. G
29: Też gdy fie człowiek napije
30: trochę tego zielã/ á pothem vczini
31: cielesny vczynek z żoną albo z ia-
32: ką inã biãłą głową/ mocnie fie
33: płod podtym wiãze/ y w
34: zwierzëtach thak fie przygãdzã/
35: Pandecta Auicena te⁸⁰ iã fwiãd-
36: kowie

Gorczyca

H

1: Też wino w którymby było warzono korzenie z nalieniem ie^g^o

2:

3: boleść grzbietową oddâlâ/ á gdy

4: ie w rożaney wodcze vwârzyłz/ á

5: tej wodkiey łie napijełz/ bolełci gło

6: wne vłmierzâ.

7: Sinapis.

8: Gorczyca. Sonff.

9: Capitulum. 207. **grafika** A

10: GOrczyca iełt fuchâ y

11: ciepłâ wczwârtym flo

12: pniu/ á iełt dwoiakâ/

13: iedna iełt ktorey nafie-

14: nie z wirzchu iełt trochę przyczyr-

kolumna: d

1: nieyfe á wnetrz biâle/ drugâ iełt

2: ktorey nafienie tak zwierzchu iako

3: y wnątrz biâle, iednakâ mocz ma

4: iâ/ iedno iż pierwłzâ iełt wietłzey

5: oftrołci/ mâ być obierana Gor-

6: czycâ czoby nie zwiędłâ iż gdy iâ

7: rozgryzełz tedy **wnąrz** [!] biâłâ iełth B

8: Liłcie Gorczyczne iełth oftry y

9: moczy/ tak iż łie przyłczy pod niâ

10: ciało/ á nâwięczyey gdy iâ zetrzełz

11: á zmiełzâłz ie s korzeniem omano-

12: wym łtartym á przyłożyłz na go-

13: łe ciało/ tedy po godzinie pęcherz

- 14: fie w zdną s kthorych woda poy-
15: dzie/ á tak na przeciwko danney bo
16: leſci pomoczne ieſt. C
17: Gdy ty prochy zmieſzãłz z o-
18: leykiem bobkowym, á potym tym
19: oleykiem pomażeſz ſwierz b albo
20: kroſty grube/ ginã od tego/ Theż też
21: boleſci fleziony vfmierzã/ gdy
22: iã tym oleykiem namażeſz. D
23: Ggy [!] korzeń gorczyzny wło-
24: żyłz na bolący zãb/ vſpokaiã bol. F
25: Też mã mocz potwierdzaiã-
26: czã/ trãwiãczã flegmę mozowã
27: gdy gi kto będzie żwãł, albo vczin
28: płokanie vſt ſprochu korzeniã gor-
29: czycznego/ s prochu pir trowego/
30: imbirowego/ miothku rożanego
31: knim przkłożywłzy [!] wodki babcza
32: ney ſpołkwãrty, płoczże ſobie tim
33: vſta ciepło/ Toż też płokanie ięzy
34: czek vpadły podnoſi, gdy ſobie czę
35: ſto będziełz vſta płokãł.

strona: 125

kolumna: a

Gorczyca

Liſt 125

F

- 1: Theż gdy vczyniſz z gorczicze
2: z zołtkow iaiecznych á ſtrochã ſo
3: li mać/ á przyłożyłz iey na zołzy/
4: rozchodzą fie pod nią. G

- 5: Też proch iey z imbirem zmie
6: łzany á w nos wtrzykniony/ czy-
7: ni kichanie/ átak ono kichanie ieft
8: dobre temu komu ieft **święte**⁸⁰ wa-
9: lantego niemocz/ albo kto od pa-
10: mięci odeydzie. H
11: Theż gdi vczynisz plátr z na-
12: łieniá gorczycznego, z nafieniá ru
13: ..go, á łthrochá oliwy albo z o
14: leykiem gorczycznym/ tim nama-
15: ży tył głowy ogoliwłzy włófy/ bo
16: wiem pamięć zginęłą przywróćá I
17: Theż nafienie gorczyczne/ z
18: łokiem bożego drzewka zmiefzane
19: ieft dobre lekarstwo na parchowa-
20: tą głowę y na boleści iey/ yteż na
21: przeciwko boleściám różnym/ ...
22: nym/ gdy tym namażesz/ bowiem
23: ciagnie materiá na wierzek á tak
24: iá tráwi y wyfufzá. k
25: Też gdy zmiefzáłz proch z gor-
26: czycznego nafieniá z blaywafem,
27: zmiodem, zwodá w ktoreyby były
28: rozmáczone pńzeniczne otráby/ á
29: gdy tym namażesz twórz/ włzytki
30: nieczyłtości fniey fpádzá/ iak fla
31: ki/ pńtr... iny/ yteż węgry. L
32: Też nafienie .. gorczyczne ..
33: i .../ ieft dobre na fwierzb
34: gruby ktory z rank.. albo z rof-

35: padlin bywã.

kolumna: b

m

1: Theż woda w ktoreyby była

2: warzona gorzycza/ ielt dobrã na

3: przeciwko febrãm. Pandecta/ A-

4: uicenna powiedaiã. N

5: Też nafienie gorzyczne/ s ko

6: rzeniem omanowym **ftłmczeno** [!] / á wrzod zebrany przyłóżyć/ natich-

7:

8: miałt sie przepuknie. O

9: Też nafienie gorzyczne ftłu-

10: czone á z oczthem zmieszane/ á na

11: mieftcze vkãżzone od iadowitwego

12: zwierzęcia/ thak pła iako y węża

13: przyłóżone/ iãd wyciągã. P

14: Też nafienie na proch **ftłuczo** [!]

15: **czone** [!] / z miodem y z ocztem zmie-

16: szane á w vfciech trzymane/ bole-

17: nie zębow oddãlã. Q

18: Theż nafienie gorzyczne ftłu-

19: czone s figami s khminem krãm-

20: nym/ puchlinę z ziwota wypãdzã R

21: Też gdy będzie namazany tił

22: głowy gorzyczą z gorzałką/ pa-

23: mięc zginęłą przywrãczã y niedorbã sprzyrodzeniã potwierdzã. S

24:

25: Theż sok gorzyczny bielmo z

26: oka spãdzã. T

27: Też gdy ktory człowiek zgryzie

- 28: dwie ziarnce gorczycze á dwie
29: ziarnce pieprzu natłczo/ tedi one
30: go dnia nietrzeba mu fie bąć na-
31: głey śmierci/ którą zową lekarze
32: Apoplexiã. V
33: Też gorczycza z winem pithã
34: Dychawicę leczy.

kolumna: c

Squinantum.

- 1: Squinantum.
2: Capitulum. 208. grafika A
3: Squinantum iest ziele
4: zamorskie ktore zową
5: plewą wielbłądową,
6: ábowiem wielbłądo-
7: wie to ziele radzi iedzą/ Pandecta
8: z Auicenną powiedaią iże to ziele
9: w Arabijey bywã nalezione/ biã-
10: łe iest nãlepże. B
11: Mã mocz czyfcieniã flegmy
12: to iest gdi ie zinzemi rzeczami złą
13: cziłz/ iako spaprotką albo s łófnką
14: ábowiem ty rzeczy też purguiã fle
15: gmę.

kolumna: d

C

- 1: Mã w łobie nieiakie cierpnie-
2: nie/ á thak iest dobre naprzeciwno
3: biegunkãm. D
4: Gdy ktho pije wino w ktorim

- 5: by było warzone Squināntum,
6: s paprotką/ s polną ruthą/ oczu-
7: krowǎwŕzy trochę/ iefth vzyteczny
8: firop naprzeciwo opuchlinie kto-
9: rǎ z zimney przyczyny pochodzi/
10: á kiedy ie vwarzyŕz w winie s pie-
11: przem/ kurcz y bolenie ŕuchych żył
12: vŕmierzǎ takie wino. E
13: Też boleŕci macicze y wulkoŕci
14: zbytnie wyŕuŕzǎ/ áto gdy vwarzyŕz
15: Squinānthum w wodzie albo w
16: winie z babką/ z giczelnikhiem/
17: á
18: gdy fię w tym pani naporzy/ tedy
19: takie parzenie pomǎgǎ naprzeciw
20: tym niedoŕtatkom.
21: Squināntum iefth ziele podobne
22: wodnemu gałganowi/ na łǎkach
23: bywa naydowane, liŕcie iego y ko
24: rzenie iego y kwiathki/ godzǎ fie
25: ku lekarŕtwam.
26: Auicenna powiada iŕ Squinan-
27: tum iefth dwoiakie ziele/ iedno iefth
28: ktore owoczu niema czǎrnegu dru
29: gie iefth Squinantum z Arabijey
30: ktore mǎ dobrǎ woniǎ/ iefth lepfzey
31: moczy. F
32: Squināntum w winie vwa-
33: rzone z byliczǎ/ á gdy tego ktorǎ pani przyłóży ŕobie ciepłó na dy-
34:

35: miona/ niemocz przyrodzią y v

36: rynę pobudzą.

strona: 126

kolumna: a

Squinantum.

Lift 126.

G

1: Theż wino w ktorymby było

2: wwarzone to ziele z nafieniem kopru włofkniego/ vrynę wywodzi/

3:

4: Korzeń iego ma w sobie cierpnie-

5: nie/ átak ftąd ma włofność krwie

6: zaftanowieniã/ Serapio mowi. H

7: Kwiãthki iego małe maia w

8: fobie cierpnienie/ maia mocz za-

9: grzewaiącą/ odmiękczaiaącą/ y

10: kamień łamiaącą/ zily kończe ich

11: otwierã/ vrynę y chorobę przyro-

12: dzoną białyh głow wywodzi, też

13: wiatry trãwi/ Kto krwia plue y

14: bolefciam zolãdkhowym pomocz

15: daie. I

16: Oleiek Squinanti ieft dobri

17: naprzeciwko fwierzbiowi. K

18: Auicenna mowi/ Squinãm-

19: tum ieft cirpniãcze/ á dla tego ie^{go}

20: kwiãtki krew zaftanãwiaia zby-

21: tnia fkađ kolwiek wychodzi. Pan-

22: decta.

23: Serpentaria.

24: Wężownik. Natewurtz.

- 25: Capitulum. 209. A
26: Wężownik iefth ciepły
27: y fuchy/ iefth ziele kto
28: rego korzeń ku lekar-
29: łtwam iefth vzyteczny,
30: Pandecta łpowiełci Serapiena

kolumna: b

- 1: ktori pouiedã iz wężownik iefth duo
2: iai/ ieden więtfzy á drugi mniey-
3: łzy/ więtfzy mã w łobie drofzki po-
4: dobne k wężowi/ albo iz mã moc
5: naprzeciwo iadom/ Ale więthłzy
6: Wężownik kthory zowã Aaron
7: ma łifcie łziroke.
8: Pandecta łpowiełci Galiena ca-
9: pitulo o wężowniku mowi powie-
10: daiãcz iz łubłtancija korzeniã węż-
11: zownikowego iefth łubtelniejłza
12: niź korzeń Aaronow, mã włobie nieia
13: kã oftrołć y gorzkołć/ yteź cirpnie
14: nie, á iefth ciepłe y łuche w pirwłzim
15: łłopniu, Mã moc rołpãdzaiãczã
16: y oczyłciaiãczã. B
17: Sok wężownikow zmiełzany
18: z wodkã rožanã/ á łtrochã blay-
19: wãfu wyłtãw na łłończe przez trzy

kolumna: c

Wężownik

- 1: dni á tym łicze macžay/ abowiem
2: biãłã twãrż czyni y łlaki z niey z

- 3: gania. C
- 4: Też na fiłtułę iełt dobri proch
- 5: s khorzeniã wężownikowego/ tho
- 6: iełt gdy gi zmiełzãłz z mydłem ap-
- 7: tekarłkim ktore zowã łapo á tego
- 8: wpułzcżã w fiłtułę/ bowiem rołz-
- 9: łzerzã dziurę tey to fiłthuły/ á wy-
- 10: łufzã iã barzo dobre aże do łamey
- 11: kołcizłe [!] mięło trãwiãcz/ á potim
- 12: y złã khołć może być wyrzuczona
- 13: pod ciałem zgniłem. D
- 14: Też naprzeciwo Cancerowi
- 15: ktorã iełth bolãczka barzo łzkodli-
- 16: wã tak iż mięło padã gdzie łie w-
- 17: korzeni/ á tak wezmi prochu łtego
- 18: korzeniã Wężownikhowego dwie
- 19: drãgmie/ wapna niegalzonego ie-
- 20: dnę dragmę/ zmiełzã ty rzeczy s-
- 21: trochã wina á łtrochã ocztu á v-
- 22: czyń łtego iakoby kołãczek/ kthori
- 23: włufz dobrze na łkorupie á włufzyw
- 24: łzy vcziń łniego proch/ ktori wpułz
- 25: czã w fiłtułę/ abowiem czyłci ra
- 26: ne/ wijãdã zagniłołć/ á tak leczy
- 27: ten wrzod Cancer. E
- 28: Też ku zbieraniu wrzedzienice
- 29: y ku przepułzczeniu iey/ ku wywie
- 30: dzieniu choroby przyrodzoney biã
- 31: łych głow/ zielone liłcie tego wę-
- 32: żownika warzone w oleiu/ á tego przyłoż na wrzedzienicę/ zbierze

33: lię ropa pod tym plãłtrem/ á gdy

34: vczyniřz czopek řthegoř plãłthru á

kolumna: d

1: włóżyřz gi na nocz do macicze dlã

2: poruřzenia choroby przyrodzoney. F

3: Theř khorzenie wężownikowe

4: wycziřciã z nieczyřtořci flegmiřtich

5: grubych ielita y żołądek/ á zwłã-

6: řzcza wino w ktore^mby był warzony

7: wężownik z zielem z ielenim ięzy-

8: kiem/ otwierã y wycziřciã zatka-

9: niã y wřzelkie nieczyřtořci flegmi-

10: řte z wãtroby/ s fleziony y z nyrek

11: á bowiem grube nieczyřtořci sub-

12: telnemi czyni Paⁿducta / ale Woy

13: ciech o moczach zioł mowi/ Wę-

14: żownik s konikiem zakopany wzie

15: mię/ robaczy řie řnich czyniã czyř

16: wone y zielone/ sktorych robãkow

17: gdy vczyniřz proch á włóżyřz go w

18: kaganiecz gorãczy/ tedy vzrzyřz o

19: koło onego kagańcza wielkoř wę

20: żow.

21: Satirion.

22: Lifie iãyka. Stendelwurtz.

23: Capitulum. 210. A

24: KOzielki to iefth Lifie

25: iãyka/ iefth to ziele cie-

26: płe y wilkhie w pirw-

27: řzym flopniu/ mã lifth

- 28: podobny liŧhowi Liliowymu/ y
29: kwiãtki podobne kwiãtkom Lilio-
30: wym/ Korzeń tych Lifiech iãiek w

strona: 127

kolumna: a

Lifie iayka

Lift 127

- 1: lekarŧwa w chodzi ktory ieŧt flod-
2: ki/ wilkoŧc thego korzeniã ieŧt czy-
3: niãcza nadymanie/ á lŧhãd czyni
4: chciwoŧc cielefna. B
5: Wino w ktorym by byŧ wa-
6: rzony korzeń tego to zieleã á pithé
7: pobudzaã ku gamracijey/ á korze-
8: nie iego w miãŧie vwarzone z wi-
9: nem/ wŧzytko kthemu vczynkowi
10: cielefnemu człowieka ŧprawuie. C
11: Diaŧcorides mowi/ gdi prawi
12: mãż bẽdzie pożywaŧ korzenia the^{go}
13: zieleã niemaŧo/ thedy ŧyny bẽdzie
14: miewaŧ/ ale gdy go trochẽ z ie/ / to
15: gdy ŧie dziewczki od nie^{go} bẽdã rodiã. D
16: Panie albo niewiaŧty wewło-
17: ŧzech daiã (Siennik: mẽżom) korzeń Lifiech iãiek ŧtar-
18: ty na proch z mlekiem kozim/ dlaã
19: pobudzeniaã chciwoŧci cielefney.

kolumna: b

E

- 1: Korzeń Lifiech iãiek maã mocz
2: roŧpuŧzczaiãczã bolãczki opuchŧe

- 3: gdy fthłuczeńsz korzeń wwarzony á
- 4: zmiefzãłz z oliwą/ á pothym przy-
- 5: łożyłz na mieftcze opuchłe y na za
- 6: twardziałe. F
- 7: Theż fok thego ziołka z miód-
- 8: kiem rożanym zmiefzany/ wyczy-
- 9: ściã z rãn nieczyłtości fmrodliwe,
- 10: y rany ktore pochodzą z wrzodow
- 11: fmrodliwych goij ropę fnich wy-
- 12: czifciaiąc, y też fwierzb ktory pochodzi
- 13: zkrwie fpãloney kolerioney
- 14: wy fufzã/ y theż mã mocz zaftana
- 15: wiaiącą biegunki/ gdy fie prochu
- 16: tego ziele napijefz z winem. G
- 17: Druga ołoba tego ziele ktore
- 18: zowã Aaronem też mã podobną włofnoć fthymi Lifiemi iãyki na
- 19:
- 20: ty choroby/ ale nietak mocznie/ á
- 21: mã kwiãtki/ Gdy ftłu-
- 22: czefz thy kwiãtki z oliwą á przyło-
- 23: żyłz na ftolec z pocieraiącz go tym
- 24: dlã otworzenia żyłek Emoroid aby
- 25: krew fnich grubã wychodziła/ ku
- 26: temu fnadnie przydziefz. H
- 27: Iefth drugie ziele ftego też ro-
- 28: dzaiu ktore nazywaiã dłoń boża/
- 29: ktorego liftki przypodobiaią fie lif
- 30: kãm pirwżemu ziele, to ief
- 31: iãykãm, ale fã subtelniefze maiąc
- 32: w łobie nieiakhã czãrnoć nakra-

- 33: piãną/ To ziołko iadowi szkodzić
34: niedopuszczã y czarow thaki czło-
35: wiek ktory ie przyfobie [!] nofi bãć fie

kolumna: c

Koczenki żółte

- 1: niemoże/ Pandectha mowi/ iefth
2: ciepłe y fuche w wtorym fopniu/
3: mã theż włofność czyfcieniã ciała
4: od każdych zmãz iego/ pofilã ży-
5: lifte członki/ to iefth fuche żyły. Paⁿducta
6: z Auicennã powiedaiã.
7: Sticados citri.
8: Koczenki żółte. Motteⁿkraut
9: Capitulum. 211. [grafika](#) A
10: KOczenki żółte zowã
11: ie piołynem morfkim
12: iefth ciepłe w wtorym
13: ftopniu á fuche wtrze
14: cim/ mã drobne nafienie podobne
15: nafieniu bożego drzewkha/ mã w

kolumna: d

- 1: fobie nafieniã dofyc/ liftki gęfthe/
2: iedno iż nietak gorzkie iako piołyn
3: Mã też woniã przykrã/ ani theż
4: iefth thak cirpniãcze iako piołyn/ á
5: tak y moczi iefth rozney niżli pio-
6: łyn/ ábowiem żoładkowi niefluzi
7: chrobãki zabijã w żywocie khiedy
8: fłuczefz to ziele á plãftr fniego v-

- 9: czynisz y przyłożył na żywot/ yteż
10: ku piciu możelz thego zieleń dać na
11: przeciwko tym rzeczom. B
12: Też gdy kto pożywa koczen-
13: kow z miodem/ zabija chrobaki y
14: wypadza ie z żywota przez łtolcze
15: Takież wwarzone koczenki s łocze-
16: wiczą w winie albo w piwie/ toż
17: vczynią. C
18: Popioł kocenkowy z oleykiem
19: Khoczenkowym albo z migdało-
20: wym oleykiem zmieszany łpołem
21: á tym głowę parchowathą ma-
22: ży/ bowiem parchi giną od tego. D
23: Oleiek łam Kocenkowy na
24: brodzie włofy rołci kiedy nim na-
25: mażelz brode. E
26: Theż gdy wwarzył Koczenki
27: żolte á przyłożył na miełtce za- [!]
28: palone/ [!] tedy łie niedopułzcza czy-
29: nić bolączech iadowitych iako Her
30: połtiomena y Cãrbunculefa. F
31: Też na łufkę ktorą łie czini na
32: białefciach ocznych/ para łthego
33: zieleń wwarzonego wrożaney wod
34: cze, á nad oną parą trzymay oko
35: chore/ bowiem łniego tę łafkę łpa
36: dza.

G

- 1: Też wino w którym by było
- 2: warzone to ziele, ciężkość śpierfi
- 3: wypadzã. H
- 4: Też gdy Koczenki vwarzył s
- 5: piołynkiem w prostej wodzie/ á o
- 6: miodziwłzy trochę dãj sie tego cie-
- 7: pło natłzczo napić/ abowiem chro
- 8: bãki z żiwota wypadzã y morzi ie. I
- 9: Też wino w ktorim będzie wa
- 10: rzone tho ziele z byliczã á z nafie-
- 11: niem pietruśczãnym/ vrinę y cho
- 12: robę przyrodzonã paniã ku wy-
- 13: ściu pobudzã. K
- 14: Też oleiek koczenkow żółtych
- 15: ieft dobry naprzeciwo zimna zby-
- 16: tniemu ktore bywã w febrach gdy
- 17: thym obyczãiem namażesz ciepło
- 18: grzbiet albo puli vrãk y vnog w
- 19: godzinę przed febrã. L
- 20: Też oleiek tego zieleã ieft dobri
- 21: na wkãżenie węża y inśzych iado-
- 22: witych zwierzãt. m
- 23: Też wino w ktorymby były
- 24: warzone Koczenki z draganthom zagrzewã pierfi/ ale mãsz oczukro
- 25: wać iż by było flodke. N
- 26: Też ieft to ziele dobre naprze-
- 27: ciwko rzezãkowy y na zatkanie fle
- 28: ziony y wãtroby przyłozywłzy tro

- 29: chę ielonich ięzykow. O
30: Też gdi chori? niemoczy zma
31: gã/ tedy pofilã żyły fuche/ to iefth
32: gdy fie napijesz wody w kthorey by
33: było warzone to ziele z lawendu-
34: lą wełpołek.

kolumna: b

- 1: Sticados arabicum.
2: Koczenki z Arabijey. Von Arabien.
3:
4: Capitulum. 212. grafika
5: A
6: KOczankhi z Arabijey
7: lą ciepłe y fuche wtrze
8: cim łtopniu Paⁿdecta
9: ale lam mefue powie
10: da iżby były ciepłe w pirwłzim fto
11: pniu á fuche w wtorim łthopniu/
12: Mã w łobie dwoiakhã włofnoć
13: przyrodzonã zimnã/ á dlã thego
14: iefł cirpniãcze/ jteż ciepłofć á łtãd
15: mã gorzkoć z ofłtrofciã/ á włzak-
16: ze ofłtroć iefł w nim więthfzã niźli

kolumna: c

Koczenki

- 1: cierpnoć átak iefł to ziele subtili-
2: zowane rołpãdzaiãcze/ otwierã-
3: iãcze zãtkania/ y też ocieraiãcze y
4: rełofwuiãcze włzythki nieczyłtołci
5: w iedno miełthcze zebrane/ á ma

- 6: też włośność zachowania od pro-
7: chnienia y od zagniłości/ Sercze
8: też pośiła dla swoiey przyrodzonej
9: cierpności y żyły fuche y wżytki ie
10: lita vmocznia. B
11: Ci ludzie ktorzy mają w sobie
12: zbytek kolerii á zwłószcza w żołąd
13: ku niemaię tych Koczenkow pozi
14: wać/ abowiem porużã sie w nich
15: tha wilkość/ á czyni gwałthowne
16: wracanie y zapalenie niemałe we
17: wżytkim cieie/ mą mocz otwiera-
18: iącą zywota y stolce czini iedno
19: iż barzo lekko á thak mąz ktemu
20: zielu przyczynić foli oczkowathey
21: albo mirabolanos Indos/ kthore
22: rzeczy vmoczniaią íprawę y moc
23: tych to Koczenkow. C
24: Ty Koczenki z Arábijey przy
25: wożone/ wywodzą Melankoliã s
26: człowieka y flegmę/ á tak y mozg
27: y fuche żyły czyfcia/ á przehto fã
28: barzo dobre na niedostatki głow-
29: ne. D
30: Też gdy wezmiesz tych koczen
31: kow dobrã górc, rozinkhow dro-
32: bnych połgarfci/ mirabolanos z
33: apteki dwie dragmie/ á przetłukzi
34: tych rzeczy trochę w moźdzerzu
35: namocz ie w serwãtche iżeby thak

kolumna: d

- 1: przez nocz ftały/ á potim precedz
- 2: á precedziwłzy wezmi lektwârzu
- 3: z apteki Dijafiniconis albo Kaf-
- 4: fijey fiftuły dwie dragmie, rozmęc
- 5: czyfcie ten lektwârz w tey ferwât
- 6: cze/ á dây trunek ciepło wypić na
- 7: fwitanu dlâ wywiedzenia melan
- 8: koliey y flegmy s człowieka. E
- 9: Theż gdy vczyniſz naparzenie
- 10: głowy s koczenkhow/ z maierany
- 11: ſpikiceltiki/ vwârzywłzy ty rzeczy
- 12: ſpołem w proftey wodzie/ tedy bo
- 13: leſci główne niewymownie vfmie
- 14: rzâ/ á zwłâłzcza khthore z zimney
- 15: przicżiny przychodzą. F
- 16: Theż oleiek thych Koczenkow
- 17: mozg pothwierdżâ y fuche żyły y
- 18: koſci zagrzewâ á prawie ie ożiwiâ
- 19: A gdy ſie komu nos zatkâ nieczy
- 20: ſtofciami grubemi/ tedy gdy ſkło-
- 21: niſz głowę na parę iego/ otwierâ
- 22: dziurki zathkane y oddech głowie
- 23: noſem wolny czyni. G
- 24: Też wino koczenkowe á iele-
- 25: nich ięzikow throchę knim ſquille
- 26: to ieſt czebule morfkiey przczyniw [.]
- 27: ſzy [.] / otwierâ á wypadżâ nieczyſto
- 28: ſci od ſleziony y od wątroby y in
- 29: ſzych wnęthrzności/ boleſci żył fu-

30: chich kaźdich j członkowych wŕzel

31: kim obyczaiem vzywane: oddala

32: to ziele czego Mefue y ferapio fa

33: fwiadkowie.

strona: 129

kolumna: a

Sparagus

Lift 129

1: Sparagus.

2: Gromowe korzenie.

3: Sparagen.

4: Capitulum. 213. [grafika](#) A

5: GRomowe korzenie iest

6: ciepłe y fuche/ Mocz

7: ma otwieraiaczą zat

8: kania fleziony y wątroby y nyrek, Też ma mocz ocie-

9: raiaczą/ á nawięczy nafienie

10: wefpołek s korzeniem.

11: B

12: Gdy vwarzyłz korzeń tego zie-

13: la á oczukrowawłzy napij fie onej

14: wody/ oddala cięskie pufzczanie v

15: ryny/ y zołthą niemocz y denną.

kolumna: b

1: boleć gdy będzie w winie wwarzo

2: ne C

3: Też gdy ie w winie wwarzyłz

4: s piretrum/ á tym winem [!] vfta fo

5: bie wypłoczefz/ bołenie [!] zębow od-

6: dała. D

7: Też gdy go powarzyłz dobrze

- 8: w wodzie/ a potym lie go najiejz/
9: tedy żywot othworzy/ y theż vrinę
10: ku wyfciu pobudzi. E
11: Też gdy ie vwarzyfz w winie
12: á onym winem omyiefz miefthcze
13: od węza vkąfzone/ iåd wyciągã y
14: goij. F
15: Też nafienie iego ieft podobno
16: w mocy khorzeniowi/ powiadaia iżby moc z korzenia Sparagowe^{g0}
17:
18: była iadem zabijącym płow. G
19: Powiadaia niektorzy/ gdy pry
20: rogi fkopowe będą zakopane w-
21: ziemi/ tedy z onych rogow wyro-
22: fcie to ziele gromowe, mã też moc
23: oddalającã bolefcu biodr ktore po
24: chodzą z wielkiey flegmy y z wia-
25: trów/ też kłocie ktore bywã w ży-
26: wocie, oddalã/ abowiem żywoth
27: odmiękcżã/ iedno iże zgagę czyni
28: gdy go kto wiele pożywã. H
29: Korzenie znafieniem ziele gro
30: mowego/ fã pobudzaiące vriny
31: iedno iż fã trudne ku ftrawieniu/
32: Iteż ocierã nieczyfłofci z żoładka
33: niebarzo zagrzewã ani też chłodzi
34: á tak y z nyrek y też wątroby zat-
35: kanie flegmifte [!] wypądżã, á z włã-

kolumna: c

- 1: łzcza nafienie/ Pandecta n [!] Sera
- 2: pionem mowią. Ale Platearius
- 3: mowi iż by to ziele było ciepłe y fu
- 4: che w trzecim łtopniu Tak korzeń
- 5: iako y nafienie godzą fie ku lekar-
- 6: łtwam. I
- 7: Też wierzchy tego ziele niżli
- 8: nafienie s fiebie wypuřczã gdy ie
- 9: vwarzyłz z mięsem albo s prořthã
- 10: wodã/ thedy zathkanie wątrobn
- 11: otwierã/ Iteż ciężkość puřczania
- 12: wody albo kto iey niemoże mieć/
- 13: pomagã to znamienicie/ Iteż bo-
- 14: leŃci żoładkowe y inřzych wnętrz-
- 15: noŃci, oddãã takã woda/ Takieź
- 16: y nafienie ku tim to chorobãm ieŃt
- 17: barzo pomoczne kthore moźe być
- 18: w Ńwoiey mocy zachowane przez
- 19: czały rok.
- 20: Sauina.
- 21: Szawina. Siebonbaum.
- 22: Capitulum. 234. A
- 23: SZawina ieŃt ciepłã y
- 24: łuchã wtrzecim łtop
- 25: niu, iedno liŃcie tey Ńza
- 26: winy ku lekarŃthwãm
- 27: Ńie godzi. B
- 28: Gdy vwarzyłz Ńzawinę w wi-
- 29: nie á tedy Ńie będzieŃz napijãł abo-
- 30: wiem boleŃci żoładkowe y kłocie

kolumna: d

- 1: w małych ielitach wfpokoia y rze-
- 2: zæk odpãdzã. VC
- 3: Też szawina wwarzonã z na-
- 4: fieniem włótkiego kopru/ zliŝty wy
- 5: fokiego ŝlãzu w winie/ á gdy przy
- 6: łożysz na grzebień albo na dymio-
- 7: na/ vrinę wywodzi ktho iey mieć
- 8: niemoże/ y rzezanie oddalã/ y też
- 9: bolełci [!] miechorzowe vlza. D
- 10: Szawina mã mocz pobudza
- 11: iãczã y roŝpãdzaiãczã zlych nie-
- 12: czyŝtoŝci/ á nãwiãczey gdy vczy-
- 13: niŝz ŝniey parzenie wwarzywŝy iã
- 14: tedy y chorobę paniãm przyrodzo-
- 15: nã mocznie wywodzi/ tãkierz ło-
- 16: żyŝko dzieciãcze ŝnych wirzuczã kie
- 17: dy iã w oliwie wwarzywŝ przyło-
- 18: żyŝ na maciczę. E
- 19: Też kto mã chciwoŝć na ŝtolce

strona: 130

kolumna: a

Sawina

Lift 130

- 1: á niemoże gich mieć/ thedy vwa-
- 2: rzywŝy Szawinę z dziewannã w
- 3: winie á tego ŝobie przylož na ŝto-
- 4: lecz ciepło albo wŝzadowŝie na tym
- 5: po cze dobrze ku ŝtolczowi przy-
- 6: rodzonemu. F
- 7: Też naprzeciwno ŝwierzbiowi

- 8: proch wczyniony s szawiny/ zmie-
9: szany sfiarczany/ z litargirium
10: s fokiem kobylego szczawiu/ przy-
11: czyniwszy wieprzowego sadla/ a
12: lthego vczyn maic a th maicia
13: maży krofty. G
14: Też gdy będzie wwarzona sza-
15: wina z bukviczą w winie/ tego wi
16: na w nos wpułczay ciepło/ abo-
17: wiem rymę vlecza która z zimney
18: przyczyny pochodzi/ Pandecta po
19: wieda. H
20: Też fok Szawiny z miodem
21: zmieszany/ wyluzza nieczyfiofci za
22: gnile z ran y s krost smrodliwych
23: ktore pfuia ciało zdrowe gryzacz ie
24: a iedzacz. I
25: Dla fwoiey subthelnohci przy-
26: rodzoney wiczey wywodzi rzeczy
27: przyrodzone paniam nizli ktore in-
28: sze ziele/ iedno kto go często pozy-
29: wa/ tedy taki ze krwią vrynę mie-
30: wa y plod zabija w żywocie a v-
31: marły wypada mocznie z żywo-
32: ta/ Serapio powiada. k
33: Też liſttki [.] tego ziele stluczone
34: a z ocztem zmieszane/ przyložone
35: na ranę kthora bywa ze wrzodu/ czyfci ia y stula brzegi.

kolumna: b

- 1: Też woda w ktoreyby była v-
- 2: warzona łzawina z blaywafzem/
- 3: łinofci z ciała łpadzã/ y łthrupy/
- 4: goij ktore s pãleniã ogniftego by-
- 5: waiã.
- 6: Semperuiua.
- 7: Rołchodnik. Haułwurcz.
- 8: Capitulum. 215. grafika A
- 9: ROłchodnik iełt ziele zi-
- 10: mne w trzecim łthop-
- 11: niu/ á throchẽ łuche/ poki iełt zielone, pothy
- 12: iełth wielkiew mocy/ ale łuche niegodzi łie ku lekarłtwu.

kolumna: c

Roiownik

- 1: Mã mocz chłodzãcã y zãzie-
- 2: biaiãcã/ á tak gdy ie łłuczefz á z
- 3: ocztem zmielzãłz á potym na mieł
- 4: cze zapãłone przyłozylz/ ogien wy
- 5: ciãgã y ono miełtcze chłodzi, a tak
- 6: bolełci vłmierzã wypãdzaiãcz za-
- 7: pãlenie ognifte z członkow. C
- 8: Też gdy łie kto ogniem łpali
- 9: albo vkropem gorãczym/ vcyń
- 10: małc s łoku roiownikowego/ z o-
- 11: leyku rozanego, trochẽ wołku do-
- 12: nich przyczyniwlz/ á tak tey ma-
- 13: łci przyłoz na miełtcze łpalone ia-
- 14: koby thrzeciego dnia po łpaleniu.
- 15: á ciepłõ, trochẽ małz they małci
- 16: przyklãdac na miełthcze oparzone

- 17: możełz pierwey pomazać śpólone
18: miełtcze mydłem z apteki ktore zo-
19: wą łape/ pothym thą małcą na-
20: maży á będzie lepiey. D
21: Też fok Roiownikow załtha-
22: nawiã krew z noła/ gdy nim czo-
23: ło namażesz y łkronie y łzije/ wą-
24: trobę też możełz namazać przymie
25: łzawłzy kniemu trochę prochu czir
26: wonych łandalow/ abowiem iełth
27: to rzecz częłto ..znnań iż krew za
28: łtanawiã ktorã łie z ołrzywłzi zby
29: tnio płynie nołem á nawięczy lu-
30: dziom młodym.
31: Iełt dwoiaki roiownik, ieden wiet
32: łzy á drugi mnieyłzy/ wietłzy rołcie
33: połpolicie na miełtczach na ktho-
34: rych iełt wiele czegły/ á niegdy też
35: rołcie na dachoch domowych.

kolumna: d

- 1: Mnieyłzy roiownik rołcie połpo-
2: licie na murzach albo na łkałach/
3: ten iełt wilkie á trochę cierpniący. E
4: Też fok roiownikow iełt dobry
5: na herizypile/ to iełt na wrzodzie-
6: nicze kthorã s kolery bywã barzo
7: bolącza iącza łie po ciełe F
8: Też bolełci nog vzdrãwiã gdy
9: ie vwarzyłz z babką á potym łłuk
10: łzy przyłóżyłz ciepłó na nogi. G

- 11: Też fok iego zmieszany z ocz-
12: tem/ piekielney ogień kthory bywã
13: w członku wyciągã y pfluie/ Se-
14: rapio powiadã.
15: Squilla.
16: Czebula zamorská. wildtzui..
17: Capitulum. 216. [grafika](#)

strona: 133

kolumna: a

Czebula zamorska

Liŕt 133.

A

- 1: CZebula myŕzã iest cie-
2: plã y fuchã w trzecim
3: ŕtopniu/ Iesth rzeczõ-
4: na Czebula myŕzã iŕe
5: od niey myŕzy zdychaiã/ abowiem
6: mã w łobie nieiakã oŕtroŕć ogni-
7: ŕtã/ y gorzkoŕć teŕ iey iesth przyłã-
8: czona z nieiakã ŕlodkoŕciã. B
9: Mã mocz przeczinaiającã y
10: pãlãczã yteŕ refolwuiãczã wilko
11: ŕci grubych/ yteŕ przyciãgã nieczy
12: ŕtoŕci nawierzch/ zachowawã cia-
13: łõ od prochnieniã y od zagniłõci
14: Pieczõnã czebula zãmorŕkã/ nie-
15: tak iest iadowitã/ albo theŕ z ocz-
16: tem bywã przyprawiona dlã tego
17: iŕ ŕnadniey wyciãgã nieczyŕtoŕci z
18: dalekich á głębokich mieŕtć. Pie-
19: czõnã tedy czebula zãmorŕkã le-

- 20: pľzã ieft y moczy iefth rozliczniey-
21: ſzey niźli tak furowã/ Kto iã chce
22: piecz/ tedy między węglem mã iã
23: piecz w ciałto iã oblepiwſzy/ átak
24: iã wladzić w gorący piecz/ albo
25: między węglem. C
- 26: Oczet ſtey to Czebule myſzey
27: tak bywã/ ſkrãy czebulę wtalerzi-
28: ki/ ápothym wwiązãwſzy każdy
29: talerzyk nithecżką albo wdziãć na
30: nić ony talerzyczki á zawieſić kę-
31: dy w cień iżeby tak vſchnęła przez
32: trzydzieſci dni/ á potym ie wezmi
33: á włoż do ſklenicze á ocztu mocz-
34: nego naley na onę czebulę á zafię
35: wyſtãw na ſłończe iżby ſtało dru

kolumna: b

- 1: gie trzydzieſci dni. Gdy tym ocz-
2: tem wymijelź ſobie vſta/ ſciſkã ſla-
3: be dziãłã á vmacniã ie/ á tak y
4: zęby chwiejące ſie potwierdżã/ y
5: zagniłowci vſt wyczyſciã. D
- 6: Też gdy wwarzyſz czebulę prze
7: rzeczoną z miodem á z wodã/ á
8: daſz ſie napić/ tedy głoś czyni do-
9: bry y lekkość wpierſiach y żołądek
10: poſilã czyſciącz gi z nieczyſthoſci/
11: Melancoliã y ſwietego *walante*^{gº}
12: niemocz/ tak ſtarim iako dziãth-
13: kãm oddãłã/ Kamień theż łãmie

- 14: w miechierzu/ y naprzeciwko zadu
15: łzeniu khthore bywã łpodniefieniã
16: macicze/ ielł pomoczna ta czebu-
17: la/ y dennã bolełć wypadzã y bar
18: wę zginęłã człowiekowi przywra
19: czã y wzrok połilã. E
20: Też fok iey w vcho wpułzczo-
21: ny/ fluch czyni dobry łakmiãrz y
22: na inych wiele niemoczy ielł to po
23: mocnã czebula/ Iedno khiedy łie
24: wnęrze rani albo rołpadliny tedi
25: ielł łzkodliwã/ bowiem naprzeciw-
26: ko opuchlinie y żółthey niemoczy
27: y paralizowi ielł barzo dobrã.
28: Auicenna s Pandectã mowiã. F
29: Też oleiek z włółkiew Czebule
30: s przasnym miodem zmiełzany á
31: na parłzywã głowę pomazany/
32: włóły vrafzczã/ y parchow niedo-
33: pułzczã. G
34: Oczet tey czebule ktory w ap-
35: tekach maię na dychawicę y na

kolumna: c

Bez

- 1: kãzel ielł dobry/ zagniłoci dziãłł
2: goij w vłciech dzierzany. H
3: ta zãmor
4: łka czebuã będzie zamiełzana/ ia-
5: dowici chrobãczy vciekaiã od do-
6: mu takiego. I

- 7: Też ta czebula w winie vwa-
8: rzona, ieft barzo dobra to wino po
9: filaiące wnętrzości/ wąthrobę
10: zapłoną y zanieczyfconą czifci/ y boleści wnętrzne vfmierzã.
11:
12: Sambucus.
13: Bez. Holder.
14: Capitulum. 217. [grafika](#)

kolumna: d

- 1: BEz ieft ciepły y fuchy
2: w thrzecim fthopniu,
3: Mã mocz otwieraią
4: czą/ wypadzaiącą/
5: y rozganiaiącą jteż potu czynią
6: czą/ lifty bzowe fą wilkie/ Gdy ie
7: ftłuczeńz z ocztem á z oliwą á przy-
8: łóżyfz gich na fwierzbiączkę albo
9: na gnoifthy lifzã albo na thwãrz
10: kroftawą/ ieft wielkiey pomoczi/ á-
11: bowiem wyfufzã y rofpadzã ony
12: krofty/ á tak goij. B
13: Woniã telko kwiãtkow bzo-
14: wych czini bolenie głowy ludziem
15: ciepłego przyrodzeniã/ iako fą ko-
16: lericzy y krew z nofa pobudzã. C
17: Theż wino w ktorým by była
18: warzona lawendula z bzem/ tedy
19: to wino pite rymę trãwi kthorã z
20: zimney przyczyny pochodzi/ albo
21: z floney flegmy a nãwięczyey vludzi

- 22: ktorzi łą zimnego przyrodzenia
23: Też oleiek s kwiatkow bzo-
24: wych iefth dobry wilkościã zimnym
25: panuiãym w fuchych żyłach
26: Woniã tego oleyku/ aczkol-
27: wiek czyni bolenie głowy/ á wżakoż
28: rofpãdzã materiã s ktorey bolefc
29: pochodzi z głowy Czyni theż
30: rumianość na liczu gdy go kto czę
31: fto woniã.
32: Liŕcie bzowe gdy będzie vwa
33: rzono z infzim iãrmużem á będzie
34: iedzono/ czini ftolcze/ także y wirz
35: chy Bzowe czyniã.

strona: 134

kolumna: a

Bez.

Liŕt 134

- 1: F Korzeń Bzowy s khorzeniem
2: chebdowym w winie vwarzony, o
3: puchłym ludziom iefth dobre lekar-
4: ftwo/ á zafię gdy then korzeń bę-
5: dzie z byliczã vwarzony w wodzie
6: á natym lie pani vřadowi ciepło.
7: twardość macicze odmiękczã/ jteż
8: iã otwierã y nieczyřtoŕci fniey wy-
9: pãdzã y czopek wywodzi.
10: G Sok iego iefth dobry naprze-
11: ciwko vřãżeniu pfa wćiekłego/ y
12: fpałenie od ognia wyciãgã y goij. H
13: Theż tenże fok czerni włofi y

- 14: fiſtułę ſthulã y inſze roſpadliny, A
15: gdy fok iego zmieſzãłz s kozłowym
16: łoiem/ á throczę ſoku wyfokiego
17: ſłãzu á tim pomażełz bolãcze no-
18: gi/ bolećć vfmierzã/ á kiedy go w
19: vcho wpućciz/ vfmierzã bolećć v-
20: ſzu y piſzczenie y chrobãkhi zabijã.
21: Serapio, Auicenna y Pandecta
22: powiedaiã.
23: Sãlix.
24: Wirzbo. Weden.
25: Capitulum. 218. A
26: Wirzba ieſt drzewo zi-
27: mne y ſuche w pirw-
28: ſzym ſthopniu/ Mocz liſciã y ſkorek y owo-
29: czu wirzbowego ieſt cierpniãczã/

kolumna: b

B

- 1: Gdy vwarzyłz liſcie wirzbowe
2: w winie przyłóżywłzy pieprzu tro-
3: chę/ tedy takie wino kłocie oddãłã C
4: Woda albo vkrop w ktorym
5: by było warzono liſcie wierzbowe
6: bronie poczęciã paniãm. D
7: Też woda w ktoreyby był wa
8: rzony wierzbowy owoc/ daie wſpo
9: mozenie ktory człowiek krwiã plu
10: ie/ możełz weſpołek warzyć/ abo-
11: wiem y ſkorki wierzbowe tę włoſ-
12: noćc maiã ktorã jliſcie skwiatem E

- 13: Też boleści nożne wśpokaiã
14: woda ciepłã z wierzbã warzona. F
15: Też ług wczyniony á potym
16: liściã nakładz woń nieczyftã gło-
17: wę naprawiã/ y otręby fniey fpa-
18: dzã. G
19: Też wilkość wodna ktorã by-

kolumna: c

Wirzba

- 1: wã miedzi fkorã j miedzi drzewem
2: á tak ta wilkość nieczyftość z oczu
3: fpađzã y oczy fila ciemność od
4: nich odpãdzaiącz. H
5: Też fok z wierzby rany fpaia
6: fwieże yteż zaftanãwiã z noła pły
7: nãczã krew. I
8: Popioł s fkorek wirzbowych
9: wyfufzã wśzelkie wilkości złe/ á
10: kiedi gi zmieśzãłz z babczãną wod-
11: kã/ tedy biegunkę ktorã bywã ze-
12: krwiã: zaftanãwiã/ A gdy fthim
13: fokiem zmieśzãłz oczet á pomażelz
14: brodawki albo guz iaki **chczelz** [!] / ro-
15: fpađzã ie y traci/ y infze krofti goij
16: K Tenże fok boleści ktore bywa-
17: iã w wśzoch: wśmierzã.
18: L Też gdy wwarzyfz liście wirz-
19: bowe wefpołek j s fkorkami á przy-
20: czyniŃz babki/ z bolum armenum
21: w apteczce gi przedaiã/ á tey wodi

- 22: kwartę wleijesz w zad przez kliftery
23: bowiem czirwoną niemocz zafta-
24: nawiã mocznie.
25: M Też fok wierzbowy w wfy w-
26: pufzczony ciepło, ropę fnich wywodzi
27: á wyfufzã/ Iteż rany goij wy-
28: fufzaiącz fnich nieczyftość ropy.
29: N Też gdi s famych liftow wirz
30: bowych wczynisz plãfthr/ krew za-
31: ftanãwiã fkdbykolwiek plynęła.
32: O Theż fok z lifcia wirzbowego
33: z wodką wyfokiego mleczu á ftro
34: chã cukru zmiefzany/ w gorączey
35: niemoczy ieft rzecz barzo dobrã kie

kolumna: d

- 1: dy fie iey kto będzie napijãł/ I też
2: żołą niemocz wypadzã ta woda
3: wierzbowã.
4: P Theż lifcie wirzbowe chłodzi
5: gdy go włoże nalcielefz/ Auiceⁿna
6: Serapio powiadaiã.
7: Saxifraga.
8: Łamikamień Steinbrech.
9: Capitulum. 219. [grafika](#)
10: A ŁAmikhamień iefth ziele
11: ciepłe j fuche w trzecim ftopniu/
12: iefth rzeczono
13: tho ziele łamikamien
14: iż nã tę włoŃnoŃ/ Mã też mocz

kolumna: a

Lamikamień.

Liŧt 135

- 1: roŧpądzaiącą/ y wypądzaiącą
- 2: vriny, kamień łamie wmiechierzu
- 3: y w nyrkach/ Też kto zboleŧcią vrinę miewą albo kto iey niemoże
- 4:
- 5: mieć: łamikamień wŧpomągą.
- 6: B Theż wino w ktorymby było
- 7: warzono to ziele, z naŧieniem wło-
- 8: ŧkiego kopru, piotrufzczanym, wro-
- 9: blego proŧa/ ieŧt dobre pić naprze-
- 10: ciwko thym chorobám przerzeczo-
- 11: nym/ oboiem kolikám ieŧt vžitecz-
- 12: ne picie/ á ktemu też proch ŧtheho
- 13: ziele w iaiu dany ku iedzeniu/ ieŧt
- 14: barzo dobry y pomoczny/ Albo v
- 15: czyń fyrop tym obyczaiem kthory
- 16: ieŧt więtlzey moczy na ty niemo-
- 17: czy przerzeczone/ Wezmi ziele ł
- 18: mikamieniá, polney drijákwie, trli
- 19: czy/ kaźdego po garŧci/ kwiátkow
- 20: borągowych/ fijołkowych/ rozyn-
- 21: kow drobnych/ kaźdego ŧnich poł
- 22: łatha/ naŧieniá wloŧkiego kopru/
- 23: piotrufzczanego/?pich?/
- 24: ..proŧa/ hanyżu/ lakricijey, kaź
- 25: dego ŧnich po dwie dragmi/ Thy
- 26: rzeczy/ to ieŧth naŧienie máłz prze-
- 27: tłucz trochę á potym wårz w poł
- 28: tory kwárty wody ŧthudziany aż

- 29: by trzeci część wyrzała/ potim
30: przecedz á oczukruy dobrze/ á te^g
31: lie napijã po trunkowi poranu y
32: na nocz/ A gdy iuż wypijesz then
33: lirop/ tedy wezmiesz tę pu..iją
34: na fwithaniu albo po poł noczy/
35: thak napiławfzy/ W zmi???

kolumna: b

- 1: ct laxatyw/ dijaminiconis, każde^g
2: po dwie dragmie/ kalfijey fwiezey
3: po poł vncijey/ ty lektwãrze rospuść
4: z wwarzeniem zwykłem á pópoli
5: tym ktore czinicie w aptecze/ á v-
6: cziń mi trunek á nazaiutrz dla po-
7: fileniã wezmiesz Dijaciminum ko-
8: łączkow też z apteki.
9: A gdy by żywot bolł albo ielita
10: tedy dijalteą pomazuy/ vznãlz po-
11: mocz wielką. C
12: Też wino w ktorymby było v-
13: warzono to ziele/ s kwieciem bag-
14: niłkowym/ ielth dobre pić naprze-
15: ciwkho zatkaniu y boleści lewego
16: boku gdzie ielst fleziona y wątrobę
17: chorą wpomãgã [!] . D
18: Też ielst barzo dobre wino na-
19: przeciwko opuchlinie/ gdy będzie
20: Lamikamień w nim wwarzony/ z
21: bagnikowym kwieciem, skorzenie^m

- 22: włofkie^{g0} kopru/ s korzeniem fołnko-
23: wym, s paluchami, każde^{g0} fnich
24: wziąwłzy po łotowi s przecedziw-
25: łzy oczukruy trochę ádãy [!] pić poranu
26: trunek ciepło.
27: Scolopendria.
28: Ieleni ięzyk. Hirszfzunge
29: Capitulum. 220.

kolumna: c

Ieleni ięzyk

A

- 1: IEleni ięzyk ielth ciepły
2: wpirwłzym łtopniu á
3: łuchi wtorim, mãm oc [!]
4: przecinaiaćza y rołpã-
5: dzaiącą twardołci łe
6: ziony. B
7: Mãm włobie nieiakã cierpnołć
8: z gorzkołciã á łtãdže ielł vzythecz
9: ne łlezionie/ á zwłãłfzczã z ocztem
10: A nãwięczy w winie v warzony
11: z bagnilkiem á tego łie wina na-
12: pijać nã poranu ciepło przez kiel-
13: ko niedziel/ abowiem twardołć łe
14: ziony rołpędzi y grubołć iey łcień
15: czy.
16: Tho ziele rołcie na murze y około
17: łtudzien. C
18: Gdi będzie liłcie ieleniego ięzi

kolumna: d

- 1: ka z liściem wyfokiego flazu vwa-
- 2: rzone w winie/ á pothym przylož
- 3: na flezione dlá pofileniá iey. D
- 4: Też wino w ktorým będzie v
- 5: warzony ieleni ięzyk s pietruřzką,
- 6: vrinę obficie wywodzi/ Też řzcz-
- 7: káwkę oddálá wino v warzone z
- 8: miętką/ z ielenim ięzykiem/ A gdi
- 9: gi vwarziř w winie zmleczem wy
- 10: łokim/ żółtą niemocz vzdráwiá. E
- 11: Też vwarzony z łamikamie-
- 12: niem zieleń/ khamień wypádzá z
- 13: nyrek y z miechierza. F
- 14: Niektorzy lekarze powiedaią
- 15: iżeby płod pśowały paniám á bro
- 16: niły poczęciá ktoráby gi przyřobie
- 17: nařzygi nořiła. Rořtą teź ty te ię
- 18: zyki na řkałach/ na murzech á nie
- 19: miewá nafieniá áni khwiathu ani
- 20: zdzbla řadne^{go} / liřcie má podobne
- 21: liřtu paprotczanemu ktori na řpod
- 22: ku ięřth trochę rumiany á na
- 23: wierzchu zielony, má mocz ciepłą
- 24: á tak przeciná y rořpádzá klijowa
- 25: te wilkořci/ yteź kamień wypádzá
- 26: z nyrek. G
- 27: Czyniá drudzy trogijá s pro-
- 28: chu iego/ s prochu bagniskowego
- 29: kaźdego po dragmie/ czynamonu

30: poł dragmy/ prochu z liściã fenefo

31: wego trzeciã część dragmy/ áthe^{gº}

32: pożywaiã w potrzebach dlã thych

33: chorob przereczonych. Auicenna

34: Serapio.

strona: 136

kolumna: a

Polna drijakiew.

Liŧt 136.

1: Scabiofa.

2: Polnã drijãkiew. Grintkraut.

3: Capitulum. 221.

4: POlnã drijãkhiew iefth

5: ciepłã y fuchã w wto-

6: rym ŧtopniu, iefth do-

7: brã naprzeciw ŧwierz-

8: biowi/ tho iefth fok iey zmiefzany s

9: ŧiarkã/ z lithargirium z oleykiem

10: bobkowym/ á tym maży ŧwierzb,

11: ŧpędziŧz gi precz/ á gdy ktemu przy-

12: łoziŧz prochu bożego drzewka ana-

13: mażeŧz tym parchowatã głowẽ/

14: ŧpędziŧz parchy. B

15: Też fok polney drijãkiew/ gli

kolumna: b

1: ŧty morzy w żywocie/ á nãwięcey

2: s fokiem piołynkowym á ŧtrochã

3: miodu. C

4: Albo vczyń plãŧtr na żywoth

5: z liściã iego/ z liściã bożego drzew-

6: ka/ ŧpiołynkowego/ vwarzywłzy z

- 7: wodą á z oczthem throczę miodu
8: przilożiwłzy á vczyn plãftr na zi-
9: wot. D
10: Gdi vwarziłz polne drijãkiew
11: w winie á przilożifz na ...idi
12: gdi fnich krew zbytnio idzie: zafta-
13: nãwiã. E
14: Powiadaiã otym zielu iako-
15: by fwiethy vrbãn na prozbę fwey
16: fiofthry ktorã żãdala wiedziec mo-
17: czy tey polney drijãkie/ kthorey
18: on rãd częłto pożywãł/ tedy napi-
19: jãł iey ty flowa połacinie
20: nus pro fe nofcit prociur fcabie-
21: fo, Nam purgat pectus, cu t com
22: primit egra fouctus. Lonit pulmo
23: nom purgat laterum regionem.
24: ma frangit, fi l cum bibi-
25: ta tangit. ...bus vncta foris, an
26: liborat horis ktore wier-
27: łze tak fię wykładaiã. F
28: Vrbãn nieumie vypouiedziec
29: tego zielã drogołci/ Bo otwãrzã
30: pierfi ktore bywaiã **zaciñniołne [!]** od
31: łtarołci/ płucza czyłci/ pierfi y bo
32: kow othwierã zathkałołci/ každy
33: wnãtrzny wrzod łamie/ kto fie go
34: vwarzonego napije/ I bolãczkę
35: iadowithã?ntrãcom/ łpãdzã pretz

Polna drijakiew.

- 1: iednym झाँczem.
- 2: A झाँd moझे kaźdy rozumieć iże
- 3: polnã drijãkiew iest wielkiey moczi
- 4: dlã tych wymienionych wlofnosci C
- 5: Woda w ktoreyby była wa-
- 6: rzonã polnã drijãkiew, z bukwicã
- 7: oczukrowãwzy pić, wnetrzny bol
- 8: y bolãczkẽ rospãdzã. H
- 9: Też gdy ktho polnã drijãkiew
- 10: itlucze z babkã przymieszãwzy do
- 11: nich wodki rozaney itrochã ocztu
- 12: á itego vczyn plãtr/ ktory iest do-
- 13: bri na bolãczkẽ Antrax/ ktorã by-
- 14: wã ze krwi it?? barzo iadowi-
- 15: tey. I
- 16: Też komu ielita itolczem wy-
- 17: chodzã polnã drijãkiew *zdzewaⁿnã*
- 18: iest dobrã wwarzywzy á nad tym
- 19: siedzieć/ abowiem y krew zaftanã-
- 20: wiã ktorã itolczem zbytnie wycho-
- 21: dzi/ Pandecta y Plathearius po-
- 22: wiedaiã.
- 23: Saluia.
- 24: Szałwija. Selben.
- 25: Capitulum. 222. A
- 26: Szałwija iest ciepłã y
- 27: fuchã/ Sok szalwijej
- 28: z oleykiem bobrowiek
- 29: itroiew/ iest dobra na

30: niemoczy łuchych żył á tak iest do

kolumna: d

1: bry ten fok naprzeciwno pãralizo-

2: wi mażącz mieftcza paraliżem za

3: rażone. B

4: Theż gdy vwarzyłz ţzałwije z

5: rozmarinem/ z zielem paraliżowe^m

6: w wani/ á thego ţie wina będziefz

7: napjãł/ abowiem iesth dobro tim

8: ludzem ktorym ręcze drżą. I theż

9: wodką ţzałwijowã dobrze ręcze v

10: mywać drżãce.

11: Też fok ţzałwijowy potwier-

12: dzã dziaţla kiedy nim będziefz po-

13: mazowãł albo zmiefzãwţzi z miód

14: kiem rożanym, ... tym płokac. O

15: Też ţzałwijã w potrawach ie-

16: dziona/ żołądek poţilã. E

17: To gdy vwarzyłz ţzałwijiã w

18: winie s piethruţzkã/ otwierã drogi

19: ku obphitemu wyłgciu vryny.

strona: 137

kolumna: a

Szałwija.

Liţt 137

F

1: Też głowę czyłci fok iey/ przy

2: mieţzãwţzy trochã prochu pietro-

3: wego/ á thego w nos ciepło wpułz

4: czać á potrzymać throchã. G

5: Theż gdy vwarzyłz ţzałwijiã z

6: byliczą w wodzie albo w winie/ vrinę y przyrodzoną chorobę bia-

7:

8: łym/ głowám pobudzą ku wyłzciu

9: y też płod vmarły. H

10: Też fok **Szałwijo wy [!]** czyrni

11: włofy gdy ie ktho pomaże I theż

12: na ładzele ieft dobry fok szałwijo-

13: wy. I

14: Też fok zbytnią krew załtana

15: nawiã I też rany złe ktore s kroft

16: pochodzą. K

17: Gdy vwarzył w wodzie szał-

18: wiję a potym przyczyniłz miodku

19: rożanego trochę á tą wódką w... gdy

20: ktory męłczyzna będzie łobie wy-

21: **mymãł [!]** członek tajemny/ łwierzb

22: oddãł/ takież y biãłã głowa mo

23: że vczynic. L

24: Też wino w ktorymby była

25: warzona szałwijã/ ieft dobra ku pi

26: ciu ludziom paralizem zararozim

27: kthorego theż mozełz y na miełtca

28: paralizem zarażone przyłozyc. m

29: powiedaiã czarnokhxiężniczy

30: o szałwijey: gdy pry szałwij wło-

31: żyłz do gnoiu/ tedy sie łniey włęze

32: ptałzek ktory mã ogonek podobny

33: wężowemu biãły/ á gdy łtego o-

34: gona vczyniłz popioł/ ktorego po-

- 1: piołu albo prochu włożisz w kaga
- 2: .../ Tedy vrzyżz iakoby był w
- 3: domu pełn wężow/ Pandectha.
- 4: czego theż y w yciech poświadczã
- 5: w moczach zioł. N
- 6: Też szałwijã w potrawach po
- 7: żywanã/ czirwonã biegunkę štã-
- 8: nowi. Też fok Szałwijowy rołci
- 9: na głowie włofy po goleniu ma
- 10: zać głowę. A gdy ... s szałwi-
- 11: iey będzie w wodzie vwarzony á
- 12: .. wodã będzie głowa myta czę-
- 13: łto czerwoni włofi takiemu człowie-
- 14: kowi.
- 15: Spica nardi.
- 16: Capitulum. 223. A
- 17: SPicanardi iest troia-
- 18: ka/ iedna iest korzen-
- 19: na/ tha iesth ciepła w
- 20: pirwłzym fthopniu á
- 21: w wtorym fucha. Druga iest rzim
- 22: łka z Spica Calthica. A
- 23: trzecia iest czarna/ Tu mamy ro-
- 24: zumieć s pirwłzey ktora iest łł..ż
- 25: na go trzoda iftne..ci/ Iedna mocz
- 26: iesth cirpność maiącza/ Druga
- 27: iest ftość maiącza/ Trzecia iest
- 28: gorzkość maiącza. B
- 29: Wina w ktorymby była wa
- 30: rzona łpica nordi/ vrinę wipãdza

kolumna: c

Lift 137.

Spica nardi.

grafika

- 1: Iteż grizienie w żołądku wmie-
- 2: rza, biegunkę zaftanawia y głowę
- 3: pothwierdza y wątrobę/ wltam
- 4: żołądkowym iest barzo dobrą, ma
- 5: theż mocz ierci czas powiełci
- 6: Serapinowey/ Iteż trawi wylko
- 7: łci zł... głowie y w pierfiach/ A
- 8: zwłafzcza Spica Ialica na the
- 9: mocz. C
- 10: Theż wlofności Diafcorides
- 11: powieda być tey to Spica nardy
- 12: A gdy pry vczynifz łniey knot przy
- 13: czyniwłzy mumijey á trochę oley-
- 14: ku rożanego/ á wlozyłz gi w mieł
- 15: ce tajemne na nocz/ tedy zaftanaw-
- 16: wią chorobę przirodzoną paniām
- 17: wyfufzaiącz złe nieczyłtołci w ma
- 18: ciczy ktoreyby miały wychodzić.

kolumna: d

D

- 1: Theż iesth dobrą naprzeciwko
- 2: korlipcze y naprzeciwkho omdle-
- 3: waniu y naprzeciwkho zapaleniu
- 4: wąthroby y na żołthą niemocz y
- 5: naprzeciw bolełciām krzyżowym j
- 6: nyrčanym/ á gdy ią wwarzyłz w
- 7: wodzie w ktoreyby pani łiedziała

- 8: ciepło/ tedy wrzedzienie które by-
9: waię w macicy: wykorzenia.
10: Też iest dobrą komu włofy pa-
11: daię z głowy albo ze brwi, y kte-
12: mu włofi rofci. F
13: Też dobra na oczy/ proch iey
14: Ituciją zmieszany/ z rożaną wod-
15: ką á stego vczyń pláfr na oczy. G
16: Też kto má mdły mozg/ po-
17: filá gi iedno fama woniá thego tho
18: Spiki/ A oleiek iey naprzeciwo
19: głuchości **ieftdobri [!]** , która głuchość
20: z zimnych wilkości pochodzi. H
21: Wino w ktorymby była wa-
22: rzona Spicanardi/ otwierá zat-
23: kanie fleziony y wątroby. I
24: **Ięft [!]** też oleiek dobry na człon-
25: ki paraliżem zarażone/ Itheż na
26: bolefcy członkowe, Auicenna, Se-
27: rapio powiedaię. K
28: Też Spicanardi w ług wło-
29: żona roftą włofi od onego ługu/
30: y vmacniá włofi niedopuľczaię
31: gim lefc. L
32: Też oleiek S ica mardi iesth
33: woniaięczy á naprzeciwo
34: .rze/ to iest bolefciam
35: dobry mazać.

- 1: Spicaceltica.
- 2: Spicarzimfka. Romiřzřpica.
- 3: Capitulum. 224. **grafika** A
- 4: SPicaceltica/ iest řpika
- 5: rzymfka kthora rořcie
- 6: w řirigiy/ iest ciepła y
- 7: fucha/ mǎ lifty długie
- 8: ktorej barwa ma řie k cřirwonofci
- 9: á ma kwiatki żółtawe/ Lepřzǎ iest
- 10: řwieřzǎ maiączzǎ woniǎ/ gęřthych
- 11: korzeni/ á twardych ku łamaniu.
- 12: Korzenie/ kwiecie y gałęzie w cho-
- 13: dzi w lekarřthwa/ bo w korzeniu y
- 14: wkwieciu/ w gałęzkach iest obphi
- 15: tořć woniey.

kolumna: b

B

- 1: Wino w ktorymby była wa-
- 2: rzona Spicaceltica/ vrinę pędzi
- 3: A iest dobrǎ żoładkowi gdy iǎ v-
- 4: warzyřz s piołynem. C
- 5: Teř iest dobrǎ Spicaceltica
- 6: vwarzonǎ w wodzie prořthey na-
- 7: przeciw wrzodom gorącznym wǎ-
- 8: troby/ to iest naprzeciwno żółthey
- 9: niemoczy/ y komu řie żoładek ro-
- 10: řciągǎ. D
- 11: Gdy iǎ kto pije z winem/ iest
- 12: dobrǎ na bolączki řleziony j na bo

- 13: Iefci wŕzytkie⁸⁰ żywota, nyrek y mie
14: chierza. E
15: Oczet w ktorimby była vwa
16: rzona Spicaceltica/ ieft lekarŕth-
17: wem naprzeciwkho vkąŕzeniu wę-
18: żowym y inŕzych iadowitych zwie-
19: rząt/ I theż zbytnią chorobę pa-
20: niâm zaŕtanâwiâ.
21: W chodzi theż w maŕci gorâcze/
22: á mã wielkâ mocz ku wiele choro
23: bâm vleczeniu. F
24: Każdâ Spica ma theż mocz
25: iz wątrobę y ŕlezione wŕpowâgâ [!]
26: też macicę w iey chorobach wŕzel
27: kich gdy ŕie w niey pani parzyć bę
28: dzie/ I też zbytnie cieczenie przy-
29: rodzonych wilkofci zaŕtanâwiâ. G
30: Ta Spicaceltica ieft ciepley-
31: ŕza niŕli montana/ á ŕâ ŕobie po-
32: dobne w wŕŕŕnoŕciach/ iedno iŕe
33: Celtica więczy pędzi vrinę y iefth
34: Iepŕza ŕoŕâdkowi, Serapio s Pâ
35: dectâ powiedaiâ.

kolumna: c

Macierza duŕzka.

- 1: Serpillum.
2: Macierzâ duŕzka. Quendel.
3: Capitulum. 225. [grafika](#)
4: MAcierzâ duŕzka ieft za-
5: grzewaiâcza y wyŕu-

- 6: Ízaiąca w trzecim Íto-
7: pnin [!] / Iefth dwoiakã
8: iedna iefth domowã á drugã lefnã,
9: Domowã tha fie sciele po ziemi/
10: ale lefnã rofcie ku gorze/ Mã moc
11: vrinę pędzić/ gdi fie Íniey vwarzo-
12: ney wody napijefsz y naprzeciwkho
13: iadom/ albo też plãftr vczyniwfzy
14: Ítlucz to ziele á przylož na miefthce
15: vkãfzone.

kolumna: d

- 1: Gdy vwarzyfz macierza dufz
2: k, w wodzie á trochę oleiku..
3: onego przyczynifz/ tym głowę bo-
4: łączã łu.... bol vleczyfz.
5: Iteż pamieć zginęłą naprawifz
6: za..... głowy C
7: Też o... w ktorymby była
8: warzona Macierzã dufzka/ wra-
9: czanie ... ze krwią bywa/ zafta
10: nãwiã. D
11: Theż wino w ktorymby była
12: vwarzona Macierzã dufzka/ iefth
13:
14:
15: dobre thym ktorym omdlewanie
16: przychodzi/ y też tym ktorym iefth
17: rzezãk á fwiefzkofciã [!] vrinę miewa-
18: iã/ á tak y kamień zmie-
19: chierza wypãdzã, albo też vczy-

- 20: nyfz plãftr ftey to macierzey duŹzki
21: á z oczthem á thego przyłóżyfz na
22: miefthcze vkãfzone od pczóły albo
23: od ofy/ bol y opuchlinę oddãłã. E
24: Też zatkanie wątroby y opū
25: chline j y wypãdzã. ?dziwnie z wersami? F Też oczet w ktorimby była vwarzona Macierzã duŹzka/ iefł do-
26: bre tym kthorzy maiã ochrapienie
27: w gardle y cieŹzkhóć w pierfiach/
28: Pandecta. G
29: Auicenna mowi kiedy krowy
30: częfłtho iedzã macierzã duŹzkę/ w
31: miafłto mleka krew fñich wydoijfz. H
32: Theż gdy vwarzyfz macierzã
33: duŹzkę/ s korzeniem kofãcczowym
34: w wodzie á potym oczukrowãwfi
35: thego fie wina napijefz/ abowiem

strona: 139

kolumna: a

Macierza dafzka.

- 1: flegmę lipkã fpierfi czifci y zgagę
2: vfmierzã/ żoładek pofilã/ też vri-
3: nę y przyrodzonã chorobe biãłym
4: głowãm pędzi/ bowiem mã motz
5: subtilizuiãczã/ rofpãdzaiãczã/ y
6: otwieraiãczã. I
7: Lifcie y kwiãthki fã dobre ku
8: lekarftwu/ á nãwięczyey gdy ie za-
9: fzijefz w płocienny worek á zagrze
10: iefz w garnczu/ á potym przyłóżyfz

- 11: ciepło na głowę/ ábowiem rymę
12: y wilkofci zle w głowie trawi. k
13:
14:
15:
16:
17:
18:
19:
20: Theż wino w ktorimby było
21: vwarzono to ziele s fokiem lakri-
22: cijey/ iefth dobre naprzeciwko kalfz-
23: lowi. L
24: Też wino w korimby [!] było v-
25: warzone to ziele s hanyżem/ iefth
26: dobre naprzeciwkho boleściãm żo-
27: łądkowym ktore przichodzą z wia
28: trow oftrych/ Platearius/ Pande
29: cta/ Serapio powiedaią.
30: Sandix.
31: Vrzet.
32: Capitulum. 226. A
33: VRzet iefth ziele ktorem
34: łukna farbuią błękit-
35: ną farbą: zagrzewã
36: y łufzy mocznie.
37: Plinius we trzydziestyach á w piã

kolumna: b

- 1: tych księgach piŕze/ pokoft z rubri-
2: ką zmiefzany á przyŕmażony/ czi-

- 3: ni farbę tego ziela Vrzetu.
4: Vwarzono to **zielę** [!] w wodzie
5: zatwierdzą żywot.
6: Nafienie iego naproch ftłuczo
7: ne á z ocztem ku picciu dane/ zafta
8: nawiã fzczkawkę mocznie.
9: Sok tego zicla z winem albo
10: z wodą przywarzony/ twierdzi zo
11: ładek, tãkie **z** [!] też y wątrobę pořilã
12: Miechierz słaby ktory vryny nie-
13: może zatrzymać: vmocniã.
14: Samfucus.
15: Haifet anch Maieran wilder.

kolumna: c

Samfucus.

- 1: Capitulum. 227. A
2: IEřth to ziele gałęzifthe
3: ktore fie ťciele po ziemi
4: Liřtu iefth małego á
5: **okrągłe**⁸⁰ / biãley lebiød-
6: cze podobnego. B
7: Tho ziele iefth gorzkie y zagrze-
8: waiãcze/ na kařdã opuchlinę za-
9: twardziałã y teř na trãpienie w-
10: nętrzne iefth barzo dobre.
11: C
12: Teř kto ma zadzierzenie vodi
13: y kogoby niedzwiãdek vijãdl/ iefth
14: lekarřtwo ofobne, w winie vwarzo-
15: ne á natřczo pite. D

16: Tãkież teź y boleŃci gryzieniã

17: wnątrzne oddãlã z winem wzięte

18: I theź puchlinę leczy/ przez vrinę

kolumna: d

1: wodę z żył y ze włzego żywota pę-

2: dzącz. E

3: Theź łok z miodem przeŃnym

4: zmiefzany/ fine mieŃthcza zgłãdzã

5: gdy thym ciało Ńinofciã zaraźone

6: namaźeŃz. F

7: Theź gdy łok tego ziele z ocz-

8: tem á z oliwã zmiefzãŃz/ iãd niedz-

9: wiãdkow mocnie z rany wyciãgã

10: przyłóźone to lekarŃtwo na ranę. (14 czy 10 werset?) G

11: Theź bolenie poł głowy s fla-

12: gmy [!] y z melankholijey vŃmierzã/ gdy to ziele w wodzie będzie vwa-

13:

14: rzone á tã wodã ciepłõ głowę bę

15: dzieŃz napaźać/ Albo łok wyciŃ-

16: niony Ńtego ziele, ciepłõ w nozdrzę

17: w puŃczony/ á zaciŃnãwŃzy nos

18: chwilkę zadzierzyŃz/ á potim

19: mãŃz nos wyŃiãkować aby nieczyŃthoŃci

20: przerzeczone z głowy wychodziły, H

21: Teź biãłim głowãm gich przy

22: rodzonã rzecz pędzi/ gdy czopek z

23: bawełny będzie vcziniony áwtim

24: łoku będzie rozmoczony/ á tham

25: w tajemne mieŃtcze na nocz kãźeŃz

26: włóżyć. I

- 27: Też fok tego zieleń ciepło w v-
28: cho wpuńczony/ fzumienie y bole-
29: nie wżne oddalã/ Iteż naprzeciw
30: świętego walthego niemoczy y
31: naprzeciwko paralizowi iest wiel-
32: kiej mocy.

strona: 140

kolumna: a

Przymiot.

Liść 140.

- 1: Senecien.
2: Przymiot. Pronkroffen.
3: Capitulum. 228. grafika A
4: PRzymiot iest ziele kto-
5: re iest rzeczone połaci-
6: nie Senecien/ iakoby
7: nãpierwey niżli kthore
8: infze ziele ftharzie fie/ Roście po-
9: fpolicie na murzach albo na ftha-
10: rych domiech/ iako są pułtki/ liŃth
11: mã zielony y gęŃty.
12: Dialcorides, Przymiot ziele roście
13: nadachach y miedzi opokã/ na Ńa
14: mych wirzchołeczkach thego zieleń
15: wyrãfthaiã głowaczkã iakhoby na

kolumna: b

- 1: wierzbie iedna iż mnieyŃze. B
2: Włofnoć tego zieleń iesth za-
3: twierdzaiaczã/ [!] A mało Ńie niezgã-
4: dzã włofnãciami [!] Ńwoiemi z bab-
5: kã zielem/ bo teŃ liŃt mã chłodza-

- 6: czy y oziąbiający iakho y babka. C
- 7: To ziele ftłuczone famo á przy-
- 8: łożone na oddawienie fuchech żył
- 9: potwierdzã ie y spãã na rwane/
- 10: moźnę mięką zapaloną chłodzi. ftłukfy tho ziele á z winem zmie-
- 11:
- 12: szãwfy y przyłóżyć na miętce. D
- 13: Też lifty thego zielã ftłuczone
- 14: á z wieprzowym smãlczem zmie-
- 15: szane/ rany cięte goij przyłóżywfi
- 16: tego na ranę/ Iteż bolenie żoład-
- 17: ka/ biodr/ fuchych żył y członkow
- 18: noźnych wmierzã tha mać prze-
- 19: rzeczonã dla moczy tego ziela. E
- 20: Korzeń thego zielã nikczemu
- 21: nieieft vzyteczny/ ale kwiath iego
- 22: przetłuczony trochę/ na mocz w
- 23: winie białym przez szelć godzin/ á
- 24: kto mã bolenie w ftholczu albo w
- 25: moźnach/ mã mocz niepořpolitã leczyć boleŃci y ogieñ wyciągaiãtz
- 26:
- 27: Simohieum.
- 28: Kalwurtz
- 29: Capitulum. 229.

kolumna: c

A

- 1: DiaŃcorides, Simphi
- 2: cum roŃcie na thwar-
- 3: dych mieřthczach, ga-
- 4: łãzzi mã podobne Le-

- 5: biodcze/ á wierzchy podobne zielu
6: ktore w polźcze nie rofcie Timas,
7: gałęzie te^{go} ziele iest twarde á wo-
8: niające/ smaku fłodkiego/ korzeń
9: ma podługowati/ trochę przizółć
10: á iest miązzy iako palecz.
11: Ktory ma taką mocz iż gdi będzie
12: włożony do garnca gdzie mięfo
13: wre/ sztuki wespółk spaiã y zrałz
14: cza. B
15: To ziele w picu iakimkolwiek
16: zadane/ polpołu ftolcze czyni yteż
17: wraczenie. C
18: Na sciatikę iesth dobre w wo-
19: dzie vwarzone á potim klifterą w
kolumna: d
1: człowieka wlane/ paniã przyro-
2: dzoną niemoc pite: wywodzi mo
3: cznie/ Itheż vmarły płod y żywy
4: przed czałem z żywota wyrzucã. D
5: Też Simphicum w miedzie
6: vwarzone pierfi czifci y wolne od
7: dychanie czyni/ ákorzeń ie^{go} vwa-
8: rzony w wodzie/ rzecz przyrodzo-
9: na biãłym głowã y czyrwonã
10: biegunkę zaftanãwiã. E
11: Theż z ocztem á z miodem v
12: warzone Simphicum/ bolenie y
13: fthrzekanie boków leczy. A famo
14: ziele maftykowane/ pragnienie y

- 15: bolenie vft kthore bywã dlã rofpa-
16: dlin: oddãlã/ ranę fpãiã y bliznę
17: czyni/ y teź kłocie w żiwocie przy-
18: łożone vfmierzã. F
19: Ieft teź drugie Simphicum
20: rozne od tego pirwżzego/ á tak teź
21: y imię ma Pithen rzeczone, pręth
22: ma chropawy a oftri/ na dwa łok
23: cia wzwyż rofcie/ wnątrz albo w
24: poŕzodku thego pręta niemałz
25: drzenia/ na thym zielu Piten rze-
26: czonym liŕth wãłki/ chropawy á
27: przedługowaty na podobieńŕthwo
28: wołowego ięzyka/ kwiat ma flod
29: ki/ korzeń czarny z wierzchu á bia-
30: ły wnątrz/ klijowaty, Teź ieft bar
31: zo dobry thym ktorzi krwią pluiã
32: y rany goij mocznie.

strona: 141

kolumna: a

Soldanella.

Liŕt 141.

- 1: Soldanella.
2: Capitulum. 230. [grafika](#) A
3: TO ziele iefth podobne
4: kopytnikowi w liŕciu,
5: iedno iż ieft *mniefze*⁸⁰
6: liŕthu niŕli kopytnik/
7: Rofcie na gnoiftych mieŕtczach/
8: iefth ziele zagrzewaiãcze y ociera-
9: iãcze dlã oftrofci ŕwey floney. B

- 10: Soldanella mǎ niepośpolitǎ
11: mocz wywodzić s człowieka opu-
12: chłego z żywota wodę żółtǎ s kto-
13: rey Człowiek puchnieie y żółcieie
14: Tym obyczaiem/ Vfufzywŷy li

kolumna: b

- 1: łcie tey łoldanelle á łtłucz w moż-
2: dzerzu albo w doniczy zwiercieć á
3: łtego vczinić proch, á tego prochu
4: dać na jedeⁿ rǎz co dwa złotǎ albo
5: pićć połgrołzkow wǎżǎ/ z mleczó-
6: wǎ á s podroźnikowǎ wodkǎ cie-
7: pło na łwitaniu, iełt niepośpolitej
8: moczy w they niemoczy puchlinie
9: ktorǎ połacinie [!] zowǎ Idropifis. C
10: Teź Iłaac żyd lekǎrz. Sol-
11: danella iełt ziele podobne wŷy łwi
12: niey/ tak rzeczonemu zielu/ iełt cie
13: płe y łuche/ mǎ włółnoć thrǎwić
14: w żółǎdku łprochniałe wilkołci s
15: ktorych rzyganie pochodzi/ wǎtro
16: bę połilǎ y zagniłe wodnołci łniej
17: y z żył kthore Mefaricas zowǎ
18: wypǎdzǎ. D
19: Warzeniǎ na ogniu ne cierpi
20: ale proch zliłciǎ ieey vcziniony mǎ
21: być dany czo połthora złote^{go} albo
22: czałe dwa zawǎżǎ/ y vrinę pędzi
23: ale wićczey łtolczmi żółthǎ á za-
24: gniłǎ wilkołć sczłowieka purguie

25: Powiedaią niektorzy iżby w pol-

26: łzczę roflo.

27: Sertula.

28: Capitulum. 231.

kolumna: c

Sertula.

grafika A

1: TO ziele wzroftem po-

2: dobne zwończowi/ po

3: wiedaią lekarze iżeby

4: w moczy było podob-

5: ne ozancze mnieyſzey/ ieft przyro-

6: dzenia gorącego y fuche^{go} w wto-

7: rym fłopniu/ liſteczki mǎ drobniu

8: chne á pocżerniałe około prętha/

9: kładzie ie po ziemi/ á na wierzchu

10: między liſtki ma pożołciały kwia

11: tek/ á w miefiączkach miewa na-

12: lienie ſzare garbathe/ liſthi biały

13: zielonoſci ku ſończe podobne ale

14: mnieyſze á woniające/ mǎ mocz

15: fuche żyły poſilać y też tym ktorzi

16: dnę cierpią w ſtawach ieft dobre

17: to ziele/ Warzyć ie/ rutę/ ſzałwi-

18: ią/ á to pić: otok wſzelki roſpądź

19: Niedoſtateczność oczu naprawiǎ,

kolumna: d

1: Twarz s flakow czyſci/ boleć po

2: koſciach wſmierzǎ. B

3: Też wwarz to ziele tak y s ko-

- 4: człaniem á w tym gębkę mącząy
5: á przykładaý na ociekliny/ Gdy
6: ie kto łobie w boki kładzie/ zacho-
7: wawą nogi od dny/ nogi w nim
8: myć/ s chobden/ z babką/ počilá
9: żyły y przeguby nożne. C
10: Gdy tego zieleń nakładziefz w
11: woreczek á tego przyłożyfz na czo
12: ło/ romę wyfufzã/ Mozg počilá/
13: kthoby oniemiał z iakiey kolwiek
14: przyczyny/ albo od wiathru/ albo
15: w zabiciu powietrzã/ Warzyć to
16: ziele z lawendã/ s szalwiją/ á dać
17: pić. D
18: Też ktoby powietrzem był za
19: rażon/ to iefth kogoby łzlak zabił,
20: maiã mu ogolić głowę/ á to ziele
21: rozmoczywłzy w winie á przigrzãć
22: go przed ogniem/ á tak tim ciepło
23: głowę okładać/ á przyłożyć na to
24: czãpkę zagrzãwłzi iã, á vcziniwłzi
25: proch s piretrum/ z imbiru/ z zie-
26: lã ktore zowã angelłki trãnk/ ten
27: proch w nos włrzykać izby kichãł
28: Tym każdemu **człowiekowi** [!] powietrzem zabitemu możefz po-
29:
30: mocz.
31: Spongia marina.
32: Morłkie bdły. Morłchwam

kolumna: a

Morskie bdły.

Lift 142.

- 1: Capitulum. 232. A
- 2: BDły morłkie łą dwo
- 3: iakie, iedny łą pobie-
- 4: lałe albo łzare á gę-
- 5: łte małe dziurki ma-
- 6: iące/ to ielth łamiecz/ Drugie łą
- 7: wielkiech [./] dziur á rzådkich/ á to ielth
- 8: łamicza/ Thy bdły w łobie
- 9: kamyczki á łą barzo łkałubowate
- 10: Ta bdła poki ielzće łwieża na v-
- 11: żytecznieyłza ielth, bo w niey ielzće
- 12: trwå mocz kthorey nabyła w mo-
- 13: rzu/ Gdy dłuęo leży tedy iuż ona
- 14: mocz mieni łie/ á tak gdy må być
- 15: ku potrzebie bråńå: w ługu ią trze
- 16: ba omyć, Må mocz zagrzewać w
- 17: pirwłzym łopniu á wyłufzå podle
- 18: wtoreęo łopnia barzo.

kolumna: b

B

- 1: Theż moczą łwą rany łpåiå
- 2: y łpiekå/ zawiera żyły/ gdy omo-
- 3: czy w czyrwonym winie á nara-
- 4: nę łwieżą przyłozi: krew załtanå-
- 5: wiå. C Kamień ktory w nich naydu-
- 6: ią, må moc kamień łamać w człó
- 7: wieku/ bolącłki nie zebranie rozgå
- 8: niå/ zebrane y przepukłę wyłufzå,

- 9: y wrzody gdy ią w winie omoczy
10: á przykładã: zaftarzale y wodnořć
11: gich wyfuřzã. D
12: Też proch řtey bdły gdy ią na
13: proch řpãli/ krew zařtanãwiã/ z o
14: cżu nieczyřtořci řcierã/ Knot gdy
15: vdziałãřz řtey bdły á w ranę wło-
16: żiřz ktorãby řie zwarła: rořřřzerã [!] ią

kolumna: c

Pałki

- 1: Spaltuafetica.
2: Pałki. Maierkolben.
3: Capitulum. 233. A
4: PAłki maiã liřt iakoby
5: kořaciecz ale dłuřřřzy/
6: w pořzod liřthu pręth
7: dłuęi/ á na wierzchu
8: pręta ieřř pałka czarna/ Na řtha-
9: wiech y na izeiorzech rořcie. B
10: Sok tego zieleã/ flaki biãle s
11: ciała řcierã mocznie/ Vdziałãć
12: mařć s pałek/ z iařkrem/ řpaluchi
13: z grinřzpãnem pãlonym/ s řtarem
14: řadłem, á tym řie mazać á liřciem
15: babczanym z wierzchu okładać. C
16: Korzeń te^{ęo} zieleã kořci złãmã-
17: ne zřãřzcżã.
18: Czo řie tycze lekarřřwa řřich pałek
19: o korzeniu mařř rozumieć nie opał
20: kach ktore na wirzchu řã/ ani teę

21: o lifciu.

22: Sapo.

23: Mydło. Saphen.

24: Capitulum. 234. A

25: MYdło zagrzewã/ czy-

26: fci/ ocierã/ miękczy/

27: rospuŕzcã/ Wrzody j

28: bolączkhi pod nim fie

kolumna: d

1: zbieraiã/ otoki miękczy, Sthłucz

2: ie zmkã Fenu grooci, z mãkã lnia

3: nego ŕiemienia/ á tim ciepło okła

4: dać/ á zwłãłzcã weneckie mydło

5: na to ieŕt nãlepŕze. B

6: Czopki z mydła działać z

7: weneckie^{go} á do zadku wetknãć/ trze-

8: wa miękchczy y boleć gich leczy/ y

9: ortki dichania roŕpreŕtrzeniã, nie

10: czyŕtoŕci s ciała ŕciera. C

11: Też twarde otoki miękczy tim

12: obyczaiem/ Nãprzod wziãć głąb

13: ŕlãzowy á wŕuŕzyć gi/ potym wŕu-

14: ŕzywŕzy ŕetrzeć na proch/ pothym

15: wziãć mydła weneckiego/ oleyku

16: Liliowego/ oleykhu fijołkowego/

17: Leiu ieleniego/ To mydło z oleyki

18: roŕpuć/ á te^{go} prochu wŕipać tam

19: y mãki ieczmienny/ zmieŕzać tho

strona: 143

kolumna: a

- 1: wżitko łpołem á będzie iako mać
- 2: á tą małcią mazać wżytki twar-
- 3: dołci y guzy.
- 4: Saturegia:
- 5: Cząbr Gartel kál.
- 6: Capitulum. 235. **grafika** A
- 7: Cząbr iełth ziołko nie
- 8: wielkie/ liłtheczki ma
- 9: drobniuchne nieiakho
- 10: ciemno zielone/ Ma
- 11: mocz zagrzewaiącą y fułzącą/
- 12: łmaku iełt gorzkiego y káfaiące^{go}
- 13: á iełt ciepły y łuchy w trzecim ło
- 14: pniu, Zamulenie członkow wne-
- 15: trznych otwierá vliczki gich/ za-
- 16: łtanowienie ktoreykolwiek rzeczy,

kolumna: b

- 1: to iełt moczu albo paniám rzeczy
- 2: gich przeprowiá/ macicę czyłci z
- 3: wilkołci złych wodnych á biáłych
- 4: Płod vmarły wypádzá j z łozem
- 5: iego/ Pierłi czyłci przez chárkanie
- 6: wymiataiącz flegmę/ wzrok zem
- 7: dłony ołtrzy czo łie łtáwá dlá wil-
- 8: kołci zimnych. B
- 9: Też Cząbr łłuczony s płzeni-
- 10: czą/ bolełć łtawową leczy gdy na
- 11: nie przyłozy/ z Winem gi vwa-
- 12: rzyć á to wino pić/ nadymanie y

- 13: gryzienie w brzuchu wśmierzã/ á
14: żołądek pofilã. C
15: Też chciwość łpania ktore by
16: łpanie mogło być szkodã á zwłã
17: łzcza w morowych bolączkach/ w
18: zabiciu łzlaku/ albo theż w zimni-
19: czach/ ktore bywa z napełnienia v
20: liczek ktore idã od mozgu: oddãłã
21: A to gdi gi łtłucze z ocztem á tym
22: głowę okłada. D
23: Theż gdy gi łtłucze á tego ło-
24: bie pani przyłóży prawie na miest
25: cze tajemne/ duźność ktorã bywã
26: z napełnienia macicze złemi wilko
27: łciami: odeymuie. Albo łok iego s
28: łokiem roiownikowym/ á w tym
29: rozmoczyć bawełnę/ pothym thã
30: bawełnã obwinãć korzeń chrzãnu
31: á na to zwierzchu połipać ambrã
32: a wetkhnãć do macicze dobrze głę
33: boko/ Na duźność iest to lekar-
34: łtwo barzo dobre/ j macicę też na
35: miefcze wkłada.

kolumna: c

Staphifagria.

- 1: Staphifagria.
2: Capitulum. 236. [grafika](#) A
3: TO ziele iest wdalekich
4: łtronach rořtãce, ma
5: ziarnka thrzygrano-

- 6: wite kthore tu do nas
7: przynaofz/ fą mocy barzo gorą-
8: czey/ Maią mocz prziciągającą
9: y barzo ocierającą/ Ty ziarnka
10: fą z wierzchu poczerniałe á zmar-
11: fzczone/ á wnątrz biąte/ Gdy thy
12: ziarnka w wfciech żuie/ albo wa-
13: rzącz tą wodą wfta płocze/ mozg
14: czyfci y głowę s flegmy/ gardło j
15: iężyczek czyfci/ Gdy fnich proch v

kolumna: d

- 1: czyniż á wnos go w ftrzykniesz/ ki-
2: chanie pobudzi/ á thak mozg wy-
3: czyfci/ Wfzy y parchy goij gdy ie
4: zmiełza z łokiem biątey czemierzy-
5: cze á trochę przy
6: fyp/ á tym na mieftcze wfzywe al-
7: bo też parfzywe mazać. D
8: Też warzyć ty ziarnka/ á tą
9: wodą wfta wymywać/ boleć zę-
10: bow odehy muie [!] czyfciącz ie/ y theż fuche żyły wyfułżá z bytnich mo-
11:
12: krofci.
13: Stercus.
14: Layno. po polfku Gowno.
15: Ein Drok.
16: Capitulum. 237. grafika A
17: Laymo wfzelkie ieft go-
18: rączce w fwey włoŃno
19: fci/ á ftądże mą moc

20: rospuŕzczałającą y przy-

21: ciągającą/ między infzemi Låy-

strona: 144

kolumna: a

Layno

Lift 144

1: ny pŕie ieŕt nålepŕze ktory koŕci gry

2: zie/ Mocz Låyna pŕiego ieŕt ta iŕ

3: bolåczki w gardle leczy/ Warzyć

4: ie z gwoździkhi w wodnoŕci wyci-

5: ŕnåwŕzy iå z Iabłek/ å tho będzie

6: przylåwŕzy ocztu trochę płocz tim

7: å pomoŕeć. Teŕ gdy ŕniego plåŕtr vczyniŕz å będziesz gardło okkadåł [.]

8:

9: mało nietak vczyni. Theŕ gdy ie

10: vŕuŕzyŕz na proch/ å potim wziåw

11: ŕzy mleka gafić w nim goråcze ka-

12: mienie, å wte mleko naŕipać tego prochu å wypić/

13: Ten trunek czyr-

14: wonå niemocz zaŕtanåwiå. B

15: Låyno dziecięcze ktoreby nicz

16: nieiadło iedno kokhofze mięŕo å

17: chleb. Teŕ bolåczki w gardle leczi

18: zmieŕzåwŕzy ie z miodem/ å oklå-

19: dać gardło. C

20: Låyno wilcze boleć trzew le

21: czy/ å zwłåŕzcza tę niemocz ktorå

22: zowå kolika/ A tho gdy ie wypije

23: ŕczym kolwiek/ albo ie winem ro-

24: ŕpuŕcić, å na brzuch y około brzu-

25: cha obłóżyć/ Ale lepiey moŕeŕzli

- 26: thakie mieć czoby było biãłe á czo-
27: by ie naleziono na cirniu albo na
28: iakim drzewie leżącym/ Potym
29: ie włożyć na wilczą łkore/ á fthey
30: wełny kthorą nãydziełz w thymże
31: łãynie mãłz vprząć nić/ á tą ni-
32: ciã przywiązać do łkori á zawinã
33: włzy iakoby kłãb w tę łkore, zawie
34: ści na gardło. Ale pierwey przeczy
35: ści mãłz żywoth iakã purgaciã/
36: potim to zawieści,

kolumna: b

D

- 1: Bobki kozie/ na bolãczki/ na
2: ociekliny, na kolana, y na infze prze
3: guby, zmiełzać ie zmkã ieczmiem
4: nã/ vczynić iako plãłthr/ á na thy
5: miełtca gdy łã bolełtne przykła-
6: dać/ ale gdy ie rołzczyniã mãłz/
7: mãłz przyłãć **ocztn** [!] w wodę ktorã
8: bẽdziełz rołzczyniãł/ Tha łprawa
9: mã być ludziem grubym, prołtim
10: Na twardość łledziony iełt dobry
11: then plãłthr/ Proch łtych bobkow
12: zmiełzać z inemi rzeczami rołpułz-
13: czãiaczemi á vczynić plãłtr, który
14: przykłãdać na ociekło łone/ Zmie
15: łzac bobki s ładłem á przykłãdać
16: na miełcze od iakiego vrazu twar
17: de/ Theż na miełtce odgnieione

- 18: Vkąłzono od iadowitego chrobã-
19: ka goij/ Gdy ie dã w piciu bialey
20: głowie, vpławy iey zbytnie płynã
21: cze zaftanãwiã y niemocz
22: goij. E
23: Lãyno wołowe/ to mã być le
24: cie brane/ iefth odmiękczałające bo
25: trãwę gije/ ale iż zimie fiano gije iefth wyfufzałające/ przyciągające,
26:
27: Vkąłzenie też od pczoly albo od
28: fzerfzenia, od ofy, od fzcźmiela: leczi
29: Człowiek w dnocielny mã łobie
30: brzuch nim okładać/ wyciągã żoł
31: tą wodność. Z ocztem rofpufzczo
32: ne/ na fparzeliny y na odarcie gdi
33: nim obłozy iefth barzo dobre. F
34: Lãyna gołębie ftarte z gorczy
35: czã/ z rzeżuchã/ z ocztem á przy- [!]

kolumna: c

Layna.

- 1: żyć [!] na zimne członki/ na ftare nie
2: moczy/ iako łãmanie w kościach
3: w boleſci głowy/ w boleſci grzbie
4: ta/ bokow/ y inſzych członkow/ ty
5: wſzytki niemoczy wfpokãiã/ y wy
6: fułzã ie. G
7: Gołębicze Lãyno nãgorãc
8: fze ze wſzech inych/ Tho gdy zmie-
9: fzãłz z mãkã ięczmieⁿã á wczyniſz plãſtr/ then gdy przyłozyſz na guz
10:

- 11: k chory bywã prawie ..krcżyczy/
- 12: rofpãdzã gi/ Bolãczkhe zebranã
- 13: przedzierã kiedy na nie przyłóżyfz.
- 14: Z oleiem gdy ie zmieszãfz/ fparze-
- 15: liny goij. Z miodem zmieszane á
- 16: z lnianym fiemieniem á na thrãd
- 17: przyłózone/ goij gi. H
- 18: Orlicze Lãyno pić z wodã w-
- 19: mieszãwfyz w nie wina/ Niemocz
- 20: padaiãczã oddãlã. I
- 21: Kurze Lãyna niethak fã gorã
- 22: cze iakho gołëbie/ Gdy ie dã pić z
- 23: wodã á z ocztem/ zadufzenie ktore
- 24: bywã od iedzeniã bedł: odeymuie,
- 25: á to gdy fie go zapiie bedzie vra-
- 26: czãł/ á tak odeydzie ta zadufz. Też
- 27: kolikę leczy. k
- 28: Myfze lãyno żywot miëkczy,
- 29: y parchy Dlã kthorych włofy z gło
- 30: wy lazã: leczy. I
- 31: Iafzczorcze Lãyno fleki zolthe
- 32: y piegi na twãrzy fpadzã precz. m
- 33: Kozłowe Lãyno pite z winem
- 34: zolhtë niemocz leczy/ á gdy ie pije
- 35: z zioły wonnemi/ vmarły płod z

kolumna: d

- 1: żywota wypychã. Zaftanowienie
- 2: rzeczy niewiefciej przepufzczã, zmie
- 3: fzone s fadłem ftarem á ftego vczì
- 4: nić plãftr/ przykładać gi na podo-

- 5: grę/ to ielt na bolenie nog/ boleć
- 6: od tego plátru przełthaie/ Boleć
- 7: w ławiech ktorá bywá z wilkofci,
- 8: wyciągá thę wilkoć łprilzczywłzy
- 9: to miełtcze, á tak boleć przełtáwá
- 10: A to tak máłz vczynić/ przygrzáć
- 11: Łáyno kozłowe v ognia/ pothym
- 12: wziąć wełny á rozmoczyć iá w o
- 13: leiu á włóżyć to Łáyno w thę woł
- 14: nę á wneth za ciepła przyłóżyć na
- 15: ti miełtcza **bolacze** [!] iakom namie-
- 16: nił/ to ielt na podogrę y indziey/
- 17: boleć vłpokoia. N
- 18: Myłze Łáyno w oczcie rołpu
- 19: łzczone/ thym głowę oblazłá ma-
- 20: záć/ włofy rołci/ głowę parłziwą
- 21: leczy/ á tho gdy ie da pić z białem
- 22: kadziłem á z miodem/ Kamień z
- 23: moczem połpołu wygániá. Czo-
- 24: pek łniego vtoczyć iakoby gono-
- 25: łeczka. zmiełzáwłzy ie pierwey z
- 26: mąką ięczmienną/ á then czopek
- 27: do zadku zatknąć/ žiwot miełkczi.
- 28: Tapłus barbatus.
- 29: Dziewanna. Dimelpra^{nt}.
- 30: Capitulum. 238.

strona: 145

kolumna: a

- 1: DZiewanna ieft zimnã
- 2: y fuchã/ á ieft dwoia
- 3: kã/ tho ieft famiecz y
- 4: famicza/ famiecz ieft
- 5: biały, á famicza czãrna, Samiec
- 6: mã lifcie przedługowate á wąskie
- 7: á wirzchołek zaołtrzony á cienki.
- 8: Ale famicza mã lifcie podobne ka
- 9: pułcie/ ale chropawe y łzyrłze, wirz
- 10: chołek długi mało nie na łokieć/
- 11: chropawy y biały/ kwiãtki zielone
- 12: y białe/ nafienie czãrne/ khorzenie
- 13: twarde iakhoby na wielkhi palecz
- 14: miãzłze/ Na polu rołcie. B
- 15: Korzenie oboyga rodzaiu tey
- 16: to DZiewanny fa [!] cirpniãcze/ V-
- 17: warzone w czyrwonym winie/ za
- 18: łtanãwiã biegunkę/ I teź bolełci
- 19: w bokach odãlã [!] / Teź kałzel vłmie

kolumna: b

- 1: rzã, gdi ktemu łoku lakricijey przy
- 2: czyniłz. C
- 3: Teź łok łkorzeniã iego zmie-
- 4: łzany s pirothrum/ bolenie zębów
- 5: vłmierzã gdy kto łobie będzie wy
- 6: mywãł zęby. D
- 7: Teź lifcie diewanny [!] vwarzo
- 8: ne w wodzie á przyłožone na oczi
- 9: bolełci gich oddãlã y twardość po
- 10: wiek rołpãdzã. E

- 11: Też na złe rany ktore s kroft
12: złych bywaią otworzone/ fok dzie
13: wanny z miodem á zwinem zmie
14: łzany/ znamienicie czyłci/ wyfułzã
15: y goij/ A gdi gi z ocztem zmiefzãłz
16: tedy na łwieże rany iełt barzo v-
17: żyteczne lekarłstwo. F
18: Też fok łãm te^go zieleń iãd nie-
19: dzwiãdkow vłmierzã y mdli. G
20: Też liłcie iego łtarte z ocztem
21: na łpalenie od ognia iełt vżytecz-
22: ne. H
23: Niektorzy ludzie czyniã pło-
24: kanie vłt vwarzywłzi korzenie dzie
25: wanny s pirotrum w wodzie przy-
26: czyniwłzy ocztu mocznego/ thym
27: vłta płoczã/ ábowiem bolełć zę-
28: bow oddãłã/ A gdy włóżyłz liłciã
29: Dziewannyw ług á thym fie łu-
30: giem będziefz myiãł/ włofy iałne
31: czyni. I
32: Też komu połladkiem zbytnie
33: krew wychodzi/ Dziewanna vwa
34: rzona w winie, á tam ciepłõ w łto
35: lecz przykãdãnã/ załtanowi krew

kolumna: c

- 1: Emoroidow/ albo iedno winem o
2: nym vmyi łobie łtolecz/ tedy prze-
3: łtanie. K
4: Też kto fie wydymã na łtolecz

5: przez vczynku/ tedy dziewanna w
6: wodzie vwarzonã
7: z bylicã a na o
8: nym zielu mãłz łpoł godziny fie-
9: dzieć ciepło. Pandecta, platearius
10: Tormentilla.

11: Przerwipęp. Tormentil.

12: Capitulum. 239. **grafika** A

13: PRzerwipęp iefth ziele

14: podobne pięćperftowi

15: iedno iże mã liedm li-

16: łtow á włzitki kołma-

kolumna: d

1: te/ Korzeń mã cżyrwony á zwiły

2: podobny gałganowi ale niemã o

3: łtrołci/ Kwiat mã cżyrwony/ iefth

4: zimnego przyrodzenia y **fuche**⁸⁰ w

5: trzecim łtopniu. Mã mocz łtula-

6: iączã y zrałzcżaiączã/ Iteż pofi-

7: lã á vmocniã płod w maciczi po

8: cżęty. B

9: Proch s korzeniã iego zmiefza

10: ny s prochem kholãcczowym/ na

11: rany złe ktore fie cżyniã s krołth/

12: wyfufzã y goij mocznie. C

13: Theż wino w ktorymby było

14: warzono korzenie thego zieleã s ko-

15: rzeniem łpikinardi/ á gdibi fie pa

16: ni niepłodna tego wina napijała

17: przez kielko dni/ łprawi iã ku po-

- 18: częściu barzo dobrze/ Albo vczyń
19: parzenie macicze vwarziwfi lifcie
20: tego to zielã z roiownikiem/ z
21: dziewaⁿnã w winie/ albo może fiedzieć
22: na tym ciepłym zielu pięć dni po-
23: ranu, á zwłãfzcza po przyrodzonej
24: chorobie. D
25: Też zaftanãwiã przyrodzonã
26: chorobę kiedy korzenie iego będzie
27: vwarzono w defzczowey wodzie á
28: tą wodã będzie sobie maciczą na
29: parzać w gębkę biorącz. E
30: Też ku piciu iest dobry przer-
31: wipęp/ tho iefth wziąć dwie części
32: prochu ie^{go} iedną część/ prochu fpi
33: canardi/ á ty te prochy z miodem
34: zmieszãy/ á thym pomaży żywoth
35: paniey gdzie iest macicza.

strona: 146

kolumna: a

Przerwipęp.

Lift 146

B

- 1: Theż proch z zielã przerwipęp
2: zmieszany s prochem ktori fkrobiã
3: z rogow ieleniech á ktemu przyczy
4: nić trochę czukru biãłego á ftego
5: vczynić trogijã/ á mã iey pani po
6: ranu z winem pożywać iefli chce
7: z niepłodney być płodna. C

- 8: Theż proch z zieleń przerwipę
9: wfmaz z białkiem iaiecznym na
10: ryncze/ á ktoby miał zbytnie wra-
11: czanie dla mdłości żołądkha/ dáy
12: tego z iefc/ vznak lekarstwo. D
13: Theż ktoby miał mdły a zac-
14: miony wzrok, maz vwarzić prer
15: wipę w winie ftuciją ftartą miał
16: ko/ á tego przykładáy na oczy na
17: nocz/ abowiem y czyrwonosc z o
18: czu fpadzã y zagnoienie oczu wy
19: fufzã. E
20: Też proch iego ieft barzo do-
21: bry na wrzod iadowiti ktori zowã
22: Cancer y naprzeciwkho kazdemu
23: iadowi/ I też naprzeciwko moro-
24: wemu powietrzu z wodką szalwi-
25: iownã. Pandecta powieda.
26: Titimallus.
27: Romanowe ziele.
28: Capitulum. 240.

kolumna: b

A

- 1: ROmanowe ziele iefth
2: rozmaite tak iże fied
3: ???ã rozmaytość
4: iefth miedzy nim/ á
5: wfzakoż s kazdego mleko idzie/ ieft
6: to ziele barzo zagrzewaiące/ pra
7: wie czwartego ftopnia ciepłocia

- 8: przyrodzoną dochodzi. Må mocz żywot czyfcić z flegmiŕtych y s ko
- 9:
- 10: lericżnych wilkoŕci y kthemu theż
- 11: wraczenie czyni. B
- 12: Galienus w ofmych kxięgach
- 13: ŕimplicium farmacorū capitulo
- 14: Titimallus. piŕze iże kazde ziele ŕte^g
- 15: ziele iest barzo wielkiey gorzkoŕci á
- 16: niemnieyŕzey gorącoŕci A zwłåŕz-
- 17: cza gałåłkhi y nafienie iego/ acz-
- 18: kolwiek też y korzeń må w ŕobie ty
- 19: włoŕnoŕci ale mierniey. Ktory ko

kolumna: c

Romanowo ziele.

- 1: rzeń tego tho ziele w oczcie vwa-
- 2: rzony/ zębowy bol vŕmierå y też
- 3: prochnieniå zębow bronii/ á nafie
- 4: nie iefzcze iest więŕŕzey mocy kte-
- 5: mu, Ktore zwierzchu na ciało przy
- 6: łożone/ gryzie ciało tak barzo iże
- 7: ŕkorę przeiadå do żywego dla ŕwey
- 8: zbytniey gorącoŕci/ ale w płoka-
- 9: niu vŕth á zwłåŕzcza z ocztem nicz
- 10: ŕzkhodliwego nie czyni iedno czo y
- 11: korzen. C
- 12: Nafienie tego ziele ŕtluczone
- 13: w moźdźerzu á z oliwą zmiefzåne
- 14: włoŕy wymiatå s ciała gdzie tim
- 15: będzie namåzåno/ á gdy tho na-
- 16: mazanie po kielkhu kroć będzie v-

- 17: czyniono/ tedy na onym mieśczu
18: wlofy roć niebęda Thak ize ono
19: mieścze zawżdi będzie gołe. D
20: Też toż nafienie ftłuczone na
21: proch zmlekiem onym ktore ftegoż
22: ziele wypływa rozmąciwży mo-
23: żelz trochę oliwy przyląc/ tym namaży
24: brodawkę kielko rozow [!] / fpe
25: dzifz ia precz s ciała/ Takież y par-
26: chy/ vdzieci na głowie/ I krofthy
27: fwierzbiące thym namazuy y na
28: infze krofthy/ Na aperturi iefth do-
29: bra mać, iako na Cancer, na fiftu
30: łę/ na Carbuncurun/ y na infze a-
31: pertury y bolączki. D
32: Też nafienie tego ziele/ y ta-
33: kież y lifcie wrzuczone do fthawu/
34: ryba która onego zakufi lifcia al-
35: bo nafieniã/ każda zemdlawżi na

kolumna: d

- 1: wierzch wody wypłynie/ vciekhać
2: niebędzie mogła.
3: Miedzy fiednią rodzaiem thego
4: ziele iefth Caricias
5: tym imieniem groeczkiem nazwa
6: ne ktore na kamieniu roćcie na w
7: zwyfz na dobrą piądz y palecz/
8: czyrwonofciã nakrapiano na nie
9: ktorych mieśczech/ korzeń ma nie
10: cienki y nie gładki/ Pothym ma

- 11: mocz trochę mniejszą. Elio-
12: ftrophos drugi rodzaj tego ziela
13: Arabskim językiem. Trzecie zowią
14: po grecku Carfites. Czwarte Pa
15: raios etc. Wszystkie rodzaje tego
16: ziela Titimallu mleko s siebie wy
17: pufzcza/ á zagrzewa y wyfufa w
18: czwarthym fthopniu iako Galie-
19: nus piŕze na mieŕtczu przerzczo-
20: nym.
21: Timus.
22: Dzięcielina.
23: Capitulum. 241. A
24: DZięcielina Połacinie
25: Tymus, o ktorim Di
26: alcorides piŕze iŕze iefth
27: ziele ku drzewu podo-
28: bne/ maiące liŕt wąłki podługo-
29: waty/ na wirzchu fame^{g0} ziele^o gło
30: weczki wyrãtają tak iako widzisz

strona: 147

kolumna: a

Dzięcielina

Liŕt 147

- 1: wymalowano/ Iefst ziele gałęzifte
2: twarde gałáfki maiące/ kwiat te^{g0}
3: ziele^o iefth brunãtny roŕcie na ka-
4: mienifthych mieŕthczach. Plinius.
5: Timus/ to iefst dzięcielina mã być
6: zbierana w ten czas kiedy kwitnie

7: á má być w cieniu łufzono. Tenze
8: Plinius piŕze iŕ iefth dwoy rodzã
9: tego zielã/ Ieden má korzeń twar
10: dy iako drzewo á roŕcie na gorach
11: To iefth więtfzey vŕitecznoŕci, Dru
12: gie iefth ciemne y kwiatu ciemnego
13: To teŕ mało iefth czo podlejŕze niŕli
14: pierwfze. B
15: O ktorim Diaŕcorides piŕze iŕ
16: má mocz zagrzewaiãczã/ ŕcifka-
17: iãczã/ á dlã tego tem ludziom kto
18: rzy łã chorych oczu/ iefth vŕytecz-
19: ne ziele ku poŕywaniu/ abowiem

kolumna: b

C

1: poŕilã ŕoładek y wzrok wyiãniã.
2: Teŕ proch ŕtego zielã z ocztem
3: á z oliwã pithy/ flegmę ŕtholczmi
4: wypãdzã, W wodzie vwarzone á
5: pothym miodem albo cukrem oŕlo
6: dzone/ dychawicznym ludziem/ y
7: tym kthorzi chrzobãki gliŕty maiã
8: w łobie/ iefth dobre ku **picin** [!] / Łoŕy-
9: ŕko y vmarły płod z ŕywotha pa-
10: niãm wymiatã. D
11: Theŕ krew s ŕiadłã roŕpãdzã,
12: tãrn y inŕzã rzecz ktorãby ŕie czło-
13: wiek zakłõł/ wyciãgã ŕciała ŕtłuk
14: ŕzy ie na proch á z zaięczym **ŕadłe**^m
15: y z mãkã ięcŕmiennã na mieŕtce

- 16: zakłote przyłożyć na noc. E
17: Takież też y Constantinus le-
18: karcz piŕze iż to ziele ieŕt zagrzewa-
19: iącze y y wyfułzaiącze w trzecim ŕto
20: pniu/ Flegmę s pierfi purguie/ á
21: tak na dychawicze ieŕt dobre y zat
22: kania żył wyczyŕciã. F
23: Auicenna thãkież o nim piŕze
24: iż nie telko flegmę ale y kolerę ŕcia
25: ła człowieczego wywodzi.
26: Rado to ziele roŕcie na płoniŕtich
27: mieŕtczach przywodzie.
28: Trifolium.
29: Konik. Kleo.
30: Capitulum. 242.

kolumna: c

Konik

A

- 1: KOnik ieŕth ziołko po-
2: ŕpolite/ ieŕth rzeczono
3: Połacinie Trifolium
4: To ieŕt wetrzy liŕty ro-
5: ŕtącze. Serapio piŕze dwoiaki Ko-
6: nik być/ ieden domowy drugi pol-
7: ny albo leŕny/ ten ieŕth wzwyż na
8: trzy piędzi/ rozgi ŕniego gęŕto wy-
9: raŕtaiã á na ŕamych wirŕzchoch v
10: rozg liŕti wyraŕtaiã, Naŕnienie ma
11: podobne Fenigrecojemu iedno iż drobnieyŕze.
12: Domowy konik ktori

- 13: na ogrodziech y na łąkach roście
14: drobne wżitko też we trzi listi ten
15: ieft mnieyſzy á ono pirwſzy wiewtſzi
16: Ktory oziębiony żołądek zagrze-
17: wa/ wiatry wnim trawi. B
18: Wodka Koniku wiewtſzego/ v
19: Ímierżã kłocie w żywocie/ I theż

kolumna: d

- 1: boleć oddãłã ktorã bywã gdy ko^{go}
2: niedzwiãdek vije, gdy onã wodkã
3: bẽdziefz ciepłõ mãczãł mieſtce/ I
4: nafienie iego też to może vczynić,
5: ábowiem ieft mocnieyſze niſli list C
6: Też Konik wiewtſzy y mnieyſzi
7: bolenie moſzen y maciec vſmierżã
8: puchliny bronie niewymownie kto
9: rã zowã połacinie Idropiſis. D
10: Też list iego w oczcie vwarzo
11: ny/ ieft dobry on oczet pić ludziem
12: ktore wãż albo iadki inſzy iadowiti
13: chrobãk vije/ I też febrę terciãã
14: leczy/ Thym listki iego albo trzy ziãrnka iego z wi-
15: nem wypite po kielku razow: ieft
16: to rzecz doſwiãdczonã.
17: Tribulus.
18: Ofeth. Dyſtel.
19: Capitulum. 243.
20: A
21: OSet ieft dwoy/ ieden
22: ſuchy drugi wilgotny

- 23: ktori rościeokoło rzek
24: y nad łamemi rzeka-
25: mi thak iż liście iego po wodzie sie
26: ścięte, Pręt ma na wierzchu mięsz
27: szy á ku kończowi cienki ktory ma
28: na łobie ołtre á cienkie tarnie. Ale
29: łuchy á domowy Ołet/ ten wyło
30: ko roście á barzo kole. Nafienie o

strona: 148

kolumna: a

Ołet.

Liłt 148.

- 1: budwu ięłt twarde/ Włofnołci o
2: ziębiaięczy/ cierpnięczy/ y wy-
3: łufzaięczy. Diałcorides/ Auicen
4: na iednako sie w thym zgadzaię/
5: aczłkolwiek niekthorzy powiadaię
6: domowy być ciepli j łuchi w pirw
7: łzym łthopniu, łubthelnieyłzy niłzi
8: wodny. B
9: Galienus, Nafienie Ołtowe
10: kamień w nyrkach łamie/ puchli-
11: ny/ łthwardołci y nadymania roł-
12: pędza. C
13: Też łok Ołtow zmiodem prze
14: łnym zmięszany/ działłła czyłci y
15: czuchnienie z vłt oddala. D
16: Theż łok przereczony/ ięłt do-
17: bry na ooczy/ kthorego doctorowie
18: y barwierze w rozmaitych lekar-
19: łtwiech ocznych vżywaię.

kolumna: b

E

- 1: Też nafienie domowego oſtu
- 2: czo złoty zaważy z winem pithe/
- 3: przeciwi fie iadu wſzelkiemu á nie
- 4: dopuſzcza ſzkodzić człowieku ſtru-
- 5: temu, y żołądkhowi pomaga na-
- 6: fienie iego. F
- 7: Theż pchły zdychaią oną wo-
- 8: dą polane w ktorey ofet będzie wa-
- 9: rzon. G
- 10: Serapio. Ofet á nawięczy
- 11: ſok iego/ broni wyłożeniã wrzodu
- 12: na onym mieſtczu gdzie będzie po-
- 13: mazano mieſtcze/ abowiem niedo-
- 14: puſzczã przipywać nieczyſtoſci na
- 15: mieſtcze. H
- 16: Też z nafieniã Oſtowego czy
- 17: nią chleb ktori iedzą w miaſto pſze
- 18: nicznego chleba/ maią **fnie**⁸⁰ tucz-
- 19: noć y poſilenie/ ábowiem nafie-
- 20: nie tego Oſtu ieſth nieiako ſłodkie
- 21: á nicz żołądkowi nieſzkodzi.
- 22: Tenacetum.
- 23: Wrotycz. Reinfar.
- 24: Capitulum. 244. A
- 25: WRotycz ieſt liſtu kar-
- 26: bowanego/ pręty z li-
- 27: ſciem wyſokho puſz-
- 28: czã á z wierzchu mã

29: żółte główeczki w miałto kwiatu,

30: Iełt przyrodzenia gorącego y fu

kolumna: c

Wrotycz.

1: chego/ mǎ też wonność, Iełt fma-

2: ku nieiakięo cierpniącęo/ Mǎ też

3: mocz rozwięzuiącą/ Iełth vży-

4: teczne na niemoczy macicze, V-

5: fułzyć Wrotycz á vczynić proch/

6: ktory zmiełzać z hanyżem/ z imbi-

7: rem/ á rozmąciwfzi dać fczemkol-

8: wiek pić/ abowiem fmrod vłth o-

9: deymuie, Rany naprawiǎ y zacho

10: wawǎ ie od fkażenia. B

11: Gdyby ktorǎ białǎ głowę vczǎ-

12: rowano iżby zgorączey miłofci w

13: fczǎł fie iey niepokoy á iżby rozu

14: miała że by była dziewczka á iżeby panienstwo miała ftracić, tedy fie

15:

16: w tey wrotyczy niechay vmyie/ o-

17: deydǎ od niey ty czary. C

18: Niewiałti gdi cierpiǎ niemoc

kolumna: d

1: przyrodzonǎ maiǎ fobie wnief v-

2: mywać nogi przywarzywfzy iey z

3: macierzǎ dułzkǎ/ barzo iefth po-

4: moczna na to.

5: Turbit.

6: Capitulum. 245. grafika A

7: TVrbith iefth korzenie

- 8: ktore thu do nãs przy-
9: nofzã/ rofcie na brze-
10: goch morfkich/ ieft ko-
11: rzeń gładki, rowny, mleko w łobie
12: maiący/ z wierzchu barwy popie-
13: latey/ Then mã być obierãn w le-

strona: 149

kolumna: a

Turbit.

Lift 149

- 1: karłtwa/ Czãrny zły bo iefth łam
2: w łobie gruby/ wnątrz żyłowaty
3: á ten ieft łefny/ niedobry. Ieft go-
4: rączego przyrodzenia w thrzecim
5: łtopniu. B
6: Mã mocz rołpufzczaiącą/ y
7: przyciągaiącą miernie/ w żołąd
8: ku czyni niechęć y wiatry pobudzã
9: Ciało fcieńczę gdy tho oprawiã
10: w czukier á daiã iefć/ á dlã chęci
11: przymieszãwaiã imbiru/ długiego
12: pieprzu/ małtyki/ á to daiã iefć. C
13: Też gdi będzie szukrem zmie
14: łzany á pożywany/ moczã łwoiã
15: ktorã mã wywodzi s ciała grub
16: a lipk wilkość/ á zdalekich człon
17: kow barzo wyciąga/ s łtawow/ a
18: le gdy telko łãm będzie pożywãn/
19: Thedy cienkã wilkość y to z bliłka
20: wypãdzã/ á przeto mułi gi zmie-
21: łzac s czukrem/ z imbirem/ z ma-

- 22: łtiką/ á tak go pożywać/ W łoku
23: tego korzenia możelz namoczyć te
24: go ziela ziarno ktore żową [!] połaci-
25: nie Cucumor afininum á zalię v-
26: łufzuć/ á thy ziarnka ielć, dnę łta
27: wow, vłmierzã/ grubą wilkoć
28: z dalekich członkow wygãniã. D
29: Też żołãdek czyłci wygãnia-
30: iącz zbytnie wilkołci ktore przyli-
31: paią do żołãdka/ łuche żyły/ prze
32: gruby/ y pierłi czyłci/ wilkoć zim-
33: ną wygãniaiącz/ Na niemoczy z
34: zimney przicżyny łłuzi, na wnełtrz
35: ne bolełci, na biało fleki dawać te^{g0}
36: proch pić.

kolumna: b

- 1: Tela aranco.
2: Paięczyna. Schpinnen
3: wodel.
4: Capitulum. 250. grafika A
5: PAięczyna mã mocz
6: zwieraiącą, ocieraią-
7: czą/ Paięczyny kiedy
8: na ranę przyłožilz, nie
9: dopulci othoku być w ranie/ Gdy
10: zmieszãłz .. vkiem rożanym á po
11: mażelz na babczany liłt/ á potym
12: łtym liłthem przyłožylz na łkroni/
13: na pulłi/ zimniczę trzeciego dnia
14: załtanãwiã/ krew gdyby łkãdkol-

15: wiek **zbytnie** [!] ciekła, zaftanãwiã iã

16: Boleć głowy y gorączofci: oddã

17: lã/ wrzody leczy. B

18: Theż Paięczyna zmiefzana z

kolumna: c

1: biãłkiem iaiecznym, krew w ranie

2: zaftanãwiã/ gdy przyłózi na ranę

3: otokowi być niedopufzczã. C

4: Też gdy by pierfi biãłey gło-

5: wie chciały owrzodzieć/ á kiedyby

6: fie iuż czyrwoność vkhãzała z go-

7: rãcofcia/ zmiefzac paięczynę z ro-

8: żanym oleykiem á tym obłóżyć.

9: Viole.

10: Fijołki. Woiel.

11: Capitulum. 251. **grafika** A

12: FIjołki lã zimne y wil

13: gotne w pirwżym łto

14: pniu. s Kwiatkow Fi

15: iołkowych czyniã ap-

kolumna: d

1: tekarze firopy/ oleyki/ y konfecthy

2: Syrop thym obyczaiem czyniã,

3: warzã kwiatki fijołkowe wwodzie

4: á potym przebijã onę wodę á mo

5: czno wycifnã przez lite, á biãłego

6: czukru łtã wodã zmiefzaiã/ á tak

7: czyniã firop. Albo też wycifnã łok

8: s kwiatkow Fijołkowych á sczu-

- 9: krem zmiełzaią/ á thak fie stae li-
10: rop. Oleiek Fijołkowy bywå/
11: Gdy vwarzyłz Fijołki w oliwie/ á
12: ten oleiek iefth dobry naprzeciwko
13: zapåleniu wątroby gdy tym oley
14: kiem namażefz wątrobę. C
15: Theż boleć głowy vfmierzå,
16: gdy thim oleykiem namażefz skro-
17: nie/ y fen czyni. D
18: Sirop Fijołkhowy må mocz
19: odmiękczałiączå/ zaziąbiaiączå y
20: odwilżaiącå/ á przeto iefth dobry
21: w gorących febrach/ iako w tor-
22: cijanie/ w vftawiczney febrze.
23: Confecy też Fijołkowa tåkież czi
24: niå iako y rożane/ To iefth s fie-
25: kåwłzy drobno kwiåtki Fijołkowe
26: Nakładz gich w sklenicę á czu-
27: kru nałypåwłzy wyftåw na słońce
28: prze trzydzieci dni iże by fie thak
29: długo stoiącz vkifiåł. E
30: Też Fijołki ftarte á przyłożo-
31: ne na wrzedzienicę/ boleć v łmie [!]
32: rza [!] . F
33: Też gdy vwarzyłz liście Fijoł
34: kowe w wodzie/ á tą wodå ciepło
35: vmyiefz nogi temu ktoby miał go

strona: 150

kolumna: a

- 1: rączkę/ także na czoło y na fkro-
- 2: nie wczynisz tego tho liścia plątr
- 3: fen flodki będzie miał chori. G
- 4: Też gdy kwiathki Fijołkowe
- 5: y z liściem wesołek/ z borągiem/
- 6: y z lactuką wwarzysz w mięsie/ á
- 7: tego będzieś pożywał/ iesth dobry
- 8: pokarm thym którzy gorące nie-
- 9: moczy maia/ iako są febry ciężkie
- 10: dla tego iże chłodzi y fercze oży-
- 11: wią. H
- 12: Też kto ma bolące á czyrwo
- 13: ne krofty/ tho iest świerzb/ Fijołki
- 14: wwarzone w wodzie/ á tim obłoż
- 15: krofty: vnzasz pomocz. I
- 16: Też wonia kwiatkow Fijoł-
- 17: kowych albo sok śnich wyciśniony
- 18: którym gdy pomażesz głowę bolą
- 19: czą/ bol wśmierzą który z gorącej
- 20: przyczyny przychodzi. k
- 21: Też gdy wwarzysz k wiątki [!] Fi
- 22: iołkowe s kręczonym cukrem á
- 23: te^{go} będzie pożywał ten ktoby miał
- 24: ciężkość w pierfiach/ yteż tym kto
- 25: rzyby mieli Pleurę w bokhu/ y też
- 26: w pierfiach którą zową Periple-
- 27: monija. L
- 28: Też iest dobry ten cukier Fi-
- 29: iołkowy thym którzy maia boleć
- 30: w żołądku z nadymaniem. m

- 31: Theż sirop Fijołkowy iest do-
32: bry boleściom krzyżowym y nyr-
33: kowym/ Vrinę theż obphicie wy-
34: wodzi y kolerę ofstrą. Auicenna/
35: Platearius powiedaią.

kolumna: b

- 1: Vriga paltoris.
2: Polna łzczeń. Kartel.
3: Capitulum. 252. **grafika** A
4: POLna łzczeń ma mocz
5: zaziąbiaiączą y wyfu-
6: łzaiączą w trzecim fto-
7: pniu/ Korzeń tego zie-
8: lã mã włofność wyfufzaiączą w
9: wtorym ftopniu/ á iest dwoiakie,
10: Samiecz y łamicza. B
11: Sok tego zielã z blaywałem
12: zmieszany/ wylufzã fiftuły/ to iest
13: rany trudne ku zagoieniu/ I theż
14: Emoroidi wnętrzne s ktorých wy
15: chodzi krew znifzemi wilkofciami.

kolumna: c

Polna łzczech

E

- 1: Też chrobaki ktore bywaią na
2: wierzchu thego zielã naydowane/
3: to iest w główkach iego, gdi będą
4: zawiązane w rzemień albo w za-
5: mełz, á to zawies na łzije temu kto
6: by miał quartanę/ to iest zimnicę

- 7: która bywã przez czwarthi dzień/
8: abowiem od tego przełtaie zimni-
9: (cza. D
10: Też mã mocz odpãdzaiącą
11: wftecz wilkołci y ciała rofzczącą,
12: zapalenie vft żołądkowych chło-
13: dzi. E
14: Też wino w ktorymby była v
15: warzona Polnã łzczeń, żołądek po
16: filã y bolełć iego oddãłã. A wftza-
17: koż na to ieft lepszy kozłek korzenie
18: iego z małthyką vwarzony w wi-
19: nie. F
20: Też naprzeciwno ciełzkołci pier
21: li y bolełciãm gich/ Kozłek vwa-
22: rzony s korzeniem kofãczowym,
23: z lakricijã/ z dragantem/ ieft bar-
24: zo dobre pić/ bowiem czyłci pierfi
25: z flegmy grubey lipkiew/ ytheż na
26: fuchy kałzel ktory z zimney prziczny
27: ny bywã/ ieft vzyteczny. (G
28: Theż naprzeciwno wyfufzeniu
29: wilkołciãm macicze/ vwãrz pol-
30: nã łzczeń z byliczã s kozłkiem, á w
31: thym rozmoczywłzy gębke ciepło
32: przykãdãy na macicze. H
33: Theż naprzeciwno zathkaniu
34: łleziony y wãtrhoby/ wãrz polnã
35: łzczeń s łkozłkiem/ s kwieciem bo-

- 1: gnińkowym/ á to dąy pić poranu
- 2: Pandecta/ Diaſcorides/ Auicen-
- 3: na o tym powiedaią.
- 4: Vinea.
- 5: Mech. Mież Capitulum. 253. grafika A
- 6: MEch ieſth ktory roſcie
- 7: na drzewie dębowym
- 8: albo na lańkowym, y
- 9: też na kamieniach/ á
- 10: ieſt lańkowy nalepſzy, Mech lańko-
- 11: wy ieſt woniaiący á ſwiatły/ A
- 12: ciemny j czårny ieſt gorſzi. Småk
- 13: ma mieć w ſobie cierpności mier-
- 14: nie/ Drugą mą włoſnoć roſpą

strona: 151

kolumna: a

Mech.

Liſt 151.

- 1: dzaiącą, odmiękcziącą á zwła
- 2: ſzcza lańkowy. Maienieli drudzy
- 3: iżeby byłyciepły w pirwłzim ſthop
- 4: niu á ſuchy w wtorym. B
- 5: Plåſtr vcżinion ſtego mchu á
- 6: z oliwą/ ieſth dobry zamilknieniu
- 7: y cierpnienu żył ſuchych. C
- 8: Liſcie pokrzywiane ſtarthe ze
- 9: Mchem/ zaſtanåwiå krew. D
- 10: Też mą mocz ſcieńcziącą y
- 11: miękczącą. Mech dębowy biåły
- 12: dobry ieſt/ ale czårny ieſt zły/ Bo-
- 13: leſci macicze vłmierzå/ Vwarzić

- 14: gi w wodzie á nad thym mǎ pani
15: liedzieć/ wielką iey pomocz daie. E
16: Mech dębowy włożyć do wi-
17: na á to wino pić, drzemanie y cięż
18: kie łpanie odeymuie/ w Winie gi
19: warzyć á w thim maczać gębkę á
20: na brzuch kłać prawie na żołądek
21: ciepłe/ żołądek pofilǎ/ Na pępek
22: przykładać tǎkież/ cżyrowną nie-
23: mocz zařtanǎwiǎ. F
24: Theż Mech lefny też działǎ,
25: ociekłosci rořpǎdzǎ/ zmazy na cie
26: le łcierǎ/ żołątǎ niemocz leczy/ Ro
27: mie łpadać nadoł niedǎ swoiǎ cir
28: pnořciǎ y fuchořciǎ/ Miękkocć á
29: łlabocć ciała łtwǎrdzǎ/ mieřthcza
30: twarde miękczy y bolǎczki, y twar
31: doć przegubow. G
32: Też fercze pofilǎ á drzenie ie^{go}
33: oddǎłǎ/ Wzrok łwem łcieraniem
34: cżyłci/ w bothy gi kłać á na nim
35: chodzić/ łmrod s łpǎr oddǎłǎ, pod

kolumna: b

- 1: czas też w nim nogi myć/ wielkie
2: vlzenie nogǎm cżyni/ á zwłǎřzcza
3: po łchodzeniu.
4: Valeriana.
5: Kozłek. Baldrian.
6: Capitulum. 254. grafika A
7: KOzłek ieřth ciepły w

- 8: wtorym łtopniu/ á fu-
9: chy mało niethãkież,
10: mã moc podobną łpi-
11: canardi/ Wiele ludzi nãuczonych
12: w lekarłtwie ktorzi powiedaiã izbi
13: był polłkhim nardułem/ Korzenie
14: kozłkowo w lekarłtwa wchodzi/ á

kolumna: c

Kozłek.

- 1: Mã mocz pobudzaiãczã vrinę/
2: Diałcorides mowi Khozłek mocz
3: mã gorãczã pobudzaiãczã vrinę. B
4: Wino w ktorymby było vwa
5: rzone korzenie Kozłkowo/ z nafie
6: niem włolkiego khopru/ z pãzelni-
7: kiem/ á to mãłz pić poranu/ I teź
8: bolełci bokowe vfmierzã j chorobę
9: przyrodzonã paniãm pobudzã. C
10: Theź kiedy Kozłek łetrzełz na
11: proch á zmiełzãłz gi z wodkã ro-
12: zãnã á przyłozylz na bolãczkã ia-
13: dowitã á gorãczã, bowiem bolełc
14: vłpokãiã y ogieñ z iadem wypã-
15: dzã/ ytheź niedopułzcã nieczyłto-
16: tam przyplýwać do miełtca wrze-
17: dliwego bolełnego/ A nãwiãczyey
18: iełt ofobliwe lekarłtwo á barzo v-
19: żytheczne naprzeciwi wrzodowi ia-
20: dowitemu ktory zowã Herifipila
21: ábowiem mu łie niedopułzcã łzy-

- 22: rzić y rofchodzić po członkoch pŕu-
23: iącz ie á ciało fnich każącz/ y theż
24: na inŕze otworzone rany ieŕt dobre
25: to lekarŕthwo wyŕufzaiącz ie y bo-
26: leŕci vŕmierzaiącz. D
27: Też fok kozłkowy ŕtuciją/ ra-
28: ny y krew zaŕtanãwiã z rãn ŕwie-
29: żych. I też ieŕt dobry na rany kto-
30: re ŕie czynią s kroŕt w vŕzoch/ abo-
31: wiem ropę w nich wyŕufzã y goij. E
32: Też zaŕtanãwiã przyrodzonã
33: chorobę biãlim głowãm ktorã im
34: zbytne bywã/ to ieŕt gdy vwarzifz
35: Khozłek s polnã ŕzczeciã á s pŕim

kolumna: d

- 1: ięzykiem/ A thym zołzy obłóżyfz
2: macicze/ przeŕtanie choroba prze-
3: rzeczona. F
4: Też gdy vwarzifz kozłek z bo
5: lum armenum ktory ieŕt w aptece
6: á dãfz ŕie napić temu kthoby miãł
7: kroŕty wnãtrz/ yteż kto krwiã plu
8: ie/ ieŕt oŕobliwe lekarŕtwo/ I theż
9: zaŕtanãwiã płynienie inŕzych wil-
10: koŕci ŕkãdkolwiekby plynęły/ á to
11: gdy gi s ŕokiem babczanym zmie-
12: ŕzãfz. I też zaŕtanãwiã krew ktorã
13: zbytne idzie dlã z oftrzenia. G
14: Też gdy gi vwarzifz w winie
15: á tego ŕie wina napijefz, abowiem

16: kto niemoże łnadnie odbywać vri
17: ny/ iako łą ci kthorzy pothrofze á
18: częłtho pułzczałią á zwielkhą bole-
19: łcią/ tho lekarłtwo iełt dobre prze-
20: ciw temu/ I teź gdy łie tego na-
21: pije ten kthoryby miał febrę przez
22: trzeci dzień/ tedy łie ma napić te^{go}
23: dnia kthorego iełt prožen febry po
24: ranu ciepło dobry trunek/ albo w
25: godzinę przed zimniczą/ to iełzczę
26: lepiey. Teź iełt dobre to lekarłtwo
27: pić tego czału gdyby kogo wąż v
28: kałił. H
29: Teź fok koźłkow iełt barzo do
30: bry białey głowie ktorąby miała
31: Fiftułę w maciczy/ to iełt knot v-
32: czyniwłzy z bawełny á tam gi w-
33: pułcić w fiftułę do macicze. Pan-
34: decta/ Serapio powiedaią.

strona: 152

kolumna: a

Pokrzywa

Liłt 152

1: Vrtica.
2: Pokrzywa. Neffel.
3: Capitulum. 255. [grafika](#) A
4: POkrzywa wełpołek z
5: nafieniem iey: iełt go-
6: rączy włofnołci ma-
7: ło nie w trzecim łtop-
8: niu, á łuchą w wtorim łtopniu, na

9: łienie nie ięft thak łuche iako łama

10: Pokrzywa, Mocz pokrzywy ięftł

11: czyniącza rany, y teź mǎ moc przy

12: ciągaiącąą/ rołpǎdzaiącąą/ y teź

13: przepalaiącąą/ mǎ teź moc otwie

14: raiącąą y ocieraiącąą. B

15: Pokrzywa z rzodkwiǎ vwa-

kolumna: b

1: rzonǎ y z mǎkǎ lnianego łemie-

2: niǎ/ otwierǎ włzelkie wrzody y bo

3: łączki gdy tego przyłóżyłz na nocz C

4: Teź gdy vczyniłz popioł z Po

5: krzyw á tym popiołem załipiełz fi

6: łtułę kielko razow/ wyłufzǎ y goij iǎ/ á gdy kthemu popiołowi przy-

7:

8: czyniłz łoli/ thedy na khaźdǎ ranę/

9: ktorǎ s krołt pochodzi/ y teź na tę

10: ranę ktorǎ bywǎ od pła włciekle^g

11: ięft barzo dobry/ y na wrzod ktory

12: zowǎ Cancer mǎ ołobliwǎ włof-

13: nołć goijć y wyłufzǎć. D

14: Teź łamo nałienie Pokrzyw

15: łtarte á w nos wpulzczone/ otwie

16: rǎ dziureczki ktore w nołie bywa-

17: iǎ/ á tak wilkołci z głowy łacniey

18: mogǎ wnić precz. E

19: Theź gdy łie kto napije nałie-

20: niǎ Pokrzywianego tarte^g z ięcz-

21: miennǎ wodǎ ciepłó/ łipkie nieczy

22: łtołci flegmiłte s pierłi wyczyłcia. F

- 23: Theż gdy w winie vwarzyfz á
24: napijefz fie go/ chciwoć ku rzeczã
25: cielefnym czyni męfzczyznã/ al-
26: bo w iaiu dać mu z iefć, á zwłafz-
27: cza nie młodym nowożeniã. G
28: Theż otwierã fziye macicz nie-
29: wiaftam/ á tak ie czyni fprawniej
30: fze ku poczęciu. Albo theż gdy to
31: nafienie Pokrzywiane będzie fce
32: bulã pozywane/ tedi tãkież vcżini H
33: Też gdy vcżynifz knot zmirrã
34: á fty m nafieniem Pokrzywnem/
35: á włóżyfz do macicze na nocz, cho

kolumna: c

Pokrzywa

- 1: robę przyrodzonã paniã pobu-
2: dzã/ Albo też z lifciã Pokrzywia-
3: nego á z mirri y z winem vcżynić
4: plãftr á przilożić gi ciepło na ma
5: ciczę/ **bowie^m** otwierã zatkanie iey
6: y nieczyfthoći grube fprochniałe
7: wygãniã fniey/ ktemu theż dobrze
8: fluzy oleiek Pokrzywiany. Też na
9: członkhi paraliżem zarażone iefth
10: dobry oleiek then gdy nim członki
11: namażefz. I
12: Theż vcżyń czopek z nafieniã
13: Pokrzywianego á z miodem prze
14: fnym vfmãżywfy na rincze iako
15: iefth obyczã. K

- 16: Pokrzywã mã w łobie wietrz
17: noć ktorá fluži ku pobudzeniu cie
18: leśnym chciwościã/ á zwłãżcza
19: gdy proch nafieniã pokrzywiane⁸⁰
20: będzie z młodym winem pożywa-
21: ny. Auicenna/ Pandecta/ Sera
22: pio o tym świãdczą. L
23: Theż liście Pokrzywiane ftłu-
24: czone á na mieřthcze wkãżzone od
25: wćiekłego pfa przyłożone obycza
26: iem plãřthru/ iãd mocno pfluie y
27: řzkodzić niedopuřczã. m
28: Theż nafienie Pokrzywiane z
29: miodem przeřnym przyřmażone/
30: ieř dobre naprzeciwo dychwaicy [!]
31: y Pierři z zagniřych nieczyřthořci
32: czyřci. N
33: Też liř Pokrzywiany z mir-
34: rã ftłuczony/ á niżej pępkã na ży
35: wot przyłożony/ przyrodzonã cho
- kolumna: d
- 1: robę biãłym głowã zařthano-
2: wiałą poruřã. C
3: Theż proch s pokrzywy vczy-
4: niony/ wrzod Cancer goij prędko
5: řipany w ranę. P
6: Też Pokrzywa w winie wa-
7: rzona/ pobudżã y vmocznia vczy
8: nek męřki ku żenie, y zafię thakież
9: żony khu mężowi/ á ieřczcie lepiej

- 10: będzie gdy nafenie Pokrzywiane
11: w pieprzem á s pefnym miodem z
12: mieszãłz ftłukłzy w mozdżerzu/ po-
13: twierdzã mocnie vczinek małżeń
14: łki iuz też oziębniãły. Q
15: Też oleiek vczyniony z nafie-
16: nia Pokrzywianego/ ręcz nama
17: zano nim/ pot fnich poydzie y z in
18: łzego ciała gdzie pomażelz tym o-
19: leykiem. R
20: Theż korzenie pokrzywiane w
21: winie mocnym vwarzone á po-
22: tym ftłuczone/ á potym na ftwar
23: działã fledzionę przilozony plãftr
24: rofpãdza puchlinę ftolczmi/ á gdi
25: ktemu korzeniã kaparowego przy-
26: łozylz/ tedy ielzcie lepiey będzie. S
27: Też lift pokrzywiany z oliwã
28: ftłuczony/ rany z złych krofth ży-
29: ł?i wyfufzaiãcz ropę zagniãłã.
30: Verbena
31: Kołzyłczko. Eyłzon kraut.

strona: 153

kolumna: a

Kołyłczko

Liłt 153.

- 1: Capitulum. 256. A
2: KOłzyłczko ielth ziele
3: znakomite á połpoli-
4: te. w Winie vwarzo
5: ne/ żołatã niemocz le-

- 6: czy/ y rany w wściech/ Działł za-
7: gniłoci wyfufzã/ ociera y vmocz-
8: niã. Naprzeciwo iadowitych ro-
9: bãkow wkãżeniu/ y naprzeciwo
10: czarom iest dobre. B
11: Thez Kofzyfczko w wodzie v
12: warzone/ á gdy fie onã wodã lu-
13: dzie będą kropić, wwofełã ie. C
14: Theż na tercijanę febrę/ trzy
15: korzonki á trzy liŃtki KofziŃczkowe
16: s kthorymkolwiek piciem dane/ v-
17: czyniã zimnicę/ Tãkież na quar-

kolumna: b

- 1: tanę cztery korzonki á cztery li-
2: Ńteczki maiã być dane. D
3: Samo wŃzytko ziele mã moc
4: rany Ńpaiać y goiŃć/ A pogańŃczy
5: kapłani przy oczyŃcieniu albo wy-
6: wodzeniu biãłych głow: miewali
7: to ziele przy Ńobie. E
8: Też napiłãno w iednych kxię-
9: gach o tym Kofzyfczku/ Gdy kto
10: ry lekarz idãcz do niemocznego to
11: Kofzyfczko wezmie s Ńobã w rękę
12: á przyŃzedłzy Ńpythã niemocznego
13: iako fie na zdrowiu mã, iestli cho-
14: ry rzeczẽ dobrze/ Thedy bẽdzie ry-
15: chłõ zdrow/ A iesthli rzeczẽ niedo-
16: brze/ Tedy rychłõ vmrze. A thak
17: wiele ludzi proŃtych ktorzy tym zie

- 18: lem wroŝzki rozmagite y gufla czy
19: nią. F
20: Też nafienie tego to ziela na-
21: proch ŝtarte á s fokiem włoŝkiego
22: kopru zmieszane/ oczy poŝilã y wy
23: iãfniã wzrok/ y wodka Koŝyŝcz-
24: kowa mã niepoŝpolithã mocz na
25: oczy.
26: Volubilis.
27: Powoy. Winde.
28: Capitulum. 257.

kolumna: c

Powoy

?

- 1: POwoy ieŝt ziele wija
2: ce fie po drzewie kto
3: rego bliŝko roŝcie/ ieŝt
4: miarnie zagrzewaiã-
5: cze ale zbytньо wyŝufzaiãcze/ A to
6: fie okazuie z iego wieiã/ to na tę/
7: tho na drugã ŝtrone, Poki ieŝcze
8: ieŝt ŝwieże/ mã wielkie włoŝnoŝci,
9: ale ŝuche małej ieŝt moczy/ Ieŝth
10: też rozmaitego rodzaiu tho ziele
11: miedzi ktorim chmiel ieŝt policzon
12: bo fie też pnie po drzewie, then też
13: mã mocz chłodz z w pirwŝzym
14: ŝtopniu/ vŝmierzã boleŝci kthore z
15: gorãczey przyczyny przychodzã/
16: Iteż odwilzã, á kthemu krew czy-

17: łci y żywot otwierã. B

18: To ziele iefth zagrzewaiącez/

kolumna: d

1: rospądziącez/ thrãwiącez/ Abo-

2: wiem żyły wilkie otwierã/ czyłci/ i

3: y przez vrynę nieczłłtołci łnich wy

4: pądżã. C

5: Też Powoy iefł dobry na żół-

6: tą niemocz, tãkież y chmiel dlã te^g

7: iż żółtã kolerę pędzi z żił j ze włzit-

8: kiego ciała. D

9: Theż Powoy s chmielem á z

10: ięczmieniem wwodzie vwarzony

11: á pothym ofłodzony, bolenie głó-

12: wy oddãłã z gorãczey przyczyny/

13: wãtrobę zapãlonã chłodzi/ w go-

14: rãczkach kthore bywaiã skolery y

15: ze krwie iefth vżytheczny Powoy z

16: chmielem.

17: A włzakoż miedzy włzemi Powoj-

18: mi Chmiel iefł nãłepłzy á pothym

19: Powoy wielki/ kwiat iego iefł biã

20: ły á mlekho w łobie mã/ Drugie

21: rodzaie Powoiu łã iadowithe/ á

22: tak nik?ż mu niełã vżyteczne. E

23: Też wielki Powoy/ á zwłãłz-

24: cza łok łnie^g wycłłniony/ goij ra-

25: ny j rołpadliny vłzne j zaufłzne, pier-

26: łiãm y płuczãm daie połilenie/ á

27: tak naprzeciwo dychawiczy mo-
<http://rcin.org.pl>

- 28: żelz go wziąć. F
29: Z oleykiem rożanym zmiefza
30: ny/ bolenie załtharzałe w głowie
31: oddała. Miara foku wielkie⁸⁰ pouo
32: iu czo cztyrzy złoto zawążą z wi-
33: nem/ A chmielu ze tyle troie za
34: wazy możelz przelpiecznie wziąć.

strona: 154

kolumna: a

Końskie kopyto

Liśt 154

- 1: Vngula caballina.
2: Końskie kopyto. Hufflattich
3: Capitulum. 258. [grafika](#) A
4: TO ziele rośnie na mo-
5: khrych mieřthczach á
6: zwłáfcza na łákhach
7: mokrych albo khoło
8: Iezior y około rzek/ má liřt row-
9: nie iak końskie kopyto/ niřko ro-
10: řcie/ kwiat má żółti, piękny, iařny
11: á gdy pocźnie rořć/ tedy řie barzo
12: rořřerzy po mieřtczu/ W przyro-
13: dzeniu mało nieieřt podobny grzy-
14: bieniu/ theż ie lekarze zową grzy-
15: bienie mniefřze.

kolumna: b

B

- 1: Wziąć iabłek czoby w nich
2: był niewielki kwáfek/ á iżeby by-
3: ły woniające/ wiřni/ warzy tho

- 4: w wodzie z ięczmieniem/ pothym
5: tę wodę odczedzić á nakłáć wnię
6: kwieciã thego zielã/ á przykrywízy
7: dobrze iżby para niewychodziła á
8: dáć tak oftydnąć/ potym tę wodę
9: przecedzić przez chuftę łtego kwie-
10: ciã y wytłóczyć barzo dobrze/ po-
11: thym zafię they wody przywarzyć
12: s czukrem á potym iã pić przimie-
13: łzãwízi wnię wodki podroźnikowej
14: To picie leczy gorączkę/ żółtã nie-
15: mocz/ boleć głowy ktorã bywã z
16: dymow gorących ktore w łtępu-
17: iã w głowę z żółãdka/ gorączóć
18: łędzwi/ w zimniczy ktorã bywã w
19: ten czas gdi człowiek powiethrzã
20: zachwyci. Sercze pofilã/ gorączo
21: łci wñętrzne wypãdzã. C
22: Warzyć to kwiecie s figami
23: á the wodę pić/ abowiem iełt do-
24: brã naprzeciwno kãzłowi z gorã-
25: czey przyczyny/ y dufznoć w pier-
26: łiach odeymuie. D
27: Też łtłucz to kwiecie s ładłem
28: kaczem á bolączki thwarde okłã-
29: dáć/ miękczy ie y otwierã/ y gorã-
30: czóć gich odeymuie. E
31: Też warzyć łzwełtki w wodzie
32: pothym the wodę odczedzić á na-
33: klãć w nię przez nocz kwieciã te^{go}

34: zieleń/ rożanego/ dziewannowego,

35: To oczukrowawfzy á pić/ trzewa

kolumna: c

Wężowy trunk.

1: pragłe odmiękcza/ zimniczę trze-

2: ciego dnia leczy y żółtą niemocz,

3: Wraczenie z gorączey wilkołci za-

4: łtanawia/ boleć oczu z gorączey

5: przyczyny leczy.

6: Virga aurea.

7: Wężowy trunk. Haydnifch

8: wund kraut.

9: Capitulum. 259. **grafika** A

10: POłcie tho ziele wga-

11: iech y wlefiach, ma ko

12: łmathy korzeń łzary/

13: pręt na półthora łok-

14: cia wzwyłz/ iełt ciemno brunatny

kolumna: d

1: Na wierzchu kwiat żółty/ Liłt o-

2: koło prętu długo á gęłtho fie kła-

3: dzie/ gdy okwitnie zołtawiã nafie

4: nie iakoby w woreczkach/ liłt łzyro

5: ki na dole/ w półrzodku nietak/ v

6: wierzchu wąłkie á włzytko karbo-

7: wano/ Iełt przyrodzenia ciepłego

8: w wtorym łtopniu/ kora ciepłóć

9: przechodzi kąłanie iego. B

10: Ma moc otwieraiącą/ łcień

11: czaiącą, rołpulfzczaiącą kamień

- 12: w miechierzu kruŕzy/ lipkoŕci y zã-
13: kały ŕniego wypãdzã/ zimnoŕć ie^g
14: naprawiã/ bołefci [!] po koŕciach le-
15: czy/ miechierz ku zadzierzeniu wo
16: dy vmocniã/ mocż zaŕtanowio-
17: ny przeprawiã, macicę zimną ku
18: poczęciu ŕprawuie/ boleŕć thrzew
19: ktorã bywã znadimaniem vkłada
20: wodnocielnym á ociekhłym duŕz-
21: noŕć odeymuie/ bokow obciãżenie
22: wŕpomãgã.
23: Viŕcus.
24: Iemioło. Myŕtol.
25: Capitulum. 260. A
26: IEmioło iefth rozliczna
27: na drzewiech ie naydu-
28: iã/ bo z drzewa wyra-
29: ftã, Iefth ŕłożeniã ŕla-
30: chethnego z wody y ŕpowiethrżã,
31: zimnoŕci w ŕobie maluczkhõ mã/

strona: 155

kolumna: a

Iemioło.

Liŕt 155.

- 1: Iagody mã na gałãfkach lipkie/
2: s ktorego chłopi lep´ działaiã á nã
3: więczy z dębowego. B
4: Liŕthy wziãć á proch ŕnich v-
5: czyniãć á then proch dać piã przy-
6: mieŕzãwŕzy ŕoku babczanego zwi-
7: nem/ zimnicę kthorã bywã trze-

- 8: ciego dnia: leczy/ Czyrwoną nie-
9: mocz zaľthanãwiã, Rany czyľci y
10: ľpãia/ koľci mdľe w czľowiecze al-
11: bo narufzone iakim vrazem vmoc-
12: niã. C
13: Też gdy to Iemioľo ľtucze á
14: z miodem zmieľzã/ á vczyniľ iako-
15: by pľãľť [!] na zľe wrzody przikľadã y
16: wyczyľcia ie ápotym goij. D
17: Stharzy lekarze o mocy te⁶⁰
18: Iemioľa nie barzo grunthownie
19: wypifali/ Ale za czaľow y dniow

kolumna: b

- 1: dzifiefzych naľzich wielkã chwãľę
2: mã z doľwiadczeniã proľtich [!] bãb/
3: á to zwãľzcza gruľzkowe Iemioľo
4: khu ľacznemu porodzeniu dziecię-
5: cia/ y ku grizieniu ktore bywã przy
6: porodzeniu á w zwãľzcza macicze
7: z hanyżem y skminem krãmnym E
8: Theż Iemioľo gľogowe albo
9: theż iabľoniowe w winie vwarzo
10: ne/ ľudziom ktorzy rozum ľtracã
11: to wino dawać pić/ Dzieciom też
12: do kolebki kľadã aby na nie prze-
13: ľtrachy nieprzychodziły/ y ľtraľzliwe
14: widzeniã. F
15: Też chľopi daiã owczãm Ie-
16: mioľo ieľć iodľowe izby pľodu nie
17: potraciły. E

18: Niewiaſta iżby dziecię dono-
19: liła do czału flufznego, prochu z ie-
20: mioły mǎ pożywać z dębową wo-
21: dą/ Iemioła ma być grufzkowa. H
22: **Wziąź** [!] Iemioły/ kwiathu z
23: ziele ktore zową ziele węzowe/ al-
24: bo węzowy koreń/ rzaſi olſzowey,
25: włofkiego kopru, burſztynu/ kokor-
26: nǎku okrągłego/ **czyrwone**⁸⁰ dzie-
27: więciorniku, ftłucz tho wſzytko na
28: proch vſufzywſzy á thak thego mǎ
29: pani pożywać ktorǎ cieſzkǎ chodzi
30: á ktorǎ ieſt zdrowǎ/ ale gdyby ia-
31: ka niemocz przypadła/ tedy przez
32: czału płod wygǎniǎ.

kolumna: c

1: Vinum agreſte.
2: Wino płone. Wilder wein.
3: Capitulum. 261. **grafika** A
4: AGreſt ieſt wino kwa-
5: ſne kthore wyciſną z
6: gron niezrzaſech/ po
7: tim wytłoczywſzy da
8: dżǎ na flończu ſtǎć iżby ſie zgęſt-
9: nęło/ potym gdy ſie zgęſtnieie v-
10: wijać to w chuſtę á przez nocz zo-
11: ſtawiać na roſie/ Agreſt ktory ieſt
12: pozołciały ku czyrwonoſci fłkon-
13: ny/ ieſt krowki cierpniący y bar-
14: zo kǎfaiący w ięzyk/ Niekthorzy

15: tę wodność warzą z miodem przy

kolumna: d

1: czyniwłzy wina flodkiego/ á thym

2: płokhać gardło/ ięzyczek vpadły

3: naprawiã y działła około zębów,

4: Gdy thego w włzy wpułci/ gnoy

5: łnich wycziłciã/ ovrzedzenie wnã

6: trzã goij/ krwią plwanie zaftanã-

7: wiã. B

8: Też wino Agreftowe tak dzia

9: łaiã/ Narwać gron winnych nie-

10: vzrzałych á dać gim leżeć na floń

11: czu przez cztyrzy dni/ potym wi-

12: no łnich wytłoczyć/ To wino ieft

13: cirpniãcze/ mã mocz żołádek po-

14: lilać á zwłãłzcza gorãczy/ Ludzio^m

15: ktorzy łie częłto á wiele przeciãga

16: iã dobrze ie gim pić/ y theż w mo?

17: dobrze ie pić, ale tho wino po wy-

18: tłoczeniu mułi dobrze poftać/ bo

19: go łkoro po wytłoczeniu niemoże

20: pić/ w potrawach go theż dobrze

21: pożywać/ Kury młode łniem wa-

22: rzyć a iełć.

23: Wino biãłe. A

24: Wino Biãłe ieft gorãcze^{g^o} przy

25: rodzeniã w wtorim łto-

26: pniu/ Stare wino tedi iuż w trze

27: cim łtopniu/ Nowe wino/ to iełth

28: mołzcz ieft w pirwłzym łtopniu. B

- 29: Sok z lińcia winnego pithy,
30: owrzedzenie wnąthrza goij/ Iefth
31: przyrodzenia zimnego y cierpnią-
32: czego/ krwią plwanie zaftanåwiå
33: żółądek pofilå/ y fkorki winne te-
34: goż łå przyrodzenia.

strona: 156

kolumna: a

Wino.

Liřt 156.

C

- 1: Gdy fkorek z Latorofli win-
2: nych nakraiefz drobno å dåfz z wi-
3: nem wypić/ kamień łåmie w mie-
4: chierzn [!] /Zmazy wřzelkhie na ciele
5: řcierå/ Iteż krořty z licza řpådżå. D
6: Też napål popiolu z iådrekw kto-
7: re bywaiå w iagodach å then po-
8: pioł zmiefzåy z ocztem/ gdyby kto
9: miåł iakå ranę w zadku/ tym po-
10: mazać gdyby iuż krew przeřthåła
11: idz å zagoij řie barzo rychło. E
12: Gdy wino kto bezmiernie pije
13: řmyřly vråżå/ y řuche żyły mdli/
14: å gdi ie pije z miodem zmiefzawřzi
15: nietak řzkodzi. F
16: Wino řthare biåłe å czyřthe/
17: mocż wypådżå/ ale bolenie głowy
18: czyni gdy go wiele pije/ å gdy kto
19: må iakhie řådzele albo rany: goiřć
20: řie gim niedå. G

- 21: Mofzcz iefth ciężki nãpoy/ a-
22: bowiem czyni kruczenie w żywo-
23: cie/ wiatry mnoży y nadymã czło-
24: wieka. Sny ciężkie czyni/ thrze-
25: wa miękczy/ mocz wypãdzã. H
26: Wino frzednie/ to iefth niebar-
27: zo mocne: Iefth nãlepŕze zdrowym
28: y chorym/ Ale biãle/ flodkie/ na-
29: dymã zołãdek/ Thrzewa miękczy
30: iako y mofzcz/ Iedno iże miechierzowi y Lędzwiã iefth przyjemne. I

31:

- 32: Wino zagrzãwŕzy wełnã ma-
33: czać w nim á na brzuch przykhła-

kolumna: b

- 1: dać/ owrzedzenie w brzuchu goij y
2: bolãczki. K
3: Wino iefth dobre naprzeciwno
4: wŕzelkiemu zaŕzkodzeniu w człowie-
5: cze ktore bywã z zimney przycziny
6: iako z bedł, z ryb/ z máku/ z owo-
7: czu/ na ty rzeczy iefth dobrem lekar-
8:
9: fthwem/ á zwłãŕzcza Wino biãle ftare, frzednio mocne, Na wierzch
10: przyložono ŕzczem kolwiek/ iãd wy
11: ciãga z wnãtrzã/ Duchy żywioł
12: ? poŕilã/ y gich mocz od wŕzythkich członkhow przywracã/ A tho
13:
14: gdy ie zmieŕzã z inemi rzeczami ku
15: temu ŕluzãczym, Mocz wŕzelkiego
16: lekarftwa w fię bierze/ bãdz zath-

- 17: wardzaiącze/ bądź odmiękczią-
18: cze/ albo theż pofilaiącze/ á tak
19: y ku inym flawnieyřzym lekarřth-
20: wãm może być przylicżono/ I ku
21: wiele vżytecznym rzeczã dowci
22: pnym miřterřtwem może być bra-
23: no/ Gdzieř tho nam praczã pilnã
24: y řkuřzenie mocz ie^{go} wielkã oznay-
25: miã.
26: Przyrodzenie Wina ieřth flożone
27: z ognia y s powietrzã.
28: O mocy grom Winnych ieřt pi-
29: řano wyřřřzey mało v Agreřtu/ to
30: ieřt v płonego Wina.

strona: 1

kolumna: a

- 1: O Wodkach zioł rozmagi-
2: tich y o moczi ich: a ořbliwie o tich kto-
3: riř nãwięczy Doctorowie vziwaiã w
4: rozmaitich niemoczach ludzkich.

kolumna: c

O Wodkach.

Lift 1.

- 1: Wodhki bywaiã
2: pãłone albo też
3: dzałane zzielã j
4: s korzeniem we
5: řpołek niektore/
6: tniektore [!] też s řa
7: mych zioł/ niektore z zioł y s kwia
8: tem/ niekthore z řamego kwieciã/
<http://rcin.org.pl>

- 9: niektóre z łanego korzenia/ Nie-
10: które też ze wżego pośpołu/ Theż
11: niektóre y z owoczu/ iako z iagod
12: z gdul (Gdule fą grufzki) z iałow-
13: czu/ z bobku/ Niegdy też flożywfzi
14: rozmagitych zioł pośpołu á fnich
15: pąlą [!] wodkę/ á tho przeciwko nie-
16: moczy niekthorego członku/ albo
17: też fok wytłaczaią ziednego ziele
18: albo y s kielka pośpołu.
19: Też niektóre Wodki rozmagi-
20: tem miſterſtwem bywaią działa-
21: ne/ Niegdy thelko parzeniem pod
22: Alembikiem á wſtępowaniem pa
23: ry wzgorę/ potym ſie ſtey pary wo
24: da działa á wycieką z alembiku.
25: Też niektorzy czynią nakład-
26: ſzy na iakie naczynie ziele z wierz-
27: chu ogniem przyſtawią á tak wod-
28: ka przez chuſthę na doł do naczy-
29: nią wycieczę.
30: Też niektorzy łamem flońcem
31: dofyć ſlachtetnie y pożytecznie czy-
32: nią wodki/ á zwłóczcza s kwiathu
33: woniające⁸⁰/ Nakładą go do ſkle
34: nicze pełne/ ale ſſklenicze fą z dłu-
35: giemi ſzijami/ á tak nakładſzy go

kolumna: d

- 1: obrocą iednę ſziję ſklenicze do dru
2: giej/ ale prozną na ſpodek podſta-

- 3: wią a s kwieciem na wierzch a tu
- 4: gdzie sie fklenicze schodzą oblepią
- 5: czym iżby tędy para albo woniã
- 6: niewyżła/ á thak przez kielko dni
- 7: dadzą íthać na flończu gorączem
- 8: á od flończa wżythka wodność s
- 9: kwieci wynidzie w ípodnią bań-
- 10: kę/ á niebędzie tak wodnã y fwia-
- 11: tła iako czo przez ogień działaią/
- 12: ale gęftã y woniã thego kwiathu
- 13: maiącz y barwę/ á też na flache-
- 14: tnieyżã y w lekarńtwie nãpożytecz
- 15: nieyżã/ bo mocnie íprawuie.
- 16: Niektorzi po wypieczeniu chle
- 17: ba w ciepły piecz wyńtawiaią/ átak
- 18: íobie Wodka powolnie s ítępuie
- 19: na doł.
- 20: Też niekthorzy w nãczyniach
- 21: glinianych to czynią wńthawińzi
- 22: iedno na drugie á niechaią thego
- 23: przez dzień y przez nocz, albo po-
- 24: ki piecz niewychłodnie.
- 25: Też niektorzy wziãwży gar-
- 26: niecz nadziałaią w dnie dziur/ á
- 27: nakładã do niego zioł (iako to bie
- 28: lonu) á pońtawińzi na drugi gar
- 29: niecz iżeby tho zdiurawione dno
- 30: wlażło na drugi garniec czały nie
- 31: narufzony y przykrić á zakopać w
- 32: ziemię wilgotnã, albo wńtawić w

33: piałek wilgothny á dać thak fthãć

34: przez czały miefiącz albo dłużey/

35: á thak woda s fthępuie na doł do

strona: 2

kolumna: a

O wodkach.

Lift 2.

1: garncza fpodniego ftych zioł/ ia-

2: koż tak działaią oleie wonne, z ro

3: zmarinu y z infzych wonnych rze-

4: czy. Napełnić fklenicę kwieciem

5: wonnem á zakrić dobrze iżbi tam

6: wiatr niemogł przydz/ potym po-

7: ftawić na mieftcze wilgotne á ob-

8: fypać piãłkiem do poł fklenicze á

9: niechã y thak fthogij miefiącz albo

10: dwa iżby fie kwiecie rofpuściło w

11: wodę, potim złać tę wodę do inej

12: fkenicze [!] á zathkać wierzch dobrze

13: miechierzyną albo pargaminem,

14: á na flończu poftawić/ bo ftąd fie

15: zgeftnieie na oley.

16: Ktore zioła mało w łobie wo-

17: dnołci maią/ fą thy/ roiownik/

18: fwieczki/ rożã/ á tak y ine/ thedy

19: takowe zioła s fiekać á warem ie

20: polać/ ale w takiej rzeczy mãfz po-

21: lãć czoby para niewychodziła za-

22: kryć to dobrze/ á niechã tak ftogi

23: ftą wodą przez kielko dni/ ána każ-

24: dy dzień zamieřać albo wfthrzã-

- 25: nąć rãz albo dwa/ potym wypã-
26: lić przez alembik/ Pirwřzã tedi wo
27: da ieft dobrã/ wtorã nietak/ ale tu
28: rozumieć trzeba iżeby lie woda w
29: lembikhu niewznořila kthorã iefth
30: miedzy zioły/ á to gdyby lie alem
31: bik zagrzał barzo. Ale niedawać
32: wodcze wiele idz iedno czoby rozu
33: miał iżeby dořyc było/ iako gdy
34: by s łamego ziele pãlił/ Idzieli
35: więczy niżli potrzeba, nieużytecz

kolumna: b

- 1: nã ieft/ Takowe wodki nierowno
2: lepfze/ wonnieyfze/ y łagodnieyfze
3: ku piciu niżli ti ktore ogniem pãłã.
4: Zioła ktore w łobie wiele wo
5: dnořci maiã wiele wodki dãwaiã.
6: á thy wodki rady lie każã/ bo lie
7: pod nimi wiele plugařtwa vřtawa
8: á przeto ie muři częřto czyřcić, Ia
9: ko Borãgowã/ wołowego ięzyka
10: Pfinkowa/ I inřzych zioł wodni-
11: řtych/ Nãlepiey ieft aby thy zioła
12: byli ku wodcze brany poki na nich
13: rofa iefth/ á gdy narzeřez gdy iuz
14: rofy niebędzie/ thedy gim dãy aby
15: przez nocz leżały izby tak przewię
16: dły, á rano skrãy á pãł wodkę.
17: Při niekthorych wodkach zo-
18: řtãwã woniã ieyze ziele, á při nie-

- 19: ktorých też nicz/ ktore ziele iest flo-
20: zone więczey od powietrza niż od
21: inych żywiołow/ Thedy wśzythka
22: ślachtetność iego wychodzi w wod-
23: kę/ ktorą wodka niemoże być pã-
24: lona iedno ogniem z wierzchu.
25: Niektore zioła są gorzkie/ ką-
26: śaiącze/ Wodka gich w łobie nic
27: niemå moczy/ bo gorzkość ich nie
28: wychodzi w wodkę/ ale zośtaie przy
29: częłci ziemney ktorå iest w zielu, á
30: tak iż ta gorzkość czoby w lekarst-
31: wie miała dać śprawę: zośthåwå
32: przy zielu/ Ty wodki thedy nie są
33: wżyteczne w żadne lekarstwo, dla
34: grubości ktorą mają z śtrony zie-
35: mie.

kolumna: c

O wodkach

- 1: Chciåłliby mieć moc z tę kto-
2: rą gorzkość y kałanie czyni/ mu-
3: śiåłoby tho inśzem miłthorśthwem
4: śprowić aby miał prawą moc bez
5: wśafney grubości zielney/ á kto to
6: chce prawie vmieć czythåy łobie
7: Raymundum Lulium de quintis
8: effencijs.
9: Ty wodki ktho ie barzo wåży
10: nie z wielkim pożythkiem gich be
11: dzie pożywåł/ Bo częłtokroć du-

- 12: chy żywotne chcemy pofilać/ á o-
13: ny **telło** [!] wonnemi rzeczãmi bywa-
14: iã pofilony, Wodka žádnã voniej
15: niemã/ telko smrod od pãlenia/ o-
16: łthroć y gorzkoć w wodkach po-
17: trzebna ieft/ á to dla zatkaniã wã-
18: troby y infzych członkow wnętrz-
19: nych, Też y wšelkie zaftanowieniã
20: otwierã/ al? iż w łobie tey moczy
21: niemaia/ łzkoda gich y w lekharz-
22: łtwa brać
23: Wodka mleczu **wyfokie**^{go} mã
24: mocz oddalać gorãczoć watrob-
25: na/ ale niemali w łobie gorzkości
26: nie będzie iey czyfcic ani žił otwie-
27: rać y żółtoć zołthanie na cieie/ á
28: ciężkoć w prawym boku przed fie
29: będzie trwała.
30: Powiadã lekarz ieden: Doctor
31: Iã pry wiãczyy ku niemoczãm z-
32: wirzchnim wodek **potrebuie** [!] niżli
33: ku wnętrznym, á to ku okładaniu
34: watroby/ łercza/ głowy/ pierfi.
35: Człowiekowi kthory wnątrz

kolumna: d

- 1: mã żżenie thak profto albo oflo-
2: dziwłzy throchẽ dawam mu ie pić,
3: dla vmnieyfzeniã gorãczości, y też
4: dla dymow ktore w głowẽ włthẽ-
5: puia.

6: Przy działaniu [!] Wodek to na
7: pieczy miey iżebys ogień mierny
8: dawał, ogniem ie dobrze vdziałafz
9: ale nie miernym ogniem wŕzytko
10: pokażifz/ tho iest mocz zioł/ korze-
11: nia/ kwiatu, roŕpuŕzcza ŕie że para
12: mi zniŕiczeią/ á duchowie nã vzi-
13: teczniefzy y woniã w wodcze al-
14: bo z wodką niewynidzie.
15: Gdyżby tedy kto chciãł wod-
16: ki działać/ nãprzod miey alembik
17: z noŕem dobrze długim y ŕklonicę
18: czo moŕe być nãwiętfzã/ á w niey
19: aby była dziura coby alembikow
20: nos wetknãł ŕie/ á około obwięz
21: mokremi chuŕtami/ potym dãy o-
22: gień mierny/ A Alembik thez w
23: kociełkhu aby pełnie ŕledziãł mo-
24: krã chuŕthã częŕtho obwijãć iżeby
25: mocz nikędy inędi wynidz niemo-
26: gła/ ale iżeby z wodką ŕpołem do
27: ŕklenicze weŕzła/ ale cirpnoŕc/ kwa
28: ŕnoŕc/ ŕlonoŕc/ gorzkoŕc/ przy ziel-
29: ŕku na dnie zoŕtanie/ abowiem ty
30: ŕmaki przy częŕci ziemney zoŕtha-
31: waiã/ To zieleńko lepak muŕiãłby
32: kalcinowãc/ to iest zaŕzpuntowãw
33: ŕzy w garnczu ŕpãlic w ogniu wiel
34: kim/ pothim na ten popioł nalãć
35: wodki tegoz zieleń, ale popioł maŕz

strona: 3

kolumna: a

O wodkach.

Lift 3.

- 1: wfytać na czo pływkiego, á potim
- 2: nalawfzy wodki na ten popioł po
- 3: ftawże na mieśczu rownym, á po
- 4: dla tego poftaw drugie naczynie iż
- 5: by ftalo mało nizey niżli te czo w
- 6: nim popioł z wodką/ Potym po-
- 7: łoz kraykę ieden khoniecz na they
- 8: wodzie/ á drugi koniecz na to fu-
- 9: che naczynie/ á tak tha wodka bę-
- 10: dzie spływała po kraycze do thego
- 11: naczyniã nizey ftoiącego/ ale iże
- 12: by fie pierwey na popiele vftalo/
- 13: Potym tho czifte zlac do fklenicze
- 14: czos fpuścił po kraycze/ Pothym
- 15: tho wypalić zafię przez mieruy [!] ogień
- 16: iżby fama gęstość káfaiącza
- 17: gorzkha/ flona/ cierpniącza/ kwaf-
- 18: na/ zofthala/ They możelz dawać
- 19: ku potrzebie w wodcze thego zielã
- 20: czos ie fpalił na popioł.
- 21: Kthorym fpořobem á iakhim
- 22: řlozeniem swoim ty rzeczy z ziemi
- 23: vrořł mocãm i poruřzeniu zdro
- 24: wiã człowieczego pomãgaiã tho
- 25: mãřz pilni chaczyć/ á gich mocz
- 26: řlachętnã [!] maiącz dawãy iã w le- [!]
- 27: karřthwo [!], Zwłãřcza czařu moro-

- 28: wego/ potem też y infzych czałow
29: ku rozmagithim niemoczãm/ Ku
30: działaniu thego iako mǎsz działać
31: Lekarstwa, ndãmi lie iżby lie miãł
32: nauczyć łtego co tu iuż napifãne
33: w tych księgach, á te gdy vczinisz
34: prãczã około tego á pilności przy
35: łóżyłz/ w thym łkułzeniu przydziełz
36: ku prãwey naucze.

kolumna: b

- 1: Thu acźkolwiek m ni cze na-
2: mi nił o łprawowaniu Wodek y
3: o pãleniu/ A włzakże nietak dołta
4: t ecźnie yle potrzeba/ á tho zwłãłz-
5: cza nie wypifãłem iako Alembiki
6: przyprawować y włzytko nacźimi
7: ku pãleniu/ Abowiemby było prze-
8: dłuźenie y proźne pifanie/ ale gdy
9: kto będzie chciãł wodki palić mułi
10: lie ocźywifłthnie nauczyć od thych
11: ktorzy pierwey vmieią/ abowiem
12: iedni pãłã w alembikach, á drudzy
13: po prołtu. Iuż th dybęde pifãł
14: o moczy wodek z zioł rozmagitich
15: Ałunowa wodka.
16: 1. A
17: Ałun wziãć łpalić gi
18: potim na ten pãłony
19: Ałun nalãć cźyłthey
20: wody á dać thak łtãć

- 21: przez kiele dni/ á na kaźdi dzieñ za
22: miefzać izby fie zmo niła od Ału-
23: nu, gdi przidzie piąty dzieñ zami
24: fzãwłzy oftatnie dać fie vřtać/ po
25: tym gdy fie vçzyłci złać w czo çzy
26: łtego á łchować, á gdy trzeba zwi
27: nem zmiefzać á tym vřta wymy-
28: wać/ zęby thwierdzi/ mieřo około
29: zębow goij/ Działł owrzedzenie
30: goij/ á krwi łnich idzenie dã. B
31: Teź gdi omoczywłzy iakã chu
32: łtę będziefz przykłađãł na brzuch/

kolumna: c

O wodkach

- 1: biegunkę źyrwonã zařtanowifz [!] -
2: Wrzody nieczyřtho gnijãcze gdy
3: wymwã kto/ vçzyłciã j wyfuřza
4: iãcz goij/ gdzie koluiek iakie mieř??
5: woniaiaće nielubie pomaczałz/ o-
6: deymuie łmrod/ á zwłãłzcza mie-
7: dzy łparami v nog albo pod pazu
8: chami/ albo około łona/ Wrzody
9: ktore zowã Cancer łã barzo gni-
10: iãcze/ wymywać ie tã wodã, wy-
11: fuřzã ie y goij/ y infze mieřtca płu
12: gawie pachnãcze. C
13: Theź gdy iã zmiefzãłz z wodka
14: roźanã á thym w vřciech płokać/
15: çzyłci gardło y ięzyczek vmacniã.
16: O wodcze Anyzowey

- 17: 2. A
- 18: ANyżowa Wodka ot-
- 19: wierą zatkanie w ży-
- 20: łach/ I zachowawą
- 21: każdego kto ią pije na
- 22: tńzcho od koliki/ Dziganie odda-
- 23: lą, Barzo iefth vżytheczna mam-
- 24: kām/ Bol w krzyżach wfpokaią, y
- 25: kamień piāfczyfthy z nyrek wypą-
- 26: dza/ Trāwieniā dobrego żoładko
- 27: wi ddawā/ I rumienność licza
- 28: czyni/ Mleko mnożt mamkām/
- 29: á z wodnego mleka gęfte czyni á
- 30: łlodki dziatkām.
- 31: O wodce Borągowej
- 32: 3.

kolumna: d

- 1: BOrągowa wodka/
- 2: Sercze pofilā y gru-
- 3: boć krwie czyfci, du-
- 4: chy ferdeczne wyia-
- 5: fniā/ Myśl dobrą czyni/ Iny gro-
- 6: zne odeymuie/ Drżenie fercza o-
- 7: deymuie/ Kto mą grubę krew ieft
- 8: gim vżytecznā/ yteż thym ktorzy
- 9: maią mdłą głowę á fą blifczy o-
- 10: defzcia od rozumu, Ktorzi fpać nie
- 11: mogą/ á grozne widzenia na my-
- 12: fli miewaią/ bowiem takowe prze-
- 13: ftrachy złe z melankolijey przycho-

- 14: dżą y z grubości krwie/ Przeto kie-
15: dy ią kto pije/ krew czyłci, barwę
16: czudną dławą/ bladą y s finiałą
17: łpądzą/ też y zmazy ofuthe y flaki
18: poczerniałe s ciała łpądzą. B
19: Też na kałzel y na łuchothy y
20: na plwanie krwią iest barzo poži-
21: teczną/ krwi w człowiecze zgorzeć
22: nieda/ zimniczę czwârthego dnia
23: ktorą przychodzi s łpálenia krwie
24: zapądzą, W mor pita łercze połi-
25: lą y broní od porużenią/ omdle-
26: wanią broní gdy niekielko łiftow s
27: kwiatem mułzkáthowym zawiąże
28: w tawtę czyrwoną/ á złoty w wi-
29: nie omyć á łpołem zwięzać á wło-
30: żyć w tę wodę á dawać iey pić w
31: mor á zwłáłzcza dzieciom/ możelz
32: ią ołłodzić czukrem wiele dobrego
33: działó ludziem oboyga wieku/ á z-
34: włáłzcza grubo krewnym.

strona: 4

kolumna: a

Palonych.

Lift 4.

- 1: Biedrzeńczowá.
2: 4, A
3: Biedrzeńczowá wod-
4: kha kamień łámie w
5: Łędzwiach y w mie-
6: chierzu/ załthanowie

- 7: nie moczu przeprowiã/ Rzezanie
8: moczu s kapaniem boleŃthnem/ y
9: trzewną dnę ktorã bywã z zimnej
10: przyczyny: goij.
11: Bzowego kwiatu.
12: 5,
13: A Wodka Bzowe^{go} kwia
14: tu ieŃt dobrã tym kto-
15: rzi fã wnãtrz na mo
16: czach poruŃzeni/ iako
17: na rozumie/ na pamieci/ na bacŃ
18: noŃci/ na mowie gdy Ńie zaiãkaiã
19: nieŃlyŃzã, mozg niedoŃtateczny ma
20: iã albo naruŃzony/ s **fmetkn [.]** y z y
21: nych wiele przygod/ Ta woda ifto
22: tnie na thy rzeczy pomocznã ieŃth
23: barzo gdy iã ktho będzie pił dwie
24: niedzieli. B
25: TeŃz niedoŃtutki Ńleziony goij,
26: bãdz to twardoŃci ie/ ociekłoŃci/
27: zatkanie/ gdy iã pije y teŃz zwierz-
28: chu przykãdã/ Poth pobudzã/
29: IeŃth floŃzony ten kwiat więczey z
30: powietrzã niŃzli z inŃzych Ńiwiołow
31: á dlã tego ieŃt tak Ńlachtetny/ bo
32: kaŃde lekarŃthwo ktore w Ńobie mã
33: więtŃzã częŃc powietrzã nizli inich

kolumna: b

- 1: Ńywiołow/ ieŃth barzo Ńlachtetne
2: bo w Ńobie niemã gruboŃci ziem-

- 3: ney/ na poczenie przygodniejŝe fą
4: Bukwiczana.
5: 6.
6: A. VODkha Bukwiczana
7: ma teŝ w łobie dziwne
8: woczy [!] / nąprzod gło-
9: wę thwierdzi/ pierfi y
10: płucza z nieczyŝtłhoŝci flegmiŝtych
11: czyŝci/ Świętego walantego nie
12: moczy ŝie przeciwi, iady wypądzą
13: y denną niemocz leŝy [!] , flegmę z ŝo
14: łądką przez ŝtolcze czyŝci/ Rzyga-
15: nie częŝte ŝtanowi/ vrynę obphicie
16: wywodzi/ boleŝci fleziony wfmie-
17: rzą, ŝołądek poŝilą y trawienie do
18: bre czyni/ kto krwią pluie zaŝtana
19: wią/ boleŝci krŝŝowe y miechie-
20: rza wfpokaią/ przyrodzoną choro-
21: bę paniám obphicie wywodzi/ w
22: ŝoltey niemoczy ieŝt dobrą/ y bole-
23: ŝci z głowy ranney wywodzi na-
24: wierzch/ boleŝc zębową wfmierzą,
25: y wzrok zaćmiony wyiafnią/ yteŝ
26: Lekkoŝc paniám czyni przy poro-
27: dzeniu gich dziathek/ Iąd z rany
28: wyciągą gdy kogo pies vije. Teŝ
29: bolenie wów y głuchoŝc oddalą/
30: Lzy ktore z oczu płyną zaŝthana-
31: wią y krew z noŝa tákież. B
32: Quartaną teŝ tłumi/ gdy ŝie

33: dǎsz napić cirpiączemu człowieko

kolumna: c

O wodkach.

1: wi we dwie godzinie przed przyfz-

2: ciem quartany. C

3: Theż ta wodka ieft dobrǎ pić

4: tym ludziom ktorzi paraliżem fǎ

5: zarażeni/ ytheż thym ktorzy maia

6: drżenie w członkach fwogich, Iteż

7: tym ktorzy kurcz miewaiǎ. D

8: Też niemniey ieft vżytecznǎ

9: opuchłym ludziem/ yboleści rof-

10: pǎdzǎ z żywota opuchłego.

11: Babczanǎ.

12: 6. A

13: VODka Babczanǎ ieft

14: zimnǎ około wtorego

15: ftopnia/ á skłania fte

16: nieiakho khu fuchofci/

17: Mǎ włofnoć ocieraiączǎ y cia-

18: ła narǎzczaiączǎ/ á tak ieft ofo-

19: bnǎ na rany ktore ciało każǎ gry

20: zǎcz ie A iż też ieft ci?niaczǎ/ á

21: tak ieft dobrǎ w kaźdey **biegunc ze [!]**

22: á zwłǎfzcza gdyby iuż kto miał w

23: **lelitach [!]** fwogich rany, Tedi ia mǎ

24: częfto pić/ y kliftherǎ wfiǎ wpufz-

25: czać/ otwierǎ zathkanie wǎtroby

26: y fleziony/ krew zapalonǎ chłodzi

27: I fiftuły ciałem zdrowym narǎfz-

28: cza/ abowiem ma tę wlofnofc iz

29: po niey ciało narafã á zwłãfzcza

30: w ranach ftarych/ Zbytnie pływne-

31: nie Emoroid zaftanãwiã gdy kto fobie ftolec/ tho iefł ielita koniec

32:

33: będzie omywał tą wodką.

kolumna: d

B

1: Też bol zębow vfmierzã kie

2: dyby fobie niã vfta płokãł. C

3: Też korzeń tego ziele nãfthy-

4: kowany/ vfmierzã zębowy **bol** [!] y

5: rany kthore w vfciech bywaiã. v-

6: fmierzã/ y w febrze torcijãnie iefłh

7: dobrã pić.

8:

9: Balfamowa. 7. A

10: Wodka Balfamowa

11: iefł ciepłã y wyfufza-

12: iãczã w wtorim fto-

13: pniu/ iefł barzo fub-

14: telnã/ Vrynę pędzi y paniãm ich

15: przygody wywodzi/ Theż Loże w

16: kthorym dziecię leży w żywocie v-

17: marłe. B

18: Też iefł barzo vżytecznã pa-

19: niãm ku pozywaniu izby tim fna

20: dnief poczęły/ macicze zaziębio-

21: nã zagrzewã/ I zaćmienie oczu

22: wyiafniã/ kafzłãczym ludziem iefł

- 23: bardzo dobrą pić y dychawicznym
24: I też tym którzy świętego Walantego
25: niemocz maia/ y na rany
26: I theż naprzeciwno trucina/ zo
27: ladek pofila y trawienie dobre czy-
28: ni/ gryzenia, klocie ktore bywa w
29: zywoicie: vfmierza/ y flegme gru-
30: ba w ielitach trawi/ a tak y koliki
31: bronii. C
32: Iefth ofobna naprzeciwno ia-
33: dom y thrucina/ a thak ktho by

strona: 5

kolumna: a

Palonych.

Lift 5.

- 1: wpadl w niemoc obiadzy sie bedl/
2: Napiy sie tej wodka vnzal pomoc
3: I na kamien iest dobra lamiac gi
4: y wypadzaiacz.
5: Czelidonijowa.
6: 8. A
7: CZelidonijowa wodka
8: ma wlofnoc izę gdy
9: ia profito pufczaa na o-
10: czy niedobre/ za cmio
11: ne gruboscia iakazkolwiek polzle
12: naprawia ie y wzrok ialny czyni/ Albo kiedy ia thez lczem drugim
13:
14: zmieszaa/ iako z zolciami rybnemi
15: albo z ptalzemi. B
16: Sadla czyftego Lipieniowe^{go}

- 17: z miodem białym słuścić/ á służyć
- 18: wódka [!] zmieścić y pufczyć na oczci
- 19: tym ktorzy mają oczci barzo zanie-
- 20: czyścione á zamulone, á zwłóżyć
- 21: ludziem letnim/ abowiem to przy-
- 22: chodzi zniedoŃtaku mozgu y ner-
- 23: wow widzielnych/ tym ktorzi ma-
- 24: ią vmnieyźzenie wzroku z przyczin
- 25: złey krwie zimney. C
- 26: Wiedz że fok zielony z Czeli- [!]
- 27: lidonijey [!] wytłoczony wietźzą mą
- 28: mocz niźli wódka na thy rzeczy/
- 29: abouiem kąłaniem śwom poźłóć
- 30: na zrzeniczach gryzie/ á z powiek
- 31: zbytną mokroć wyfuźz j sćieńc.

kolumna: b

- 1: Czārnegu korzenia.
- 2: 9. A
- 3: Iakoź wŃzythko ziele w
- 4: wŃom Ńłozeniu dla Ńuey
- 5: wodnoŃci: z nieyźe po- [!]
- 6: chodą [!] wiatry/ ni chęć
- 7: czyni y wzburzenie w żoładku/ á
- 8: tak y wracanie/ Thegoź korzenia
- 9: wódka y z bżowego korzenia/ s ko
- 10: rzenia Ńofnkowe⁸⁰ / gdy ie pije: wo-
- 11: dnocielnoć y ociekhłóć brzucha/ sćieńc/ ociekhłóć Ńleziony sćień-
- 12:
- 13: cżā, Lepiey ią z winem pić niźli fa-
- 14: mę.

- 15: Chmielu płonego.
16: 10. A
17: TA wodka gdy ią ktho
18: pije krew czyfci/ czło-
19: wieka czirftwi/ wne-
20: trzne bolefcı zgorączo-
21: fci poźle: rozganiã/ I zapãlenie
22: wŕzelkhięgo członku wneŕthrzneęo
23: chłodzi/ kolereę z żył wyciąęaiącz
24: precz wypądźã/ á thak tędy krew
25: czyfci. Naprzeciwi żółtey niemoczy
26: ieft barzo pożytecznã/ Bolefcı gło
27: wy z gorąçzey prziczyiny leczy/ Zi
28: mniczãm ktore od kolery przicho-
29: dzã y od narufzeniã krwie, iako łã
30: tercijãny/ naprzeciwi temu ieft tha
31: wodka barzo dobrã/ Wilkołci go-
32: rãçze przypãłone wyęaniã ŕciała. B
33: Theż ieft dobrã na bolãçzki

kolumna: c

O wodkach.

- 1: wneŕtrzne/ á zwłãłzçza na bolãçz-
2: kę wãtroby/ Pierfi y płucze czy-
3: fci z zbytkow y dichanie wolne çzi-
4: ni/ Gdy kto mã fwierzb albo dro-
5: bno ofypane ciało/ albo liŕzaie, al-
6: bo zmazy na ciełe/ pić iã á ocziłci
7: ciało.
8: Chebdowã.
9: 12. A

- 10: TA wodka bywa palo-
11: na s korzeniã y s kwie-
12: ciã/ othwierã żywoth
13: czyniącz łtolcze y fle-
14: zionę z iey nieczyłtołci czyłci/ pu-
15: chlinę z nog y z żiwota wypadzã.
16: Czenturzijey.
17: 13. A
18: WOdka Czenthurzijo-
19: wã ieft gorzkã á wy-
20: łufzaiączã z nieiakhã
21: małą cierpnołciã/ ży-
22: ły czyłci zatkane wilgotnołciami
23: grubemi/ subtilizuie grube wilko-
24: łci flegmiłte/ A pote^m wypadzã fle-
25: gmę y kolere z żył y z inłzych człokow /
26: rzeczy przyrodzone paniã
27: pobudzã [!] ku wyłzciu y płod z żiwo-
28: ta wyrzuczã mocznie/ Rany łtu-
29: łã y goij, Thwardołć wãthroby y
30: łleziony rołpãdzã/ I żołhã nie-
31: mocz vleczã/ I też paraliż y koli-
32: kę vłpokãã, y bielmo z oka rołpãdzã.

kolumna: d

- 1: Dziewannowã.
2: s kwieciã.
3: II. A
4: DZiewannowã wod-
5: kha wymownołc dã-
6: wã/ ięzyk wolny czy-

7: ni ku wymowności/
8: oczy zacimiałe się wyjął / bo
9: leć gich y kłocie w nich wśmierza
10: Izy ściera z błyskawością / a rości
11: łóć gich ścieńca, Zimnicę dnia
12: czwārthego z przypaloney khrwie
13: wśmierza / płynienie śhrzew zwie-
14: ra, Gdy nią lice wmywa piękność
15: z rumianością dawa / Piegowość
16: y żółte flaki, y inśze śzkaradności ście-
17: ra / zapalenia rany y otoku niedo-
18: puścza, zimnicze kto się boi wodę
19: tę pije a zwłaśzcza lecie / Ku winu
20: tey wodki przylewaj a to wino pij
21: Dziewanna pomocz wnątrz czy-
22: ni w człowiecze y w miśli iego / a
23: też dla they dziwney iey mocy ieśt
24: nazwaną them Imieniem Dzie-
25: wanna. B
26: Gdyby się kto bał czar piy tę
27: wodkę a kadz przepieczon / y tam
28: gdzie rad śiadaj dawzi vchędozić
29: pokrop tą wodką a będą przy to-
30: bie dobrzy duchowie ku pothwier-
31: dzeniu ciebie. Telko ty naprzod w
32: panu Bogu dufaj a themu wierz
33: yż ta wodka ma tę mocz a śtaniec
34: się iakomci powieźiał.

Palonych

Lift 6.

- 1: Dębowa. A
- 2: 14. A
- 3: DEbową wodką gdy
- 4: ią ktho pije rano cza-
- 5: fu morowego powie-
- 6: trzã/ broni tego czło-
- 7: wieka od iadowitwego powietrza iż mu niemoże nicz zażkodzić, zim
- 8:
- 9: niczę odpądzã/ zmiękłość trzew z-
- 10: twãrdzã/ rany y wrzody czyfci y
- 11: zawierã/ z wyłoka vpadłym/ prze
- 12: pukłym y przerwanym barzo iefth dobrã ku picciu/ kto fie krwią czę-
- 13:
- 14: łtho dãwi albo plucie dobrze mu iã
- 15: pić/ owrzodzenie lędzwi goij/ czło
- 16: nek v męfzczyzn boleśny á gnijã-
- 17: czy goij/ mocz ktory fie przydãwã
- 18: ze krwią zaftanãwiã, ktoreyby nie
- 19: wieście macicza zefzła albo i lito/
- 20: włożyć zafię á leżąc łpokoi m tę
- 21: wodkę pić/ naprawi to wśzytko.
- 22: Fijołkowã.
- 23: 15. A
- 24: FIjołkowã wodkha na
- 25: łuchoty/ na kašel/ pier
- 26: łiãm wyprãgłã wyżżonem z wnetrzney go
- 27: rãczołci. Ludziom krwią pluiãcim
- 28: y też na bolãczki bokowe/ na go-
- 29:

- 30: rączoľ moczũ/ na gorączoľ ľędz
31: wi, na wyfchłoľc trzew, na ti wľzit
32: ki rzeczy iefth barzo dobrã pić iã s
33: czukhrem/ ľuchoľć oczu oddãľã y

kolumna: b

- 1: gorączoľc/ zmieľzãc iã z kamphrã
2: á przykľadać na oczy.
3: Grzybieniowã.
4: 16. A
5: GRzybieniowã wodka
6: iefth zazãbiaiãczã y
7: odwilźaiãczã mocnie
8: Spanie czyni, nafie
9: nie przyrodzone thrãwi á tak człon
10: ki/ przyrodzone na źynie tego nã-
11: ľieniã mdli y niepłodnoľć czyni/
12: Iteź mocnie pokuły cieľefne od-
13: dãľã/ Czãfu kãfzlu y czãfu Pl?uri
14: dobrã / biegunkę zaľtanãwiã,
15: y rany w ielitach goij/ Trãd biã-
16: ľy z licza ľpãdzã y ľlezionę poľilã.
17: Gr? w go **koreniã** [!] .
18: 17. (dziwna numeracja wierszy od teraz w doľ dwie matryce) A
19: Gkom w go korzeniã
20: wodka ľkľaniã ľie ku
21: ľuchoľci, Otwierã zat
22: kanie flegmiľthe z żyľ
23: wãtrobnych y ľleziony, Vrine pę
24: dzi ku wyľzciu/ żoľtã niemocz z ľ źi nyрки czyľci/ á tak boleľci krzyżo-
25:

- 26: we vleczã które pochodzą z napeł
27: nieniã flegmiftego/ y też z napełnieniã wietrznego/
28: á tak też y na-
29: przeciwko kolicze ieft dobrã ku pi-
30: ciu/ żywot zmiękczań/ bolefc zę-
31: bow vfmierzã y zadzierzenie vri-
32: ny pędzi ku wyfzciu.

kolumna: c

- 1: Izopowã.
2: 18. A
3: IZopowã wodka ieft do
4: brã w niemoczach/ w
5: boleściach nyrzczanych y krzyżowych/
6: Czyfci
7: płuca y pierfi z flegmi
8: ftego napełnieniã, fład
9: że barzo pomagã naprzeciwko ka-
10: fzlowi ktori z **obphitoſzi** [!] flegmiftej
11: pochodzi/ y głod poſilã/ y Świę
12: tego Walantego chorobie fie prze
13: ciwi.
14: 19,
15: Ielenich Ięzykow. A
16: IElenich ięzykow wod-
17: ka otwierã j subtilizuie
18: twardoſci fleziony/ ka
19: mień łãmie/ y Vrinę
20: zbytnie płynãczã zaſtanãwiã/ y
21: **fzczkãw kę** [!] zaſtanãwiã/ y żołthã
22: niemocz vleczã.

- 23: Kofaczcowego korze. [=nia]
24: 20. NUMERACJA//A
25: KOfaćczowego korze-
26: niã wodka mã mocz
27: zagrzewaiącą y wy-
28: łufzaiącą miernie/ o
29: mywã y rołpãdzã grube wilkołci
30: flegmifte/ pierłi y płucza czyłci, w
31: ranach łprołthnych łmrodliwych
32: iełth dołwiãdczona ku wymywa-
33: niu/ kłocie w żywocie vłmierzã/ y

kolumna: d

- 1: żywot odmiękczã/ opuchłym lu-
2: dziom iełt dobrã ku picciu/ bowiem
3: łnich wypãdzã żółtã wodę. B
4: Theż naprzeciwno kurczowi y
5: iadom włzelkim iełt dobrym lekar-
6: łtwem, zimno y trzęłenie ktore by
7: wã w febrach: oddãłã. C
8: Theż gdy niewiałta namãcza
9: ciepłã wodkã Kofaćczowã miełt-
10: cze gdzie iełth macicza/ bolełci w
11: niey vłmierzã y kłocie włzelknie y
12: żyłeczki w niey rołprzełtrzeniã y o
13: twierã, liłzaie łpãdzã y łkorę zmãr
14: łzczonã na twãrzy rołciãgã/ pie-
15: gi też zganiã. D
16: Theż bielmo z oka łcierã/ bo-
17: lełci zębów vłmierzã y iadom łie
18: przeciwi y wypãdzã gdi łie iey kto

- 19: napije/ mǎ też mocz doſwiǎdczo-
20: nǎ wyciągać kholmci z rany poła-
21: mane/ Naprzeciwkho Scijaticze
22: to ieſt denney niemoczy y naprze-
23: ciwko rzezaniu w pułzczaniu vri-
24: ny ieſt pomocnǎ ku picciu.
25: Koſtywałowǎ.
26: 21. A
27: KOſtywałowǎ wodka
28: ieſth dobra na przepu-
29: klinę/ vrǎz/ na vr-
30: wanie/ na owrzedze-
31: nie trzew, lędzwi miechierza/ bie-
32: gunkę krwawǎ zaſtanǎwiǎ/ y też
33: krwiǎ plwanie/ Kholmci złamane
34: ſpǎiǎ/ y zwierǎ rany.

strona: 7

kolumna: a

Palonych.

Lift 7.

- 1: Kurzey nogi.
2: 22. A
3: KVrzey nogi Wodka ieſt barzo zimna y wil
4: gotna odwilzaiǎczǎ j
5: pragnieniǎ bronǎ á ży
6: wota płynienie zaſtanǎwiǎ/ ofko-
7: niny zębow oddǎlǎ/ á ieſt barzo
8: pomocnǎ tym ktorzy krwiǎ plu-
9: iǎ/
10:
11: Ieſth też vżyteczna napreciw [!] rozmagitym wrzodom, napreciw

12: Horifipili/ to ielt wrzodowi ktory
13: s kolery przychodzi/ I naprzeciw
14: Flegmonowi wrzodowi ktory przy
15: chodzi z krwi/ Naprzeciw zapã-
16: leniu wątroby/ y też naprzeciwno
17: ranã ielitowym/ Biãłym gło-
18: wãm zaftanãwiã zbytnie plynienie
19: krwi/ Wraczenie oddãlã/ a-
20: le wzrok mdli, Głowę pofilã y o-
21: lzalenie oddãlã gdy tą wódkã gło
22: wa będzie zmaczana.

23: Kaniey przędze.

24: 23. A

25: Kiniey **prędz** [!] Wodka

26: Ielt ciepłã y wyfufza-

27: iãczã w pirwzym fto

28: pniu/ Mã moc otwie

29: raiãczã zatkaniã w żyłach/ á tak

30: ielt dobrã w żółthey niemoczy/ v-

31: rynę pędzi, ziwot odmiękcziã j wã

32: trobę pofilã/ kholerę czyfci/ w Fe-

33: brach dziãtkãm młodym ielt do-

kolumna: b

1: brã ku **pociu** [!] / Mã włofnofc wypę

2: dzać dãwne á zagniã nieczyfłofci

3: z członkow y z żył.

4: Lawendowã.

5: 2. A

6: LAwendowã wódkę w-

7: miaftho Rozmarino-

- 8: wey może brać/ **bowie**^m
- 9: iefth rozliczney mocy
- 10: ku naprawie ciała czło
- 11: wieczego/ á tho iż na-
- 12: prawiã wízelki mocy w człowie-
- 13: cze, Iako przirodzeniã mocz. moc
- 14: żywota/ Mocz bacžnoſci y ruſza-
- 15: niã/ Mozg y z nerwy y z duchy ie
- 16: go/ ímyfly wnątrzne y zewnątrz-
- 17: ne wízythki poſpołu gich członki
- 18: naprawiã y poſilã/ á zachowawa
- 19: od ſzłaku/ to iefth od zabiciã powie-
- 20: thrzã/ od zawraczaniã głowy/ od
- 21: Świętego Walantego niemocy
- 22: od drżeniã/ od nieſnadnoſci ruſza-
- 23: niã członkow z zimney przyczyny
- 24: od głuchoſci/ od ſlepoty/ oſzalenie
- 25: pſuie á głowę naprawiã, w wízech
- 26: boleſc wímierzã y w wízythkhiey
- 27: głowie z zimney przyczyny/ zalu
- 28: ſz?ni odeymuie/ Khaſzel/ rany/ y
- 29: zwrzodzenie wnąthrz goij/
- 30: **członko**^m íchnãc niedã/ od otokow broni
- 31: Nadymanie y wodno ielnoſc wy
- 32: ganiã/ miechierz zachowãwã od
- 33: zwrzedzenia, Lędzwi boleſc leczy z
- 34: zimnoſci/ mocz broni od zaftano-

kolumna: c

1: wieniã y gryzienia iego odeymu-

2: ie, Niepłodną niewiaſtę íprawuie

3: ku poczęciu/ zaŝtanowienie rzeczy

4: iey przeprowiã/ gryzienie iey odey

5: muie/ omdlewaniã bronii/ Ale le-

6: piey gdy iã w winie pije niŝli tak

7: ŝamę.

8: Lactuczanã.

9: 25. A

10: LActuczanã wodka w

11: gorãczkach ieŝt nalep-

12: ŝza/ gdy iã pije y ma-

13: czaiãcz w niey chuŝtę

14: iakã okładã głowę y ŝkronie/ ŝen

15: czyni/ Na wrzody y na bolãczkhi

16: y teŝ na mieŝtca gorãcze przykła-

17: dać/ chłodzi ie/ ŝoŝtã niemocz le-

18: czi, gorãczoŝc lędzwi, rzezanie mo

19: czu odeymuie/ kolerę wypãdzã.

20: Lanczanã.

21: 26. A

22: LAnczanã wodkã v-

23: mywać twãrz/ zmazi

24: ŝniey ŝcierã/ mozg po

25: ŝilã/ przechody do nie

26: go othwierã w noŝie/ Człõnki ro-

27: zmagite pomazać, ŝchnãc gim nie

28: dopuŝzczã/ Gdy iã pije ŝercze po-

29: ŝilã/ omdlewaniã niedopuŝzczã/ fu

30: che żyły potwierdzã/ drzeniã bro-

31: niãcz/ tãkieŝ y głowie/ y rękãm

32: y pierŝãm.

kolumna: d

- 1: Lamikamieniowã.
- 2: 27. A
- 3: LAmikamieniowa wo
- 4: da ieft zagrzewaiąca
- 5: y wyfufzaiąca w wto
- 6: rym ťtopniu/ Nyrko-
- 7: wy kamień y miechierzowy łãmie
- 8: Theż iefth dobrã tym ludziem
- 9: kthorzi vrinę po troťzcie á częťtho
- 10: puťczaią z wielką boleťciã/ y theż
- 11: żoťthã niemocz vleczã gdy ťie iey
- 12: będziefz napijać/ albo prawy bok
- 13: maczãł gdzie wãtroba leży/ Tha
- 14: kiej też moczy wodka biedrzeńczo
- 15: wã.
- 16: Miodunczanã.
- 17: 28. A
- 18: MIodunczanã wodkha
- 19: poťpolicie z zieleń y ťko
- 20: rzentã iã pãłã/ Ser
- 21: cze poťilã/ krew czifci
- 22: Melankoliã wypãdzã/ jteż? mozg
- 23: zarażony/ m lankolijã ťpãlonã v
- 24: zdrãwiã, I tim ludziem ktorzy od
- 25: rozumu odchodzã iefth barzo do-
- 26: brã pić. B
- 27: Też ieft dobrã tym ktorzi ma-
- 28: iã na ťobie trãd albo ťwierzb, mo-
- 29: żefz tak **famępic [!]** albo zwinem mie-

30: I zaiącz y w pothrawy lãc á I niã

31: warzyć.

32: Macierzey dufzki.

33: 29.

strona: 8

kolumna: a

Palonych.

Lift 8.

A

1: MAcierzey dufzki wod-

2: ka ieft zagrzewaiãcã

3: y wyfufzaiãczã/ zołã-

4: dek/ wãtrobã y fle-

5: zionã pofilã/ od vkãżenia iadowite^{go}

6: zwierzęcia y gadziny iefth dobra,

7: wraczenie zaftanãwiã/ z Głowy

8: wilkhofci nofem wyciãgã gdy iey

9: ciepło vezmiefz vnos, na kamieⁿ ieft

10: vżytecznã/ Iteż kto vryny niemo-

11: że zadzierżec/ y naprzeciwkho om-

12: dlewaniu y kłociu w żywocie/ pa-

13: mięc naprawiã y bolefc w głowie

14: vfpokãiã/ á zwłãfczã rzeczy przy-

15: rodzone paniãm ku wyfzciu pobu-

16: dzã.

17: Michunki.

18: Połacinie Alkakenge. 30. A

19: ICh wodka iefth dziw-

20: ney mocy wpędzeniu vriny kto iey pułzczać

21:

- 22: niemoże, Nyrki y mie-
23: chierz czyłci s kamieniã piãłczy-
24: łtego/ á ielth barzo dobrã tym lu-
25: dziem kthorzy ze krwią á z wielką
26: bolełciã vrynę pułzcziã.
27: Mleczowã.
28: 31. A
29: WOdka Mleczowã ielst zimnã y wilgotnã, ży-
30:
31: ły wnęthrzne połilã y
32: wyczyłciã/ wrzedzie-
33: nicze gorãcze vleczã/ łen dobri czi-

kolumna: b

- 1: ni w żółtey niemoczy łlachethnã,
2: wãtrobę niewymownie potwier-
3: dzã/ łapkę też rołpãdzã.
4: Miętczanã.
5: 32. A
6: IEłst ciepłã y wyłufza-
7: iãczã/ mã mocz roł-
8: pãdzaiãczã/ trãwiãczã [!] /
9: y połilaiãcã tho
10: dlã korzennołci y woniey łwoiey/ otwierã zatkanie w wãtrobie y w
11:
12: łlezionie y w tych źiłach ktoremi
13: vryna idzie. B
14: Theż oddãłã czuchnienie vłth
15: ktore przychodzi zzagniłołci dziãłł
16: żoładek połilã/ chęc khu iedzeniu
17: wzbudzã/ wraczenie załtanãwiã,

- 18: omdlewanie oddãlã/ á tho khiedy
19: grzãnka zchleba bẽdzie rozmoczõ-
20: na w tey wodcze/ w oczcie/ w winie,
21: áte grzãnkẽ dalz trzimać pod
22: nofem y drugie na fkroni przyło-
23: żyfz. C
24: Też macicze czyfci pitã/ mle-
25: ko s fiadle w pierfiach roftaie/ ro-
26: bãki glifty w żywocie zabijã/ vry-
27: nẽ pobudzã y chciwofc cielefnã.
28: Matki bozey włofek.
29: 33.

kolumna: c

O wodkach.

A

- 1: MAtki bozej włofek woda
2: ielth miernã w cie-
3: płoſci/ trochẽ fie fkła-
4: niã ku fuchoſci/ rof-
5: pãdzã y subtilizuie wilkhoſci gru-
6: be ſpiekłe, ielth barzo dobrã tym lu-
7: dziem ktorym włoſy z głowy pa-
8: dnã/ I też tym kthorym fie ple-
9: ſze na głowie czyniã/ otręby z lu-
10: fkẽ z głowy ſpãdzã/ pierſi y płu-
11: cza czyfci ze wſzytkich nieczyſtoſci
12: flegmiſtych/ á tak y kaſzel wſpokã-
13: iã/ Kamieñ łãmie/ I w żółthey
14: niemoczy też ielth dobrã ku picciu/ ſleziony zapãlenie j rzezanie w pu-
15:

- 16: łzczaniu vryny oddãlã/ zołzy rof-
17: pãdzã/ zołãdek czyfci y ielita s ko-
18: lericznych nieczyfstoŃci.
19: MAiorãnowã.
20: 34. A
21: MAiorãnowã Wodka
22: iefth ciepłã y wyfułza-
23: iãczã/ mozg zaziębio-
24: ny zagrzewã/ w nie-
25: moczach zimnych iefth barzo vzy-
26: tecznã/ iako w paraliżu/ w fwię-
27: tego walantego niemoczy/ Sok
28: maiorãny głowę czyfci vywodząc
29: wilkoŃci nosem gdy ten fok wpu-
30: ŃciŃz w nos ciepłõ á potim zadzier-
31: żyŃz w noŃie chwilę.
32: Też gdy na ktore mieŃtce na-
33: biegnie krwie/ tak iż ono mieŃtce

kolumna: d

- 1: nafinieie/ Thedy fok MAiorãny z
2: miodem przeŃnym zmieszany á po-
3: tym na ono mieŃtche przyłõzony rofpãdzã krew y mieŃtche ono po-
4:
5: Ńilã.
6: MIkołaykowã.
7: 35. A
8: MIkołaykowã wodka
9: iefth dobrã na boleŃne
10: pułzczanie wody y na
11: kapanie rzeżãcze, yteż

12: na drżenie członka tajemnego/ na
13: ciężkości bokow/ gdy mocż niech-
14: cze odchodzić y na zaftanowienie
15: iego á to gdy sie vliczka zatkã ka-
16: mieniem kthory bywã w miechie-
17: rzu/ albo lipkhościami grubemi/
18: na ty rzeczy barzo fluży. Maku biãłego.

19: 36. A

20: Biãłego maku wod
21: ka drzemanie y ípa-
22: nie czyni/ gorãczość
23: pierfi kaźel fuchy/ fu-
24: chothy, gorãczość głowy/ fuchość
25: oczu/ wrzody złe pãłacze/ ty rzeczy
26: wízytky barzo pożytecznie le-
27: czi/ ociekłości gorãce y bolãczki le
28: czy/ w ítawiech gorãczã bolefc á z
29: włãzcza íprzodku rospãdzã.

strona: 9

kolumna: a

Palonych.

Lift 9.

1: Omanowã.
2: 37. A
3: OManowã wodka íeft
4: dobrã na zãduch j na
5: ciężkość pierfi/ kaźel
6: dãwaiący z nieczyfto-
7: fciami lipkiemi wypãdzã, ízczkãw
8: kę y boleśne puźczãnie vryny leczi
9: y miechierz czyfci.

- 10: Piołynowã.
11: 38. A
12: Piołynkowa wodkha
13: mã w łobie niepołpo-
14: lithe włofnołci/ abo-
15: wiem ludzie łtharych
16: wiekow zwykli byli dawać łok pio
17: łynowy Hethmãnom j Rothmi-
18: łtrzem gdy na woynę iechali, á to
19: czynili za wrołzkę przifzłego zwi-
20: cięłtwa ktore mieli mieć z nieprzy-
21: iacioł łwogich, przetho dãwali łok
22: Piołynow Hetmãnom pić. B
23: Atak ta wodka Piołinowã ro
24: bãki iako łã gliłti: zabijã w žiwo-
25: cie/ y wypãdzã precz/ y inłze zagni
26: łolci trãwi w žywocie wyłufzaiãc
27: ie/ á potym ono miełthcze połilã
28: niedopufzczaiãcz thakiego łie nicz
29: mnożyć w ciełe. C
30: Ta wodka żołãdek barzo po-
31: łilã/ włzytki nieczyłtołci czyłci łnie
32: go á potym gi vmocniã. D
33: Theż iełt łlachetnã naprzeciw

kolumna: b

- 1: zatkaniu wãtroby y łleziony/ na-
2: przeciwo Świętego walantego
3: niemoczy/ y też kto mowę łthraci
4: y naprzeciwo iadom, vrinę pędzi
5: j paniãm przy gich czałoch pomoc

- 6: daie wielką. E
- 7: Przeciwi fie iadowi Bielono
- 8: wemu/ opichowe. gdy rana będzie
- 9: tą wodką omyta/ niedopułci być
- 10: fiftule/ ani dziwe mięso vrofcie. F
- 11: I theż morowemu powietrzu
- 12: fie fprzeciwi gdy ią kto pije/ zgagę
- 13: y opuchlinę wypądzã/ á zwłãfz-
- 14: cza ięzyk opuchły vzdrãwiã/ y ię-
- 15: zyk vpadły podnofi.
- 16: Pfinkowã.
- 17: 39. A
- 18: PSinkowã wodką gdy
- 19: fnią omywã albo przy
- 20: kładã na miēsthcza go-
- 21: rãcze, gorãczołc wyciã
- 22: gã precz/ Na wrzody/ na bolãczki
- 23: na złe krofty/ na piekielny ogieñ/
- 24: na ociekliny gorãcze, na zapãlenie
- 25: rãn s cżyrwonofciã albo finofciã
- 26: Na ty wãfztki [!] rzeczy iēft barzo po-
- 27: żytecznã/ na bolełc głownã ktho-
- 28: rã bywã z gorãczey przyczyny/ y
- 29: takież oczu/ iēft barzo pomocnã.
- 30: Pozimkowã.
- 31: 40.

kolumna: c

o wodkach palonych

A

1: POzimkhowã wodkhę

- 2: gdy ktho pije/ oczy le-
3: czy z gorących wilko
4: fci y wzrok iaŃny dâ-
5: wâ/ czyrwonoŃci Ńpãdzã, kłocie w
6: nich odeymuie/ Lzy zbytnie wyfu-
7: Ńzã, gorãczoŃc lãdzwi y rzezanie od-
8: dala/ moczu/ kamieŃ lãmie á ia-
9: koby piãfek z moczem pãdzi precz
10: wrzody wnãthrzne goij/ biegunkã
11: czyrwonã Ńthãnowi/ krwiã plwa-
12: nie zaŃtanãwiã.
13: Paralizowego ziele.
14: 41. A
15: Ziela Paralizowego
16: wodka iefth dobra na
17: wŃzythki niemoczy fu-
18: chych zyl/ roŃpufzczã
19: Ńkurczenie ich ktore bywã od kur-
20: czu/ á nietelko zylly ale y członkhi
21: niektore y owfzem wŃzythko ciało/
22: lãmanie po koŃciach/ drzenie gło-
23: wy y wŃzytkiego ciała/ Sthawy
24: mdle/ nieŃpieŃzne ruŃzanie albo nie
25: ŃnadnoŃc ruŃzaniã/ Ńciãzkhofciã
26: chylanie, gdy Ńie nachyliŃz boleŃc w
27: grzebicie, członkow nieduŃznoŃc y
28: nieŃnadnoŃc khu ruŃzaniu/ Szije
29: ciãzkie obraczenie/ nog czãŃthe v-
30: pãdanie, kurczenie, Ńpanie bezmier-
31: ne/ rzeczy zmienienie/ omienienie

32: olńnienie/ Głuchość, niebacżność,

33: łmrod s człowieka/ wżezgo ciała

kolumna: d

1: obciężność/ leniſtwo/ pełność gło-

2: wy z wżezch nieczyſtoſci/ Remi ſtę-

3: powanie nadoł, wpacierzoch giemzanie/ Flux w gardle, w działłach

4: boleſc v w noſie/ vliczek zatkanie,

5: Ty wżytki rzeczi ta wodka barzo

6: dobrze naprawiã y leczy.

7: Polney ruty.

8: 42. A

9: POLney ruty wodka

10: **fkłaniãſie** [!] ku ciepłoci

11: y ku cierpności/ żołą-

12: dek vmocniã/ Mã

13: moc wycziſciaiãcã j vrinę pędzã-

14: cã/ przeciw ſwierzbiowi ieſt niepo

15: ſpolitã napijać ſie ieſy/ krew czyſci

16: z wilkoſci ſprochniałych á ſpãlo-

17: nych.

18: Polney drijãkwie.

19: 43.

20: POLney Drijãkwie wo

21: da ieſth ciepłã I theſz

22: wyſuſzaiãczã/ Thrã-

23: wi, I theſz roſpãdzã/

24: Thym kthorzy maiã Swierzb á

25: thrãd/ liſzaie/ ieſth barzo dobrã pić

26: natſzczo/ y tym ludziem czo maiã

27: parchy na głowie ieſth dobrã pić

- 28: ciężkość pierfi oddala, á zwłafzcza
29: łtarim ludziom/ iuz tego dofiwiad
30: czenie vkazuie/ iż wrzody morowe
31: rofpadza y wykorzenia s ciała.

strona: 10

kolumna: a

Palonych

Lift 10

- 1: Podroznikowa.
2: 44. A
3: POdroznikhowa wod-
4: ka iefth zimna/ chlo-
5: dzacza y wyfufzaiaca
6: Iefth dobra na kazde
7: vkafzenie iadowithego zwierzenia
8: gdy sie iey napijesz/ albo ono mief
9: ce namaczasz, watorę [!] pofilá y fle-
10: zione/ á zwłafzcza zapalona wá-
11: trobę chłodzi j febrę tercijanę leczi
12: Pigwiana.
13: 45. A
14: PIgwiana woda á na
15: wiczey w wino wpu
16: łczona/ gdy ia kto pi
17: ie zoladek pofilá j bie
18: gunkę zaftanawia.
19: Pfilij.
20: 46. A
21: IEfth zagrzewaiacza y
22: wyfufzaiaca miernym
23: obyczaiem/ Ma mocz

- 24: wyfufzaiącą y omywa
25: iącą/ Wfzelkxie lifzaie y ognikhi
26: fpadzã y goij/ á gdy kniey przyło
27: żyfz miodu przefnego/ tedy płec na
28: Liczu [!] czyfci y gładkhã czyni y na
29: rękach tãkież/ piegi z licza fpadzã
30: Thwãrdofci z macicze rofpadzã/
31: ciało narãfzcã wranach wfzelkich

kolumna: b

- 1: I też naprzeciwwko iadowitemu v-
2: kãfzeniu iefł vżytecznã.
3: Przefłkowa.
4: 47 A
5: IEfłh zimnã y w pirw-
6: fzym ftopniu, fuchã w
7: wtorym/ mã w łobie
8: niemałą czierpność/
9: á dlã tego też rany goij/ á zwłãfz
10: cza kthore fã w ielitach gdy fnich
11: krew wychodzi. B
12: Theż y rany miechierza goij,
13: zoładka y wãtroby gdy fie iey na-
14: pijefz/ albo ty miefłcza namãczãfz
15: krew też załthanãwiã ktorã znofã
16: płynie á tho gdy tey wodki w nos
17: nabierzełz á rękã zadzierzyfz.
18: Takiey też moczy y włofności iefł
19: wodka z zieleń Sporzyfzowego.
20: Pãprocianã.
21: 48.

- 22: PAprociana wodka ieft
23: niemały ciepłoci á
24: mało sie fklaniã khu
25: fuchołci/ chrobãki w
26: człowiecze zabijã/ Płod vmarły
27: wypadzã z żywotha, y żywy przed
28: czafem porodzeniã wypadzã z ży
29: wota/ ieft barzo vżytecznã naprze
30: ciwkho fiłthułãm wyfufzaiącz iey
31: goiącz/ á to gdy ie będziefz wymy-
32: wãł tą wodka zwinem zmiefzãwfzi

kolumna: c

O wodkach.

- 1: Powiedaiã niektorzy/ gdy no-
2: gi będa vmyte tą wodka [!] Papro-
3: ciana iżeby ftolcze zbytnie miała
4: ftanowić á potym żywot mocznie
5: zatwierdzać.
6: Rucianã.
7: 49, A
8: RVcianã wodka kiedy
9: kto pije/ oczy czyłci y
10: wzrok połilã/ Iadom
11: do nich przyłtępowãc
12: niedã/ pierfi z grubych wilkofci czi
13: łci/ to ieft precz wymiatã charka-
14: iącz/ kafzel dãwiãczy vłpokoia/ y
15: też zãduch cięzki kthory bywã od
16: kafzlu odeymuie.
17: Rumienkowã.

- 18: 50. A
- 19: RVmienkowã wodka
- 20: poranu pithã/ boleŃci
- 21: głowne wŃpokhoiã/ y
- 22: boleŃci wnętrzne/ kłõ
- 23: cie w bokoch/ grizienie z wrzodow
- 24: wnętrznych oddãlã/ mocz wyga-
- 25: nia/ khamieñ łãmie/ lędzwi czyfci
- 26: Niemocz biãlã á lipkã niewieŃciã
- 27: rozrywã á czyfci z złych zbythkow
- 28: y nadymanie macicze odeymuie/
- 29: y teŃ trzew y zołãdka/ zołtã nie-
- 30: mocz leczy/ Mãrtwy płõd wygã-
- 31: niã/ zimnicze wŃztyki mdli, moczy

kolumna: d

- 1: gim niedãwã/ wplãwy niewieŃcie
- 2: zaŃtanawiã/ grizienie w trzewach
- 3: y cieczenie gich wŃmierzã/ czyrwo-
- 4: nã biegunkę zaŃtanãwiã.
- 5: Rozmarinowã:

- 6: 51. A
- 7: ROzmarinowã wodę
- 8: ktorimkolwiek obyczã-
- 9: iem przyprawisz/ cho-
- 10: ciayze thak iã wcziniŃz
- 11: przez Alembik iako y inŃze wodki/
- 12: chocia teŃ wwarzysz w wodzie Ro-
- 13: zmarin, albo teŃ wyciãgniesz moc
- 14: Ńniego przez Ńlõncze/ tedy mã oŃõ-
- 15: bnã mocz á niepoŃpolitã ku zdro-

- 16: wiu ludzłkiemu, bowiem iakmiarż
17: na każdą niemocz z zimney przy-
18: czyny iefth vżyteczną/ Chęć ku ie-
19: dzeniu łtraczoną przywraczą y du
20: chy ożiwiające pomnążą/ mozg,
21: y głowę włzytkę pořilą, żyły fuche
22: vmocnią, włofy na głowie pada
23: iące zadzierżawą y gęłci ie/ gdy
24: głowę tą wodką przemyiełz.

strona: 10

kolumna: d

- 1:
2:
3:
4:
5:
6:
7:
8:
9:
10:
11:
12:
13:
14:
15:
16:
17:
18:
19:

20:

21:

22:

23:

24: B

25: Melankoliją y flegmę trawi

26: A prawie człowiekha odmładzã y

27: czudniey^{sz}e^{sz}o cżini/ od prochnieniã

28: y zagniłości ciała bronii y fiftułę

29: leczy/ zęby y działła chore vmocz

30: niã/ rany ze wrzodow wyfuszã y

31: goij/ **Neprzeciwno** [!] kordijacze iefth

32: bardzo dobrã/ Biegunkę fthanowi

33: y macicę poŃilã á Ńprawiã iã łac-

34: nieyŃzã ku pocżęciu.

strona: 11

kolumna: a

Palonych.

LiŃt 11.

1: Rozanã.

2: 51, A

3: ROżanã wodka Ńercze

4: ochładzã yinŃze cżłon

5: ki wŃzytki przednieyŃze

6: poŃilã á ftrzeże gich v

7: padku/ vpadłe podnofi/ Ńwã won

8: noŃciã duchy Ńerdeczne y przyro-

9: dzone ciepłõ poŃilã á prochnieniã

10: y zagniłości w cieie być niedopuŃz-

11: cżã/ w cżyrwoney y w kaŃdey in-

12: Ńzey biegunce j cżãfu omdlewaniã

- 13: ieft dobrą pic y licze kropić/ Wra
14: czanie y pot zbytni s ktorego wiet
15: fza mdłość przichodzi: zaftanawia
16: Działła pothwierdzą y wonią v-
17: Itam daie przyjemną gdy komu z
18: vlt czuchnie. B
19: Gby [!] ktho sobie licze vmywā
20: Rożaną wódką czyni płeć wdzie
21: czną á lubiezną. A gdy kniey tro
22: chę wina przyleiesz á w oczy w pu
23: scisz/ potwierdzą oczy y lipkości w
24: szelkie scierā á wzrok iaſny czini, A
25: zwłāszcza gdi kniey wložisz trochę
26: Tucijey á czarney heleny y cukru
27: tak iż sie ty rzeczy w niey rospuż-
28: czą/ tedy ieft niepośpolite lekarth-
29: wo na chore oczy. C
30: Też fama rożaną wódka tel-
31: ko z biłym cukrem albo z lodo-
32: watym zmieszana/ ieft barzo fla-
33: chetnā na chore oczy/ abowiem ie
34: poſilā y czyrwoności ſnich y lipko
35: ſci ſpādżā.

kolumna: b

- 1: Roiownikowā.
2: 52. A
3: ROiownikowā wod-
4: ka ieft ciepła y fucha
5: w ſwogich włofnof-
6: ciach/ ieft wzytecznā

- 7: żołądkowi zimnemu y wilgotne-
8: mu á czini w nim trawienie dobre
9: smętnego człowieka wwelela fer
10: cze y mozg pofilaiącz/ boiazni od
11: dala y lekania fercza kthore rzeczy
12: prychodzą [!] z melankolijey á s spã-
13: loney flegmy/ iefth teź dobrã temu
14: khogoby pies vijadł albo y niedz-
15: wiadek/ tedy ma taki człowiek pić
16: tę wodkę/ zołzy y teź gruzły ktore
17: bywaią w szigi: rospadza.
18: RZodkwiana.
19: 53 A
20: RZodkwiana wodka
21: iefth zagrzewaiacza/
22: wyfufzaiacza y otwie-
23: raiacza/ vrinę pobu-
24: dzaiacza, ociera nieczystosci w ieli
25: tach/ lifzaie y zoltoć sciala spã-
26: dza **wfelkie**⁸⁰ członku/ głos otrzy
27: flegmę grubą alipką w pierfiach
28: vkrawa/ Quartanę vlecza/ y o-
29: puchłym ludziem iefth dobrã pić/
30: Kamień łamie á pobudza chęć cie
31: lefną małżonkom ku krotchwili
32: żołądek mdli y wracanie przywo

kolumna: c

O wodkach.

- 1: dzi bielmo małe z oka y teź piegi
2: z licza rospadza/ fliuogorz rezel-

- 3: wuie/ y twardość łeziony rozgã-
4: niã/ á zwłãzcza tym ktoby fie fka
5: ził bdłami dobrã ielć po nich rzod
6: kiew albo wodka Rzodkwiana.
7: Rołchodnikowã.
8: 54, A
9: ROłchodnikowã wod
10: ka ielst wielkiey zimno
11: łci á trochę wyłufza-
12: iãczã/ odrãżã ogień
13: z miełtca zapãlonego/ á thak na
14: wrzody bolãcze á goraiãcze ielst v-
15: żytecznã/ Na podogrę ielst dobrã
16: á zwłãzcza ktorã przychodzi z go
17: rãczey przyczyny/ I też na łpãle
18: nie/ albo na oparzenie vkropem
19: ielst dobrã maczãc ono miełtche/
20: Zmiełzanã z rożanym oleykiem/
21: boleć w głowie vłmierzã/ y ołza-
22: lenie vłpokhãiã kthore z gorãczey
23: przyczyny pochodzi/ I theż ranki
24: wnełtrzne goij.
25: 55.
26: Slãzu włoskiego. A
27: SLãzu włoskiego wod
28: kę gdy kto pije/ ocie-
29: kłofci/ bolãczki/ wrzo
30: dy/ y włzytki twardo-
31: łci wnełtrznã miękczã/ gorãczołć o-
32: deymuie/ pierłi y płuczã miękczã,

kolumna: d

- 1: y trzewa/ kafzel fuchy oddalã/ O
- 2: wrzedzenie Lędzwi y Miechierza
- 3: goij.
- 4: Skoczkowã.
- 5: 56. A
- 6: SKoczkowã wodka iest
- 7: dobrã, á tho iż trzewa
- 8: czyfci a odmiękhczã/
- 9: glifty wygania y wod
- 10: nofc wnąthrzną precz/ Parfzywą
- 11: głowę czyfci/ zmayı na cieie y na
- 12: twãrzy poczerniałe łpãdza precz.
- 13: Sporzyfzowã.
- 14: 57. A
- 15: SPorzyfzowã woda iest
- 16: zimnã/ áłtey zimno-
- 17: fci mã cierpnoć, átak
- 18: dlã cierpności łwoiey
- 19: krwawe cieczenie trzew/ czyrwo-
- 20: nã niemocz/ khrwiã plwanie/ pa-
- 21: niãm gich rzecz: zaftanãwiã/ Ra
- 22: ny łtulã/ Owrzedzenie wnąthrzne
- 23: goij/ á tak y włzythkich członkow
- 24: gdy iã pije albo mączaiącz chufę
- 25: przykladã/ Gdy krew z nofa zby
- 26: tnie płynie/ tedy they wodka włãc
- 27: á zaftanowi iã/ Ranienie oczu y
- 28: powiek gich goij/ Ta wodka poži-
- 29: tecznã iest brać iã w lekarftwa gdi

30: maia przyprawiać na iakie zafta-

31: nowienie albo na zawarcie.

strona: 12

kolumna: a

Palonych

LiŃt 12

1: Swieczkowã.

2: 50,

3: SWieczkowã Wodka

4: ieft dziwney moczy w

5: naprawieniu fkażone

6: go wzroku, á ieftli ku

7: temu zielu przyłóżyfz koŃzifzczkha/

8: Ruty/ iaŃkołczego ziele/ welfpołek

9: w iednym alembiku Ńpãlifz na wo-

10: dę/ tedy będziefz mieć dziwnã wo-

11: dę á niepoŃpolitey moczy w poŃi-

12: leniu chorych oczu/ á zwãłfzcza lu

13: dziem Ńtarym á flegmiŃtym.

14: Szczyrowã.

15: 59. A

16: SZczyrowã wodka ieft

17: ciepłã j Ńuchã, flegmę

18: łączniuchno wywodzi

19: ktho mã Ńparzenie o-

20: gniem, ieft dobrã maczać onomief

21: cze/ Twardość Ńleziony roŃpãdżã

22: y głowę czyfci kto niã Ńobie vŃtha

23: płocze/ z Winem zmiefzanã ta to

24: wodka á gdy ktho Ńobie niã rany

25: wymywã/ goij y czyfci y ciało ro

26: łci.

27: Szałwijowã.

28: 60. A

29: SZałwijowã woda ieft

30: ciepłã y wyfufzaiącã

31: A łtãdże mã mocz ro [!]

32: pãdzaiącã [!] y prziciã

kolumna: b

1: gaiącã/ ieft barzo dofwiaðczonã

2: w niemocach głowy/ mozgu y fu

3: chych żył/ To ieft naprzeciwno pa

4: raliżowi, Świętego walantheo

5: niemoczy, y teź drzeniu **czonkow [!]** /

6: Ieft barzo vzytecznã żoładkowi/

7: trãwiãcz w nim nieczyłtołci włzel

8: kie/ Chęć ku iedzeniu daie, A zwłã

9: łzcza gdy by kto vczinił łzałłżę łtey

10: wodki á łtrochã pieprzu y oczta á

11: łtego vczyniã łzałłżę.

12: Szczotkowã.

13: 61. A

14: TA wodka ieft niema-

15: łey zimnołci/ throchę

16: wyfufzaiącã/ áłtãd

17: że mã mocz **ogeiń [!]** od-

18: rażaiącã od khaźdego członku y

19: od kaźdego gorãczego wrzodu/ za-

20: pãlenie żoładka y wãthroby chło-

21: dzi/ rany włzelkie wyfufzã y goij/

22: bolełci vłzu vłmierzã y ropę łnich

- 23: wypądź y wyfuszã,
24: Theż rany w płuczach y w ielitach goij/
25: Itheż
26: paniã chorobę przyrodzonã za-
27: łtanãwiã y wŕzelkie krwie pŕynie-
28: nie skãdby kolwiek byŕo: załtanã-
29: wiã/ ofzalenie też oddãlã gdy czu-
30: ło bẽdzie tã wodkã częŕto mãcza-
31: no.
32: Szafranowego kwia
33: 62.

kolumna: c

O wodkach

A

- 1: SZAfranowa wodka
2: kiedy wniew omãcza-
3: iãcz chuŕtę á przykła-
4: da na boleŕci denne: v
5: łmierzã ie y oddãlã/ y też inŕze bo-
6: leŕci/ iako wrzody/ bolãczki/ ociekłoci
7: wŕzelkie zgłãdzã rołpãdza-
8: iãcz/ Twardoŕć bokow y też bolã-
9: czek zmiãkczã/ żyły w zadku ocie-
10: kłẽ albo ranione goij y oprawuie/
11: wrzod w zadku kthory zowã ficus
12: leczy mocznie, Twardoŕć żył yteż
13: łchnienie człõnkow naprawiã/ Lã
14: manie vłmierzã/ wrzody gnijãce
15: czyŕci.
16: Trãwã.

- 17: 63. A
- 18: VODkę trawową gdi
- 19: ktho pije/ lędzwi czy-
- 20: fci y zatkanie ich prze
- 21: prawiã/ y zatkanie fle
- 22: ziony y wątroby/ boleści w prze-
- 23: gubiech w̄mierzã, á plugaftwa pę
- 24: dzi w przechody Lędzwiane y mie
- 25: chierzowe/ albo korzenie iey iefth
- 26: moczy otwieraiączey á naprawia
- 27: iączey gorączofci miernie/ á prze-
- 28: toż w thym przewyżfzã ine wodki
- 29: Owrzędzenie miechierza y lędzwi
- 30: goij/ Rzezanie moczu y boleść w
- 31: członku/ żółtą niemocz też leczy.
- 32: Trłyczowa.

kolumna: d

A

- 1: TRrłyczowa woda iefth
- 2: ciepłã y fuchã w wto
- 3: rym stopniu/ czyfci y
- 4: rośpãdzã/ kolerę czy-
- 5: fci wespółek y flegmę wodną/ iefth
- 6: v̄zytecznã naprzeciwno lifzaiom y
- 7: naprzeciwno fwierzbiom/ kthoby
- 8: potrzebował womitu wczynieniã
- 9: to iefth wraczaniã/ thedy fie ciepło
- 10: z maślem á z oliwą napiy tey wo
- 11: di, będziefz miał wraczanie/ blizny
- 12: gładzi y glifty z żywota wypãdzã.

- 13: Wołowego ięzyku.
14: 65. A
15: TA wodka Sercze po
16: filiã/ cziłci krew gru-
17: bą/ I Wilkołci gru-
18: be á cziniącze pari ro
19: łpufłczã/ wesołą myłł czyni/ na-
20: każony mozg á zanieczyłciony ty
21: mi parami grubemi/ kthore przy-
22: wodzą człowieka aż khu ołzãłeniu
23: naprawiã, Tefknołć/ złe dumanie
24: łzkarade mowienie/ Wefnie łtrałz-
25: liwe widzeniã: oddãłã, Ołypanie
26: krołł/ Liłzaie/ łwierzb/ Francze/
27: To włzythko goij/ Pierłi cziłci y
28: płuczã/ kałzel łuchy y łuchoty vz-
29: drãwiã.
30: Wirzbowã.
31: 66.

strona: 13

kolumna: a

Palonych

Liłł 13

A

- 1: Virzbowã wodka ro-
2: bãki w włzu zabijã kie
3: dy iey tham w pułciłz [!],
4:
5: Gnoy gdy z włzu cie-
6: cze wyczyłciã gi/ gliłty w żywocie
7: morzy gdy iã pije/ płod mãrthwy

- 8: wygania^o/ fiftuły czyłci y goij/ żył
- 9: nożnych miekkoć j trzewa vtwar^o
- 10: dzã.
- 11: Winnã.
- 12: 67. A
- 13: GDi povzrzeniu iagod
- 14: poftawić nieiakã fkle-
- 15: niczę aby do niey cie-
- 16: kło/ Tha woda dziw-
- 17: ney á rozliczney pomoczy ielth ku
- 18: ofwieczeniu oczu á ku naprawie-
- 19: niu z niedoftatku z gorączey przy-
- 20: czyny/ kłocie w oczoch z gorączo-
- 21: ści łez: odeymuie/ zaćmienie oczu
- 22: dlã dimow z żoładka w głowę w
- 23: fthapuiących wyiafniã^o/ y wzrok
- 24: naprawiającz oſtrzy y poſilã^o.
- 25: Vinnech skorek vodka
- 26: 60. A
- 27: Z Winnych fkorek woda
- 28: alko z liſciã, gdi iã pije
- 29: w gorączkach/ chęć ku
- 30: iedzeniu dãwã^o/ Gorã-
- 31: czofć wnątrzną vkladã^o/ wracza-
- 32: nie/ cieczenie wſzelkie fkãdkolwiek
- 33: by było: zaftanãwiã^o/ pãlenie gafi
- 34: wnątrz.

kolumna: b

- 1: Włoskiego kopru.
- 2: 69. A

- 3: WŁoſkiego kopru wod-
4: ka zaćmienie oczu wy
5: iaſniã/ y theż ludziem
6: opuchłym y tym kto-
7: rymby pamięć zginęła: pomãgã,
8: Theż ſie iadom rozmagitim prze-
9: ciwi/ Też bolenie w krzyżoch vle-
10: czã y z miechierza rzezanie wypã-
11: dzã, vrinę ku wyſzciu y przyrodzo-
12: ney rzeczy białym głowam pobudzã
13: I theż mleko mnoży w pier-
14: ſiach/ á nafiienia: to ieſt naturi ob
15: phitoſć męſzczyznãm ſtarym przy
16: rodzzonego daie.
17: Wyſokiego ſlãzu,
18: 70, A
19: WYſokiego ſlãzu woda
20: ieſt zimnã j wilgotnã
21: w ſwogim przyrodze-
22: niu/ ziwot odmiękczã
23: y wrzedzienne gorãcze á bolãcze
24: chłodzi y bol w nich vcifza/ twardoſci ich roſpãdzã á odmiękczã/ barzo
25:
26: też ieſt dobrã pomaczać na
27: to mieſtce gdzie vkãfi pczõla.
28: Iałowczowã.
29: 71.

kolumna: c

O wodkach

- 1: Wodka Iałowczowã.

- 2: 72, A
- 3: IAłowcowã wodka ieft
- 4: ciepła I wyfufzaiącã
- 5: mocznie, barzo ieft lub
- 6: thelnã/ rofpãdzaiącã
- 7: nieczyſthoſci wſzelkie,
- 8: á tak ieft ofobnã na wy-
- 9: mywanie ran ſmrodliwych/ á v-
- 10: rynę mocznie pędzi y przyrodzone
- 11: rzeczy biãłym głowã/ vmarły
- 12: płod w żywocie wypãdã y żywy
- 13: przed czaſem/ iadom ſie przeciwiã
- 14: y chrobãki iadowite z domu wygã
- 15: niã/ iako ſã węże/ poiãczy/ myfzy
- 16: y infze robãki. B
- 17: Też fama wodka w ktoreyby
- 18: był vwarzony Iałowiecz/ ieft do
- 19: bra paniãm pić ktore maiã boleſci
- 20: w maciczcy, j na oddãwienie żił do
- 21: brze naparzać mieſzcze ono mãcza
- 22: iãcz gębkę w oney wodzie á przy-
- 23: kładać na mieſzcze oddãwione.
- 24: Koniecz wodkã.
- 25: WODki ktore flu-
- 26: zã na głowne
- 27: boleſci/ á zwłãſzcza z zimney przicziny
- 28:
- 29: ſã thy.

kolumna: d

- 2: Lawendulowa/ Bukwiczana,
3: roiownikowa/
4: Szałwijowa/
5: Piwowonijowa/ rumienkowa Babkowa/
6: Koczenkowa/ Nostrzegowa.
7: Na boleść oczu z zim-
8: ney przyczyny.
9: Wodka Włofkiego kopru, Czelidonijowa
10: Swieczkhowa/
11: Ruciana/ Werbenowa/tho iefth/
12: Kofzyfzczkowa/ Kozłkowa.
13: Na bolenie oczu z go-
14: rączy przyczyny.
15: Wodka Rozana/ Pozimkho-
16: wa/ Dziewannowa, Wpio-
17: wnikowa, listow winnych.
18: Pierfiam/ na khašel/
19: na duźnofc.
20: Wodka Izopowa/ Granito
21: wa/ Omanowa/ Podroźnikowa/
22: Anyżowa/ Tyranna/ flazowa.

strona: 14

kolumna: a

O wodkach.

- 1: Na bolaczki.
2: Wodka Polney drijakwie/ wo-
3: łowego ięzyku/ Boragowa/
4: Maku białego, Ięczmienna, Ru
5: mienkowa
6: No [!] wątrobę y na wo

- 7: dnocielność.
- 8: Wodka Piółyńkowã/ Mleczo
- 9: wã/ Kopytnikowã/ Kozł-
- 10: kowã/ Benedictowã/ Opichowã
- 11: Moiownikowã.
- 12: Slezionę naprawiã.
- 13: Wodka Ieleniego ięzyku/ żar-
- 14: nowczowã/ Polney ruty/ O
- 15: zankowã/ Kamiey przędze/ Iefio-
- 16: nowã/ Wieprzynczowã.
- 17: Ktore pofilaiã fercze.
- 18: Wodka kwiatu B orãgowego
- 19: Wołowe^{go} ięzyku/ Roiowni-
- 20: khowã/ Lanczanã/ Iablęk flod-
- 21: kich/ Świętego Iana ziele.
- 22: Lędzwiam y miechie-
- 23: rzowi.

kolumna: b

- 1: Woda Anyżowã/ Piotruńczã
- 2: na/ Oorzefzkowã/ Malono-
- 3: wã/ Rumienkowã/ Opichowã/
- 4: Lefniey marchwie/ Sirpikowã.
- 5: Na niemoczy macicze
- 6: Wodka Poleiowã. Czãbrowã
- 7: Macierzey dufzki/ Wrotyczõ
- 8: wã/ Biedrzencowã, Iałowcowã
- 9: Roiownikowã/ Byliczowã/ z zie
- 10: la Macicznego/ Biãley lebiodka,
- 11: y czyrwoney/ Szawinowã.
- 12: Zele maciczne: nieuiedziałe iako ie

- 13: po polńku zwać/ telko wiedz że na
14: macicze iest barzo dobre/ z byliczą
15: y z wrotyczą iest iednakiey mocy
16: na tę rzecz.
17: Kthore krew czyfcią z
18: grubych wilkołci.
19: WOdka Polney ruty/ Główek
20: chmielowych/ Kaniey przędzie
21: Wołowego ięzyku/ Borągowã/
22: Polney drijãkwie/ woda s fyrze-
23: niã dobrze wytłoczonã.
24: Ktore leczã czyrwonã
25: niemocz/ łtrzew ciecze-
26: nie/ vrãz Przepuklinę.

kolumna: c

O wodkach.

- 1: BAbczanã/ Wężowego Ko-
2: rzeniã/ Węziwnikowa z zie-
3: lã/ Pozimkowã/ Dziewannowã, Przęłkowã Rołchodnikowã/ ko-
4:
5: łtiwałowã/ Ziwołostowã, Spo-
6: rzilzowã.
7: Dnę w kołciach/ w łta
8: wiech/ y w inych człóⁿkach
9: leczi/ a to skoro fie
10: bolefc poczynã: timi
11: wokdami [!] macza
12: iãc wnich chułti
13: mãłz przikła-
14: dacz czę- łto.

- 15: ROżanã wodka/ Dzie
16: wannowã/ babczanã
17: trochę octu knim przy
18: łącz, Po trzech dniach
19: zafię to przykładây/ Wodkę pfin
20: kowã/ Rumienkowã/ Izafrano-
21: wã/ Dziewannowã, Zmieszãc ie
22: społem á takież przikładać, potim
23: po kielko dniach/ Chebdowã/ Ru
24: mienkowã/ Szafranowã/ zmie-
25: szać ie á niemi okładać/ Na ořtat
26: ku temi to okładać/ zmieszây spo-
27: łem ty wodki/ Piołynowã/ Pa-

kolumna: d

- 1: lachowã/ chebdowã/ Rumienko-
2: wã/ Bzowã/ Wina trochę przy-
3: łącz knim, Thak tym zrzãdzeniem
4: dnę z wirzchu muřifz goijć/ a we-
5: wnãtrz inřzem obyczãiem kthemu
6: řlużãczym.
7: Zimniczę thrzeciego
8: dnia leczycz.
9: POdrořnikowã wodka/ z zielã
10: Pępawy/ Mleczowa, Lamika
11: mieniowã/ Fijołkowã/ Rożana,
12: Dziewannowã/ Szczãwiowã.
13: Zi^mniczę kazdego dnia
14: będãczã: leczycz.
15: Benedyktowã wodka/ Podroř-
16: nikowã/ Piołynkowã/ Czyrwoney Lebiodka/ Miętczana.

17:

18: Na zimniczę czwarte

19: go dnia.

20: Wodka Babczanã/ Chmielo-

21: wã/ Polney Ruty/ Dziewan

22: nowã/ Ieleniego ięzyku/ Kaniey

23: przędzie/ Lemikamieniowã/ Wo-

24: łowego ięzyku/ Dębowã.

strona: 15

kolumna: a

1: Wodki drugie ktore *fa* [!] do-

2: bre na wiele niemoczy ludzkich/ á inżem mi-

3: ſterſtwem bywaią pãlone/ nie tak

4: iako ty pirwſze/ á dla tego

5: położyliſmy ie iakoby

6: oſobno.

7: TYch wodek ieſth then

8: ſpoſob/ iż ſã niektore

9: z zioły woniajączemi

10: ſkładãne/ á niekthore

11: theż ſamy wodkhi/ Gdzie roſka-

12: zuie dać vkhifiec: Mãſz wiedzieć

13: iż tho w gnoy khońki wſthawić

14: w ſklanym naczyiniu/ ádać temu

15: ſtać tak iako tam roſkãże iżby v-

16: kifiãło/ potym wypãlić, Ieſt ſpra

17: wa ku pãleniu tych wodek kthorã

18: aptekarze zowã Balneum Marie

19: Wodka złotã na vzdro

20: wienie wſzithkich nie-

- 21: moczy głównych. A
22: WEzmi Sandalow/
23: Cżyrwonego/ Bia-
24: łego/ Zołtego/ korã
25: kow cżirwonych y biã
26: łych/ zielã przerwięp, Diptãmu,

kolumna: b

- 1:
2:
3:
4:
5:
6:
7: Bolu^m armenum, Sanguinem
8: drãcenic (w aptecze)/ Wężowni-
9: ku/ Biedrzeńczu/ Terrãm figilla-
10: tãm (w aptecze) an 3. Wronie^g
11: oka 63. Drijãkwie. ż 7. ti wżit
12: ki rzeczy zmiefzã y z orochy włofskie
13: mi wziãwży ich dziewięć, á to po thym włoż w Gorzãłkę czoby iey
14:
15:
16:
17: było poł kwãrty/ á ktemu przyley
18: ocztu winnego kwãrtę/ á niechã y
19: tak kife przez czały thidzień w nã-
20: cżyniu czonowem/ Potym to wy-
21: palić w alembiku á thę wodkę pić
22: tak wiele czoby fie wlało w poł ia
23: ia kokofzego.

- 24: Wodki barzo dobro lu
25: dziom nielfyńczym, A
26: VEzmi wodkhi z lićia
27: włofkie⁸⁰ orzecha, pio-
28: łynowey/ Rozmari-
29: nowey/ wŕzytkich ro-

kolumna: c

O wodkach

- 1: wno ŕzeć łotow, iaiecz mrowczich
2: ŕwieżych ofm łotow/ to wŕzitko w
3: ŕklenice włoż á zakrij dobrze włoż
4: że w gnoy przez ofm dni aż vkife/
5: potym to wypalić á tę wodkę po-
6: ŕtawić na flończe przez trzydzieŕci
7: dni/ á potym pożywåy.
8: Wodka ludziem bar-
9: zo dobrå na zåomie-
10: nie [!] oczu kthorym
11: lie zdå izby pzez
12: ŕcklo patrzali.
13: VEzmi Piołynu/ con
14: tarzijey/ kaźdego po
15: garćci/ Czarnuchy
16: ŕtartey na proch poł
17: funta/ Wina białego dwa funty
18: zmieŕzåy to ŕpołem á wypål przez
19: Alembik/ powtore pål obyczaiem
20: tem iako zowå aptekarze Balneu^m
21: Marie.

22: Na toz wodka barzo

23: dobrą wpułzczac

24: ią na nocz w

25: oczí.

kolumna: d

1: VEzmi włoskiego kopru

2: Ruty, Swieczek/ wy

3: fokiego Mleczu, Bu-

4: kwicze/ Rożey czirwo

5: ney/ Czelidonijey/ Ty wśzytki zio-

6: ła maią być świeże, á brać ich pod

7: iedną miarą, á z liekãwłzy ie włoż

8: w czyfte wino niech vkifaią/ przez

9: ołm dni maią łtać, potym wypál

10: pierwłzã thedy wodka iesth iakoby

11: Srebro/ wtorã iako Złoto/ trzeciã

12: iako Balfãm.

13: Gdy komu łzy płyną

14: z oczu z gorączzey

15: przyczyny.

16: NAprzod wezmi wodki

17: Rucianey/ Fiołkowej

18: Rożaney/ Swiecz-

19: kowey, wśzythkich ro-

20: wno/ zley ie wśzytki w łklenicę/ á

21: dãy łtać na flończu przez trzy dni

22: potym gich pożywã.

23: Wodka ktorã przywra

24: czã łtraczonã krãfę

25: na obliczu.

strona: 16

kolumna: a

Palonych

LiŃt 12

- 1: Nãprzod wezmi wodki
- 2: Bukwiczowey/ Roz-
- 3: marinowey/ KofzyŃzcż
- 4: kowey, to ieŃt verbeno
- 5: wey Piołynowey/ wŃzythkich ro-
- 6: wno, zmieŃzãy ie Ńpołem á dãy Ńtãć
- 7: na Ńlończu przez oŃm dni.
- 8: Na trędowatã twãrz
- 9: WODka z korzeniã pŃinek, pŃie^{gõ}
- 10: ięzyku kwiãtkow Bobowych
- 11: wŃzytkiego po garŃlci/ Camphory
- 12: poł łota Ńtartey, zetrzeć to wŃzitko
- 13: Ńpołem á potym wypalić thym o-
- 14: byczãiem czo aptekarze zowã bal
- 15: neum marie, przinãmniey dwa ra
- 16: zy, á mãczãiącz w tom chuŃtę przy
- 17: kładać na twãrz.
- 18: Ta vodka ieŃt Ńpãdza
- 19: iãcza kroŃty na twã-
- 20: rzy y na oczech.
- 21: **WE**zmi [!] pokrziwy á s Ńiekãy iã
- 22: potim włõż w wino przez czte
- 23: rzy dni, potym wypãl, wezmifz tey
- 24: wodki/ y Rożaney/ y poleiowey/
- 25: wŃzytkich rowno/ mãczãy w them
- 26: chuŃtę á przykłãdãy na kroŃty.
- 27: Albo wezmi wodki z korzeniã

28: kofańczowego/ y też rozbić białek

kolumna: b

1: na wodę/ á to dwoie wyłthaw na

2: flończe przez ołm dni, przylož po-

3: tym ktemu Kamphori/ A tho będziesz miał wodkę na ty rzeczy.

4: Na papådanie ciała

5: a zwłãłzcza licza.

6: WEzmi koziey ferwãtki/ Leliej

7: Bãłey [lege: Bialej] / Cithwãru poł libry/

8: Wãinftanu pãłonego także/ Ko-

9: rzeniã Wężownikowego iij Loty

10: zmieszãy łpołem á dãy tak vkifiec

11: przez ołm dni/ potym wypãł á te^{go}

12: vzywãy na ty rzeczy.

13: Tha wodka barzo do-

14: brã wybielaiãczã

15: twãrz vmywaiãcz ppzez dzieñ

16: rãz albo dwa.

17:

18:

19:

20: WEzmi kweciã Grzybieniowe

21: go białego, kweciã Thãrko-

22: wego/ kweciã Bzowego/ Fijoł-

23: kow białych/ kwiãtkow Benedy-

24: ctowych/ Tych wãzytkich kweciã

25: rowuo/ wypãł to/ á tę wodkę bar

kolumna: c

O wodkach.

1: zo dobrze łchowãy w łkleniczi przy

2: krywŕzy/ potym ŕie thą wodką v-
3: mywåy.
4: Wiedz że ty wodki wŕzytki poŕpo-
5: łu niemogą być pålone, abowiem
6: Fijołki bywaią ondzie marcza/ á
7: kwiat Grzybieniowy aż mieŕiåca
8: ŕirpnia, albo także j bżowy kwiat
9: y Benedyctowy/ Ale pål kaźde o-
10: ŕobno gdy ktore naŕtanie, á potim
11: ty wodki zmieŕzåy á po wtore wy-
12: pål á vżywåy gich.
13: Naprzeciw boleŕci w
14: gardle.
15: WEzmi ŕkory ŕwieżey z włoŕkie
16: go orzecha/ cźterzy y dwadzie
17: ŕcia łotow/ wodki iagod zamorz-
18: ŕkich ktore zowå Meracelfi/ wod-
19: ki Ieleniego ięzyku/ rowno dwa-
20: naŕcie łotow/ wodki z polney ro-
21: żey/ wodki Rzepikowey/ Iulepu
22: Fijołkowego cźtyrzy łoty/ Dija-
23: moron cźterzy łoty/ Dragantum
24: ieden łot/ Gumi Arabicum/ Pfi
25: lium/ po poł łotu/ Ty wŕzytki rze
26: cźy niechåy pokifaią á pothym ie
27: wypalić przez alembik **przinåmnej** [!]
28: dwa razy/ obyczaiem them Bal-
29: neo marie potym tę wodkę w v
30: ŕta brać á płokać gardło/

- 1: Naprzeciwko wŃchnie-
- 2: niu ięzika dla fiłney
- 3: gorącoŃci wnątrz
- 4: I tez gdy ięyk [!]
- 5: poczernieie a
- 6: zapali fie w
- 7: wŃciech.
- 8: WEzmi wodki Fijołkowej, wo
- 9: di polney Rożey, rowno dwa
- 10: nãŃcie łotow/ wodki z ziele kthore
- 11: zowã głowienki z kwiatkow iego,
- 12: z kwiatkow cierniowych/ z pŃfilu^m
- 13: połtora łotu/ potem to w ftãw w
- 14: gnoy aby wkiŃiało przez czternã-
- 15: Ńcie dni/ potym to wypalić/ Tym
- 16: obyczaiem Balneo marie/ rãz al
- 17: bo trzy.
- 18: Wodkha barzo dobrã
- 19: tym ktorzy maia
- 20: w wŃciech wiele
- 21: wilkofci.
- 22: WEzmi wodki Bukwiczowey/
- 23: dwańãŃcie łotow/ Wodki cze
- 24: lidonijowey cztyrzy łoty/ wodkhi
- 25: ŃwoyŃkiego kopru Ńzełć łotow/ gał
- 26: ganu dwa łoty/ Species aroma

strona: 17

kolumna: a

Palonych.

LiŃt 17.

- 2: elis, ieden łot. To mǎłz wftawić w
- 3: gnoy przez czternafcie dni: aby vki-
- 4: fiało. Pothym tho wypǎł Balneo
- 5: Marie.
- 6: Wodka barzo dobrǎ na
- 7: wfzytki boleŃci głowne
- 8: Zwłǎłzcza na gardło.
- 9: WEzmi wodki iagod: kto
- 10: re zowǎ Moracelfi. 12
- 11: łotow/ wodki Fijołko-
- 12: wego zieleń teź Ńzełć, Di
- 13: iamoron, rob donucibns, rowno.2.
- 14: łoty
- 15: dragantu zimnego w tǎblich
- 16: kach. 1. łot/ gumi arabicum. 1 łot,
- 17: Thy rzeczy wypalić przez alembik
- 18: Balneo Marie: rǎż albo trzy/ ale
- 19: koźdy rǎż czo wypǎłifz: na onoź za
- 20: fię wlewǎy czo na dnie zołtało/ á
- 21: tak czyní rǎż albo trzy. Potym thǎ
- 22: wodkǎ płocz vfta y gardło.
- 23: Wodka ktorǎ wfpoma
- 24: ga zołǎdek/ a czyni w
- 25: nim dobrǎ ŃtrawnoŃc.
- 26: Nǎprzod/ wezmi wodki
- 27: rucianey.12.łotow, pio
- 28: łynkowej/ miętczaney
- 29: rowno po Ńzełć łothow,
- 30: Czenturzijowey czterzy łoty/ wod
- 31: ki z korzenia omanowego/ bukwi-

32: czowey/ po dwu łotu/ tatarzkiego

kolumna: b

1: zieleń czterzy łoty/ fkorę którą iest

2: pośród pępka kokoszego gdy gi roz

3: kroisz, tey wezmi dwa łoty/ korze-

4: nią węzownikowego.1.łot, Czo

5: może być proch: to zetrzeć na proch

6: a zmieszawszy z temi wodkami: dać

7: wkłieć/ potym wypalić Balneo

8: Marie/ a używaj tego. Zoładek barzo

9: pościła.

10: Wodka barzo dobrą

11: przeciw Kodijacze.

12: Naprzod/ wezmi wodki

13: wołowego języka.24.

14: łotow/ wodki miodun

15: czaney.12. łotow, wod

16: ki z lipowego kwiecia.6.łotow. Ty

17: wodki maia być z lane do iakie^{go} na

18: czynia frebrego/ a potym wezmi

19: Złoto czyłte a zagrzewajacz albo

20: rozpalaiaacz ie: gas wtych wodkach

21: A tho czyn tak długo ażby złotha

22: trzecia część vbyło: Tho thak czyn

23: iestliby vrina tego chorego ziąga-

24: ła sie ku czyrwonosci. Potym przy-

25: daj species dijacorali magistraliter

26: 1.łot/ species electuarium de gom-

27: mis, Dijamargariton. ań poł łota

28: Spodium czwartą część łota/ ko

- 29: ſci z fercza Ieleniego: takieſz dobrze
30: wyprawney, Beon białego y czyr-
31: wonego/ ſkori z drzewa Citri, theż
32: czwartą część łota. Dąy temu vki
33: lieć w gnoiu przez czternáście dni,
34: Potym tho wypalić przez Alembik

kolumna: c

O Wodkach

- 1: Balneo Marie. Ale iefthliby vrina
2: tego chorego z ciągała fie ku biało
3: ſci: tedy nie trzeba przydawać ſpe
4: ciem Dijacoráli/ ale Elcotuarium
5: de gemmis przydać, Dijalignum
6: Aloe/ y dijamufeum ſlodkiego. Po
7: dług Mefue Iana, każde pod ſwą
8: wągą: Iako wyſſzey napiſano ieſt.
9: Wodka barzo dobrá
10: przeciw kaſzlowi.
11: NAprzod/ wezmi wodki
12: Izopowey, wodki pole
13: iowey, wodki matkibo
14: żey włóſkow, wſzytkich
15: rowno poł funta/ dijairis *ſecundu*^m
16: Nicolaum/ dijacalámentum/ ro-
17: wno trzy łoty, To wſzytko ſprawić
18: iako y pierwſze. Potym wypalić, A
19: tego pożywać rano y wieczor.
20: Wodka drugá na ka-
21: ſzel dziecinny.
22: NAprzod/ wezmi wodki

- 23: Fijołkowey, baniowey
24: rowno.6.łotow, Dija
25: dragantum.3.łoty, wy
26: palić to przez Alembik Balneo ma
27: rie. A thego gim dawać pić po ied-
28: ney łyżcze.
29: Wodka barzo dobrą/
30: tym ktorim gnije
31: wątroba.

kolumna: d

- 1: NAprzod wezmi wodki
2: z liftu dębowego/ wod
3: ki Izopowey, wodki ko
4: faćcowey, wodki z kwiat
5: kow Lnianych/ wodki z matki bo-
6: żey włośkow/ wżytkich rowno/ á
7: zmiełzay ie pośpołu y wyłhaw na
8: flończe przez kielki dni. Potym dą
9: wáy niemocznemu na kożdy dzień
10: dwa rozy po trunku.
11: Wodka barzo dobrą
12: na vgałzenie pra-
13: gnieniá.
14: NAprzod/ wezmi wodki
15: zwyfokie^{go} mleczu, wod
16: ki łzczawowey/ wodki
17: maiownikowey, wodki
18: Fijołkowey/ wżytkich po cztherzy
19: łoty, Iablka ziarniftego.6.łotow
20: Limonij łuchey.3. łoty/ pomarań-

- 21: cზეy fuchey.4.ლოty/ fyropu z Limu
- 22: nij/ albo oxisachara simplex fecundu^m
- 23: Nicolaum/ fyrop fczãwiowy, Ci-
- 24: trinowy/ wfzytkich rowno.3.ლოty,
- 25: Sãndãlu czyrwonego.1.ლოt, czu
- 26: kru.3 ლოty. Miedy [!] tymi wfzykiemi [!]
- 27: rzeczami á z czego moზე byc proch
- 28: vczynic gi/ á wfzytko zmiefzac po-
- 29: fpołu/ á dac kifiec przez dzieñ. Po-
- 30: tym wypalic Balneo marie/ á fko
- 31: ro pierwszy raz wypãlifz/ á zafię
- 32: tę wodkę wley na ono czo na dne
- 33: zofthało: zowã Feces/ á zafię pãl,

strona: 18

kolumna: a

Palonych

Lift 18

- 1: cზეñ thak trzy albo czterzy razy/ á
- 2: to będzie dobrze przeciw tej chorobie
- 3: Wodka Naprzeciw za
- 4: pãleniu wãtroby/ y w
- 5: fzytkiego ciała.
- 6: NAprzod, wezmi mleczu
- 7: wyfokiego.6.garzfci/
- 8: podroźniku.3.garzfci/
- 9: matki boზეy wlofkow,
- 10: maiowniku/ pfinek/ Dijantos (w-
- 11: aptecze wfzythkiego rowno) Zmie-
- 12: fzãy to fpołem á wypãl przez Alem
- 13: bik. Potym tę wodkę miefzaiącz: z
- 14: winem [!] pic.

- 15: Wodka barzo dobrã kie
16: di kto rzezanie wiewa [!]
17: przy pufzczaniu moczu.
18: NAprzod/ wezmi wodki
19: pietruŕzczańey/ wodki
20: blufzczowej, wodki trze
21: bułowey/ wodki bab-
22: czańey/ wŕzytkich rowno po funcie,
23: rzodkwie/ chrzãnu/ czoŕnku/ wŕzyt-
24: kich po oŕmi łotoch/ marzany cży-
25: rzy łoty, Ty wŕzytki rzeczy zmieŕzãj
26: á wŕthãw w gnoy w ŕkleniczny przez
27: 8. dni, aby vkifiało. Pothym wypãł
28: przez Alembik Balneo marie, á za-
29: lię wlewać na tho czo zoŕtãwã na dzie: Iako wyŕŕzey napiŕãno, cżyń
30:
31: tak. 3. razy A będzieŕz miãł wodkę
32: na to barzo dobrã.

kolumna: b

- 1: Też pępek namazać iakiemkol-
2: wiek łoiem ciepło. A wnet przelãta-
3: nie.
4: Wodka barzo pozytecznã Ludziom ŕthłuczo-
5: nym/ z wyŕoka vpa-
6: dłym/ albo brzemię
7: dzwigaiãcz: vra-
8: zonym.
9: NAprzod wezmi bukwi-
10: cze/ Bożego drzewka
11: biały lebiotki/ przęŕl-

- 12: ki/ fenum grecum, z ap-
13: teki/ hanyżu/ miodunki/ wŕzythkich rowno/ wezmifz wody iednę część,
14:
15: wley k niey ocztu tak wiele iako ieft
16: wody/ wårz ty zioła w tym. A tho
17: dâwây pić ludziem thakowym na
18: tłzczo. Drugie.
19: Wezmi fenum grecum/ zimo-
20: zielon/ bożego drzewka, wårz to w
21: łtarem piwie/ przyłóż k temu ma-
22: ła, Dâwây pić ludziem vrazonem
23: albo vtłuczonem.
24: Drugie.
25: Wezmi Mumijey.1.dragmę,
26: Bolum armenum/ terre figillâte,
27: oboyga po poł dragmy/ A vwa-
28: rzywŕzy boże drzewko, y fenu^mgrecu^m
29: wwodzie dŕdzowej, á przecedziwŕzi

kolumna: c

O wodkach

- 1: wŕyp ty rzeczy w tę wodę łtłukŕzy
2: ie dobrze. A to dâwây pić zamiefza-
3: iącz: ludziem takowym natłzczo, A
4: chczefzli, możefz wziąć wina dobre^{go}
5: lekkiego y zagrzâć/ á w to wŕypać
6: Mumijey dwie dragmie: dać wy-
7: pić na tłzczo vraz maiączemu.
8: Wodka kthorą łpędzifz
9: zmazy od łłończa vczy

- 10: nione przez iednę nocz.
11: Wezmi fkleniczę wktoreyby by
12: ło dwie kwãrcie/ á włoż w nią ia-
13: god Winnych nie
14: dozrzałych, poł funta/ foli oczkowatey poł funtha,
15: hałunu dobrze vtartego, poł funta,
16: wodki Trãwowej, poł funta/ wley
17: ią w ty rzeczy/ á niechay wre aż do
18: czwãrtey części/ pothym przecedz
19: przez fukienny płat, A thym vmy-
20: wáy gdzie trzeba.
21: Wodka wyborna tym
22: ludziem kthorzy chcą czyŃtoć bez
23: Ńzkodzenia zdrowiu zachować.
24: Wziąć wodek rucianey, zŃwoy
25: Ńkiego kopru, z białyey Lilijej, koŃzycz
26: kowey, wodki łanczaney, bez wina
27: pãloney/ koŃdey po poł funta, Zley
28: ie wŃzytki Ńpołem á wypãl przez A-
29: lembik lekkim ogniem po wtore, A
30: tey wodki komu dãż na nocz.3.ło-
31: thy (ale nie trzeba wieczerać) albo
32: w poŃtne dni po cztherzy noczy za-

kolumna: d

- 1: mieŃzaiącz: będzie miał pokoy od
2: zãdzey cielesney.
3: Oczeth kiedy a komu
4: Ńzkodzi.
5: Oczet częŃto pożywany: wzrok
6: mdli/ pierŃi obraŃã/ kaŃzel poruŃã,

- 7: żołądkowi y wątrobie szkodzi/ fta-
8: wy członki barzo vcifkã. Oczet fta
9: rim ludziem barzo ieft niepożytecz-
10: ny/ **bociem** [!] ftafości richło być przy
11: nãglã y potwierdzã iã dlã zimno-
12: fci y fuchości którą mã w sobie. O
13: czet nerkã y infzym członkom, to
14: ieft mechierzowi j ftawom nożnem
15: barzo szkodzi. Oczet nafienie
16: mężkie płuie á niepłodność działa: czę
17: fto pożywany. Oczet kolerikom/ y
18: ludziom krewnym ieft pożyteczny,
19: Flegmatikom szkodzi, Ale melanko
20: likom więczey niżli infzym.
21: Wodka barzo pozytecz
22: nã ludziem fwierzb na sobie maiã-
23: czym/ y iakie kolwiek Krofty, Lifza
24: ie, Y infze zafkornie choroby. Thak
25: mã być działãnã.
26: Wezmi Lebiotki/ polney drija
27: kwie macierzey dużki oboiey, krwa
28: wniku/ rzepiku/ bukwicze/ **kobyle**^{go}
29: fzczãwiu/ polney mięthki/ rumnu,
30: pokrziwy, wrotyczi, Ty zioła wãrz
31: w wielkiem garnczu, á gdy będziefz
32: miãł idz dołaznie: wypij pirwej tro
33: chę Drijãkwie czyftey weneckiey z

strona: 19

kolumna: a

- 1: trochę wody ciepłej/ pothym we-
2: zmi przefcieradło: mączây ie w o-
3: ney wodzie w ktorey zioła wrzały,
4: á wwiń wŕzythko ciało w one prze-
5: fcieradło mokre/ dzierzysz ie na cie-
6: le/ aż pot z ciebie dobrze popłynie
7: potym z iąwfzy przefcieradło: cia-
8: ło mǎ być ocierane furowem pło-
9: tnem ołtrem z onego potu/ potym
10: gdy iuż z łazniey będzie miǎł wy-
11: nidz/ tedy wŕzytko ciało oną wodą
12: mǎ oblǎć, A tho działây na koždy
13: tydzień ieden rǎz, za ieden miefiǎcz
14: zeydzie z ciała wŕzytko plugawość,
15: Czo od wiele ludzi doŕwiǎdczono
16: ieŕt wiele kroć.
17: Wodka ku vmywaniu
18: brody po goleniu/ albo po Lazni.
19: Wezmi podroźniku/ á ŕpǎł gi
20: na popioł/ potym z te^{ŕo} popiołu v-
21: czyń kałkus czoby nie był barzo ŕil
22: ny, potym te^{ŕo} kałkufu wezmi kwǎr
23: tę á włoż do niego trzy czwierci ło
24: tu Dragantu Camphori także wie
25: le/ á wley ŕpołem do iakiey banie
26: ŕklaney/ albo Czenowey flǎŕze/ za-
27: kriy dobrze z wierzchu/ á dǎy ŕthǎć
28: aż ŕie to tam rozpułci/ potym tho
29: przecedz przez chufte [!] / á wley zafię
30: do banie, A tym ŕie vmywǎy po ła

31: zni.

32: Wodka doświadczona

33: nã oczy ktore są oparzyŃte/ od pa-

34: niey wojewodzinoy Kalifkioy

kolumna: b

1: Wezmi iaie czo nãfwieŃsze mo

2: ŃeŃz mieć/ vwãrz ie twardo/ potym

3: ie obłup/ y rozkroy na poły a wy-

4: rzuc żółtek z obudwu części, potim

5: w ty dołeczki gdzie żółtki leżały: na

6: fyp nieczo koperwaferu ŃtłukŃzy gi

7: barzo dobrze/ á poki iefzće są do-

8: brze ciepłe/ potym w tych biãłkoch

9: vftogi Ńie woda zielonã/ á thak tho

10: zlewać do iakioy banieczki Ńkianey

11: A tak wtey wodcze pioro omacza-

12: iãcz: ten opar maczać, á te⁸⁰ Ńtrzedz

13: aby tey wodki do oczu nie dopuŃcił

14: Czyn tak dzieñ albo trzy: tak iako

15: potrzeba vkãże: dokãd nie zeydzie,

16: Bo nã daley do trzeciego dnia Ńpę

17: dzifz to, MoŃeŃz tego vczynić z kiel

18: kanałcie iaiecz.

19: LekarŃtwo doświadczo

20: ne na bolãcze oczy.

21: Wezmi kwãrthę małmazioy

22: dobrey/ potym wezmi z apteki tuci

23: am preparatam poł łota, campho

24: ri trzy czwierci/ á tę camphorę po

25: kropić palonem winem y vmorzyc

- 26: ią/ potym zetrzeć na proch, potym
27: wezmi wodki koprowey poł kwárti
28: á to wśzytko zláć łpołem y zmieśzać
29: dobrze. A thak temu dać łtać rok y
30: chociaÿ y więczey: poki potrzeba v
31: każe. A gdyby oczy bolały/ tedy to
32: zmieśzãwśzi chocia skoro y po vdzia
33: łaniu/ á zmaczać małą czyftą chu
34: łtę á w kąciki do oczu maluczko w
35: puźczãÿ: położywśzy łie wznak/ á

kolumna: c

O wodkach.

- 1: to oczom barzo richło pomoże/ bo
2: lećć/ czyrwoność/ gorączość, To w
3: łzytko precz wyciągnie.
4: Wodka wyborna na
5: oczy ze dwunafcie zioł: z winem
6: namoczonych.
7: Wezmi rożey czyrwoney łwie
8: żey/ ziele łwieczek z kwiatem/ ko-
9: łyźyczka/ włołkiego kopru/ czelido-
10: nijey/ bukwicze/ łzałwijey/ ruthy/
11: łrebrniku/ babki wielkiej y zdrowey
12: piołynu młodego/ wirzchow ha-
13: nyżowych gdy **kwoie** [!] / Tych wśzyt-
14: kich pod iedną miarą/ po garźłci,
15: albo po dwu/ albo po czym chczelz
16: łkrãÿ wśzytki drobno y włoź w cze-
17: nowe nãczynie, albo w gliniane po
18: lewane/ wley na nie wina białego

- 19: á pošťaw na wielkiem flończu, nie-
20: chã y ftoią czterzy dni zamieszaiącz
21: na każdy dzień dwa razy/ piątego
22: dnia maią być wlane półpołu z wi
23: nem w Alembik czenowy, á tak pa
24: lić ogniem lekkim, Zafię ona wod
25: ka po wthore mǎ być pǎlonǎ Bal-
26: neo marie.
27: Poziteczność y godność
28: tey wodki.
29: Gdy kogo oczy barzo bolǎ, we
30: zmi they wodki dwie łyżcze/ biǎłku
31: czyłtego vbiwłzy. gi, dwie łyżcze, ka
32: dzidła thłuczonego pół dragmy,
33: To włzytko vbyć dobrze łpołem/ á

kolumna: d

- 1: w tym paczefi napogiwłzy: łkronie
2: y czoło okładǎy na nocz/bol cięż-
3: ki z oczu y z głowy wyciągǎ, á na
4: drugǎ nocz tha wodka w oczy mǎ
5: być pułzczanǎ przed łpaniem dwie
6: godzinie/ á w zarań po wltaniu, o-
7: czi maią być vmywane á vcichnie
8: bol łfcie. Ale pewniey będzie kiedy
9: purgatiǎ głównǎ vprzedzi/ albo
10: pułzczaniem krwi. Ta wodka w o-
11: czy wpułzczanǎ, czirwonóć łpadzǎ
12: łzy z oczu płynǎcze łtanowi/ oczu
13: mdłóć odeymuie/ wzrok ołthrzy/
14: blałk łzkodzǎczy ktori bywǎ z wilkołci złych w oczu będących: odehy

15:

16: muie/ oczy iafne y przefpiecznego

17: weyzzzenia czyni. Czefsto kroć zwie

18: czora przed fpaniem trzy godziny

19: w oczy wpułzczona/ y w zarań po

20: fpaniu w godzinie/ bielmo z oczu

21: fpadzã/ łufkę y błonkę zdzierã/ á

22: zwłãłzcza gdy w nie trochẽ Cam-

23: phori y czarney heleny przilozi. Tã

24: wodkã gdy bẽdã oczy czefsto poma

25: zowane: zmiefzãwfy iã z mlekiem

26: niewiefciem, jteż zcziftem biãłkiem

27: vbitym (maia być z wierzcha y w-

28: nãtrz pomazowane) A gdy w nich iefst bol fiłny/ thedy tho lekarzftwo

29:

30: barzo pomãgã tak prziprawiaiaçz

31: Dzieciẽciu młodemu fzarłookofć:

32: naprawia. Iefst tha wodka oczom

33: barzo pożytecznã: gdy bẽdzie thak

34: pãlonã iako tu nauczã.

strona: 20

kolumna: a

Palonych

Lift 20

1: Wodka ku naprawie-

2: niu wfelkiey fzaty iedwabney:

3: Ktorey kolwiek barwy.

4: Wezmi dwie kwãrcie wodi pro

5: fthey/ á włoz w niẽ gumi arabici

6: prochu dwa łoty, dãy tak ftać przez

7: dzień/ potym wtey wodzie mãczãj

- 8: gębkę á wycierãý szaty.
- 9: Wodka ktorã ípędzi w-
- 10: ízelką zmażę z koźdego íukna.
- 11: Wezmi wody ítudzienney.20.
- 12: funtow/ íarki funt/ mydła drobno
- 13: kraianego dwa łoty/ wãrz to wízit
- 14: ko zgodzinę/ potym przecedz á po
- 15: mazuy trochę íukno mydłem, zma
- 16: zane, A kaźdã makuła z ginie.
- 17: Na zmazy na ízacie
- 18: Axamitney.
- 19: Wezmi wodki ktorã zowã A-
- 20: qua vite/ á pomazuy z they ítrony
- 21: gdzie nie koímatho aź wodka prze-
- 22: chodzi na drugã ítronę: będzie za-
- 23: íię czudnã.
- 24: Na ípędzenie zmaz z
- 25: wízelkiey szaty íedwabney.
- 26: Wezmi gliny z ktorey garncze
- 27: czyniã/ zołtek íaiowy, aquam vite
- 28: poł íkoycza, wodi ítudzienney dwa
- 29: funthy/ zmieíżãý wízytko dobrze w
- 30: doniczy á vczyń z niego íakoby mo
- 31: íkãlik/ ktori wíufz dobrze á íchowãý/
- 32: A gdy będzie trzeba: wezmíż tego
- 33: moíkála yle trzeba/ á rozmoczyw-
- kolumna: b

- 1: ízi trochę: rozciąğãj íakobi napláítr
- 2: czo na cieniey moźeíż á gdzie ízata íeíł zmazana: prílož na ti mieíłtce
- 3:

- 4: aż wŃchnie/ potym onę glinę wybij
5: albo wytrzy precz. Czyń tak długo
6: aż zmaza precz zginie. Tymże oby
7: czaiem wyprawisz włofy: iefthliby
8: były czym zmazane/ fmołą albo
9: czym inŃzym: zmącżawŃzy tey gliny
10: w wodcze którą zową aqua vite, á
11: pomazać włofi/ zginie zmaza, A
12: iefthliby nie pomogło, wezmi trochę
13: olejku migdałowego Ńlodkich przy-
14: mieŃzây k temu á będzie dobrze.
15: Sprawa iedna ku v-
16: mywaniu licza y rąk/ którą pa-
17: chnie á czyni ciało biąte iako
18: mleko.
19: Wezmi dragantu vmoczone^{go}
20: w oczcie rożanym/ mąki ięczmien-
21: ney/ krochmalu/ biątek dobrze vbi-
22: ty z iaia Ńwieżego/ vbić gi iako clą-
23: rum/ zmieŃzây Ńpołem á po czyń ia-
24: błuŃzka, wŃuŃz ie dobrze A vmywây
25: Ńie niemi wmiaŃto mydła.
26: Wodka barzo pozytecz-
27: ną na wyciŃczenie rąn y wrzodow
28: Kthore Ńą thrudnego vleczenia, A
29: zwłáŃzcza na członku męzkim. Y
30: teŃ na mieŃtczach taiemnych. Ma-
31: ią być vmywany dwa razy na kaŃ-
32: dy dzień, á po vmywaniu, mąŃz przy-
33: kładać tey maŃci.

kolumna: c

O wodkach.

- 1: Wezmi roiowniku, ruty domo-
- 2: wey/ kokornãku/ kofzyfzczka/ wżyt-
- 3: kich po czemu chczefz, poki fã czyfste
- 4: fwieże á zielone/ fthłucz ie w moż-
- 5: dżerzu/ á pothym poley na nie nie-
- 6: barzo wiele wodki rożaney, potym
- 7: wytłocz przez chufte lnianã cienkã
- 8: ale gich mãfz nabrać izby foku by-
- 9: ło trzy vncije/ potym przyłoz ha-
- 10: łunu pãlone^{go} fkropuł ieden do te^{go}
- 11: foku/ y theż grinfpãnu fkropuł ie-
- 12: den oboyga vtartego, zmiefzac w-
- 13: fzytko fpołem do iedney fklenicze, á
- 14: wftawic na flończe przez kielko dni
- 15: á potym zlac tho czo fie vftalo na
- 16: wierzchu do infzey czyfstej fklenicze
- 17: Ato bedzie wodka na to vžiteczna
- 18: Ta mafc ktora ma byc
- 19: przykladana po tym vmywaniu.
- 20: Wezmi łoiu Kozłowego. 12. vncij/ á rofpufzczay gi po czthyrzy
- 21: razy w oczcie rożanym, wezmifz też
- 22: woſku czyftego poł vncijey/ miód-
- 23: ku rożanego. 3. vncije/ oliwy iednę
- 24: vncija/ ftroiow bobrowych. 3. dra-
- 25: gmy/ aloes fuccortini połtori dra-
- 26: gmy/ grinfpãnu. 1. dragmę/ czo
- 27: mã być ftarto, tho zetrzec/ á mafc
- 28: tak mãfz vczynic/ woſk y łoy rozpu-

29: ścić/ á gdy sie rozpułci, włáć tham

30: oliwę y odftawić od ognia á mie-

31: fzać wřzytko nieprzeftaiącz/ A gdy

32: pocźnie twardnąć: wřyp że do tego

33: bobrowe ftroie y aloes/ grinřzpán.

kolumna: d

1: A miefzać wřzytko thak długo áże

2: prawie ochłodnie á iż będzie twar-

3: do, á byłoliby twardzey niż potrze-

4: ba: oliwą vtemporuy.

5: Wodki dobre przeciw

6: Kordijacze.

7: Wodka Mleczowá, Rożaná

8: Borógowá, wołowego ięzyka/ ku

9: niem przymieřać rzeczy moczniey-

10: řzych teź na to řłużących. Wodka **przeřiw** [!] złemu

11: mieřu kthore sie w vřciech mnoży

12: z francze/ albo teź na to mieřo złe

13: ktore sie w ranach mnoży/ bowiem

14: wygrizá ie gdy będzie máčáno tą

15: wodką przez trzeci dzień ráz ieden.

16: Wezmi hałunu/ koperwařeru,

17: rowno dwie dragmie/ wodki bab-

18: czaney/ rożaney/ rowno. 3. vncije, řzafranu yle chczefř/ á dáy wrzeć áż

19:

20: wywre połowicza albo więczyey/ á

21: to będzieř miáł wodkę dobrą na to

22: Wodka na vchędoze-

23: nie řlakowatey řkori na liczu.

24: Wezmi foku z zieleń wołowego ięzyka/ řoli biáley/ oboygá rowno

25:

26: czo fie może włożyć w poł fkorupy

27: iaia kokofzego/ biółkow trzy od ia-

28: iecz kokofzych/ wina/ ocztu/ wżyt-

29: kiego rowne częłci/ zmieszã wżyt-

30: ko fpołem A tym pocierã na thy

31: flaki.

strona: 21

kolumna: a

Palonych

Lift. 21.

1: Wodka fpadzaiącã

2: piegi z licza.

3: Wezmi wodki Lilijey biółey. 1

4: funt/ wodki z bãń. 2. funthy/ wodki

5: luminiarum z apteki. 3. vncie/ cam-

6: phori carhaty. 4. vncije/ florum de

7: cerafa. 2. vncij/ lumen de coro. 3.

8: vncije/ borazo piłto. 2. vncij, lumen

9: zucarino. 2. vncije, Ty wżytki rze-

10: czi włoż do iednego nowego garn-

11: cza/ przyłtãw do ognia aby wrza-

12: ło aż gdy tego zołtanie ołma częłć

13: potym to przecedz przez czyłte pło-

14: tno, A to będzie wodka chędożãca

15: twãrz: kiedy niã będziez vmywãł

16: rano/ á wżakże nãlepiey po łazni

17: vmywãć/ bo to barzo richłto zlezie

18: Ale chłftę w thym mã czaiącz [!] : poma-

19: zować.

20: Wodka fprawiona/ A

- 21: barzo ślachtetnã: woniaiãczã.
22: Wezmi wodki rożaney. 1. funt
23: piżma dwa scropuły/ zetrzy piżmo
24: barzo drobno/ á wŕyp w tę wodkę
25: dãy themu ŕtãć na flończu albo w
26: ciepłej izbie zatkãwŕzy z wierzchu
27: A thak to bẽdzie barzo roŕkoŕznã
28: wodka woniaiãczã/ kthorã fie mã
29: pocierać po zmyciu w łazni/ abo-
30: wiem odeymuie nie wdziecznã wo-
31: niã od człowieka, Czẽgo fie wiele
32: przygãdzã v ludzi.

kolumna: b

- 1: Rzecz ŕprawnã kiedy
2: kto chce iźby włofy wypadãły
3: z kãd kolwiek.
4: Wezmi wãpna nie gałzonego
5: ofm vncij/ korzeniã Fijołkowego
6: ŕtartego. 1. vncijã/ auripigmentu
7: z apteki poł vncijey, Ty wŕzytki rze-
8: czy ŕtarłŕzy na proch, zmiełzãy ŕpo-
9: łem, A gdyć potrzeba: wezmi **czẽć** [!] tych prochow, roŕpułć ie czyłtã wo-
10:
11: dã thak aby było iako ciałto/ albo
12: iako małć, á tego przykãdãy z pla-
13: ŕtrem na mieŕtcze gdzie włofi łã: á
14: chczẽłz aby niebyły/ dãy na wło-
15: ŕiech leżec tak długo aź vŕchnie/ á
16: potim wycierãj **drewnem** albo [!] czym
17: ołtrem onẽ małć: á za thym włofy

- 18: wylazą/ potym omywåy to mieft-
19: cze wodkå rożanå/ nie mårzli iey:
20: tedy proftå wodå czyftå.
21: Syrop thråwiåczy/ y pod
22: częłciå purguiåczy: Lubricati-
23: vus. Od doctora Miechowity, kto-
24: ri wywodzi materie Kolericżne za-
25: pålone.
26: Wezmi mlecżu wyfokiego/ fi-
27: iołkow czyftych/ chmielu y z korze-
28: niem/ kaniey przędze/ polney ruthy
29: Borågu/ bukwicze, rożey, korzeniå
30: mieczykowego/ paprotki/ reubar
31: bari rectificåti (z apteki) wftytkie⁸⁰
32: rowno po poł vncijey/ liftkow fene
33: poł trzeci garzłci, fliw węgierzkich
34: dwanałcie, Vwårz czyłcie z pilno

kolumna: c

- 1: łciå åze wywre trzeciå częłć. Nå-
2: przod vwårz rzeczy moczneyłze
3: potym włoz mdleyłze/ reubarbå-
4: rum wfyp gdy iuz przecedzifz/ po-
5: tym oczukruy czukrem bieluchnym
6: Miara iego poł pięty vncije.
7: Syrop naprzeciw kor
8: dijacżney niemoczy. Od doctora
9: Miechowity.
10: Wezmi miodunki/ koczenkow
11: arabłkich/ mlecżu wyfokiego, Epi
12: timu (z aptheki) zielå kthore zowa

- 13: włośki/ liśtkow trawowych, rowno
14: po garzłci, kwiatkow borągowych
15: kwiatkow wołowego ięzyka/ fijoł
16: kowych/ grzybieniowych/ rowno
17: poł garzłci/ korzeniã złotogłowu,
18: paprotki/ chmielu, podroźniku/ ro-
19: wno po poł vncijey, Vwãrz po-
20: dług nauki/ pierwey wãrz moczne

kolumna: d

- 1: á potym przyłoż mdleyfze/ á oczu-
2: kruy czukrem taberzet, Ten fyrop
3: pić rãz przez dzień rano, Iestli bę-
4: dzie purgowãł/ tedy gi może brać
5: przez trzeci dzień.
6: Gdy kthopije wodkę
7: Dziegięłową na koždy dzień dwa
8: łoty/ á wziãć też wodki Biedrzeń-
9: czowey. 4. łoty/ y zmiełzać ty dwie
10: połpołu á pić. Taki człowiek może
11: być przespieczon od kaźdej niemocy
12: Gdy ktho pije wodkę z goriczki
13: na každy dzień. 3. łoty, Przedłużã
14: żywot człowiekowi.
15: Gdy ktho pije wodkę rozmari-
16: nowã rano y wieczor po połthoru
17: łotu/ albo wmieszawać w iakie pi-
18: cie. Y też gdy niã ciało mãczã: Po
19: twierdżã duchy żywotne.

strona: 22

- 1: Iako oleyki fprawiac ku le-

- 2: czeniu. Naprzod Rozany.
- 3: **NAorzod** [!] oleiek Rozany thak czynią
- 4: Wezmi czterzy łoty rozey świezey/ á włoż dą w ieden
- 5: funt oliwy w fkeniczę/ á zawiążawfzy: Poſthaw na
- 6: flończe przez czterdzieſci dni. Takieſz Fijołkowy, Ta-
- 7: kiefz y z Grzybieniã. Oleiek Rożany tę mocz ma,
- 8: Zagrzewã członki wzięble/ á zapalone chłodzi. Fijoł-
- 9: kowy lepak odwilżã á chłodzi. Grzybieniowy ſen przywodzi: odwilżã y
- 10: chłodzi. Oleiek z Lilijey tak czynią. Wezmi dwa funty oliwy, włoż
- 11: w nię trzydzieſci kwiãtkow Lilijey: wyrzuciwfzy z niey ſerczã/ poſthaw
- 12: w cieniu zawiążawfzy. Then oleiek pomagã na zapalenie członkow y
- 13: gorączofci głowney. Oleiek z Rumnu tak czynią. Wezmi nafieniã
- 14: Fenum grecum tartego/ kwieciã umnowego, rowno. 4. łoty, á loż to
- 15: we dwa funty oliwy/ poſtaw na flończu czterdzieſci dni/ ale zawięż chu
- 16: ſtã aby nie zwiętrzało: boć by złey woniey było. Ten oleiek miernie za
- 17: grzewã y odwilżã/ członki ſkurczone roſciągã. Dobrze nim mazać człoⁿki
- 18: ſtłuczone. Oleiek Migdãłowy tak czynią. Wezmi Migdãłow á
- 19: obłup ie czyſcie y vtłucz albo wwierć czo nalepiey przez wody aby mle-
- 20: ka nie puſciły/ á obwinãwfzy moczną chuſtã: przyſmażyć na rincze/ á
- 21: potym wycifni w iakiey praſie. Oleiek z piołynu. Wezmi czterzy ło
- 22: ty Piołynu/ á włoż w ieden funt oliwy, Poſtaw na flończu czterdzie-
- 23: ſci dni. Zagrzewã członki zimne/ żołądek poſilã y ſtawy potwierdżã.
- 24: Oleiek z żołtzow Iaiowych. Wwãrz Iaycza twãro: wyjmi z nich
- 25: zołtki á vfmãż na panwi albo na rincze aż będą czãrne, A zawiązaw-
- 26: fzy w chuſtę: wycifnãć (á ieſzczeby lepiej ſmażywfzy wypalić) tak iako
- 27: wodki pãłã. Kiedyby kto miał przyprawy. Ten oleiek roſci mieſo w ra
- 28: mach, goij y nie dã ſie iãtrzyć. Oleiek z czegły. Wezmi czegłę ktorey
- 29: by ieſzcze nie maczano/ ſtłucz iã na kielko częſci: włoż że w ogieñ iżeby
- 30: ſie rozpałiã iako wãgl/ á tako gorãczã włoż w oliwę/ á gdy ſie napi-
- 31: ie dobrze: ſtłucz drobno iako krupy, A wypãl ie thak iako wodki pãłã/ á

32: zbierać gi w bańkę fklaną. Ten oleiek pomôgã wŷytkim zimnem nie-

33: moczãm z flegmy/ na kamieñ/ na ftrzekanie/ na paraliż/ na kurczenie

strona: 23

Iako oleyki ſprawowac.

Lift. 23.

1: gdy nim maże albo gi pije/ na kożdą dnę y łupanie/ na boleć w grzbie

2: cie/ á gdy rozmiełzãł z niem Sal armontacu/ albo lepiej Amoniacu^m,

3: á z tego plãtr na flezionę przyłóżył/ wŷytka kra odeydzie/ y twardość

4: kaźde^{go} wrzodu zmiękczy. Tym czo wielką niemocz cierpią w nos go w

5: pułcić/ barzo pomôgã. A gdy nim tył głowy pomaże/ pamięć przywra

6: czã. Na bolący zãb go nakruŷyć, bol przełthanie/ á gdy nim macię

7: pomaże, dziecię vmarłe wyciągã: A włóž go zwełną w ogoniczę, robã

8: ki zabijã/ kozdemu fie iadowi przeciwiã. Oczy leczy á niedopułzcza pŷ-

9: nieniã. Ribitw gdi niem fieć pomaże: łamy riby do niey idã. Oleiek

10: z Koprũ tak cziniã. Wezmi ſwieżych roźdzek z gron poki fie nafienie nie

11: vłtogi. j. vncij/ włóž w funt oliwy á połtãw na ſłończu przez dwadzie

12: łcia dni. Ten oleiek czyłci kożdą niemocz/ á wilkołci ku mierze przywo

13: dzi y rozpãdã złe zebranie. Takiey żeć teź moczy iełt oleiek z Nołtrzegũ

14: Oley Lniany: piegi y nieczyłtołci z licza gubi/ á moźeł z niego thãkiełz

15: czynić gdy oliwy nie mãłz.

16: Naprzeciw powietrzu Oleiek barzo dobri/ Y

17: na leczenie.

18: Ołobno oleiek dlã bolãczek morowych, y na inłze niemocy barzo po

19: żyteczny. Wezmi zielã ſwięthego Iana/ po łacinie Iperioon. 1. część

20: kwieciã chebdowego tyle dwoie/ kwieciã bżowego tyle ſzełcioro/ wŷyp to

21: wŷytko w ſkleniczę á naley oliwy czo potrzeba/ połtãw na ſłończu przez

22: lato: zawiãzãwłzy macherzynã. Ten oleiek koźde zapãlenie y kożdã bo

23: łãczkę pomazãwłzy trzy albo człtherzy razy przez dzieñ: rozerwiełz/ albo

24: wŷytko ciało drudzy niem pomazuiã/ á tak powietrzã pozbywaiã zna

25: mienicie. Kiedy pies włciekły wkałi/ raki rzeczne ſurowo wŷłupić/ á

26: mięfo gich z mlekiem dać pić. Tym theż każdego gadu iad vzdrowiż.

27: A ofobno tak lekarftwo na wŕzelkiego pfa. Wezmi kadzidla część

28: iednę/ goriczki tyle pięcioro/ prochu z rakow tyle

29: dziefiecioro: Tego prochu z wodą daway pić.

30: Oleiek ktori nie dopuŕzcza włofom rofc gdzie

31: chczefz.

32: Wezmi gorzalki czyŕftey moczney. 5. vncij/ oleyku migdalkow gorz-

33: kich theż. 5. vncij/ gwoździkow. 3. dragmy/ zetrzeć ie na proch czyŕcie á

34: zmieŕzać z temi rzeczami/ tho ieft z gorzalką y oleykiem, Vwårz tho v

strona: 23v

Iako oleyki ŕprawowac.

1: ognia w czyŕtym garnku aź iedno trzeciã część zoltanie/ potym oŕtatek

2: przecedz przez chuŕtę/ á tak będziefz miãł oleiek. A thym namazuy gdzie

3: chczefz aby wylazły włofy.

4: Oleiek roskofzny/ a barzo woniaiãczy tak.

5: vdzynio.

6: Wezmi gwoździkow czo chczefz á dlã miari moźefz funt/ małma-

7: zijey moczney kubek dobri/ zmieŕzãy ŕpołem do iednego garnka czyŕthe^{gº}

8: á dãy wrzeć v ognia aź trzy części wywreię albo aź vyzrzyŕz tłuŕtofc na

9: wierzchu pływaiãcz/ potym odeymi á przecedz przez czyŕthã chuŕtę. A

10: to będziefz miãł oleiek, ale wyźmi czyŕcie przez chuŕtę z onych gwoździ-

11: kow. Tego oleyku gdy w puŕciŕz kęs do wody: ktarã ŕie będziefz vmywał

12: daie wonię czyŕtã rękom, A gdy namaźefz tedi mocniej będzie woniało.

13: Petroleum.

14: Ieft oley ktori idzie z kamienia, Ieft ŕubtelny (á zwłãŕzcza biały)

15: Mã mocz trãwiãczã/ rozpuŕzcziãczã, Y ku otwãrzeniu gdy ŕie zat-

16: kaiã żyły. Auio. powiadã iże Petroleum dobre ieft kiedy kogo vdy

17: bolã, albo członki. Theż pomãgã kiedy kogo z przyczyny zimney w vŕzu

18: boli, Y na bielmo na oczu/ y na wodę ktarã do oczu idzie. Też pomaga

19: naprzeciw dychawiczy y na kaŕzel zaŕtarzãły, A mã być wypity z ciepłã

- 20: wodą/ ale go ma być nie wiele. Theż vmierrza kłocie w żywocie y w
21: wnętrnoſci. A kiedy z niego knot wczyni/ thedy pomorzy chrobaki (A
22: zwłafzczá czârne Petroleum/) A gdy go drągmę iednę z ije/ thedy kazi
23: wietrznoſci w miechierzu/ y zaziębiecie macicze. Też pomaga gdy iakie
24: zwierzę iadowite zakole. Iako niedzwiadek. Etc. gdy będzie na onę ranę
25: przykładano.

strona: 1

kolumna: a

- 1: Tu ſie poczyna Wypis rze-
2: czy zamorzskich/ y tez rozmagitego nafienia y
3: infzich rzeczy ku lekarztwam przyſluſzaiących:
4: ktore ſie za Morzem rodzą y tu v nas.

strona: 2

kolumna: a

Zamorzskich.

Lift 2.

- 1: Pirwze Capithulum
2: o Halenie.
3: Aloes. [grafika](#). A
4: HALena ieſt ciepła
5: y fucha w wto-
6: rim ſtopniu/ czy-
7: nią ią z ſoku
8: [iedne](#)^{go} ziele zamor
9: ſkiego: ktore zo-
10: wą tymże imieniem/ Tho ziele na
11: kthorym zbieraią czârna Helene:
12: Ieſt podobne liſtem liſthowi włof-
13: kiey cebuli ktorą zową Squilla
14: á na tim liſciu ieſt lipkość klijowa
15: tá obphicie/ pręt ſamego ziele ieſt

kolumna: b

- 1: Mieczykowi podobny/ A iest ro-
- 2: dzây troiaki Haleny, to iest żółtã
- 3: Drugã podobnã wątrobie: zowã
- 4: iã Aloe Epaticum/ A thrzeciã
- 5: którą zowã Aloe cabalinum, Nã
- 6: lepszã iest Halena żółtã którą Po
- 7: łacinie zowã Aloefucco trinum/
- 8: A to gdy iã przetnieŝ albo przeło-
- 9: miŝ/ żółtość podobnã ŝafranowi
- 10: w niey ŝie vkãze.
- 11: Wãtrobnã Halena iest w bãrwie
- 12: podobnã wątrobie, to iesth maiã-
- 13: cza w łobie żółtość y czãrność/ iest
- 14: dziurkowatã/ á widzi ŝie czãrnã,
- 15: Kaballina/ to iest Arabica Hale-
- 16: na/ ta iesth mnieyŝzey wãžnoŝci y
- 17: podłey á małey moczy á iest czãr-
- 18: nã á barzo gorzkã/ á iesth woniey
- 19: przykrey. B
- 20: Halena mã mocz wyczýfcie-
- 21: niã flegmy y kolery z żoładka y z
- 22: żyłek ktore przezywaiã Meŝarai-
- 23: cas/ I teŝ wywodzi Melankoliã
- 24: s ciała *człowiecze*⁸⁰ Iteŝ potwier-
- 25: dzã członki wkthorich ŝã żyły ŝuche
- 26: á przeto kto mã flegmy napełnie
- 27: nie w żoładku: wywodzi y wypã-
- 28: dzã iã á potym gi pofilã y boleŝci
- 29: głowne oddãlã ktore z grubych dy

- 30: mow żołądkowych do głowy idą C
31: Też Emoroidy/ to ieft kończe
32: żyłek kthore są w stolcu othwierą
33: á krew czarną przez nie wyczyfią
34: kto ią na nocz połyką. D
35: Też wzrok otrzy gdy ta Ha-

kolumna: c

O rzeczach.

- 1: lena/ to ieft proch iey będzie z wod
2: ką rożaną zmieszany/ á w tym ro
3: zmączaiącz chufthę na oczy chore
4: będziez przykładać. E
5: Theż zatkanie wątroby y fle-
6: ziony otwierą/ y przyrodzoną cho
7: robę paniąm pobudzą. F
8: Kto ma rany na thaimnym
9: członku męskim, załipuy prochem
10: Haleny: zagoijź ranę/ I theż na
11: świerzb ieft barzo dobrą. G
12: Też ieft dobrą naprzeciwno o-
13: puchlinie wewnętrzney z zimney przy
14: czyny gdy wezmiesz Heleny żoła-
15: wey czo złoty zawąży/ małthyki co
16: poł złotego zawąży/ dąyże to wy-
17: pić ciepło poranu z wodką piołyn
18: kową dwa razy do tego dnia. H
19: Też proch śniey vczyniony á
20: z miodem dany ku iedzeniu/ glifti
21: w żywocie morzy śpowieści Pla-
22: teariuła. I

- 23: Też czarna Halena z oczthem
24: winnym rozmączona, fwierzb kto
25: ry bywa na ręku między palczmi
26: wyfufza/ yteż ktory około dymion
27: y na członku męłkim thaiemnym
28: łpądzã. K
29: Theż bolenie członkow v nog
30: y v rąk Czarna Halena z fokiem
31: łopiánowym zmiefzanã: vfmierzã
32: gdy tym ciepło namażefz.
33: Ktory człowiek częłto poziwa
34: Aloe/ To iełt czarney Haleny/ ta
35: ki zachowã zdrowie swoie za dłu

kolumna: d

- 1: gie czafy/ á niemo że w łozną y w
2: żadną ciężką niemoc wpać/ Ale
3: lepiey ftey Haleny piulek poziwać
4: Ktore zowã powietrzne/ bo tham
5: przydaiã ku tey Halenie Mirry y
6: Szafranu/ á dla tego fã tho pi-
7: łuki niewymowney **zãčnołci** [!], abo
8: wiem wywodzãcz z człowieka za-
9: gniłoci/ zachowawã go w dłu-
10: gim zdrowiu/ y od iadowitwego á
11: morowego powietrza/ by też nicz
12: infzego niebrał czafu **morowe**⁶⁰ po
13: wietrza/ iedno w tydzień dwa ra-
14: zy po iedennãcie na nocz, albo po
15: ranu iako kto chce. A
16: IEłt też Aloes drzewo ktore zo-

17: wą połacinie Xilealoes/ Ma
18: wonią barzo przyjemną.
19: To drzewo nayduią w iedney rze-
20: cze Babilońskiey s którą fie ścieka
21: Rayfka rzeka/ á dla thego powie-
22: daią iżby to drzewo z Raiu tą rze-
23: ką przyplýwało, Abowiem żadny
24: Człowiek niewidział obyczaiu á
25: miestcza iako á gdzieby rosło tho
26: Drzewo Aloes ktore tam ftey rze-
27: ki Babilońskiey wyciągaia.
28: Caffius Foelix piŕze o tym drzewie
29: yże bywa naydowano na thrzech
30: miestczach/ Naprzod w iedney zie-
31: mi którą zową Caume/ I teŕ na
32: iednym wyŕpie wziemi Indiyfkiy
33: I na trzecim miestczu thamże w
34: mnieyŕzej Indijey którą zową Fa-
35: loes. Pandecta.

strona: 3

kolumna: a

Zamorŕkich.

Lift 3.

1: Ma w łobie ciepłóć y fuchoć w
2: wtorym ŕtopniu/ á ma być obie-
3: rano ktore wwodzie nieieŕt warzo-
4: no, abowiem to ieŕt mały moczy
5: B Tho drzewo Aloes ma mocz
6: naprzeciwkho mdłófciam ferdecz-
7: nym, ŕoładkowym j mozgowym
8: C Wino w ktorymby była vwa

- 9: rzona ftuczka tego drzewa Aloes
10: zołądek mdły pofila/ j tak trawie
11: nie dobre w nim czyni.
12: D Też macicę ku gorze podnio-
13: ślą fład niemocz biały głowie ia
14: koby świętego walantego przicho
15: dzi/ Gdy tego drzewa dim do ma
16: cicze będzie wpuszczony przez mie-
17: źzek/ łciąga zalię na doł na łwoie
18: mieścze macicę/ Tenże dym no-
19: fem woniany, mozg w głowie po
20: śła.
21: E Też Pandecta piźze proch łte^{g0}
22: drzewa vczyniony s tartemi gwoz
23: dziki rowno zmieźzay á knim tro-
24: chę prochu s kołci ktorą z ielenie^{g0}
25: łercza wybieraią przymieźzawłzy/
26: Ty prochy zmieźzay z oliwą á tim
27: obmaźy kurowi włzythkę głowę/
28: thedy dla wielkhiego wefela czały
29: dzień y czałą nocz nieprzełthanie
30: piac.
31: F Też czini wonią przyjemną [!] vłt
32: y gnieniu bronii á nadewłzytko po
33: śła Sercze y vwefela/ á łthądze
34: gnieniu niedopuźzcza.

kolumna: b

- 1: Capitulum 2
2: O modrzewowey
3: gębcze.

- 4: Agarious.
- 5: Modrzewowã gębkha
- 6: ięft ciepłã w wtorym
- 7: łtopniu/ łuchã wtrze
- 8: cim, ięft to gębka kto
- 9: rã wyrãłtã s korzenia modrzewo-
- 10: wego drzewa/ Ięfth dwoiakhã/
- 11: Samiecz y łamicza, Samicza
- 12: ięft lepłzã á okrãglã á gdi vłchnie
- 13: łtaie łie barzo biãłã, łamicz ięfth
- 14: przedługowati á nieięft takiey biã
- 15: łofci iako Samicza

strona: 3v

kolumna: a

O rzeczach

- 1: B Modrzewowã gębka purguie
- 2: nãprzod flegmę á potym Melan-
- 3: kolijã/ á tak ięfth dobrã naprzeciw
- 4: zimniczy kthorã bywã na khaždy
- 5: dzień z flegmy/ to ięft dãwłzy tey
- 6: to gębki tak wiele czo dwa złotha
- 7: zawãżã, á Squinãntum (ięfth w
- 8: aptecze) trzeciã częłć dragmy/ ty
- 9: rzeczy łtarłzy ie na proch/ dãy wy
- 10: pić z wodã w ktoreyby były vwa-
- 11: rzone łiftki łenes, s korzeniem łofn
- 12: kowym ciepłõ poranu, á potim w
- 13: pięć godzin ięfc.
- 14: C Theż toż lekarłtwo ięfth barzo
- 15: dobre naprzeciw kolicze y naprze-

- 16: ciwko rzezaniu/ á zwłáfczá vwa-
17: rzywfi Lamikamieñ ziele wwinie
18: á potym w tho wino włóž prochu
19: tey gębki modrzewowey ieden łot
20: á dáy to wypić ciepło.
21: D Naprzeciwko fiftule/ Wezmi
22: gębki modrzewowey fthartey na
23: proch zmiełzâyże ią z oliwą którą
24: zową Tartarum (w aptecze nay-
25: dziefz) z oliwą poſpolitą á miodu
26: przełnego ktemu przyłóž/ á vczyn
27: iakoby małc á potym rozmocziw
28: ſzy knot w tym w pułzcżây w fiftu
29: łę/ bowiem koſci ſprochniałe á ſka
30: żone wyciągá y ciało ſkażone ſpá
31: dzá precz/ á tak fiftułę zgoijſz.
32: E Też naprzeciwko czyrwonym
33: kroftám ktore ſie na twárzy vka-
34: zuią/ wezmi ſoli ſpáłoney/ gębkhi
35: Modrzewowey/ Tártarum/ thak

kolumna: b

- 1: iednego iako drugiego, á tym pro-
2: chem poſypuy ty to krofti á nacie
3: ráy ręką poginą od tego.
4: Capitulum. 3.
5: o Czebuli albo oiabłku
6: Zámorskiem.
7: Coloquintida.
8: IEſth ciepłe w thrzecim
9: łtopniu, á fuche w wto

- 10: rym/ á iest iakoby iabl
11: ko iednego drzewka: nie
12: wymownie gorzkie/ Gdyby ktho

strona: [31]

Zamorzkich.

Lift 3.

kolumna: a

- 1: chcia^oł famego tego Iablka poży
2: wać/ narufzy barzo zdrowiã fwe-
3: go/ abowiem iest rzecz barzo iado
4: wita^o.
5: B Ale gdy to iablko ktore zowã
6: połacinie Coloquintida vwarzyłz
7: w wodzie/ to iest wziãwłzy go czo
8: złoty zawãży/ á liftkow fenes łoth
9: wãrzze to łpołem/ á tego sie dã
10: napić oczukrowãwłzy temu czło-
11: wiekowi kthori miewã quarthanę
12: tego dnia we dwie godzinie przed
13: przyłciem quartãny/ przesłhanie
14: quartãna.
15: C Theż gdy ie vwarzyłz w ocz-
16: cie á tim ocztem vftã będziefz pło
17: kał ciepło/ bolełc zębow vřpokãia^o
18: D Proch tey Coloquintidi z prze
19: łnym miodem zmieszany/ robãki/
20: w żywocie zabijã gdy go kto poży
21: wã/ Ale małem dziãthkam vczyń
22: plãłtr łtey to Coloquintidi á z ło-
23: kiem piołynowym á przyłoz gi na
24: pępek/ po morzyłz w nich chrobãki

- 25: E Też przyrodzą chorobę pa-
26: niã ku wyłzciu pobudzã/ to iefth
27: gdy iã wwarzyłz w wodzie łzczyr
28: wonã byliczã/ á thym łobie pani
29: dymiona y macicę będzie napa-
30: rzãła.
31: F Też iefth dobre to Iablko na-
32: przeciw twardoſci fleziony y wã-
33: troby gdy wwarzyłz połrzodek te^{go}
34: Iablka z wodã ielenich ięzykow,
35: á oczukruiełz á pothim dãłz wypić
36: choremu.

strona: [32]

kolumna: b

- 1: G Theż vczyniwłzy z mydła czo-
2: pek rozmoczi gi w Oliwie albo w
3: maſle á prochem tej Coloquintidi
4: z wirzchu połyp na czopek/ mocz-
5: nie wyciągã nieczyłtołci z ziwota
6: á zwłãłzcza kto lię barzo zapieczę.
7: H Theż proch tey Coloquintidy
8: mocno zził zagniãł flegmã y ko
9: lereę ciągnie/ á tak z piłułami do-
10: ctorowie daiã niemocznym ludzio^m
11: á nãwięczyey gdy chcã z dalekich
12: miełcz wywodzić nieczyłtołci/ ia-
13: ko z Głowy/ z Nog z łuchych żył
14: mocno prziciãgã do żoładka nie
15: cziłtołci przerzeczone/ á tak podo-
16: grę/ Scijatikę y łamanie mocz-
<http://rcin.org.pl>

- 17: nie w̄mierzã.
- 18: I Też czopek wczyniony á do
- 19: macicze włożony/ Płod zabija
- 20: mocznie.
- 21: K Też proch Coloquintidi z ocz
- 22: tem zmieszany/ kroŃthy czyrwone
- 23: y trąd na liczu goij gdy tym kiel-
- 24: ko razow namażesz.
- 25: Capitulum 4.
- 26: Caffia fiŃtula.
- 27: CaffiafiŃtula ieŃt ciepłã
- 28: y wilgothnã miernie/
- 29: maiãczã mocz wyczy
- 30: Ńciaiãcã/ odmiãkczã-
- 31: iãczã/ y teŃ zapãlenie krwi rzo

O rzeczach.

kolumna: a

- 1: vġãłzaiãcz á w̄mierzaiãcz/ Kole-
- 2: rę czyłci od krwi/ á przeto ieŃt v-
- 3: żytheczñã w gorãczych febrach/ á
- 4: poŃpolicie Doctorowie przed mo-
- 5: czñã purgaciã daiã Caffijã dlã
- 6: odmiãkczeniã żywota.
- 7: B TeŃ Cãłlijã z miãdkiem Ro-
- 8: zmãczonã w wodcze Izopowey,
- 9: á tym łobie vłta płokać gargari-
- 10: zuiãcz/ Ńlinogorz roŃpãdzã y wol
- 11: ne połykanie czyni/ Bolenie gar-
- 12: dlã y roŃpadliny iego oddãłã.
- 13: Capitulum 5.

14: Euforbium.

kolumna: b

- 1: Euforbium: wykładã
- 2: nie dobrze iżeby nie go
- 3: warował: iest iedno
- 4: gumy iakoby smoła z
- 5: drzewa ktore roście w Indijey kto-
- 6: reby zbierano po świętey Margo
- 7: rzecie, iest ciepłe y łuche w czwór-
- 8: tym stopniu/ A dla tego wżytki
- 9: Gummata w gorączolci przyro-
- 10: dzoney przewyższã/ woniey barzo
- 11: ostrey á moczniey.
- 12: B Włofności tey iest iże flegmę
- 13: wywodzi z ciała człowieka/ á
- 14: tak iest dobre naprzeciw boleściã
- 15: członkowym/ y nożnym/ Nie łã-
- 16: mo bywã dãwãno/ Ale łtrochã
- 17: Bdelium á łtrochã Ieripigri ga-
- 18: lijenowey/ A tho nienapoczãtkhu
- 19: niemoczy.

strona: 4

kolumna: a

Zamorzkich.

LiŃt 4

C

- 1: Też kto ma fiŃtułę iest dobrã z
- 2: małtykã/ z mydłem aptekarłkiem
- 3: zmiełzane ktore zowã Sapo/ á
- 4: tego małz włóżyć na fiŃtułę y na
- 5: brzegi iey/ abowiem wyfułzã y wy

- 6: czyfciã ĩniey ropę. D
- 7: Theż czyni vzyteczne kichanie
- 8: wywodzącz z głowym flegmiſte wil
- 9: koſci/ á zwłãłzcza kto pamięć łtra
- 10: ci/ tedy tego prochu wpuć w nos
- 11: á będzie kichãł. E
- 12: Też piſzã niektorzi o tym Eu-
- 13: forbium gdyby ktorego człowie-
- 14: ka vkãłilo ktore zwierzę iadowite
- 15: Thedy mã być onego zwierzęcia
- 16: łkora na głowie przerzezana á te^{go}
- 17: prochu naſypać w onę ranę prze-
- 18: rzezana/ iãd człowiekowi ſzkodzić
- 19: niebędzie. F
- 20: Samo Euforbium ieſth kliy
- 21: barzo oſtry á gorący/ tak iż gdy
- 22: by go człowiekhowi dãł czo dwa
- 23: złothe zawãżã: o łmierć go przy-
- 24: prawi/ ale z inſzemi rzeczami dane
- 25: Euforbium iako ſã piłuły w apte
- 26: cze/ tedy czyfciã z ciała człowiecze
- 27: go grubã, kljowatã flegmę y ko-
- 28: lerę.
- 29: Capitulum. 6.
- 30: Emblici y o Mirabo
- 31: laniech.

kolumna: b

A

- 1: Emblici ieſt owoc ktory
- 2: roſcie za Morzem,

- 3: j też mirabolami wżzit
4: ki/ to ieft Citrini Kie
5: buli/ Bellerici Indij/ Mirabola-
6: ni Emblici wyczyfciają flegmę y
7: Melankoliją, gdi ie vwarzyfz z ko
8: rzonkami/ ziela Sofnki/ z liftka-
9: mi Senes. B
10: Proch Mirabolanow Embli
11: korum/ zmifzany z prochem czâr
12: ney Haleny/ á ktemu przyczyń o-
13: liwy á vczyń iakoby małć/ á thą
14: małcią namazuy głowę, bowiem
15: włofy vmocniã á niedopuſzczã z
16: głowy gim padać. C
17: Wżytki Mirabelani fą zim
18: ney włoſności á fuchey w wtorim
19: ſtopniu, Mirabolani Citrini pur

kolumna: c

O rzeczach.

- 1: guią kolerę/ ale Kiebuli Emblici
2: Bellerici, Ty wżythki flegmę wy-
3: pądzaią/ Telko Indi Melanko-
4: lią czyfcia.
5: Capitulum. 7.
6: O mannie. **grafika** A
7: MAnna ieft ciepłã j wil
8: ka miernie, á ieft rofa
9: kthorą zbieraią znie-
10: ktorych zioł pobudza
11: iących vrynę ku wyfzciu/ A zbie-

- 12: raią tę mannę w Indijey y w gre
13: cijey/ bowiem przylipą około zioł
14: á thak ią zbieraią iakoby miód/
15: Ieft znamienitey mocy.

kolumna: d

- 1: Niektorzy ludzie przyprawuią the
2: Mannę zczukrem albo z miodem
3: á niektorzy też z łokiem Lakricijey
4: Sama w łobie Manna ieft nie-
5: barzo biąła á wpořzodkhu dziu-
6: reczkhi mą/ Ieřth niewymownie
7: łodką, przyprawną ieft też łodką
8: ale znieiaką ořtrořcią. A
9: Mą moc wyciřfciaiącą krwie
10: A dla tego ieft dobrą w gorączich
11: niemoczach, w febrach z kařliją da
12: na niemocznemu człowiekowi.
13: Capitulum. 8.
14: Reubarbarum. [grafika](#)

strona: 5

kolumna: a

Zamorzkich.

Liřt 5.

A

- 1: REubarbarum ieft cie
2: płe y łuche w wtorem
3: łtopniu, Dla tego ieft
4: nazwane Reubarba
5: rum iże w tak rzekączyey ziemi by-
6: wą nąydowano/ albo theż w In-
7: dijey/ y theż w inřzych zamorzkich

- 8: łtronach kopano/ Ten korzeń iest
9: ciężki á nie ma w łobie dziurek/ á
10: gdy gi przełomiłz iedno czyrwone
11: żyłeczki z białemi wełpolek miełza
12: no, Gdy ie z żuiełz á potrzełz po pa
13: pierze/ iestli będzie farbowało pa-
14: pier/ tedy to iest dobre Reurba
15: rum/ á ktore nie farbuie/ tedy tho
16: iest niedobre. S
17: Ma mocz purguiącą kolerę á tak iest dobre thym ktorzy maią
18:
19: zapalenie wątroby y fleziony zgo-
20: rączych wilkołci. C
21: Też iest dobra naprzeciwo ter-
22: cijanie włzelkiey/ á to tym obyczá-
23: iem/Wezmi nafieniá ogorkowe^{go}
24: malonowego/ Citrullowego/ tho
25: vwárz w prołtey wodzie á wziaw-
26: łzy they wody w łklánkę wenecką
27: rołpułć w niey kálłijey y Tama-
28: rindow/ po poł **vciijey** [!] albo mnief
29: á Rubarbarum iedną dragmę/ á
30: łpiki poł łkropuła á tho ciepłó na
31: łwitaniu wypiy. D
32: Thoż lekarłstwo iest dobre **na** [!] -
33: **przeciwo** [!] żółtey niemoczy/ á tho
34: gdy w mleczowey wodcze wypijelz
35: to Reubarbarum.

kolumna: b

- 2: Scamonea **grafika** A
3: SCamonea iest ciepła
4: y fuchã/ wywodzi ko
5: lerę mocznie z żył od
6: krwie iã wyciągaiąc
7: Iedno iż trochę iey mã być dãwã
8: no/ tho iest poczãwłzy odetrzech
9: ziãrn aż do dwunãfcie/ abowiem
10: iest rzecz mocznã á gorãczã/ Ma
11: fthyka mã być kniey przyładzona
12: dlã iadu iey/ abowiem żoładek y
13: żyły mdli á płuie. B
14: Też niektorzy fzafranu/ Cina
15: monu/ fpikhi do niey przyładzaia [!]
16: dlã iadowitołci iey.

kolumna: c

O rzeczach

- 1: Capitulum 10.
2: Senes. A
3: SEnes iest ciepłey á fu
4: chey włofności/ rołcie
5: w Zãmorłkich fthro-
6: nach/ Iest vżyteczne
7: naprzeciwno niemoczãm kthore z
8: Melankolijey przychodzą/ á thak
9: iest dobro thym ktorzy Świętego
10: walantego niemocz cirpiã/ y tym
11: ktorzi ku omdlewaniu przychodzą
12: y tym kthorzy miewaiã zathkanie
13: wątroby y fleziony/ y naprzeciw

14: quartanie j naprzeciwo zbytnim

15: Emoroidam/ tho iefth płynieniu

kolumna: d

1: krwie ftolczem/ I też na Melan-

2: kolia/ kthorã niemocz iefth znaru-

3: łzeniem mozgu y rozumu przyro-

4: dzonego. A to gdy vwarzisz firop

5: łtych to Liftkow, z ieleniami ięzyki

6: z kwiatkami Borãgowemi w wo-

7: dzie á oczukrowãłszy napijãł sie

8: ciepło poranu po thrunkowi na-

9: przeciwo tym to chorobãm prze-

10: rzezonem iefł dobre lekarłtwo.

11: Capitulum 11.

12: O Tamarindoch. [grafika](#)

strona: 6

kolumna: a

Zamorskich

Lift 6.

A

1: Tamarindi wywodzą

2: purguiącz z ciała ko-

3: lerę y zapãlenie iey v-

4: łmierzã/ á tak też czy

5: łciã krew/ Są vžiteczne tim kto

6: rim łie wãtroba wydimã dlã wia

7: trow w niey **zamknonych** [!] / y thã-

8: kiež żoładkhowi/ Mã ofobliwã

9: mocz naprzeciwo oftrym á cięłz-

10: kim gorączkãm ktore potrzebują

11: odwilżaniã y odmiękczeniã, Mia

- 12: ra gich czo dwa łoty zawąży/ mo
13: że być y mniej, áto z łokiem wło
14: łkiego kopru albo wyłokiego mle-
15: cżu albo z kocią ferwatką mą być
16: dano.
17: Ten owoc z Włoch do nās przy-
18: chodzi: Aptekarze przez niego nie
19: mogą być: dla tich y infzych włof-
20: nołci gich. [grafika](#)

kolumna: b

- 1: Capitulum 12.
2: O Czukrze. A
3: IEłt ciepły á wilgotny
4: miernym obyczaiem,
5: to iełth około [pirwłze](#)^{g^o}
6: łtopnia, Mą mocz od
7: wilzaiącą y pierłi odmiękczią-
8: czą/ á gdy będzie trzy razy vwa-
9: rzony á prawie biały/ tedy nieia-
10: ko zaziębi/ albo chłodzi/ odmięk-
11: cżą pierłi y gładzi w nich chropa-
12: wołci/ Zołdkowi iełth barzo w-
13: dzieczny czukier.
14: Trzeci rozdział o rze-
15: czach korzennych po-
16: twierdzaiących
17: rozmagithe
18: członki.
19: Capitulum 13.
20: O Cinamonie.

kolumna: c

A

- 1: IEŃth ciepły w wtorym
- 2: Ńtopniu á Ńuchy w trze
- 3: cim/ kofzthuiącz Ńma-
- 4: kiem obierz dobry, Cy
- 5: namon mǎ mocz po-
- 6: thwierdzaiączą mozg
- 7: Ńwoią korzennoŃciǎ/ y teź Ńtulaiǎ-
- 8: czǎ Ńwoią kljowatoŃciǎ/ IeŃt do-
- 9: bry naprzeciawko mdłofci zołǎdko
- 10: wey ktorǎ przychodzi z zaziębieniǎ
- 11: Dany proch Cinamonow z pro-
- 12: chem polnego k?nu wkǎrmiach
- 13: albo w polewcze. B
- 14: Teź barzo przifitogi izby Cina
- 15: mon był mieŃzany w ŃzałŃzǎ/ abo-
- 16: wiem chciwoŃc ku iedzeniu pobu-
- 17: dzǎ.
- 18: A gdy gi kto maŃtikować będzie/
- 19: czyni w wŃciech wdzięczną woniǎ

kolumna: d

C

- 1: Theź Cinamoⁿ tarty z roza-
- 2: nǎ wodkǎ á z małmazijǎ á Ńtro-
- 3: chǎ vinnego ocztu, Ńzafrǎnu tarte^{go}
- 4: prziczyniwŃzy/ IeŃt barzo dobre le-
- 5: karzŃtwo na Ńercze czǎfu mdłofci
- 6: mǎczaiącz w tym Ńzarłǎt albo fa-
- 7: czeleth á przykładać na Ńercze/ od-

- 8: dālā mdłōć y gorączōć ferdecz-
9: ną. D
10: Theż diaľcorides piľze/ Cina-
11: mon kthori s czarnoľci ku rumia-
12: noľci pochodzi/ mǎ włōfnoć sub-
13: telną/ przyciągaiączą, otwieraią
14: czą/ zagniōľci y prochnieniǎ kaž
15: dego w cieľe broniączą y odwilżai-
16: iączą.
17: Przez dzieľięć lǎt może być Cina-
18: mon chowany/ Ieľt rozmagithy
19: rodzǎy Cinamonu ale ten ieľt nǎ-
20: lepľzy. E
21: Galienus w kxięgach kharmi
22: piľze iż Cinamon zagrzewǎ żołą-
23: dek y wǎtrobę pofilǎ/ rzecz przy-
24: rzodzonǎ paniǎm znamienicie po-
25: rufzǎ w polewkhach z maľmazijǎ
26: pożywany á ľzafranu trochę przy
27: czyniwľzy. F
28: Theż Cinamon mǎ the włōf-
29: noć ktho z nim częľtho iǎdǎ/ po-
30: thwierdzǎ wzrok mdły wyialnia-
31: iącz gi.
32: Capitulum 14.

strona: 7

kolumna: a

Zamorzkich

Liť 7

1: Cardamonum. [grafika](#) A

2: CArdamonum ieľt nǎ

- 3: fienie z iedne^{g0} drzewa
- 4: Ieſt ciepłe y ſuche w
- 5: wtorym ſtopniu/ ieſth
- 6: dwoiakie więtlze y mnieyſze/
- 7: ieſt leſne/ á to ieſt rzeczzone polny kmin
- 8: Domowe ieſt lepſze/ bowiem mǎ
- 9: w ſobie więtlzą korzennoſć/ y ru-
- 10: mianoſć. B
- 11: Mǎ moc poſilaiącą dła ſwo
- 12: iey korzennoſci/ trǎwiącz y roſ-
- 13: pędzaiącą wiatrow. C
- 14: Też ieſth vżyteczne naprzeciw
- 15: khordijacze z zimney przyczyny v-
- 16: warzywſzy ie w korzennym winie
- 17: ſtrochą rożaney wodki/ á tho dać

kolumna: b

- 1: wypić choremu.
- 2: Też naprzeciwko mdłoſci moz
- 3: gowey/ ktorǎ z romy albo z nieży
- 4: tu przychodzi.
- 5: Proch Cardamonu z proche^m
- 6: kubebowym wpuſzczony w nos/
- 7: poſilǎ głowę znamienicie y nieczyt
- 8: rawi [!] Capitulum 15.
- 9: erocus. ſzafrǎn. **grafika** A
- 10: SZafrǎn ieſth ciepły y
- 11: ſuchy w pirwym ſtop-
- 12: niu/ á ieſt dwoiakie/ ie
- 13: den ieſth ogrodny zo-
- 14: wǎ gi Cartamus: połączynie/ po-<http://rcin.org.pl>

15: polku Krokos/ á drugi: kthory na

16: wíchod flończa rofcie/ Må mocz

kolumna: c

O rzeczach.

1: potwierdzaiącą dla niekthorych

2: íwogich przyrodzonych włośności B

3: Må też moc żołądek potwier

4: dzaiącą y naprzeciwno mdłościom

5: Ieft też dobry naprzeciwno kłociu

6: y naprzeciwno zadzierzeniu vriny,

7: I też kto często potrofcze z bole-

8: ścią vrinę wypuścza/ á to gdy v-

9: warzyfz Szafrån w oliwie á mio

10: du przefnego kthemu przyłóżyfz/ á

11: thym namaży łobie dymiona cie-

12: pło poranu y wieczor. C

13: Theż Auicenna pífze: Sza-

14: från prawi pofilå y wwelelå ferce

15: jteż wolne oddychanie w pierfiach

16: czyni/ ale zbytne iedziony/ żołąd

17: kowi fzkodzi ku wraczaniu gi [!] fłka-

18: niå. D

19: Też fzafrån pobudzå chciwość

20: khu rzeczy cielesney/ flezionie iefth

21: przyjåciel/ á vrinę wyciskå z ciała. E

22: Theż twardość ktorå bywå w

23: macicy: odmiękcza z miodem á z

24: czołnkiem przyłóżony. F

25: Też Szafrån zmieszany z in

26: fzeimi lekarzftwy ferdecznemi tym

- 27: rychley y mocniey mocz onych le-
28: kãrzftw do fercza przywodzy. G
29: Też Serapio Ípowiefci Ra-
30: lis zacznego lekarza píŕze íže była
31: iedna brzemiennã pani kthorã fie
32: dłuęo męczyła z dzieciãtkiem á
33: niemogła go mieć/ dãłem iey tar
34: tego Ízafranu czo dwa złote wãzy
35: ły z winem zagrzãwłzy/ miała ie

kolumna: d

- 1: za tym natychmiãłt y potym czę
2: Íto kroć dawãłem w takich przy-
3: godach thakim paniãm: nigdy mi
4: niechybiło/ To Íã fłowa Serapi
5: onia.
6: Capitulum 16.
7: Ga?nga.
8: Gałgãn **grafika** A Gałgãn íeft ciepły y fu-
9: chi w wtorym Ítopniu
10: Iey korzeń: obieraiã
11: lepŕzy ktory íeft rumia
12: ny á Íękowaty/ cięŕzki/ maiãcz o-
13: Ítry Ímak/ á ktory íeft blady á lek-
14: ki/ małego Ímãku/ dziurkowathy
15: zły íeft á małej mocy/ Gałgãn

strona: 10

kolumna: a

Zamorzkich

Liŕt 10.

- 1: potwierdzã/ roŕpãdzã y trãwi złę
2: wilkołci. D

- 3: Wino w ktorymby był vwa
4: rzony Gałgân/ zoładek nietraw-
5: ny pofilã/ y boleſci iego z zimnech
6: wilgotności y wiatrow grubych
7: oddãlã. C
8: Też dlã pofileniã mozgu gał
9: ganow proch włoż w nos. D
10: Też dlã omdlewaniã y kordi-
11: iakhi dây proch Gałganow z ſo-
12: kiem Borãgowym choremu/ vz-
13: nãz pomocz. E
14: Theż czaſu krwie puſzczania,
15: Gałganu w vſciech trzimany, bro
16: ni omdlewaniã.
17: Capitulum 7.
18: Muſzkãtowy kwiat. A
19: MVſzkãtowy kwiat ieſt
20: ciepły y fuchy w wto-
21: rym ſtopniu, Muſzka-
22: towy kwiat bywã o-
23: bierany z drzewa y z orzecha muſz-
24: kãtowego/ Mã mocz potwierdza-
25: iãczã dlã ſwoiey korzenności/ ro-
26: ſpãdzaiãcz y thrãwiãcz złe wilko-
27: ſci/ lepſzy kwiath ktory ku żołtoſci
28: ieſt podobny/ ſmãku ieſth oſtrego
29: z małą gorzkoſciã, Muſzkãt czãr-
30: ny albo ſmiady ktori oſtrego ſma-

kolumna: b

- 1: ku w ſobie niemã/ ten nieieſt vzy-

- 2: teczny. B
- 3: Wino Mułzkátowego kwia-
- 4: tu/ iest vzyteczne dla potwierdze-
- 5: niã nietrawnego żołądka. C
- 6: Też mozg potwierdza gdy gi
- 7: będziez małtikował w vfciech/ A
- 8: proch iego w kârmiach poziwany
- 9: fercze mdle poñilã y Kordijakę od-
- 10: dala.
- 11: Capitulum 18.
- 12: Nux Mułcata.
- 13: Mułzkátowy orzech.

kolumna: c

O rzaczach

A

- 1: ORzech Mułzkáthowy
- 2: iesth ciepły y fuchy w
- 3: wtorim łtopniu/ iesth
- 4: owocz zdrzewa iedne^{go}
- 5: ktore rołcie w Indijey, iesth łma-
- 6: ku ołtrego/ poñilaiączego, tráwią-
- 7: czego/ iest owocz wãżny/ á ktory z łiebie prochu niewypułzcza kiedy
- 8:
- 9: gi łãmiesz/ then ma być obierany
- 10: iako lepfzy. B
- 11: Kto gi poranu iada/ żołądek
- 12: poñilã, á dobrã barwę liczu vczy-
- 13: ni/ á to iest częłto dołwiãdczono.
- 14: Wino Mułzkátowego orze-
- 15: chu/ przyczyniwlzy trochę małtiki

16: zoładek zaziębiony y infze wnętrz-

17: nołci zagrzewã y pofilã.

18: Capitulum 19.

kolumna: d

1: Piper Pierłz A Pierłz iełt gorący ma-

2: ło nie w czwartim łto-

3: pniu/ á łuchy okhoło

4: wtorego łtopnia, iełt

5: Perłz troiãki/ Ieden czãrny ktori

6: zowã Melano piper/ Tenze iełth

7: nãlepfzy y nã korzennieyfzy/ Dru-

8: gi zowã długim Pieprzem, Trzeci

9: Pierłz iełt biãły, Ten zowã Lenko

10: Piper/ Iełt owocz z iednego drze-

11: wa ktore rołcie w Indijey Nie-

12: ktorzy powiedaiã iżby Pierłz czar

13: ny fie łtawał dla warzenia/ albo

14: dla te^go iż gdi gi maiã zbierać tedi

15: zapalã one drzewko ktore iełt iako

16: by żytho na kthorym Pierłz rołcie

strona: 11

kolumna: a

Zamorzkich.

Liłt 11.

1: dla wypędzenia wężow kthorych

2: barzo wiele bywa miedzy Pieprze^m

3: á tak dla onego ognia łtaie fie czar

4: nym y zmarłczonym iako wida-

5: my/ á iełt napodleyfzy.

6: Czãrny Pierłz mã moc rołpãdza

- 7: iączą nãprzod/ potym trãwiączą
8: Ale Pierfz biãły y długi nietak do
9: brze trãwi. B
10: Pierfz w kãrmiach pożiwany
11: czyni dobre trãwienie żołądkowi,
12: Ale ludziem ktorzy łą koleryczne^{g0}
13: przyrodzeniã y krewnego: niedo-
14: brze fnim częftho iadać/ abowiem
15: ie wyfuźã y krew wnich pãli, á tak
16: potym trąd na liczu fie dlã niego
17: działã.
18: Capitulum 20.
19: Reuponticum. A
20: REuponticum ieft po-
21: dobne Reubarbaro á
22: to czo fie thycze wnã-
23: trza/ Ieft ciepłe y fu-
24: che/ Ma mocz wyczyfciaiącą dla
25: fmału cirpniączego, B
26: Mã mocz pędzającã vrynę z
27: infzemi wilkościami/ á to dlã fwo
28: iey gorzkości. C
29: Wino w ktorymby było vwa
30: rzono to korzenie á przilãć ku nie-
31: mu foku włofkie^{g0} kopru/ á trochę

kolumna: b

- 1: oczukrowãwfzy/ ktoby miał twar
2: dość na flezionie albo w watrobie
3: z zimney przyczyny, ieft barzo do-
4: bre ku picciu/ poranu trunek/ wie

- 5: czor drugi. D
- 6: Też proch tego Reuponticum
- 7: z miodem czyftym zmiefzany/ kto
- 8: by miał chrobaki w żywocie/ zabi-
- 9: iã ie. E
- 10: Też vczyń plãtr z prochu te^g
- 11: to korzeniã/ z oliwą/ á z wołkiem
- 12: przyłożyłz gi na mdły żołądek ieft
- 13: li gi chczefz pofilić.
- 14: Capitulum 21.
- 15: O Sandalech.

kolumna: c

O rzeczach

A

- 1: SAndalij fã Zimne w
- 2: trzecim ftopniu/ á fu-
- 3: che w wtorim ftopniu
- 4: A ieft gich rodżã tro-
- 5: iaki/ to ieft Iedny fã biãle/ Dru-
- 6: gie fã iakoby czyrwone/ Thrzecie
- 7:
- 8:
- 9: fã prawie żółte/ á ty fã nãlepłze/
- 10: Potym czyrwone/ A potym biã-
- 11: łe. B
- 12: Są vżytheczne naprzeciwko
- 13: belefciãm [!] żołądkowym y wątro-
- 14: bnym którã bywã z kolery czyrwoney. C
- 15: Czyrwone Sandali fã zim-
- 16: nieyfze niżli bãle [!] y niżli żółthe/ A

17: Ią też barzo vżyteczne/ abowiem
18: gdy fie wilkħofci ze krwią ciągną
19: do kthorego członku bolącego á
20: mdłego/ Tedy ty Sandali zafta-

kolumna: d

1: nawiaią j powciągaią płynieniã
2: D
3: Są theż dobre naprzeciwko
4: kordijacze ktorã bywã w febrze/ á
5: to gdy proch Sandalow rozmã-
6: cifz w mleczowey wodcze/ á wtim
7: chuŧheczkę rozmoczywłzy przyło-
8: żyfz na fercze/ á kto mã wãtrobę
9: zapãlonã/ tedy y na wãtrobę tho
10: lekarŧtwo znamienicie pomoże. E
11: A gdy przoch [!] Sandalow z-
12: miefzãfz ŧtrochã Kanfory, z wodkã
13: rożanã/ á rozmoczywłzy w thym
14: chuŧteczkę przyłożyfz ŧobie na ŧkro-
15: nie/ boleć głowy vfmierzã ktorã
16: z gorãczey przyczyny przychodzi. F
17: Theż proch Sandalow czyr-
18: wonych zmieŧzany zwodkã pfinko-
19: wã/ albo kurzey nogi/ á w tym ro-
20: zmoczywłzy chuŧtę przykładãy na
21: bolãcze nogi.
22: Capitulum 22.
23: O Lepie. A
24: IEmioło rofcie na drze-
25: wie Dębowym/ y na

- 26: Gruźkowym drzewie,
27: Dębowe Iemioło ieft
28: nalepże á możelz ią w
29: zieloności długo zacho-
30: wać/ Ma mocz subthylizuiącą/
31: przyciągającą y rospadzającą,

strona: 12

kolumna: a

Zomarskich

Liŕt 12.

- 1: A zwłafzcza ta ieft nalepza ktora
2: ieft fwieża/ gładka/ wnątrz blada
3: á ze wnątrz zielona/ Zagrzewa/
4: ale nierychło/ maiącz w łobie wil- [!]
5: got noć [!] zbytnią/ odmiękcza wrze-
6: dzienicze y czyni w nich rychło ro-
7: pę/ á to gdy zmiefzałz Iemiołę ie-
8: dnako z żywiczą łofnową. B
9: Też Lep łtey tho Iemioły/ z
10: wołkem pod iedną miarą zmiefza-
11: ny/ á trochę mniej łofnowe ży-
12: wicze ktemu przyczyniwlzy/ łtego
13: będziefz miał mać kthorą ieft od-
14: miękczać j rospadzając wšel-
15: kie twardoŕci/ á zwłafzcza łlezio-
16: ny/ y też ktore bywaią na człon-
17: koch v nog albo v rąk, Iako v lu-
18: dzi franczowatych guzy: na ktore
19: możelz przykładać tey przerzeczo-

kolumna: b

- 1: ney małci przyczyniwlzy oliwy al-

- 2: bo kaczego śmǫlczu/ odmiękcżǫ y
- 3: rośpǫdzǫ guzowatǫ twardość.
- 4: Capitulum 23.
- 5: Zinziber. Imbir. A
- 6: IMbir iefth ciepły w
- 7: thrzecim śthopniu/ á
- 8: wilgotny w pirwřzim
- 9: Rořcie imbir za mo
- 10: rzem á zwłǫżczǫ w Indijey. B
- 11: Wino w ktorymby był vwarzony Imbir z Figami řuchemi,
- 12:
- 13: y z rozynkami/ iefth pomoczne na-
- 14: przeciwko ciężkořci pierři, y naprze

kolumna: c

O rzeczach Zamorzskich

- 1: ciwko kařzłowi, ktori z zimney przy
- 2: czyny pochodzi. C
- 3: Teř proch Imbirowy z Figa
- 4: mi zmieřzany, á vtłoczony w moř
- 5: dzerzu/ Iefth teř vřiteczny naprze-
- 6: ciwko tymře przerzeřonym choro
- 7: bǫm. D
- 8: Teř gdy vwarzyřz Imbir w
- 9: winie z kminem/ tego řie napi-
- 10: iefř boleřci řořǫdkowe y infřech w-
- 11: nętrnořci vřmierzǫ kthore z wia-
- 12: trow ořtrich bywaiǫ.
- 13:
- 14:
- 15: E

- 16: T heż [!] proch Imbierowy Na
17: bawełnę wpufzczony/ á ktho ma
18: wydymanie chciwość na ftholecz
19: przez vczynku/ przylož tę Baweł
20: nę y ftym Imbirem na ftolec/ o
21: deydzie ta choroba. F
22: Też wten czas gdy ktory czło
23: wiek padnie na ziemię dla niemo-
24: czy Świętego walantego/ wlož
25: tartego Imbiru w nos dla kicha-
26: niã: ktore ieft barzo pomoczne na
27: tę chorobę. G
28: Też Imbier z miodem przy-
29: prawiony/ ieft więczey zagrzewa-
30: iący niżli z czukrem przyprawio-
31: ny/ Aczkolwiek oboj ieft dobry
32: tym ktorzy są fklonni ku paraližo
33: wi, y też tym ktorzy są zimnego á
34: flegmiŃtego żoładka.
35: Czwartha część o O-
36: woczoch y o nafie-

kolumna: d

- 1: niu rozmagitim
2: ktore z zioł po
3: chodzą.
4: Capitulum 24.
5: Amigdale. Migdały. grafika A
6: MIgdały flodkie są cie-
7: ple j wilgotne w pirw
8: fzym fthopniu/ á zafię

- 9: gorzkhie Migdǎły fǎ
10: ciepłe y fuche w w torim [!] ftopniu,
11: Gorzkie fǎ więżczy poźiteczne ku
12: lekarzftwǎm niźli flodkie, A flod-
13: kie więżczy vżyteczne ku iedzeniu/

strona: 13

kolumna: a

O owoczech

Liŧt 13

B

- 1: Gorzkie migdǎły fǎ dobre na
2: przeciwno kafzłowi/ y naprzeciwno
3: dychawiczy kthorǎ z zimney przy-
4: czyny pochodzi/ Tym obyczaiem
5: vżywaiącz/ Stłucz Migdǎły w
6: moźdżerzu á przyłoż knim czukru
7: A thak gich pożywǎy/ czo dwa o-
8: rzechy włófkie w zawǎżǎ. C
9: Oleiek z gorzkich Migdǎłow
10: ieŧt dobry naprzeciwn głuchofci/ I
11: teź gliŧty z żywota wypǎdżǎ y v-
12: mǎrżǎ ktho by ie natłzczo iǎdǎł/
13: albo ŧnich vczynić plǎŧthr á przy-
14: łożyc na zywot proŧto na pępek. D
15: Theź wywodzi paniǎm mie-
16: ŧięcznǎ chorobę/ to ieŧt gdy vczy-
17: niŧz czopek zbawełny á rozmocziŧz
18: gi w tym oleyku/ kthory włóž do
19: macicze na nocz.
20: A ieŧtli go wiele wezmieŧz po obie
21: dzie Tedy wyciŧkǎ pokǎrmz zo [!] -

- 22: łądka [./] á rychło czyni ńtolecz. E
23: Też flodkie Migdały ńa do-
24: bre ku iedzeniu/ thak w polewkach
25: iako czukrem obleczone/ Y marci
26: pany z czukrem vczynione ńa bar
27: zo dobre ńmaczne á rońkofzne ku ie
28: dzeniu/ Wńzelkim obyczaiem czło
29: wieka tuczą/ krew dobrą czynią/
30: żołądka nieobciążaią/ wolne od-
31: dychanie pierńam daią/ A nąwie
32: czey oleiek zńlodkich Migdańow v
33: czyniony/ iest dobry na ciężkońc y
34: na bolenie pierńi, ciepło
35: pomazaw
36: ńzy pierńi.

kolumna: b

F

- 1: Też boleńci wńzelkie y zatwar-
2: dzieńoci macicze leczy z wierzchu
3: pomazawńzy/ y też Peńfarium/ to
4: iesth z bawelny czopek vczyniwńzy
5: á w onym oleyku rozmoczywńzy/
6: wńoż do macicze na nocz vwiążń
7: wńzi nicią iedwabńńą za koniec, o-
8: dejdzie bolenie za tim lekarzńtwem
9: Capitulum 25.
10: Citonia. Pigwy. grafika A
11: PIGwy ńa rozmagite/
12: Iedny ńa flodkie/ dru-
13: gie takiego ńmaku ia-

14: ko leśne iabłka niedo-

15: zrzałe, A drugie są maiące w fo-

kolumna: c

O owococh.

1: bie cirpność/ Czwarte są kwafne

2: Ty Pigwy ktore są flodkie maią

3: w sobie nawiętszą wilgotność/ A-

4: le kwafne y infze są więzcy zimne B

5: Maią mocz shtulaiącą rąn

6: á bronią płynienia Wilkkości do

7: wrzodow/ á to na przodku. C

8: Też vmocnią vřtka żoładko-

9: we/ á kto ma biegunkę: zařtana-

10: wiąia. D

11: Oleiek Pigwiany też ieřth na

12: ty przerzeczone rzeczy vřiteczny. E

13: Nafienie Pigwiane ieřth od-

14: miękczaiące przez żadnego /zaci/

15: řkanią. F

16: Oleiek Pigwiany ieřth dobry

17: na rořpadliny khthore bywaią od

18: mrozu yteż na krořty řwierzbaiące G

19: Sok Pigwiany ieřt vřytecz-

20: ny tym ktorzy krwią pluią. A na

21: řienie ochrapienie gardła/ y cięż-

22: kořć pierfi: oddala. H

23: Też wraczanie zbytnie zařta-

24: nawiaią y pragnienie oddalaią, y

25: chmiel z głowy wypadzaia. I

26: Syrop Pigwiany też naprze

- 27: ciw tymże chorobám iefth pomo-
28: czny. K
29: Też Lektwãrz vczyniony z pi
30: gwow/ Ktory zowã lekarze y ap-
31: tekarze Dijacitoniten/ Ieft bar-
32: zo dobry naprzeciw kakdey biegun
33: cze/ przed obiadem w poł godziny
34: wzięty/ a po obiedzie iedziony, nie
35: dopuŝcza dymom z żołądkha do
36: głowy wstępować.

kolumna: d

L

- 1: Tãkież teŝ łama Pigwa vpie
2: czona á potim z czukrem iedziona
3: tãkież czyni/ Iedno iż Dijactio-
4: niton Lekthwãrz vczyniony iefth
5: łmaczniefzy y żołądkowi poŝile-
6: nie wietŝe daie. m
7: Theŝ Pigwy w wodzie vwa-
8: rzone, łkogo ielita wychodzą wley
9: tey wodki kliftery weń/ Thãkież y
10: macicze wychodzącã wciŝkã na
11: łwe mieŝtce, maczaiãcz chuŝtę y
12: przykładać tam na to mieŝtce pir
13: wey iã rękã włoŝywŝy tam gdzie
14: mã być/ á tho czyniã pigwy dla
15: łwey wielkiey kwalney cirpnoŝci. N
16: Teŝ firop Pigwiany kthory w
17: aptekach czyniã/ ieft barzo dobry
18: ludziem ktorzy chęci khu iedzeniu

- 19: niemaia, natłzczo łyzkę albo dwie
20: połykany: czyni wielką chęć khu
21: iedzeniu.
22: Capitulum 26.
23: Capparis. Kapari. A
24: KApari fą ciepłe y fu-
25: che w wtorim łtopniu
26: Korzenie/ łkorki/ łifcie
27: Owocz/ y kwiatki ka
28: parowe/ wchodzą w lekarłkie rze
29: czy. B
30: Må mocz pothwierdzaiącą

strona: 14

kolumna: a

O owoczach.

Liłt 14.

- 1: zoładek y pobudzå chciwołć ku ie
2: dzeniu/ wåthrobę y łlezionę zem-
3: dloną **potwiezdza** [!] y twardołci ich oddåłå/ å zwłåłzcza wino w ktho-
4: rymby były **wworzone** [!] łkorki Ka-
5: parowe/ Iełł vżiteczne na ty prze
6: rzeczone członki y niemoczy/ Iełł
7: proch vżyteczny z łkorek Kaparo-
8: wych wełpołek z prochem, Bagni
9: łkowych łkorek å z czukrem/ zmie-
10: łzåwłzy ty rzeczy: pożywåy gich. C
11: Też naprzeciw gliłłłm owocz
12: Kaparowy iedzony: wypådżå ie z
13: żywota, y łleziony łkazi naprawiå D
14: Też przeciw kolicze/ Wezmi
15: poł funta łkorek Kaparowych po-

- 16: wãrz gich wfoku Chebdowego ko-
17: rzeniã/ á potym dobrze oczukruy
18: iż będzie łtego iakoby firop/ ktore^{gö}

kolumna: b

- 1: poranu y przed wieczorem łie na-
2: pijãy, Iełt teź ten firop na bolełci
3: członkow dobry. E
4: Teź proch z korzeniã Kaparo-
5: wego wzięti pod miarã łzełć łyźek
6: łrebrnych/ Ruty liłtkow iey dobrã
7: gãrlć/ vtłukłzy rutę czyłcie/ zmie-
8: łzãy z Kaparowym korzeniem iuź
9: teź na proch vtłuczonym, á potim
10: wezmi poł kwãrty winnego ocztu
11: albo trochę więczy/ potym włoź
12: then proch kaparowy z onã ruthã
13: miałko vtłuczonã do one^{gö} ocztu,
14: y przywãrz onego tak długo iako-
15: by trzy pacierze łpiãł/ Thedy ktho
16: mã bolenie w lewym boku w fle-
17: zionie/ albo krę/ albo natwardze-
18: nie/ Rozmoczywłzy modri łukien-
19: ny płath w onym oczcie/ przyłoź
20: na on bok lewy na łlabiznę y na
21:
22:
23:
24:
25:
26:

- 27: ziobro żołądka nietykaiącz/ rospę-
28: dzifz onę krę/ thwardość y bolenie
29: odejdzie, á łtolczy nieczyłtołci iako
30: purguciją z ciebie poydą, A to iełt
31: nąuka Auicenny iuż częłtho kroć
32: **fkufzoua [.]** . F
33: Takież też Kapari z oczthem
34: á z oliwą y z drobnemi rozynka-
35: mi iedzone/ łlezionę pothwierdza-
36: ią y chęć ku iedzeniu czynią. //dziwna numeracja//G
37: Też oleiek Kaparowy w apte
38: khach czynią/ na thwardołci y na
39: bolenie łleziony iełt dołwiądczony
40: gdi nim łleziona ciepło będzie kiel
41: ko razow namazana.

kolumna: c

Y o nafieniech

- 1: Capitulum 27.
2: Całtanee. Kąłztany. **grafika** A
3: KAlztany łą zimne oko
4: ło pirwłzego łtopnia/
5: barzo małą ciepłość
6: w łobie maiącz/ Kto
7: by ie chciał przyrownować do żołę-
8: dziu/ tedy w nich nąydzie więłtżą
9: łacność ku łthrwieniu/ ale pier-
10: łiām łą niedobre, á thak kázel po-
11: budżą/ y bolełci głowy dlą łwoiey
12: niełtrawnołci przywodżą. Ale pie-
13: czone łą lepłze á niemaią thakiey

- 14: złoſci/ iedno iż czynią zatwierdze-
15: nie żywotha z nadymaniem wia-
16: trow.

kolumna: d

- 1: Capitulum 28.
2: O Figach y o Pine-
3: ach/ to ieſt o ſzyfz-
4: kach/ y o rozyn-
5: kach. grafika A
6: FIgi ſą dwoiakie, ſwie-
7: że y fuche/ Swieże ſą
8: małe y moczy dla wil-
9: koſci gich zbytniey/ fu-
10: che Figi ſą lepfze y mięſnieyfze, ich
11: mocz ieſt zagrzewaiącã około pir-
12: wżego ſtopnia/ á z więtfzey ſucho-
13: ſci.

strona: 15

kolumna: a

O owocach.

Liſt 15.

B

- 1: Też maią mocz trãwiącą y
2: roſpãdzaiącą twardoſci wrzedli-
3: wych/ á zwłãzcza gdy ie ſtłuczefz
4: z mąką ięcźmieⁿnã, albo z ofrzod-
5: ką biãłego chleba miodu przefne^{go}
6: przyłóżywfzy/ Theż odmiękczaią
7: żywot y ſtolcze czynią. C
8: Też woda w ktorey wwarzyfz

9: Figi/ iefth podobnã w czy wo-
10: dzie miodowej. D
11: Figi fuche fã dobre khu iedze-
12: niu/ ale pragnienie czyniã/ ochra-
13: pienie y cięzkocã w pierfiach od-
14: dãlaiã/ Y teź bolefcu miechierzo-
15: we, nyrçzane, vfmierzã/ á czyniã
16: dobrã barwã na liczu. E
17: Teź gdy vwarzyfz Figi z Izo
18: zopem w profthey wodzie/ á oczu-
19: krowãwfyz napijãy fie iey dlã dy-
20: chawicze y dlã ochrapieniã/ Nyr-
21: çzanych j miechierzowych niemo
22: czy y dlã kafzlu zaftarzãlego/ y bo
23: lefcu płucz vfpokãiã. A
24: PInee/ to iefth zamorzfkie fzyfzki
25: Sã ciepłe y wilgotne w pirw
26: fzym ftopniu, dichawicznym y tim
27: ktorzy fuchoty maiã: fã barzo do
28: bre. B
29: Maiã teź mocz wycyfzyciã
30: czã/ odmiękhczaiãczã/ y odwilza-
31: iãczã/ fã dobre thym ktorzy maiã
32: bolefc w płuczach y w pierfiach.
33: Capitulum 29.

kolumna: b

1: Iuiube s febeften. **grafika** A
2: IViube febeften fã o-
3: wocze ciepłe y wilgo-
4: tne/ A zwłãfzcza Iu-

- 5: iube maia włofnoć oddalania ostrości krwi która by-
6: wã z ophitości kolery/ flużã teź do-
7: brze pierfiã/ płucã, boleściã
8: nyrkowym/ miechierzowym/ Ie-
9: dno iż żołądkowi nie są dobre/ a-
10: bowiem mały pokarm z siebie da
11: iã/ á ťrudnoŃciã sie trãwiã, w fle
12: gmę sie obracziãcz. B
13: Serapio Sebesten iest mier
14: ne w ciepłosci y w zimnoŃci/ Od-
15: miękcziã żywot tym ktorzy mie-
16: waiã gorãczki/ Y naprzeciw kãz-
17: lowi ktori z gorãczoŃci przychodzi
18: są dobre,

kolumna: b

Y o nafieniech

C

- 1: Reumę teź ciepłą y gorãcoŃć
2: vriny oddalãiã ktorá z ostrey wil-
3: koŃci kolericzney bywã. D
4: Teź aptekarze Ńtego zãmorz [!]
5: Ńtego [!] owoczu sebesten rzeczõnego
6: czyniã barzo wdzięczny y vžitecz
7: ny lektwãrz ktory thym imieniem
8: zowã, to iest Electuarium de Se
9: beŃten/ poŃpolicie doctorowie daiã
10: ten Lektwãrz ludziem ktorzy ma-
11: iã febre tercijanę, á nãwięcey dzie
12: ciom y paniãm brzemiennym/ bo
13: iest rzecz nicz nieprzikã, może byc

- 14: dany tak z czukrem albo z wodka
15: mi, z Mleczową, z podroźnikową
16: z Borągową. Miara iego vncijã
17: czãłã/ á to młodemu człowiekowi/
18: ale łharemu dziefięć dragm
19: możelz dać/ A włzakoź otho małz
20: Receptę do apteki na febrę terci-
21: ianę. Wezmi Electuarium de se
22: beften siedm dragm/ Electhuariu
23: da succo Rořarum dwie dragmie,
24: Miodku Roźanego poł vncijey/
25: Wodki podroźnikowey/ Borãgo-
26: wey/ Mleczowey/ rowno po vn-
27: cijey/ Vczyń trunek dãyze tho na
28: łwitaniu ciepło włzitko razem wy
29: pić, może vřnãć iedno łie niepocić
30: A w łzełć godzin pothym ielć/
31: ale
32: nie tego dnia mã być brãno to le-
33: karzłtwo kiedy ielst febra/ ale kiedy
34: iey niemãłz.

kolumna: d

- 1: Capitulum 30.
2: Pruna Damařcena.
3: Sliwki wężierskie. **grafika** A
4: Sliwki łã zimne y wil-
5: gotne/ á sã dwoiakie
6: Iedny łã czãrne/ dru
7: gie czyrwone/ ty łliw
8: ki ktore łã czãrne á przytwãrdłze/

- 9: fą lepsze/ Maią mocz chłodzącą
10: y odmiękczać wewnątrzności/ á
11: tak w gorących febrach fą dobre.
12: Capitulum 31.

strona: 16

kolumna: a

- 1: Anifium. Anyz. **grafika** A
2: ANyż iefth ciepły y fu-
3: chy wtezecim stopniu
4: Ieft to nafienie flod-
5: kie z niekthorego ziela
6: ktore tymże imieniem zową/ Mā
7: mocz thrāwającą/ rospądźającą
8: wiatrow. B
9: Rzyganie ktore z niestrawno-
10: ści żołądkha przychodzi/ gdy ie v-
11: warzył w winie przyłożywłzy ma
12: łtyki/ Cinamonu/ á tego sie pora-
13: nu mālż natłżczo napijać. C
14: Też przyrodzoną chorobę pa-
15: niām wypądzā/ to ieft gdy vwa-
16: rzył Anyż w winie/ a k temu pry-
17: łożyl czo dwa złote zawāży Tri

kolumna: b

- 1: feram magnam, To ieft lektwārz
2: ktory w aptecze czyniā. D
3: Theż naprzeciwko zathkaniu
4: wāthrobnemu y fleziony/ Anyż z
5: ieleniami ięzyki vwarzony w wo-
6: dzie: pomāgā/ Nāfienie mēłzczy-

7: znãm mnoży y w pierfiach mleko

8: Capitulum 32

9: Laurus. Bobek. **grafika** A

10: BObek Ieſth owoc z

11: Bobkowego drzewa,

12: Liſcie Bobkhowe w

13: chodzi w lekarztwa,

14: Są ciepłe y fuche/ Iądrka bob-

kolumna: c

1: kowe mocniejszye ſą/ á dla ſwoiey

2: korzenności maią mocz potwier-

3: dzaiącą/ roſpądzaiącą/ y thrã-

4: wiącą wiatrow. B

5: Owocz Bobkowego drzewa

6: na proch **ftłucz ony [!]** / á pothym na

7: pãnewcze zagrzany/ á na głowę

8: poſypany, flegmę wyfułzã y mozg

9: potwierdzã, Albo w worek zawiã-

10: zãwſzy á na głowę przykłãdãy. C

11: Też naprzeciw nieżytowi zim-

12: nemu/ wãrz bobek z rożã w garn-

13: czu zalepiwſzy/ á potym trzymãy

14: nos nad onã parã na nocz y po-

15: ranu/ á pothym ſobie onã wodã

16: vmyj licze y czoło. D

17: Theż oleiek Bobkowy boleſci

18: zołądkowe vſpokoia kthore z zim-

19: noſci pochodzã/ Iteż przeciw bo-

20: leſciãm nożnym ieſth dobre liſcie

21: Bobkowe wwarzone w wodzie á

- 22: tym nogi naparzać/ Iteż macice
23: potwierdzą y wyczyścią/ yteż po-
24: częcie richło sprawuie. Pandecta/
25: Platearius o tym świadczą.
26: Capitulum 33.
27: E Cubebo. Kubeby. A
28: CVbeby są ciepłe y fu-
29: che miernym obycz-
30: iem, Iełth owoc z ie-
31: dnego drzewa ktore w

kolumna: d

- 1: Indijey rołcie Podobny pieprzu
2: biłłymu/ Potwierdzą człowieka
3: mdłego á nawięcey z wodką Bo-
4: rógową. B
5: Wino Cubebow iełth dobre
6: tym ludziem ktorzy kordijakę ma-
7: ią/ y też naprzeciwko rzuczawce y
8: naprzeciw zimney remie/ á to Cu-
9: beby na czukhrze przyprawione (w
10: aptekach nąydzielz) y fama woniã
11: iełt vzytecznã naprzeciw tym cho-
12: robãm/ mozg y pamieć pofilaiã/
13: Są ciepłe y fuche w wtorym łto
14: pniu.
15: Capitulum 34.

strona: 17

kolumna: a

- 2: BOb iefth zimnego á
- 3: fuchego przyrodzenia
- 4: Poki zielony, tedi iefth
- 5: wilgotni wpierwřzim
- 6: łtopniu/ á mało tuczy/ grube wil
- 7: kołci czyni/ á żoładek obrażã/ gru-
- 8: bą krew czãrnã/ to iefth melanko-
- 9: liją czyni/ y dymy miãżłze/ á prze-
- 10: to mozgowi iefth niedobry dziwne
- 11: łny nãń przywodząc/ á wřzakoż
- 12: dobrze wwarzony nietak iefth łzko-
- 13: dliwy. B
- 14: Też woda w ktorey wre Bob
- 15: licze czyłci/ á iefzće lepiey gdy kro-
- 16: chmãłu przyłożyłz. C
- 17: Wodkha z kwieciã Bobowe^{go}
- 18: oczy wyiãłniã.

kolumna: b

- 1: Capitulum 35.
- 2: Fenum grecum. grafika A
- 3: FEnum grecnm [!] iefth
- 4: ciepłe y fuche, Mã łtu
- 5: laiącą mocz/ Thrã-
- 6: wiącą/ y odmiękcza
- 7: iącą. B
- 8: Aby łie wrzedzienicza rychło
- 9: zebrała/ Wezmi mąki te^{go} fenum
- 10: grecum á zmiefzãy ie z żołthkiem
- 11: iaiecznym/ á tego prziloż na wrze
- 12: dzienicę. A gdi tę mąkę zmiefzãłz

13: z **terbentiną** [!] á z żółtkiem/ tedy fie

14: wnet przepuknie wrzod/ á gdy khu

15: thym rzeczám przyczyniŕz mąkhi z

kolumna: c

Y o nafieniech

1: náfienia **lniane**^{g0} / z náfieniem wy-

2: fokiego mleczu/ będzie lepiey. C

3: Też gdy vwarzyŕz mąkę Fe-

4: nu greci z mąkhą lnianego náfie-

5: niã/ y theż z náfieniem wyfokiego

6: ŕlãzu/ thak iż ŕtego vczyniŕz plãŕtr

7: ktory przykãdãŕ na bolãczy żołą-

8: dek/ y theż na opuchlinę członku

9: tajemnego **męŕkie**^{g0} / boleŕć vfmie-

10: rzyŕz.

11: Capitulum 36.

12: Semen lini. Lniane

13: nafienie. **grafika**

kolumna: c

A

1: NAFienie lniane ieŕt cie-

2: płe w pirwŕzym ŕtho-

3: pniu, wilkoŕci y ŕucho-

4: ŕci mierney/ żołądko-

5: wi ieŕt niedobre dlã czynieniã wi-

6: trow/ ale vrinę pędzi, kaŕzel vfmie-

7: rzã/ y pierŕi czyŕci z nieczyŕthoŕci

8: flegmiŕtych/ á to gdy go kto w po

9: trawach pożywã. B

- 10: Albo theż mąka łthnego nafie-
11: niã zmielzana z mąką Fenigreci/
12: z małlem maiowym/ á thego na-
13: mazãwłszy na chuftę ciepłõ/ przyłõż na cięszkhość pierli/ przez nocz
14:
15: vznãłz pomocz. C
16: Też ten plãłtr ieft dobry przy-
17: kładać gi na człõnki w ktorzych pa
18: nuie kurcz, Prawie ieft podobne w
19: moczy nafieniu Fenugrekowemu
20: Capitulum 37.
21: Lupinus. A
22: LVpinus ieft ciepły á
23: łnchy [!] w trzecim łtop-
24: niu/ Mã mocz vrinę
25: pędzãczã/ á łã dwo-
26: iakie/ Iedny łã łlodkie/ á drugie
27: gorzłkie/ Ty ktore łã gorzłkie wię-
28: czey łie godzã ku lekarzłtwu. B
29: Mąka łtych gorzłkich Lupinow zmielzanã z miodem/ ieft do-

strona: 18

kolumna: a

O nafieniu

- 1: brã ku iedzeniu tym ktorzy glifthy
2: maĩã w zołãdku albo w ielitach/ á gdy knim przyłõżyłz łoku pioły-
3:
4: nowego, tedy będzie lepiey. C
5: Też plãłtr vczyniony z mąki
6: thych Lupinow gorzłkich z łokiem
7: piołynowym/ á łthrochã czãrney

- 8: Heleny/ fthego vczyniwfzy plãftr
9: przylož gi na żywoth dziecięciu/
10: glifty tym wypędzifz. D
11: Wino w ktorymby był vwa-
12: rzony Lupinus/ Iełth dobre thym
13: w ktorich fie opuchlina mnoży w-
14: nętrznã/ I theż naprzeciw zatka-
15: niu wątroby y fleziony z fthrony
16: zimney przyczyny.

kolumna: b

- 1: Capitulum 38.
2: Milium. Profo. **grafika** A
3: PProfo ielt zimne w pir
4: wřzim ftopniu á fuche
5: w wtorym ftopniu.
6: Mocz thego nafieniã
7: ielt wyfufzaięcza/ á przeto zaciłkã
8: żiwot wyfufzaięć gi, ale zewnãtrz
9: Profo przyložone/ chłodzi á wy-
10: fufzã więczey. B
11: Iełth rzecz nietuczñã Profo/
12: Biegunkę zaftanãwiã/ zagrzãw-
13: fzy go na pãwi y nafypać w wo-
14: rek/ á on worek ciepłõ przykładać
15: na żywot/ thedy zaftanãwiã bie-

kolumna: c

O owoczech.

- 1: gunkę/ á vrinę pędzi ku wyfzciu. C
2: Też Profo z fołã na pãwi za
3: grzãne/ á w chuftę wfypane, koli-

- 4: kę wśmierzã tak ciepło na mieścze
5: gdzie iest kłocie przyłożone.
6: Capitulum 39.
7: Nux vřualis. **grafika**
8: ORzechy włofkie fã go
9: rãcze w trzecim łtop-
10: niu/ á łufzã w wtho-
11: rym/ żoładkowi zim-
12: nemu Ieřth dobry y pożytheczny
13: pokãrm/ Gorãczemu żoładkowi
14: w Kolerę łie obracziã/ á Dymy
15: łnich wzgorę wřtępiã/ átak oczu
16: zaćmiewa y boleć głowy czyniã

kolumna: d

- 1: z zawraczaniem/ Też czyniã piřz-
2: czenie w wřzu. B
3: Rano z rutã ofoliwřzy y z fi-
4: gami iedzone/ iadom y trucinã
5: łie przeciwi/ á łtłuczone z rutã á z
6: łolã, wkãłzenie od iadowitego *czę^{g0}*
7: goij/ y iãd wyciãgã kiedy przyło-
8: żyřz na ranę. C
9: Stare Orzechy małthnieyřze
10: á ku iedzeniu gorřze/ głowę z gorã
11: czołci obciãziã/ oczy zaćmiewa-
12: iã/ młode nie tak łzkodzã. D
13: Też łtłucz orzechy á przyłozic
14: na ociekłocć czyczkow/ łcieńcza ie
15: Skora włofkiego orzecha wřuřzo-
16: nã, á na proch łtłuczonã ten proch

- 17: wyfufzã bez kãfaniã/ Lifthy iako y
18: łkora/ czyrwonã biegunkę zafta-
19: nãwiaiã/ Sok z lifciã wpuſzczo-
20: ny w vcho, gnoy łnich iako y wirz
21: bowy wyfufzã. Popioł they łkory
22: w winie pithy: vpławy niewiefcie
23: zaftanãwiã/ y theż gdy go włóży
24: do macicze. Sok pity/ glifty z ży
25: wota wygãniã. E
26: Nowego rzecha iãdra roze-
27: żwać w vłtach á przyłóżyć na bo-
28: łączkę przepukłã ktorã bywã z me
29: lankolijey/ goij iã/ y łuche żyły o-
30: brażone goij/ ociekłósci łcieńcziã
31: á zwłãżcza pierfne. F
32: Oleiek tych orzechow ieft wil-
33: ki/ wrzodi roziãdaiãce ciało y kro
34: łty złe goij/ y też fiłtuły w oczach
35: y w zadku/ Sok iego łmrod od-
36: dãłã włzelki.

strona: 19

kolumna: a

O nafieniech

Lift 19

- 1: Capitulum 40.
2: Auellana. Łãfkowe
3: Orzechy. **grafika** A
4: ORzechi łãfkowe łã cir
5: pnieyſze niźli włofkie,
6: dlã więtfzey częłci zie-
7: mie ktorã ieft w łłoże-

- 8: niu gich/ Gdy gich kto wiele albo
9: częłtho pożywã/ boleść w głowie
10: czynią/ żołądek nadymaniem ro-
11: ściągają, Ciału zdrowemu thucz-
12: ność z dawaia, Rozetrzeć ie á dać z
13: brzeczką pić/ kaźel wkładaia/ z fa-
14: dłem niedzwiedzie^m ftłuczone, włofi

kolumna: b

- 1: chędożą, Orzechy małe fã ku ftrã
2: wieniu trudne dla gich zimności/
3: Sulfzone trochę niewadzą żołąd
4: kowi/ ale głowie y oczãm szkoda
5: Thełko maia mocz od rybnych ia-
6: dow zachowawaiã [!] człowieka. B
7: Oleiek fnich iesth vzytheczny
8: naprzeciw denney boleści y boleści
9: fuchech żył/ y też na otoki rãn. C
10: Sok z łezelinek/ To iest z o-
11: wych czałzołek zielonych w ktorich
12: orzech Lãłkhowy siedzi/ Smrod
13: z częgoby fie kholwiek porużył od
14: człowiekha/ odeymuie gi/ Y theż
15: smrod pod pazuchami zmieszãwzi
16: gi z koperwaferem.
17: Capitulum 41.
18: Nespilum. Neszpuły. A
19: Neszpuły iest owocz
20: iedne^{go} drzewka kołãcze^{go}
21: mało iako iabłufzka/
22: Iest cierpiący/ po-

- 23: kãrm dobry żołądkowi wilgotne-
24: mu/ y też cieczeniu trzew ze krwią
25: Ten owoc długo nie zra/
26: niegdy fie doleży iakhoby gniłki/ Moczy
27: ieft zimney á fuchey w pirwłym
28: łtopniu/ Więczye służą ku lekarz
29: łtwãm niżli ku pokarmu/ wnatrz
30: [m]ã trzy peczki/ dla tegoż ie zowã

kolumna: c

O owocach.

- 1: po grecku Tricoctum. B
2: Theż wraczenie z gorączofci
3: łtãnowi y czyrwonã niemocz/ zo-
4: łãdek w gorączofci pofilã/ Chęć
5: ku iedzeniu daie/ dymy ktore z fle-
6: gmy pochodzą niedopuszczã gim
7: włthępowãć w głowę y do oczu. C
8: Theż krew grubã działaiã/ á
9: przeto pożyteczniey ie ielć przed ie
10: dzeniem niżli po iedzeniu, Warzo
11: ne z koriandrem á ielć ie/ cieczenie
12: brzucha załtanãwiã.
13: Capitulum 42.
14: Pomum citri. Czytrowe iablka.

kolumna: d

A

- 1: IAbłko Citrowe mã w
2: łwoiem łłożeniu łkorę
3: małtnã/ w połrzodku
4: wodnoć kwafnã, y na

- 5: lienie/ To wżytko iest rozdzielne⁸⁰
6: przyrodzeniã, Skora iest gorãcze
7: go á fuchego flożeniã/ Mã mocz
8: fercze pofilać/ omdlewanie odehy-
9: muie/ Nieprzyrodzonã chęć leda s
10: czego niewiaŃtãm chciwem odehy-
11: muie, W mor vczynić proch fthey
12: fkory/ z nafieniã gwoździkow tych
13: z ktorich wieńcze wijã, á tego pro-
14: chu w winie pożywać/ zachowã-
15: wã fercze od iadowitwego powie-
16: trzã.

strona: 20

kolumna: a

O owococh

Lift 20.

- 1: Capitulum 43.
2: Dactillus. Dactilli. A
3: DActilli iest owoc pal
4: mowy/ á palma z ie-
5: dney peczki nie dżugo
6: thrwã/ ale gich mufi
7: niekielkho weŃpołek wŃadzić ize fie
8: zroŃthã Ńpołem á tak pewniey mo-
9: gã Ńtãć, nãprzod wŃchodzã z pecki
10: iako kofaciecz/ pothym poŃrzodek
11: twardnieie á liŃty fie Ńpołu zraŃta-
12: iã/ á dopiero we Ńtu lãt owoc dã-
13: waiã/ á tho w khraginach gorã-
14: czech/ iako w ziemi PaleŃtinskiej,
15: á owoc na Ńzypołcze nie wifii/ ale

kolumna: b

- 1: fiedzi na Latorofli/ á od gorącz-
- 2: fci floneczney y od powietrza zra [!] ,
- 3: Peczki mǎ długie iako żoładz, O
- 4: wocz ieft gorący y wilgotny z przy
- 5: rodzenia w drugim stopniu/ krew grubą mnożą fwoią nieftrawno-
- 6:
- 7: fcia/ iedno żeć wždy fą ftrawniey-
- 8: fze niżli Figi fuche, bo wietfzą wil
- 9: kość maią/ wątrobę zatykaia, na
- 10: dymǎ fleziona/ Grubofci fthwǎr-
- 11: dzaią/ Zębom fzkodzą/ głowie y
- 12: żoładkhowi/ á zwłǎfzcza ludziem
- 13: Kolericznym, bo oni maią wątro
- 14: bę gorącą á thak gim ieft fzkodli-
- 15: wy ten Owocz/ bo w nich kolere
- 16: mnoży/ Ynfzego przykrodzenia [!] ludzie
- 17: tłuŃcieią od nich. B
- 18: Dla przczyfcieniǎ Lektwǎrz
- 19: fnich działać tak/ Wezmi Dactil
- 20: low iednę Librę/ miodu poł libri/
- 21: poŃmaż tego oboyga na węglu, á
- 22: gdi z ftawifz z węglǎ wlož kniemu
- 23: tych reczy [!] / Spiki/ imbieru/ gał-
- 24: ganu/ Cinamonu/ kaźdego fnich
- 25: po łotu, Dijagridium fzeŃć łotow
- 26: á zmiefzǎy Ńpołem, Ten Lektwǎrz
- 27: ieft dobry przeciw gorączcze y prze
- 28: ciw kłociu w bokach pod żebry/ bo
- 29: odmiękcza żywot. C

- 30: Palma z śwemi Latoroślami,
31: z kwiatem/ z łkorą/ z peczkami łą
32: cierpniącego przyrodeniã y łu-
33: chego/ rany wyłufzã y narãłzcã/
34: mdłóć żoładka połilã/ á wracza-
35: nie załtãnãwia.

kolumna: c

O owocach

- 1: Capitulum 44.
2: Malus granatum. **grafika** A
3: Mała granata łą **iabka** [!]
4: iakoby makowicze, ro
5: łthã na iednym drze-
6: wie we włofzech/ Ma
7: kla granata łą dwoiakie/ iedny łą
8: łlodkiego á drugie kwałnego łma-
9: ku/ á tak y mocz tych iabłek ielth
10: inłzã kwałnych á inłzã łlodkich/ á
11: włzakoż połpolithã mocz y włof-
12: noć Granãtow ielth wyłufzaiącã
13: dlã cirpnieniã gich/ A nãwięczy
14: łkorki granatow maiã włołnoć vy
15: łufzaiącã.

kolumna: d

B

- 1: Z łamych granãthow dobrã
2: łie krew mnoży/ Słodkie granãti
3: łą chłodzące y odwilzaiące. C
4: Auicenna piłze onich á zwłãłzcã
5: o kwałnych iże Kolerę włmie-

- 6: rzaia/ á niedopuszcza iey płynąc
- 7: do żołądka/ Wino granátow to
- 8: mocniej íprawiã. D
- 9: Iãdrka granátow ítluczone
- 10: á z miodem zmiefzane, tym nama
- 11: zuy rany z złych kroft. E
- 12: Iablko granatum ktore íefth
- 13: ílodkie, to odwilżã żołądek y mięk
- 14: czy gi/ á tak ku ítolczom przypa-
- 15: wuie/ Ale kwaŃne poípolicie íefth
- 16: lepiej **żołądkowi** [!] / Iãdrka mniema-
- 17: iã w íobie żãdnego pożytku ku ie-
- 18: dzeniu/ Y owízem íã niedobre. F
- 19: Telko ítluczone á z przeínym
- 20: miodem zmiefzane/ kthoby miãł
- 21: boleć w wízwow/ tego przykãdã
- 22: w wízy, Tãkież krofty v dzieci ktore
- 23: bywaiã w wíciech na podniebieniu
- 24: tym namazuy. G
- 25: Kwiaty tego to íefth balãntia
- 26: íã cierpniãczego ílożeniã/ **zimne**^{g0}
- 27: przyrodzeniã w pirwízim ítopniu,
- 28: á íuchego w wtorym, rany ípãia-
- 29: iã y wízytki cieczeniã zaítanãwiã
- 30: iã/ zęby vmoczniaia/ W miaíto
- 31: kwiatu biorã pod czas wierzchoł-
- 32: ki **te**^{g0} iablka, íã lepiej y zdrowíze. H
- 33: Skora tych iablæk/ tho íefth
- 34: Píidia/ theż takã mã mocz czo y
- 35: kwiat/ Wrãczanie zaítanãwiã/ y <http://rcin.org.pl>

strona: 21

kolumna: a

O owocach.

Liŕt 21.

- 1: teŕ plynącą krew z rany/ to iefth
- 2: proch iey z biółkiem laiecznym
- 3: zmieszany y przyłóżyć iako plółtr/
- 4: W oczcie ią warzyć á w tem gęb
- 5: kę maczaiącz przykładać na trze-
- 6: wa proŕto: czirwoną biegunkę za-
- 7: ŕtanówiá. I
- 8: Teŕ proch iey z roŕana wod-
- 9: ką zmieszany á wnos wpufzczony
- 10: cieczenie krwi zaŕtówiá/ zmiesz-
- 11: ny z wodką babczaną/ á teh
- 12: rozmoczyć kęs bawełny y włóżyć
- 13: do macicze/ krew ŕniey plynącą
- 14: zaŕtanówiá. K Teŕ iabłko granátum gdi iefth
- 15: ŕwieŕe vwarzywŕzy ie w winie/ á
- 16: potym ie ŕtłukŕzi przyłóŕ na vŕzny
- 17: wrzod/ vznólz pomocz. L
- 18: Teŕ flodkie granáta odmięk-
- 19: czaią pierŕi, ale kwaŕne zacieŕnia-
- 20: ią y ochrapienie czyniá. m
- 21: Ggy vwarzywŕz granáta w de
- 22: ŕzczowey wodzie/ á kto krwiá plu
- 23: ie/ dáy ŕie napić tego: zaŕtanowiwŕz N
- 24: Teŕ kto má drzenie ŕercza do-
- 25: brze takiemu granáta, iadać y z v
- 26: ŕtek zołódkowych zpychá kolerę y
- 27: flegmę: iedzone. O

- 28: Rabi Moyzeŝ Zyd przywo-
29: dząc ŝlowa galienuŝowe tak mo
30: wi Granata maią dziwną włof-
31: noŝć/ abowiem przed iadłem iedzo
32: ne, niedopuŝczaią potraw kazić w
33: ŝołądku/ Albo gdy ie vwarzyŝ z
34: ktorą potrawą/ tedi onę potrawę

kolumna: b

- 1: dobrze ŝołądek ŝtrawi iŝ ŝie w do-
2: brą krew obroci. P
3: Teŝ korzenie drzewa na ktho-
4: rym roŝtą Pomagranata kwalne
5: Ten korzeń chrobaki wŝywocie za
6: biją/ albo y liŝt tego drzewa thym
7: obyczaiem prziprawiony, Wezmi
8: korzenią granatow kwalnych wy-
9: iawŝy ŝnich drzenie/ wårzŝe ie w
10: maŝmazijey greckiey thak długo
11: aŝe połowicze wywre/ á pothym
12: wŝyŝ pieprzu tarthegoczozłothy
13: zawąży/ á potym przywårz y prze
14: czedz/ á ciepło dāy natŝczo wypić
15: á potym niemā ŝpać.
16: Capitulum 4.5
17: Cinus alba. Wiŝnie.
18: białe.
19: Wiŝnie białe ŝą mię-
20: ŝiŝte/ cŝyrwone/ gdy
21: wzrzałe tedy ŝą ŝlod-
22: kie, G Gdy ie gije przed

- 23: iedzeniem inych potraw/ thrzewa
24: miękczã/ żołądek czyfciã/ palenie
25: wnątrz odeymuiã/ chropawość w
26: gardle od vŃchnieniã y wpierfiach
27: fwą mokoŃciã flodkã odeymuiã.
28: WiŃnie czãrne. Latine Schine
29: nigra/ fã Ńmaku kwalnego zawie

kolumna: c

O owocach

- 1: raiãczego y ŃciŃkaiãcze żołądek/ po
2: obiedzie maiã być iedzony/ żołą-
3: dek ŃuchoŃciã fwą wyŃufzaiã/ gru
4: be wilkoŃci przenika. B
5: Zywicza ktorã wypływã z wi
6: Ńni/ w tyzannie roŃpuŃzczona á pi-
7: ta/ pierŃi miękczy/ chropawość pi-
8: Ńzcãłki Dychawiczyney odwilzã.
9: Thwãrz tymzã pocierać/ zmazy z
10: ciała Ńpãdzã/ w winie vwarzona
11: á pita/ kamien w miechierzu lã-
12: mie/ wzrok oŃtrzy/ Wodność wi-
13: Ńni czãrnech warzyć z miodem až
14: do zgęŃthnieniã/ Sosnki wŃypãć
15: y zmieŃzac á wylãć na czo kolwiek
16: aby ochłodłu á będzie iakoby lek-
17: twãrz/ á tego dawać dlã przeczy-
18: Ńcieniã/ Czemieszyce gdy k temu

kolumna: d

- 1: przymieŃzãłz/ przypãłone wilkoŃci
2: wypãdzã/ Tamarindow gdy k te

3: mu przymieszǎłz/ Mirabolǎnow,

4: Scǎmoneǎm/ thy rzeczy Kolerę

5: wypǎdzaiǎ precz.

6: Capitulum 46.

7: Orobus. Ptafzǎ

8: wyka. **grafika** A

9: IEŝth ciepłe y fuche w

10: pirwŝzim ŝtopniu, mǎ

11: **moez** [!] othwieraiǎczǎ/

12: ocieraiǎczǎ y odcina-

13: iǎczǎ/ Ieŝth ŝmakhu gorzŝkiego/

strona: 22

kolumna: a

O owococh

Lift 22

1: **vriuę** [!] pędzi zbythnie/ á zwłǎŝczǎ

2: ktho iey zbythnie pożywǎ thedy ze

3: krwiǎ vrinę wypǎdzǎ, Bydłu ieŝt

4: vżyteczny pokǎrm. B

5: Mǎka pthǎŝzey wyki żywoth

6: odmiękczǎ y vrynę pędzi y barwę

7: dobrǎ daie człowieku/ z miodem

8: zmieŝzanǎ mǎka/ rany czyŝci kto-

9: re z złych kroŝt pochodzǎ/ y theż z

10: licza piegi, fleki ŝpǎdzǎ y inŝze nie-

11: czyŝtoŝci/ á tho gdy **makę** [!] pthǎŝzey

12: wyki zmieŝzǎłz zmǎkǎ ięczmiennǎ

13: á z krochmalem/ I theż na ŝwierzb

14: ieŝt to dobre lekarŝtwo. C

15: Też mǎka iey w oczcie vwa-

16: rzona/ á na dymiona przyłozonǎ

- 17: rzezanie oddalã, y wydymanie na
18: łtolcze wfmierzã/ I też kłocie ieli-
19: towe włza.
20: Capitulum 47.
21: Oliua. oliwki z oliwą A
22: OLiwki zielone są zim-
23: ne y łuche/ żywot za-
24: cifikaię/ Ale wodne o
25: liwki Zoładek odzie-
26: raię dla gich kwałnołci, á zwłãłz-
27: cza gdy w oczcie pomokną. B
28: Czãrne oliwki są ciepłe/ ale
29: niethak barzo kwałne/ A włzakoż
30: barzo niełtrawne/ niedobrą krew

kolumna: b

- 1: czyniã/ Chciwołć ku iedzeniu po-
2: budzaię/ á zwłãłzcza wielkhie O-
3: liwki/ niebarzo tuczã człowieka/
4: Dozrzałe Oliwki są ciepłe mier-
5: nie/ á zielone są więthłzey cirpno-
6: łci/ á więczy zacifikaię żywot/ a-
7: le są lepłze zoładkhowi/ ale czãrne
8: Oliwki ty są niedobre zoładkowi
9: dla prochnieniã łwego. B
10: Też plãłtr vcziniony z oliwek
11: czãrnych/ niedopułzcza łie khazić
12: ciału dla wrzodu ktori zowã An
13: trãx/ gdy będzie na ono miełthcze
14: przyłožony. C
15: Też plãłtr vczyniony z liłciã

- 16: Oliwnego z przełnym miodem, á
17: thego przyłoż na pępek, abowiem
18: glifty wypądzã y zabijã wczłowie
19: cze.

kolumna: c

O owococh

E

- 1: Theż gdy ftego lifciã á z ięcz-
2: mienney mąki vczynisz plãtr/ za-
3: ftanãwiã biegunkę dãwnã/ I też
4: płynienie zbytnie wilkołci macice F
5: Oliwa ieft dobrã żołądkowi
6: dlã mierney cierpności kthorã mã
7: w łobie/ á to mãłz rozumieć o oli-
8: wie kthorã iefzcze bywa z Drzewa
9: nieprawie vzrzałego/ zowã poła-
10: cinie Oleum omphacinum/ Dzia-
11: łła potwierdzã y zęby vmocniã/
12: gdi kto the oliwę w vfciech będzie
13: thrzymãł/ Broni od vziębieniã,
14: Też odeymuie infzem rzeczãm iãd
15: albo ołtrość ktore ciało przekrawa
16: iã. G
17: Też gdy kto wypije iadowitã
18: rzecz á barzo pãłaczã/ Oliwy fie
19: dãy ciepłõ napić izby mogł wra-
20: czac/ Serapio/ y pandecta o tim
21: łwiãdczã. H
22: Drugã oliwa ieft ktorã biorã
23: z drzewa iuz dobrze dozrzałego/ á

- 24: ta oliwa ielth miernie ciepła y od-
25: wilżaiącza, ciało pofilā y odmięk
26: czaiącza. I
27: Oliwa z ięczmienną wodą/
28: to ielt po łzełci łyżek **każde**^{go} wziąć
29: ciepło wypitā/ łtolcze czyni/ á gdy
30: k temu liłtkow rucianych przyło-
31: żyłz á przywarzyłz/ kłocie w żywo
32: cie przeltanie y gliłty wymiathā z
33: żywota. K
34: Oliwa w klifteriach pożywa-
35: na/ bolenie ktore z kłociā przycho-

kolumna: d

- 1: dzi/ vłmierzā/ Y iakmiārłz oleyki
2: włzytki w aptekach na rozmagite
3: niemoczy z oliwą przyprawuiā.
4: Capitulum 48.
5: Pomagrany. **grafika** A
6: POmagrany fā dwo-
7: iakie łlodkie y kwafne
8: ty maiā w łobie wiet
9: łzā cirpnoć/ Daiā z
10: łiebie dobrā wilkoć ciału/ żoład-
11: kowi fā wdzięczne, iedno iż nie bar
12: zo tuczne/ łlodkie pomagramy za-
13: grzewaiā żoładek/ á przeto ci lu-
14: dzie ktorzi gorączki cierpiā niema

strona: 23

kolumna: a

- 1: ią gich iadać/ ale kwałne thy gim
- 2: fą lepłze. B
- 3: Sok Pomagranow biegun-
- 4: kę zaftanawia.
- 5: Z miodem przełnym zmiefza-
- 6: ny łok pomagranow/ rany ktore
- 7: fie w vłciech działaią/ vzdrawia.
- 8: Pomagrany łodkxie fą zimne w
- 9: pirwłzym łtopniu/ á wilgothne w
- 10: wthorim/ Kwałne fą zimne y wil
- 11: gotne. C
- 12: Kwałne pomagrany koleri o
- 13: łtrość vłmierzaią/ y bronią pły-
- 14: nienia złych nieczyłtołci do żołąd
- 15: ka/ á zwłafzcza wino łtych poma-
- 16: granow/ Pandectha z Auicenną
- 17: łwiadczą. D
- 18: Pomagrany niedopułzczią
- 19: pokarmowi kazić fie j prochnieć w
- 20: żołądku.
- 21: Cierpniące iedno z mierną łlod-
- 22: kołcią w łobie korzennołć maiącz.
- 23: Capitulum 49. A
- 24: Poma. Iabłka. B
- 25: IAbłoń iefth drzewo/ á
- 26: iakoż fą iabłoni rozli-
- 27: czne/ tako też y owocz
- 28: rozliczny/ abowiem fą
- 29: iedny iabłony ktorich owocz może
- 30: vzcrać/ á drugie fą kthorych nigdy

kolumna: b

- 1: nie vzre/ iedne albo fie vleży albo
- 2: gi muſi wfuſzyć/ Iabłka tedy nie-
- 3: zrzałe kwaſnością ſwą/ flegmę/
- 4: febry wftawiczne/ y kaſzel pobudza
- 5: ią/ żołądek oziąbiaią/ ſliny mno
- 6: żą/ á tho theż czyni wſzelki owoc
- 7: nie zrały. C
- 8: Iabłka prawie wzrałe/ ſą ro-
- 9: zdielne/ iedny **cirrpniące** [!] / drugie
- 10: kwaſno ołkhominne/ Drugie theż
- 11: kwaſno ſłodkie á wodniſte. D
- 12: Iabłka ciepniące ſą zimne⁸⁰
- 13: y ſuchego przyrodzenia z ſthrony
- 14: ziemie/ Zołądkowi gorączemu á
- 15: wilgotnemu ſą dobre/ bo ſwą o-
- 16: ſtroſcią/ wilkość złą z żołądka na
- 17: doł pocikã/ á oſtatek wyfuſzã/ ale
- 18: ſą nieſtrawne dla niezrałości/ na-
- 19: dymanie/ y wiatr wzbudã/ Su

kolumna: c

O owococh.

- 1: chem żyłã ſzkodzą/ **Snchethy** [!]
- 2: czynią/ albo owrzędzenie płucz/ á
- 3: bowiem thy wiatry kthore od nich
- 4: bywaią wzbudzany/ ſerdeczne ży
- 5: ły fuſzą y płuczne. D
- 6: Iabłka kwaſne á cirpniące
- 7: ſą zimne/ ale ſłodkie khu ciepłoci
- 8: fie ſkłoniły/ á ſwoią wonią ſercze

- 9: y duchy ogniŃte poŃlailiã/ Głowie
10: zimney Ńzkodzã/ remę w niey po-
11: budzailiã. E
12: Syrop z wodnoŃci Iabłek z
13: rzałych á wonnych zczukrem wa
14: rzony do zgęŃtnieniã/ żoładek go-
15: rãczy y thrzewa chłodzi/ Sercze
16: poŃilã/ omdlewanie oddãlã/ á dy-
17: mem gorãczem do głowy wŃtępo
18: wać nie da/ wraczenie z gorãczo-
19: Ńci y czyrwonã niemocz zaŃtanã-
20: wiã. Wiele á częŃte iadanie iabłek
21: zwłãŃzcza khwaŃnech/ á cirpniã-
22: czych/ gotowã przyczyna ku przy-
23: Ńciu łãmaniã, á napełnienia głó-
24: wy remã, y theż przyczynę kaŃzlu/
25: Cieczenie żoładka z naziębnieniã F
26: Iabłka Ńmażone albo pieczo
27: ne Ńã leplŃze z Imbierem iadać ie/
28: pãlenie wnãtrz oddalailiã, Warzić
29: ie w wodzie á tym wymywać v-
30: Ńta/ chęć ku iedzeniu daiã.
31: Capitulum 50.

kolumna: d

- 1: Pira. GruŃzka. grafika A
2: IEŃt drzewo domowe y
3: leŃne/ Domowe Ńã nie
4: iednoŃtaynego przyro-
5: dzeniã/ iakoż tho po o-
6: wocz u dã Ńie znać/ á o

- 7: wocze fą ktorich czałt-
8: ka ziemia ieft/ fą zimne/ Niektho-
9: rych czałtka woda ieft/ dlã thego
10: łmak gich ieft kwańno cierpniãczy
11: z wodnoścã flodkã, bo wřzak flod
12: kie Grufzki nie fã thak zimne ani
13: thak łuche/ ale fã ciepłe á **wilkihe** [!]
14: á kaźdego czałfu mogã być iedzo-
15: ny/ bo gich pokãrm ieft poźytecz-
16: ny/ Grufzki kamieniřthe/ kwańney
17: cierpnołci/ po obiedzie maiã być

strona: 24

kolumna: a

- 1: iedzony,

O nafieniu

Liřt 24

Pieczone lepřze fã, Rano

- 2: zatwardzaiã trzewa, á ich dnę po
3: budzaiã/ Ale gdy po obiedzie pie-
4: czone grufzkhi gije/ pořypãwřzy ie
5: prochem koriandrowym/ broni dy
6: mom z żoładka do głowy wřtępo
7: wać/ y gorãczõłciãm do oczu/ **żo-** [!]
8: **ładek** [!] teź zawieraiã/ á potraw na
9: doł pocifkaiã/ Pãlenie wnãtrz o-
10: deymuiã/ á żoładek pořilaiã
11: B Lefne fã więczyey kwańnocier-
12: pniãczye/ á więczyey zmãřzyczaiã y
13: řciřkaiã żoładek/ Woczcie ie wa-
14: rzyć/ potem řtłucz á przyłõżyć na
15: żoładek/ cźyrwonã niemocz zařta

- 16: nawia/ y theż wraczenie/ żołądek
17: potwierdzaią ku zachowaniu po-
18: karmu/ á to zwłáfcza w gorączkach/ Też wythłoczyć fnich wod-
19: ność/ á przywarzywfy oczukh-
20: rować á dać pić/ wraczenie zaftana
21: wia/ gorączość wnątrz gali, Dy-
22: mom do głowy z żołądka wftępo-
23: wać nie dá/ y też gorączoſci ku o-
24: czom/ Czýrwoną niemocz zafta
25: nãwiaią/ Włózić kęs wołkhu w
26: grufzkę zgrzebiami gi obuinałwi
27: potem to z iefć poranu.
28: Capitulum 51.
29: Ordeum. Ięczmień.

kolumna: b

grafika

- 1: Ięczmień iefć zimny á
2: fuchy w wtorim fthop-
3: niu/ nieiefć tak tuczny iako pſze
4: nicza.
5: Czýnią z mąki ięczmienney/
6: y z wodą ięczmienną/ z rozynka-
7: mi/ oczukrowáwfy/ á thego przy-
8: warzywfi iefć zdrowá kãrmiã tim
9: ludziom kthorzy gorączkhi maią/
10: Ięczmiennã woda/ to iefć tyzan-
11: na/ iefć gim dobrã ku picciu.
12: C Theż mąka ięczmiennã z ocz-
13: them zmiefzana/ ogień wyciągã z
14: bolączki/ á nãwięczy naprzodku

- 15: poki lie ielzczę nie gnogi. D
16: Theż licze czyfci przyłożwfy
17: k niey krochmálu/ á tym fobie v-
18: mywây licze poranu.

kolumna: c

O nafieniech

- 1: Capitulum 52.
2: Auena. Owies grafika A
3: OWies ziarna ie^{go} ma-
4: ią mocz rzadkość czy-
5: nić/ iakoby miał rzec
6: iż rośpuścza tak iż bę
7: dzie rzadko/ vliczki w cieie otwie-
8: rã/ Bolączki y ociekłofci wŕzelkie
9: rośpuścza/ Fiftuły goij kthore by-
10: waią przy oczech/ y theż fwierzb
11: kthory bywã na powiekach/ goij/
12: Cirpnością ŕwoią ktorey malucz
13: ko mã, trzew cieczenie zaftanãwiã
14: gdy go przyłoży profto na trzewa
15: Krupy Owfiane khu iedzeniu ŕã
16: ŕmaczne/ dobrã tuczność dawaiã. B
17: Theż nafypãc owŕzu w worek

kolumna: d

- 1: á zagrzãwfy gi przyłożyć na le-
2: wy bok na ŕlezionę/ twardość iey
3: rośpuścza á boleŕc vŕmierza, gry-
4: zienie byłoliby **wziwocie** [!], pokropić
5: owies y kmin winem/ przygraw
6: ŕzy thego w wore-

- 7: cżek/ á przykładać boyga wŷypać/ na brzuch/ á o-
8: ciekłóci z dny w ŷtawiech y wŷzelkie
9: twardoŷci ŷwą moczą miękczy
10: Mąkę owŷianą zmieŷzać z winem
11: z fenum *grecu*^m / z ŷadłem kokofzem
12: á vczyniwŷzy iakoby plãłthr przy-
13: kładać na mieŷtca twarde/ albo
14: ŷamym obkładać.
15: Capitulum 53.
16: Triticum. Pŷzenicza [grafika](#)

strona: 25

kolumna: a

O nafieniu

Lif 25

- 1: PSzenicza według I-
2: ŷaka ieŷt pokãrm cżło
3: wiekowi godny y pry-
4: rodzeniu Cżłowiecze-
5: mu podobny, abowiek iako otho
6: cżłowiek ieŷt w ŷwoiey ofobie cie-
7: pły á wilgotny/ Tãkież też y pŷze-
8: nicza, á wŷzakoż chleb iuż mã więt
9: ŷzã włofnoć ciepłóci niŷli Pŷzeni
10: cza: ktorey nabywã z ŷtrony piecze
11: niã od ognia, Iako też Ięczmień
12: Groch/ Bob/ z przyrodzeniã ma-
13: iã ŷuchoć w ŷobie/ ale gdy będą
14: wwarzone ty ziarna/ Tedy iuż na
15: bywaiã wilgotnoŷci z onego wa-
16: rzeniã. B
17: Oleiek z pŷzenicze Lifzaie y par

- 18: chy goij, A łamy ziarna zeżwane
19: w włciech á przyłożone na miełtce
20: vkwałzone, włzelkiego pła iãd kłobie
21: ciągnie. C
22: Krupy pńzeniczne poki łą iefz-
23: cze młode/ nie łą barzo dobre khu
24: iedzeniu/ ábowiem nadymanie w
25: żywocie/ kruczenie/ poboilewanie
26: bokow czyni. D
27: Prażmo więczey thuczy czło-
28: wieka niżli krupy warzone/ y wia
29: trow nie množi, iedno iż żiwot za
30: twierdzã/ á tak iefth potrawa lu-
31: dziem praczowitym/ dobrã/ ábo-
32: wiem dobrze tuczy y długo w żo-
33: ładku leży. E
34: Auicenna Mąka pńzenicznã
35: licze cżilci y gładzi/ á ktorã łie mã

kolumna: b

- 1: ku rumianołci, więczey ta iefł lep-
2: łzã y łytnieyłzã. F
3: Theż mąka pńzenicznã z ocz-
4: tem á z miodem zmiełzanã/ piegi
5: łpãdzã y puchlinę rozpędza/ á o-
6: tręby pńzeniczne z ocztem vwarzo-
7: ne/ trąd lecżą. G
8: Kwas albo ciafto vkwałzone z
9: pńzenicze/ iefł zagrzewaiãcze/ Po-
10: defzwianã puchlinę rozganiã/ y z
11: licza krofty/ y parchy z głowi łpa

- 12: dżã. H
- 13: Rafis/ Pńzenicza dobrze vwa
- 14: rzonã z oliwã/ albo z maľlem/ tu
- 15: czy barzo człowieka/ á zwłãfzcza
- 16: gdy będzie z mlekiem vwarzona/
- 17: á tak radzi tym ludziem częŝto ia-
- 18: dać kthorzy ľã fuchego á chudego
- 19: przyrodzeniã/ y moczi człowiek od
- 20: tego pokarmu nabywã/ Ale zaľię
- 21: ludziom cieliŝtym zbytnie á thłu-
- 22: ŝtym niedobry ieŝt pokãrm częŝty
- 23: ku iedzeniu abowiem napeľnia w
- 24: żyłach krwi zbytnie. I
- 25: Tenże/ Piwo z pńzenicze ieŝth
- 26: na zdrowŝze y fytnieyŝze człowieko
- 27: wi/ Tãkież chleb/ á wŝzakoż z żyt-
- 28: ney mãki dobrze wyľianey/ wię-
- 29: czey człowieka tuczy/ iedno w żo-
- 30: ľãdku dľugo leży/ á zwłãfzcza nie
- 31: vkwaľzonny rżany chleb: wiatry
- 32: czyni.

kolumna: c

O nafieniu

- 1: Capitulum 54.
- 2: Rĩfum Riz. **grafika** A
- 3: RYż przynofzã ziarna
- 4: do nas iuż omeľte/ ro
- 5: ŝcie iako ieczmiẽń ma
- 6: iãcz też kľos/ ieŝt go-
- 7: rãczego y fuchego przyrodzeniã w

- 8: pirwŕzym ŕtopniu/ iefŕ ŕmaku nie-
- 9: czo cirpniãczego/ ktorãż to cierp-
- 10: noŕciã trzewa zatwãrdzã/ á gich
- 11: dnę pobudzã/ á przeto gi thak zle
- 12: iadać/ y ŕzkodliwie/ ale gi warzyć
- 13: w ŕlodkiew ŕmiotanie/ albo w mi-
- 14: gdałowej polewczew/ z czukrem/ á
- 15: tak go pożyway/ thak nie zatwar-
- 16: dzã y krew mnoży/ Ktho mã ży-

kolumna: d

- 1: wota cieczenie/ biegunki z rozlicz-
- 2: nech wilkoŕci/ á zwłãŕzcza z koleri
- 3: tedy iedz Riż proŕto gi vwarzyw-
- 4: ŕzy/ albo wodę z niego piy poranu
- 5: przed iedzeniem/ Gdy ŕie wodã z
- 6: Ryżu pocieraŕz/ piegi y inŕze nieczci
- 7: ŕtoŕci ŕpãdzã z ciała.
- 8: Piãtha częŕc o kljoch
- 9: rozmagitich/ y o in-
- 10: ŕzych podobnych
- 11: rzeczach ku kli
- 12: iowi. a napirwey o Kam
- 13: phorze. [grafika](#)

strona: 26

kolumna: a

O rzeczach.

Liŕt 26.

A

- 1: KAmfora iefŕ zimnã y
- 2: ŕuchã w trzecim ŕtop-
- 3: niu/ á iefŕ fok z [iedne^{g0}](#)

- 4: Drzewa wycińniony/
5: Biąła/ iafná, ieft lepfzá. B
6: Ieft vžiteczná naprzeciw ípro
7: íney chorobie/ którą zową?mo
8: reá/ to ieft płynienie nafienia mę-
9: íkiego, á to rofpućiwfzy Kampho
10: rę z íokiem pfinkowym/ albo La-
11: ctuczánym/ á w tym rozmoczyw
12: ízy chuftę przykładây na nerki/ y
13: na miechierz niżej pępká. C
14: Tho teź lekarzftwo ieft dobre
15: na zapálenie wátroby/ y na zby-
16: tnie odchodzenie vriny. D
17: Theź Kamphora zmiefzaná z
18: krwawnikowym íokiem/ krew z
19: nofa zaftanáwiá/ bawełnę w tym
20: rozmoczywfzy albo chuftę y włó-
21: żyć do nofa. E
22: Teź zbytnią chciwość cielesną
23: odejmuie fama woniá Kamphori F
24: Teź vžitecznie wchodzi Kam
25: phora w lektwarze rozmagite kto-
26: rych w gorących febrach vzywá-
27: my. G
28: Teź Kamphora z rożaná wo
29: dą rozpućczóna, á ítrochą biáلكu
30: iaiecznego ieft lekarzftwo íilno do
31: bre na licze/ płęć wyiafniá y flakhi
32: y iníze ízpętnoíci z licza ícierá. H
33: Theź na uftanowienie krwie

34: ktorá zbytnie nofem idzie/ ka^mfora

35: Ítartá na proch á potym z profťá

kolumna: b

1: wodą rospuľczóna/ ocztu winne^g

2: przyczyniwłzi/ rozmocz w tim chu

3: Ítę/ przyłoz na czoło y drugą oko-

4: ło Ízije obwiń y na wąthrobę/ tho

5: ieft na prawy bok Íkąd krew zbu-

6: rzoná pochodzi/ przyłoz theż trze-

7: cią chuťę.

8: Capitulum 55.

9: Dragant. grafika A

10: DRagant ieft kliy z ie-

11: dnego drzewa zámor

12: Íkiego/ zimny w wto

13: rym Ítopniu/ wilgo-

14: tny w pirwłzym/ A ieft to gumi

kolumna: c

1: biáte/ íafne ieft nálepłze. B

2: Kto ma vľchnienie wpierfiach

3: vwárz Dragant, zgumi Arabicu^m

4: w Ięczmienney wodzie, á tego Íie

5: napijáy. C

6: Theż dragantum rospuľczóno

7: w ięczmienney wodzie/ á pothym

8: z fokiem lakricijey przywárz, á te^g

9: po troľzce pożywáy dlá káfzlu Íu-

10: chego. D

11: Lekthwárz vczyniony ze dwu

- 12: części Dragantu, a z iedney części
13: foku lakricijey/ krochmálu theż z
14: poł vncijey przyczyniwfzy/ vczyń
15: pláfr/ ktorego vzywáy dla káfzlu
16: kthory z gorączey przyczyny przy-
17: chodzi/ y pragnieniá broni. E
18: Też biegunkę krwawą zafta-
19: nãwiá Dragant wdefzczowey wo
20: dzie vwarzony albo rospufzczony. F
21: Też z biákiem iaiecznym ro-
22: spufzczony/ naprzeciw spaleniu o-
23: gnifthemu máfz lekarzfthwo dobre
24: mieftcze spalone częfto maczać. G
25: Theż proch vczyniony z Dra-
26: gantu/ w ciepłey wodzie ku piciu
27: dany/ żyły wnétrzne porwane spa
28: iá/ y kurcz ktory wfzytkiego czło-
29: wieka kurczy/ oddálá/ I też ięcz
30: mienná woda z draganthenm przy-
31: warzona/ pragnieniá broni, Ga-
32: lienus pífe. H
33: Też rospadliny ktore bywaią
34: na wargach y na podniebieniu, z-
35: goijfz barzo **przędko [!]** thim obycza-

kolumna: d

- 1: iem/ Rośpufć dragant w rożaney
2: wodcze/ á potym przez gęftą chu-
3: ftę przecedz á kniemu przimiefzáy
4: niewiele krochmálu/ á thak omo-
5: czywfzy w onym chufthę przykła-

- 6: dąy na vřta, na ięzyk, y na podnie
7: bienie maczać ty mieřtca. I
8: Tąkież j na flaki, na piegi kto
9: re na liczu bywaią/ Draganth w
10: rożaney wodce rořpuřczony przez
11: nocz/ á pothym rano Kamphory
12: przyłoż trochę/ á tim na nocz lice
13: namazuy kielko razow/ á poranu
14: wodą albo czym chczefz omyy.
15: Wiedz też o tym iże Dragantum
16: ieřt rzecz nie łączna ku řtarciu na
17: proch/ á tak řamo mą być dęugo
18: tarte/ bowiem z drugą rzeczą żą-
19: dnym obyczaiem nieřetrzeřz.
20: Capitulum 56.
21: Gumi arabicum. A
22: B GVmi arabicum ieřth
23: ciepłe y wilgotne/ ieřt
24: podobne Draganto-
25: wi/ rzeczone Arabicu^m
26: iż w Arabijey lepřze bywå naydo-
27: wåne. Må mocz odwilżaiącą y
28: odmiękcżaiącą. B
29: Ieřt vżyteczne na řchnienie y
30: chropowřciam ięzykowym/ á to

strona: 27

kolumna: a

O rzeczach

- 1: rořpuřciwřzy gumi arābicum wcie
2: pęley wodzi/ á thą wodką maczay

- 3: ięzyk. C
- 4: Theż naprzeciwko wraczaniu
- 5: ktore pochodzi **zemdłofci** [!] żoładko
- 6: wey/ Wezmi proch thego gumi á
- 7: zmiefzây gi z Cinamonem/ dayże
- 8: gi wypić z winem/ albo zmiefzây
- 9: z fokiem babczanym y dây wypić D
- 10: Też proch **ie⁸⁰** zmiefzany z pro-
- 11: chem krwie ímokowey/ á w rożaney
- 12: wodcze dây wypić/ ktorá pani
- 13: miewâ zbythnie płynienie przyro-
- 14: dzonych wilkoſci/ y infze płynienie
- 15: krwie zaftanâwiâ.
- 16: Capitulum 57.

kolumna: b

- 1: Laudanum. **grafika** A
- 2: LAudanum iefth rzecz
- 3: wonnâ á lipkâ ciepłâ
- 4: á wilkâ w wtorim ſto
- 5: pniu/ á iefth rzecz iako
- 6: by roſa na niektore zioła vpadaia
- 7: cza/ lepſze iefth cięzkie á czârne.
- 8: Woniâ iego iefth vżytheczñâ
- 9: naprzeciwko remie z zimney przy-
- 10: czyny. B
- 11: Lãudãnum z maſtykã zmie-
- 12: ízane/ przykhładâyże go na zęby y
- 13: na działła/ vtwierdzâ y vmocniâ
- 14: zęby wdziãflach/ Zadufzenie ma-
- 15: cicze oddâlâ dym Laudanow wpu

16: łzczony do macicze. C

17: Też vpadłą maciczę podnofi

kolumna: c

Podobnych ku klijowi

1: gdy vłthy dym w lię pani będzie

2: brała/ Czopek vczyniony łniego/

3: á do macicze wpułzczony/ pofilã

4: maciczę y czyni iã łprawnã ku po

5: częciu.

6: Capitulum 58.

7: Małtix. Małtika. grafika A

8: MAłtyka iełt ciepłã y fu-

9: chã w wtorim łtopniu

10: Iełt gumi iakoby ży-

11: wycza ziednego drzew

12: ka płynącã, Mã być wybierãã

13: iako lepłzã ktorã iełt biãłã/ iałnã

14: ale ciemnã ta iełth niedobrã/ Mã

15: mocz potwierdzaięcã łcielaięcã/

16: zrałzczaięcã, y teź zaciłkaięcã.

kolumna: d

B

1: Wino w ktorimby była roz-

2: pułzczonã Małtika/ z biãłem ka-

3: dzidłem/ á z biãłkiem iaiecznym/

4: á tego przyłoz na łkroni/ bowiem

5: broni wilkołci płynąc w oczy y do

6: zębow/ Theź bolełci y łthrzekaniã

7: łkroni oddãłaiã, ktore bywaiã dłã

8: ołtrych dymow z zołãdka podno-

- 9: łączących się do głowy. C
- 10: Małyka małykowana w v-
- 11: ściągają ściągają zębami/ wywo-
- 12: dzi wilkości niemało wodnych. D
- 13: Też plątr wczyniony z Ma-
- 14: łtyki/ z Bolum armenum/ z bia-
- 15: kiem iaiiecznym zmieszawszy, a ocz-
- 16: tu przyczyniwszy/ then plątr przy-
- 17: łożony na żółądek/ wracanie ko-
- 18: lericzne załthanawia/ y biegunkę
- 19: żółtą vciną.
- 20: Capitulum 59.
- 21: Mirra. A
- 22: Mirra iesth ciepła y sucha
- 23: w wthorym łtop-
- 24: niu/ Iesth gumi drze-
- 25: wa iednego z Indi-
- 26: iey/ Ktora iesth żółtawą/ ialną/ ta
- 27: ma być obierana iako lepsza.
- 28: Ma moc pothwierdzaiącą
- 29: dla swej lipkości/ łtulaiąc otwo-
- 30: rzone brzegi ciała/ Też mamocz

strona: 28

O rzeczach

Liłt 28

- 1: rospądziącą y trawiącą/ zacho-
- 2: wa ciało od prochnienia y zagni-
- 3: łości/ niethelko żywe/ ale y mar-
- 4: tve. C
- 5: Też ktho ma ropę w żółądku
- 6: y w ielitach/ iesth vzyteczną. D

- 7: Też naprzeciwko śmrodliwem
8: ranam/ iefth ofobnā/ Mozg po-
9: twierdzā kadzenie iey/ y theż ma
10: cicze/ á ku poczęciu ią ſprawuie/
11: wonią niewdzięczną odeymu-
12: ie/ kthorā z ſprochniałych wilkoſci
13: przychodzi. E
14: Wino w ktorimby była vwa
15: rzona Mirra z figami ſuchemi/
16: iefth dobre naprzeciw kaſzłowi. F
17: Piłuły vczynione z Mirry á
18: z ſtorax calamiti/ Są dobre na-
19: przeciw katarruſowi/ to iefth niezi-

kolumna: b

- 1: towi albo ſapcze/ y trāwienie żo-
2: łądkowi dobre czynią.
3: Capitulum 60.
4: Picea ſiue fix.
5: Smoła. **grafika** A
6: SMOła iefth dwoiakā,
7: iedna kthorā od okrę-
8: tow oddzieraiā, zowā
9: iā Nualis/ tha iefth
10: ciepła y fucha w wtorym ſtopniu.
11: Druga iefth wilka á tha ma mocz
12: trawiącą/ roſpądzaiącą y theż
13: odmiękcziącą.

kolumna: c

B

- 1: Maść vczyniona z Smoły

- 2: wilgotney z Litargirium/ z oley-
- 3: kiem Bobkowym/ trochę oczthu
- 4: przylawfzy/ iest vzyteczna naprze-
- 5: ciwko fwierzbiowi. C
- 6: Tez twardoc fleziony y bolefc
- 7: iey vmierzã/ to iest gdy plãtr v-
- 8: czynisz ftey to Smoły rospufzczo
- 9: ney/ z prochem Piołynowym á z
- 10: wołkiem/ z oliwą/ á tego przykla-
- 11: dã na flezionę. D
- 12: Smoła ktorã oddzieraiã od
- 13: okrętow plãtri barwierze przypra
- 14: wuiã, dlã tego iz wyfufzã wilkołci
- 15: zbythnie/ abowiem będac w mo-
- 16: rzu ftaie fie takiey moczy dlã wodi
- 17: Morzłkiey.
- 18: Capitulum 61.
- 19: Refina. Ziwicza. A
- 20: ZYwicza iest rozmagi-
- 21: thã według rozmagi-
- 22: tołci drzewa z ktorego
- 23: bywã odbieranã/ A
- 24: włzakze Terpentina miedzy wlyzt-
- 25: kiemi zywiczami iest na flaceth-
- 26: nieyfzã/ Tę ma wlołnołc iz wlyz
- 27: ki fã zagrzewaiãcze/ rospãdzaiã-
- 28: cze/ wycyfciãczã/ y tez ociera-
- 29: iãcze/ á przeto fwierzb fpãdza y z
- 30: głębokich miełtcz ciãła ciãgnie ku

- 1: łobie wilkħofci/ więczy niźli inſze
- 2: łmoły/ y niźli inſze gumata. B
- 3: Powiedaią iże Zywicza ieſth
- 4: iakoby pot wypływaiący z łofno
- 5: wego drzewa/ W chodzi w małci
- 6: florubelle á czyni wonią wdzięcz-
- 7: ną ktora zaduſzã inſze wonie y far
- 8: bę małci daie/ Na rany ieſth do-
- 9: ſwiãdżoney pomoczy/ abowiem
- 10: zagniłe wilkħofci wyciągã y wy-
- 11: ſuſzã. Pandecta.
- 12: Capitulum 62.
- 13: Storax.

strona: 29

kolumna: a

O rzeczach

Liſt 29.

A

- 1: STorax calamitica ieſt
- 2: dwoiaka/ łucha y wil
- 3: ka/ Maią włofnołci
- 4: wyłufzaiące/ zagrze-
- 5: waiące w pirwłzem łtopniu/ Le-
- 6: płza ieſth łtorax calamity czyrwo-
- 7: na dobra ieſt naprzeciwo zaziębie
- 8: niu mozgu y naprzeciw ie^{go} mdło-
- 9: łci/ á to zmiełzawłzi łpołem z Lau
- 10: danem/ á z łtorace liquida/ á łtich
- 11: prochow wełpołek zmiełzanych v-
- 12: czyń iabłko zawinawłzi w **chnłtkę** [!]
- 13: iedwabną/ á tego częłtho woniay

- 14: albo na węgle ogniste wrzuć á te
15: go dymu woniay. B
16: Wino w ktorim vwarzyłz fto
17: raczem calamitam/ wyfufza wil-
18: kołci w wule/ to iest ięzyka ktory
19: bywa w podniebieniu.

kolumna: b

C

- 1: Piłuły z niey vczynione, fą do
2: bre naprzeciw zimnemu żołądko-
3: wi/ y naprzeciw remie/ I theż na
4: przeciw zadufzeniu macicze/ kurze
5: nie iey przywodzi ią na fwe mieft-
6: cze/ á gdy vpadnie na doł/ thedy
7: nofem on dym mą w fię brać pa-
8: ni. D
9: Storax liquida iest dobra na
10: przeciw parchom głowy/ á w ro-
11: zmagite pląftry w chodzi dla tego
12: iże ią wonne czyni.
13: Capitulum 63.
14: Terpentina. Mo-
15: drzewową zywicza. [grafika](#)

kolumna: c

Podobnych ku klijowi

A

- 1: TErpentina iest ciepła
2: y fuchą/ dym iey oko-
3: ło ftholcza kadzony/
4: broni niemocy ktorą

- 5: zową Tenałmon/ to iefth wydy-
6: manie na łholcze przez vczynku/ B
7: Też naprzeciw zadufzeniu ma
8: cicze iefth dobre kurzenie z Terpen-
9: tiny/ y naprzeciw vpadnieniu ma
10: cicze/ vłty brany dym/ podnofi ią
11: ku gorze. C
12: Theż iżby fie wrzod przedział
13: vczyn pláŕtr z Terpentiny/ z mą-
14: ką ięczmienną, á prziloż na wrzod
15: na nocz dlá przedziania. D
16: Ifidorus/ Modrzew daie zfie
17: bie żywiczę nad inŕze Zywicze ŕla
18: chetnieyŕzą. E
19: Theż Nuthenus ktory piŕł o
20: drzewie Gumatiakowem, ktorego
21: ludzie pożywaią w łamaniu/ tak
22: piŕze/ gdy będą trzy piłuki poły-
23: kane poranu przez trzeci dzień tak
24: wielkie vczynione ŕtey żywicze ia-
25: ko grochowe ziaarno/ zołádek po-
26: ŕilaią/ łtolce czyni/ y łamanie bar
27: zo znamienicie vŕmierza, á to má
28: łtciemney włofnoŕci przyrodzoney
29: częłto kroć iefth rzecz w takiey nie-
30: moczy doŕwiádczoná.
31: Capitulum 64.
32: Sarcocolla.

kolumna: d

- 1: Sarcocolla iefth žiwi-
- 2: cza drzewa iedne^go w
- 3: Perfkiey ziemi/ Ieft
- 4: gorączã j fuchã wpir
- 5: wżym ſtopniu, ieft ſmaku gorzkie
- 6: go/ Mocz ſwą przez vczynki ſwo
- 7: ie vkazuie/ Spãia y zraſzczã, ſcie
- 8: rã j źrze/ roſtargã j narãſzczã mię
- 9: ſo w ranach/ mięſo złe wygrizã z rãn/
- 10: oczy czyſci z zbytecznoſci lip-
- 11: kich/ Z żywotha zimne wilkoſci á
- 12: lipkie/ y teź z przegubow/ y ſtrzew
- 13: wyganiã/ ale to dawać z inem le-
- 14: karzſthwem/ Samey niedãwã
- 15: dlã iey żrawoſci/ bo ktho iey wiele
- 16: pożywã/ Rychło będzie łyfy/ W
- 17: migdałowey polewczey vżywãmy
- 18: iey/ ieft rzecz przeſpiecznieyſzã. B
- 19: Włóż Sarcocollum do ro-

strona: 30

kolumna: a

O rzeczach

Liſt 30

- 1: żaney wodki/ á poſthãw na floń-
- 2: czu iżeby vſchło/ gdi vſchnie zaſię
- 3: naley wodki y thãkieź po trzecie/
- 4: Tem potym twãrz pocierã/ fla-
- 5: ki z niey zeźrze/ oczy czyſci y poſi-
- 6: lã/ Ielitho gdyby ſkogo wyſzło/
- 7: podkurz niã á wnidzie zaſię.
- 8: Capitulum 65.

9: Sandaraca. **grafika** A

10: SAndaraca iefth żywi-

11: cza Iałowczowa po-

12: bielała/ á zwłafzcza

13: poki ich [!] nowa á won

14: na/ Malarze niektorzi w miaftho

kolumna: b

1: Burzftinu dzałaią z niey p koft

2: ktorem na malowanie pokofzcza-

3: ią aby długo thrwało warzą ią z

4: oleiem/ Tha żywicza zagrzewa y

5: fułzy w wthorim ftopniu/ Proch z

6: biłkkiem iaiecznym zmiefzany/ á

7: czoło y fkroni tom obłózić/ ciecze-

8: nie krwi z noła ftanowi, Zmiefza

9: na z biłłem kadzidłem/ z oleiem

10: Rożanym, á thym okładać żołą-

11: dek/ wraczanie zaftanawią, Z ocz

12: tem zmiefzać á thim brzuch obło-

13: żyć/ czyrwoną biegunkę zaftanaw-

14: wią/ Proch ftey żywicze w iaycoch

15: iefć/ wraczanią bronii/ Dym they

16: żywicze wyfułżą mokrołci z głowy

17: Proch iey wrzody fułzy/ krwią pł-

18: wanie zaftanawią/ gdy fie iey na-

19: pije fzczem. C

20: Też wziąć prochu Sandara

21: ki/ biłtego kadzidla/ mirry/ fтора

22: ki calamita/ przygrzać te⁸⁰ w moż

23: dżerzyku á przyłać do tego fтора-

- 24: ku wilgotnego/ Laudanum przy-
25: łożyć/ á gdi sie rospulci to w moż
26: dżerzyku/ w sypać prochy/ á stłutz
27: też skorak czyrwony y węgla lipo-
28: wego k temu wśzytkiemu przilożyć
29: á to wśzythko społem stłucz/ á po
30: kęfu ciepło biorącz walać na kha-
31: mieniu na świeczki/ potym themi
32: świeczkami kurzyć/ bo then dym
33: głowę wyfuszã zmokhroci zbyth-
34: nich.

kolumna: c

Podobnych ku klijowi

- 1: Capitulum 66.
2: Sanguis dracenis. [grafika](#) A
3: IEsth żywicza drzewa
4: iednego czyrwona ia
5: ko Cinobr/ w Ziemi
6: perskiey/ Iest mocy
7: zimney j fuchey w trzecim stopniu
8: Iest smaku cierpiącego, á prze-
9: toż mã mocz załtanãwiać wśzelkie
10: cieczenie krwawe/ Rany z wrzo-
11: dow/ albo theż ranienie czym kol-
12: wiek wnętrzne: spãia j ociekać nie
13: dopużci/ Rany liczone nowe zie
14: pia/ Vpławy zbytnie paniã za
15: łtanãwia/ Zmieszãć iã z oleykiem

kolumna: d

- 1: rożanym/ á tym żołądek mazać

- 2: á na wierzch grzãnkę przyłóżyć z
- 3: mączãwfy iã w oczcie mocznym,
- 4: żółãdek pofilã/ chęć k iedzeniu dã
- 5: wã/ dãwienie w gardle y niefmak
- 6: odeymuie. B
- 7: Prochu iey do nofa wfypãć/
- 8: khrew zawierã w żyłach/ Thenże
- 9: proch wziãć/ gumi arabicum/ drã
- 10: gãntum/ to wlfzytko rofpulć Ro-
- 11: zaná wodkã, á gãleczek ftego na-
- 12: działac/ ktore biorãcz w vfta po ie
- 13: dney/ dzierżec pod ięzykiem á po
- 14: thym połykać/ krwiã pluanie za-
- 15: ftanãwiã. C
- 16: Też zmiefzac tę żywiczę z fo-
- 17: kiem przęflkowym á pić/ cżyrwo-
- 18: nã biegunkę zwirzchniech thrzow
- 19: pofzlã zaftanãwiã/ Ieftli z infzich
- 20: tedy kliffterowãć/ z fokiem babcza-
- 21: nym á z tyzannã/ Czopek ftey ży-
- 22: wiczozdziałac z fokiem fporzyfzo-
- 23: wym á wethknãć gi do macicze/
- 24: cieczenie krwiã zaftanãwiã. D
- 25: Prochy ku ftanowieniu krwi
- 26: Proch they tho żywicze/ proch boli
- 27: armeni/ proch Dębiãnek/ proch z
- 28: rozey, proch z kadzidla, proch z ma
- 29: ftyki/ proch z fkory pomarum gra
- 30: natum (to ieft ziarniftich iablęk w
- 31: apthecze nãydziefz) proch z Aloe/

- 32: Sierść też zaięczę z siekać drob-
33: niuchno na proch A z kthoreyby
34: żyły obphicie krew płynęła/ zaci-
35: łni ręką dziurę iżby sie krwią zat-

strona: 31

kolumna: a

O rzeczach.

Liŕt 31.

- 1: kała gęftą/ potym ŕtych prochow
2: vczyn plãŕtr zbiãłkiem iaiecznym
3: á przywięż na tę ranę/ ale nie te^{go}
4: bo by sie krew zbiegała á nieodey
5: muy za kielo dni/ Ten plãŕtr maŕz
6: tak czynić/ wziãć chuŕtę moczną
7: á przymierzywŕzy iżby ranę zallo-
8: niło, pomaż po iedney ŕtronie biãł
9: kiem cienko/ á na ten biãłek thymi
10: prochy potrzebni á przyłoż.

11: Capitulum 67.

12: Serapinum. **grafika** A

13: SErapium iefth žiwi-

14: cza iednego drzewa

15: zamorzŕkie^{go} / wonieynie

16: lubey/ iefth prawie wo-

kolumna: b

- 1: niey owey czebule podługowathey
2: ktorã zowã łuk/ Polacinie porru^m,
3: ale iefth vżytecznã/ zagrzewã mo-
4: czã ŕwã/ á fuŕzi ŕpołobem trzecie^{go}
5: ŕtopnia/ Mã mocz przyciãgaiã-

6: czą/ Scieńczaiącą/ rospufzcza-
7: iącą/ miękcząca/ y ocieraiącą
8: y wyczyfca/ Na węgle kiedy bę-
9: dzie włożona á dym íniey, ten gło
10: wę czyfci z flegmitych wilkoſci. B
11: Też gdy proch iey będzie pity
12: z łokiem rucianym/ boleć głowy
13: z dymow z żołądka wſtepuiączych
14: y z zimnych wilkoſci oddala/ y bole
15: ſci pierſi/ Padaiącą niemocz/
16: kaſzel/ zadużenie w pierſiach z gru
17: bych wilkoſci, Kurcz wſzelki, y ten
18: kthory głowę na ząd ciągnie/ bo-
19: leć fleziony/ boleć po koſciach/ y
20: w członkoch przegubnych dla na-
21: ziebnienia ſuchych żył/ Ty wſzyt-
22: ki boleſci oddala á wſmierza. C
23: Też ta żywicza pita z miodo-
24: wą brzeźką/ zaſtanowienie rzeźczy
25: niewieſciey othwiera/ Woniã iey
26: macicze niewiaſtã na iey mieſtce wkłada. D
27: Też gdy iey wypije ſzżemkol-
28: wiek iednę czątkę grubą flegmę z
29: przegubow y żołą wilkoſć z ciała
30: wygania/ trzewa miękczy/ powie
31: thrznoſci grube wygania/ boleć
32: trzew rozgania/ miękczy ynem
33: lekarſtwã pomaga, Po zgoieniu
34: rany gdy miãſzſzy ſzran zoſtawa:

1: łcieńcza gi,

Srebro

Oczy barzo naprawiã

2: Kolorium iest łniey barzo wybor

3: ne na powłokę y na zaćmienie o-

4: czu/ naprzeciwno z łthępowania

5: wody ku zrzenicy/ zowã to kata-

6: racta. E

7: Theż rołpułcić tey żywicy ie-

8: dnę czãłtkę z łokiem Czolidonijo-

9: wym/ z czukrem, mleka niewiełcie

10: go przyłãć á tho w oczy pułzczać,

11: iest lekarzłtwo barzo dobre.

12: Capitulum 68.

13: Olibanum. Ka-

14: dzidłõ.

kolumna: d

A

1: KAdzidłõ iest też ieden

2: kliy z iednego drzewa

3: ktore zowã Libanus, To kadzidłõ ktore z

4:

5: Indijey przychodzi iesth nalepze/

6: Iest barwy fmaragdowej á okrã-

7: głõ/ Drugie Kadzidłõ wychodzi z

8: Arabijey/ á to iest podlepze/ iesth

9: okrãgle biãle ktore zowiemy Mu

10: łõum połacinie/ nie łaczno łie kru

11: łzy, na ogniu rychłõ topnieie, á to

12: iestteż barzo dobre ktorego lekarze

- 13: vzywaią/ Ieft też kadzidło barzo
14: drobne podobne Arabfkiemu, bar-
15: wę ma rudowatą/ to ieft podle-
16: fze/ Smak biącego kadzidla iefth
17: cierpniący/ á włofność mą za-
18: grzewaiącą w wtorym ftopniu,
19: wyfufzaiącą w pierwżem ftopniu
20: Galienus thak powieda w fiod-
21: mych księgach fimplicium farma-
22: corum Capitulum de Ture.
23: B Diafcorides/ Kadzidło ociera
24: nieczyfności klijowate z oczu, á tak
25: ie wyiafnią, rany głębokie ciałem
26: naráfzcą y czyfci zagnifoci gich,
27: wyfufzaiącz potym goij.
28: C Też kadzidło iefth dobre thym
29: ludziem ktorzy krwią pluią tak o-
30: nę krew ktorą zpierfi płynie do vft
31: iako też y onę kthorą z głowy pod-
32: niebieniem j działłami fie łączy, á
33: zwłáfzcza w noczy po fpaniu/ A
34: mą być biące Khadzidło na nocz
35: połykane przeciw tim niedofatko^m.

strona: 33

kolumna: a

O rzeczach.

Liſt 33

- 1: D Też kadzidło farte/ á potym
2: z ocztem á z oliwą zmiefzane/ ko-
3: muby fie poczinała czynić formica
4: to ieft wrzedzienicza iakoby mrow-

- 5: ka barzo iadowitã/ ktora chodzi z
- 6: mieftcza na mieftcze/ czałem gry-
- 7: zącz ciało, á czałem nierani iedno
- 8: z mieftcza na mieftcze biegã iako-
- 9: by pokrzywami parzył/ á tak gdy
- 10: to obączyłz/ tedy ony mieftcza na-
- 11: mazuy tym lekarzłtwem przerze-
- 12: czonym. E
- 13: Theż proch z Kadzidła zmie-
- 14: łzany z flodkiem winem, á w vcho
- 15: ciepło wpufzczone/ bolenie vřzne v-
- 16: łmierzã. F
- 17: Theż Kadzidło łtarte z mąką
- 18: ięczmiennã/ á z rożanym oleiem
- 19: zmiełzãwłzy/ przylož na bolący á
- 20: na zãpãłony wrzod/ bolećć vłmie-
- 21: rzyłz/ y ogień wypędziłz/ á nãwięczey
- 22: łtego wrzodu ktory łie na pier-
- 23: łzach v biãłech głow czyni. G
- 24: Też biãłe Kadzidło iełt wilko-
- 25: łci flegmiłtych w głowie wyłufza-
- 26: iące/ y też załtanãwiaiáce tak iż
- 27: im niedopufzczã z głowy na pierłi
- 28: płinąc, łkąd ciężkie kałzle, á łmiertelne przychodzã/ á thák człtherzy ziarna
- 29:
- 30: na nocz połykane biãłego Kadzidła:
- 31: łtanowi taki Katarrus
- 32: barzo mocznie. H
- 33: Tãkież też y kurzenie Kadzi-
- 34: dłem/ wodnołci głowne wyłufzã, mozg potwierdzã y oczi wyiałniã

kolumna: b

- 1: boleŃci gich oddãlã/ I teŹ wodne-
- 2: Ńci łez ktore z oczu plynã: zaftanã-
- 3: wiã/ o czym DiŃalcorides fwiãd-
- 4: czy/ TãkieŹ teŹ Ńercze y pamieć po-
- 5: Ńilã y vwefelã. I
- 6: TheŹ Macer/ Khadzidło na
- 7: miałki proch Ńtarte z biãłkiem ko-
- 8: koŃzego iaia/ z wodkã roŹanã ro-
- 9: Ńpufzczone/ oczy ciemne wyiaŃniã,
- 10: A z niewieŃciem mlekiem roŃpufz-
- 11: czone/ bolenie oczu mocznie oddã
- 12: lã/ letnie ciepło przyłozone. K
- 13: TheŹ kadzidło z wieprzowym
- 14: Ńmãłczem zmieŃzane/ rany kthore
- 15: bywaiã z Ńpalenia ogniowego v-
- 16: Źytecznie goij.
- 17: Capitulum 69/
- 18: Galbanum. A
- 19: GAlbanum iefth guma
- 20: to iefth kliy/ á ktore iefth
- 21: iaŃne á podobne biãłe-
- 22: mu kadzidłu á lipkie/
- 23: to iefth nãlepŃze/ woniey przykrey á
- 24: mocney/ mieŃzaiã galbanu^m z Źiwi-
- 25: czã/ y z bobowã mãkã/ A Gali-
- 26: enus piŃze iŹ Galbanum iefth kliy
- 27: z iednego drzewka, Mã włofnoć
- 28: odmieŃczãiaczã/ yteŹ roŃpãdzaiã
- 29: czã twardoŃci/ y zagrzewãiaczã.

30: Roście w fyrjey.

kolumna: c

Podobnych ku klijowi

B

- 1: Serapio piŕze iŕ iest vzytecz-
- 2: ne naprzeciwko dychawicy czo go
- 3: dwa złote zawãzy z miãkkiem ia-
- 4: iem dãwŕzy wypić. C
- 5: Teŕ naprzeciwko zginęley pa-
- 6: mięci/ Kadzenie thym klijem po-
- 7: twierdzã pamieć. D
- 8: Teŕ macicę podnioflã ku go
- 9: rze biãłem głowam ŕciãgã nadoł
- 10: gdy thym Galbãnem będzie oka
- 11: dzona na dołe. E
- 12: Teŕ naprzeciwko niemoczãm
- 13: ŕleziony, to iest naprzeciwko twardoŕciãm/
- 14: Gdy galbãnum będzie
- 15: w oczet namoczono przez trzy dni
- 16: potym czwãrtego dnia przywãrz
- 17: á przecedz/ przyley ktemu oliwy á
- 18: trochę wołku y rołpułć to ŕpołem
- 19: na ryncze á zmiełzãy/ á to iuŕ bę-

kolumna: d

- 1: dziełz miãł plaŕtr/ ktorego wziãw-
- 2: ŕzy throchę [!] rołciãgni na zãmełz/ á
- 3: przyłoz na ŕtwardziałã ŕledzio-
- 4: nę poranu y na nocz przez kielkho
- 5: dni aŕ ŕie pod tym twardoŕć rozey
- 6: dzie. F

- 7: Też chrobaki glifty w żywocie
8: zabiją y wypędzą wczyniwfzy znie
9: go trzy piłuki thak wielkie iako de
10: Aloelotho/ y dać ie połknąć pora
11: nu/ á nie iefć po nich w pięć go-
12: dzin. G
13: Galbanum z ocztem á z fiar
14: ką zmieszane/ piegi y flakhi z licza
15: zganią/ y theż iadowi fie przeciwi
16: z mirrą á z winem pite. H
17: Też vmarły płod z żywotha
18: wyrzuczą/ z winem albo z byliczo
19: wą wodką pite, Iteż Galbanum
20: z oczthem á z rzodkwią zmieszany
21: albo w moźdzerzu **fthłuczony [!]** /
22: á
23: tym namazuy krofty gnoiące al-
24: bo fwierzb: zgoijfz. I
25: Też na bolenie zębów y komu
26: **zębny [!]** prochnięą dobrze dzierżec w vfciech galbanum dla vmocz-
27:
28: nienia y **oddalenla [!]** bolefcy zębów.
29: Szofty rozdział o Zło
30: cie y o Srebrze/ y o Soli ro-
31: zmagitey.

strona: 34

kolumna: a

Złoto

Liŕt 34.

1: Capitulum 70.

2: Aurum. Złoto. A

- 3: ZŁoto bywã w zdroioch
- 4: w łtudniach j wgorach
- 5: naydowano/ Miedzy
- 6: krułzczem złothym zie-
- 7: mia twardã fie miełzã/ á tak wiel
- 8: ką pilność y praczą podeymã oko
- 9: ło omywaniã Złotha/ á włzakoż
- 10: łamorodne Złoto [!] bywã naidowa
- 11: no/ wedle włzytkiej potrzeby czy-
- 12: łte/ W tych że kxięgach de natura
- 13: rerum piłze, Złoty miedzy inłzemi
- 14: krułzczy iełth na drołzłzy/ nã trwal
- 15: łzy/ á zawsze iałnieie, rdza go w źa

kolumna: b

- 1: dnym kęłie nieumnieyłzy, ym zło-
- 2: to nãczirwieńłze tym nãleplze/ iełt
- 3: cięłzkie łowicie niźli Srebro/ niź
- 4: Miedz/ y niźli Czena/ Złoto iełth
- 5: ciepłe y łuche wolnie á barzo mier
- 6: nie/ w ogień włozone nie zgore/ a
- 7: le fie więczy czyłci, y owłzem złot
- 8: niczy gdy probuiã złotha kładã ie
- 9: w ogień/ gdy też łzayduiã Złoto
- 10: y gdy z niego maiã czo działać w
- 11: ogień ie kładã/ Złoto iełt krułzcz
- 12: nã łłachetnieyłzy człowiekowi bar
- 13: zo vzyteczny. B
- 14: Wiele Ludzi fałłzywe Złotho
- 15: czyniã/ takieź też y Srebro/ Ia-
- 16: ko z Auripigmenthu łtaynem/ á z

- 17: łolą Armoniacum/ z żywem fre
18: brem czerwonym przyprawują zło
19: to/ kthore profthemu człowiekowi
20: ieft trudne ku poznaniu, ale probą
21: łączno poznać. C
22: Złotho ma włośność w łobie
23: taką iż fercze y duchy ferdeczne po-
24: twierdzą, Melankoliją trąpi drze-
25: nie y bolenie Sercza oddają/ nie
26: dla tego aby łie miało w człowie-
27: kha obraczać/ ale w nim będącz z
28: łwey tajemney przyrodzoney wło-
29: Ńności to czyni, á nąwięczey łkro-
30: bany proch albo theż piłką piło-
31: wany/ á potym łzczemkolwiek ie-
32: dzony/ ale z rżanym konfecthem
33: barzo przyłtogi. D
34: Theż Auicenna mowi w wto-
35: rich księgach/ złoto ieft rzecz mier

kolumna: c

Podobnych ku klijowi.

- 1: ną w łwey ciepłosci. D
2: Oczy połilą/ á to proch z nie^{g0}
3: vpiłowany y łtarty czo nąmieley,
4: iako Alcohol/ to ieft iako proch kto
5: ry w promienioch łlonecznych wi
6: dąmy/ z wodką rożaną á z wło-
7: łkiego kopru maczając tym chore
8: oczy. E
9: Też złoto trzymane w włciech

- 10: broni czuchnieniã vřt/ I teŝ Kãu
11: terium/ tho iefth przepãlenie ktore
12: cziniã doctorowie dlã boleřci gło
13: weny zařtarzały, ieřt nãlepřze zło
14: tem rozpãlonym niŝli ŝadnã inã
15: rzecã.

16: Capitulum 71.

17: Argentum. Srebro. A

18: ISidorus piřze/ Sre

19: bro im bẽdzie naiã-

20: nieyřze prziciřnionẽ ku

21: ciału, farbuie nieiakã

22: czãrnořciã ciało/ á ieřt rzecz mięk

23: kã ktora ieřt łączna ku rozwiedzie-

24: niu na cieńkie blařzki iakoby par-

25: gamin/ Brzmienie z řiebe bar-

26: zo wdzięcźne wypuřczã/ á to gdy

27: bẽdzie z miedziã zmieřzane/ A dlã

28: tego Moyzeřz kãŝãł mieć Thrãby

29: lane z Srebra/ w ktore trãbiono

30: cãafu wãłki z nieprzijiãioły/ y cãa

kolumna: d

1: řu ruřzaniã z mieřca, y cãafu iedze-

2: niã. Srebro w rozmaitych kra

3: ginach kopiaiã/ á nieieřth thak czy

4: řty kruřzecz iako Źłoty/ á dlã tego

5: więthřzã prãczẽ maiã Gorniczy o

6: koło wyprawianiã kruřczu Sre-

7: brnego przez ogień/ Dym kthory

8: bywã przy przepaleniu Srebrne^{go}

9: kruźczu/ ieſt iadowity á ſzkodliwy
10: zdrowiu człowieczemu/ I theż fa-
11: mo Srebro ciemnieie od one^{go} dy-
12: mu/ aż kadzeniem Kadzidłem al-
13: bo Armoniakiem bywã wyiafnio-
14: ne. Nieczyſte Srebro kthore ieſth
15: niebrãnt, łącznofie kazi á vbywã
16: go/ Ale prawy Branth ieſt rzecz
17: wiecznã, á ktemu inſze kruźczã ſpã
18: iã w iedno mieſtce. B
19: Przyrodzonã mã włoſnoſć o

strona: 35

kolumna: a

Srebro żywe.

Liſt 35.

1: ziąbiaiączã y wyfuſzaiączã/ na-
2: przeciw ſwierzbiowi kaźdemu ieſt
3: dobre Srebro/ I theż czuchnienie
4: vſth y drzenie ſecza [!] vmnieyſzã/ á
5: to liſtki Srebrne z ktoremkolwiek
6: lektwãrzem iedzone/ ale złothe ſã
7: więtfzey mocy. C
8: Też zwierciadło z dobrze vgła
9: dzonego Srebra: ieſt lepſze nad y-
10: ne zwierciadła zkaźdey iney rzeczi
11: vczynione/ dlã fwey iaſney ſwia-
12: tłoſci. D
13: Proch frebrney w chodzi też w
14: maſci barwierzſkie/ daie gim wy-
15: fuſzanie rãn/ y goienie pŕedkie czy
16: ni.

- 17: Capitulum 72.
18: Argentum Viuum.
19: Srebro zywe. A
20: SRebro żywe iefth cie-
21: płe y wilkie w czwår-
22: tym łtopniu/ Niektó-
23: rzy powiedaią iże by
24: było zimne w czwårtym łtopniu,
25: Ale dla łprawy iego tedy iefth cie-
26: płe/ to iefth iż przenika przechodząc
27: mocnie ciało/ acźkolwiek iefth zim
28: ne w prawdzie/ ale thaiemną mą
29: mocz ciepłą. B
30: Naprzeciw łwierzbiowi/ We

kolumna: b

- 1: zmi Litargirium/ Blaywafu/ O
2: leyku bobkowego/ ty rzeczy na pą
3: newcze rołpułć/ á gdy tho ochłó-
4: dnie przyłóż k temu żywego łrebra
5: á tim namazuy łwierzb, wnet gi z
6: żeniełz. C
7: Theż naprzeciw flekom kthore
8: bywaią po porodzeniu na Liczu/
9: Wezmi kokofzega łmålczu zmie-
10: łzây gi z Blaywafem á z żywem
11: Srebrem/ á tym licze namazuy,
12: wyiałnią łie licze od tego. D
13: Theż Srebro żywe iefth takiey
14: włofności iże barzo ciężkie rzeczy
15: na łobie znofi/ Mozełz w ziać kiel

16: ko vncziy żywego Srebra/ włoż

17: na nie kamień vrzyłz mocz iego, wżakże nãmniefzã ftuczka złota

18:

19: na nie włożona/ nãtychmiasth ie

kolumna: c

O zywym Srebrze

1: włobie zakriwã ároftępuie [!] mu fie

2: á to ielt włofnoć iego przyrodzo-

3: nã. C

4: Zywe řrebro z wieprzowym

5: řmãlczem zmiefzane/ ftaie fie iako

6: ziemia albo glina. D

7: Też krom Zywego řrebro nie

8: może być řãdne flożenie dobre. E

9: Zywe řrebro tzcżemi řlinami

10: řamemi bywã gařzone/ y theże řli

11: nami z kořciã Se pije tak rzcżonã/

12: y theż z popiołem á z řlinami F

13: Zywe řrebro z Litargirium z

14: ocztem á z oliwã zmiefzane/ kařde

15: go ptãka řtruiefz. G

16: Też żywe řrebro Sublimã-

17: tum/ tho ieltħ przepãlone/ Ieltħ

18: iãd zabijãjący cżłowieka/ takieź

19: y gařzone dlã wielkiego gryzenia/

20: Ale lekarřstwo przeciw temu/ pić

21: ciepłõ mlekho/ á wracãc czo nã-

22: więczy. H

23: řfidorus piřze/ Zywe řrebro

24: pite vmãrżã cżłowieka/ iedno dlã

- 25: ciężkości którą czyni w żołądku/
26: Galienus mowi/ znãm iednego
27: Aptekarczyka ktory w noczy cho-
28: rym będącz/ wziął konewkę z ży-
29: wem frebrem mniemaiącz iżeby
30: było wino, wypił ie, A po dwu go
31: dzin wyšlo z niego na miedniczę,
32: á on żyw zoftał. I
33: Theż dym żywego frebra iefth
34: szkodliwy człowiekowi/ á po spo-
35: licie od niego ludzie w drzenie rąk

kolumna: d

- 1: głowy/ y wśzytkiego ciała, y w pa
2: raliż wpadaia/ fluch y oczy pfiue
3: Złothniczi przy złoceniu tym dy-
4: mem barzo fie każą.
5: Capitulum 73.
6: Alumen. Ałun. A
7: ALun iefth ciepły j fuchi
8: w czwártym łtopniu,
9: Mãm mocz trãwiącą
10: y mocznie wyfufzaią-
11: czą. B
12: Proch z hałunu połipany na
13: cancer: złe á zagniłe mięfo wyfu-
14: łzã y wykorzenia.

strona: 36

kolumna: a

- 1: Też Ałun zmieszany łtrochą
- 2: oczthu/ miodu/ á thym obmazuy
- 3: knot/ ktory w pułzczây w fiftułę/
- 4: ale możesz przytym wymywać cie-
- 5: płem ocztem fiftułę. L
- 6: Theż opuchliny działł oddâlâ
- 7: gdy płokanie vczynisz ocztem y A-
- 8: łunem/ pierwey bańki przistawiw-
- 9: łzy siekane na łzygi y na pleczech. m
- 10: Też naprzeciw świerzbiowi/
- 11: Sarke/ Litargirium, ałun wârż
- 12: w oczcie á w oliwie/ á tym sie na
- 13: mazuy w łazni á poć sie ocieraiąc
- 14: pot albo ciepłą wodą omywaiąc
- 15: á potym drugi rãż namaży. N
- 16: Kto sie myie ałunową wodą
- 17: opuchliny/ Swierzbu/ y bolełci
- 18: członkow zbywã.
- 19: Capitulum 74.
- 20: Bulus armenus. A
- 21: BOlus armenus iefth
- 22: iakoby glinka/ z Ar-
- 23: menijey nalepłzy iefth
- 24: zi^mny y łuchy w wtori^m
- 25: łtopniu, Zimie gi kopaią/ Mã za-
- 26: ciłkhaiączą mocz/ oziãbiaiączą/
- 27: Mãłz obierać żółtawy. B
- 28: Iefth vżyteczny naprzeciw płý-
- 29: nieniu krwi vfty ktorã z płucz wy-
- 30: chodzi/ tym obyczaiem/ Wezmi

kolumna: b

- 1: Tyzany kwartę/ w ktorey rozpuć
- 2: Gumi arabicu^m poł łota/ Bolum
- 3: armenum też tak wiele/ á tego fie
- 4: napiją po trunkowi poranu cie-
- 5: pło/ á gdy ielzche k temu przyłożfz
- 6: łoku babczanego/ tedy biegunkę
- 7: krwawą zaftanawią mocnie/ al-
- 8: bo vczyń plátr zbiáki iaiecznemi
- 9: zmiefzáfzy Bolnm [!] armenum/ á
- 10: nafieniá babczanego k temu przy
- 11: czyniwfzy/ á na pępek przykładą
- 12: dla biegunki. C
- 13: Theż krew z nofa zaftanawiá
- 14: Gdy zmiefzáfz bolum armenum z
- 15: łokiem krwawnikowym/ á rozmo-
- 16: czywfzy w thym bawełnę włoż w
- 17: nozdrze. D
- 18: Też czału morowego powie-

kolumna: c

Blaywas.

- 1: trzã/ ielth ta czyrwona ziemia z ar-
- 2: menijey barzo flachetná z winem
- 3: biálem ku picciu/ á fiła ludzi zara-
- 4: żonych fie wyleczią/ możelz te-
- 5: mu rożaney wodki prziláć.
- 6: Capitulum 75.
- 7: Ceruá. Blaywas. A
- 8: BŁaywas ielth zimny
- 9: y řnchy [!] w wthorym

- 10: łtopniu/ czynią gi z
- 11: ołowu/ á iest popioł
- 12: ołowiany/ Må mocz wyczyfcia-
- 13: iącą, wyfufzaiącą wilkołci/ yteż
- 14: ocieraiącą.

kolumna: d

B

- 1: Woda w ktorey był rozpu
- 2: łczony Blaywas z krochmållem/
- 3: Licze czyłci paniåm czyniåcz ie lu
- 4: biezmem. C
- 5: Też blaywas ciało rołci wra
- 6: nach złych/ á tak ie goij.
- 7: Ci ludzie kthorzy robiå około
- 8: Blaywåfu/ wpadaiaę w chorobę
- 9: ktorå zowå ruczåwka/ y w cho-
- 10: robę fwiętego walantego/ w para-
- 11: liż/ w człõnkowe bolełci/ á tho dła
- 12: iadu dymow ktore z ołowu pocho-
- 13: dzå. D
- 14: Też na rołpadłõci ielita kto-
- 15: re iest w łtolczu/ ielth barzo dobry
- 16: rychłõ goij rołpadliny.
- 17: Capitulum 76.
- 18: Cementum. Wapno.
- 19: WApno niegałzone iest
- 20: ciepłõ y fnche [!] w wto-
- 21: rym łtopniu. Z łoiem
- 22: á z oliwå zmiefzane/
- 23: Ielth vżytheczne na wrzedzenicze

- 24: ktore z fprochniałych wilkości przy
25: chodzą Moc niegafzonego wapna
26: czyni opuchliny/ yteż iefth káfaią-
27: czã/ páfłączã aże do żywego/ dziw
28: ney iefth włofności/ á to iż infze rze-
29: czy od wody gafną, á wápno wię
30: czey gore kiedy wodã będzie zma-
31: czano

strona: 37

kolumna: a

Wapno niegafzone.

Lift 37.

B

- 1: Gdi zmiefzãsz wápno zľadtem
2: kokofzem á z oliwã/ będziez miãł
3: plãtr trãwiãczy wrzedzienicz. C
4: Wápno mã być takie ktorego
5: by woda niedochodziła/ abowiem
6: takie iefth mocniejszyze niżli gafzone
7: Gdy będzie namoczono wápno/
8: oftroć káfaiãczã iemu odeymuie
9: Pandecta.
10: Capitulum 77.
11: Vitrum. Szkło. A
12: SKło kthore iefth biãte á
13: fwiatłe/ tho nãlepfe,
14: á zwłãfzcza fkhło we-
15: neczkie/ Iefth przyro-

kolumna: b

- 1: dzenia gorãczego/ Mã mocz do-
2: brze zagrzewaiãcã wpirwłzim fto

- 3: pniu, á fułzącą w wtorym fthop-
4: pniu. B
5: Skło na miãłki proch fthłu-
6: czone/ á ten proch w winie dać pić
7: kamień w miechierzu łámie/ czir-
8: woną biegunkę zaftanáwiã.
9: Capitulum 78.
10: Litargirium.
11: Litargirium iest ciepłe
12: y fuche miernie/ Dru-
13: dzy powiedaiã izby by
14: ło zimne y fuche w cz-
15: wãrtym ftopniu/ Iest dwoiakie/

kolumna: c

- 1: Iedno iest piana z łoża/ á drugie
2: iesth piana z Srebra/ Mã mocz
3: zrałzczałającą/ wyczýfciającą/ I
4: też zacifkaijącą. B
5: Proch Litargirij w ranę wło-
6: żony/ wyfułzã ropę trãwiącz iã/
7: á tak goij znamienicie. C
8: Też **napreciw [!]** fwierzbiowi, iest
9: fchwãłone/ á to gdy będzie powa-
10: rzone z oleykiem orzechowym/ á z
11: ocztem/ á tym namazuy fwierz-
12: biãcze mieftcza. D
13: Też dobre iest na krofty człon
14: ka thaiemnego męfkiego połypu-
15: iacz ie tym prochem/ á wymywa-
16: iącz wodã Ałunowã. E

17: Też ieſth dobre naprzeciw zaćmieniu oczu, z rożaną wodką przy

18:

19: kładaiącz.

kolumna: d

1: Theż licze czyſci vczyniwſzy z

2: Litargirium mać, z ſmãlczem ko-

3: koſzem/ z oleykhiem rożanym we-

4: ſpołek zmieſzãwſzy, G

5: Też złą wonią z podpaſzã od-

6: dãlã gdy tym prochem Litargiri-

7: owym będziefz nacierał pazuchy,

8: á nawięczy tym kthore bywã od

9: złota Litargirium/ broni theż po-

10: czeniã pazuch. H

11: Litargirium dane ku picciu/

12: zaduſzã pierſi człowieku tak barzo

13: aż do ſmierci. I

14: Też rany goij mocnie kthore

15: ſie czynią na członku thaiemnym

16: męſkim/ z rożanym oleykiem ro-

17: ſpuſzczone y rany tym mazać.

18: Capitulum 79.

19: Lapis lazuli. A

20: LAzuli ieſt zimny y fu-

21: chy, tãkież y kamieñ z

22: armenijey/ Ale iako

23: barzo od żadnego nie

24: ieſt Lekarza piſana/ Ieſth barwy

25: niebieſkiey/ Wywodzi przodkiem

26: Melankolijã/ á przetho w choro-

- 27: bach fleziony i iefth vzyteczny then
28: kamień/ y Emoroidy otwierå gdi
29: proch thego kamienia dåfz z wodå
30: w ktoreyby były vwarzone lifthki

strona: 38

kolumna: a

Lapis lazuli

Lift 38

- 1: Senes z nafieniem wlofkiego ko
2: pru. B
3: Też naprzeciw kordiacze, day
4: wypić dragmę tego kamienia pro-
5: chu/ z wokå [!] Boragowå, z trochå
6: rogu ieleniego. C
7: Krothko mowiacz [!] naprzeciw
8: kożdey chorobie ktorå z Melanko-
9: lijey przichodzi iefth ofobney wlo-
10: fnoſci.
11: Capitulum 80.
12: Sulfur, Sarka. A
13: Siarka iefth ciepłå j wy
14: ſufzaiącå w czwårtim
15: ſtopniu/ Iefth drugå
16: Siarka żywå kthorå

kolumna: b

- 1: thak fama z ziemie wychodzi nie-
2: przyprawnå/ Drugå Siarka iefth
3: mårtwå kthorå poſpolicie z nåuki
4: czyniå/ á ta niemå takiey moczy
5: Zielonå iefth lepſzå/ Må mocz ro-
6: ſpådzaiącå twardoſci/ y tråwiå-

- 7: czą. B
- 8: Małc **vczniona** [!] z fiarki/ z pro-
- 9: chu biąley czemierzycze/ z oleiem
- 10: Lnianym/ wołku przyczyniwłzy/
- 11: Ta małc ma mocz naprzeciw pa-
- 12: raliżowi/ ręcznym y nożnem bole
- 13: łciām/ yteż naprzeciw rzuczawcze
- 14: y też naprzeciw dychawiczy zafta-
- 15: rzałey, dāy prochu fiarczanego po
- 16: łowicę dragmy z miękkiem iaiem
- 17: dychawicę y rzuczawkę/ tho ielth
- 18: Świętego walanthego niemocz
- 19: vleczyłz.

kolumna: c

Sol

C

- 1: Theż kadzenie fiarczane pod
- 2: biąłą głową którą niemoże poro-
- 3: dzić/ ielth ku wielkiey pomocy ry-
- 4: chłego porodzenia. B
- 5: Theż fiarka zmieszana z fale-
- 6: trą á wełpolek ftarta/ gdy thym
- 7: prochem ciało **fwierzbięcetrzelz** [!]
- 8: wyfufzā y goij fwierzb/ y podogrę
- 9: leczy z wodą ten proch rozpułzczo
- 10: ny/ á ciało miełtcza bolące thā
- 11: wodą namazane.
- 12: Capitulum 81.
- 13: Sal. Sol.

kolumna: d

A

- 1: Sol iest ciepła y fucha
- 2: z foli á z ocztu á z o-
- 3: liwy/ wody przyczy-
- 4: niwfzy proftey/ á dáy
- 5: potim zagrżawfzi wypić, poczwier
- 6: ci godziny włoż palecz w gardło,
- 7: abowiem wraczanie wnetki przy-
- 8: dzie ktore żoładek czyfci. B
- 9: Też gdi kto ma kłocie dla wia
- 10: trow/ **ted y [!]** zmiefzay fol z profem/
- 11: á przyfmaż na pãnewcze/ y zawi-
- 12: nãwfzy w worek przikładay na bo
- 13: łącze mieftcze. C
- 14: Theż czopek możefz vczynić z
- 15: foli á z miodem/ czyni ftolcze wy-
- 16: bornie gdy fie kto zapiecze. D
- 17: Theż fol prochnieniã y zagni-
- 18: łofci bronu w kaźdey rzeczy wilgo-
- 19: tney/ taki w mięfie, w rybach y w
- 20: infzych rzeczach. E
- 21: Sol morzłka gdy będzie po-
- 22: fypãna na fłorkę fwieżã baraniã
- 23: twardość fleziony rozpãdã. F
- 24: Theż fol nafza wygrizã dziwe
- 25: mięfo na kaźdym mieftczu, á zwłã
- 26: fzcza ktore rofcie przy oku na po-
- 27: wiecze/ y bielmo fpãdzã. G
- 28: Też fol z ocztem á z oliwã al
- 29: bo z oleiem zmiefzana/ fwierzb y-

- 30: ĩmierzã ktory bywã na cieles/ gdy
31: tym przy ogniu moczenie nathrzefz
32: ciało aż do zapoczenia. H
33: Theż sol z oliwą bronie krwi z
34: działł łączyć sie/ y też mać z foli
35: z miodu á z oliwą/ rozpędzã gu-

strona: 39

kolumna: a

Wainftan

Liřt 39.

- 1: ziczki, y kaźde wzdecie bolące gdi
2: tym będziesz pomazować. I
3: Theż sol z mąką pszeniczną á
4: z miodem zmieszana/ rozpędzã z
5: fiadłã krew pod oczyma. K
6: Też sol pożypanã na mieřtce
7: ĩpãłone od ognia/ bronie onego
8: mieřtca prochnieć. L
9: Też sol zwinem á zwodã ĩpo
10: łem wřitko zmieszãwřzi/ cźini prze
11: puřczenie żywota/ iedno iź zoład
12: kowi wadzi.
13: Capitulum 82.
14: Tartarus. Wain
15: řtan. grafika

kolumna: b

A

- 1: TArtarus/ to iest wain
2: řtan iest ciepły y řuchi
3: w cźwãrtym řtopniu
4: nãlepřze řã z nãcźyřth-

- 5: łzego wina. B
- 6: Gdy wczynisz mać ftych tho
- 7: drożdzy winnych, ktore zową Tar
- 8: tarum/ przyczyniwszy Litargiriu^m, oleyku orzechowego/ ocztu trochę
- 9:
- 10: á to łpołem na węglu rołpuć/ á
- 11: wełpolek mierzay, á tą malcią na
- 12: mazuy łwierzb/ łpędzisz gi łączno C
- 13: Też proch łtych drożdzy w po
- 14: trawach pożywany/ wyłufzã czło-
- 15: wieka łłuftego/ y też łtolcze czyni,
- 16: gdi prochu łtych drodzy wczinione
- 17: go dółz dwie dragmie zro żã [!] wczu
- 18: krze/ albo z powidłami na łwita-
- 19: niu. D
- 20: Gdi zawiążesz wainłtan wchu
- 21: łtę á do wilgotney piwnice zawie
- 22: łisz/ á podłtawiłz pod to czo łklane
- 23: go iżby w to łniego oley kapał/ a
- 24: bowiem then to oleiek wiele łzka-
- 25: radołci z łicza łcierã.
- 26: Capitulum 83.
- 27: Antimonium.
- 28: Szpifłlas.

kolumna: c

Szpizglas

A

- 1: SZpifłlas ielth krufzcz
- 2: podobny ołowowi/ ie
- 3: dno iż ielł rzecz barzo

- 4: kruwką kthorą możelz
- 5: fetrzeć albo ftłucz/ ale ołowu nie-
- 6: możelz fetrzeć iedno rołpułcić, ten
- 7: łzpifglás iefth nalepłzy kthory gdy
- 8: przełomifz iefł iafny/ á blyfnący
- 9: á włzakoż wodą mą być omywa-
- 10: ny y płokany pierwey niżli mą w
- 11: iakie lekarzłtwo wnić/ dla pługa-
- 12: łthwa błotnego kthora łie miedzy
- 13: niem miełz, iefł to krułzecz zimny
- 14: y łuchy wtrzecim łtopniu według
- 15: Almanfora. B
- 16: Na Emoroidy zbythnie pły-
- 17: nące/ pomazawłzy koniec ielita
- 18: łokiem Daucedanowym/ tho iefth
- 19: Smlodowym/ á potim prochem
- 20: Szpizgláowym polip`końce tich
- 21: żyłek, włtanowifz krew zbythnie pły

kolumna: d

- 1: nącą łtych to Emoroid. C
- 2: Theż fiftułę leczy proch łzpiz-
- 3: gláow zweneckiem mydłem zmie
- 4: łzany/ á w tym knot omoczywłzy
- 5: wpufzczay w fiftułę.
- 6: Też na dziwe mięfo j każde zagni
- 7: łe wykęfuie proch łzpizgláow. D
- 8: Też krew z nofa ciekącą za-
- 9: łtanawia/ rozmoczywłzy pierwey
- 10: bawełnę w łoku krwawnikowym,
- 11: á potym prochem łzpizgláowym

- 12: potrząść y w nozdrze włożyć. E
- 13: Też na oczy lipkie á gnoiącze
- 14: proch szpizgławow stuciją rozpufz-
- 15: czony w rożaney wodcze/ wyfufzã
- 16: nieczyłtołci y vmocniã mdłe oko.
- 17: Capitulum 84.
- 18: Vatricoleum. Koper-
- 19: wafer. A
- 20: KOperwafer iefł kãfa-
- 21: iący y zaciłkaiący/
- 22: iefłh ciepły y fuchy w
- 23: czwãrtym łtopniu.
- 24: Gdy go kto wypije z miodem
- 25: tak wiele czo poł złotego zawãży,
- 26: gliłty z żywota wypãdzą. B
- 27: Też gdyby kto iãdł bđły łzko-
- 28: dliwe/ tedy mu łie dãy napić pro-
- 29: chu tego Koperwaferu czo złothy

strona: 40

kolumna: a

Koperwafer.

Liłt 40

- 1: zawãży z wodã/ abowiem wracza
- 2: nie przywiedzie vżyteczne. C
- 3: Theż krew z noła załtanãwiã
- 4: proch iego w nozdrze włożony/ y
- 5: rołpadliny wyfufzã. D
- 6: Też proch koperwaferow w v
- 7: cho vpufzczony/ chrobãki vmãrzą
- 8: Pandecta powieda.
- 9: Capitulum 85.

- 10: Viridi es. GrinŹp̃an. A
11: GRinŹp̃an ieŹt ciepły y
12: Źuchi, dziwe mięŹo tr̃a
13: wi/ á tho zmieŹz̃awŹy
14: gi zmiodem przeŹnym
15: albo z Źyt̃a/ bowiem teŹ to lekarz

kolumna: b

- 1: Źthwo dziegna leczy, y inŹe zagni-
2: łoŹci/ y fiŹtuły wyfuŹz̃a. B
3: TeŹ grinŹp̃an zmieŹzany z Źo-
4: l̃a/ Źterpentyña/ z Źywicz̃a/ Źthych
5: rzec̹y vc̹zyn̹ maŹc̹/ ktor̃a nama-
6: zuy tr̃ad y inŹe kroŹthy c̹yrywone
7: na liczu. C
8: DijaŹcorides piŹze/ grinŹp̃an
9: ktory ieŹt rdza z miedzi/ z miodem
10: z oliw̃a á z woŹkiem zmieŹzany/ á iako pl̃aŹtr albo knoth vc̹zyniwiŹy Źtego, rany Źmrodliwe
goij,
11:
12: troch̃e
13: armonĩj̃aku przyc̹zyniwiŹy/ á gdy
14: k temu przyc̹zyniŹ terpentiny, tr̃ad
15: y kaŹd̃a lepr̃e moŹesz zgoiŹc̹. D
16: TheŹ gdy khomu namięŹz̹Źeiz̹
17: brwi od wilgotnoŹci ŹtrupiaŹtych,
18: grynŹp̃an z przeŹnym miode^m zmieŹz̃a-
19: wŹy/ pom̃azuy brwi tym grin-
20: Źp̃anem.

kolumna: c

- 1: Capitulum 86.
- 2: Arfenioum. A
- 3: ARfenik ŹpowieŹci IŹi
- 4: dory w dziewięthnã-
- 5: Źtych księgach ie^go dła złothey barwy kthorã
- 6:
- 7: mã iest rzeczon Auripigmentum,
- 8: ktori od złotha Źzayduiã/ á thakie
- 9: iest nãlepiŹe ArŹenicum ktore iesth
- 10: złoŹiftey barwy/ ale ktore iest bla
- 11: de albo pokoŹtowi podobne/ to nie
- 12: iest dobre. ArŹenik mã w łobie cie
- 13: płoć y wilgotnoŹć/ Plinius thak
- 14: piŹe/ Ale Auiceⁿna powiedã ie być
- 15: ciepłe w trzecim Źthopniu/ á fuche
- 16: w wtorim.

kolumna: d

B

- 1: Mã mocz włofy z ciała wy-
- 2: miatować/ á nãwięcey z wãpnem
- 3: niegaŹzonem zmieŹzane, á na ciało
- 4: Źkãd by kolwiek chciãł włofy Źpę-
- 5: dzić poŹypuy, Albo złokiem roma-
- 6: nowego ziele zmielãwfi, á nama-
- 7: zuy mieŹtczne gdzie włofy Źã. C
- 8: TeŹ ktoby chciãł truć pŹy/ liŹ-
- 9: ki/ wilki/ kotki/ y inŹe zwierzetha, Nãprzod wezmi omiegu, zaięczy
- 10:
- 11: rzepki/ auripigmentum/ arŹenicu^m

- 12: tego oboygą nãydzieř w aptecze/
13: liarki/ liřthu ciřowego/ łtłucz thy
14: wřzythki rzeczý á zmieřzãý zmkãą
15: přzenicznã/ potem to rořpuć mle-
16: kiem á nadziałãý gãłek, řmãż że ie
17: w malle/ potym vřmażywřzy ob-
18: wãłãý ie w řyrze tartem á vřfuřz/
19: dãwãý potym komu chczefz. D
20: Też gdy to rořpućieř miodem
21: á pomażefz na řzczepy/ mrowki y
22: gãłienicze pomrã gdzie na to **przi-** [!]
23: **da** [!] á vkufãą. E
24: Też auripigment zmieřzany z
25: gliřthami á połozony tham gdzie
26: kret rije/ vkufili tego/ wnet zdech-
27: nie. F
28: Theż auripigment zmieřzãý z
29: mydłem weneckiem/ á pocieray
30: fleki na cieie albo liřzaie/ zginã od
31: tego.
32: Capitulum 87.

strona: 41

kolumna: a

Saletra

Liřt 41

- 1: Sal nitrum. Sa-
2: letra. A
3: SAletra ieřt dwoia/ ie-
4: dna řamorodnã a dru
5: gã dzałãnã, mã mocz
6: wyřufzaiãcã, Gdy iã

- 7: ńtarwńzy dã pić z czymkolwiek, gru
8: be wilkołci przerażã y precz ie wy-
9: pãdzã/ Gdy iã w winie rołpułci
10: á tego w vcho wpułci, piłzczenie o
11: deymuie. B
12: Theż zmieszã z sadłem wie-
13: przowym/ á łtego vczynić plãłthr
14: ktory przykłãdã na miełtcze vkã-
15: łzone od wćiekłego pła: goij ie.
16: Gdy iã łthłucze z figami łuchemi
17: á okłãdã brzuch ocziekły od złych

kolumna: b

- 1: wilkołci/ trãwi ty wilkołci wniem
2: Khiedy iã warzy w oczcie z wodã
3: zmieszãnym á to bẽdziesz pić/ dułz-
4: nołć ktorã bywã z bedł gdy łie ich
5: kto naije: odeymuie. C
6: Theż łaletra bywã kłãdzionã
7: do małci, sktorej małci cziniã plã
8: łtry ku łcienczãniu iakiey kolwiek
9: rzeczy na miełszãłey, y na łwierzb
10: na ofypãnie, y na inłze łtrupy. D
11: Też na miełtcza wkołciach bo
12: łãcze plãłtr z niey przykłãdã/ po-
13: mãgã/ y khurcz kthory głowę na
14: zãd ciãgnie: leczy/ żyły łuche łwo
15: iem łufzeniem naprawiã.
16: Capitulum 88.
17: Sal armoniacum. grafika

kolumna: c

Sal armonicum

A

- 1: IeŃth gorączã y fuchã
- 2: w trzecim Ńtopniu/ wle
- 3: karŃstwa kthore maia
- 4: być wnątrz/ niebierze-
- 5: my iey/ ale w lekarŃstwa zwierz-
- 6: chnie biorã ia, Mã mocz nieczy-
- 7: ŃtoŃci z ciała Ńcierać/ á tho gdy ia
- 8: zmieŃzã z **kanphorã** [!] (ale kamphory mniej) Ńetrzeć weŃpołek á roŃpu-
- 9:
- 10: Ńcić wodkã rozanã, y poŃtawić na
- 11: Ńlończe/ á gdy wŃchnie/ tedy zafię
- 12: na proch Ńetrzeć/ á ten proch zmie
- 13: Ńzac zmydłem/ á tem pomazować
- 14: liŃzaie y inŃze nieczyŃŃhoŃci nie przy-
- 15: rodzone z ciała Ńpadzã. B
- 16: Też bielmo z oka Ńpadzã y po
- 17: włokę ktorã bywã na oku iako by
- 18: błonka, zdzierã.
- 19: Sal armonijãcum ktore ieŃt biã-
- 20: łe/ iaŃne iako krzyŃtał/ to ieŃth nã-
- 21: lepŃze/ á ieŃt kaŃaiãcze.
- 22: Capitulum 89.
- 23: Tucia. A
- 24: TVcijã ieŃth zaziãbia-
- 25: iãczã/ zacifkaiãczã/
- 26: Ciało vranach roŃci,
- 27: y Ńtulã ie/ y też wyfu-
- 28: Ńzã złe wilkoŃci/ Przyprawuiã Tu-

29: cija omywaiąc ią rożaną wodką

30: dla tego sie staie vżyteczną na cho-

kolumna: d

1: roby oczu, nawięcey gdy z nich łzi

2: płyną/ yna infze choroby oczu ieft

3: tucija vżyteczną. B

4: Proch Tucijey wylufzã rany

5: ktore bywaią na członku męskim

6: Pandecta tego świade. [grafika](#)

7: Capitulum 90.

8: Amidum. krochmål.

9: KRochmål ieft sub

10: telnieyszã część pżeni

11: czna/ ktory tak spr-

12: wuią, Naprzod wżąc

13: czistą pżeniczę á wylókać ią bar

14: zo dobrze iżby w niey niebyło żã-

15: dnego prochu/ to ieft plew, á odce-

strona: 42

kolumna: a

Krochmal.

Liłt 42

1: dziwłzy tę wodę naląc iney czyłtey

2: á thak czynić kielo razow aże gdy

3: zmiękhnie czoby sie godziła prze-

4: tłoczyć przez chufę/ potym łtarw

5: łzy w naczyniu y wytłoczyć to biã

6: łe przez chufę/ á wylufzywłzy to na

7: łlończu/ potym łchować/ á to iuż

8: będzie Krochmål/ Må mocz wil-

9: żączą/ y zagrzewaiączą/ ołtrofci

- 10: wżelkie gładzi/ Suchości odwil-
11: ża/ Kafzel fuchy y krwią plwanie
12: leczy gdy gi dawa iefc w migdalo
13: wym mleku albo w smietanie. B
14: Też nadzialec gałeczek ktho-
15: rych gałeczek pozyczac natfzczo y
16: na nocz/ abowiem krwią charka-
17: nie y fuchoć wpiżczalcze przez kto
18: ra pochodzi dychanie/ y też ochra
19: pienie ktore bywa dla fuchości pier

kolumna: b

- 1: fney/ bardzo dobrze lecza odwilza-
2: ziacz/ a tak ie malfz zdzialec/ We-
3: zmi lakricijey/ krochmalu, dragan
4: tu/ migdalow/ cukru candi/ ro
5: zynkow/ ale rozynki wycifni aby
6: niebyly peczki kthore fa w nich/ a
7: to wfzythko zmiefzay a nadziafay
8: ftego gałeczek/ a bioracz po iednej
9: w vfta dzierzec pod ieczykiem izeby
10: fie rozplywaly/ a ty fliny flodkie
11: polykac/ bolaczki pluczne y ziobro
12: we goij. C
13: Theż ludziem fuchoty maia-
14: czym/ wypraglym wnatr z wiel-
15: kiej goraczosci/ w tyzannie rospu
16: sciwfzy y pic. D
17: Theż przyprawiac z mlekiem
18: migdalowym y z kalfija/ y z czu-
19: krem/ a tho dac iefc/ owrzedzenie

- 20: lędzwi, y miechierza goij, rzezanie
21: ktore bywã z gorączofci moczu/ y
22: teź gorączofć moczu odeymuie/ á tak y kamień leczy.
23:
24: Capitulum 91.
25: Cantabrum. otręby.
26: OTręby pŕzeniczne fã
27: mierne gorãcze, Ma
28: iã mocz wyfufãzãc y o
29: twierać vliczki w cie-
30: le/ y teź miękczã/ á to tak vczynić

kolumna: c

Otręby

- 1: Nalãc na otręby wody gorãczey
2: á potim przecedzić przez woreczek
3: Aleby taki worek muŕiãł namyfl-
4: nie vtkać/ ktoryby był wełnã prze
5: tkany, á tak ti otręby ftym worecz-
6: kiem ciepłõ przikłãdãc na mieŕtce
7: gdzieby kłõcie byłõ/ na bolãczki/
8: y na boleŕthne ŕiepanie w ciele v-
9: ŕmierzã bol. B
10: Teź tey wody ktorãs włãł na
11: otręby, ciepłõ nãley do zadku, trze-
12: wa miękczy y czyŕci. C
13: Teź otręby w tizannie warzić
14: v ognia/ á dãwać ielć tym ktorzy
15: maiã fuchy kaŕzel/ á takze przypawić then worek iako wyŕŕzey małõ
16:
17: napifãno y przykłãdãc na pierŕi/

18: miękczy ie/ y odkafzłowanie łącz-

19: ne dawa.

kolumna: d

D

1: Też z otrąb żur działać á da-

2: wać iefć z Migdłową polewką

3: tym ktorzy zimniczę cierpią/ Nie-

4: ktorim dla pofilenia żołądka j na

5: prawieniã chęci ku iadłu, daią iefć

6: z żółtki iaiecznemi żołądkowi go

7: rączemu tak profte iego kwas iefť

8: pożyteczny/ á gdy go dobrze nie

9: vwarzi nadymã żołądek y wiatry

10: czyni, á zwłãfzczã kiedi gi moraw-

11: fkim oleiem maľczã/ ale gdy woń

12: fypie kmin/ thedy mu niedopuľci

13: tak Ńzkodzić. E

14: Też gdy fie komu noga zapã

15: li z Ńniałã czyrwonoľciã/ thedy

16: tym kwaľem okładã/ vznãľz po-

17: mocz niemaľã.

strona: 1

1: Poczyna fie czwarty Roz-

2: dział o rzeczach zywych/ Ku lekarzľtwam

3:zãczych/ Naprzod o zwierzľtach/

4: o Ptaczech/ y o rybach.

Liť 1.

Rozmagitich.

kolumna: c

1: Agnus. Baranek.

2: Capitulum 2. grafika

- 3: BAranek albo O
4: wieczka/ z greckie^{g0}
5: imienna rze-
6: czon ieft fkromny,
7: Bowiem ieft
8: miedzy wŕzytkie-
9: mi ziemŕkiemi zwierzęty niewin-
10: ny y napokornieyŕzy/ gdyż niko^{g0}
11: nie vraża/ ani zębem/ ani rogiem
12: ani piętkhą/ A każda w nim rzecz
13: iefth pożyteczna/ Gdyż mięfo po
14: chodzi na karmią, fkora na rozma
15: gity pożytek/ wełna na ŕzaty/ na
16: rolą gnoy/ rog y piętka ku lekarz
17: ŕtwãm. Ariŕtotelles y Auiceⁿna
18: piŕzã iże owcze dwa kroć ŕie rodzã
19: do roku/ Niektore na wioŕnę/ nie-
20: ktore na iefionki, Ktore ku wioŕnie

kolumna: d

- 1: ty więtfze/ mocznieyŕze/ y tłuŕthŕze
2: bywaiã iefieⁿne albo czo zimie
3: Chociã w niektorych ŕtronach wię
4: czey chwãłã ozimie niŕ wioŕenne,
5: ale tho mã być rozumiãno gdy ŕie
6: po godziech rodzã/ á nie o thych
7: czo ŕie rodzã przed ŕolŕticium/ tho
8: ieft ŕtaniem ŕlończa.
9: Tenŕe piŕze iŕ
10: Baranki nãlepiew Khleŕnić/ albo Trzebić na ŕchodu księŕzycza/ Ia-

- 11: ko cielcze/ kozy/ y kiernozy/ A pi-
12: fza tak gdy Baranowi łoiem ner-
13: ki wŕzytki obroftą/ Tedy zdechnie.
14: Palladius w księgach xv. nã
15: pierwŕze ŕie owcze rodzą wkxięży-
16: czu Nouember. to iest Lifthopad/
17: á iako fkoro ŕie Iagnię vrodzi mã
18: być przyfadzono do Wwymiona
19: oddogiwŕzy pierwey mleko kthore
20: będzie w czyczkach gęfte/ bo tako-
21: we iagniętam ŕzkodzi/ Thamże ie
22: więcz z Macierzã zawrzeć w ow
23: czarni ciemnej á ciepłej przez dwa
24: dni/ Owcze ŕamy przez iagnięth
25: wyganiać na pole, á niŕli na pole
26: wynidã/ albo z pola przeydã/ do
27: ŕyć iest iagnięta przyŕadzac/ á niŕ
28: li mocz wezmã/ moŕe ie w ŕtayni
29: otrębami albo mãkã ięczmiennã
30: albo drobnem ŕiãnkem karmić aŕ
31: ŕie z maciorami ielć imã.
32: Ambroŕius piŕze. Baranek iest
33: zwierzę nã proŕŕze/ á gdy od mat
34: ki zabłãdzi by teŕ w tyfiãczu O-
35: wiecz/ tedy iã po głõŕie poznã, á

strona: 2

kolumna: a

Lif 2.

Rozmagitich.

- 1: by theŕ nã głõdnieyŕze było/ ŕwey
2: matki ŕzukã / napełnieyŕze wymio

- 3: na infych owiez opufzczaiacz. A
4: Ieft też zwierzę nã cirpliwŕze,
5: bo gdi ie zabija: nie wołã, gdi ftrzi-
6: gã milczy/ wilka fie z przyrodze-
7: niã lęã y boij á przed nim vciẽã
8: Ieft też to zwierzę według fthare^g
9: zãkonu chędogie/ czyfte, á dla tich
10: rozmaitych włoŕności dobrych/
11: pãn Bog według człowieczthwa
12: między inemi zwierzęty rãczył fie
13: Barankowi przyrownać/ Iakho
14: według ducha Gołębiowi.
15: Vczynki. A
16: ISaac o ołobnych po-
17: thrawach piŕzacz Thak
18: mowi, Iagnię sãcze/
19: thłũtołć mã podobnã
20: dzikiem Vieprzom, dlã
21: tego mięło iego nie ieft
22: ku iedzy ŕlufzne/ bo ieft nie ŕtrawne
23: á dlã ŕliŕkoŕci ŕwey z żoładka z ŕtę
24: puiãcze/ zwłãŕczã thym ludziem
25: kthorzy mã żoładki wilgothne.
26: Przeto Galienus nie chwãli Ba-
27: rankow/ Ale roczni Barankowie
28: ŕrzedniã mã complexiã między
29: wilgoŕciã Iagnięt/ á między ŕu-
30: choŕciã ŕtarych owiecz/ przeto nad
31: ine ŕã lepŕze y ŕthrawniefze/ krew
32: dobrã mnożã/ zwłãŕczã młodim.

33: Ludziem fuchey á ciepłey Comple-

kolumna: b

1: xiey/ włtronach fuchych áciepłych [!]

2: miefzkaiącym. B

3: Z kxiąg o naturze rzeczy. Mię-

4: fo fkopowe mocnym á zdrowym

5: ludzi iefth barzo dobre/ ale cho-

6: re nie thak/ bo chocia z zołądka

7: łacno wynidzie, ale z członkow tru-

8: dno fie pułzcza/ przetho wilkość w

9: ciele lipką czyni. C

10: Plin. Lib. xxjx. Syrzyfko/

11: albo z fiadłe mleko Owczę napre-

12: ciw wŕzytkim złym trucinám po-

13: mągą/ Theż naprzeciw morzŕkich

14: zwierząt albo robacztwa káfaniu

15: albo wŕzczywnieniu. D

16: Auicenna, krew owcza z wi-

17: nem, wielką niemocz vzdráwia, tá-

18: kież Syrzyfko albo mleko wŕzyt-

19: kim trucinám y iadom być niedá E

20: Albertus, Tuk koŕci owczich

21: roŕtopiony zolejkiem orzechowym

22: przymieŕzawŕzy cukru białego/ po-

23: tym Diŕtillowawŕzy/ gdyby ktho

24: pił/ tedy kamień wnátrz łámie/ á

25: pomągá bolączce [!] w korzeniu/ w

26: miechierzu/ y w nyrkach/ Tákież

27: y temu kto ze krwią vrinę miewá F

28: Gdy kto zołcią fkopowá po-

- 29: maże wrzody albo bolączi Can-
30: cerowate/ pomągã znamienicie. G
31: Chczefzli oddalić niemocy ow
32: cze od ktorych zdychaią/ Wezmi
33: zółądek Barani á wwarz gi wwi
34: nie przimieszawfzi wody, dáyze ow
35: czãm pić, tedy będą zdrowe.

kolumna: c

O zwierzętach

H

- 1: Iefthli chczefz poznać ktoraby
2: owcza miała zdechnąć na zimę/
3: Nabierz iagod bzowych zmieszay
4: ie z gliną przifypawfzi foli, nadzia
5: łayze iakoby chlebice chleba/ á na
6: fuż gich w pieczu albo na słończu
7: dáyze owczãm lizać/ Tedy každey
8: nie zdrowey poydzie z nofã pluga-
9: wofć/ á ktorey nie poydzie, ta zdro
10: wa ieft/ y nie będzie kafzłać na zi-
11: mę, Przeto rada dobrã takich woz
12: grzywych odbyć precz/ bo na infzym
13: powietrzu będącz: mogą być
14: zachowane.
15: Aries. Barãn.
16: Capitulum 3. [grafika](#)
17: BARãn ieft wodz trzo-
18: dy owiecz/ á przetho
19: natura iemu moc da-
20: ła nad infze Owcze/

kolumna: d

- 1: Takież Aries latinŕkie flowo wy-
- 2: kłada ŕie v groekow iakoby mocz
- 3: Iakoby mąż owczy/ bowiem on
- 4: maczã fwoiã bije rogami y odpã-
- 5: dzã fwe^go nieprzyjãciela. Piŕzã tak
- 6: żeby Barãn miãł w głowie iakie-
- 7: gos robãka/ ktory gdy go tam za-
- 8: ŕwierzby, tedi Baran łbem zatrzẽ-
- 9: ŕie/ á czo kolwiek mu ŕie nagodzi: tłucze. Plinius libro viij. Bara-
- 10:
- 11: nowi przirodzono Skopy wzgar-
- 12: dzac/ Owczẽ ŕtare mu ŕie nie
- 13: godzã gabać, bo y on ŕãm: im nã-
- 14: ŕtarŕzy tym ieŕt nãpoŕitecznieyŕzy/ Kiedy czas iego miłowania na-
- 15:
- 16: ŕtãwã/ tedy o żony wãłczy á prze-
- 17: ciwniki rogami tłucze/ á dlã tego
- 18: razu tẽŕŕŕze^go / zawodzi ŕie z dalekha
- 19: także tłucze. Auicenna piŕze iŕ Ba-
- 20: rãn nie krije ŕie zimnu, ani deŕzczõ-
- 21: wi by teŕ do ŕmierci/ wŕzakoŕ grŕ-
- 22: mieniã ŕie barzo boiã/ iako y ow-
- 23: cze ktore gdy bẽdãcz kothne grom
- 24: vŕŕyŕzã, tedi od ŕtrachu pomietaiã
- 25: Teŕ wleganiu bok odmieniaiã, bo
- 26: od wioŕny aŕ do Ieŕieni zawŕze na
- 27: ieden bok lagiã, á **zafięãŕ** [!] do wio-
- 28: ŕny na drugi. Iŕaac piŕze, Barani
- 29: iako j kozłowie maiã głos oŕobny

30: ktorym łamicze kłobie wołaią cza-
31: łu gich gamratowania/ A gdy pi-
32: ią wodę floną/ tedi on czas vprze-
33: dzaią y maią fie ku gamraczijey,
34: A starłzy więczyy niż młodzi wřza-
35: koż gdy y młodzi khu owczãm fie

strona: 3

kolumna: a

Liřt 3.

Rozmagitych.

1: maią/ á zwłãłzcza czału godnego
2: Ieřt zniamię żiznego roku/ ale gdi
3: młodzi barani tak pořpolicie buy-
4: ni łą/ tedy řãd bywã mor na ow-
5: cze tego roku, Baranka też ktore^{gõ}
6: obiorã być wodzem owczẽm/ mo-
7: że pařterż zmłodu zwycãżãgic gło-
8: łowi łwoiemu/ iże gdy go zawoła
9: k łobie/ by nã daley był/ tedy przy-
10: dzie.
11: Vczynki. A
12: Iłaac, Baranie mięfo łtare,
13: ieřt ciepleyřze y nie thak wilkie iako
14: owcze á trudnieyřze ku łtrãwieniu
15: Też Baranięta nie trzebione nie
16: thak łã wilkie ani lipkie/ á tho dła
17: łuchey complexijey panuiãczey w
18: nich/ A przetho gich mięfo lepřze
19: ieřt niż łkopowe albo owcze/ zwłãł-
20: łzcza rocżne łrzedniã maiã comple-
21: xijã miedzy łłãczemi á łtarłzemi,

- 22: á dlã tego miedzy infzemi barany
23: fã lepfzy y ku ftrawieniu łączniey-
24: fzy/ bo dobrã krew rodzą/ zwłãfz-
25: cza w młodzieńczocho ktorzy fã fu-
26: chey á ciepłey complexijey. B
27: Mięfem baraniem fpãlonym
28: dobrze ieft mazać albo poſipować
29: morpheã y parchy/ Pomãgã theż
30: gdyby wãż albo niedzwiãdek albo
31: pies wćiekły vijãdł/ gdy ciepło z
32: winem pijã albo na ranę przykła-
33: daiã. C

kolumna: b

- 1: Popiol z niego pomãgã na
2: bielmo oczu/ Płucza też iego po-
3: mãgaiã na otręt gdy ſie pięta od-
4: bije aż fkora odewftanie. D
5: Afculax: Woda czo z płucz v-
6: warzonych wykapie/ zimniczę ter-
7: ciãnę odpãdzã y bolenie nyrek. E
8: Plinius, Iucha z Baraniego
9: mięfa ieft dobrã przeciw Cancero-
10: wi/ Thakież zołc Baraniã boleć
11: w wſzu ktorã przychodzi z zimna/
12: vzdrãwiã.
13: Aper. Kiernoz.
14: Capitulum 4. [grafika](#)
15: Kiernoz abo Wieprz
16: nie trzebiony/ po grec-
17: ku zowie ſie iakoby o-

18: kropny/ abowiem iest

19: gniewliwe zwierzę á fzálne tak iż

kolumna: c

O zwierzętach.

1: żadney nauki niemoże poiąć iako

2: piefek albo kotka etc.

3: Wieprze dziczy barzo łą wáleczni

4: zwłáfzcza czału gamratowania/

5: á tego czału łkora ną twardźzå

6: na nich bywå/ iż teź prawie iakby

7: dwoiftå/ bowiem łie o drzewo na-

8: cieraia łmolne/ á potym w błoto

9: wchodzą á potym łie łufzå/ á tak

10: długo z łobå wålczå aż czałem ie-

11: den albo obu zdechnå/ Samicze

12: gdy płod maia/ iadowitłze bywa-

13: ia, Może theże łamiczę vmniłzić

14: aby łłuftłza była, ale iey przez dwa

15: dni ielć niedawać/ Dziwna rzecz

16: iż to zwierzę iako piłze Plinius za

17: żywota zęby tak twarde ma iż teź

18: żelazu łie rownaia/ ale gdy zabi-

19: temu będą wyięti niemaia tak iej

20: moczi/ Tåkieź gdy go łowczy w-

21: zarań gonić imå niźli wodę pułci

22: wnet łie łpraczuie/ ale gdy wody

23: odbędzie: trudno mu czo vcźynić,

24: á gdy mu za pierwłzem razem ra-

25: ny nie zadadzå smiertelnej miedzi

26: łopatki a ziobra/ tedy nå gorłzi by-

- 27: wã, thak iż trudno fia ma łowiecz
28: wybiegać niemãli pomocy/ abo-
29: wiem on mã gębę w miałto Tar-
30: częy którą fie broni włoczni y kor-
31: dowi/ zwierzęta też wśzytki fłu^m
32: przechodzi/ á zwłãszcza z prawey
33: łtrony.
34: Vczynki. A

kolumna: d

- 1: Plinius. lib. xx viij. Mozg
2: wieprzowy ze khrwią/ chwalebny
3: ielt przeciw węzom/ thãkież ładło
4: iego z miodem á żywiczã przyło-
5: żone. B
6: Też mozg **wieprowy** [!] ze krwią
7: pomãgã na Carbunculus w łonie,
8: tãkież wñętrze iego budzi od litar-
9: gey zapamiętałe. C
10: Też w ielitach v famicze nay-
11: duiã kamyki, kthore słuczzone á w
12: winie wypite/ kamieñ wñãtrz łã-
13: miã y wyganiaiã. D
14: Płucze wieprzowe vpiciã bro-
15: niã/ vřufzone á proch w piwie pi-
16: iãcz. E
17: Zołć też iego bolãczki otwã-
18: rzã/ bolãczki řerzące fie/ gdy z ři-
19: wiczã á z blaywałem przykłada/
20: barzo goij. F
21: Popioł z czełufci wieprowych <http://rcin.org.pl>

- 22: vzdráwiã wrzody łzerzãce łie. G
23: Słoininy iego warzone/ przy-
24: wiãzane na thakiełz rany/ barzo
25: prętko goiã. H
26: Vrina wieprzowã ciepłõ wy-
27: pitã/ rzezanie kamienia oddãłã. I
28: teź miecherzinę iego gdy kto zgije K
29: wędzonã, Teź miechierz pieczo-
30: ny pomagã gdy gi kto z ije [!] czo nie
31: moźe wody zatrzymać. L
32: Opuchłõm teź pomagã vry-
33: na wieprzowã/ albo y machierzy-
34: na iego w picu dãna/ vrina teź w
35: łkhleniczny chowãna/ pomagã na

strona: 4

kolumna: a

Liłt 4.

Rozmagitich.

- 1: bolenie y infze niedołatki vřzu. m
2: Popioł gnoiu wieprzowego z
3: ciepłõm winem zmiełzany/ biegun
4: kę załtanãwiã/ Tãkieź gdy kto no
5: gę albo rękę wywinie/ Na to teź
6: piana łwieźã kiernoziã z oczthem
7: pomagã. N
8: Smãłcz wieprzowy tãkieź y
9: tuk z kołci/ na zagrźãnie y na roz
10: bieźenie trudu członkow łpraczo-
11: wanych/ Theź gnoy łwieźy przed-
12: nie iełt lekarzłthwo woniać ku za-
13: łthanowieniu krwi z nołã/ Gnoy

- 14: Samicze kthorã ielzçze nie rodzi na
15: Lekarçstwo dobry/ ale łamczowy
16: zawłze leplzy.
17: Ałinus. Ofieł.
18: Capitulum. 5.

kolumna: b

- 1: OSieł ieft zwierzę gru
2: be á wżgardzone/ bo-
3: wiem zwieligã głowã
4: włzy mã długie á łzy-
5: rokie, Sãm ieft pokorny nie zwa
6: dliwy/ brzemię by nãwiętlze łcirpi
7: Chodu też leniwego/ bicia cierpli-
8: wy/ bowiem ieft nad włzytki zwie-
9: rzęta głupłzy. A gdi w drodze idzie
10: nikomu nie z łtãpi/ Tãrniã mło-
11: dego rãd poziwa, zimna łie barzo
12: boij/ przeto łie też w zimnych łtro-
13: nach nie rodzi/ iako na poł noczy
14: gdzie trwać nie może, łamicza aże
15: iey trzi lata będã toż rodzi/ á gdi
16: nie pocźnie rodić po zrzuceniu zę
17: bow pierwłzich/ tedi iuż zawłze nie
18: płodna będzie/ á czały rok w brzu
19: chu zrzebię nołi/ ktore poki młode
20: poty czudne/ ale czo daley to żad-
21: nieyłze/ zołci w łobie niemã by kę
22: łã/ przeto łie też nigdy niegniewã
23: Leda zielã pożywã á od wody tije
24: Pifze Phifiologus iż to zwierzę w

- 25: przednim krzyżu ięft mdleyfze/ ale
26: na ząd mocznieyfze/ Muzykhę y
27: wfzelką gędzbę w nienawifci mą,
28: Głos człowieczy ktoremu lie zwy
29: czagi: z ną y rozumie/ drogę thez
30: pamiętą którą rąz przeydzie/ Tak
31: głupi ięft iż gdi wilka vzrzy thedy
32: lie na ząd oglądą/ Także go wilk
33: rychley pożije.

kolumna: c

O zwierzętach.

- 1: Vczynki. A
2: Auiceⁿ oflową krew leczi trąd
3: Polewka zmięła iego żyłám z fu-
4: chołci fkurczonym/ pomągą/ tak-
5: że y famo mięfo przyłożone. B
6: Wątrobę iego vpiekfzi dobrze
7: natfzčno ięć ktho mą wielką nie-
8: mocz/ Tąkiez y proch kopyta iego
9: fpålony na to dobry. C
10: Popioł z mięła albo z wątro-
11: by iego/ z oleiem albo z oliwą do-
12: bry na rany gdy lie od zimna mię-
13: fo rofpadą. D
14: Mocz też iego pomągą na bo-
15: lenie nyrek/ Thąkiez y kamień w
16: miechierzu łamie. E
17: Krew oflową niedopufzczą z
18: noła krwi ciecż tąkiez pomągą na
19: rany rozraftaiące. F

- 20: Tłustość iego traci blizny na
21: łkorze/ gnoy też iego każde ciecze-
22: nie krwie zaftanawia. G
23: Dobrze gnoiu ie^{g^o} woniać gdi
24: krew z noła komu idzie/ Thãkież
25: wilkość zniego wyciñawfzi wnos
26: wpufzczaiącz, krew zaftanãwiã. H
27: Gdy niedzwiadek vije/ fuchy
28: gnoy zwinem dobri iefth na ranę. I
29: Mleko oflicze subtelniefze ieft
30: á nie maflne/ przeto ieft dobre na-
31: przeciw kaźlowi/ Też gdy kto plu-
32: ie krwią/ opuchlinę y zatwardze-
33: nie fleziony/ Brzuch odmiękcżã. y

kolumna: d

- 1: fuchotãm być nie da. K
2: Też gdy nim vfta pomazuiã
3: potwierdzã zęby j dziedna fpãdza
4: ale fie niezgodzi maiącym zawrot
5: albo chorã głowę. L
6: Krew oflowa z winem pitha,
7: zimniczy vftawicżney dobrã/ trzy
8: albo czterzy kropie wpufciwfzy.
9: Tłustość iego buyność vfmierzã/
10: Też flezionę z wodã ftarwfzy gdy
11: na czycze przykłada/ tedy mleko
12: przyciąga. m
13: Tłufte też iego/ znamiona wy-
14: czyfcia blizn/ á mleko wfzitki wrzo-
15: dy wñetrzne y remę vzdrãwiã/ Y mocż iego fzaleiãczym pomãgã.

- 16: N
- 17: Płucza ofle ftarwŹy wypithe,
- 18: TeskliwoŹci kaŹzłowi pomãgaiã/
- 19: wãtroba teŹ od wielkiey niemocy
- 20: dobrã. O
- 21: Gnoy teŹ ofli Źył zranionych
- 22: krew zaftanãwiã Iako woda wy-
- 23: ciŹnionã. P
- 24: Mleko teŹ wŹzelkiem trucinã
- 25: y bolãczkã wnãtrznym pomã-
- 26: gã, acŹkolwiek teŹ y na to ieŹt ow-
- 27: cze mleko ale wdy nie tak moczne. Q
- 28: Plinius. lib. xx viij. PierŹtien
- 29: z kopyta albo z goleni oflowey na
- 30: palczu noŹzony/ niedopuszczã pa-
- 31: dać wielkã niemocz cirpiãczym. R
- 32: A gdyby ktho wŹuŹywiŹy iego
- 33: płucze kurzył po domowi/ na wã-
- 34: gle Źypięć/ tedy wŹytki wãŹe y ga-
- 35: dzinę iadowitã wypędzi.

strona: 5

kolumna: a

LiŹt 5.

Rozmagitych.

- 1: Bos. Woł.
- 2: Capitulum. 6. [grafika](#)
- 3: WOł miedzi inemizwie- [!]
- 4: rzęty [!] ieŹt towarzyŹny
- 5: á przyjazny/ tak iŹ ie-
- 6: den drugiego z ktorim
- 7: w Iarzmie chodzi rycząc Źzuka, á

- 8: gdy ieden robiącz wftanie/ on dru-
9: gi rycząc nad nim żałobę wkazu-
10: ie/ Zywie do lat xv. ale trzebiony
11: xx. A
12: Iłaac piŕze, Mięfo wołowe
13: przyrownam do inŕzego bydła, ieŕt
14: na fuŕŕze/ przeto krew grubą czyni
15: ale tuczy ciało/ Nieŕtrawne ieŕt á
16: nierichło z żołądka wychodzi/ żywot
17: zatwãrdzã. B
18: Auicenna, Zołc wołowã z fa-
19: letrã/ ieŕt dobrã na gnidy gdy niã

kolumna: b

- 1: głowę myie. Mleko też Krowie
2: ŕwieże/ Rany na wãrgach wzdrã-
3: wiã. C
4: Krowiniecz theż pomãgã gdy
5: pczoła albo oŕa vje/ thãkież opu-
6: chlin/ Zdrowy ieŕt gdy dłuŕo leży
7: na flończu aże dobrze wŕchnie/ A
8: zwłãŕzcza niewiaŕtãm nie płodne^m,
9: kadzenie gnoiem wołowym/ nie-
10: wymownã pomocz daie.
11: Plinius Lib. xx viij., Wołowy
12: łoy z Gęŕiem ŕadłem/ roŕpalindy [!]
13: albo rany na wŕciech wzdrãwiã, tã-
14: kież y na rany iadowite barzo po-
15: mãgã.
16: Tuk zprawey [!] goleni wołowej
17: ze krwiã iego ŕtłuczony/ włofy na

18: źrzeniczny j inŕze niedoŕtatki oddãłã

19: w oczu, á gdy kto niedoŕflyŕzy, tedi

20: zołć iego z moczem kozim zmieŕza

21: nã/ włãna w vŕzi pomãgã.

22: Rog pięty wołowej zakurzo

23: ny/ vmoczniã zęby chwieiãcze ŕie

24: od bolu. Popioł teŕ iego z mirrã

25: zmieŕzany, bolenie zębow barzo od

26: dãłã.

27: Mleko krowie nad inŕze mle-

28: ka ieŕt nã zdrowŕze, abowiem kaŕdzi

29: iãd wyrzucã/ gdy ktho napiwŕzy

30: ŕie go zwroci.

31: Zołãdek zraniony/ Khrowie

32: mleko pijać: vlecŕã/ y wŕzytki gry-

33: zieniã zołãdkowe/ mięŕo wołowe

34: z winem á z ocztem vwarzone: vz

35: drãwiã.

kolumna: c

O zwierzętach.

I

1: Teŕ gdy kogo człowiek vkãfi/

2: warzone Mięŕo wołowe na ranę

3: barzo dobre ieŕt. k

4: Pŕa parŕzywego krwiã woł-

5: wã ŕwieŕã vleczy, gdi iuŕ na nim

6: krew oŕchnie omywŕzy ługiem za-

7: ŕię krwiã mazać. L

8: Zołć wołowã pomãgã na pi-

9: ŕzczenie w vŕzu/ gdy z bawełnã o-

- 10: kładã/ á gdy zmieszãwŷy z oliwã
11: w vcho wpuŷci, tedi bolenie oddãlã m
12: Moczem wołowym gdy ży-
13: wot pomaže/ pomãgã żołądkowi
14: bolączemu z zimney przyczyny. N
15: Gnoy wołowy na wrzodi gru
16: bo przyłożony, rozmiękcżã/ á gdy
17: ŷuchego prochu wfiãknie w nos/
18: krew ciekãczã zaŷtanãwiã/ żywo-
19: towi nadętemu/ gdi go z maŷlem
20: zmieszãwŷy ciepło przyłoży, pomã
21: gã. O
22: Ofierdzie wołowe ŷpãliwŷy
23: gdy ktho pije/ biegunkę y cieczenie
24: krwie zaŷtanãwiã. P
25: Proch khoŷci wołowey ŷpãlo-
26: ney/ na bolenie zębów pomãgã/
27: gdy nim zęby bolãcze pocierã.
28: Capra. Koza.
29: Capitulum 7.

kolumna: d

- 1: KOza ieŷt zwierzę bro-
2: date/ dłuŷie á kończy
3: ŷte rogi maiãcz/ rada
4: ŷie paŷie roždźmi j ga
5: łãlkami zdrzewa ktorich gębã mo
6: że doŷiãcz y kaŷdych zioł iadowi-
7: tych Koza pożywã/ ale gdyby po-
8: lizała miodu/ thedy vmierã.
9: Galienus piŷze iŷe niektore Ko

10: zy lizaly węże/ pothym były białe y odmłodnęły/ Koza lepiej widzi

11:

12: w noczy niżli we dnie/ przetho fie

13: iey też oczy świeczą, Samczy do

14: ołmi łat dobrze żywią, potym cho

15: roby dziwne mają że zdychają.

16: Eufulapius. Mozg Kozi z

17: miodem krofthy w żywocie vzdrã-

18: wiã/ Loy też na każde iadowite v-

19: kążenie y na vrãz dobry ieft.

20: Smalczowany łoy z rożã

21: zmieszany/ krofthy na nocz bolacze

22: oddãłã/ á gdy tegoż w wřzy w pu-

23: ťci, nieťlyřzącemu pomagã.

strona: 6

kolumna: a

Liřt 6.

Rozmagitych.

C

1: Serapio gdy na wrzod przy

2: łozy wřzytko bolenie y ťiepanie vl

3: ęa, Proch z ťierťci ťpãlonay, każde

4: ciecżenie krwi zařtanãwiã. Proch

5: pięthek ťpãlonych z miękkã ťmołã

6: zmieszany, parchi pomazuiãc leczi D

7: Mleko tey kto **wcżłonkoch** [!] bo

8: lenie mã, gdy pije barzo vzdrãwiã

9: robãki zabijã y fwierzb oddãłã. E

10: Krew koziã robãki też zabijã

11: ktemu gdy iã kto pije na thrucinę

12: barzo pomagã. F

- 13: Rog kozy śpalony aże będzie
14: biały/ zęby ociera/ dzięgna leczy,
15: y bolenie gich oddala. G
16: Plinius, Gdy koziem rogiem
17: albo iey fercza zakurzy/ węzowie
18: vciekaia/ Też popioł ten gdy kto
19: pije/ albo posypuie na każde iady,
20: barzo pomaga/ Tenże popioł po-
21: tu broní. H
22: Krew koziã z iey tukiem wa-
23: rzonã, naprzeciw wśzelkiej trucinie
24: wypiwłzy pomaga/ Takieź opu-
25: chliny y biegunkę cierpiącym. I
26: Loy kozi albo tuk nad infze ieft
27: nalepfzy/ tak że y kozłowy/ przeto
28: gi dobrze mieśzać na klifteriją bie-
29: gunkę cierpiącym. k
30: Iucha zkoziey żołci, na sucho
31: ty pomaga/ także gdy kto wypije
32: robaki Cantardies y infze zabija. L
33: Żość koziã kładã na fiŃhuły
34: z łokiem łuczkowym, Takieź y ine
35: rany bez napuchnienia leczy.

kolumna: b

- 1: Canis. Pies.
2: Capitulum 8.
3: PSow rodząy czwo-
4: raki ieft/ iedni zwierzę
5: ta leśne śledzą j gimu
6: ia/ Drudzy ptaki tel-

7: ko, Drudzi bydła á trzodi bronią.
8: á drudzy domu ftrzegą á panu po
9: chlebuia/ Miedzy temi nafzlache-
10: tnieyfzy czo zaiącz albo zwierz go
11: nią Nad infze zwierzęta pies ielt
12: nã baczniefzi, bo telko fãm miono
13: fwoie znã y pamieťã/ Pana fwe-
14: go broni y dobrowolnie dlã niego
15: vmierã/ á poslużeństhwem nieia-
16: khim czekã aże mu znamię dadzą
17: gdy czo czynić mã/ Nieprziãciela
18: fwego przez długi czas pamieťã
19: y miedzi infzemi poznãwã, á gdzie

kolumna: c

O zwierzętach.

1: moze rãd fie młci krzywdy fwoiey
2: Wfzytki zwierzęta trzemi rzeczã-
3: mi przechodzi/ w Rozeznaniu/ w
4: miłowaniu/ y w vflugowaniu. A
5: Efculapius, Khomu człõnki
6: drżã/ krew plĩa pomãgã wypiwłzi
7: Proch też z głowy pliey fpãloney
8: na ranę vkãłzeniã plĩa pomãgã/ á
9: zębõw iego proch/ bolenie zębõw
10: y dzięgna vleczã. B
11: Proch z fercza iego gdy kto pi
12: ie/ na tego plĩa nie będã fczekać/
13: Mlekho iego pomazane/ włõfãm
14: rołć niedopuľzcżã/ z miodem albo
15: z winem khu picciu dane/ płõd v-

- 16: marły z żywota wyrzuczą. C
17: Mleka też tego pomazanie/
18: zęby vzdrąwia j czirwonosci oczu
19: y bielmo: oddala/ á fadło z niego
20: podogrę y bolenie vřzu vzdrąwia,
21: też y gnidy z włos zpądza/ Krew
22: pfią włosom wyrwanym roćć nie
23: dopuřczą/ Mocz theż iego z fale-
24: trą/ trąd y řwierzb oddala. D
25: Plinius. Nad krew pfią prze-
26: ciw thrucinie nicz lepszego/ á pfią
27: żoćcią Apolonius ciekące y opa-
28: rzyřte oczy vzdrąwiał. E
29: Sok z łayna Pfięgo gdy gi
30: w kanikułę zbiera/ z winem zmie-
31: řzawřzy/ biegunkę zařthanawia/ á
32: biąle łayno na wrzody řkurczaią-
33: cze pomaga.
34: Skora pfią około ręki obwini
35: niona/ krořty ciekące vlecza, żoć

kolumna: d

- 1: też iego piorkiem mazać/ na podo
2: grę pomaga/ Swieży mocz pfi/
3: krořty kaźde goij/ Takieź y popioł
4: z łayna zmieřzany/ na toź pomą-
5: ga. F
6: Plinius piřze, Pies ięzykiem
7: řwe y czudze rany goij/ á gdzie ra
8: ny łobie dořiacz niemoże/ tedy no
9: gę ofliniwřzi dotika, pewien lekarz

10: Iłwa ktore ięzykowi iego nathura

11: dała.

12: Cattus. Koth.

13: Capitulum 9. [grafika](#)

14: KOth z lacinſkiego ia-

15: koby roftropny á opa

16: thrzny/ Iełth zwierzę

17: myłzam nieprzyjazne/

18: Iełt teź fromiezliwe/ a miłwie chę

19: dogość/ Barwa iemu przyrodzo-

strona: 7

kolumna: a

Lift 7.

Rozmagitych.

1: na iełt łzara/ lodowi podobna/ in-

2: łze barwy przypadłe od łtrawy kto

3: re iedzą/ zwłafzcza domowi. A

4: Auicenna z wkafzeniã Kotha

5: przychodzi czałem boleć wielkã y

6: zieloność ciała/ ale to prołtho vle-

7: czyłz/ przyłozywłzy Emplałtr zcze

8: bule tłuczoney/ albo z lełnego Ka

9: lamentu. B

10: Lełny kot przed kurzeniem ru-

11: ty albo migdãłow gorłkich vciekã/

12: przeto tam gdzieby łzkodził to

13: dobrze czynić. C

14: Mięfo kotowe iełt ciepłe y łu

15: che/ Pomãgã na bolełci nyrek y

16: grzbietu/ y teź na czyrwonã nie-

17: moc ktorã bywã [zmęłki](#) członku. D

- 18: Layno Kocie albo kocze z oc-
19: tem á z gorzyczą/ parchy goij/ y
20: na opadanie włos pomągã.
21: Camellus. Wielbłąd.
22: Capitulum 10.
23: Vielbłąd iefth zwierzę
24: Ízpetne/ garbate/ zdłu-
25: gã fziiją/ Ku nofzeniu
26: brzemion godne, á gdi
27: nãñmaia [!] nrzemiona kłafć/ thedy
28: go trączaią wkolana, á on nakło
29: niwłzy fie przyjmuie na fię ciężko-
30: ści. Zywot iego ieft do stalãt/ bez

kolumna: b

- 1: piciã trwã do cztherzech dni/ Ale
2: potym barzo pije.
3: Vczynki. A
4: Auicenna. Mięfo wielbłądo
5: we pobudzã vrynę/ Mozg iego v
6: fufzony á pity z ocztem/ iefth prze-
7: ciw wielkiey niemoczy/ Thãkież y
8: krew iego ktorã theż na proch wy-
9: fufzona/ krew załthanãwiã wfark-
10: nãwłzi w nos albo fypiãc w ranę B
11: Ggy [!] iã niewiafta pije po wy-
12: czyfcieniu fwym/ pomągã khu po-
13: częciu/ Także dobrã na zadufzenie
14: macicze. C
15: Mleko łamicz płodnych iefth
16: subtelne á wodne/ nie zatyka iako

- 17: infzych zwierząth mleko/ Iefth w
18: nim flonofć nieiaka/ bo też Wiel
19: błądzi w kwalnych ziołach fie ko-
20: chaią/ od mleka thego nie pocho-
21: dzi czuchnienie iako zinfzych mlek.

kolumna: c

O zwierzętach.

D

- 1: Mocz iego pomagã na opu-
2: chlinę y na fwierzb/ z nofa zatka-
3: n[e] zyły niewymownie othwärzã,
4: mycie fnią gnidy traci. E
5: Gnoy iego z miodem zmiesz-
6: ny/ Na bolączki nabiegłe dobrze
7: przikładać tãkież rany albo wrzo-
8: dy subtelne wyczyściã barzo. F
9: Diafcorides. Krew wielbłą-
10: dowa na biegunkę y wżelkim nie-
11: moczãm ciekącym pomagã/ mle-
12: ko tego trucinę wygãniã/ Com-
13: plexiją fkażonã naprawia y ku ga-
14: mratowaniu pobudzã. G
15: Plinius, Krew wielbłądowa
16: kazi y oczyściã piegi/ krew załthã-
17: wiã/ á gdy iã z infzemi lekarzłtwy
18: pijã/ wielkiey niemoczy pomagã,
19: Rany też odmiękczã barzo mocz-
20: nie y lifzaie zpãdzã.
21: Caftor. Bobr.
22: Capitulum 11.

- 23: BObr iest zwierzę pfu
24: podobne/ fkorę mǎ o-
25: fciŃtǎ/ barzo roŃkofz-
26: nǎ, ktorǎ im czyrniej-
27: fza tym droŃzŃzǎ/ zęby mǎ barzo o-
28: ftre ktoremi drwa fiece á dom fo-
29: bie barzo miŃternie Ńprǎwuie, nogi
30: przednie mǎ iako pies/ ale zadnie

kolumna: d

- 1: gęfi podobne, ogon barzo tłuŃthy
2: rybie podobny/ Tho zwierzę gdy
3: go łowiecz goni/ thedy Ńtroie fobie
4: vrywǎ á łowczowi miecze/ potym
5: gdy go drugi łowiecz napadnie, te-
6: di fie na zǎdnie nogi naprzeciwo
7: iemu podnoŃi vkazuiǎc iŃ Ńtroiow
8: nie mǎ dla ktorych go nawięczy
9: łowia/ abowiem Ńtroie ie^{go} vrŃnio-
10: ne/ á w cieniu vŃufzone ku rozma-
11: gitym lekarŃtwǎm fǎ godne.
12: TheŃ Ńthroie nieprzyprawne maiǎ
13: Ńmak cirpniǎczy/ woniǎ przykrǎ
14: barzo maiǎ dlǎ mocnoŃci/ trwa-
15: iǎ w moczy do Ńzefci lǎth/ wŃzakoŃ
16: ŃwieŃe fǎ lepŃze/ Maiǎ mocz roz-
17: rywać/ prziciǎgać, á poŃilać zwłǎ
18: Ńzcza mieŃtce Ńyłowate.
19: Vczińki A
20: Przeciw wielkhey niemoczi y
21: inŃzem niemoczǎm głownym zim-

strona: 8

kolumna: a

O zwierzętach.

- 1: nym pomągąią łtroie pijącz z ło-
- 2: kiem rucianym/ albo w winie v-
- 3: warzywfzy. B
- 4: Proch z nich naprzeciw para-
- 5: liżowi ięzyka pomągą gdy gi pod
- 6: ięzyk kładą aze sie łām rozpułci/
- 7: Tākież gdy włzytko ciało thymże
- 8: będzie zarażono/ tedy pomągąią
- 9: warzone wwinie zrutą j złzałwiją C
- 10: Thākież kichanie od tego pro-
- 11: chu naprzeciw Lithargiey/ Mozg
- 12: theż porużå y połilå, zagrzewaią
- 13: też thi łtroie/ wylufzaią y wycień-
- 14: czaią, przeto tim czo kurcz cierpią
- 15: z pełności: albo drzenie: barzo poży-
- 16: theczne/ ale zafię przeciwnie thym
- 17: kthorzy z fuchołci cierpią/ albo ze
- 18: tżczołci żył. D
- 19: Niedostatki theż płuczne na-
- 20: prawiaią włzitki, y zimną wilkołć
- 21: mozgu z poleiem warzone. E
- 22: Morzenie oddåłaią trucinie
- 23: łzkodzić niedopułzczią/ Na drze-
- 24: nie j na każde łkurczenie żył poma
- 25: zanie z nich barzo pomągą. F
- 26: Auicenna. Stroie bobrowe
- 27: pamięć naprawiaią y litargią od

- 28: dālāiā z oczthem z rożanym oley-
29: kiem/ Też na głuchotę y ſzumie-
30: nie wſzu/ z nardufowym oleiem
31: pomāgaiā. G
32: Kurzenie znich pod nosem ieft
33: dobre naprzeciwno wſzytkiem bole
34: ſciām y niemoczām płucznym/ tā
35: kież na ſzczkanie pijā ie z oczthem

kolumna: b

- 1: Toż picie boleſci żiwota wſmierzā
2: y wiatry rozpādżā.
3: Toż picie paniām mieſięczną
4: niemocz poruſzā, czepek y płod v-
5: marły z żywota wyrzuczā. I
6: Też pomāgā naprzeciw wką-
7: ſzeniu małych chrobākow iadowi-
8: tych. k
9: Zołc bobrowā na wiele ieft
10: pomocznā/ Mleko theż iego albo
11: Syrzyłko naprzeciw wielkie nie-
12: moczy pomāgā.
13: Ceruus. Ieleń.
14: Capitulum 12.
15: IEleń ieft dziwnej pręt-
16: koſci maiącz rogi iako
17: gałęzie na drzewie ro-
18: ſthące/ w kthorych ſie
19: on barzo khocha/ Then kiedy iuż
20: będzie letni tak iże mu iuż rogi cię-

kolumna: c

O zwierzętach.

- 1: żą/ thedy gdy naydzie węża w ia-
- 2: mie/ pąchaniem noła onego wy-
- 3: ciąga/ á zabiwłzy gi nogą pożira
- 4: potym gdy włzythek opuchnie/ do
- 5: wody prętko bieży/ á w tymże mu
- 6: rogi łpadną/ y młodość sie przy-
- 7: wroci/ Rad sie w gwizdaniu y w
- 8: łpiewaniu kocha/ á przeto go tym
- 9: rychley zabije gdy ieden łpiewa á
- 10: drugi nań łtogi.
- 11: Vczynki. A
- 12: Philiologus piłze. Lzy Ielenie także y kołtki w iego łerczu na
- 13: lezione/ pomągaia na drzenie łer-
- 14: cza gdy łnimi piją chorzy. B
- 15: Platearius piłze iże taką kołć
- 16: nąydzie w łerczu ielenim na lewey
- 17: (łtronie/ Nie tak twarda iako infza
- 18: kołć/ ale iest mąrtwa iekoby [!] żyła
- 19: kljowata trochę żolta/ To pomą
- 20: ga na kordijąkę/ zawrot głowy. C
- 21: Ełculap. Gdyby sie ktho w
- 22: Ielenią łkorę vwinał/ niethrzeba
- 23: mu sie węzy bać/ Mozg też ieleni
- 24: na każde bolenie pomąga.
- 25: Haly. Mocz ieleni oddala bo
- 26: lenie łleziony/ wątroby/ z żoład-
- 27: ka y z wnętrza wygania/ A w v-
- 28: łzy w kropiony/ wrzody tam goij.
- 29: Syrzyłko też iego albo mleko na

30: przeciw trucinie wśelkiepomocz

31: dawa. E

32: Plinius. Płucza ielenie zgār

kolumna: d

1: dzielem w dymie vwędzone/ po-

2: tym setrzeć á z miodem pić/ prze-

3: ciw kaźłowi pomaga/ Serzyfko

4: iego z ocztem/ krew zařtanawia/

5: Ale ielonka młodego zbrzucha wy

6: iętego fyrzyfko/ nad wśitki lekarz

7: řtwa ieřt. F

8: Wonia rogu ieleniego řpalo

9: nego/ wielgā niemoc zařtanawia

10: Takieź y popioł z niego z ocztem

11: á z wodkā roźanā zmieřzawřzi na

12: bolenie głowy pomaga. G

13: Tenze popioł zęby chwieięcze

14: řie vmywaięcz albo nacieraięcz,

15: vřtanawia y bolenie oddala/ Theź

16: neźyt w głowie/ y krwiā płwanie

17: vzdrawia. H

18: Selinus. Prawy rog ieleni

19: czo řam řpadnie/ ieřth leřzy na le-

20: karźřtwo niź lewy, przeto ieleń za-

21: zřacz tego ludziem tak gi krije iże

22: go nigdy naleřć niemoga.

23: Damma. Lani.

24: Capitulum 13.

25: LAni ieřt zwierzę więt

26: řze niź koza á mnieřze niź ieleń, Rogi ma

27: wyfokie ale nie gałęzi

28: łthe iako v ielenia/ Kthorey mięfo

29: ieft zimne á fuche.

strona: 9

kolumna: a

Liŧ 9.

Rozmagitich.

1: Dzika Koza. **grafika** A

2: Albertus. Lányo tego zwie-

3: rzęcia z oliwą przyprawione/ wło

4: fy mnoży y naprawiã. B

5: Thakież gdyby łobie mąż po-

6: mazãł Członek tajemny gdy mã

7: z paniã po wałãłku zapafy cho-

8: dzić, iuz go zawłze muŧi miłować. C

9: Proch pięthki iey łpãłoney w

10: łypany w bolãczki ktore zowa fi-

11: łtuły/ vzdrãwiã ie y goij. D

12: Zołć też iey z liŧiem łtroymi

13: á z pieprzem zmieŧzãwłzy/ z biãłey

14: gorczyce nafieniem, kaźdego łtich

15: czo złoty zawãży, tãkież miodu ze

16: dwa łoty/ vczynić **fte^{go}** Elektwarz

17: y z iefć go częłć/ á częłć w prawey

18: ręcze dzierzeńć, gdy kto mã z paniã

19: lezeńć/ thedy mu łyna pocźnie przez

20: wãtpienia.

kolumna: b

1: Dammula. Dzika

2: Koza.

3: Capitulum 14.

- 4: DZikã koza iefth **zwie-** [!]
5: **rzebarzo** [!] boiazne kto
6: ra fie bronić nieumie
7: telko vciekaiącz, telko
8: tho iey obrona chypkość nog á lek
9: kość członkow, Na mieftczach gor
10: nych á iadowitych fie kocha/ zioł
11: y trawy lekarztwu flufzące poży
12: wã/ tãkież latorofli z drzewek. A
13: Ifidorus. Krew iey iefth dobrã
14: ku lekarztwu/ bowiem żyły fkur-
15: czone odmiękcżã/ boleść w człon-
16: koch vfmierzã/ iãd z wnętrzości
17: wygãniã.
18: Cuniculus. Krolik.
19: Capitulum 15.
20: KRolik iefth zwierzę za
21: iączowi podobne/ ie-
22: dno iże mnieyíze/ á w
23: ziemnych iamach fie
24: chowã na polu Sam gdzie iakie fzko-
25: dliwe zwierzę iednemu znich zařzko

kolumna: c

O zwierzętach.

- 1: dzi/ tedy wřziczny iako tey krzywdi
2: załuiącz precż fie przenořzã/ Są
3: też krolikowie domowi tegořz przy
4: rodzeniã/ ale czãrni albo přthrzy
5: barzo mnożni/ á nie rãz fie do ro-
6: ku mnożã.

- 7: Vczynki. A
8: Mięso krolikowe żołądek po
9: twierdzą/ żywot odmiękczą zwłā
10: łzcza mā mocz rospuŝczāć wilko-
11: ŝci, vrinę teŝ pobudzā, Onym nā
12: pożyteczniejszye iest kthorzy cierpiā
13: Elephancijā/ to iest komu ŝie odi-
14: ma twarz ā naraŝtha iakoby trę- [!]
15: dem [!] wielkim.
16: Daxus vel Taxus.
17: Iazwiecz.

kolumna: d

- 1: Capitulum 16.
2: IAzwiecz iesth zwierzę
3: nogi mańcz iakhoby
4: pies/ ale pyłk iakhoby
5: ŝwinia/ tłuŝthy barzo
6: na grzbiecie y ŝiroki, oŝci mā zmie
7: ŝzane więczy białe niŝ czārne/ ale
8: na grzbiecie przyczyrń
9: Chowany barzobywā [!] krotochwil
10: ny y prez ludzi barzo tężi. Chrząż
11: czami y inŝzem robacztwem ŝiwie
12: ā gdy nie mā/ tedy korzonkami ia
13: ko inā ŝwinia.
14: Albertus piŝze. Smalcz iego
15: barzo pomāgā na boleŝci nyrek y
16: na wiele inych boleŝci wnątrzech
17: Equus. Kuoń.
18: Capitulum 17.

strona: 10

kolumna: a

Lift 10.

Rozmagitich.

- 1: KVoń ieft zwierzę po-
- 2: Ípolite po wżem fwie
- 3: cie znaiome, Ale w ta
- 4: tarfkiey ziemi na..... nãmocnieyze/ Trwã do xx v. lãt á koby
- 5:
- 6: ła do xl. Sãmiecz
- 7: z mathką fwą nie przebywã/ á gdyby mu fie tho
- 8: przydało z zapamiętania/ tedy o-
- 9: aże albo fie zabije albo ochro-
- 10: ni/ Kobyła chciwã barzo iefth bo
- 11: acźkolwiek iuź pocźnie
- 12: w brzuchu, przedfię z lamczem obczuie/ á tho
- 13: mã przyrodzenie telko z lamã nie-
- 14: wiaftã miedzy inżemi zwierzęthy
- 15: poÍpolite.
- 16: Vczynki. A
- 17: Diaſcorides. Krew Koniowã
- 18: miedzy lekarzftwa zwierzchnie ra
- 19: do mieſzaiã. Gnoy iego fwieży
- 20: Ípãlony/ krwie cieczenie zaſthanã-
- 21: wiã.

kolumna: b

B

- 1: Też gdy gnoiem końfkim nie
- 2: wieſcie pod nos zakadzi, tedy płod
- 3: vmarły z żywota wyrzuczą.
- 4: Hali. Mleko kobyłe w żywo-

- 5: cie odmiękcza/ ale człowiekha za-
- 6: śmucza, Syrzyfko też na wrzody
- 7: wewnętrzne pomaga. D
- 8: NiewiaŃta gdy iey mleko pije,
- 9: trud j bolenie w iey macicy wŃmie
- 10: rza/ y niemocz wielkã oddãłã. E
- 11: Syr kobyli twardy/ żywoth
- 12: zatwardza á gryzienie oddãłã/ fy
- 13: rzyfko iey z winem pite/ kaźde bo-
- 14: lenie wewnętrzne oddãłã. F
- 15: Layno końskie fuche/ krew za
- 16: śtanãwiã/ á w vcho z oliwã wpu
- 17: śzczone/ boleć oddãłã. G
- 18: Teź proch zŃtarego łayna koń
- 19: Ńkhięgo/ płod **varły** [!] wyrzuczã/
- 20: InŃze lekarzŃthwa ma iako łayno
- 21: Ofłowe.
- 22:cius. Iez
- 23: Capitulum 18.
- 24: IEź iest zwierzę oleifte
- 25: **Gdyfie** [!] zwinie oŃciã
- 26: mi zamknie, źãdnej fie
- 27: nieprzeŃpiecznoŃci nie
- 28: boij. Them na grzbiecie owocze do
- 29: iamy znãŃza/ á gdy mu nieco v-
- 30: padnie/ tedy wŃzytko otrzãłã a za

kolumna: c

O zwierzętach

- 1: Ńię bieży y nabiera pełno na oŃci.
- 2: Tęgo Ńie Wilk barzo bogi y przed

- 3: nim vciekã.
- 4: Vczynki. A
- 5: **Po pioł [!]** Ieża śpãłonego/ ra
- 6: ny otwãrzã/ wyczyściã y ofużã/ B
- 7: Thłũtołci iego/ tãkierz y wã
- 8: troba niedopużczã othokowi/ ani
- 9: żãdney złey wilkołci wnãtrz łie ro
- 10: zlewać/ ani obraczać. C
- 11: Mięło ieżowe barzo żoładek
- 12: potwierdżã/ żywot otwãrzã/ vry-
- 13: nę pobudżã/ Włãfnã iego mocz
- 14: iełt rospużczãć/ á zafię wyfużãć D
- 15: Tym czo łã łprawieni ku trę-
- 16: dowey niemoczy/ albo Elephani-
- 17: cy, Ieżowego mięła dobrze gim
- 18: pożywać
- 19: Caper. Kozieł.

kolumna: d

- 1: Capitulum 19.
- 2: KOzieł łamiecz/ Iełth kozieł zwierzę mocne
- 3: łmiałe y wãleczne/ w
- 4: rogach mã mocz nã-
- 5: więłżã á w czele.
- 6: **Bczynki. [!]** A
- 7: Natura Kozłowã tak iełt go-
- 8: rãczã: iż Adament kamień: ktore⁸⁰
- 9: ani ogień/ ani żelazo nie może po-
- 10: zić/ łama kozłowã krew **odmikczã [!]** B
- 11: Mięło Kozłowe gorżã krew
- 12: czyni niż kozie/ A połpolicie łpra-

13: wuiąc człowieka ku zimniczy quãrtãnie. C

14:

15: Krew iego iest dobrã na wrzo-

16: dy twarde/ bowiem ie odmiękcżã/

17: zbierã y goij. Paiãki teź kropiãcz

18: wyganiã.

strona: 11

kolumna: a

Lift 11.

Rozmagitych

D

1: Plinius piŕze w kozłowej krwi

2: być takã mocz/ iź żelazo tepe za-

3: oŕtra/ A by na ŕkrabowãtŕze było

4: wycierã ie/ nie inaczey iako pilnik

5: ŕloŕarzŕki. E

6: Gdy iã teź pijã ciepło albo z

7: winem/ kamieñ łãmie/ Y na w-

8: ŕtrzenie barzo pomãgã z winem

9: ŕmazonã. F

10: Tãkieź z iego tukiem zmieŕza-

11: na/ na opuchlinę pomãgã. G

12: Tłuŕtoŕć kozłowã więczy od

13: miękcżã nad inŕze. Zoŕć teź ie^{ŕo} zŕe

14: mięŕo wyganiã. A na vkãŕzenie ia

15: dowite iest iako drijãkiew nãczyŕt-

16: ŕzã. Leo. Lew.

17: Capitulum 20.

kolumna: b

1: LEw z greckiego ięzy-

2: ka wykładã fie iakoby

- 3: krol albo kxiążę/ abo-
- 4: wiem nad infze zwierzę
- 5: ta ieft nãmeźnieyŝy/ moczny/ w- [!]
- 6: fpaniły [!] / fzczodry y fwiebodny, Ten
- 7: fpi oczu nie zatwierdiącz/ na go-
- 8: rach fie rãd chowã. A gdy go łow
- 9: czy fledzã/ tedy ogonem ftopy fwe
- 10: zamiatã dlã zamyleniã oflady.
- 11: Lwiczã pirwŝem porodem pięcio-
- 12: ro dzieci miewã/ po wtoro czworo,
- 13: Thakże zawŝze iednym mnief/ aże
- 14: na oftatek iedno maiącz: iuż dãley
- 15: nie płodnã bywã.
- 16: Vczynki. Mięŝo Lwowe nad infze iefth
- 17: gorętfze/ grube/ á ku fthrawieniu
- 18: trudne/ kto go pożywã czyni w ży
- 19: wocie boleŝć y morzenie. B
- 20: Euŝculap. Lwowe mięŝo ŝzã-
- 21: lonym fantafticu^m. Pomãgã bole-
- 22: niu wŝzu y infzym głownem niedo-
- 23: ŝtatkom. C
- 24: Siedzaczew na ŝkorze Lwief,
- 25: zoŝtanawia fie flux Emorrois. D
- 26: Loiem z nyrek iego kto fie po-
- 27: maże/ wciekaiã przed nim wilczy.
- 28: E
- 29: Tłufthoŝć Lwowa miefdy in-
- 30: ŝzemi nãgorętfzã ieft/ przeto teź bo
- 31: łączki twarde odmiękczã j otwierã F
- 32: Teź z rożanã wodkã albo z o-

33: leykiem zmieszany, łkorę na twarzy

kolumna: c

O zwierzętach.

1: od wiatru y od wśelkiego vrazu za

2: chowawã. Ogorzelińę łpãdzã/ á

3: czudnoć przywracã. G

4: Taż tłufoć z rozańã wodkã

5: ogorzelińę vftawicznã łpãdzã. H

6: Theż kropienie iey z winem/

7: każdã iadowitã rzecz wypãdzã. I

8: Zołciã iego gdy oczy mażã,

9: wzrok przywracã. K

10: Ptoch zfercza w pokarmie bio

11: rãcz/ quartãńę oddãlã.

12: Lepus. Zaiãcz.

13: Capitulum 21. [grafika](#)

14: Zaiãcz miedzy zwierzãta

15: iest barzo subtelny/ bo-

16: iazny á mdły. Nogi za-

17: dne dluffze niż przednie

18: mã/ á dlã thego ku gorze przãczey

kolumna: d

1: niżli z gory bieży. Tak łamczy iako

2: y łamicze rodżã czãfu łwego/ á te

3: go chcã iż Zaiãcz iednego kxięży

4: cza bẽdzie łamczem/ a drugie⁸⁰ ł-

5: miczã/ przeto też gich rodżãy iest

6: barzo płodny.

7: Vczynki. A

8: Zaiãcze miẽso iest łuche/ gru <http://rcin.org.pl>

- 9: bą krew rodzi/ wżakofz lepsze iefth
10: niżli kozie albo kozłowe. A przeto
11: tłuftobrzuchom dobrze ie iefć/ kto
12: rzy chcą fułzy być. B
13: Krew ie^{g0} wycierã sukno/ á po
14: piol z głowy iego na opadnienie
15: włofow pomãgã: gdy z niedzwie-
16: dziem sadłem Emplãftr przykładã. C
17: Mozg iego pieczony/ iefť prze
18: ciw drzeniu ktore z fuchych niemoc
19: pochodzi. Dziegna theż dziecięcze
20: leczy/ y drzenie fercza oddãlã. D
21: Mã też tę włoŃnoć iz ponim
22: zęby rychło roftã/ á niezdrowe bez
23: boleniã wypadaiã. E
24: Syrzyfko ie^{g0} iefť nad inŃze lep
25: Ńze/ gdy ie kto z ocztem pije/ pomã
26: gã naprzeciw wielkiey niemoczy.
27: Tãkiefz z drijãkwiã á z ocztem iefť
28: dobre przeciw iadom y trucinie. F
29: Miefo też ie^{g0} pieczone/ pomã-
30: gã boleniu wnętrã/ y żoładkowi barzo zdrowe. G
31: W iufze iego dobrze trzymãć
32: nogi/ tyi mktorzy łãmanie maiã/

strona: 12

kolumna: a

Lift 12.

Rozmgitych

- 1: albo w Ńtawiech bolenie. D
2: Syrzyfko ie^{g0} niewiaŃtam na

- 3: czycze przykładać gdy fie mleko w
4: nich z fiada. I
5: Też gdi ie pije/ miefięczną nie
6: mocz zaftanãwiã.
7: Lupus. wilk.
8: Capitulum. 22. **grafika**
9: Wilka drugdzie dzikiem
10: płem zowã/ bowiem
11: iemu polthawã y wy-
12: ciem podobien. Then
13: kiedy pierwey człowieka obãczy/
14: głos iemu odeymuie/ á tedy okru-
15: tnieyły bywã/ ale gdy go pierwey
16: obãczą tedy też mocz j frogółc tra
17: ci á vciekać nie może. Cierpi dłu^g
18: głod/ ale gdy fie przepoſci: rãd do-
19: brze ſniãdã, czo mã na trzy dni do

kolumna: b

- 1: fyć. Mozg v niego z kxiężyczem
2: roſcie j **vmnieyſzãſie [!]** . Przed okiem
3: iego wylupionym/ domowe zwie-
4: rzęta vciekaiã. A
5: Sercze iego vſuſzone dobrze
6: chować na lekarſtwa rozmagithe
7: bo proch iego w picciu pomãgã na
8: wielkã niemocz. B
9: Proch z wãtroby vſuſzoney z
10: winem pijãcz/ na wſzytki wñętrz
11: ne niemoczy pomãgã. C
12: Mięſo iego pieczone fantaſti-

- 13: kom dobrze iefć. Sadło ie⁸⁰ y żość
14: tak iako y pfiã pomãgã. D
15: Gnoy wilczy tãkiefz y krew na
16: kolikę barzo pomãgã. Zãb iego y
17: paznokty dlã chorych oczu dobrze
18: nofić.
19: Muftella. Laficza.
20: Capitulum. 23. [grafika](#)

kolumna: c

O zwierzętach

- 1: Laficza iefť zwierzę ma
2: łego ciała, ale wielkiew
3: śmiałości y chytróci
4: takiż z wężmi y z ba-
5: zylifzki wãłczy/ á gdy sie mã z nimi
6: potykać/ tedy polney ruty poziwã
7: ktorã też y dzieci fwe gdy ie vmar
8: łe nãydzie: ożywiã. Dzieci też fwo
9: ie młode zmieftcza na mieftcze prze
10: nofi aby gich nienaleziono. A
11: Vkaźzenie Laficze iefť iadowi
12: te á bolące, Na to pomãgã em-
13: plãtr z czofnku á z czebule z figã
14: niedořtałą řtłukfzy. B
15: Popioł Laficze zpãloney zekr-
16: wiã iey/ na trãd wielki Elephan-
17: cijã pomãgã. Tenże popioł z wo-
18: řkiem iarzęczym/ boleniewramio
19: nach oddãłã. C
20: Krew Laficze z babkã/ łãma-

- 21: nie w nogach oddâlâ. Popioł theż
22: iey z wodą pijąc/ fzâlonym rozum
23: naprawiã.
24: Mulus. Muł. Albo Molicza.
25: Capitulum. 24.
26: TO zwierzęz Oŝla á z
27: Kobyły ŝie poczyna y
28: rodzi/ przeto też zaw-
29: ŝze ieŝt niepłodne/ gdiż

kolumna: d

- 1: bywã nad przyrodzenie. Mã wło-
2: ŝności oŝlowe o krom leniŝtwa/ ale
3: na poŝtawie o krom głowy á vŝzu
4: koniowi podobne. A
5: Skorę mułową dobrze naŝpa
6: rzelinę przykładać/ ieŝt też lekarz-
7: ŝtwo na łupiącze ŝie nogi albo vdi B
8: Pomãgã na rany ciekące y
9: na fiŝtuły nożne. C
10: Popioł z kopyta mulego z o-
11: leiem bagniŝkowem/ włoŝy obla-
12: zle przywrãczã. D
13: Zakurzenie z lewego kopytha
14: mulicze/ Myŝzy z domu wyganiã E
15: Vŝzi też iey gdy niewiaŝta przy
16: ŝobie noŝi/ nigdy poczãć nie może.
17: Taurus. Byk.
18: Capitulum. 25.

strona: 13

kolumna: a

Lift 13.

Rozmagitych

- 1: BYk miedzy infzemi do
- 2: mowemi Ieft zwierzę
- 3: moczne á vkroczone/
- 4: ale zwierzętom drapie
- 5: żnym nieprzjazne/ bowiem oni ze
- 6: brǫwfy fie przeciwko nim wǫlczą,
- 7: ale rogami telko/ bo iedno w czele
- 8: á w pleczech wiefćfzǫ mocz maia. A
- 9: **Eufcnlapius [.]** . Rog bykowy
- 10: węże wypǫdźǫ/ á krew iego one
- 11: zabijǫ y piegi z twǫrzy fpǫdźǫ. B
- 12: Loy bykowy z wołkiem á z ży
- 13: wiczǫ kaźdǫ twǫrdofć odmiękcźǫ
- 14: A tuk z winem roztworzony, człon
- 15: ki drźǫcze vzdrǫwia. C
- 16: Zołć Bykowǫ z miodem á z
- 17: balǫmem/ wǫzythki chrobǫki z oczu
- 18: vzdrǫwia. Sama teź zołć na ra-
- 19: ny w wǫzu pomǫgǫ. A zmiefzanǫ z
- 20: zołciǫ kozłowǫ/ flinogorz wlecźǫ.
- 21: Dobrǫ teź na wrzody czo bywaiǫ
- 22: na fiedzeniu. D
- 23: Tǫkieź rany y blizny goij. A z

kolumna: b

- 1: mlekiem zmiefzana á zwǫłǫzcza nie
- 2: wiefciem/ bolenie wufzu wǫmierźǫ.
- 3: Vitulus. Cielę.
- 4: Albo Iałowka.
- 5: Capitulum. 26. [grafika](#)

- 6: Cieleciem albo iałow
7: ką młodego byczku a
8: k rowkę [!] zową/ czo ielz
9: cze przed rokiem/ albo
10: mało daley/ potym bywa Cielecz
11: Iuniecz y iałowka. Arištoteles pi
12: łze/ aże po roku Cielcze klefnić/ bo
13: iefłli rychley/ tedy będą zalifzale á
14: nie wielkie. a
15: Plinius. Acźkolwiek kaźdego
16: zwierzęcia thuk z kołci zagrzewã/
17: odmiękcżã y napełniã. Nad inłze
18: nãłepłzy iefł cielczowy. Loy teź cie-
19: leczy z łolã łtarwłzy, na łtrupy gło
20: wne pomãgã. Tãkieź w nogach y
21: w członkach bolenie oddãłã.

kolumna: c

O zwierzętach

- 1: Vrfus. Niedzwiedz.
2: Capitulum. 27.
3: Niedzwiedz iefł zwierzę
4: grube á łrogie/ głowę
5: mã barzo mdłã/ Ale
6: włzytkã mocz iego iefł
7: w pleczech á wbiodrach [!] przeto teź
8: na zadnie nogi łie włpinã y chodzi
9: Niedzwiedzie gdy chcã płod mieć
10: Iakoby ludzie z łobã legaiã, á nie
11: tak iako inłze zwierzęta. To czyniã
12: nãwięcey zimie około god gdi teź

- 13: na tłuŝtŝy bywaią. A
14: Mięŝo niedzwiedzie dła wiel-
15: kiej lipkoŝci nie ŝtrawne barzo ieŝt
16: y zle tuczy/ więczy ŝie ku le
17: karzŝtwu niŝli ku pokarmowi wi....
18: dzi. R

- 19: Zołć iego ciepła ieŝt á ŝuchą,
20: na wielką niemoc pomagą, ale ią
21: trzeba ŝpołem zŝkorki od wąthroby

kolumna: d

- 1: odeymować/ á takŝe ŝuŝzyć.
2: Mocz iey trwa do dwu ląt. C
3: Teŝ zołć z wełną zmieŝzana á
4: na pępek dziecięciu połoŝona/ za-
5: piekły ŝywot odmiękcza. D
6: Guŝculupius. oczy niedzwie-
7: dzie wyłupione/ á na lewe ramię
8: człowiekowi przywiązane/ quartą
9: nę vleczaią. E Auicenna. Sadło niedzwie
10: dzie na parchy dobre/ od niego o-
11: blaŝe włoŝy poráŝtaią.
12: Niewiaŝty ktore chcą mieć czárne
13: brwi/ ŝadłem ie pomazuią/ ale o-
14: czu od niego trzeba ŝtrzedz by nie-
15: olŝnęła/ bo gim ieŝt barzo nie zdro
16: we. F
17: Teŝ ŝadło iako y zołć/ wŝyzt-
18: kie zapiękoŝci: odmiękcza.
19: Vulpius. lis albo liŝzka
20: Capitulum. 28. [grafika](#)

strona: 14

kolumna: a

Lift 14.

Rozmagitych.

- 1: Lis albo Lifzka. Ieſth
2: zwierzę chytre, ofci mǎ
3: gęſthe á ciepłe/ ogon
4: miǎſzy. Goniǎ Lifa
5: nie dlǎ mięfa ale dlǎ ſkory, bo mię
6: ſo niczemu ſie nie godzi/ abowiem
7: ieſt ſmierdǎcze/ á zwłǎſzcza z gę-
8: by. Rǎd theż Lis vchwyci czo mu
9: ſie nagodzi/ zwłǎſzcza kogo może
10: zmocz, Ale gdy ſie na czudze zdro-
11: wie naſǎdzǎ rǎd ſǎm ku ſidłu przy
12: chǎdzǎ. A
13: Conſtantinus piſze. Gdy na
14: Lifa głod przychodzi/ tedy ſie zde-
15: chłým vczyni y wzwaliwſzi ſie leži
16: gębę odtworzywſzy/ á ozor wywie
17: ſiwſzy/ tedy ptǎcy ſmrodliwy duch
18: z iego geby czuiǎcz, iako ku ſcirwu
19: do gęby przyłǎthaiǎ/ Także on za
20: nogi chwytǎ y pożyrǎ. B
21: Oliwa gdyby w niey Lifzkę v
22: warzono/ odmiękcżǎ włzythki za-
23: thwardziałofci/ Artetiki w człon-
24: koch. C
25: Tǎkiefz y w wodzie vwarzyw-
26: ſzy iǎ/ tłuſtoć zebrǎwſzi/ dobrǎ ieſt
27: na bolenie w ſtawiech. D

- 28: Sadło iey z oleykiem kofać-
29: czowym fpułzczone, bolenie zębów
30: y wízu oddalã. E
31: Płucza iey wfufzone z ftãrwízi
32: pijãc/ na dychãwicze barzo pomã
33: gaiã. F
34: Iaycza Lafie fã barzo gorãcze
35: y wilgotne/ pomãgaiã na kurcz y

kolumna: b

- 1: na paraliż y żyły fkurczone odmię
2: kcziã. G
3: A zwłãfzcza z winem kto ie pi
4: ie, zapãlaiãgo ku nabożeńftwu do
5: młodey paniey.
6: Talpa. Kret.
7: Capitulum. 29. grafika
8: KRet ieft zwierze czãr-
9: ne á wiecznie flepe/ v-
10: ftawicznie wziemi mie
11: fzkã/ korzonkami fie zi
12: wi, przeto też ziemiękopã y wzgorę
13: wyrzuczã. A
14: Proch kreta fpãlonego/ z biãł
15: kiem zmiefzãwízy/ przykładać na
16: trãd/ ieftth barzo dobre lekarzftwo. B
17: Krew też iego na głowę obli-
18: niałã/ dlã porofzenia dobrze ieftth
19: pomazować.

kolumna: c

C

- 1: Actor piŕze. Popioł kretowy
- 2: **dobryŕypać** [!] na fiłtuły. Bo wŕzytkę
- 3: zagniłość wyczyŕcia y goij. D
- 4: Gdy teŕ kreta przyłoży na ra-
- 5: nę niedzwiãdkowã/ iãd wyciãgã
- 6: y vzdrãwiã.
- 7: Mus. Myŕz.
- 8: Capitulum. 30. **grafika**
- 9: MYŕz. Ta beŕtiola chleb
- 10: rada widzi, y **wŕzytkie**⁸⁰ czo ludzie iedzã: poŕy-
- 11: wa/ ku ŕzukaniu kar-
- 12: miey barzo chytra/ dla ktorey teŕ
- 13: wiele ŕie waŕi y rzeczi twarde prze
- 14: gryza. A
- 15: Dym ciŕowy myŕzy wyganiã.
- 16: A cŕemierzicza zkãŕã zmieŕzanã/
- 17: Myŕzy truie. B
- 18: Plinius piŕze. gdy mozgu La
- 19: ŕieŕego w twarog przymieŕzã/ tedi

kolumna: d

- 1: onego ŕyra myŕzi nigdy nie tykaiã C
- 2: Kiedy myŕz obłupionã żywo
- 3: puŕci/ tedi drugie z domu wyga-
- 4: niã, Teŕ gdy iã vkleŕni albo ogon
- 5: vtnie. Zywe ŕrebro teŕ myŕzy traci. D
- 6: Gdy dzieciãciu ŕliny z vŕt ciekã,
- 7: tedi Myŕz pieczonã dać mu z-
- 8: ielć/ barzo na to pomãgã. C
- 9: Krew myŕzã brodãwki traci po

- 10: mazuiącz ie. F
11: Gnoy też z czebulą z tłuczo-
12: ny na obłyfiałą głowę pomągã. G
13: A gdy gi z kadzidłem á z wo-
14: dą miodową piją, kamieńwnątrz [!]
15: łamie/ á dzieciom żywot barzo o-
16: twarza. H
17: Kto nie może wody pufzczać/
18: dobrze mu siedzieć w ciepłej wo-
19: dzie/ zmyfzem [!] gnoiem zagrzaney.
20: Lacerta. Iafzczorka
21: Capitulum. 31. grafika

strona: 15

kolumna: a

Liśt 15.

Rozmagitych

- 1: IAfzczorka iefth robãk o
2: czwor nog/ Ogon y ię
3: zyk węzowi podobny/
4: farby zieloney, pod brzu
5: chem żółtey. Pamięci
6: nie mã/ przeto też iay-
7: cza iey ledagdzie porzuczone: łamy
8: fie lęgã. Na lekarztwa iefth barzo
9: dobrã/ á kthorã mã więczey pftro-
10: cin/ to nãlepřzã. A
11: Krew iey wzrok potwierdzã/
12: Gnoy też iey zbiałkiem zmieszany
13: na bielmo pomągã, y fwierzbieniu
14: oczu. Tãkież wzrok czyfci y barwę
15: dobrã dãwã. Włofom pod pachã

- 16: rość niedopuszcza. B
- 17: Mięfo Iafzczorcze iado-
- 18: wite ieft y morzące/ á ktoby z nie^{go} ił
- 19: mieczą fie mu bolączi w ięzyk/
- 20: íwierzb bolenie głowy y oczu zač-
- 21: mienie.
- 22: Rana. Zaba.
- 23: Capitulum. 32.
- 24: ISidorus. Zaby fą ro
- 25: zmagite. Iedny wodne
- 26: drugie błothne/ drugie lefne czo fie wchwǎcie
- 27: chowaią/ drugie fą zielone á nǎ-
- 28: mnieyfe na lifciech drzewnych fia-
- 29: daiącze/ á ktore fie czyrwieniǎ/ to

kolumna: b

- 1: nǎ iadowitfe fa. Sierpnia kxię-
- 2: życza Zaba żǎdnǎ gęby otworzyć
- 3: nie może ku iedzeniu ani ku piciu/ tak iż y lǎfkǎ trudno iey gębę ro-
- 4:
- 5: zedrzeć. A
- 6: Popioł Zaby w garnczu ży-
- 7: wo ípǎloney z miodem zmiefzǎwfzi
- 8: albo zfmǎłǎ miękkǎ na łyfey głó
- 9: wie włofy rości. B
- 10: Też iucha żaby na mifcze [!] wa
- 11: rzoney/ na kařel pomǎgǎ. C
- 12: Robǎki ktore fie w człowiecze
- 13: rodzą, Zabiǎ żołciǎ zatrǎczaiǎ. D
- 14: Też popioł z Zabiey żołci, na
- 15: zimnicze dobrze pić. E

16: Też popioł spaloney **zabykrew** [!] zaftanawia: na ranę w fypany.

17: F

18: Pomaga też bolączkám na zi

19: łach albo ftawiech/ gdy z nim przy

20: kładą. g

21: Zaba z solą á z oleiem warzo

22: na/ na trąd ieft lekarstwo/ á ie-

23: dzenie iey robaki iadowite zabija.

kolumna: c

O zwierzętach

H

1: Na bolenie zebow, wodą rzecz

2: ney zaby warzonej dobrze wfta wy

3: mywać/ tedy boleć przeftawa. I

4: Mięfo żaby czo naopocze mie-

5: szką/ zwłázczá sadło iey, zęby łącz-

6:

7:

8: no wyfadzá. K

9: Też zwierzęta gdy ią iedzą/ te-

10: dy ftare zęby zruczają.

11: Scorpio. Niedz-

12: wiadek.

13: Capitulum. 33. [grafika](#)

14: Niedzwiadek ieft robak

15: ziemny/ poftawę ma

16: łagodną: iakby dziew-

17: czą/ ale w ogonie ma

18: iadowite żądło kthorym zatnie y

19: iad wpułci. A

20: Gdy człowieka wkąfi/ lekarz-

21: łtwo iest popioł iego spalonego pić

kolumna: d

1: z winem. Drudzy powiedaią iże

2: łamego z łtłukłzy na ranę przyło-

3: żyć/ to iąd wyciągã. B

4: Palladius piłze. Iż gdy niekie

5: lo Niedzwiadkow pořzod domu

6: łpali, Tedy drudzy wřzytczy z do^{mv}

7: vciekaiã. C

8: Auicenna. Slina człowieka

9: łłzczego niedzwiadki zabija. Rzod

10: kiew ta niedzwiadkom iest przeciw

11: nã/ tak iż gdyby kto nãń [!] iey wło-

12: żył/ tedy vmierã. Też woda znief

13: tãkief zabijã. D

14: Gdy kto ie rzodkiew, tego dnia

15: niedzwiadek choźbygo [!] wkąfił nicz

16: mu niezafzkodzi.

17: Multipes. Stonog.

18: albo Wielonog.

19: Capitulum: 34.

strona: 16

kolumna: a

Liłt 16.

Rozmagitych

1: TEn robãk z rzeczy gi-

2: mię mã/radzi fie pod

3: wiadrem albo łędem łę

4: gã gdzie woda łtogi/ á

5: gdy go tknie, tedy fię w kołko łtuli

- 6: Gdy ftłukłszy gi z moczem/ po
7: dniebienie łobie kto maże/ pomã-
8: ga na zadufności. Tãkież gdy kto
9: gi ie/ pomãga naidychawicze y czi
10: ni wolne oddychanie. B
11: Tãkież z winen pijãcz pomã-
12: gã na żołątã niemoc/ albo kto ftu
13: dnością wodę pułzcã.
14: Tinea. Mol.
15: Capitulum. 35.

kolumna: b

- 1: MOl ieft robãczek w łza
2: thach fie lęgãczy gdy
3: długo wnieiakiey wil
4: gothności będą á na
5: wietrze gich nie przefułzaiã. A
6: Gorzkich rzeczy á woniaia.
7: czych Mole fie wiaruia. á gdy wo
8: dã z nich łzaty k[r]opi, nietak rychło
9: Mole ftrzygã. B
10: Przeto dobrze iefth w łkrzynie
11: miedzy łzaty kłãć Chmiel/ piołyn
12: bobkowy lift, Cidrowy albo czypre
13: łowy/ y inłze rzeczy thakowe ktore
14: nie telko łzãt/ ale y kxiãg od Moli
15: bronia.
16: Pediculus. Wefz.
17: Captiulum [!] 36.

kolumna: c

- 1: PÓwiedaią iż weř zcia-
- 2: ła fie rodzi/ á dziurka-
- 3: mi przez łkorę wyłazi/
- 4: Albo teź z potu/ nieczę
- 5: łtego mycią [!] / zwłáfcza w ludziech
- 6: podroźnych. A
- 7: A dlá tego mycie częłte/ łzáth
- 8: przemienienie y opieranie/ zwłáfcz-
- 9: cza tych czo fie ciała tykaią, Włzi
- 10: mnożenia niedopułfczã. B
- 11: Do brzeiełt podroźnym łodzio^m
- 12: mieć żywe łrebro vmorzone z oli-
- 13: wá á z korzykiem zmiełzawłzy/ cia
- 14: ło pocierać/ potym wzarań do ła-
- 15: znie łzedłłzy: trzeć fie mocno y dra
- 16: pać/ to wilkołci zbytnie z kthorych
- 17: fie włzy łęgå: wyczyłcia z ciała. C
- 18: Pifzã teź iż arfen z rtęciã v
- 19: morzonzã/ włzy traci gdy łtym chu
- 20: łty piorã.
- 21: Pulex. Pchła.
- 22: Capitulum. 40.
- 23: PChła od pchania rze-
- 24: czona, bo gdy vkáfi ia
- 25: koby igłã zapchnãł. Robáczek lichy, czárny
- 26: á barzo prętki. A
- 27: Nálepłze lekarzłtwo aby pchły
- 28: niekáfaly/ piołynem na kaźdy wie
- 29: czor ciało pocierać tak łorowo/ al-

- 1: bo nawarzywŷzy go z oliwã. B
- 2: Wodã z Oftu gdy po domu
- 3: kropiã/ pchły ginã, Tãkież y wo-
- 4: da z rutã warzonã/ pchły zabijã. C
- 5: Gdyby ktho nalãł kozłowej
- 6: krwie w doł/ vkopãwŷzy w domu
- 7: wŷzytki ŷie Pchły do ni[e]g zbieżã y
- 8: pozdychaiã. D
- 9: Thãkież ŷie zbiegaiã na drze-
- 10: wo Iezowym ŷadłem pomazane. E
- 11: Też brudy oleiowe/ gdy nimi
- 12: częłto po ziemi kropi, pchły zatrã-
- 13: czaiã. F
- 14: Tãkież polnym kminem zwier
- 15: ciawŷzy z wodã rozmiełzanym
- 16: O zwierzetach. Koniecz.

strona: 17

kolumna: a

Liŷt 17.

Rozmagitych.

- 1: O Ptakoch rozmagi-
- 2: tych. Naprzod o Orle.
- 3: Aquilla. Orzeł.
- 4: Capitulum. 38. [grafika](#)
- 5: ORzeł miedzy ptãki iełt
- 6: nãmężnieyŷzi y nãfwie-
- 7: bodnieyŷzy. Przeto też
- 8: krolem ptałzim iełt we-
- 9: zwãn. Sidli ŷie na **dizewie** [!] barzo
- 10: wyfokiem/ na ktore żadna ŷzkodli-
- 11: wa bełtia wlełć nie może. Dzieci

- 12: łwogich barzo broni/ á nigdy nie-
13: opuľzcza/ aże kiedy ľamy ľie bronić
14: mogą/ á gdyby mu ie kto chciał ze-
15: brać/ dziwną ľmiaľoľcią broni.
16: Wzrok mą [!] barzo oftry tak iże teź
17: w flończe ľmiele moźe weyźrzeć/

kolumna: b

- 1: Na czo theź Dzieci ľwoie z młodu
2: zwycźagi/ oczyma ie ku flończu no-
3: gą za ľziję podnoľzacz. A kthoreby
4: ľie patrzenia broniľo/ oczy odwra-
5: czaiacz. Tedy ie z gniazda wyrzucą
6: iako nie godne rodu ľwego.
7: gdy ľie iuź Orzeľ z ľtarzeie tak
8: iź patrzyć nie moźe/ thedy czo ną-
9: wyľśzey pod obľoki wzląta, á gorą
10: czoľcią floneczną ľobie oczy wyczi
11: ľcia/ potym zľataiacz nągle w wo
12: dzie czo nazimnieyľzey ľie zanarza,
13: zatym na gniazdo leci miedzy dzie
14: ci ľwe iuź dorofle. Także leźy iako-
15: by w gorączcze/ w tym że ľie poci
16: aż z niego wľzytko pierze ľtare opa
17: da/ gdzie więcz dzieci ie^{go}zywiągo [!] aż zalię mocz wezmie/ á w tym za
18:
19: ľię odmłodnie. Vczynki. A
20: Zoľć orľowa oczom ciekaćym
21: alboľtym pomągą. B
22: Mozg Orľowy á zoľć z mio-
23: dem iarzącym zmieľzany/ ialnoľć

- 24: wzroku przywracã oczi pomazuiąc C
25: Tenże mozg z winem zmiefza-
26: ny iakoby ze thrzy łyfzki dobre/ na
27: ktolewfkã [!] niemocz pomãgã. D
28: Nogi orłowe z vdow wyrwa-
29: ne, na bolenie biodr pomagaią pra
30: wã nogę na prawã biodrę prziiwiã
31: zãwfzy/ á lewã tãkierz na lewã.

kolumna: c

O Ptaczach.

- 1: Accipiter. Iaftrząb.
2: Capitulum. 39.
3: IAftrząbi iest czwor ro-
4: dzay/ miedzy ktoremi
5: też y krogulca policza-
6: iã. Ten ptãk rychło fie
7: okroci á chce być rofkofznie cho-
8: wãn. Pierwżzego roku mało może
9: ku chwythaniu, Trzeciego nãlepzy
10: bywã. Chleb iemu iest trucina. Na
11: gorach fie wyfokich rad fidli. Dzie-
12: ci iego bywaiã dobrze tłuſthe y do-
13: brego mięfa Ierczem ptãfzim ktore⁸⁰
14: vchwyci: rãd fie kãrmi. Pifzã ten ie-
15: go obyczã y gdy nocz przychodzi.
16: Chwytã ptãka ktory mu fie nago-
17: dzi/ á przez czãlã noc pod nogã gi
18: trzymã. Potymże przed wřchodem
19: ſłończa zdrowo wypufzczã á infze⁸⁰

kolumna: d

- 1: łobie łzukã na łniãdanie/ á choćby
- 2: mu łie onże łirwłzy trãłł/ tedy ie-
- 3: mu dãwã pokoy.
- 4: Vczynki. A
- 5: łãłtrżãł w rożaney wodcze v-
- 6: warzony/ na włzytki łiedołatki o-
- 7: cżu pomãgã: gdy tã wodkã wymy-
- 8: wã. Tãkież y gnoy iego z łiodem
- 9: łarżęcym przykłãdaiãcz/ też łiel-
- 10: ma z oczu łpãdzã/ á wzrok przy-
- 11: wraczã. B
- 12: Sadłõ też łãłtrãłie z oliwã
- 13: z łłuczõne/ na oczy pomazuiãcz/
- 14: zãcłmienie oczu oddãłã.
- 15: Anas. Kaczka.
- 16: Capitulum. 40.

strona: 18

kolumna: a

łift 18.

Rozmagitych.

- 1: KAczka łełł ptak domo-
- 2: wy wıełłzi kure: Sam-
- 3: cza po łzygi poznać bo
- 4: na łiey łierze łielõne
- 5: łiewa łakõby õboyczyk łaki. łełłth
- 6: ptãk barzo łieczłłłty Tak łż też gdi
- 7: łie dwa õ łednã kaczkã zwadzã tak
- 8: długo łie z łiey łwãłaiã aże łã v-
- 9: morzã. Kaczãta łako łkoro łie z łaiã
- 10: wylãgã/ wnet łrãtkõ łiegiã/ tak

- 11: iż by gim też matka zdechła/ thedy
12: ony famy fie pożywić mogą.
13: Kaczką na pierfiach telko fmaczną
14: á nafzigi. Mięso iey rychło obrzy-
15: dzi fie dla zbytnich wilkoſci/ wſza-
16: koż tuczy więczy niż kurze.
17: Vczynki A
18: Plinius. Krew kaczorową bie-
19: gunkę zaftanawią. B
20: Dziwną oniej rzecz powiedaią
21: kiedy Kaczkę na żywoth przyłoży
22: czaſu morzenią/ tedy niemocz od-
23: chodzi/ á kaczką zdycha. G
24: Auicenna. Kaczką gorętszą ieft
25: nad inſze bydło domowe, á mienią
26: tak iż zaziębłą rzecz zagrzewą/ á
27: gorącą zaziębią. D
28: Głos naprawiá **!pernę [!]** mnożi
29: á w gamratowaniu trwałość da-
30: wa. E
31: Sadło kacze niewymownie
32: bolenie każde vſmierzą.

kolumna: b

- 1: Anfor. Gęś.
2: Capitulum. 41. **grafika**
3: Gęsi łą dwoiakie, iedny
4: dzikie/ drugie domowe
5: dzikie wſzytki iednakiey
6: barwy, w ląthaniu tak
7: fie kochaią iż telko gdy ielć chcą,

- 8: tedy fiadaia/ przeto theż nigdy nie
9: ípia/ ale we dnie y wieczor lataia.
10: Domowe zafię wolą fie pać albo
11: odpoczywać niżli latać/ á niemaż żądneho zwierzęcia ktoreby richley
12:
13: człowieka zawietrzyło. Dzikã gęś
14: tak długo trwa iż też nos wżytek
15: łobie aż do łamych oczu przegryza
16: á mienia iż do pięci fet lãth żywa
17: może być.
18: Vczynki.

kolumna: c

O Ptaczach

A

- 1: Mięśo Gęsie ku fthrawieniu
2: trudne iest. Sadło gęsie każda za
3: twardziałość odmięczã. Rośpadłe rany na wargach y na twarzy
4:
5: goij. Thakież y z fiadanie nog albo
6: twarży od zimna. To wżytko czy-
7: ni dla flodkiej tłuściości fwey. Wżit
8: ko theż bolenie w wżu wśmierzã/ á
9: gdy go złokiem czebulnym w vcho
10: wpułci/ tedy wodę z nie^{go} wypadza
11: á zwłãzczą na bolenie macicze nie
12: wiałtãm pomagã.
13: Gallus. Kur.
14: Albo Kogut.
15: Capitulum. 42. **grafika** KVr albo Kogut iesth
16: ptãk domowy, ktorego

- 17: thelko łamego Lew łie
18: boij. Iełt pták ludziem
19: towarzyłki, ktori łrzod noczy łwem

kolumna: d

- 1: łpiewaniem ludzi ku pracęy pobu-
2: dzą/ á zafię czuiące pociefzå kiedy
3: godziny dnia przyłzłe^{go} łpiewaniem
4: przepowiadå. Przetoteż rzeczón iełt
5: poeł dniow kthory godziny noczy
6: rozliczå/ á głos napominaiący
7: wypułzczå, á gdy må łpiewać: łkrzi- [!]
8: dłamiłie [!] bije aby był ku łpiewaniu
9: ochotnieyłzy.
10: Vczynki. A
11: Mięło Kogutie grubłze ku łtrå-
12: wieniu niźli kokofze/ przeto nålepłzi
13: łå młodzi czo ielzche nie łpiewaiå/ albo barzo łtarzy/ bo taczy łubtel-
14:
15: nieyłze mięło maiå ku iedzeniu. B
16: Iaycze Kogutie dobre ku iedze-
17: niu/ bo wneth łie łtråwiå y dobrå
18: krew mnożå. C
19: Iucha z Kura pamågå kiedy
20: żoładek dlå wiatrow w nim zam-
21: knionych boli. D
22: Też iucha z Kura łtarego z pa-
23: protkå y z hanyżem na kolikę po-
24: maga. E
25: Mozg iego z winem wypity/
26: włzytkie morzeniå oddalå/ y wiele

- 27: inŹyeh dziwnyeh rzeczy czyni. F
28: Na dychawicę barzo dobre, v
29: tuczywŹy Kura Źharego/ y dać go
30: gonić aże lie vkonã/ potym zciãw
31: Źzy mu Źziję: wywnęthrzyć/ á nat-
32: kãwŹy weń pełno Źoli: zaŹić, także

strona: 19

kolumna: a

LiŹt 19.

Rozmagitych.

- 1: warzyć w dziefiãci kwarth wody
2: bez vŹkipieniã/ aże do dwu kwãrth
3: wywre/ á pijãcz to ciepło po ttoŹsze
4: na nocz y wzarãń/ pomãgã na
5: dychawicę. Drzeniu y boleniu Źtha-
6: wow/ y wiele inŹym niemoczãm.
7: To piŹe EuŹculapiuŹ.
8: Gallina. Kokofz.
9: Albo Kwoczka.
10: Capitulum. 43. [grafika](#)
11: KOkofz albo Kwoczka
12: żona Kogutowea: kto-
13: rã mu Iaycza nieŹie
14: przez wŹzytek rok: wy-
15: iãwŹy dwa księżycza kiedy flończe
16: Źtãwã. Kokofz kiedy Źwogich iaiecz
17: niewylęże/ thedy niemoczy Źwoie
18: miewã/ przeto kaźdaby rada nãŹie
19: działa. Iaiecz pod kokofz nãŹe-

kolumna: b

- 1: piey Źadzić w lichwie/ nie dãwniey,

- 2: ani poźniej z niefione/ iedno oko-
3: ło dziefiący dni/ bo ftarſze/ albo no
4: wſze poſpolicie ſie każą. A iednak
5: lecie rychley kokofz kurczęta wylę-
6: że niſli zimie.
7: Vczynki. A
8: Ku iedzeniu lepſzã iefth Kokofz
9: ktorã iefzcze nie niefie: niſli ftarã.
10: Mięſo też iey głoſ czyſci. B
11: Sadło kur młodych więczy
12: zagrzewã niſli ftarych. A Kokofzy
13: nie tak ciepły, Wſzakoż na twar-
14: doſć ięzyka pomaga. C
15: Wątroba Kokofzã/ iako y ka-
16: czã nãlepſzã iefth w niey ſamey. D
17: Mozg też kokofzy zaſtanãwiã
18: krew z noſa ktorã z zatkaniã moz-
19: gu przychãdzã. E
20: Sadło też Kokofze kroſty z o-
21: czu ſpãdzã. A gnoy iey na nozdrze
22: przykładane/ węgry vmãrzã. F
23: Kolana theż kokofze z nogami
24: ſpołem w roſole vwarzywſzy/ na
25: bolenie ſzije **powagaia** [!]: z oliwã á z
26: ocztem z tłuczone przykładaiącz.
27: Capo. Kapłon.
28: Capitulum 44.

kolumna: c

O Ptaczech.

- 1: KApłon ieſt kogut klef-

2: niony/ rychley vtije/
3: bowiem fie niewybie-
4: gã ani wyfpiewã. Ni-
5: czemu fie niegodzi telko do kuchnie
6: Powiedaiã tak, gdiby Koguta we
7: trzy lata vklefnił/ pothym dãł mu
8: rość do siedmi lat. Thedy w pępku
9: zalęże mu fie kamień/ kthory gdy
10: pocźnie rość: Iuż on kur nigdy nie
11: pije. A ktoby gi przy łobie nofił/ te-
12: dy mu fie piciã chcieć nie będzie.
13: Zowã ten kamień Electorius.
14: **Bczynki [!]** . A

15: Kapłonie mięso miedzy infze-
16: mi Ptãki nãlepŕze iefth y na mocz-
17: nieyfze/ krew dobrã mnożãce. B
18: Gdy Kapłona żywego rozdar-
19: ŕzy na iakieźkolwiek iadowite vkã-
20: ŕzenie przykãdã/ thedy wŕzytek iãd

kolumna: d

1: wyciãgã gdy tego częŕto działaiã C
2: Mozg Kapłoni nad infze moz
3: gi nãlepŕzy. Gdy gi kto z winem pi-
4: ie/ kaźdy flux zaŕtanãwiã. D
5: Skorę twardã w iego pępku
6: gdy vŕufzywŕzy/ á ftharwŕzy z wi-
7: nem kto pije/ zołãdek naprawiã. C
8: Iucha z Kapłona za lekarz-
9: ŕtwo brãnã/ żywoth odmiękcźã/ y
10: wŕzytki wilkoŕci á zwłãŕzcza kolere

- 11: wygania. F
- 12: Pomaga też na zimniczę czo
- 13: łie tedy owedy przydawa. Y na ine
- 14: czelne niemoczy. Też na odymanie
- 15: **zdzładka** [!] / y na wżytkie boleni^o łta
- 16: wow. G
- 17: Zołć Kapłoni^o Na oparziłte
- 18: y ciekące oczy barzo dobr^o ielth. H
- 19: Też na zaćmienie y na łtwar
- 20: dzenie powiekow.
- 21: Galline owa. Kokołze
- 22: Iaycza.
- 23: Capitulum. 45.
- 24: IAYcza Kokołze á kuro
- 25: patwie nad inłze łą n^o
- 26: lepłze/ á ponich kacze/
- 27: acżkolwiek nie dobr^ą
- 28: krew mnożą. Ale iaycza inłzych
- 29: pt^ołkow thak małych iako i wiel-

strona: 20

kolumna: a

Liłt 20.

Rozmagitych

- 1: kich na k^ormia^o nie łą godne/ telko
- 2: ku lekarłtwu. Gęłie też iaycza ry-
- 3: chł^o obrzyd^{n^ą} á z włt długo łmier
- 4: dż^ą/ ale ony dwoie przerzecżono y
- 5: łzpermę mnożą y ku niewiałtam po
- 6: budzia^ą. Zołtek Iaięcżny ielł frze
- 7: dni go zagrzewania^o/ przeto łie też
- 8: nie tak rychł^o łtr^owi/ á krew **znie^o**

- 9: nieieft tak dobrã iako z żółtku.
10: Potrzeba aby na lekarztwa Iay-
11: cza świeże były/ bo ftare nie fã ta-
12: kiej mocy.
13: Vczynki. A
14: Biãtek Iaieczny kładã w le-
15: karztwa **nakaźde** [!] gdzie nie
16: trzeba gnoienniã. Iako na oczy al-
17: bo bolãczki łona, albo teź siedzeniã
18: Teź na kaźde rany podłkorne. B
19: Pomãgã teź biãtek na łparze-
20: linię ognia albo vkropu/ Maczã-
21: iãcz w nim wełnę: przykładać.

kolumna: b

D

- 1: Żółtek lepãk pieczony albo v-
2: warzony/ moźe miefzać w lekarz-
3: ftwa wyfufzaiãc takieź y na wrzo
4: dy zapãłone. E
5: Na łparzeliã vczinić Em-
6: plałtr z żółtkow nowych/ z roza-
7: nym Oleykiem/ z wołkiem iarzę-
8: czym/ z łoiem baranim. F
9: Teź na to pomãgã biãtek no-
10: wych Iaiecz z wodã babczãã/ y
11: z wodkã Bań. G
12: Rabi. Iaycza świeże czyfthã
13: fã kãrmiã/ a w krew fie rychłõ o-
14: brãczaiã/ á żółtek w nich nãlepłzy
15: ieft ale Iaycza thwardo pieczone

- 16: ięft kårmiå grubå á lipka. H
- 17: Iaycza theż barzo pomågaia
- 18: mężom ku gamratowaniu, á zwłåłzcza cebulę á rzepę przy tym iadać
- 19: I
- 20: Eufulap. Iaie kokofze na każ
- 21: dy bol oczu pomågå/ fåm też biå-
- 22: łek w oczy wpufzczony/ fiepanie v-
- 23: fпокåiå. K
- 24: Czałe Iaie vpålonę z winem
- 25: albo z ocztem wypiwfzy/ wfzythkie
- 26: ciekåczki zaftanåwiå. L
- 27: Pięć żółtkow iaiecznych z trze
- 28: ma dobremi łyżkoma wina wypić
- 29: pamågå krwawå biegunkę maiå-
- 30: czym.
- 31: To iayczåm pořpolitå biå-
- 32: łek chłodzi/ żółtek zagzewå. N
- 33: Wroble iaycza miedzy infzemi
- 34: nålepiey ftroiå

kolumna: c

O Ptaczach

- 1: Eiconia. Bocian.
- 2: Capitulum. 46. [grafika](#)
- 3: BOcian ięft ptak luto
- 4: fciwy/ bo gdy ftarym
- 5: bocianom fkrzidlå wy
- 6: padaia/ thedy młodfzy
- 7: żywia ie y zagzewaiå thak długo
- 8: aż gich fkrzydła mocz wezmå. A
- 9: iakå on pilnoř må Dzieci chowa-

- 10: iącz, to iemu też zalię dzieci gdy fie
11: łtarzeie: oddawaią. Stãnu thez
12: małżeńskie^{g0} miedzi łobã pilno łtrze
13: gã/ bo gdy by mu łamicza do infze^{g0}
14: vłtãpiła/ tedy łamicz poczuw-
15: łzy to gdy przyleci. Nofem iã na o
16:
17:
18: bie łtronie przebijã/ przetho gdy fie
19: to łamiczy przydã, natychmiãł do
20: ciekãczey wody leci y omywã fie.

kolumna: d

- 1: Vczynki
2: Kto młodego Bociãna ije te-
3: mu oczy do roku cieciz nie bẽdã ani
4: boleć. B
5: Pẽpek Bociãni przeciw kaźde-
6: mu iadowi pomagã. A pijãcz gi z
7: winem, na rozmãgite niemocy iest
8: lekarzłtwo. C
9: Gnoy Bociãni z wodã pijãcz
10: Na wielkã niemotz pomagã.
11: Iest thez drugi Bociãnowrodzãý [!],
12: na grzbiecie włzytek czãrny/ á pod
13: brzuchem trochẽ białãfy/ ale taczy
14: nie lęgã fie przy ludziach, ale na ba
15: gnach.
16: Columbus. Gołãb
17: Capitulum. 47.

kolumna: a

Lift 21.

Rozmagitych

- 1: Gołąb iefth pták barzo
- 2: chędogi/ żądneho fcir-
- 3: wa ani plugawey rze-
- 4: czy nie pożywaiący,
- 5: telko famo czyfte ziarno. Rodzay
- 6: gich ieft rozny. Iedni fą czo przez
- 7: czały rok iaycza nofzą kiedy iedno
- 8: fą w cieple/ á karmią theż flufzną
- 9: maią. Drudzy telko lecie/ ty zową
- 10: dworowe gołębie. Drudzy fą lefni
- 11: á dziczy gołąbkowie/ á ci fą mniej-
- 12: fzy niżli domowi. Každy rodzaj go-
- 13: łębiow iaycza ciężko z nofi/ tak yż
- 14:
- 15:
- 16: dziewięć kroć oflnie/ á gdy famica
- 17: nie rychło z niefie/ tedy ią famiecz
- 18: bije.
- 19: Gołębiętha młode Lepfze fą na
- 20: wiofnę á na iefień/ lecie albo zimie
- 21: nie tak dobre ku zdrowiu/ abowiem
- 22: na ony czały ziarnem nawięczey
- 23: żywi.
- 24: Vczynki. A
- 25: Gołąb zabity na każde iado-
- 26: wite vkąfzenie pomągã, gdy ciepło
- 27: bywã przyłożony. B
- 28: Krew Gołębia/ zwłáfzcza pod

- 29: **fkzzydły** [!] wypuŝczona/ na oczy kr-
30: wawe barzo pomągã po troŝcze w
31: **paŝczaiącz** [!] . Pomągã teŝ y na po-
32: dogrę na bolenie przykładaięcz. C
33: Tãkież cieczenie krwawe z noŝa
34: zaŝtanãwiã ktore bywã z napełnie-
35: niã mozgu.

kolumna: b

D

- 1: Gnoy Gołębi dobry iefth **na-** [!]
2: **bclenie** [!] ŝtawow/ tãkież y ku kłociu
3: wbokach Y na parchi teŝ pomągã E
4: Tenŝe gnoy ŝwieŝy kaŝde bole-
5: nie rozmiękcŝã/ á wilgotnoŝci złę
6: wyŝuŝã.
7: Palumbus. Grzywacz.
8: Capitulum 48.
9: GRzywãcz iefth Gołęb
10: leŝny/ ale więŝŝy niŝli
11: dziki albo Domowy
12: Ci ptãczy z przyrodze
13: niã barzo ŝie miluiã/ á wŝzakoŝ o
14: gniãzda ŝpołem zŝobã walcŝã, á ŝo
15: bie ie odeymuiã. dwa kroć telko do
16: roku po parze dzieci miewaiã, gdy
17: ktoremu towarzŝŝ iako zginie, tedy iuŝ więczey ŝãdnego inŝzego niena-

kolumna: c

- 1: bywã/ ale ŝãm tak zoŝtanie aŝe teŝ
2: zginie.
3: Vczynki. A

- 4: Mięło Grzywacza w oczcie v
5: warzone/ biegunkę zaftanawia/ y
6: bolenia wnętrza. Krew też na krwa- [!]
7: wę [!] oczy pomagą. B
8: Gnoy iego przeciw kamienio-
9: wi y boleści miechierza dobry iefth
10: z iadłfzy iako ieft bob wielki. C
11: Tenże gnoy lifzaie goij/ y wrze
12: dzienicze czyrwone rozrywå przy-
13: łożony na wierzch. D
14: A gdy gi z miodem á z fiemie-
15: niem lnianem ftłukłfzy/ á strochą
16: oleiu zmieszå/ na każdå sparzelinę
17: pomagą. E
18: Takież z winem á zocztem pi-
19: iącz/ iadowite trudy wypådżå.
20: Pauo. Påw.
21: Capitulum. 49.
22: PÅw iefth ptåk czudny
23: á czudność miłuiący
24: na fzygi y na pierfiach
25: må piorka łzarfirowey
26: barwy. Ogon må długi/ ktori gdi
27: nån kto patrzy dziwuiącz fiie: roz-
28: tåczå/ ale gdy fie nie chce dziwo-
29: wać/ tedy zafię krije/ takież gdy na

kolumna: d

- 1: łwe nogi weyrzy/ ogon łpufzczå.
2: W noczy gdy oczuci á czudno
3: łci łwey dla ciemności oglådać nie

- 4: może/ tedy szpetnie krzyczy przele-
5: knąwfzy fie á mniemaiącz żeby czu
6: dnoć fwą ftracił. Krzykiem theż
7: fmogim węże y wfzytki iadowithe
8: robaki zagania, á gdy wzgorę wz-
9: lata/ znamię dawa defzczu przyfzle-
10: go. Samicza aż po trzecim roku
11: dzieci miewa/ ktorey iaycza gdy fa
12: miecz naydzie/ wypija/ y dzieci też
13: fwych znać nie chce/ aże cudność
14: pierza fwego na nich pobaczy, tho
15: dla zawilci á wzgardzenia działa.
16: Vczynki. A
17: Zoć Prawa iako y kapłonia
18: na zakrwawienie oczu. Pomaga
19: tez na zaćmienie albo na fthwar-
20: działość powiękow [!] . B
21:
22: Mięfo iego twarde ieft ku ftra

strona: 22

Liśt 22.

Rozmagitich.

- 1: wieniu/ przeto nie rychło vwre
2: ani fie zafmierdnie. C
3: Gnoy też iego bolenie w gole-
4: niach przyłożony/ oddala.
5: Paffer. Wrobl.
6: Capitulum. 50. [grafika](#)
7: WRobl ieft dwoiaki, ieden
8: trcinny drugi domowy
9: A then miedzy infzemi

10: ptaki iest nągorętfzy/
11: Czokolwiek zije wnet ftrawi/ prze-
12: to też y gnoy iego świeży barzo iest
13: zagrzewaiący. W niektorych ftro-
14: nach ten ptak cierpi wielką niemoc
15: á to fie iemu przydawa dla nafie-
16: nia bielonowego ktorego pożywa,
17: żywi fie iako może/ ziarniem/ mu-
18: chami/ y inżemi robófkami. Bar-
19: zo iest zbytni w gamracztwie. Prze-

kolumna: b

1: to też telko do trzech lát żywie/ acz
2: kolwiek famicza mało dłużej.
3: Vczynki. A
4: Każdego Wrobla mięfo nie-
5: dobre iest, wízakoż dla iego gorączo-
6: fci ktho chce dobre ftroie mieć/ może
7: go pożywać. B
8: Tąkież aczkolwiek każde iayca
9: zwłófcza wroble ku gamratowa-
10: niu filną pomocz dawaią. C
11: Popioł z gnoiu wroblego zmio-
12: dem pijącz/ albo z łyfką albo ze-
13: dwiema miodowey wody/ naprze-
14: ciwko wielkiey niemocy iest pomoc D
15: Gnoy też iego piegi z twárzy
16: fpądzá vmywaiącz fie z nim, á kie-
17: dy gi tńczemi flinami roztworzy/
18: tedy brodawki fpądzá/ pomazuią
19: Perdix. Kuropatwa.

- 20: Capitulum. 51.
21: KVropatwa aczkolwie
22: pták w niektorych rze-
23: czach iest chytry/ ale
24: w thym głupi iże gdy
25: głowę fkrije/ mniemå aby wĺzyth-
26: kiew niewidziåno/ á gdifama [!] niko^{go} nie
27: wedzi [!] / mniemå iżby ieyteż nikt
28: niewidziåł.

kolumna: c

O Ptaczach

grafika

- 1: Gdy też iaycza fwe potraci/ thedy
2: czudze kradnie y wylęże/ wĺzakoż
3: łtego mały zyłk må/ bo ony dzieci
4: iako fkoro głos oney matki vlyłzå
5: tedy fie k niey zbiegaiå/ á także o-
6: na czo wylęże pråczå wĺzytkę traci
7: Vczynki. A
8: Kuropathwie mięfo nad inłze
9: Ptaki lełne nå łmaczniefze iefth y
10: nå zdrowłze/ zwłåłzcza pierfi y czło^{ki}
11: wierzchnie ti łmaczne łå/ ale łpo-
12: dnie tak. B
13: Plinius piłze iż kuropatwa ni-
14: gdy nie vtije/ albo prawie tłułtha
15: nie będzie. C
16: Zołć Kuropathwy thakå må
17: mocz iako y pawowa, przeto dobra

- 18: ieft na ciekące oczy. A z miodem
19: z miefzãñã/ wzrok przywracã w o-
20: czy wpufzczãiacz.

kolumna: d

D

- 1: Wãthrobkã z niey vfufzywfyzy
2: zetrzeć dobrze/ á w picu dãwaiacz
3: ku wielkiej niemocy ieft lekarstwo C
4: Iucha z kuropatwy/ potwier-
5: dzã żołądek. Theż przeciw wielkiej
6: niemocy pomocz dãwã.
7: Gawron.
8: Capitulum. 52. grafika
9: GAwron ieft ptãk czar-
10: ny wfzytek/ rodu wro-
11: niego, telko iz mnieyfi
12: Sidli fie na wyfokich
13: drzewach wpofołftwie tak izna [!] ie-
14: dnem drzewie kielonãfcie gniãzd bẽ-
15: dzie. Maiã theż Gawroni fpolnã
16: prziiãzn á lutofc/ tak iz gdy iedne-
17: mu dzieci biorã/ wfzytczy fie zlãta-
18: iã iakoby załuiacz á chcãcz bronieć

strona: 23

kolumna: a

Lift 23.

Rozmagitych.

- 1: Vczynki. A
2: Gawron ninãcz pożytheczny
3: nie ieft. Dzieci telko iego niezle ku
4: iedzeniu zwłãfcza odãrlfi ie zfkori B

- 5: Gdy gawroni pozdzie z pałtwy
6: lãtãią, znamię iest pewne iż rychło
7: zima przyftanie.
8: Faleo. Sokoł.
9: Capitulum. 53.
10: Sokoł iest pthãk wzrok
11: maiący oftry/ w lãta-
12: niu barzo gwałtowny
13: Mocz iego wřzytka w
14: pierfiach á włkrzidłach, przeto gdi^g
15: maią na takie^g ptaka pułcić/ mufi
16: go nie rychło vkazać aż trochę o-
17: deydzie/ aby fokoł tym pręczey za

kolumna: b

- 1: nim lecząc zone^g zapędzeniã tym
2: mocniej vderzył pierfiami.
3: Vczynki. A
4: Albertus piŕze. gdyby Sokoł
5: niemogł lãyna zrzucić/ thedy mu
6: dać z ielć żołć kogutowã/ albo wa-
7: rzone biãłe flimãki. B
8: Zafię kiedyby Sokoł barzo
9: miał laxę/ dayże mu trochę pić fo-
10: ku bielonowego/ á gebę mu w nim
11: rozmaczay. C
12: Gdyby wu [!] fie złãmała kofć w
13: nodze albo w ŕkrzydłach/ obwiãż że
14: mu Aloe ciepło przyłóżywřzy/ á nie
15: rufzãy tak przez dzieñ y przez noc. D

- 16: Też na to wwarzywŕzy w oczcie
17: gnoiu kurzego/ okładayże mu ge-
18: ŕto á ciepło obwięzuiącz. E
19: Na thoż zawiń trochę Aloe z
20: prochem opichowym miedzy ferca
21: małych ptaków/ dáyże mu z ieść.
22: Cuculus. Kukołka.
23: Capitulum. 54.
24: KVkołka. Pták ten od
25: Ípiewania tak wezwån
26: bowiem **inaczygo** [!] nie
27: vmie odmienić/ ale za-
28: wŕze iednako powtårzå. Nievka-

strona: c

O Ptaczach

- 1: zuie ŕie telko na wiofnę á na przod
2: ku latha. Iaycza ŕwoie w czudzem
3: gniazdzie pokładå/ iako v trcinne
4: go wrobla albo v piegzy/ tedy gdy
5: ŕie wylęże drugim ptåŕzëtam kar-
6: miå wychwyta łåkomołciå ŕwå/
7: á także rychley tije. Widzącz tho
8: ptåŕzek onych dzieci/ iey ŕie czudno
9: ŕci dziwnie á kochaiącz ŕie w niey
10: tych pilniey iå kårmi/ aż ona Ku-
11: kołka gdy potym vroŕcie Na oŕta
12: tek ptåŕzka onego czo iå kårmił o-
13: ŕkubie. Nalåŕłzy ŕobie iamę w zie-
14: mi albo dup w drzewie/ tam ŕobie
15: nanofi czymby ŕie czałą zimę przo

- 16: żywiła. Potym czuiącz niedaleko.
17: zimno/ włóźłzy w onę iamę tham
18: fie wŕzytka z pierzã ofkubie/ thakże
19: iey drugie narãftaiã, iż gdy nãwięt
20: ŕzã zima przydzie/ będzie ciepłã/ bo
21: w dwogim pierzu będzie ŕiedziała.
22: Vczynki.

kolumna: d

A

- 1: Plinius piŕze dziwnã rzecz o ku
2: kołcze iż gdy iã ktopirwŕzy [!] rãż fly
3: ŕzãcz tamże ŕobie prawã ŕtopę okri
4: ŕzli/ pothymże on piãłek pod nogã
5: wykopãwŕzy gdy po domu roztrzę
6: ŕie/ tham żãdnã pchła do roku nie
7: poŕtogi. B
8: Gnoy Kukołczy w winie wa-
9: rzony pijãcz/ na vkãżenie pŕa w-
10: ŕzelkiego pomãgã.
11: Alauda. Skowronek.
12: Capitulum. 55. grafika
13: SKowronek ieŕth Ptak
14: mały/ na głowie mã
15: czubek ale nie wielki/
16: Miedzi ptãki polnemi
17: y leŕnemi nãpierwiey ku Wioŕnie
18: ŕpiewãc poczynnã. Siedzãc na zie-

strona: 24

kolumna: a

1: mi rzadko śpiewa ale wyższy wz-
2: gorę wlatując/ rozliczne śpiewa-
3: nie wytwarza/ a ku dołu iako ka-
4: mień latawie śpiewając. Gdy też
5: Skowronek śpiewa, tedy dzień po
6: godny bywa/ bo chmurnego czasu
7: zawsze milczy.

8: vczynki. A

9: Mięso Skowronkowe żywot za-
10: twierdza. Ale iucha z niego żywot
11: odmiękcza y otwacza.

12: Noctua. Sowka.

13: Capitulum. 56. [grafika](#)

14: Jesth ptak Sowiego

15: rodu/ na kościech al

16: bo na Murowanym

17: budowaniu rad mierz-

18: ka. Czasem też y z Lampy oley wy

kolumna: b

1: piją. Wnoczy sobie pożywienia szu
2: ka. Kawkam/ gołębom/ y wroblo^m
3: iaycza wypiją. Aczkolwiek y myfzy
4: chwytą w noczy gdzie może. Prze-
5: to też Kawki nanię walczą, a gdzie
6: mogą iaycza iey też wednie wypi-
7: iaią/ a gdy łamey iako mogą po-
8: żyć/ tedy ią oskuba/ y wżytczy ini
9: ptaczy ią w nienawifci maią.

10: Vczynki. A

11: Krew tey Sowki barzo pomą

- 12: gã na dychawicę. Thãkież iucha y
13: mięfo z niey. B
14: Sercze tey Sowki gdy ktho
15: przyłoży niewieście fpiączey do bo-
16: ku lewego/ tedy łama na fię powie
17: czokolwiek vczyńiła. C
18: Nogi they Sowki łpãliwfzy z
19: babką/ thedy on proch węże wypą-
20: dzã polypuiąc gdziebykolwie byli. D
21: Popioł z oczu gich łpãlonych
22: gdyby z biãłkiem zmieszãwfzy w o-
23: czy wpuścił/ tedy wzrok naprawiã. E
24: Tenże też popioł łzãlonym po-
25: mãgã/ głowę pomazuiącz.
26: Hirundo. Iaskółka.
27: Capitulum. 57.

kolumna: c

O Ptaczach

- 1: IAłkołka rodzã y ieft nie
2: ieden/ niekthore łã czo
3: fie w domiech legã/ ty
4: łã czãrne á pod gar
5: łem trochę czyrwone. Drugie fie
6: przy błonach w okniech łidłã, ty łã
7: też czãrne á pod brzuchem prawie
8: białe. Drugie fie łęgã w łkałach al
9: bo w gorach przykrych/ á ty zowã
10: grzebiołuchi. Aczokolwiek też rodza
11: ie rozne łã w połstawie y w wielko-
12: łci/ w łzakofz w łzytki iednę nathurę

- 13: maią.
14: Iafkołki dwoie do roku iaycza mie
15: waią/ ale pirwŕze iŕ barzo rane by-
16: waią/ częŕtho ŕie od zimna pŕuią,
17: Ale wtory ty dochodŕą y wylęgaią
18: ŕie. Małā iest w cieie Iafkołka, ale
19: w ŕprawach ŕwogich miŕternā/ tho
20: ŕie vkazuie w budowaniu gniāzda,
21: Ggy [!] zdziebłko błothem oblepiwŕzy
22: iedno na drugie przylepiā/ A na
23: ŕkrzydłach wodę nofi/ ktorą pokra-

kolumna: c

- 1: piā aby ŕie dobrze trzymało. Ieŕth
2: teŕ pthāŕzek czuyny, Bo iako ŕkoro
3: ŕwitać poczynā/ tedy ona ŕpiewā/
4: A ludzie ku praczy obudzā. Gdyby
5: Iafkolęciu oczy były wyięte/ tedy
6: zalię drugie narāŕtaią/ ā to czyniā
7: ŕtare Iafkołki ziele Czelidonijā im
8: na oczu przykładaiaucz. A przeto Ia
9: ŕkołki tego zielā moc oczom barzo
10: poŕytecznā ludzom vkāzały
11: Vczynki. A
12: Gdyby kto Iafkolę rozdarł na
13: zchodzie pirwŕzego kxięŕyicza po wy
14: lęzeniu/ thedy w nim nāydzie dwa
15: kamyki, Ieden kudobremu [!] ā drugi
16: ku złemu iako na czary. A Iafkolę
17: to ktore kamieñ mā: potim poznać
18: ieŕtli ŕie do dziuri w gniazdzie gęba

- 19: obrãczã, **bowiemto** [!] ktore kamienia
- 20: nie nofi/ zakiem fie ku dziurze o-
- 21: brãczã. B
- 22: Tenże kamyk zawiązany włko
- 23: rzezy wołowej albo w ieleniey/ wiel-
- 24: ką niemocz oddãlã gdy na lewym
- 25: ramieniu **cierpiãcze**^{mv} przywiẽzuiã. C
- 26: Popioł Iaskołek zpãlonych z
- 27: miodem zmieszãwłzy, na zaćmienie
- 28: wzroku pomãgã oczy pomazuiãcz
- 29: Tãkiefz na flinogorz j na bolenie w
- 30: gardle. Y wargi spuchłe leczy.
- 31: Sercze iey tãkiefz czyni/ proch ie^{g0}
- 32: z winem pijãcz.

strona: 25

kolumna: a

Liŧt 25.

Rozmagitych

- 1: Gnoy Iaskołczy, bielmo z o-
- 2: czu spãdzã, Ale na oczy zdrowe: nie
- 3: dobri iefł. Tenże gnoy vwarzony, z
- 4: winem pijãcz/ iefł przeciw wkãłze-
- 5: niu pãa wćiekłego.
- 6: Grus. Zoraw.
- 7: Capitulum. 58. [grafika](#)
- 8: ZOrãw pthãk włpaniały,
- 9: á dobrze baczny, **bogdy** [!]
- 10: oni leczą: wodza łobie o
- 11: bieraiã, ktoremu łã po-
- 12: łlufzni/ tenże teź gdy drudzy łpiã á

- 13: głowy pod fkrzydła fkriją: Sam
14: czuie i podnioflzi głowę á kamyk w
15: nodze trzymaiącz, Thak iże gdyby
16: począł fpać/ tedy mu kamyk wypa
17: dǎ, á on za tym wnet przeczuczǎ, á
18: gdyby na nie iakǎ trwoga przyfzła
19: Thedy on czuyny wfzytki krzykiem
20: fwogim przebudza, A tę ftrażǎ rzę
21: dem po sobie miewaiǎ. Takiefz gdy

kolumna: b

- 1: ku paftwie na ziemię zlecza/ thedy
2: wodz gich podniefionǎ głowǎ pil-
3: no ftrzeże aże fie drudzy naiedzǎ.
4: Czafem też fami z fobǎ wǎlczǎ ro
5: ta na rotę, Tak barzo iż ie theż rę
6: kami może pochwytać. A
7: Mięfo Zorawie, iefth grube á
8: trudne ku ftrǎwieniu/ á czyni krew
9: y wilkoć z Melankolijey w czło-
10: wiecze. B
11: A przetho kto chce Zorǎwia
12: iefć/ mǎ go zabiwfzi dzień albo trzi
13: zimie chować, A lecie dzień albo y
14: dwa niźli gi mǎ iefć. C
15: Zoć Zorǎwia, iefť ciepłǎ j sub-
16: telnǎ. Gdy iǎ ktho w nos wpuřczǎ
17: z wodkǎ bzowǎ/ pomǎgǎ od para-
18: liża/ á czyni kektanie ku kichaniu.
19: Merula. Drozd.
20: Capitulum. 59. [grafika](#)

kolumna: c

O Ptaczech.

- 1: DRozd ieft ktori z *szare*^g
- 2: potem żołcieie/ ten na
- 3: Wiofnę w śpiewaniu
- 4: ſwoiem dziwne tenori
- 5: wypuſzczã tak iż też człowieczego
- 6: ſpiewaniã barzo naſladuie/ Na
- 7: zimę milczy albo telko piſkã, Gdy
- 8: bywã w domu chowany. Nad ſwe
- 9: przyrodzenie mięſo iãdã á tym tra-
- 10: phniey ſpiewa/ rãd ſię kąpie á no-
- 11: ſem piorka wkładã. Alber. piſze.
- 12: gdy by pierze Drozdowe z *prawe*^g
- 13: ſkrzydła poſrzod domu zawieſił na
- 14: nici czyrwoney, ktorãby ieſzcze nicz
- 15: nie robiono/ thedy w onym domu
- 16: żãdny nie będzie mógł ſpać. B
- 17: Gnoy też drozdowy czoby tel-
- 18: ko riż iãdł: z ocztem roztaſłzy, mor-
- 19: pheę y trãd czarny ſpãdã. Takieſz
- 20: piegi wyczyſciã.
- 21: Nocticorax. Lelek.
- 22: Capitulum. 60. [grafika](#)

kolumna: d

- 1: TEgo ptãka kro-
- 2: lem nocznym zowã, iż
- 3: w noczy więczy lãthã
- 4: paſtwy ſzukaiącz, A kie-

5: dyby we dnie lãtãł/ tedyby go dru-
6: dzy ptãczy odarli, A gdy w noczy
7: leczãcz krzyczi, tedy łmierć człowie-
8: czã na onym miełtczu opowiadã,
9: Tan tak łie flońca chroni, iż teź dzie-
10: ci łwoie z gniazdem około krza za
11: cieniem obnołi albo obwłoczy/ bo
12: na flończe patrzyć nie moźe/ Ale
13: im nã ciemnieyłzã noczy tym lepiej
14: widzi y częłciey łãthã, Mã nos ia-
15: ko krogulecz/ oczy żołte iako łowa
16: nogi grube mã á łãm czãrny iako
17: kruk. A
18: Miełfo Lelkowe powiethrzem
19: zabitym, ielt barzo zdrowe. B
20: Mozg iego z winem warzony
21: pijãcz albo zkãrmiã iedzãcz, na bo-
22: lenie głowy barzo pomãgã. C
23: Iaycza iego kthoby przez trzy
24: dni z winem pił, Thedy mu pijãń
25: łtwo y opilłtwo omierznie.
26: Pica. Sroka.
27: Capitulum. 61.
28: IEłt ptãk biãły y czãrny
29: przyrodzenia ciepłego, ię-
30: zyk ma łzyroki/ kthorim
31: theź y człowiecze łlowa
32: wytwãrzã: gdy ie częłtho flychã.

Lift 26.

Rozmagitych.

- 1: Gniãzdo fwoie wnątrz ziemiã na-
- 2: pełniã dlã wiatru zwienieniã. A z-
- 3: wierzchu ofthrem cirniem zakriwã
- 4: w ktorim dwie dziurze mã/ iednã
- 5: głowę á drugã ogon wykładã. I
- 6: Sroka na to nãlepřza, iż gdzie
- 7: fie wřidli w ogrodzie/ tedy tam pil-
- 8: no řtrzeże, tak iż ktokolwiekby tam
- 9:
- 10: wynidz chciał/ thedy go řwem rze-
- 11: gotaniem wydãwã. B
- 12: Tak theż chytrã, iże gdy baczy
- 13: czo w domu řniednego czoby mia-
- 14: ła wziãć/ pierwey rzegocze iefłliby
- 15: kto wybieżãł: aby iey tak pothym
- 16: bierzãczey nie zařtãł. C
- 17: Mięřo froczãt młodych dobre
- 18: iefć dlã naprawieniã wzroku/ ale ie
- 19: trzeba obłupić by richłey wvrzały
- 20: Turtur. Synogarlica
- 21: Capitulum. 62.

kolumna: b

- 1: SYnogarlicza iefł ptãk
- 2: řzari, gołębãia mnieyřzy
- 3: Czyřtořć tak miłuiący
- 4: iż gdi řãz řwego towa
- 5: rzyřza řthraci, iuż nigdy z řãdnym
- 6: inřzym fie nie złãczã, w Lefie řãda
- 7: mieřkã á ludzkiego thowarzyřtwa

- 8: fie strzeże, Na zimę niektore w cie-
9: płe ftrony zalãtaiã, Niektore zofta
10: iã czo ku zachowaniu mieftcze mo
11: gã mieć/ bowiem
12: we pniach fprochniałyh albo wdupiech: ofkubłfzy
13: fie z pierza, tam fie krijã/ aże zafię
14: na wiołnę mylãtuiã [!] . Then ptãfzek
15: żãdnemu infzemu nie fzkodzi/ á od
16: infzych krzywdę fkromnie cierpi/ ży
17: wi fie ziarnem albo owoczem drze
18: wnym (iako y grziwãcz) Zywie też
19: do piętnãfcie lat, iako y gołãb (gdi iey nie zabijã)
20:
21: Trzy kroć przez lato płod mie-
22: wã/ á pofpolicie po trzy iãycza zno
23: fi/ ale telko pãrę wylęga.

kolumna: c

A

- 1: Kto chce richło Synogarli-
2: czę vtuczyć/ tedy iã trzeba w ciem-
3: nem miefzkaniu chować á nie czę-
4: fto v nich bywać. B
5: Krew Synogarlicze ciepłã: po
6: mãgã przeciw boleniu w vfzu/ po-
7: mãgã też na oczi krwawe. Zwłãfz
8: czã krew z prawego fkrzydła. C
9: Tãkiefz y gnoy iey/ bielmo na
10: oczu wycieńcza y fpãdza.
11: Vpupa. Dudek.
12: Capitulum. 63. grafika

- 13: DVdek ieft pták maia
14: dzi czub na głowie (ieft
15: czudny) ale fmrodliwy
16: á plugawy/ bo w czło
17: wieczem łaynie rad piźcze, á fmier
18: dzączem łie gnoiem pałtwi. Dzieci
19: iego gdy widzą rodzicze łwoie łta-

kolumna: d

- 1: re á zemdlone/ tedy łtare pierze wy
2: łkubaią z nich/ á pod łkrzydły łwo
3: iemi ie zagrzewaią, Na oczy gich
4: dychaią á lekarłthwem pomazuią
5: aże zaię wzrok y zupełne zdrowie
6: wezmą. Także rodziczom łwogim
7: łpolną połługę oddawaią. A
8: Pitagoras piźe. Gdyby krwią
9: Dudkową głowę człowieka łpią-
10: czego pomazał/ tedy miewa czar-
11: towłkie á łtrałzliwe widzenie. B
12: Pierze iego włożone na głowę
13: człowiekowi, oddała Sode, to ieft
14: bolenie głowy. C
15: Ięzyk theż iego zawieszony na
16: tym kto richło przepominą/ barzo
17: ku pamięci pomaga.
18: Vultur. Sęp.
19: Capitulum. 64. [grafika](#)

strona: 27

kolumna: a

A

- 1: SEp iest pták czarny á
- 2: leniwego látaniã, á to
- 3: dlã wielkoŃci fwey. Zy
- 4: wie až do fta lat/ then
- 5: pták acźkolwiek mięŃsem zyw, wŃza
- 6: koŃz Ńãm Ńãdney rzeczy nie zabije/
- 7: ale gotowe Ńcierwu czeka/ á przeto
- 8: teź zdalekich Ńtron przylatuiã gdzie
- 9: Ńcirw czuiã. A gdy mã być bitwa
- 10: iakã albo porãżka znamienitã/ te-
- 11: dy oni za woyskiem lãthaiã. Po-
- 12: wiedaiã iże Ńie poczynaiã Sępo-
- 13: wie y rodzã telko z poczãłowania.
- 14: A gdy iuź dzieci ma/ tedy gim zay
- 15: zrzy gdy tłuŃcieiã, bo Ńãm iest ptak
- 16: głodny á chudy/ á przeto telko tym
- 17: ie karmi czo Ńãm nie z ije. A niźli la
- 18: tać pocźnã: z gniazda ie wyrzucza,
- 19: Rãd Ńiada y lęże Ńie na wyfokich
- 20: drzewach, bo mu zziemie barzo tru
- 21: dno wzlecieć dla cięźkoŃci ciała. A
- 22: gdy Ńie iuź Sęp Ńtarzeie/ tedy mu
- 23: Ńie wirzchni nos pod Ńpod Ńkrzywi
- 24: iź Ńãdney rzeczy veń wziãć nie mo-
- 25: że/ á tak że Ńãm od głodu zdychã. B
- 26: Woniã Sępowych pior Ńpã-
- 27: lonych/ węże z domu wyganiã. C
- 28: Sercze iego w proch vtarthe, ze krwiã przez dzieŃieć dni pijãcz/
- 29: wielkã niemocz oddãłã. D

30: Krew *ie^{g0}* z łokiem łzańty na o-

31: czy pufzczaiącz/ wzrok naprawiã. E

32: Sadło *ie^{g0}* na bolenie oczu po-

33: mągã/ też y bolenie z żył oddãłã.

34: F

35: Podkurzanie gnoiu łępiego/

kolumna: b

1: wywodzi Secundinę: to iest łóży-

2: łko wktorem dziecię leży w ży-

3: wocie Zołć też z wodã rozmiefzanã, biel

4: mo z oczu łpãdzã.

5: Velpertilio. Nietoperz

6: Capitulum. 65. grafika A

7: Nietoperz iest myfz łã-

8: taiączã, łkrzydła ma-

9: iącz z błonek/ miedy [!]

10: ktoremi y nogi łã wro

11: łle/ głowa y włythko infze iako v myfzy. Swiathła łloniecznego nie

12: rãd widzi/ przeto też telko w noczy

13: łãtã pałtwy łobie łzukaiącz. Rodzi

14: łie nie z iaiecz iako ptãczy/ ale iako

15: infze myfzy, albo ziemne zwierzãta

16: ktore telko łãtaniem przechodzi. B

17: Krew Nietoperzowa, włofom

18: rofnãć nie dopufzczã: gdy iã gdzie

19: pomaże, W moczu iego iest mocz

kolumna: c

O ptaczach.

1: ocieraiączã y zagrzewaiączã. C

- 2: Mozg iego z miodem zmiesz-
3: ny/ pomagã na oczy: gdy sie napir-
4: wey ciecz gimã. D
5: Popioł z nietoperzem, wzrok na-
6: prawiã y bielmo spãdzã. E
7: Małc z Nietoperza/ pierfiã
8: rołc nie dopuścã v dziewczek: gdy
9: niã za młodu **powazuie [!]** (ale starey
10: nicz nie pomoże)
11: Apis. Płczola.
12: Capitulum. 66. **grafika** A
13: PCzola iest robãczek fla
14: chetny á lãtaiący. Ma
15: zãbki iako infze zwierzę
16: ta/ wżakoch niemi nie-
17: kãfa: telko żãdłem pchã/ w ktorem
18: iest wżytka iey obrona. Iesth robã-
19: czek chędogi á w dobrej woni rãd
20: sie kochã (aczkolwiek wiatru w sie

kolumna: d

- 1: żãdnego nie w pułzczã)
2: Then robãk nieiako iest rozumny,
3: Abowiem Krolã sobie wybieraia
4: **ktore^{go}** miuia y posluchaia/ á pod
5: nieiakiem prawem fwym przyro
6: dzonym żywą: tak iż nigdy sie zv-
7: la nie wyroia, až gich krol pierwey
8: wylęci: ktoremu wżytki fluzã.
9: W robocie tak sie sprowuia: iż nie
10: wżythki iednę rzecz robia/ ale nie-

- 11: ktore kwiatki noszą wazę zakłada-
12: ią/ drugie materiją na wołk spr-
13: wuią, drugie plaftri buduią, drugie
14: wody dodawaią. Taka chciwość y
15: poflugã: iż iedna chce być nad dru-
16: gą łwoię ochotność krolewi okazu-
17: iącz
18: Dwoię rzecz Pczoły sprawuią A
19: barzo pożyteczną. Miod y Wołk.
20: Miod. A
21: MIod dla fwey tłuścioći
22: acz łie z łiadã/ wólzakołz
23: nigdy nie zmãrza, łeft
24: łok z rofy Niebieskiey
25: ktori pczoły zbieraią czałow pogo
26: dnych: z kwiatkow woniaiących,
27: A przeto też mã w łobie mocz wie-
28: le zioł/ dla thego y na wólzka nie-
29: mocz w kaźde lekarzłtwo moźe gi
30: miefzać. B
31: Miod na rany łmrodliwe po-
32: mãgã, Oczu zaćmienie oddãłã:
33: przez. 14. dni pomazuiącz/ albo
34: plãłtr przykładaiącz.

strona: 28

kolumna: a

Liłł 28.

Rozmagitych

C

- 1: Gardła wymywanie łnim/ ra
2: ny czyniãce łie wnim: goij. Theź

- 3: rośpadliny wãrg leczy. Vrinę po-
- 4: rufzã/ y żywot odmiękczã. D
- 5: Kafzlącym pomãgã, iadowite
- 6: **vkŕzenie [.]** leczy/ teź kogo pies wfcie-
- 7: kły v ije: vzdrãwiã. E
- 8: Na rany chythre á głębokie:
- 9: barzo pomãgã, Płuczãm y wŕzyt-
- 10: kiem członkom wnątrznym: niewy
- 11: mowne ieft lekarzftwo. F
- 12: Miod warzony/ na rozfiada-
- 13: nie nog, albo fkori: barzo pomãgã,
- 14: Tãkiefz z hanyżem warzony, poma
- 15: zować parchy: goij ie. G
- 16: A gdy go z folã zmiefzãwŕzy w
- 17: cvŕzy vpufzczã/ tedy wŕzytko piŕka-
- 18: nie y zwonienie tam przeŕthãwã. A
- 19: gdy tym głowę pomaże/ tedy wŕzy
- 20: y gnidy wygładzã. H
- 21: Gdy dzieciom roftãcze zęby po
- 22: mazuie/ tedy roftã bez boleŕci. Tã-
- 23: kiefz dzięgnã leczy: z oczthem zęby
- 24: wymywaiãcz.
- 25: Wosk. A
- 26: VOŕk ieŕth lekarzftwo:
- 27: maiãcz ŕzodek miedzi
- 28: **zagrzemaniem [.]** á oziã-
- 29: bianiem: miedzy wyfu-
- 30: ŕzaniem á odwilżaniem/ á przetho
- 31: ieft rzecz nieiako trãwiãczã (nie po-
- 32: żywaiãcz go) ale z wierzchu przy-

33: kładaiącz. Nálepŝy woŝk bywã tro-

34: chę czyrwony czyŝty od brudu: á w

35: kthorim ieŝt nieiaka miodowã wo-

kolumna: b

1: niã. Po nim biały ma mieŝtce. B

2: Woŝk odmiękcżã wŝyŝthki bo-

3: łączki/ y na cięŝzkoŝci pierŝi pomã-

4: ga: z oleykiem Fijołkowym przikła

5: daiącz. Wrzodom zebranie czyni

6: żyły y rany odmiękcżã. C

7: Acżkolwiek ieŝt woŝk materia z

8: wierzchnich emplaŝtrow, Wŝzak że

9: gdy z niego vczyni iakoby dzieŝięć

10: ziarnek konopnych á wypije/ tedy

11: na wŝyŝtki rany wrzodow wneŝtr-

12: nych: pomaga. D

13: Emplaŝtr teŝ woŝkowy/ mleku

14: w pierŝiach v niewiaŝty z ŝiadać ŝie

15: nie dopuŝzczã. Takieŝ y rany od nie

16: go naraŝtaia. E

17: Poŝpolicie kaŝdy Woŝk mocz

18: mã odmiękcżania/ wyŝuŝzania Y

19: naraŝtania z nienagła.

20: Veŝpa. Oŝfa.

21: Capitulum. 67. [grafika](#)

kolumna: c

O ptaczech

A

1: Oŝfa ieŝt robãk ŝadła

2: iadowite^{g0} Powiadaia

3: iże sie rodzi z ścierwu o-
4: łowego, Iako fczźmiel
5: z Mulego, Sirfzeń z końfkiego/ á
6: Pfczchoła z wołowe^go ścirwu, Wfza-
7: kofz w tych ftronach gdzie Oflow
8: niemafz ani Mułow muřzą sie ro-
9: dzić inaczey gdyfz y Pczoły v nãś
10: nie z mięśa pochodzą. Ośfa ftařa
11: lupież z fiebie z feymuie á tak sie od-
12: mładza. Lęgą fię Ośfy w gęftwi-
13: nie wzgorę na drzewie/ á maią teź
14: wążę z wołku (ale nie ieft taki iako
15: Pfczeli. Gdyź Sirfienie z błotha
16: łobie gniãzda działaią, w murze al
17: bo w drzewie wyprochniałem. Zy
18: wi sie Ośfa wyfyllaniem owoczu,
19: gnoiu albo teź y mięśa iakiego/ al-
20: bo z pokarmu inřzych zwierząt. B
21: Gdy Ośfa vtonie/ tedy pořy-
22: panã fołą: ożywie, Iako y Mucha
23: od popiołu. Sirfzenie y Ośfy źã-
24: dnego kroła nie maią/ przetho teź
25: wiele złego na nie przychãdzã/ bę-
26: cżã mięřřzey niźli pfczchoły, zwłãřz-
27: cża gdy fą w iamach fwogich. A
28: miód gich ludziem sie nie godzi. C
29: Ośfa albo pfczchoła gdy vkãfi,
30: thedy bywã řpuchnienie gorãcze á
31: cżyrwone/ á żãdło gich tam zořta
32: nie gdzie zapchną. D

33: Czałem też on ko^{go} vjedzą, po-

34: czenie miewã/ y cznienie na wna-

35: trzu.

kolumna: d

E

1: Przeciw temu iadowi offi albo

2: pŕzczoły/ dobrze ieft emplaŕ z po-

3: leiu zwiercianego na bolenie przykładać.

4: F

5: Tãkiefz emplaŕ z liŕciã polne^{go}

6: ŕlãzu/ bol ten oddãlã. G

7: Theż bobek Kozi wyciãgã iãd

8: gdzie offa vkãfi. H

9: Też emplaŕ z miodu, z ocztha

10: y z ŕoli/ ieft dobri na to. I

11: Thãkiefz na tho pomãgã oleiek

12: bobkowy.

13: Muŕee. Muchy.

14: Capitulum. 68. grafika A

15: MVcha ieft robãk lotny

16: ktori iako y pŕzczoła bę

17: czy: gdy leci. Rodzi ŕie

18: z plugawych wilgotno

19: ŕci/ y tam też gdzie tak plugawo:

20: radã mieŕzkã, Mã theż żãdło iako

strona: 29

kolumna: a

Liŕt 29.

Rozmagitych.

1: pŕzczoła/ ktorem przyciãgã wilko-

- 2: ści: kiedy pije albo z kie nieczo/ tym
- 3: też żądłem łczypią j krew wyfifaią
- 4: mucha światło rada widzi á w o-
- 5: czy mu chodzić nie vmie. Ciepło też
- 6: rada miłwie. B
- 7: Auicenna. Muchy zabiją ar
- 8: fenicum: gdy z nim iakiey kałze mle
- 9: czney nawarzą/ they łkoro mucha
- 10: zakufi/ tedy zdychå. C
- 11: Zabijå ie też dym z kadzidla, y
- 12: tegofz Arfenica kurzenie. Thåkiełz
- 13: woda warzącz chebd czårny a niå
- 14: kropiącz. D
- 15: Tåkież muchy ginå gdzie vkro
- 16: pem kropią nawarzywłzy łiftu bzo
- 17: wego. E
- 18: Muchy pomågaiå na bolenie
- 19: oczu y na powieki/ A gdy ie łpåli
- 20: á popiol z miodem zmieszåwłzy na
- 21: miełcze obłyfiåle pomazuie/ thedy
- 22: włofy naråłtaiå.
- 23: Culex. Komor.
- 24: Capitulum. 69. A
- 25: KOMor iełt robåczek ia
- 26: ko y mucha maluczki,
- 27: łpiewå zawłze kiedy leci
- 28: wnatrz włzytek iełt proz
- 29: ny/ żåđło må długie á oftre kto-
- 30: rem łkorę człowieczå albo zwierzę
- 31: czå przepychå/ á takze nim iakoby

kolumna: b

- 1: Treftką krew wyfyfa. Na kwafne
- 2: rzeczy wazy/ o flodkie nicz nie dba
- 3: światło tak rad widzi: iż też około
- 4: świecze latającz częfto fie ożegã. B
- 5: Na wypędzenie komorow: oku
- 6: rzenie czynić żywiczã albo trocina
- 7: mi sofnowemi/ albo smolnem lu-
- 8: czywem/ albo krowińczem albo li-
- 9: stem czypryślowym. C
- 10: Na tho też pomagã/ kropiącz
- 11: wodã czo w niey warzã wilczy
- 12: groch albo rute z piołynem. D
- 13: Takież kropiącz wodã fiarcza-
- 14: nã albo z bagna warzonego.

kolumna: c

- 1: Iuz księgi fã o Ptha-
- 2: koch/ Teraz fie poczy
- 3: nã o Ribach.
- 4: Iako powietrze iest okrafzone Pta
- 5: ki: ktorzy mogã żyć na powietrzu
- 6: latającz. Tako też woda iest okra-
- 7: fzona Ribami: kthore w wodzie ży-
- 8: wiã pływaiącz. A tho wypifzemy
- 9: porząd przez Capitula: To czo ku
- 10: nafzemu pożytkowi godnego oba-
- 11: czymy. A zwłafzcza ku nafzey mo-
- 12: wie przyrodzoney.
- 13: Anquilla. Węgorz.
- 14: Capitulum. 70. [grafika](#)

15: WEgorz ieft rzeczón od

16: węža/ przeto iże k nie-

17: mu podobien ieft. Pi

18: łze Ifido, iż fie rodzzi

kolumna: d

1: ziemie flifkiew/ á przeto ieft sãm fli/

2: łki iako go mocznie łcifkã: tako fie

3: więczey wydzierã. Ale podobniey

4: ieft iż fie rodzi zflifkołci drugich wę

5: gorzy: gdyż nie ma roznołci w łwo

6: gim rodzaiu: ani płec męzka ani

7: niewiełcia w nich może być pozna-

8: na, Iako o ty piłze Vinceⁿ o na-

9: turze Ribiey.

10: Plin. Gdy ie pocźnie natura

11: rułzać albo pobudzać ku płodu: nie

12: moiã nafienia ani iaiecz z kãd by

13: był płod wypułzczone/ thedy fie trã

14: w ciałnych miełtczach/ albo na ka

15: mieniu/ albo na twardey ziemi/ á

16: tamo zołtawiaia flifkołć gełthã y

17: lipkã: Z kthorey fie drugie rodzã

18: Wiek ieft iego. 8. łãt/ może miełz-

19: kać y być żyw przez wody gdy iefth

20: wiatr od południa: 6 dni. Miełzka

21: w wodzie czyłtey ciekãczey/ w mę

22: tney nie może miełzkać. Zywie rib

23: kami drobnemi. A

24: Miełfo iego pierwey mułi piec

25: dobrze/ potym dobrze warzyć: iako

- 26: mięso łkopowe. B
- 27: Węgorz kiedy będzie w winie
- 28: vmorzony/ kto ono wino wypije: pra-
- 29: gnienie odeymuie. C
- 30: Sadło iego dobre iest gdy kto
- 31: chore wŕzy mǎ/ tedy thego ładła w
- 32: puŕzczać w wŕzy: rozpuŕciwŕzy na
- 33: ŕłónczu albo v ognia lekkiego.

strona: 30

kolumna: a

Liŕt 30.

Rozmagitych

- 1: Allec. Sledz
- 2: Capitulum. 71. grafika A
- 3: Sledz iesth riba morzka
- 4: iako piŕze then Ifido.
- 5: o przyrodzeniu rzeczy
- 6: gich. Koŕdy rodzǎy ri-
- 7: bi mǎ ŕwoie mieŕtce na ktorem ŕie
- 8: lepiej chowa: tak ŕledz lepiej ŕiecho
- 9: wǎ w Morzu zachodnym y w mie
- 10: dzy ziemney, Iako miedzy britra-
- 11: nijǎ á miedzy niemieczkǎ ziemiǎ.
- 12: To piŕze Plin. y Acto. w księgach
- 13: o rzeczach przyrodzonych. Iest lep
- 14: ŕzy tych księżyczow: poczǎwŕzy od
- 15: Sirpnia aŕe do Grudnia. Gdy
- 16: ŕwieŕy iest/ tedy barzo ŕmaczny, A
- 17: w ŕoli dŕugo moŕe być: dŕuŕey niŕli
- 18: inŕze riby, Ten ŕǎm wodǎ ŕyw/ á
- 19: przez wody ŕyć nǎ mniefy nie moŕe

20: Oczy gich iakoby świeczki świeczą

kolumna: b

1: w noczy, Stadem wielkiem cho-

2: dżą: mocznią sie ku inżem ribam,

3: Thako ie obaczaią ribithwi. Nad

4: nimi bywã żarza gdzie ſthoią albo

5: idą. A gdy zimie/ tedy idą w głę-

6: bokofci morzkie. B

7: Gdy ktho ma świerzb na pier

8: ſiach/ thedy rozerznawſzy go po-

9: dłuſzki: y przyłoż na on świerzb/ á

10: przeftanie. C

11: Gdy kogo z ije [!] pies, albo fmok

12: morzki/ thakieſz obłożyc niemi: nie

13: dopuſzczã iadu.

14: Aranea marlina.

15: Paiąk mozki [!]

16: Capitnulum [!] . 72. grafika A

17: Piſze Auicenna, iże Pa

18: iąk Morzki ieſth podo-

19: bny ku niedzwiądkowi

20: Iſido. Paiąk ieſth riba

kolumna: c

O ribach

1: morzkã rzeczona tako: iż vchem bi

2: ie/ bo ma na kończu ſkrzelow oſtre

3: koſci: kthoremi bije czo ſie do niego

4: przybliży/ grzbieth ma oſtri y na

5: nim oſtre oſci/ á iadowity ieſt. B

6: Pożtek thego Paiąka morz-

- 7: kiego ięft: gdy iego mięfo ftłucze á
- 8: zmieľzã z Drijãkwiã/ może leczyć
- 9: gdy ko^{go}z ije [!] wãż albo czo iadowi-
- 10: tego: maiącz w łobie iãd zimny.
- 11: Lampredula.
- 12: Capitulum. 73. **grafika** A
- 13: Piľze Woyciech wielki
- 14: w księgach O rzeczach
- 15: przyrodzonych: iż ięft ri
- 16: ba podobna ku węgo-
- 17: rzowi/ iedno iż ma łkorę czarnã á
- 18: łliľkã iako na węgorzu, Niektorzy

kolumna: d

- 1: ie łupiã/ niektorzy w vkropie odpa
- 2: rzaia, Mięfo gich ięft barzo flod-
- 3: kie, Wãtrobka acz mała: ale bar-
- 4: zo dobra Mielzka w wodzie cieka-
- 5: czey.
- 6: Cancer. Rak.
- 7: Capitulum. 74. **grafika** A
- 8: RAk ięft Riba czudna
- 9: ma nog oľm, dwie prze
- 10: dne/ á po trzech pobo
- 11: czech mnieyľzych, Sã
- 12: miedzy niemi niewiaľty y mężowie
- 13: Iako to znać iaľnie/ mężowie
- 14: maia dwa wãfy á oľtre miedzy brzu-
- 15: chem á miedzy ogonem/ á niewia
- 16: ľty nie miewaia gich.
- 17: Gdy maia poczynać/ tedy wľtepu

18: ią na fię/ gdy łama poczuie iże na

19: niey iest mąż/ thedy fie obroci na

strona: 31

kolumna: a

Lift 31.

Rozmagitych

1: bok/ á kniemu fie chciwie przytula

2: á tak vczynek wypełni naturi/ cho

3: waią fie w iamach przez pięć mie-

4: fięczy, A gdy ciepło przydze/ thedy

5: idą wzgorę do wody, Może być

6: żyw długo przez wody: gdy go mle

7: kiem napawaią. A odnawiaią fie

8: iako wężowie/ á gdy będzie łthari

9: tedy ma dwa kamienia białe wgło

10: wie łwoiey. A

11: Moczy iego łą thy: Auicenna

12: piłze, Rak łamiecz mą włzytki *czł^oki*

13: twarde iako kamień. Czo z tych

14: członkow będzie łpálne, iesth sub-

15: telnieyłzego niżli inłze kthore nie łą

16: łpálne. Ten proch zęby czarne wy

17: bieló: gdy tym prochem pomaże y

18: piegi y łukno natłufczone albo po-

19: mazane. B

20: Tenże proch gdy nim pofypuie

21: kto łwierzb/ tedy łufzy. C

22: Włciągó w oczu łzy takim o

23: byczaiem, zmiełzay ten proch złolą

24: á pomaży powieki: przelthana łzy

25: płynąc. Włciągó też quartanę od <http://rcin.org.pl>

- 26: iey moczy. D
- 27: Też rak rzeczny dobri ieft foch
- 28: ty maiącym/ vřth trudnego řtrã-
- 29: wieniã/ ale wielkiego pokarmu. E
- 30: Gdy fie kto zakole tãrnem/ v-
- 31: wãrz mięfo Rakowe z miodem/ y
- 32: řkorę ktoraby przifchła ku ciału: od
- 33: wilża iã. F
- 34: Iřaac. ii. iij. Raki y wřzytki ri-
- 35: by ktore maiã řkorupę/ piřze iř theż
- 36: o nich powiada Galienus: że řã od

kolumna: b

- 1: miękcżaiące żoładek/ dla nie ia-
- 2: kiej řlonofci w nich, A tak řzkodzą
- 3: żoładkowi.
- 4: Cetus.
- 5: Capitulum. 75. grafika
- 6: CEtus ieft riba morzkã,
- 7: więřzã niř ktorã w mo
- 8: rzu, Gebę mã w ciele
- 9: wielkã y iawnã/ ale w
- 10: niey dziuri ciałne řã, gdi młoda ieft
- 11: ma zęby czãrne/ á gdy řthara: ma
- 12: zęby biãłe.
- 13: Ty riby niekiedi wielkořć wody
- 14: wyrzygaiã/ iř niekiedy řodzie tym
- 15: wyrzyganiem przewraczaiã. A kie
- 16: dy Morze gra/ thedy idã miedzy
- 17: wełny á więczey poruřzaiã morze
- 18: ku igraniu y ku potopu krętow.

19: Then Cetus gdy mu przydzie

20: czwarty rok/ tedy sie złącza z Ba-

21: leną drugą ribą wielką/ á gdy iuż

kolumna: c

O ribach

1: sie złączy/ thedy iego korzeń będzie

2: odcięty: iże potym nie może sie złą-

3: czać, Ale idzie czo nã głębiey może

4: tak iże nie może być włowiony ża-

5: dną chytrócią ludzką, A dla tego

6: iefli go nie włowisz do trzech lãth,

7: iuż mu dãy pokoy. A tak go łowią

8: gdy chãczã gdzie ftogi/ thedy ribi-

9: twi iadã k niemu z pifzczki y z trę-

10: bacźmi/ á on do nich przydzie. (bo

11: on tego rãd fluchã) á płyńie podle

12: łodzi, á oni nãń wrzuczã ofęki żela

13: zne zgęftemi zęby: á wnet vciekaiã

14: á on do dna sie pułci j trze sie o zie

15: mię á tym sie więczey rani/ á wo-

16: da morzka flonã: rozije ony rany,

17: á tak zdechnie y wzgorę popłyńie,

18: A ribithwi go czekaia z radościã: tak o nim pifze Ifido. o przyrodzo-

19:

20: nych rzeczach.

21: Vczynki iego. A

22: Pifze Actor onim iże gdy igra

23: w Morzu/ znak iefth nawałności

24: wielkiey/ tãkiefz y Balenã znamio

25: nuie, chelono j afpis, ti riby morfkie B

26: Ten to Cetus/ to ieŝt wielorib,
27: nie ŝuie ani grizie/ ale poŝyrã po-
28: kãrm czãłkiem. Thako piŝe o nim
29: Ifido. Mã ciałne dziuri w gębie
30: albo we krtãniu: iŝ nie moŝe pokar
31: mu wielkiego poŝrzec/ ale drobne
32: ribki poŝyrã: ktore wonnoŝciã ŝwo-
33: iã do ŝiebie przywãbiã. C
34: Iorath piŝe o nim/ gdy Cetas
35: albo then Wielorib naŝienie ŝwoie

kolumna: d

1: wypuŝci/ ktore zbywã iŝ wŝytkiego
2: ie^{go} ŝona balona niemoŝe przijać dla
3: iego wielkoŝci/ tedy ono pływã po
4: wodzie, á zbieraiã ie. A to ieŝt Am
5: bra/ o ktorey piŝe Plato. w ŝwoich
6: księgach. Tako teŝ piŝe o tym na-
7: ŝieniu Auiceⁿna / á z nich ieŝt lepŝã
8: ŝzarã/ potym ŝoŝtã/ á potym ieŝt
9: rozmagitã, Mieŝzaiã iã z woŝkiem
10: Conche. Slimaki
11: morzkie.
12: Capitulum. 76.
13: Slimãki morzkie Iako
14: Plin. piŝe w księgach
15: dziewiãtych/ iŝe mie-
16: waiã mocznieyŝã ŝko-
17: rupę na ŝobie nizli ziemne, Rozlicŝ
18: ney ŝã barwy/ iedny biaŝey/ dru-
19: gie czyrwoney/ drugie ŝzarey, Wŝza

20: kofz lepsze są z nich białe.

strona: 32

kolumna: a

Lift 32.

Rozmagitych.

- 1: Vczynki gich.
- 2: Pafis powiadã/ flimak ofkro
- 3: bany/ spãlony/ czyfci zęby.
- 4: Gdy fie ktho sparzy/ thedy ie
- 5: stłukłszy: przyłożyć na sparzelinę, á
- 6: przeftanie boleść/ tho rozumiey o
- 7: morzkich á nie o ziemnych.
- 8: Cochlee. Slimacz-
- 9: ki ziemne.
- 10: Capitulum. 77. [grafika](#)
- 11: SLimacżki ziemfkie, Ia-
- 12: ko o nich piŕze Plin. w
- 13: księgach dziewiãthych
- 14: iŕze są robãczy w fkoru-
- 15: pach fie chowaiący/ maiã nogi y
- 16: chodzą na nich: á nie widzą/ rofzki
- 17: miewaią; aby łobie gothowali dro
- 18: gę tymi rofzkami
- 19: Vczynki.

kolumna: b

A

- 1: Iako tenze piŕze: iŕ dobre są ku
- 2: pokarmowi (zwłãfzcza w Africe)
- 3: Tu v nãs nie dobre. Dobre są tych
- 4: mięfa gdy Niedzwiãdek z ije kogo
- 5: stłukłszy á przyłożyć na ranę: na-

- 6: brǫwŏlzy gich z rzeki albo z Ńtawu, á
7: moŹe ie theŹ y warzone przyłoŹyć
8: na rany rakowe. B
9: Drudzy ie dlǎ tego naŃoliwŏlzy
10: chowaiǎ/ á gdy Ńie to przydǎ/ the-
11: dy przykładaǎ.
12: Conger. IeŃt riba
13: morzka.
14: Capitulum. 78. [grafika](#)
15: IAko Plin. piŹe iŹ ta ri
16: ba Conger ieŃt morzka
17: dłuŹgǎ/ na then **kŃtalŃt [!]**
18: iako węgorz/ ale dale
19: ko więtŹzǎ mocnǎ ieŃt: Pilipufza

kolumna: c

O ribach.

- 1: tǎ ribę zębami Ńwemi zkǎŃa, zimie
2: leŹǎ wiamach morzkich, á lecie wy
3: chodzǎ z nich, A tak ie łowiǎ lecie. A
4: Iey mięŃo barzo ieŃt Ńlodkie ku
5: iedzeniu/ á kiedy z południa wiatr
6: tedy on barzo tije. B
7: Corez ieŃt druga riba morzkǎ/
8: iako piŹe EuŃculap. iŹe gdy deŃzcz
9: idzie/ tedy Ńie Ńkrije w iameŹ Ńwoię,
10: dlǎ tego gdy na nie deŃzcz idzie/ te-
11: dy oflnie y potym zdechnie. C
12: Drugǎ riba ieŃt Kruk morzki,
13: dlǎ tego ieŃt rzeczon: iŹ kracze iako
14: kruk/ á w pierŃiach v Ńercza głos

15: łobie formuie (vřta vnie kråkaią) á

16: tako ie ribitwi poznåwaią j łowią.

17: Cocodrillus.

18: Capitulum. 80. [grafika](#)

kolumna: d

1: ISidorus o nim piřze

2: iżlie rodzi w Nilufie, á

3: ieřt żołty/ må cztherzy

4: nogi á żywie na ziemi

5: y w wodzie/ må gębę wielką á o-

6: tworziřtą aż do vřzu: nie må ięzyka

7: á gdy chce iefć/ thedy zatworzy o-

8: czy, Ptaczy mniemaią by zdechły

9: leżał: do niego lecżą/ á on ie chwy-

10: ta. Ludzie tamo mali fą/ ale řmia-

11: li fą: iż na wodzie pływaią/ á Co-

12: codrilla gimaią na grzbiethy gim

13: wřiadłřzy. We dnie mieřzka na zie-

14: mi á w noczy w wodzie, Tako piřze

15: o nim Ariftoteles/ ma zęby wiel-

16: kie y rozdzielone.

17: Vczynki iego.

18: Plinius w księgach przyrodzo

19: nych. xxviiij. Gdiż ieřt zwierzę takie

20: iż może być y w wodzie y na ziemi

21: żyw. Gdy go nadeydzie iego natu-

22: ra ku złączeniu z iego famiczą/ tedy

23: řie řkrobie zębami prawey cze-

24: łufci w prawy bok: pobudzaiącz na

25: turę. C

- 26: Kamienie w brzuchu ſwogim
27: mǎ, ktore ſǎ tey mocy, Kto go mǎ
28: przy ſobie/ tedy ſie febra nie gimie,
29: Dłǎ tego Egiptowie ſadłem iego
30: ſwoie niemoczne pomazuiǎ. D
31: Dijałco. piſze Lǎyno **Gobodril** [!]
32: **lowo** [!] ziemnego Cocodrilla: z wod
33: kǎ koprowǎ albo rozanǎ oblicze
34: pomazowane/ barzo czudnie bywǎ
35: y barzo biǎłe: kthore ſie richłó roſ-
36: płynie w wodzie.

strona: 33

kolumna: a

Liſt 33.

Rozmagitych

A

- 1: Auicenna w księgach ij. Lǎyno
2: Cocodrilluſowe/ bielmo ſpǎdzǎ z
3: oczu: roſpuſzczono w wodzie ku te-
4: mu godney.
5: Draco marinus. smok morzki.
6: Capitulum. 81. **grafika**
7:
8: Z Kxiǎg rzeczy przyro-
9: dzonych. Ieſt dziw o-
10: kruthny morzki: iako y
11: ziemny/ nie mǎ ſkrzydł
12: iako ziemny mǎ/ długi ogon mǎ
13: zakrzywiony/ głowę mǎ iako iego
14: ciało potrzebuie: mały/ małe mǎ
15: ſkrzele na grzbiecie za ſkrzydła/ ieſt

- 16: prędkie, Barzo iest iadowity z zara
17: zaiący swoiem iadem/ gdy ogo-
18: nem/ albo fkrzelmi vderzy/ tedy za
19: razi.

kolumna: b

- 1: Vczynki iego. A
2: Plin. wkxięgach. x., gdy go wło
3: wi á wľadzi w ziemną iamę albo
4: w doł/ nathychmiałt łobie meath
5: vczyni nosem łwogim.
6: Ten zafię piłze w księgach. 28. Iż piołynem lecżą iego iąd: iedząc
7:
8: Piołyn, albo też warząc: polewać
9: ranę. B
10: Czynią też naprzeciw iego ia-
11: dowi tey moczy z ocztu przyprawę
12: ktorey woniaią/ á nie łzkodzi gim
13: iadowitość morzkiego łmaku. C
14: Auicenna w czwarthych księ-
15: gach piłze, Iż rana łmoku *morzkie*⁶⁰
16: y inłzych wężow iadowitych: może
17: być vleczon nieiako iad gich/ ale ia
18: ko rana od nich vczyniona. Rana
19: od łmoku morzkiego/ gdy będzie z
20: łiarka z ocztem pomazana/ thedy
21: ią leczy. D
22: Sadło Cocodrillowo też tho
23: rozczynione z ołowem łkrufzonem
24: goij ranę. E
25: Tenże Auicenna y Galienus

- 26: Tegoż smaka mięso gdy go roze-
27: tnie y prziloży na ranę, tedy sie goij F
28: Sok piołynowy gdy go pufci
29: na ranę od smoka wczynioną tedy
30: z goij. G
31: Gdy smok zagrizie/ tedy czony
32: naskrobać y nasytać na ranę, á bę
33: dzie zdrow od boleści y od iadu.

kolumna: c

O riach

- 1: Delphin.
2: Capitulum. 82. [grafika](#)
3: Piŕze Actor iż Delphin
4: iefth podobny ku czło-
5: wiewi, y powiadã go być bratem człowiewo-
6: wi dla obyczaiow iego kthore mã z
7: człowiewkiem barzo blifkie.
8: Acz gło
9: fu nie mã/ thedy wždy mã łkanie,
10: dla te^{go} iż mã płucza iako człowiewk
11: y żyłę oftrã przez ktorã głos idzie,
12: Ięzyk nie iefth wolny/ ani mãiã o-
13: tworzyłtych wlt ani rozdzielonych,
14: mniemãiã aby przez nie głos wy-
15: pufzczały, wfy nie mãiã: iedno dziu
16: ri nieiãkie podobne ku fluchaniu,
17: Theż nie mãiã nozdrza czym by
18: woniały (á wŕzakofz wždy woniaia
19: Wiek iego 100 lãt y 60.

kolumna: d

- 1: Słodko śpiewaią/ á gędzby, albo
- 2: piškaniã barzo fluchaia. Arif. piške
- 3: Delphin thelko sam z rib/ w łobie
- 4: nie ma żółci. Gdy vmrze, tedy fie
- 5: do nie^{go} zbieżą/ á wziąwłzy go mie
- 6: dzy fię: thedy go niofã na głębia, aby go drugie riby infze nie z ijadły
- 7:
- 8: Dzieci gich łtadem chodzą/ á dwa
- 9: łtarzy gich łtrzegã/ iefłliby ktori z
- 10: nich zdechl/ tedy go wezmã na ra-
- 11: miona łwoie: aż go wyrzuci morze
- 12: na brzeg/ bo fie barzo miłuiã/ czo
- 13: o thym łwiãdczy Plinius. Gdy krol
- 14: Carigilki włowił iednego/
- 15: tedy fie zbieżeli do niego infzy Delphini ku
- 16: brzegowi gdzie on delphin był/ kto
- 17: rzy barzo płakali: iakoby miłofier-
- 18: dziã proszãcz, Krol poruřzony kãzał
- 19: puřcić delphina, A thako z nim w-
- 20: łzytczy wnet pořzli.
- 21: Vczynki gich. A
- 22: Kto będzie wãtrobę ie^{go} iãdł niż
- 23: go febra popadnie/ tedy mu nigdy
- 24: nie zařzkodzi y nie ruřzy go. B
- 25: Sadło iego rozpuřzczone á z-
- 26: winem zmiefzane, kto ie pije maiãc
- 27: opuchlinę; bedzie zdrow. C
- 28: Popioł z zębow ie^{go} z miodem
- 29: zmiefzany/ pomazuiãcz nim dziã-

30: ſła/ wſmierzã boleſć.

31: Eſtinis.

32: Capitulum. 83.

strona: 34

kolumna: a

Rozmagitych

1: WOYciech wielki o nim

2: piſze w księgach o zwie

3: rzętach: iż ieſt z rodza-

4: iu Rakow, iako na poł

5: ſtopy/ oſzny maią w miaſto nog/ á

6: gębę maią weſrzodku ciała/ ſą ia

7: koby ſkło w barwie ſwoiey, á podo

8: bni ſą ku niedzwiadkowi/ w mia-

9: ſtho zębów maią nieiakie oſzny w

10: gębie ſwoiey, Po pięci iaiecz mie-

11: waią ktore ſą gorzkie barzo/ á ſam

12: ieſt iadowity: ani go może ieſć.

13: Vczynki. A

14: Ten znã kiedy mã być zaburze

15: nie morzkie: zanorzy ſie do dna á

16: weznie kamieñ na dnie: iżeby był

17: mocniejszy przeciw wiathrowi/ á

18: tako ſtoij mocno iako kotwiczka w

19: ziemi. B

20: Ten to Eſtinus ieſt tak mocz-

21: ny/ iże gdy ſie chyci okrętu na dwu

22: ſtu ſtop/ tedy go zatrzymã naprze-

23: ciwko nãwãłnoſci wiethrzney nã-

24: więtfzey.

kolumna: b

- 1: Echyni.
2: Capitulum. 8. [grafika](#)
3: O Ktorim ik tako piŕze Ili-
4: Ieŕt na poł ŕtopy ribka
5: mała, iakoby j Eŕtinus
6: barzo mocna ieŕt, Ta-
7: ko chyciwŕzy ŕie łodziew: y nawię-
8: ŕzã zaŕthanowi iã aże ŕie nie ruŕzy z
9: mieŕtcza, Czo vczyniła Antonie-
10: mu hetmanowi rzymŕkiemu/ y Ce
11: ŕarzowi Gaiuŕowi/ tho ŕwiatczã
12: Iŕtorije Rzymŕkie.
13: Wiele ludzi ieŕt ktorzy go poży
14: waiã dla miłoci: y dla wzgardze-
15: nia. Thako gdy ktho komu łãkãw
16: tedy z nim pażywa [!] tego Echynu-
17: ŕa, Rzekãcz: day by ŕie nas ta mi-
18: łoci trzymała/ iako ŕie Echynus
19: trzyma kogo ŕie gimie, A takieŕz ku
20: nieprzyjazni czyniã z tym Echynu- [!]
21: nufem. [!]

kolumna: c

O ribach.

- 1: Vczynki iego. A
2: Iego mięŕo ieŕth zołãdkowi
3: barzo przyjemne/ y żywot odmięk
4: czã. B
5: Tego Echynuŕa ŕkora: ŕurowã
6: bywã przymieŕzanã lekarŕŕthwu ku

- 7: świerzbiowi przyprawnemu. C
- 8: Gdy iego łkorę łpali czyłcie/ te
- 9: dy ten popioł łypać na rany zapłó
- 10: wane/ á niedopułci ranie łie rozłze
- 11: rzać. D
- 12: Plin. li. xxij. Ty niewiałty ktore
- 13: cięłzkie czo zdiatkami chodzą: przy
- 14: więzua go do łiebie/ thy nigdy nie
- 15: porzuczają/ á gdy czas przydzie ro-
- 16: dzenia/ tedy lekko rodzą (przeto go
- 17: w łoli chowaią). E
- 18: Tegołz mięło zatwardzają zółą-
- 19: dek. F
- 20: Tegołz łłukłłzy z iego łołciami
- 21: dąy z winem wypić/ thedy łkrufzy
- 22: kamień w nerkach/ albo w łiechie
- 23: rzu. G
- 24: Skorupy Echynufowy łthłu-
- 25: czone/ á z wodą rozpufzczone/ łiel-
- 26: mo z oka łpądżają, á niedopufzczaią
- 27: mu więczy być. H
- 28: Echyni gdy będą żywo łpałó-
- 29: ne/ á gdy gich proch ktho pije ma-
- 30: iącz łiegunkę: przelłanie od tego.
- 31: Erox.
- 32: Capitulum 85.

kolumna: d

- 1: WOyciech łowie
- 2: da w łkxięgach łwogich
- 3: Erox łełth łiba łielka

- 4: którą zową Wifza/ sie rodzi w Dunaiu/ y w inych rze
5: kach ktore płyną do dunaia Ieft ri
6: ba wielka, Na dwudziestu y na czte
7: rzech stop/ ma skorę biłą y gład
8: ką/ łufki żadney y na fchi..
9: kości nie mą w głowie á żadney/ ie
10: dnę chrzęłkę wzdłuż w mia
11: łto grzbietu/ w nim ieft tłzcza wżyt
12: ka, iakoby ią fwidrem przewierciał
13: á nie maią iney żadney kości w fo
14: bie iedno chrzęłkę. Mięfo iego iefth
15: dwoiakiego smaku. Grzbiethowe
16: smakuie iako wołowe/ brzuch iego
17: iako wieprzowe/ fadło miedzy mię
18: sm iego ieft iako wieprzow.
19: Thamořz ieft riba ktorą zową
20: Lafz/ podobna ieft ku Łofofiowi, a-
21: le mą czeluć odřpodnią zakrzywio
22: ną iako orzeł/ á mą dziurę w niey
23: ktorą ciągnie pokarm w zywo[tá]

strona: 35

kolumna: a

Liřt 35.

Rozmagitych

- 1: mięfo iego czyrwone/ y nie tak do-
2: bre iako w łofofiu, á tego zową po
3: nařzemu Klepień.
4: Ezox. Iefiotr. Capitulum. 86. grafika
5: PLinius w księgach O
6: przyrodzonych rzeczach
7: Powiadå iże iefth riba

- 8: wielkã/ na dwanaście
9: łokci: iż iey maią dofyć cztery ko-
10: nie ciągnąc/ ielito iedno mã/ kofci
11: mało y to wżytko chrzęłki/ ielitho
12: małe/ bo mało ije: y to piãfek/ wã
13: troba ie^go ieft wielkã á barzo łodkã
14: tak że iey przed łodkością niemoże
15: iefć/ á dlã tego iã żołcią pomazać
16: mufi: żeby lie łodkość odraziła, A
17: gdy go chczefz warzyć/ rozerzni od
18: głowy do ogona: thako długo iako
19: wołowe mięfo warzyć/ á gdy v-
20: wre: włóż go w oczeth mocny/ bo
21: w oczcie może długo trwać/ á tãk

kolumna: b

- 1: iefć. Dobrzeć go też pożywać z ko-
2: rzeniem/ á zwłãżcza z Pieprzem,
3: albo zczołnkiem kto pieprzu niemã
4:
5:
6: Ikri iego dobre fã barzo/ ktore
7: tak íprawiać mãż, odeymi od nich
8: namnieyżã żyłę/ wypłocz ie wi-
9: nem ciãłem dobrze/ albo oczthem
10: mocnym/ pothym ie rozgarni po
11: íthołowi/ albo po dełzczcze aby do-
12: brze przefchły/ á gdy przefchnã/ te
13: dy ie wkładz w worek z rzatkie^g
14: płotna/ aby z nich wżytka wilgotność
15: wyfzła nadoł/ á kładz ie rękã abys

- 16: gich nie pogmiotł warzechą/ á gdy
17: iuż przełchną y wyfiąkną: wkładz
18: ie w iaką Fałkę, Gdy gich będzielz
19: chciał pożywać: pierwey ie vpiecz
20: małz takowem obyczaiem Wezmi
21: bochen chleba ciepłego/ wymi z nie
22: go oyłrzodke: nakładz Ikier á za-
23: łzpunthuy zafię chlebom/ y przylož
24: do ognia á obraczây abys nie łpâ-
25: lił, gdy fie vpieką: przydrobić czebu
26: le y pieprzu tartego włypać: dobrze
27: iełt. Vczynki iego. A
28: Kliy iego dobri iełt ku klijeniu,
29: bo fie wody nie boij/ á dlâ te^{g0} Ta-
30: tarowie kliją łobie łiodła y łtrzały
31: bo choć fie zmăczâ y w wodzie mo
32: knie/ tedy gim nicz nie wadzi. B
33: Łufka iego iełt miăłsza y łzyro-
34: ka na grzbiecie, na bokoch drobniej
35: łza. Szyroką okładaia łiodła Ta-
36: tarowie y Mołkwa, Czerkałowie,
37: A drobniejłzâ/ łzable/ nożny/ y rę-
38: koiełci gich.

kolumna: c

O ribach

- 1: Felchus. et Galata.
2: Capitulum. 87. [grafika](#)
3: ISidorus. Felchus iełt
4: woł albo byk morzki
5: á łkora iego kołmatha

- 6: p[ł]tra zbia[ł]ych y z czar
7: nych w[ł]ofow/ á p[ł]trociny rozdziel
8: ne/ na ziemi/ fie rodzi iako ine zwie
9: rzę y czyczki dzieci karmi/ kthorich
10: zawždy miewa dwoie/ nie w[ę]czyey
11: ani mniey, Thrudno go zabić/ aże
12: mu głowę pierwey mu[fi] vci[ę]ć/ bo
13: ie[st] barzo moczne zwierzę y okru-
14: tne/ nie telko na in[š]y rodzaj: ale y
15: na [š]woy/ bo z żoną [š]woią v[š]taw-
16: no walczy/ a gdy iedną zabije, tedy
17: druga poymie, A tako ie bije aż go
18: [š]mierć zaydzie, albo go też żona za
19: bije. Vczynki. A
20: Syrzy[ł]ko tey Felchus: ie[st] po-
21: dobne iako Ga[š]torem

kolumna: d

B

- 1: Godzi fie ktorzi maią niemocz
2: S. Walantego/ y niewia[š]tham
3: ktorim macica wynidzie: gdy ie pije
4: ro[š]pu[š]ciw[š]zy w wodzie. C
5: Galata gdy poczuie p[ł]od w [š]o
6: bie/ tedy gi wyciagnie z fiebie, ie[st]-
7: li będa iu[ž] dorofle/ tedy ie zo[š]tawi,
8: á ie[st]li [š]a małe barzo/ tedy ie zafię
9: w[ł]oży w matczyniecz aż dorof[š]a.
10: (Gardus)
11: Capitulum. 88. grafika
12: ACtor pi[š]ze otich ribach

- 13: iże Gardus iefth riba
14: rzeczna/ barzo fmacż
15: nã y wdzięczne^{go} fma-
16: ku/ iefth podobnã Vendufzowi/ ie-
17: dno iż Gardus mã czyrwone oczy
18: á obie ribie fã frzednie. Ifidorus.
19: Gladius. Miecż, ta riba iefth rzeczõ

strona: 36

kolumna: a

Lift 36.

Rozmagitych

- 1: na/ iże mã nos iako miecż oftri/ y
2: tym Okręty dziurawi á potym za
3: topi. Ariftoteles go zowie Hafta-
4: rušem/ iże nos ma iako włocznia,
5: Iefth podobna ku niedzwiadkowi,
6: riby fie barzo boiã iego. bo ma pod
7: fkrzelem ieden hak: kthorim zacina
8: infze riby/ á gdy go pobacżã/ tedy
9: fie **rocbieżã** [!] .
10: Vczynki A
11: Pli. piŕze iż iefth małe zwierzę ia
12: ko niedzwiadek á podobny ku paiã
13: kowi. Ten to ribę hakiem, ktori ma
14: pod fkrzelem: ine riby fiecże/ **orkę-** [!]
15: **ty** [!] rozcina. B
16: Ifido. Glaucus iefstteż rzeczõn
17: bo iefth biały/ ten fie nie vkazuie le-
18: cie/ iedno kiedy chmurno. C
19: Ariftoteles o nim tak powiada
20: iż mieżka w iامية ſzeŕcdziefiãt dni.

21: á nie wkażuie sie á zwłafzcza w Ca

22: nicułę.

23: Lepus Marinus.

24: Zaiącz Morzki.

25: Capitulum. 89.

26: ISidorus. Ten to za- [!]

27: ącz [!] iefth podobny ku

28: zaiączowi ziemnemu

29: głową y wżyma telko

30: á dla tego gi tak zową.

31: Vczynki.

32: Auicenna o nim piŕze: iż iefth bło

kolumna: b

1: tne zwierzę iakoby dzikie. B

2: Iego krew iefth barzo ciepła, á

3: chędoży sukno. C

4: Głowa iego spaloná, roŕci wło

5: sy gdzie były parchy. Vczyniwŕzy

6: z iego popiołu á z sadła Niedwie-

7: dziego/ wyciągá włoŕy y mech. D

8: Poczytaią go być miedzy infze

9: thruciny/ albo ŕzkody płuczam/ iŕze

10: kto go pożywá/ tedy rani płucze. E

11: Gdy ŕamiczę niewiaŕtha brze-

12: mienná vyzrzy gdy sie iey zoładek

13: brzydzi/ tedy porzuci wnet. F

14: Zafię ŕamiecz gdy ŕtwardzieie

15: w ŕoli/ tedy go noŕić na biodrach, á

16: nie porzuci ŕádná niewiaŕta. G

17: Zaiąc iefth riba iadowita/ á ie^{go} <http://rcin.org.pl>

- 18: popioł na powiekach włosy wyr-
19: wane ktore fą złe, ktore rzeżą w o-
20: czu/ tedy iuż nie vroftą drugie. H
21: Tym zaiączem fwieżym/ ktho
22: mǎ kurcz wnogach: natrzeć natim
23: mieftczu. I
24: Tǎkiefz kto mǎ wrzody w gar-

kolumna: c

O ribach

- 1: dle/ thedy przyłóżyć/ á podefchnǎ
2: richło. K
3: Krew iego ieft dobrǎ dlǎ wrzo-
4: du ktori zowǎ wǎglikiem/ bo iefth
5: barzo gorǎcy iako wǎgl rospǎlony L
6: Auicenna piŕze iż ieft barzo ia-
7: dowity. Krew iego gdy iǎ ktho pije
8: w iakiem trunku/ tedy fie mu tako przydǎ/ cialny oddech, oczy czyrwo
9:
10: ne/ kaŕzel ŕuchy/ krwiǎ pluie/ thru-
11: dnoŕc pufzczaniǎ vriny/ vrina mo-
12: dra/ y łayno modre/ bolenie w zo-
13: łǎdku/ wraczenie zbythnie krwiǎ/
14: zołtǎ niemocz/ bol w nerkach/ pot
15: ŕmierdzǎcy/ brzytkoŕc pokarmu. m
16: Gdy ten ŕtruty wyzrzy riby: lę-
17: kǎ fie gich, á **widzimu** [!] fie iakoby w
18: gębie miǎł ŕmrodliwǎ ribę/ y tako
19: mu fie rzygǎ. N
20: Tę chorobę leczǎ mlekiem ko-
21: ziem/ ktore ieft oŕtatnie lekarzŕtwo,

22: mleko oflowi/ mleko niewieście, ra
23: ki rzeczne, leż pieczony, albo krew
24: iego/ lekarstwo iego iest, Namocz
25: nieyże iest Lebiotka wodną świeżą
26: y krew gąfiorowa/ á mocz człowie
27: czy stari/ to zmieszawszy ma pić cie
28: pło. Znak tego iest gdy iuż ku zdro
29: wiu przychodzi/ tedy fie rib nie brzi
30: dzi. O
31: á iestlibymu [!] przyfzły fuchothy
32: thedy maią być leczone obyczaiem
33: fwogim.

kolumna: d

1: Lucius. Szczuka.
2: Capitulum. 90.
3: Actor. Szczuka iest ri-
4: ba rzeczna/ rodzi fie w
5: stawie y wieziorze, ma
6: gębę szyroką/ zęby o-
7: stre, Lowem inlych rib mnieylych
8: zywie/ ktorey fie telko okoń przeci-
9: wi: podniołly wzgorę skrzele ktore
10: ma ofthre/ ogonem fie obraczá do
11: Szczuki. Zywie też zabami/ zoł-
12: wiami/ á to kiedy fie wykryzy. A
13: wzakofz chorim ludziom lepszá iest
14: dla tego/ bo iest miedzy
15: inemi riba-
16: mi ciepłey y fuchey naturi. Nie po-
17: thrzeba o niey wiele pifać/ bo iesth

- 18: każdemu iawnã/ iakã ieft y wielkã
19: to wiemy dobrze. Vczynki.
20: Szczuka wglowie swoiey mã
21: kamień podobny ku KrzyŹtãłowi:

strona: 37

kolumna: a

Lift 37.

Rozmagitych.

- 1: kiedy iuŹ będzie Źtarã/ á iako Źtar-
2: Źza/ tako więŹŹy ma. Gdy czo gi
3: mie/ tedy zawŹdy za głowę/ á gło
4: wę pierwey Źtrãwi/ pothym aŹe do
5: ogona. B
6: AriŹto. Poczyna Ikri tha riba
7: kiedy na więŹŹy wiatr z połnoczy
8: ieft. Tãkiefz y drugie wielkie riby. A
9: gdy Źie wygikrzy/ tham z tãd idzie
10: czo moŹe nã głębiey y nãdaley/ á
11: to przeto aby iey dzieci nie gabały:
12: gdyŹ iuŹ ine poczynã, Miedzy inŹze
13: mi ribami: ieft ciepleyŹã y fuchã w
14: przyrodzeniu Źwogim/ á przeto iã
15: dopuŹczãiã iefć chorim: ktorzy ma
16: iã albo cierpiã zimne choroby, Tę
17: lepŹã nad inŹze riby poczytaiã. To
18: piŹe Plinius y Auicenna o przyro-
19: dzonych rzeczach.
20: Murix
21: Capitulum. 91.

kolumna: b

- 1: MVrix ieft małŹ morzki

- 2: ktori też włazi w łkoru
- 3: pę iako j małżowie, kto
- 4: rzi in accygo zową Ko
- 5: kilem/ dla tego iż gdy ią łupią że-
- 6: lazem, tedy łzy z oczu czyrwone ia
- 7: ko purpura wypuścza/ o tym piŕze
- 8: Ifidorus.
- 9: Vczynki. A
- 10: Pli. Li. xxxij. Skorupa gdy bę
- 11: dzie tego małża łpãlonã/ á zmie-
- 12: ťza iã z miodem przeŕnym/ gdy kto
- 13: mã rany w głowie/ tedy pomazać
- 14: á z goij ťie. B
- 15: Tenże proch z miodem/ gdy ko
- 16: mu zęby prochniejã albo czyrniejã
- 17: dobri iefth ku mazaniu działł albo
- 18: zębow. C
- 19: Ten też proch z miodem/ piegi
- 20: na obliczu zgłãdzã/ y zmarzki roz
- 21: ciãgã na obliczu/ y thrwaiã przez
- 22: siedm̄ dni/ á oŕme^{go} dnia zafię hi[al]
- 23: kiem pomazać/ tedy trwaiã dłu^{go}
- 24: zafię odnawiać yle potr[zeba]. D
- 25: Tym ťie tez leczã b[olãczki kto-]
- 26: re ťie czyniã za vřz[yma też onym]
- 27: pomãgã ktore w [gardle ťie czyniã]. E
- 28: Zafię po[pioł tego małża, po]
- 29: mãgã kiedy [y komu iefth bielmo na o-]
- 30: czu: z oleiem zmieřzany y puchlinę
- 31: cień[czy]. F

- 32: [Ten też popiół pomaga pier-]
33: [fiam: gdy dziewczę albo niewieście]
34: [czyczki opuchną, a zwłazcza gdy]
35: [iuz naraitaia z dzieci, iako tho po-]
36: [fpolicie bywa.]

strona: 37v

kolumna: a

O ribach

- 1: Mulus.
2: Capitulum. 92.
3: Plfze Ifidorus: iz ta ri-
4: ba muł iefth rzeczona
5: iz iefth miękka y cienka.
6: Plinius mała riba ale
7: smaczna, iefth pokarm flachetnych
8: [lu]dzi/ y wielkich panow/ á ty ktore
9: [lepze] z nich fã/ ty maiã dwoię bro-
10: dę tym fie żywią czo fie na brze-
11: gu od [fłoń]cza y od wiatru zefchnie
12: [to ona ije].
13: Uczynki.
14: [A GDy kogo zije niedz]wiadek, choć
15: [ziemny, choć morzki g]dy z thym
16: [mułem ranę pomażę albo] go bę-
17: [dzie iãdł, tedy bedzie zdrow. B]
18: [Tego też Muła popiół głowy]
19: [gdy ia [pałã,] [dobri iefth naprzeciw]
20: [każdey thruciznie, a zwłazcza gdy]
21: [kto od grzybow nie może, tedy go]

kolumna: b

- 1: pić z winem mocnym.
- 2: Popioł iego głowę: z miodem
- 3: zmieszany leczy. Kthorzy maią w
- 4: członkoch bolenie albo ściijatikę, ty
- 5: głowy maią być spalony w garn-
- 6: czu nowym polewanym. D
- 7: Thy riby nie są dobrim pokar-
- 8: mem/ bo zatkaia żyły ktore wzrok
- 9: oczom sprawiaia/ á thak wzrok o-
- 10: czom tępią. E
- 11: Gdy będzie ftari Muł/ to ieft
- 12: gdy długo leży: bądź fuchy/ bądź
- 13: też nie fuchy, gdy go zdrobi á da w
- 14: trunku wypić, tedy pobudza vomit
- 15: to ieft wraczenie. F
- 16: Gdy go też w winie vmorzy, á
- 17: będzie kto pił to wino/ tym sie mu
- 18: będzie więczey chciało wina pić.
- 19: Oftrea.
- 20: Capitulum. 93.

strona: 38

kolumna: a

Liść 38.

Rozmagitych

- 1: AMbrofius piŕze/ y theż
- 2: Ifidorus. Gdyż tha
- 3: Oftrea albo ten mał-
- 4: żyk chce vżywać lep-
- 5: ŕzego powietrza: wylezie z ŕkorupy
- 6: aby sie ochłodził na wietrze/ thedy
- 7: rak ktori iey ieft nieprzyjacielem: ka-

- 8: mień wrzuci nanię między fkorupę
9: á między iey ciało/ aby fie nie mo-
10: gła w fkorupę fkrić/ tedy ią vchwy
11: ci á iey ciało ije.
12: Ten mąż mą w łobie iednę per
13: łę bardzo drogą w they małżowinie
14: przez wodę morzką ftanowi y vma
15: cznia fie/ którą trudno y v krolow
16: naleć/ bo ieft nie znaczną/ á tako
17: nie bączą chłopi kthorzy miefzkaią
18: przy morzu aby była Perła: kładą
19: ią z inemi kamieńmi profthem na
20: kupę.
21: Vczynki A
22: Ta małżowina/ iefth pokarm
23: famych panow/ bo iey radczey po-
24: żywaią niżli infzych rib. B
25: Gdy zaiącz morzki z ije/ thym
26: go leczą od iadu: przykładaiącz ie^{go}
27: mięła. C
28: Gdy kto mą brzytkość, tedy go
29: iedz á przeftanie. Zywoť lekko prze-
30: pułzczą. D
31: Gdy kto mą kurcz przez rany
32: tedy go z miodem pić mąfz/ albo w
33: miedzie warzonego vżywać. E
34: rany w miechierzu goij y czifci F
35: Gdy go warzy w fkorupach ia
36: ko iefth fām w łobie/ bardzo fą po-

- 1: trzebne y dobrze gich wody w ktorich
- 2: fą warzone: przicziniać ią do inych
- 3: wodek/ ktore fą ku piciu fprawione. G
- 4: Te^{go} fkorupa fpålona zmodem [!]
- 5: goij w gardle iagodę którą zową
- 6: czopek/ y theż ine wrzody kthore fie
- 7: czynią w gardle. H
- 8: Dijaſcorides powiadå: iże gich
- 9: fkorupy fpålone/ maią mocz wyfu
- 10: fzać rany zapfowane/ ropę dawną
- 11: ktore barzo płyną á niemogą być
- 12: wyfuſzone. A tak fám o fobie ſwiad
- 13: czy: iż tego na fobie y na innym do-
- 14: ſwiadczył. I
- 15: Gdy kto mą głębokie rany/ te-
- 16: dy thy oftrzegi fpalić/ y zmiefzać z
- 17: ſtarem ſadłem á z nowem mallem
- 18: y przyłożyć na ranę.
- 19: Purpura.
- 20: Capitulum. 94. [grafika](#)

kolumna: c

O ribach

- 1: PVrpuri fą małżowie,
- 2: morzkie/ fkorupą fie za
- 3: kriwå z wierzchu y ze-
- 4: fpodku/ Kthore fie na
- 5: wioſnę zbiegaią ku tarciu/ á gdy
- 6: fie trą, tedy wodę ſwoiemi flinami
- 7: po flinią, iż fie po wodzie włoczy ia
- 8: ko ſmårki/ mieſzkaią pięć dzieſiath

- 9: dni przez wody w łwogim gl^oanie,
10: albo **fli^okofki** [!], Gdy ie chcesz pomo
11: rzyć/ kładz ie do wody ciekączy/ á
12: tako zemrą, Do roku roftą, do łcir
13: wu łie z chodzą albo częgo łmro-
14: dliwego.
15: Vczynki. A
16: Plinis. Purpura broni od tru
17: ciny: popioł tey tho purpuri nap^o-
18: łony z **korup** [!] z miodem zmiefzany,
19: rany głowne leczy. B
20: Tenże theż popioł z tych łkorup
21: z miodem zmiefzany/ barzo iegoi,
22: Czyczki gdy bolą/ albo łie łpadaia
23: vczyniwłzy pl^ołtr z niego y przyło-
24: żyć. C
25: Diałcorides/ tey purpuri łkoru
26: pa ielł fuch^o/ á dl^o tego łufzy rany
27: kaźde á wł^ołnie działłla/ dziwe mię
28: o w ranach grizie. D
29: Tym ktorzy cierpią wielką nie-
30: mocz/ leczy theż chorobę łwoią łu-
31: chą y ciepłą moczą/ bo żywot roz
32: wilżaią y wilgotny czynią.
33: Sepia.

kolumna: d

- 1: Capitulum. 95.
2: ISidorus piłze: iż ta ri-
3: ba ielłh łprołna: gdy łię
4: złączą z łamczem/ tedy

- 5: wŃthy poczyna w łobie
6: płod/ iako Iafzczorka, Tey to riby
7: taka mocz czyrnidła iest/ gdy tłu-
8: łtołci w lampę wleie á zapali ią/ te
9: dy oni ludzie wŃzytczy kthorzy przy
10: tym Ńwietle będą, Czarni będą ia-
11: ko murzynowie/ thy riby pływaią
12: parami/ na koždy czas iaycza ro
13: dżą/ ktore Ńie Ńtanowią w czterdzie
14: łci dny [!] Gdy Ńamica rodzi/ Ńamiecz
15: iey naŃladuie, á na ziemię Ńie na ty
16: Ikri pułzcza aby ie ożywił.
17: AriŃtoteles piłze iż ta riba kto-
18: ra iest Ńamiecz: ma pod gardłem ie-
19: den członek: w ktorim ma naŃienie
20: męzkie, á Ńamicza ma wnątrz dwa
21: członki w ktorich ma pełno iaiecz,
22: albo Ikier.

strona: 39

kolumna: a

Liłt 39.

Rozmagitych

- 1: Vczynki. A
2: Kołci tey riby Ńtłuczone, człŃcią
3: dziąłła, jzmazy ciełŃne zgłądzaia
4: mięfa nie ruŃzaiącz. P
5: Gdy komu bielmo na oczu iest
6: bądź koniowi/ albo ktoremu czło-
7: wiekowi/ choć zwierzęciu: gdy tym
8: prochem z tych kołci ribich poŃypu
9: ie/ tedy zginie. C

- 10: Gdy ty kołci łtłucze á będzie
11: ie pił on ktho chorobę cierpi w pier-
12: śiach/ albo w macicy/ tedy będzie
13: zdrow. D
14: Plinius piłze/ gdy kto czyrwo-
15: ne oczy mą/ albo opuchłe powieki
16: thedy łkorę oney ryby maczaiącz w
17: mleku niewiełcim: vzdrąwią. E
18: Popioł they ryby z łkory/ blizny
19: na oczu vzdrawia, y bielmo z oczu
20: v zwierząt zgania. F
21: Thy ryby odwilzaią żywoth/ á
22: łkurupa [!] łtłuczona/ rołpułciwłzy ią
23: wodę gęłto, y przyłóżyć na załtrzał
24: wyciąga łtrzały. G
25: Spądzaią theż piegi na liczu
26: popiołem z tych kołci. H
27: Dziwe mięłto w ranie gubią. I
28: Kołć z brzucha tey to ryby: gdy
29: będzie łtłuczona á proch na chułtę
30: przyłóżony będzie/ thedy bieli zęby
31: gdy niem pociera. K
32: Oblicze też ten proch z tych ko
33: łci bieli/ kthori łpułzczaią z małcią
34: żołą.

kolumna: b

- 1: Scorpio. Scolopeⁿdra.
2: Niedzwiadek Morzki.
3: Capitulum. 96. grafika
4: PLinius. Scolopendra

- 5: morzka, iest iako j ziem
6: na iest którą zową fto-
7: nog/ ta Scolopendra
8: gdy wędę poźrze, tedy wŕzytki wnę
9: trznołci wywracza z siebie: iż wedę
10: zwroci/ á gdy wędę z wroci/ thedy
11: zalię poźrze w fię wŕzytko wnątrze
12: Vczynki. A
13: Plin. Li. ix. o rzeczach przyro-
14: dzonych, Gdy ko^{go} niedzwiadek z ije
15: morzki/ tedy fokiem z miętki poma
16: zać/ albo tez przyłózić na ono mief
17: cze/ á odpędzi wŕzytek iąd. B
18: Mułem tez pomazaćono [!] mief
19: cze/ a będzie zdrow ktori Muł iest
20: riba morzka.

kolumna: c

C

- 1: Zołć morzkiego Niedzwiadka,
2: blizny gładzi: gdy nią pomaże. D
3: Gdy go vmorzy w winie/ ktho
4: ma w miechierzu albo y w nyrkach
5: bolenie/ albo kamień/ tedy gdy te^{go}
6: wina kto fie napije to cierpiącz: czo
7: by zaważyło pieniądz/ wypędzi bol
8: y kamień skrufzy. E
9: Zołć morzkiego Niedzwiadka
10: między inemi zołciami iesth poży-
11: tecznieyŕza: wŕzytkich zwierząt. Na
12: przod iż gdy ktho płacze/ albo mu

- 13: łzy z oczu płyną, tedy pomazać na
14: czelufciach/ á przeftaną płynąć,
15: Mgłę y bielmo z oczu fpądzã j kie
16: dy zmięłfzeią powieki/ tedy poma-
17: zać. F
18: Auicenna teź piŕze o niey/ tako
19: mowi/ żuželica którą zowã wiŕnia
20: gdy iã ŕthłukã á zmiefzaiã z żołciã
21: Niedzwiadkowã/ Leczy ranę kiedy
22: niedzwiadek ziemny z ije. G
23: Gdy kogo Niedzwiadek z ije,
24: tedy mu ŕie brzuch wnet nadmie/ y
25: poydã mu wiathri z brzucha przez
26: przyczyny/ lekarztwo iego ieŕt/ ia-
27: ko y lekarztwo od Smoka morz-
28: kiego, Toŕz piŕze Auicena w czwãr-
29: tych księgach.
30: Stincus.
31: Capitulum. 97.

kolumna: d

- 1: AVicenna piŕze o nim
2: iżby ŕie rodził w Ny-
3: lufie/ á łowiã go w
4: Egipcie, ieŕt podobny
5: ku Iafzczorcze.
6: Vczynki. A
7: Diaŕcorides piŕze iż ieŕt zwierzę
8: w Indij o czterzech nogach/ podo-
9: bne ku Iafzczorcze/ ale ma brzuch
10: dłuŕzy. Tego mięŕa kto ŕie go na-

- 11: pije z winem, iednym połknieniem
12: tedy nie może być nafyczon wczyn-
13: ku z niewiaftą/ y takiefz niewiafta. B
14: Potym też Woyciech piŕze iŕ-
15: by było zwierzę morzkie/ lifowatą
16: ma ŕkorę na łobie. Ktho go trochę
17: ŕkufi z trochą wina/ nie będzie na-
18: fyczon tey to luboŕci cielefney, choć
19: w miaŕto nafienia: krew wypuŕcza
20: tedy mu ŕie chce, A nie przeŕthanie
21: chęć takowa: aŕ będzie pił ŕok z la-
22: ctuki

strona: 40

kolumna: a

Liŕt 40.

Rozmagitych

- 1: Teucha. Piŕkorz.
2: Capitulum. 98. [grafika](#)
3: ACtor piŕze iŕe Teucha
4: ieŕt riba ktorå ŕie rodzi
5: w rzecze albo w iezie-
6: rze iako węgorz/ y ta[ka]
7: ma ŕkorę iako węgorz: iedno iŕe
8: czarna y błotna. A to ieŕt Piŕkorz,
9: błotem żywie więczy, mieŕzkå w ie
10: zierze á nie w rzecze/ albo theŕ y w
11: ŕtawie: gdzie ieŕt woda ŕtoiącå, nie
12: ieŕt takiego ŕmaku iako węgorz/ ta
13: kiego theŕ ieŕt trudnego ŕtråwienia
14: iako y węgorz.
15: Ifidorus. Titimalus ieŕth riba

- 16: od kwiatku gimie łobie łpofobiła,
17: y tako ią zową, ieft riba długa, ma
18: łkrzele na głowie iako grzebień, gę
19: bę otworzyftą wielką/ á fama ieft
20: długa/ z niey pożytku nie mǎsz *žadne*⁸⁰ /
21: przeto oniey piśać mało ieft.

kolumna: b

- 1: Thorpus ieft riba iako łqatina
2: ktorǎ miafto grzebienia ma chrzęł
3: kę/ á tako ta riba ieft barzo mięfi-
4: łtǎ/ ta to riba kiedy rodzi/ tedy wy-
5: nidzie na brzeg y rodzi nafienie/ á
6: ofmǎdziefiǎt dzieci miewǎ/ ta theż
7: riba w błocie łie zakriwǎ y miełzkǎ
8: Vczynki Thorpeufzowy. A
9: Plinius o nim piśze. L.xxx ij.
10: Gdy go ktho ije/ tedy w richle wy-
11: wiedzie z łobǎ włzytki ine potrawy, B
12: Gdy onę będzie kto przikładał
13: na łlezionę gdy boli, też gdy będzie
14: wrzod na niey: gdy przyłóży iego
15: mięfa/ vfmierzǎ boleść. C
16: Gdy ktorǎ pani nie może poro
17: dzić/ tedi iego mięfo mǎ być na wie
18: trze/ nie w domu zawiefono/ á ta-
19: ko ie ma iefć ona pani, tedi porodzi
20: wnet.
21: Timus.
22: Capitulum. 99. *grafika*

kolumna: c

O ribach

- 1: IAko piŝą o nim w kxię
- 2: gach O przyrodzonych
- 3: rzeczach: iŝe ieŝt morzki
- 4: dziw iako pies, w morzu
- 5: ŝie lęŝę/ ale ŝie na ziemi paŝie.
- 6: Plinius o nim piŝe, iŝe ieŝt riba
- 7: dworna barzo/ gdy vyzrzy ŝagle v
- 8: okrętow od wiatru roŝŝerzone/ te-
- 9: dy ŝie wŝpina na okręty/ á tako ŝie
- 10: onemu dziwuie: iŝe ŝie z zumieie á
- 11: ŝnadz ŝie zapomni: gdy nań vderzy
- 12: oŝcią chłop: nie czuie/ á thako gich
- 13: ŝiła zbijają przy okręciech.
- 14: Vczynki. A
- 15: Timus ŝlony: gdy go kto ije/ á
- 16: będzie miął iad w ŝobie od iaŝczor
- 17: ki/ vŝmierŝa iad y boleŝć. B
- 18: Gdy z niego vczyni pláŝtr/ ko^{go}
- 19: pies z ije, przeŝtanie bol. C
- 20: Gdy kto má w vŝciech rany, á
- 21: pomaŝe iego tłuŝtoŝcią/ przeŝtanie
- 22: bol/ y zgoią ŝie rany.
- 23: Vranoŝcopus.
- 24: Capitulum. 100.
- 25: VRanŝcop ieŝt riba wiel
- 26: ka morzka/ ktora ieŝth
- 27: rzeczona iakoby od o-
- 28: ka: ktore ma na wierz-
- 29: chu głowy, tym ŝe na doł y na go-

30: rę patrzy.

kolumna: d

(Vczynki). A

1:

2: They riby żość/ blizny leczy/ y

3: mięfo na oczu zbytnie: zdeymuie/ ia

4: ko o nim piŕze Meander. B

5: Tenże ią zowie Pokrzywą/ bo

6: gdzie ŕie dotknie: thedy ŕparzy iako

7: pokrzywa ziemna/ á thuła ŕie we

8: dnie y w noczy y tu y owdzie.

9: Plinius piŕze: ize Lis. ize Lis

10: morzki takiey ieŕth chytróŕci, iako y

11: Lis ziemny. Gdy go ułowią wędą

12: tedy ieŕtli nie moŕe vgrić wędę/ te

13: dy ŕzuka ŕlabego kończa, powroza

14: albo łańczucha/ á thako gi vgrizie

15: y vchodzi ŕmierci. Telko o ribach

16: morzkich, ktorich mięfa poŕywanie

17: y gich inŕze poŕytki mogą nam być

18: poŕyteczne w naŕzey ŕprawie.

19: Ale iż w Polŕzcze mieŕzkamy/ po-

20: trzeba ieŕt abyŕmy Polŕkich rib o-

21: byczay y mocz wiedzieli/ gdyŕ gich

22: vŕthawicznie poŕywamy, Czo po-

kolumna: 41

kolumna: a

1: mągaia, á czo teŕ ŕzkodzą/ ktore do

2: bre á ktore lepŕze/ ktore złe. Ktorem

3: wypifać vmyŕlił: iako pan Bog ra

- 4: czi dać. Napierwey o Szczucze v
5: nas poŝpolitey, á wŝzakofz waźniey
6: ŝze miedzy morzkiemi ribabami [!] .
7: Karp.
8: Capitulum. 101. **grafika** F
9: KArp ieŝt riba rzecznȧ y
10: ŝtawowȧ, Nawięthŝzy
11: na ŝzeć piędzi/ na nim
12: łufka ieŝt wielkȧ okrą-
13: głȧ/ ŝzarȧ y żołthȧ teź/ mięŝo iego
14: dobre ieŝt: iedno ciężkie/ bo thez zie-
15: mią iłowatą żywie.
16: Pożytki iego. A
17: Z grźbietha pacierze/ á z łufki
18: przełbicze: z klujem na bywełnę ŝa-
19: dzą y przeŝzywaią/ á tako rzecz ieŝt
20: thrwałȧ y moczna, Z ziobrowych
21: kołci nożykom czynią okładziny.

kolumna: b

- 1: O Karafiu y dubielu.
2: Capitulum. 102. **grafika**
3: O Karafiu y o Dubie
4: lu/ ktorzy ŝie rodzą po
5: ŝpolicie w ŝtawiech/ á
6: rzadko w rzekach: aż-
7: by z ŝthawu wypłynęły/ mȧ łufkę
8: ŝzyroką iako karp/ ale dobrze żołt-
9: ŝzą: Szyroki y płałki. Mięŝo iego
10: ieŝt leŝdze niż w Karpiu/ bo ieŝt cie-
11: pleyŝzy/ á dlȧ tego ieŝt cieńŝzy y mię

- 12: ło w nim iest miękczyfze, Iest riba
13: barzo mnożnã/ gdzie ziemia ło-
14: watã: tamo fie więczy kochã.
15: Pożytki iego. A
16: Plinius piŕze: ize iego mięfo v-
17: pieczone gdy ktho zdrobi drobno/ á
18: wmoży w miód/ á dã go ogrãfz-
19: kę cierpiączemu/ tedy vfmierzã o-
20: grãfzkę, Može być warzony/ pieczo
21: ny/ y **ímo żony** [!]
22: Dubiel tez iest riba ku
23: Karasiowi podobnã, rodzi fie z kar
24: pia y z Karasia/ á tak naturę gich

kolumna: c

O ribach

- 1: mã oboię, Gdyż tak tedy o nim nic
2: nie piŕze z ołobna. Dobri iest wa-
3: rzony/ ímażony y pieczony.
4: Lepŕzy niź Karp/ podleŕszy niźli ka
5: ras. Klefzcz.
6: Capitulum. 103. **grafika** A
7: Klefzcz iest riba biãłã w rzekach j wŕtawiech, łu
8: íkę mã na łobie ízyro-
9: kã biãłã: Długi/ pła-
10: íki y ízyroki. **Męfo** [!] iego iest miękkie
11: bowiem íãm iest flegmatik/ przeto
12: lepŕzy iest pieczony niźli warzony,
13: iefzcze lepŕzy ímażony w oliwie, al-
14: bo w oleiu y w maŕle.
15: Płocicza.

16: Capitulum. 104. grafika

kolumna: d

- 1: Płocicza iefth riba mała
2: biąła/ oczy czyrwone,
3: W ftawiech/ w rzekach
4: y w Ieziorach fie rodzi,
5: Łufkę biąłą mą na łobie/ łkrzele y
6: ogon mą czyrwony, Dobrą ku ie-
7: dzeniu warzona y pieczoną y łma-
8: zoną każdemu: okrom tych czo fe-
9: brę maia bo iefth ciepleyſzey natiri
10: Tho rozumiey o wzdręgach y kle-
11: nioch, ktore są podobny [!] iednakiey ia
12: ko Płocicza/ iedno iż wzdręga iefth
13: więtfzą/ ale iedney są płci.
14: Iaficz.

15: Capitulum. 105. grafika A

- 16: IAliecz iefth riba rzeczna y
17: łthawową, łufkę mą na
18: łobie biąłą łzyroką/ o-
19: czy y łkrzele czyrwone, á
20: przeto iefth rzeczona iakoby od czyr-
21: wonych oczu, iefth riba nie mała, by
22: wá nąwiętfzą na czterzy piędzi, O
23: krągłą/ mięfo w nim iefth miąfſze,
24: przeto iefth lepſzy pieczony niżli wa-

strona: 42

kolumna: a

Liſt 42.

Rozmagitych.

- 1: rzony/ może być warzony: ale pier-

2: wey go dobrze vpiecz á potim fkra
3: iać y warzyć w wodzie/ á czebulę
4: pierwey vwarzywfzy w wodzie do-
5: brze z fiekwfzy ią drobno/ potym
6: ocztu przyley á kładz riby/ zapraw
7: ie korzeniem/ á kto nie mǎ tego ko-
8: rzenia ktore kupuią w krámie: do-
9: bri iest chrzǎn/ gorczycza/ czofnek.
10: Tako możefz wfzytki, albo każde ri-
11: by warzyć/ bo lepiej iefth aby ie z
12: tym korzeniem warzył/ bo ty bar-
13: zo zagrzewaią: gdy ie tymi zapra-
14: wi/ tedy traczą fwoie przyrodzenie
15: ktore iest zimne y wilgotne, zwłǎfz-
16: cza każdej bialey. A nie radzę gich
17: iefć: ażby były kthorem korzeniem
18: z tych zaprawiony.

19: Kleń y Vkleia.

20: Capitulum. 106. grafika A

21: VKleia y Kleń/ bo fobie

22: fą podobne, Są riby

23: białe rzeczne y ftawo-

24: we/ łufkę blǎłǎ [!] na fo-

kolumna: b

1: bie maią subtelnǎ, Vkleia iest riba
2: cienkǎ á długa/ á przeto iest lepřǎ
3: ku iedzeniu niektorim niemocznym
4: wfzǎkofz fą lepřze pieczone á potym
5: fmażone. A thak y infze riby małe
6: biǎłe: tym obyczaiem niechǎy bę

- 7: dą przyprawiane, iako vkleia albo
8: iako kleń/ iako fą fielawki. Może
9: ie też warzić takowym obyczaiem
10: Vczyń na nie gąłcz z piotrużki,
11: ale lepfza ieft z fczebule/ bo czebula
12: ieft ciepła, która zagrzewa żołądek
13: zimny/ y ine zimne rzeczy/ mięfo,
14: riby/ iedno gdyby fie kto ftrzegł za
15: pãleniã zbytnie/ thedy z piotrużką
16: ony przyprawuiã.
17: Okuń.

18: Capitulum. 107. **grafika** A

- 19: OKuń riba ieft z biãłich
20: rib/ mã na łobie łukę
21: oftrã y twardã/ z tãd
22: że iego natura ciepłey
23: fza/ z inych biãłych okazuie/ y prze
24: to przyzwãlãią gich pożywać cho-

kolumna: c

O ribach.

- 1: rim doctorowie/ dobri ieft pieczony
2: y też warzony/ wżakofz lepfzy z ko
3: rzeniem/ z iakiemkolwiek kto mo-
4: że przemocz.
5: Obyczãiy tych okuniow. A
6: Okuń ieft riba barzo hardã, py
7: fznã/ gdy obãczy fczukę/ tedy fie o-
8: broci ogonem do fczuki/ na dmie
9: fie/ fkrzele podniefie. A poſpolicie
10: chodzą ftheadem dlã nieprzyjãciela

- 11: ſwoiego. B
- 12: HGdy ſzczukę infza ſzczuka rani,
- 13: thedy ſzczuka go ſzuka: aby iey lizał
- 14: onę ranę/ á tak gdy ią liże/ tedy ſie
- 15: richło zagoij. Miłuię go: prawie
- 16: iako woł ciele/ á gdzie może thedy
- 17: go z ije: gdy go za głowę doftanie.
- 18: Iazdz.
- 19: Capitulum. 108. **grafika** A
- 20: IAżdż ieſt riba rzeczna,
- 21: podobna ieſt ku oku-
- 22: niowi/ ſtaniem, łufką y
- 23: wielkością ſwoią. Rze
- 24: czona ieſt parkonata/ iakoby z o-
- kolumna: d**
- 1: kunia narodziła/ też ma łufkę na
- 2: łobie y ſkrzele oſtre: iedno iż na nim
- 3: muł ſliſki/ iakoby ląk z ſlonych rib
- 4: iako gi więczy płocze: tako ſie wię
- 5: czy czyni. B
- 6: Dobri ieſt ku ż pożywaniu/ ie-
- 7: dno iż ieſt więczy wilgotności/ y
- 8: mięſo iego ieſt miękczyſze/ á prze-
- 9: to ma być pożywanie gich zawždy
- 10: z korzeniem, Krom pieprzu albo in
- 11: ſzego **drogie**⁸⁰ korzenia/ tedy z chrzą
- 12: nem albo z czofnkiem/ albo
- 13: theż y z gorczyczą.
- 14: Sędac.
- 15: Capitulum. 109. **grafika** A

- 16: IEłth riba długã okrã
17: głã/ nawiętfzy na poł-
18: tora łokcia, W rzekach
19: wielkich łie mnoży, mã
20: na łobie łufkę thakiem
21: łtãnem iako okuń czãr-
22: nã á biãłã przez ołtrich łkrzelow
23: ieft. Ieft iego mięfo łprofne: iako y
24: w Dorłzu, vbogich pokãrm: łmaku

strona: 43

kolumna: a

Liłt 43.

Rozmagitych

- 1: małego, A przetho o nich mało pi-
2: łac ieft. Ale gdy iefth vbogich po-
3: kãrm/ niechãy go vbodzy pożywa-
4: iã raczey z czołnkiem/ albo z chrzã
5: nem/ albo z gorczycã/ zwierciãw-
6: łzy ty trzy rzeczy z ktorem chce po-
7: żywać: niechãy warzy thy riby w-
8: miałto pieprzu.
9: **Riełb [!]** ,
10: Capitulum. 110. **grafika**
11: Ta riba ieft małã rzecz
12: mã y łtawowã/ mã na
13: łobie łufkę drobnã łi-
14: nã/ gdzie ieft opoka, al
15: bo kamień/ tamo łie chowã rada,
16: Ieft naturi ciepleyłzey niźli ine biã
17: łe riby, Kiedy ie chczelz warzyć: w
18: **wolnyn [!]** rołole ie wãrz, á potym v

19: warzone: połyp ie Imbirem tar-

20: tym/ á tako leplze gich pożywanie.

21: Sliz.

22: Capitulum. 111.

kolumna: b

1: O Slizu ktori iest ma-

2: ły y podobny ku mię-

3: tułowi: iedno iże mały

4: iest, nã wietfzy na pięci

5: palczech/ przez łufki iest. Thako gi

6: wãrz: iako warzyć mařz Kielbia.

7: Czerta.

8: Capitulum. 112. [grafika](#)

9: CZerta iefth riba biãłã

10: Lufkę mã nałobie cien

11: kã y subthelnã/ bywã

12: dłuřzã niř na piãdz,

13: barzo tłuřtã y flodkã, Lepřzã pieczõ

14: nã niřli warzonã/ w wielkich rze-

15: kach fie rodzi (iako w wifle) albo teř w inych pożywanie iey iest, gdy ch-

16:

17: czefz warzyć: tedy iã vpieczy/ wãrz

18: że ie z oczthem y z innym korzeniem

19: według dořtatku/ do pieczoney v-

20: czyń řzałřzẽ albo pierz ořtri z octem

21: dlã brzydkości żoładku.

kolumna: c

O ribach

1: Sum.

2: Capitulum. 113.

- 3: SVM ktori iest wielki, á
4: bywa na dwu łazeniu
5: dobrich y dluffzy, fkora
6: na nim czarna przez lu
7: fki, glowa wielka, gęba szyroka, wa
8: fy dlugie: ktoremi sobie nagania ri
9: bek malych: gdy sie doniego zbieza
10: bo tez lupem zywie thelko czego sie
11: doczeka na miefthczu. Mięfo iego
12: iest sprofne. Iest pokarm vbogich,
13: ktorego malz pozycac z chrzanem,
14: albo z czofnkiem/ albo z gorczycza
15: ktore **rušpuć [!]** dobrem ocztem/ albo
16: go thez warz z agrestem (iestli mo-
17: zelz miec) á bedzie dobrze/ á iesthli
18: nie malz agrestu/ tedy go vwarziw
19: szy: zaley ocztem dobrim, dayze mu
20: wrzec w oczcie dlugo/ tedy **wzy [!]** be-
21: dzie smacznieyszzy, iestci rzeczna ri-
22: ba rzek wielkich.
23: Pozytek iego iest ten: ize vbogiem
24: mięfo/ á zebrakom kocci grzbietho
25: we na pacierze sie przydadza.

kolumna: d

- 1: Miętus.
2: Capitulum. 114.
3: Miętus iesth riba rzecz-
4: na/ nawietfzy na trzy
5: piędzi bywa/ wlytkim
6: ftanem iesth **opdobny [!]**

- 7: ku fumowi, iedno iż iego mięfo ieft
8: mało lepfze niżli w fumie/ by był
9: nã wiefzfy miętus/ tedy iego wą-
10: trobka ieft za wfzitie^g lepfza. Poży
11: wanie y przyprawa iego będzie ta-
12: kowã/ dobri z pieprzem, (z gãłzczem
13: z czebulnym/ potym iako kto mo-
14: że/ może go przyprawić iako y fu-
15: ma, á to przeto: iako riba twãrdzã
16: tako potrzebuie lepfzey zaprawy.
17: A ktora w łobie nie mã takawych
18: przyprãw/ thedy iey pożywanie nie
19: ieft dobre.
20: Minog.
21: Capitulum. 115

strona: 44

kolumna: a

Lift 44.

Rozmagitych

grafika

- 1: MInog ieft riba długã,
2: czãrnã, W rzekach fie
3: rodzi/ gdzie ieft opoka
4: kamieñ: iako fie do nie
5: go przypije/á nicz inego nie ije: ie-
6: dno kamieñ zfie, kocci żãdnej niemã
7: w łobie: iedno chrzęłkë subtelnã,
8: iakoby nić po grzbiecie przewlokł,
9: Iełth riba barzo łmacznã/ y łlod-
10: kã, Gdy łã fwieże, tedy ie kładã w
11: gorãczy vkrop/ á obracziã warze

- 12: chą w vkropie: aże z nich łkorę zey-
13: mą gdy odepre á tak ie warzą/ do-
14: bre łą z każdym korzeniem, włzakofz
15: lepiej będą gdy przyczyni oczthu w
16: nie: iż odrazi gich łlodkość/ kthorã
17: czyni brzydkość żołądkowi, á tako
18: y wraczenie. Może ie chować dłu^{go}
19: połoliwłzy á potym gich pożywać
20: według woley: iedno żeby były z ko
21: rzeniem.
22: O piskorzu/ Ktori iuz
23: ieft wypifany miedzy ribami morz
24: kiemi. w Capitulum. 98. Ktorego
25: tamo naturę oglądafz. Y pożywa-
26: nie iego poboczyłz.

kolumna: b

- 1: Lin.
2: Capitulum. 116. [grafika](#)
3: LIn ieft riba połpolicie
4: w łtawie łie mnożączz,
5: mã łufkę na łobie żoł-
6: tą drobną/ błotem ży-
7: wie y w błocie vłtawno leży/ iedno
8: gdy wynidzie na tarłho, tedy wierz
9: chem chodzi/ gdy go chczefz poży-
10: wać: dobri ieft warzony zkorzeniem
11: Iako o thym iuz nauka ieft/ dobri
12: też ieft y pieczony/ włzakofz lepiej
13: będzie/ gdy będzie z cebulą y dru
14: gim korzeniem nadziewany/ iże ie^{go}

- 15: grubość czebula y łorzenie [!] łtrawi, y
16: zimność zagrzeie,
17: O raku iuz ieft dofta-
18: tecźnie wypifano. w Capitulu^m. 74.
19: między morzkiemi ribami, bo ieft
20: morzki, y rzeczny, y łtawowy. A ta
21: ko o nim dofyć na ten czas.
22: Leńcz.

kolumna: c

O ribach.

- 1: Capitulum. 117. grafika
2: TA riba ieft^h rzek wiel-
3: kich: kthore w morze w-
4: pãdaiã/ ieft teź wielkã,
5: bywã za liedmi piędzi
6: na dłużã: Okrãgły, Ten fie rodzi
7: czo nãbliżey łtoku, z kãd wychodzi
8: ona rzeka/ á gdy fie iuz wygikrzy,
9: tedy zafię idzie do morza á pije, al-
10: bo żywie wodã Morzkã/ pothym
11: przychodzi ku wierzchowi rzekã do
12: wody łlodkiey, Bo woda gdzie w-
13: łtanie: tamo ieft naflodłzã/ tako theź
14: dzieci Lofofiowy żywią gdy fie v-
15: rodzã/ tedy za oyczy do morza idã
16: á gdy morzkiey wody zakufzã, tedy
17: fie zafię ku wierzchu wraczaia. Ie^{go}
18: mięfo ieft dobre/ fmacźne/ krowkie
19: y łlodkie/ á dła^o te^{go} gi thykaiã na

- 20: szpilki/ bo gdyby go nie w tykał na
21: szpilki/ thedy ani vpiecz/ ani vwa-
22: rzyć go może. Nicz nie ije: iedno pia
23: nę koja na wodzie iest.

kolumna: d

- 1: Wszytko w nim dobre iest/ y to czo
2: w nątrz/ dobri iest fuchy y świeży,
3: pieczony y warzony.
4: Pstrąg.
5: Capitulum. 118. [grafika](#)
6: Pstrąg ktori sie też ro
7: dzi w ciekących wo-
8: dach: iako y Lołos, ale
9: nie idzie do morza: ta-
10: mo miefzka gdzie sie vrodzi/ á idzie
11: prawie do stoku z kąd woda wtaie
12: Iako są ty rzeki, Pilcza/ dunaiecz
13: á tak y inrze rzeki. Iest podobny ku
14: Lołofowi pothawą swoią/ iedno
15: łuki ma na łobie miedzy białemi
16: czyrwone, Ta żywie wodą flodką
17: y kamieniem ktore w tey wodzie są
18: Mięło iego iest też dobre ku ie-
19: dzeniu, bo iest ciepłej naturi. Poży
20: wanie y przyprawa iest iego: iako y
21: Lołofia.

strona: 45

kolumna: a

Lift 45.

Rozmagitych.

- 1: Lipień.

- 2: Capitulum. 119. **grafika**
- 3: Llipień: ktori theż fie ro-
- 4: dzi w tych wodach ia-
- 5: ko y Płtrąg/ iedno iże
- 6: ielth inakłzy/ bo nie ma
- 7: na łobie łufki/ ielth goły: telko na ło-
- 8: bie ma łkorę. Dobri/ łlodki y zdro-
- 9: wy ku pożywaniu/ bo iako riba ielth
- 10: z byłtrey wody/
- 11: thako ielth leplza y
- 12: zdrowłza. Iako o tym z łobna wy
- 13: pılze.
- 14: Capitulum: 120. Y ł-
- 15: łtatnie o naturze Ribiey, Iako o
- 16: nich pılze Auic. w księgach wtho-
- 17: rich lekarzkich: Iż ielth gich natura
- 18: zimna y mokra/ to ielth flegmiłtha
- 19: łpłpolicie włzythkich, Włzakolz łą
- 20: **iedney** [!] kolericzi/ drudzy flegmaticzy
- 21: Powiadł tako Auicenna: Iże
- 22: Riby ku żywnolci łą leplze: kthore
- 23: łą łrzedniego wieku/ ani łtare/ ani
- 24: młode/ kthore nie łą mięłfa miąłz-
- 25: łzego/ ani łmierdzłczego. Bo kto-
- 26: rł riba ma ciało miąłłze/ tha gdy

kolumna: b

- 1: łtarł ielth/ nie ielth dobrł, A tako ktore
- 2: łą łtarde: ty gdy młode łą/ thy
- 3: włrz/ ł gdy łtare łą: ty pieczł. Za-
- 4: łię ktore łą mięłkkie w naturze łwo

- 5: iey/ ty gdy fą łtare: ty wårz/ ty za-
- 6: fię ktore fą młode. ty piecz.
- 7: Iefzcze ktore fą twarde/ ty gdy
- 8: fą młode: fą lepſze/ gdy fą łtare: fą
- 9: gorſze.
- 10: Potym gdy fą z rzek/ iako zby-
- 11: łtrey á kamienney, albo piaſeczney
- 12: y ktora nie ieſt miedzy lafy, albo y
- 13: miedy [!] bori: iże ią wiatr przewiewå
- 14: z tey fą riby lepſze, A tako theż y z
- 15: łtawu y z ieziora ktore fą w polu, al-
- 16: bo na wietrze.
- 17: Też ony riby ktore z morza wy
- 18: chodzą w rzeki ciekåcze á mieſzka-
- 19: iå w nich/ iuż bywaiå lepſze: iako
- 20: ieſt znać w Loſofiu, ktori bliżey mo
- 21: rza/ ten ieſt gorſzy/ á iako daley od
- 22: morza, thym lepſzy/ á czo bliżey do
- 23: wierzchu rzeki/ ty fą lepſze.
- 24: Sadło kożdey riby/ morzkiey,
- 25: rzeczney, łtawowey, y z kådkolwiek
- 26: będzie, Gdy roſpuſci oleiem przy-
- 27: czyniwſzy czyſtego miodu czyſci o-
- 28: czy od zaćmieniå/ od mgły/ á tego
- 29: potroſzcze puſzczać na oczi y wznåk
- 30: leżeć, A to rozumiey gdy będą zać-
- 31: miony przez wrzod goråczy j ſuchy
- 32: Toć theż Plin. Li. xxx. ij. Ku themu
- 33: przyſtaie Dijaſcorides y Auicenna
- 34: Drugå ſprawa y pożytek ſadła

35: Ribiego: ieft then/ gdy ktho krwią

36: pluie/ wezmi ładła ribie^{gō} / Rołpuć

kolumna: c

O ribach

1: z ocztem dobrim dāy pić choremu,

2: á przełtanie.

3: Iełzcie pożywanie Rib łtarich

4: miąłzłzych/ twardych, iefth tho. To

5: przodkiem bacż: iż mięśo každy ri-

6: by ieft na grzbiecie twarde/ więcey

7: niż na brzuchu/ thākiefz od głowy

8: więcey niż od ogona/ przetołz gdy

9: Riba ieft naturi miękkiey: iedz iey

10: mięśo zgrżbieta od głowy pierwłze

11: zwono, wtore y trzecie/ á z brzucha

12: nie iedz mięśa, bo ieft miękkie y wil

13: gotne/ ono ktore też ieft od ogona

14: to ieft lepłze dlā człętego ruchaniā.

15: Riby ktore żywią trāwā/ lep-

16: łze łā niżli ony kthore żywią wodā

17: męthnā/ iako gdzie łā łpławy ze

18: włi do łtawu albo do ładzāwek, al-

19: bo w ktorey wodzie łā łcirwy.

20: Riby ktore kamień z łā/ nie łā

21: tako dobre: iako ony kthore trāwę

22: iedzā/ bo kamień ieft rzecz łurowā,

23: dlā tego Lipienie y Płtrāgi nie łā

24: tako dobre iako płocicza.

25: Drugie łā kthore piāłku poży- [!]

26: żywaiā [!], Iako Kiełbie/ ty łā lepłze

- 27: niż ony czo kamień z łą.
28: Zafię lepsze łą kthore korzenia
29: poziwaią dobrego: niż ktore piãłku
30: iako Okuń.
31: A ktore łamą wodą żywią/ ty
32: łą prawie wilgotney y zimney na-
33: turi/ á to łą flegmiŃcy.
34: IeŃcze łą riby ktore łupem ży-
35: wy/ á iako łup lepszy/ tako ona ieŃt
36: lepsza/ bo dobri pokarm/ dobre cia-

kolumna: d

- 1: ło czyni łwoią łprawą.
2: Pożywanie Rib iakie ma być.
3: Rozliczne riby/ rozlicznie gich po-
4: żywać/ ktore łą twardy/ ty przypra-
5: wiać z korzeniem, to ieŃt z pieprzem
6: z Imbirem/ z muŃzkãtem. Etc. á
7: gaŃcz z czebule lepszy niżli z łzce^g
8: inego do tych miãŃszych y twar-
9: dych rib, á zwłãŃcza do rib białych
10: ieŃcze by był lepszi czoŃnek na gaŃcz
11: by głowy nie ociãŃzał á oczu niewy
12: ciŃkał.
13: Ale kto chce czoŃnku pożywać
14: Takowem obyczaiem czoŃnek przy
15: prawuy/ odbierz kaŃdą głowę z na
16: mnieŃzey łkorki/ kładz go do wody
17: wrzączey/ aŃe gorzkość y Ńurowość
18: z siebie wypuŃci. Albo gi wkładz do
19: wody: przyŃtaw Ńe go do ognia aŃe

20: wezwre/ toż dopiero z niego gąłzcz
21: czyń do rib biały y twardych, ale
22: dlã lepszey pewności oczom: przifyp
23: kopru y kmninu: gdy ie będziez za-
24: prawowãł inem korzeniem, Iełthli
25: inego korzenia nie mǎłz iedno Czo-
26: łnek, czymby ie zaprawił/ przyfyp
27: kminu y kopru do niego/ á iełthli y
28: tego nie mǎłz, Niechã y będzie tro-
29: cha Czołnku y tha niechã dobrze
30: wre/ bo on zagrzeie iż naturę zim-
31: ną odeymuie.

32: Drugie/ kthore łã riby wilgo-
33: tney y miękkiy naturi, iako łã Kle
34: łzcze/ Czorty/ vkleie y infze takowe
35: Ty lepiey piecz/ łmażyć w oliwie,
36: w oleiu/ albo też y w malle/ może

strona: 46

kolumna: a

1: ie pierwey poŝypować mǎkǎ pŝzen-
2: nǎ/ potym to kłǎć w takowǎ tłu-
3: łtołć.
4: Możesz theż przyprawić łobie
5: łmaki kthore pobudzaiǎ chęć y za-
6: grzewaiǎ łã ty/ iako iełt łzǎł-
7: łza/ ktorǎ thako przyprǎw. Wezmi
8: łzczǎwuiu zpołgarzłci albo iako wie
9: le chcesz/ piołynu z pięć roždżek/
10: pieprzu czo rozumiesz/ kopru wło-
11: łkiego/ albo y polłkiego/ albo y tro

12: chę kminu/

13: zwierć to weśpołek/ ro-

14: řpuć oczthem dobrim. Iedz riby z

kolumna: b

1: tą řzałřą. A to gdy ie będziefz wa-

2: rzył w rofole.

3: Drugi teź może być řmak vczy

4: niony z tego czořnku. Tako gi ode-

5: brãwřzy y odwarzywřzy dobrze, dã y

6: do niego kminu/ anyżu/ kopru/ řza

7: franu/ zwierciãwřzy: rořpuć ocz-

8: tem/ á chczefzli te^{go} przywarzyć: mo

9: źefz/ á pothym możefz ony riby po-

10: łãc tym/ albo ořobno na przyřtaw

11: kę nalãc/ bo Czořnek zagrzewã y

12: trãwi czo iefz řtrawnego w cźło

13: wieczym źoładku.

14: Dokończenie o Ribach.

kolumna: c

1: O kamieniach drogich

2: Na wiele rzeczy potrzebnych.

3: Naprzod Adamas.

4: Adamas.

5: Capitulum. 1. **grafika** A

6: ADamas: Tego kamie-

7: nia wiefzã iefth mocz

8: we złocie y we řrzebrze

9: y w řtali. A gdy będzie

10: przywiãżã v lewey myřzki, niepri

11: iãciele zwiciężyć czyni/ beřtie nie-

- 12: zwiciązone: vpokarza/ przeciw La
13: tawczom/ y infzem widzeniom: po
14: maga/ w rzeczach poczynaiących
15: íprawiaiączego mocznego: iż małe^{g0}
16: czyni/ boiazni prózne odpądza,
17: Swari y zwady zwiciężyc czyni,
18: miefiecźnikom y też opętany lu-

kolumna: d

- 1: dziom iest pożyteczny, Ten kamień
2: niektorzy zową Magnefem/ iż nie
3: ktorzy powiedaią iżeby żelazo cią-
4: gnął k łobie. Ten kamień gdy bę-
5: dzie ku infzem kamieniom przyło-
6: żon/ tedy będzie koźdy złaman/ á
7: ma drugą właśność: iże go żadna
8: rzecz nie złamie: iedno ołow. B
9: Adamas czyni człowieka moc
10: nego przeciw nieprzyjãcielom/ íny
11: prózne odpądza/ trucinę oddãła,
12: bowiem powiedaią, iż sie poci iestli
13: będzie iãd bliŕko położon/ á wŕzak-
14: że ktoby tan kamień pił/ tedy iemu
15: trucina będzie ímiertelna.
16: Agatas.
17: Capitulum. 2. A
18: TEgo kamienia iest ro-
19: dzaiow wiele/ á wŕzak-
20: że iest ŕlawnieyŕzych. 7.
21: Diaŕcorides powiada
22: iż Agatek pomaga gdy kogo niedz

- 23: wiadek wkąfi: przywiązany/ albo z
24: wodą pomazać/ zarazem boleć v
25: łmierza, A gdy then kamień zetrze
26: w proch á połypie na ranę, albo gi

strona: 47

kolumna: a

Lift 47.

O kamieniach drogich.

- 1: dać z winem wypić: kogo łafzczor
2: ka v ije/ tedy vzdrowi. A kto gi bę-
3: dzie przy łobie nołił/ thedy go czy-
4: ni wymownem/ mądrem/ przijem
5: nego y wdzięcznego. Moczy thych
6: kamieni/ według ich rozmagitych
7: rodzaiow albo ołob: odmieniaią
8: łie, A włzakże włziczny miedzy łobą
9: zgadzaią łie na tho: iże koždy czyni
10: łudzi łmutne. B
11: Indijłki Agatek/ rzeczy iado-
12: wite odpądzą. Kto nąń będzie pa-
13: trzył/ tedy widzenie włpomągą, A
14: gdy gi kto w włciech trzymą/ pra-
15: gnienie włmierzą, włczącemu dą
16: wą zwicięłtwo/ pragnienie y truci-
17: ny gafi.
18: Alabandina.
19: Capitulum. 3.

kolumna: b

A

- 1: TEgo Kamieniå mocz
2: iefth: iże cieczenie krwi

- 3: pobudzã y pomnażã, á
- 4: kto gi będzie pić/ wżyt
- 5: kę mocz iadu gafi y wypędzã.
- 6: Alabafter.
- 7: Capitulum. 4. [grafika](#)

kolumna: c

O kamieniach

A

- 1: KAmień iefth z rodzaju
- 2: marmurow/ na floyki
- 3: małci chować: iefth czy
- 4: fty, Ten kamień kthori
- 5: bywã w Carpadocij nalezion niebia
- 6: ły/ iefth nagorfzy. Nãlepzy iefth ktori
- 7: mã barwę miodowã: kthorego nie
- 8: barzo przezrzyć, ten kamień odmięk
- 9: czã żywot/ y też twardoſci y bole-
- 10: ſci żołądkowe plãfthr vdziaławſzy
- 11: odmiękczã, Kto gi przy łobie nofi,
- 12: w łwogich rzeczach zwiczãczã zo-
- 13: łtanie.
- 14: Alectorius. Kapłoni.
- 15: Capitulum. 5. [grafika](#) A
- 16: IEfth rzeczony kamień
- 17: kokofzy/ albo kurowy
- 18: dlã miefca gdzieſie ro-
- 19: dzi/ abowiem w żołąd-
- 20: koch Kapłoniech nalezion bywã.

kolumna: d

- 1: Gdy kogut po trzech bywã

- 2: okapłoniony/ albo oprawiony/ á
3: po okapłonieniu gdiby przez siedm
4: lât był żyw: bo przed thym nie mǎ
5: być wyięt, abowiem im starzi: tym
6: lepszy. A kiedy ten kamień w Kapło
7: nie vroście iako ma być/ thedy iuż
8: nicz nie pije. Wszakże żaden nie iest
9: nalezion więtfzy, iedno iako wielkie
10: go bobu ziarno. A
11: Mocz te^{go}komienia [!] iest: iże kto
12: gi będzie nofić przy sobie/ czyni go
13: być niezwiązone^{go}. A gdy będzie
14: w włciech thrzymany/ pragnienie
15: oddǎlǎ, A przetho zapafnikom po-
16: mǎgǎ. Zonę mężowi czyni przy-
17: iemną/ czci dawa/ á nabythe czci
18: zachowawǎ/ wrzczone rozwiąuie
19: Opufzczonego fthǎdem: wdzięcz-
20: nym y przyjemnym czyni, Krole-
21: łtwo łtraczane y inłze połtronne ma
22: być dawa.
23: Ten kamień iest pożiteczon tim
24: ktorzy łǎ przyrodzenia zimnego/ y
25: tym ktorzy rzeczy łwogich zniewia
26: łtǎ łprawiać nie mogǎ.
27: Ametiłt.
28: Capitulum. 6.

Lift 48.

Drogich

- 1: KAmienia tego iest ro-
- 2: dzaiow pięć/ á z nich
- 3: nalepŹy iesth kthori lie
- 4: w Indij rodzi/ maiąc
- 5: barwę czyrwoną/ zmieszana z ro-
- 6: żaną y z Fijołkową barwą. B
- 7: Mocz tych kamieniow iest od-
- 8: pądzaiąc pijańŹtwo, abowiem gdy
- 9: będą na pępek przywiązany/ tedy
- 10: powciągaia pari z wina/ á tak ro-
- 11: zwięzuią z pijańŹtwa. Myfli złych/
- 12: powciągaia/ dobri rozum czynia,
- 13: w Źprawowaniu rzeczy czyuynego y
- 14: bacznego Źprawia/ á niepłodnego
- 15: czynia być płodnem: gdzie będzie o-
- 16: nę rzecz pił w ktoreyby takowe ka-
- 17: mienie były omyte, Trucinę gaŹzą,
- 18: ludzi riczerzkich Źtrzega/ y nieprzy-
- 19: iaciele gich dawaia gim zwiężyć,
- 20: Ku łowieniu zwierząt dzikich j ptá
- 21: kow: dobrze Źprawia.
- 22: Aquille lapis.

kolumna: b

- 1: Capitulum. 7. grafika A
- 2: ORłowy kamień. Ten ka
- 3: mień podobny iest Kafz-
- 4: Źtanie/ á kiedy nim za-
- 5: chwieie/ tedy w nim ka
- 6: mień drugi w poŹrzedku kołacze, á

- 7: ten kamień rzeczon ieft orłowy/ bo
8: gdy orlicza chce iaycza zniefć: ten
9: Kamień famiecz przynofi z Indi-
10: iey á podkłada gi pod orliczę/ tedy
11: orlicza lekko zniefie iaycza j boleſci
12: nie barzo czuie. Then kamień theż
13: Íprawuie niewiaftã y wſzytkiem
14: inſzem zwierzëtom: gdy będzie pod
15: nie podłożon/ ten kamień gdy bę-
16: dzie zawieſzon na lewem ramienia
17: v niewiaſty/ tedy broní porzuceniã
18: dziecięcia/ á czaſu porodzenia: gdy
19: gi do vda przywiąże/ tedy nie prze-
20: ſpiecznoſci oddãlã/ A porodz[enie]
21: dziecięcia richleyſze będz[ie].
22: Ludziom ktorzi [cierpiã niemoc]

kolumna: c

O kamieniach

A

- 1: Święthego walantego pomãgã,
2: zwierzëta iadowite odpãdã, á prze
3: to Orłowie then kamień kładã do f
4: gniãzdã: aby iayca y dzieci od zwie
5: rzãt iadowitych były zachowany. D
6: A kto gi przy ſobie noſi/ thedy
7: gi czyni ludziom przyjemnym/ trze
8: zwom/ y też bogatym/ y od przeci-
9: wnych rzeczy ſtrzeże. E
10: A czo dziwniey ieft, iako powie
11: daiã Caldeij: iż kiedy komu iãd bę-

- 12: dzie z iaką karmią przyprawion/ á
13: gdy then kamień będzie włożon w
14: on pokarm/ takiego pokarmu czło
15: wiek połknąć niebędzie mógł, á kie
16: dy wyjmie z pokarmu on kamień,
17: tedy gi będzie mógł połknąć. F
18: A tak orłowie te^{go} kamieniã szu
19: kiał á kładą w swoie gniazdã/ y
20: żorãwie między swoie iaycza. G
21: Niektorzy też powiedaią: iż thy
22: kamienie bronią aby sie iaycza bar
23: zo nie zagrzały w gniazdzie Orło
24: wym.
25: Auricalcum. Mofiądz
26: Capitulum. 8. A
27: Mofiądz ieft rzeczon od
28: tego: iże ma światłość
29: złotą y twardość mie-
30: dzi/ bowiem Mofiądz
31: [bywa] z miedzi/ y z ognia **fiłnego** [!] , y
32: [innemi pr]zyprawami bywa ku zło

kolumna: d

- 1: tey barwie przywiedzion. B
2: Z kxiąg przyrodzonych: z mie-
3: dzi bywa Mofiądz, thak rzeczony,
4: Abowiem złotą barwę ma: albo iż z niego będzie złoto.
5: Then Mo-
6: fiądz często kroć z piłma zową gi
7: Kontrifałem/ á to dla barwy po-
8: dobney Kontrifałowi. Z nauki al-

9: chemiczkiey: Miedz bywa przemie-
10: niona w mofiądz/ czo bywa przez
11: pofrzodek Tucijey, bowiem iey dim
12: bieli/ á ma przyrodzenie ducha/ á
13: natychmiałt gdy proch Tucijey by
14: wa porzucon na roztopioną miedz
15: albo gdy będzie zmiełzana zblacha
16: mi miedzianemi: w onym rozpułz-
17: czeniu miedzy tuciją bywa rołpa-
18: lona/ á łzuka iako duch kędyby wy
19: łzła/ á tak vkazuie fie iż iey vciecze
20: nie bywa przez miedz rozpułzczoną
21: á tak wyfyłza ią/ bowiem iey dym
22: iełt miernie biały/ á białość zmie-
23: łzana z czyrwonołcią: powciąga
24: czyrwonołci/ á będzie żółte.

strona: 49

kolumna: a

Lift. 49.

Drogich

1: Balagius.
2: Capitulum. 9. [grafika](#) A
3: TEgo kamienia rozma
4: gite łą mocy/ ktho gi
5: przy łobie nołi/ tedy gi
6: czyni wełoem, W łta
7: dle miłóć zachowawa/ albo roz-
8: mnaża. B
9: Gdy będzie na łzygi zawiełzon:
10: łny prozne odganiã/ niemoczy kto
11: re bywaią wgardle y wczelufciach

- 12: y infze wŹytki ktore pochodz z wil
13: kołci od głowy: leczy/ od nich za-
14: chowaw. C
15: WziwŹy gi,  frebra pod tz
16: waga/ zmieszwŹy połpołu: thedy
17: trd vleczy. D
18: Woda w ktorey będzie ten ka-
19: mień/ ieft na oczy dobr/  kto i
20: pije/ thedy pomag komu tchnc
21: cięŹko/ y niemoczy wtrobne leczy

kolumna: b

E

- 1: NiewiaŹtm brzemiennem aby
2: nie porzuciły dzieci/ albo iŹby nieia
3: kiew Źzkody nie cierpiały: pomag.
4: Bezaar. Sirotk.
5: Capitulum. 5. grafika A
6: BEzaar ten to kamień
7: wŹytczy powiedai: iŹ
8: m pierwŹe mieŹthcze
9: miedzy infzemi wŹytc-
10: kiemi lekarŹtwy: ktore Ź naprze-
11: ciw iadom albo trucinám, bowiem
12: kto go wypije iedn dragmę/ thedy
13: gafi koŹdy id/ y wybawi czło-
14: wieka, A dl tego iŹe ieft nmoc-
15: nieyŹy ten kamień naprzeciw wŹit
16: kiem trucinám. WŹelak rzecz tak
17: ktor wybawi od iakieykolwie nie
18: moczy, byw rzeczona Bezaar [te^{go} http://rcin.org.pl](http://rcin.org.pl)

19: kamienia przezwiłkiem.

kolumna: c

O kamieniach

B

1: Seripion. Kamień bezaar po-
2: mągą naprzeciw trucinám, á kiedy
3: by kto wypił go tak wiele iako za-
4: wążą dwanańcie ziarn ięczmien-
5: nych/ albo kiedy nie pomoże ranę
6: kiedy kogo vkąfi czo iadowithego,
7: thedy wybawia przyrodzenie ode-
8: śmierci/ á wypądzá iąd przez poth, á
9: dla tego też pomagá człowiek-
10: wi powietrzem morowem zarażo-
11: nemu, á gdi bywá w pierfcień wpra
12: wiony/ thedy w kimby iąd był/ má
13: gi w vfta włożyć á z fać z niego/ te
14: dy pomagá.

15: Borax.

16: Capitulum. 11. **grafika** A

17: MA mocz then Kamień
18: dziwną naprzeciw ia-
19: dom/ bowiem gdy kto
20: ieft ftrut á ten kamień

kolumna: d

1: połknie/ ktori połkniony kرافي ieli-
2: ta/ iakoć iadu onego ktorá fie w ie
3: lita wpogila: wygálfzã/ á pothym
4: przez ípodek wynidzie á zafię fcho-
5: wán będzie. A gdy czo iadowitego

- 6: vkaŕi/ tedy pomãgã, Ogrãfzki le-
7: czy/ zły zołãdek y nerki naprawiã,
8: iefthli kto bẽdzie onę rzecz pić w kto
9: rey ten kamieñ bywã omyt.
10: Carbunculus.
11: Capitulum. 12. **grafika** A
12: ARnoldus. Carbuncu-
13: lus iefth kamieñ drogi
14: barzo czyrwony, W
15: ciemnoŕciach ŕwieci: iakoby ogniŕty wãgl. Barwã y mo
16: czami zwiciãżã albo przechodzi in
17: ŕze wŕzitki kamienie ŕwieczãce albo
18: pałaiãce/ abowiem then ŕãm ka-

strona: 50

kolumna: a

Liŕt 50.

Drogich.

- 1: mieñ mã wŕzytki moczy/ ktore ma-
2: iã inŕze drogie/ perły albo kamienie
3: á ŕã krom tego iego dwanaŕcie ro-
4: dzaiow/ ale nie thakiey ŕã moczy
5: wielkiey. B
6: Ifidorus. Carbancula rodza-
7: iow iefth dwanaŕcie, ale z tych rodza
8: iow nałepŕze ŕã ŕwiathłõ, iakoby o-
9: gieñ z ŕiebie wypuŕzczaiãce/ á po-
10: wiadã Arnol. iż Carbunculus iefth
11: pieczãciã inŕzych kamieniow/ abowiem może
12: ŕwoiã figurã albo wy-
13: obrażeniem wybić na inŕzym kaź-
14: dem kamieniu/ ale nie inŕzy kamieñ

- 15: na nim. C
- 16: Moczy tego kamienia są/ po-
- 17: wietrze iadowite y morowe odpą-
- 18: dzać/ zbytgow albo cielesnych żądź
- 19: powciągać/ ciała zdrowie sprawo-
- 20: wać y zachowawa aby w niemocy
- 21: nie wpadało/ złe myśli oddala/ y
- 22: też przyjacielsstwo między ludźmi
- 23: czyni, a wszelkie szczęście rozmnaża
- 24: Calidonus.

25: Capitulum. 13. A

- 26: Ten kamień jest nale-
- 27: żon w żywocie mło-
- 28: dych Iakołcząt, które
- 29: go kamienia są dwoja
- 30: kie osoby/ czerwony y drugi czar-
- 31: ny. Czerwony kto gi przy sobie bę-

kolumna: b

- 1: dzie w czystey chulcie lnianej przy
- 2: sobie noś/ szalonym y mieśczeni-
- 3: kom jest pożyteczny/ y niemoczy
- 4: długie wykorzenia. B
- 5: A którzy gi przy sobie nośzą, czy
- 6: ni ie wymownemi y wdzięcznemi,
- 7: zmieszany z wodą/ obczaiem iako
- 8: przyprawiają lekarstwa na oczy,
- 9: niemoczy oczne wzdrwia/ zafię ka
- 10: mień Iakołczy kthori jest czarny,
- 11: rzeczy poczęte ku dobremu kończo-
- 12: wi przywodzi/ gniewy vmierza/

- 13: nofzycznego wdzięcznego y przyjem
14: nego czyni. Pańskie gniewy vłmie
15: rzã. A gdy gi na fzigi powiefi wżoł
16: tem fuknie/ febrri vłmierzã y włzyt
17: ki wilkołci fzkodliwe powciãgã j na
18: prawiã. C
19: A ieft dofwiadczone: iż gdy bę-
20: dzie na fzigi powiefzon, pomagã na
21: przeciw niemoczy fwiętego walan
22: tego/ y **naprzecim** [!] żółtey niemoczy
23: Niektorzy powiadaia iż maiã być
24: zawinione w fkorę cielęcã/ albo w

kolumna: c

O kamieniach

- 1: ieleniã: nie porodzonego, ale wypro
2: tego/ á przywiãzać ie ku lewemu ra
3: mieniu.
4: Ty kamienie maiã być wymo
5: wany kiedy dzieci Iafkołcze małe
6: fthoiã na gniazdzie albo w gniaz-
7: dzie: miefiãcza Sirpna: iżeby były
8: dofkonalſze/ á dzieci ony nie maiã
9: fie dotykać ziemie: ani gich oyczo-
10: wie ani matki przytym niechãy nie
11: będã/ bo więtfzey moczy będã.
12: Celonites.
13: Capitulum. 14. **grafika** A
14: CElonites/ albo Celon
15: tos. Niekthorzy powie-
16: daiã iż iego troiaki ro

- 17: dzǫy iest, ten bywǫ wy
18: ięth z wielkiego żółwiu/ mǫ barwę
19: iakoby perła na łobie maiąca fzcze
20: rupę.

kolumna: d

B

- 1: Celonites/ iest Indijłki go żół
2: wiu oko, Czarnokxiężniczy kładą
3: gi pod ięzyk/ á thak rzeczy przyłże
4: ludziem przepowiedaią/ á tę mocz
5: mǫ ten kamień: Iestli kto vřta wy-
6: mywřzy będzie gi nołł w vřciech: iż
7: może przyłże rzeczy przepowiadać
8: pewnych czałow/ to iest od flończa
9: wřchodu **ażdo** [!] łzołtej godziny przed
10: pełnią poki miefiącz rołcie.
11: Alegdy miefiącz iest nowy/ thedy
12: powiedaią iż ten kamień przez wřzy
13: tek dzień tę mocz mǫ, á po piętnǫ-
14: łcie dni miefiącza/ tedy iaczy prze-
15: dedniem: mǫ tę **wocz** [!], á ten kamień
16: nie zgoro anie łie ognia bogi.
17: Crifolectrus.
18: Capitulum. 15. [grafika](#)

strona: 51

kolumna: a

Liř 51.

Drogich

A

- 1: CRifolectrus **ieřtkamień** [!]
2: na křtał złota/ ten ka-

- 3: mień gdy gi kto powie
4: fi na fzygi/ tedy pomã-
5: gã naprzeciw ogrãzkã/ á gdy gi
6: z miodkiem rożanym zetrze/ dobri
7: ieft n a [!] niemoczy kthore bywaiã w
8: vfzu, A iefthli z Małmaziją będzie
9: zmiefzan/ tedy na oczy dobri ieft/ y
10: zoładkowi pomãgã, albo **choćlãm [!]**
11: proch z nie^{gõ} będzie wypić, albo zma
12: łtikiem. Ten kamień poranu bywã
13: czudnieyfzy/ á ogień barzo ku łobie
14: ciągnie/ á barzo prędko od ognia
15: zgore.
16: Crifolitus.
17: Capitulum 16. **grafika** A
18: KAmienie te^{gõ} ieft ieden
19: rodzãý przezrzyfty, zło
20: they barwy maiãcz w
21: łobie nieiakie palaiãce

kolumna: b

- 1: ifkri. Drugi rodzãý ieft iego barwy
2: wolkowey/ á iefth zielony iakoby
3: morzkã woda ku więthłzey zielono-
4: łci fie maiãczã, A gdy gi na floń-
5: czu położy/ thedy złothã gwiazdę
6: przez fię vkazuie/ á bywã nalezion
7: w Murzyńfkiey ziemi. B
8: Kiedy bywã w złoto w prawio
9: ny/ tedy przeciwi fie łtrachom nocz
10: nem/ dãwã mądrocł y czelć/ fzãlen-

- 11: łtwo odpądzã. C
12: A gdy gi ftarłfzy będzie pić
13: pomågã na dychawicę.
14: Criftallus.
15: Capitulum. 17. A
16: KRzyfzthãł kiedy będzie
17: przeciw flończu poło-
18: żon/ thedy ogień z fie-
19: bie wypuřczã y zapã-
20: lã rzecz kthorã może być Ńpalonã,

kolumna: c

O kamieniach

- 1: Ale kiedy będzie pierwey Krzyfzthãł
2: zagrzãny/ żãdnym obyczãiem nie
3: zapãli. B
4: To w rzeczach przyrodzonych
5: miřtrowie rozumu przyrodzonego
6: piřzã. Krzyfzthãł gdy będzie powie-
7: Ńzon na Ńzygi idãcz Ńpac/ thedy złe
8: Ńny precz odpądzã/ wrzczone roz-
9: więzuie. C
10: A gdy gi ktho w vřciech będzie
11: mieć/ pragnienie vřmierzã/ á zmie
12: Ńzãwřzy gi z miodem/ pierfi niewie-
13: Ńcie mlekiem napełniã. D
14: Wřzakże Krzyfzthãł lepřzy ieřth
15: na nãczynie ku picciu: niřli na inřze
16: rzeczy.
17: Cinnabar.
18: Capitulum. 18. [grafika](#)

kolumna: d

A

- 1: CInobr bywã vdziała-
- 2: ny z fiarki y z żywego
- 3: frebra á iefth czyrwo-
- 4: ny, Mocz iego podob
- 5: na ieft moczy Ematífta kamienia
- 6: potem barzo ściągã. á dlã te^go krwie
- 7: powciągã, na íparzelinę j na krofti
- 8: ieft dobri/ w plãftri bywã miezfãn/
- 9: y też na oczy wlekwrzłtwa póżitecz
- 10: nie bywã w miezfãn.
- 11: Corallus.
- 12: Capitulum. 19. grafika A
- 13: KOralow dwoiaki iefth
- 14: rodzã, czirwony y bia
- 15: ły. Auicenna pólóżył
- 16: iego rodzã trzeci czã [!]

strona: 52

kolumna: a

Liŧ 52

Drogich

- 1: ny Czywone [!] w ktorich dziurek nie
- 2: małz: nalepłze łã.
- 3: Moczy tych kamieni: iż bar
- 4: zo kkrwie [!] powciągaiã kto gi przy
- 5: łobie bẽdzie nołił, albo gdziekolwie
- 6: bẽdzie/ w domu albo w łodzi/ tedy
- 7: włzelkie przenagabaniã dijãbelłkie,
- 8: albo widzeniã/ albo łny łtrałzliwie
- 9: odpãdzã, Grzmienie, albo pioruny

10: wiatry/ y inſze nawałności oddalã,
11: y broni od okrutnych zwierząt/ na
12: przeciw kordijacze/ y inſzym niemo
13: czãm żołądkowym: pomagã. Po- [!]
14: więzony [!] na żołądku/ albo gi wy-
15: pić/ mdłemu żołądkowi ieſt pomo-
16: czen. Wrzodom kthore bywaiã na
17: ſlezionie/ albo w ieliciech: pomagã
18: Diãła nie zdrowe vleczã/ rany
19: zgniłe wycierã/ y ſzkodliwego lekar
20: ſtwa powciągã. A kiedy kto mã ka
21: mień/ tedy proch z niego mã z wi-
22: nem pić. Gdy będzie ſtarty y poſy-
23: pani/ albo theż zawieſzonymiedzy
24: ſadem, albo na roli miedzy zbożem
25: czyni ie płodnemi/ dżdże y grady
26: ſzkodliwe od nich odrwãczã. A iżby
27: dzieci nie miewały niemoczy ſwię-
28: tego Walantego/ tedy iako richło
29: z żywotha wynidã/ pierwey niżli
30: czego wſty ſwemi wkuſzã/ tedy ko-
31: rãla czyrwonego wziãwſzi tak wie
32: le iako zawãżã dzieſięć ziãrn ięcż-
33: miennych/ y zetrzeć gi czo nalepiej
34: á włożyć gi w wſta dzieſięciu á nie
35: chãy gi połknie/ abowiem ieſt k te-
36: mu barzo dziwno pomoczon.

kolumna: b

1: Cuprum. Miedz.

2: Capitulum. 20. grafika A

- 3: Miedz v ludzi ftarich by
4: ła pierwey wynalezio-
5: na ku pothrzenie: niżli
6: żelazo/ abowiem pier-
7: wey miedzią ziemię rito, Y rzeczy
8: albo nączenie ku walcze fprawowã
9: no/ á tak Miedz była nãdrofzã, a
10: złoto j frebro dlã niepožitku zamia
11: tãno, Ale terãz obyczaiem przeciw
12: nym leży miedz, á złoto w wielkiej
13: czci y w wãdze.
14: Einis. Popioł.
15: Capitulum. 21.

kolumna: c

O kamieniach

A

- 1: POpioł iże mã w łobie
2: barzo drobne części: lek
3: kiem wiathrem bywã
4: rozwienion/ á wżakże
5: ieft na wiele rzeczy pożyteczen. Nã
6: pierwey ogień popiołem bywã rzã
7: dzon y zachowãwãn. Popiołem
8: fkori od wełny bywaiã wyprawio-
9: ny y nieiako odnowiony. B
10: Popioł bywã kładzion w mia
11: fto hałunu ku farbowaniu fukna. C
12: Kiedy kościoł pofwiãczaiã/ te-
13: dy na popiele obiecãdło napifiã
14: wftępna frzodę nagłowy [!] bywã fy

- 15: pan/ na pamiątkę nafzey śmiertel-
16: nofci. D
17: Z wody y z Popiołu bywå v-
18: działån ług ktorim głowy myią. E
19: Popioł gdy będzie na pijawkę
20: połypan/ tedy krew ktorą piła za-
21: się zwroci. Na lekarstwa tak po-
22: pioł y też ług bywå pożyteczn.
23: Aucenna [!] powiadå: iż popioł wżel-
24: ki må mocz wycierać y wyfufzać, á

kolumna: d

- 1: wżakże rozmagithy iest/ á gdy będzie omyty/ tedy nie thak må mocz
2:
3: ku wycieraniu, ale przez swoie omy-
4: cie: nabywå sobie iż śpãiå y wyfufzå
5: przez kąfaniå. F
6: Woda zpopiołu bywå kłodzio
7: na w lekarstwa gnoiåcze/ á z nich
8: iest nãmocznieyżå woda z drzewa
9: Figowego/ y zziół kthore w łobie
10: maiå mleko/ iako iest Romanowo
11: ziele/ albo łofnka/ y inże thakowe.
12: Abowiem barziew ocierå y wyfufzå
13: popioł z drzew ściągaiåczych/ iako
14: łå drwa dębowe: powciągå krwie. G
15: Diaſcorides. Ług. z popiołu dę-
16: bowego/ iest barzo dobri na lekarz-
17: ſtwa ludziom y bydłu ktorem płu-
18: cze łå obciåżone/ albo ktorzy w ło-
19: bie maiå trucinę/ abowiem kto ta

- 20: kowy będzie gi pił/ thedy nathych-
21: miałt bywã zdrow. Ieſt theż poży-
22: teczny na wilgotne rany y na fiſtu
23: ły/ y na rany kthore ſą thrudne ku
24: zleczeniu y na ſtrupy dãwne ſmier
25: dzãcze/ á przeto wftawicznie maia
26: być omywane á álufznem lekarz-
27: ſtwem leczone/ abowiem mocz łu-
28: gowã rãn nie vzdrãwia/ ale k te-
29: temu ie ſprawuie iżby były vzdrowio
30: ne.
31: Ematites.
32: Capitulum. 22.

strona: 53

kolumna: a

Liſt 53

Drogich

A

- 1: TEn kamień ieſt rzeczon
2: greckiem ięzykiem E-
3: matites, iakoby kamień
4: krwie powciągaiący,
5: Abowiem mã mocz krew wftano-
6: wiać/ ten kamień mã żelazną bar-
7: wę zmieſzana z żyłami czyrwone-
8: mi/ á gdy ten kamień będzie wło-
9: zon we wrzącą wodę/ tedy ſie ſtã
10: wã letnia/ á kto gi będzie noſił, nie
11: będzie ſie mu thrzeba bãć ſlonecz-
12: ney gorãczoſci/ á kiedy będzie na
13: ſłończe wyłożon/ tedy wypuſzcza z

- 14: liebie iłkri/ owocze od chrobãkow/
15: y od gradu zachowawã/ á gdy bę
16: dzie z wodã zmiefzany/ tedy vzdrã
17: wiã ony ktorzy krwiã pluiã, teź po
18: mãgã na biegunkę. Proch z niego
19: dziwe mięło ktore bywã w ranach
20: wyiãdã, A zmiefzany z winem/ ra-
21: ny zaftarzãle vzdrãwiã. A tho gi
22: pić będzie/ tedy kamień ktori bywã
23: w miechierzu: łãmie. B
24: Then kamień iefth ftworzon ku

kolumna: d

- 1: fluzbie człowieczey/ á ie^{go} mocz iefth
2: ściãgaiãczã/ czo iefth rzecz difwiãd
3: czonã.
4: Ferrum. Zelazo.
5: Capitulum. 23. grafika A
6: ZElazo iefth przyrodze-
7: niã zimnego, Natura
8: iego twarda gęłtha/ y
9: wízelkã rzecz przecina-
10: iãcze/ wízytki rzeczy moczã fwoiã
11: zwiciãżã/ y łamo od liebie bywã
12: łtrãwiono. Nad inłze wízytki kruz-
13: cze Zelazo nãrichley fię zepfuie/
14: y rzecz inłzã ktorã znim bywã welpo
15: łek zarãżã j kãłã, nie głołno grźmi

kolumna: c

O kamieniach

- 1: od ognia mięknieie iże ie może ko-

- 2: wać. Z niego bywã zbroia y rozma
3: gite naczyńie ku rãbaniu.
4: Gagatek.
5: Capitulum. 24. **grafika** A
6: GAgathek iefth kamień
7: czãrny y fwiatły, á kie
8: dy bẽdzie zapãlon/ po
9: mãgã naprzeciw nie-
10: moczi fwiãtego Walantego. Dijã
11: bły odpãdzã: albo iefthliby przez v-
12: řta człowiecze mowili/ thedy dym
13: Gagatkowy nie dã gim mowić,
14: Zołãdek wřpomãgã gdi pokarmu
15: przijãć nie chce. B
16: Woda wktoreyby trzy dni mo
17: knãł, czini lekkie porodzenie. A iefli
18: by onę wodę piãa dziewczka/ tedy by
19: wã poznanã iefthli prawa dziewicza
kolumna: d
1: albo nie/ abowiem iefthli dziewicza-
2: tedy nie bẽdzie poruřzona/ á iefthli
3: nie prawã/ tedy zarazem vrinę wy
4: puřci. C
5: Ten kamień dijãbelřtwu y cza-
6: rom řie przeciwi/ wẽże odgãniã/ á
7: przeto y Orzeł ten kamień kładzie
8: w gniãzdo řwoie dlã wężow/ wřza
9: kořz Sorgius powiadã iř to czyni
10: orzeł aby ciepło vřmierzał.
11: Granatus.

- 12: Capitulum. 25. **grafika** A
13: CONftantinuŝ y Woy
14: ciech/ Powiadaiã iże
15: Granatus fercze vwe
16: felõ y ŝmuthek oddalõ,
17: Ten kamień podług wiele docto-
18: row: bywã znalezion w Murzyn
19: ŝkiey ziemi, y niekiedy w Tyru przy
20: piaskoch morzkich.

strona: 54

kolumna: a

Lift 54

Drogich

B

- 1: Woyciech powiadã: iże niekto-
2: rzy powiadaiã: gdi kto ten kamień
3: w ŝciech będzie noŝił, czyni dobrze
4: ŝędzić co człowiek ma na myŝli, teŝ
5: powiadaiã: iż kto gi przy ŝobie noŝi
6: czyni gi ludziom przyjemnego.
7: Gelacies,
8: Capitulum. 26. **grafika** A
9: ARnoldus. Gelacies, ten
10: kamień ieŝt zawsze zi-
11: mny á nigdy ŝie nie za
12: grzeie od ognia/ albo
13: z trudnoŝciá bywã rozpalõn dlã ie
14: go gęŝtoŝci kthorõ broni aby ogieñ
15: nie przeŝedł/ á ieŝth iakoby zoładz
16: Twardy iak Adamas, á dlã ŝwey
17: zimnoŝci żądzey cieŝfney powcia-

18: gã, Gniew wfmierzã/ y dãwã po-

19: mocz naprzeciw wŕzytkiem niemo-

kolumna: b

1: czãm człowieczego ciała: kthore z

2: ciepłey przyczyny pochodzą.

3: Iacinctus.

4: Capitulum. 27. grafika A

5: IAcinctow fã thrzy ofo-

6: by/ ktore maiã iednake

7: moczy. Ty kamienie ży

8: ły ciała człowieczego á

9: zwłãŕzcza ŕercze poŕila-

10: iã/ ŕmutek y proŕne my

11: ŕli podezrzane odpãdzaiã/ rozum

12: y częŕć mnoŕã, od piorunu y od nie

13: przijãciã bronię. Ludziem podroŕ-

14: nem przęŕpiecznioŕć czyniã, thak iŕe

15: teŕ powietrze morowe rozmagitich

16: kroleŕtw nie mogã gim nicz zaŕzko

17: dziŕć/ y czyniã ie byŕ godnemi czci

18: przymowaŕć/ y od niemoczy kthore

19: z powiethrz a [!] przychodzą na ludzi:

kolumna: c

O kamieniach

1: czyniã ie byŕ przęŕpiecznemi, Wŕza

2: koŕz Ariŕtoteles powiedã: iŕ niewia

3: ŕty brzemienne ku porzuczeniu dzie

4: ci ŕprawia.

5: Iaŕpis.

6: Capitulum. 28. grafika A

- 7: KTo ten kamień przy łożu
8: bie nofi, ogrózkę j opu
9: chlinę oddalã/ oczy czy
10: ści/ widzenia szkodliwe
11: odpadã/ cielesną żądzą wśmierã
12: poczęciã broni/ á zwłózcza zielony
13: ktori mã w łobie żyły żółte/ brze-
14: miennem niewiaśthã/ albo przy
15: porodzeniu pomagã. A ktho gi bę-
16: dzie przy łobie nofić/ tedy otrzymã
17: zwycięstwo/ y czyni go być mocnym y przyjemnym/ ale nad inśze w
18:
19: śzytki włafności albo moczy kthore

kolumna: d

- 1: w łobie ten kamień mã: tę mocz al
2: bo włafność mã/ y krew wśthanã-
3: wiã z kãdbykolwiek śzła zbytnie/ á
4: mocz ie^{go} więśzã iefł gdy będzie we
5: śrebro wprawion. B
6: Philozoph powiadã: iż iefłliby
7: kto nalãżł laśpis zielony/ á wnim
8: by był krzyż/ thedy mã taką mocz
9: iże ktoby gi przy łobie nofił/ thedy
10: takowy nie może nigdy wtonãć.
11: Karabe. Burztyn.
12: Capitulum. 29. grafika A
13: BVrztyn iefł żywicza
14: z drzewa: iakoby drogi
15: kamień Auic. burztyn
16: mã mocz śercze vwe-

17: felać y korgijakę oddalać/ y duchy

18: pofilać.

19: Serapion. Burzthyn ktho gi

strona: 55

kolumna: a

Lift 55

Drogich

1: pić będzie/ tedy broni iżby wilkołci

2: zbytne do żołądka nie szły/ y wy-

3: ciera żywoth/ y żołądek pofila/ y

4: krew załthanawia z kądbykowiek

5: szła, Też biegunkę załthanawia. A

6: gdy będzie zawieszon na bolącźcze

7: tedy pomagã. Też pomagã na kor

8: dijakę/ y kiedy kto krwią plucie/ al-

9: bo gdy komu z nośa idzie krew zby

10: tnie. Ale gdy nim kto zakadzi/ te

11: dy więczey niemocz święthego wa-

12: lantego pobudzã.

13: Lapis lazuli. Lazur.

14: Capitulum. 30. **grafika** A

15: MOcz te^{go} kamienia iest

16: iże od niego włofy na

17: powiekach roftã, mocz

18: iego iest ktorã wyfufzã

19: y ochładzã/ y powieki zktorich wło

20: fy opadaiã dlã nieiakich wilkołci

kolumna: b

1: iadowitych/ á odmieni ten kamień

2: ony złe wilkołci ku gich przyrodzo-

3: ney naturze: z czego sie mnożã wło

- 4: ły na powiekach, A ma być na tho
5: łtarty na proch. B
6: A gdy będzie zawieszon na dzie
7: cięciu/ tedy oddalã od nich boiãzn,
8: A czyni włofy kręcone. Mã mocz
9: zapalającą y gnojącą/ á przetho
10: brodawki traci. C
11: A gdy gi ktho wezmie przez v-
12: łta/ thedy Melankolijã wywodzi,
13: Krew czyfci od wilkoſci gęſtych/ á
14: iego dofyć to ieft wiele go mã czło
15: wiek na ieden rãz wziãć: ieft od xvj
16: ziarn/ aż do. Ix. á to kiedy bywã w
17: inſze lekarſthwa mieſzãn albo kła
18: dzion: kthore czyniã purgatijã, A
19: więczyey pomãgã boleſci ktorã by-
20: wa w nyrkach albo w krzyżoch/ y
21: dychawiczy. D
22: A gdy będzie wzięth przez tru-
23: nek/ albo vczyniwſzy z niego czo-
24: pek, pobudzã niewieſcie rzeczy przy
25: rodzone. E
26: A ktho gi pić będzie/ pobudzã
27: brzydzenie y wraczenie/ ale gdy bę
28: dzie przyprawnie omyt/ tedy to bę-
29: dzie od niego oddalone. F
30: Auicenna powiadã iż fercze po
31: ſilã.
32: Magnes.
33: Capitulum. 31.

kolumna: c

O kamienioch

- 1: MAgnes iest kamień kto
- 2: ri w gorach nad Mo-
- 3: rzem rołcie/ á zwłãfz-
- 4: cza w Idijey v wiel-
- 5: kiego morza Oceana. Barwy ten
- 6: kamień iest na podobieństwo żela-
- 7: zney.
- 8: Okręthy gdy przychodzą nad
- 9: onę gorę w ktorey iest then kamień
- 10: Magnes/ thedy czokolwiek żelaza
- 11: będzie miał w łobie on okręt, zwłã
- 12: łczã gwozdzie żelazne: kthoremi o-
- 13: kręth zbijają: wyłkakuia z niego/ á
- 14: iakoby z kufze do oney gori leczą: w
- 15: ktorey iest ten kamień Magnes. A
- 16: bowiem mã dziwnã j nielłychanã
- 17: mocz: żelazo k łobie ciągnąć.
- 18: Ale ludzie wiedzącz o thakich rze-
- 19: czach, A zwłãłczã ktorzy thãm po

kolumna: d

- 1: morzu iezdzą: Drewnianemi gwoz
- 2: dzmi okręty zbijaiã.
- 3: Też Magnes bywã naydowan w
- 4: Niemieckich dalekich łtronach/ to-
- 5: iest w iedney ziemi: kthorã włchod-
- 6: niã Francijã zowã.
- 7: Vczynki iego. A
- 8: Piłze ieden lekãrz imienie^m Se-<http://rcin.org.pl>

- 9: rapio. Mocz tego kamienia ta iest
10: iże gdy będzie ku picciu dany z mio
11: dem pithym/ czyni przepuźczenie
12: grube, á klijowate niecziftołci z cia
13: ła wywodz wypądzaiącz. B
14: Theż Magnes iest barzo dobri
15: ktoby fie igłą vdawił, albo iakiem
16: infzem żolazem: włożywfy gi w v-
17: fta: przyciągnie każde żelazo z gar-
18: dła k łobie. C
19: Też Magnes gdi będzie obma
20: zån łokiem czołnkowym, albo zcze
21: bule/ nie pociągnie żelaza. D
22: A gdyby mu chciał zafię mocz
23: iego przywrocić odiyę tym czołn-
24: kiem/ tedy gi namocz w kozłowe
25: krwi przez noc. á pociąanie [!] żelazo
26: iako y pierwey. E
27: Thakiefz theż Adamas kamień
28: barzo twardi: ktorim drogie kamie
29: nie rzeżą dlå iego twardołci wiel-
30: kiej. Tego kamienia mała łztuczka
31: włożona no [!] kamień Adamas: wią-
32: że gi iż żelaza ciągnąć nie może/ á
33: gdy on kamyk Adamas odeymie z
34: niego/ vczyni włofnoć łwoię przy
35: rodzoną/ tho iest pociągnie k łobie
36: żelazo.

F

- 1: Też sztuka niemała wybornego
- 2: Magnefu/ ku wewnętrznemu zam-
- 3: kowi przyłożona: oderwie gi/ y ta-
- 4: kiefz skobł ze drzwi wyriwã. G
- 5: Też ten kamień Magnes/ mã
- 6: tę moc: iż barzo wiele żon ktore o
- 7: pułzczały dla swarow męże swoie
- 8: żańię k nim przywraczały fie/ abo-
- 9: wiem then kamień od męża nofzo-
- 10: ny/ czyni go swey żenie *lubieźnie*^{g^o},
- 11: y barzo miłego/ tak iż przez niego
- 12: być nie może. Takiefz też y żonę mę
- 13: żowi iey czyni wdzięczną. H
- 14: Też Diafcorides piŕze. Był na
- 15: lezion ieden Magnes: ktori był wã
- 16: głafty/ then iednym wãgłem/ tho
- 17: iefł iedną ŕtronã ciągnãł żelazo, á
- 18: drugim wãgłem otychãł od siebie I
- 19: Też Ariftoteles piŕze. Iefł theż
- 20: rodzãj Magnefow/ kthori ciało
- 21: człowiecze k łobie ciągnie. A tenże
- 22: na proch ŕtłuczony/ z ŕitã pity/ pu
- 23: chlinę z człowieka wypãdza. K
- 24: Theż gdy będzie włożony pod
- 25: głowy białyey głowie kthorã z mę-
- 26: żem leży (iżby onim nie wiedziała)
- 27: natychmiałt męża będzie przez ŕen
- 28: chciała oblãpić/ á to ktorã iefł mę

- 29: żowi śwemu wierna, á którą od mę
30: za wstępuie/ wnet dla boiazliwego
31: á strażliwego widzenia: spadnie z
32: łoża/ by ją miał kto z wmyślu wy
33: rzucić. L
34: Też powiedaią niektorzi ludzie
35: Stało sie czału iednego: iż złodzie
36: ie wiedzącz w iednym domu bogac

kolumna: b

- 1: twa nie małe: myflili iakoby gich
2: doftali. Potym w noczy wefzli tha-
3: iemnie w dom/ á na rospalone wę
4: gle fypali proch z te^{so} kamienia tar
5: ty, Z kąd dziwne rzeczy barzo stra
6: źliwe vkazowali sie/ dla ktorich w-
7: fzytczy z domu musieli vciekać, A
8: oni potym wybráfzy dom: chodzi
9: li wolno.
10: Magnesia.

- 11: Capitulum. 32. grafika A
12: WOyciech powiadã Iże
13: Magnesia iest kamień
14: czãrny/ á częłthokroć
15: niem robią Hutniczy
16: w hutach. Ten kamień alchimiſto-
17: wie dobrze znaią. WOyciech po-
18: wiada iże Magnesia pociecze y ro-
19: łthopi sie w mocnym y w wielkim

kolumna: c

1: ogniu: á inaczey fie nie roſthopi, A
2: tak gdy będzie w mieſzan we ſćkło,
3: odmienia ſćkło ku barwie czyrwo-
4: ney.
5: Marmor.
6: Capitulum. 33. **grafika** A
7: PLinius powiada: iż mar
8: morowy rodzaie y bar-
9: wy: barzo trudno wyli-
10: czić albo wypowiedzieć
11: gdy gich ieſth barzo wiele: á maią
12: rozmagite przezwiſka: od kroleſtw,
13: albo od ziem w ktorich bywaią naj-
14: dowany, Wſzakże prawdziwy mar
15: mor y nãlepſzy ktori ieſt zielony,
16: **Abowie^m** ztąd wziął przezwiſko Mar
17: mo po grecku/ czo ſie wykłada po
18: łacinie zielony, Wſzakoz nie wſzyt
19: ki ty kamienie bywaią z naleziony
20: thelko na mieſtcoch ſkalnych/ ale
21: teź ty tho kamienie bywaią znay-
22: dowany w ziemi: barzo **koſztowne^{go}**
23: rodzaui, Iako ſą Lacedemoniſkie
24: zielone/ nad inſze wſzytki nakozto-

kolumna: d

1: wniefze/ takieź theź Auguſtiſkie,
2: potym po nich Tyberifkie w Egip
3: cie.
4: Margarite. Perły.
5: Capitulum. 34. **grafika** A

- 6: Perły zimne są y fuche
7: w wthorim fthopniu/ z
8: brzuchow ribiech wypa
9: raią, Lepfze są biące ia-
10: fne przezrzyfthe. Maią mocz po-
11: twierdzaiącą. Naprzeciw mdło-
12: ściam y też omdleniu: ktore pocho-
13: dzą dla zbytniey purgacijey/ albo
14: dla zbytniego łzcia krwie B
15: Naprzeciw tym chorobam: daj
16: Perły na proch fthłuczone z roza-
17: nym czukrem, A the^{go} tym ludziom
18: daj ku pozywaniu, A to z Manus

kolumna: 57

kolumna: a

Lift 57.

Drogich.

- 1: Crifty/ ktore kołaczkę w aptecze czy
2: nią. A zową ie Manus Christy z Perłami.
3: Też Perły są barzo dobre na-
4: przeciw Melankolijey/ kthorą nie-
5: mocz przychodzi ludziom ze drze-
6: niem fercza.
7: Pumex.
8: Capitulum. 35.
9: TEn Kamień ma mocz
10: iż na oczu blizny czyni
11: przezrzyfthe/ to iest traci
12: ony blizny: iżby widze-
13: niu nie przefzkadzały/ rany wypeñnią
14: y goij/ mięso dziwe traci: ktore

15: bywã na oczu.

16: A gdy gi zetrze á będzie onym

17: prochem zębów pocierał/ tedy zę-

18: by czyfci y ociera.

19: A iestli ten kamień będzie wło-

kolumna: b

1: żon do wina w beczkę/ tedy nie dã

2: mu daley kifać

3: Bywã kładzion w **lekarkftwa** [!]

4: kthore wyczyfciaią zęby (kiedy nie-

5: będzie fpálny) abowiem gdy będzie

6: fpálny: tedy bywã subtelniey

7: ízy.

8: Rubeus.

9: Capitulum. 36. **grafika**

10: SErapion. Ten kamień

11: iestli ktho na łobie po-

12: wiefi: niebędzie widział

13: w noczy fnow złych/

14: ani ftrafzliwych. A iestliby on ktori

15: by w flończe patrzył: wzrok fwoy zemdlił/ á gdyby tym kamieniem

16:

17: oczu fwogich potarł, tedy iemu po

18: może. A gdy będzie ten kamień na

19: głowie o włofy tart/ tedy ciągnie

20: k łobie pazdziorko. Iako Magnes

21: żelazo.

kolumna: c

O kamieniach

1: SSafirus.

2: Capitulum. 37. **grafika**
3: TEn kamień ieft barwy
4: zieloney/ iakoby niebo
5: ialney/ á ieft przezrzy-
6: fty/ na kftált náczyf-
7: łzego Lazuru. Ten kamień mǎ thę
8: mocz iż ciało rozmnáżǎ, barwę do
9: brǎ na cieie dǎwǎ, Poth zbytni v-
10: łmierzǎ. Zǎdze cieiefney powciǎ-
11: gǎ, Y teź czyni człowieka być czy-
12: łtym y vcźliwym/ nieczyłtołci z o-
13: czu/ y bolełci czóła oddǎłǎ/ bolełci
14: w żywocie vłmierzǎ.
15: A ieftli gi kto będzie z mlekiem
16: pił/ á kto gi nofi/ czyni go łpokoy-
17: nym/ miłym/ nǎboźnym/ y miło
18: łciwym, A dułzę w dobrich vcźyn-
19: koch połilǎ/ zdrady odkriwǎ/ łtra-
20: chy odpǎdzǎ. Ku nǎukǎm czarno-

kolumna: d

1: kxięzkim barzo fluzy.
2: Wrzody kthore bywaiǎ czǎfu
3: morowego powietrzǎ: iednym do-
4: tknieniem vzdrǎwiǎ/ oczy od ołpic
5: zachowawǎ przez obrażenia.

6: Smaragdus.

7: Capitulum. 38. **grafika**
8: TEn kamień ieft pożyte-
9: czeń onem ludziom kto-
10: rzy czyłtołć cieiefnǎ mi-

- 11: łuią: gdy złączeniã cie-
12: lefnego nie cirpi. A iefli będzie no-
13: fzon przy zgwãłczeniu panny/ tedy
14: fie złãmie. Iako o thym woyniech
15: pifze. Zãdze cielefney porużeni v-
16: smierzã/ dobro wczesne rozmnażã,
17: Dijãbelŕkie nãgrãwaniã y nawał-
18: noŕci precz oddãlã. Gdzie będą ŕpo
19: łem złączone dwie ogrãłzce/ ktore

strona: 58

kolumna: a

Liŕt 58.

Drogich

- 1: zowã trzeciãczkami: vzdrawiã ie,
2: przyjemnego Bogu y ludziom czy-
3: ni. A przeciwi fie niemoczy *ŕwiãte*^{gº}
4: Walantego/ pamieć ofrzy/ á dã-
5: wã mocz ku dobremu poradzeniu,
6: Też iefth pożytheczõn onym ktho-
7: rzy fie pieczołuiã o przyŕzłych rze-
8: czach, Widzenie ŕpracowane wiel
9: kiem patrzeniem: zafię naprawiã y
10: zachowawã.
11: A iefliby kto proch *znie*^{gº} wziãł
12: tedy iefł pomoczen barzo kiedy ko
13: vkãfi czo iadowitego/ á zwłãłzcza
14: pies wŕciekły. Trędotatym y tym
15: kthorzy kamieñ cierpiã/ y trucinę,
16: Iefł barzo pomoczen: iefli będzie
17: vtarty przyjetych.

18: Silex. Krzemień.

19: Capitulum. 39.

kolumna: b

1: ISidorus. Nalepŕze łą

2: **Krzemienie** [!] czårne, na

3: mieftczach niekthorich

4: y theŕ czyrwone/ biåte

5: zafię nierichło fie ftarzeią ani kaŕą

6: z ktorich groby czynią ritę: nie ka-

7: ŕą fie/ ale trwaią dłuęo/ kthorem

8: teŕ ani ogień nicz nie zaŕzkodzi, A-

9: bowiem z tych theŕ nączyńie bywå

10: w kthorem miedz w ogniu rozpufz-

11: czaią, Ałe teŕ y zielony Krzemień

12: barzo fie ogniowi przeciwi, A nig-

13: dziey go nie nąydzie wiele/ á kthori

14: iefth blady/ na wapno rzadkie fie

15: przydåwå, Krzemień wodny/ zaw

16: ŕdy bywå iakoby mokri: then må

17: być lecie wzięth/ á nie må być kła-

18: dzion w mur: aż po dwu lat.

19: Tegula. Dachowki.

20: Capitulum. 40. **grafika**

kolumna: c

1: DAchowka gdy iefth do-

2: brzę vpalonå, må moc

3: przepålaiącą ciało. A

4: dlå tey przyczyny kiedy

5: będzie vmieŕzånå á pomaŕeŕz nią

6: mieftcze/ tedy pomåęå na ŕwierzb

- 7: na krofty na boleści nożne.
8: A gdy będzie vmieszana w pla
9: łtri/ thedy trawi wrzody twarde, A
10: iey mocz iest ocierać y wyfufzać/ á
11: zwłafzcza ona kthora iesth zatanor
12: Abowiem iest nã mocznieyfzã nad
13: infze. A iest mać w którą w chodzi
14: ta to dachowka, Iest tha mać le-
15: karzłtwo dobre na goienie rãn.
16: Topazion.
17: Capitulum. 41. [grafika](#)

kolumna: d

- 1: WOyciech powiadã iże
2: Topazyon kamień tak
3: rzeczony. Iest wezwãn
4: od mieftcza/ na ktorem
5: nãpierwey iest nalezion, ktore mieft
6: cze zowã Topazys wyłep.
7: Tenże Woyciech powiadã iże
8: nafzych czałow iest dofwiaðczono,
9: iż ten kamień gdy będzie we wrzã-
10: czã wodę włożon taki iako iest zoo-
11: nego mieftcza przyniefiom/ tedy za
12: razem natychmiãłt może gi wło-
13: żywfzy rękã gołã albo nogã z o-
14: ney wody wrzãczey wyiãć przez o-
15: brazeniã żadnego. Y powiada rze-
16: kãcz iż to ieden z nafzych towarzy-
17: fów vczynił będącz w Parizu.
18: Też pomãgã gdi kto krwiã plu

- 19: ie przeciw niemocy którą zową wil
20: cżã niemocz/ á to iest pewną iże fie
21: w niem obezrzy iako we zwiercia-
22: dle/ rodzi fie też w morzu.
23: Ten kamień gdy ktho trzymã
24: w prawey ręce naprzeciw słończu
25: tedy wypuścżã z siebie promienie y
26: ogień: tak iż kto nãń patrzeć będzie
27: dziwować fie muſi. A kto gi noſić
28: będzie v lewego ramienia/ tedy na
29: wielkim zebraniu nicz nie dã/ tem
30: kamieniem krowki y inſze chrobacz
31: two/ y grady od owocow oddãlo-
32: ny będą/ y ciełefne zapãlenie gafi.
33: Ariftoteles powiadã: iż Topa-
34: zion gdy będzie na ranę człowie-
35: cżã połožo[n]/ tedy krew załthana-
36: [wiã]. A iest [ten r]odzay iż gdy będzie

strona: 59

kolumna: a

Lift 59.

Drogich.

- 1: powieſzon nad onã rzecżã kthorã
2: wre, tedy przełtanie wrzeć ona rzecż
3: Topazion ktori mã barwę iako
4: złoto/ ten iest nãdroższy. Drugi ro-
5: dzãy iest iego daleko ſwietleyſzy/ á
6: barwy ciemnieyſzey: ale nie tak do-
7: bri/ ten kamień miedzy inſzemi mo
8: czami kthore mã/ powiadaiã iże
9: gniew y żãdżã ciełefną vfmierżã.

- 10: Vesice et molaris.
11: Capitulum. 42.
12: KAmień kthori fie rodzi
13: w miechierzu: iako A-
14: uicenna powiada/ ten-
15: że powiada iż niektorzi
16: powiedaią: iż ten kamień z miechie
17: rza ktoby gi przijał/ tedy łamie ka
18: mień ktori iest w nyrkach y w mie-
19: chierzu. Ale Galienus powiada [iż]

kolumna: b

- 1: tak nie iest. Zafię Auicenna powia
2: da: iż kamień młynny/ ktori koždy
3: człowiek zna/ iesth ściągaiący/ á
4: przetho Lekarz ma gi brać na ony
5: rzeczy ktore żadaia powciąganiã.
6: Spongia marina.
7: Morzkie bdły. grafika
8: GEbka morzka tę mocz
9: ma/ iż iawnie wyfufza
10: A dla thego mocz iey
11: iesth rany swieże goijć
12: gdy ia zmacza w oczcie/ w wodzie
13: y w winie/ podług rozmagithoſci
14: ciãł. Y powciaga kowie ktorã ktora idzie
15: z rany lieczoney/ albo też ſpaloney
16: Ale gębki ſpaloney iesth mocz tra-
17: wiacza.
18: Kamień ktho[ri bywa znalezion]
19: w gębcze [ma mocz wyfufzaiacza]

20: y ł[amie kamień ktori bywã w nyr-]

21: [kach]. [Też rany goij świeże, gdy bę-]

kolumna: c

O Kamienioch

1: dzie przykładanã z oczthem albo z-

2: wodã. Goij rany zaftarzałe gdi bę

3: dzie przykładana na nie z warzo-

4: nym miodem á przyłożyć z łamã

5: wodã. Ale łã niektore gębki subtel

6: ne, lekkie, ktore żadney pomocy nie

7: dawa. A gdi będzie z ocztem pod

8: łozona/ powciągã rzeczy przyro-

9: dzonych niewieścich. A gdy będzie

10: łpãłona tim obyczaiem iako bywã

11: piana morzkã pãłona, pomãgã na

12: wrzod kthori bywã na oczu/ y oczy

13: wyczyfciã. A kiedy będzie przypra-

14: wnie omyta po łpãleniu/ tedy wię-

15: czey pomãgã na oczy w lekarzłt-

16: wiech. A gdy będzie łpãłona z łmo

17: łã, pomãgã naprzeciw niewieścim

18: rzeczãm gdi zbytne idã. A kamień

19: ktori bywã nalezion w gębcze/ łã-

20: mie kamień w miechierzu: gdy bę-

21: dzie z winem wypit. A kiedy będzie

22: łpãłona z oliwã/ tedy będzie poży-

23: teczã ku leczeniu one^{go} ktori krwią

24: pluie.

25: Też z niey działaiã knoty y kła

26: dã ie na kończe żył z kthorich krew

27: idzie/ á tak powciągã krwie.

28: Zignites.

kolumna: d

1: Capitulum. 44. grafika

2: TEn kamieñ, Iako piŕze

3: Iŕidorus. Ieŕth barwy

4: ŕklaney. Then kiedy bę-

5: dzie na ŕzigi zawieŕzon,

6:

7: Thedy oddãlã od człowieka czo ŕie

8: mu w noczy przez ŕen leda czo vka-

9: zuie, y teŕ krew pływãcã z człowie

10: ka ŕtanowi.

11: Teŕ niedopuŕzcã człowiekowi

12: aby rozum ŕtracił, gdy iuŕ na tho

13: człowiek ieŕt ŕkłonny. A gdy będzie

14: dzierŕãn nad ogniem płomieniem

15: goraiãczym, tedy dlã nie^{go} płomieñ

16: gaŕnie. Tho theŕ o niem powiadã

17: Enax w księgach ŕwogich/ w kto-

18: rich piŕãł o Kamienioch.

strona: kt

1: grafika

2:

3: **Nauka O pozna=**

4: **waniu vriny/ to ieŕt moczu**

5: **tak zdrowego: iako y cho**

6: **rego człowieka.**

7: grafika

strona: ktv

- 1: grafika
- 2: Przyfzedł proftak do Doctora.
- 3: Przyniofl mu w garnku znamiona.
- 4: Ogląday panie miły Doctorze.
- 5: Boć moy pan z chorzał iako gorze.
- 6: Potym onego Doctor **zopytał** [!] .
- 7: Ieftli pan ftolcze/ albo wiatri miewał.
- 8: Rzekł chłop iż wiatru dofyć będzie.
- 9: Bo drzwi/ okna otworzą wżędzie.
- 10: Bzdzi/ fra/ pierdzi, Doctor rzecze **knie^{mv}**,
- 11: Dopiero chłopek wyrozumiał onemu.
- 12: Ta cie z tego wyftrzedz może figura.
- 13: Ze cie nie będą mieć za proftego gbura.

strona: [1]

- 1: **Poczyna fie nauka O po=**
- 2: **znawaniu vriny/ tho ieft Moczu/ tak zdrowego**
- 3: **iako y chore^{go} człowieka. A tak tez y o po=**
- 4: **znawaniu rozmagitych niemoczy**
- 5: **człowieczych/ przez vriny łączno**
- 6: **z tey nauki pobaczyfz.**

- 7: **A** Vicenna w pierwfzych księgach o Vrinach/ to ieft o
- 8: poznawaniu moczu Człowieczego piżącz: tak mowi.
- 9: Ieftli małz którą niemocz w człowiecze przez vrynę po
- 10: znać/ tedy ma być flufznym obyczaiem zachowana v=
- 11: rina: od tego ktory chce iżeby Lekarz prawdziwie nie=
- 12: mocz iego obaczył. A potym iemu flufzną radę á vży
- 13: teczną dał. Abowiem powieda daley tenże Auicenna: iż vrina ieft zna=
- 14: mię barzo omylne: ku prawemu poznaniu człowieczey niemoczy. A tho
- 15: zwłafzcza gdy flufznie przez niemocznoego nie będzie zachowana. A zafię

- 16: bardzo łącznie[za ku wyrozumieniu niemoczy: gdy takim obyczajem bę
17: dzie zoftawiona.
18: Naprzód ma być iedna na fwitanu. A druga przed włchodem floń
19: cza zofthawiana. A ktho niemoże mieć dwu sklenicz Lekarskich, thedy
20: w iedney przed włchodem Słończa ma zoftawić.
21: Drugie ma być czyfcie sklenicza z wierzchu zatkana y w ciepłe po=
22: ftawiona. Trzecie dłużej godziny a nawięczy dwu godzin nie=
23: ma ftać abowiem barwę traci y wżytka fie odmienia. Acżkolwiek nie=
24: kcorzy [!] Doctorowie: y po pięci godzinach każą oględować vrinę/ kto=
25: rym takim wżytkiem Auicenna iest przeciwny/ powiedaiącz iż gdy go=
26: dzinę poftogi/ tedy fie iuż mieni/ á thak omylnóć czyni Doctorowi w
27: poznaniu niemoczy przez nią. Też zafie barzo rychło po zoftawieniu v=
28: rina nie ma być oglądana, ale ma przinamniey czwierć godziny poftać
29: dla te^{go} aby grubfze wilkołci od subtelnóci moczu: były nieiako oddzie=
30: lone. Czwarte baczenie ku ofstawieniu vriny. Iż ten ktory ma po=
31: ranu zoftawić vrynę/ niema wczorayfzego dnia połcić/ ale ma miernie
32: wieczerać y takiefz pić. Piąte baczenie ku flufznemu ofstawieniu
33: vriny/ iż ten ktory ma zoftawić vrinę/ niema zbytnie z Szafranem, ani

A

strona: [1]v

O poznaniu.

- 1: czarney kapułthy iefć/ ani czyrwnego wina pić/ ani Kalfijey na nocz
2: brać/ y owfzem ani fie gniewać/ ani barzo robić/ abowiem ty rzeczy od
3: mieniaią vrinę, czyniącz iey czyrwną barwę. Takiefz też vczynek ciele=
4: fny zamacza vrinę/ przeto też poznania iey vmnieyfza prawdziwego.
5: Szofte. Naczynie w ktorym vrynę zoftawiaią/ ma być ze fćkła ia
6: fnego/ nie grubego/ na dne fzyrokie/ á ku wirzchowi wązkie, iako iefth
7: vrinał/ to iest Lekarszka sklenicza. Siodme baczenie. Vrina gdy
8: ma być ofstawiona/ ma być wżythka razem ofstawiona nicz iey niewle=
9: waiącz. Czo rady białe głowy fromieziwe czynią, trzecią część zoftawi

- 10: vriny/ á dwie z vrinała wyleie: aby iey nieprzyfądzono opilftwa.
- 11: Ofme **baczenie** [!]. Vrina ma być zachowana aby iey wiatr niedo=
- 12: fzedł/ ani zimno. Dziewiąte baczenie. W ieden vrinał/ to ieft w
- 13: fklenicę nie ma być dwa razy przeftaiąc mokrzono/ ale iacy raz chocia
- 14: będzie mało, á wżakoż w drugą fklenicę możesz drugi raz zoftawić.
- 15: Dziefiąta. Gdy mażz vrinę doctorowi nieść/ Lekko niemącącż ma
- 16: być niefiona. Aby thym fñadniey niemocz wyrozumiał. Takież theż y
- 17: fam fie w poznawaniu vriny fprawuy. Iedennafthe baczenie do
- 18: vriny, Nie ma być przeciwko promieniom flonecznym oglądana, ale ie
- 19: dnak na mieftczu fwiatłem iżeby promienie niewrażały fie wfklenicę.
- 20: Dwanaftte baczenie do vryny. Nie ma być vrinał barzo od oczu od
- 21: dalan/ abowiem dla oddalania wielkiego iafnoć fie w vrinie mnoży.
- 22: Niema też być barzo z blifka oglądana/ abowiem miąffzość gruba w
- 23: vrinie wietfza dlatego fie vkazuie. Też prziftąpuiącz ku poznaniu
- 24: zdrowey á chorey vriny/ to mażz wiedzieć. Naprzod á nawięczye mażz
- 25: obaczyć iakiey ieft barwy vrina/ to ieft ieftli czyrwona/ albo biała/ al=
- 26: bo żółta/ albo czarna/ y daley. Drugie mażz baczyć famę wodnoć v=
- 27: riny/ ieftli ieft miąffza/ gruba/ czyli subtelna. Trzecie mażz obaczyć pil=
- 28: no czo pływa w vrinie/ abowiem bywaią wniew obłoczki, bywaią wło
- 29: fy/ bywaią kamienie/ piany na wirzchu vriny/ y infze rzeczy. Czwarte
- 30: mażz baczyć wielkoć vriny iako iey wiele odchodzi razem, albo też wiele
- 31: razow przez dzień. **Aty** [!] fą rzeczy napotrzebniefze baczyć, dla poznawa
- 32: nia niemoczy przez vrinę.
- 33: Są theż infze rzeczy mniefze á nie tak barzo potrzebne ku bacze=
- 34: niu Lekarzowi wpoznawaniu niemocy przez vriny. A to fą ty. Naprzod
- 35: od iakiego człowieka iefth vrina/ ieftli od Mięfzczyzny/ albo od białey
- 36: głowy/ Abowiem Mężka vrina iefth rumieńfza/ á niewiefcia bledfza y
- ⋮ (grubfza pofpolicie,

1: Drugie małz baczyć na lata tego cziję **ogłęduięłz [!]** vrinę. Abowiem łta=
2: rych ludzi vriny łą cienkie á z żółta blade. Zafię młodych ludzi łą ru=
3: miano iafne. Trzecie małz baczyć Complexiją/ abowiem Kolerikowie
4: miewaią vriny żółte á subtelne. Flegmatikowie blade á przygrubłzym
5: Melankolikowie też bladą á cienką. Krewnego przyrodzenia ludzie mie
6: waią rumiane vriny/ iakoby złotey barwy á trochę miąłłze. Na krotce
7: miałby też obaczyć inłze rzeczy, iako praczą onego człowieka ktory vri=
8: nę zołthawił/ zafię iedzenie iego iefłhli połcił/ Theż iefłliby był wczora
9: w łazni/ też iefłli łie czym gorącym mazał/ też iefłli iakie picie moczne
10: pił. Abowiem też ty rzeczy odmieniaią przyrodzoną barwę w vrinie/ á
11: łtąd niedołtateczne z niey bywa poznanie. A włzakofłz tobie nie doctoro=
12: wi dołyc baczyć czterzy rzeczy wyłłzey napifane. To iefłh barwę vriny,
13: wodnołć vriny/ rzeczy ktore łą w vrinie albo na wierzchu vriny/ á wiel=
14: kołć vriny, á z tąd będziefłz baczył iako małz poznać rozliczne niemocy.
15: A naprzod z barwy vriny.

16: **Tu łie dowiefłz czo Vrina czarna znamionuie.**

17:   **V** Rina czarna wgorączcze włtawicžney
18: to iefł w łožney niemoczy/ ktorą też zo
19: wą ogniową. Znamionuie łmiertel=
20: nego być/ á nawięczyey gdy potrołfcze
21: iey miewa/ á kthemu łmierdżącyey. Taki człowiek
22: trudno łie łthey niemocy wyleży, bowiem znamio=
23: nuie wielkie łpalenie/ y duchow ožiwiאיących wy=
24: nizczenie.
25: Też czarna vrina, á zwłafzcża vbiałych głow: na łpodku łćklenicze
26: miąłłza á gruba/ á ktemu w niemałey iakołci. Znamionuie iże ta nie=
27: wiałtha pozbyła złych wilkołci z macicze: czału przyrodzoney choroby
28: łwoiey albo poniey/ á taka vrina iefł vżyteczna.
29: Też czarna vrina po długiey febrze quartanie: vkazuie łie, Znamio

- 30: nuie iż ona wilkość Melankoliczna czarna płynie z żył yod fleziony,
31: która się mieżza w vrinie á z nią odchodzi. Znamię iest zdrowia.
32: Też vrina czarna gruba iako inkauft którym piżą/ á nawięczy w
33: **Niewaft [!]** , Znamionuie rany albo rozpadliny w wnątrz około mechie=
34: rza albo nyrek/ á bolenie y rzezanie w mokrzeniu ciężkie. A dla te⁸⁰ od=
35: chodzą takie nieczyfności czarne grube przez vrinę. Na to maż lekarz

Aiiij

strona: [2]v

O poznawaniu.

- 1: ftwo proftho, Kozie mleko ciepło sikawką nabierając: wtrzykać ciepło
2: w macicę albo tam na to miefcze tajemne.
3: Też vrina ciemna/ gruba/ która ma w sobie nieiakie profzki/ iakoby
4: rybią łufkę/ albo otręby, Taka vrina znamionuie flux w nogach/ á na
5: więczy gdy na dnie w fkleniczy vftogi się nieczyfność iakoby drożdże.
6: Też maż wiedzieć iż czarna vrina nigdy cienka niebywa ani fubtel=
7: na, iedno zawfze gruba á miąłfza/ á to dla ciemności która przichodzi z
8: (fzczarności.

8: **Vrina pofinialey barwy/ tho iest Ołowianey**

9: **Czo znamionnie [!]** .

- 10: grafika Rina ołowianey barwy wfzythka. Zna
11: mionuie wynizczenie Duchow przyro=
12: dzonych y ciepła przyrodzonego/ y kthe
13: mu nakażenie krwie/ y infzych wilkości
14: przyrodzonych we wfzytkiem cieie.
15: Ale kiedy iedno pofiniałość na wierzchu będzie
16: vriny. Tedy taka vrina znamionuie święthego wa=
17: lantego niemocz/ y też dawne bolenie głowy. Catarrum/ to iest płynie
18: nie złych flonych wilkości z głowy na pierfi/ á to gdy na samem wirz=
19: chu vriny będą pianki iako ziarnka makowe około vrinała.

- 20: Też ołowianey barwy vrina: telko na dnie vrinała będącza. Zna=
21: mionuie krzyżow y nyrek bolenie. A **vbiałych** [!] głów: rozmagite niemo=
: (czy macicze.
22: Też ołowianey barwy vrina/ á zwłaŝcza w poŝrzodku vryny będą=
23: cza. Znamionuie pierfi y płucza być dręczone/ iako dychawiczną niemo=
24: czą/ zranieniem od flonych á zagniłych wilkoŝci/ czo bywa w ŝucho=
25: tach/ ktore ŝuchoty z ŝtrony zranionych płucz przychodzą.
26: Też ołowianey barwy vrina bywa w biegunkach długich/ y też w
27: cieczeniu Emoroid/ to ieŝt krwi poŝladkiem: kthorą niemocz żydowie
28: częŝciey miewaią. Bywa też taka vrina w kolicze ciekączy/ y kto gliŝty
29: długo w żywocie ma.
30: Też ołowianey barwy vrina/ gdy będzie w łobie profzeczkki napodo=
31: bieńŝtwo ŝlonecznego promienia miała. Znamionuie w członkach bo=
32: lenie/ to ieŝt w ŝtawiech ręcznych albo nożnych.

strona: 3

Vriny.

Lift.3.

- 1: Też taka vrina potroŝŝze miewana. Znamionuie wypalenie przyro=
2: dzonych wilkoŝci/ y takieŝ **watrobey** [!] / nyrek/ y wŝytkiego ciała/ á gdy
3: k temu będzie tłuŝta/ iakoby na podobieńŝtwo oleiu w gorących febrach
4: á w łoznych niemoczach. Smierć takowa znamionuie.

5: **Vrina biała czo znamionuie.**

- 6: **grafika** **4** **B**iała vrina v zdrowych ludzi częŝtho
7: będącza. Złe trawienie zołądka y wą
8: troby znamionuie/ á to gdy ieŝt tro=
9: chę mętna. Ale zafię cienka á ŝwiatła
10: Grube á klijowate **wilkoŝri** [!] flegmiŝte w zołądku y
11: w żyłach być vkazuie.
12: Biała vrina/ ŝubtelna/ á cienka z nieiaką ia=
13: ŝnoŝcią. Znamionuie zatkanie y zanieczyŝczenie ŝleziony/ á thak **kre** [!] le=

- 14: wego boku pod ziobrami y w słabiznie.
- 15: Też biała vrina subtelna/ á często odchodząca wniemały iakości
- 16: Znamionuie zapalenie nyrek/ z kthorego zapalenia ciągnie się vrina z
- 17: wątroby do nyrek bez żadnego zagrzenia y strawienia/ á potym tak
- 18: biała á furowa obficie odchodzi/ á to jest jedna niemocz którą poła=
- 19: cinie Diabetes zową. Bywa też taka vrina z zaziębienia mechierza/ iż
- 20: **cz ęsto [!]** z nią musi chodzić, jedno potrośsze.
- 21: Też taka vrina á zwłazcza iafna/ w kthorey mięczą się profzki
- 22: na wzrzałt onych ktore w promieniach flonecznych widzimy. Znamio=
- 23: nuie Artetikę/ to jest bolenie członkow.
- 24: Też biała vrina w gorących niemoczach/ iako w ogniowych. V=
- 25: kazuie iż Kolera wraziła się w głowę/ á stąd oszalenie przychodzi/ á z=
- 26: włazcza gdy pierwey była czyrwona, á potym białą się stała, j owżem
- 27: gdy taka biała á cienka vrina przez kielko dni w gorączy niemoczy bę=
- 28: dzie trwać. Chori żyw być niemoże. Z powieści lekarza Theophila.
- 29: Też vrina biała/ cienka/ w starym człowiecze zdrowym. Znamio=
- 30: nuie niedostattek ciepła przyrodzonego/ á pośpolicie starzy ludzie takie
- 31: vriny miewaią.
- 32: Też w młodym człowiecze biała á cienka vrina często się wkażuią=
- 33: cza. quartanę być znamionuie/ aczkolwiek też bywa y rumiana/ á tho
- 34: w quartanie/ ktora nie telko z famey jedney Melankolijey przychodzi,

Aij

strona: 3v

O poznawaniu.

- 1: ze krwią albo z żółtą kolera zmięszana.
- 2: Też biała vrina/ tak w mężczyznach iako y w białych głow. Bo=
- 3: lenie bokow y krzyżow znamionuie.
- 4: Nakoniecz w każdej z tych niemoczy. **Iiako [!]** w oszaleniu czału go=
- 5: rączy niemoczy ogniowej/ iako też w pleurze/ w świętego walentego
- 6: niemoczy/ w paralizowej niemoczy/ w kolicze/ w czyrwonej bieguncze

- 7: w peripleumonijey/ to ieŝt w owrzedziałyeh płuczach/ gdy vrina biała
8: będzie przez kielko dni odchodzić. Smierć onemu płaci.
9: Też biała vrina v zdrowego człowieka. Znamionuie wielkie iedze=
10: nie/ takież zbytnie picie.

11: **Czo znamionuie [!] vrina biała/ albo popielasta.**

12: **To ieŝt iakoby rog przezyrzyŝty biały.**

- 13: grafika Aprzod vrina popielasta/ gruboŝci ani
14: żadney miąłŝzoŝci zbytniey w fię nie=
15: bierze/ á taka vrina/ popielasta/ cienka
16: v **zdrowe**⁸⁰ człowieka: zawżdy widana.
17: Znamionuie onego być Melankolicznego przyro=
: (dzenia.
18: Też popielasta vrina/ tho wŝzytko znamionuie
19: czo j biała vrina cienka albo ŝubtelna.
20: A wŝzakofz poŝpolicie vrina popielasta/ albo ktora ieŝt białemu ro=
21: gowi podobna. Znamionuie obphitowanie ŝlonych wodnoŝci flegmi=
22: ŝtych w żyłach onego człowieka. A to gdy trochę będzie zamączona ŝa=
: (ma w łobie.

Czo znamionuie vrina mleczoney albo ferwat

23: **czaney barwy.**

- 24: grafika Aprzod Vrina biała iako mleko albo
25: ŝerwatka nie gęŝta/ ale miernie cienka
26: naprzodku Lożney niemoczy ciężkiey
27: Vkazuie choremu vpadek znamienity
28: A zwłafzcza iż ŝą inŝze niedobre znaki k temu/ iako.
29: wielkie bolenie głowy/ nie ŝpanie/ czknienie/ nie ie=
30: dzenie/ mdłość wielka. Smierć takiemu grozi,

strona: [4]

- 1: Zafię gdy fą przy takiej vrinie dobre inſze znaki/ iako fiła niewpa=
2: dła/ oddech wolny/ ſpanie/ pamięć nieodeſzła, iedzenie. Taka vrina nicz
3: złego niewkazuie
4: Też vrina biała nie mętna barzo ku mleku podobna/ na z chodzie
5: niemoczy obphicie będącza. Znamionuie iż poczyna niemoczy przez ta
6: ką vrinę odchodzić, á rychłe zdrowie vkazuie.
7: Też Mleczney barwy vrina niegęſta/ wfebrze ktora nakaždy dzień
8: bywa. Znamionuie iż ona febra z zimney przyczyny flegmiſtey przyſzła
9: á tak drugie [lege: długie] trwanie oney febry być vkazuie.
10: Też mleczna vrina á ktemu mętna á gęſta z nieiaką ſinością. I=
11: dropſim/ to ieſt puchnienie w żywocie znaczy. A gdy w takiej vrinie **vy**
12: **lrzyſz [!]** na dnie vrinała iakoby piaſek albo pływaiący nadednem. **Ko=**
13: **ikę [!]** maſz ſędzić/ **eo [!]** ieſt kłocie w żywocie/ ktore z grubey á z **kljomatey [!]**
14: flegmy w ielitach zgromadzoney przychodzi/ tak iż iakoby ſwiderkiem
15: ielita wiercieć miał/ iako o tym Galienus ſwiadczy/ iż ſam tego na ſo
16: bie doſwiadczył.
17: Też vrina mleczna zmączona. Znamionuie bolenie głowy teraz=
18: nieyſze/ albo przyſzłe. Ipokra też we czwartych księgach ſwogim Apho
19: riſmow piſze. Nakoniecz taka vrina mleczna zburzona/ albo zagąſzczo
20: na. Znamionuie bolenie w tyle głowy ociężliwe z flegmiſthego napeł=
21: nienia. Y też znamionuie nadymanie bokow/ nieſmak wſciech/ leność
22: ciała/ tępość ſmyſłow y rozumu/ ſkłonnoſć ku niewſtawiczne^{mv} ſpaniu.
23:

Czo znamionuie bleđa vrina.

- 24:   Aprzod vrina bleđa albo throczę przy=
25: żołtzym, á ſama wſzitka miąſſza. Zna
26: mionuie febrę/ to ieſt zimniczę z zagni
27: łości flegmiſtey, á to ieſt taka ktora by
28: wa na każdy dzień/ połącynie cottidiana.

- 29: Też vrina biała miernie/ á wodności niegru=
30: bey ale cienkiej. Obphitość spaloney Koleri, to ieft
31: Melankolijey vkazuje.
32: Tez vrina mierney bladoci/ tak iż ma w łobie małą żółtość/ gdy
33: taką wyzrzyłz v zdrowego człowieka. Małz wiedzieć iż taki ieft flegmi=
34: łtey Complexijey/ to ieft przyrodzenia flegmiłtego.

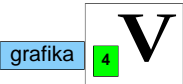
strona: [4]v

O poznawaniu.

- 1: Też gdy po białey albo po młeczney vrinie vkaże łie biała/ albo
2: taka iakie ieft runo wielbładowe. Znamionuie vmocnienie ciepła przy
3: rodzzonego/ y trawienie zimnych á flegmiłtych wilkołci.
4: Też vrina prawie biała/ albo też z rumiana biała/ cienka/ iałna,
5: w gorączey łožney niemoczy taka będącza/ gdy chory ieft przy łile/ ije [!]
6: y łpi. Tedy łie małz nadziewać wrzedzienicze albo bolączki pod prawą
7: (pierłią.
8: Też biała vrina/ albo trochę przyrumieńłza z blednołcią/ na wirz
9: chu łamym pianiłta/ á łłusta/ połiniała/ trochę przyżółłzym/ á k te=
10: mu w małe wychodzącza. Suchoty być onemu człowiekowi: znamio=
11: nuie. A gdy ku takiej vrinie przidzie biegunka. Iuż łmierć tudzież. Z po
12: wiełci Ipocratis/ quinto Aphoriłmorum.

12:

Czo znamionuie żółta vrina.

- 13: Rina prawie: albo nie prawie żółta:
14: cienkiej wodności albo mierney. Zna=
15: mionuie tercijanę febrę, to ieft zimnicę
16: gorącą trzeciego dnia. A to v młode^{g^o}
17: człowieka/ tak flegmatica/ iako v Melankolika.
18: Też taka vrina ołtawiona od łtarego człowie=
19: ka. Dwoiaką gorączkę tercijanę: znamionuie.

- 20: Też vrina namieniona w młodym młodzieńcu: który ma czterna=
21: ście lat: albo mniej. Wftawiczną á łóżną niemocz fwiadczy.
22: Też vrina przerzeczona od młodzieńca: przyrodzenia Kolericzn^{ego}
23: ořtawiona ieřt ie^{ego} przyrodzona vrina. Zadney niemocy wnim nieukazuje
24: Też żółta vrina/ to ieřt iakoby wodę ořzafranił/ á k temu subtelna
25: promieniřta/ to ieřt iakoby miała w łobie promienie łyřkaiące łie. Taka
26: znamionuie opilacje á zatkanie Ńleziony y żyłek ieey. Z kąd potym czar=
27: nořć na wřzytkiego cřłowieka przychodzi/ á nawięczy na licze.
28: Też żółta vrina cienka/ á w vrinale ieey będacz niemało: z pragnie
29: niem á z chnieniem vřtawicznym vřt: z niemiemanem řtolczy. Znamio
30: nuie řuchořć zbytnią wřtroby/ á tamże na prawym boku w Ńlabiznie y
31: powyřřzey Ńlabizny rozciągaiące: bolenie taki cřłowiek niema.

strona: [5]

Vriny.

Liřt. 5.

1:

Czo znamionuie vrina żłotey barwy.

- 2:   Lotey barwy vrina: prawie iako cřyřřthe
3: żłotho rumiane: taka ieřt dobra. A zna=
4: mionuie dobrego á zupełnego zdrowia
5: cřłowieka. A nawięczy gdy vrina tha=
6: kiey żłotey barwy ma w łobie mierną wodnořć/ to
7: ieřt/ ani cienką barzo/ ani też barzo grubą.
8: Też żłotey barwy vrina/ cienka y subthelna/ w
9: dziecięciu/ ořmi/ dzieřiści/ y trzynaićie lat. Wiedz iż takie dziecię ma v
10: řtawiczną biegunczaną niemocz. W řtarym cřłowiecze/ thak v męřz=
11: cřyřzny iako y v biały głowy. Nadzieway łie dwoiakiey tercijany.
12: Też vrina w opuchłym cřłowiecze żłotey barwy będacza. Smierć
13: znamionuie.
14: Też zaię żłotey barwy vrina/ trochę miąłřza/ na wirzchu zaćmio=

- 15: na. Cottidijanę/ tho ieft zimniczę na każdy dzień będącą, rozumiey z
16: ślodkicy flegmy. A gdy taką vrinę v niewiafti vwrzyfz. Znak ieft obcią=
17: żenia macicze z floną albo z ślodką flegmą. Abowiem fą niektore żyłki
18: pochodzące od wąthroby do macicze/ aże zafię idą od macicze do me=
19: chierza z wodą moczową.
- 20: Też vrina złota albo blado **złota** [!] / miąłfza/ na wierzchu zafiniała
21: y zaburzona. Znamionuie Pleurę/ to ieft niemocz barzo moczną/ kto=
22: ra przychodzi z kłociem na prawym albo na lewym boku miedzy ziobry
23: k temu z febrą/ z káfzlem/ z ściężkiem oddychaniem. Ktora niemocz ni=
24: czem więczy á włafniey nie bywa leczona: Iedno pułćic z przeciwny
25: Medijany krew albo z płuczney. A pothym w kielko godzinach z theyże
26: ręki gdzie kłocie: drugi raz zaciąć Medijanę/ albo płuczną, y dać barzo
27: wiele krwi idz: aż do omdlenia. Bo tym wrzod wnętrzny roztargniefz.
28:

Czo znamionuie czyrwona vrina.

- 29:   **V** Rina czyrwona, wodności miernie cien
30: kicy/ na wierzchu zaćmiona/ y grubfza
31: niżli na łpodku vrinała. Taka dwoijftą
32: tercijanę **znamionuie** [!] / przy ktorey terci=
33: ianie bywaią ty znaki. Naprzod bolenie głowy na
34: prawey łtronie/ pragnienie/ gorzki łmak w vłćiech,
35: piłzczenie y łzumienie w vłzoch. A włzakofz theż małz

B

strona: [5]v

O poznawaniu.

- 1: baczyć lata tych ludzi. Abowiem od młodzieńcza taka vrina znamio=
2: nuie dwogilthą tercijanę febrę. Ale od dziecięcia: vftawiczną á łozną
3: (niemocz.
- 3: Też vrina czyrwona/ iałna/ cienka/ przez długi czas iednako fie v=

- 4: kazuiącz/ á temu krom febri. Tedy taka vrina pewne zapalenie wątro
- 5: by: znamionuie. A nawięczy k temu małz baczyć piankę na wierzchu
- 6: vriny żółtą albo zieloną pływaiączą/ á łama vrina v łamego wierz=
- 7: chu zaćmiona/ gdy to obaczyłz: Prawdziwe zapalenie wątroby oładziłz.
- 8: Też vrina czyrwona prawie/ albo też nie prawie wodności nie cien
- 9: kiej: ale zamieszaney/ krom łiności/ y krom trączenia przykrego. Taka
- 10: znamionuie Synocham/ to ieft łożną niemocz ogniową/ z zbythku
- 11: krwie telko przychodzącą. A ta niemocz bywa leczona wielkiem vpuřz
- 12: czeniem krwie.
- 13: Też vrina prawie czyrwona/ cienka łama w łobie/ á przezyrzyłta.
- 14: Taka znamionuie febę [!], którą Caufon zową/ to ieft gorąca febra. Na=
- 15: przod z Koleri/ potym ze krwke [!] łożona/ á tha wilkoć pořpolicie gnije
- 16: w żyłkach vřtek żoładkowych y theż wątrobných/ niegdy płucznych/ á
- 17: niegdy też fleziony. Lekarřtwo tey gorąćki zbytnie pałaczy: ktora ieft
- 18: rzeczona Caufon. Naprzod krwie vpuřciwřzy/ potym kolerę purgować
- 19: á krew chłodzić řyropmi. Iako řyrop acetofus simplex. Siropus bizan
- 20: tiuus. Siropus de Endiuia. Z wodkami, Mleczową/ Lupulorum/ to
- 21: ieft chmielową/ Boragową.
- 22: Też vrina rumiana v białých głow, maiącza w łobie obłoczek na
- 23: dnie. Znamionuie obphitoć krwie/ á zwłazcza gdy řkarży na obciąże=
- 24: nie głowy w ciemieniu/ y na ciężkie oddychanie pierfi.
- 25: Też vrina rumiana: maiącza obłoczek rozerwany po wřzytkiej v=
- 26: rinie. Taka znamionuie panowanie wiatrow w řywocie/ k temu nady=
- 27: manie bokow á nietrawienie żoładka y żył wřzytkich, á ktemu vkazuie
- 28: obphitoć zagniłých wylkości w żoładku.
- 29: Też vrina czyrwona/ iałna/ maiącza w łobie prořki na podobień=
- 30: řtwo tych ktore w řłończu widzamy. Obphitoć krwie znamionuie/ á to
- 31: k temu małz baczyć: ieřtli ma w bochach [!] řtrzekanie. Bywa też thaka v
- 32: tych ludzi/ ktorzy Scijatikę/ to ieft denną boleść albo franczę/ łama=
- 3: (nie maia.

- 33: Też vrina czerwona/ nieprzednie gruba. Obpitość krwi znamio
34: nuie/ á zwłazcza gdy takowa będzie krom febrí widana/ aczkolwiek y
35: w febrę/ toż znamionuie. Iedno to maż baczić iestli oczy są czerwone,

strona: 6

Vriny.

Lift 6.

- 1: ciężkość w pierśiach, bolenie w ciemieniu głowy. Ty znaki są pewne zob
2: pitości krwi, v zdrowego człowieka lekarstwo na to: krew z medijany
3: (puścić.
3:

Przy tym czo znamionuie krwawa vrina.

- 4: grafika Aprzod krwawa vrina znamionuie na=
5: każenie wątroby.
6: Drugie znamionuie rany w mechie
7: rzu/ á to gdy potroffze odchodzi.
8: Ale gdy tak krwawa obphicie odchodzi. Znamio=
9: nuie narufzenie ranne w flezionie.
10:

Czo znamionuie zielona vrina.

- 11: grafika Ieloney barwy vrina: troiako bywa/ to
12: iest zielona w pirwlym stopniu/ á tę zo=
13: wą Kijanos/ napodobieństwo czarnego
14: wina/ w wtorym y w trzecim stopniu: á
15: ta iest prawie zielona: na wzrzaft kapufty, Taka vri
16: na zielona bywa z iadowitey Koleri: kthorą zową
17: Prafyna á Erugniofa/ w zoładku nawięczye fie
18: zachowawa.
19: Taka vrina zielona gdy potroffze odchodzi, á ktemu paznokty one^{g0}
20: człowieka są pońiałe. Smierci fie niechay nadziewa. Zafię zielona
21: obphicie odchodzacza á mętna/ otworzenie wnetrznego wrzodu zna=
<http://icm.org.pl>

- 22: mionuie: czałem z śmiercią á czałem ze zdrowiem.
- 23: Też zielona vrina w gorączce febrze, Kurcz znamionuie.
- 24: Nakoniecz taka vrina nicz dobrego nieznamionuie/ abowiem po=
- 25: Ípolicie zmartwienie y wynizczenie duchow ożywiających/ á zbytecz=
- 26: nie krwie y infzych wilkości Ípalenie.
- 27: Też zielona vrina. Zieloną niemocz znamionuie. Iako zbytne żół
- 28: ta vrina: żółtą niemocz znamionuie.
- 29: Też zieloney barwy vrina. Trutego człowieka: znamionuie.

Bij

strona: 6v

- 1: **Czo znamionuie vrina Kianos/ tho iefth ia ko [!]**
- 2: **Wino barzo czarne. A czo znamionuie vrina**
- 3: **Inopos/ to iefth maiącza w sobie barwę wina**
- 4: **nie barzo czarnego.**

- 5:   Aprzod iakmiarz vrina. Kijanos á vrina
- 6: Inopos: maią iednake włóśności w po=
- 7: znaniu niemoczy człowieka. Idno iż
- 8: vrina Kijanos tak rzeczona: iefth nieiedna
- 9: kiej barwy/ abowiem mieftczem iefth czarna/ mieft=
- 10: czem czerwona/ mieftczem też zielona/ y też mieft=
- 11: czem łowianey barwy.
- 12: Ty vriny gdy będą widane w mocnych łóżnych niemoczach/ nicz
- 13: gorzszego być niemoże. A iefth śmiertelna/ dla zbytnego trapienia cięż=
- 14: kości w takiej niemoczy. A zwłaszcza gdy naprzodku niemoczy będzie v
- 15: rina czerwona/ á potom wkaże się Kijanos/ albo Inopos. Iuż nadzie
- 16: ia zła o takim chorim.
- 17: Drugie gdy taka vrina będzie v tego człowieka: który gorączki nie=
- 18: ma/ tedy iuż nieiefth śmiertelna/ á tedy iuż znamionuie bolącąkę około
- 19: wątroby albo około nerek/ albo rozerwanie żyły wielkiej: która od wą

- 20: troby idzie/ zową ią Kijlis/ á tedy dla zerwania tey żyły: on człowiek
21: miewa bolenie w fiodnym pacierzu grzbieta fwego: z dołu licząc/ á
22: dla tego vrina na dnie vrinała zamączona y gruba vkazuje fie.
23: Też taka vrina v białych głow v niewiaft widziana bez gorączki.
24: Przyrodzonych rzeczy zagniętych: czyfcienie znamionuie. Ale z febrą/ te=
: (dy łmierć gĩata.

- 25: **Tu zafię mafz wiediecz o rzeczach takich: kto=
26: re w vrinach pływaią: Z ktorich pewniey pod=
27: czafz mozełz poznacz niemoc wczłowiece: nizli
28: z famey vriny/ á nizli z barwy iey czirwoney
29: białey/ czarney/ y infzych/ a tho dla łącznego
30: odmienienia barw/ ale ty rzeczy ktore są w v**

strona: 7

Vriny.

Lift. 7.

- 1: **rinie: nieodmieniaią fie/ a tak pewnieyfe ofą=
2: dzenie z nich mozełz miecz. A naprzod będziefz
3: wiedział czo Circul znamionuie na wirzchu v
: riny.**

- 4: **W**iedz to naprzod iże vrina będącz w fkleniczny lekarz=
5: kiej/ to ieft w Vrinale: dzieli fie na czterzy części albo
6: **oftałci [!]** . Pierwłza część v famego dna/ á ta znamio=
7: nuie łprawę dobrą albo niedobrą członkow niłfzych,
8: **ako [!]** krzyża/ nyrek/ nog. Druga część albo poftać vri
9: ny: ieft połrzodek iey/ á tha vkazuje na żoładek/ wą=
10: trobę/ flezionę/ y na ielita włzytki. Trzecia poftać kthora ieft nawyłłza,
11: ta znamionuie płucza/ fercze/ dijafragma y włzytki pierłi z łzija. Czwar
12: ta poftać ieft ta: ktora ieft na łamym wierzchu vriny/ á tho ieft Circul,
13: to ieft krążek z vriny: ktori nieiednaki bywa, A ten znamionuie komorki
14: błoneczki y mozg włzytek głowy. A naprzod Circul albo krążek miąłłzi

15: barwy wodney: czo znamionuie.

Circul wodny/ miąffzy/ nadęty.

16: grafika Rina barwy wodney, Circul maiącza

17: miąffzy. Znamionuie obciążenie w ty

18: le głowy: z małym boleniem tyłu gło=

19: wy/ á to dla pełności flegmitey: tham

20: na tey ftronie. Abowiem tam w thyle głowy iefth

21: mieftcze flegmy.

Circul rozefarbowey barwy.

22: grafika ircul rozefarbowey barwy/ á k themu

23: miąffzy. Znamionuie bolenie w ciemie=

24: niu głowy, á tak gdi taki Circul vyzrzifz

25: z bolem ciemienia głowy y czoła wízyt=

26: kiego/ á k temu iż onemu choremu będą fie przed o=

27: czyma vkazować iakie czyrwone rzeczy. Takifie [!] ma

28: nadziewać płynienia krwi z nofa, á nawięczyey wgo

29: rączyey niemoczy łóżney.

Bij

strona: 7v

O poznawaniu.

1:

Circul blady.

2: grafika ircul blady na wirzchu vriny/ á k temu

3: cienki/ nie miąffzy. Znamiunuie bolenie

4: głowy nalewey ftronie z Melankolijey.

5: Abowiem melankolija lewą ftronę gło

6: wy pośpolicie trapi. A ten Circul bywa blady: dla zi

7: mności Melankolijey/ á cienki dla iey fuchości. A

8: ięftli taki Circul długo trwa v człowieka. Znamio=

9: nuie onego być boiazliwym/ myflącym: takowym á niełpiącym.

10:

Circul czyrwony: cienki.

11: grafika Circul czyrwony cienki. Znamionuie bo

12: lenie głowy na prawey łtronie, z wilkołci

13: Kolericzney/ ktora ięft ciepła á fucha. A

14: prawą łtronę głowy zawłze trapi/ abo=

15: wiem tam węczey panuie.

Circul ołowianey barwy.

16: grafika Circul ołowianey barwy: ięftł niedobry

17: Abowiem znamionuie zmartwienie du

18: chow: mozg ożywiających/ z ktorych w

19: łzytkiemu ciału czuyność y rułzanie przy

20: chodzi. A tak też taki Circul ołowianey barwy. Zna

21: mionuie niemocz świętego Walentego, y zemdlenie

22: włzytkich *człokow* [!] ciała człowieczego.

23: Też to małz wiedzieć. Gdy łie takiey barwy ołowianey ukazuie na

24: vrinie Circul. A pothym w kielo dni vkaże łie czyrwony. Znak ięft dobry

25: iż mozg przychodzi ku zdrowiu y ku nabyciu duchow ożywiających.

26:

Circul zieloney barwy.

strona: 8

Vriny.

Liłt. 8.

1: grafika Circul zieloney barwy w gorącey łożney

2: niemoczny widziany. Znamionuie wiel=

3: kie łpalenie y wynizczenie mozgu. A taki

4: Circul czyni podeyzrzenie o ofzaleniu o=

5: nego człowieka: dla buynoŝci Kolery gorącej.

6: **Eircul [!]** drzączy/ albo trzęŝący fie

7: **na wierzchu vriny.**

8: grafika Ircul drzączy na wierzchu vriny. Zna=

9: mionuie bolenie w krzyżu y we wŝytkich

10: pacierzoch grzbietowych/ poczawŝy od

11: dołu aż do wirzchu. A tak teŝ poŝopolicie

12: taczy ludzie maię drzenie rąk y głowy.

13:

Circul czarney barwy.

14: Ircul czarny. Znamionuiezmartwienie [!]

15: y ŝpanie wilkoŝci mozgowych/ ktori gdi

16: ŝie vkaŝe po zielonym Circule/ tak iŝ zie

17: lony pierwey będzie/ á ponim przydzie

18: czarny, Tedy taki doŝkonale ŝpalenie znamionuie. A

19: ieŝtli po Circule ołowianey barwy przydzie czarny.

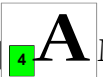
20: Tedy zmartwienie duchow oŝywiających mozgo=

21: wych. A tak vpadek wielki znamionuie.

22: **Tu zafię maŝ wieziecz o bańkach kore [!]** fie czy

23: **nią z vriny/ to ieŝt piana nadęta na wierzchu**

24: **vriny pływaiąca.**

25: grafika Mpulla. To ieŝt piana nadęka [!] iako bań

26: ka: ieŝth dwoiaka/ iedna kthora nie trwa

27: długo/ ale natychmiał po vmokrzeniu:

28: ginie. O they nicz nieoznaymuie/ abo=

29: wiem teŝ nicz taka niewkazuie. Druga ieŝt piana al=

30: bo bańka kthora po vmokrzeniu ŝtogi dłu^{go} nad vriną

strona: 8v

O poznawaniu.

- 1: á ta ampulla znamionuie wiatry panujące/ ktore zmieszane z wilkościa
- 2: mi flegmitemi klijowatemi w głowie podnoszą onę pianę: rozdymaiąc
- 3: onę, z ktorey sie czynią takowe bańki. Takowa tedy bańka znamionuie
- 4: długość niemoczy główney, to iest, bolenia, szumienia, y rozdymania iey.
- 5: Theż takowe bańki. Znamionuą kruczenie puk anie [!] w żywcie/ z
- 6: czego potym przychodzi wraczenie y też biegunka.
- 7: Też takowa vrina. Znamionuie bolenie krzyża y nyrek: według po=
- 8: wieści Ipocraflowey wliodmych księgach swogich Aphorismow: gdzie
- 9: tak mowi. Ktorem kolwiek ludziem bańki na wierzchu vriny pływaią.
- 10: Taczy bolenie krzyżow długie miewaią.

11: Czo ziarnka na vrinie pływaiące znamionuą

- 12: Z iarnka na vrinie pływaiące/ á zwłafz
- 13: cza na Circule vriny, czynią sie zflegmy
- 14: klijowatey na małe á drobne kąfki roz=
- 15: dzielone, tak iż sie zdadzą iakoby ziarn=
- 16: : (ka okrągłe.
- 17: Thy ziarnka takowe około Circula będącze o=
- 18: krąg vriny. Znamionuą płynienie wilkości zgłowy
- 19: na pierfi/ to iest reumę: albo na inŝze mieŝtce niŝsze á mdleyŝe/ iako ŝi=
- 20: ię albo na oczy albo też na pleczy/ á ŝthąd bywa kaŝel: gdy płynie ona
- 21: wilkość/ flona/ oŝtra na pierfi/ bywa też Obtulnia/ to iest bolenie oczu
- 22: gdy płynie ku oczom/ bywa bolenie wŝow albo szumienie, piŝczenie: gdy
- 23: płynie ku błonkam wŝznym/ bywa też ŝpadnienie ięzyka gdy płynie na
- 24: podniebienie. Bywaią rany w dziąŝlach/ w ięzyku: gdy sie ta flona/ o=
- 25: ŝtra wilkość puŝci na ty mieŝtca. Ieŝtli sie też puŝci na płucza/ czyni dy
- 26: chawiczę/ ieŝtli sie puŝci na ielita/ czyni biegunkę/ á tak Catarrus albo
- 27: reuma iest początkiem rozmagitych niemoczy.

- 27: Trzecia piana na vrinie iest/ ktora sie wlecze przedługowato po v=
28: rinie/ á ta piana przedługowata nie bańczyfta/ ani napodobieńthwo
29: ziarnek. Znamionuie wrzenie krwi w żyłach/ á tho gdy vrina iesth ru=
30: miana/ ale iestli vrina blada. Tedy znamionuie wiatry w żywocie.

31: **Czo znamionuie obłoczek w vrinie.**

strona: 9

Vriny.

Lift. 9.

- 1: grafika 4 **O** Błoczek w vrinie iest iakoby dym gruby
2: ktori sie czyni z ciepła przyrodzone^{go}, kto=
3: re ciepło podnosi thaki obłoczek zwodno
4: ści vriny. Taki obłoczek znamionuie ob
5: ciężenie płucz/ y ciężkość dychawiczną pierfi czyni,
6: á nawięczy gdy then obłoczek na wierzchniey po=
7: ftaci vriny: pływa.

8: **Czo znamionuie ropa w vrinie.**

- 9: grafika 4 **R** Opa nadnie vrinała wvrinie widziana
10: Znamionuie rany nyrek albo mechierza
11: albo wątroby: á to tak rozeznałz. Iestli
12: vrina w ktorey iest ropa/ śmierdzi/ á k
13: temu on człowiek czuie ciężkość á bolenie w krzizu
14: gdzie są nyrki/ albo czuie bolenie przed łobą pod ko=
15: ścią ktora iest przy dymionach. Tedy iest znak iże ta
16: ropa z iednego **mieftchza** [!] przereczzonego: wychodzi. Czego Ipocrates
17: poświadcza w piątých księgách Aphorísmow. Gdy prawi ropa albo
18: łufka z vriną wychodzi/ á vrina śmierdzi. W nyrkach albo w mechie=
19: rzu rany znamionuie. Ale iestli czuie ciężkość zboleniem małym w pra
20: wey łlabiznie/ znak iest iż od wątroby ta ropa płynie/ á k temu iż ona
21: vrina nie śmierdzi.

- 22: Ta ropa czyni się z napłynienia wilkołci grubych/ które gdy dłu^{go}
23: leżą: na tych miejscach tleją a prochnieją/ a stąd one miejscza gryzą
24: gdzie są, a potem dla onego członku nakażonego: obracają się w ropę
25: która potem potrośnie z vriną wychodzi.

26: **Czo znamionuje tłuścizna na wierzchu vriny.**

- 27: Rina która ma na wierzchu tłuścizna =
28: koby olej. Taka vrina gdy się wskazuje w
29: febrze. Znamionuje płynienie tłuścizny
30: ze wszystkiego ciała człowieczego. A po=
31: spolicie taka bywa gdy człowiek ma suchoty. Ale jeśli
32: taka vrina tłuścizna krom febrzy/ to jest gorączki: bywa.
33: Tedy znamionuje iż ta tłuścizna z nerek albo z bioder

Bv

strona: 9v

O poznawaniu.

- 1: wychodzi: dla zagrzenia tamtych miejsc. Abowiem tam jest nawięzcy
2: tłuścizny. O czym Ipcrates w swoich księgach swoich pisze w A=
3: phorismie trzydziątym piątym.

4: **Potem masz wiedzieć co znamionuje zagnię**

5: **łocz wilgotna/ która z vriną: wychodzi.**

- 6: Masz wiedzieć iż taka zagnięłość gruba czy
7: śem bywa na wierzchu vriny/ częstym w
8: pośrodku, częstym nadnie. Jeśli na wirz
9: chu. Znamionuje trapienie w pierśiach
10: około płuc/ jeśli w pośrodku. Znamionuje obciążenie
11: żołądka/ bólenie z oddzieraniem/ y kruczenie z
12: nadymaniem boków.
13: Jeśli też taka zagnięłość/ to jest humor crudus: na spodku vriny będzie
14: dzie. Znamionuje trapienie nerek/ bioder/ mechierza/ y także v nieważt [!]

15: macicza/ z pełności takiej nieczyłstej zagnięłoci.

16:

Przytym dla prawdziwego rozeznania they

17: zagnięłoci od Ipoftafim.

18: grafika Ak rozumieją. Naprzod Ipoftafis v le

19: karzow bywa poznawana w vrinie: tim

20: obyczaiem. Gdy człowiek zdrowy albo

21: ten ktori z niemoczy zмага: zoftawi v=

22: rinę w skleniczny lekarzkiey/ po godzinie vftogi fie w

23: oney vrinie na dnie iakoby iaki Obłoczek na dnie

24: miąłfzy/ áku wierzchu cienki iakoby kregiel, A tho

25: Lekarze zową Ipoftafis/ to ieft rzecz zbytnia trzeciey ftrawności ktho=

26: ra ieft w żyłach. Abowiem każde trawienie ofthawuie nakoniecz rzecz

27: zbyteczną: nicz nie vzyteczną. Iako to w żoładku ieft pirwfe trawienie

28: tam oftaie pierwfza rzecz zbytnia á nie vzyteczna. To ieft Layno á wia

29: try. Ty rzeczy precz natura: wypadza. Drugie trawienie ieft w wątrobie

30: Tam zoftaie rzecz zbytnia/ to ieft: vrina/ ta też idzie precz. Trzecie tra=

strona: 10

Vriny.

Lift. 10.

1: wienie ieft w żyłach/ á tam zoftaie trzecia rzecz zbytnia/ to ieft z ktorey

2: bywa ta ifta Ipoftafis/ ktora idzie/ z żył/ z członkow do nyrek/ á po=

3: tym fie miefza z vriną/ á gdy zgodzinę poftogi/ thedy fie dzieli od vriny

4: w iedną kupkę podobną ogurkowi: albo Szyfzyczne Iodłowej. A tho tak

5: małz rozeznac/ tę wilkość grubą od tey Ipoftafim. Abowiem gdy za=

6: maćifz vrinę/ tedy wonym zamączeniu Ipoftafis rozerwie fie na małe

7: kąfki/ y owfzem fie zmiefza z vriną iako oley albo miód. Ale tha gruba

8: wilkość niemoże fie tak dobrze zmiefzac/ ale fie wlecze po vrinie: iakoby

9: zgrzebi. Drugie Ipoftafis: ieft rzecz/ biała/ gładka/ czudna/ á ona v=

10: rina nie fmierdząca. Zafię wilkość ta gruba ieft fzpetney barwy leżą=

- 11: cza na dnie/ á k temu czyni vrinę śmierdzącą.
- 12: Theż poľpolicie rzadko fie trafiaie Ipoľtalis v zdrowych ludzi/ á z=
- 13: włafzcza ktorzy ľą w pracy. Abowiem fie ona zbyteczność w nich tra=
- 14: wi/ á ciężść potym odchodzi.
- 15: Ale v chorich ludzi ktorzy leżą. Tam lekarze pilno fie według Ipo
- 16: ľim [!] ľprawuią/ á ľilnie iudicium, albo to ifte poznanie niemoczy iako ry=
- 17: chło fie dokona: biorą.
- 18: Tho iefť napewnieyľza zdrowia, ktora iefť ku biaľoľci ľkľonnieyľza,
- 19: gľadka/ ku gorze podnioľla/ napodobieńľtwo ľzyľzki ľoľnowey albo io=
- 20: (dľowey.
- 20: Zażę ktora iefť roztargniona y tam y ľam po vrinie. Tam wiatry
- 21: w żywocie y w żyľach: panuią.
- 22: Też w ktorey niemoczy niewidzą Ipoľtalis. Znamionie [!] iże thaka
- 23: niemocz dľuga będzie.
- 24: Też czyrwoney barwy Ipoľtalis. Znamionie dľugofć niemoczy
- 25: á ľurowiznę materijey: z ktorey niemocz pochodzi.
- 26: Też oľwianey barwy Ipoľtalis/ iefť podeyzzzana. Abowiem zna
- 27: mionie zmartwienie duchow przyrodzonych.
- 28: Też czarna á zielona Ipoľtalis/ iefť nagorľza. Abowiem znamio=
- 29: nuie oľtatnie ľpalenie/ á tak ľmierć.
- 30: Też bľado żoľta Ipoľtalis/ iefť gorľza niźli czyrwona/ abowiem by
- 31: wa taka z wodney krwi. A tak znamionie więtfze przedľużenie niemo
- 32: czy: niźli czyrwona.
- 33: Mieľtcze Ipoľtalis nigdzie: iedno na dnie vrinaľa.
- 34: Też to maľz wiedieć [!] iż gdy w vrinie na ľamem dnie będzie zgroma=
- 35: dzienie [!] tego obľocźku/ zaoftrzonego/ biaľego. Taki lekarze zowaľ Ipo=

strona: 10v

O poznawaniu.

- 1: ľtalis. Zafię gdy będzie w poľrzodku vriny: iż fie podniefie odedna pľy
- 2: waiącz w poľrzodku Enoremą zowaľ/ á iuż nie tak iefť dobri iako pirw

3: łyzy. Trzeci pływa v łamego wierzchu. A then iefzcze mnieyfy znak daie

4: dobrego zdrowia. Zową gi Nephilis.

5:

Thu mafz wiedziecz czo piasek znamionuie w

6: vrinie.

7:   **P** iasek w vrinie ieft troiaki/ czyrwony ia

8: ko czegła. Drugi biały. Trzeci ciemny.

9: Czirwony piasek, ten wychodzi od nyrek

10: y tam fie rodzi. Biały ten wychodzi od

11: mechierza y tam fie rodzi. Czarny ten wychodzi też

12: od nyrek y od fleziony z lewego boku, á ten fie rodzi

13: z Melankolijey/ ktora gdy ftwardzieie/ tedy zawfze

14: **czarna fie** [/] ftaie.

15: Drugie wiedz iże piasek czyrwony/ nie zawfze znamionuie bić ka=

16: mieniowy v onego człowieka. Abowiem w tercijanie gorączcze: thedy

17: taki piasek pofpolicie odchodzi dla zapalenia nyrek od gorącości febrnej

18: Też wiedz iż kamień czyni fie w człowiecze ze trzech przyczyn/ na=

19: przod z obphitości flegmy klijowatey/ ktora fie mnoży z ryb wielkich,

20: z fyra/ z mleka, drugie dla ciałnych drog ktore idą z wątroby do nyrek, á

21: z nyrek do mechierza/ á tho pofpolicie v tłuftyh ludzi bywa. Trzecie

22: dla slabey moczy wyrzuczaiączey członkow/ iako nyrek/ mechierza/ á

23: tak ty klijowatości tam dłuگو zoftawaią/ fchną/ y twardzieyą/ á z te^{go}

24: fie kamień mnoży.

25:

Tu mafz wiedziecz o włofiech w vrinie pływ=

26: waiączych.

27:   **W** łofy w vrinie bywaią przedługowathe:

28: napodobieństwo prawych włofow. A ty

29: Włofy czynią fie w nyrkach z fuchych

30: wilkofci, á z oftrofci ciepła przyrodzone⁸⁰

31: á czałem też prawie z nyrek fie kawalcze subtelne od=

32: dzieraią: na wzrzaft włofow.

strona: 11

Vriny.

Lift. 11.

1: Włofy w vrinie pływaiące. Ieftli w gorączcze, tedy mařz wiedzieć

2: iż **znamionuią** [!] we wřzytkim cieie mdłofć/ á wřzytkiego ciała trawienie.

3: A ieftli krom febr/ tedy z nyrek wychodzą/ á tak nerki fie trawią/ á to

4: gdy przy tym vrina będzie iako polewka tłufta.

5: **Tu mařz wiedziecz czo łuska o otręby w vri=**

6: **nie pływaiące znamionuią.**

7: grafika Vřka w vrinie: ieft rzecz z ciała wycho=

8: dzącza podobna ku łufcze ribiey/ ktora z

9: wierzchu albo z řcian ciała: oddziera fie,

10: y z vriną fie mieřza. A tę łufkę zową też

11: Petaloides. Pořpolicie w febrze znamionuie wřzyth=

12: kiego ciała trawienie/ á krom febr/ mechierzowo łu

13: pienie z řwierzbieniem: znamionuie.

14: Takieř też otręby řą ziarnka otrębam podobne/ ktore takieř w fe=

15: brze. Znamionuią od **wřzytkie**⁸⁰ ciała odriwać fie/ dla gorączofci ognia

16: nieprzyrodzonego. A zaię krom febr/ odchodzące/ łupienie řwierzbio=

17: we mechierza znamionuią/ takieř Petaloides bywaią.

18: Zaię Crinoides řą gruzofki iakoby ziarnka přzeniczne na troie rořtar

19: te/ ktore fie odłupawaią od ciała wřzytkiego/ á zwłafzcza od wątroby

20: od nyrek/ y od řleziony. A znamionuią fuchoty nie vleczone.

21:

22: **Tu mařz wiedziecz czo znamionuią Atomo=**

23: **ře resoluciones/ tho ieft subtelne barzo prořki:**

24: **iakoby napodobieřstwo onych ktore w řlonecz**

25: nych promieniach widzimy.

26: grafika Vbtelne profzki: napodobieństwo profz

27: kow ktore w promieniach słonecznych

28: widzimy. Znamionuje guttę/ to jest bo

29: lenie członków. A to jestli na wierzch=

30: niey postaci wriny pływają. Tedy pierli y szije bole=

31: (nie: wskazują.

strona: 11v

O poznawaniu.

1: Jestli najrzedniej postaci wriny pływają, tedy rąk bolenie znamio

2: niuą. Jestli na dnie albo nad samym dnem pływają/ tedy krzyżow y

3: nog bolenie: wskazują. A to tak mężczyznom/ iako y białem głowam.

4: Drugie po polocie v niewiaśc: gdy takowe profzki w tłustey wrinie na

5: dnie pływają á po małej chwili: wiedno sie mieścze skupią. Tedy znak

6: jest iż takowa niewiaśc poczęła á ma w żywocie płod. A gdy k **thewu** [!]

7: będą czerwone á okrągłe/ fyna począć znamionują. Zasię białe albo

8: blade/ błyskaiące, Dziewkę począć wskazują.

9:

Tu masz wiedzieć czy nasienie/ to jest męskie

10: Spermia w wrinie: znamionuje.

11: grafika Nasienie w wrinie na dnie pływające. zna

12: mionuje skutek cielesny/ to jest złączenie

13: z białą głową popełnione. Albo wyla=

14: nie przez ten nasienia. A niegdy też zna=

15: mionuje Gomoream/ to jest niemocz: ktora przycho

16: dzi z wielkiej obfitości krwi/ tak iż nasienie zby=

17: teczne sie mnoży/ ktorego zbytcej wilkości: przy

18: rodzenie zadzierzeć niemogąc/ pędzi ie męzkim członkiem: krom że=

19: dnego lubowania

- 20: Przychodzi też ta niemocz ze mdłości y z wielkiej wilgotności cz=
- 21: łonkow/ albo naczyń: w którym bywa zachowywano mężkie nafie=
- 22: nie Ta niemocz gdy się zmocni: vmarza człowieka.
- 23: Też pośpolicie taka niemocz przychodzi na ty ludzie: którzy padaią=
- 24: czę niemocz/ to iest Świętego walentego: cierpią.
- 25: grafika

strona: 12

1: Nauka o pulsie. Tho iest

2: znamiona poznacz Serdeczney żyły tępania

3: a ruchania zdrowego/ albo niezdrowego

4: człowieka.

5: grafika

strona: 12v

Nauka o pulsie.

- 1: **N**Aprzod lekarz siadłszy podle chore^{go}
- 2: ochotnie, á po niektorey rozmowie ma wziąć prawą
- 3: rękę choremu/ y położyć palce czterzy ręki swey, brzu
- 4: ǫcze na serdeczney żyły: barzo lekko. Tak iżeby piwǫrzy
- 5: palecz brzuszczem leżał podle łame^{go} ławu dłoni kofci,
- 6: wtory/ trzeci y czwarty, ieden wedle drugie^{go} naporząd.
- 7: Przytym miej wielką bacźność na tępanie á ruchanie żyły. Abo=
- 8: wiem wedle czworakiej wilkołci/ czworako się mieni serdeczney żyły ru
- 9: chanie. Komuciem barzo á gęłto żyła bije/ tam krew á kolera panuie.
- 10: Ale komu pomału á leniwo/ z flegmy á z Melankolijey.
- 11: Też iestliże iest tępanie pełne á iakoby vcinał/ owłzeyki iest zekrwie
- 12: Bowiem pętkie ruchanie: z gorącza, á nagłe przełtawanie: z wiatrow.
- 13: Krewciem iest gorącza y wilka: iako wiatr/ przetołz takowa niemocz ze
- 14: (krwie iest.
- 14: Theż będzieli tępanie cienkie á rychłe/ iakoby kikutem palcza doty=

- 15: kał. Kolerę/ to iest iafną żość: znamionuie.
- 16: Theż będzieli tępanie miąłfze/ pełne/ ale nierichłe/ á barzo leniwe,
- 17: Niemocz ona iest z flegmy zimney. Bo iż barzo leniwo bije/ tho iest od
- 18: zimna/ á od wilkości miąłfzość. Takieź flegma iest zimna y wilka.
- 19: Też będzieli tępanie cienkie y też leniwe. Toć iest z Melankolijey zi
- 20: mney á fuchey/ bo iako leniwość zimna/ tako cienkość od fucha pocho=
- 21: dzi. A melankolija iest zimna á fucha, przetoż taka niemocz iest z melan=
- 22: (kolijey.
- 22: Też kiedy sie ono żyła trzęfie iakoby płomień gdy świece
- 23: zgalić chcą/ albo iakoby mrowki giemzały. Wiedz á pewnie oładz że
- 24: takowemu śmierć iest niedaleko.
- 25: Też na to miey pilną bacność gdy palcze na żyłe trzymasz: w ktori
- 26: palecz więczy bije/ iestliże w rozeń. Smiele powiedz iże chorego głowa
- 27: wieczy boli. Iestli we frzedni/ tedy pierfi/ żoładek, y to czo iest oko=
- 28: ło: chore iest. Iestli w mały, bol iest w wdziech, w goleniach, y w nogach.
- 29: A z tym koniec o Pulfie: na ten czas.

30: grafika

strona: 13

Fo13

2: **O znamionach w ludzkich niemoczach: przez**

3: **niektore znaki pewne: wedle lekarzkiey nauki.**

4: grafika

C

strona: 13v

1: **O znamionach w ludzkich niemoczach: przez**

2: **niektore znaki pewne/ Iako przez oblicze/ Przez**

3: **gnoy ludzki/ y ine wedle lekarzkiey nauki.**

4: **D** Obre znamiona w niemoczach: kiedy

5: na bok na prawy albo na lewy niemoczny leży: Tym oby=

- 6: czaiem iako gdy był zdrowym: leżał, albo obyczay miał le=
7: gać. Ieftli fie theż łatwie obracza. Ieftli mu nie ciężko dy=
8: chać. Ieftli v pępka y v łona skora gładka. Ieftli pod boki miętkko á nie
9: boli około ziobr: chociaby też nieiako śpuchło/ wżakże gdy fie przed pal
10: czem vgina á nie boli/ aczkolwiek fie taka niemocz nieiako przedłuży,
11: á wżakofsż szkody nie vczyni. Ieftli theż ciało miękkie á iednoftaynie cie=
12: płe (bo fie pośpolicie wżytko poci) á tym pothem ograżenie prześtaie.
13: Ieftli kicha, ieftli chciwość ma iedzenia. Ieftli wraca: z kolery á z flegmy
- 14: Le znamiona w niemoczach/ Ieftli
- 15: chori śtraci chciwość iedzenia/ á zwłaśzcza w długich nie=
16: moczach. A to gdy niemoczny niemoże patrzyć na iedzenie
17: á z onego brzytkość ma. Ieftli fie licze choremu barzo zmie
18: ni iż fie iagody wypną/ wyjąwży iżby to było z długiego nieśpania/ al
19: bo z trofki/ albo żywota płynienia. Ieftli też po ciężkiew niemoczy lice
20: otywa/ á chori mało ije y pije. Ieftli iedny członki zimne/ drugie ciepłe,
21: á zwłaśzcza brzuch/ y ofierdzie ciepłe, á indzie zimno. Ieftli też **częśtofie** [!]
22: obracza/ á mieśtczne przemienia/ albo gdy fie odkriwa: czego fie pierwey
23: śromał będącz we zdrowiu. Ieftli twarz zcieńczeie, á oczi wpadną, skro
24: nie gładkie/ wśzy zimne/ żołe/ skurczone. Ieftli na liczu skora rozpiętha
25: barwa po wżytkim żołtha albo zielona/ albo czarna/ á nieieśt od cięż
26: kiego żywota przepuśzczenie, to ieśt gdy człowiek zatwardzieie. Ieftli też
27: oczy ciemnieią. Ieftli iedno oko mnieyśze fie vkazuie: niżli drugie. Ieftli
28: fie vřtha krzywią. Ieftli białki w oczu przez powieki widać: oprócz zwy
29: czaieu. Ieftli zębami zgrzyta: trzeba fie bać ośzalenia. Ieftli chori nie rad
30: światła widzi/ á obracza fie w cień. Ieftli w oczu czyrwone białki/ á ży
31: ły krwawe na oczu. Ieftli fie też oczy wierczą á zmartwieią. Ieftli nie=
32: mocny nad zwyczał na wznak leży á nogi y ręcze zciągnie. Ieftli pal=
33: cze zimne v nog y v rąk. Ieftli też zimny nos y wśzy. Ieftli brzuch gore,
34: á chori pragnie. Ty śą wśzytki v chorego złe znaki á śmiertelne.

1: Tu mażz regułki barzo krotkie poznawania

2: vriny z niektorich oblikow.

- 3: grafika Aprzod vrina mała, to iest potrośsze od
- 4: chodzącza/ theż vzdrowego człowieka,
- 5: znamionuie iż on człowiek mało pije, á
- 6: iestli wiele pije, Znamionuie iż ftholcze
- 7: częŃte albo poczenie: miewa.
- 8: Zafię wielkoć vriny/ znamionuie wielkie picie
- 9: á **nawięzey** [!] białego wina/ albo z piotrufzką iedze
- 10: nia/ á iestli tego niemafz/ tedy ftołczow niemiewanie.
- 11: Zafię taka vrina w gorączych niemoczach/ znamionuie richle nie=
- 12: moczy przeŃtanie/ albo iże ona niemocz w fuchothy fie przemieni/ albo
- 13: kurcz na takowego przydzie.
- 14: Też vrina ktora woniey żadney w łobie niema/ znamionuie v zdro
- 15: wego człowieka nieŃtrawnoć/ á furowiznę w żoładku.
- 16: Zafię taka vrina w gorączych niemoczach widziona. Smierci fie
- 17: taki człowiek niechay nadziewa.
- 18: Też vrina rumiana v zdrowego człowieka. Znamionuie zbythnie
- 19: ftrawienie w **żaładku** [!] / á głodnego człowieka.
- 20: Też vrina fłodkiey woniey/ obphitoć krwie znamionuie.
- 21: Też to mażz wiedzieć: iż vrina człowiecza napodobnieyfa iest ktym
- 22: rzeczam. Naprzod ku fycie/ to iest wodzie z przeŃnym miodem przywa=
- 23: rzoney. Drugie ku fyropowi oczcianemu. Trzecie ku olzafranioney wo=
- 24: dzie. Czwarde ku owczemu moczowi/ y też ku koziemiu, y ku oflowemu.

25: grafika Noy człowieczy iestli fie v

26: każe podobny ku **zdrowev** [!] ,

27: á zwłafzcza że będzie **po o**

- 28: bny [!] k tym rzeczam ktorich
- 29: człowiek pożywa/ znak ieft richle^{go} zdro
- 30: (wia
- 30: Gnoy żołti á nieprzezliż fmier
- 31: dzący/ choć też będzie płynienie z ży=
- 32: wota/ ktore bywa niedobre/ nicz te^{go} nie
- 33: dbać: bo zdrowie znamionuie.
- 34: Gnoy gdy z gliłti vchore^{go} wychadza,
- 35: ieftliże sie wyłłze członki zapalą/ dobre
- 36: znamię ieft. Gnoy czarny v chore^{go}
- 37: á zwłalzcza wgorączy niemoczy, znamię ieft fmiertelne Wiatr ieftli
- 38: z człowieka głośno wychodzi/ dobre znamię ieft nadzieia polepszenia.

Cij

strona: 14v

- 1: **Poczyna sie tractat O ro=**
- 2: **dzeniu człowieczym/ iako a kthoremi obyczay=**
- 3: **mi płod z żywota matek fwogich**
- 4: **wychodzi na fwiat.**

5: grafika

strona: 15

- 1: **Nauka poznawania po poczęciu niewiałthy/**
- 2: **Ieftli z fynem albo z dziewką: chodzi.**

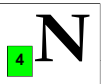
- 3: Aprzod to ieft pierwłza nauka: ieftli
- 4: ona niewiałta przed poczęciem była blada/ á po po=
- 5: częciu rumiana na liczu/ znak ieft iże z fynem chodzi.
- 6: Drugi znak. Ieftli niewiałta włtapiwłzy w brze=
- 7: mię: niema wielkie^{go} obciążenia w łobie y we włzytkich
- 8: członkoch/ znak ieft iż łyna w żywocie nofi. A ieftli za
- 9: łie ieft barzo mdła/ leniwa/ obciążała/ znamię iż dziewka będzie.

- 10: Trzeci znak z strony mleka w pierfiach/ iestli mleko iest białe á kte=
11: mu gęfte/ iż gdy go na zwierciadło albo na miedz: łtogi na mieftczu nie
12: rozpływaiącz fie: znak iest iż fyn będzie.
13: Czwarte z strony żywota, iestli prawy bok/ to iest prawa flabizna
14: więczy fie nabrała okrągłem nabraniem/ vkazuie też na fyna. A wśza=
15: koź rumianość licza po poczęciu: iest znamię napewnieyśze poczęcia fy=
16: na/ á to iestli przed poczęciem niewiafta była blade⁸⁰ albo fmiade⁸⁰ licza
17: Zafię wśzytko przeciwnie tym znakom przereczonem o dziewcze ro=
: (zumieć maśz.

18: **Thu maśz naukę iako maśz poznacz iestli nie=**

19: **wiafta z dzieczmi chodzi/ tak ta ktora niedaw=**

20: **no zamąz szła: iako y ktora dawno.**

- 21: Aprzod z strony macicze/ bowiem macicza, to iest miechierz
22: w ktorim płod przemieszka: niemiewa w łobie takiey wil
23: gotności iaka bywa przed poczęciem.
24: **Drngi [!]** znak iż iuż niewiafta po poczęciu niema lubowa
25: nia/ y owśzem brzydzi fie skutkiem małżeńskim.
26: Trzeci znak z strony iedzenia y pokarmu iey/ abowiem taka niewia
27: fta w rozmagithych smakoch potraw: á zwłafcza niezwyčajnych fie
28: kocha/ tho iest w kwańnych rzeczach/ albo w flonych/ albo w zimnych,
29: albo też w flodkich/ á pośpolicie więczy niżli przed poczęciem.
30: Czwarte iż takie bolenie głowy miewaią/ y częłte wracanie.
31: Piąte/ przyrodzonych rzeczy zaftanowienie/ á pierfi nabieranie.

32:

Ciiij

strona: 15v

1: **Poczyna fie tractat O ro=**

2: **dzeniu człowieczym/ iako a kthoremi obyczay=**

3: **mi płod z żywota matek swoich wychodzi na**

- 4: fwiat/ y tudziefz o przygodach y o rozmaitych
5: przypadłofciach Pań y niewiaft: ktore miewa
6: ią przy rodzeniu dziątek fwogich Y thez o po=
7: moczach lekarzkiemi rzeczami: ku richłemu a
8: lekkiemu porodzeniu/ y k temu o fprawie y rzą
9: dzeniu Pań brzemiennych/ thak przed porodze=
10: niem: iako y po porodzeniu. Ale naprzod
11: oznaymię rozmagithe obyczaie ro=
12: dzenia człowieczego. A napier=
13: wey ktorim obyczaiem płod
14: w zywocie lezy/ a wielą
15: błonek bywa obleczon.
16: **Capitulum. 1.**

- 17: **W** Zywocie matczynem lezenie pło=
18: du: ieft takowe. Iże dzieciątko fiedzi w żywocie fkriw
19: fzy fie/ **raczki** [!] fciągnąwfzy miedzy nofzki/ główką przy
20: tuliwfzy fie ku kolankam/ tak iż iednym okiem: na ie=
21: dnym kolanku/ á drugim okiem: na drugie kolanko:
22: przytula fie/ á thak nofek miedzy kolanka: **wchogdi** [!] ,
23: Grzbietem ku żywotowi/ á wfty ku grzbietowi matczynemu leży: fkur=
24: czywfzy fie w kłębek. Dzieciątko w żywocie matczynem trzema bło
25: neczkami bywa wwikłano. Pierwfza błonka wierzchnia/ fpodnie dwie
26: błoncze: y wfzythko dziecię okrąża/ á k themu broní dzieciątko od złych

strona: 16

O rodzeniu. Dzieczi.

Lift: 16.

- 1: wilkofci iadowitych: płyniączych tam k temu nizkiemu ftokowi. Kthore
2: nieczyfthofci nie fą wżyteczne dzieciątkowi: ani ku pokarmu ani ku po=
3: mnożeniu rofcienia ie^g, iedno telko leżą miedzi macicą á miedzi tą pier
4: **wfzabłonką** [!] : ktorą zową połacinie **fecuⁿdina**, popoľku Lożifko. A tak po

- 5: porodzeniu dzieciątka/ y po wyfzciu tego Łożyfka: płyną ty wilkości ze
6: krwią zmieszane: zmatki chorej. Wtora błonka poczawfzi od pępka dzie
7: cięczego: az nadoł zawija dziecię/ á tha błonka ma w fobie barzo wiele
8: zmarzkow napodobieńftwo flakow warzonych, á ta błoneczka ieft fpra
9: wiona tak przymięfzfzeyfza: takież dla rozmagitych wilkości/ iako vriny,
10: potu/ y infzych nieczyfłtości: ktoreby dzieciątko gryfć miały.
11: Trzecia błonka oftatnia/ ta ieft ktora bez żadnego pofrzodku dzieciątka
12: obwija/ á broní od dzieczęczego moczu/ y infzych wilkości: ktore z dzie=
13: cięcia wychodzą, Iż k temu dla grubufci [!] á nieiakiey twardości: ktora=
14: by miała nacífkać dzieciątka z ftrony Secundiny/ to ieft Łożyfka.

15: **Tu mafz wiedziecz czas iuz natychmiaft przy**

16: **chodzączy złączenia albo rodzenia/ y tez ktemu**

17: **bieg a obyczay prawie przyrodzony: y nad**

18: **przyrodzene rodzenia dziecęcía.**

19: **Capitulum. 2.**

kolumna: a

- 1: **P** Oípolithy á zwyczaj=
2: ny czas złączenia: iefth
3: dziewiąty miefiącz. A
4: bowiem dziewiątego
5: kxiężicza *wypełnione*^{g0}: złączenie przy
6: chodzi. A tak około czterdziefci nie
7: dzieł od poczęcia przychodzą ti zna
8: ki na brzemienną niewiafę: ktore
9: vkazuią richłe porodzenie dziecęcía
10: Naprzod przychodzą około dy
11: mion y tez około pępka bolefcí/ ta
12: kiefz tez y w krzyżu/ przytym zapa=
13: lenie/ czliwofć/ y nadymanie żywo

14: ta/ flabizn: przychodzi. Gdy ty zna

kolumna: b

1: miona przychodzą na brzemienną

2: niewiaftę. Wkazią richle porodze

3: (nie.

4: Też mamy wiedzieć o dwoia=

5: kiem rodzeniu. Iedno iefth przyro=

6: dzony á flufznym obyczaiem/ á

7: tak według rodzenia/ iako też we=

8: dług czału. Drugie rodzenie nad o

9: byczay przyrodzony/ tak w rodze=

10: niu dziecięcia: iako też y w nieflufz=

11: nym czafe.

12: Abowiem dziewiąthy księżyc

13: iefth prawy á fprawiedliwy czas po

rodzenia. Acżkolwiek fie przygadza

Ciiij

strona: 16v

O rodzeniu.

kolumna: c

1: y fiódmego księżycza złączenie: kto

2: re bywa zdrowe dzieciątko. Ale o=

3: fmeo księżycza/ kthore fie dziatki

4: rodzą/ pofpolicie á rzadko ma po=

5: chybyć: aby miały żywo zoftać. O

6: czym Auicenna fwiadczy: flufzny o

7: byczay á pofpolithy rodzenia dzie=

8: ciątka. Z powiefci wielkiego Woy

9: ciecha: taki ma być naprzod iż gło=

10: wą fie ma dziecię rodząc wkazo=

11: wać, potym łzią z ramiony, potim
12: rączki ku boczkom przytulone á ku
13: nożkam ściągnione. Także wycho
14: dzi z żywota za pomoczą babiną/
15: aż dokończa wynidzie/ na ořtathek
16: nożki. Abowiem tenże wielki Woj
17: ciech piřze, iż dziecię wżywocie mat
18: ki fwoiey ku grzbiethowi oczyma y
19: pierzkami/ Główką khu pępkowi
20: matczynemu fiedzi. Pothym gdy
21: czas ku porodzeniu przychodzi: w=
22: znak fie obroci/ tak iż główką na=
23: doł/ nożkami ku gorze/ oczyma ku
24: żywotowi matczynemu fie obraca
25: A tak przyrodzonym obyczaiem z
26: żywota wychodzi: iako tu na figu=
27: rze widzisz. Drugie iż ku thakiemu
28: rodzeniu przyrodzonemu to też ma
29: być/ iżeby richło dzieciątko nie za=
30: bawiającz: wychodziło z żywota á
31: krom wielkiey ciężkořci y wielkich
: (boleřci.

32:

Pierwfze.

kolumna: d

grafika

1: Zafię nad przyrodzony oby=
2: czay rodzenie. Naprzod czařu nie=
3: flufzne⁶⁰, albo nie tym řpořobem na
4: mienionym z żywota wychodzone

- 5: Auicenna. rodzenie ktore niegłową
6: ale nogami przychodzi/ á k themu
7: ręcze ku nogam y ku biodram przy
8: tulone/ powiada być nieflufzne/ á
9: wżakofż iednak blińkie ku przyrodzo
10: nemu rodzeniu, á to dla tego iż też
11: takim obyczaiem rodzącz fie dzie=
12: cię/ żywo y z matką zoftaie. Iako
13: tu na tey figurze widzisz. [grafika](#)

strona: 17

Dziatek.

Lift. 17.

- 1: **Tu zafię mafz wiedziecz o łącznym a lekkim**
2: **y tez o ciężkiem rodzeniu/ á ktoremi znaki lek=**
3: **kie albo ciężkie ma być rodzenie: poznano. Capitulum. 3.**

4:

kolumna: a

Ciężkie rodzenie częŃto

- 1: kroć na matki przicho
2: dzi: dla rozmagithych
3: przyczyn/ tak z Ńtrony
4: matek, iako y z Ńtrony dzieci. Z Ńtro
5: ny matek, Naprzod dla małofci y
6: ciałnofci macicze. Drugie dla vczy
7: nienia iakiey wrzedzienicze albo ro
8: Ńpadliny/ albo iakich infżych przypa
9: dłofci złych w maciczy/ dla ktorich
10: rzeczy z wielką ciężkofcią y z bole=
11: Ńcią bywa rodzenie. Trzecie dla po
12: częćcia w barzo młodych leciech/ ia

13: ko fie czałem przigadza. Aczkołwie
14: rzadko przed dwanaftem Rokiem
15: może począć. Czwarte dla zewrze=
16: dzenia miechierza, kthory leży pod
17: maciczą/ y też dla owrzedzenia ie=
18: lit matczynych. Abowiem dla bo=
19: leſci tych tho członkow: macicza z
20: nimy cierpi/ á ftąd boleſci y ciężko
21: ſci przy porodzeniu być muſzą.
22: Też piąthe dla thego: iż niewiaſta
23: z przyrodzenia ieſt mdła/ nieduża,
24: albo zimnego á ſuchego nazbyt, al
25: bo tłuſtego nazbyt ciała y przyro=
26: dzenia, albo iże przedtym nigdi nie
27: rodziła/ albo iż barzo lękliwa/ al=
28: bo gniewliwa/ abowiem dla tych
29: przyczyn wſzythkich namienionych

kolumna: b

1: ciężko matki muſzą rodić, á dla ſa
2: mego gniewu Niewiaſta niepoſie
3: dzi na iednym mieſtczu/ ale iey w=
4: ſzytko niewczas/ á tak z mieſtcza na
5: mieſtcze biega/ á w tym ciężkoſci
6: ſobie przymnaża. Szofte á poſpo
7: lite: iż zawſze dziewczka z wietſzą cięż
8: koſcią przychodzi khu rodzeniu. A
9: ſyn zawždy lżey y łączniey. Sio=
10: dma przyczina ciężkiego albo łącz
11: nego rodzenia/ bywa z ſtrony pło=
12: du albo dzieciątka. Albowiem tłu=

- 13: łte albo wielkiey głowy/ albo łamo
14: dziecię włzytko wielkie/ czyni cięż=
- 15: kołć j trudność rodzenia. Zafię dzie
16: cię małej głowy/ albo łamo nie=
17: miąłfze á k temu czyrłtwe/ takie ro
18: dzenie bywa łaczne á nie barzo bo
19: łefne. Olma przyczyna ciężkie^{g0} ro
20: dzenia/ bywa z łtrony bliźnięczego
21: rodzenia/ iż gdy dwoie dzieci iedno
22: po drugim wnątki łie rodzi/ albo
23: dla dziwu iakiego nad bieg przyro=
24: dzony będączego, Iako iżby dwo=
25: ie dzieci o iedney głowie w źiwocie
26: były. Iako łie to było przygodziło
27: w Niemczach niedaleko Witem=
28: bergu miałta. Iako tu widzifz wy=
29: obrażenie tego.

Cv

strona: 17v

O rodzeniu.

kolumna: c

grafika

- 1: Dziewiąta przyczyna ciężkie^{g0}
2: rodzenia, dla niełufzne^{g0} dziecięcia
3: z źywota wychodzenia/ á to iże o=
4: biema nogama/ albo iedną nogą
5: albo kolanmi wychodzi, Ręcze ku
6: gorze podniołłfi, alboteż iż bokiem
7: albo grzbietem, albo też ogonkiem

- 8: to ieft zadkiem ku wyłzciu z żiwota
9: matczynego: vkazuie fie. A thakie
10: rodzenie: ieft nad przyrodzenie á na
11: łzkodliwŕze.
12: Też zafię gdy dwoie dzieci/ to
13: ieft Blizńczowie: razem z żywotha
14: wychodzą/ tak iże iedno nogami á
15: drugie głową/ albo oboie nogami
16: Bywa ciężkie á łmiertelne takowe
17: rodzenie.
18: Dziefiąta przyczyna ciężkołci
19: przy rodzeniu bywa dla Aborfu, to
20: ieft porzuczenia/ ktore bywa czwar
21: tego albo piątego księżycza od po=
22: częcia/ abowiem thych kxeżyczow
23: barzo mocno dziecie bywa przy=

kolumna: d

- 1: poiono w żywocie mathczynym. A
2: tak z wielką bolełcią vriwa fie z ży
3: wota/ á za ciężką przyczyną taki
4: Aborfus/ to ieft porzuczenie: bywa
5: Zafie theż ciężkie rodzenie by=
6: wa iedennałtego księżycza/ á tho
7: dla niemoczy matki/ albo dzieciąt
8: ka łamego: tak daleko fie przedłuża
9: Iedennałta przyczyna ciężkie⁸⁰
10: rodzenia: bywa dla martwego pło
11: du w żywocie. Abowiem taki płod
12: Ani fie rułzać ani obroczon łaczno
13: być może ku wyłzciu albo wyciąg=

- 14: nieniu/ albo thakiełz z łtrony chore^{g0}
15: albo niemocznego dzieciątka/ kto=
16: re pomocy łobie żadney dać nie=
17: może: ku richłemu na łwiat wyłzciu
18: łtąd bywa ciężkość z bolełcią mat
19: cze rodzączy. A to łtąd dzieciątko
20: bywa/ chore/ mdłe w żywocie/ iże
21: matka nołżąc: ono miała nafię ia
22: ką niemocz łożną/ albo długą fe=
23: brę/ albo biegunkę/ albo przyrodzo
24: ną niemocz na kxiężycze chodząc
25: z onym: miewała. Z tych rzeczy pe
26: wnie fie nadzieWAY chore^{g0} á mdłe^{g0}
27: dzieciątka: z ktorim na ten czas nie
28: wiałta chodzi. A k themu iełtli pir=
29: włzego kxiężycza/ albo tego kthore^{g0}
30: zapadła niewiałta: mleko v niey z
31: pierłi nacifnionych płynie/ á k the=
32: mu też iełtli fie dzieciąthko nierułza
33: w żywocie czału flufzne^{g0}. Znak iełt
34: mdłego płodu.

strona: 18

Dzieci.

Liłt. 18.

kolumna: a

- 1: Dwanałty znak ciężkiego ro=
2: dzenia: złtrony Secundiny, to iełt
3: Łożyłka/ á to gdy nierichłó wycho
4: dzi z niewiałty/ albo twarda iełt ku
5: łacznemn [!] vriwaniu, albo zafię dla

- 6: nazbyt richłego wychodzenia, j dla
- 7: miękkości/ cienkości tego łożyfka.
- 8: Abowiem richłe á prędkie wrwanie
- 9: Łożyfka/ czyni trudność rodzenia
- 10: flufznego/ á tho zalewaniem płodu
- 11: wilkościami krwawemi: kthore fie
- 12: były zebrały około tego łożyfka/ á
- 13: k temu wilkość dobra ktora vzy
- 14: teczna ku fnadnemu rodzeniu: dla
- 15: onych złych: ginie/ á ftąd trudność
- 16: wielka przychodzi.
- 17: Trzynafta przyczyna. Wielkie
- 18: zimno j takież ciepło: przeszkadzaią
- 19: łącznemu rodzeniu/ zimno ściłka=
- 20: iącz żyły y wżytko ciało matczino
- 21: A zbytnie ciepło mdlącz matkę y
- 22: płod w żywocie lenieie.
- 23: Czternafta przyczyna nie łącz
- 24: nego rodzenia/ iedzenie brzemien=
- 25: ney paniey/ ktora iest blifkiego złę=
- 26: zenia/ wyfufzaiących/ kwafnych y
- 27: oczcianych pokarmow, ktore ściłka
- 28: ią żyły y wżytki członki. A nawię=
- 29: czey iablka kwafne/ kafztany/ tarn
- 30: ki/ iagły/ kapufta kwafna/ y infze o
- 31: wocze kwafne/ Y też mycie piąte⁸⁰
- 32: albo fzoftego księżycza w zimnych
- 33: wodach/ albo w hałowanych/ al=
- 34: bo w takowych w kthorich by było
- 35: żelazo gażono albo infze rzeczy ści=

kolumna: b

- 1: fkaiaące warzone/ iako fą tarnki,
- 2: żoładz/ dębowa fkora/ gallas/ dę=
- 3: bianki/ roża, grufzki/ płonki iablka
- 4: lefne/ y infze rzeczy kthore fą barzo
- 5: fzkodliwe brzemienny Niewiefcie:
- 6: dla łącznego mienia y porodzenia
- 7: dzieciątka.
- 8: Pietnafta przyczyna przefzka=
- 9: dzaiącza łącznemu Porodzeniu/
- 10: fmetek albo niemocz/ albo głod ie
- 11: dzenia/ albo thakiefz niedofthatek á
- 12: wielkie pragnienie picia, ktemu pra
- 13: czą á niefpanie.
- 14: Szeftafta przyczyna. Gdyby nie
- 15: wiafta będącza blifkiego czału po=
- 16: rodzenia: pożywała thakich rzeczy
- 17: ktore maią wielką wonią/ thak w=
- 18: dzieczną iako y przikrą/ Bowiem
- 19: thakowe rzeczy ciągną macicę ku
- 20: gorze, á tak y płod bywa przenaga
- 21: bany ku richłemu z żiwota wyfzciu
- 22: Siedmafte przenagabanie lek
- 23: ko rodzenia/ bolenie w cieie math=
- 24: czynym na wierzchnich członkoch/
- 25: Iako około żoładka/ na bokoch/
- 26: w pleczech/ w grzbiecie.
- 27: Ofmenafthe przenagabanie y
- 28: znamię niełącznego rodzenia/ ieft
- 29: pierwżego dzieciątka ciężkie j wto

- 30: rego y trzeciego barzo boleśne ro=
31: dzenie. Abowiem iuż tak każde z bo
32: leściami y z wielkimi ciężkościami
33: gędą [!] przychodzić/ á to dla zwycza
34: ju przeszłego ciężkiego rodzenia.

strona: 18v

O rodzeniu.

kolumna: c

- 1: Zalię znamiona łącznego ro=
2: dzenia, fą przeciwne przereczonym
3: znamionam/ á nawięczy kthora
4: matka pierwśze dzieci łączno rodzi
5: ła krom boleści/ á nawięczy wyfz
6: fzey pępka/ abowiem boleści kthore
7: fą niżej pępka przy rodzeniu/ takie
8: nicz szkodliwe niebywaią/ á tho iże
9: płod takowemi boleściami nie ha=
10: muie fie dłu^{go} w żywocie, y owfzem
11: czo richley pośpiefza na fwiat.
12: Przythym małz baczyć iż nie=
13: wiaftha ktora łobie barzo cznie/ á
14: miecze łobą: boleściami wielkimi

kolumna: d

- 1: będącz niłko około thaiemnego cz=
2: łonku z iętha. A wfzakofz ona nie=
3: wiaftha ieft przytym fiły dobrej/ od
4: dychania mocznego/ niezaduśzliwe
5: go, á ktemu dziecię w żywocie czer
6: ftwo fie ruřza/ małz pewną nadzie=
7: ię dobrego kończa á pocieřznego w

- 8: częliwem porodzeniu.
9: Zafię ktora niewiafta przy ro
10: dzeniu mdleie/ zimne kropie nanię
11: wyftępuią/ puls v rąk pretki/ áfa=
12: ma z dziecięciem nie czyrftwa, Złę
13: á fmiertelne bywaią takowe znaki

14: **Thu mafz naukę y radę: iako mafz pomagacz**

15: **takiem paniam y niewiaftam/ kthore przerze=**

16: **czone przypadłofci/ z ciężkofciami namienione**

17: **mi: przyrodzeniu dziathek fwogich miewaią.**

18: **Capitulum. 4.**

kolumna: c

- 1: **K** To chce radzić y po=
2: magać ciężkofciam ro
3: dzenia Brzemiennych
4: niewiaft, maią takowi
5: Ludzie radzić y fprawować flufzne
6: rżądzenie paniam brzemiennym w
7: iedzeniu flufznym/ á nawięcey czte
8: roma niedzieloma przed złężeniem
9: j też czaftu rodzenia. Naprzod przed
10: czałem rodzenia przez cztyrzy nie=
11: dziele: kazaćie wyftrzegać wfelkich

kolumna: d

- 1: rzeczy fzkodliwych w iedzeniu ktore
2: iey we zdrowiu fzkodziły/ iako zim=
3: nych/ kwałnych/ gorzkich y infzych
4: Ieftliby fie od nich wdzierzeń nie=
5: mogła, tedy potroffze ma pożywać

- 6: A pothym iakie lekarzstwo flufzne
7: ma brać/ albo wpiciu albo w iedze
8: niu/ aby iey ono iedzenie rzeczy szko
9: dliwey: y dzieciątku nie szkodziło.
10: Zafię ieftliby brzemienna nie=
11: wiafta miała wmacicy albo w pro

strona: 19

Dziątek.

Lift. 19:

- 1: gu członka tajemnego iakie obraże
2: nie/ to ieft/ wrzod/ bolączkę/ albo
3: zranienie boleſne, Tedy ma być we
4: zwan vmieiętny barwierz albo do
5: ctor: iżeby przez radę mądrą przed
6: czałem rodzenia mogła ona pani
7: wziąć zdrowie na ſwe niedoſtathki
8: członkow przereczonych. Zafię
9: Ieftliby brzemienna pani miewała
10: częſte zatwierdzenie żywota tak iż
11: ſtolcze twarde á z ciężkością mie=
12: wała/ tedy takowa dziewiątego al
13: bo mało przed dziewiątym kxięży=
14: czem ma pożywać w iedzeniu ta=
15: kowych potrawek: kthoreby iey ży=
16: wot miękczyły á wolne ſtolcze czy
17: niły/ iako ſą iabłka z mallem á z
18: czukrem ſmażone/ á naprzod go=
19: dzinę przed inſzemi karmiami iedzo
20: ne á potym cziſtego wina białego
21: nie kwaſnego na to ſie napić.
22: Theż k temu figi poranu y na nocz

- 23: po kielku iedzione/ fą dobre.
24: Takież też y węgierzkie fliwki furo
25: we zpłokane/ miękczą żywot y ftoł
26: cze wolne czynią. Przytym ma fię
27: takowa pani ktora miewa zotwier
28: dzenie w fwogim żywocie/ wiaro=
29: wać fie iefć wypiekłych rzeczy/ zgo
30: rzałych/ kwafnych/ cierpniących,
31: iako fą iaycza przepiekłe famy z oc
32: tem/ ryż twardy/ iagły/ kapułtha
33: kwafna/ gruźki/ y infze rzeczy za=
34: twierdzaiące.
35: Theż może być takowym paniam

kolumna: b

- 1: vczyniona Kliftera z polewki kur=
2: częcia vwarzonego, alby [!] z winney
3: polewki, czukru albo foli wŷypawłzi
4: do niey/ y Inŷtrumentem w nię w
5: lać. Takieŷz czopki mogą być dawa
6: ne z flonin vczynione y z mydła/ y
7: z zołtku á z łolą zmieŷzawłzy/ prze=
8: ŷpiecznie to może być czału potrze=
9: by przed ŷamem złężeniemczinione [!]
10: Przitym też gdy iuż ciężka nie
11: wiałta przychodzi ku ŷamemu po=
12: rodzeniu/ tedy ma być poŷilona ia
13: ką dobrą potrawką/ á takieŷz theż
14: trunkiem dobrim wina/ albo mułz
15: katelli dobrej, Konfekty rożanemi
16: fijołkowemi/ miodunczanemi/ Ci=

- 17: trinity/ y inżemi ferdecznemi rze=
18: czami/ kthoreby w łobie niemiały
19: kwafności żadney/ ani zacifnienia
20: żył/ ale odmiękczenie żywota y lek
21: kie zagrzewanie/ á tho ieft polewka
22: tłuſte^{go} kurczęcia albo kapłona mło
23: dego/ z cielęcica tłuſtego/ y z miefa
24: wołowego polewka ieft dobra tha=
25: kim paniam/ ktemu też odwilżenie
26: j odmiękczenie niektoremi rzeczami
27: lekarzkiemi nizkich mieſthcz, Iako
28: łą oleyki, Migdałowy/ rumienko=
29: wy/ fijołkowy Z tłuſtościami/ ko=
30: kołzeni/ kacżemi/ gefiemi/ á tymi
31: rzeczami mazać dymiena y około
32: wſzytkiego mieſtcza thaiemnego.
33: Wina dobrego częſto potroſſze ſie
34: napijać, polewki nie barzo tłuſte ia
35: dać. Przed złączeniem dzieſięć dni

strona: 19v

O rodzeniu.

kolumna: c

- 1: ma do wolney łaznie chodzić brze=
2: mienna niewiaſta/ tam ſie z brudu
3: wierzchniego omywſzy: ma ſiedzieć
4: w wannie w ciepłej wodzie do łą=
5: mego pała, Kthora woda ma być
6: przyprawiona z temi zioły odmięk
7: czaiącziemi, Iako ieft, ſlaz, rumien
8: woniający/ ogrodny wyſoki ſlaz,

- 9: roża czyrwnona, z ktorey na wfiach
10: kmiotowny wieńcze wiją, zową ią
11: połącynie Ibifcus, k temu też kłać
12: Mercurialem (ieft ziele w aptecze)
13: Noftrzeg, á to wftyko ziele warzić
14: do wanny, y na kaźdi dzień na noc
15: miałaby fie naparzać po pas brze=
16: mienna pani/ á potym czynić ma
17: zanie miefcz przereczonych, oleyki
18: y tłuściami namienionemi/ abo
19: wiem thym rządzieniem Naciężey
20: dziatki miewaiączy, fnadoć a lek
21: koć znamienita ftąd przychodzi.
22: Ieftliby ktora pani będąc z przy=
23: rodzenia mdła: niemogła tak częte=
24: go parzenia znofić w wannie/ tedy
25: vwarzywfy to ziele w wodzie przy
26: czyniwfy lnianego nafienia/ ma=
27: czać w tey wodzie ciepłey gębkę al
28: bo chuścę/ á częto przez czwierć go
29: dziny/ na dymiona y na nogi/ tho
30: ieft na vdy/ na biodra/ y na miefcce
31: taiemne przykładać naparziącz/
32: odwilziätz ciało y k temu żyły/ á
33: potakowym naparzeniu w czwierć
34: godziny otarłfy y ofuławfy mieft
35: cza mokre/ mazać zawfze przerze=

kolumna: d

- 1: czonemi oleyki, y tłuściami koko
2: fzeimi/ gęfiemi/ y też kaczemi, Dy=

3: miona/ biodri/ krzyże, y około fort
4: ki wychodzenia płodu: dobrze na=
5: mazować, y owłzem gdi widzisz nie
6: wiaftę przyrodzenia barzo fuchego
7: á k temu macicze fuchey: niezkodzi
8: y owłzem siłną pomocz y pożytek
9: daie/ wpuszcząć precz do macicze/
10: Takowe tłustości/ rozmoczywsi w
11: tym bawełnę, á poniechać ze thrzy
12: godziny na miełtczu.
13: Ktemu niezkodzi/ y zagifte po
14: żitek znamieny czyni kadzenie Am
15: brą/ Gallia muscata: czyniącz na
16: węgłu rospalonym, á nad tim brze
17: mienna pani ma ftać, abowiem od
18: takiego kadzenia, drogi świebodnie
19: sie otwierają/ y płod na doł bywa
20: nakłoniony. Przy tym czafie przed
21: samym złączeniem ma Pani brze=
22: mienna lekky pochadzać zchylając
23: sie częłto ku ziemi, iakoby czo mia=
24: ła zbierać z ziemie/ á potym pofta
25: wać y to częłtho czynic/ abowiem
26: takowe rzeczy sprawią łącznie=
27: fze/ y krom boleści rodzenie. A tho
28: małz naukę y sprawowania Brze=
29: mienney paniey kielkiem Niedziel
30: przed złączeniem/ tak w iedzeniu: ia
31: ko y w inżych lekarztwiech.
32: Iako zafię tego czafu ma sie

- 33: Íprawować kiedy iuż bole nanie z
34: Ítrzikaniem okołonadolnech mieftc
35: przychodzą. A iuż wilkości z niey

strona: 20

Dziątek.

Lift. 20.

kolumna: a

- 1: poczną fie okazować/ tedy natych=
2: miałt przy takowym czafie ma pa
3: ni fiedzieć dobrą chwilę, potym w=
4: Ítawfzy chodzić leguchno po gma=
5: chu albo po wíchodzie nagorę j na
6: doł Ítępuiącz/ oddychanie łobie za
7: cífkaiącz, á potim lekarftwo wziąć
8: tkowe: ktoreby prętko á łącznie ro
9: dzenie Íprawowało, ktore trofzkę ni=
10: żej będzie napisano, telko teraz gdi
11: iuż tym więczy bole na nię przy=
12: chodzą y wilkości fie vkazuią/ na=
13: tychmiałt pani fiedzieć ma na ta=
14: kawem [!] Ítolczu: ktoriby był potemu
15: Íprawiony, To ieft aby fie na nim
16: wznak trochę z głową nakłoniła:
17: á nie prawie leżała/ od ziemie nie
18: barzo ma być podniofły/ á w po=
19: Írzodku wydłubany: dla pomocy
20: rozmagitey. Tak ma być vczynio=
21: ny: iako tu wafz [!] wymalowany.

: Stolecz. [grafika](#)

kolumna: b

- 1: Też przy czafie rodzenia, wfa=

- 2: dziwłzy niewiaftę na łtolecz vłłany
3: Ma kazać baba onym Stolczem
4: chwiać: na prawą j na lewą łtronę
5: á łama przed oczyma oney paniey
6: ma łiedzieć á, pilnie baczyć iako łie
7: dziecię obracza/ potym rozmocziw
8: łzy rękę w migdałowym oleyku al
9: bo w Lilijowym ma: żiwota popra
10: wować y z inłzemi drogami/ aby
11: były łprawne ku łnadnemu poro=
: (dzeniu.
12: Też baba ma pilno włzytko do
13: paniej brzemienny baczyć/ á onę
14: vpominać y pociełzać łłowy miłe=
15: mi/ á zwłłzcza obiecuiącz y tu=
16: łzącz iakoby Syna miała vrodzić
17: Abowiem barzo rady o tym łłyszą
18: **brzemiennepanie [!]** . Zafię radzić aby
19: dychanie włobie zadzierżawała co
20: by mogła nawięczy y na dłużey,
21: Potym ma iey żywot po wierzchu
22: pępka łtatecznie á lekko łciłkać/ a=
23: bowiem takie łciłkanie żywota: na
24: doł płod zpycha/ á ku richłemu po
25: rodzeniu dopomaga.
26: Theż w tym ma być baba ro=
27: łtropna: aby paniey rodzączy nie=
28: przynękała w praczowanie wielkie
29: przed czałem niżli łie dziecię ku wy
30: łzciu wydaie/ ale gdy iuż dobrze po

- 31: baczy że lię dziecię pokufza/ tedy w
32: ten czas ma pani brzemienna pra=
33: czować/ kichać, á czo nawięczye fo
34: bie k temu pomagać. A thak przed

strona: 20v

O rodzeniu.

kolumna: c

- 1: czałem niewftanie w swoiey pracy
2: Gdi iuż będzie wrodzeniu, tak
3: że pocźnie sie łożylko vkazować w
4: ktorim dziecię leży w żiwocie/ znak
5: że dziecię bliſko ieft, á tak ieftli ono
6: Łożyłko nie może być rychło prze=
7: rwane łamo przez fię, baba naticz
8: miałt paznogty łwemi ma ono z=
9: nienagła drapiąc: roztargnać, albo
10: wyciągnąwłzi trochę miedzy palce
11: wziąwłzy: nożiczkami albo nożem
12: rozerznąć onę błonkę/ za czym po
13: płyną wilgotności/ á potym łna=
14: dnie płod wynidzie.
15: Też ieftliby sie przy godziło do
16: brze przed czałem: iżby łożilko było
17: roztargnione/ z ktore^gby włzytki wil
18: kołci wypłynęły/ á płod by sie nie
19: połpieślał khu wyfciau: dla łucho=
20: łci drogi/ tedy ma baba wziąć oley
21: ku Lilijowego/ alko [!] choć łamey oli
22: wy/ y włać ciepło na miełtce/ á w
23: łzakolz iaie włzytko/ to ieftł białek z

- 24: żółtkiem bardzo dobrze k temu fluzy
25: tam na mieście wpuścić: dla odwil
26: żenia drogi, aby tym śladniej płod
27: wychodzić mógł. Kichanie przitim
28: ma być czyniono.
29: Zafię iefli dziecię ief tłuſte, al
30: bo głowy wielkiej, tak iż ſie głowa
31: zapiera á nie może richło wynidz,
32: ma baba pomagać: mażąc oley=
33: kiem Migdałowym/ albo Lilijo=
34: wym około wſzędz rozcieraiącz le=
35: guchno. A to maż obyczay przyro

kolumna: d

- 1: dzonego á flufznego rodzenia: iako
2: tu na tey figurze widziſz wyrażono
: grafika
3: Tu zafię widziſz nieflufzny oby
4: czaj rodzenia: naprzod nogamiſcią
5: gnawſzy rączki ku vdzikom: tak ia
6: ko tu na figurze wymalowaney wi
: (dziſz.

: grafika

- 7: Przy thakowym rodzeniu ma
8: baba wſzelką pilność y pracą mieć

strona: 21

Dziątek.

Liſt: 21.

kolumna: a

- 1: mazać rączki y ramionka z pleczo
2: ma dziecięczeni/ á tak z matki wy
3: ciągać iżby rączki przy vdzikoch le

: (żały.

- 4: Aczkolwiek by było daleko le=
5: piey by k temu mogła baba przydz
6: aby tkowe dziecię ktore fie noga=
7: mi vkaże/ iżeby ie zafię w żywoth
8: matki wetkała: iestliby mogło być
9: aże do łamego pępka nogami, á po
10: tym brzemienny niewieście kazać
11: wznak fie nachylać, Abowiem tim
12: ípofobem dzieciátko fie głową ku
13: wyłzciu obracza/ á tak flufznym o=
14: byczaiem iako y pierwiy będzie ro
15: dzenie.

- 16: Też gdyby tym obyczaiem/ to
17: iesth nogami á ręcze ku gorze pod=
18: niołłszy: iako tu małz wymalowa=
19: no: przygodziło fie rodzenie.

: grafika

- 20: Przy thakowym rodzeniu ma
21: baba pilności przyłożyć iżeby rącz

kolumna: b

- 1: ki dziecięcze nadoł mogła przy=
2: chylać/ albo iżeby mogła wżythko
3: dziecię flufznym obyczaiem nawro=
4: cić, Iestliby tego vczynić á k temu
5: Ínadnie przydz nie mogła/ tedy iuż
6: tak niechay gidzie nołzkami/ rączki
7: przychylaiącz do vdzikow/ iestliby
8: też nie mogła rączek nachylić/ tedi
9: iuż thak związawłzy nołzki rowno

- 10: chufteczką miękką: pomagać legu=
11: chno wyciągaiącz z żywota aże do
12: kończa. Ieſt thakie rodzenie barzo
13: ciężkie. Ze theż ſzkodliwſze być nie=
14: może nad nie.

: grafika

- 15: Bywa theż nieſłufzne rodzenie
16: tym obyczaiem: iże dziecię vda ſie
17: nogami ku wyſzciu z żywota: iedną
18: nogą vkazuiącz ſie z żywotha/ á
19: drugą nogę w żywocie zoſtawiwſzi
20: albo ku gorze podnioſłſzy: tak iako
21: maſz figurę wymalowaną.
22: A tak w takiej przygodzi: ma

D

strona: 21v

O rodzeniu.

kolumna: c

- 1: pani rodzącza na grzbiet/ tho ieſth
2: wznak ſie nakłonić/ iżeby głową
3: była ku ziemi á **nagami** [!] ku gorze,
4: A gdy iuż w takowym leżeniu bę=
5: dzie, Natychmiałth baba omywſzy
6: palcze w Lilijowym/ albo w Mi=
7: gdałowym oleyku/ albo też w pro
8: ſtey oliwie: Ma leguchno nogę kto
9: rą ſie dziecię poczęło rodić: zafię
10: w matkę wepchnąć. A potym mat
11: kę onego dziecięcia chwiać j ruſzać
12: na tę, y na owę ſtronę/ iże tym ch=

- 13: wianiem dzieciątko zafię głowafie
14: ku rodzeniu obroci. A gdy tu łzczę=
15: łcie za thakową łprawą przydzie/
16: ma ona pani zaftę [!] fiedzieć na łtol=
17: czu: iako y pierwiey/ á k thewu [!] fie
18: czo nalepiey mieć aby porodzić mo
19: głą. Ieftliżeby tą radą/ to ieft ru=
20: łzaniem/ chwianiem y przewracza=
21: niem matki: dziecię głową niemo=
22: głó ku rodzeniu przydz/ tedy baba
23: ma z pilnołcią o thym praczowác
24: iżby mogła onę drugą nołzkę na=
25: ciągnąc/ iżeby tak z przytulonemi
26: rączkami do vdzikow mogła dzie=
27: ciątko z żywota wziąć.

kolumna: d

grafika

- 1: Ieftliby fie trafiło, Iako fie to
2: przygadza: iżeby dziecię bokiem fie
3: ku rodzeniu miało: tak iako thu na
4: Figurze wymalowane widzifz/ te=
5: dy przyłufza na vmieiętną babę, a
6: by około tego tak połtępowała, iże
7: by dziecię ono leguchno (omazaw=
8: łzy łobie rękę w iakim oleyku/ albo
9: w tłułtołci) nawodziła/ naciąga=
10: iącz głowką na doł.

: grafika

strona: 22

kolumna: a

- 1: Albo zafię izby fie przygodziło
- 2: rodzenie dzieciątka nogami rozło=
- 3: żonemi *lzyrokoko [!]* : iako tu w Figu=
- 4: rze malowaney widzisz, Tedy baba
- 5: ma z pilnością nożki w kupkę ftu=
- 6: lać/á tego zawżze strzedz izby rącz
- 7: ki były przy vdzikoch, á tak ma dzie
- 8: cię nogami brać.

: grafika

- 9: Theż gdyby fie przytrafiło ko=
- 10: lankami obiema dziecięciu fie ro=
- 11: dzić/ tak iako małz w figurze wy=
- 12: malowano/ tedy baba ma fie oko=
- 13: ło tego ftarać, iżeby nożki dziecięce
- 14: naciągnąć á rozprościć/ á iuż thak
- 15: nogami niechay bierze dziecię/ ia=
- 16: ko y pierwiy małz naukę wyłszy
- 17: napiłaną.

kolumna: b

: grafika

- 1: Zafię iestli by fie przygodziło
- 2: rodzenie iedną ręką: iako tu w ma
- 3: lowaniu widzisz, Tedy baba omo=
- 4: czywży rękę w migdałowym oley=
- 5: ku/ albo w kokoszey tłuściości: ma o=
- 6: no dziecię nazad w żywoth za ra=
- 7: miona iąwży: wpychać czo nada=
- 8: ley może, A potym iako może na=
- 9: lepiej á napilniey przytulić rączkę

- 10: ku bokowi dziecięcemu/ á thakże
11: główkę prosto ku rodzeniu nawo=
12: dzić. Iestliżeby tego dowieść niemo
13: gła/ iżeby rączki do boku nie przy=
14: tuliła/ Tedy ma niewiaftę onę w=
15: znak głową nadoł á nogami ku
16: gorze z łtołka nawrociwfy: położyć
17: A potym wetkawfy w żywoth dzie
18: cię/ ma ruźać niewiaftą y na tę y
19: na owę łtronę/ tkieź żywotem iey
20: Abowiem takową łprawą/ barzo
21: rado dziecię głową ku dołowi łlu=
22: łznym obyczaiem łie obracza. Na=

Dij

strona: 22v

O rodzeniu.

kolumna: c

- 1: koniec potym kazać oney Paniey
2: na łtolczu łiedzieć á z nowotku for
3: tuny w rodzeniu pokufić.
: grafika
4: Trafuie łie theź w porodzeniu
5: iż dziecię obiema rękoma pocźnie
6: łie rodić: iako tu widziłz wymalo=
7: wano. W thakiey przigodzie baba
8: niechay zafię wzađ dziecię iąwfy
9: zaramionka: wroci. A potym vga
10: dzaiącz/ pierwey iednę, potym dru
11: gą rękę ku bocżkom ma przytulać,
12: To **vczynimfy** [!] / ma kazać aby łie

13: pokużała ona pani ku porodzeniu.

: grafika

kolumna: d

1: Trafuie fie też zadkiem rodze=

2: nie. A gdy takie baba obaczy rodze

3: nie/ ma z nienagła rękami dziecię

4: ono nawraczać/ iżby nożkami mo

5: gło wynidz/ á iefliby mogła gło=

6: wą na doł obrocic: ma fie o to po=

7: kużać. Abowiem by śnadnieyfze á

8: prawie przyrodzone według pośpo=

9: litego biegu: rodzenie było.

: grafika

10: Zafię kiedyby fie przygodziło

11: nakrzywiwłzy głowę ku pierfiam:

12: Źziją fie dziecię wkazało/ tedy baba

13: ma rękę (omazaną iaką tłuściością

14: Leguchno głowkę nawodzić/ iżeby

15: thym profciey iako fie godzi: dzieciąt

16: ko fie rodziło.

strona: 23

Dziatek.

Liśt. 23.

kolumna: a

grafika

1: Też iefliby wespółkiem nogami

2: y rękami dziecię chciało fie vrodzić

3: iako na thym malowaniu widziź,

4: Tedy baba ręką ma nogi dziecięce

5: ku gorze wpychać/ á głowę na doł

6: Źpużczać/ á tak ku flufznemu rodzeniu

7: dzieciątko łpawić. **grafika**

8: Też gdyby łie przygodziło ta=

9: kowe rodzenie, To iest brzuchem á

kolumna: b

1: pierfiami/ Ręcze y nogi ku gorze

2: podniołłzy/ iako tu obrazek wyma

3: lowany, vmieiętna baba włufłtołci

4: omoczywłzi rękę: ma leguchno łtro

5: ną rękę włóżyć/ á tam dziecię łlu=

6: łznie nawodzić, łestłiby ręki w nie=

7: wiałtę w łpawić nie mogła/ tedy

8: iako może tę łtronę kthorą dziecię

9: bliżey progu albo łortki łeży: ku wy

10: łzciu nawodzić/ A włzakółz by mo=

11: gła głowę ku dołowi łbrocić/ by=

12: łaby rzecz łbudwu łarzo łobra.

: **grafika**

13: Przygadza łie też łliznięta ra

14: zem nogami łcieć nałwiat wycho

15: dzić, łestłi łboie dzieci głowamifie

16: łbroczą, Tedy baba łedna naprzod

17: czo napilniey ma łrać/ A pothym

18: zalię łrugie ma wynołić z ływota.

Dij

strona: 23v

O rodzeniu.

kolumna: c

grafika

1: łestłi nogami na doł przydą/

2: Tedy łakiefz po łednemu ma wywo

3: dzić: wyśzeye obyczaiem namienio=

4: (nym.

5: grafika

6: Takieź gdyby sie trafiło dwo

7: iedzieci [!] razem sie rodząc, tak iżie

8: dno [!] pierwey nogami/ á drugie gło

9: wą przychodzi, Tedy tymże oby=

10: czaiem ma pierwey iedno/ potym

kolumna: d

1: drugie według nauki wyśzeye napi=

2: łaney: wywodzić/ thak iże iefthliby

3: mogła pierwey wywieść to dziecię

4: ktore głową nadół sie obrociło. Po

5: thym zafię ono drugie może wep=

6: chnąwłzi w żiwot y matkę wznak

7: przewrociwłzy na gorę nogami, ch

8: wiać iżeby sie y drugie dziecię mo=

9: gło głową na doł obrocić/ tak w=

10: łzytko czyniącz: Iako małż łzyrzey

11: wyśzeye napifaną naukę. Kthemu

12: mazać około oleyki namienionemi

13: albo kokofzemi/ kaczezi tłuścioćia=

14: mi/ á nawięczye iefthliby ona nie=

15: wiałta miała iaką ranę/ albo ro=

16: łpadlinę około członku/ albo w=

17: nątrz bolącą/ tedy tym więczye

18: oleyki, Migdałowym, fijołkowym

19: Lilijowym ma być ono miętcze y

20: okoko [!] namazowano/ aby wycho=

21: dzący płod z żywota nieczynił ta

- 22: ko wielkiej boleści.. Zafię iesthliby
23: k temu barzo tłusta albo ciałem
24: zbytnie była obłożona niewiaſtha
25: Tedyby ſnadniej takowej na licze
26: leżeć nakolanoch. Abowiem richlej
27: y z mnieyſzą ciężkością porodzi.

strona: 24

Dziątek.

Lift. 24.

**1: Lekarſtwa ktorich pozywianie: czyni lekkie ro=
: dzenie.**

- 2: **N** Aprzod iest przednieyſze lekarſtwo: ſluſzne poſadzenie rodzą
3: czey paniey na ſtolczu: k temu *vczynione*⁸⁰/ Ktora ſie wznak
4: ma dobrze ſiedzącz na ſtolczu nakłonić. Przi tym czaſu zim
5: nego: w ciepłą wolno izbę ma być w wiedziona ku rodze=
6: niu niewiaſta. Lecie zafię barzo gorących dni/ nie ma być bronion lek
7: ki wiatr/ z ktoregoby mogła ochłodzenie mieć. Przi tym theż kichanie
8: ma być/ pieprzem albo czemierzyczą tartą na proch czyniono: w nos w
9: ſtrzyknąwſzy. Ktemu baba ma pilno pilnować czo przyſluſza ku łączne=
10: mu porodzeniu: nie opuſzczaiącz/ iako iest macicze y niżej około taiemn=
11: nego członku/ oleyki/ maſciam: mazać y theż kadzić thakowym kadze=
12: niem/ ktore k temu iey barzo pomoczne.

13: Mazanie około nizkiego członku.

- 14: **W** Ezmi gęſiey tłustoſci Lot. Oleyku Lilijowego trochę wię=
15: czey lotu. Szafranu troſzkę tartego. Piżma barzo mało.
16: Ty rzeczy wſzytki ſpołem zmieſzay/ á tym macicze y około
17: nadolnego mieſtca maży ciepło.
18: Ieſtliby ta mać nie ſproſciła rodzączey niewiaſty. Tedy vczyn ka=
19: dzenia tym obyczaiem. Wezmi mirri/ galbanu, Caſtoreum/ każdego z
20: nich potroſſze/ á ſtarſzy na mialki proch: z wołową żołącią zmieſzay/ á

21: vczyń z teytho maffy piłuły, iako lafkowy orzech miąłfze, Potym iednę

22: włożywłzy na węgle: okadz niewiaftę albo panią włożywłzy pod nią.

23: **Drugie kadzenie k temufz.**

24: VEzmi fiarki żółtey/ mirri/ rubeetinctorum/ galbanu/ opo=

25: ponaku/ każdego z nich rowno czo złoty zaważy/ albo ch=

26: czefzli możefz wieczey. Starłfzy ty rzeczy na proch z żołącią

27: wołową vczyń piłuły: iako y pierwłze/ á iednę włożywłzy

28: na węgle: o kadzać panią ktora nie może porodzić

Diiij

strona: 24v

O lekarztwiech.

1: Też ktemufz okadzenie łaynem gołębiem/ albo łaynem iałtrzębiem

2: przyłożywłzy Apoponakum: barzo wlpomaga.

3: Też barzo pomaga ku richłemu porodzeniu. Wziąć ruty iarey: wy

4: cińać z niey fok. A w onym foku bawełnę rozmoczyć dobrze/ y włożyć

5: tam w fortę

6: Też wezmi czemierzycze korzeń/ k temu Apoponacum ftarłfzy ie na

7: gruby proch/ pothym vwikławłzy w bawełnę: wpuć tham w nadolne

8: mieftcze. Abowiem nietelko żywy płod z matki/ ale y vmarły wycią=

9: gnie to lekarztwo.

10: Też Affafetida/ tak wiele iey wziąć iako ieft ziarno tatarczane, Ca

11: ftorcum czo poł złotego waży/ albo trochę więczey, ftarłfzy ty rzeczy na

12: proch/ potym z winem á z wodą rozmąć/ á ciepło paniey dać wypić.

13: Pomaga ku richłemu á lekkiemu porodzeniu.

14: Też fam Czynamon z winem dobrem pity/ barzo pomaga.

15: Też Alfa fetida/ z kalfiją lignea wełpołek na proch ftarłfzy/ á czo

16: poł dragmy zaważy/ day z winem dobrem ciepło wypić

17: Takiełz Ibiłcus/ to ieft Roża ogrodna: ktora wyłoko rołcie na prę

18: toch/ kmiotowny wieńcze zniefy miewaią: Z wodą vwarzona á ciepło

19: niewiefcie przed porodzeniem ku picju dana, Niewymownie pobudza á

20: czyni richle porodzenie. Nie szkodzi też brzemienny paniey w they roży

21: częlto przed zleşeniem naparzać lie w wannie.

22: **Piłuły: Czyniącze richle porodzenie.**

23: **W**ezmi Czynamonu dobrego/ Szawiny/ każde⁸⁰ z nich tak

24: wiele czo dwie dragmie zaważą/ k temu przywezmi Caffia^m

25: ligneam półtori dragmy/ mirri/ ariftologie rotunde/ Co=

26: łti amari/ każdego z nich po iedney dragmie, Storacis li=

27: quide pół dragmy, Opium dwanaście ziarnek/ Z tych rzeczy wypifaw=

28: łzy: połli do Apteki iżby vczyniono piłuły z byliczową wodką/ tak wiel

29: kie czo by każda ważyła z półtori dragmy. Dayże iednę piłulkę paniey

30: ktora iuż ma porodzić: z łtarem winem wypić rozmąciwłzy, Znamieni=

31: tą pomocz od tego wezmie.

32: Też szafran z winem dobrim/ czo pół dragmy ważyć będzie: dany

33: ku picciu/ barzo pomaga.

strona: 25

lekkiego rodzenia.

Liłt. 25.

1: Też wezmi łzawiny dwie dragmie/ ałłe fetide/ armoniaci/ rubectin

2: ctorum/ każdego z nich po połowicy dragmy/ każy z thego vczynić pi=

3: łuly/ á czo półtora złotego waży z winem paniey dla richłego porodze

4: nia ciepłó day wypić: gdy na nię czas przychodzi.

5: Też wezmi Ariłtologię longę/ to iest kokornaku/ pieprzu/ mirri/ każ

6: dego z nich romno [!] czo półtora złotego waży/ łtarłłzy ty rzeczy na proch

7: vczyń z winem piłuły: każda ma w łobie dragmę mieć/ á potym iednę

8: zwinem/ albo łtą wodą w ktoreyby były Lupini warzone/ day paniey

9: przed łamym porodzeniem wypić, Niepodobnie iest k temu vżytheczne

10: lekarłłstwo/ że nie telko żywy ale y vmarły płód łnadnie zatim wychodzi.

11: **Drugie piłuły łilney [!] pomoczy.**

12: **V**ezmi Mirri/ Całstorei/ łtoracis/ każde⁸⁰ z nich czo dragmę

13: zaważy/ łtarłłzy thy reczy na proch z przełnym miodem/ v=

- 14: czyń piły tak wielkie iako iest laskowy orzech/ á pothym
15: day paniey czo dwie dragmie zaważi zwinem dobrem przed
16: zleżeniem, Nad inſze lekarſtwa iest to pomoczne.
17: Aczkołwiek iest inſzych wiele lekarſtw ku pomocy richłego porodzenia
18: Ale tu iedno doſwiadczone lekarſtwa fą wypifane.

19: **Nauka iako Secundina/ tho iest Lozysko: ma**

20: **byc ſnadnie wyjęto/ gdyby ſamo wynidz nie=**

: chciało.

- 21: **S**ecundina/ to iest Lożyfko, Iest rzecz ſwiadoma wſzytkiem
22: babam y paniam rodzącym/ poſpolicie z dzieciątkiem wy
23: chodzi/ albo po dziecięciu richło, A wſzakofz trafiaie ſie czę=
24: ſto iż po porodzeniu zoſtaie ta błonka w żywocie/ á tho dla
25: rozmagitych przyczyn. Naprzod dla ſpraczowania y zemdlenia niewia
26: ſty przy rodzeniu. Drugie dla mocznego przyroſcienia ku żywotu. Trze=
27: cie dla wynizczenia wſzitkich wilkoſci z ciała przy rodzeniu dzieciątka.
28: Czwarte dla napuchnienia j ſkurczenia od bolow wielkich mieſth=
29: cza nadolnego/ á ty przyczyny przeſzkadzaią wyſzciu ſnadnemu Lożifka
30: z paniey po porodzeniu.

Dv

strona: 25v

O rodzeniu.

- 1: Gdzież więc cięzkie niemoczy na onę niewiaſtę w ktorey będzie zatrzy
2: mana Secundina: przychodzą, Iako zaduſzenie macicze/ dychawicza
3: mdłoſci wielkie/ á to dla prochnienia y zagniłoſci iey/ ſkąd dymy/ pari
4: ciełzkiey woniey ku gorze ſie podnoſzą/ á tak ſercze/ głowę y pierſi zara=
5: żaią niewieſcie/ ſtąd częſto kroć o żywot takowe niewiaſty przychodzą
6: A dla tego ma około tego baba praczować/ aby temu ſłuſzną pomocz
7: bez omieſzkania roſtropną/ á wżyteczną dać mogła.

8: **A to tymi obyczaymi.**

- 9: Naprzod iefli to zadzierzenie łożyska iefł dla zefłcia fiły/ ktorey przy
10: rodzeniu zbyła niewiafta, Ma być pofilona godnem iedzeniem j piciem
11: pofilaiącym, Iako polewkami winnemi z żółtki iaiecznemi wczynione
12: Takieź z kapłona tłuftego polewka y mięfo iego/ y mięfo przepiorcze,
13: kuropatw/ y infzych ptakow fmacznych/ ktore rzeczy tuczą á richło po=
14: filaią mdłego człowieka. Takieź wino dobre/ mufzkatella dana częftho
15: po trofże ku piciu: ma być w zwyczajui. Zafię iefłliby thakowe trudne
16: zbycie łożyska było z ftrony napuchnienia tam tego nadolnego mieftca
17: Tedy ma baba mazać y odwilżać oleyki/ migdałowym/ Lilijowym/ fi
18: iołkowym/ y infzemi tłuftościami, Iako gęfią/ kaczą wżędy około/ y
19: tam wnątrz mieftcza napuchłego. A potym dać pić iałowiecz z winem
20: ciepło/ takieź galbanum ftarłszy na proch dać pić z winem. Takieź boże
21: drzewko/ z poleiem/ w winie wwarzywży/ á to wino dać pić. Wyrzuca
22: ią mocnie ty rzeczy Łożyfko nie odbyte.
23: Też iefł rzecz pożyteczna y barzo dobra naparzać leguchno napu=
24: chłe mieftcze/ wwarzywży/ flaz/ barłzcz/ rożą ogrodną/ ktorą Ibiłcus
25: zową/ rumianku k nim przyczyniwży/ á w thym maczać gębkę albo
26: chuftę á przykładać na mieftcze fpuchłe.
27: Takieź woda w ktoreyby otręby wrzały/ ciepło fpuchłe mieftcze
28: naparzać: pomaga. Y worek wczyniwży mały nałypawży weń otrąb
29: pżenicznych/ á przywarzywży w wodzie onego woreczku/ przykłada y
30: na fpuchłe mieftcze.
31: Zafię iefłliby Łożyfko mocnie przylnęło ku macicy, tak żeby łącz
32: no odftać nie mogło/ Tedy w takiej przygodzie ma być wolne parzenie
33: czynione/ zfiarki/ z blufzczu z rzeżuchy wwarziwży w wodzie/ á potym
34: chuftę maczaiąc/ naparzać niżej pępka macicę.
35: K temu też czynić kadzenie woniaiącemi rzeczami/ iżeby wonia

strona: 26

- 1: do nofa oney niewiafły nieprzychodziła A to fa thy rzeczy Ambra piż=

- 2: mo/ Timiana/ gallia mułcata, tych rzeczy potrośsze wziąwłszy wżitkich
- 3: albo dwoiey włóżyć nawęgle/ opafawłszy niewiałtę włóżyć podnię aby
- 4: dim wnię łzedł nadolnem miełtciem. A zafię przy tym rzeczy przikrey wo
- 5: niey, łmrodliwe ku nołowi maią być przykładane, Iako iełt w Aptecze
- 6: affafetida, *Castoreu*^m / włofy człowiece, piorka pawie palone podnofem.
- 7: Też niewiałta ktora nie może łóziłka zbyć, ma być nadole okadzona
- 8: rogiem znogy ofley/ acżkolwiek przikra wonia, ale taiemną łprzirodze=
- 9: nia ma moc wyciągać/ nietelko łóziłko: ale y płod vmarły z ziwota.
- 10: Przitakowych lekarłtwiech ma łie niewiałta łprawować pomaga=
- 11: iąc łobie łama: nie inaczey iedno iako y przy rodzeniu dziecięcia/ to iełt
- 12: zadułzaiąc w łobie oddech vłtha y nos mocznie zatulaiąc łcikaiąc łie y
- 13: k temu pieprzem tłuczonem kichanie cziniąc.
- 14: Zafię gdy by łie nieco łóziłka zniewiałty vkazowało/ tedy ma ba
- 15: ba lekko rękamy wyciągać á łtrzedz y vgadzać że by łie nie przerwało,
- 16: Iełtliby rozumiała baba iżby za ciągnieniem miała łię zerwać ta błon
- 17: ka/ tedy niema cziągnąć: ale v vdu nicią albo iedwabnem łznurem v
- 18: wiązać niebarzo mocno: any też nazbyt łlabo/ á to dla tego aby łie nie
- 19: zerwała albo niewykiełzła/ tedy pothym ma niewiełczie kichanie czinić
- 20: pieprzu w nos wpułciwłszy/ y zafię pothim pociągać onego łóziłka y na
- 21: tę y na owę łtronę chwieiąc aby łie tak mogło wychwiać y wyciągnąć
- 22: á łtrzedz żeby takim mocznem cziągnieniem nieurwała *one*^{go}, albo y in
- 23: łzych wnętrzych członkow: nieobrazła.
- 24: Iełtly by zathakowem długiem nieodbiciem thego łóziłka niewia=
- 25: łta ona bole wielkie w głowie y ktemu cieżkocfi w pierłiach miała/ tedy
- 26: takowey paniey maią być dawane rzeczy połilaiące głowę y pierłi, iako
- 27: łą rzeczy z apteki. Naprzod Dijambra/ dijamułcus/ Dijamargariton,
- 28: y inłe rzeczy połilaiące żoładek, Iako dijagalanga/ albo łam Gałgan.
- 29: Cinamon łtarłzi z dobrem winem dać pić.
- 30: Iełcże małz lekarłtwo niepołpolite dla ołłtania j łnadnego wyłzcia
- 31: tego to łóziłka/ ktore tym obicżaiem ma być łprawione. Wezmi Ruty

- 32: Szańty, Bożegodrzewka/ bylicze, każdego z nich po garści dobrej a to
33: ziele z siekawłzi albo ftłukłzi w moźdżerzu: włóż do garnca, ktori garniec
34: załzpuntuy y warż zgodzinę, aby ona woda wyrzała do więthłzey poło
35: wicy, potim vczynń na łamym wirzchu onego garncza dziurkę/ á wley

strona: 26v

O rodzeniu.

- 1: w on garniecz olejku Liliowego/ z bialey Lilijej vczynionego: z kielko
2: nalcie łyzek, Tedy poładziwłzy onę niewiaftę na ftółku: włóż on garniec
3: pod nią, Thym obyczaiem: vczyniwłzy piłzczałkę dziurawą/ włóż ieden
4: koniec w dziurę onego garncza/ á drugi koniec ma być wpufzczon do
5: macicze oney niewiafty/ y także podłóżywłzy trochę węgla rozpalone⁸⁰
6: pod on garniecz: aby para łzła z onego garncza oną piłzczałką w ma=
7: ciczę/ bowiem niepodobnie, znamienicie ieft na to vzyteczne lekarłstwo
8: Iedno zgodzinę ma ona pani tak nad onym garnczem łiedzieć: biorąc
9: onę parę wlię/ czyłcie ze włzech łtron okriwłzy łie chułtami.
10: Nakoniecz ieftłiby za takowemi rozmaytemi pomoczami: niemo=
11: gła onego łóżyłka pozbyć, Tedy iuż dać włzytkiemu pokoy/ owa tak ła
12: ma Secundina ognię/ á potym tak ogniwłzy: precz wypłynie, Połila=
13: nia nie opułzczaiąc/ aby niewiafta ona nie vftała: dla bolełci y mdło=
14: łci/ ktore mułzą być dla łmrodu onych zagniłoci.

15: **Tu zafię małz baczcyc/ y wiedziec rozmagithe**

16: **trafunki y przygody: kthore przy rodzeniu/ y po**

17: **porodzeniu na niewiaftthy: przychodzą/ Y zafię**

18: **kthoremie lekarłstwyy maia byc oddalone/ albo**

19: **leczone.**

- 20: Zęfto kroć po porodzeniu/ albo po złężeniu: wpadaia nie=
21: wiafty w rozmagithe niemoczy, Iako w febri w gorące/ w
22: puchliny ciała/ w bolełci żywota/ y w porułzenie z miełtca
23: przyrodzonego macicze. A tych niemoczy namienionych za

24: dna inŹza nie ieŹt przyczyna, Iedno nie dobre á niedaŹtateczne czyŹscienie
25: po zleŹeniu niewiaŹty oney, Y zafię teŹ dla wielkiej mdŹoŹci, ktora przy=
26: chodzi na taką niewiaŹtę/ z zbytniego bycia albo pŹynienia wilkoŹci po
27: zleŹeniu. TeŹ dla obraŹenia/ zgniecienia/ albo zranienia macicze/ albo
28: inŹzych mieŹtacz okoŹo macicze. A dla tego ieŹtliby niewiaŹta po zleŹeniu
29: niedobrze Źie czyŹciŹa/ tedy takich rzeczy ma poŹywać: ktore thakowem
30: rzeczam przyŹlufzaią: Iako Źa rozmagite lekarŹstwa w picciu/ albo w o
31: kadzeniu/ albo w vmywaniu nog/ albo w mazaniu/ albo kthoremikol=
32: wiek inŹzemi obyczaymi k temu dopomagać. A wŹzakŹe poŹpolite á zwy

strona: 27

Dziatek.

Lift. 27.

1: czayne lekarŹstwa przyŹlufzaią k temu takowe: ktore teŹ vrinę wypądzaią
2: á ŹyŹy czyŹcią/ drogi ŹyŹne y inŹzych członkow: otwieraią rozŹzyrzaiącz,
3: Iako ieŹt bylicza/ kopytnik/ Źzawina/ poley/ piotruŹka/ TrzybuŹa (ziele
4: ieŹt) hanyŹ/ wŹoŹki kopr/ iaŹowiecz/ ruta/ bobek/ wielka ozanka/ kozłek,
5: Cinamon/ czyrwona lebiodka/ y inŹze rzeczy á zwŹaŹcza ty namienio
6: ne zioŹka: tak vrinę iako y ty rzeczy mięŹięczne biaŹlych gŹow: mocnie
7: poruŹzaią ku wyŹzciu, A wŹzakolŹ przy dawaniu takich rzeczy: proŹty czŹo
8: wiek wŹzytkiego bacŹyć nie moŹe/ aby thy rzeczy zbytnie nie zapaliŹy,
9: Ma Źadać pomocy doctorowŹkiej, aby rzecz tym przeŹpiecznieyŹza byŹa
10: K temu teŹ/ To ieŹt **pobuzednie [!]** rzeczy przyrodzonych/ baŹki Źieka=
11: ne po niŹey dymion na obudwu nogu, Źa pomoczne.
12: Y teŹ oczyma flonych rib/ albo kopyty koŹŹkiemi: nadolne mieŹtcze
13: raz y dwa okadzić/ mocnie poruŹza biaŹem gŹowam Źwoię rzecz.
14: IeŹtliby za temi pomoczami ona niewiaŹta nie mogŹa ku Źwoiem
15: rzeczam iako Źie godzi: przydz, Thedy ma zaphonę pod koŹtką zaciąć/ á
16: to ma czynić ieŹtliby mocz á ŹiŹa iey mogŹa znosić/ abowiem tha ŹyŹa
17: nawięczy takowe rzeczy poruŹza y przyciąga.
18: TeŹ w febrze, ktora z niedobrego bycia z Źwych rzeczy: na takowe nie
19: wiaŹty przychodzi/ vpuŹciwŹy krwi z zafeny, ma Źie takowa pani napi=

- 20: iac Tizanny/ w ktoreyby była tatarka czyrwona vwarzona/ albo fer=
21: watkę kozią w miafto piwa, Abowiem to picie gorączkę mdli/ y k temu
22: rzeczy przyrodzone ku wylzciu porufza.
23: Zafię ieftli po złączeniu niewiafta puchnie/ thedy ma być czyrwona
24: tatarka w wodzie warzona/ z kminem kramnym/ á tey fie ma napijać
: (częfto.
25: Theż ieftli po porodzeniu darcie z boleniem w żywocie będzie miała
26: niewiafta/ albo około dymion w maciczy/ tedy ma być parzenie na ta=
27: kowe rzeczy: czyniono, Z flazu/ z rożey kmieczey/ którą Ibiſcus zową
28: Fenum grecum/ rumien/ kmin/ vwarzywſzy ty rzeczy w wodzie/ á ma
29: czańcz w tym gębkę albo chuftę/ przykładay na macicę, A po thako=
30: wem parzeniu otarłszy mieftcze: namazuy oleykiem Migdałowym/ al=
31: bo rumienkowym.
32: Tez ktemuſz wezmi rumienkowych główek/ Lnianych główek/ każ
33: dego z nich cztyrzy garzſci/ włoz ie w płocienny worek á vwarz w wo=
34: dzie/ przykładayże gi na mieftcze bolące.
35: Też z półtora ziarna pſzenicznego: wezmi piżma/ á rozmąciwſzy w

strona: 27v

O rodzeniu.

- 1: winie/ á day ciepło paniey ktora ma darcie w maciczy: wypić/ barzo po
: (maga.
2: Też vpiec w popiele kielko cebul, á potim ie ftłucz á zmallem
3: maiowem zmiełzay/ tak iż będzie z onego plaſtr/ kthori na macicę cie=
4: pło przyłoż. Potym białem kadzidłem nadolne ſtrony okadz.
5: Zafię gdyby niewiafta po porodzeniu miała bolenie z ſtrzekaniem
6: w krzyżu y w **bodrach** [/] / tedy maſz wziąć/ rumnu/ flazu, każdego po garz
7: ſci/ piołynu/ bożegodrzewka/ bylicze/ każdego z nich po dwu garzſci, Ci
8: namonu/ orzechu muſzkatowego ſtarłszy grubo/ poł łota każdego/ thy
9: rzeczy wſzythki w garniecz włożywſzy: warz w wodzie z poł godziny/ á
10: potym gębkę rozmoczywſzy albo chuftę/ ciepło częfto na krzyże y na bio

- 11: dri: przykładay. Potym naparzeniu, Wezmi oleiek Lilijowy, nardowy,
12: każdego rowno po vncigi/ zmieszay ſpołem, A zagrzawſzy po naparze=
13: niu w czwierć godziny: namaży krzyże y biodra. Albo vczyń takową v=
14: żyteczną maść. Wezmi oleyku rumienkowego/ fwoyſkiego kopru/ kaź=
15: dego z nich po vncigi/ oleyku Lilijowego półtori vncije, woſku dwie dra
16: gmie/ rozpućwiſzy woſk wley oleyki á ſpołem zmieszay: iż będzie maść,
17: A tym namazuy krzyże y biodra. Niepoſpolitey ieſt pomoczy.
18: Przy tym maź baczyć ieſtli po złączeniu zbytnie wilkoſci z niewia=
19: ſthy odchodzą, A z tąd mdłość y boleſci ſie mnożą: nieznoſiſte, Thedy
20: maź baczyć z ktorey przyczyny takowe rzeczy ſzkodliwe przychodzą. Po
21: znawſzy: łączniey temu poradziſz. A wſzakoz poſpolicie z takowych przy
22: czyn ty rzeczy na niewiaſty przychodzą. Naprzod z obphitoſci krwi we
23: wſzytkiem cieie oney niewiaſty z przyrodzenia.
24: Wtore dla ſubtelnoſci y cienkoſci krwi: ktora niemoże ſie w cieie zo
25: ſtać/ ale płynie na dołku macicy.
26: Trzecie dla ſzyrokoſci y wielkoſci żył/ ktore tym obphiciey krew z ſie
27: bie wypuſzczaią.
28: Czwarte dla mdłoſci macicze y takieſz żył, ktore oboie członki krwi
29: w ſobie zadzierzeć nie mogą/ ale ią ſwiebodnie opuſzczaią.
30: Piąte dla gruboſci y z ciſnienia ciała/ abowiem zciſnione w dziu=
31: reczkach ciało/ ani potu/ ani pari z ſiebie: nie wypuſzcza/ á tak thy rze=
32: czy będącz zamknione/ wilkoſci ſie z nich tym więczy mnożą/ z ktorich
33: obphitość przyrodzonych rzeczy nad obyczay: wypływa.
34: Szofte też bywa zbytek takowych rzeczy/ z otworzenia Emoroid
35: w macicy
36: Siodme przychodzi z zranienia y z roſpadłoſci macicze.

strona: 28

Dziątek.

Liſt.28.

- 1: Oſme dla wielkiej ciężkoſci matki albo niewiaſty oney/ ktorą mia
2: ła w **rodzeniu** [!] / á tym ſie wſzytko z targała.

3: A przeto gdyż tak wiele á rozmagitych przyczyn iest, zbytniego bycia rze
4: czy miefiężnych na niewiaftę po porodzeniu. Niemaią w takich przy=
5: godach panie y niewiafty fromieziliwe być, Ale według doftatku fwego
6: maią lekarzkiej/ to iefth Doctorowfskiej rady y pomocy oznaymiwfy
7: fkutecznie przyczynę niemoczy: vżywać. Abowiem doctor mądri richley
8: może obaczywfy przyczynę fam fwoią bacžności: vżytecznie poradzić,
9: Y lekatzftwa [!] naprzeciwno takiej niemoczy dać.
10: Aczkolwiek rozmagite naprzeciwno tey niemoczy, To iest zbytnie=
11: mu płynieniu rzeczy przyrodzonych: fą lekarzftwa. Iako lektwarze, kon
12: facty/ trocifzki/ fyropy/ prochy/ klifteri/ wonie/ kurzenia/ maczania/ pla=
13: ftri/ małci. O ktorich takowych rzeczach: niewiafty vmieiętne/ maią v=
14: mieiętne dofwadczenia. A wżakofz też tu o nich oznaymię.

15: **P**ierwfsza rzecz ftanowienia zbytek takowych rzeczy: Iest wią
16: zanie kraykami albo ręcznikami ręcze nad łokćmi na dłoń:
17: nog niczym nie wiążacz, Potym wziawfy bańkę fzyroką
18: albo garnek: pod pierfiami przyftawić mocno: nie fiekaiacz
19: pufzczadłem, Zafię chuftę w mocnym oczcie rozmoczywfy: przyłożyć
20: na pępek albo niżej pępka. A k temu wziawfy Sanguinem draconis,
21: Bolum armenum (z apteki) kamienia Ematites/ każdego z nich po troz
22: fze czo dragmę zaważy/ zetrzy ty rzeczy na proch/ á z fczarnem winem
23: albo z ocztem rozmaciwfy: omocz w tym fwitek bawełny/ á każ precz
24: do micicze włożyć, Zaftanowifz tym obyczaiem biegunkę miefiężną
25: oney niewiafty.

26: **Plaſtr k temufz barzo dofwadczony.**

27: **W**ezmi lapidis Emantitis (kamień iest) boliarmeni (ziemia
28: iest) każdego z nich poł łota/ Sanguis draconis (krew iest)
29: dwie dragmie/ karabe/ to iest burzlfzynu/ czafzek żołędzio=
30: wych/ orzechu Ciprefowego/ Balauftie/ każdego z nich po
31: dragmie/ Zuželicze żelazney polthory dragmy/ Terpentyny/ y fołnowej

- 32: ĩmoły/ rowno: czo będzie ku plařtrowemu vczynieniu trzeba, Ty wřitki
33: rzeczy miałko **řtukłřzy [!]** (w aptecze) day plařtr vczynić twardy/ ktorego v=
34: żyway przykładaiaćz poniżey pępką, Znamienicie řtanowi řwoie rzeczy
35: Możelř gi białki iaiecznemi roztworzyć: ieřtli będzie twardy.

strona: 28v

O rodzeniu.

1: Mać k temu tez wyborna.

- 2: **W** Ezmi oleyku Mirtowego/ rożanego/ **każdego** z nich po pią
3: ci vncijach/ burřłtynu/ kořci tarthey albo piłowaney Słó
4: niowey/ rogu piłowanego v kozła/ koralu czyrwonego/ ter
5: re řigilate/ to ieřt glinki czyrwoney/ kadzidla **białe^{g0}**, **każde^{g0}**
6: z nich dwie dragmie albo trzy/ wołku białego/ ze dwie vncije. Ty wřyt=
7: ki rzeczy na miałki řtukłřzi proch z oleyki/ á z rozpufzczonym na ogniu
8: wołkiem: zpuć, A z thego będzieř miała barzo dobrą á dořwiadczoną
9: mać/ ktorą poniżey pępką macicę y dymiona y krzyże poranu y na noc
: (namazuy.

10: Wanna barzo pomoczna na ty rzeczy.

- 11: **W** Ezmi czałzek żółdziowych miřkę dobrą/ gallařu/ řamego
12: żółdziu **wyłupione^{g0}**/ řzczotki ziela/ każdego z nich po dwie
13: garřci, Ty wřytki rzeczy na proch řtarřzy/ á ktore nie mo=
14: gą być řtarte/ tedy ie řkraiać/ á z **deřzczomą [!]** wodą vwarz,
15: á w they wodzie ciepłey ma ona pani chora řiedzieć zgodzinę albo wię=
16: czey: po řamy pas.
17: Też k temuř trociřłzki z burřłtynu (w aptecze vmyřlnie działaią) co
18: dwie dragmie zaważy/ z babczańą wodką ciepłó na nocz ma ona nie=
19: wiałta wypić.
20: Ieřtliby też przy porodzeniu z czyniły řie iakie rany albo rozpadli=
21: ny w macicy, Tedy řok wyciřniony z iagod pńinkowych z rożanym o=

- 22: leykiem zmieszany: ma być tam w macię bawełnę w tym rozmocziw
23: fzy: pufzczany. Albo wezmi białek iaieczny/ mleka niewieściego z łyżkę,
24: foku z kurzey nogi ziela, Ty wżytki rzeczy zmieszawfzy: wpuść na baweł
25: nie w macię chorą á bolącą.

26: **Tez fie przygadza: iz ielito w ftoleczu wychodzi**

27: **z niewiafty rodzączy.**

strona: 29

Porzuczenia.

Lift. 29.

- 1: **N** A to. Wezmi gallufu/ orzechy Ciprefowe (z apteki) burzty=
2: nu/ maftyki/ Kadzidla/ Sanguinis draconis/ każdego po
3: trofze, Vwarz ty rzeczy przetuklfzy w wodzie/ á tą wodą
4: omyway/ albo maczay ielito wyfzłe z niewiafty, Omywfzy
5: dobrze: palonym prochem z rogu ieleniego pofypuy ielito wyfzłe/ á tak
6: natychmiał w niewiaftę wetkay.
7: Iełti ielitho fpuchło/ tedy małło w ciepłym winie rozpufciwfzy/ á
8: w tym bawełnę rozmoczywfzy: przywiń na ielito fpuchłe/ á gdy fklęnie
9: dopiero małz wprawować w niewiaftę.
10: Takiełz theż na wyfzcie macięze małz czynić. I na opuchnienie iey
11: małło maiowe z winem rozpufciwfzy/ á w tym paczełi lniane, albo chu
12: fte/ albo bawełnę omoczywfzy: przyłóż na macię, á potym wodą wiz
13: fzey wypifaną omyy dobrze y wpraw w niewiaftę: prochem z Ieleniego
14: rogu palonego pofypawfzy: tak iako y ielito zadnie. Ale ma niewiałtha
15: przy takowym lekarfztwie: wznak nadoł głową fie nakłoniwfzy leżeć/ á
16: niżej pępka bańkę fuchą przyftawić.

17: **Gdyby niewieście przy ciężkiem rodzeniu: pę=**

18: **pek fie otworzył.**

- 19: **W** Ezmi białego kadzidla: na proch ftartego czo dragmę za=
20: waży/ rozpuć gi w białku kokofzego iaia/ á tym około pęp
21: ka omaży dobrze/ á k temu knot z bawełny w tym omo=

22: czywŷzy: przyłoż na roŷpadły pępek/ á z wierzchu chuŷthą

⌋ (przywiąż.

23: **O przyczynach rozmagitych: porzuczenia/ To**

24: **ieft niedonoŷzenia płodu/ Y zafię o lekarz=**

25: **ftwiech naprzeciwno temu.**

26: **P** Orzuczenie nicz infze⁸⁰ nieieft/ Iedno niedonoŷzenie płodu w

27: żywocie matki do czaŷu fluŷznego, A to bywa rozmagitemi

28: obyczaymi. Niegdy przed ożiciem dziecięcia w żywocie. Nie

29: gdy teŷ bywa thaka przygoda: iuŷ po ożyciu/ ale iefzcze ono

30: dziecię ruŷzania żadnego w żiwocie nie miało, A to bywa **czwarte**⁸⁰ kxię

31: życza. Teŷ fie trafiaie porzuczenie: iuŷ prawie w doŷkonałoci y w dozrze

32: niu płodu. A to porzuczenie z rozmagitych przyczyn: przychodzi.

E

strona: 29v

O przyczynach.

1: Niegdy fię teŷ to po piątym mieŷączu przydawa. A tho gdy płod nad

2: przyrodzenie y nad bieg poŷpolity: czaŷem vmarłe, czaŷem żywe/ ale niŷ

3: fie dni wypełnią: odchodzi, A tey rzeczy rozmagite ŷą przyczyny, Abo=

4: wiem niekiedy **zatworą** [!] ŷpodnia macicze niewieŷciey: thak bywa ŷzyroka

5: iż fie dobrze zamknąć nie moŷe: ani płodu zatrzymać, albo theŷ od wil=

6: gotnoŷci złych á zbytnich: tak bywa ŷliŷka y gładka/ iż teŷ płod ŷnadno

7: wypływa/ á ŷama macicza wnątrŷ tak zle bywa ŷprawiona y wilkoŷci

8: pełna/ iż naŷienia płodu/ albo teŷ iuŷ zacŷętego y ŷprawionego płodu

9: zatrzymać nie moŷe. Iefzcze nad to y niemoczy teŷ, Iako ŷą/ wrzody,

10: rany/ albo Apoŷtemy bywaią przyczyną, Bo macicę barzo po mdlaią

11: y ku wyrzuczeniu ŷprawuią.

12: Trafia fie teŷ iż ony żyły: ktoremi fie płod w żywocie trzyma y zŷta

13: nawią/ przez ktore teŷ żywnoŷć y karmią bierze/ bywaią grubemi á lip

14: kiemi wilgotnoŷciami zatkane/ albo fie nadawŷzy: rozpukaią/ ŷkąd przy

- 15: chodzi iż płod flufzney żywności nie maiącz/ częſto kroć zamiera, A ta
- 16: przyczyna bywa poſpolicie: gdy płod wtorego/ albo trzeciego mieſiącza
- 17: odchodzi. Bo tak powiada Hipocras.
- 18: Ktorekolwiek brzemiennie bywaią frzedniego ciała/ to ieſt/ ani bar=
- 19: zo tłuſtego/ ani fuchego, Takim ieſtli ſie przyda odchodzenie/ poſpolicie
- 20: w mieſiączu wtorem albo trzecim: przydawa ſie, A to nie dla inſzey przy
- 21: czyny/ iedno tey przerzeczoney/ gdy ony żyły od zbytnich wilkoſci nadę
- 22: te: pukaią ſie/ á tak płodowi żywności podawać nie mogą.
- 23: Auicenna teſz tak powiada. Częſto kroć prawi brzemiennem paniam
- 24: wtorego albo trzeciego księżycza odchodzenie płodu: przydawa ſie/ á to
- 25: gdy żyły płod trzymaiące: lipkiami ſie wilkoſciami rozciągaią y ody=
- 26: (maią.
- 26: Nad to ieſzcze odchodzenie przydawa ſie, gdy mieſtca około
- 27: macicze bliſkie, wrzody albo nieiakiami niedoſtatki bywaią zarażone.
- 28: Takieſz gdy ielito: ktore proſtym zową/ albo wrzodmi albo bieżączką by
- 29: wa nagabane/ albo gdy miechierz cierpi kamień/ wrzody/ y wodę krwa
- 30: wą, Abowiem z wielkiej á częſtey pracze: kthora w niemoczy albo przy
- 31: boleſci bywa/ przychodzi poruſzenie wielkie w ciele/ na doł wſzytki rzeczy
- 32: ípądziące/ á z ítąd że przychodzi tych to żył zatkanie y rozpukanie.
- 33: Przydawa ſie teſz tho z wielkiego nadymania: gdy ítolec nie chce
- 34: być, Bo tak powiada Hipocras. Niewiaſta taka ktora ſie barzo przy ítol
- 35: czu wydyma/ częſto odchod płodu miewa.
- 36: Takieſz y kaſzel zbytni/ odchodzenie czyni/ iako thenże Hipocras
- 37: (ſwiadczy.

strona: [30]

Porzuczenia.

Liſt. 31.

- 1: Ktore teſz ſą wyfchłego á chudego ciała, Takiem odchod poſpolicie
- 2: ſie przydawa. bo iako mieni Auicenna, ktorim ta fuchoć z niemoczy al
- 3: bo z przygody przychodzi, w tych karmia wſzytki w żywność á naprawę
- 4: ciała ſie obracza/ thak iż żadne pożywienie płodowi nie zoſthawa, Prze

- 5: ktori niedostatek płod sie w żywocie zemdli, ani sie może zościć/ ale przed
6: czałem musi wypłynąć.
- 7: Przydawa sie też odchod onym, ktore częłte krwi z noła cieczenie,
8: albo zbytnie mieścięzną niemoc miewaią. Bo tak piłze Hipocras. Brze
9: mienna iestli śwą rzecz odbywa, Nie może być aby płodu zdrowego do
10: nołiła, Ale to tak sie rozumie/ gdy to bywa w wiele księżyczach/ á nie
11: wiałta iest mdła, Iako w trzecim albo w czwarthym księżyczu. Bo w
12: pierwfzym albo w wtorim księżyczu: może gim śwą rzecz bez szkody od=
13: chodzić/ poki iestcze płod mały bywa, á żywności nie potrzebuie.
14: Przydawa sie też odchod tym czo krew pufzczaią. Ale iako Hipo.
15: Mieni tak sie rozumieć, Gdyby taka pękata niewiele w łobie krwi mia
16: ła będącz blada, Abowiem ty czo krew zbytnią maią: Snadz więczy
17: niż iey łamey albo płodowi ku żywności potrzeba, Mogą przespiecznie
18: krew pufzczać. Włzakofz po czwartym mieścięczu, á przed siodmym/ acz
19: kolwiek lepiej iesth aby takie niewiałty od pufzczania krwi włtrzymały
20: sie. Ażby była wielka potrzeba.
- 21: Też sie przydawa odchod onym/ ktore zbytnią bierzą brzucha pur=
22: gaciją przed czwartym á po siodmym mieścięczu. Bo thakie purgowa=
23: nie nie ma być aże dla potrzeby á znamienitey przycziny/ tedy z mniej
24: szą wagą ma być czynione: miedzy czwartym á siodmym mieścięczem,
25: By iedno to było miernie á lekarłtwy lekkimi. Iako Hipocras vczy.
26: Takiełz odchod miewaią niewiałty/ ktorim sie nagła biegunka przy
27: dawa. Bo tak mowi Hipocras. Gdy sie brzemienny biegunka przyda,
28: trzeba sie bać by nie pomiotła, Thak rozumieięcz/ gdyby to á długo
29: trwało niewiełcie chudey á fuchey. Bowiem takowym cieczeniem krew
30: sie trawi á niewiałta taka mdleie, Przeto też y płod dla niedostatku po=
31: żywienia musi precz.
- 32: Takiełz odchod cierpią/ ty ktore częłtho wraczaią á brzydkość mie=
33: waią. Bo piłze Auicenna: iż z pracze ciężkiego wraczania: ciało sie tra=
34: wi y wyfycha. Czałem też wtakowym porużeniu/ żyły płod trzymaiące

⌚ (rwą fie.

35: Z głodu też wielkiego albo długiego/ odchod fie przydawa, Takieź

Eij

strona: [30]v

O przyczynach.

- 1: y z wielkiej choroby. Bo tak mieni Hipocras. Szkodliwa rzecz na tho
- 2: barzo/ gdy brzemienna oftrą niemocz cierpi. A niemoczy oftre, thy łą,
- 3: zarażenie powietrza/ wrzod w pierfiach/ wielga niemocz/ y zapamięta=
- 4: nie z vpadu.
- 5: Przychadza też odchod z wielkiego obżarftwa/ abowiem fie thym
- 6: płod zadufza w żywocie/ y iemu żywność płuie. Bo obżarftwo nigdy fie
- 7: strawić nie może, Takieź krew z ktorej płod żywość ma: płuie j zaraża
- 8: Teź gdy płod bywa mdły albo chori/ chocia przyczyna choroby w=
- 9: nętrzna bywa albo zewnętrzna. Tedy więc macica mufi płod wyrzucić.
- 10: Takieź gdy macica albo Secundina dla mdłofci przed czafem fie prze
- 11: rwie/ tak płodu zatrzymać niemoże/ albo gdy woda y infze wilgotności
- 12: z macicze cieką/ ktore ią oflizaia y przyczynę odefzcia płodu dawaią.
- 13: Przydawa fie też odchod prze wielkie zimno, ktore płod zabija. Czo
- 14: fie przydawa w połnocnych kraginach. Takieź y dla wielkiego gorąca
- 15: ktorem fie brzemienna z pracuie/ takieź y płod wniew/ tak iż go niemoże
- 16: zcierpieć. To fie przigadza w południeyfzych ftronach. Przeto tę przici=
- 17: nę brzemiennie, maią fie częftey łaznie warować. Bowiem ona trogim/
- 18: obyczaiem gim fzkodzi. Naprzod iż łaznia/ ciepłem á gorączem fwym
- 19: zapala dychanie. Drugie iż żyły płod trzymaiące: odmiękcza y roztwa
- 20: rza/ tak iż drogę ku wyłzciu płodu czyni łączną/ dla gładkich á fliłkich
- 21: wilkofci.
- 22: Trzecie iż ciepło zewnętrzne, ono ktore wnątrz ieft rozmnaża y przy
- 23: czynia. Przeto gdy płod ciepła wnętrznego tak zcierpieć nie może, Tedy
- 24: dla ochłodzenia drogi łobie wypufzcza: łzuka.
- 25: Przetho brzemiennie maią fie łaznie wiarować/ wyjąwfzy gdy iuż

26: nadedniem chodzą/ dla łatwiejzego porodu dobrze sie myć. Ale iakom
27: pierwiey navczał iakoby to miało być miernie á bez zawady.
28: Miewaią też odchod brzemienne/ gdy nie płodne powietrze przy=
29: chodzi, To iest gdy bywa nagła odmiana stanu lata: z ciepła na zimno
30: albo z pogody na defzcz. Bo tak Hipocras mieni. Yle kroć zima wilgo=
31: tna bywa/ á wiofna fucha j zimna naftawa. Tedy niewiafty na wiofnę
32: rodzące, łączno á leda za przyczyną odchod płodu miewaią, Albo iestli
33: odefzcie nie będzie, Wždy iednak thrudne miewaią porodzenie/ y płod
34: bywa mdły á niedoftateczny/ ktori natychmiaft vmiera/ á iesthli nie v=
35: mrze/ tedy zawfze chori będzie. Bo gdy takowe zimy sie trafiają, Thedy
36: ciała brzemiennych gorętfze y wilgotnieyfe bywaią. A dla ciepła y wil=

strona: 31

Porzuczenia.

Lift: 31.

1: gotności zimy/ więczy sie otwarzaią niżli w łazni/ á dla thego zimno
2: ktore potym na wiofnę przychadza/ ciała tak otworzone y rozpufczo=
3: ne/ łatwiey y barziesy przechodzi/ iż też płod ktori był ciepłu zimny: przy=
4: wykł/ Nagłego á wielkiego zimna zcierpieć nie może, Także albo w ży
5: wocie/ albo iak skoro na fwiath wynidzie: vmrzeć mufi/ á nie vmrzeli,
6: tedy onę nagłą odmiennosc, z wielką ciężkością cierpi/ tak iż trudno á
7: z wielką praczą ma sie vchowac.
8: Przydawa sie też odchodzenie z wielkiego ruchania ciała, Iako gdi
9: brzemienne/ albo barzo robiącz/ albo zbytnie skaczącz rufzaią sie.
10: Zafię yle kroć sie gim powalenie/ spadnienie/ albo pchnienie/ ciska
11: nie, albo zbytnie vderzenie: przidawa, Ile kroć też nanie zbytni á nagły
12: gniew/ ftrach boiazń/ trofka/ albo też iaka nowa á wielka radość przy=
13: chadza. Ty iakmiarz przyczyny odchodzenia płodu Niewiaftam brze=
14: miennem przydawaią sie, Ktore z więtfzją boleścią tak odbywaią, Niżli
15: gdy według biegu rodzą: przyrodzonego. Dla tego iż zła rzecz ktora sie
16: człowieku przeciw przyrodzeniu przydawa, Daleko cięższa bywa/ niż to
17: czo z przyrodzenia przychodzi.

18: Znamiona odefzcie płodu: vprzedzaiące.

19: **P**ierwŕze gdy pierŕi brzemienny kthore przed thym zdrowe á
20: pełne były: z nienagła cieńczeią/ miękczzeią á ŕpadaią, Za=
21: tym częŕtokroć odefzcie bywa. Bo Hipocras y Auicenna pi
22: ŕzą. Gdy nagle pierŕi zcieńczeią á opadną. Tegofz dnia ode=
23: ŕzcia trzeba ŕie bać. A gdyby Pękotka bliznięta noŕiła/ á iednaby telko
24: piers iey zcieńczała á opadła/ gdyż przed thym obiedwie zdrowe były.
25: Tedy one^{mv} dziecięciu co pod taką pierŕią leży, wadę á nieprzeŕpieczność
26: znamionuie. Przeto Hipocras mieni. Gdy prawa piers chora ieŕt, Nie=
27: przeŕpieczność porodzenia męŕzczyźnie vkazuie. Dla tego na ten czas po
28: ŕpolicie rozne bliznięta bywaią, Otrok y ŕamicza, Na prawiey ŕtronie
29: boku otrok/ á na lewey **famiza** [!] zawsze odpoczywa.

30: Drugie znamię.

31: **G**Dy pękata bolenie w macicy miewa, A fama ŕie zarumie
32: ni na twarzy, drżąc á wzdrigaiąc ŕie iakoby na zimniczę.
33: Nad to gdy w oczu boleŕć czuie tam wnątrz ku mozgowi,
34: á ciało iey bywa/ iakoby zrobioney á zpraczowaney, Tho

Eij

strona: 31v

O przyczynach

1: vkazuie wielką płodu **nieprzeŕpieczność** [!]. Zwłafzcza gdy na ten czas przy
2: rodzona ŕie niemocz przyda.
3: Gdy teŕz ciało pękatey nadyma ŕie iakoby twardą nieiaką puchli=
4: ną/ á wiatry po cielego y tam y fam biegią z boku do boku, To ieŕt zna=
5: mię pewne choroby płodu, zwłafzcza w mieŕŕcu wtorim albo czwartim.

6: Gdyŕmy iuz przycziny y znamiona odchodze

7: nia płodu powiedzieli. Ieŕcze drugą rzecz abyŕmy navczyli ktorem

8: lekarŕŕwty moŕze tego vydz albo ŕie wviarować: Zwłafzcza gdzie

9: lekarŕŕwtem pomocz moŕze być dana. Przetho brzemienna za=

10: wŹe Źie ma tych rzeczy Źtrzedz: ktore Źą przyczyną odchodze=

11: nia płodu, O ktorich iuŹ dofyć powiadano.

- 12: **T** O naprzod. Gdy Źie boiŹ by zatwora macicze niebyła naz=
13: byt roztworzona á Źzyroka/ tedy trzeba lekarŹstwa przykła=
14: dać/ ktore zatwieraiŹ á zciŹgaiŹ. Iako Źą/ mycie/ okurze=
15: nie/ wonnoŹci/ mazanie/ emplaŹtr, O ktorich Źzyrzey powie
16: dano. w vij. Cap. Albo ty czo przyrodzonŹ niemocz po porodzeniu po=
17: wciŹgaiŹ y zaŹtanawiaiŹ.
18: Druga rzecz. IeŹtli ieŹt Źtrach thego iŹ macicza ŹliŹka ieŹth barzo y
19: wilgotna/ albo by Źyły płod dzierŹŹące: zbytniemi á lipkiami wilgotno
20: Źciami nie były zatkane y nadęte. Tymi to lekarŹŹtwy pozbędzie/ ktchore
21: wyczyŹciaiŹ/ wyŹuŹzaiŹ/ y wiathri zaŹtanawiaiŹ. Iedno na tho trzeba
22: mŹdrego á roŹtropne^{Źo} lekarza: ktoregoby Źie radŹ wŹyŹthko dzieło. Bo
23: takie fluxi á wilgotnoŹci rozmagithe bywaiŹ, A nie iednym obyczaiem
24: wŹyŹtki leŹŹ.
25: ZaiŹę gdy Źtrach ieŹt, Aby mieŹthcza około macicze nie były chore,
26: zaraŹone/ albo niedoŹtatek cierpiŹce, Iako Źą rany/ wrzody/ trudnoŹć
27: wody puŹzczania. W tym Źie mŹdrich lekarzy radzić/ ktorzyby radę dali
28: Iako kaŹda rzecz z tych mogła by być vleczona.
29: A ieŹtli Źie brzemienna barzo bogi iŹ ieŹt chuda á wyŹchła, Tedy ma
30: rzeczy poŹywać odwilŹzaiŹŹcych y tuczŹŹcych. Iako ieŹt mięło cielęcze,
31: młodych wołów/ kapłony/ kozłęta/ Źkopowina/ kuropatwy/ IarŹębie
32: y inŹe takowe.
33: ZaiŹę gdy ieŹt Źtrach niemoczy takiey oŹtrej, Temu pomagŹc le=

strona: 32

Porzuczenia.

LiŹt.32.

- 1: karŹŹtwy przeciw onym niemoczam ŹłuŹŹczemi
2: IeŹtliby nieprzeŹpiecznoŹć była dla głodu/ Thedy gi richło oddalić
3: pokarmem y napoim miernym á nie zbytniem. ZaiŹę gdyby dla zbyt=

- 4: ku á obzarftwa (Czo thych czałow wiele fie przydawa) Thedy pożywać
5: mierności á powciągnięcia przez nieiaki czas/ albo też mierną purga=
6: ciją ciała temu pomocz: Ieftliżeby fie godziło.
7: A gdyby brzemienna miała krwie nazbyt, Dobra iey rzecz krew pu
8: łzczać, ale miernie: to czo zbywa/á czymby fie płód w żywocie miał za=
9: dufić: tyle krwie vpućić. Wszakofz mniemam, iż o tey rzeczy wyłzey do
10: łyciem namienił.
11: Nad tho ieftli fie brzemienna bogi nieprzełpieczności, z wielkiego á
12: długiego kałzłania/ albo z wraczania/ biegunki/ z wydymania łtolcza,
13: cieczenia krwie, chocia nołem, albo kędykolwiek inędi, Tedy radzę w tey
14: rzeczy ku lekarzom fie mieć/ á włzytki rzeczy z pilnością łprawować á z
15: bacznąością.
16: Ołtatnie, Ieftli dla mdłości/ albo przerwania macierze/ albo łecun=
17: diny była nieprzełpieczność, tak iżby płód niemogł fie daley odzierzeć,
18: Na to trudno ma być ktore inłze lekarłstwo/ telko aby pękatka thę pil=
19: nołć czyniła czo nawięłzłą/ aby fie barzo nie porułzała/ łkakaniem/ch=
20: wianiem/ chowyraniem/ łthaniem długiem, Thakiełz cięłzkie brzemia
21: nołzacz by fie nie obraziła, A nad nawyłze zawłze fie ma czo nawięłzey
22: tych przyczyn łtrzedz/ z ktorich niektoła takowa przyczyna/ nieprzełpiecz=
23: nołć/ albo vraz: przychadza.

24: **Po czym poznac płód vmarły/ Albo iako gi**

25: **wygnac. Capitulum. 9.**

- 26: Odzi fie tu na tym miełtczu powiedzieć ktoremi znamiony
27: płód vmarły poznać/ albo czym gi z żywota wygnąć.
28: Znamiona vmarłego ty łą. Pierwłze gdy pierłi brzemies=
29: ney richło á nagle zmiękczeią, łakom o tym wyłzey Cap.
30: viij. powiadał. Wtore gdy płód ktori fie iuż rułzał w żywocie/ przełta=
31: wa fie rułzać. Trzecie ieftli płód w żywocie z boku na bok (á tho gdy fie
32: matka obracza: iakoby twardy kamień fie tacza. Czwartę gdy żywot

33: brzemienny/ albo y pępek ziębnieie; będącz przed tym gorący. Piąthe.

34: gdy śmrodliwa wilgotność z niej wychodzi/ zwłaszcza po jakiej ostrey

Eiiiij

strona: 32v

O przyczynach.

1: niemoczy. Szofte gdy oczy brzemienny wpadną á barwa iey bia=

2: ła w śmiadą albo w rdzawą śie przemienia/ á nad to oczy, nos: ftrętwie

3: ią, á wargi poślinięą. 7. Gdi brzemienna około pępka albo tam niżej bo

4: lenie miewa/ á poftawa twarzy nad zwyczaj śie zmieni. Ofme gdy te^{go}

5: iedła albo picia żąda/ czo ieft przeciw iey przyrodzeniu/ albo czego nie=

6: miała w zwyczajiu. Dziewiątha gdy brzemienna przykre á łtrafne śny

7: miewa. Dziefiąte gdy z trudnością miewa wody pułzczenie á barzo śie

8: praczuiącz mało wypułzcza albo nicz, Takieź gdy śie na łtolczu bez ża=

9: dney śprawy wydyma. Iedennałthe gdy dech brzemienny poczyna śie

10: śmierdzączy/ á to śie przydawa trzeciego albo czwartego dnia pothym

11: gdy płod vmiera. Dwanałte gdy ręką w vkropie rozgrzaną/ na żywot

12: położywfiy: płod śie nie rułza. A takież im więczy z tych znamion śpo=

13: łem śie zeydą/ tym znak pewnieyfiy płodu vmarł^{ego}. Przeto trzeba mieć

14: pilność aby czo nałpieźniey był wygnąn/ á tu zafię trzeba poznać ieft=

15: liżeby płod mogł być wygnan bez vrazu á narułżenia matki. Bo nie=

16: ktori płod taki ieft iż bez vrazu matki/ trudno ma być wygnan/ á drugi

17: zafię łaczno. A to potym poznać. Gdy matka rodzącz omdleie/ á bę=

18: dzie iakoby w zachwyceniu. Gdy śie w chorobie zapamietawa á członki

19: trudne ledwo rucha á podnofi, Gdy na głołne pytane mało odpowia=

20: da albo nicz, y to głołem lichym á niedołtatecznym. Gdy częłto kurcz

21: miewa/ gdy śie iedzey brzydzi/ gdy puls prętki bywa á mdły. Thy zna=

22: miona gdy będą w brzemienny/ albo v rodzączy. Iawny znak ieft iże

23: ona/ trudno ma zołtać. Przeto pieczęą o niej łamemu Bogu poruczyć,

24: Ale w ktorey żadnego tego znamienia niemałz, Iełth dobra nadzieia że

25: ona zbywŷzy płodu/ czała á zdrowa zoftanie. Przeto trzeba thego pilno
26: łtrzedz/ aby iako ŷkoro pocźnie płod vmarły/ aby go pozbyła. Tho dvo
27: iako moźe być/ albo lekarŷstwem wypądzaiącym/ albo nacźyniem na
28: to łprawionym. Naprzod bez nacźynia moźe pozbyć/ okurzaniem tym
29: obycźaiem. Wezmi kopyto albo łayno oflowe á tho rozźarzywŷzy: oku=
30: rzy łpodek rodźący. Iełcźe y thak łkorę wężową/ Mirrę/ Bobrowe
31: łtroie/ łiarki/ Galbanum/ Apoponacum (w aptecze naydziełz) Rubee=
32: tinctorum/ gnoiu gołębiego albo łatrźebiego, To wŷzytko łtarłŷzy á z
33: źołcią wołową zmiełzawłŷzy/ nadźiałay piłuł iako orzechy łaskowe: wiel
34: kich, Thakźe po iedney piłule na węgle gorące kładącz/ pułczźay dym
35: trciną w źywot rodźący.
36: Iełcźe inaczej. Wezmi Tiniami/ Apoponacum/ Galbanum, łiar

strona: 33

Porzuczenia.

Lift.33.

1: ki źywey/ wŷzytkiego w rowni, To wŷzytko z źołcią wołową zmiełzawłŷzy
2: nadźiałay piłuł, Takiełz czyń kurzenie iako y pierwey.
3: Iełcźe ynaczej. Wezmi Affam fetidam poł dragmy/ ruty trzy dra
4: gmy/ Mirri dwie dragmie, To wŷzytko na proch zetrzy, A gdykolwiek
5: niewiałtę bole napadną/ za kaźdym raźem daway thego procho [!] pić po
6: iedney dragmie z winem białym/ albo z wodą czoby w niey łzawinę wa
7: (rzono.
7: Teź wezmi wodę czo w niey warzono figi, fenum grecum
8: Lebiodkę, Tę daway pić rodźący, Bo takowa daie łliłkołć. Potymźe
9: ony perwłze rzeźy podaway/ ktore czynią ku płodu wyrzuczeniu.
10: Teź wezmi gummi Arabicum/ Apoponacum (w aptecze naydziełz)
11: Czarney czemierzycze/ Staphifagriam/ ariftologiam łonkam/ Colo=
12: cinten bez nafienia, To wŷzytko łtłukłŷzy á z źołcią wołową, y z łokiem
13: ruty łwieźey rołpułciwłŷzy/ vcźyń knot z wełny/ á w tymźe macźaiąc
14: dobrze, wpułczźay w źywot rodźący.
15: Teź wezmi knot z bawełny/ miąźy y długi iako palecz/ á macźa=

- 16: iącz y w rucianym łoku, przytarłszy trochę Scamoneam, wpufzczay w
- 17: żywot rodzący.
- 18: Też wezmi Ariftologie rotunde, Szawiny/ Rzeżuchy ogrodney
- 19: pod iadną miarą. To zetrzy á zmieszay z żołącią wołową/ potym knoth
- 20: tak wielki iakom iuż wypifał: w tym maczay/ á w żywot rodzący w=
: (pufzczay.
- 21: Też mleko drugiey niewiały gdy pije rodzący/ Thedy
- 22: płodu porufza ku wyfzciu.
- 23: Też wezmi łoku Diptanowego/ albo prochu z niego, dwie dragmie
- 24: Dayże pić rodzący z winem/ iestli fie nie rozgorzała, bo gdy fie zapali
- 25: tedy z wodą ciepłą/ á tak płod bez vrazu wynidzie.
- 26: Też wezmi Mirri 4. dragmy/ Cinamonu/ Galbanu/ Bobrowych
- 27: łtroiow/ każdego po 2. dragmie/ Apoponacum. 1 dragmę. To włzytko
- 28: łtłukłszy/ á z żołącią wołową rozprawiłszy/ naczyń piłuł/ każdą po ie=
29: dney dragmie/ á kładacz na węgle, łono rodzący podkurzay. Bo tym
- 30: okurzeniem/ y płod vmarły/ y zapalenie/ y zadchniona krew bywa wy=
: (gnana.
- 31: Też wezmi Bożego drzewka/ bylicze/ oboyga po garzłci.
- 32: Alphaltom poł vncijey/ rubeetinctorum. 2. vncije/ rumnu **wonne^{go}** poł
- 33: vncijey/ borati/ Fenigreci/ po dwu vncijach/ To włzytko vwarz w dełz
- 34: czowey wodzie, w tey fie rodzący niechay omywa. Potim wezmi ładła
- 35: Kapłoniego/ Kaczego/ oboyga po 4. dragmach/ k temu przylož oleum
- 36: Aneti. 2. vncije, á tymże **gołwę [!]** iey pomazowac: gdy z omywania **one^{go}**

Ev

strona: 33v

O przyczynach.

- 1: wynidzie/ potym wezmi kołtek Dactillorum połtori dragmy, To łtarłszy
- 2: á trochę łzafranu zaprawiłszy/ day iey wypić z winem białym.
- 3: Też wezmi Tyriacum/ czo ią zową dijatefferon/ dawayże łarkać

4: rodzącej, To też płód zmarły wygania.

5: **A gdyby ty lekarzstwa nicz nie pomogły: tak**

6: **Iżby płód zmarły nie chciał wynidz. Tedy iuż więtfzey pracze y**

7: **pilności potrzeba y naczynia na tho przyprawionego. Iako**

8: **fą Haki, Klefzcze, y infze takowe. Tak iako niżey: fzirzey**

9: **powiemy.**

10: **N** Aprzod położywfy rodzącą wznak/ głowę na doł fpuścić

11: á nogi iey zdrugą połowiczą podnieść, Tak iżby z obu ftron

12: ftały niewaiſty: czoby ią mocno trzymały/ albo więcz v=

13: wiązały/ Thak iżby fie ona niepomykała: gdyby płód był

14: wyciągan. Pothymże Baba pomaczawfy lewą rękę w oleyku Lilijo=

15: wym/ albo w czym infzem czoby rękę oflizało/ palcze v ręki fthuliwfy,

16: ma wetknąć w żywot rodzącej/ á ma omaczać dobrze ktorim obycza

17: iem dziecię w niey leży/ iżby tym fładniey mogła Haki/ albo infze na=

18: czynie założyć y wyciągnąć.

19: A gdy fie tak trafi żeby fie dziecię głową obrociło/ Tedy hak zawa

20: dzieć w iedno oko/ albo na podniebienie/ albo garło/ albo tham gdzie

21: fie nalepiey będzie zdał/ á także ciągnąć z nienagła.

22: A ieftliże fie trafi nogami, Tedy hak założyć za koſci pierſne/ albo

23: za pacierze.

24: A założywfy hakiem: nie zarazem ma ciągnąć baba/ ale on zało=

25: żony prawą ręką trzymać/ zafie lewą ma drugi naprzeciw iemu z dru=

26: giej ftrony zawadzić. Także obadwa fpołem obiema rękoma ciągnąć

27: aby dziecię obiema ftronoma wychodziło/ á także ciągnąć lekko/ á że=

28: lazem nie naproft/ ale tak iżby ciągnąć y na tę/ y na onę ftronę: nacią

29: gała/ á iakoby chwieiącz á wychowyraiącz: płód wyriwała. Także cią

30: gnącz: zawfze ma palcem iednym pomazawfy dobrze (iakom rzekł) pil=

31: ność mieć/ á maczać by fie gdzie dziecię nie oparło/ albo niekteri czło=

32: nek ciała: nie zawiąźł/ Tedy palcem odwadzić/ á tak nawodzić iakoby

- 33: wolno á bez łtwornie wyłzłó. A gdyby łie iuż tak płóó przymykał/ tedy
34: tym daley haki zakładać na dalfze człónki/ aby włzytko dziecię wyłzłó.
35: Zafię gdyby łie przydałó izby telko iednę rękę podałó dziecię/ á tę

strona: 34

Porzuczenia.

Lift.34.

- 1: by trudno na wierzch wywieść dla ciałności zamkow żywota, Tedy onę
2: rękę wwiązać iaką chułteczką aby łie zafię nie wemknęła/ á takżę po=
3: tym **ciągnąć** [!] aże łie włzytko ramię wyłzczyńi/ á gdy łie tak vkaże/ tedy
4: ie odciąć od ciała z oną ręką. Takiełz mułi czynić gdyby obie ręce, Ie=
5: dna noga albo obie z ciałem łie podały/ á na łwe miełthcze nie mogły
6: być wroczone/ Tedy mułi z rękoma od ramion: takiełz nogi od łona v=
7: cinać/ Ku ktorey rzeczy lekarze maią mieć pewne naczyńie/ Iako noże
8: Klełzcze, haki/ y nożycze: czoby nimi takowe człónki, albo richłó odciąć
9: albo oderwać. A gdy iuż tym obyczaiem ony człónki będą odcięte/ tedi
10: ofłatek ciała tak ma być nawraczan y naciągan/ aż będzie godny wy=
11: nidz/ á łnadno od matki wypędzon być.
12: A gdyby głowa dziecięcza z opuchliny/ albo z nabieżenia/ albo z
13: fluxu iakiego thak łie odęła izby z zamkow żywota nie mogła przeýfc.
14: Tedy baba albo pułzczałdem/ albo czym inłzem ołtrym: ma głowę prze
15: pchnąć/ aby głowa mnieýsza była: gdyby ona wilkołć wyciekła.
16: A gdyby nie z wrzodu/ ani z przygody iakiey/ ale tak z przyrodzenia
17: głowa wielka była/ iz trudnoby miała wynidz/ Tedy mułi ią zdławić
18: á zgniełć/ takiełz y czałzki głowne takiemi klełzczami/ iakiemi barwierze
19: zęby wymuią/ A potym wyciągnąć.
20: Zafię gdyby wyciągnawłzy głowę: pierłi łie zafię w czałułci żywo=
21: ta zawadziły izby wynidz nie mogły/ Tedy ie mułi thymże obyczaiem
22: złamać/ á w kęfy iakiełzkolwiek zgniełć/ á narządzić ku wyłzciu.
23: Tymże obyczaiem gdy łie kthora inłza część ciała wzdeła łie/ opu=
24: chła/ albo nabiegła była/ Tedy ią też mułi ze pchać y zbołć, tak iakom
25: o głowie powiadał/ aby potym gdyby wypułciwłzy wilkołć: zklełnęła,

- 26: albo zcieńczawfzy: byłaby godną ku łącznemu wyfzciu.
- 27: A gdyby fie łało z przygody iakiey/ albo z niemoczy: iżeby fie prog
- 28: macicze wrzodema, lbo [!] zranieniem iakiem: zacifnął, á zatchnął niema
- 29: iącz żadney flifkofci. Nie godzi fie o wypędzeniu płodu pomyflac/ albo
- 30: praczować/ ażeby pierwej oliwą/ albo tłuftością nieiaką, takiefz myciem
- 31: albo podkurzaniem: macicza była odmiękcżona/ aby droga ku wyfzciu
- 32: była otworżona. O czym fzyroko w piątym Cap. namieniono.
- 33: Nad to gdyby dziecię vmarłe bokiem pochodziło/ Tedy możeli być
- 34: ma być nawrocżono y naprawiono: iakoby czo na fñadniey mogło wy
- 35: nidz. A macicza ma być namazana/ albo podkurzaniem y wonią: za=
- 36: rzewana aż fie roztworzy/ á odwilgnąwfzy/ drogę łączną ku wyfzciu

strona: 34v

O przyczynach.

- 1: vcżyni. A ieftliżeby płod żadnym obyczaiem niemógł być obrocżon, Ta
- 2: kie mazanie/ albo podkurżanie żadney pomoczy nie dawa/ Tedy mufi
- 3: ftagać á złamać w kęfy: iakom przed tym powiedział.
- 4: Zafię gdyby po wywiedżeniu płodu: niemocz przyrodżona zbytnia
- 5: była, Tedy przydawać takie lekarżstwa czoby to zaftanawiały. O kto=
- 6: rich wyfłzey powiedano Cap. vij.
- 7: A gdyby fie zafię przydało iżby matka rodżacz gdy dziecię żywo/
- 8: czo może być poznano tymi znaki: ktore vmieraiączym fie przydawaiaę
- 9: Naprzod potrzeba aby vfta vmieraiączey były otwarzane, takiefz łono
- 10: y macicza nie ma być zawarto: aby płod mógł mieć dech y odetchnie=
- 11: nie (Czo vmieią vcżynić niewiafły: chocia frzednie w tym bywałe) Po
- 12: tymże nachyliwfzy vmarłą/ bok iey lewy proftą raną rozproć y otwo=
- 13: rzyć/ Bo prawy bok nie ieft tak godny/ ani tak wolny dla zaliężenia
- 14: wątroby kędyby dziecię wyjąć/ A ktorzy fie tym obyczaiem rodża thy
- 15: łacinniczy Czefarżmi Popoľfzku [!] wyprothki albo wyrzeżańcze zowa/
- 16: Zkądże w Rzymie rod Czefarżow powftał/ bowiem pierwfzy thego
- 17: gimienia był z mathki wyrzażan.

18: Iako dziecię nowo narodzone chowacz zywiec

19: a lekowacz. Capitulum. 10.

- 20:** **G** Dy fie iuż narodzi niemowiętko, **Nathychwiaft [!]** mu pępek
- 21:** obrzezać na trzy palcze od ciała daleko/ á thakże zawięzać
- 22:** załypawłzy ono obrzezanie prochem: Bolo armeno et fan
- 23:** guine draconis/ Sarcocolla/ Mirri/ kminu każdego pod
- 24:** iedną miarą/ Natłukłłzy y potrząsnąć wołny kęs: w oliwie rozmoczo=
- 25:** ney. Także zawięzać dobrze aby nie łpadło (Acżkolwiek **niketorzy [!]** pępek
- 26:** dziecięczy na trzy palcze do ciała zołtawiwłzy) pierwey radzą zawięzać
- 27:** potymże obrzezać.
- 28:** Nad to łą niektorzy czo powiedaią: iż iako długo pęпка vrznąwłzi
- 29:** zołtawi/ tak też ięzyk będzie v otroka krotki albo długi.
- 30:** Auicenna. Tez z pęпка nieiakie wrołzki bierze: mieniąc. Gdy niewia
- 31:** łta pierwłze dziecie ma/ tedy mu pępek oględać. Iełtłize tam czo nabli=
- 32:** żey ciała nie będą zmarzki iakie/ albo węży/ to **znawionuie [!]** iż ona nie
- 33:** wiałta iuż daley nie płodna będzie. Zafię yle tam będzie wężłow/ tyle
- 34:** iey płodu vkazuie mieć. Iełzcze powiada iż gdy ony węży blizu fiebie
- 35:** łą/ tedy też iedno dziecię po drugiem richło będzie/ ale gdy od fiebie da=

strona: 35

Młode dzieci.

Liłt 35,

- 1:** leko będą/ tedi theż płod ieden za drugim będzie omiełzkawał, Nad tho
- 2:** iełtli ony węży iakoby żołte będą/ thedy Syny znamionuią, á gdyby
- 3:** białe/ tedy dziewczki. Ale iuż o tych pępkach dołyc.
- 4:** Gdy iuż tak pępek będzie obrzezan y zawiązan/ pożytheczna rzecz
- 5:** iełt ciało włzitko dziecięcze oleiem z żołędziu pomazać, bo on łkorę twar
- 6:** dzi á **nieiało [!]** brony przeciw tym rzeczam ktoreby miały subtelnołć cia=
- 7:** ła vrazić. Iako iełt dym/ zimno/ albo inłze rzeczy/ ktore gdy fie ciała
- 8:** **datkną [!]** / barzo ie obrażaią. Za pomazaniem godzi fie dziecię omyć wo=
- 9:** dą letnią/ á nozdrze iemu palczem (obrzezawłzy paznogieć) otworzyć/ á

- 10: wyczyścić/ lekko z nienagła.
- 11: Dobrze też iest onego oleyku trofzkę w oczy mu wpuścić/ takież też
- 12: około dupki dziecięczy dobra rzecz iest maczać á nieiako zciśkać, iżby ku
- 13: wyprożnieniu brzucha łącznieyśza á wolnieyśza była.
- 14: A nawięczy takie dziecią trzeba łtrzedz y chować od **zbytnie**^{go} zim=
- 15: na y gorąca.
- 16: Gdy iuż tak ona część pępka zořtawiona odpadnie (Czo pořpolicie
- 17: trzeciego, albo czwartego dnia bywa) thedy ořtathek zařypać popiołem
- 18: zpaliwřzy czałzki żabie (ktore bywaią przy řtawiech/ albo przy ieziorach,
- 19: Albo też zpaliwřzy wołowe kopyto/ albo też popiołem řpaliwřzy dobrze
- 20: ołow/ á vtrzeć gi czyřcie á z winem rozmieřzać.
- 21: A gdy iuż dziecię będzie powite y w pieluchy położone, trzeba mieć
- 22: pilnořć/ aby cżłonki iego czo namiękczey były chowane, by kaźdy cżło=
- 23: nek nařwogim mieřtczu niekrzywo/ albo nie ledaiako/ albo czo napro=
- 24: řciey był pokładan, á to nietelko raz cżinić ani dwa, ale zawřze, Bo iako
- 25: řie drzewkam przydawa: iakie z ziemie wyrořthą krzywe albo prořte/ też
- 26: pořtawę gdy gich nie oprawią: y řtare miewaią. Takież dzieci iestli pro
- 27: řto á řlufznie będą powijane/ tedy też prořto będą rořnać.
- 28: Oczy też potrzeba chuřtą cieniucżką/ albo iedwabiem zawřze wy=
- 29: cierać. Ramiona y barki rozciągać/ á wedle bokow z obu řtron na doł
- 30: wycięgać/ aby řie prořto legać nałóżyły. Nad to y około iaiek/ albo po
- 31: łonku trzeba niekiedy głařkać/ aby tym łączniey wodę puřzczało, y prze
- 32: dymaiącz miedzy nimi, żeby nie zaprzały.
- 33: A gdy iuż będzie położono řpać/ thedy mu potrzeba głowkę zakrić
- 34: cżapką/ albo cżym ciepłym/ á tam ie řtawiać gdzieby nie było zbytnie
- 35: zimno ani gorączo/ á głowa ma być nad inřze ciało wyřřzey trochę pod
- 36: nieřiona/ á potrzeba wřzythko dziecię z wierzchu zakrić pieluchą/ albo

strona: 35v

Iako chawac.

- 1: cżym inřzym takowym/ aby mu promieñ řloneczny we dnie/ albo kxię=

- 2: życzowy w noczy nie zawadził/ á nad nawyzłze/ á to trzeba pilności a=
3: by członki czo na profciey leżałyby szija sie nienachylała/ by grzbiet wy
4: foko nie był podniefiony y infze członki aby inaczey niżli potrzeba nie le=
5: żały nachylone.
6: Takiefz trzeba ie myć raz dwa na **każda** [!] dzień/ á tho po spaniu
7: zawłze/ zimie wodą ciepłą/ á lecie letnią/ á nie dłużey go trzymać w ką
8: pieli/ iedno poki sie ciało nie zagrzeie, Thedy wyjąć gdy sie iuż pocźnie
9: zarumieniać.
10: Też sie strzedz by mu sie w kąpieli woda w włzy nie lała/ bo to bar=
11: zo szkodzi sluchowi.
12: Ostatecznie trzeba ie otrzeć y zagrzać pieluszkaami cienkimi pier=
13: wiey gich przy ogniu zagrzałzi, potymże gdy ie ma powić potrzeba po
14: łożywłzy na łonie wznak ie nachylić/ á po grzbiecie leguczko głaskać.
15: Potymże powić/ powiwlzy tedy ma kropię albo dwie mleka w nozdrze
16: włrzyknąć/ bo to wzrokowi barzo pożiteczne iest. Potymże ie na miest
17: cze swoie położyć.

18: O Mleku y o Mamcze/ Albo iako długo ma

19: byc dziecię doiono. Capitulum. 11.

- 20: **C** Zo sie tycze wychowania dziecięcia. Nicz **lepfze**⁸⁰ ani zdrow=
21: szego/ Iedno gdy włafna matka: fwogim ie włafnem mle=
22: kiem wychowa. Bo mleko włafney matki: przyrodzeniu nie
23: mowiátku: barzo służy/ á iest temu włafne O krom thego
24: iest iemu fytnieyfze: bo sie mu przyłożyło/ y nim sie wychowało w żywo
25: cie będącz. Nad to mleko matki iest temu zdrowłze/ przeto też richley sie
26: nim vtoli.
27: Dofyc iest (Iako Auicenna piłze) dwa razy albo trzy przez dzień v
28: pierfi dziecię trzymać. A iednak sie tego trzeba strzedz aby dziecię z pier
29: wu nie było mlekiem obetkano/ Tak tho rozumieiącz/ Iednym razem
30: dziecięcia thak długo nie **trzymć** [!] / ażby przyšlo obrzydzenie pokarmu.

- 31: Bo daleko lepiej iest potrozŹsze mu dawać poŹywienia/ niŹli go iednym
32: razem albo dwiema obetkać. Bowiem ciała tak ozfałe/ puchną/ á na=
33: dymaią fie/ y mocz wypuŹzczaią takowi/ ktori nie ŹtrawnoŹc mleka vka

strona: 36

Młode dzieci.

Lift. 36.

- 1: zuie/ ktora gdy Źie dziecięciu przyda/ tedy mu trzeba pokarmu tym dłu=
2: Źey powcięgać/ iżby głod on zbytek trawił.
3: TakieŹz gdyby matczyne mleko było nieiako cierpkie á przykre/ tedi
4: natŹczo nigdy nie ma dziecięciu pokarmu dawać.
5: A iestliŹeby dla choroby/ albo dla nie zdrowego mleka Źama matka
6: dziecięcia żywić nie mogła. Taka moŹe mamkę mieć: czoby około tego
7: dobrze vmiała. Naprzod aby była zdrowa/ czudney oŹoby/ w pleczech
8: mocna á w pierfiach Źyroka. Potym aby ona nie była taka czoby do=
9: piero porodŹiła, albo teŹ dawno po porodzeniu nie była: nadaley we dwa
10: mieŹiacza A gdyby taka mogła być: ktoraby otroka porodŹiła. Trzecie
11: aby była zupełnego ciała/ ani barzo tłuŹta/ ani barzo chuda. Czwarte
12: aby była dobra/ mierna/ dobrich obyczaiew/ nie gniewliwa/ ani barzo
13: Źroga/ ani teŹ ŹtraŹliwa, Abowiem takowe namięnnoci Źzkodliwe Źą,
14: Bo y mleko pŹuią/ y Źpołem z mlekiem w przyrodzenie y w obyczaie z
15: Źączego dziecięcia wychodŹą.
16: Nad to nie godzi Źie w mamki brać/ głupich/ albo teŹ wkładnych,
17: to iest Źwowlnych, Iako Źą prządki/ Źzwaczki/ hawtarki. Y inŹze tako=
18: we warŹtatnicŹki.
19: Piąte. **potrzeba [!]** aby Mamka miała pierfi zupełne y doŹtatheczne,
20: IŹeby nie były chude/ albo rozwlekłe/ nie cięnkie/ ani teŹ wielkie/ ani
21: takŹe dla twardoŹci mleka: nie mogły wypuŹzczać.
22: OŹtatnie. Trzeba teŹ mieć wzgląd na mleko Mamki/ aby nie by=
23: Źo Źmiade/ Źinę/ Źołe/ Źzare/ albo czyrwone. TakieŹz by nie było gorŹkie,
24: Źlone/ albo kwaŹne. Niema teŹ być barzo rzadkie/ ani barzo gęŹte. Ale
25: iednoŹtayo białe á Źlodkie.

- 26: Nadewsztyko po tym dobre mleko poznać/ ktore wtrzyknione na pa
27: znogcie v palczow: nie zplynie gdy prosto rękę dzierży: A zafię nie zo=
28: łtogi fie na paznogciu gdy rękę zchyli, Bo to ktore fie richło rozplynie
29: iest barzo rzadkie/ á ktore fie zoftawa/ iest barzo tłuſte á miążſze/ przeto
30: łrzednie miedzy tym iest nalepſze.
31: Przeto gdyby fie przydało iżby mleko barzo było ciepłe/ albo cier=
32: pniące. Taka niema dawać fać na tſzczo: aż naiadłſzy fie.
33: Przydawa fie też czałem: iż mleko matcze wyfycha y ginie/ A tho
34: dla rozmagitych przyczyn, Albo to przychodzi z choroby ciała/ albo ze
35: wrzodu y z niedoſtatu pierſi/ albo też z gich zaziębienia y zatkania/ al=
36: bo gdy tego nie pożywa z czego fie mleko mnoży, albo gdy mamka głod

strona: 36v

Iako chowac.

- 1: albo pragnienie cierpi/ ktore przyczyny/ iako trzeba pilno obaczyć, tak iż
2: y lekarzy mądrich fie radzić/ a gich lekarſtwy fie ſprawować.
3: My theż abyſmy nieiaki poſpolity pożytek wczynili. Wypifałiſmy
4: tu niektore lekarſtwa: Mamkam w tym niedoſtatecznym barzo potrze
5: bne/ pożyteczne/ y ku wleczeniu ſkuteczne. Przetho aby fie mleko mno=
6: żyło, Korzenia/ albo naſienia pałternakowego daway iey pożywać.
7: Takieſz naſienie albo korzeń włoſkiego kopru, w wodzie ięczmiennej
8: albo tatarki nawarzone, to iey miedzy inſzemi potrawami dawać.
9: Dobrze iey theż owcze wymię z mlekiem owczym warzone: poży=
10: wać. Zdrowo też k temu **pochu** [!] z gliſt ziemnych/ nafulzonych á ſthar=
11: tych. 1 dragmę. w ięczmiennej wodzie wwarzywſzy: pożywać.
12: Też wezmi mała krowiego. 1. vnciją. Thakże ie wymoczywſzy wi=
13: nem/ á ſpołem ztopiwſzy/ daway mamcze pożywać pijącz.
14: Niewadzi też bańki pod pierſiami ſuche ſtawiać/ ciała niedaiąc ſiec
15: Też Emplaſtr z kadzidla maſticy á z ſmoły/ dobrze na pierſi przy=
16: kładać/ albo pod pieri/ Ale pierwiey na ciele oleiem iakiem pomazać, a
17: by Emplaſtr nie przyſchnął/ albo ſkori nie zmarzłczył.

- 18: Pomaga też pierfi lekcze podłapować/ y pogłaskować/ albo w cie=
19: pley wodzie po obiedzie/ albo po wieczerzy w kąpieli naparzać.
20: Też wezmi oleyku z białey Lilijej/ albo Fijołkow, Napuć że weń
21: Muſcu (z apteki) Kadzidla/ y Laudanum/ ſtłucźze to ſpołem, Tedy w
22: oney tłuſtoſci weinę maczaiącz na pierfi przykładać.
23: Albo też maczay tęż weinę, nawarzywſzy w winie/ Miętki/ rożey,
24: Fijołkow/ y Xilo aloē.
25: Dobrze iey theż polewki/ albo iuchy z kur pożywać/ rozmieſzawſzy z
26: żółtkiem iaiecznym/ á przyſypać Cinamonu/ Cardamonum.
27: Takieź może pożywać/ mleka/ y młodego ſyra/ á trzeba ſie iey kaź
28: dey á trudney pracze y roboty wyſtrzeżać. Kaſza też z mąki ięczmien=
29: ney z białym chlebem ſuchym, Mlekiem á czukrem okrafiwſzi/ włoſkie^{gō}
30: kopru przyſypuiącz/ na to ieſt barzo dobra.
31: Też wezmi/ anyżu. Silermontani (z apteki) obudwu po 3. dragmy
32: Criſtału 2. dragmie/ To wſzythko na proch ſtłucź/ á włożywſzy Czukru
33: Iako półtora tego daway pić w zarań/ w południe/ y nawieczor.
34: Takieź wezmi naſienia/ albo liſcia włoſkiego kopru, ſzańty, oboygā
35: po dwu garzłciach/ Anyżowe^{gō} naſienia. 4. dragmy/ ſzafranu tłuźzone^{gō}
36: trochę przyſypać/ Maſla młodego. 3. vncije, To wſzytko w wodzie do=

strona: 37

Młode dzieci.

Lift.37.

- 1: brze rozwarzywſzy/ vczyń Emplaſtr/ ktori poki ciepy na pierfi mam=
2: cze kaź przykładać.
3: Też wezmi kminu tłuźzonego półtora vncije/ miodu czyſtego. 3. vn
4: ciję/ wleyże wody ſzeſć kwart/ á warź w nowym garnczu aż do trzecięy
5: częſci/ á to wywarzywſzy/ daway zawſze mamcze pić.
6: Takieź wezmi/ ćwikły dobrze zpłokaney. 1. vnciją/ kminu poł vnc
7: Miodu 6. vnciy/ z tego wſzytkiego ſtłukłſzi pierwiey y zmieſzawſzy vcziń
8: Electwarź/ dawayże mamcze w zarań y wieczor po łyſzcze wypijać.

- 9: Też wezmi Krzyfztału dobrze ftłuczzonego. 2. dragmie/ rozdzielże to
10: na cztery części/ dawayże iey pić na każdy dzień, iedną część po cztery
11: razy/ A to z tatarczaną/ albo z grochową iuchą.

12: **Rzeczy mleko mnożące: ty są.**

- 13: **P** Olny kmin y z nafieniem/ Anyżowe nafienie/ Szańtha,
14: Cardamonum/ młody fyr/ z ftare^{go} fyra polewka/ tatarka,
15: Krzyfztał dobrze ztłuczony á z miodem pity/ Lactuka, Włó
16: fki kopr, Wino w ktorim Rozmarin, albo Macierza dużka
17: będzie warzona.
18: Takieź trzeba fie mamcze od parobka wtrzymawać/ bo częste ga=
19: mrcztwo: wyfufza, á mleko nieśmaczne y dziecięciu brzydkie: czyni, kto
20: re trudno może dziecię ftawić, albo zachować: gdyż ie półpolicie zruca
21: Nad to nie zła rzecz ieft tego dnia gby [!] fie dziecię vrodzi: czały dzień
22: nie dawać mu matczynego mleka pożywać, ale cudzego. Bo przy tym
23: czałie niewiaftam/ zwiałzcza tym czo nie robią. Coloftrom/ to ieft płu
24: gawość nieiaka gęfta odchodzi/ ktora ieft dziecięciu barzo nie zdrowa.
25: Takieź gdyby mamka/ albo biegunkę/ albo zapiekłość żywota cier
26: piała/ á na to lekarztwa pożywała. Lepiey iefth aby infza dziecię trzy=
27: mała/ aż ona ozdowieie, A gdy iuż dziecię otprawiłzy/ fpać ie poło=
28: żyć. Nie godzi fie go barzo chowyrać/ kołyfać/ ani też barzo vtrzęfać,
29: by fnađz ono mleko ciała dziecięczego nie zepfowało, albo nie obraziło
30: Przeto ma być lekkie kołyfanie
31: Lekarz Auicenna rofkazuje dziecię do dwu lat dogić. Acżkolwiek v
32: nas iuż ieft obyczay telko do roku. Pothym gdyby iuż chciała dziecię
33: ofładzić/ nie ma to być nagle czyniono/ Ale ie pierwiey przyłożyć lek=
34: kiem karmiam, Czyniącz mu iakoby gałeczki/ albo kołaczki z chleba á
35: z cukru: tak iż przydzie ku nałogu grubźzego á półpolitego pokarmu.

- 1: Lekarstwa o rozmagitych niemoczach Dzie=
2: cinnych/ w ktore richło po porodzeniu wpada=
3: ią/ A zwłafzcza thu o takowych niemoczach o=
4: znaymię: ktore częłto a połpolicie na nie przy=
5: chodzą/ opułzczaież infze. O ktorich Auicenna
6: y rafis piłfzą. A tu iufz porząd wyliczę takowe
7: niemoczy: Ktore na małe dziatki/ tak w pielu=
8: chach/ Iako y na ftarfe przychodzą.

9: **Naprzod owrzedzenie dziąłł.**

O Bieguncze gich.	O Częłtem kichaniu.
O Zapaleniu gich.	O Zapaleniu dimionek y łonka.
O Kurczeniu.	O Wyłzciu pępka.
O Kafłłaniu y o Sapcze.	O Niełpaniu, y o łzczkawcze.
O Ciężkiem dychaniu.	O Wraczaniu.
O Krołtkach ktore łie na iężycz= : (koch czynią.	O Boiazni przez łen/ Albo we : (łpaniu.
O Owrzedzeniu włzytkich włtek.	O Świętego <i>walente</i> ^{go} niemoczy
O Płynieniu nieczyłtołci z włtek.	O Wyłzciu ielita zadkiem.
O Wrzodzie mozgowym.	O Wydymaniu.
O Napuchnieniu oczu.	O Suchotach.
O Bielmie.	O <i>Oprzeniuiu</i> [!] łonka.
O Gorączcze/ albo o febrze gich.	O Chrobakoch y o gliłtach w ie= : (litach.

O Boleniu, y o kruczenin [!] żywota.	O Kamieniu.
O Napuchnieniu wfzytkie ^{g0} ciała	O Drzeniu członkow.
:	O Krzywym wzroku.

10: **O** Lekarztwiech namienionych niemocy dziecinnych porząd

11: wypiszę. A naprzod o owrzedzeniu działł. Abowiem częstho

12: kroć sie przydawa: ize na działłach y na czelustkach czynią

13: sie v dzieci kroftyeczki/ á nawięczyy tego czału: kiedy zęby po

14: czną sie vkazować, Tedy w takiej przygodzie/ ma matka onego dziecię

15: cia palczem naciskać na działła, na Czelustki/ pomykaiącz palczem y

strona: 38

Dziezinnych.

Lišt. 38.

1: tam y sam/ aby ona wodność flona wypłynęła: nachyliwży dziecię v=

2: łty ku ziemi. Pothym wziąć sadła kokofzogo zmieszać z mozgiem zaię=

3: czey głowy/ á z przełnym miodem/ á tym nacierać działła okroftawia

4: łe. Zaię vwarzywłzi rumienek/ z swoyłkim koprem, z wyłoka na głowę

5: ley na ciemię.

6: **O biegunce gdy przez dziecię biezy: lekarztwo**

7: **W** Ezmi niafienia Rożey woniaiączyy/ którą zową Antera,

8: dragmę/ iest w samym połrzodku rożey iakoby mech, á tak

9: tego wziąwłzy/ wezmi też temu kminu kramnego/ anyżu

10: po garłci/ á ty rzeczy łpołem łtucz nie barzo miałko, zmie

11: łzay albo rołpuć mlekiem albo winem/ przyłož że thego na żywothek,

12: Stanowi biegunkę/ y zoładek pořila.

13: Iestliby od tego biegunka niełtanęła/ Tedy wezmi fyrzyłko łkopo=

14: we/ á day go tak wiele iako połgrořza piorunek waży/ z babczańą albo

15: z prołthą wodą zimno wypić, A thego dnia nie day dziecięciu żadnego

16: mleka/ iedno infze polewki/ albo zemłę z wodą á z małlem, łaycza też

- 17: mogą być dane/ á nawięczy białki twarde.
- 18: IeŃtliby Ńtolcze żółte były, Tedy wziąwŃzy łyŃzkę albo dwie Ńyropku
- 19: rozanego/ rozpuŃciwŃzy w miętczaney wodcze/ day dziecięciu wypić po
- 20: dwa razy poranu/ á potym w godzinie czo inŃzego ieŃć.
- 21: Też vczyń plaŃtr z gallafu tłuczonego/ ktori vwarz w wodzie/ á po
- 22: tym w onę wodę włoŃ garŃć ieŃczmienney mąki/ albo więczy/ á po=
- 23: tym thego przywarzywŃzy iżby zgęŃtło/ przyłoŃ na chuŃcie na żywothek
- 24: dziecinny.
- 25: Też ieŃtliby białe wilkoŃci z dziecięcia płynęły. Tedy wezmi muŃzka=
- 26: towy orzech/ czo trzecią część dragmy waŃy/ Białego kadzidla ieŃzcze
- 27: mniej/ á Ńubtelno ŃtarŃzy/ day dziecięciu z wodką piołynkową/ albo z
- 28: Ńyropem rozanym/ albo z Ńokiem Czelidonijowym.
- 29: Też k temu Wezmi Ńzafranu dwie dragmie/ mirri dragmę, A to roz
- 30: puŃc w cŃyrywonym winie/ á rozmoczywŃzy w tym chuŃtę/ przyłoŃ na żo
- 31: łądek y na pępek.
- 32: Też mąka ieŃczmienna/ z Ńokiem babczanym/ á Ńtrochą ocztu zmie=
- 33: Ńzana/ á ciepło na żywot przyłoŃzona. Stanowi barzo cŃyŃcie Ńtolcze.
- 34: Też woda w **toreyby** [!] była RoŃa ciemno cŃyrywona vwarzona/ o=
- 35: myway dziecię/ barzo pomoga.

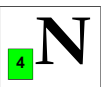
Fij

strona: 38v

O niemoczach.

1:

LekarŃtwa naprzeciw zapieczeniu **dziecinne^{mv}**.

- 2: A zapieczenie dziecinne. Vczyń czopek z **prreŃnego** [!] miodu,
- 3: na rincze miod vŃmażywŃzy: iż **biędziefz** [!] mogł z niego czo=
- 4: pek vczynić, A potym omazawŃzy oliwą/ wetkni dziecięciu
- 5: w zadek/ chczefzli możefz troŃzkę Ńoli włoŃżyć do **one^{go}** miodu.
- 6: Też czopek możefz k temu dobri vczynić z korzenia Cwiklanego/ al=

- 7: bo z głębu kapuśnego/ tak długi y miąższy/ iako mały palecz v reki, á
- 8: rozmoczywszy w oliwie/ wprawić w zadek.
- 9: Też żołąć wołową pępek namazać/ otworzy żywot zapiekły.
- 10: Też maślo wypłokane/ w fkorupie włońskiego orzechu przyłożone y
- 11: przywiązane na pępek, Czyste k temu lekarstwo.
- 12: Też dawśzy mamcze lekarstwo/ z kthoregoby miała purgacją/ á
- 13: potym drugiego dnia/ dać onę mamkę dziecięciu zapiekłemu wyśląć/
- 14: dziecię ono będzie miało przepuśczenie.
- 15: Też na mocne zapieczenie. Wezmi czarney Heleny dragmę. Cze=
- 16: mierzycze trzecią część dragmy/ Thy rzeczy śpołem śtłukłszy na proch z
- 17: łokiem Chebdowym/ albo z żołąć wołową zmieszay/ á tym rozmo
- 18: czywszy świtek bawełny/ przyłoż na nocz na pępek dziecięczy.

19: Lekarstwa naprzeciw kurczowi dziecięcemu.

- 20: **T** Rafia śie niemocz na dzieci kurczowa/ albo rozciągająca
- 21: Tak iż śie dziecię ciągnie nogami y rączkami. A tak na tak=
- 22: kową niemocz nicz lepszego. Jedno mazać dziecię oleykiem
- 23: biały Lilijej: ciepłym.
- 24: Też dziewanna w wodzie vwarzona/ Myć częśto w thym vkropie
- 25: dziecię/ barzo pomaga.
- 26: Też migdałowym oleykiem/ z fijołkowym zmieszawśzy/ ciepło za=
- 27: grzawśzy/ maży **grebiet** [.] wśzytek dziecieciu. Takieśz y wśzythkę głowę Fi=
- 28: iołkowym oleykiem ciepłym namazuy.

29: Lekarstwa naprzeciw kaśzłaniu.

- 30: **C** Zęśto kroć ciężki kaśzel/ y płynienie wilkości flegmiśthych z
- 31: głowy dzieciom na pierśi y w nos przychodzi, A tak na ta=
- 32: kowe rzeczy tymi lekarśtwy pomagay.
- 33: Naprzod takowemu dziecieciu ley ciepłą wodę z wyfo=
- 34: ka na głowę z poł godziny/ potym omoczywśzi palecz w prześnym mie

- 1: dzie/ omaży ięzyk dziecięczy, á nakoniecz lekko palcem porufz ięzyka: kto
- 2: ri ieft na podniebieniu/ dla tego aby ono dziecię mogło wraczać/ abo=
- 3: wiem onym wraczaniem odeydzie flegma z żołądka y z pierfi/ á tak ka
- 4: łzel przeltanie pewnie Drugie lekarzftwo.
- 5: Też wezmi gumi arabicum/ Dragantu, każdego z nich po dragmie
- 6: nafienia Gdinijowego/ łtarłfzy na miálki proch thy włzytki rzeczy/ da=
- 7: way kafzłaczemu dziecięciu/ z mlekiem krowiem potrołze.
- 8: Też Migdały łlodkie w moźdżerzu łtłuczony, á potim z wodą wło
- 9: łkie^{go} kopru przywarzone/ daway tego potrołze dziecięciu kafzłaczemu.
- 10: Też wodka włołkiego kopru/ z mlekiem krowiem ku piciu bar
- 11: zo dobrze pamaga.
- 12: Też ieftliby kafzel wielki połzedł/ albo zranił vfta/ Tedy wezmi na=
- 13: łienia Czidonijowego/ dobrą garzłć/ á przethłukłfzy: warz dwie godzi
- 14: nie w wodzie/ tak iżby klijowatołć z onego nafienia była/ kthorą przez
- 15: chufłę wyciłniełz/ á onę potym z migdałowym oleykiem á zkręczonym
- 16: czukrem zmiełzać/ á na rincze trochę przyłmaż/ thak iże z onego będzie
- 17: Lektwarz/ Ktorego częłto po trołze daway dziecięciu, A ieftliby k temu
- 18: w vłciech było zapalenie z tych rozpadlin, Tedy przyczyn k temu lektwa
- 19: rzowi łoku granatow iabłek/ á tego dziecięciu po trołze daway.
- 20: Też na takowy kafzel, Biały mak z dragantem, każde^{go} z nich po dra
- 21: gmie wziąć/ nafienia Baniowego dwie dragmie/ A thy rzeczy łtukłfzy [.]
- 22: miálko/ z wodą w ktoreyby były warzone rozynki drobne: zmiełzay/ iże
- 23: by było iako żur gęłto, A tego dziecięciu porano po trołze częłto daway
- 24: Silno pomaga.
- 25: Ieftli kafzel z gorączy przyczyny przychodzi, Thedy wezmi/ Mirri
- 26: łtłuczoney na proch/ z białym miodem/ á z miełzay z Migdałowym o
- 27: leykiem, Dawayze tego potrołze dziecięciu kafzłaczemu barzo poma=
- 28: ga. Przy takowych lekarzftwiech/ bronić mamcze (onego dziecięcia) aby

29: łlonych/ kwałnych/ z ocztem rzeczy nie iadała.

30: A k temu pierfi dziecięcze oleykiem Migdałowym/ Fijołkowym,

31: Małlem/ Dijalteą dobrze mazać/ ktorym kolwiek z tych rzeczy/ abo=

32: wiem barzo dobrze pomagaią na kałzel.

33: **Lekarłstwa na ciężkie dychanie.**

Fijj

strona: 39v

O niemoczach.

- 1: **P** Rzygadza łie też ciężkie dychanie dzieciom/ tak iż iakoby
- 2: miały dychawicę. Wezmiż Lnianego nalienia łyżkę/ á
- 3: łłukłszy/ przyłmaż z przełnym białym miodem/ á tego da=
- 4: way po trołże dziecięciu.
- 5: Iełtliby to lekarłstwo namienione do kończą nie pomagalo/ thedy
- 6: wziąwłzy oliwy dobrej/ zagrzawłzy namazuy dziecięciu włzek/ y
- 7: łkronie, Potym tąż oliwą ciepłą: namaży ięzyczek, A tam po pchni pal
- 8: czem w gardło/ iż za tym przydzie wraczenie. A potym namaży pierfi
- 9: oleykiem Migdałowym/ á tego lektwarzu wyłłzey **wypifane^{go}** po trołz=
- 10: łze daway.

11: **Lekarłstwa na owrzedziały ięziczek/ na ktorim**

12: **łie pęcherze czynią bolące.**

- 13: **T** Akie pęcherze na dziecinnym ięzyczku/ Czynią łie dla kwa=
- 14: łnołci mleka. A bywaią czalem czarne/ á thy łą barzo łzko=
- 15: dliwe/ tak iż rzadkie lekarłstwo na nie iełt pomoczne/ á thak
- 16: w łmierć od nich dzieci przychodzą.
- 17: Drugie pęcherze bywaią białe/ albo żołtawe/ albo modre. Na ta=
- 18: kie nicz lepłzego, Iedno Fijołki na proch łtarte, A thym prochem Fijoł=
- 19: kowych kwiotkow: załypuy pęcherze.
- 20: Też proch z kwiatkow Fijołkowych/ á z kwiecia Rożanego: wełpo
- 21: łek zmiełzany, á tym pęcherze załypuy, Barzo pomoczne iełt lekarłstwo

- 22: Też sok z Lactuki/ z Płinek/ z kurzey nogi ziela wyciśniony/ zmie=
23: szay wespółek/ á tym krofthy/ pęcherze/ y wżelkie rozpadliny w wfciech
24: pomazuy często, Ieft w dziwy dobre lekarstwo.
25: Zafię ieftliby sie ty to pęcherze na ięzyku fliniły, Tedy mirra z bia=
26: łem kadzidłem/ albo z skorkami kadzidłowemi/ á z gallafem na proch
27: miałki starta/ á z przełnym miodem thy prochy zmieszay, A thym ony
28: ranki pomazuy: zzogich richło.
29: Theż winem wfta płócząc/ potym thą przerzeczoną małcią ięzyk
30: pomazuy.
31: Też ieftliby pęcherze były żółtawey barwy/ á k temu iżby sie wfta
32: wodnością flegmiłą napełniały/ Tedy naprzeciwno temu. Wziąwży
33: krochmal/ z rożaną wodką zmieszay/ á trochę na rincze połmaży/ á
34: tym ięzyk owrzedzony pomazuy.
35: Przy tym Mamka ma iadać wilgotne karmie. Iako są polewki, to

strona: 40

Dziecinnych.

Liść. 40.

- 1: ieft/ Grucza/ Migdałowa polewka/ fliwki/ makowa polewka. Z korze
2: niem nicz nie iadać. Potym wziąwży Soczewicze: zeżwać ią dobrze, á
3: onym ięzyk ranny pomazować.
4: Z granatow sok, Cidonijow, Ieft na to barzo dobri mazać ięzyk.
5: Też ieftliby krofty były modrey barwy, Tedy wezmi k tym sokom,
6: to ieft ku sokowi z Granatow/ á z cidonij/ Lactuczanego/ z kurzego zie
7: la soku/ zmieszay wespółek/ á namazuy ięzyk.
8: Zafię ieftliby ty pęcherze były blade, Tedy Mirra z szafranem/ á z
9: lodowatym czukrem/ zmieszawży wespółek: połypuy ięzyk: na kthorim
10: są takowe pęchierze. A tho baczyć aby dziecę nie miało w sobie zapie=
: (czenia.

11: **Lekarstwa na rozpadłości wft/ abo warg dzie**

12: **cięższych.**

- 13: **R** Opadliny vřt v dzieci/ tak iakoby ie vmyřlnie pokraiař.
- 14: Bywaią dla twardořci brodawek pierři Mamczynych. Na
- 15: to lekarřřthwo. Wezmi weřny czořaney/ albo ciaęnioney,
- 16: Rozmocř tę weřnę w řoku (z Babki wyciřnawřzy, albo w ko
- 17: kořzey třuřtořci/ á przyřoř na wargi: pomoęe.
- 18: Ktemuřz/ rořanym miodkiem pomazować/ czyřcie **powaga** [!].

19: Lekarřřtwa na pľynienie ropy z vřzu.

- 20: **P** Lynienie nieczyřtořci z vřzu/ bywa z peřnořci gľowy v dzie=
- 21: ciaęcia z flegmiřtey wilkořci. Naprzeciw temu, Wezmi weřnę
- 22: wyprawioną/ A tę weřnę w czyřwonem winie á w miedzie
- 23: przeřnym rozmoczywřzy/ vczyřn **ktnoth** [!] á wpuć w vcho/ ięe
- 24: tam będzie kielko godzin/ bowiem wyciaęa z gľowy wřzytki nieczyřtořci.
- 25: Teę hařun na proch řtarty/ z řzafranem á z miodem/ zmieřzawřzy z
- 26: czyřwonym winem/ A w tym weřnę rozmoczywřzy/ wřoř w vcho vcři
- 27: niwřzy knot, A gdy nieczyřtořci ku wirřchowi przyciaęnie/ wychędożyw
- 28: řzy ony nieczyřtořci/ wřoř drugi knotek/ á tak gľowę thym wyczyřciřz/ y
- 29: boleřci vřzne vleczyřz.
- 30: Zaię ięřtli nieczyřřtořć/ gruba/ řucha řie vkazuie, Thedy wziąwřzy
- 31: miodu řzymowanego á z wodą zaię przywarzywřzy/ puřczay w vcho,
- 32: Abowiem to lekarřřtwo ociera/ omywa takowe nieczyřtořci.
- 33: Teę ięřtliby kto miař bolenie w vřzu/ z wiatrow ktore řie w gľowie

Fiiij

strona: 40v

O niemoczach.

- 1: czyřnią, Tedy wezmi lebiordkę/ vwarz w oliwie z mirřą/ á tego potrořře
- 2: puřczay w vcho ciepľo.

3: Lekarřřtwa na wrzod mozgowy.

- 4: **B** Ywa czařem wrzod w gľowie dziecięczy, z ktorego wrzodu

- 5: thakowe dziecię miewa bolenie wielkie w oczach y w czelu=
6: ściach, Thedy na ciemię takowe rzeczy maią być przykła=
7: dane/ ktore chłoda/ odwilżaią mozg, Na tho małz lekarz=
8: fthwo barzo dobre. Wezmi Soku wycifnionego z Banie/ z Pfinek,
9: z Kurzey nogi ziela/ z kielko łyżek k nim przymiefzawfzy oleyku rożane⁸⁰
10: á w thym rozmocz bawełnę/ albo Lniane paczeŃi/ przylož na ciemię/ á
11: gdy to vfchnie/ tedy rozmocz drugi raz w tymże/ á przylož na głowę.

12: Lekarztwa na opuchłe oczy.

- 13: **N**Aprzeciw opuchlinie oczu. Wezmi Licium (ieŃt sok waptece
14: thak wiele czo dragmę zaważy/ rozpuć z mlekiem niewie
15: ściem/ rozmocz w tym chutę albo paczeŃi/ á przylož na o=
16: puchłe oczy. A potym vwarzywfzy Rumnu w wodzie/ z ba
17: zyliją/ omyy tą wodą oczy.
18: Zafię ieŃtli przy tey puchlinie nie będzie czyrwonofć w oczoch/ ani
19: zapalenie w nich/ ani w cieie/ tedy na takowę puchlinę. Wezmi Mirri
20: czarney Heleny/ każdego z nich poł dragmy/ kwiathkow rożanych poł
21: garzłci, Ty wfzytki rzeczy w białym winie namoczywfzy/ á potym tro=
22: chę przywarzyć/ także oczy maczać.

23: Lekarztwo na bielmo.

- 24: **B**ielmo na oczy dzieciom przychodzi z wielkiego płaczu/ A
25: tak naprzeciw takiemu bielmu. Sok wycifniony z Pfinek,
26: wpuŃczay na oko ciepło

27: Naprzeciw gorączkam dziecinnym.

- 28: **I**Eftli ktore dziecię wpadnie w gorączkę, Tedy naprzod mam
29: ka ma pożywać karm zimnych á wilgotnych. Potym dzie=
30: cięciu onemu ma być dawany sok wycifniony Mali granati
31: z mlecżową wodką.
32: Też nie Ńzkodzi: aby Ńie dziecię mogło zapocić w takowey febrze.

33: Też wźmi mąki ięczmienney/ łoku Piołynkowego wycińnionego

34: z Babki/ z Rozchodniku/ kaźdego z nich po kielku łyżek. Potym zmie=

strona: 41

Dziecinnych.

Lift. 41.

1: łzay ty łoki z ięczmienną mąką/ á potym włóżywłzi tego na chuftę, przy

2: łóź na pierfi dziecięciu, Ginie gorączka od tego.

3: Też weźmi oleyku roźanego Lot/ małci Thopolowey trochę mniefy

4: łotu/ zmiefzay łpołem/ á thym pomazuy czoło y pulfy v rąk/ y łkronie

5: dziecięciu/ pomaga na febrę gorączą/ takiefz pod kołtkami pulfy v nog,

6: zimną tą iftą małcią pomazy.

7: Też kiefdykolwiefk dziecię kąpią/ tedy ma być warzono ziele w wo=

8: dzie. Naprzod Lactukę/ kurzą nogę/ wyłoki miecz/ fijołki/ babkę wą=

9: trobne ziele/ á w tym dziecię kapać: ktore ma gorączkę/ abowiem tako

10: wa kąpiel/ kazi á wypądzá gorączkę.

11: Naprzeciw bolefciam zywota dziecinneho.

12: **C** Zęłto kroć bywa bolenie w żywocie v dzieci, ktore pobacziłz

13: z żymania/ z płaczu/ y z przewraczania dziecinneho/ na ten

14: y na ow boczek/ á z tąđ iest znak pewny bolenia w żywocie

15: Weźmiź Rumienku/ łwoyłkiego Kopru/ Hanyżu/ á trołz

16: kę kminu/ vwaź w wodzie/ á potym chuftę w thym maczaiącz: ciepło

17: naparzay żywothek. Po naparzeniu/ namaży oleykiem Migdałowym

18: ciepło/ vznałz mocz vżyteczną tego lekarzłtwa.

19: Przeciw napuchnieniu wřzytkiego ciała.

20: **P** Rzychodzi teź opuchlina na dziecię/ czałem na wřzytko/ á

21: czałem na niektorą łtronę, á tak na to. Weźmi wirzchi cheb

22: dowego ziele, wierzchy bzowe. A to vwarz w winie białem

23: Także tym to zielem okładay miełtcza napuchłe.

24: Iestliby przy tey puchlinie było bolenie głowy. Weźmi mirri/ czar

25: ney Heleny/ ktorą zową Epaticum/ Aloes/ łzafranu przyczyniwłzy nie

26: wiele/ Stłucz wżytko na proch/ á wycińńszy z ziela Bobowego fok

27: rozpuć w tym foku ty to rzeczy/ á na chuftcze rozmazawşy/ albo thak

28: profto namaży głowę/ albo czoło dziecięciu.

29: **Lekarşstwo na częfte kichanie.**

30: **C** Zęfte kichanie, albo barzo gwałtowne: przychodzi na dzieci

31: z wrzodu głownego. A tak w takowey przygodzie, maią być

32: takowe rzeczy na głowę przykładane ktore chłodzą. Iako fą

33: oleyki. Naprzod Rożany nalepfzy/ potym Fijołkowy/ famy

34: albo z białkiem á z wodką rożaną zmieszawşy. A zwłafzcza ieştliby ta=

Fv

strona: 41v

O niemoczach.

1: kowe częfte kichanie z zapalenia głowy przychodziło/ thak iże oczy w

2: głowę wpadaia/ Tedy przerzeczone lekarşstwo ieş k temu barzo dobre.

3: Y to zafię nie mniej ku takowemu boleniu fluży. Wyciñni wodność z

4: Bań/ zmieszay z rożanym oleykiem/ á Ńtrochą ięczmienney mąki/ mo=

5: żeş k temu żółtku iaiecznego przyczynić/ á to na głowę y na czoło przy

6: kładay, Silną pomocz zdrowia ono chore dziecię wezmie.

7: **Naprzeciw Papulam/ to ieş pęcherzykom: kto**

8: **re fie na wierzchu skori czynią.**

9: **P** Apule/ to ieş pęcherze gdy ku czarnofci fie skłaniaia/ zna=

10: mię ieş nie dobre/ á Ńmierć płaci takowemu/ á to gdy tako=

11: wych pęcherzow będzie nie mało po cieie. Zafię białe pęche

12: rze/ nicz Ńzkodliwego nie vkazuią. Takieş żółtey albo rumia

13: ney barwy/ łaczno bywaią vleczone. Naprzod wziawşy rożanego oley

14: ku, Mirtowego oleyku/ zmieszay ie Ńpołem/ á pomazuy ty to pęcherziki

15: chocia będą czarne.

16: Zafię gdy będą białe/ albo rumiane/ Thedy nicz nie czynić aże fie

17: zbiorą á doyrzeia/ á gdy fie przedzieia y wypłyną/ dopiero przykładay

18: na ony mieścza biały maści/ To iest de Cerufa vngentum/ z kanforu

19: bez Mercuriufa.

20: **Lekarstwa przeciw napuchnieniu dimionek/ y**

21: **zapaleniu łonka.**

22: **P**Rzychodzi też czałem na dzieci z płaczu wielkiego wydęcie,

23: y napuchninie w dymionkach y też zapalenie łona. Naprze

24: ciwko takim rzeczam. Wezmi nafienia Ameos (z apteki)

25: łtarłszy ie na proch: zmieszay z iaiecznym białkiem/ á przy=

26: łoż tego na dymionka y na łonko.

27: Też Lupini (iest nafienie w aptecze) z Mirrą w winie vwarzone/ á

28: tego na chufcie na dymionka wzdęte przylož.

29: Też wezmi Hałunu z łzełc dragm/ Gallafu łiedm dragm, vwarż w

30: cżyrwonem winie/ á rozmoczywłzy w tym chufte: przykładay na dymio

31: na, Broni wypukliny mocznie. Ale ty rzeczy na proch z łłuczone/ długo

32: maią być warzone, Oczthu trochę mocznego k nim przyleijesz/ á thego

33: przykładać będziesz.

strona: 42

Dziecinnych.

Lišt. 42.

1:

Lekarstwa naprzeciw wyłzciu pępką ku gorze.

2: **B**Ywa też ta przygoda v młodych dzieci: iż gim pępek ku go

3: rze wychodzi y napucha/ naprzeciw thakowey rzeczy. We=

4: zmi z aptheki Spicam celticam/ warż ią w wodzie/ á po=

5: tym wley k niey olejku Zizaminowego/ á Terpentiny/ za=

6: łię warz, y wywarż dobrze aż do gęłtołci: A w tym rozmoczywłzi bawel

7: nę/ przykładay na pępek wyłzły y opuchły.

8: Zafię iestliby dla płaczu wielkiego/ albo dla kafzlu/ albo dla miota=

9: nia pępek wyłzedł ku gorze/ tedy naprzeciwko temu. Wezmi Lupinos/ á

10: zetrzy ie na mąkę, Potym wezmi prochu napalonego z chuft wiotchych

- 11: A to łąpółem powarzywfy w czyrwonym winie/ rozmoczywfy w tym
12: Lnianych paczeffi/ przylož na wydęty pępek, á z wierzchu chuftą obwiń
13: aby nie łąpadło.

14: **Lekarztwa naprzeciw ftraceniu fnu dziecinne⁸⁰**

- 15: **G** Dy dziecię łąpac nie może, ale wlyztko przepłacze naprzeciw
16: temu. Wezmi maku: ftłucz, á z oleykiem Lactuczany^m/ al=
17: bo grzybieniowym/ albo y z makowym zmiefzawfy, potim
18: na chuście dziecięciu na czoło przywiń/ albo telko namaży.
19: Tez k temu łąmo Swinie mleko barzo ieft dobre. Ieftliby takowe
20: nie łąpanie przychdziło Dziecięciu z nieczyftwego mleka/ kthore wyfyła z
21: mamki, Tedy ma być mamka przemieniona, albo opatrzona. A ktemu
22: wziawfy Fijołkowego oleyku/ z winem á z ocztem zmiefzawfy gi/ w
23: nozdrze dziecięciu na nocz tego po trofze wpułczay. Albo wezmi roża=
24: nego oleyku/ zmiefzay rowno z łąkiem Lactuczany^m/ á thym na nocz
25: maży łąkronie/ pulfy v rak [!] / y też żołądek.
26: Też k temu łąz fyropek z maku (w apteczce vczyniony) day go łąyzkę na
27: nocz dziecięciu: dla vřchnienia/ barzo pomoże.
28: Możelz k temu czoło namazać oleykiem Fijołkowym/ trofzkę wło=
29: żywfy do niego Opium/ á łązafranu tłuczonego.

30: **Lekarztwa naprzeciw fczkawcze.**

- 31: **S** Zczkawka bywa dzieciom z wielkiego iedzenia/ albo też cza
32: łąem z nieiedzenia wielkiego/ á z cżczego żołądka. Ietli z na
33: pełnienia wielkiego á z oziębienia żołądka/ albo z nieftra=
34: wnołci przichodzi. Tedy namaży żołądek Bobkowym oley

strona: 42v

O niemoczach.

- 1: kiem ciepło. Albo vczyń plaft z nafienia wlołskiego Kopru/ á z mięt=
2: ką zmiefzawfy w winie przywarzywfy/ przylož na żołądek zemdlony o
3: moczywfy w tym chuftę/ albo woreczek vczyniwfy/ w ktori thy rzeczy

- 4: włożywszy: warzyć á przykładać.
- 5: Zafię gdy fczkawką z próżnego żołądka/ kthori nie ma czo trawić:
- 6: przychodzi. Thedy wezmi oleyku Fijołkowego/ z mlekiem zmieszawszy/
- 7: Namaży żołądek/ albo Lniane paczełi w tym omoczywszy/ przylož na
- 8: żołądek czczy.
- 9: Też mleko ciepłe częłto pite, vfmierza każdemu człowiekowi fczkawk
- 10: kę. A temu fie nie przeciw iżby zwrociło dziecię, tedi zafię richło po zrzu
- 11: czeniu daway pić częłto/ zadzierzy na koniec.

12: **Naprzeciwno brzydzeniu/ y skłonności ku wra=**
czaniu.

- 13: Ezmi gwoździkow tartych/ day dziecięciu z czymkolwiek
- 14: z ielć.
- 15: Też wezmi Małtiki/ białego kadzidla/ każdego z nich
- 16: po dragmie/ Rożey czyrwoney poł garłci/ zetrzy ty rzeczł
- 17: na proch/ á z łokiem z miętka wycińnionym rozpułć/ także tego na żo=
- 18: łądek przykładay, Możelz k temu trochę ocztu przyczynić.
- 19: Też grzanka z chleba w oczet wmożona/ ma być częłto v vlt trzy
- 20: (mana.
- 21: Połpolicie to brzydzenie bywa dla wielkiego á zbytniego
- 22: z łania: iż żołądek łtrawić nie może. Wtore dla wodnego á **niełtrawne**^g
- 23: mleka. Trzecie dla niezdrowego á nieczyłtego mleka. A z thych przyczyn
- 24: dziecię fie ku wraczeniu częłto miewa. A tak obaczywszy ty to przyczł
- 25: ny: potrołze z łac daway dziecięciu. A zafię miey na to też bacżność, ia
- 26: ką rzecz albo wilkołć zrzucza. Ielłli kwalnołcią wonia ona nieczyłtołć
- 27: wywroczona, Tedy małz wziąć siedm ziarn białego kadzidla/ Ruty fu
- 28: chey łczypiot dobri, Ty rzeczł na miałki proch łtarłłzy/ zmieszay z łyrop
- 29: kiem rożanym/ **dowayze** [!] tego poranu dziecięciu z łac.
- 30: Zafię ielłliby to: czym dziecię wracza nie miało woniey kwalney, a
- 31: ni oczcianej barwy łladey, Tedy możelz temu **dzieci** [!] dać fok z wina w

31: groniech (wycisnionego) albo fok z Cidonij/ trożkę gwoździków tartich

32: przymieszawczy/ albo orzechu Muszkatowego/ á ocukrować/ y dawać

33: natłzczo dziecięciu.

strona: 43

Dziecinnych.

Lift. 43.

1:

O lękaniu przez **fen [!]** na dziecię.

2: **L** Ekanie na dziecię przez fen przychodzi: z wielkiego obżar=

3: łtwa iedzenia. A thak w tey przygodzie/ małz bronić richło

4: dziecięciu łpac po **iedzeuiu [!]** . K themu przed łamym położe=

5: niem/ rozmoczywłzy w przesnym miedzie palecz/ namaży

6: **one^{mv}** dziecięciu ięzyk, iżby tak łobie onę łlodkość mogło połykać, rożany

7: miodek też na to barzo dobry/ żołądek połila/ y łtrawność dobrą czini

8: Też takowemu dziecięciu, na każdy dzień czo połgrołzek zaważy, daj

9: poranu z Boragową/ albo włołskiego kopru wodką. Lektwarzu ktori zo

10: wą Dijapłiris/ arcolicon. Y też drijakwie trożkę z mlekiem możesz dać.

11: O ktorey Rafis piłze/ iże naprzeciw takowemu lękaniu iest rzecz barzo

12: dobra.

13: **Lekarłstwa dzieciom naprzeciw łwiętego Wa**

14: **łentego niemoczy.**

15: **T** A niemocz częłto dzieciom poki z łą: bywa/ ktorey niemo=

16: czy ty to znaki łą. Naprzod/ częłte płakanie/ przez fen łęka=

17: nie/ wyłkanie/ rozgorewanie/ á k temu czuchnienie z vłt. A

18: przychodzi takowa niemocz dzieciom z **wielkie^{so}** ozłania mle

19: kiem nieczyłtym/ nie zdrowym/ ktorego dziecię łtrawić nie może, á z **te^{so}**

20: dymy ku głowie łie podnołżą/ y tak głowę napełniaią.

21: Naprzeciw tey niemoczy/ żadne łepłze lekarłstwo, łako tego doy=

22: zrzcć/ aby **mleło [!]** ktore dziecię złie: było dobre/ zdrowe/ á iżeby łie barzo

- 23: nie ozfyłało, dla lepszego ƒtrawienia.
- 24: Potym na každy dzień takowemu dziecięciu day poranu lektwarzu
- 25: z apteki Dijamuſcum albo dijaploris czo połgroſza zaważy/ z czymkol
- 26: wiek dać możelz/ iedno nie z winem, Ale z włoſkiego kopru wodką/ bar
- 27: zo dobrze ƒluży. A wſzakolz naprzod Drijakwie możelz dać z mlekiem
- 28: rozmąciwſzy.
- 29: Też to maſz wiedzieć/ iż ta niemocz ſwiętego Walentego przycho=
- 30: dzi czałem z przyrodzenia/ czałem też z iakiey inſzey przygody. A tak w
- 31: męſzczyźnie: ieſtli we **dwudziętu [!]** á w pięci lat nie przeſtanie. A v bialey
- 32: głowy tego czału gdy na nie ſwoie rzeczy poczną bywać. Tedy takowi
- 33: ludzie do ſmierci z tą niemoczą zoſtaią/ thak męſzczyzna/ iako y biała
- 34: głowa.

strona: 43v

O niemoczach

- 1: Też dziecięciu takowemu/ ieſt barzo dobrze wpuſzczać oleiek Caſto=
- 2: reum/ Coſtinum: w nos po troſzcze/ dla wyſuſzenia nie czyſtoſci zgłowy
- 3: A przy tym ma takowe dziecię woniać roty/ y też aſſam fetidam (ż ap=
- 4: teki wziąwſzy.
- 5: Też na ſzygi ma być zawieſzono korzenie y naſienie Piwonijey. A
- 6: to w tęt czas ma być kopana Piwonija **dgdy [!]** kxiężycz z chodzi: przed o
- 7: ſtatnią kwadrą.
- 8: Theż Iemioła dębowa/ kxężyczna marcza/ na zchodzie kxiężyczna z
- 9: kuſze vſtrzelona/ á niſli do ziemie doleci podchwyczona: zawieſzona na
- 10: ſziję cierpiącego niemocz ſwiętego Walentego/ **baryo [!]** broní. Są in=
- 11: ſze rzeczy, A wſzakolz ty namienione/ więczyey ſą doſwiadczone.

12: **Lekarſtwa Na wyſzle ielito z ſtolcza.**

- 13: Dy z dziecięcia ielito wynidzie. Wezmi Pſidie, to ieſt ƒkorek
- 14: z iabłek Granatow/ Mirty/ czałek zołędziowych/ Rożey
- 15: ſuchey czyrwoney/ Ieleniego rogu na proch ſtartego, Ba=

- 16: lauffie/ á k themu gallafu/ każdego z nich rowno części ie=
17: dnego iako drugiego/ Thy rzeczy wŹytki przetłukłfy/ warz w wodzie
18: tak długo iż mocz onych rzeczy w wodzie zołtanie/ á w tey wodzie cie=
19: pley dziecię omyway.

20: **Na przeciw wydymanin [!] na stolcze: krom v=**

21: **czynku: lekarstwo.**

22: **V** Ydymanie przychodzi z zaziębienia/ naprzeciwko themu.

23: Wezmi rzeżuchy ogrodney garzć/ kminu kramne^{go} garzć,

24: vwarz w wodzie/ á potym mała ftarego włoż nie wiele. A

25: day dziecięciu pić.

26: Też Zywicza profta na węgle włożana [!] / á nad thym dziecię okadz

27: dobrze. Ieft k temu pomoczne lekarstwo.

28: **Naprzeciw glistam, kthore w zywoacie przeby=**

29: **waią dzieciom.**

strona: 44

Dziecinnych.

Lift. 44.

1: **N** Aprzeciw tym to glistam pierwsze lekarstwo. Wezmi wod=

2: ki z ftawy/ zmieszay z tą wodką mleko krowie, y day pić po

3: troźle dziecięciu.

4: Też vczyń plaftz z tych rzeczy. Wezmi kminu tartego,

5: zmieszay gi z wołową zołcią/ á na pępek przylož dziecięciu, pozdychiaią

6: glisty.

7: Też na glisty/ albo na wŹelkie chrobaki/ ktore leżą nie daleko ielitha

8: wychodowego. Wezmi bawełnę/ vczyń z niey czopek/ á rozmocz w pio

9: łynkowym oleyku/ wpuść gi tam w zadek dziecięciu.

10: Też omyy dziecię w wodzie, w ktoreyby było warzano [!] ziele Piołyn

11: z lićciem brzołkiniowym/ każdego chrobaka vmorzyfz w dziecięciu: tako=

12: wym kąpaniem.

13: Też k temuż mař mać barzo dobrą. Wezmi łoku z Piołynu wy=

14: cińnionego, trzy łoty, Zołci wołowej dwa łoty/ prochu Coloquintidy z

15: apteki/ trzy dragmy/ mąki pżenicżney trochę/ ty wżytki rzeczy zmieszaj

16: á na pępek dziecięciu przyłoż.

17: **Lekarżtwa na oprzenie/ ktore bywa około łon=**

18: **ka v dziecięcia: dla moczu włafnego.**

19: **N**A takowe rzeczy. Pořypuy Dragantem/ albo prochem, al

20: bo prochem czyrwoney Rożey.

21: Też na toż. Wezmi oleyku Rożanego/ dwa łoty/ bia=

22: łego kadzidla/ dwie dragmie/ Canfori trořzkę/ zmieszay thy

23: rzeczy řpołem cżifcie, á tim mieřtca oprzałe na nocz j poranu pomazuy

24: Tez k temuř biała małć, Ktorą zową de Ceruza/ barzo znamieni=

25: cie pomaga.

26: **Lekarżtwa naprzeciw fuchotam dziecinnym.**

27: **N**A fuchoty dziecięcze, Warz nogi y głowę řkopowe w wo=

28: dzie/ á tą wodą dziecię **kępać [!]** / á z kąpawřzy. Wezmi mařła

29: nie řlonego dwa łoty/ oleyku Fijołkowego/ Wieprzowego

30: řmalczu/ łot/ wořku/ z pułć ty rzeczy wřzytki řpołem/ á tym

31: dziecię wychłe namazuy: po przerzeżżoney kąpieli/ vznař **pomoz [!]** .

32: **Lekarżtwa na drzenie cżłonkow/ to ieřt rąk/ al=**

33: **bo nog v dziecięcia.**

strona: 44v

O niemoczach.

1: **W**Ezmi naprzeciw tey niemoczy/ z ktorey řořpolicie řwiętego

2: walentego, przychodzi. Tedy mařz wziąć oleyku Rożanego,

3: Nardowego też/ kaźdego z nich po łocie/ zmieszay ie řpo=

4: łem/ á namaży dziecięciu grzbiet wřzytek/ pocżawřzy od řzi

5: ie/ aż do zadku/ zagrzawřzy ciepło, Bobkowy też oleiek k temu ieřt dobri

6: **Naprzeciw kamieniowi dziecięczemu.**

- 7: **N**iegdy też przychodzi na dziecię ciężkie pufzczenie z boleścią
8: á z płacem wielkiem mokrzeń, często á po troźsze, A ktemu
9: chłopieczkowi, Przy tym częłtho sie podnosi członek. Znak
10: iest piazczyfłtego kamienia/ na tę niemocz. Wezmi/ flazu/
11: rumnu/ rozey wyfokiey: na ogrodzie roftączy/ ziela Nocz y dzień/ lnia
12: nego nafienia/ vwarż w wodzie/ á ofłhudziwłzy, w ciepłey kąp dziecię
13: dwa razy przez dzień. A potym oleyki/ rumienkowym/ á niedzwiadko=
14: wym fpołem zmiefzawłzy/ krzyże y dymionka ciepło namaży.

15: **Lakarzfłta [!]** na rozokofc/to iest aby dziecię fwi

16: **drem nie patrzyło.**

- 17: **N**Aprzeciw krzywemu wzrokowi to małz czynić/ abys dziecię
18: tak wkładała/ żeby na żadną fthronę/ ani ku gorze/ ani na
19: ftrony nie mogło patrzeć, Iedno telko na iedno miefłtce/ y
20: to ku fwieczy zapaloney. Iestliby iako na iedną ftronę oczy
21: ma nakrzywiało, Tedy natychmiał na onę ftronę małz poftawić fwie
22: czę/ żeby zafię onym fwiatłem wzrok nafzpoczony/ vproftował sie.
23: Theż gdyby sie oczy na prawą ftronę fzpociły: one^{go} dziecięcia, Tedy
24: ma być malowana iaka rzecz czudnym malowaniem na lewą ftronę:
25: położona/ aby tym obyczaiem: obaczywłzy thakowe rzeczy ono dziecię
26: na drugą ftronę, ku onemu malowaniu: nawracało oczy fzpothawe. A
27: to tak długo czynić małz, aże oczy sie fzpotaawe naproftaią.
28: A thu iuż **mąfłz [!]** dokonanie tych tho niemoczy dzieci młodych. A gdy sie
29: według tey navki fprawować będziefł, Nie mały pożytek y pociechę z ta
30: kowych lekarzfłtw: odzierrżyłz.

strona: 45

Lifł. 45.

grafika

strona: 45v

1: **O przyrodzeniu/ A fpofohu dwanaście miefłą**

2: czow/ A o fprawie ludzkiej: tych to czałow.

3: Styczeń napierwiey.

grafika

- 4: **S** Tycznia miefiącza: Małz dobre wino
- 5: pić niż krew pułzczać będziefz, Nie czo v kus pierwey. Trun
- 6: ku ku odmiękczeniu brzucha nieprzyymuy, częłto fie w łazni
- 7: myy/ rano iedz á nie wiele, bo przezliczne iedło okruthną zimniczę
- 8: płodzi. Ktoż pierwfzego. ij. v. vij. viij. á xv. dnia tego miefiącza krew
- 9: pułci/ tego roku vmrze/ grzymania thego miefiącza/ wiathry wielkie
- 10: tego roku á mnołthwo męki á walki znamionuie/ pokarmy gorące te=
- 11: go miefiącza ielć zdrowo ielć.
- 12: Styczeń powiada. Za czału mego krew pułzczać, nieielć pożytecz=
- 13: no. Iedno byłaliby tego potrzeba/ tedy day zaciąć tę żyłę w łkorze, kto
- 14: ra ielć nad palczem, Siropu/ albo trunku: nie przyymuy. Dzieczę ktore
- 15: fie narodzi/ zimnego przyrodzenia będzie.

16: Luty.

grafika

strona: 46

Lift. 46.

- 1: **L** Vtego miefiącza krew pułzcżay/ á trunki/ y włzytki rzecży
- 2: ktore chczefz/ osobno gorące: iedz á gich pożyway/ głowy
- 3: oftrzegay przed zimnem, Wina ani piwa w łazni nie piy.
- 4: Ktołz tego miefiącza/ dnia vj. á vij. krewby pułzczał/ tego
- 5: roku vmrze. A ktożby. xxvj. á xxx. dniow łtycznia. A trzecinałtheo dnia
- 6: Lutego miefiącza fie na rodził. Iego ciało aż do dnia łądneho w czale
- 7: zołtanie. Beda kxiądz/ tę rzecż ielć wyjawil/ á temu to pocztu dni rozu=
- 8: miey, tak porządnie cztąc, iako dniowie rozdzieleny łą ku miefiączom w
- 9: kalendarzech á w minucijach/ ale gdzie czcifz liczbę o pułzczaniu krwi/
- 10: tu licż dni od nowego á od nałtania miefiącza/ grzymały tego to mie=

- 11: liacza/ wiele ludzi á zwłafzcza bogatych: śmierć znamionuie. Tedyfz fie
12: chroń od zimna/ á krew z palcza pułzcżay.
13: Luty powieda, W mym czału krew pułzcżać vżyteczno iest, Lektwa
14: rzy vżyway/ wody nie piy. Dziecię kthore fie narodzi/ vbogie będzie/
15: świerz b z białą fkorą będzie mieć, á złodzieiem będzie.

16: **Marzec.**

grafika

- 17: **M** Arcza miefiacza częŝto fie myy á do łaznie chodz/ czyfć fo=
18: bie zęby, á trzy ie fołą, krwie nie pułzcżaj wracanie sobie cziń
19: dla przeczyŝcienia żołądka, dla zimnicze ktora każdego dnia
20: napada/ Czyń fobie warzenie przeciwne/ á flodkie iedz zaw
21: żdy/ nafienie ruciane/ ŝaławijowe/ koprowe (ale z ogrodnego kopru) O=
22: pichowego/ piotrufzczanego. Kto fobie. xvj. xvij. á xvij⁸⁰. dnia krew pułz=
23: czać będzie/ tego roku vmrze. A kto. xij⁸⁰. dnia: pułzcżałby krew/ wzrok
24: oczu fwogich: ftraci. Iestli tego miefiacza grzmi/ wielkie wiatry, żiznoŝć
25: zboża, á ŝwar miedzy ludzmi: znamionuie. Tego czału pieczyftich karm
26: vżyway/ á w łazni fie myy.

Gij

strona: 46v

- 1: Marzec powiada, czału mego krwie nie pułzcżay, trunku nie przy
2: muy/ parzenia nie vżyway. Dziecię kthore fie narodzi/ nagłe będzie w
3: ŝwey myfli/ á mnodzy fie iego będą bać.

4: **Kwiecień.**

grafika

- 5: **K** wietnia miefiacza krew pułzcżay, dla niezdrovia wątroby
6: á dla inney przekazy, **Surowe**, [!] korzenia nie iedz, dla parfzy
7: wołci á ŝwierzbu, ŝwieże mięfo iedz á nie wędzone, bo **znie**⁸⁰
8: przychodzi niemocz nagłego omdlenia. Kto. vj. vij. xv⁸⁰. dnia

- 9: krew pułzcza/ tego roku vmrze. Kto. viij^{go}. dnia krew pułci, w czterdzieści
10: dni vmrze. Kto. vj^{go}. dnia pułzcza/ oslepi. Kto pierwszego dnia miefiacza
11: Kwietnia pułci łobie krew/ albo thego dnia ranion będzie/ albo trunk
12: przymie/ ten wnet albo w richłym czałie vmrze. Grźmienie tego mie=
13: fiacza/ welele á, żyzne lato znamionuie á łmierć nie łprawiedliwych lu=
14: dzi. Tego czału brzucha przeczyłć/ á krew z nog pułzczay.
15: Kwiecień. Za czału mego vżyteczno ielt krew pułzczać, Ale załkur=
16: niey krwie nie ciągni. Dziecię ktore łie narodzi, niepłodne będzie.

17: **May.**

grafika

strona: 47

Według miefiaczy.

Liłt. 47.

- 1: **M** Ay miefiacz/ niektorim niemocznym przygodny ku zdrowiu
2: ielt/ ale niektorim nicz. Chczelzli zdrdw [!] być piy piołynek w
3: winie, Ale lepłzy y vżytecznieyłzy ielt w czyłtey wodzie. Wa
4: rzony piy osłodzić polny. Iedz łzałwiją/ rutę. Kto.vij. xv. á
5: xvij. dnia pułci łobie/ te^{go} roku vmrze. Grźmienie? znamionuie drogołć
6: w zbożu á głod tego roku. Wyłtrzegay łie od iedzenia głow włzelkiego
7: zwierzęcia á łkotu. Day łobie wąłrobną żyłę zaciąć, Pożyteczno ieltł
8: do napoiu włóżyć/ krwawnik/ łtarczek/ innych więczy zaniechay: tych
9: vżyway.
10: May. Za czału mego vżyteczno ielt z they żyły krew pułcić, czo ią
11: zową Medijana/ trunk przymuy/ zimnych pokarmow pożyway/ pio=
12: łynek piy. Dziecię ktore łie narodzi, łprołne: a włzak rołtropne bywa.

13: **Czyrwiecz.**

grafika

- 14: **C** Zyrwczia miefiacza/ małz pić wodę łtuzienną rano przed
15: iedłem, aby zachował zdrowie płucz, mleko warzone na wie

- 16: czerzy iedz. Vżyway Citwaru/ bukwicze/ á ftarczku. Ktho
- 17: vj⁸⁰. dnia fobie krew pułci/ tego roku vmrze. A iesthli grźmi
- 18: tego miefiacza/ żyzność zboża/ á rozliczne niemoczy na ludzie bądące
- 19: znamionuie. Picie wody zimney/ zagania piano gorzkość/ przethoż ią
- 20: małz rano pić z kwieciem bżowym, Takiełz fałatę iedz á wodę piy.
- 21: Cżyrwiecz. Cżafu mego iestli potrzeba: krew możelz pułzczać/ Lek=
- 22: twarzy vżyway, á wodę piy. Dziecię kthore fie narodzi, nie mądre będzie
- 23: wefele niczegoż nie poważy/ czoby czynić albo mowić miało.

24: **Lipiecz.**

Gij

strona: 47v

Według miefiaczy.

grafika

- 1: **L**ipcza miefiacza chczelzli zdrow być/ waruy fie od **zbytnie**⁸⁰
- 2: ípania/ od parzenia/ od rib ieziernych/ á krwie nie pułzczay
- 3: Thakiełz nie iedz kapufty ani gorących pokarmow. Napoy
- 4: twoy aby był z rutą/ z ízałwiją/ z Anyżem/ z Opichem.
- 5: Kto. xv. á xvij⁸⁰. dnia krew będzie pułzczać/ **te**⁸⁰ roku vmrze. Iestli grźmi
- 6: drogość znamionuie, á bydło mrzeć będzie, Ziły nie zacina, Ale z wierz
- 7: chu pifanych rzeczy vżyway kminu á iuż powiedzianych rzeczy
- 8: Lipiecz. Wmoy czas krwie nie pułzczay/ długo bez iedła nie byway
- 9: Iedz floniny/ parzenia nie vżyway/ flufznego ínu vżyway/ trunk przy
- 10: muy. Dziecię ktore fie narodzi, będzie wesołe á czyfte.

11: **Sirpień.**

grafika

- 12: **S**irpnia miefiacza iest czas nieprzełpieczny/ nie zachowalzi
- 13: fie od zimna: **zniemocznieeifz** [!], waruy fie od zimnych pokar=
- 14: mow/ częłto fie w łazni myy/ ftarzeczku/ poleiu/ á babki ku

- 15: wieczoru pożyway. Kto pułci dnia. xix. á xx^{go}/ thego roku v=
16: mrze. Kto pierwszego dnia miefiącza gdyż naftawa Sirpień krew pu=
17: łzcza/ albo będzie ranion/ albo trunk przyjmuie/ ten wnet/ albo naza=
18: iutrz vmrze. Dziecię ktore fie narodzi/ nie powiedzie fie ku dobremu,

strona: 48

O rządzeniu.

Lift.48.

- 1: ale złą śmiercią vmiera. Ieftli grźmi te^{go} miefiącza/ tedy mnodzy ludzie
2: zniemocznieią. Tedy fie waruy pokarmow zimnych/ te^{go} miefiącza łzko=
3: dliwych.
4: Sirpień. Czałow mogich krwie nie pułzczay/ Kapufty nie iedz/ od
5: rib fie waruy/ Cinamonu vżyway. Dziecię ktore fie tego miefiącza na
6: rodzi/ acźkolwiek czyłthego vmyflu á łprofnego/ A włzakże nie płodne
: będzie.

7: Wrzefień.

grafika

- 8: Rzefnia miefiącza nie kielo kęłow chleba mlekiem polne^{go}
9: rano przed iedłem ziefć, A włzego owoczu zrzałego vżyway
10: W napoiu łwym miey/ łtarczek/ Benedykt. A chczefzli z ży
11: ły pułzczać: możefz. Kto. xvj. á xvij^{go}. dnia da łobie pułcić, ten
12: tego roku vmrze. Ieftli grźmi/ obphitoć zboża á mordowanie mocz=
13: nych ludzi znamionuie. Tedy day żyłę zaciąć/ á przerzeczonych rzeczy v
14: żyway.
15: Wrzefień. W czału mym vżyteczno ieft krew pułzczać/ młody łyr
16: iefć, mołcz pić, trunk przyjmować. Dziecię ktore fie narodzi we włzech v
17: czynkoch łwogich łkromny będzie á łprawiedliwy łędzcza.

18: Pazdziernik.

grafika

Giiij

strona: 48v

O rządzeniu.

- 1: **P** Azdziernika mieściąca, ptactwo y czwornok zwierzęta y in
2: ne pożyteczne ielt/ krom raka/ albo tedy bywa ranion á na
3: każon od morzkiego gadu. Tody piy mořcz á iedz gęs wa=
4: rzoną. W napoiu miey Imbier/ gałgan/ Cinamon. Ktho
5: vj^{go}. dnia łobie krew pułci/ ten tego roku vmiera. Ieltli grźmi/ wiatry,
6: wielkie/ zboże y owocze drogie tego roku znamionuie. Imbir, Cinamon
7: mořcz będziefzli pił, Zdrow będziefz/ lenořci fie mařz warować, kozie mle
8: ko albo owcze á gwozdziki mořez ielć.
9: Pazdziernik. Za czařu mego krwi nie pułczay, w łazni fie nie myy
10: głow wřelkiego zwierzęcia á řkotu nie iedz/ trunku nie przyjmuy. Dzie
11: cię ktore fie narodzi/ złego przyrodzenia bywa á rzeczy nieprzyjemney.

12: **Liftopad.**

13: grafika

- 14: **L** Liftopadu mieściąca gorąco fie w łazni nie myy, Bo łą=
15: znia ielt przyřługowanie nieczyřtořci. Ieltli thego potrzeba
16: zařkurnią krew pułczay, Ale ořthrzegay fie od zimna. W
17: napoiu miey Imbier/ Cinamon/ Krzyřtał. Kto. xvj. xvij^{go}
18: dnia pułczalby łobie krew/ tego roku vmrze. Ieltli grźmi te^{go} mieściąca
19: obphitořć zboża á lato weřołe znamionuie. Laznia á nieczyřtořć thego
20: czařu řzkodliwa.
21: Liftopad. W mym czařie krwi nie pułczay/ aźby thego była pilna
22: potrzeba/ kozie mleko piy/ bo fie z tego krew rozmnaża/ y cudnořć czy
23: ni/ Trunku nie przyjmuy. Dziecię ktore fie narodzi/ řtrzelczem á opatrř=
24: nym y dobrim męřem będzie.

25: **Grudzień.**

strona: 49

grafika

- 1: **G** Rudnia ostrzegay głowy fwey od mrozow, abys czaly rok
2: zdrową głowę miał/ day sobie zaciąć główną żyłę, á myy
3: fie w łazni poko fie podoba. Topołą á Imbier iedz. Kto vj^{go}
4: vij. á xj^{go} dnia krew łobie pułci/ tego roku vmrze. Kto poſle
5: dneiego dnia na ſkonaniu Grudnia żelazem ranion będzie/ albo fyrop
6: á trunk przyymie/ wnet albo richło vmrze. Dziecię kthore fie tego dnia
7: narodzi/ nie będzie nakłonioo ku dobremu/ ale haniebną ſmiercią v=
8: mrze. Ieſtli vſlyſziſz grzmienie tego mieſiácza. wiedz że tego roku obphi
9: toć będzie wſzytkich potrzeb/ á dobri pokoy/ á dobroć miedzy ludzmi.
10: Przygodne ſą te^{go} mieſiácza wſzytki gorące rzeoży. Grudzień.
11: W czaſu mogim ieſtliże po trzeba te^{go}, z głowy krew pułzczaj
12: (ale nie kordem) Piernych pokarmow vziway, mułzkat
13: iedz, Trunku nie przyjmuy. Dziecię ktore fie na=
14: rodzi/ **łprawiedliwym [!]** ſędzcą będzie/ moc
15: ny á grubego ciała/ A wſzakże będzie
16: ſmyſlny.

- 17: **Według biegu niebieskiego/ ktoremu pan nad**
18: **wſzytkiemii rzeczami ſwiata te^{go}: mocz niezmię**
19: **rzoną dał/ kto chce na powietrzu zmienienie/**
20: **albo ktoreſzkokwiek [!]** rzeczy: czas ſłuſzny ku ſpra=
21: **wowaniu potrzeb wiedziecz/ aby było wie=**
22: **dziano iako tu na tey Figurze ieſt wypifano.**

strona: 49v

Przirodzenie Członki. znamion.	1: Czo ma być ſprawowano, gdy
-----------------------------------	--

		Mieściacz iełth w 2: ktorem znamieniu.	
grafika	3: Skop. Iełt przyrodzenia ogniŃtego/ cieple 4: go y fuchego/ panuie nad kolerą. Przyro 5: dzenie ma mężkie/ łmakom przełożon gorz 6: kiem farbam żółtgorączem. Dom Mar=	8: Głowie y obli 9: cżu: panuie.	10: Z kxiążęty/ z pany bogatemi/ y z inłzemi przełożonemi do= 11: brze rozmawiac. Rzeczy ktorem chcełz mieć richle dokona 12: nie y wypelnienie: pocżynay. Ale czo chcełz mieć dlugo a

	<p>7: łow, Tam y Słoncza powyzfzenie.</p>		<p>13: trwalo: nie poczynay.</p> <p>14: V lazni fie możefz myc/ w nowe odzie</p> <p>15: nie obloczyc.</p> <p>Ale głowy waruy żelazem vrazić/ albo leczyć</p> <p>16: albo też golic.</p>	
<p>grafika</p>	<p>17: Byk. Ieft przyrodzenia zimnego a łuche 18: go.</p> <p>Przyrodzenia</p>	<p>21: Szygi/ y gar</p> <p>22: dzielowi.</p>	<p>23: Gdy czo chczefz miec trwalego: poczynay</p>	

ieft	w tym
niewielkiego/	znamieniu
melan	24:
19:	Buduy/
kolijey.	dziedzicztwa
Venus	kupuy/
tam	Drzewa
dom ma	źczęp/
powyzżenia	winnicze
20:	na=
miefiączowo.	25:
	prawiay/
	na
	rolach
	fiey. z
	Paniami
	rozmawiay/
	wefela
	vży=
	26: way/
	żonę
	łobie
	poymi.
	Myfliechtwa
	patrzyc,
	Volý
	kupo=

			<p>27: wac: wŕzytko dobrze.</p>
grafika	<p>28: Bliznięta. Są przyrodzenia powietrzne^{go} 29: mężkie^{go}/ cieple ywilkie. Panuie nad kom 30: plerią krwie fubtelney/ nad fmakiem flod 31: kiem/ Nad ptacztwem czudnie fpiewaią</p>	<p>34: Pleczam/ ra= 35: mionam/ y rę 36: kam.</p>	<p>37: Rachunk dobrze czynic. Dziatki ku navcze dawac. V la= 38: zni fie myc y chędożyc/ ale baniek na ręku nie ftawiac, kup 39: czyc możełz/ y ptaki lowic.</p>

	<p>32: czem. Dom Mercuriułow/ Smokowe.</p> <p>33: powyzszenie y ponizzenie.</p>						
grafika	<p>40: Rak. Ieft przyrodzenia wodnego/ wilkie 41: go a zimnego. Przyrodzenia niewielskiego. 42: Flegmy pelen. 43: Dom miesiaczow. Iowiszo 44: wo powyzszenie y vpad.</p>	<p>45: Pierfiam Płu= 46: czam/ y flezio= 47: nie.</p>	<p>48: Dzień then iełth proznowania y pokoju. V lazni fie dobrze 49: myc y chędżyc/ odzienie nowe obloczyc. Przy maiu/ a przy</p>	grafika	<p>53: Lew. Ieft ogniftego przyrodzenia y cieple 54: go y fuchego/ kolerze panuie. Przyrodze= 55: nia mezkiego. Dom Sloneczny.</p>	<p>56: Serczu/ żo= 57: ładkowi/ grż= 58: bietowi/ y bo= 59: kom.</p>	<p>60: Dobry przyłthęp ku Krolom/ ku kxiążętom, żaday gich o 61: czo chczelz. Rzeczy ktore chczelz miec trwale: poczynay. O= 62: dzenia</p>

	<p>50: trawach roskołz plodzie. Krew kolerikom dobrze pufzczac</p> <p>51: V lektwarzu purgacją brac, kupczyc/ ale na morze/ ani na</p> <p>52: żadną wodę nie pufzczac fie.</p>		<p>łobie nieday przykrawac/ ani fie w nowe przybieray</p> <p>63: krwie nie pomyłay pufzczac, Ani żadnego lekarztwa nie</p> <p>64: pożyway.</p>
--	--	--	--

strona: 50

Liŕt. 50.

Przirodzenie
znamion.

Członki.

1: Czo ma być
Íprawowano: gdy
miefiac ieft w kto
2: rim znamieniu.

<p>grafika</p>	<p>3: Panna. Iełt przyrodzenia ziemnego/ zim</p> <p>4: nego y fuchego, przyrodzenia niewiełciego</p> <p>5: pelne melankolijey. Dom Mercuriułzow</p> <p>6: y powyżłze nie iego/ ale vpadek wenułow.</p>	<p>7: Zywotowi/ ie</p> <p>8: litam, y inłzem</p> <p>9: wnętrznofcia^m.</p>	<p>10: Dzień iełt frzedni. Dzieci na navkę możelz dawac/ piłmo czy</p> <p>11: tac. Liczbę od łwych piłarzow brac. Połelłtwo flac, kupo=</p> <p>12: wac y przedawac. z Paniami gadac y zakazowac łie gim.</p> <p>13: Zony nie poymoy. Bo dla nieplodnołci: załkrobiefz łie kozi</p> <p>14: raz w lełb.</p>
<p>grafika</p>	<p>15: Vaga. Iełt przyrodzenia powietrznego, cie</p> <p>16: ple y fuche/ wilkie, męzkie. Dom wenułow</p> <p>17: Saturnułowow powyzłzenie, ale vpad floń</p> <p>18: (cza.</p>	<p>18: Pępkowi/ bio</p> <p>19: dram, miechie=</p> <p>20: rzowi, y inym.</p>	<p>21: Dzień ten godny ku włzytkiemu/ iedno ku milowanu nicz,</p> <p>22: Przeday, kupuy, na drogę wyiełdz. Nowe odzienie oblołz</p> <p>23: Rzeczy ktorich richlo chcełz dokonac:</p>

			<p>poczynay/ w pierw= 24: łzey połowiczy te⁸⁰ znamienia: dobrze Malankolicom krew 25: pufzczac/ y włofy dobrze ftrzydz.</p>
<p>grafika</p>	<p>26: Niedzwiadek. Ieft przyrodzenia wodne= 27: go/ a tak wilkie a zimne. Niewieście, pel= 28: ne flegmy Dom marfow/ vpad miefiacow</p>	<p>29: Lonu/ y tham 30: innem rzeczam.</p>	<p>31: Tego dnia ieft dobra rzecz nicz niepoczynac, bo to ieft zna= 32: mię w fwey chytrofcy y fałefzności. V lazni fie możefz myc. 33: Purgacją brac. W drogę, ani na wodę/ ani po ziemi nie wy : (iezdz.</p>
<p>grafika</p>	<p>34: Strzelec. Ieft przyrodzenia ognifwego/ a 35: tak ciepły y fuchy. Mężki/ koleri obphity,</p>	<p>38: Lędzwiam/ y 39: vdam.</p>	<p>40: Dobry dzień ku kupiechtwu/ y ku myflicztwu zwierza ro= 41: zmagitego/ a nawięczey</p>

	<p>36: Dom Iowifzow/ powyzfzenie ogona smoko 37: wego/ a vpad glowy.</p>		<p>ftrzelbą. Z paniami fie dobrze wz= 42: igrawac. Z fędziami/ albo z navczonemi dobrze rozmawiac. 43: Flegmaticom dobrze krew pufzczac.</p>
<p>grafika</p>	<p>44: Kozorożecz. Ieft przyrodzenia ziemnego, 45: zimne a fuche. Melankolija w nim panuie 46: męzkie. Dom Saturnufow, Powyzfzenie 47: Marfa, a vpadek Iowifzow.</p>	<p>48: Kolanom y ży 49: łam pod kola= : (ny.</p>	<p>50: Rzeczy richle poczynay. Sprawę miey z ftharemi. Rolą 51: winnicze/ ogrody: kopay. Dziedzicztwa rozdzielay.</p>

strona: 50v

<p>Przyrodzenie znamion.</p>	<p>Członki.</p>	<p>1: Czo ma być fprawiono gdy mielziacz ieft w ktho= 2: rim znamieniu.</p>	
<p>grafika</p>		<p>6: Goleniam pa</p>	<p>8: Dzień dobry ku fianiu y ku</p>

	<p>3: Vodnik. Ieft powietrznego przyrodzenia 4: cieple/ a wilkie, męzkie/ Complexijey flicz 5: ney y subtelney. Dom drugi Saturnufow</p>	<p>7: nuie.</p>	<p>ŝczepieniu, y ku przenoŝzeniu 9: ŝie z domu do drugiego domu. Studnie kopac. y zrzodl do 10: bywac. Domy budowac. Fundamenty miaŝtam/ wieżam/ mu 11: rom: zakładac/ z ŝtaremi rozmawiac. Dziedzicztwa z kupo= 12: (wac.</p>
<p>grafika</p>	<p>12: Ryby. Są wodnego przyrodzenia, zimne 13: a wilkie, flegma w nim panuie/ niewieŝcie 14: Dom drugi Iowifzow.</p>	<p>15: Przyŝzwam y 16: ŝthopam/ y w 17: nogach niemo 18: czam.</p>	<p>19: V lazni ŝie myc. Roskoŝzy plodzic, vbierac ŝie wnowe odzie 20: nie/ po wodzie iezdz, okolo rib ŝie obierac lowiącz ie: ŝieci na 21: riby dziac. Purgaciją brac/ kupczyc. Przijaciele iednac, Zo=</p>

					<p>22: nę poiąc. Kolericom dobrze krew pułzczac.</p>
Przirodzenie płanet.	<p>23: Ktozem człoⁿ 24: kom w ludz= 25: iech panują.</p>	<p>26: Iakie obycza= 27: ie w ludziech: czinią.</p>	<p>28: Dari y doftoy 29: nofci gich</p>	<p>30: ktore niemocy 31: z nich: przychodzą.</p>	
grafika	<p>32: Saturnus. Miedzy pla 33: netami ieft nawyzłzi. Ro 34: dzaiowi ludzkiemu bar 35: zo przeciwny/ Y innym 36: rzeczą. Ieft przyrodze 37: nia zimnego y fuchego.</p>	<p>43: Vchu Pra= 44: wemu/ Sle 45: zionie. Melan 46: kolijey/ mie= 47: cherzowi, ko 48: fciam wiel= 49: kiem.</p>	<p>50: Człowiek bywa krną= 51: brny/ praczowity, lakomy 52: zawiftny/ plugawy/ chudi 53: krotki/ rzadko thakiego 54: nalefc, ołobny, waleczny, 55: milzczący,</p>	<p>58: Oracz dobry bywa: kto= 59: remu Sathurnus ieft pan 60: z vrodzenia. Panuie theż 61: Sukiennikom/ fzewczom 62: Garbarzom/ gornikom/ y 63: wfzelkiem robothnikom:</p>	<p>69: Pleura/ Sapka/ zimnicza 70: czwartego dnia, niedofta 71: tek w flezionie/ opuchlina 72: powietrza zarażenie/ bie= 73: gunka/ podogra/ liłzaie, Y</p>

<p>38: Według biegu na leniw= 39: fzy. Pan fekty Zydow= 40: fkiey. Planeta niefortu 41: ny wielkicy, mężki/ pel= 42: ny Melankolijey.</p>	<p>barzo iedzączy 56: zdradliwy, o Skarbiech 57: myfli.</p>	<p>64: ciężką/ albo plugawą ro= 65: bothę robiącym. Thym 66: Sathurnus z ftrony fwey 67: dziedziczthwa/ albo pań= 68: fthwa dawa: z takowych : (robot.</p>	<p>74: niemoczy z melankolijey.</p>
---	---	--	---

strona: 51

<p>:</p>	<p>Przyrodzenie płanet.</p>	<p>1: Ktorem człon 2: kom w ludziech: 3: panuią.</p>	<p>4: Iakie obyczaie w lu= 5: dziech czinią.</p>	<p>6: Dari y DołthoynoŃci 7: gich.</p>	<p>8: Ktore niemoczy z 9: nich przychodzą.</p>
<p>grafika</p>	<p>10: Iowifz. IeŃt przyrodzenia 11: męskiego/</p>	<p>18: Pluczam/ kofcia^m 19: małem chrzęŃlka^m</p>	<p>24: Człowiek bywa fprawie=</p>	<p>31: Czci y dołtoynoŃci w du= 32: chownych</p>	<p>35: Slinogorz/ kordijaka</p>

	<p>cieply y wilki 12: iako y powietrze. Plane= 13: ta wielkiew fortuny y las 14: ki każdemu prziwodzący 15: Bo ieft przijaciel wielki 16: rodzaiowi ludzkiemu. A 17: ieft barzo mierny.</p>	<p>20: wątrobie, w przy 21: rodzeniu mężkim 22: y w niewieściem 23: pokoleniu.</p>	<p>25: dliwy/ pocześny/ prawdzi= 26: wy/ lasawy/ świebodny, 27: wierny/ pokorny/ miłofier= 28: ny/ śromieźliwy/ przijemny 29: każdemu mily/ wyfokiew 30: myśli. Naboźny.</p>	<p>rzcźach dawa. 33: vmiejętność wprawie: śpra 34: wiedliwe rozśądzenie.</p>	<p>36: kurcz/ Odefźcie od pa= 37: mięci.</p>
<p>grafika</p>	<p>38: Mars. Planeta ieft nie= 39: fortuny mnieyźzey niźli y</p>	<p>47: Vchu lewemu. 48: Zolci y źylam.</p>	<p>49: Cźlowiek bywa gniewki= 50: wy barzo/ nie</p>	<p>57: Okrutność hetmańfthwa 58: na woynach/ przychodzącym: barwierstwo kto</p>	<p>62: Niemoczam z kolery 63:</p>

	<p>40: ne planety. Przyrodzenia 41: mężkie^{g0}/ gorący/ fuchy, o 42: gnifty, rodzaiowi ludzkie 43: mu przeciwny/ pan kolery 44: gniewu/ lotroftwa/ krwie 45: wylewania. Zwad y wa= 46: lek wżelkich: przyczyną.</p>		<p>ludzki/ nie= 51: zgodny/ pragnący zwady, 52: y śmierci ludzkiej/ gwalto 53: wnik/ niefromieźliwy/ dra 54: pieźny/ waleczny, śmiały/ z= 55: iedney śekty ku drugiej la 56: twie przyśtanie.</p>	<p>59: kowałśtwo/ y inne rzemio 60: śła albo roboty: ktore przez 61: ogień robią.</p>	<p>64: re richlo zabijaią: pa 65: nuie Mars. Iako śą 66: febra trzeciego dnia. 67: gorączkam, biegun= 68: kam/ ranam wielkim 69: plodu niedonośzeniu.</p>
<p>grafika</p>	<p>70: Słończe. Miedzy plane= 71: tami ieśt iako pan. Bo w</p>	<p>80: Ma w moczy o= 81: ko prowe [!] / fercze.</p>	<p>84: Ludzie thakowi śą wyśo 85: kich myśli/</p>	<p>89: Dawa czefarźtwa/ krole= 90: śtwa/ kxięśtwa/ woiewodz</p>	<p>98: Bołączk^{am}/ zamierz 99: knieniu w oczu/ kur</p>

<p>72: światłości y woczy: nad 73: inne iest mocniejszy y do 74: fthoynieyfy. Przyrodze= 75: nia iest cieplego y fuchego 76: ale miernie: nie thak iako 77: mars fzkodliwie/ Nad lu 78: dzmi, Krolmi, nad Lwy 79: nad orly/ nad Sokoly pa : (nuie.</p>	<p>82: mozg. wkołciach 83: bok prawy.</p>	<p>dowcipni/ opa= 86: trzni/ czudni/ vczciwi/ wy= 87: łokiey czci y ftanu wyłokie 88: go/ vftawiczne żądanie ma : (ią.</p>	<p>91: twa, ftaroftwa/ vrzędy, Y 92: infze pańftwa, znamienicie 93: przełożone/ tak wmieściech 94: na Zamkoch, we Vfiach 95: rządzenie dobra połpolite= 96: go: ktore bywa za laską y 97: za milofierdziem.</p>	<p>100: czowi/ Cordijacze, 101: częftemu omdlewa= 102: niu/ remie/ obrażeniu 103: vft: Słończe panuie</p>
--	---	--	---	---

strona: 51v

<p>Przyrodzenie planet.</p>	<p>1: Kthorem człon=</p>	<p>4: Iakie obyczaie w lu</p>	<p>6: Dari y doftoynofci 7: gich.</p>	<p>8: Kthore niemoczy z</p>
---------------------------------	------------------------------	---------------------------------------	---	---------------------------------

	<p>2: kom w w Ludziech 3: panią.</p>	<p>5: dziech czynią.</p>		<p>9: nich przychodzą.</p>	
<p>grafika</p>	<p>10: Venus. Ieft planeta for= 11: tunny: ale mniej niżli Io 12: wifz. Plci niewiełciey/ ieft 13: przyrodzenia zimnego a 14: wilkie^{g0}. Panuie nad rze 15: czami roskofznemi y we= 16: łolemi/ włzytki panie y paⁿ 17: ny ktore fie rady chędo^{g0}</p>	<p>21: Maciczy v pań y 22: łtroiom gich mie= 23: dzy nożnym. pier= 24: skam v panienek 25: Gardlu/ wonia= 26: niu/ pacierzom/ te 27: mu włzytkiemu 28: panuie.</p>	<p>29: Człowiek nie wielki by= 30: wa/ a włzakże do= 31: łyc vdziała. Roskofzny/ a 32: towarzystwo miluńczy. 33: milofierny, na panny rad 34: patrzy. A ieftli fie panna 35: vrodzi pod tą planetą.</p>	<p>40: Czołzkowiek z wielką 41: dowcipnością bywa łpra 42: wiano: to włzytko Veuf 43: ce [!] ieft poddano: Iako ieft 44: vmiejętność hawtowania 45: kołztownych rzeczy: y mi 46: łternego włzywania ko= 47: bierzow, albo namiotow</p>	<p>51: Ciężkości, skroni, maci 52: cze bolełci, Y bolełci w 53: miełtczach zkritych/ zim 54: nołci w żoładku, łtrzeka 55: nie około ferca, oziębnie 56: nie wątroby: Venus pa : (nuie.</p>

	<p>18: noszą: gich vbior włzytek 19: w fwey moczy ma/ y gich 20: łtroiom nadolnem panuie</p>		<p>36: tedy (acž nicz: ale aby we= 37: zrzeniem) miluie rada. Ci 38: ludzie radzi tańczią/ yko 39: źdy z nich rad miluie.</p>	<p>48: Milowanie/ łpiewanie/ y 49: na włzelkich przyprawach 50: granie: lutnie/ gęłli/ organ</p>	
<p>grafika</p>	<p>57: Mercurius. Iełt przyro= 58: dzenia przemiennego: we 59: dług iako łie ku ktoremu 60: planecie przytoczy. Iełtli 61: ku dobremu: tedy dobry</p>	<p>65: Ięzykowi/ fanta 66: tałijey [!] / pamięci, 67: źolci y rękam.</p>	<p>68: Cžłowiek bywa mądry, 69: dowcipny/ wymowny/ w 70: ielkiey chytrołci/ vporny 71: nie zkrzętny, w rzeczach</p>	<p>73: Cžłowiek bywa navczo 74: ny w gwiazdartzkiey nav 75: cze/ w muzycze/ w dziala= 76: niu licžby/ w rozmierza 77: niu rzcęży</p>	<p>82: Straczenie rozumu, od 83: pamięci odełzcie, niemoc 84: łwiętego walentego, dy 85: chawicza, włzytki łmut=</p>

	<p>62: z nim/ a ze zlym zly/ iefth</p> <p>63:</p> <p>rozmagity a tlukący fie:</p> <p>64: po niebie.</p>		<p>72: Íprawcza dobry.</p>	<p>trudnych, wna</p> <p>78: vkach miftrowskich/ w</p> <p>79:</p> <p>filozophij/ w</p> <p>kupiecztwie</p> <p>80: w wykladaniu ięzykow, 81: w rzeczach chytrich.</p>	<p>86: ki y fzeplunienie: od mer</p> <p>87: kuriufza przychodzi.</p>
<p>grafika</p>	<p>88: Miefiącz. Iefth zimnego</p> <p>89: y wilkiego przyrodzenia,</p> <p>90:</p> <p>wfzytkich planet przyro= 91: dzenie k łobie przymuie,</p>	<p>95: Mozgowi/ gło= 96: wie/ lewemu o= 97: ku, lewemu bo= 98: kowi/ Zolądko 99: wi/ fmakowi. Y 100: brzuchowi.</p>	<p>101: Człowiek bywa myflą= 102: czy wiele/ y tam y łam fie 103: bląkaiący/ boiazliwy/ nie</p>	<p>107: Komornikiem bywa/ nie</p> <p>108: wolnym człowiekiem/ piel</p> <p>109:</p> <p>grzymem/ żeglarzem/ ribi</p> <p>110: twem/ albo kufznierzem,</p>	<p>113: Sapka, fzlak: to ieft po= 114: wietrza zabicie, kolika, 115: zamulenie w żyłach, bie 116: gunka czyrwona, pania^m</p>

	<p>92: a tu na ten świat świą mo 93: czą szafuie a zpułzcza. Vo 94: dam wielkim/ rzekam: pa : (nuie.</p>		<p>104: śmiały/ szemrzączy/ nowe 105: rzeczy roznołżący/ a pod 106: czas też matający.</p>	<p>111: albo thym czo pieniądze 112: kują: to iest myńczarzem</p>	<p>117: gich rzecz przyrodzona. 118: Z miefiącza przychodzi.</p>
--	--	--	--	---	--

strona: 52

<p>1: Czo ma byc śprawiono: według względu miefiącza/ Ktory 2: wzdład bywa ku fiemi planetam.</p>					
<p>:</p>	<p>grafika</p>	<p>grafika</p>	<p>grafika</p>	<p>grafika</p>	<p>grafika</p>
<p>grafika</p>	<p>3: Dzień nie fortunny ku</p>	<p>17: Z ftharemi fie w pora=</p>	<p>24: V then dzień nicz nie=</p>	<p>36: Z ftharemi, y z oraczmi</p>	<p>42: Niefortunny dzień ten</p>

<p>4: Ńprawie wŃzelkiey. z kr</p> <p>5: olmi ani z Rxiążęthy [!]</p> <p>6: Ńprawy nie miey, z Ńzol=</p> <p>7: tyŃmy, ani z włodarz=</p> <p>8: mi rozmawiaiy, chroń</p> <p>9: Ńie oraczów y ludzi Ńta</p> <p>10: rich, w drogę nie wy=</p> <p>11: ieżdżay, Bo nicz do=</p> <p>12: brego nie Ńprawifz, tych</p> <p>13: wŃzech rzeczi namienio</p>	<p>18: dzenie złączay, z oracz</p> <p>19: mi Ńprawę miey, Bu=</p> <p>20: duy, orż, drzewa Ńzczep</p> <p>21: Vinnicze naprawiaiy: 22: miley Ńie chroń y nie o</p> <p>23: blapiaiy iey nieiako.</p>	<p>25: Ńprawuy, y owŃzem po=</p> <p>26: wŃciągay Ńie od wŃzel=</p> <p>27: kiey rzeczy z Ludzmi</p> <p>28: Ńtaremi/ zkrolmi/ zksią</p> <p>29: żęthy: nie miey Ńprawy</p> <p>30: żadney, Nie orż, nieŃz=</p> <p>31: czep, na drogę nie wy=</p> <p>32: chodz. Czos vmyŃlil</p> <p>33: działac: niechay, A od</p>	<p>37: rozmawiaiy, orż, Ńzczep,</p> <p>38: Siey, winniecie napra=</p> <p>39: wiay, budowania v pa</p> <p>40: daiącze potpieraiy/ a Ńta</p> <p>41: rich poprawiaiy.</p>	<p>43: a bez pożytku, Ńlug Ńo=</p> <p>44: bie nie iednay, czynŃszu</p> <p>45: nie wybieray/ ani gich</p> <p>46: ku Ńwemu pożytkowi</p> <p>47: zgromadzay, z krolmi</p> <p>48: z kxiążęty niepofiaday</p> <p>49: nie buduy nie Ńiey, ani</p> <p>50: ziemie orac: nie poczy=</p> <p>51: nay. Y owŃzem lepiey a</p>
---	---	---	--	--

	<p>14: nych oftrzegay fie. Bo</p> <p>15: ten dzień ieft filno nie</p> <p>16: fortunny.</p>		<p>34: fwey woley fie na czas</p> <p>35: powścięgni.</p>		<p>52: by wżego niechal.</p>
grafika	<p>53: Ve wżitkich rzeczach</p> <p>54: ten dzień ieft fortunny</p> <p>55: z ludymi [!] flachetnemi y</p> <p>56: zpralaty wielkimi roz</p> <p>57: mowę miej, na drogę</p> <p>58: wyieżdżay, w rzeczach</p>	<p>64: V ten dzień dobrze a=</p> <p>65: bys rady fzukał: od te=</p> <p>66: go kto ieft w prawie v</p> <p>67: czony, z Bifkupy, y z</p> <p>68: prelaty, z kanoniki: roz</p> <p>69: mawiay. Prawa, y v=</p> <p>70: ftawy ftarfzych przeciży</p>	<p>74: Na fądzie wten dzień</p> <p>75: dobrze fiedziec, zfędzia</p> <p>76: mi, z prelaty, z nabożne</p> <p>77: mi Perfonami dobrze</p> <p>78: gadac, okolo philozo=</p> <p>79: phijey fie dobrze obie=</p> <p>80: rac, krew ieftth dobrze</p>	<p>84: Czas przełpieczny w=</p> <p>85: drogę iechac, z rozma=</p> <p>86: gitemi fie navkami o=</p> <p>87: bierac a czytac ie, z lu=</p> <p>88: dzmi flachetnemi, z fę=</p> <p>89: dziami, z duchownemi 90: fie widac: ieftli kto ch=</p>	<p>94: Vfzelki vczynek pocz=</p> <p>95: ciwy: poczynay. Krole,</p> <p>96: kxiążęta y ine pany na</p> <p>97: pańfthwa przekladay 98: Burgkrabie, Raycze</p> <p>99: w gimieniu vftawiay, 100: z zakonniki y z prelaty</p>

	<p>59: thrudnych od łędziow</p> <p>60: poradę bierz/ krew pu= 61: łzczac: czas ieft wybor= 62: ny: ieftli iełzche k temu 63: ieft dobre znamię.</p>	<p>71: tay. Vłzelkie dobre rze</p> <p>72: czy: poczynay, y krew 73: pułzczay.</p>	<p>81: pułzczac: iedno trzeba 82: baczyć iżby łie znamię 83: zgodziło.</p>	<p>91: cze łaskę vnich zyskac 92: w czym, krew dobrze 93: pułzczac.</p>	<p>101: rozmawiay, krew pułz : (czay</p>
--	--	--	---	--	---

strona: 52v

grafika	<p>1: Czo ma byc łprawiano: według względu miefiacza: 2: Ktori wzgląd bywa ku łiedmi planetam.</p>				
:	grafika	grafika	grafika	grafika	grafika

<p>grafika</p>	<p>3: Dobrze iżeby fie koždy 4: tego dnia od wŕzelkiew 5: rzeczy wyŕtrzegal. Ry 6: czerzow y ludzi walcż 7: nych też aby ŕie waro= 8: wal, Na drogę wyiez= 9: dzic nie pomyŕlay.</p>	<p>10: V then dzień, konie y 11: zbroię ku walcze do= 12: brze kupowac, woysko 13: naprzeciw nieprzijacie= 14: lowi wywiefc y ŕzyko= 15: wac, Rzeczy w ogniu 16: twarde rozpuŕzczac, al 17: chimiczka navke ŕtro : (gic.</p>	<p>18: Dzień boiazni pelen, a 19: ku rozprawie z kxiążę 20: ty y z ludzmi ryczierz= 21: kiemi: niegodny. Nie= 22: ŕprawiay pokoiu/ iedna 23: nia, ani przymierza ża 24: dne^{g0}: bo takowa rzecz 25: kończa niebędzie mia= 26: ła dobrego ani <i>trwale</i>^{g0}</p>	<p>27: Z ryczerkiewi Ludz 28: mi rozmawiay. Rzeczy 29: wŕzelkie ku walcze ŕlu 30: żacze ŕobie ŕprawuy. 31: Bydło zkupuy/ ogień 32: ku alchimijey: podniec 33: ietli chczefz: <i>dobriczas</i> [!]</p>	<p>34: Przijaciol ŕobie nie ie= 35: dnay, Ani ŕobie miley 36: ŕzukay/ w towarziŕtwo 37: ŕie znikiem nie złączay 38: ŕlug nie przymuy na 39: ŕlużbę, w drogę nig= 40: dziey nie wyieźdzay.</p>
<p>grafika</p>			<p>60: Varuy fie od panow y</p>		

<p>41: Dnia tego rzeczy žad= 42: ney nie poczynay, ani 43: fie w niwecz wkladay, 44: zkrolmi, ani zkxiążęty 45: nie mow, Bo nie bę= 46: dziefz mial fortuny. Ie 47: dno czo by chcial miec 48: w filney thaiemniczy: 49: możefz czynic.</p>	<p>50: Dzień ten ieft fortunny 51: k tym rzeczą: ktore z 52: krolmi a zkzążęty ma 53: ią byc fprawowane, y 54: też z pany fwieczkiemi 55: iefthli od wyfokich pa= 56: now czci/ albo czego in 57: nego chcefz żędac: lat= 58: wiew otrzymałz niżli in 59: fzego cząfu.</p>	<p>61: od ludzi fthanu wyfo= 62: kiego, bo ten dzień ma 63: fie byc wyftrzezan od 64: wfzytkich rzczy, a ieft 65: lis baczny: fiedz doma 66: albo więcz miedzy lu= 67: dzmi bądz opatrny.</p>	<p>68: Rzeczy wfzelkie możefz 69: fprawiac, zkrolmi, zpa 70: nięty rozmawiyay pocz 71: ty gim fli. Iefthli rolą 72: będziefz oral: nie będz= 73: iefz na niey fzkodowal, 74: Będziefzli od panow 75: czego żądał: latwie mo 76: zefz otrzymac, przymie 77: rze z pany dobrze brac</p>	<p>79: Na fądzie nie fiaday, 80: ani fie pozyway/ z pany 81: wielkiemi, y tez z ludz 82: mi czelnemi: nieieft do 83: brze obcowac nie fzczep 84: ani buduy. V drogę za 85: dnym obyczaiem niepo 86: myflay. A thak lepiey 87: aby fie odwfzelkich rze 88: czy warowal.</p>
---	--	---	---	--

	<p>78: y</p> <p>iednanie</p> <p>dzialac.</p>
--	--

strona: 53

Lift. 53.

<p>1: Czo</p> <p>ma byc</p> <p>ŝprawiano:</p> <p>według</p> <p>względu</p> <p>mieŝacza.</p> <p>2: Ktori</p> <p>wzgląd</p> <p>bywa ku</p> <p>ŝiedmi</p> <p>planetam.</p>	:	grafika	grafika	grafika	grafika	grafika
:	grafika	grafika	grafika	grafika	grafika	
grafika	<p>3: Dzień</p> <p>ku weŝelu</p> <p>god=</p> <p>4: ny,</p> <p>wŝzaty ŝie</p> <p>chędogie</p> <p>5: oblocz</p> <p>a wnowe.</p> <p>Zonę</p>	<p>13: Ku</p> <p>milowaniu</p> <p>(ieŝthli</p> <p>14: maŝz</p> <p>pieniądze)</p> <p>czas ba</p> <p>15: rzo</p> <p>dobry, y</p> <p>ku inŝzem</p> <p>16:</p> <p>rzeczam:</p>	<p>24: Sługi</p> <p>ŝobie</p> <p>iednay, y</p> <p>25:</p> <p>robotniki:</p> <p>boc</p> <p>będa po</p> <p>26: wolni</p> <p>y wierni,</p> <p>w laz=</p>	<p>34: Czyŝty</p> <p>czas poiąc</p> <p>zonę</p> <p>35: wloŝy</p> <p>chędozic,</p> <p>ŝtrzidz</p> <p>36:</p> <p>traphic,</p> <p>panienkam</p> <p>ŝie</p>	<p>45: Sługi</p> <p>y dziewczki</p> <p>ŝluze</p> <p>46: bne</p> <p>dobrze</p> <p>iednac,</p> <p>w=</p> <p>47: drogę</p> <p>wyieźdzac.</p> <p>Ieŝt</p>	

<p>6: łobie poymi. Miley ło 7: bie nabyway. Poczty, 8: dary łlac dobrze: Czo 9: ktho miluie: otrzymac 10: moze, kupuy, przeday, 11: wdrogę wyiezdzy, kr 12: wie zbytniey vpufzczay</p>	<p>wyborny, mal 17: zeńłtwa iednay, A ku 18: miley fie przyfiaday, z= 19: paniami, y z pannami 20: fie oznaymiay, w nowe 21: odzienie fie vbieray, a 22: iefłli dobre znamię: kr 23: ew pufzczay.</p>	<p>27: ni fie miy, łzachy, karti z 28: kim kolwiek gray, tań 29: czuy, łpieway, ale fie ku 30: miley nie zbytnie przy= 31: mykay, mozefz zonę po 32: iąc, odzienie nowe day 33: przykrawac.</p>	<p>37: zakazowac, a z nimi ro 38: zmawiac. Malzoⁿkom 39: z łobą w ołobnołci do= 40: brze zchodzicfie, bo tak 41: plod za fortuną moze 42: richlo byc, krew pufz= 43: czay, odzienie przykra 44: way.</p>	<p>48: li kto chcze w malzeń 49: łtwo włęcpic: niechay 50: wie yz mu fie w nim 51: dobrze będzie wodzilo 52: Y infze rzeczy włzythki 53: ktore fą wefole a roz= 54: kofzne: fortunnie mogą 55: byc łprawowane.</p>	
<p>grafika</p>	<p>56: Mercurius</p>			<p>83: Vierze</p>	<p>89: Iełt dzień</p>

gdi	65: Okolo	76: Dziń	zkladay,	frzednie
będzie	nauk fie	[/] godny	wfzel=	for
57: z	obie=	ku wyfla=	84: kie	90: tunny
miefiączem	66: ray, w	77: niu	rzeczy	we
złączony:	kupieczywie	oratorow,	subtelne	wfzytkiem,
58: czyni	fw	legatow	wy	z
dzień	67: em,	78:	85:	91:
wefoly	albo w	poflow w	myflay,	Kanclerzmi
59: y	ktorim	rozmagithe	wnaukach	a zpifarz
chwalebny,	v=	79: ftrony,	ofo=	92: mi
Reieftri	68: rzędzie	liczbę,	86:	dobra
60:	infzem,	praktykę	bnych fie	fprawa,
fprawiay,	Czyń	80: dobrze	obieray.	kup=
rachunk	69:	fprawiac,	Sy=	93: czyc,
czin	rachunk,	dzień	87: ny na	pofoelltwa
61: od	dziathki	81: ofobny	naukę	flac, w
pfifarzow	ku	ku	wyfyly.	94: rzeczy
liczbę wy	70: nawcze	kupieczywie	88: krew	krzefcijańskie
62: bieray,	daway,	82: Y na	pufczay.	95: Ku
beneficij	Kancz	drogę		wierze
od pre	71:	wyiezdza=		fluzące
63: latow	lerzom j	: (niu.		96:
ząday,	nauczonem			dziatki na
w drogę	lu			navkę da
64:	72: dziem			97: (way
wyiezdzay,	fie:			
pošli fli.	przyłączay,			
	73:			
	Prawowac			

	lie mozefz, 74: kupczyc, krew pułzczac 75: w drogę wyyezdzy.	
--	--	--

H

strona: 53v

Wiofna.

- 1: grafika **N** A wiofnę fie wlyzt=
2: ki rzeczy odnawiaią/ bo od go
3: rączołci á wilkołci czałfu: zie=
4: mia fie otwarza. A rozmagi=
5: tych barw zioł y drzewa kwie=
6: cia rodzi. Tego czałfu Słońce
7: przechodzi thrzy znamiona. Na początku prze=
8: chodzi znamię Skopu. W połrzodku Byka. A
9: na końcu Bliznięta. Thego czałfu krew fie roz=
10: mnaża/ á miełtcze fwe ma w wątrobie Pierw=
11: łze trawienie iełt w żoładku. Drugie w wątro=
12: biech. Trzecie w **człoⁿkoch** tak iednoftayna krew porułzona bywa, á wlyzt
13: kiem **człoⁿko^m** przyrodzona gorączołć fie zachowawa. **te⁸⁰** czałfu: zła iełt
14: niemocz ktora przychodzi z **Wela^m**. Iako fą zimnicze czwartego dnia.
15: To iełt ktora człowieka dręczy każdego czwartego dnia. Nagorłza nie=
16: mocz ktora przychodzi z nakażoney krwi.

17: Iako zimnicze (kthore zową

18: Sinochus. A to krwie vpufzczeniem: vleczona bywa. Te^{gō} czaŕu lepiej

19: fie na zdrowiu maią łtarzi ludzie. A młodzi gorzey: lepiej barzo łtarzi

20: gorzey młode dzieci.

21: **Lato.**

22: grafika Ato ieŕt fuche a proŕziŕte. Tego czaŕu

23: nafienie zioła/ á owocze drzew zraią

24: W thym czaŕie Słończe troie zna=

25: miō przechodzi na początku Raka, w

26: poŕzrodku Lwa. Na kończu znamię

27: Panny. Tego czaŕu roŕcie á rozmna

28: za fie Kolera czyrwona, Kthora mieŕthcze ŕwo

29: ie ma w żołci. Przyrodzenie iey ieŕth gorące á

30: fuche. Od thąd przychodzą ludzie gniewliwi/ o=

31: łtrego rozumu/ á legczy. Oczyŕcienie ŕwe maią

32: przez wŕzy. Tego czaŕu lepiej fie na zdrowiu ma=

33: ią wodno krewni ludzie. Ale gorzey kolericzny: Lepiej łtarzy/ gorzey mło

34: dzi. Albo takowi gdyby w niemocz w padali czaŕu zimnego/ ry=

strona: 54

Liŕt. 54.

1: chley fie zgoij niź czaŕu **letnie^{gō}**. Bo gorącym ludziem: zimny czaŕ y in=

2: ne zimne rzeczy. Ale zimnym: gorące więczy przygodne łą. Bo iedno

3: drugie wygania. Przetoż **takowe^{gō}** czaŕu kolericzny á młodzi ludzie: zle fie

4: maią. Barzo zła niemocz tego czaŕu pochodzi z złey kolery á z wodno=

5: krewności. Tedy przyŕlufa więczy wzywać zimnych á wilkich. Bo A=

6: riŕzoteles mędrzec mowi: Podobna á rowna rzecz: k łobie podobne á ro

7: wne przyda/ nawięczy fie rozmnaża Iako gorączość gorączoŕci przy=

8: łożona, więczy fie rozgorewa.

Ieŕień.

<http://rcin.org.pl>

- 9:   **I** Eśnień iest zimna á fucha. Te^{go} czału
- 10: Słońce przechodzi troie znamion.
- 11: Przy początku Wagi. W poźrodku
- 12: Smoka. W kończu Strzelcza. Te
- 13: dyż owocze zrzałe zbierami. A przichodzi że noc
- 14: dniowi rowna w godzinach bywa. W tym cza=
- 15: fie rozmnaża fie kolera czarna/ á Melan. Tha
- 16: panuie w lewym boku, á miestce fwe w flezionie
- 17: ma. Przyrodzenia iest zimnego á fuchego/ prze=
- 18: czyścienie fwe ma przez oczy. Czini ludzi smutne
- 19: á gniewliwe/ ledaczo mowiącze/ á śpiącze. Nie
- 20: gdy takież na czas cznącze. W tym czaście lepiej fie mają prawie krew=
- 21: ni ludzie/ ale **flegmatykowie** [!] gorzey: dzieci lepiej/ śtharzy ludzie gorzey.
- 22: Zła niemoc tego czału iest: ktora przichodzi z melankolijey, ktora z krwi
- 23: **prchodzi** [!]. Te^{go} czału vżyway wilkich rzeczy á gorących.
- 24: Sercze rozumne czyni/ płucza w śpomaga ku wymowności rzeczy
- 25: Sleziona śmiech przywodzi/ żość gniew pobudza, Wątroba ku miło=
- : (ści pobudza.

Hij

strona: 54v

Zima.

- 1:   **Z** ima iesth przyrodzenia **zim nego** [!] y
- 2: wilkiego. Zimność zimy przichodzi
- 3: z tego yże Słońce przelifz daleko
- 4: oddalono iesth. Thedy w ten czas
- 5: tych troie znamion przechodzi. Na początku
- 6: Kozorożcza, ktore znamię iesth śpodnie. W po=
- 7: rzodku Wodnika. Na kończu Riby. Tego cza
- 8: śu dobrze fie mają na zdrowiu Kolericzn ludzie

- 9: ale wodno krewni: gorzey. Lepiey młodzienczy:
 10: gorzey ftarzy. Abowiem młodzieńczy á Koleri=
 11: kowie fą gorące^{go} przyrodzenia á bywaią fułzy.
 12: Ale wodnokrewni á ftarzy, fą wilkiego á zimnego przyrodzenia. Tego
 13: czału rozmnaża fie wodnoktewność [!], Bo miełtce łwe ma w płuczach,
 14: przyrodzenie iey iełt zimne á wilkie. Z tey przyczyny bywaią ludzie leni=
 15: wi/ Złey pamiceń [!] barzo łpiący, Bo nałladuią przyrodzenia zimy á
 16: wody/ á przypodobiaią fie wieku łtaremu. Przeczyłcienie ma przez nos
 17: y przez oczy. Zimnego czału vżyway gorących á łuchych rzeczy. Tediż
 18: iełt zła niemocz ktora przychodzi z wodnokrewnołci, Iako fą zimnicze
 19: kaźdego dnia napadaiące. A także ta kora [!] przychodzi z Koleri: iako iełt
 20: zimnicza trzeciego dnia.

21: Iełtli kto chce wiedziec według tich aspectow

22: na powietrzu przemiennołc: tych znamion y

23: planet w ktorich fie to przygodzi/ Ma baczyc

24: przyrodzenie.

:

25:	grafika	grafika	grafika	grafika	grafika	29: A	grafika	grafika	grafika	32:
Płanety						zwłazcza				Czału
defzcz						30: w				wiołny
26:						tych				33:
przynołzące						zna=				Lata
za						31:				y
27:						mionach.				Iełieni
tymia										34:
łpecty.										defzcz.
28:										Zimie:
grafika										35:
										łnieg.

	przez	zimny	10:	13:	15:
	defz	do	nymurzenie	trze	
	4:	8:	ze	y	dlu ^{go}
	czu.	trzeciego	głodzem:wiatr	trwaia	
		dnia.	11:	16:	
		vczyni.		ce	
				według	
				znamio ⁿ	

18:	21:	24:	27:	29:	32:
Zamarzni	Wiatr	Defzcz	Grzech	murze	Defzcz
a	ze	y	defzcz	na gwałtow=	
ozię	dżdżemgrad/	v	30:	33:	
19:	22:	al=	trpowietrzu,ny,		
bnwalthowny	25:	28:	defzcz, Albo		
Defzcz	y	bo askewicza	31:	grad,	
może	23:	wmiastobywa.	grad	y	
przemiennymadu		trzaskawica	34:		
byc	26:	trzaskawicza.			

wwodne^mznamieniu defzcz
krupifty.

35:
Lato.

:

36:	37:	39:	41:	44:	47:	49:	52:	Viatr	Mroz	53:	55:	58:	Zima.
Satu	Zach	murze	Wiatr	chmurno	Defzcz	Defzcz	Defzcz/	Lato.	z	z	Snieg/Mroz	chmurno	fcz,
	y	z	a	zimny	albo	albo		fniegiem	fniegiem	albo	odwilze	59:	
		pochmur	dlu ^{go}	zach=	wiatr					zach		fniegiem.	

	38:	40:	42:	45:	48:	50:		54:	56:	
	rofa/ albo defzczik	nością z Oziębienie	defzcz z =telo niem.	trwały albo niemały =telo wiatr.	murzenie terwały: we dług znamienia.	dlugo		murzenie nie: ale na powie= 57: trzu zachmurzenie		
grafika	:	Iańnośc	60:	62:	65:	67:	Wiofna.			
		z Powietrza	niem	Według	Viatr/ Viatr	albo	od			
		rofami.	przyro	=	zach=	flończa				
		61:	63:	66:	68:					
		le	dzenia	byw	znamienia	zachodu				
		od	64:	bywa:						
		polno	iańnośc/ albo			69:	za			
		(czy.	defzcz	chmurzenie						
				po.						
Iańnośc	Vielki	Zańnośc	Trzaskowice	Lat.						
powietrze	wiatr	a	yy	lyskawicze						
z	moż	powielyska	=	wjazd	towne					
rofami.	byc/lubie	zne.		z						
	y			defzczem						
	lyskanie									
:	Iowifz.	70:	72:	74:	Viatr	77:	Iefień.			
	Iańnośc	Viatr	V	bywa.	Od					

	na	od wodnych	zachodu		
	powie	polnoczna=	floń		
	71:	73:	75:	78:	
	trzu	filnymionach	cza		
	z	defzcz	wiatr/		
	wiatrem.	lu	y		
		76:	zach=		
		biezny:	79:		
		winych	murzenie.		
		ia			
80:	82:	inofc	84:	86:	Zima.
Skromn	Zimny	na	Mrozu	Snieg/	
a	wiatp	powietrze	delzenia	albo	
iafne	a		85:	od=	
81:	83:	iafnofc	87:		
powietrze	roz	na wilzenie.			
	od	powie=			
	polnoczy	:			
		(trzu.			

Nij

strona: 55v

1: Iako
poznac
przemiennofc
powietrza:
według
Aspectow.

2: grafika

grafika							Wiofna.	:
:	Marfz [!]	3: V znamionach w 4: odnych defzcz, w 5: inych przemie ⁿ nofc	6: Viatr wielki a 7: fuchy.	8: Mierne powie= 9: trze a defzcz.	10: Iafnofc y fuchofc 11: z wiatrem.			
12: V wilkich cza= 13: fem z gromem.	14: Powietrze fuche 15: Lyfkanie/ trazka 16: wicza/ grad.	17: Defzcz od zachodu 18: Slończa/ czałem 19: y grad.	20: Iafnofc powieth= 21: rza/ a potim grom 22: y lyskawicza.	Lato.	:			
grafika	:	23: Cieplo y defzczik 24: lubiezny.	25: Viatr fuchy z za= 26: chmurzeniem.	27: Iafnofc A mier= 28: nofc na powietrzu	29: Viatr fuchy y cie 30: ply/ ieftli wodne ^m	Iefień	:	

					31: znamieniu: defzcz
32: Odwilżenie mro 33: zu/ z pochmurno= : fcią.	34: Viatr a ciemne o 35: bloki.	36: Odwilżenie mro 37: zu z śniegiem.	38: Powietrze od= 39: wilżenie z iałno : (fcią.	Zima.	:
:	Słończe.	40: V wodnem zna= 41: mieniu defzcz/ ale 42: w innych: wiatr.	43: Viatr cieply, cza= 44: łem z defzczem lu 45: biezmem.	46: Iałnofc. Ale w= 47: wodnem znamie= 48: niu defzczyk.	Wiofna. :
49: Defzcz takiezf/ al= 50: bo według zna=	52: Viatr cieply, z po 53: lataniem śniegu.	54: Defzczu pokra= 55: pianie: Z malem	Lato.	:	

<p>51: mienia: wiatr.</p>		<p>56: pogrzymaniem.</p>				
<p>grafika</p>	<p>:</p>	<p>57: Według znamie= 58: nia iafno/ albo też 59: defzcz</p>	<p>60: Ciepło na powie 61: trzu/ a wiatr z de 62: fzczem.</p>	<p>Defzcz.</p>	<p>Iefień</p>	<p>:</p>
<p>63: Y thu tez według 64: znamienia: prze= 65: mienność: bywa.</p>	<p>66: Viathr bywa nie 67: wielki. Ale gdy 68: fie zeydą w tho</p>	<p>Vilkośc.</p>	<p>Zima.</p>	<p>:</p>		
<p>:</p>	<p>:</p>	<p>:</p>	<p>69: znamię Virgo te 70: dy defzcz trwa kie</p>	<p>:</p>	<p>:</p>	<p>:</p>

	71: lo dni.	
--	----------------	--

strona: 56

Liŧt. 56.

Iako poznac przemiennoŧc powietrza: według aŧpectow.	grafika				
grafika	grafika	grafika	grafika	grafika	
grafika	:	1: Wielkie obloki 2: poydą.	Deŧzcz y wiatr.	Wioŧna.	
3: Rofy cieple, albo 4: mały deŧzczyk	5: Viatr, y pochmur 6: noŧc.	Lato.			
:	Wenus.	7: Pochmurne oblo 8: ki będą, y wiatr.	Deŧzcz.	Ieŧień.	
9: Nie z krzętny by 10: wa deŧzcz, albo y	Viatr.	Zima.			

<p>11: wiatr: gdy ieft grafika w grafika</p>			
<p>grafika</p>	<p>:</p>	<p>12: Pochmurność/ al= 13: bo fniegu malo.</p>	<p>Wiofna.</p>
<p>14: Albo gdy ieft grafika 15: w poftaniu, czyni 16: wiatry zdefzczmi</p>	<p>Lato.</p>		
<p>:</p>	<p>Mercurius.</p>	<p>Zimie mroz wiel 17: ki dziala: gdy fie 18: złączy z miefiące^m.</p>	<p>Iefień.</p>
<p>Albo gdy będzie 19: w kozorożczu zna 20: mieniu.</p>	<p>Zima.</p>		
<p>Hiiiij</p>			

1: Tu sie poczyna Tractat/ To iest nauka pufzcza

2: nia krwie. A zwlafzcza ktora zyła naprze=

3: ciw ktorey niemoczy iest vzyteczna.

4: grafika

strona: 57

Krwie.

Lift. 57.

- 1: **R**afis perius/ to iest z Grecijey: zna=
2: mienity á ftari Lekarz: piŕze w iednych księgach ſwo=
3: gich. Gdzie piŕał o **pufzczniu** [!] krwie w thractacie pią=
4: tym. **Capitulu**^m. 14. tymi ſlowy. Ludzie z częſtheo á z
5: zbytniego pufzczania krwie: odmieniaią ſobie przyro=
6: dzenie/ á ſtaią ſie ſprawnieyſzemi ku rozmagitem nie=
7: moczam. Naprzod ku puchlinie/ drugie ku mdłofci zołądka y watroby
8: drzenie ſercza/ y paraliżową niemocz, Y teſz S. **Walente**^{go}: zbytnie á
9: częſte krwie pufzczanie: przynofi. **Bowie**^m krew iest nawyſſzi á na znamie
10: nitſzy ſkarb żywota: zdrowia człowieczego, Y kochanie duchow ożywia=
11: iących y poſilających człowieka. A tak kto vmnieyſza w ſobie krwie
12: bez potrzeby/ taki człowiek vmnieyſza y żywota. Abowiem richło ſie ſta
13: rzeie: ktori wiele wypufzcza z ſiebie krwie.
14: Zafię z omieſzkania zwycząynego krwie pufzczania/ przychodzą na
15: ony ludzie/ wrzedzienne/ Lozne niemoczy/ ogniowe/ pleuri/ ofzalenie,
16: duſznoć z ciężkością w pierſiach, Apoplexija/ tho iest nagła **ſmieć** [!]. Tho
17: mowi Rafis na mieſtczu przerzeczonym.
18: Drugie, tenze Rafis piŕze w tychze księgach: iż dzieci młode/ á ſta=
19: rzy barzo ludzie/ krwie pufzczać nie maią. Y zafię kthorzy ſą mdłych á
20: bolących zołądkow/ takieſz y wątroby złey: nie maią krwie pufzczać.
21: A wſzakofz Auenzoar znamienity á ftari lekarz piŕze: iż ſynowi ſwe=
22: mu we trzech leciech będączemu pufzczał krew w lożney niemoczy/ kto
23: re pufzczanie krwie było mu barzo vzyteczne/ tak iż z oney ciężkiej nie=

- 24: moczy richło wyfzedł.
25: Też czału wielkiej mdłosci: człowiekowi krwie niemafz pufzczać.
26: Też brzemienny niewieście niemafz pufzczać krwie/ a nawięczy pir
27: wżego/ wtorego/ y trzeciego kxiężycza: z kaźdey żyły.
28: Też lecie po świętey **Margorzęcie** [!] / aż do panny Marijey w niebo
29: wzięcia: niemafz pufzczać krwie/ wyiawłzy za wielką **porrzebą** [!] : thedy iuż
30: mułifz.

Hv

strona: 57v

O pufzczaniu.

1:

A tu iuz mafz wiedziec porząd: z kthorey żyły

2: naprzeciw ktorey niemoczy pufzczanie

3: krwie: fluzy.

: grafika

strona: 58

Krwie.

Lift. 58.

(*marg*) A (-) **N** Aprzod pufzczanie krwie z żyły ktora ieft na połrzd=

- 1: ku czoła/ oddala ciężkie bolenie głowy/ y k temu ofza
2: lenie/ trąd licza/ y wżelkie krofty z niego z pądza. Y k
3: temu bolenie oczu wśmierza y vleczą.
4: (*marg*) B (-) Też żyłki ktore są w kącikoch ocznych podle nośa
5: z obudwu ſtron zacięte pufzczadłem: iżby z nich krew
6: ſzła/ ieft wżyteczne takie pufzczanie krwie na rozmagite niemoczy oczne,
7: Iako na bolenie ciężkie/ naprzeciw zachodzeniu ćmą y bielmem/ y na=
8: przeciw czyrwonościam y rzezaniu pod **powiakami** [!] . Y k themu iañoś
9: wzroku takie krwie pufzczanie czyni.
10: (*marg*) C (-) Też żyłki ktore są w obudwu ſkroniach: pufzczaią z nich krew thym
11: ludziem ktorzy są złego ſluchu/ á nawięczy ktorzy maią bolenie wśzne

- 12: Y też naprzeciwko płynieniu łez z oczu/ thakiełz też bolenie głowy pułz=
13: czanie krwie z tych to żyłek: oddala.
14: (marg) D (-) Też krew pułzczona z żyłek ktore są prawie w łamych włzoch/ iełt v=
15: żyteczne naprzeciw oknieniu niedawnemu/ y też naprzeciw drzeniu gło
16: wy y łzumieniu włznemu.
17: (marg) G (-) Też żyłka ktora iełt na łamym kończu w połrzodku noła: pułzcza=
18: dłem otworzona/ ciężkość głowy/ y bolenie z czyrwonofcią oczu: odda=
19: la/ á pamięć połila.
20: (marg) H (-) Też krew pułzczona z żyłek ktore są w wargach/ iełt pożyteczna na=
21: przeciw okrołstawieniu włt/ warg/ y działł/ y k themu bolenie zębów od=
: (chodzi.
22: (marg) E (-) Theż zzavłznich żyłek krew pułzczona/ pamięć złą naprawia/ y kro
23: łtam włzelkiem na liczu łie mnożyćnie dopułzcza.
24: (marg) I (-) Też dwie żyłeczce pod ięzykiem zacięte/ naprzeciw Slinogorzowi są
25: bardzo dobre. Y też bolenie zębów y działł: włmierza. Flux główny łtano
26: wi. Y włztyki niedołatki włt oddala/ y k temu mowę vmacnia/ płuca^m
27: y pierłiam wolność czyni.
28: (marg) K (-) Też żyły ktore są w łzygi zacięte/ są bardzo pomoczne naprzeciw trę
29: dowi, á zwłafcza licznemu, ktori ze włzego ciała na wierzch ku liczu pły
30: nie. Przy tym małz wiedzieć: iż thy włztyki żyły przerzeczone po iedzeniu
31: we trzy/ albo we czterzy godziny maia być pułzczane.
32: (marg) dd (-) Też główna żyła/ ktorą we dwu miełtczoch pułzczaią/ to iełt w łok
33: ciu nad Wedijaną á v wielkiego palcza/ tha żyła ktorą zową główną

strona: 58v

O pułzczaniu.

- 1: iełt dołwiadczona naprzeciw pełnoći głowney/ boleniu y rozdymaniu
2: iey. Y też naprzeciw fluxom/ ktore w oczy/ w ramiona y też w pleczy w
: (łtępuia.
3: (marg) aa (-) Ta Medijana iełt żyła miedzy główną, á miedzy płućzną/ ta żyła
4: bywa otwierana naprzeciw ciężkościam pierłi/ y naprzeciw pleurze/ bo=

- 5: lefciam thaż głównym/ żołądkowym/ ferdecznym/ ftrzekaniu bokow/ á
- 6: zwłafzcza między ziobri/ á to ieft żyła poľpolita á wielka/ abowiem y z=
- 7: wierzchu y z nadolnych części ciała człowieczego: krew przez nią wycho
- 8: dzi. W kordijacze poľpolicie z lewey ręki maľz puľzczać Medijanę. Bo
- 9: tam z tąd krew nakażona gruba wychodzi. Ale ktoby chciał dla famey
- 10: obphitoľci krwie vpuľcić/ tedy z prawey Medijany lepiej maľz vpuľcić.
- 11: A wľzakoż nie zawżdy ią dobrze barwierze trafuią.
- 12: (*marg*) x (-) Też Bafilica. Ieft żyła w łokciu pod łamą Medijaną: Zową ią
- 13: też Pľuczną/ ale Doctorowie Wątrobną żyłą zową. Abowiem w bo
- 14: lefciach **watroby** [!] / y w rozmagitych niemoczach iey/ ktore przychodzą z
- 15: obphitoľci złey krwie. Y takiefz w pleurze/ y w boleniu wątroby/ y theż
- 16: komu zbytnie noľem krew pľynie/ ta Bafilika/ tho ieft wątrobną żyłą
- 17: vżytecznie bywa puľzczana.
- 18: (*marg*) bb (-) Też Bafilica na lewey ręce takiefz pod Meddijaną dobrze od bar=
- 19: wierza zacięta/ boleľci fleziony/ żołądka gafi. Takiefz też pľuczne y bo=
- 20: kowe ftrzekanie vľmierza, naprzeciw pleurze wľpomaga, y pľynienie zby
- 21: teczne krwie z noľa vcina. A wľzakoľz gdy iey dobrze nie zatnie: wnet rę=
- 22: ka puchnie/ z boleľcią wrzod fie potym czyni/ za kthorym ropa z rany:
- 23: pľynie/ y reka fie kurczy/ á to gdy fuchey żyły doľięże/ ktora ieft przy ł
- 24: mey Bazylicze.
- 25: (*marg*) z (-) Też Pulfatilis/ te ieft pulľowa żyła otworzona/ naprzeciw kordija=
- 26: cze ieft barzo pomoczna.
- 27: (*marg*) ee (-) Też żyła ktora ieft między wielkiem palczem á vkazuiącym: zowie=
- 28: my też główną/ abowiem naprzeciw głównem niemoczam z doľwiad=
- 29: czenia częľtego/ ieft wielkiey pomocy/ y theż naprzeciw űinogorzowi,
- 30: boleľciam zębowym/ ocznym: ieft vżyteczna/ á więczy odwracza krew
- 31: pľynącą na mieľtca przerzeczone/ ale główna z łokcia więczy wywo=
- 32: dzi/ wykorzeniaiącz gruntownie.
- 33: (*marg*) cc (-) Też krew puľzczona z żyły ktora ieft między maľem palczem v ręki,
- 34: á między pierciennym/ poľpolicie pľuczną zowiemy, á **poľocinie** [!] Sal

35: uatella/ iest dobra á vżyteczna, tak w nakażeniu/ iako y w łamym ob=

strona: 59

Krwie.

Lift. 59.

- 1: phitowaniu krwi/ á nawięczy z prawey ręki: naprzeciw żółtey niemo=
2: czy/ ftrzekaniu w prawym boku/ y theż pierfi przczyłcia/ y głowie po=
3: maga. A ma być w ciepłey wodzie ręka naparzona, dla więtfzey znacz
4: nołci żyły/ y po zacięciu połzczadłem zafię w ciepłey wodzie ma być rę
5: ka dzierzana/ aby tym łwiebodniey krew płynęła.
6: Też żyła v lewey ręki na tymże miełtczu/ to iest między małem pal
7: czem á pierzcieniowym, połączinie ią zową Saluatella/ ta żyła wywo
8: dzi krew od fleziony, á tak naprzeciw quartanie/ ktora przychodzi z ob=
9: phitołci krwi nakażoney: iest pomoczna ku otworzeniu. Y też w naka=
10: żeniu głowy **taktem** [!] ludziem ktorzy rozum traczą. Y też w boleniu krzi
11: żow/ y też w denney bolełci: ktora w lewę nogę od fleziony włtępuie/ iest
12: łilney pomocy otworzona lewa płuczna żyła/ to iest Saluatella.
13: Też żyły pod kolany zacięte/ łą vżyteczne ludziem/ tym ktorzy nie=
14: mogą dobrze chodzić.
15: Też żyłki kthore łą przy łyftach/ y też przy goleniach otworzone/ łą
16: vżyteczne naprzeciw bolełciam goleni/ łyftow y nog włzytkich/ á bia=
17: łem głowam przyrodzoną niemocz załtanowioną porułzaią.
18: Też żyła ktora po łyfcie idzie, rzeczona Zaphena zacięta/ połpolicie
19: białem głowam iesth pomoczna ku **porułzenin** [!] łwey rzeczy/ á męłczyz=
20: nam dymienicze rozriwa/ tak iż zginie dymienicza/ gdy wczas będzie v
21: pułzczona/ takiefz kazdy wrzod/ macicze bolenie, nyrek/ mołzen męłkich,
22: y krzyżow: roztargawa, Scijatikę y włzelką podogre leczy.
23: Ziłki nad kołtkami/ ktore niełą między nogami zacięte pułzczadłem:
24: pomagaią tym ludziom ktorzy bolenie maią w biodrach, Y też naprze
25: ciw bolełciam y napuchnieniu mołzen męłkich.
26: Też żyłki dwie/ ktore łą nad kołtkami między nożnemi: pułzczadłem
27: zacięte/ porułzaią łwoię rzecz białem głowam/ á zwłafcza thym ktore

- 28: po złączeniu nie dobrze się czyścią. Y takim ludziem ktorzy kamień pias
29: czyłty cierpią: pomagaią.
30: Też żyłki ktore są pod kołtkami między nożnemi/ pożythecznie by=
31: waią liekane pułzczadłem: takim ludziom ktorzy miewaią puchliny
32: nad kołtkami w łycie z zapaleniem á z czyrwonością.
33: Też żyłka v małego nożnego palcza/ ieft vżyteczna ku pułzczaniu
34: Íniey krwie tym ludziom ktorzy krołtki na nogach y naliczu miewaią.
35: Też żyła v wielkie⁸⁰ palcza v obu nog zacięta/ pomaga naprzeciwno
36: podogrze boleściam biodr, łyftow/ **łyteż** [!] członku **męzkie**⁸⁰ tajemnego. y kte
37: mu boleści oczne vkrania/ fwierzbieńie y krołtki nożne: oddala.

strona: 59v

O pułzczaniu.

- 1: **L** Etnie^o czału pułzczay z prawey reki krew/ á zimie z lewey.
2: krew czyrwona szarłatowey barwy/ gładka/ á gęłta,
3: Przyrodzenie człowiecze zdrowe znamionuie.
4: Krew szarłatowey barwy/ á około wśzedy biała: ku ser
5: wadcze podobna/ vkazuie kafzel á reumę.
6: Krew żółtawa k siarcze podobna/ á kthora sie wnet zgęłtnie á iako
7: nałomi. Vkazuie przyrodzenie tego człowieka że richło zginio.
8: Pełnia miełącza waruy krwie pułzczać.
9: Kto ije czołnek rano przed wśzem iedłem á piciem, Then sie nie bogi
10: niezdrowia/ ani niemoczy z wody czudzoziemłkiey/ ani z powietrza prze
11: miennego.
12: Takiełz czołnek ieft vżyteczny pierłiam. Ale gorczyca głowie, A ieft
13: liby tego niezmiernie vżywał: oboie szkodliwe ieft.
14: Po iedzeniu grufzek/ patrzay dobrego napoiu vżywać: niechczelzli w
15: mdłość wpać.
16: Gdy trunki przyimuiesz/ tedy krwie nie pułzczay/ ani małżeńłkiego
17: vczynku czyń. Piołynkowy napoy człowiekowi zdrowy ieft.

18: O czafiech krwi pufzczania.

- 19: **W** Yborny czas krwi pufzczania bywa zawždy: gdy ieft mie=
20: liąc w znamioniu godnē. *Aspecte^m* ktorem ztich. **grafika**
21: złączony ku ktoremukolwiek z tych płanet. **grafika**
22: Godne znamiena ku pufzczaniu krwi Flegmatycom.
23: **grafika** Colericom. **grafika** *Melaⁿkolicom*. **grafika** pierwŹza część, al
24: bo połowicza w tych znamionach ma być: kto chce flufznie á pożytecz
25: nie krew pufcić.
26: Zadny człowiek nie day łobie żyły zaciąć/ ani baniek łtawiać z *te^{g^o}*
27: członku/ w ktorego członka znamieniu: miefiącz wypełnia bieg łwoy.
28: Gdy dobri czas krew pufzczać: Tedy teź dobrze bańki łthawiać. Bo
29: w tym niemałŹ żadney roznołci/ telko iŹe przed pełnią krew/ á bańki po
30: pełni. To oboie flufznie y pożytecznie bywa pufzczano.

strona: 60

Baniek.

Liłt. 60.

1:

Tu zafię małŹ naukę o *biańkach* [!]: na ktho=

2: rim miełtczu połstawione: k czemu flufą.

: **grafika**

- 3: **P** Rzitym małŹ naprzod wiedzieć: iŹ bańki wiećzey czyłcią cia
4: ło ode krwi złey ktora ieft pod łkorą/ nizli krew z żyły wy=
5: pufzczona. A *wieczey* [!] bańka wyciąga łubtelną krew zciała
6: człowieczego: nizli grubą. A tak bańki barzo małŹ łą vży=
7: teczne ludziom ktorzy łą grubego á pełnego ciała/ dla *te^{g^o}* iŹ telko krew
8: łubtelną z nich ciągną/ á miálŹza y gruba w nich zołtaie. WłzakolŹ ma

strona: 60v

O pufzczaniu.

- 1: być pufzczadłŹ łzyrokiego kończa v takich ludzi/ aby tym łnadniey krew

- 2: gruba wychodziła. O thym Auicenua piŕze w pierwŕzych księgach/ w=
3: czwartym rozdzieleniu. Capitulo. 20.
4: Drugie. Bańka lepiej ciagnie krew: gdy ŕie ciało dobrze w łazni za
5: grzeie: niŕli tak na fufzy/ á k temu gdy bedzie mieŕtce gęboko puŕcza=
6: dłem poŕiekano.
7: aprzod Bańki ktore bywaią ŕtawiane od niekthorich ludzi
8: na ciemieniu łą nie poŕyteczne. A to iŕ głowę mdlą, rozum
9: y baczenie przyrodzone kaŕącz.
10: Bańki pod garłem, to ieŕt pod brodą ŕtawiane, łą dobre na
11: przeciw zębowemu boleniu/ y teŕ garłowemu/ policzkowemu/ y wŕzyt
12: kiej głowy bolenie vmnieyŕzaią.
13: Teŕ bańki pod pierŕiami ŕtawiane, zbyteczne płynienie krwi noŕem
14: y białem głowam ŕwoię rzecz ŕtanowią (Nie trzeba gich ŕiekać.
15: Teŕ bańki niŕey troŕzkę dymion poŕtawione/ łą vŕyteczne ku roztar
16: gnieniu puchliny y kaŕdego wrzodu ŕtroiow męzkich, y teŕ wrzedzienicz
17: vdow y wŕzytkich nog.
18: Teŕ bańki nad kolanmi ŕtawiane/ ciagną krew gorącą ze wŕzego
19: ciała/ y wrzedzienicze wŕzelkie od niey giną.
20: Teŕ bańki na łyŕtoch poŕtawione/ krew przeczyŕciaiå/ y ŕwoię rzecz
21: białem głowam poruŕzaiå.
22: Teŕ bańki nad koŕtkami ŕtawiane/ ŕwoię rzecz białem głowam po
23: ruŕzaiå/ y naprzeciw denney niemoczy pomocz daiå/ takieŕ y podogrę
24: (leczą.
25: Teŕ bańki na ŕamem wierzchu głowy poŕthawione, daiå po=
26: mocz naprzeciw zaćmieniu ocznemu/ y kazdey niemoczy gich. Takieŕ
27: naprzeciw oŕzaleniu, łą doŕwiadczone/ iedno telko pamieć mdlą.
28: Teŕ bańki w tyle głowy poŕtawione/ oczom barzo pomagaiå, kroft
29: ki ktore bywaią w dziąŕlach w vŕciech: ginå/ cięŕzkość brwi/ y czuchnie
nie vŕt oddalaiå.

- 30: Też bańki na studzionkach poſtawione, bolenie ramion y ſzije: odehy
: (mują.
- 31: Też bańki pod łamemi łopatkami poſtawione, ciężkoſci pier=
32: ſi y bolenie gich wſmierzają.
- 33: Też bańki nad nerkami poſtawione/ to ieſt na krzyżu, wrzedzienicze
34: wdow/ y wſzitekich nog y boleſci ich. Y takieſz bolenie krzyżow, miechierza
35: oddalają.
- 36: Theż bańki n biodrach przyſtawione/ ze wſzytkiego ciała krew wy=
: ciągają.

strona: 61

Baniek.

Lift. 61.

- 1: A tak przrodzoną chorobę białem głowam poruſzają/ y wſzytko ciało
2: y czyſcią
- 3: Też bańki pod połrzytki przyſtawione/ kroſtkam ktore ſie na biodrach
4: czynią y też na połrzytkach: ſą wżyteczne.
- 5: Też bańki nie mają być ſtawiane wnetki po naſtaniu, ani na z cho=
6: dzie kxiężycza/ ale pod pełnią á po pełni/ abowiem tego czaſu krew y in
7: ſze wilkoſci ſą więtfzey obphitoſci: niźli ſkoro po naſtaniu albo na z cho=
8: dzie kxiężycza.
- 9: Też bańki mogą być wpotrzebie dzieciom wetrzech leciech ſtawiane
10: y we dwu leciech ſiekane. Ale daley Auicenna nieradzi/ tho ieſth w roku
: (dziecięciu.

11: **Rządzenie barzo dobre przeciw powietrzu mo=**

12: **rowemu: y teſz lekarſtwa niemniey**

13: **dobre y doſwiadcz=**

14: **ne czaſu tegoſz.**

15: **Naprzod ktore ciała ſą ſkłonnieyſze ku zaraze=**

16: **niu powietrza morowego.**

- 17: Ciała krwi nieczyſtey/ wilkoſci złych á zbytnich pełne/ w=

- 18: prożnowaniu/ w obżarstwie/ w śmiłstwie wstawicznym prze=
19: bywającze/ są na skłonnieysze ku zarażeniu powietrza, By
20: też dobrze moru niebyło/ w takowej pełności a w niemier=
21: nem chowaniu/ ku wielu niemoczam rozmagitem a zwłaszcza ku długie^m
22: febram: przychodza [!] . Też ciała gorącego przyrodzenia/ iako są wiele
23: krewne/ kolericzne/ są skłonnieysze ku zarażeniu/ niżli ciała zimne. Też
24: ciała młode iako są dzieci/ tych ciała więzcy niżli ynych ludzi pręd=
25: częysze są ku zarażeniu, Ale ciała dobrej krwi a czystich wilkości/ y w=
26: mierney śprawie chowaiacze sie/ nie łatwo przyjmują porużenia: po=
27: wietrza iadowitego/ ale mu śnadnie przeciwią sie/ a duchy żywotne
28: śercza chronią, rownie iako słońce gorącością swoją/ wilkości grube z

I

strona: 61v

Rządzenie czału.

- 1: ziemie pochodzące y mgły gęste: rozpuszczą a od siebie odpędzą/ a tak
2: powietrze czyści/ A przeto trzeba aby tę radę trzymał, Naprzod aby
3: ciała od złych a zbytnich wilkości były wyprożniony a zawsze dobrem
4: wtrzymawaniem y podczas lekarstwa były dzierzany/ abowiem ktho
5: sie chce od powietrza morowe^{go} wchować/ ma krew y inze wilkości do=
6: bre od złych wyczyści/ a tak ciała czyste przepiecznieysze są ku odpiera=
7: niu przeciw iadowitości powietrza, Przetofz hoyność krwi iestliby była
8: dla nie miernego chowania/ albo też iestliby była skażona/ tedy iey v=
9: mnieyszyć puszczaniem: iest wzyteczno/ czału wiofny a z włascza z me=
10: dijany/ bo w potrzebie pilney wszelkiego czału może puszczac krew, Gdy
11: lecie: tedy w godzinę chłodną/ to iest gdy słońce wschodzi/ możesz pu=
12: ścić yle przyrodzenie może ścirpieć/ Przemienność krwi iestliby była a
13: to dla zmieszania ynfzych wilkości znią, tedy takowe rzeczy za lekarstwo
14: brać ktoreby czyściły krew, iestliby krwi niewiele było/ aniby była
15: skażona/ ale iestliby było ynych wilkości złych zgromadzenie: tedy nie

- 16: pułzczeniem krwi pomagać: ale dobrą purgacją maią być wypędzo=
17: ny, á to nie zaraz gwałtownie, ale po kielokroć lekką purgacją, z odmięk
18: czaniem żywotha, Inaczey iestli kto działa: tedy w łobie mocz przy=
19: rodzoną y fiły mdli/ á tak podawa drogę ku richłemu zarażeniu łam
20: łiebie od powietrza morowego, Bo wekrwi zależy włzytek żywot czło=
21: wieczy/ kto ią bezmiernie á nie potrzebnie pułzcza: łam fię żywota zba=
22: wia/ bo włzytko przyrodzenie nią trwa, Też włzytki przyrodzone wilko=
23: łci ciało łprawuią/ á bez potrzebnie y łkodliwie czałem pomoczą lekar
24: łtwa bywaią wypadzany, Gdy kto ma krew pułzczać zawždy łie oto
25: radz ludzi vmieiętnych/ bo tego iest potrzeba.

26: **Przebywanie twoie w iakiem powietrzu**

27: **ma bicz.**

- 28: Howay łie w powietrzu zdrowem á przewiewaiączem/ á
29: rano przeciw łłonecznemu włchodu okna otwieray aby łłō
30: cze do gmachu wchodziło/ á powietrze w niem wyczyłciło,
31: Wiatru z południa ołtrzegay łie/ á przeciw południu okie^m
32: nie otwieray/ wieczor zawždy okna otwieray na poł noczy/ aby wiatr
33: z połnoczi tve miełkanie przewiewał/ bo ten wiatr iest na zdrowłzy á

strona: 62

Morowego powietrza.

Liłt. 62.

- 1: łwem przewiewaniem powiethrze łkażone zagania precz/ Poniem do=
2: bry iest wiatr od włchodu/ á pothym od zachodu/ Z południa wiatr
3: iest na gorłzy/ bo iest przyczyną powietrza morowego. Przetolż zdrowie
4: człowiecze iest przemiełzkawać w powietrzu łwiebodnem/ wiatrem od
5: połnoczi przewiewaiączem/ y tefz będącz daleko od miełtc łmrodliwych
6: wodniłtych/ bagniłtych/ Ieziornych/ moczýdlnych/ Stawow łtarich
7: Y włzelkich wod łtoiączych/ łktorych włtawicłnie ciągną łie wilkołci
8: łmrodliwe/ ktore powietrze każą á łą przyczyną rozmagitych niemo=
9: czy ludzkich. Też ci ktorzy odnawiaią łtawy łtare á nowe czynią: łą

10: zagubcze wiela ludzi, A tak mieścza gorzyłte ktore ku połnocy łą: łą na
11: zdrowfze ku miefzkaniu. Też ten dom wktorem miefzkafz/ niechay będzie
12: daleko od kierchowow, od miefzcz gdzie woły biją/albo od miefzcz gdzie
13: mięfo przedaią/ od garbarzow/ od kufznierzow/ od mydlarzow/ ktorzy
14: po powietrzu łmrod czynią/ od moczonych łnow/ konopi/ przekopnych
15: wod/ pomyy/ gnoiow/ mieyfzcz gdzie bydło łtawa/ gnoiow łwinich z=
16: włafzcza/ włzelkiego łcirwu/ płow/ kotek/ pozdychałych/ y włzech rzeczy
17: k temu podobnych, Dom twoy czafu włzelkiego morowego powietrza:
18: tak możefz łprawować. Warz w oczcie piołynek y rożą á tem krop po
19: domu/ albo zmiefzay oczet z wodką rożaną á w tem warz kwiat mułz=
20: katowy á pokrapiay przybytek/ albo wezmi wina wonnego iakby mułz=
21: katella albo małmazija á kniemu przyłać wodki roiownikowey/ roża=
22: ney/ á tem polewać/ Albo warzyć łkorki z iabłek pomarańczowych w=
23: oczcie á tym kropić po domu. Theż iefth dobrze kropić wodką rożaną
24: rołpułciwłzy wniefy kamphorę á zwłafzcza gdy iefł gorączo. Też kory=
25: ander/ gwoździki/ bobek/ warzyć w winie z ocztem zmiefzanem á thym
26: kropić/ dobre iefł, W komorze mieć ziele wonne y do łoża nałłać, iako
27: piołynu/ rumnu wonnego/ rożey/ roiownika/ nardufu ogrodnego/
28: maiorany/ bafilijey/ gwoździkow/ kwiatu winnego z łıstem zielonym,
29: **kmiatu** [!] lipowego/ cząbru/ lebiotki/ macierzey dułzki/ y inłzych tako=
30: wych/ możefz ie pokropić ocztem, Też dobrze odnowić łtare połózenie
31: po ziemi w gmachu/ to iefł łtare połózenie wyrzucić á nowem połóżyć
32: bo wonia iego łercze y duchy połila y krew czyłci/ Duchy żywotne v=
33: twierdza/ y włzytkiego człowieka ku wełelu pobudza/ Przybythek czy=
34: łcie vmieć á wonnych rzeczy nakłłać/ Napierwey zakurzyć otworzyw
35: łzy okna y drzwi: piołynkiem albo łałowczem/ potem gdy by to po=
36: wietrze z gmachu z dymem wyłzłó: zawrzy załię okna á kurz rzeczami

Iij

- 1: wonnemi/ iako kadzidlęm albo mirrą/ łtorakiem calamiti/ albo trocisz=
2: ką/ liptą mułzkatową albo gallij/ y też ynemi rzeczami aptekarfkiami,
3: to iest łwiczkami ktemu przyprawnemi. Też ogień w gmachu mieć z=
4: drzewa dobrego/ bo łie niem powietrze naprawia/ łchadzek y zgroma=
5: dzenia z ludzmi na włzelkiem miełczu łtrzeż łie/ y tych ludzi łtreż łie kto=
6: rzy łłuzą ludziem **gruboniemocznem** [!] / bo tych łzaty łmierdzą łro^g wrzo
7: dowem łmrodem/ bo łie richło nakazisz odnich.

8: **Gdy wynidziefz z przybytku twego/ iako łie**

9: **małz ktemu przyprawic.**

- 10: Dyby chciał zdomu wynidz miedzy ludzi/ wezmi drijakwie
11: mało w włta á rozetrzy po włtach ięzykiem/ albo aquam
12: vite z małmaziją przijąc, też te^g rano pożywać iest baržo
13: dobrze, Albo wziąć kwiatu boragowego łuchego/ kwiatu
14: wołowego ięzyka/ kwiatu mułzkatowego/ Pąpia rożanego/ łandalu
15: czerwonego, Szamranu niekielo pierek/ kamphory iako dwie ziarnie łie
16: mienne/ zawięzać to w chustkę á włożyć w czyłte wino/ potym złothe
17: blałki rołpalać á w tymże winie galić á to wino pić, ten trunk iest łer=
18: deczne połilenie broniaz go od włzelkiego nakażenia powietrznego/ y
19: też od włzelkich ynich iadow/ tak vczynić, Wezmi grzaneł z białego
20: chleba á omocz ie wtem winie potym połyp prochem łtich zioł á z iedz.
21: Wezmi drzewa aloes/ kubeb/ kardamomum/ kazdego łot/ Cinamonu
22: Inbieru/ Citwaru/ kazdego poł łota/ Gwoździkow/ kwiatu mułzka=
23: towego/ polney drijakwie/ kożdego czwierć/ wężowego korzenia/ trzem
24: dały/ podroźniku oboiego/ kołci z łercza **ielenie**^g/ albo kołci iednorolz=
25: czowey kazdego poł czwierci/ złota czyłtego guldfzlaerłkiego pić tabli
26: czek/ Czukru białego czyłtego dziełięć łotow/ łtich włzech rzeczy vczy=
27: nić proch á tym prochem połypować Ty grzanki mało wyłłzey namie=
28: nione/ á thak iedz, zachowawa człowieka w dobrem zdrowiu, Y bronie
29: mocnie łercza od nakażenia powietrza morowego, Był liby kto zara=

- 30: żon á bolączki miał albo pryfzcze: iednak to lekarftwo wŕzythek iad od
31: Sercza odgania barzo y fercze pofila, Piłułki powietrzne abys pa=
32: miętał brać czwierć albo półczwierci, Niektorzi rutę z Orzechy włos=
33: kiemi iedzą aby fie nienakaziły powiethrzem iadowithem/ albo Figi z

strona: 63

Morowego powietrza.

Lift. 63.

- 1: kwiatem muŕzkatowym. Też migdały z kwiatem rucianym iefć po ra=
2: nu: zachowawa dobrze od powietrza. Też warzyć gwoździki/ wężow=
3: nik/ trzemdałę, polną drijakiew w wodzie przyławŕzy ocztu/ wtim ma
4: czay grzanki á iedz. Też niektorzy piją z winem drijakiew po poł czwier
5: ci biorącz/ A przez ŕzeć godzin nie iedzą/ ale gdyby lecie: tedy ią muŕi
6: chłodnemi rzeczami temporować/ iako iefć korał czyrwony/ ŕandale,
7: burŕtyn, Camphora, wężownik ŕtymi rzeczami ŕpołu dawać/ ale czo ŕię
8: tknie drijakwie/ bądź tego pilen aby była prawa dobra/ boć iefć wiele
9: drijakw/ ktore tylko ymię drijakwie maią/ ale iŕtnoŕc prawa y dobroć
10: iey: gdzies, Ale lud proŕty á gruby, á lekarŕŕtwam nie obwykły/ czebule
11: z ocztem wieczy chwali niŕli drijakiew/ á czoŕnek y rzodkiew: wieczy
12: niŕli w ŕzytkę aptekę, Pofilenia z apteki ktore zachowawaią fercze od
13: morowego powietrza ŕą ty. Electuarium de gemmis [Diamuŕc^{us}](#) dul=
14: cis/ dijaambra/ Leticie galieni/ Manus criŕti/ Perlati/ Sandalizati,
15: Dijamatis/ Triaŕandalorum/ Dijamargariton/ to wŕzytko zmieŕzać
16: á rano pożywać/ Albo ŕtłucz na proch á poŕypować na grzanki iako
17: wyŕŕzey napiŕano/ á tego tak pożywać. Ia chwałą lekarŕŕtwo ludziem
18: młodem naleŕŕze być/ A z wŕaŕzcza krewnym/ dla zachowania powie=
19: trza morowego/ to iefć roża z czukrem wdziałana á **no** [!] ŕłończu vkwa=
20: ŕzona z Cinamonem/ z muŕzkatowem kwiatem/ z gwoździki/ z złotem
21: tartem/ zmieŕzawŕzy ŕpołem tego pożywać rano, Ludziem letnym cza=
22: ŕu wŕzelkiego zwŕaŕzcza ktorzy ŕą zimnego przyrodzenia/ teŕ y młodym
23: ludziem czaŕu zimnego ty lektwarze z drijakiwą y z złotem zmieŕzane

- 24: radzę przyjmować rano/ abowiem fercza barzo broni od morowe⁶⁰ po=
25: wietrza/ ale to wiedz zagifte/ iż ty to lekarstwa y inſze tym podobne/ iż
26: gdy kto ieſt od złych wilkoſci zwierzchniem lekarstwem wczyfcion á ieſt
27: czyſtey krwi: tym pomagaią/ y ktorzy ſą w ſkromnem chowaniu: ci
28: ſie wyſtrzegaią od ſzkodliwych rzeczy/ lekarstwa tu napiſane ludziem
29: takowem pomagaią/ ale ludziem krwi nieczyſtey ty lekarstwa małe⁶⁰
: (ſą pożytku.

30: **O wonnych rzeczach czo noſic przy ſobie.**

- 31: **W** Ręku noſić nieczo wonnego ieſt rzecz pożyteczna/ iako ſą
32: rzeczy prziprawne w aptekach. z ambni y z inych rzeczy wō
33: nych/ á to dla bogatych. Vbodzy mogą gwoździki warzyć

Iij

strona: 63v

Rządzenie czaſu.

- 1: w oczcie á zawięzać w chuſtkę y woniać/ Albo iałowiecz/ piołyn/ ko kory
2: ander/ kozłek/ ſtych ktore kolwiek w moczyć w winie albo w oczcie/ á
3: zawinać także w chuſtkę y woniać noſząc/ albo wtym winie gębkę roz=
4: mocź á woniay/ Albo zmieszay oczet z wodką rożaną y z roiowniko=
5: wą á wtym rozmocz gębkę á woniay/ Albo rozmocz chuſtkę albo gęb=
6: kę w Gorzałcze ktorą zową aqua vite á tego woniay, Też ſam pio=
7: lyn **zielony** [!] noſić/ y gwoździki z ktorych wieńcze wiją/ baſiliją/ **dodrze** [!]
8: ieſt, Wonia moczna á oftra głowie pełney bol pobudza/ á tak muſi
9: pirwey głowa wyczyfciona być y poſilona ſłufzną ſprawą. Po iedzeniu
10: nie wnet woniay/ bo ſie ſtąd głowa napełnia/ ale rano á przed wie=
11: czerzą nawięczye maſz woniać.

12: **W pokarmiech iako ſie maſz chowac.**

- 13: **P** Okarm dobri á miernie pożywany/ krew dobrą czyni/ ży=
14: wot zachowawa od niemoczy. Ale pokarm zły á bezmier=

- 15: nie pożywany/ to ieft zbytnie gorący albo zimny/ abo też
- 16: wilgotny/ albo fuchy/ albo theż iakofzokolowiek nakażony á
- 17: nie podług fwey iftności iedzony (yle w ten czas) nie telko złą krew mno
- 18: ży/ ale żywot kazi y członki mdli. A przetho chleb twoy ma być z ziarna.
- 19: czyfthego/ nie narufzonego/ nie wftęchłego/ nie maiącego frodu od
- 20: ziemie/ nie mulifte^{go}/ od much nie oparznionego/ bez myfzych łaien dzia=
- 21: łanego/ á w dzieży czyfthey nie fmierdżący ani w zplefniały/ wodą
- 22: czyftą rzeczną/ albo zdroiową, albo ftudzienną ma być zadziałan. Wo
- 23: da ma być grzana w naczyniu nie naparznionem/ y też ma być walan
- 24: w naczyniu chędogiem. Piecz ku pieczeniu chleba, ma być palony drwy
- 25: czyftemi/ fuchemi z gor/ dębowemi/ albo Iłowczowemi/ grabowemi,
- 26: albo bukowemi/ albo fośnowemi, A thak y innemi nie zgniłemi drwy.
- 27: Chleb biały ieft nalepfzy z czyfstej mąki pżenicżney zdrowey/ ziarna zdro
- 28: wego á czałego/ z ziemie dobrej. Chleba wfzelkiego nie vpiekłego/ czar=
- 29: nego z fniecią/ z łayny myfzemi/ y wfzytkich chlebow grubych.
- 30: Mięfo zwierzat pałących fie na gorach: ieft lepże y kruwczyfze niż
- 31: mięfo zwierząt doma pałących fie, Iako fą wołkowie młodzi/ y iało
- 32: wicze/ fkopowe/ á wfzakże y to nie złe/ ale wfdy lefnych lepże. Ale wo=
- 33: łow ftarich/ bykow/ krow/ profiąt/ gęfi/ kaczek/ y wfzelkich ptakow wo

strona: 64

Morowego powietrza.

Lif. 64.

- 1: dnych/ albo theż grubego mięfa: maż fie ftrzedz. Mięfo Ielenie od na=
- 2: każenia zdrowia człowieczego zachowawa, y też łarnie (ale gdy ieft fwie
- 3: że) Mięfa zagniętego/ albo folonego w fałach: nie pożyway. Mięfo pie=
- 4: czyste: w mor/ winem albo ocztem polane á tak pożywane, ieft vżytecz=
- 5: nieyfze. Y theż ieft rzecz barzo vżyteczna iuchę zaoczciac/ albo w oftrej
- 6: iufze działać/ á zwłafzcza lecie. Też przezliż ocztu pożywać, albo iżby bar
- 7: zo mocny był: nie ieft barzo pożyteczno/ bo przyrodzenie mdli vraża=
- 8: iącz y martwiącz w wnatrz moczy przyrodzone. Zoładkowi y członko^m

9: wadzi zimnością swoią w gich przyrodzeniu/ y też kafeł wzbudza. Kur=
10: częta młode rocznie z agreftem/ to iest z kwałnem winem/ albo z Limu
11: nijami przyprawione: dobre fą. Theż pieczone do ostrego korzenia, dobre
12: fą/ ale lepiej gdy gich przykwałni czarnemi wiłniami/ albo szwełtki wa
13: rzone rozetrzeć á wina przylać. Rib. á zwłafzcza bagnifthych/ Iezier=
14: nych/ ftawowych/ z wod ftoiączych, Karpion/ Linow/ Węgorzow/ ra=
15: kow, Tego wżytkiego niepożyway. Riby z wod ciekących, Iako fą
16: mrzane, pftągi/ lipienie/ kiełbie/ vkleie/ y thakowe wżytki/ á zwłafzcza
17: w oczcie przyprawione, fą dobre. Niektorzi też fczuki z limunijami przy
18: prawuią: iest dobrze. Pieczone á w ostrey iufze przyprawione, fą dobre.
19: Też fwieże riby przefolic/ ale aby w foli długo nie leżały/ á v ogona ri=
20: by nalepże fą. Mleko ribie/ y Ikri/ y wżitki wnętrzości, nie zdrowo iest
21: ieść. Orzechy włofkie po ribach ieść: iest iakoby drijakiew przeciw iadom.
22: A gdy gich rano pożywa z rutą á z figami/ bronią powietrzu **iadowi=**
23: **witemu [.]** / y też infzem iadom: ku ferczu przyftepować. Mleka/ fmiotany,
24: fyrow młodych/ kańpułtow, nigdy nie ieść/ ani nimi innych potraw nie
25: zalewać. Tukow á rzeczy zbytnie tłufty, y też oleiu: niepożyway, Ma
26: fła pożyway j to miernie. Iaycza miętko iedz y to iedno żółtki, Twarde
27: złe, nie ftrawne. Krupy ięczmienne/ pżeniczne/ owfiane/ Kafza riżowa,
28: tatarczana, ty rzeczy fą ftrawne. Syr miernie po infzych karmiach, dla
29: lekarztwa więczy niżli za potrzebą może być iedzon. Owcze przyro=
30: dzenie wodnego nie fą zdrowe. Bo krew wodną mnożą/ ku nakażeniu
31: barzo richło fklonną. Iagody, iako fą wiłnie czarne/ trzełnie białe/ iezi
32: ny/ niedzwiedziny/ szwełtki/ przed iedzeniem innych rzeczy maią być ie=
33: dzone/ á zwłafzcza ludziom gorącego przyrodzenia. Wiłni białych/ ia=
34: błek/ Brzołkiń/ malonow/ dyń/ malin/ fliw fłodkich/ ogurkow: niechać
35: Po iedzeniu, grufzki też vczynią iako y fyr tak wiele. Grufzki ktore zową
36: gdule, piekacz tak ieść po iedzeniu/ á na to fie wina napić trunek/ bo po

Rządzenie czału.

- 1: cifka potrawy na doł á żołądek zawiera. Pomorańcze/ iablka ziarniste
- 2: Limunije/ nefpuły/ migdały/ grona winne/ figi/ rozynki/ kapari, czału
- 3: thego dobrze iefć. Słodkie rzeczy nie flużą w mor/ ale kwałne więczy
- 4: flużą. A gdy niektorą potrawę maż kwałno vczynić/ tedy nie telko za=
- 5: wždy ocztem kwafić, ale też kwałnem winem/ Limunijami/ fzwefłkami
- 6: warzonemi wińniami/ iablki kwałnemi á wonnemi/ fzczawiem. Gor=
- 7: czycze/ chrzanu/rzodkwie/ rzezuchy/Luku/czału [!] letniego: nichay/ ale
- 8: łobie fzałfżę działy ku piecziftemu tak. Wezmi fzczawiu, żołtek iaieczny
- 9: twardy/ rozwtrzy dobrze á rozpuć winem/ przyfyp Cinamonu tartego
- 10: y Imbieru, á thak pożyway. Rano warzonych rzeczy pożyway/ á na=
- 11: wieczery pieczonych, Bo tak lepfze trawienie bywa. Bedł/ kapuły/ ia=
- 12: gnieł: niechay. Marchwie/ rzepy/ grochu/ fkromnie pożyway. Słonin,
- 13: niechay/ ani kielbas/ y wfzytkich takich rzeczy.

14: **Picia iakiego maż pozywac.**

- 15: Wina fłarego á mocznego/ zapalańczego nie piy/ bo czło=
- 16: wieka barzo wyfufza wnatrz/ wątrobę zapala. Wina czy=
- 17: ftego, lekkiego á wonnego: napijay fie. Ludziem młodem wi
- 18: no z w odą [!] miefzaiącz dawać pić: nie wadzi. Wina mętnego⁸⁰
- 19: á zwłafzcza przyprawnego/ porufzonego/ włoczkwatego/ wina barwy
- 20: ługowey/ fmakiem fmirodliwym zapachaiączego, dla fędow nieczyfłych
- 21: nie piy. Piwo białe czyfłcie vkifiałe/ z flodu dobrego/ czyfłtego ziarna, á
- 22: nie zaprzalego/á w ktoremby fie czerwie nie rodziły/ z wody czyfłtey cie
- 23: kaczey/ y dobrimi drwy vwarzone. Też aby chmiel był dobrze vwarzon
- 24: Piwo aby do czyfłtych á nie wfłęczłych beczek było lano. A tak aby by=
- 25: ło we wfzem dobrze fprawiono. Też piwo ięczmienne dobrze wyfłale/ a=
- 26: le czoby nie kwałne: dobrze iefł pić. Piwa mętnego dla drożdzy. młodego
- 27: nie vwarzonego dobrze/ z zafłęczłych beczek/ chmielnego barzo/ nakwa
- 28: fniałego/ á pod ktorem fie wiele drożdzy wfława: nie piy. Ale tak vczyń
- 29: Wezmi piwa fałkę iako wielką chczefz do domu, á gdy fie dobrze wfłogi

- 30: roztlucz nie kielko gałek bobku/ zawiąż gi w chałteczkę z iakiem cziftem
31: kamykiem/ á w pułc w piwo aż pogrężnie. Potym tak tocz piwo á piy.
32: Także też y gwozdziiki możefz wczynić/ á gdzie piwo będzie ftało: aby
33: tam mieftcze były czyfcie fuche á nie wftechlę. Picia wfzelkiego ciepłego
34: barzo gorączzego/ barzo też zimnego: abys fie ftrzegł.

strona: 65

Morowego powietrza.

Lift. 65.

1:

W fpaniu iako fie mafz miec tego czafu.

- 2: **S** Pać w noczy: iefł rzecz przyrodzona/ á iefłliby dla niektorich
3: przekazek fpać niemogł, tedy fpi na dzień tim dłużey, á przed
4: południem wftać ánie fpi, bo iefł zle á fzkodliwie Podrzemać
5: przed południem albo po południu trochę: nie fzkodzi z poł
6: godziny/ albo nawięczyey godzinę na mieftczu nie wilgotnem. Szathy
7: aby chędogie zawždy były/ prane w wodzie ciekączyey á na flończu fułzo
8: ne. Pierwey niżli czechy na pierzyny obleczefz á przełciradła na łoże po=
9: łożyfz: rozwies ie w fwietniczy á zakurz pod nimi kadzidlęm/ albo czym
10: kolwiek dobrze wonnem/ á niechay powifzą zgodzinę albo więczyey. Ko=
11: fzule maią być prany ługiem włożywfzy piołynu/ albo bazilijey pod po=
12: pioł/ á tak przez to ług czedzić zczyłtey wody ciekączyey. W tym ługu ia
13: czy fwe kofzule prać/ ale kofzul od pań fpodnich: nie prać/ bo fą nieczyłte
14: albo kofzul od ludzi kroftawych/ á iżby na flończu były fułzony/ albo w
15: fwietniczy/ á podkadziwfzy ie: oblecz fie. Miedzy fzaty czo ku chodzeniu:
16: nakłać rzeczy woniaiączych/ y też do łoża. Iako o tym wyłzvey napi=
: (fano.

17: W krotocwilach iako fie mafz miec.

- 18: **R** Wfzanie twe á przechadzanie: niechay będzie ku rofkofzy/ v=
19: ftawnie fie przechadzay/ á na łow wfzelki przeieżdzay fie/ po
20: lefiech/ po gorach/ po polu/ granie rozmagite grać/ kregle,

- 21: y infze gry/ przy ktorich trzeba biegać. Ale w zawod sie wy=
22: łcigać, albo gwałtownie ciało mordować: ieft złe, bo ciało łprawuie kuza
23: rażeniu powietrza. Miałto łaznie zawłze ciała pocierać rano od wierz=
24: chu aż na doł, á zafię sie oblecz w nowe łzati czilcie wonne, á zawždy my
25: łli **wefołiy** [!] być. W łzkorniach á w trzewikoch łmierdzących chodzić: ieft
26: rzecz brzydka. Miedzy łparami ieftli łmrod małz: kładz do obuwy mech
27: ktori na dębie rołcie, á tak z nim chodz. Też tak vczyń, wezmi wodki z li=
28: łtu włofkiego orzecha napaloney, wodki z blufzczu **ziemne**⁸⁰/ rozpułć w
29: niey koperwafer y hałun/ á thym wymyway miedzy łparami/ y pod
30: pazuchami/ y włzędy na infzych miełtczoch gdzieby był łmrod/ y w kro

Iv

strona: 65v

Rządzenie czafu.

- 1: ku/ albo tak. Warz w winie Mirrę/ gleyt/ to ieft Litargirium/ koper=
2: waferu przyłož trochę/ á w tym omocz chułtkę/ á pocieray gdzie łmier
3: dzi kozłem. Piłulek peftilenciales pożyway częłto z łprawą wyłzley na=
4: piłaną. Głowę czafem abys przemywał tak tho. Warz w wodzie łzał=
5: wiją / piołyn/ á z tey wody ługu nadziałay/ potym włož rożey w then
6: ług/ á po dobrej chwili odczedz od rożey á wyźmi rożą, á w tym głowę
7: myy/ á po zmyciu zcierać sie czystą chułtą zdrową á nie włęcłła/ po=
8: tym sie przechodz po miełtcach chędogich nie łmierdzących. Brodę ieft
9: li by miał golić/ tedy lepiej aby ią thełko łamemi nożyczkami łtrzygł á
10: nie brzytwą golić/ á tho dla tego aby nie była zarażona/ chyba yże by
11: miał łam łwą brzytwię, Ale sie w łazni myć albo w wannie/ albo nogi
12: wodą ciepłą vmywać: ołtrzegay sie.

13: W roskofzach iako sie małz miec.

- 14: **N**iemierności włzelkley y przepijania niedopułzczay sie/ abo=
15: wiem rozmagitych pokarmow pożywać: iełth pobudzanie
16: brzucha ku łłnemu obzarłtwu. Włtawać od łtołu poki iełz

- 17: cze człowiek nieczo chęci ma ku iedzeniu/ á poki brzuch nie
18: obciężeie, Po obiedzie zafię nie iefć azby fzeć godzin wyfzło. Ale też po=
19: fcić fie długo/ albo chęć wielką mieć ku iedzeniu á nie iefć: theż iefć zle.
20: Smilftwa przezliźnego fie chroń á wzdzierżaway fie od niego, bo z tą
21: przychodzi wielkie zemdlenie ciała y vkroczenie żywota. A żadni kthori
22: by miał długo żywo być na fwiecie/ then nie może być bez ciężkich nie=
23: moczy/ ktori fie nie miernie ma w takowych rzeczach. Bo żywot kthori
24: bywa zemdlony: richło fie bliży ku śmierci.

25: **W wafni wśelkiej a w gniewie iako fie maż**

26: **miec.**

- 27: **S** Mutkow/ tezkności/ trofkania/ zawiŃci/ nienawiŃci/ myfle
28: nia/ frałowania/ gniewu/ Ńwarow, myŃlenia o vmarłych
29: o niemocznych/ o morze/ thych wŃzytkich oftrzegay fie/ ale
30: bądź zawždy myŃli wesoły/ vżyway krotchwile z towa=
31: rzyftwem, wefel fie Ńlufźnie/ gri maiącz z nimi/ Ńzachy/ warczaby, Może

strona: 66

Morowego powietrza.

LiŃt. 66.

- 1: y w karty/ ale nie o pieniędzã/ aby potym przegrawŃzy: nie miał fie o
2: czo Ńmucić/ á tak aby Ńobie przyczyny nie dał ku richłemu zarażeniu/ á
3: przeto takiemu nalepiy iefć oddalać fie od gri/ aby tak pienędzy y zdro=
4: wia z nimi nie przegrał. Miei przy Ńobie Ńpiewaki (iefćli moźefź) gędzce,
5: y inŃze ludzi wesołe á krotchwile czyniące. A wŃzakże to lekarŃstwo nad
6: wŃze inne: pamietay aby w Ńobie zachował, ktore lekarŃstwo iefćh przy=
7: licżono wielkiey mądroŃci. Naprzod będącz zawždy przy dobrej trzez=
8: woŃci: modl fie Bogu wŃzechmogącemu á iemu fie poruczay/ maiącz
9: zawždy na bacżności iego ciężką á niewinnã mękę/ vciekaiącz fie do
10: Marijey matuchny iego/ á profzącz o przyczynę do iey Ńyna miłego, w
11: zywaiącz Ńobie na pomocz Ńwiętych iego, abi fie modlili za tobã do nie^{go}
12: aby Bog wŃzechmogący raczył cie zachować w zdrowiu iefćli wola ie^{go}

13: Przykazania Boże^{go} abys łtrzełł á zachowawał ie, Bogu miłemu da=
14: iącz łie na wołę iego zawždy. Przy tym iestli małz żonę albo dziatki: pa
15: trzay aby ie zprawił vrzędnie y też **czaladkę [!]** twoię/ y theż łtatek thwoy
16: ktori małz z nadarzenia Bożego: rozłzafować według vmyłłu á rozu=
17: mu twego. A tak zawždy bedącz myłli wolney á rozwiązaney: oczeka=
18: way nawiedzenia Bożego/ tym to lekarłstwem w czas łie opatrzywłzi
19: á łprawiwłzy, Zwłalzcza czalu iuz wielekroć namienionego.

20: Tu małz naukę barzo potrzebną: wiedziec oby

21: czay pułzczania krwi Czalu powietrza mo

22: rowego. A nawięczy ktoby iuz powie=

23: trza zachwyłł: zktorey zyły ma wten

24: czas pułzczac. Abowiem więczy

25: łudzi łamem telko obyczaiem

26: pułzczaniem krwi: będącz

27: zarazeni: przychodzą ku

28: zdrowiu.

strona: 66v

O pułzczaniu krwi.

grafika

1: **A** Włzakhofz na=
2: przod małz wie=
3: dzieć: iako ákto=
4: remi znamiony:
5: człowieka powietrzem Mo=
6: rowem zarazonego Pewnie
7: małz poznać. A tho przez thy
8: znaki.
9: Naprzod gdy ktori czło=
10: wiek czalu morowego powie

- 11: trza będzie Febrą, to ieft go=
12: rączką rufzon/ tak iże mu fie
13: będzie widziało iako by miał
14: w łobie ogień około żołądka
15: pierfi, y wżytkich wnętrzo=
16: łci. Albo iż go zimno trapi.
17: Drugie znamię, Gdyby
18: fie k tey to febrze wydała bo=
19: łączka czyrwona/ albo czar=
20: na pod pazuchą prawą albo
21: lewą/ albo też nażygi/ Albo
22: za vchem, albo w dymionach
23: Zafię krom wyłożenia bo=
24: łączki, iżby miał w bokoch, al
25: bo kędy na inżych łthronach
26: ciała łtrzkanie/ kłocie. Iuż pewny znak ieft Morowem powiethrem
27: zarażenia.
28: Thrzecie znamię zarażenia powietrzem Morowem. Gdy ktori czło
29: wiek ma ciężkie oddychanie/ á czknienie zgorączością (iakoby miał w
30: ciepłej izbie fiedzieć á miał fie pocić) Ieft znak zarażenia.
31: Czwarte znamię, obciążenie z wielkiem boleniem głowy/ thak iż on
32: bol głowy ieft mu barzo nieznołity. Ato połpolicie znamię ieft przy każ
33: dem powietrznem zarażeniu
34: Piąthe znamię. Iż połpolicie zarażeni Ludzie Morowem powie=
35: trzem, wielką łkłonność ku łpaniu maią/ tak iż zwiółką trudnością mo=

strona: 67

Czału morowego
powietrza.

Liłt. 67.

- 1: że gim być zabronione łpanie.
2: Szofte znamię. Iż takim ludziem wzrok fie mieni. Abowiem po=

- 3: Ępolicie zieloności/ czałem żółtości przed oczyma sie wskazują.
- 4: Siodme znamię. Iż takowi ludzie poślolicie gorzki smak wścieceh
: (maią.
- 5: Ośmy znak iż takowi często wraczią gorzkością á barwa
6: onych rzeczy: iest zielona á czałem żółta.
- 7: Dziewiąte znamię. Iż poślolicie miewaią wielkie obciążenie wśzyt
8: kich członkow wśzytkiego ciała rozślabienie.
- 9: Dziewiąte znamię zarazonych morowem powietrzem. Vrina ktora
10: iest zamączona/ zaburzona/ nie inaczey iakoby miała być końka, albo
11: bydlęcza.
- 12: A wśzakeśz często kroć bywa cudna á barzo zdrowe⁸⁰ człowieka podobna
13: Othośz małz znamiona, przez ktore poznasz Morowem powietrzem
14: człowieka zarazonego. A poznawśzy, vciekay sie czo narichley do puśz=
15: czania krwi, z tey żyły y Ńtrony/ gdzie bolenie albo Ńtrzekanie/ albo bo=
16: łączka sie vkaże. Iako tu małz nizey naukę Ńzyrzey wypifań: Iako sie
17: małz w tym puśzczaniu krwi Ńprawować.
- 18: **N** Aprzod gdyby sie bolącčka przy tych znamionach wypifa=
19: nych na wierzchu głowy wydała/ Albo theż pod pazuchą,
20: prawą/ albo na prawem ramieniu/ albo **tehż** [!] w pierśiach
21: Tedy ma być krew puśzczona z prawey reki z medijany.
22: Zafię gdyby sie wrzedzienicza na czele vkażała/ thedy vpuściwśzy
23: medijany pierwey/ potym po godzinie z pod ięzycza ma być krew vpuśz
: (czona.
- 24: Też gdyby sie bolącčka za vchem vkażała, albo pod brodą
25: albo na Ńzygi, Na ktorey Ńtronie sie wyłóży bolącčka/ z tey Ńtrony krew
26: ma być z główney żyły puśzczona.
- 27: Też iestliby sie bolącčka morowa wyrzuciła na ktorimkolwiek boku
28: á nawięczy pod pazuchą/ znak iesth iże Ńercze cierpi od iadu powietrza
29: morowego, Atak z medijany oney Ńtrony na ktoreyby sie bolącčka wy=

30: łożyla/ krew ma być pufzczona.

31: Też gdy sie pocźnie bolaczka wykładać w dymionach albo w bio=

32: drze/ albo na krzyżu/ albo na vdzie/ znak ieft iż wątroba więczey cierpi

33: będącz iadem powietrza morowego zarażona. A thak na ktorey stronie

34: nogi wrzod sie wyrzuci/ z they że nogi zaphena żyła pod koftką ma być

strona: 67v

O pufzczaniu krwi.

1: zacięta. Y dać krwi idz barzo wiele: aż do omdlenia/ á takież y z kaźdey

2: żyły dopuścić krwi idz (krom główney) łtey miernie ma być krew brana

3: Ieftliby pod koftką zapheny nie mógł zaciąć/ thedy odnogę iey kthorą

4: naydziełz między małem palczem v nogi á miedy [!] wtorim/ y nad koftką

5: możelz zaphenę zacinać. Z ręki w ten czas żadney żyły/ ani medijany, á

6: ni płuczney nie pufzczay, Abowiem wciągnął bys iad ku gorze/ á thak

7: by Sercze/ watrobę y głowę po zarażał.

8: Też ieftliby bolenie człowiek miał w nątrz głęboko/ tedy ma z płuc

9: ney żyły obphicie krew pufzczać zawłze z tey łtrony ku ktorey sie bol wię=

10: czey łkłania.

11: Theż to małz baczyć ieftli krew będzie czarna/ gruba/ albo zielona,

12: Tedy małz iey tym więczey dopuścić idz/ y owłzem tak długo poki sie iey

13: barwa nie odmieni.

14: Też tho małz baczyć. Ieftliby ktori człowiek morowem powietrzem

15: zarażony, á żadney wrzedzienicze na łobie nie mał [!] , ani vmie powiedzieć

16: gdzieby miał łłocie, Iedno iż widzisz iego vtyłkowanie, á ku wraczaniu

17: łkłonność. Vcziniwłzy mu wraczanie: day mu płucznią żyłe zaciąć w

18: łokciu á day krwi idz poki może trwać ażeby począł mdleć.

19: Po pufzczaniu krwi: iako sie małz pofilac.

20: Niemocz ta to, prze tajemność iadowitołci łwey: nad włzitki

21: inne niemoczy więczey łercze zemdlewa/ Y duchow włzyt=

22: kich żywotnych: vmnieyłza. Przethołz mułi pokram [!] dawać

- 23: ktori iest łączny ku strawieniu, á hoynieyszã krew y mocza da
24: waiący przeciw złemu nakażeniu. A thak wnet sie po pufczeniu krwi
25: pofilić. Vczynić żuphkę z wina/ z żółtkiem iaia świeżego/ á k niey przy
26: lać wodki rożaney, ofzafranić, á okorzenić Cinamonem/ Mużkatowem
27: kwiatem/ oflodzić czukrem/ á dać ielć. Albo vpiecz iaie świeże miętko
28: á z ielć ie/ z szafranem/ z mużkatowem kwiatem/ á na to sie wina na=
29: pić. Iestliby był w gorączosci wielkiej, Tedy wziąć tyzannę/ á rozpa=
30: laiącz blaszki złote: gafić w niey á to mu dać pić. Też w teyże niemocy
31: dobrze iest warzyć kapłona/ albo kokofz/ albo iarzãbka/ albo kuropatwę
32: Ale ie pierwey omyć w oczcie: warz że ie w wodzie/ potym okorzenić ko
33: rzeniem ferdecznem, iako mużkatowem kwiatem, Cinamonem, drzewa

strona: 68

Czału morowego
powietrza.

Lif. 68.

- 1: Aloes kęs przyłożyć/ złota też przyłożyć: omywzy ie w oczcie czyłcie.
2: Iestliby złota nie włożył/ Tedy rozetrzy złota guldźlaerfkiego tablicz=
3: kę albo trzy z iuchã/ á chczefzli iuchę kwańną vczynić: możefz/ iabłkiem
4: Pomorańczowem/ albo winem kwańnem/ albo Limonijami, albo iabl
5: ki kwańnemi/ wonnemi/ á to w teyże iufze powarzyć czego kolwiek ftych
6: rzeczy á rozetrzeć w nieyże/ á tak będzie kwańno/ to niemocznemu da=
7: wać ielć/ y tę iuchę pić/ y przynękać go aby ia łyżką pił/ bo to człowie
8: ka niemocznego barzo pofila/ á rzecz iest łączna ku strawieniu. Kto w
9: tey niemocy chętko ije/ dobri znak iest zdrowia. Potrawy kwańne dobre
10: są dla pofilania żoładka/ y dla vmnieyszania febri.

11: **Lekarzŧwy z apteki: Sercze tak pofilay.**

- 12: **P** Ożyway częŧto Manus chriŧti perlati/ fandalizati, Tria=
13: fandali/ Lektwarzu rożanego/ lektwarzu wołowego ięzika
14: lektwarzu z kwiatu Boragowe⁸⁰ (kotori czynią z kofciã z fer=
15: cza Ieleniego y z tabliczkami złotemi, Wodki palone ty to

- 16: pić ieft rzecz dobra. Naprzod wodka łzczawiowa/ wodka wężowego ko=
17: rzenia/ **pdroźnikowa** [!] / ziela wężownikowego/ wołowego ięzyka/ roio=
18: wnikowa/ boragowa, Ofladzaiącz ie czukrem á pić/ á chczeszli ie thak
19: pić: możesz, A chociaź nie będzieszli miały tych wśzytkich/ ale aby wźdy ie
20: dnę z tych którą kolwiek. Teź ten napoy ieft dobri. Wezmi Ieżyn iagod
21: czyfcie vzrzałych á nie zgniłych/ wyźmi z nich wodę/ á przyley do niey
22: wina tak czoby mnieyśza część niżli tey wodka/ á to piy/ ten trunek pośi
23: la fercze y żołądek/ á ieftliby była gorączość w wnątrz/ thedy tey wodka
24: muśi być więczy niżli wina.

25: **Z wierzchu fercze tak maśz pośilac.**

- 26: **S**ercze z wierzchu przykładaiać tak pośilay/ á to aby sie za=
27: rażenie nie śzyrzyło/ á goraczość ktora w febrze aby vgałzo=
28: na była, ktora kazi ciepło przyrodzone. Naprzod wziąć wod
29: ki ty to á zlać ie śpołem. wodkę boragową/ wodkę woło=
30: wego ięzyka/ łzczawiową/ rożaną rozdziaławłzy z kamphorą/ roiowni
31: kową/ bazylijową/ dziewannową/ wężownikową, W tych woykach

strona: 68v

O rzeczach
pośilaiących fercze.

- 1: omaczay chuśtę lnianą flożywłzy ią we troie albo we czworo/ ale ią pir
2: wey maśz omoczyć w oczcie á zaię oczet wyźać, á w tych wodkach o=
3: moczyć á tak na fercze przyłożyć/ w ty wodka możesz przymieśzac śanda
4: lu/ bolum armenum/ kamphori. Teź druga rzecz fercze barzo pośilaiaca
5: Wezmi rożey czyrwoney/ kwiatkow boragowych, kwiatkow wołowe^g
6: ięzyka/ kwiatkow dziewannowych/ kwiatkow końskiego kopyta, San=
7: dału czyrwonego/ koralu, pereł/ fkori z iabłka Citrowego, kamphori przy=
8: łoź wiele/ to wśzytko zaśziy w tawtę czyrwoną/ potym omocz chu=
9: śtę w wodcze wołowego ięzyka á połoź ią na czegłę gorącą, A połoź
10: na tę chuśtę ten woreczek Tawtowy z tymi rzeczami aby sie rozgrzał,

11: Potym to tak na fercze przykładay/ możefz y na pierfi przykładac, iefli

12: pierwey niemafz iakiey wady w pierfiach.

13: **Gdy żoładek nie chce zadzierzec lekarztwa**

14: **ani pokarmu.**

15: **W** Raczenie w tey niemoczy bywa poſpolicie/ á to dla ſpoie=
16: nia żoładka z ferczem/ á żoładek iefliby wilkoſci złe z fiebie
17: wymiatał/ tedy takiego wraczenia nie ſtanowić/ á po tako
18: wem wraczeniu byłiby żoładek lekki á czyrſtwy, dobre zna
19: mię iefł. Ale iefliby lekarztwa ani pokarmu, albo picia niemogł zadzier
20: zeć/ złe znamię iefł/ á iefłh znak wielkiego poruſzania w ferczu dla iadu
21: złego powietrza. Tedy przeciw takiemu wraczeniu thak vczyń. Wezmi
22: rożey/ wężowniku/ benedicty biały/ koriandru/ mięthki/ pigwy ſuchey
23: albo ſwieżey maſzli/ warz ty rzeczy w oczcie á przyley k nim wina/ á po
24: tym vkrogić grzankę wielką ſzyrką á vpiecz/ potym położywſzy tą na
25: miſie/ polać gorączo tym ocztem czos w nim warzył thy rzeczy/ á na
26: wierzch poſypać Cinamonem á to na brzuch przyłożyć proſto na żołą=
27: dek y przywiązać/ á potym dobrą chwilę nie iefć ani pić nicz/ á gdy bę=
28: dziez miał czo pić/ tedy ſie nie przeleway/ bo ſie tak zemdli żoładek á za
29: ſię wyrzuci wſzytko. A iefliby był barzo mdły/ á gorączoſćby gi dręczy
30: ła/ tedy wziac małmazijey albo wina dobrego/ á przyley k temu wodki
31: z iagod ieżynowych á to pić po trochę/ albo wodki z iagod czo ie zową
32: Maliny/ teź dobrze iefł.

strona: 69

Po puſzczaniu krwi.

Liſt. 69.

1:

Ludziem vbogiem poſilanie.

2: **D** La oczyrſztwienia fercza y rozeznania nakażenia ie^{go}, warz

3: polną drijakiew/ podroźnik/ roiownik/ kurze ziele/ wołowy

4: ięzyk/ wężowe korzenie/ trzemdałę/ ſzweftek garzłć/ Iabłek

- 5: kwafnych á wonnych vzrzałych trzy fkrainawfzy ie warzyć
6: ażby trzecia część wyrzała/ á gdyby iuz przewierało: przyłoż kwiathu
7: rożanego/ dziewannowego: powarzyć mało á odstawić pothym/ á tho
8: pić rano przed obiadem trzy godziny/ á przed wieczerzą dwie. Po puřz=
9: czaniu krwie we dnie barzo zle iest fpać/ á gdy w noczy będziez fpać: te=
10: dy miernie fpi.

11: Wtorego dnia po puřczaniu krwie czo ma

12: vzywać.

- 13: **N** Azaiutrz rano przepuřczenia dać mu nieprzedłużay, ku wy
14: gnaniu wilkości złych od fercza/ ony iż nie mogą być łamy
15: przez fię fprawiony ku wyřciu/ ale fthoiąc w cieie mieřaią
16: fię z dobremi/ á tak řzkodzą zdrowiu człowieczemu/ y tak fię
17: z tąd iadowitość mnoży/ ktore przeczyřcienie tak vczyń. Wezmi Kaffi=
18: iey fiřtuli ieden łot, lektwarzu rożanego. iij. ćwierci, zmieřay to fpołem
19: á wezmi rano. A iestli chczefz iaczy tego łamego lektwarzu wziąć/ tedy
20: go wezmi czały łot, dobrze iest. Drugie przeczyřcienie/ wezmi dijaprunis
21: ij. łoty/ reubarbarum dwie ćwierci/ zmieřay fpołem á pożyway thego
22: poranu/ á po przeczyřcieniu/ okładay fercze rzeczami wyřłzey napifane=
23: mi dla pořilenia/ y teř lekarřtwa pożyway ktore potwierdzaią Sercze
24: iako teř wyřłzey napifane łą, pokarmow teř k temu fluzącich pożyway
25: zwłafzcza iuchy z kapłunow/ theř czařem wziąć drijakwie trochę z lek=
26: twarzem rożanym: dobrze iesth. Theř piłułki powietrzne brać pod czas
27: dobrze iest. Wraczanie przyřłoliby á řzkodliwe/ pamiętay przyřawiać
28: grzanķę/ iakom ci wyřłzey napifał/ abys ią na żoładek przyřładał/ al=
29: bo teř woreczek Tawthowy z korzeniem iakom pierwiey napifał/ á nie=
30: chać iedzenia y picia przez kielko godzin/ á gdy będziez miał ieć/ thedy
31: trochę iedz y piy dla zemdlenia żoładka/ łoże ma teř być pořthawiono
32: na powietrzu dobrem gdzie ma leżeć iżby ie wiatr podwiewał/ y theř ie

strona: 69v

Rządzenie czału.

- 1: podkurzać rzeczami wonnemi/ iako też iuż z wierzchu wypisano iesth.
- 2: Przelcieradła częſtho odmieniać/ iedny wyjąć á drugie włożyć/ podług
- 3: czału rozdzielnego/ przyrodzenia niemocznego/ y podług przemożenia
- 4: wilkoſci w niem. Tak muſi być rozlicżono z tych rzeczy/ y nimifż powie=
- 5: trze ma być ſprawiano.

6: Głowa iestliby niemocznego bolała.

- 7: **W** Ezmi wodki rożaney/ babcżaney/ pſinkowey/ rozchodniko
- 8: wey/ dziewannowey/ roiownikowey/ zley wſzytki weſpołek,
- 9: Potym wezmi chuſtę cienką/ zmacżayże ią pierwey w ocz=
- 10: cie/ pothym wyżmi czyſcie oczet á złoż ią we throie albo we
- 11: czworo/ potym zmacżay w thych wodkach á przykładay mu na głowę
- 12: na czoło y na ſkroni nawięczy/ gdy wſchnie tak zafię wdziały. Też do
- 13: brze iest mazać ciało oleykiem rożanym/ á nawięczy ſkroni.

14: O rozlicznem lekarſtwie.

- 15: **W** Iele ludzi przy początku zarażenia powietrza morowego,
- 16: gdyż vznaią być zarażenie od złęgo powietrza, natychmiaſt
- 17: daią drijakiew z winem pić/ á potym przydzieią czym do=
- 18: brze ciepłym aby ſie pocił/ aby z ſiebie pot ocierał. Też nie=
- 19: ktorzy proch z apteki daią pić także w winie. Theż niektorzy ſok wytło=
- 20: czywſzy z nogietku: daią pić á potym ſie dobrze wypocić. Niektorzy też
- 21: ſok **wytłoczymſzy [.]** z polney Drijakwie: piją/ á we dwunafcie godzin po=
- 22: zbywaią tey choroby złey z powietrza morowego. Gorzałkę theż ktorą
- 23: zową Aqua vite: niektorzy dawaią pić zmieſzawſzy ią z małmaziją/ al
- 24: bo w winie dobrem zmieſzawſzy wodki ktorey kolwiek paloney k temu.
- 25: Też bolus armenus z apteki/ iest rzecz barzo dobra/ ziele wężownik theż
- 26: iest barzo dobri. Gdy drijakiew daią pić z winem człowieku przyrodze=
- 27: nia gorączego/ á k temu gdy iest człowiek w wielkiey gorączoſci/ thedy

- 28: go więczey mdlą niż czo dobrego vczynią/ ale ią maią dawać z wodka=
29: mi, Iako z węzownikową/ albo z łzczawiową/ tedy ieft rzecz przefpiecz=
30: nieyfza/ ty rzeczy bronią od bolączek. Bolączki rozgania łok wytłoczó=
31: ny z polney drijakwie pijącz gi, y też łok z wołowego ięzyka wytłoczony

strona: 70

Morowego powietrza.

Lift. 70.

- 1: á zmieszay z czyrwonemi koralmi łtłuczónemi á wypić gi. Dzieciom tho
2: oczukrować albo oflodzić możesz, á dawać rano pić po kielko dni. To ieft
3: barzo dobra á vchwalona rzecz czo znamienici miedzy łobą w tajemno
4: łci maią. Naprzod warzyć piołyn w dobrem winie aby wřzythko wino
5: wyrzało/ pothym nalać infzego y zamiełzać á wywarzyć wřzytko/ po=
6: tym zamazać gliną w garnczu okołó pokriwki/ á wřthawić wwęgle y
7: łpalić/ á będzie czyřty biały proch/ ten dawać w winie pić/ ten proch bro
8: ni łercza y krwie od nakażenia. Druga rzecz barzo dobra. Wezmi drze=
9: wa Aloes/ polney drijakwie/ ieleniey bđły/ ktorą połacinie zową Cerui
10: boletus/ ziela trzemdały/ korzenia węzownikowego/ podroźniku/ rozey
11: czyrwoney/ mułzkatowego kwiatu/ kaźdego z nich. 3. łoty/ pąpia zwoń
12: czowego. 6 łotow/ kołci z łercza ieleniego. 1. ćwierć/ łzafranu czałego
13: poł ćwierci. Drijakwie wyborney. 5. łotow/ ty korzenia wřzytki łtłucz á
14: włóżyć do łklenicze/ á na tho nalać małmazijey z połthori albo ze dwie
15: kwarcie, chować to w cieple przez dwie niedzieli zakriwřzy zwirzchu bar
16: zo dobrze/ á na kaźdy dzień zamiełzać/ ale to wiedz iż to naczynie gdzie
17: będą moknęły ty rzeczy w małmazijey/ ma być nie wyłokie/ ale łzyro=
18: kie y płytke/ á to dla tego iż gdy iuź przefstogi dwie niedzieli/ aby to łpu
19: łcił do drugiego naczynia iefcze nizřzego niżli to po kraycze/ á to thak
20: Pořtaw podle tego naczynia drugie naczynie dobrze nizřze, á potym mo
21: zefłzi mieć řzarłatu łtłuczkę: łkray gi długo na krayki/ pothym połóź tej
22: krayki ieden koniec na tę małmaziją/ á drugi koniec na to proźne na
23: cźynie/ pořtawiwřzy oboie pořpołu/ á tak będzie łciekało z wyłřzego na=
24: cźynia do nizřzego/ potym gdy wřzytko z ciece; wley w infza łkleńcę, po

- 25: tym przypraw Alembik á wypal to przezeń czos zczedził/ ale patrz aby
26: przez szkody/ podstaw pod nos Alembikow fkleńczę czoby do niey szło/ a
27: le aby obwarował iżby nie wywietrzało/ á to będzie wodka barzo do=
28: bra czału zarażenia powietrzem morowem/ ale ią małz pędzić przez A=
29: lembik, aż gdy fie w fklancze na dnie zgęftnie iako oley/ á tak thym inſze
30: lekarstwa ktore są na bolączki y na przyfzče: rozpuſzcząć/ iako są małci
31: y inſze rzeczy. Tę lepak gęftość czo fie na dnie zgęftła: małz rozpuſzcząć
32: wodką ſzczawiovą y wodką wołowego ięzyka/ á złota przylož thego o
33: ktorem będzie niżej napiſano/ á chczeszli theż ambri mało przyložyc: mo
34: żeſz, A ieſtliby czału zimnego było, tedy możesz małmaziją albo winem
35: dobrem rozpuſcić/ á człowiekowi przyrodzenia zimnego á wilkiego: do=
36: bre ieſt to pić rano ze trzy godziny przed **obadem** [!]/ then trunek ieſt barzo

Kij

strona: 70v

Rządzenie czału.

- 1: Pozyteczny ku poſileniu ſercza/ y ku obronie iego dla iadu/ y theż duchy
2: żywotne ciągną gi k ſobie dla zachowania ſamy ſiebie/ y także wſzytki
3: członki inne.

4: **Złoto tak małz przyprawiac.**

- 5: **A** Cz ludzie rozmagici złoto wychwalaia ku piciu być dobre
6: czału tego: ieſt prawda, ale iż nie vmieiętni wodkami mocz
7: nemi odeymuią mu ſprawę y włałnoſć iego/ ale kto nie v=
8: mie/ tedy tak vczyń. Wezmi złota czyſtego od guldſzlaera
9: kielko tabliczek/ przyłypże k niemu prochu natłuczonego z czyrwonych
10: koralow/ prochu z pereł natłuczonego/ prochu burztynowego, ale mniefy
11: niżli tych innych/ Cucruⁿcandi przylož/ zetrzyłz to czyſcie na kamieniu
12: twardem na miałki proch/ potom ſchoway dla potrzeby/ thego przylož
13: ku lekarſtwu, małuczko wyſſzey napiſanemu czo rozumiefz/ choć by też
14: y więczy przyložyl nie ſkaziłz, á ieſtli też y z drijakwią przyzmiefz/ dobrze

- 15: iest/ á przymieſzli ſamo w winie, teſz dobrze. Wodka kthora iest nowego
16: ſłozenia tak ma być działana, Wziąć ziele wężownik j zkorzeniem dwie
17: części/ trzemdały iedną część/ Koſzyſzczka poł części/ polney Drijakwie
18: dwie części/ boragu z kwiatem iedną część/ kwiathu zwończowego trzy
19: garſci/ roiowniku dwie/ muſzkatowego kwiatu trzy łoty, ty wſzytki zio
20: ła zſiekay poki iefzcze zielone/ ſkrop ie ocztem winnem/ á day mu thak
21: ſtać przez nocz/ potym to wypalić przez Alembik á tey wodki pożywać z
22: ſyropem ſzczawiovym przed wzeſzczem flończa, iad od ſercza odpądzą,
23: y nie da mu ſie rozchodzić po ciele.

24: Bolączki morowe: tak maſz leczyc.

- 25: **P**O puſzczaniu krwi y po przeczyſcieniu żołądka z złych wil
26: koſci, y teſz po poſileniu ſercza rzeczami wyſzſzey napiſanemi
27: Gdyby ſie bolączka vczyniła/ tak ią maſz goiść. Wſadz na
28: bolączkę bolącą Bańkę wielką/ pothym ią z ſiekay á zaſię
29: bańkę przyſadz niechay krew z iadem wyciąga/ potym gdy moſzeſz oba
30: czyć że iuż doſyć ciagnęła: odeymi ią. Wezmi figę á rozkroy ią ſzyroko
31: rozpuć drijakiew wwinie á tę figę rozkroioną wtym rozmocz á przylož
32: na bolączkę/ czyń tak przez kielko dni. Drudzy theſz ſtawiaią bańkę pod

strona: 71

Morowego powietrza.

Liſt. 71.

- 1: bolączką/ á tak na doł iad ſciągaią. Drudzy pod bolączką priſzcz dzia=
2: łaią. Biorą Cantarides robaki/ á ſtłukłſzy ie: przykładaią na gołe cia=
3: ło, á tak będzie priſzcz/ albo ziele ktore zową Ialkier, takieſz ſtłukłſzy przy
4: kładaią/ potym tho ma bolączki dobrze iest kłaſc. Wezmi rzodkiew na=
5: kray z niey kołek/ wezmieſz drijakwie czyſtey á rozpuć ią winem/ rozma
6: czay w tey drijakwi kołka rzodkwiane/ á przykłada y na bolączkę częſto
7: odnawiaiącz. Albo maſzli gorzałkę kthorą zową aqua vite/ albo oney
8: rzeczy ktorą z małmazijey wypalił, w tim rozpuć drijakiew á rozmocz
9: kołko rzodkwie po iedney ſtronie/ á przylož na bolączkę/ albo Figę w

10: miaŝto rzodkwie. Drugie. Stłucz garczycę z mydłem wenezkiem/ á
11: przyley trochę wina/ vczyń z tego iakoby plaŝtr na liŝcie bżowem/ albo
12: omanowem/ albo chrzanowym/ to przykładay na bolączkę. Też stłucz
13: orzechy włofkie z rutą/ á przykładay. Też czebulę pieczoną rozmoczyć
14: w drijakwi á przykładać. Czwartego dnia bolączkę zmiękczyć. Wziąć
15: ŝlaz/ fenun gręcum z apteki/ mąki iego/ ziela złotogłowu/ ziela kthore
16: zową kopyt końskie/ liemienia lnianego/ figę ktorą/ ŝmażyć to w oli=
17: wie/ á potym wyżać oliwę á włożyć w nią żywicze/ ięczmienney mąki,
18: á na oŝtatek przypuŝcić na winie mydło/ á tego mydła przyłożyć do tey
19: oliwy ktem rzeczam: mieŝzać ŝpołem na ogniu/ potym odŝtawić/ á gdy
20: oŝtydnie/ z tego czynić plaŝtri á na bolączkę przykładać. Też stłucz figi z
21: piołynem á z mąką ięczmienną/ vczyń z tego iakoby plaŝtr á przykła=
22: day na bolączkę. Też iądra włofkich orzechow **stłuz [!]** z mąką feni greci (z
23: apteki) dijaltee maŝci k temu przyłożyć/ z tego vczyńić plaŝtri á na bo=
24: łączkę przykładać. Iakoby ŝkoro obaczył yże iuż na niekthorim mieŝtczu
25: miękko/ toć iuż gnije/ á tak czo narichley otworzyć aby iad wyciekł y z
26: gnoiem poŝpołu/ bo ieŝtliby tego zaniechał długo nie otworząc/ tedy v
27: czyni głęboką iamę w ciele: ŝwem iadowitem grizieniem, á tak czo nari=
28: chley możeŝ othwieray á gnoy wytłaczay/ á gdy ŝie wyczyŝci/ działać
29: plaŝtri á przykładać aby zaraŝtało á pięknie ŝie goiło. O thym napiŝę
30: na kończu gdzie ieŝt o goieniu priŝczow.

31: Priŝcze morowe tak maŝz leczyc.

Kij

strona: 71v

Rządzenie czaŝu.

1: **P**rzy goieniu priŝczow á bolączek/ piy zawżdy wodkę ktho=
2: rąm ci piŝaniem namienił/ wodka nowego ŝłozenia/ mało
3: wyŝłzey napiŝana ieŝt/ albo też ŝyrop ktori też ieŝt wyŝłzey na
4: piŝany. Poŝilania ŝerdeczne przyimuy/ y też piłuły powietrz

5: ne bierz. Na prifzcz też możesz bańkę przyśtawić/ iako y na bolaczkę/ a=
6: by iad wyciągała. Rozpuć drijakiew gorzałką/ á vkroy kołaczek fzyro=
7: ki z omanu/ rozmocz że w tey drijakwi po iedney ftronie/ á przykładay
8: na prifzcz/ czynń to kielko razow. Też żółtek z Iaia zmieřać z fołą/ á w
9: tym rozmoczyć także oman/ albo rzodkiew á przykładay na prifzcz: mo
10: żeř przywieřać. Też řtucz figi, Aloes drzewo/ z fołą á wina przylać/ á z
11: tego vczynń iakoby plařr na chrzanowym liřcie/ á ten plařr na prifzcz
12: przykładać kielko razow częřto odnawiającz. Po napierwřzem przyłoże
13: niu/ tedy będzie prifzcz czarny/ á zawřdy řie w řobie będzie burzył: aż řie
14: przepuknie dla tego przykładanania/ potym pociecze ropa řzpetna poczyr=
15: niała/ á gdyby řie zařtrupiło/ przyłożyć ciařtha ięczmiennego á zlezie
16: řtrup/ potym mařz goijć mařcią ciało narařtaiącąz. Gdyby ktho miał
17: prifzcz á chciałby wiedzieć ieřtli może być zgoion/ tedy wezmi drijakwie
18: á vczynń z niey plařr/ przyłoř że gi na prifzcz/ wyřchnielić Drijakiew: złe
19: znamię ieřt/ nie wyřchnieli á niemoczny dobrej myřli ieřt y czyřřtwieie,
20: Tedy zařię przydzie ku zdrowiu. Też galbanum rozciągnąć na chuřtce
21: iakoby plařthr á przyłożyć/ chwycili řie prifzczu á nie odpadnie/ thedy řie
22: zgoij/ ale ieřtli odpadnie y z korzeniem/ zły znak ieřth. Prifzcz ieřtli chczefz
23: otworzyć, tak vczynń. Wezmi ziała polney drijakwie/ ziarn řkocřkowych
24: więřřzego/ kořtiwału więřřzego/ foli/ řtucz to wřzytko z řadłem wieprzo
25: wem, ale řadła niewiele bierz, przykładay na prifzcz: goij řie pod tim, Pri
26: tym napijaj řie fyropow wyřřzey napiřanych, A miernie řie choway we
27: wřitkich rzeczach. Prifzcz gdiby iuř otworzył, Wziać kořtiwał ktori ma
28: korzeń poczerniały á wnąřz biały á mařthny/ rořkray gi řzyroko á o=
29: mocz w winie, przykładay na prifzcz. Chleb ciepły wyjąwřzy z pieca: przy
30: kładać ořzodki na prifzcz. Też ziele řamo Polną drijakiew řwiežo řtucz,
31: z fołą y z oliwą á przykładać na prifzcz: dobrze ieřt. Też ciařto z oliwą á
32: z fołą przykładać: dobrze ieřt. Ieřtliby řie zařtrupiło/ tedy řtrupu nie od=
33: dzieray gwałtem/ ale warz řlaz w wodzie/ á w tym rozmaczay gębkę á
34: przykładay na řtrup aż zmięknie. Albo tak vczynń, řtucz korzeń řlazowy

35: z małem á z ładem wieprzowym, włmaż na rincze, potim to przecedz

36: á wytłocz przez chuftę/ á tym mazać na lift flazowy y przykładać. Gdy

strona: 72

Morowego powietrza.

Lift. 72.

1: by łtrupu nie było/ warzyć Figi/ iądra włółkiego orzecha/ fenum grę=

2: cum z apteki: w wodzie/ potym to odczedz á k tey polewczce przyłóż mio=

3: du á tym wymyway prífzcz á ná tho przykładay korzeń kołtywałowy/ á

4: gdyby fie iuż miełtcze wyczyłciło/ tedy działać plałtri z małci ktore na=

5: rałzczańią ciało/ á to małz vcżinić. Wezmi oliwy/ wołku, rozpuć to

6: na ogniu potym rozetrzy żywiczę á przyłyp k temu: zmiełzayże/ potym

7: wezmi Aloes/ białego kadzidla, Sarcocolle/ iefth żywicza w aptecze,

8: mirri/ blaywafu/ litargirium/ to yełt gleytu/ ty włztyki maia być łtarte

9: barzo dobrze/ potym włypać do oney oliwy y do wołku/ potym niechay

10: ołtydnie á z tego czyn plałtri á przykładay na bolączki y na prífzcze.

11: **Ktorego czału narichley morowe powietrze**

12: **powłtawa.**

13: **G** Dy fie iuż lato dokończawa á czał fie iuż iefienny przybli=

14: ża/ tego czału narichley fie pocżyna mor/ bo powietrze go=

15: rączołcią floneczną bywa vcżyłciono/ á tak iefł łkłonniey=

16: łze ku nakażeniu niźli gęłte á grube/ włzakże nie barzo dłu^g

17: trwa/ á tak wiele ludzi zaraża iź mułzą mrzeć. Słonce ktore iefł wielki

18: przijaciel żywotowi cżłowieczemu/ gdy będzie promieni mdłych/ y go=

19: rączołc iego mdła dla oddalenia y odefłcia łwego od nas: nie może wil=

20: kołci grubych rozpułzczać ani wyczyłciać/ zwłafłcza gdy bywaią wiatry

21: od włchodu flołncza. albo z południa/ ktore przywodzą z łobą chmury

22: grube: á tym powietrze zagłłzczańią, tak że fie niegdy zda aby miał być

23: defłcz barzo wielki á nicz nie bywa/ á tak dłuę łtoiącz na powietrzu:

24: zakażaią powietrze/ tamże włęcz pobudza mor.

25: **Przy tym fie pocżyna Tractat/ tho iefł nauka**

26: rozmagithych lekarzstw dofwadczonych: Thak naprzeciw Mo=

27: rowemu powietrzu: Iako y **naprkeciw [!]** każdemu iadowi/ y

28: na infze niemoczy człowiecze, przez Doktori j Baby: do

29: fwadczone. A napierwiewy mafz Lekarzsthwo do=

30: fwadczone: Zachowaiące każdego czło=

31: wieka od zarażenia czaſu Morowego

32: powietrza.

Kiiiij

strona: 72v

Rządzenie czaſu.

1: **W** Ezmi liſtkow rucianych fwieżych ze trzydzieſci/ iądrek wło=

2: ſkich orzechow, zpięc, Fig ſuchych teź z pięc/ vtłucz ty rzeczy

3: ſpołem w moźdzerzyku. A tego potrozſze poranu natſzczo:

4: pożyway, żuiącz moźełz połykać/ albo wypluwać onę wil=

5: gotnoſć/ á potym moźełz z domu przefpiecznie wynidz. Ieſt to lekarz=

6: ſtwo poſpolitego á prawdziwego dofwadczenia.

7: **Drugie lekarzstwo Vbogiem dobre.**

8: Wezmi terre Sigilate/ to ieſt czyrwoney ziemie (w aptecze za ma

9: łe pieniądze) y day iey wypić z winem/ albo z polney Drijakwie wodką

10: tak wiele czo złothy zaważy na fwitanium. Ma mocz dofwadczoną na=

11: przeciw każdemu iadowi/ y owłzem ieſtli gi w żołądku naydzie/ natych

12: miaſt wraczaniem gi wyrzuci/ á ieſtli przed iadem będzie wzięta ta Si

13: gillata terra/ nie dopuſzcza onemu człowiekowi ſzkodzić. O thym mo=

14: wią wiele znamienitych **dactorow [!]** .

15: **Drugie lekarzstwo vbogiem: czaſu powietrza**

16: **Morowego.**

17: **Korzeuie [!]** Biedrzeńczowo na proch ſtarte á zbiałem winem natſzczo

18: pite/ broni od wſzelkiego iadu, A ktho wina nie ma. Thedy w **w [!]** wodzie

19: ma warzyć y onę wodę pić.

20: Drugie lekarzstwo k temufz: doświadczone.

- 21: Wezmi korzenia ziela Trzemdały/ przerwipępowego/ goriczkowego
22: Iałowczu/ korzenia kozłkowego, Czyłćczu/ każdego z nich czo złothy
23: zaważy, Bolu^marmenu^m/ czo 2. złota zaważy, terre figilate. 1. ty włytyki
24: rzeczy na miałki proch ftharłzy/ zmieszay ze czterzema łothy czukru: á
25: możelz y przez czukru/ bierz że thego prochu na fwithaniu albo po ranu
26: wftawłzy czo złothy zaważy z winem ciepło przez trzeci dzień albo przez
27: czwarty.

28: Tez drugie lekarzstwo.

- 29: Rozmocz białego chleba w małmazijey kielko kęfow/ á niźli zdo=
30: mu wynidziefz: z iedz.
31: Też grzanka w oczcie mocznem namoczona, przed wyłzciem zdomu
32: iedzona, Ieft fiłno vżyteczne zachowanie/ á połpolicie go vżywaią lu=
33: dzie/ á nie bezprzyczyny. Abowiem oczet zachowawa ciało y włytyhki

strona: 73

Morowego powietrza.

Lift. 73.

- 1: przyrodzone wilkołci w człowiecze/ od zagniłosci y od prochnienia.

2: Drugie lekarzstwo bogatym.

- 3: Wezmi fkorki ad iablka Citrinowego/ á onę miey w vćciech žuiącz/ á
4: wilgotnośc połykaiącz/ abowiem ty fkorki Citrinatow: Serce j mozg
5: pořilaią/ á morowemu powietrzu fie przeciwiailą.
6: Takiefz theż Citwar w vćciech trzymany á mařtikowany/ bronil od
7: Morowego powietrza.

8: Tez gębka: woniaiącz iey.

- 9: Wezmi ocztu winnego/ wodki rożaney/ kwiecia bżowego/ rowno kaź=
10: dego po kielku łyżek/ zmieszay řpołem řtarłzy kwiat na miałki proch/ á
11: w thym rozmocz gębkę/ á chodząc: woniay człęřtho, A nawięczyey gdy
12: mařz z kim mowić.
13: Też kozłek w ręku trzymany/ bronil od zarażenia Morowego po=
14: wietrza. Ruta takiefz.

15: Też Czołnek iedzony tak furowy iako y warzony/ barzo ieft nie po=

16: łpolity: Takiełz czebula y rzodkiew: maią mocz bronić.

17: Zafię gdyby iuz człowiek zachycił powietrza:

18: á był prawie niemoczen/ vpuściwłzy mu krwie dobrze/ potym mu vczy

19: nić wraczenie dawłzy mu czarnego ziela z wodą/ albo z mlekiem kono=

20: pnego nafienia ciepło wypić/ á po godzinie wrzić mu palecz w gardło

21: iżby wraczał czo nawięczy moze/ á po tym wraczeniu we dwie godzi=

22: nie wypłokawłzy vfta wodą z ocztem/ y dać mu iakiey polewki z iefc.

23: Chczefzli theż nie czyniacz wraczenia dać mu Krolewłkiego prochu

24: napić fie z białem winem á z ocztem czo złoty zaważy ciepło/ á potym

25: fie przyodziać y pocić czo nabarziey przez kielko godzin.

26: Wypis prochu krolewłkiego/ czynią gotowy

27: w aptecze.

28: Wezmi korzenia Diptanowego/ korzenia goriczkowego/ przerwipę

29: powego/ Terre figilate/ każdego z nich po trzy łoty, Koralow białych,

30: dwa łoty, Ty włzytki rzeczy zetrzy na miałki proch/ á potym zmiefzay, y

31: tak pożyway iako małz naukę.

32: Tymze obyczaiem proch Saluificantis: bywa vżywany (czynią gi

33: też w aptecze. Moze być y nathłzczo z winem białem pijan/ dla zacho=

Kv

strona: 73v

Rządzenie czału

powierza morowego.

1: wania zdrowia. Czału też zarażenia powietrzem/ tymze obyczaiem te^{go}

2: prochu Saluificantys/ tho ieft vzdrowiaiącego: małz poważyć iako

3: prochu Krolewłkiego.

4: Też takiełz drijakiew/ y takiełz Metridatum: łą dziwney á niewymo

5: wney pomoczy naprzeciw morowemu powietrzu/ tak przed zarażeniem

6: iako y w zarażeniu.

7: Też piłulki peftilenciales/ to ieft Powietrzne: czału morowego po=

- 8: wietrza: na każdy tydzień po dwudziestu bierane/ zachowawaią człowie=
9: ka nadewfzytki rzeczy od zarażenia, Mogą też być po fiedmi dwa razy
10: w tydzień brane.

11: **Iefzcie fprawa małuczka: dla zachowania od**

12: **Powittrza [!] morowego.**

- 13: **T** A iefth rada na vżyteczneyfza aby człowiek richło mieftcze
14: zmienił: gdy baczy że ieft powietrze zarażone. Przijechałfzy
15: do zdrowego powietrza: aby tam długo trwał, á miefzkaiąc
16: w nim aby fie fłuźnie chował/ też do fwego miefzkania aby
17: fie zafię nie richło wraczał, bo wiele gich nie opatrnością fwoią richło
18: wrociłfzy fie gdzie iefzcie oftatki powietrza morowego zoftawały: po za=
19: razili fie y po marli. A przetośz wielu ludziem lepiej ieft do tego powie=
20: trza/ ktore aczkołwiek było zarażone: ale gdy iuż zafię do końca dobrze
21: vczyfcione: idz/ bo to pewnieyfza rzecz ieft/ iż to powietrze ktore pierwej
22: było zakażone: nie leda fie iako po wtore fkazi. Niżli powietrze ktore iefz
23: cze nie było zarażone, tego mu nie zawždy trzeba nadziewać/ á tak tam
24: długo miefzkać: ieft rzecz ftraźliwa á nie przefpieczna. Ale to wždy miej
25: na bacźnoſci obys richło wyieźdżał/ á gdy będzie po zmienieniu powie=
26: trza: możefz fie zafię przywrocić do miefzkania **twe⁸⁰** po przedłużeniu cza
27: fu. Ale iż mieftcze zmienić á kromia **fwe⁸⁰** miefzkania być: nie koždy then
28: doftatek ma. Przetośz tym takowem to flufze na pieczy mieć/ aby fie nie
29: kwapili krwie puźcząc/ á iżby fie gim to nie widziała rzecz leda iaka, ale
30: z wielkiem á pilnem rozeznaniem podług wfzelkiego niemocznego/ y też
31: podług rozeznania wody. Woda, to ieft vrina: iefthliby była v niemocz=
32: nego iako v zwierząt, z białoſcią albo z finoſcią/ albo mdłoſć znamio=
33: nuiąca: krwie mu iuż nie puźczay/ boć on iuż duſzę puſci. Bo iuż iego
34: przyrodzenie truchleie á niſzczeie/ dla barzo iadowitego zarażenia. Prze
35: tośz fie nigdy prętko nie vkwapiay krwie puźcząc: ale czo maſz działać,
36: rozeznay pierwej dobrze.

strona: 74

- 1: **Lekarztwa doświadczone: naprzeciw rozma-
2: gitem niemoczam.**

: grafika

strona: 74v

Lekarztwa.

1:

- Experientie. To iest: lekarztwa barzo dobre/ Y
2: od wielu ludzi: zwłaszcza nauczonych lekarzow
3: często kroc doświadczone.
4: Na rany ktore przychodzą z złych krost/ iako
5: z francze.**

- 6: **W**ezmi Czelidonię/ wespolek z korzeniem, pie ięzyczki, przer
7: wipęp/ ziele kołtywał/ żywokost, Album grecum, tho iest pie
8: łkowo łayno/ popiołu iefionowe⁸⁰ k temu przywziąć, Ziele
9: y korzenie łkraiawłzy: warz w rzeczney wodzie/ albo w łthu=
10: dzienney: iżby połowicza wyrzala/ á potym day onemu łtać ze czterzi
11: godziny/ á także małz wymywać ranę/ y trzymać nogę z raną w oney
12: wodzie/ po ranu y przed wieczszą tą wodą ciepło poki iedno będzie po
13: trzeba wkazowała, Bowiem to wymywanie ranę czyłci y goij
14: **Małc goiacza/ ktora ma byc na chufę nama=
15: zowana/ a na ranę po wymyciu przykładana.**
16: Wezmi łaręczego wołku/ thak wiele iako małe kokofze iaie, Ter=
17: pentiny/ to iest iodłowej łmoły/ tak wiele iako połowiczę wołku/ oliwy
18: ze trzy łyzki/ rozpułć wołk y łmołę, y oliwę na rincze mielzaiącz włzitko
19: łpołem/ á potym gdy ochłodnie á z twardnieie/ tedy potrozłze na chufę
20: będziełz namazował á na ranę przykładal.

- 21: **Lekarstwo doświadczone od iednego znamie=
22: nitego pana: naprzeciw trucinie.**

23: Wezmi dzięgiel korzenie/ warz ie skraiwfzy w czarnem piwie/ nie=

24: chayze on czlowiek truty po ranu y na nocz pije dobri trunek ciepło o=

25: nego piwa/ winidzie z niego wfzytka trucizna vriną.

26: Lekarstwo na wlofy: ktore w ranach rosta:

27: aby z rany wyfzly.

strona: 75

Lekarstwa.

Lift. 75.

1: Wezmi ziele fzańte/ boze drzewko/ chmiel/ mak/ popioł iefionowy,

2: warz ty rzeczy w wodzie/ á wymy rane kielko razow tą wodą/ á po=

3: tym wezmi chleb ciepły y przylož na rane y około rany ofrzodkę/ wyni

4: dą wlofy na wierzch.

5: Maśc na bolenie czlonkow/ nog y rąk/ Wziaw

6: fzy pierwey tę purgacją napisaną.

7: Wezmi prochu Senes przyprawionego w aptecze czo złoty zawa=

8: ży/ prochu drugiego z fołnki też przyprawionego w aptecze/ czo trzy pie

9: nądze zaważy/ zmieszay ty prochy fpołem: á day ie wypić na fwitanu

10: niemocznemu: z Bukwiczową á z fzałwijową wodką, á kto nie ma wo=

11: dek/ ten z piwem ciepło niechay wypije poranu/ á w fzełć godzin ma po

12: thym iefć. A nazaiutr po ranu niechay maże sobie czlonki v nog y v

13: rąk/ rękę nad ogniem zagrzewaiącz. Tą maścią nizey wypisaną.

14: Wezmi lałowczowych ziarek/ Bobkowych ziarek/ każdego ro=

15: wno po garzłci/ vtłucz każde ofobno w mozdzerzu czo nalepiey mozełz,

16: Potym wezmi mydła greckiego za grofz/ tho też skraiwfzy: przylewa=

17: iącz k niemu oleyku rumienkowego, tłucz ie, á gdy każdą rzecz z ofobna

18: ftłuczefz iakoby na małlo/ tedy wefpołek zmieszay przylewaiącz rumien

19: kowego oleyku y gorzałki mocney/ á tak z tego wfzytkiego będzie małć

20: dofwiedzona na bolenie czlonkow/ tak v nog iako v rąk.

21: Kto ma chrobaki w ranie zagniley/ Dofwiad

22: czył ieden kaplan tego lekarstwa.

23: Wezmi twarog czoby dzifiefzszego tworzenia/ przylož go mąfzlo na ra

- 24: nę przez godzinę/ chrobaczy wyłtąpią z rany do onego twarogu, a gdy
25: iuż wynidą z rany chrobaczy/ tedy możefz topolowy lift zielony przykła
26: dać na ranę/ á pod tym liftem rana fie zgoij powoli.

27: Małc miękka na wyciągnięcie ognia z ktore=

28: go kolwiek członku.

- 29: Wezmi liłtki pfięgo ięzyku/ hałunu palonego, Lugu z mocznego ie
30: lionowego popiołu/ vtłukłfzy liłtki pfięgo ięzyku z hałunem palonem,
31: y z ługiem zmiefzay á vczyń miękka małć/ albo gęłtą polewkę/ á ono
32: miełtcze maży gdzie iefł ogień, Iefł rzecz dołwiadcżona.

strona: 75v

Lekarłftwa.

1:

Na wywinienie.

- 2: Wezmi otręby pfięnicżne/ warz ie z ocztem/ á thym ciepł miełtcze wy
3: winione okładay.
4: Pacżena z ocztem łłuczżona y ciepł przyłżżona: lecżi wywinienie.

5: Lekarłftwo na bolenie głowy zgorącej prziczi.

- 6: Wezmi rożaney wodki z dziełięć łyzek/ ocztu winnego albo piwne^g
7: ze trzy łyzki/ oleyku rożanego iedną łyzkę/ zmiefzay thy rzeczy łpołem,
8: á rozmocżywłfzy chułtę: á przyłż na czoł y na łkronie/ á gdy vłchnie
9: drugi raz odnow/ vznałż pomocz.
10: Iefłli niemałż oleyku rożanego/ tedy białek w miałto niego vbity.
11: Drugie lekarłftwo, Konikowe liłcie łtarte á z rożaną wodką przy=
12: łżżone na głowę/ lecżi bolenie głowy.
13: Też pfińki ziele łłuczżone/ á na czoł przyłżżone łamy/ albo z ocz
14: tem/ odeymuią bolenie głowy.
15: Też kto ma bolenie w połowiczy głowy/ ma mieć grzebień vczyńnio=
16: ny z rogu Skopowego prawego/ á nim czołać głowę/ iefłli iefł bolenie
17: w prawey łtronie głowy/ ale iefłli iefł bolenie w lewey łtronie/ tedy z le=
18: wego rogu ma być grzebień vczyńiony/ y lewa łthrona głowy ma być

19: czołana.

20: Theż grzankami z rzanego chleba głowę obłożyć/ wyciąga parę z

21: głowy y bolenie odeymuie.

22: Też piŕze ieden lekarz/ iż gdy będzie członek tajemny lifi/ tho ieft lifie

23: łtroie: przywiązane na głowę bolącą/ wŕzythkiey głowy/ y poł głowy

24: bolenie odeymuie/ y zaćmienie oczu odchodzi.

25: **Lekarzŕstwo na oŕzalenie ku ŕpaniu/ Abowiem**

26: **ŕen w tey niemoczy: ieft nawiętfze lekarzŕstwo:**

27: **ktori z trudnoŕcią przychodzi.**

28: Tak vczyń. Wezmi/ ŕlaz/ rumien/ wierzbowe liŕcie/ laktukę/ albo ŕała=

29: tę/ vwarz w wodzie/ á onę wodę oŕtudziwŕzy: vmyy choremu człowie=

30: kowi nogi: pokołana. Potym natichmiałt ogoliwŕzy głowę: namaży mu

31: owemi pianami głowę: ktore na wierzchu pływaią po ŕerwatce krowiej

32: gdy v ognia wre/ ieft rzecz doŕwiadczona.

strona: 76

Doŕwiadczone.

Lif. 76.

1:

Lekarzŕstwo naprzeciw s. Walentego niemoczy

2: Kurzenie gorczycą pod noŕem/ á on dym w ŕię brać, ieft barzo wiel

3: kie lekarzŕstwo takim ludziom.

4: Też ziarnka Piwonijey piętnałcie: ŕtarte na proch á zwinem pite po

5: ranu/ maią dziwną á nie poŕpolitą włafnoć naprzeciw s. Walente^{go}

6: niemoczy. Takież też dzieciom małym Piwonija: na ŕziję w chuŕtcze/ al

7: bo tak zawieŕzony korzeń iżby ŕie ciała dotykał, broni od nich tey niemo

8: czy/ ktora rzecz ieft częłtokroć doŕwiadczona.

9: Też miedzy wielkimi tajemniczami Galienowemi. Naprzeciwko

10: tey niemoczy było to lekarzŕstwo doŕwiadczone. Koŕci z głowy człowie=

11: ka vmarłego: ŕpalone na popioł/ tedy on popioł z białem winem w kiel

12: ko godzin pity przed czałem padnienia/ niedopuŕzcza niemoczy wielkiey

13: A wŕzakofz lepiej gdy vpuŕciłz krwię z medijany/ á potym wezmieŕz thy

- 14: piły o północy/ to iest. Wezmi pił srodliwych. Pił Cochiaru^m
- 15: Dijagredij pięć ziarek. Każdych po poł dragmy/ niechay będą vczy=
16: nione siedm z wodką szałwijową. Dayże ty piły przed świtaniem/á
17: potym wtore^{go} dnia daway ten popioł z winem po ranu tak wiele czo zło
18: ty zaważy/ y też w potrawach śwogich człowiek cierpiący S. walen.
19: niemocz/ ma częłto pożywać/ z Rutą/ z pieprzem/ z Imbierem/ z bie=
20: drzeńczem/ vczyniwfi z tich rzeczy proch/ á te^{go} prochu w karmie sypać.
21: Też powidaia niektóry ludzie, iż krziżmo nofzone od człowieka cir
22: piączego niemocz przerzeczoną/ broni barzo mocno.
23: Takieź też powidaia za rzecz barzo doświadczoną/ iżeby mięło/ á
24: nawięczy płucza Wilcze spalone albo wufzone w garnczu w pieczu, á
25: dawać on proch z winem pić, albo z potrawami iefć. Może też opłokaw
26: szy płucza wilcze winem cziłtem, potym ie vwarzić z liekawfi na bigos
27: y okorzenić pieprzem/ Imbierem/ gwoździki/ szafranem/ á to iefć przez
28: kielko dni. Iest rzecz doświadczona na iedney bialey głowie.
29: Tefz masz pewne lekarstwo doświadczone naprzeciw tey niemoczy,
30: od ktorego barzo wiele dzieci zdrowie wzięli. Wezmi Apoponacis/ Ca=
31: łtorei/ Sanguinis draconis Antinionij/ każde^{go} z nich rowno czo zło=
32: ty zaważy/ zetrzy na mialki proch/ á tego daway po troźze dzieciom: w
33: czym iedno chczefz.

strona: 76v

Lelakztwa.

1:

Lekarstwa naprzeciw Melaⁿkolijey/ y boiazni.

- 2: **M**Elakolija. Iest niemocz znakomita, abowiem ludzie maia=
3: czy taką niemocz, mowia wiele: zagęłzcziącz rzeczami, tak
4: iż żadney rzeczy ku kończu nie powidaia, á drudzy fie gnie=
5: waią/ łaią, niektóry biią, niektóry płaczą/ drudzy fie śmie
6: ią/ śpiewaią.

7: W takiej niemoczy wodka wołowe⁸⁰ ięzyku iest barzo dobra pijać,
8: y w potrawy lać.
9: Zafię mleka częfte poziwanie, daie pomoc ku zdrowiu barzo wielką.
10: Theż złoto łkrobane w wodkę wołowego ięzyka/ albo w potrawy,
11: ma niepołpolitą włofońć naprzeciw tey niemoczy. A gdy z tą niemo=
12: czą przychodzi boiazń/ tedy perły tarte z złothem w potrawach/ albo w
13: rożanym czukrze pożywane/ daią pomocz fiłną.
14: Też to maź doświadczone lekarzstwo/ kthorem kielko niemocznych
15: tym iednym fie wyprawilo (w aptecze mufi być vcziniono) tym obyczã
16: iem. Wezmi Epitimi, liłtkow Senes, kwiatkow boragowych/ miedun
17: czanych/ kaźdego z nich rowno poł garłci, Cinamonu dobrego cztyrzy
18: łoty/ łpiki nardowey/ mułzkatowego kwiathu, Cardamoni/ kaźdego z
19: nich po łocie, Imbieru/ gwozdzikow/ hanyżu/ kaźdego z nich po dwu
20: łotu/ ty rzeczy przetłukłfzy grubo: namocz w czyłtem winie/ iżeby było
21: garniecz wina/ y day temu tak moknąć przez ołm godzin/ á pothym v=
22: czyń worek iakoby ług czedzić: z płotna gęłtego, dwogiftego/ á ono ziele
23: wlož włzytko w on worek/ á pothym ley ono wino na ziele w worek po
24: dwa razy, Także onemu Melankolikowi dawaygo po ranu trunek do=
: (bri pić.
25: Ale maź mu pierwey z lewey ręki vpułćić krwie z medijany
26: pierwey/ potym z płuczney/ á pothym dawać mu w tydzień raz prochu
27: Senes z apteki, czo złoty zaważy/ z wodką boragowã/ á z polney ruty
28: ciepło na fwitaniu/ á potym w łzełć godzin iełć.

29: **Lekarzstwo na paraliz/ To iest gdi kogo powie**

30: **trze zabije w połowiczę/ albo w rękę/ albo w**

31: **nogę/ tu maź naukę.**

strona: 77

Dofwiadczone.

Liłt. 77.

1: Aprzod iestli moze chori wziãć piłuly/ tedy mu day na łwi=

- 2: taniu gragę ńmrodliwych pińł wczynińwzy z dragmy dzie
3: więć/ y day mu ie pońknąć po iedney, Ieńtli nie może wziąć
4: pińł/ tedy mu kliftery wczyn. Vwarzywzy w profthey wo=
5: dzie/ rumien/ ńlaz/ ńzałwiją/ Centurije/ fig z kielko/ iałowczu zpoń garz
6: ńci/ piońynku trochę przyczynińwzy/ á potym powarzywzy onego wńzyt
7: kiego dobrą chwilę, odley iżby onego było trochę mniej kwarty/ potym
8: rozpuć w onym vkropie Ierepigre dwa łoty, benedictelaxatiue łot ie=
9: den/ oliwy zpięć łotow wley/ ńoli z poń ńyńki wńyp, Othoń mańz kliftery,
10: **kzora** [!] wlać mańz przez Inńtrument na to wczyniony: zadkiem wchorego
11: człowieka/ á niechay w ńobie dzierzy czo nadłużey może, potym we trzy
12: albo we dwie godzinie dańz mu czo lekkiego z ieńć.
13: Potym gorczyca wierceńa z miodem á z ocztem mańz go częńtho,
14: tho ieńt trzeciego á trzeciego dnia karmić/ abowiem ońobney ieńt á do=
15: ńwiadczoney pomocy na paraliż.
16: Takieńz biała gorczyca wierceńa z gorzałką/ albo z niedzwiedziem
17: ńadłem/ á potym mańz być ony mieńtca paraliżem zarażone naciera=
18: ne mocno/ trawi nieczyństoć y zagrzewa ciało/ y teńz pęcherze ńie po o=
19: nym na cieie wzdymańa/ z ktorich woda ciecze/ á z tąd członki martwe
20: ożywiańa/ y ku władzy przychodzą.

21: Drugie lekarństwo częńto kroć na paraliż dońwiadczone.

- 22: Weźmi ńadła Liefiego przepuńzczonego, pięć łotow, iałowczu trzy
23: łoty/ dńugiego pieprzu, dwa łoty/ goricńki pońtora łotu/ ńłucz thy rzeczy
24: czo nalepiey możelz/ á rozpuńcińwzy ńadło Liefiego/ wmieńzay ty inńze rzeczy
25: w ńadło/ á k temu przyley aquam vite ze trzy ńyńki/ albo barzo mocnej
26: gorzałki/ á tak tą ńlachtetńa mańcia w ognia namazuy **członti** [!] powie=
27: trzem zarażone/ vzańz dziwną pomoc.
28: Niektorzy ludzie żagawkami bińż mieńtca zarażone, á ńilńą pomoc
29: miewańa.
30: Teńż rozmarinowa wodka ieńt barzo dońwiadczona w tey niemoczy
31: pić poranu.

32: Takieź szałwijowa/ lawendulowa/ niepośpolicie wlpomagaią w tej

33: niemoczy.

L

strona: 77v

Lekarztwa.

1:

Naprzeciw remie/ albo niezytowi/ dofwiadczo

2: ne lekarztwa.

3: **N**Aprzod ktho zwykł brać lekarztwa/ niechay wezmie głow=

4: nych piłuł na nocz za grofz.

5: Potym wczynić kurzenie iednym klijem/ ktori zową ńto=

6: rax liquida (w aptecze naydziefz) czynić mańz to kurzenie po=

7: ranu y na nocz pod nos/ wyfufza remę w głowie.

8: Też połykać kadzidło na nocz kładacz ńie ńpać/ barzo pomaga.

9: Też nieżyt ktory w nos pływne/ tak iż prawie załęże nos/ tedy na tho

10: orzechy lańkowe przypiekane/ á potym w tharty pierż iądrka omoczóne

11: á na nocz pożywane/ niepodobnie **on [!]** nich richło zdrowie przychodzi,

12: Też na remę nieżytową Lnem kadzienie, iefť dofwiadczóney pomocy

13: Lekarztwo aby komu brwi włośmi porańtały.

14: Naprzod dym z drzewa ńofnowego, gdy ńie człowiek ktori nie ma na

15: brwiach włośow będzie nachylań nadon dym/ wyrańtaią włośy.

16: Drugie. Sleziona ońłowa wńufzona á na proch miańki ńtarta/ on proch

17: z **niezwiedziem [!]** ńadłem á z oliwą zmieńzany/ ktorim mańz ńobie mieńtce

18: pomazować, gdzie maią brwi wyrańtać. Pińze o tym ieden lekarz: iż iefťh

19: rzecz dofwiadczóna.

20: Aby zafię włośy na brwiach nie rońly.

21: **Naprz od [!]** pomazuy krwią zielonych żabek brwi. Takieź krew wężó=

22: wa na brwi pomazana/ niedopuńfzczaią wyrańtać włośom.

23: Też rdza z żelaza z tinami rozpuńfzczóna/ á tym brwi mańy/ nie vro

24: Itą włośy na nich.

25: Takieź krew nietoperzowa/ niedopuźcza włośom wyraťać na o=

26: nym miełtczu ktore będzie pomazano.

27: Lekarźstwo na łegnanie ięczyka z oka.

28: Serapinum (iełt iedno gumi w aptecze) ma być w mocnym oczcie

29: rozpuźczono/ á tym pomazuy onę krołtkę na powiece/ ktora ielł ięcz=

30: miennemu ziarnu podobna/ zginie od tego.

31: Takieź theź Mrowki/ głośki gim oberwawłzy: łłucz ie/ á z łlinami

32: zmiełzać á tym ięczyk pomazować: zginia. Niektorzy teź przykładaia

33: ziarnem Ięczmienne.

strona: 78

Dofwiadczone.

Liłt. 78.

1:

Lekarźstwo na finoć: ktora bywa pod oczyma

2: z odbicia.

3: Naprzod czarna Halena z przełnym miodem rozpuźczona/ á tym na=

4: finiałe miełtcze pomazuy/ rozeydzie łie finoć.

5: Theź czołnek z miodem przełnym zmiełzany/ á na miełtcze z finiałe

6: przyłožony, zpądza precź finoć.

7: Teź to czyni fyr młody vpieczony á na miełtcze przyłožony.

8: Teź to czyni łol pieczona á z przełnym miodem zmiełzana/ potym

9: tym czarne miełtcze dla krwi z łiadłey pomazuy.

10: Lekarźstwa dołwiadczone naprzeciwi boleniu

11: ocznemu.

12: Naprzod piołyn z drobnemi rozynkami w wodzie albo w winie wa

13: rzony/ á na nocz na bolące oczy przyłožony/ boleć włmierza pewnie.

14: Teź płuczka Liłie furowe tak czałkiem, albo z fiekawłzy/ na oczy bo

15: łące y napuchłe przyłožone/ oddalaia bol pewnie y puchlinę zganiaia

16: od nich.

17: Teź Melon rołkroiony á na czoł przyłožony, niepodobnie bolenie

18: oczne w̄mierza.

19: Zafię gdyby było bolenie oczne z vrodzenia/ thedy żółtek iaieczny z

20: hałunem á z rożanym oleykiem zmiefzaw̄ly: przyłoż na oczy/ albo na

21: oko bolące/ ieft rzecz dofwadcżona iż pomaga.

22: Też natoż fok zkorijandru wycifniony, á zniewieściem mlekiem zmie

23: fżany/ á thego ciepło napufzczay w oko obrażone/ dziwnie pomaga na

24: fiepanie oka.

25: **Lekarztwa dofwadcżone na bielmo y na in=**

26: **fze łuski oczne.**

27: Naprzod fok z barzłzcżu wycifniony/ na bielmo pułzczany/ mocnie

28: fpadza bielmo.

29: Też mleko wyfokiego mlecżu na bielmo pułzczane/ bielmo fpadza.

30: Też łayna **Iaľkołc ze [!]** w̄fufżone á na proch ftarte/ potym onym pro=

31: chem poŷypuy bielmo/ albo zmiefzay z włofkiego kopru wodką á na o=

ko pułzczay.

Lij

strona: 78v

Lekarztwa.

1: Też gliŷty ktore z człowieka wychodzą, w winie w̄płokane/ potym v

2: fułżone á na proch ftarte/ tym prochem poŷypuy bielmo/ piŷze Razis iże

3: ieft rzecz dofwadcżona.

4: Też woda z poczenia rzodkwie trochę ŷolą poŷypana/ ma być pułz=

5: czona na bielmo/ zgania precz y wzrok poŷila.

6: Theż kwas z iabłek Citrinatow w oko pułzczany/ bielmo fpadza y

7: oczy wyjaľnia/ y każdą żoľtoľc y czyrwonoľc z nich fpadza.

8: **Lekarztwo gdy komu zrzenicza z oka ku gorze**

9: **wychodzi.**

10: Wezmi maľki Bobowey dwa łoty/ prochu miaľko w̄tłucżonego z

11: kwiecia rożanego. 1. łot/ kadzidla tłucżonego czo złoty zaważy/ zmie=

12: fżay ty rzeczy z biaľkiem iaiecznym czyľcie/ á przyłoż na oko prawie na

13: zrzenicę.

14: **Lekarstwa często kroc doświadczone na płynie**

15: **nie łez z oczu/ y na fwierzbienie z lipkofci**

16: **gich.**

17: Wezmi ziele ktore zową połacinie Pes columbinus, ze trzy garzłci

18: fkrainawłzy ie drobno: przetłucz w moźdżerzu/ potym ie włoż do konwie

19: czenowey/ włyp że k temu Tucijey tartey (w apteczce iey kupiłz) 2. vnicigi

20: foli bialey vnciją/ wleyże na to kwartę dobrego bialego wina/ á temu

21: day kielko dni na słończu poštać/ otolż potym pułzczay tego na nocz na

22: oczy płynące łzami y na krwawe y fwierzbiące.

23: Też vrina dziecięcza w oczy pułzczona fwierzbiące y krwawe y płý

24: nące/ iest ołobna.

25: Też ziele Koczenki w wodzie vwarzone/ á nad oną parą licze dzier=

26: żeć/ załthanawia płynienie łez/ y fwierzbienie y bolenie y nieczyłtołci z

27: oczu fpađza, Skułzona rzecz iest wrawdziwie.

28: Też rzecz iest doświadczona na toż. Czarna halena z białem winem

29: á z rożaną wodką/ albo z iednym z nich rozpułzczona/ oczy wyjałnia, y

30: nieczyłtołci kljowate z nich fciera.

31: **Lekarstwo na Cataractę/ Tho iest na błonkę**

32: **ktora bywa miedzy fukienkami ocznemi.**

Dofwiadczone.

Lift. 79.

strona: 79

1: Wezmi wodki rożaney/ wodki włołkiego kopru/ fwieczkowey, Cze=

2: lidonijowey/ kaźdey rowno po fzełci łýzkach/ rozpułć w nich gwozdzi=

3: kow tartych, Sarcocolle z apteki/ wziawłzy kaźdego z nich czo złothy

4: zaważy/ pieprzu theż tłuczonego trzecią część dragmy/ zołci wołowey

5: czo półtora złotego zaważy, Serapini trołzkę/ thy włzytki rzeczy zmie=

6: fżay z tymi wodkami, Iestliby było gęłto, moźelż zafię tyłoż przyłać wo=

7: dek/ á potym tego na węglu przywarzyć/ á nakoniecz przez chułtę prze=

8: czedzić á tego na nocz w oko w ktorim iest Cataract: pułzczay. Iestliby

9: to nie pomogło/ tedy igłą day przekłówszy błonkę wierzchnią komu v=

10: mieiętnemu z iąć onę Kataractę.

11: Lekarstwa ku zaftanowieniu krwi znofa pły

12: nączey zbytnie.

13: Naprzod fok z kaźdey pokrzywy wycifniony/ albo liście pokrzywia=

14: ne ftłuczone á na czoło przyłożone/ ftanowią krew z nofa płynącą.

15: Też ruta ftłuczona á z ocztem winnem zmiefzana/ na czoło y nos

16: wpufzczona/ moczenie krew ftanowi.

17: Też łayno Osle/ takież y kozie łpalone/ á proch z nie^{go} vczyniony: w

18: nos wftrzykniony/ ftanowi krew.

19: Też łayno końkie woniane y w nos z ocztem wpufczone: pomaga.

20: Też fok wycifniony z ziela Pfich ięzykow, z ładzami zmiefzany, á w

21: thym sierć zaięczą zamoczyć/ na łkronie y na czoło przyłożyć/ możelz

22: teź w nozdrze wetknąć/ barzo moczenie ftanowi płynienie krwi z nofa,

23: Ktora rzecz ieft częfto doftwiadczona.

24: Też drzewo na ktorem zwon wifl w ręku onego człowieka, z ktorego

25: nofa krew zbytnie płynie/ zaftanawia/ á ieft rzecz łkuftzona w prawdzie.

26: Lekarstwa naprzeciw boleniu vřznemu.

27: Sadło odebrane od Lifich płuczek, na rincze rozpuftczone/ á potim

28: letnio ciepło w bolące vcho wpufczone/ znamienicie bolenie włkrania.

29: Thakiefz y infze ładło albo tłuftość Lifia łwieża/ trochę przelalana

30: ieft barzo pomocna na bolenie vřzne.

31: Też bolenie vcha przygadza łie z vderzenia. Naprzeciw themu małz

32: lekarstwo/ hanyź tarty miałko/ á z rożanym oleykiem zmiefzany/ á te^{go}

33: letnio napufzczay w vcho bolące.

34: Też łama vrina letnie w vcho wpufczona/ vłkrania bol.

Lij

strona: 79v

Lekarstwa.

- 1: Też popioł ciepły dobrze w chufteczcze zawiązany/ á w vcho wło=
- 2: żony/ barzo znamienicie pomaga.
- 3: Też sol z fiarką á z miodem przefnym zmieszay/ á tho kładz w vcho
- 4: bolące z vderzenia/ czyście tym zleczyfz/ ieft rzecz częŝto doŝwiadcżona.

5: Lekarŝtwa o chrobakoch vŝznych.

- 6: Naprzod ŝok wycifniony z chebdu ziela, w vcho napuŝczony, chroba
- 7: ki zabija y morzy.
- 8: Też oleiek z gorzkich migdałow w vcho wktorim ieft chrobak: wpu
- 9: ŝczony, zabija ie y morzy.
- 10: Też mocż człowieczy natŝczo zoŝtawiony: w vcho wpuŝczony/ wy=
- 11: pądza chrobaki z vŝzow.
- 12: Też korzenie biały Czemierzycze w winie vwarzone/ á potym ono
- 13: wino pewnie á mocżnie chrobaki w vŝzoch zabija: gdy w vcho będzie w=
- 14: puŝczono po dwa razy.

15: Lekarŝtwa doŝwiadcżone naprzeciw głuchoŝci.

- 16: Miedzy inŝzemi znamienitemi rzeczami doŝwiadcżonemi: Czarney
- 17: czemierzycze korzenie w vŝzy włożone tak przez trzy dni albo noczy w v=
- 18: ŝzoch poniechane/ daie oŝtroŝć fluchu/ á głuchoŝć leczy.
- 19: Też fok czebulny w vcho nieŝlyŝzące wpuŝczony/ głuchoŝć oddala.
- 20: Też winny oczet gorący, á nad nim vcho głuchoŝć oddala.
- 21: z ocztu zła do vcha, przywracza doŝri fluch y ŝzumienie oddala.
- 22: Też częŝte doŝwiadcżenie w wycifnionym ŝoku ziela wężowego ko=
- 23: rzenia, Połacinie zową Dragontea: gdy będzie ten ŝok w głuchoŝce vcho
- 24: wpuŝczony/ pewnie otwiera fluch/ kthori pochodzi dla zatkania nieczy=
- 25: ŝtoŝci klijowatych.
- 26: Też ŝzumienie vŝzne. Wezmi w apteczce Caŝtoreum poŝ ŝcrupuła/ tho
- 27: ieft iako grochowe ziarno/ á rozpuŝć w Nardowym oleyku/ vpuŝczay
- 28: iedne kropke w vcho na nocz.
- 29: Też oleiek gorzkich Migdałow/ ŝzumienie vŝzne oddala.
- 30: Też rzecz częŝto doŝwiadcżona: gdy będą kielko krop żoŝci wołowej

31: w vcho wpufzczone/ pifzczenie w vfzu oddala.

32: **Lekarztwa dofwiadczone naprzeciw boleniu**

33: **zębów.**

strona: 80

Dofwiadczone.

Lift. 80.

- 1: **N** Naprzod rog Ieleni fkrobany, á potym w wodzie warzony
- 2: w nowym garnczu/ oną wodą vfza płokane częfto poranu
- 3: zachowawa od boleści zębów człowieka/ thak iże nigdy nie
- 4: vzna bolenia zębowego.
- 5: Drugie, Iefthliby Ząb bolący miał w łobie wyprochnienie w po=
- 6: łrzodku/ albo na łtronie/ tedy nicz lepszego na to iedno gallas/ á zwłafz=
- 7: cza to czo iefł w połrzodku gallafu: włóżyć na ono miefłhcze wyproch=
- 8: niałe. Toż też vcżyni mleko ziela wieprzyńczu/ ktori iefł łmlodowi po=
- 9: dobny: wpufzczone na miefłce wyprochniałe. Takiefz y korzeń tego Wie
- 10: przyńczu. Zową połacinie to ziele Paucedanum.
- 11: Też korzenie Romanowego ziela w oczcie vwarzono/ á thym zęby
- 12: wypłokane/ oddala mocnie bolenie zębów, á nawięczy taki bol zębów
- 13: ktori bywa z łprochnienia y z chrobakow grizienia, A to iefł dofwiadczo
- 14: no/ y owfzem iedna kropia mleka Romanowego ziela bolenie zębów z
- 15: wyprochnienia: vfłpokaia gdy będzie w dziurke wpufzczona.
- 16: Też Piretrum korzenie w wodzie vwarzone/ á pothym oną wodą
- 17: zęby wypłokowane. Takiefz łamo ziele małtikowane nie na they łtronie
- 18: gdzie zęby bolą ale na zdrowey/ tedy bolenie wnet odchodzi.
- 19: Zafię iefłliby chrobak w zębie bolącym był/ tedy ma być ząb oku=
- 20: rzon nafieniem Lukowem/ ktori iefł podobny czołnkowi wełpolek z łal=
- 21: kitrani/ wypadnie chrobak z zębó zdechnąwfzy.
- 22: Ktemu też małz niepołpolite á częfto dofwiadczone lekarłtwo/ po=
- 23: kołł vfufzony/ ktori zowiemy Sandaraką/ á to gdy proch tey łandara
- 24: ki będzie na ząb chrobaczliwy włózony/ albo proch iego z ocztem roz=

- 25: pułczony á z wodą, á tim zęby bolące od chrobakow grizienia płokać,
26: ieft dziwney pomocy.
27: Też fol czo namieley ftarta/ á potym z wołkiem vgnieciona/ na bo
28: łączy ząb przyłożona/ wnet bolenie odeydzie.
29: Też Piretrum ziele/ ale lepiey korzenie iego czo trzy złothe zaważy
30: ftarte/ ktemu przywziąć kamphori czo złoty zaważy, też zetrzeć ią, warz
31: że społem w oczcie á w winie/ á tym zęby płocz/ vznałz pomocz.
32: Nakoniecz małz piłułki niepochybioney pomocy/ tak maią być v=
33: czynione. Wezmi nafienia Apij/ to ieft Płczelnikowego dwie ziarncze,
34: Opium z apteki/ nafienia bielonowe^{go}/ każdego z nich rowno pięć ziar=
35: nek/ ftłukłzy thy rzeczy społem: vczyń piłułki z winem/ albo z fyropem
36: makowem/ á potym wziąwłzy iednę piłułkę thak wielką iako ieft focze

Liiij

strona: 80v

Lekarztwa.

1: wiczne ziarnko/ włoż na **bolaczy** [!] ząb/ przez pochyby odeydzie bolenie.

2: **Komu sie zęby chwieią: aby mocno w dzią=**

3: **flach ftaly.**

- 4: **N** Aprzod ieft siłney pomocy na vthwierdzenie ruchaiących
5: sie zębow/ oczet Squiliticum w aptecze/ thym fobie zęby
6: poranu płokać, Y ktemu wdzięczną wonią vftam daię.
7: Theż hałun palony á z oczthem y z przefnym miodem
8: zmiefzay á trochę przywarz/ á tym zęby płocz zimno wycieraiącz.
9: Też Piretrum w oczcie mocznym vwarzone/ tym zęby płocz wycie
10: raiącz: vmacznia.
11: Też wino białe z Mirrą á z oliwą przywarzone/ to w vćciech trzy=
12: may/ ieft niepołpolithey mocy ku vmocnieniu porużzonych zębow/ y
13: też prochnienia gich niepołpolicie broni.
14: Też rog kozłowy/ albo też ieleni spalony á na proch miałki ftarty,

- 15: zęby czyłci/ y żółtość y infze nieczyłtołci z nich ociera.
- 16: Dzieciom młodem richło zęby wyrałtaią od mozgu zaięczego wa=
17: rzonego/ gdy gim zęby albo działła będą częłto pocierane.
- 18: Takiełz theż mozg kurzy warzony/ rołci zęby richło/ gdy będą nim
19: działła pocierane.
- 20: Też w ten czas gdy dzieci na zęby łtękaia/ tedy małło wypłokane, á
21: z miodem zmiełzane/ pocierać thym działła/ bolenie y włzelkie grizienie
22: ktore bywa w działłach: oddala/ y tez zęby wolno z działł wyłtępuia.
- 23: Też piłze Kirandus. Zęby zrzebięcia iedno rocznego/ na łzygi dziecię
24: ciu zawiełzone/ maia tę włolnołć iz onemu dziecięciu barzo lekko krom
25: bolu zęby wyrałtać będą.

26: Naprzeciwi czuchnieniu z vft.

- 27: **N** Aprzod gwozdzi ki czynia dobrą á lubiezną wonia vft ma=
28: łtikowane. Takiełz Tatarłkie ziele.
- 29: Też mirra w vłciech trzymana/ czyni wonia lubiezną
30: á czuchnienie oddala.
- 31: Takiełz też drzewo Aloes małtikowane w vłciech, oddala złą wonia
: (z vft.
- 32: Też piłzą niektorzi o złocie iz wvłciech dziełżane, oddala nie wdzieč
33: ną wonia vft.

strona: 81

Dofwiadczone.

Liłt. 81.

- 1: Też piołynkowe wino z łkorkami Citrinowemi/ bronil złey woniey
2: z vft/ ktora przychodzi z zagniłłoci będączych w żoładku.
- 3: Też naprzeciwi łmrodlivołci z vft dla iedzenia Czołnku/ takiełz Cze
4: bule, Ruta ma być iedzona/ albo małtikowana y połykana/ á pothym
5: trochę ocztu winnego albo piwnego/ pothym łie napiy/ Citwar też y
6: Koriander małtikowany dobrze/ oddala mocnie łmrod vft dla czołnku
7: y Czebule.

8: Naprzeciw flinogorzowi: to iest boleniu gardła

- 9: **N** Aprzod na bolenie gardła dzieciom małem: Figi warzone
10: w wodzie/ á tym płokać vřta/ barzo pamaga.
11: Też łayno dziecięcia małego/ ktore by chleba, ani mięřa
12: przez trzy dni nie vkufzało/ infze potrawy iedząc, ma być v=
13: řulfzono á potym řtarte á z przeřnym miodem zmieřzane/ thedy tym ma
14: być pomazano gardło w nąřz y zewnąřz palczem/ y takieřz podniebie
15: nie/ iest rzecz ofobna á barzo dořwiadcżona. O czym řie iednako Aui=
16: cenna, Galienus, y Serapio zgadzaią/ iřby to miało być ofobne lekar
17: řtwo na dziecinną Squinaciją.
18: Też mařz drugą rzecz niepořpolitą na zafiędzienie wrzodu w gardle.
19: Vpuřciwřzy krwie dobrze z Medijany/ potym wodka přinkowa/ z kař=
20: řiją rozmączona/ á thym wolno ciepło zagrzewaiąc: gargarizuy/ tho
21: iest płocz vřta iřby tham ono płokanie mogło na mieřtce bolące przy=
22: chodzić/ á tego czyń płokania częřto przez dzień.
23: Też plařtr barzo dobri z wierzchu na opuchlinę przyłożony. Wezmi
24: přie łayno/ á zwłařzća kthoriby był kořtkami przez dwa dni karmion,
25: Miodu przeřnego/ popiołu z ięczmienia vpalonego/ kařdego z nich ro
26: wne częřci po połtoru řyřkach/ řoli poł řyřki dobrej miari/ zmieřzay thy
27: rzeczy řpołem/ á rozłóżywřzy na chuřtę/ przyłoż na opuchlinę/ vznalř iř
28: od tego přędko Slinogorz zginie.
29: Też częřtego dořwiadcżenia iest lekarřtwo přie łayno z miodem á z
30: řzafranem á z wodą przywarzane/ y ku picciu dane/ barzo dobrze poma=
31: ga na řtraczenie Squinancijey.

32: Na kařel dořwiadcżone lekarřtwa.

Lv

strona: 81v

Lekarřtwa.

- 1: **N** Aprzod mąka pieczona přzeniczną z winem albo z wodą v=
<http://rcin.org.pl>

- 2: warzona á maſlem omaſzczona/ ieſth barzo na kaſzel dobra
- 3: broniącz go.
- 4: Też korzeń wężownikow pieczony albo warzony, ma nie
- 5: poſpolitą mocz ſtanowić kaſzel, ktori z remą przychodzi/ to ieſt z płynie=
- 6: nia flegmy floney z głowy/ á ma być natſzczo y na nocz iedzon then ko=
- 7: rzeń dragontee/ to ieſt wężownikow/ á nicz po nim nie pić.
- 8: Czołnek w miedzie ſmażony/ ieſt oſobny na kaſzel poranu iedzony.
- 9: Też Rzodkiew naſkrobana iako miazga/ potym kielko czebul vpie=
- 10: czonych y troſzkę ie przetłucz/ á potym włożyć do białego miodu y ſma
- 11: żyć wolno na węglu nie barzo długo/ á potym pieprzu tłuczonego kte=
- 12: mu wſypać/ y troſzkę zafię wſzytkiego poſmażyć/ na koniecz w floieczech
- 13: ſchować/ ma tę mocz ten konfekt: iż flegmę grubą/ zagniłą/ klijowatą
- 14: z pierſi/ z zołądka: wymiata/ vkrawaiącz iey po ſztuczkach/ á ieſt to le=
- 15: karzſtwo Kxiędza wielkiego Moſkiewſkiego/ Kinodać rzeczona.
- 16: Też tu maſz drugie niepoſpolitey dobroci/ od iednego zacznego czę=
- 17: ſto kroć pokuſzono z vżytkiem lekarzſtwo. Wezmi migdały flodkie/ á v
- 18: wierć ie czyſcie/ potym warz ie w **wodze** [!] włoſkiego kopru/ cukru naſy=
- 19: pawſzy, tak długo iż zgęſtnie iako gęſty groch odcierany/ thego natſzczo
- 20: pożyway po troſzcze/ abowiem kaſzel ſtanowi/ ciężkość pierſi oddala/ y
- 21: grubość flegmy z pierſi mocznie wyrzucza. A to lekarzſtwo y na dycha=
- 22: wicze ieſt dobre.

23: Przeciw dychawicy doſwiadczone lekarzſtwo.

- 24: **T**O maſz wiedzieć: iż poſpolicie wſzythki lekarzſtwa wypiſane
- 25: przeciw kaſzlowi ſą też dobre naprzeciw dychawiczy.
- 26: Ale oſobno na dychawicze. Naprzod kapłon dwu lethni ma
- 27: być cząłkiem we trzech kwartach wody warzony tak długo
- 28: iż mniej niżli kwarta ma polewki zoſtać/ á w onę polewkę maſz włożyć
- 29: ziela Izopu/ ſzańty/ y też omanowego korzenia: iżby tak z tymi zioły z=
- 30: przodku wrzał ten kapłon: aż do zupełnego wywarzenia/ á tey polewki

- 31: ma sie dychawiczny człowiek napijać ciepło poranu y na noc po truⁿku
- 32: Też Bolus armenus z apteki/ wezmigo [!] czo poł złotego zaważy/ y
- 33: day z winem ciepło rano wypić we trzy godziny przed iedzeniem/ niepo=
- 34: dobną ma włofność naprzeciw dychawicy ciężkiej.
- 35: Też fyropek naprzeciw dychawicy vżyteczny barzo.

strona: 82

Dofwiadczone.

Lift. 82.

- 1: Wezmi, Izopu/ matki bożey włofek/ Izańthy/ kwiatkow Fijołkowych,
- 2: podbiału/ każdego z nich po poł garzłci, Lakricijey dwa korzonki, Fig,
- 3: rozynekow drobnych y wielkich po poł garzłci/ omanu poł garzłci ta=
- 4: tarzkiego ziela kielko korzonkow/ nafienia flazowego, Warz thy rzeczy
- 5: Ikrainawfzy korzenie y figi: w poł trzeci kwarty wody: aż do iedney kwar
- 6: ty/ á potym oczukruy/ albo białem miodem oflodz, á thego sie napijay
- 7: poranu ciepło po tunkowi [!] . Potym wypiwfzy ten fyrop, wezmiefz piłuły
- 8: de Agarico z dragmę na nocz.

9: Na pleurę lekarzftwo.

- 10: **N**A pleurę nicz lepfzego nie iest: iedno krew pufzczać z przeci=
- 11: wney ftrony kłociu z medijany/ pothym nazaiutrz z theyże
- 12: ftrony gdzie iest kłocie: pufzczay krew z płuczney żyły czoby
- 13: nie mało/ á w tey niemoczy trofzkę iefć/ Mięfa/ ani rib/ a=
- 14: ni mleka nie iefć/ ani żadnych pieczonych rzeczy, Wina/ miodu nie pić,
- 15: iedno piwo rzadkie/ wytałe/ ale by iefzcze lepfza Tyzanna, tho iest woda
- 16: z ięczmieniem vwarzona, á oczukrowawfzy ciepło ma sie chori po trofz=
- 17: cze częfto napijać. A iestliby sie flegma ze krwią rudowatą vkazowała,
- 18: tedy tym częfciey ma sie napijać ięczmienney wody czukrowaney/ albo
- 19: Iulepizowaney, Fijołkowym iulpkim, Abowiem pobudza flegmę ru=
- 20: dowatą ku łącznemu odchodzeniu.
- 21: Też Migdałowa polewka, z rozynkami drobnymi: dobra ku iedzeniu
- 22: vltawicznemu. Takiefz sliwki węgierzkie/ á nawięczyey polewka sliwczą=

- 23: na/ grucza/ krupy ięczmienne kalfą wwarzone/ Mięśna polewka, Thy
24: karmie fą godne w Pleurze k iedzeniu.
25: Pleura ieft wrzod wnętrzny z zapalenia krwi albo z oftrzenia/ pod
26: ziobrami vczyniony, Przy ktorim wrzedzie fą ty przypadłości. Naprzod
27: łtrzekanie z kłociem/ ktore idzie pod łopatkę/ ciężkie odetchnienie/ kalf=
28: łanie/ á ograżanie, Gdy thy znaki obaczyłz: pufzczay krew z przeciwney
29: łtrony czo narichley.

30: **Na kordijkę/ y na drzenie Sercza: lekarzftwa**

- 31: **N**A kordijkę Perły thłuczone na miałki proch/ á z czukrem
32: rożanym iedzone poranu/ vwefelaią fercze.
33: Też fą kołaczki w aptecze/ ktore Dijamułcum zową,
34: to ieft kołaczki z piżmem, fą barzo pořilaiące fercza. Takieź
35: drugie kołaczki Diaambra: fą teź dobre kordijkę, głowę teź pořilaią

strona: 82v

Lekarzftwa.

- 1: Też piřze Rafis o ferczu Małpiem/ ieft zwirzątko barzo potworne
2: á znakomite, To fercze vfufzone/ potym na proch łtarte/ á czo złothy
3: zaważy z miodem pitym łtarim: day choremu kordijacznemu/ odchodzi
4: kordijaka/ y czyni przeřpieczność/ łmiałość/ rozum oftri/ y k temu łwię=
5: tego Walentego niemocz leczy.
6: Takieź theź drzenie Sercza mocnie á barzo richło leczy. Korał ćir
7: wony na miałki proch łtarti, z łzfranem á z winem dobrem day to zim
8: no wypic czařu drzenia fercza.
9: Też na omdlenie ktore przychodzi ze drzenia zbytecznego łerca/ á z=
10: włafcza z gorączy przyczyny/ ogorka łurowego woniay, przydzieř z=
11: łię ku zdrowiu.
12: Też wodka wołowego ięzyka/ ieft barzo pożyteczna ku piciu w kor=
13: dijacze y we drzeniu fercza.
14: Też weźmi wodki rożaney/ wołowego ięzyka/ łzczawiowey/ k temu

- 15: wezmi Kadzidla tłuczonego/ rożey czyrwoney prochu/ drzewa Aloes
16: tartego na proch/ gwoździkow/ łpodij/ łandalow czyrwonych/ kaźdego
17: z nich czo złoty zaważy/ ty rzeczy na proch wżytki łtłuczone/ á potym
18: z tymi wodkami zmieszane/ rozmocz w tym łzarłat albo Faczelet/ przy
19: łoż letnio ciepło na fercze y na włtka zołądkowe, łeft to lekarłstwo łł=
20: ney pomocy częłto dołwiadczone.

21: **Mdły zołądek połilaiące lekarłstwa.**

- 22: **N** Aprzod Bukwicza małtikowana á łok z niey połykany/ zo=
23: łądek połila y vmacznia daiącz mu dobre thrawienie/ á na=
24: więczy gdy poniey trochę wina łie napijełz dobrego.
25: Też Cinamon/ gałgan/ gwoździki/ kaźdego z nich ro=
26: wno wziąć/ á na proch łtarłszy z dobr a małmaziją/ albo z winem cie=
27: pło wypiy po ranu/ barzo zimny á flegmiłty zołądek połila/ y thrawie=
28: nie w nim dobre czyni.
29: Też kapari łlone/ nicz niepłokane, przed łedzeniem natłzczo wzięthe
30: zołądek połilaią/ trawienie dobre czynią.
31: Thakieź łmbier w miedzie przyprawiony/ zagrzewa zołądek/ fleg
32: mę j łnłze wodności w nim wyłulza, á nawięcey ty, ktore z owoczow zim
33: nych/ iako z ogorkow/ z malonow/ y z iabłek łie namnożyły.
34: Theż wino piołynkowe/ niewymownie zołądek vmocznia. Thakiełz
35: teź wino omankowe/ y chęć ku łedzeniu czyni.

strona: 83

Dołwiadczone.

Łift. 83.

- 1: Sok teź piołynowy na zły á łkażony zołądek, łeft niepołpolite lekar
2: łtwo/ vmaczniaiącz/ połilaiącz/ y chęć ku łedzeniu daie/ á tho **gd [.]** go
3: na kaźdy dzień dwie łyżcze wypijelz przed łedzeniem we trzy godziny.
4: Też chęć niepołpolitych rzeczy brzemiennych niewiałt/ ktore zwykły
5: bywać w nich (acźkolwiek nie zawłze) tedy na takowe żądze łedzenia dzi
6: wnego. Scżaw w cierpiąnczem winie wwarzony á ku piciu paniey o=

- 7: no wino dano kielko razow/ nie będzie pani brzemienna wżelka w pożą
8: daniu potraw niezwyčajnych.
9: Też to iest iedno ofobne doświadczone wiele kroć lekarstwo w poli=
10: laniu mdłego żołądka. Wezmi kanią przędzę (w Herbarzu maż o niey
11: czo iest) też wezmi nafienia roiownikowego/ zową połącynie Apium,
12: też **nofienia** [!] kopru włoskiego, Cinamonu, białego y też długiego pieprzu
13: każdego z tych rzeczy namienionych rowne części po łocie/ albo mniej,
14: Cukru tak wiele iako tych wżytkich rzeczy, dayże fie tego napić poranu
15: przed obiadem czo półtora złotego czyrwonego zaważy z winem albo
16: z piwem ciepło/ á potym we trzy godziny możesz iść.

17: **Na zaftanowienie wraczania.**

- 18: Raczanie nie zawżdy ma być richło ftanowione/ iako y bie
19: gunka/ abowiem tymi purgacijami fiła nieczyśtołci iadowi
20: thych odchodzi/ z kąd pothym człowiek w długiem zdrowiu
21: trwa/á niemoczy pozbywa.
22: Theż łkora rżanego chleba vpieczona v ognia iako grzanka/ á po=
23: tym w oczcie zmaczona á na żołądek przyłożona, łthanowi wraczanie.
24: Gdy wraczanie **zbyteżne** [!] iest/ tak iż człowieka barzo mdli/ tedy ma
25: być ftanowione, Naprzod miętka polna w piwie/ albo w winie vwarzo
26: na/ á ono wino albo piwo natłczo pite, ftanowi wraczanie.
27: Też częłte doświadczenie w foli pieczoney/ kthorą w chuftę gorączo
28: zawiązawszy/ przyłoż na żołądek, á zgodzinę potzymay zagrzewaiącz
29: iey v ognia/ zaftanowicz wraczanie.
30: Theż wraczanie dzieci młodych/ thym dołtatecznie krom obrażenia
31: ftanowi. Wezmi ruty fuchey á na proch **kłuczoney** [!] / czo poł dragmy za=
32: waży/ kadzidla białego na proch miałki **łtarte**^{go} ielzče mniej niżli ruty
33: włypże ty rzeczy do fyropku rożanego/ y day dziecięciu pić ciepło z wi=
34: nem albo z piwem.

LekarzŹtwa.

1: **Naprzeciwiw Źczkaniu.**

- 2: **M**Acierza duŹka wwinie wwarzona á pita, Źtanowi Źczkawkę
- 3: TeŹ kmin kramny z ocztem zagrzawŹy: ciepło pity/ Źta=
- 4: nowi Źczkawkę.
- 5: TeŹ myŹlenie moczne o iakiey rzeczy potrzebney, Źczkaw
- 6: kę traci.
- 7: TakieŹ teŹ zaduŹzenie wŹt y noŹa czo nawięczy po trzy razy, Źtanowi
- 8: Źczkawkę.
- 9: A wŹzakofŹ Źczkawka z wyniŹczenia wielkiego/ rzadko bywa wlecŹzona.

10: **Naprzeciwiw Źółtey niemoczy.**

- 11: **N**Aprzod wåtrobá leŹowa wŹuŹzona/ á na proch Źtarta/ po=
- 12: tym z wodkå podroŹnikowå á kaniey przędze: dany na Źwi=
- 13: taniu po kielko rozow/ oŹobne ieŹt lekarŹstwo.
- 14: TeŹ mieczyk ziele w wodzie albo w piwie wwarzone/ ieŹt
- 15: oŹobnie pomoczne lekarŹstwo ku picciu.
- 16: TakieŹ theŹ Lebiodka cŹyrowna wwarzona w wodzie á oŹlodzona,
- 17: barzo ieŹt dobra y ku omywaniu cŹiała w tey niemoczy.
- 18: TakieŹ teŹ wodka ŹwoyŹkiego mleczu ieŹth ŹiŹnego doŹwiadczenia w
- 19: Źółtey niemoczy pić/ y zafię z winnym ocztem zmieŹzana/ trochę blay=
- 20: wafu przyczyniwŹy/ rozmocz faczelet á przykładay na wåtrobę na pra
- 21: wy bok, abowiem w tey niemoczy poŹpolicie bywa zapalenie wåtrobzy
- 22: á to zafię chłodzy y poŹila wåtrobę/ á thak theŹ Źółtå niemocz mdli,
- 23: ktora z zapalenia á z zatkania wåtrobzy przychodzi/ tak richło iako y z
- 24: zatkania Źiły tey: ktora od Źołci do ielit idzie.
- 25: TeŹ niektorzy pijå gnoy ŹwieŹy koŹŹki z ocztem/ á chwałå.
- 26: A wŹzakofŹ niŹli Źie czo pocŹnie/ thedy naprzod ma być purgacja
- 27: wŹięta/ tym obyczaiem. Wezmi diŹaffiniconis poł vncijey, Electuarij
- 28: z Źoku roŹanego trzy dragmi, Rozpuć z wodkå kaniey przędze, podroŹ=

- 29: nikową/ mleczną/ á day to wypić ciepło na świtaniu/ á potym fie nie
30: trzeba pocić/ ani na wiatr wychodzić, Ieść w fześć godzin. Nazaiutrz
31: wziąć kołaczkw Dijarodon abbatis, za poł grofza razem po ranu we
32: dwie godzinie przed obiadem. Potym mażz na koniec wyffzey napia=
33: nych Lekarztw pożywać.
34: Poczzenie też dobre ieft w wannie: zalewając na rozpalone kamie=
35: nie/ albo na żużeliczę rozpaloną mlekiem z konopnego nafienia.

strona: 84

Dofwiadczone.

Lift. 84.

1:

Na opuchlinę zywota: którą połacinie zową

2: Idropifis.

- 3: **N**Aprzod piłuły z Reubarbarum/ połtori dragmy zaraz da=
4: ne na świtaniu/ fą barzo dobre.
5: Też piłuły de Mefereon dragmę iednę, vcziniwfszy ieden
6: nafcie piłuł zdragmy, day połykać opuchłemu człowiekowi
7: na świtaniu/ á po nich fpać: iedno fie nie pocić, A wfzeć godzin ieść, al=
8: bo pozdniey/ fą barzo pożyteczne. Potym day to lekarztwo. Wezmi
9: Babki lifcia/ vtłucz ią w moźdzerzu/ potym włoż do garnca polewa
10: nego/ y wley wody nie wiele á potym przywarzyć na ogniu/ na koniec
11: wycifni mocnie on fok z tey to Babki/ á daway człowiekowi opuchłe=
12: mu po ranu trzy łyżki ciepło pić/ ieft rzecz dofwiadczona na kielko opu=
13: chłych/ ktorim to lekarztwo pomagalo ku zdrowiu w opuchlinie, z go=
14: rączy przyczyny.
15: Też vrina kozia z Spiką nardową/ albo z pieprzem: niechając fpi
16: cam nardi: po ranu częfto pita/ znamienicie ieft pomocna na opuchli=
17: nę, Abowiem czyni ftolcze y vrinę obphicie wypądz z człowieka/ á to
18: ieft rzecz częftokroć dofwiadczona.
19: Takieź też rzodkiew nafkrobana iako miazga, z mydłem barzkim,

- 20: albo z greczkiem á z gorzałką w moździerz wtluczona/ pothym na pę=
21: pek na chufcie lzyroko rozložona/ y thak przez trzy godziny na żywocie
22: dzierzana/ czyni ftolcze wodne: pędzacz z żywota opuchłego wilkołci fle
23: gmiłte/ wodne/ y z vriną wespółek, A to też lekarzłtwo częłto o demnie [!]
24: widane iełt y działane/ z pożytkiem zdrowia chorego człowieka.

25: **Na bolenie krzyżow.**

- 26: **K** Orzeń Piwonijey/ takież y nafienie iey z winem vwarzone
27: albo z z [!] piwem/ leczy bolełć krzyżową pewnie.
28: Też reubarbarum iełt filno niepołpolithe, z wodką mle=
29: czową/ á byliczowa: pite.
30: Też bobki zaięcze vłufzone/ z pieprzem á z winem pite/ mocnie bo=
31: lenie krzyżow oddala.
32: Przy tym mazanie czyniłc oleykiem niedzwiadkowym/ to iełt Scor
33: pionum á oleykiem rumienkowym/ liłno pomaga na krzyże.

strona: 84v

Lekarzłtwa.

1:

Naprzeci w kamieniowi nyrkowemu/ ktori iełt

2: **iakoby piafek czyrwony.**

- 3: **S** Ok wycifniony z ziela kthore zową Nocz y dzień, z białem
4: winem pity/ niewymownie piafek/ albo kamień pałczyłty z
5: nyrek przez vrinę wypąda.
6: Też iełt rzecz dołwiadcżona. Wroble profo z białem wi
7: nem na proch miałki łtarte/ á czo dwie dragmie zaważą włypać w bia=
8: łe wino/ po ranu wypić ciepło/ Kamień w nerkach krufzy y pędzi precż
9: z człowieka.
10: Też łożyłko w ktorim dziecię w żywocie przemiefzkawało/ zową po
11: łacinie Secundina: vłufzone á na proch łtarte/ pothym on proch z wi=
12: nem/ albo z włofkiego kopru wodką/ niepodobnie piałczyłty kamień z

- 13: nyrek wypadza/ á ieft to lekarzstwo pewnie dofwadczone.
- 14: Theż maią niektorzy ludzie za dofwadczone lekarzsthwo. Zaiączka
- 15: marczowego thak czalkiem w garnczu/ wlozywfy do piecza vfufzyć y
- 16: z sierfcia á potym go na proch ftlucz, Ten proch ieft barzo vzyteczny z
- 17: białem winem albo z miodem pitym/ na kamień nerkowy y miechierzo
- 18: wy/ to ieft czo złoty zaważy dać poranu ciepło wypić.

19: **Kto nie moze vriny pufzczac.**

- 20: **S** Porzyfzowe korzenie z wodą vwarzone á ciepło natfzczo pi=
4
- 21: te/ niepodobnie pomaga.
- 22: Takieź teź mieczyk, ziele ktore przy wodzie rofcie/ ieft fil
- 23: no pomoczne naprzeciw zaftanowieniu moczu/ gdy będzie
- 24: w wodzie vwarzone á miodem przefnym oflodzone/ á potym natfzczo
: (pite.
- 25: Theż dziatkam małem korzeń olefznikow w wodzie vwarzo=
ny/ á potym na krzyżyk przyłożony ciepło/ wypadza z nich vrinę.
- 27: Takieź teź częftego dofwadczenia ieft to lekarzstwo. Nocz y dzień
- 28: ziele w proftey wodzie vwarzone/ á potym w oliwie albo w masle przy=
29: fmażone/ na dymiona y niżej pępka dzieciom y ftarim: przyłożony/ pę=
30: dzi wnet vrinę z nich.
- 31: Takieź teź korzenie Piotruzfzczane częfto iedzione w potrawach/ pę=
32: dzi vrinę z człowieka mocznie.

strona: 85

Dofwadczone.

Lift. 85.

1:

Zafię lekarzstwa tym ktorzy fie vfikaią w po=

: (fcieli.

- 2: **N** Aprzod Koral czyrwony na proch ftarty/ á z wodą albo z
4
- 3: wodką babczaną na nocz pity/ znakomicie broní vfikania
- 4: we fpaniu.

- 5: Też korzenie omanowe/ z babczaną wodką pite/ broni,
6: tey niemoczy.
7: Też Mumia z winem pita czo połgrofza zaważy/ zadzierżawa vri=
8: nę/ y krew ktora z vriną wychodzi.
9: Też nafienie Lactuczane y kurzey nogi ziela: ftarte, á zczukrem zmie
10: szawfzy/ day na nocz z wodką babczaną/ albo zpiwem/ zaftanawia vri=
11: nę zbytnie odchodzącą ze krwia zmiefzaną.

12: Na kamień miechierzowy: lekarstwo.

- 13: Wezmi korzeń ziela Lamikamieniowego/ korzenia albo nafienia
14: Piothrułczanego/ Hanyżu/ Pieprzu, Pfczelnikowego nafienia, wro=
15: blego profa, Sparagowego korzenia z aptheki/ każdego z nich rowne
16: częłci czo łot zaważy/ á na miałki proch ftarłfzy/ ty wfzytki rzeczy zmie=
17: szay z miodem albo z czukrem/ potym day czo poł złotego zaważy, z wi
18: nem albo z piwem ciepło na nocz, Ieft to lekarstwo barzo częłtho do=
19: świadczone na ten kamień/ ktori w miechierzu leży.

20: Tez naprzeciw boleniu/ ktore w ielitach bywa.

- 21: Naprzod Podbiał ziele w winie albo w wodzie vwarzone/ oddala
22: bolenie ielit.
23: Też to ieft rzecz doświadczona, Layno tego człowika ktori ma bo=
24: lenie w ielitach fwogich: poki iefzcze ciepłe, ma być rozpułczono zocztem
25: á pothym iakiemu kolwiek zwierzęciu wlane w gardło/ on człowiek bę=
26: dzie wolen y pułczon od kłocia wnątrznego.
27: Też hanyż wfzelakim obyczaiem pożywany/ tak z winem albo z wod
28: ką piołynową/ y też włofkie^{g0} kopru, Albo tak iedzony/ odpądza kłocie.
29: Theż wodka fama Rumienkowa po ranu ciepło pita/ nad infze rze=
30: czy pomoczna ieft na bolenie wnątrzne.
31: Też łayno **zayęcze** [!] z ciepłem winem pite/ dziwnie kłocie wfzelkie z ie=
32: lit oddala.
33: Też Luk iedzony/ niepośpolicie bolenie w ielitach vfmierza.

strona: 85v

Lekarzftwa.

1: Też polny kmin z drobnemi rozynkami w wodzie vwarzony/ á po=

2: tym przefnym miodem oflodzić/ á thego fie po ranu ciepło napijać/ ieft

3: nieflychane pomoczne lekarzftwo.

4: **Nakoniecz mafz Klifterę wypifaną, ktora nigdy nie omyła w kło=**

5: **ciu, ktore bywa w ielitach.**

6: **Kliftera.**

7: Wezmi Czenturzijey mniejfzey/ wlofkiego kopru/ rumnu ogrod=

8: nego/ ruty/ Swoyfkiego kopru/ kazdego z nich po garzłci/ z apteki we

9: zmi k temu Coloquintidi á zwlafzcza czo ieft w niey wnątrz, Vwarz

10: ty rzeczy wfzytki w wodzie w proftey we dwu kwartach wody/ aże do ie=

11: dney kwarty wywarz/ potym przecedziwfzy iżby tego było wfzytkiego

12: z kwartę/ wley w to oleyku rucianego zdzielić łyżek/ benedicte laxatiue

13: iednę vnciją/ rozpuć/ á foli z poł łyżki oczkowatey. Także iuż przez In

14: ftrument ktori zową Kliftera, Wley zadkiem w człowieka thego/ kthori

15: ma w ielitach kłocie/ á niechay tho w łobie dzierzy czo może na dłużej,

16: Ieft ofobne á oftateczne lekarzftwo.

17: **Naprzeciw gliftam: lekarzftwa.**

18: Naprzod Fijołkowy oleiek na pępek y na krzyże dzieciom: ktore chro

19: baki w żywocie miewaią: pomazany/ ieft rzecz częftho kroć dofwiadczo=

20: na iż ftołczem wychodzą.

21: Takieź mirra z czymkolwiek pożywana, chrobaki zabija y **wypądzą** [!]

22: Też wfzelkie chrobaki/ tak glifty: iako y ty ktore afcerides zową, V=

23: warzyć koczenki z łoczewiczą w wodzie/ á tego fie dać napić.

24: Takieź też nafienie Lubfzczekowe/ w czymkolwiek pite/ chrobaki pe=

25: wnie wypądza.

26: Też mać vczyniona z czarbey haleny/ z oleyku **Fijołkowe^{go}**/ wołku

27: trochę k nim przypuściwfzy/ częftho dofwiadczona na **wypędzenie** [!] chro=

28: bakow: gdy pępek będzie mazany.

29: Też fok wyciśniony z omanu/ z winem dany ku picciu/ częste iest do=

30: świadczenie v proftych ludzi/ á zwłazcza v bab na pomorzenie chroba=

: (kow.

31: Naprzeciw czyrwoney bieguncze.

32: Naprod domowe lekarzftwo. Czofnek fmarzony/ albo warzony/ za=

33: ftanawia biegunkę moczne/ nie telko ktora famo z obphitości złych wil

34: kości przychadza/ ale też y ktora od moczney á iadowitey purgacijey by

: (wa.

strona: 86

Dofwiadczone.

Lift. 86.

1: eż [lege: Też] grufzki/ á zwłazcza płonki fuche vwarzone w wodzie/ á pothym

2: iedzone y polewka z nich pita/ moczenie ftanowi biegunkę krwawą.

3: Też łayno gołębie z oływą zmieszane/ á tym żywot namazuy/ bar

4: zo moczenie zaftanawia.

5: Też iayca przepiekle/ á żółtki z nich w oczcie namoczone y iedzone,

6: barzo pomagają.

7: Theż na barzo zbytnią biegunkę krwawą/ vczyń ośm albo dzieścięć

8: piulek z wosku tak wielkich iako profne ziarnka/ á na nocz połkni/ sił=

9: no moczenie ftanowi.

10: Też barzo flachetne lekarzftwo/ często kroć á pofpolicie od Docto=

11: row w zwyczaiu miewane. Reubarbarum pieczone czo półtori dragmy

12: waży/ ftarkłzy na proch: day wypić z babczaną á mlecżową wodką po

13: ranu/ á nie ielć po nim za pięć godzin, A przed łamem obiadem mařz

14: wziąć diacitoniton fuis łpeciebus czo dwa złote zaważy.

15: A wřzakofz przy tych lekarzftwiech/ tedy mařz czo namniey pić/ pole=

16: wek nie ielć/ ani tłuřtych rzeczy/ iedno pieczone/ Y mięfo warzone nicz

17: nie řzkodzi.

18: Syr pieczony dobri prořtem ludziom. Takieřz grufzki fuche.

19: Też powidła z iagod czyrnicz/ łą ofobne na to.

20: Dla pomnozenia płodu/ a nawięczyey v nie=

21: płodnych małżonków.

- 22:** **N** Aprzod to małż wiezieć iż pośpolicie po byciu swogich rze=
23: czy v niewiaft/ á potym po łazni gdy sie biała głowa ma k
24: temu aby wftąpiła w brzemię/ tedy richley k temu przycho=
25: dzi vżywaiącz tych rzeczy wypifanych. Naprzod ma poży=
26: wać tych piłulek czwartego dnia po przeltaniu swogich rzeczy: vmywłzi
27: sie wżytka w łazni.

Piłulki.

- 28:** Wezmi goriczki/ szafranu/ listkow mirtowych z apteki/ każdego z nich
29: czo złoty zaważy/ fierzłci kozłowej na proch ftarthey albo fkraianey, á
30: z tego wżytkiego vczyń piłulki z oleykiem Sizaminis, tak wielkie iako
31: lałkowe orzechy, Także o poł noczy ma iedne pani włożyć sobie do ma=
32: cicze/ y dzierzeń w łobie przez kielko godzin, Potym wypułciwłzy one pi=
33: łulke z siebie: Ma iłć do męża na radę.
34: Też lekarztwo dofwiadczone ku richłemu poczęciu, Kołć floniowa

Mij

strona: 86v

Lekarztwa.

- 1:** piłką tarta/ ktora ma być kielko dni czo półtora złotego waży: z białem
2: winem pita po ranu. A potim ma być to lekarztwo na tajemne miejsce
3: włożone. Wezmi fyrzyłko z zaięcżego zołądka/ też łayno zaięcże swieże
4: ma być z tym fyrzyłkiem zmieszane/ á potym w bawełnie włożone tam
5: do macicze (po łazni na nocz ma być włożone) nicią wwiązawłzy/ á po
6: tym rano wyciągnawłzy z siebie ono lekarztwo. Ma sie ołtarka męża
7: radzić.

8: To też iest lekarztwo miedzy wżytкими napewniefze ku poczęciu

9: A ma być w aptecze vczyniono. Tym obyczaiem.

- 10:** Wezmi floniowej kołci piłką tartey z półtori dragmy/ kołci z fer=
11: cza Ieleniego dwie części dragmy/ to iest dwa fropuły, Blactebizancie

12: to iest fkorupki w ktorich bywaią flimaczki, połtori dragmy, proch z ma
13: ciczki zaięczey/ to iest de matricze Leporis/ tak wiele czo dragmę waży,
14: też omanowego korzenia czo poł dragmy waży/ nafienia pafternakowe
15: go też czo poł dragmy zaważy/ drzewa Aloes, Cinamonu/ każdego z=
16: nich czo dwa fkropuły ważą/ mużkatowego kwiatu ieden fkropuł/ ta=
17: kiefz Tatarzkiego ziela ieden fkropuł/ miodu białego/ albo czukru białe^{go}
18: ze trzy albo ze czterzy vncije/ vczyn z tego lektwarz, Starłszy pierwey
19: ty rzeczy przerzeczone na miałki proch/ á potym z thym miodem albo z
20: czukrem na ogniu rozpułć á dobrze zamiefzay/ á te^{go} lektwarzu pani ma
21: czo trzy dragmy ważą natłzczo pożywać, przez kielko dni/ abowiem iest
22: rzecz przełpieczna ku pożywaniu á vżyteczna niepodobnie ku poczęciu.
23: Po tym lektwarzu trzeciego dnia ma być vczyniono mazanie, począw
24: łzy od pępka: aż precz na doł, Oto tą małcią poranu. Wezmi mirri,
25: łzafranu/ łpikinarde/ małtiki/ każego z nich czo złoty waży/ gallie mu
26: łkate, Caftorei/ każego z nich poł dragmy, Imbieru poł dragmy z oley
27: kiem Lilijowym/ łtarłszy ty włszytki rzeczy na miałki proch/ zmiefzay z=
28: tym oleykiem/ á wołku trochę przyłožywłzy/ rozpułć na rincze/ á thak
29: będziefz miał małć miękką/ ktorą maży miełtcze gdzie iest macicza/ iest
30: rzecz na dołwiadczeńłza ku richłemu poczęciu.
31: Też nafienie Kardamomi (w aptecze telko przedaią) Po łwych rze=
32: czach od białey głowy pożywane po ranu/ abowiem tho nafienie łpra=
33: wuie mocnie maciczę ku pewnemu á richłemu poczęciu/ y też ono dzie
34: cię czyłtego á gładkiego ciała będziefz/ niemaiącz na łobie krołt, ani ogni
35: kow. Iedna pani łtara Szelingowa barzo onim dzierzła: za łwogim
36: dołwiadczeniem.

strona: 87

Dofwiadczone.

Liłt. 87.

1:

Lekarłstwa pewne ku pobudzeniu załtanowio=

<http://rcin.org.pl>

2: nych rzeczy przyrodzonych białem głowam.

- 3: **4** **N** Aprzod wroble profo w piwie albo w winie vwarzone, mocz
- 4: nie pobudza przyrodzone rzeczy.
- 5: Też Alfa fetida z apteki, z mierrą/ z pieprzem á z lzafra=
- 6: nem/ czo poł złotego waży/ z winem albo z byliczową wod
- 7: ką ciepło na nocz pita/ mocznie pobudza.
- 8: Też trocifzki z mirri w aptecze vczynione, wziąć gich czo dragmę za
- 9: ważą/ przyczyniwfzy k nim poleiu na proch tartego, ieden scropuł/ á po
- 10: tym z włofkiego kopru á z byliczową wodką: day to wypić na nocz, ieft
- 11: rzecz częłto dofwiadczona.
- 12: Syropek. Wezmi, Bylicze, Szawiny, poleiu/ czyrwoney Lebiodka
- 13: Caffie lignee z apteki/ dyptamu białe^{go} czo dwie dragmie zaważy/ á tam
- 14: tych zioł po poł garzłci/ warz ty zioła wwodzie albo w winie, A potym
- 15: fie ma pani ciepło po trunkowi rano napijać. A potym dopiwfzy thego
- 16: fyropu: vpułć Zapheny/ y z tey y z drugiey żyły.

17: Zafię lekarzftwa naprzeciw zbytniemu byciu

18: przyrodzonych rzeczy v białych głow.

- 19: **4** **N** Aprzod łok wycifniony z kurzey nogi ziela/ gdy w thym bę=
- 20: dzie bawełna rozmoczona/ á potym do macicze włożona.
- 21: Też piłze Kirandus. Surowe iaie gdy bedzie wfzythko
- 22: wypite od białey głowy: ftanowi.
- 23: Też rog wołowy ftarty/ potym proch iego z babczaną wodką, albo
- 24: z proftą wodą pity: ftanowi mocznie/ á k temu rozmąciwfzy z oczthem
- 25: przyłoż na dymiona y niżej pępka: chuftę rozmoczywfzy w tym oczcie.
- 26: Też małć Comitilfe: krzyże pomaży dwa razy/ niepodobnie ftano=
- 27: wi, tak iż rowniey nie ma. W aptecze działaią tę to małć. Y też ta prze
- 28: rzeczona małć: niedopułzcza porzuczenia dzieciątka/ ale mocznie poma=
- 29: ga ku zupełnemu donofzeniu.
- 30: Też czynią w aptecze Trociscos de Carabe, to ieft z burztynu/ mocz

31: nie ftanowią przyrodzoną niemocz: z winem czo złoty zaważy na ieden

32: raz wziąwłzy.

Miiij

strona: 87v

Lekarzftwa.

1:

Tu mafz lekarzftwa na rany męzkiego taiem

2: **nego członku/ Ktore rany albo krofty: połacinie**

3: **zową Herma.**

4: **N** Aprzod czarna Halena w winie rozpułzczona/ tym winem

5: mają być rany y krofty wymywane/ fiłną pomocz daie.

6: Też na to/ fol z przełnym miodem á z kobyley mięthki

7: prochem zmiefzawłzy, pomazuy ranki y krofthy członku ta=

8: iemnego.

9: Też to mafz czifte dołwiadczone lekarzftwo. Wezmi olejku rożane^{g^o},

10: olejku Citoniorum/ to iełt pigwianego/ każdego z nich po vncigi/ wley

11: ie do ołowianego moźdżerza/ y kijek też ma być ołowiany/ á thym mafz

12: miefzać z godzinę albo mniefy iż nieiako zgęłtnie/ á tym olejkiem poma

13: zuy krofty/ mocznief goij.

14: Też na wnątrzną. Mumija iełt dobra tam wpułzczać likawką: z fy=

15: ta/ albo z Koziem mlekiem.

16: **Na opuchnienie y na wrzody mołzen ludzkich**

17: Naprzod mąka Bobowa/ z mąką ięczmienną rowno zmiefzana/ po=

18: tym z winem vwarzywłzy ie/ potym przyłać rożanego olejku/ zmiefzać

19: czyłcie/ á tego na chufcie przyłóżyć na mołzną opuchłą y bolącą,

20: A tołz też lekarzftwo na bolące pierfi v białych głow: moze być czyłcie

21: przyłóżono.

22: Też drugi plałtr vczyniony z mąki Bobowey/ z kmninu tłuczone^{g^o},

23: á z miodu przełnego/ barzo iełt wżyteczny.

- 24: Też wołk z rożanym oleykiem rozpuńczony, á z niego wczynieć iako=
25: by czałzę/ albo tak przyłożyć na moźzną bolącą/ barzo pomaga/ bol v
26: łmierza/ y twardość miękczy.

27: Gdy sie mleko biały głowie z fiędzie w pier=

□ (fiach.

- 28: Syrzyfko z zoładka zaięcżego, z ocztem rozpuńczzone/ á potym na
29: pierfi przyložone/ rozcieka sie pod tym mleko.
30: Też na tofz. Gdy niewiafta trzy ziarnka iakoby łoczewiczne, z wołfu
31: wczynione: połknie/ rozchodzi sie z fiadłe mleko w pierfiach.

strona: 88

Dofwiadczone.

Lift. 88

- 1: Ktemuř dofwiadczenie. Wezmi ruty garzłć/ fiarki czo dwie drag=
2: mie waży/ warz że to przetłukłfzy rutę w oczcie/ á gdy oczet wywre przy
3: łoż na pierfi/ nie telko z fiadłe [!] mleko rozpádza/ ale y krew z fiadła od te
4: go sie rozplywa.

5: Na zařtanowienie krwi z rany.

- 6: Naprzod gallas na węglu łpalony/ á potym w mocnym oczcie zgałzo
7: ny/ á potym na proch łtarty/ á z łołą zmiefzawłzy/ włoż tego wilgotno
8: z ocztem na ranę łtanowi krew.
9: Też łayno/ albo bobki kozie z ocztem zmiefzane/ á pothym na ranę
10: z kąd krew plynie: przyložone łtanowią. Takiefz y ofle łayno łpalone á
11: z ocztem zmiefzane/ łtanowi krew: chłopłkie lekarřtwo.

12: Na Ńciatikę/ to iefł denną boleŃc.

- 13: Naprzod korzenie łafkołczego ziela/ ktore połacinie Czelidoniją zowa,
14: z wodą wwarzony á pity/ fiłną pomocz daie.
15: Też krokos łtarty/ á potym z ocztem á z gruczą ięcźmienną zmie=
16: łzany/ iefł vżyteczne lekarřtwo: mazać y przykładać na biodrę gdzie iefł
17: bolenie.
18: Też bobki kozie z ładłem wieprzowem zmiefzane/ á tym mieŃtcze bo=
19: łą cze namazać nacieraiącz/ barzo pomaga/ á zwłafzcza gdy sie zpryřz=

: (czy.

20: Też łąyno świeże krowie/ poki ielzczę ciepłe/ na mieścze bolą=

21: cze przyłożone/ natychmiał pomaga. A gdy z rożanym ciepłym oley=

22: kiem będzie zmieszany then krowiniecz/thedy ielzczę więczyey pomaga/ á

23: ielst częłto doświadcżona rzecz.

24: A wżakolż ma pierwey wziąć purgaciją z tych piłulek, thak kazawłzy w

25: aptecze vcżynić. Wezmi Sarcocolle trzy dragmy, Coloquintide inte=

26: rioris połtori dragmy, Imbieru też tyle wiele/ oczkowatey foli, dragmę

27: Sarcocolla ma być w wodcze rożaney rozpułzczżona/ á potym z infze=

28: mi rzeczami zmieszana/ thakże pothym z łokiem rożanem piłulki maią

29: być vcżynione/ kthorich dragmę na iedno wzięcie/ małż dośyc dawłzy z

30: dragmy dziewięć piłul vcżynić/ y na nocz włzytki połykać/ łą to piłuly

31: włofne na Scijatikę.

32: **Naprzeciw wkążzeniu wściekłego pfa: doświad=**

33: **czone lekarłstwa.**

Miiij

strona: 88v

Lekarłstwa.

1: Nawięczyey łtharzy doctorowie pracżowali y myłłili o lekarłstwiech

2: ktoreby kaziły iad wściekłego pfa/ á to dla ie⁸⁰ wielkiey złofci/ abowiem

3: czałem przez czały rok tagi łie w cżłowiece, á nawięczyey tłułtym/ w dru

4: giem przez cżtyrzy niedziele/ czałem przez trzy/ czałem przez łzełć kxięży=

: (czow.

5: Znamię tych ludzi ktorzi łą zarażeni iadem wściekłego pfa

6: abowiem połpolicie taczy ludzie wody łie boią/ á to ielst nawięłzy znak

7: iż iad wściekłego pfa wkorenił łie w żyły.

8: Drugie znamię. Wezmi iądrekw włofkich orzechow, zgarłżć, á łtarłżzi

9: łie: włoż na mieścze vkążżone/ y dopułć temu ze trzy godziny łeżec na ra

10: nie/ potym day ony iądrka głodney kokolży zobać, łelstli kokolż od tego

11: zdechnie/ znak iż iad wściekłego pfa w onym cżłowiece panuie.

12: Lekarstwa naprzeciw temufz.

- 13: Naprzod to iest poſpolita nauka: iż rana nie ma być richło goiona/ ale
14: tak otwarta ma być/ przykładaiacz na nią Atractiwy małci.
15: Potym przykładay na ranę, Izańtę ziele z ſolą zmiefzane á vtłuczo=
16: ne fiłno iad wyciąga.
17: Takieſz miętkę ſtłukłfy: przyłoż na ranę/ fiłno pomaga.
18: Też czołnek z winem pity/ barzo wietką [!] pomocz czyni.

19: Naprzeciw wkąſzeniu wężowemu.

- 20: Naprzod zęby vmarłego człowieka ſpalone/ á na proch ſtarte, á potym
21: ranę tym prochem poſypować/ iest rzecz barzo dobra á doſwiadczona.
22: Też ſwieżego łupienia kozia ſkora: na ranę wkąſzoną od węża: przy=
23: łozona/ wyciąga iad.
24: Też czarney kokofzi guzicza na mieſtce wkąſzone przyložona/ zna=
25: mienicie wyciąga iad, A gdy drugiey kokofzy ogonem gołym przyłożyſz,
26: á podzierzyſz tak długo iż kokofz pocźnie mdleć albo zdychać/ znamieni=
27: tą pomocz on człowiek wezmie.
28: Też czołnek z winem pity/ barzo pomaga.

29: Lekarstwa izby licze było czudney płci.

- 30: Naprzod gorczyca tłuczona/ pothym z miodem białem/ á z ſmal=
31: czem gęſciem zmiefzana/ á tym na nocz licze pomazuy/ czyſci płęć y fla=
32: ki ſpądza.
33: Też mleko z czukrem częſto iedzone od białych głów/ wyiaſnia peć
34: licza/ y wſzytkiego ciała.

strona: 89

Doſwiadczone.

Liſt. 89.

- 1: Theż mąka pſzeniczna/ mąka ięczmienna/ mąka Bobowa po poł
2: garſci/ migdały/ dragantu/ kaźdego znich po dwie dragmie, Thy rze=
3: czy z białki kokofzych iaiecz: zmiefzać gęſto/ á potym z tego vczynić gru=
4: zołki Iakoby piłułki/ pothym wziąwſzy dwie piłułcze: rozpułć z thyzan
5: ną/ á tym ſobie licze pomazuy/ y day temu leżeć na liczu przez trzy go=
<http://rcin.org.pl>

6: dziny/ á pothym wodą w kthoreyby otręby były rozmączone: vmyway

7: licze/ po onym mazaniu niewymownie fie czyłci liczo.

8: Naprzeciw spaleniu ogniem.

9: Naprzod oleiek rożany/ z wołkiem rozpułzczony, á ten wołk na łpalone

10: miełtce przyłožony/ fiłną pomocz czyni.

11: Też gumi arabicum/ z białkiem iaiecznym zmiełzane/ á na miełtce

12: oparzone: przyłožone/ barzo pomaga y ogień wyciąga.

13: Takiełz rożana wodka z babczaną/ á zbiałkiem zbiwłzy na przistaw

14: cze/ w tym chułtę maczać y przykładać/ barzo czyłcie pomaga.

15: Też na łparzenie wodą gorącą. Krew pfiá iefł pomoczna/ gdy bę=

16: dzie miełtce pomazono [!].

17: Na blizny/ ktore zołtaią na liczu po ospiczach.

18: Naprzod wezmi Litargirium vmywanego z apteki/ mąki tatarcza=

19: ney poł garłci/ kołci iakichkolwiek łtarthych na proch/ dwie dragmie,

20: mąki z riżu vmełtey łtarłłzy/ á zmiełzay ty rzeczý włzytki łpołem/ á po=

21: tym z łytą barzo łłodką vczyń iakoby rzadkie ciałto/ albo gęłtą gruczę

22: á tym na nocz twarz, na kthoreyby były blizny: pomazuy/ á nazaiutrz

23: czym chczefł: omyy/ iefł dołwiadczone lekarłłtwo.

24: Też łayno gołębie/ z miodem przefnym zmiełzane/ tym licze poma=

25: zuy/ łpądzá blizny y piegi.

26: Też ferapinum (z apteki) z cztem winnym rozpułzczone: łpądzá.

! (blizny.

27: Sok z biały gorczytce łweżey [!], zmiodem á z zołcią woło=

28: wą zmiełzany/ łpądzá blizny włzelkie/ y flaki.

29: Też nafienie mężkie/ to iefł łperma: na licze pomazane kielko razow

30: łpądzá blizny/ czyrwonołci/ y włzytki makuły z niego/ á czyni iednaką

31: płęc licza, Takiełz y ty blizny giną od niego, ktore z ciętych ran bywaią

32: gdy będzie częłto blizna pomazowana.

LekarzŹtwa.

1: Na Źtłuczenie/ albo na vraz wnątrzný: z Źpa=

2: dnienia.

- 3: Naprzod liŹtki Bukwiczowe Źtarte na proch, á onego prochu czo połtóri
4: dragmy zaważy/ day wypić z winem ciepłó/ albo z Źytą.
5: Też cżyrwona małć z winem albo z małmaziją ciepłó pita/ barzo
6: ieŹt vżyteczna.
7: Też Mumia tymże obyczaiem na vraz: niepoŹpolicie pomaga.
8: Też lipowe węgle z mydłem á z **oczcztem** [!] ciepłó/ ieŹt vżyteczne lekarz=
9: Źtwo na vraz.
10: A ieŹtliby Źobie odbil bok/ albo czo inŹzego/ tedy dijałteą mazać/ al=
11: bo Źiarką z Źolą á z miodem zmieŹzana/ á to na mieŹtce bolące przyłó
12: żyć ciepłó/ y tym pomazować Źtłuczone mieŹtce.

13: Na wyfuŹzenie tłuŹtego cżyłowieka.

- 14: PierŹ z ocztem ciepłó poranu pity/ wyfuŹza cżyłowieka tłuŹtego nad
15: inŹze rzeczy.
16: Też pokoŹtu cżyrtą cżyłć dragmy, poranu z wodą z ocztem á zmio
17: dem przywarzywŹy pic/ barzo ŹuŹy cżyłowieka.

18: Zafię aby był tłuŹty.

- 19: Raki rzeczne cżyłto iadane, tuczą cżyłowieka. Theż mleko niewieŹcie
20: barzo Źuche ludzie tuczy. TakieŹ chleb z **noweno** [!] żyta/ Źyci cżyłowieka.
21: Też wyka trochę vprażona, á potym Źtarta na mąkę, á z miodem zmie
22: Źzana/ czo laŹkowy orzech waży iedzona poranu/ barzo tuczy **wyżchłe**⁸⁰
23: cżyłowieka, IeŹt rzecz doŹwiadcżona.

24: Naprzeciw febrze quartanie y cottidianie.

- 25: Aprzod korzenie Sparagowe (w apteczce naydzieŹ) vwarz
26: to korzenie w wodzie/ á tey to wody niechay Źie napija chori
27: cżyłowiek przez Źiedm dni/ niepodobnie quartana od tego od=
28: chodzi/ á ieŹt rzecz doŹwiadcżona.

- 29: Też fok babczany/ mały babki/ z miodem pitym dany dwiema go
30: godzinami [!] przed quartaną ciepło wypić/ dziwną á niepořpolithą ma
31: mocz naprzeciw quartanie. Czegom łam dořwiadczył.
32: Theż Hamech lekarz piřze za pewny, iże ţercze z węża poki ieřcze żyw

strona: 90

Dořwiadczone.

Lift. 90.

- 1: wyięte/ á to zawieřzono na łzię człowiekowi quartaną maiączemu/ pe=
2: wnie przeřtaie quartana. Takieř y łupieř wężowy poki ieřcze żyw ieřth
3: wąż: zawieřzony na człowieka ktori ma na quartaną/ pewnie theż przeřtaie
4: quartana. Takieř zęby wężowe poki ieřcze wąż żyw: vcźynią/ zawie=
5: řzone na człowieka.
6: Też Kiranduf piřze, Sercze zaięcze zawiązane w chuřtę/ á na łzię
7: zawieřzone choremu/ oddala quartaną.
8: Też Rafis piřze. Paiąk biały ktori muřzki łowi: w chuřtę zawiązany
9: na łzię zawieřzony/ takieř y do czoła przykładany/ tercijanę febrę vle=
: (czyřz.
10: Też paięczyna z winem pita ciepło przed quartaną godzinę
11: nie przychodzi quartana więczey.
12: Też nařienie ziele ktore zową zwoniecz/ po łacinie Ipericon: řtarte
13: á czo dragmę zaważy, day z winem wypić ciepło przed quartaną w go=
14: dzinę/ řtanowi y leczy quartaną pewnie.
15: Też fok z ziele řzadzczu/ czoby go było z řzeřć łyżek/ przed quartaną
16: we dwie godzinie pity/ znakomicie řtanowi quartaną/ thak iże ieřt rzecz
17: cźęłto dořwiadcźona.
18: Też wroble prořo řtlucźone na proř/ á pořthym z winem pite albo z
19: wodą przez trzy razi czo złoty zaważy przed febrą ktora na kaźdy dzień
20: bywa/ leczy ią mocnie/ á ieřt rzecz dořwiadcźona.
21: Theż paznokty z prawey łapy z cźymkolwiek pite po trořze/ kaźdą
22: gorącźkę leczą/ á nawięczey tercijanę.
23: Też korzenie rumienkowe/ z wodą/ z ocztem á z miodem pite, kaźdą

24: febrę leczą.

25: Też Bolus armenus (ieft ziemia czyrwona w **aytecze** [!]) z winem wo=

26: dą roztworzonym pity/ naprzeciw morowego powietrza febram/ ieft do

27: świadczone lekarzftwo.

28: Też w ogniowey/ to ieft w łożney niemoczy. Iabłko wielkie porto=

29: we wpieczone/ włożywłzy w nie hałunu czo poł dragmy zaważy/ potym

30: ono iabłko day z iefć na nocz/ á kazać fie po nim pocić, fiłno á dowiad

31: czenie pomaga.

strona: 90v

Lekarzftwa.

1: Proch wyborny/ ktori ftrzeze głowy/ oczu/ vfzu.

2: od wżytkich chorob złych, Ktori/ żołądek/ fercze/ mozg/ barzo potwier=

3: dza/ ludzi fmutne vwefela/ krew mętną czyfci/ fmutek oddala/ oczy w

4: fpomaga/ iafne czyni y oftre/ bo ciemności gich wfzelkie y mgłą czynią=

5: czą fie przed nimi: oddala, Ludziom iuz prawie niewidomym, z przyczy=

6: ny złych wilkości y z ftarofci/ ieft barzo pomoczny. wżytki członki prze

7: rzeczone zachowawa wzupełnem zdrowiu, aż do famej fmierci. Ktorim

8: Czefarzowa Iuliafzowa wiele panom znamienitym przy fwem dworze,

9: y też kapłanom/ zakonnikom/ y wiele ludziem vbogiem, Ktorzy na głó

10: wy/ na oczy/ na vfzy, z rozmaitych **przyczyczyn** [!] ftekaiącym dla pana

11: Boga: pomagała, Abowiem wylufza wżytki wilkości, z ktorich po=

12: chodzą fzkodliwe choroby członkiem przerzeczonym: Gdy będzie

13: zawzdy pożywan rano y wieczor, A to rozmoczywłzy kęs chle=

14: ba w winie á na then chleb poſypać, tak wiele iakoby poł wło

15: fkiego orzecha, to ieft czo fie może dobrze wfypać w fkorupę

16: poł wlofkiego orzecha. Iam też Ieronimus zdoctorow

17: na niſzy v ludzi: flachetnie á wyfocze vrodnych: Za

18: łafką Boga miłego: wielką flawę wziął, dla do=

19: wodu w iego pożyteczności w niemoczach

20: przerzeczonych.

21: Tak ma byc vdziałan.

- 22:** **4** **W** Ezmi kwiatu Kofzyfzczkowego/ kwiatu *fwieczkowe^{g0}*/ kwia
23: tu podroźnikowego/ kwiathu poleiowego. Kaźdego z nich
24: cźtyrzy łoty/ kwiatu boragowego/ kwiatu wołowego ięzy=
25: ka/ wierzchow młodey, miodunki, Kaźdego dwa łoty/ ko=
26: rzenia kozłkowego/ korzenia wierzchniego podroźniku, Kaźdego sźeć ł
27: tow, Ale maź z kaźdego korzenia drzeń wyrzucić/ nafienia *hanyźowe^{g0}*
28: nafienia włokkiego kopru, Kaźdego sźeć łothow/ Lakricijey dobrej we=
29: neczkiey, iagod bzowych fuchych czoby vzrzałych, iagod iałowczowych
30: prawie dobrze zrzałych, *Kaźde^{g0}* trzy łoty, Cinamonu *wnętrzne^{g0}*, Car=
31: damomu/ kwiatu muźkatego/ roźey czyfłey cźyrowney fuchey, Kaź
32: dego dwa łoty, Mirabolanow Indij, Mirabolanow citruci, Mirabo=
33: lanow kiebuli, Kaźdego trzy łoty, y czo zawaźą cźterdziefci ziarn ięcz=
34: mieniu. Kwiecie to wymienione: ma być zbierane w dni, ktore zową po
35: łacinie Dies Caniculares, to iest gdy flończe we Lwie, Zioła y korzenie

strona: 91

Dofwiadczone.

Lift. 91.

- 1:** maią być zbierane po w niebo wzięciu panny Marijey, W thenże czas
2: ma być vdziałan ten proch miedzy tym świetem/ á miedzy świetem na
3: rodzenia iey, A ten proch trwa w fwey mocy przez czały rok. A gdy bę
4: dzie bran, tedy nicz więcey nie ma brać: iedno iako iest wypifano wyfłzey
5: w zarań y wieczor.

6: Proch barzo dobri na paraliz.

- 7:** Wezmi bukwicze biały/ nagietku/ lawendy/ ziela ktore zową poła
8: cinie Sanamundi, szałwijey/ sźawiny, bukwicze cźyrowney/ ruty/ wźit
9: kich rowno po dragmie/ rozmarinu trzy dragmy, Cardamomu/ bobro=
10: wych ftroiow/ oboyg rowno po poł dragmy, rzerźuchy, Tymu/ oboyg ro
11: wno poł dragmy/ piwonijey czyfłey trzy dragmy/ gałganu/ cinamonu
12: muźkatu/ drzewa Aloes, Caffije/ rowno po poł dragmy, Salgemme,

13: dwie dragmie/ cukru dwie dragmie: Vczyń proch.

14: **Na flinogorz/ y na infze bolefcy ktore bywaią**

15: **w gardle.**

16: Wezmi pięć włofkich orzechow/ trzy korzenie ziela tatarzkiego/ to

17: wżytko fkrężać fpołem/ á pothym w nowy garniecz włożycz czoby był

18: w połkwarty/ y nalać ocztu winnego/ warzyć to tak długo, aż wywre

19: do połowicze/ ale pilen bądź aby nie fkipiało/ á gdy iuz wywre do poło=

20: wicze/ tedy telko fok z onego wylać do czyftey konwie, á tim płokać gar

21: dło/ dzierzącz długo w gardle ten fok/ potym wypluwać na miedniczę,

22: Będzie zdrow przez wąpienia/ ale to lepiej czynić przed iedzeniem.

23: **Na rany ktore bywaią w gardle.**

24: Napierwey wziąć iagod pflinkowych á zetrzeć ie w moźdżerzu/ pothym

25: przetłoczyć przez chufte iź będzie fok/ przydać k temu wodki rożaney iże=

26: by tak nie było barzo gęfsto/ ani też barzo rzadko/ á tego tak ma być ia

27: koby czwarta część kwarty krakowfkicy/ tedy k temu wziąć grinfzpanu

28: iako grochowe ziarno y włożycz do they wodki/ zmieľać y zetrzeć/ a the

29: wodę do vft biorącz: na wznak leżeć/ á czo na głębiey w gardło wpuľ=

30: czać/ á dzierzeć długo charkaiącz wzgorę, Ale thego ftrzeż aby do fiebie

31: na mnieyfzey kropie tey wodki nie wpuľcział/ maľz tę czynić przed iedze=

32: niem kielko razow/ zafię po iedzeniu w fzeľć godzin także, y po wieczerzi

33: zafię w fzeľć godzin (by też y wnoczy gdy oczknie) Po iedzeniu wnet aby

strona: 91v

Lekarztwa.

1: tego nie czynił/ iedno tak iako wypifano/ bo bys muľiał zwrocic/ thedy

2: by więczy fkaźił niź naprawił/ á tak ma czynić przeľtaiącz/ by theż

3: na więtfze rany miał na głębiey w gardle/ gdzie iedno ta wodka zafię=

4: że/ tedy fie barzo richło zgoij.

5: **Lekarztwo na Subet/ To iest przeciw wielkie=**

6: **mu a fzkodliwemu fpaniu.**

7: Wezmi dwie albo trzy Czebule/ białey gorczyce iako wiele chczelz

- 8: zwierć to w doniczy/ á wley ocztu/ y rożanego oleyku trochę/ pothym
9: ogol głowę á nacieray tym czałą godzinę mocno/ będzie prožen they
10: niemoczy.

11: Na oczy bolące: doświadczone lekarzstwo.

- 12: Wezmi wodki Czelidonijowey/ tak wiele iako banka za pieniądz/ á
13: do tey bańki włożyć galfztinu/ thak wiele iako dwie grochowe ziarnie/ y
14: tak wiele Camphori/ potym wziąć Imbieru białego półtora korzenia
15: á fkraiawfzy drobno też do tey bańki włożyć/ y wziąć gwoździków dro=
16: bnych dziewięć/ á włożyć ie do tey bańki/ á tak temu dać stać dwa dni
17: á potym, maczając czyłthą chuftkę albo pioro w thym: napuńczay w
18: kąćki oczne: malucżko wznak sie położywfy, á to pomoże oczom barzo
19: richło/ bol/ czyrwoność/ y gorączość z nich wypędzi.

20: Na rzezawicę doświadczone lekarzstwo.

- 21: Napierwey wziąć ziela/ kthore zową zimne ziele/ kurzey nogi ziela,
22: ziela ktore zowa [!] haydinfki trunk/ lebiodka/ każdego rowno/ thy wżythyki
23: zioła, włożyć w nowy garniec/ y wlać w to wina białego á warzyć do
24: brze aż trzecia część wywre/ potym to wino przez chuftę przecedzić á vy
25: gniefć/ zafię toż wino wlać do garnka/ á włożyć w nie łyżkę czyłthego
26: miodu/ hałunu też iako włofki orzech, przyłtawić zafię do ognia aż tro=
27: chę wezwre á to iuz będzie dobrze, Potym thę wodkę zagrzawfzy mało
28: iżby letnie było/ á biorąc ią w fikawkę: wpuńczay w członek wetknąw
29: fzy iey koniecz do członka/ małz tho czynić dwa razy przez dzień/ rano y
30: wieczor.

31: Na glify: lekarzstwo.

- 32: Wziąć rzelzoto á wykrogić dno/ á zrzezać na drobne kęfy/ pothym
33: rozpalic fiekierę/ y fpalic ono czos wyrznął na proch na oney fiekierze
34: rozpaloney/ y dać on proch z czymkolwiek wypić temu kto glify ma/ á
35: tak wynidą glify.

1: Na denną niemocz: lekarstwo.

- 2: Wezmi śnop niemały łypowych latorofli/ á vwarz ie/ potym włoż
3: do wanny/ á patrz sie w nich kielo godzin po kielko dni/ potym wnet wy
4: łzedźy z wanny: vwarzyć wężownika/ zimozielonu z maiowem małem
5: y napić sie tego dobri trunk/ tedy przeftanie á więczy nie będzie.

6: Na kolikę gdy popadnie: na prędkofci.

- 7: Wezmi małmazijey łklenicę/ na trzy w nią Imbieru/ á zagrzaw
8: łzy/ potym wypić.
9: Ną [!] toż. Brać częfto piłuy Alefangium: natłczo przed obiadem.

10: Przeciw zapaleniu głowy.

- 11: Wezmi tey rożey: z ktorey wodkę palono tak zpieczoney/ á polać ią
12: winem y rożaną wodką, aby rozmięknęła/ potym thę rożą włożyć na
13: chuřthę A przykładać na głowę na noc/ á gdy ono na głowie vřchnie,
14: tedy zafię takiefz zmaczać y przyłożyć, To czynić częfto.

15: Przeciw częftemu głowy zawracaniu.

- 16: Wezmi bylicę vwarz ią w oczcie czo namoczniefzym/ á tym cie=
17: pło głowę myy.

18: Na czyrwoną niemocz.

- 19: Vczyń Migdałowe mleko á zagrzey ie/ wřyp k themu Gałganu
20: tłuczonego, za poł grořza/ á wpiy natłczo.
21: Na tořz. Wezmi kurzego ziela tartego/ y pořypać to czo niemoczny
22: ma iefć, tedy vzdrowion będzie.
23: Na tořz: Wezmi kielo żółtkow z białki: zbij řpołem, Wřyp k themu
24: Muřkatowy orzech czały łtukłřzy, á zafię zmiefzay/ potym wley na go
25: ręcze żelazo iż sie vpiecze twardo/ potym zafię pořyp troche z wierzchu
26: Muřkatem/ á day niemocznemu z iefć na noc, Nie pić po tym ani iefć
27: nicz inřzego.
28: Na tořz. Vkrořić kielko grzanek z chleba řzanego y vpiecz ie dobrze
29: potym rozmoczyć w oczcie winnem/ albo w dobrem piwnem/ pořym
30: pořypać ałunem tłuczonym/ y z iefć jednę albo dwie. Nie iefć na to ani

1: (pić.

31: Na toż wezmi czyftą czegłę á rozpal ią dobrze/ potym poley

32: gorzałką/ rozbiyże kielko iaiecz kokofzych/ á żółtki gich vpiecz na tey cze

33: gle, tak barzo ażby fie mogły zetrzeć na proch/ potym ie wypić zwinem

34: cżyrwonym na nocz/ po nim nie ma nicz iefć ani pić.

strona: 92v

Lekarzftwa.

1:

Na kamień.

2: Wezmi Macierzey dużki/ piotrużki/ aboyga [!] rowno/ vśufzyć tho y

3: zetrzeć/ á gdy kamień poczuiefz po obiedzie/ vgrzey grzanę á pośyp ią

4: onym prochem: y z iedz/ nie piyże potym/ á takiefz vczyń na nocz.

5: Gdy fie kto na pierfi ftłucze.

6: Wezmi garźć zimnych glift/ szafranu poł łyżki/ oliwy/ albo fwie=

7: żego mafla przetopionego małą łyżkę/ zetrzeć fpołem á potym roztwo

8: rzyć winem/ zagrzawfzy: day ftłuczonemu wypić/ á potym go przykrić

9: aby fie z poł godziny pocił, Może bolące mieftcze mazać przetopianem

10: mafllem przed ogniem/ á namazawfzy: ciepłą chuftę przykładać/ maza=

11: nie ma być rano y wieczor, tak długo aż będzie zdrow.

12: Na Ragadias/ to ieft na rośpadlinę wzadku.

13: Wezmi kadzidla/ kthore zową Tus masculinum/ maftiki/ oboyga

14: rowno dwie dragmie, Dragantu, Sarcocolle/ z apteki rowno dragmę

15: iednę oboyga/ hałunu palonego półtori dragmy/ kurze⁸⁰ ziela, korzenia,

16: dwa ścopuły/ żywicze z apteki: kthorą zową Sanguis draconis, thrzy

17: dragmy, ftłucz to wfzytko na proch barzo drobny zmiefzawfzy fpołem, po

18: thym vczyń oleiek z pieczonych żółtkow kokofzych iaiecz/ potym wezmi

19: flaytuchu/ to ieft nici wykubionych z wiotchey chufty/ á z thego vczyń

20: iakoby plałrzyk nie wielki wąłki przydłuższem/ pothym then plałrzyk

21: zmaczay w tym oleyku, á pośyp nań prochem z wierzchu napifanym iuż

22: zmaczawfzy gi/ przykładay na rośpadliny rano y wieczor/ á przy kaźdem

23: przykładaniu: ranę wyczyścić chuftką białą.

24: **Na Fig/ y na wpuchłe Emoroidi: gdy z nich**

25: **krw nie idzie.**

26: Wezmi oleyku rożanego/ żółtek z iaia kokofzega furowy/ przyday k

27: temu szafranu nie wiele/ zbiy łpołem wżytko czifcie, potym vczin plaſtr

28: z bawełny/ maczay w tym y przikładay, á prawie tam w zadek wetknąć

29: potym chuftą przyłożyć á łpodniczami przywiązać/ czinić to rano y wie

30: czor: tak długo aż fie zgoij.

31: **Na wychodzenie ielita z zadku.**

strona: 93

Dofwiadczone.

Lift. 93.

1: Wezmi ługu z ktorego mydło czynią/ á tym ługiem napierwey to

2: tam maczać y vmywać/ á potym wziąć Mellis depurati/ to ielt treści

3: miodowey/ malla przetapianego/ te⁸⁰ oboyga wziąć pod iedną mrrarą [!],

4: á łpuścić łpołem y zmieſzać/ á tak z tego plaſtr ciepło vczynić y przykła=

5: dać rano y wieczor á przywiązować/ tak długo czynić aż fie zgoij, á tim

6: ługiem zawždy pierwey omywać.

7: **Przeciw Emoroidam/ y tez Condilomata^m pa**

8: **rzenie.**

9: Emorroides. Są żyły prawie w zadku, czo czaſem krew z nich bar

10: zo płynie á długo z boleſcią. Condilomata łą theż żyły tamże na thym

11: mieſtczu/ ale z nich krew nie ciecże/ iedno telko kończe nacieką á napu=

12: chną: iż będą iako gałeczki z boleſcią, A tak na to oboie: takie lekarzſtwo

13: ma być/ przyprawiwſzy w nieiakim ſzyrokiem ſzaſliku: czoby tam ciepło

14: mogł zadkiem ſieć á to łobie dobrze naporzyć, Albo gębkę maczaiącz

15: to naporzay dobrze po ranu y wieczor. Wezmi dziewanny garzłć/ ku

16: rzey nogi ziela, garzłć/ noſtrzegu poł garzłci/ wody rzeczney, olm fun=

17: tow/ warz ty zioła w niey aż trzecia rzeńć [!] wywre/ wley to w naczyńie

18: takowe czoby fie mogł poſladek człowieczy włożyć w nie, Pothym ma

19: nad thym człowiek siedzieć porzącz zadek z poł godziny rano y wieczor,

20: Albo w tym gębkę maczać á tam przykładac.

21: **Maść na tofz po naparzeniu.**

22: Wezmi Litargirium/ to iest gleytu ktoriby był od złota. 1. dragmę

23: Camphori. 1. dragmę/ oleyku rozanego. 1. dragmę/ zmieszay to barzo

24: dobrze á przykładay/ przywięzuy aby sie dzierzało z wierzchu.

25: **Ku vbieleniu ząb.**

26: Wezmi wodki ktorą zową Aqua vite, dwa łoty/ cukru łot, Laftra

27: ku iednę kwartę/ koralow białych/ ftłucz na proch subtelný á zmieszay z

28: wodką aqua vite/ przyday k temu Sandalu czyrwonego kwartę/ wod

29: ki rozaney trochę/ vczyń iakoby maść/ á bioracz na czyftą chuftkę: po=

30: cieray zęby. Y dziafla goij ta maść.

31: **Na vczynienie febri lekkiey.**

32: Wezmi pieprzu, Euforbium z apteki, Serapinum też z apteki/ af=

33: lam fetidam też z apteki/ bobrowych stroiow trochę, Thy wfkztki [!] rzeczy

N

strona: 93v

Lekarztwa.

1: ftłucz na proch á zmieszay z oleykiem rozanym/ y też z bobkowym/ przy

2: ley ocztu trochę/ y też wołku rozpułzczone⁸⁰/ á to będzie iako maść/ ma

3: żyż tym fkroni/ czoło/ y wżytki pacierze w grzbiecie. A iestliby tha febra

4: chwilę trwała á chciałby ią oddalic. Wezmi oleyku rozanego/ oleyku

5: Fijołkowego/ ocztu trochę/ á zafię tyż miestcza maży/ á przeftanie.

6: **Na podogrę.**

7: Wezmi wodki pfinkowey/ rozchodnikowey/ oboygą po funcie/ ocz=

8: tu rozanego z apteki/ iednę vnciją/ hałunu czyłcie vtłuczonego/ Boli=

9: armeni/ terre figilate/ tego troyga z apteki rowno po dragmie, Litargi

10: rium/ blaywafu/ oboygą po poł dragmy/ ziarnek Opij kielko/ zmieszay

11: ípołem á vczyń plaft.

12: **Lekarztwo drugie na toż.**

13: Wezmi Lac virginis (Iest rzecz przyprawna) z apteki ieden funt, ocz
14: tu rożanego pięć vnciy/ wodki dziewannowey, z winem zmieszaney po=
15: dług nauki aptekarzkiey/ poł funta/ wodki z ziela świętego Iana, trzy
16: vncije/ blaywafu/ hałunu palonego poł vncijey/ koperwaferu trzy dra=
17: gmy/ camphori trzy scropuły/ terre figillate/ boli armeni, dwie dragmie
18: opicaraty, dwa scropuły/ brzoſkiniowych iądreſ poł vncijey, gorzałki bar
19: zo dobrej, czterzy vncije/ ługu dobre⁸⁰ mocznego trzy vncije/ foli proftey
20: iednę dragmę, Zmieszay wſzytko ſpołem á vczyń wodno/ á w tym chu=
21: łtę maczaiącz: przykładay gdzie boli.

22: Na też niemocz doſwiadczone lekarſtuo.

23: Człowiek ktori ma tę niemocz/ á chce iżby był wolen od tey niemo
24: czy przez czały rok/ the naukę ma zachować wſzelkiego roku. Naprzod
25: gdy przydzie mieſiąc May/ thedy bądź pilen gdy pełnia iego będzie/ á
26: tak pierwſzy dzień po pełni: ma z ielć bobku, półtori gałki/ wtorego dnia
27: poł trzeci/ trzeciego dnia poł czwarty/ czwartheo dnia poł pięty/ pią=
28: tego dnia poł ſzoſty/ ſzoſtego dnia poł ſiodmy/ ſiodmego dnia poł oſmy
29: oſmego dnia poł dziewięty/ dziewiętego dnia poł dzieſięty/ Gdy tak v
30: cżyni/ będzie miał iako mu powiedziano.

31: Lekarſtuo drugie na toż.

32: Wezmi ługu barzo mocznego ze cżtyrzy kwarthy/ ſadła iazwezo=
33: wego dwa łoty/ ziela maiowniku/ cipreſu/ oboyga po garzłci/ włoż tho
34: wſzytko w ten ług á warz ſpołem/ á gdy vwre/ włoż do tego drijakwie
35: łot/ potym gdy ochłodnie: maczay w tym ſukno á przykładay gdzie cżu
36: ielz boleſć: tak długo aż wždy przeſtanie.

strona: 94

Dofwiadczone.

Liſt. 94.

1: Drugie lekarſtuo na Podogrę: doſwiadczone od Kxiążęcia Saxoń.
2: Wezmi ſmiotany/ włoż w nią oſrzodki z chleba białego/ zmieszay
3: az będzie iako kaſza/ potym wezmi ſzafranu tartego á zmieszay tho ſpo=

4: łem/ zafię wezmi łayno od białe⁸⁰ piefka/ mirri á zetrzy na proch/ zmie=

5: łzay łpołem/ á vczyń małć rzadką iakoby kałzę/ rozciągay to na zam=

6: łzowey łkorze á przykładay/ czyń tak kielko razow á będziez zdrow.

7: Drugie lekarzstwo na tofz/ od Philipa księdza Branfzwicz.

8: Wezmi ziela ktore zową paluchy y z korzeniem/ wezmi go kupę nie

9: małą/ vpłocz á warz w proftey wodzie/ potym gdy vwre aż korzeń bę=

10: dzie miękki/ wyley w iakie naczynie/ á wltaw tam nogi ciepło iako mo=

11: żelz zdzierzeć/ trzymay tak długi czas/ potym sie połóżyć na łóże/ á wy=

12: żawfzy toż ziele z oneyże wody/ obkładać nogi á leżeć tak na łóžu godzi

13: nę albo trzy/ czyńić to po cztyrzy dni/ á będzie zdrow.

14: Lekarzstwo dofwadczone na trąd.

15: Szukać wężow czału wiofennego czo gich może mieć (ale gich nie

16: zabijać) z łowić je żywo iako może/ pothym ie wpułć w iakie naczynie

17: czoby miało iaczyż iednę dziurę nie łzyroką: kędy węże wpułć żywo,

18: potym do nich nalać Mofzczu/ tho iest wina młodego pokiby ielzche nie

19: kifiąło/ tak aby tam z nimi będącz wełpolek: kifiąło, Dać mu łtać z o=

20: nemi wężmi/ aż będzie iafne barzo/ nie z łzymiącz z niego żadnego plu

21: gałtwa z wierzchu, To wino ma pić człowiek trędowaty. Będzie zdrow

22: bez wątpienia.

23: Drugie lekarzstwo.

24: Trąd iestli iest na człowiecze takowy iże może być vzdrowion/ thedy

25: tak vczyń. Wezmi wężow ktorzy miefzkaią miedzy łkałami na gorach,

26: wlož ie w ieden yarniecz [!] nowy/ wlyp do nich płzenicze do tego garczca,

27: możelz ie pobić/ á wltaw na węgłifty ogień niechay sie łmażą/ aby ona

28: płzenicza opiła sie łtułtołci z onych wężow, Potym oną płzeniczą vkar=

29: mi kokolz łtułto/ albo kura młodego/ á gdy iuż vtije/ tedy z siebie zmie=

30: cze wlyztko pierze/ warz że tę kokolz/ á day ielć trędowatemu y polewkę

31: z niey nichay pije A będzie zdrow.

32: Iestli chczelz poznać człowieka: prawem trędem zarażonego.

33: Wezmi krwie ie⁸⁰, á wpułć ią na czyłtą wodę iafną, Iestli po wierz

34: chu pływa/ tedy iest prawy trąd/ á iestli do dna idzie/ tedy iest niemocz

35: k temu podobna.

N ij

strona: 94v

Lekarzftwa dofwiadczone.

1:

Na Frenesim/ to iest gdy człowiek rozum tra=

2: ci: w ony dni gorące.

3: Naprzod trzeba aby woniał Camphori/ potym wziąć Opium z ap

4: teki/ bielonu/ mumijey/ szafranu/ thy rzeczy stłucz na proch á rozpuścić

5: wodką rożaną/ potym k temu przydać Fermentum/ to iest kwafu z ap

6: teki/ miodu y ocztu/ á tym pulfy wżytki mazać/ odeydzie ta niemocz.

7: Też dać niemocznemu żość zaięczą z winem pić/ á będzie spał thak

8: długo aż mu sie daż ocztu napić: toż przeftanie.

9: Obyczay a rządne chowanie przeciw dycha=

10: wiczy, którą zową po łacinie Afma. Iest napisane od doctora Rawy.

11: **N** Apierwey ten ktori taką niemocz ma á cierpi, Ma sie chro=

12: nić kwafnych á thwardych rzeczy, Iako ciałtha/ kołacżow

13: twarogu/ wieprzowego mięfa/ karpi/ łzczuk wielkich/ węgo=

14: rzow/ miętułow/ y wżelkich rib na zimne/ flakow/ nog wo

15: łowych/ łoczewicze/ iagieł/ krup tatarczanych gęfto/ potraw z łzczarną

16: iuchą/ rzeczy barzo przepiekłych y wyftażonych/ kapufty kwafney, grzi

17: bow/ owocow/ y wżelkich rzezży kwafnych á thwardych, Nie spać po o=

18: biedzie/ ftrzedz sie łaznie gorącey/ wiathru zimnego. Ma iadać dobre

19: wołowe mięfo vwarzone/ takiefz łkopowe y cielęcze. Kuri/ pthaki (iedno

20: nie wodne) polewkę z fwieżey kapufty. Cwikłę siekaną iako kapufta bez

21: ocztu/ krupy ięczmienne/ iaycza miękke z maftem nie flonem/ z łzafra=

22: nem/ z Cinamonem/ z miodem/ z Piotrużką. Dobrze też pić miod pithy

23: dobri rano y wieczor iednę łklenicę, ktori miod ma być tak przyprawion

- 24: Wezmi gębki modrzewowey iako poł pięsci, y skraiać na kielko kąłkow
25: włożyć w garniecz miodu/ y pić on miód rano y wieczor/ á gębka nie=
26: chay przedfię leży w konwi aż wśzytek miód wypijesz, Potym zafię inny
27: miód przyprawić z świeżą gębką. Też dobrze pożywać powidl, ktore tak
28: czynią. Wezmi omanu á skray go drobno w kąłki y zwierć/ włoż gi w
29: garniecz á k niemu przylož dobrego miodu/ á zmieszay on miód z oma=
30: nem czyłcie/ y przyłmaż trochę: mieszaiącz wśzytko aby nie przygorzało,
31: kiedy fie wśmaży iż będzie iako powidla/ wylać na deszczkę czyłtą á tak
32: fie tho zgęłtnie, Thedy tego pożyway rano y wieczor iako włofki orzech.
33: To z wierzchu napisane chowanie ma być/ kiedy takowy niemoczny nie
34: iełt barzo chori w tey niemocy, Ale gdyby fie zle miał: Thedy pożywać

strona: 95

Dofwiadczone.

Lif. 95.

- 1: tych lekarzłt [!] niżej napisanych/ á nawięczey prochu/ kthori thak czynią.
2: Wezmi płucza Lifzki świeżey/ á skray ie thak, aby fie łtuki iedna drugiey
3: dzierżała/ to iełt niedorzynać/ wśufz ie dobrze/ kiedy wśchną/ tedy tłufthe
4: od nich oderznać wśzytko/ y też wśelką żyłowatość/ á ono mięło dobre:
5: łtłucz dobrze w moźdżerzu na proch/ potym tego prochu włożyć w fkle=
6: niczę do dobrego miodu pitego/ tak wiele iako złoty zaważy/ y wypić, á
7: to czynić rano y wieczor. Ten proch ifcie nawięcey nad wśzytko pomaga
8: w takowey niemocy. Też wodę takową dobrze pić/ ktorą tak vczyńić. Wezmi garzłć Izopu/
omanu drugą, gębki modrzewowey skraiać iey
9: iako kokofze iaie/ Lakricijey/ paprotki/ też po garzłci/ włoż to wśzytko w
10: nowy garniecz á wley w to czterzy kwarthy wody ciekączy/ warz thak
11: długo aż połowicza wody wywre/ potym przecedziwśzi: ofłodz czukrem
12: á potym zagrzewaiącz w małym garnułzku: piy rano y przed wieczorzą
13: Też then lektwarz iełt barzo dobri, Kthorego biorącz na noż: kładz pod
14: ięzyk á trzymay aż fie rozplynie/ ktori tak vczyń. Wezmi z apteki ieden
15: łot: łani experti/ płucz Lifzcyh łtłuczonych na proch/ ieden łot do pino
16: łpecierum dijairis/ poł dragmy, zmieszay to łpołem á roztworz syropem

- 17: Izopowym/ á przyday Cinamonu ieden ścropuł/ á thych lekarzftw z=
18: wierzchu napifanych: Nie wżitkich razem pożyway. Gdyby iednego po
19: żywał: tedy drugich niechać, Miedzy kthoremi nalepfzy ieft proch/ á po=
20: tym powidła z omanu, z miodem, Lecż fie á pana Boga wzyway nalep
21: fzego lekarza łobie ku pomoczy/ á będziefz zdrow.

22: Na bolefc zębow.

- 23: Wezmi czyrwoney Lebiodka garzłć/ poleiu garzłć, Imbieru, gwoz
24: dzikow/ oboyga nie tartego/ po garzłci, potym napierwey warz imbier
25: z gwozdziiki we dwu kwart wina białego przez czwierć godziny/ potym
26: wlož do thego Lebiodkę y poley á warz łpołem aż trzecia część wywre,
27: potym przecedz, A to niemoczny niechay bierze w vfta iako na ciepley
28: może zdzierzeć/ á the łtronę płokać gdzie boli/ zafię wypluwaiącz brać
29: A przeftanie bol.

Nij

strona: 95v

1: Nauka Barwierzka.

2: grafika

strona: 96

Nauka barwierzka.

Liřt. 96.

- 1: **N** Apierwey Barwierz wżelki: Ma
2: poznać przyrodzenia zioł, Y wżytki rzeczy ktore łą po=
3: trzebne k tey navcze, Y też lekarzftwa połpolite iako ie
4: ma składać wełpołek. Drugie: ma też poznać niemocy
5: aby łprawuiącz lekarzftwo: nie przykładał gorączego
6: ku gorączemu, á tak zimnego ku zimnemu, Ale aby
7: obaczył z iakiey przyczyny niemocz ieft, na ktorą chce lekarzftwo łpra=
8: wować. Thy wżytki rzeczy namienione: barzo łą potrzebne ku navcze
9: Barwierzkiey.

10: Repercuffiua. Rzeczy odrazaiączne.

- 11: Lekarstwo odrażające ięft, Ktore odraża gorączość/ albo też zim=
12: no/ albo wilkość, albo puchlinę. A to są ty zioła, Rozchodnik, Craffula
13: vermicularis.

14: **Confortatiua. Rzeczy potwierdzające/ albo**

☐ (pofilające.

- 15: Rzeczy potwierdzające członki niektore: są ty. Rożany oleiek, mafti
16: kowy oleiek, mirtowy oleiek, koriandrowy, mirtowy, *fandalu^m*, piołynowy
17: fok, Czenturzijey fok. Ty rzeczy wżytki złożyć pośpołu/ á knim przymie
18: szać szafranu. Abowiem członki barzo pofila.

19: **Stiptica. Rzeczy cierpiące.**

- 20: Rzeczy cierpiące: są ty. Migdały/ nafienie, foczewicza/ y niektore
21: rzeczy ku klijowi podobne/ łowie gumata.
22: Theż lekarstwo odrażające/ fie=
23: łniającą/ ięft lekarstwo dořtatecznie rozpządzającą wilkości, á to dwo
24: iakiem obyczaiem, ciepłej albo ziemney á cierpiącey y grubey ofobnořci

25: **Zioła zimne: są ty.**

- 26: Płinki/ polna łzczeń/ tobołki/ roża, Ipoquiftidos (ięft fok w aptecze)
27: Momita/ theż fok *wapzecz* [!] / fok z taranekniedořrzałych, Sumak (ięft
28: nafienie w aptecze) Mirtus/ Sorbus/ pigwy, żoładz/ bolus armenus,
29: cinolea/ terra figillata/ ięft czyrwony kamień w aptecze/ ty wżytki *mo*
30: *możelz* [!] pośpołu złożyć wedlug woley twey.

31: **Rzeczy ciepłego przyrodzenia: są ty.**

Niiij

strona: 96v

Navka.

- 1: Hałun/ orzechy Cipreffowe/ łol/ Squinantum (ięft ziele zamozkie)
2: Blactebizatia (są czałzołki z morza barzo cudnie woniające) Mąka
3: wilczego grochu/ wino czyrwone/ y inřze rzeczy ktore są cierpiące.

4: **Rzeczy k sobie przyciągające wřzelką rzecz w=**

5: **ciele zořtaiąca/ Iako są strzały/ kofy/ y inřze**

⦿ (żelazo.

- 6: Ty rzeczy są proste/ możesz gich wziąć czo chcesz, Naprzód żaby są
7: lone/ żywokost/ miętkka kamienna/ polej/ saporzys, Pirotrum, Coftus,
8: pierz/ gumi/ amoniak/ amomum, Xilobalfamum/ kadzidło/ mirra.

9: **Plafr barzo dobri ku wyciągnienu strzały/**

10: **albo iakiegokolwiek zelaza: z ciała.**

- 11: Wezmi żywokostu wietszego/ barak (w apteczce naydziez) Salar=
12: moniak/ cucumeris afinini/ terpentyny dziefięć łotow/ pieprzu czarne⁸⁰
13: pieprzu białego/ gumi armoniacum/ amomu (ieft nafienie) Xilobalfa=
14: mu pięć łotow/ kadzidła/ mirri/ colofonie/ wołku trzy łoty/ korzenia Li
15: lijowego białego, Z tego wżytkiego wczyni plafr/ á przylož na miestce
16: gdzie będzie zelazo/ á wyciągnie ie.

17: **Rzeczy rozpufzczaiące: są ty.**

- 18: Lekarstwa rozpufzczaiące są: ktore subtilizuią wilkołci grube á roz
19: pądzią ie/ á są ty, Rumien/ dijaltea, Ale ieft Rumien nalepszy miedzy
20: połpolitemi.

21: **Ty lepak rzeczy są połpolite a rozpufzczaiące**

22: **wilkołci/ y materią zimną.**

- 23: Nołtrzeg/ kopr swoyłki/ flaz/ ćwikła/ nocz y dzień/ polna ruta/ ka=
24: pułtha/ pokrzywa/ chebd/ bez/ mąka ięczmienna/ mąka bobowa/ chleb
25: mękki [!] / miętka/ lebiodka czyrwona/ kadzidło/ małtka.

26: **Oleyki ktore rospufzczaią/ ty są.**

- 27: Oleiek rumienkowy/ koprowy/ nardowy/ cołtułowy/ Lilijowy/ bia=
28: łey lilijey/ oleiek migdałowy, Ty wżytki oleyki w apteczce są.

29: **Rzeczy miękczące.**

- 30: Miękczące lekarstwo ieft: ktore miękczy to czo pierwey było ftwar
31: dniało/ á to są ty rzeczy połpolite. Tłustość gęłia/ kozłowa/ kokofza.

strona: 97

Rzeczy mocniej miękczące.

2: Sadło wieprzowe, Zołtki, Ieleni szpik.

3: Iefzcze mocniej miękczące.

4: Galbanum/ bdelium/ łtorax/ armoniak/ ty to rzeczy naydziełz w ap

5: tecze/ á łą na mocniejszye między wšytkiemi rzeczami miękczącemi/ á

6: ym na łwiełzłze/ tym naleplze, Też figi dobrze łwieże: łą barzo połiteczne

7: Plałtr miękczący: barzo dobr.

8: Wezmi łaien koziech, czterzy łoty/ baucia dwa łoty/ bdelium/ gal=

9: banum/ iagodek iemioły grufzkowey albo dębowey, mąki bobowey mą

10: ki z gorzkich migdałow rowno dwa łoty, drożdzy od łtarey oliwy/ ładła

11: wieprzowego czo potrzeba/ ztych wšytkich rzeczy moželz wziąć iako wie

12: le chczelz, A czynić plałtr.

13: Plałtr barzo dobr na rany kłote: gdzie kno=

14: tow łtawiać nie może.

15: Wezmi Galbanum. 2. łoty, armoniak. 4. łoty/ oppoponaku. 2. łoti

16: bdelium. 4. łoty. Tych czterech rzeczy z apteki wezmi łłuczonych goto=

17: wo/ wołku białego poł libri/ to iełł poł funta/ gleyłtu połtora funta, oley

18: ku bobkowego dwa funty, oliwy połtora funta (funt po aptekarzku libra

19: mirri dwa łoty/ kadzidla dwa łoty/ grinłspanu dwa łoty, kołtywału. 2

20: łoty/ kopytniku dwa łoty/ kokornaku czterzy łoty. Gdy iuż thy wšytki

21: rzeczy będzielz miał/ potym wley oliwy w panewkę á włyp w nie napir

22: wey gleył/ łmaż dobrze miełzaiącz wšytko, tak dłuęo aż będzie bruna=

23: tno/ potym wyłtaw z ognia á wlož tam ty rzeczy czterzy: ktorem pier=

24: wey wymienił czo ie z apteki wezmiełz/ á tak zalię miełzay/ po thych rze=

25: czách włypaniu/ włyp grinłspan/ mirrę/ kopythnik/ małtikę/ y w łzythki

26: zioła ktorem tu wpiłal/ y kadzidło, á oleiek bobkowy na ołtátku. Smaż

27: to wšytko miełzaiącz aż będzie brunatno (ale łtrzeż aby nie przypalił, by

28: nie łzczerniało, Potym gdy dołyc włmażyłz: z łtaw z ognia á łchoway w

29: łloiek. Gdy ochłodnie: wley oleyku Rumienkowego.

30: Proch barzo dobr ku pozywaniu/ gdy od ktho=

31: rey rany krew fie w kim z śiedzie/ od zafrzelenia/ albo od iakiego vrazu

32: Bo to lekarztwo wypądza taką krew vfty, albo przez ftolcze, A ma być

33: bran w winie na kaźdi dzień: wziąwłzi iakoby teraz: zafię po dwu godzin

Nv

strona: 97v

Navka.

1: Wezmi Spermaceti (ieft żość ribi morzkiey w apteczce) dwa łothy.

2: Terram figillatam ftartey/ ieden łot/ mumijey ieden łot, Zmieszay tho

3: fpołem/ potym wezmi Bolum armenum poł łota, Sanguinem draco

4: nis/ z apteki poł łotha/ gałganu dragmę/ korzenia Iałowczowego poł

5: łota/ ty wżytki rzeczy ftłucz na proch zmieszawłzy pośpołu, á te^{go} daway

6: choremu z winem tak wiele iako grochowe ziarno/ gdy theraz dałz drugi

7: raz zafię we dwie godzinie. Tego tak pożywał Fredrich kxiążę Bawor=

8: fkie/ y dofwiadczył wiele kroć.

9: **Maturatiua małc/ Pod nią fie zbiera wfzelka**

10: **ropa/ y przepuřcza fie.**

11: Wezmi Czofnku/ opichu/ korzenia kofańczowego/ nafienia lniane^{go}

12: Fenum grecum/ zetrzyřz te lniane nafienie y fenum grecum/ thy drugie

13: zioła warz w wodzie. Potym vwarzywłzy: zmieszay wżythko fpołem/ á

14: przyłoz k temu řadła wieprzowego. Vczyńże małc.

15: **Druga małc takafz/ albo na tofz.**

16: Wezmi korzenia przeřtępowego/ łopianu/ barřczu/ violaria cau=

17: lium/ vue mundate/ nafienia Lnianego/ miodu řmalczu řwieżego/ ma

18: řła, To wżytko řmażyc fpołem á ciepło przykładać: raz dwa albo trzy.

19: **Druga małc na tofz dofwiadczona.**

20: Wezmi Galbanum. 2. łoty/ armoniaku. 6. łotow/ oppořonaku. 2.

21: łoty/ wořku poł funta/ oliwy połtora łotu/ gleytu poł funta/ kadzidla,

22: 4. łoty/ mirri poł łota/ grinřzpanu. 2. łoty/ kořtywału/ mařtiki/ oboyga

23: rowno dwa łoty. bdelium. 4. łoty. Ty wżytki rzeczy niechay będą řpra=

24: wowany wespółek/ ale ty rzeczy gummata: maia być pierwey woczeth

25: włożony, potym ty rzeczy łpraw cziłcie brunatno.

26: **Rzeczy wyczyfciaiące.**

27: **Rrzeczy** [!] wyczyfciaiące: łą ty ktore wyczyfciaią y wyfułzaią/ y thez

28: łą wezwane: odcieraiące, Bo oddzielaia dobre od złego/ iako iest ta re=

29: cepta. Wezmi mąki pżenicżney/ żółtek iaiowy/ miodu nie wiele/ zmie=

30: łzay łpołem á przykładay to na vraz.

31: **Druga małc iefzcze lepfza: na tofz.**

32: Wezmi foku opichowego. 1. libře/ miodu. 18. łotow, mąki ieczmiem

33: ney/ albo pżenicżney. 18. łotow/ ty rzeczy maia być vłmażone: aż będą

34: twarde/ potym przyłoz foku piołynowego, A iestli iest rana zapalona,

strona: 98

Barwierzka.

Liłt. 98.

1: tedy przyłoz **babcżane**⁶⁰ foku, Możesz też przydać Fenum grecum/ albo

2: mąki wilczego grochu.

3: **Druga małc iefzcze.**

4: Wezmi Refiny/ to iest żywicze łofnowey bialey/ żywicze iodłowej

5: to iest Terpentyny/ miodu, Rowno wżytkiego ołm łotow/ mirri/ łar=

6: cocolle/ fenum grecum, To ma być vłmażono wespółek.

7: **Małc ktorą zową vngentum apołolorum.**

8: Wezmi Terpentiny, Refiny pinee/ wołku, Wżythkiego rowno poł

9: cżwartha łota/ kołtiwału/ kadzidla połtora łotu/ oppoponaku/ kwiat=

10: kow kołaczowych rowno poł łotha/ armoniaku poł trzecia łotu/ mirri

11: galbanum rowno ieden łoth/ bdelium połtora łothu/ Litargirium dwa

12: łoty/ potym wezmi gumi á naley na nie ocztu/ day temu tak łtać przez

13: nocz/ potym odlawłzy od ocztu/ łmaż ie we dwu funtu oliwy to dwoie,

14: potym włyp ty drugie rzeczy wylłzey napisane wżytki, á takiefz po łmaż

15: A to iuz będziefz miał vngentum Apołolorum.

16: **Małc ktorą zową vngentum Egiptiacum.**

17: Wezmi miodu ieden funt/ ocztu poł funta/ grinłzpanu dwa łothy,

- 18: hałunu. 1. łot, Ty wżytki rzeczy zmiełzay łpołem/ á warz aż gdy iuż bę
19: dzie rumiano/ tedy iuż będzie dobrze. Ta mać barzo dobrze czyłci: iest to
20: rzecz dołwiadcżona.

21: Druga mać barzo dobra wycyfciaiąca.

- 22: Wezmi żółtkow iaiecznych, Terpentiny/ zmiełzay łpołem á te^{go} przy=
23: kładay na rany z chufteczkami iako vmiełz, Iest to dobre: iestli iest rana
24: nie barzo zanieczyfcżona.

25: Druga mać.

- 26: Wezmi łoku tarnkowego/ łoku z ziela pfiiego ięzyka/ miodu/ mąki
27: ięczmienney/ zmiełzay to łpołem, A tak będzie mać.

28: Oleiek na plugawą ranę.

- 29: Wezmi wayłztanu/ á vpal gi czyłcie w nowem garnczu/ á vpaliw
30: łzy gi: łthłucz na proch/ pothym wezmi kamień łzyroki głazowy á włyp
31: nań ten proch/ á thak włtaw do piwnicze/ á podłtaw podeń iaką mię
32: czenową albo miednicę/ tedy z one^{go} kamienia po trołfcze z nienagła bę
33: dzie kapać. A to będzie oleiek/ ktori włzelkie rany czyłci plugawe.

strona: 98v

Navka.

1: Na plugawą ranę/ zwłafzcza na nodze.

- 2: Wezmi hałunu. 1. łot/ bobku łot mirri/ kaczidła/ łiarki/ kaźdego
3: z tych poł łotha/ zetrzy to łpołem/ á wezmi garniecz nowy polewany,
4: wley do niego wody ciekączyey trzy kwarty/ włyp tam ty rzeczy/ á warz
5: tak długo ażeby trzecia część wywrzała: miełzaiącz wżytko/ potym thą
6: wodą wymyway ranę á przykładay plałtr z czarney małci/ potym za=
7: fię zmaczay chufte w tey wodzie: przyłož że y przywiąż bindą/ tho czyń
8: rano y wieczor á zgoij fię richło.

9: Rzeczy ktore vfmierzaią bolełci.

- 10: Rzeczy ktore vfmierzaią bolełci: łą ty, á łą polpolite, iako łtułtołć
11: gęłia/ łtułtołć kacza/ łtułthołć kokofza y kapłonia/ oliwa/ żółtki iaiowe

12: opich/ czołnek/ kąkol/ gir/ y infze.

13: Plafr z kielka rzeczy składany.

14: Wezmi chleba białego ofrzodki/ á wlož w ciepłą wodę, potym wy

15: cify z niego wodę, potym wezmi ieden funt oleyku rożanego, oleiu ma

16: kowego/ żółtki trzy iaiowe/ zmieszay to łąpółem, potym przylož poł łąota

17: szafranu á vczyń plafr, ktori przykładay ciepło/ ieft rzecz dofwiadczona

18: częłto kroć.

19: Druga rzecz na tofz.

20: Wezmi wyfokiego flazu/ mnieyřzego flazu/ iemioły/ barřczu/ po

21: woiu/ Vwarz to wřzytko w wodzie/ po vwarzeniu: ftłucz to dobrze, á po

22: tym przylož łądła wieprzowego/ możeńř k temu przymieszay mąki pńzen=

23: ney/ albo ięczmienney/ albo fenum grecum: czego chceř/ to ieřcze lep=

24: řze/ ciepło takieř przykładay.

25: Mařc druga: pod nią fie zbiera ropa/ Ta thez

26: miękczy/ y vřmierza boleřci.

27: Wezmi vngentum Agrippe (w aptecze to wřzytko naydzieř) oleum

28: Mustellinum/ oleum de been/ oleum nardi/ z tych wřzitkich vcziń mařc

29: á namař na mieřcze bolące, A ieřtliby ten chori miał krowie dofyc: pu=

30: řcić mu krew/ albo bańki pořtawić: iako cie twoy rozum nauczy/ Ta to

31: mařc barzo potwierdza.

32: Drugie wiedz: Ieřthli tha boleřc nie moře być vřmierzona á iřebys

33: iuř muřiał, Thedy lepiey aby mu dał czo takiego: iřeby iaką infzą

strona: 99

Barwierzka.

List. 99.

1: chorobę nieřzkodliwą/ iřby ta mnieyřza choroba odmieniła mu thę wiel=

2: ką boleřc/ w ktorey ieřtliby miał vmrzeć ten człowiek/ tedy potrzeba tak

3: w tym pořtępować, Pořilać y vřmierzay/ iako daley będzieř miał naukę.

4: Ty rzeczy řą zimnego przyrodzenia.

5: Opium/ pokrzyk/ korzeń pńinkowy/ ktore zową połacinie Sola=

6: trum mortale/ bielon/ á czo wiećzey řuche: tho nalepřze/ ale gdyby były

7: ielzczę wilgotne: nie takiey łą mocy/ á gdy iuż ty rzeczy będziez brał w

8: lekarzftwa/ bądź gich dwoie albo troie/ dla mocniejszyzey rzeczy przyłoż

9: szafranu/ albo mierri/ albo ftoraki żywicze/ albo żołci bobrowey.

10: Trociszki: łą kołaczki przeciw rzezakowi.

⌋ (Stranguria.

11: Ty kołaczki barzo łą dobre przeciw Strangurijey/ tho iest przeciw

12: rzezaniu/ ktore bywa przy pułczaniu moczu. Wezmi bielonu, albiani. 5.

13: opij poł. 5. tego/ nafienia Citrullowego/ Lactuczanego/ rowno. 1. łot,

14: nafienia kurzey nogi ziela poł łotu, A tak vczyń kołaczki.

15: Piłuly dobre dla spania.

16: Wezmi opium poł tego. 5. dijamargariton albo dijalalange. 15.

17: Mandragore. 15. Ty wżytki rzeczy zetrzeć w proch/ okrom Opium/ bo

18: opium małz vwarzyć w mocznym oczcie: thak długo ażby barzo mało

19: ocztu w opium zołtało/ potym ty prochy wśyp do tego opium/ pothym

20: zdziałay piłuly tak wielkie iako groch. Potym daway choremu á będzie

⌋ (śpał.

21: Drugie piłuly dla spania

22: Wezmi Opij ziarnek. ij. pñiloni perfici, trzecią część. 5. tego/ drija=

23: kwie/ manny z apteki/ także wiele/ wodki włołkiego kopru/ wodki pñin=

24: kowey/ po dwu łotu/włozę tho opium do tych wodek á zetrzy palczem

25: dobrze/ potym włoz do tego drijakiew y pñilonium á zmieszay śpołem, á

26: day pić/ będzie śpał á bolełci żadney nie poczuie.

27: Małc barzo dobra dla spania.

28: Wezmi requies medionie z apteki ieden łot/ opij tebaniczny quinque

29: granorom frumentorum/ Caffie lingue/ nafienia maku białego/ La=

30: ctuczanego rowno poł. 5. tego/ oleyku pokrzykowego/ oleyku rożanego

31: małci topolowey z apteki/ zową ią populeon, poł łotu/ prochu z apteki

32: ktori zową antos: dobrze vtartego/ tych wżytkich rzeczy naydziefz w ap

33: tecze. Vczyńże z tego małc.

Nauka.

1:

Lekarstwo ciało narafzczaiące.

- 2: Przy ranach: troiaka rzecz ma być vmiana, kthore są barzo potrze=
3: bne. Napierwřza: ciało dobrze naprawić. Drugie: ciało moczne wczynić.
4: Trzecie: poznać iako się rana ma ku richłemu zgoieniu.

5: Rzeczy poľpolite: ktore ciało narafzczaią.

- 6: Sanguis draconis (ieřt żiwicza w aptecze) aloepaticum/ ľarcocolla
7: Terra figilata/ bolus armenus/ cortices granatorum/ babka/ ľifćki ľo=
8: ľnowe/ cipres/ ľifćy grufzkowe/ kwiatki bobowe.

9: Drugie lekarstwo ciało roľzcząće.

- 10: Kadzidło/ maľćika/ aloes/ Colofonia/ mąka ięćżmienna/ Fenum=
11: grecum.

12: Proch ku narafzczaniu ciała w ranach.

- 13: Wezmi kadzidła tłuczonego/ mirri/ galbanum/ prochu ktori zową
14: puluis Ireos/ tak wiele iednego iako drugiego/ ty prochy wřzyćki ľpo=
15: ľem zmiefzay á na ranę poľypuy/ tedy od tego ciało zaię wyroľćie/ po=
16: tym gdyby rana iuż była rowna z ciałem, żeby się iuż napeľniła á na=
17: roľla/ tedy wezmi tuciam preparatam, A ten proch ľam na tę ranę po=
18: ľyp/ á poľypawřzy: przedię z they maľći ten plaľtr przyľładay. A gdyby
19: iuż chciął ku zafuľzeniu rany, albo iźby iuż ciało nad wzwyľz wyraľćało
20: Tedy wezmi haľunu palonego á poľypuy po ranie/ á k themu prochowi
21: haľunowemu: możeľ przyľypać prochu Ireos, Y zaię plaľtr ztey maľći
22: na to przyľładać.

23: Maľć na wyroľczenie ciała w ranach.

- 24: Wezmi oleiu maľćikowego dwie częćci/ terpentyny trzecią częćć/ á
25: to czyľćie ľpoľem zmiefzay/ á ktoraby rana nie chciála roľć/ tedy thego
26: oleyku na fleytuch pomazać/ á wranę czyľćie wlożyć, A potym dopie=
27: ro **cenze** [!] plaľtr na to przyľożyć.

- 29: Wezmi poł funta gleytu/ to iest Litargirium/ ocztu za trzy pieną=
30: dze: około potori [!] kwarty/ á ten gleyt warz dobrze w onym oczcie w no=
31: wym garnczu/ iedno pilen bądź aby nie fkipiało, Pothym to odstaw, á
32: day fie vftać/ pothym wezmi hałunu iakoby czwierć á vwarz gi w czy=
33: łtey wodzie też w nowym garnczu/ á gdy vwre iż fie rozpułci: odstaw y

strona: 100

Barwierzka.

Lift. 100.

- 1: ochłodz. Potym weźmi zafię infzy garniecz prożny á wley tey wody ha
2: łunowey, nie zamiefzaiącz w then garniecz iakoby dwie części/ á oney
3: drugiey wody z gleytu: też wlać iednę część nie miefzaiącz, A tak potym
4: w tey wodzie chuftę maczaiącz: przykładay na każdą opuchlinę/ na kaž
5: dą czyrwoność/ a na każdą finość/ á tak fie thymi rzeczami zpifanemi
6: będziefz vmiał fprawować.
7: Fleytuch iest v Barwierzow: owo czo wyfkubaią nici z fta=
8: rey chufty, A z te^{go} knotki czynią, albo też tak wziąwfzy
9: fzczypty: na to małci nakładą, á na rany priłożą.

10: Ty rzeczy są mocniejszye/ a maią byc przykła

11: dany na rany wilgotne.

- 12: Kokornak, Kofaciecz/ Lupini/ orobi, trofki miedziane, Thy wfzythki
13: rzeczy maią byc ftarte á przykładane.

14: Rzeczy drugie mocniejszye na rany głębokie.

- 15: Czenturzija/ czałzołki, albo małżowiny ftarte, ołow, fzpizglas, fmo
16: la czarna warzona, mirra.

17: Rzeczy ktore mnożą mięso na kołciach są ty.

- 18: Naprzod wezmi Terpentiny czttyży [!] łoty, miodu poł łota, fkorek z kadzi
19: dła, fzafranu półtora. 5. tego, oleyku rożanego poł tego. 5. wołku czo po
20: trzeba. A vczyń małć.

21: Thy małci są narafzczaiące ciała, A wfzytko w aptecze naydziefz.

- 22: Małć dzika, fuscum. Małć zielona, viride. Galieni et Auicenne
23: Małć z Lnianego fiemienia, de femine lini/ czoby było białe/ łot oppo=

24: ponaku ieden, miodu, oleyku rożanego, wina poł łota, gleytu, aloepa=

25: ticum, Sarcocolle ieden łot, A tak vczyń mać.

26: **Mać z Kofaǳczu y z infzych rzeczy flożona.**

27: Naprzod wezmi łoiu wołowego iednę librę, oleyku Rożanego poł

28: libri, wołku trzy łoty, korzenia kofaǳczowego dwa łoty, kadzidla, aloe,

29: Sarcocolle, małtiki, kołtywału poł łota, Terpentyny czo potrzeba, A

30: tak vczyń mać.

31: **Druga mać.**

32: Wezmi terpentyny omytey w winie, czterzy łoty, żółtek iaiowy/ o=

33: leum de tritico, Z tego vczyń mać, możelz też przydać miodu czo chcelz

34: Tą maćią możelz narabiać na każdy dzień.

strona: 100v

Nauka.

1:

Druga mać.

2: Wezmi oleyku zżółtkow iaiecznych, oleyku zziarnek pśzenicznych, ro

3: wno. 1. łot/ miodu przelnego/ wołku trochę, Tak vczyń mać: iełt barzo

4: (dobra.

4: **Druga mać.**

5: Naprzod wezmi łzpiku z kołci wołowej/ oleyku rożanego/ terpentyny=

6: ny/ wołku/ włzytkiego rowno, Rozpułć to włzytko wełpołek/ pothym z=

7: łtaw z ognia/ á gdy ochłodnie: wezmilz białek ode dwu iaiecz kokofzych,

8: albo iako wiele małci chcelz vczyńić: zmiełzay dobrze łpołem. A vczyń

9: (mać.

9: **Cicatrifans.**

10: Cicatrifans. Iełt lekarłstwo ktore wyłulza ranę/ y też ktore czyni na

11: ranie łkorke/ y też ktore zachowawa od włzelkiew łkazy/ nad to potrzebne

12: y infze rzeczy/ ale ty rzeczy na to biorą á łą połpolite. Gallas/ pľidia (z

13: apteki, vngentum Egiptiacum/ blaywas/ ołowiany popioł/ gleyt/ cino

14: lea/ to iełt łzłif: owo czo łie włtawa pod kamieniem czo toczą/ bolus ar=

15: menus/ hałun/ koperwafer/ to fą dwoie Corofiuu.

16: Ty drugie rzeczy nie fą tak grizące. Ale wždy iednak grizą/ ale ie

17: mufi pierwey łpalić/ á tak też będą mocniejszyze ku grizieniu, Iako na=

18: przod Czenturzija/ babka/ koftywał/ popioł z łtarich podełzw/ łkora dę=

ł (bowa.

19: Proch na to

20: Naprzod wezmi kwiatkow pomaganaty (z apteki) Aloe paticum.

21: Sanguis draconis/ iefł żywicza w aptecze, Cathymia argenty (w ap=

22: tecze) Eris vłti/ to iefł miedzy paloney z apteki/ y też omytey, rowno poł

ł (łota.

23: Małć barzo dobra z wapna.

24: Wezmi wapna: iefłli nie gałzone, tedy ie zagas w wodzie/ tak ie dłu

25: go gas: aż z niego włzytka gorzkość wynidzie á w czyłtey łwieżey wodzie

26: w zimney/ potym wezmi oleyku rożanego/ tego wapna kthores zgafłł,

27: oboygą rowno: zmiefzay łpołem A vczyń małć. A tą małcią łprawuy,

28: to iefł: lecź/ iefł dobra. Bo wiele razow dołwiadcżono.

29: Druga małć

30: Wezmi gleytu dobrze vtartego/ oleyku rożanego, oczthu, rozpułć

31: tym ten gleyt, á trzy na kamieniu aż zafię zgęłtnie: iże oleyku y oczthu

32: nie będzie znać, potym przyłož łzpizgłafu z krufzczu iuź **przepalone**^{g0} raz

33: ołowu y hałunu **palone**^{g0}, prochu głifł ziemnych, **włzytkie**^{g0} poł łota, zmie

34: łzay to łpołem, A iefłliby łie chciało zgęłtnąć: tedy przyley oleyku roża=

35: nego/ á tak małć będzie. Ta małć iefł dobra na iadowite wrzody: kthore

36: inaczey nie mogą być zgoiony.

strona: 101

Barwierzka.

Liłt. 101.

1:

Małć druga/ a iefł biała.

2: Ta małć biała iefł w aptecze/ ktora też iefł barzo dobra, zową ią w

3: aptecze vngentum album, fecūdum Nicolaum.

4: **Plafr ołowiany na mieftcza gorące.**

5: **y na wrzody zaftarzałe.**

6: Wezmi ołowu/ á rozbiy gi na cieką blachę, á ono mieftcze na kto

7: re chczefz przyłożyć tę blachę: omyj wodą **chałunową** [!] / á potym przyłoż

8: on ołow na to mieftcze iakoby plafr/ vznałz pomocz/ ieft rzecz dofiwiad

: (czona.

9: **Corofiu.**

10: Lekarztwa ktore zową Corofiu./ putrefactiua/ cauftica/ fą ty kto

11: re wygrizaią mięfo y fkorę/ á fą ty rzeczy pofpolite. Zgrzebi z konopi

12: paluchy ziele/ grzyby fuche/ hałun palony/ vngentum apoftolorum.

13: Ieftliż więcz ciała ieft zbytek/ thedy wezmi ty infze rzeczy, Kuperos,

14: ieft krułecz mofiądzowy/ grinłzpan/ małci zieloney/ małci ktorą zową

15: vngentum Egiptiacum.

16: **Na wrzody/ albo sadzele iakiekolwiek gnijacze** [!]

17: Wezmi hałunu dwa łoty/ mercurium foblmatam: ieden łot/ czeli=

18: donijey czałą garłć, faxifragam/ to ieft Lamikamienia ziela, te ż garłć

19: ięczmienia też garłć/ owfu garłć/ virgam auream ziela, też garłć, w

20: aptecze to naydziełz/ thy włzytki rzeczy maią być w worek włożony/ ale

21: zawždy małz mieć dwa woreczki/ czo ieden będziełz przykładał we dnie, á

22: drugi w noczy na ranę/ á ieftliby rana wielka była/ tedy mułfz więczy

23: wziąć hałunu y mercurium fublmatum.

24: **Rany zaftarzałe gnijacze a fmrodliwe goijc.**

25: Naprzod wezmi wodki z pliego ięzyka ziela/ omocz w niey chułthkę

26: á przykłada y na ranę/ vczyń to kielko kroć á vzdrowiłz.

27: **Drugie lekarztwo na tofz.**

28: Wezmi ziela ktore zową po łacinie virga aurea/ polney rożey/ wirz

29: chołkow iałowczu. Thy rzeczy włzytki warz wełpołek/ á w they wodzie

30: maczaiącz chułtę przykłada y na ranę/ á gdy fie iuż będzie miała ku go

31: ieniu. Wezmifz oleyku iałowczowego/ á namaż chułtę z tem oleykiem,

32: potym wezmi trzy białki z iaiecz kokoszych/ ziela ktorem napierwey wy=

O

strona: 101v

Navka.

1: mienił/ to iest virga aurea/ zmieszay to wżytko łpołem á przyfmaż/ po

2: tym namaż na chuftę iako plafr á przykładay/ czyn thó kielko razow á

3: zgoijfz, Iest rzecz wiele kroć dofwiauczona.

4: **Płokanie barzo dobre na ręcze albo nogi gni=**

:(i)ące.

5: Wezmi wody czyfstej/ przyley w nię wina tak wiele iako

6: oney wody iest/ wezmiż lifcia fwieżego z młodey dębczyni/ kadzidla bia

7: łego, wirzby czyrwoney lifcia/ Slazu wyfokie^{go}/ warz tho wżytko/ á

8: w to rękę albo nogę gnijącą ciepło w ftaw przez dwie godzinie/ potym

9: wyjawnfzy: zafię namaż tą mafcia. Wezmi sadła zaiączego, łoiu ielenie

10: go/ blaywafu czyfcie vtartego, Z tych trzech rzeczy vcżyn małc/ á z tey

11: małci vcżyn plafr, przykładayże na rany, ale pierwey rany pořypuy pro

12: chem z łufzczyn rakowych/ też dopiero ten plafr na wierzch.

13: **Trocifzki z wapna/ Magiftri diui.**

14: Wezmi wapna nie gařzonego/ ze thrzy [!] ie z miodem barzo dobrze

15: mieluchno vtarłfzy/ wlož w mały garniecz á w ftaw na ogień iżby wy

16: řchło/ nie iżeby zgorzało na proch/ gdy vřchnie vcżyn z niego proch/ á

17: řtłocz gi w gałeczki á tak řchoway/ á gdy będzie trzeba: vcżyn z tych

18: gałeczek proch á řyp na ranę.

19: **Trocifzki z ziela złotogłowu.**

20: Wezmi foku thego ziela ktori zową złotogłow: dwa łothy/ wapna

21: niegařzonego czterzy łoty/ auripigmentu dwa łoty/ thy rzeczy zmieszay

22: y řpraw/ potym vřufz na řlończu: miefiacza řirpnia.

23: Też wodka ktorą zową Fort cum mercurio řublimato/ toż vcżyni.

24: Też Mercurius řublimatus/ to iest rtęć albo żywe řrebro: przypra=

25: wione/ toż vcżyni.

26: Też realgar/ arfenicum/ auripigmentum/ Takie rzeczy możesz fkle

27: dać podług twej wolej.

28: **Lekarstwo barzo dobre wygrizaiące/ To iest**

⌘ **(Corofiu.**

29: Wezmi wapna nie gałzonego iednę librę/ gias gal/ tho iest fklaney

30: piany fzeć łotow/ wainfztanu palonego iednę librę/ ługu mocznego od

31: mydlarza, połtoro kwarty/ włoż ty rzeczy do tego ługu á zmieszay, á tak

32: day ftać przez cztery dni/ á w tych dniach każdego dnia zamieszaway

strona: 102

Barwierzka.

Lift. 102.

1: to raz albo trzy (ale aby wiedział że thy rzeczy maią być dobrze ftarthe,

2: ktore masz w ług włożyć, potym gdy sie vftogi: odley ług od tych rzeczy

3: potym ten ług sam warz tak długo aż sie zwarzy na kamień/ potym to

4: fchoway w fklanę: czoby z cienką fziją, á zalep wofkiem aby tam wiatr

5: niedofzedł. Iest to corofiu barzo dobra.

6: **Putrefactiu/ To iest rzeczy gnoiące.**

7: Lekarstwo gnoiące/ podług Auicenny, Iest każące niektore cząft

8: ki ciała/ y też kazi wilkości złe ciała/ y też ktoreby były fpalone/ iako by

9: wa fpalenie od ognia piekielnego Ktori zową ogień świętego [Antonie^{go}](#)

10: albo też infze fkażenia od wielkiego gorąca albo fucha. Ty rzeczy na to

11: fą dobre/ ale ie trzeba vtemporować/ bo fą zbytnie wygrizaiące. Iako

12: iest/ realgar/ arfenik. Masz ie tak temporować/ wezmi realgar/ arfenik,

13: zetrzy w proch á zmieszay z fokiem kapułtnym/ przymieszawfzi weń wod

14: ki pfinkowey/ zamieszaway kielo razow/ potym nadziałay z tego gałe=

15: czek á fchoway, A gdy będziesz chciał lekarzfthwa fprowadzić/ zethrzyfz na

16: proch A tak będzie dobrze.

17: **Wodka którą zową Fort.**

18: Wezmi auripigmentum czyrwonego albo thego ktori zową po ła=

19: cinie Citrinum/ krufczu mofiędzowego/ grinfzpanu/ [wfzzytkie^{go}](#) rowno,

- 20: zetrzy na proch á wypal przez Alembik z tą wodką kthorą zową Fort,
21: Możelz sprawować potrzeby thwoie około lekarztwa/ ale pierwey na=
22: maż około rany białą małcią albo oczthem/ albo łokiem pńinkowym,
23: albo roiownikowym/ á iestliby była boleść wielka/ thedy namaż z oleyki
24: łlodkiemi, Iako iest oleum alme/ albo fijołkowy.

25: Medicina cauftica/ aut ruptoria/ To iest lekar

26: ftwo skorę przegrizaiące.

- 27: To lekarztwo dla tego iest rzeczono Caufticum/ iże przeiada skorę y
28: przepala/ y też kazi ciało/ y vmartwia/ y też czyni wielką boleść, Iako
29: **naprod** [!] Ią robaczy/ ktore zową Cantarides/ potym iest ziele ktore zową
30: Ialkier/ chmiel/ anacardus/ marfilium/ tych rzeczy możelz spółem fłka
31: dać iako wiele chczelz.

32: Proch przeiadaiaący skorę.

Oij

strona: 102v

Nauka.

- 1: Naprzod wezmi robaki Cantalides/ włoż gi wmocny oczet aż **po mrą** [!]
2: potym ie zaię wyfułz á vczyń z nich proch/ połypuy na rany.

3: Drugie.

- 4: Wezmi Ialkru á zetrzy gi/ przyłoż gdzie chczelz á przepali ciało aż
5: rana będzie.

6: Conglutinatia/ To iest rzeczy spaiaiące.

- 7: Lekarztwo spaiaiące y też richło goiące/ to iest prochem załypu=
8: iącz/ albo plałtr vczyniwłzy: przykładać/ á to tak naprzod. Wezmi pro=
9: chu z młyna/ pńenicze/ farcocollam/ włzytkiego rowno/ vczyń plałtr z
10: **bałkiem** [!] iaiowym á przyłoż na ranę/ albo chczelzli tak prochem połypo
11: wać: możelz.

12: Drugie.

- 13: Wezmi Aloe/ mirri/ bolum armenum/ kadzidla/ accacie/ orzecha
14: Ciprefowego/ gumi/ dragantu/ prochu z młyna/ włzytkiego rowno po

- 15: łotu/ zetrzy to wŕzytko ŕpołem á zmiefzay z bielkiem iaiowem/ á vczyń
16: plaŕtr/ albo wŕufzywŕzy ty prochy barzo dobrze y ŕtarŕŕzy drobno: poŕypuj
17: na ranę.

18: Confortatiua/ lekarŕstwo potwierdzaiące.

- 19: Lekarŕstwo ktore potwierdza członki mdłe iuŕ po vzdrowieniu: ieŕt to
20: Naprzod wezmi wina, roŕzey czirwoney/ piołynu/ mchu dębowe⁸⁰ garŕŕć
21: wwarz w tym winie (ale aby było moczne) á przykładay thych rzeczy na
22: (ranę.

22: Druga rzecz potwierdzaiąca.

- 23: Wezmi oleyku rozanego oŕm łotow/ żywicze ŕoŕnowey ŕzeŕć łotow
24: woŕku czterzy łoty/ colofonijey/ maŕtyki/ kadzidla/ wŕzythkiego rowno
25: po łocie/ cucumeris afinini/ orzecha cipreŕowego/ tego dwoyga teŕ ro=
26: wno iakoby po poł tey wagi. 5. vczyńŕze plaŕtr, á ieŕŕiŕ ŕie zda: moŕeŕŕ przy
27: czynić ŕzafranu tartego y oleyku rozanego więczyey/ á tho dla thego aby
28: było mocznier: zmiefzay ŕpołem.

29: Drugie lekarŕstwo potwierdzaiące.

- 30: Wezmi Colofonia iednę librę/ ŕmoły proŕtey poł libri/ galbanum,
31: ŕerapinum/ armonicum/ oppoŕonaku/ kadzidla/ maŕtiki/ wŕzythkiego
32: rowno po łocie/ terpentyny łot/ ocztu poł libri/ woŕku trzy łothy/ włoŕ
33: ty rzeczy w oczet á day ŕtać aŕ ŕie rozpuŕzczą: vczyń z tego plaŕtr.

34: Mollificatiua/ lekarŕstwo miękczące.

strona: 103

Barwierzka.

Liŕt. 103.

- 1: Po zgoieniu rany ieŕtli członek mocz bierze/ albo theŕŕeie/ albo theŕ
2: twardnieie/ ieŕt tho rzecz nie zła/ potym tho ma być maczano wodkami
3: ŕlodkiami/ y teŕ oleyki mazano/ po niektorim zafię czafię/ dopiero ma=
4: ŕciami ktore miękczą/ albo plaŕtri ktore bywaią z rzeczy ku klijowi po=
5: dobnych/ to ieŕt ex gumatibus/ albo z tłuŕtoŕci/ to ieŕt z ŕmalczow, albo
6: z oleykow/ iako tam daley naydzieŕŕ. Naprzod thak maŕŕ vczyńić/ we=
7: zmi korzenia wyŕokiego ŕlazu/ omanu/ fijołkowego korzenia, dactilow,

8: fig/ fenum grecum/ nalienia lnianego/ vwarz to w krowiem mleku/ á

9: tym lecz.

10: Też wezmi głów owczych/ warz ie w wodzie dobrze/ pothym włoż

11: ciepło w tę wodę ten członek ktori iest chori/ potym podzierzawfzy chwi

12: lę długą: wymi zafię á ofulfz nad ogniem: vczyniwfzy gi z throcin czo

13: drzewo trą/ potym namaż tą maścią niżej napifaną.

14: **Maśc.**

15: Wezmi sadła wieprzowego/ łoiu oflowego/ sadła Iazwczowego,

16: tego troyga rowno ofm łotow/ kokofzego sadła/ gęfiego/ kaczego/ łoiu

17: bykowego/ ieleniego/ rowno po dwu łotu/ mafla fwieżego/ oleyku z o=

18: rzechow/ ktore zową w aptecze/ nuces indaice/ oleyku kąkolowego/ o=

19: leyku z flodkich migdałow/ wyfokiego flazu/ fenum grecum, czterzy ło=

20: ty/ ftoraki calamite/ bdelij/ Izopi humidi/ wfzytkiego rowno po łocie.

21: A vczyń maśc.

Druga maśc.

22: Wezmi sadła wieprzowego, fzelc łotow/ fada [!] gęfiego/ kaczego/ ko=

23: kofzego/ terpentyny/ wołku/ rowno po dwa łoty/ oliwy ofm łotow/ fe=

24: num grecum tartego, dwa łothy/ bdelium/ oppoponacum/ maftiki, ro=

25: wno po łocie/ potym to rozpuć winem/ á rozgrzawfzy na ogniu: roz=

26: puć tą oliwą á tak vczyń maśc: Iest barzo dobra.

27: **Iuz teraz będziemy powiadac o mierze apte=**

28: **karzkiey/ o sprawie/ O purgowaniu/ w ziołach**

29: **w prochoch/ y tez w korzeniu/ Kthore rzeczy fą**

30: **potrzebne kazdemu barwierzowi.**

31: A tho gdyby kogokolwiek miał purgować z iakiego kolwiek zbytku,

32: to iest z zbytniey ktoreykolwiek wilkości, Iakoż tego bywa częfthokroć

33: potrzeba, Ma pilnie obaczyć rzeczy niżej mało napifane.

strona: 103v

Nauka.

1: **Przez ktoriz tedy obyczay człowiek ma byc**

<http://rcin.org.pl>

2: purgowan.

3: 1. Napierwey przez ftolcze.	4: 2. Przez wraczenie.	5: 3. Przez nozdrze.	6: 4. Przez fzije.	7: 5. Przez charkanie y plwanie.	8: 6. Przez vrinę.
9: 7. Przez macicze.	10: 8. Przez Emorroidi/ tho iest przez : (żyłki ktore są w pośladku.	11: 9. Przez praczą.	12: 10. Przez łaznię y pot.	13: 11. Przez kliftery.	

14: Reubarbarum, od trzeciej części: aż do łota. Aloe od półtora łota

15: aż do poł łota. Mirabolani citrini, ieden łoth/ chmielu/ fig/ terre viole,

16: aquecafei/ fucci rozaru^m/ tamarindi/ callijey fistule, rowno półtora łota.

17: Ty lektwarze są flozone.

18: Elektwarzu z foku rożanego. Elektwarzu do dijaprunis laxatiuis,

19: et dijacitonica, półtora łota. Dactilow miara ta. 5. oto.

20: Rzeczy pośpolite flegmę purguiące.

21: Turbit miara iest poł łota/ Modrzewowey gębki miara iest. iij. łoty

22: Krokofu miara iest ieden łot/ coloquintidi miara iest to. 5. oto. Mirabo

23: lanos kiebulos miara iest dwa łoty.

24: Rzeczy składowe ktore flegmę purguią.

25: Ierapigra galieni, miara iey dragma. Blanca, miara iey iest. 1. łot.

26: Benedicta laxatiua, miara iey ieden łot. Pilule cochie, półtora. 5. thego.

27: Dijacartamus, miara iego pięć takich. 5. Pilule de agarico, miara. ij 5.

: (takich.

28: Ty rzeczy są pośpolite: melankoliją purguią.

- 29: Proch Sene, miara iego iedna taka. 5. y takiejy drugiey trzecia część
30: Sofnka, miara iey ieft iedna taka. 5. kania przędza. Mirabolani indy,
31: rowno po dwu łotu. Kamienia lazulowego, miara iego iedna thaka. 5.
32: powoiu/ chmielu/ tego możesz wziąć iak chcesz.

33: Rzeczy składane/ ktore melankoliją purguią.

- 34: Dijafene, miara iego pięć takich. 5. Catharticum imperiale, pięć ta=

strona: 104

Barwierzka.

Lift. 104.

- 1: kich. 5. Iera rufini, trzy takich. 5. Iera logodijon, 1. łot. Teodoricon pięć
: (takich. 5.

Proch pospolity/ ktori melankoliją purguie.

- 2: Wezmi Lakricijey poł łota. Pulueris confortatiui/ scamonce. 1. łot
3: Epitimi dwa łoty. Sene poł łotu.

4: Ty rzeczy flegmę purguią.

- 5: Wezmi foku baniowego/ modrzewowey gębki/ panis lacticinioru^m.
6: miara tego ieft trzy takie. 5.

7: Składanie mistrza berchtolta.

- 8: Wezmi conferua violarum. Boraginis, rowno po łotu. Conferua
9: Bugluffe/ corticis citrini, tak wiele. 5. Imbieru białe^{go}, ieden łot/ prochu
10: draganti frigidi, poł łotha. Dijagredij, trzy ziaruka [!] . Turbit, ieden łot, fe=
11: ne, pięć scropułow. Panis zuccari, ieden łot/ vczyń lektwarz, miara iego
12: ieft pięć skropułow.

13: Drugie składanie mistrza Teodorica.

- 14: Wezmi caffijey fiftule, iedną librę. Tamarindow świeżych: ośm ło=
15: tow. Mała granati, cztery łoty. Sene/ paprotki/ rowno po poł łota.
16: Sofnki trzecią część łota. Syropu fijołkowego: vczyń lektwarz/ mia=
17: ra iego iefth pięć takich. 5. Thy przerzeczone lekarstwa maią być brane
18: z winem.

19: Naprzeciw świerzbowi/ y naprzeciw trędowi.

20: Wezmi fyropu z polney ruty (w aptecze) ieden łot. Elektwarzu ha=

21: mech, trzy takie. 5. Dijacatolicon, ieden łot: vczyń trunk.

22: Proch barzo dobri: naprzeciw cieczeniu głowy.

23: Wezmi Turbit białego ziarnistego, dwa łoty. Imbieru białego, ie=

24: den lot. Sal gemme, trzecią część tego. 5. włoskiego kopru, tak wiele. 5.

25: wainłztanu poł łota: vczyń proch/ miara iego iest iedna taka. 5.

26: Proch barzo dobri przeciw wielkiemu zatwar=

27: dzeniu żywota. Zową ten proch Poffauant laxativum.

28: Wezmi liłtkow Sene czyłtych trzy takie. 5. Turbit ziarnistego, poł

29: tora tego. 5. Scomonee poł tego. 5. Imbieru białego, Lakricijey, rozey

30: każdego z nich trzecią część tego. 5. Czukru białego ieden łot, Zmieszay

31: thy wızıtki rzeczy w Fijołkowej wodcze: przymieszay kwiathkow z ziela

32: wołowego ięzyka: A vczyń proch.

Oiiij

strona: 104v

Nauka.

1: Drugi proch Paffauant.

2: Wezmi Turbit białego dwa łoty, Sofnki przyprawioney w wod=

3: cze młeczowey trzy takie. 5. Imbieru białego poł łotha y poł takiey. 5.

4: liłtkow Sene dwie części tey to. 5. małtiki poł tey. 5. vczyń proch.

5: Plafr barzo dobri/ wiele razow dofwiadczony

Ktori gdy przyłóży na czo kolwiek twardego: miękczy. Iestli przyłó=

6: żyfz na żołądek: vczyni wraczanie. Iestli przyłóżyfz na nerki: vrinę

7: pędzi. Iestli przyłóżyfz na pierfi ktorey niewiełcie, tedy wypądza

8: płod vmarły/ y też paniam ktorem łie załtanowi gich rzecz

9: przyrodzona: wywodzi, Ale patrz aby gdy przyłóżyfz na ży

10: wot: abys mu dłogo leżec nie dał/ boć mocznie czyni

11: czo ma czynić, Aby potym z tąd nie przyfzedł w ia=

12: ką łzkodę.

13: Naprzod. Wezmi łkoczku mnieyfzego/ colouitidi/ łoku romanowe

- 14: go ziela/ rowno pięć takich. 5. Cucumeris agreſti z korzeniem y zliſciem
15: Czemierzycze czarney/ terpentiny ſześć łotow/ corticis medionie/ korze=
16: nia bżowego albo ſoku/ korzenia chebdowego/ rowno ſześć thakich. 5.
17: ſcamonee trzy takie, Tho wſzytko zetrzy na proch á zmieſzay z miodem
18: czo trzeba miodu: to weźmi. Z te^{ſo} potym wczyn plajt [!] na ty rzeczy prze=
19: rzeżone. Ieſt rzeż częśćokroć doſwiadcżona.

20: Elektwarze poſilające ſercze po purgacijey.

- 21: Dijamargariton, Dijacameron, Leticie galieni, Dijalpermaton,
22: Dijamentis, Dijaambra.

23: Elektwarze płucza zagrzewające.

- 24: Triafandali, Dijarodon abbatis, Dijaprunis, Conferua ruzarum,
25: Conferua violarum, Zuccaru^m rozarum w tablicżkach, Dijaboraginis.

26: Ty elektwarze potwierdzaj głowę/ mozg/

27: y pamięć dobrą czynią.

- 28: Dijantos, Pliris cum Muſco, Dijamuſcaton, Dijacoriandron,

29: Ty elektwarze poſilają zoładek/ y ſtrawnoſć

30: dobrą czynią.

- 31: Stomaticum confortativum, Dijagalanga, Garioſilatun Zin=
32: zibaratum, Poſta regis, Dijaciminum.

strona: 105

Barwierzka.

Liſt. 105.

1: Ty elektwarze ſłużą na ſleżonę/ y tez ludziem

2: (ſmutnym.

- 2: Dijalacca, Dijacapparis, Dijalcoreum, Dijacamariſton, Dija=
3: preſſon, Dijadragantum frigidum, Dijapenidion.

4: Ty elektwarze ſłużą na kaſzel z gorączey przyczyny.

- 5: Dijapenidion, Dijapalfularum, Dijacariton, Dijadactillorum.

6: Ty elektwarze czyſcią pierſi z zimnych wilkoſci. Y zagrzewają ie.

- 7: Dijatris ſalomonis, Dijapalſium, Dijahilopum, Diaenula.

8: Ty elektwarze wypadzaią kamień, vrinę pobudzaią, nerki wfpomagaią

9: Licontripon, Philiantropos, Puluis regine, Dijanifion, Dijafili=

10: pendula, Dijafiterfragon.

11: Ty elektwarze potwierdzaią niewiafty: czaŃu bytnoŃci niemoczy gich.

12: Aucia alexandrina, Dijacanaceton, Anacardina, Requies, Diapo=

: (pira

13: Ty elektwarze pobudzaią paniam gich rzecz z zimney przyczyny.

14: Trifera magna, Trifolion, Diaartimefia, Dijatrionpipereon, Di=

15: afemiton, Dijafpermaton.

16: Ty elektwarze vmoczniaią naturę w v czynku [!] małżeńskim.

17: Diafpermaton, Diafatirion, Dijaboracis, Diatrionpipereon/ Di

18: aijringorum, Diafaltinacion.

19: Ty elektwarze purguią flegmę/ kolerę, Y żółtą niemocz leczą.

20: Electuarium de succo rozarum, Diareubarbarum frigidum laxa=

21: tivum, Syrupus de reubarbaro, Trifera faracenicica, Diaprunis, Dia

: (catolicon.

22: Ty elektwarze Ńużą przeciw zatwardzeniu żywota.

23: Catharticum, Diafene.

24: Ty elektwarze Ńużą przeciw Ńapcze y reumie.

25: Diaolibani, Pomum ambre, DiamuŃci, Diapliris cum muŃco,

26: Diacomperon.

27: Drijakwie ktore wypadzaią iad z gorączego á z ostrego zarażenia.,

28: Tiriaca magna/ to ieŃt drijakiew wielka, Tiriaca diateŃfereon: tak ią

29: zową, Tiriaca galieni, to ieŃt drijakiew galienowa, Tiriaca communis

30: to ieŃt drijakiew poŃpolita..

31: Syropy ktore Ńużą w gorączy y w twardey niemoczy.

32: Oxizuccarum fimplex, Oxizuccarum compofitum, Syrupus

33: rożany, Sirupus acetofus, Syrop grzybieniony, Syrop bielony

Nauka.

1: Ty fyropy flużą na wszelką zimną przyczynę/ bo zafię zagrzewa.

2: Oximel simplex, Oximel diureticum, Oximel squiliticum, Oximel

3: aromaticum

4: Ty fyropy czyścią pierfi y kafeł wfmierzaią.

5: Sirup^{us} enule campane, Sirup^{us} hisopaticus, Sirup^{us} epaticus.

6: Piłuły ktore czyścią flegmę floną/ y też zimne wilkości, A flużą

7: głowie y oczom.

8: Ierapigra galieni/ pilule auree/ pilule cochie/ pilule lucis/ pilule a=

9: rabice/ pilule ante cibum/ pilule poft cibum/ pilule aromatice/ pilule di=

10: iacaftoree/ pilule vite, id et peftilenciales.

11: Ty piłuły czyścią trąd/ y też fkażone wilkości.

12: Ieralogodion, Ierarufini, Diamufcus terre.

13: Oleyki ktore potwierdzaią nerki w niemoczach: z zimney przyczyny.

14: Oleum nardinum/ oleum aneti/ oleum muftellinum/ oleum lauriu^m,

15: oleum balaufticum/ oleum terpentine/ oleum pigaminum

16: Piłuły ktore wfmierzaią y czyścią kolike.

17: Wezmi pilularum fetydarum dwa fcropuły/ criftoris interioris ele=

18: cti, ieden fcrupuł/ dijagredium pięć ziarnek/ vczyń piłuł w liczbie ieden=

19: nafcie z wodką piołynkową.

20: Woreczek ktori ma byc na zoładek przykładan.

21: Wezmi piołynu/ miętki balsamite/ to ieft kobyley miętki/ fzadzczu

22: lebiodka czyrwoney/ wftykich rowno po garzfcu/ gałganu/ czinamonu

23: orzecha mufzkatowe^{go}/ wftykiego po vncij/ gwozdzikow/ kubeb/ po poł

24: dragmy/ zmiefzay to wftytko á vwarz wczyrwonem winie, Przyprawze

25: (woreczek.

Drugie zmiefzanie.

25: Wezmi acori conditi/ fpecierum dijamufci/ drzewa aloes/ wftykie^{go}

26: rowno po półtora fcropuła/ conferua boraginis, półthori vncije/ zmie=

27: Iżay to z fyrpem [!] Kocenkowym czo potrzeba. A będzie zmiełzanie.

28: **Piłuły barzo dobre: człowieka vwefelaiące.**

29: Y też w inżych rzeczach Ią pożyteczne. Napierwey iż niedopuż=

30: cżaią Iiwizny na cżłowieka/ pamięć potwierdzaią, wzrok

31: oItrzą/ ciemność oczu oddalaią/ y theż drzenie głowy,

32: Dzięgna cżyfcia, boleć żębow oddalaią, oczy y gło

33: wę cżyfcia/ y wżytko ciało/ melankoliją cżyfcia,

34: Iercze polilaią/ Iwierzb cżyfcia.